FLAVIUS JOSEPHUS

antichităţi iudaice

FLAVIUS JOSEPHUS

ANTICHITĂŢI IUDAICE

CĂRŢILE I-X
DE LA FACEREA LUMII
PÂNĂ LA CAPTIVITATEA BABILONIANĂ

CĂRŢILE XI-XX
DE LA REFACEREA TEMPLULUI PÂNĂ LA RĂSCOALA ÎMPOTRIVA LUI NERO

Prefaţă de **Răzvan Theodorescu**

Cuvânt asupra ediţiei, traducere şi note de **Ion Acsan**

Coperta: **Adar Darian**

Carte editată cu sprijinul Guvernului României
Departamentul pentru Protecţia Minorităţilor Naţionale şi Ministerul Culturii

EDITURA HASEFER

Bucureşti

1999

Prefaţă

Cu doi ani în urmă, Editura „Hasefer" adăuga şirului de acte culturale cu care ne-a obişnuit mai de mult publicarea Istoriei războiului iudeilor împotriva romanilor a principalului cronicar evreu din antichitatea latină, Josephus Flavius. Unul dintre traducători şi autorul notelor explicative era atunci eminentul clasicist Ion Acsan, mie revenindu-mi onoarea de a prefaţa volumul.

Aceeaşi editură, cu acelaşi tălmăcitor din limba greacă revin acum cu o operă a aceluiaşi celebru autor din vechime, Antichităţile iudaice. Cu bucuria de ieri, când introduceam pentru iubitorul de istorie român o operă, palpitând de succesiunea unor evenimente faimoase, a lui Josefben Matitiahu, cel născut la Ierusalim cu aproape două mii de ani în urmă, semnalez astăzi cititorului importanţa acestei autentice enciclopedii a iudaismului.

în plină epocă iulio-claudiană şiflaviană – cea de înflorire a comunităţilor evreieşti şi a sinagogilor din lumea romană, de revoltă a iudeilor din timpul unor Nero, Vespasian şi Titus, încheiată cu distrugerea Ierusalimului şi cu debutul diasporei – lucidul şi superior oportunistul învăţat, intrat sub patronaj imperial, încheia la Roma, într-al treisprezecelea an de domnie a lui Domiţian, adică în 93—94 – graţie mecenatului acelui Epaphroditos ce era un cărturar cunoscut cu o vastă bibliotecă şi cu multe cunoştinţe despre Homer – cele douăzeci de cărţi ale opului denumit Ioudaike archaiologhia, dedicat istoriei poporului evreu de la facerea lumii până la vremea neroniană.

Josephus Flavius, care sfârşise nu de mult redactarea Războiului iudeilor, unde făcea istorie strict contemporană, realiza prin Antichităţi o frescă a istoriei vechi evreieşti din care, în acest volum, găsim primele zece cărţi – de la origini la captivitatea babiloniană – ce prelucrează o parte a Vechiului Testament, acea Tora cu care Josephus era atât de familiar, ca evreu, ca fiu al unei familii de preoţi ai templului, în fine, ca discipol al unui pustnic ce-şi perecuse viaţa în deşert, după modul de trai al esenienilor regăsit în imaginea unui loan Botezătorul.

Autorul, ce presară ici şi colo, legende şi interpretări rabinice, „inovaţii" nesemnificative, de fapt, printre informaţiile venite din textul canonic – notabile sunt cele referitoare la unul dintre personajele centrale care este Moise – a lucrat, se pare, deopotrivă pe text ebraic, pe cel grecesc al Septuagintei şi pe altul aramaic, folosind de la cartea a 14-a înainte izvoare privitoare la epoca elenistică, aceea a Haşmoneilor, precum pagini ale unui Nicolae din Damasc, pentru ca finalul (cărţile 18-20), închinat istoriei din vremea lui Caligula, a lui Claudiu şi a lui Nero, să exploateze din plin un izvor roman al timpului: este vorba de Istoriile acelui Cluvius Rufus, guvernator al Hispaniei Tarraconensis, ale cărui informaţii au fost utilizate şi de Tacitus sau de Plutarh. Aici se află celebrul pasaj al Antichităţilor (XVIII, 63-64), denumit „testimonium de Christo": este locul unde se face menţiune despre Isus Hristos – pasaj controversat, socotit de mulţi ca o interpolare sau o prelucrare mai târzie – care l-a făcut notoriu pe Josephus Flavius în Evul Mediu creştin (celălalt text de secol I referitor la întemeietorul creştinismului se găseşte, cum prea bine se ştie, în Analele ***lui*** Tacitus).

Termenul de „antichitate" în sens latin, de „arheologie" în grai grecesc era, în vechime, un concept foarte larg unde intrau descrieri de datini, obiceiuri, legi, ceremonii, edificii, costume, arme, podoabe – tradiţia a fost creată de eruditul latin Marcus Terentius Varro, prin cele peste patruzeci de cărţi ale Antichităţilor divine şi umane din ultimul secol al Republicii romane, izvor folosit de la Vergiliu până la autorii creştini – iar în cazul operei lui Josephus Flavius se pare că autorul evreu a dorit să imite cumva Antichităţile romane (Romaike arhaiologhia) ale lui Dionisie din Halicarnas, retorul şi istoricul grec vieţuitor puţin timp înainte.

Scrise pentru a face cunoscut grecilor – şi, indirect, stăpânitorilor romani, cuceritori ai Iudeii – tot ce au făptuit evreii în lunga lor istorie pilduitoare, de un autor care îşi asumă evreitatea, dedicând osteneala sa, de un impresionant ambitus intelectual, măreţiei şi singularităţii iudaismului, Antichităţile lui Josephus Flavius

narează, explică evenimente şi miracole, aşază în prim plan eroi ai Vechiului Testament: în acest volum se pot găsi pagini esenţiale dedicate lui Moise „legislatorul" – cel pe care creştinismul, atât de îndatorat spiritului iudaic, îl va înfăţişa ca un „precursor Christi", din pictura catacombelor romane până în mozaicurile, aşijderea romane, de la Santa Costanza şi de la Santa Măria Maggiore – ca şi lui Abraham, „bărbatul fără asemănare în orice fel de virtute".

În istoria lumii vechi Josephus Favius rămâne ca o exemplară sinteză culturală, prin familiarizarea sa cu trei universuri spirituale ce mănuiau cele trei limbi sacre ale Bibliei – ebraica, greaca şi latina – împrejurare care i-a creat autorului, în posteritatea bizantină şi medievală occidentală, un loc de neconfundat.

Ca şi Războiul iudeilor, Antichităţile iudaice au dăinuit în mediile savante ale Europei vechi. Le găsim ilustrate, acum o jumătate de mileniu, în arta flamandă din ducatul Burgundiei, de către pictori de manuscrise din Gând, Bruges sau Anvers – este cazul exemplarului păstrat la Biblioteca Arsenalului din Paris – după cum le întâlnim în vremea Renaşterii, tipărite, spre pildă, la Basel, în 1544, în acea atmosferă intelectuală unde umanişti germani ca Johann Reuchlin începeau să utilizeze cu dezinvoltură instrumentele filologiei ebraice, ca şi „arta cabalistică".

Operă de erudiţie, testamentară şi întreprindere cărturărească paradigmatică pentru civilizaţia evreilor, Antichităţile iudaice rămân un reper unic pentru cel ce vrea să înţeleagă cum Palestina atâtor fervori mistice, Grecia unei mlădioase culturi antropocentrice şi Roma unui pragmatism juridic, militar şi civic se puteau întâlni armonios într-un acelaşi personaj, hulit de mulţi, dar citit de şi mai mulţi, pe numele său Josephus Flavius.

RĂZVAN THEODORESCU

Cuvânt asupra ediţiei

Marile conficte armate ale Antichităţii au fost relatate posterităţii de către cei mai reprezentativi istorici ai epocii lor, cu o artă demnă să stârnească admiraţia urmaşilor apropiaţi sau îndepărtaţi: Herodot, pentru confruntarea lui Darius şi Xerxe, pe uscat, la Marathon şi pe mare, la Salamina, cu cetăţile greceşti coalizate; Tucidide, pentru Războiul peloponeziac dintre cetăţile rivale Atena şi Sparta; Titus Livius, pentru cele trei războaie ale romanilor cu cartaginezii; Caesar, pentru îndelungata luptă de cucerire a Galliei în însemnări despre războiul cu gallii şa. La strălucita pleiadă de istorici greci şi romani s-a alăturat şi un evreu, care a scris Războiul iudeilor împotriva romanilor, martor ocular la eroica apărare a Ierusalimului, cucerit după o crâncenă rezistenţă la 28 septembrie 70 en. Ca diplomat, şi-a disculpat concetăţenii învinuiţi de romani pe nedrept; ca general, a apărat lotapata împresurată de ostile lui Vespasiaa; ca prizonier al acestuia, a fot mediator între asediatorii Ierusalimului şi asediaţi; după generoasa eliberare din prizonierat, a înlocuit sabia şi lancea cu paşnicele instrumente ale scrisului, devenind fervent apărător al adevărului, împotriva celor care vedeau până şi într-un război doar potrivitul prilej de delectare cărturărească. Prin viaţa şi opera lui, a întruchipat pilda istoricului total, implicat direct în destinul poporului său ca luptător şi scriitor, nu doar ca simplu cronicar. Pentru ca grecii şi romanii să cunoască zbuciumatul trecut al unui neam decimat prin asedii îndelungate şi împrăştiat în cele patru vânturi, a sens apoi Antichităţi iudaice. S-a apărat de învinuirile de trădare ale consângenilor săi printr-o Autobiografie şi a polemizat în Contra lui Apion cu un erudit alexandrin, denigrator al evreilor şi precursor al antisionismului. Într-un cuvânt, o personalitate complexă şi fascinantă, cu un destin de excepţie: Josephus Flavius.

L-am evocat în precedentul Cuvânt asupra ediţiei la Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor (Editura Hasefer, 1997), lucrare prefaţată de Răzvan Theodorescu şi tradusă în colaborare cu Gheneli Wolf, notele explicative şi indicele alfabetic de nume revenindu-mi în întregime.

La imperialul îndemn al lui Vespasian şi al fiului său, Titus, cuceritorul Ierusalimului, Josephus Flavius şi-a elaborat capodopera în limba aramaică, titlul traducerii eline fiind Peri tou ioudaikou polemou (în limba latină, Bellum iudaicum). Cele şapte cărţi ale originalului au însumat în traducerea românească 543 de pagini: răscoala Macabeilor, care a dus la întemeierea Iudeii elenistice –, a fost legată de revolta antiromană, încheiată cu distrugerea Ierusalimului şi a Templului şi cu capitularea Masadei (167 î.en. – 73 e.n.). Cea de a doua lucrare capitală a lui Jospehus Flavius este o istorie a poporului evreu de la facerea lumii, până în al doisprezecelea an al domniei lui Nero (66 e.n.), când au început revoltele care au dus la dezlănţuirea războiului descris în prima lucrare. Cele peste cinci milenii bogate în evenimente dramatice şi personalităţi puternice au fost cuprinse în XX de cărţi care întruneau 60 000 de rânduri, după socotela lui Josephus Flavius. Adică două volume de circa 600 de pagini. Încurajarea a venit din partea mecenatului grec Epaphroditos, fost secretar al lui Nero. Tot lui i-a dedicat Josephus Flavius şi Contra lui Apion (Kata Apionos). Titlul ales: Ioudaike archaiologîa (Antichităţi iudaice) amintea de Romaike arhaiologia (Antichităţi romane), lucrarea lui Dionisie din Halicarnas (secolul I î.e.n.), care număra tot XX de cărţi (s-au păstrat primele XI şi numai fragmente din celelalte). Retor şi teoretician literar, elinul face o dizertaţie asupra trecutului Romei, inventând discursuri puse în gura personajelor istorice idealizate, flatând vanitatea cuceritorilor lumii antice. Josephus Flavius, chiar dacă foloseşte şi el discursuri fictive, scrie istoria poporului său, adresându-se unor străini dornici să o cunoască, fără intenţia de a-i linguşi. Participă direct sau indirect la faptele precursorilor săi, alternând naraţiunea fluentă, sobră şi fermecătoare cu descrierea cizelată până în cele mai mici amănunte. Sursele lui Josephus Flavius sunt biblice: „scripturile sfinte", „cărţile sacre" sau laice: operele tyrienienilor, caldeenilor şi grecilor care au scris despre strămoşii lui. Obârşia sacerdotală nu şi-o dezminte niciodată, prin încercarea de a convinge păgânii sceptici să creadă chiar si lucrurile ce par neverosimile.

Bun cunoscător al trecutului şi tradiţiilor poporului său, Josephus Flavius nu regretă timpul cheltuit cu însuşirea limbii greceşti, fără o pronunţie perfectă, condamnând dispreţul nob'h Iilor romani faţă de studiul limbilor străine, îndeletnicire lăsată pe seama sclavilor. Era şi firesc ca un evreu să facă apologia poliglotismului, graţie căruia a putut consulta toate sursele bibliografice aflate la Roma, principalul centru cultural al vremii, întrucât Biblia nu acoperă în întregime istoria veche a „poporului ales", prin înlăturarea numeroaselor lacune, Antichităţile iudaice constituie un nepreţuit tezaur de informaţii. Aşa-zisul „renegat" nu se mulţumeşte să reconstituie fidel Biblia, ci aduce detalii noi, explicaţii utile pentru necunoscătorii limbii ebraice. Tabernacolul, sanctuarul pe roţi al anilor de peregrinare prin deşert a evreilor, cele două temple construite de Solomon: unul destinat preoţilor, altul poporului (Biblia vorbeşte de unul singur), palatul regal, vasele de cult şi odăjdiile sacerdotale sunt descrise cu o plasticitate uimitoare, dând traducătorului mult de furcă. Prin discursurile atribuite personajelor biblice, Josephus Flavius dorea să demonstreze grecilor şi romanilor îndrăgostiţi de retorică faptul că şi iudeii puteau să fie oratori la fel de iscusiţi. Vocaţia de istoric este dublată de cea de moralist, adept fervent al monoteismului, neaascunzându-şi dispreţul faţă de miturile care degradează divinitatea prin umanizarea ei excesivă sau faţă de ateismul filozofilor greci sau romani. Pentru cunoscătorii Bibliei, Flavius Josephus a realizat o valoroasă scriere complementara, interesând deopotrivă specialiştii şi publicuVlarg atât prin caracterul ei informativ, cât şi prin meritele ei artistice incontestabile.

Prin drumul parcurs de la crearea lui Adam şi până la moartea lui Nabucodonosor (562 î.e.n.), poporul evreu s-a implicat în întreaga istorie zbuciumată a Orientului antic. Acesta este conţinutul primelor zece cărţi ale Antichităţilor iudaice, într-o versiune românească pe care mi-o asum singur, prefaţator fiind şi de această dată Răzvan Theodorescu. Un al doilea volum va cuprinde următoarele zece cărţi (XI-XX). Pentru a încununa traducerea românească a operelor lui Flavius Iosephus, un volum independent ar urma să cuprindă scrierile „minore" (doar cantitativ).

Traducerile germane centenare ale lui Heinrich Clementz s-au oprit la operele mari: Geschichte des Jiidischen Krieges (Halle, 1900), într-un volum şi Judische Altertumer, în două volume, fără note explicative, doar cu o prefaţă şi un Indice de nume, cuprinzând informaţii privitoare la geografia Palestinei antice. Prima lectură a Bibliei am făcut-o încă din adolescenţă, într-o colibă de la marginea oraşului, încnjurată de o grădină edenică şi învecinată cu o mirişte pe întinderea căreia n-am descoperit nici un Boaz adormit şi nici pe sărmana moabiteancă Rut culegând spice. A fost o vacanţă biblică, închinată lecturii integrale a traducerii lui Gală Galaction şi a preotului Vasile Radu, care m-a iniţiat în tainele religiei, descoperindu-mi şi comorile limbii române. În Tăbliţele de argilă. Scrieri din Orientul antic, antologie alcătuită în colaborare cu Constantin Daniel (Biblioteca pentru toţi nr. 1074, Editura Minerva, Bucureşti, 1981, pp. 29l-317) am inclus tălmăcirile noastre din Judecătorii, XIIl-XVI (Samson); Regii, /, XVII, l-52 (David şi Goliat); Ecclesiastul, 7-5; Iona (7-/V), precum şi Istoria uciderii blaurului şi a sfărâmării lui Bel. Paralel cu traducerea primelor zece cărţi ale Anticităţilor iudaice, am făcut o nouă lectură a Bibliei, pentru a puncta sursele naraţiunilor, descrierilor şi discursurilor josephiene. Dacă la definitivarea versiunii româneşti a Istoriei războiului iudeilor împotriva romanilor, semnata împreună cu Gheneli Wolf, am avut la dispoziţie o ediţie modernă elino-germană, cu comentarii erudite, la Antichităţile iudaice am fost nevoit să întocmesc un aparat critic. Unica mea sursă a fost clasica ediţie greco-latină, fără note explicative, din 1865: Flavii Josephi Opera, Graece et Latine, Recognovit Guilelmus Dindorfius, Volumen primum, Parisiis, Editore Ambrosio Firmin Didot.

Numele de persoane, popoare sau localităţi adaptate de autor la ortografia grecească diferă mai mult sau mai puţin de forma consacrată ulterior de Biblie. Aş fi trădat originalul dacă le unificam cu grafia biblică. N-am recurs la explicaţii decât acolo unde diferenţele erau prea mari, ca de pildă, Gotholia – Athalia şi Iesus – Iosua etc.

Ediţia greco-latină de bază are la începutul fiecărei cărţi un sumar al capitolelor intrinsece, indicându-se în final numărul de ani pe care îl acoperă evenimentele relatate: de la 3833 (Cartea I) până la 2 ani (Cartea a Ii-a), celelalte cărţi prezentând cifre intermediare. N-am repetat aceste titluri la fiecare capitol în parte, aşa cum a procedat Heinrich Clementz în Des Flavius Josephus Judische Altertiiraer, Obersetzt und mit Einleitung und Anmerkungen, I. Bând. Buch I bis X; 11. Bând. Buch XI bis XX, nebst Namenregister (Verlag von Otto Hendel, 1900). În locul ediţiei din 1938, am preferat Biblia sau Sfânta Scriptură, tipărită sub îndramrea şi cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Istitutului Biblic, Bucureşti, 1995. Pentru cronologie şi refrinţele istorice, am folosit Enciclopedia Antichităţii de Horia Matei, Editura Memoria, Bucureşti, 1995. Pentru termenii de specialitate, am consultat: G. Guţu, Dicţionar latin-român, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983; Martin Bocian în colaborare cu Ursula Kraut şi Iris Lenz, Dicţionar enciclopedic de personaje biblice, traducere în limba română de Gabriela Danţiş şi Herta Spuhn, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1996 şi Dagobert D. Runes, Dicţionar de iudaism, Traducere din limba engleză de Viviane Prager, Editura Hasefer, 1997.

ION ACSAN

CARTEA I

CONŢINUTUL CĂRŢII I:

1. Introducere privitoare la rostul lucrării întregi.

2. Facerea lumii şi orânduirea elementelor.

3. Despre urmaşii lui Adam şi cele zece generaţii care s-au perindat de la el şi până la potop.

4. Despre potop şi felul cum Noe, salvat de o corabie împreună cu familia lui, a locuit în câmpia Sennaar.

5. Despre cum s-a prăbuşit Turnul înălţat de copiii săi spre a-l sfida pe Dumnezeu; cum li s-au amestecat graiurile şi cum locul unde s-au întâmplat acestea s-a numit Babilon.

6. În ce fel şi-au construit urmaşii lui Noe locuinţe pe toată faţa pământului.

7. Cum fiecare norod în parte şi-a tras numele de la strămoşul său.

8. Cum Abraham, strămoşul neamului nostru, plecat din ţara caldeenilor, a locuit ţinutul denumit odinioară Canaan, iar acum Iudeea.

9. Cum Abraham, alungat de o foamete din Canaan, a plecat în Egipt; după ce a rămas acolo câtăva vreme, s-a întors înapoi.

10. Înfrângerea locuitorilor Sodomei în lupta împotriva asirienilor.

11. Cum Abraham, atacându-i pe asirieni, i-a eliberat pe sodomiţi şi a readus victorios prada părăsită de fugari.

12. Cum Dumnezeu a nimicit neamul celor din Sodoma, mâniat de nelegiuirile lor.

13. Despre Ismael, fiul lui Abraham şi urmaşii săi arabi.

14. Despre Isaac, fiul legitim al lui Abraham.

15. Despre Sara, soţia lui Abraham şi felul cum şi-a încheiat ea viaţa.

16. Felul cum Chetura, din căsătoria ei cu Abraham, a adus pe lume neamul troglodiţilor.

17. Despre sfârşitul lui Abraham.

18. Despre Esau şi Iacob, fiii lui Isaac, naşterea şi creşterea lor.

19. Cum, de teama fratelui său, Iacob a fugit în Mesopotamia; acolo s-a însurat şi a zămislit doisprezece feciori, întorcându-se apoi cu ei în Canaan.

20. Despre moartea lui Isaac şi înmormântarea lui în Hebron.

Intervalul cuprins de această carte numără 3833 de ani.

INTRODUCERE

1. Cei ce se îndeletnicesc cu scrierea istoriei nu au, după părerea mea, unul si acelaşi motiv, ci mai multe, între ele existând o mare deosebire. Căci unii se dedică acestui gen de lucrări ca să-şi demonstreze elocvenţa, spre a dobândi faimă prin intermediul ei; însă o fac doar ca să fie pe placul celor ale căror fapte le înfăţişează, ostenindu-se peste puterile lor în această treabă; sunt şi alţii pe care înseşi întâmplările la care au luat parte direct i-au constrâns să le fixeze în scris, spre a nu fi date uitării; dar pe mulţi tocmai măreţia a fost cea care i-a determinat să povestească fapte învăluite de tăcere, ca să fie în folosul tuturor. Din cauzele pe care le-am înşirat mai sus, ultimele două mi se potrivesc şi mie. Cât priveşte războiul pe care noi, iudeii, l-am purtat împotriva romanilor, atât participarea mea la el cât şi deplina cunoaştere a felului cum s-au desfăşurat evenimentele m-au silit să devin istoric, ca să-l dau în vileag pe cei care, în scrierile lor, au deformat adevărul.

2. Am întreprins opera de faţă, convins că aceasta va fi demnă de preţuirea tuturor grecilor. Căci ea va reda întreaga vechime, precum şi constituirea statului nostru, transpuse din scrierile ebraice în limba lor. Încă mai înainte, când am aşternut în scris istoria războiului, m-am gândit să înfăţişez străvechea obârşie a iudeilor, prin câte întâmplări ale sorţii le-afost dat să treacă, sub ce mare legiuitor s-au deprins ei cu cinstirea lui Dumnezeu şi a celorlalte virtuţi, ca şi luptele pe care le-au dus de-a lungul atâtor veacuri, până, în sfârşit, la războiul purtat fără voia lor împotriva romanilor. Dar întrucât tema s-a dovedit a fi prea vastă, separat de acest război, mi-am propus să închin o lucrare aparte ursitei iudeilor, pe care s-o descriu de la primele începuturi şi până la izbucnirea ostilităţilor. O buna bucată de vreme, aşa cum păţesc cei ce se înhamă la o sarcină deosebit de grea, m-a năpădit o anumită delăsare şi lene, având de tradus atât de multă materie într-o limbă din altă ţară, străină mie. Au fost însă unii care, mânaţi de dragostea lor pentru istorie, m-au încurajat în munca mea, în primul rând Epaphroditos, un bărbat instruit în tot felul de ştiinţe, deosebit de dornic să cunoască evenimentele petrecute aievea, deoarece el însuşi era deprins cu marile isprăvi şi cu feluritele schimbări ale sorţii, văzând în toate împrejurările o fire aleasă şi statornica cultivare a virtuţii. Stimulat de un asemenea protector, mereu pregătit să-l sprijine pe cei în stare de lucrări folositoare şi cinstite, mi s-a părut ruşinos să pun lenea mai presus de cea mai lăudabilă trudă şi mi-am adunat toate puterile de care dispun; s-a mai adăugat şi ceva ce m-a pus serios pe gânduri, anume că şi propriii mei strămoşi s-au arătat bucuroşi să-şi dezvăluie întâmplările străinilor şi că unii dintre greci ardeau de nerăbdare şă cunoască faptele noastre.

3. Am aflat de asemenea că Ptolemeu al II-lea, rege care s-a dedicat cu multă râvnă ştiinţelor şi strângerii cărţilor aduse de pretutindeni, a ţinut mult ca legile, precum şi deciziile ce decurg din ele, luate de statul nostru, să fie transpuse în limba greacă; iar Eleazar, cu nimic mai prejos în virtute decât oricare dintre arhipăstorii noştri, n-a şovăit să slujească interesul acestui rege, pe care l-ar fi respins din capul locului dacă la noi n-ar fi existat strămoşescul obicei de a nu ascunde nimănui faptele bune şi frumoase. Ca atare, am găsit potrivit să iau drept pildă mărinimia marilor noştri preoţi, convins că şi azi setea de cunoaştere a regelui ar fi deopotrivă de mare la mulţi alţii. Totuşi, suveranului aceluia nu i s-a pus la îndemână întreaga scriptură, ci a primit doar partea privitoare la legi, trimisă la Alexandria spre a fi cercetată acolo. Au rămas pe dinafară numeroase alte lucruri aflate în Scripturile sacre, aşijderea ceea ce cuprinde încă o istorie de cinci mii de ani; şi feluritele întâmplări neprevăzute din acest răstimp, mereu nestatornicul noroc al războaielor, mulţimea strălucitelor fapte de arme ale conducătorilor, precum şi numeroasele schimbări survenite în treburile publice. În ansamblu, din parcurgerea acestei istorii, cititorii pot să deducă mai ales că oamenilor care s-au supus voinţei divine, fără a cuteza să încalce legile chibzuite, treburile le merg bine, chiar peste aşteptările lor, urmând să primească de la Dumnezeu, drept răsplată, fericirea; în schimb, cei ce se abat de la stricta respectare a legilor întâmpină piedici de netrecut până şi în ceea ce li se părea lesne de înfăptuit; ba chiar şi atunci

când au întreprins un lucru socotit de ei bun, sunt loviţi de nenorociri fără leac. Îi îndemn aşadar pe cititorii acestor suluri să se supună voinţei lui Dumnezeu şi să constate, privitor la natura Lui, că legiuitorul nostru înţelept a vorbit cum se cuvine, atribuindu-i pururea numai fapte demne de deosebita-i putere; povestirea lui Moise este curată, ferită de tot ce întâlneşti la alţii, păstrând deşertăciunea miturilor, în pofida faptului că marea vechime a faptelor depănate i-ar fi permis lesne să înşire minciuni nepedepsit. Căci el s-a născut cu două mii de ani înaintea noastră, într-o vreme în care nici chiar poeţii n-au cutezat să strămute măcar obârşia zeilor lor, necum faptele eroice sau legile unor simpli muritori. Toate acestea vor fi înfăţişate cu grijă în ordinea cuvenită; aşadar, intenţia mea este ca, în relatarea evenimentelor, nici să omit, nici să adaug ceva.

4. Fiindcă îndeobşte toate sunt strâns legate de înţelepciunea legislatorului Moise, se cuvine să vorbesc pe scurt despre el, ca nu cumva cititorul să rămână surprins că, deşi scrierea tratează despre legile şi faptele oamenilor, am inclus atâtea lucruri privitoare la studiul naturii. Se cuvine să se ştie din capul locului că acest bărbat a socotit ca o datorie a celui dornic să ducă o viaţă cumpătată sau să dicteze legi semenilor săi, cercetarea prealabilă a firii lui Dumnezeu şi astfel, după ce a contemplat cu sufletul opera acestuia, să caute să-l imite ca pe modelul cel mai bun dintre toate, străduindu-se să-l urmeze îndeaproape. Căci fără o asemenea cunoaştere, nici legislatorul însuşi n-ar avea dispoziţia sufletească favorabilă, nici cititorii scrierilor sale nu şi-ar simţi inima înclinată spre virtute, dacă n-ar fi fost învăţaţi dinainte că Dumnezeu, ca bun părinte si stăpânitorul tuturora, care le vede pe toate, hărăzeşte o viaţă fericită celor ce ascultă de El si cufundă în mari nenorociri pe cei ce se abat de la drumul cumpătării. Aşadar, Moise, dornic să-şi iniţieze propriii săi concetăţeni în această învăţătură, nu şi-a bazat legile pe convenţii şi înţelegeri mutuale, cum au procedat ceilalţi, ci le-a orientat mintea spre contemplarea lui Dumnezeu şi a lumii, insuflându-le credinţa că cele mai frumoase creaturi ale Domnului de pe faţa pământului sunt oamenii; apoi, de îndată ce i-a deprins cu această evlavie, i-a fost lesne să-l convingă şi în privinţa tuturor celorlalte lucruri. Alţi legiuitori au păşit însă pe urma legendelor şi, prin spusele lor, au atribuit zeilor ruşinoasele păcate ale oamenilor, întrebuinţând din plin aceste nelegiuiri pentru dezvinovăţirea lor. Dar legiuitorul nostru, prin virtutea fără pată atribuită lui Dumnezeu, a arătat că oamenii trebuie să se străduiască din răsputeri să-l urmeze pilda; pe cei care nu recunosc sau nu cred în acest lucru, dimpotrivă, Domnul i-a pedepsit cu asprime. Acesta este deci criteriul pe care stăruim să-l adopte cititorul doritor să examineze lucrarea de faţă. Cel ce judecă astfel nu va găsi în ea nimic care să pară contrar măreţiei Domnului, sau nedemn de dragostea Lui faţă de oameni. Căci toate apar după deplina ordine a naturii în întregimea ei: unele sunt arătate cu degetul de către legiuitor, altele sugerate doar alegoric, cu gravitate; numai cele care merită într-adevăr o menţiune făţişă au parte de o prezentare clară şi dusă până la capăt; firește, pentru cei care vor să cerceteze cauzele profunde ale fiecărui lucru e nevoie de o chibzuinţă mai cuprinzătoare şi mai filosofică; mi-am propus să amân aşa ceva pentru altă dată. Dacă Dumnezeu îmi va da o viaţă mai lungă, o dată încheiată această scriere, m-aş încumeta să trec şi la cealaltă. Deocamdată îmi îndrept faţa spre povestirea faptelor propriu-zise: mai întâi în privinţa facerii lumii, voi aminti câte ceva chiar cu vorbele lui Moise. Aşa le-am aflat în Sfintele noastre scripturi; ele sună după cum urmează mai jos.

CAPITOLUL I

1. La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul. Dar cum acesta nu era încă la vedere, ci zăcea acoperit de întunericul adânc, doar Duhul plutind deasupra lui, a poruncit Dumnezeu să fie lumină. De îndată ce ea s-a ivit, privind întreaga suprafaţă, a despărţit Dumnezeu lumina de întuneric şi întunericul l-a numit noapte, iar lumina a numit-o zi; apariţia luminii s-a chemat dimineaţă şi începutul odihnei, seară. Şi aceasta a fost prima zi; Moise a fost cel ce i-a zis o zi, pricina acestui fapt aş putea-o reda chiar acum dar, cum am făgăduit să tratez cauzele tuturora într-o lucrare aparte, îmi amân explicaţia pentru momentul potrivit. Apoi, în a doua zi, Dumnezeu a înălţat deasupra întregului cerul, fiindcă a vrut ca acesta să stea despărţit anume pentru El; l-a înconjurat cu cristal, făcându-l să fie umed şi îmbibat cu stropi de apă, ca să slobozească ploi întru rodnicia pământului. În a treia zi, El a făcut uscatul, pretutindeni înconjurat de mare: în aceeaşi zi au răsărit din glie iarba şi seminţele. În a patra zi, a hărăzit cerului soarele, luna şi celelalte stele, înzestrându-le pe toate cu o mişcare şi un crug din care să reiasă limpede scurgerea timpului şi toanele vremii. În cea de-a cincea zi, Dumnezeu a făcut vieţuitoarele, atât cele înotătoare, cât şi cele înaripate; pe unele le-a trimis în adâncul apelor, pe altele în văzduh, punându-le de îndată să se unească-între ele şi să se împerecheze, în vederea prăsirii lor, încât spiţa să le crească şi să se înmulţească. În ziua a şasea, El a creat neamul patrupedelor, făcându-le fie bărbat, fie femeie; printre acestea a întruchipat şi omul. După spusele lui Moise, lumea, cu tot ceea ce cuprindea, a fost creată în aceste şase zile; în cea de-a şaptea zi însă, Dumnezeu s-a odihnit şi a pus capăt treburilor sale. De aceea şi noi ne abţinem de la orice muncă în această zi pe care am numit-o sabat; ceea ce în limba evreilor înseamnă răgaz.

2. Înainte de a depăna soarta lumii după cea de-a şaptea zi, Moise descrie crearea omului în felul următor: Dumnezeu l-a plăsmuit pe om, luând ţărână din pământ, şi l-a înzestrat cu suflare de viaţă şi duh. Şi omul acesta s-a numit Adam, adică, în limba ebraică, „roşuiî, fiindcă el a fost făcut din ţărână roşie înmuiată. Ea este ţărâna feciorelnică şi adevărată. A adus Dumnezeu în faţa lui Adam fiecare soi de animal, arătându-i partea bărbătească şi partea femeiască; iar El le-a dat numele pe care-l poartă până azi. Văzând însă că Adam era lipsit de tovărăşia şi apropierea unei femei (căci nu era încă nici una) şi se minuna de felul cum se purtau între ele celelalte făpturi, Dumnezeu i-a luat în timpul somnului o coastă şi a făcut din aceasta femeia; de îndată ce a văzut-o, Adam a recunoscut că ea fusese făcută dintr-o parte a lui. În limba ebraică, femeii i se zice Issa; dar ea a primit numele de Eva, ceea ce înseamnă „mama tuturor vieţuitoarelor".

3. Moise povesteşte mai departe că Dumnezeu a sădit spre răsărit o grădină unde, între tot soiul de arbori, creştea pomul vieţii şi al cunoaşterii, care te ajută să deosebeşti binele de rău. În această grădină i-a adus Dumnezeu pe Adam împreună cu femeia lui şi le-a poruncit să aibă grijă de creşterea plantelor. Grădina era udată de un singur fluviu care îşi poartă apele de jur împrejurul pământului şi se împarte în patru braţe. Din el curge Phison (ceea ce înseamnă „mulţime") înspre India, spre a se vărsa în mare, fiind numit Gange de către greci; la rândul lor, Eufratul şi Tigrul au drept loc de vărsare Marea Roşie; Eufratul se cheamă Phora, având sensul de,revărsare" sau „floare"; Tigris sau Diglath se traduce prin „îngust şi repede". În sfârşit, Geon, care curge de-a lungul Egiptului, înseamnă „din răsărit mânându-şi apele spre noi"; grecii îl numesc Nil.

4. Dumnezeu le-a poruncit lui Adam şi femeii lui să mănânce roadele culese din oricare alt pom în afară de cel al cunoaşterii, prezicându-le că, dacă se vor atinge de el, vor fi sortiţi pieirii. Dar cum în vremea aceea toate vieţuitoarele obişnuiau să vorbească între ele, şarpele, deşi trăia în bună înţelegere cu Adam şi cu femeia lui, le pizmuia fericirea de care se bucurau ascultând de poruncile lui Dumnezeu; pe deplin convins că-i va târî pe amândoi în nenorocire, dacă nu se vor mai supune orbeşte, mânat de răutate, el a înduplecat-o pe femeie să se înfrupte din pomul cunoaşterii, explicându-i că în roadele sale sălăşluieşte deosebirea dintre bine şi rău şi e de ajuns să mănânce din ele ca să aibă parte de un trai fericit, aidoma lui Dumnezeu. Astfel,

femeia s-a lăsat ademenită de şarpe să încalce porunca divină. După ce a gustat din pomul oprit şi roadele sale i-au fost pe plac, Eva l-a înduplecat şi pe Adam să mănânce din ele. Atunci amândoi au cunoscut că, de fapt, erau goi şi au căutat acoperăminte pentru părţile ruşinoase, expuse privirilor: căci pomul le dăruise agerimea şi înţelegerea. Cu frunze de smochin s-au învelit, acope-rindu-şi ruşinea, şi s-au arătat mai bucuroşi decât fuseseră deunăzi, fiindcă dobândiseră o pricepere care le lipsise mai înainte. Când Dumnezeu a venit în grădină, Adam, până atunci obişnuind să-l vorbească fără înconjur, a rămas ascuns, mustrat de păcatul săvârşit. Dumnezeu a rămas surprins de purtarea lui şi a căutat să afle din ce pricină mai înainte el îl întâmpina bucuros, iar acum fugea şi se ascundea. N-a primit nici un răspuns de la Adam, care recunoştea că-i încălcase divina poruncă. Dumnezeu i-a spus atunci: „în ceea ce vă priveşte, hotărârea mea a fost să duceţi un trai fericit şi scutit de orice necazuri, neatins de nici o nemulţumire sufletească, toate lucrurile care ţin de belşug şi desfătare fiind asigurate numai de grija mea pentru voi, fără cea mai mică trudă şi strâmtorare a voastră, căci amândouă vă îmbătrânesc mai repede, făcându-vă să nu mai aveţi o viaţă lungă. Acum însă mi-ai dispreţuit porunca, nu te-ai supus voinţei mele, tăcerea nefiind deloc dovada virtuţii, ci a conştiinţei tale încărcate." Atunci Adam a căutat să se spele de păcat şi l-a rugat să nu fie mânios pe el, aruncând vina faptei asupra femeii şi spunând că ea l-a ispitit să cadă în greşeală. La rândul ei, femeia a devenit învinuitoarea şarpelui. Pentru faptul că a urmat îndemnul femeii, Dumnezeu l-a pedepsit pe Adam, spunându-i că de acum încolo pământul n-o să-l mai dea roade de la sine, ci doar după o muncă grea şi trudă istovitoare glia îi va dărui câte ceva din unele, iar din altele deloc. Eva a fost pedepsită cu naşterile şi chinurile facerii, care le însoţesc, fiindcă s-a lăsat păcălită de şarpe, atrăgându-l şi pe Adam în nenorocirile urzite împotriva lui. Dumnezeu a luat şarpelui darul vorbirii, mâniat de răutăcioasa lui purtare faţă de Adam, iar pe limba lui a pus venin, spre a-l face duşmanul oamenilor, îndemnându-i astfel să-l izbească cu precădere capul, fiindcă pe de o parte nenorocirile omenirii pleacă de acolo şi, pe de altă parte, aceasta e calea prin care poate fi răpus mai uşor. Şarpele a fost lipsit şi de picioare, încât să-şi târască trupul pe pământ, încolăcindu-se prin praf. După ce a dat pedepsele pomenite mai sus, Dumnezeu i-a mutat pe Adam şi Eva în altă parte.

CAPITOLUL II

1. Adam şi Eva au avut doi copii de parte bărbătească: primul dintre aceştia s-a numit Cain (cuvânt care, dacă ar fi să-l interpretăm, înseamnă „avuţie"), iar cel de-al doilea, Abel (care înseamnă „îndoliere"). Ei au adus pe lume şi fete. Firile fraţilor erau însă opuse. Căci Abel, mezinul, susţinea dreptatea şi, socotind că Dumnezeu era martor la toate faptele sale, slujea virtutea; el ducea o viaţă de păstor. În schimb, Cain era din cale afară de rău şi, ahtiat după câştig, s-a apucat cel dintâi sa are pământul, din care pricină şi-a ucis propriul frate. Când au vrut amândoi să aducă jertfă lui Dumnezeu, Cain i-a dăruit din roadele pământului şi ale pomilor, iar Abel, lapte şi întâi născuţii miei ai turmei sale. Mai încântat de această jertfă s-a arătat Dumnezeu, întrucât El era cinstit prin lucruri produse de la sine şi potrivit naturii, nu prin cele provenite din scorneala omului hapsân şi cu de-a sila. De aceea, Cain, îndârjit de faptul că Dumnezeu îl părtinise pe Abel în dauna lui, şi-a ucis fratele, ascunzându-i leşul, convins că isprava îi va rămâne nedescoperită. Dumnezeu, care cunoştea nelegiuirea comisă de el, a venit la Cain şi l-a întrebat unde se află fratele său: nu l-a mai zărit de multe zile, având în vedere că mai înainte ei erau totdeauna împreună. Pus în mare încurcătură şi neştiind ce să-l răspundă lui Dumnezeu, Cain a susţinut mai întâi că pe el însuşi îl nelinişteşte faptul că nu-şi mai vede fratele deloc. Când însă Dumnezeu l-a hărţuit şi mai mult cu întrebările sale stăruitoare, plin de mânie, el i-a spus că nu este nici învăţătorul, nici păzitorul fratelui său şi că nu se sinchiseşte prea mult de ceea ce i s-a întâmplat. Atunci Dumnezeu l-a învinuit făţiş că poartă culpa uciderii propriului frate: „Mă mir – a zis Domnul – că nu ştii nimic de soarta fratelui pe care l-ai ucis tu însuţi!" Dar fiindcă i-a adus o jertfă şi astfel l-a rugat să-şi domolească mânia împotriva lui, Dumnezeu nu-l pedepseşte pe loc pentru crima făptuită; l-a

blestemat totuşi, amenințându-l că pedeapsa se va revărsa peste urmaşii săi până la a şaptea spiţă. Apoi l-a alungat din ţinutul acela împreună cu soţia lui. Întrucât Cain i-a destăinuit teama că în cursul rătăcirilor sale va cădea prada fiarelor şi astfel va pieri, Domnul i-a poruncit să nu aibă nici o grijă că va păţi ceva rău din partea sălbăticiunilor, putând cutreiera liniştit întregul pământ, I-a pus apoi un semn al lui, ca să fie recunoscut, şi i-a poruncit să plece.

2. După ce a străbătut multe ţări împreună cu soţia lui, Cain a poposit până la urmă în Naida[2], cum se numea ţinutul acela; acolo a locuit el, zămislindu-şi odraslele. Dar pedeapsa primită nu i-a slujit deloc drept avertisment, ci i-a sporit şi mai mult răutatea; el s-a dedat la tot felul de plăceri, chiar dacă satisfacerea lor aducea daune însoţitorilor săi. Înmulţindu-şi avuţia domestică prin numeroase bunuri dobândite pe calea jafului şi silniciei, Cain şi-a călăuzit slujitorii spre dezmăţ şi tâlhărie, fiind cel ce i-a învăţat să trăiască de pe urma ticăloşiilor. El a pervertit traiul simplu dus de oameni până atunci prin născocirea măsurii şi greutăţilor, preschimbând nevinovăţia vieţii, străină de asemenea lucruri, şi măreţia sufletului în perfidie şi josnicie. A fost primul care a trasat hotarele ogoarelor, a înălţat un oraş şi l-a întărit prin ziduri, slujitorii săi fiind nevoiţi să locuiască împreună cu dânsul. După Anoh, cel mai mare dintre fiii săi, el a numit această cetate Anoh. Fiul lui Anoh a fost Iared. Acesta a devenit tatăl lui Mamei, al cărui fiu a fost Mathusala; din el s-a tras Lameh, care a zămislit şaizeci şi şapte de copii, împreună cu cele două soţii ale sale, Ada şi Sella. Unul dintre ei, Iobel, născut de Ada, a înălţat corturi şi s-a ocupat de păstoritul turmelor. Fratele său după mamă, Iubal, s-a îndeletnicit cu muzica, inventând psalterionul şi harfa. Dar Thobel, unul dintre fiii celeilalte soţii, care îi întrecea pe toţi prin puterea lui, s-a distins în treburile războiului; cu ajutorul lui, el a adunat lucrurile care desfată trupul, fiind primul care a făcut unelte de aramă. Lameh a fost şi tatăl unei fete care se numea Noema; fiindcă era înzestrată cu harul profeţiei, ea a întrezărit blestemul care îl urmărea datorită fratricidului lui Cain, el însuşi dezvăluind soţiilor sale această taină. De altfel, încă de pe când mai trăia Adam, urmaşii lui Cain au devenit nespus de răi; unul urmând pilda de răutate a celuilalt, de la o zi la alta, neamul lor a ajuns tot mai hain: în înclinarea lor spre război întreceau orice măsură, ca şi în zelul lor de a-i jefui pe alţii. Într-un cuvânt, dacă vreunul era mai puţin grăbit să săvârşească un omor, acela era excesiv de îndrăzneţ, trufaş şi hrăpăreţ.

3. După ce Abel a fost ucis iar Cain a fugit, fiindcă el săvârşise omorul, Adam, cel dintâi om, făcut din lut (căci se cuvine să vorbim aici de povestea lui), s-a gândit să-şi facă alţi copii. Dorinţa de a avea urmaşi era arzătoare, în pofida faptului că împlinise deja două sute şi treizeci de ani; după aceea a trăit alţi şapte sute de ani, până ce s-a stins din viaţă. Lui Adam i s-au născut numeroşi fii, printre care şi Seth. Dar mi-ar lua mult timp ca să vorbesc pe îndelete despre ceilalţi; deocamdată mă mulţumesc să pomenesc cele privitoare la urmaşii lui Seth, căci, o dată ce a crescut şi a ajuns la vârsta când poţi să distingi singur faptele bune de cele rele, s-a străduit din plin să cultive virtutea şi, întrucât el însuşi a fost un bărbat fără pereche, a lăsat nişte urmaşi care au imitat pilda lui. Toţi fiind înzestraţi cu. o fire aleasă, ei au locuit în aceeaşi ţară în bună înţelegere şi fericiţi, fără să aibă parte de necazuri cât timp au trăit, descoperind înţelepciunea lucrurilor cereşti şi a astrelor care împodobesc tăria. Pentru ca oamenii să nu rămână fără aceste descoperiri, mai înainte ca ele să ajungă la îndemâna lor, fiindcă Adam le prezisese că toate erau sortite pieirii, fie prin pârjolul focului, fie prin prăpădul şi năvala apelor revărsate, ei au înălţat două coloane: una făcută din cărămizi, iar alta din piatră. Pe amândouă au fost înscrise descoperirile lor, astfel încât, dacă potopul ploilor ar fi nimicit coloana din cărămizi, barem coloana din piatră, rămasă în picioare, să transmită oamenilor inscripţiile astronomice, înştiinţându-i totodată că ele fuseseră săpate şi pe coloana de cărămizi. Coloana de piatră a dăinuit până azi în ţara Siriei.

CAPITOLUL III

1. Acesta a fost traiul dus vreme de şapte generaţii de urmaşii lui Seth, care l-au cinstit pe Dumnezeu ca pe stăpânul întregii lumi, urmând în toate privinţele virtutea. Dar, o dată cu scurgerea timpului, ei s-au abătut de la datinile strămoşeşti la cele rele, fără să-l mai aducă lui Dumnezeu cuvintele cinstirii, fără să mai respecte dreptatea faţă de oameni şi, aşa cum mai înainte se luau la întrecere în privinţa virtuţii, cu un zel de două ori mai mare se distingeau în fapte rele; aşa se face că au atras asupra lor vrăjmăşia dumnezeiască. Căci mulţi dintre îngerii Domnului, unindu-se cu femeile pământene, au zămislit feciori nelegitimi care dispreţuiau toate lucrurile drepte datorită încrederii în puterea lor; chipurile, şi ei au săvârşit isprăvi asemănătoare cu cele pe care au cutezat să le înfăptuiască, după spusele grecilor, Giganţii. Dar Noe, indignat de faptele acestora şi nemulţumit de ceea ce puneau la cale, i-a sfătuit să-şi schimbe în bine firea şi felul lor de a trăi. Când a văzut că cei dojeniţi nu-i dădeau ascultare ci se lăsau şi mai atraşi de ademenirea tuturor viciilor, s-a temut că va fi ucis el, împreună cu soţia şi copiii săi, părăsind aşadar ţara.

2. Dumnezeu l-a îndrăgit pe Noe fiindcă era atât de drept; în schimb, pe ceilalţi nu numai că i-a condamnat, ci, întrucât avea de gând să nimicească întregul neam omenesc şi să pună în loc un altul, nepângărit de vicii, a retezat mai întâi durata vieţii, ca să nu mai numere atât de mulţi ani, ca mai înainte, ci numai o sută şi douăzeci, preschimbând suprafaţa uscatului într-o mare întinsă. În felul acesta stârpea el toţi oamenii. Urma să scape teafăr numai Noe, Dumnezeu fiind cel ce-i va arăta mijlocul şi calea salvării. Noe a înjghebat o arcă cu patru despărţituri, având lungimea de trei sute de coţi, lăţimea de cincizeci de coţi şi înălţimea de treizeci de coţi; a coborât în corabie împreună cu mama şi fiii săi, alături de soţiile acestora, aducând înlăuntrul ei cele trebuincioase hranei zilnice; şi a luat apoi tot soiul de animale, parte bărbătească şi parte femeiască, ca să rămână în viaţă specia lor, iar perechile la fiecare să fie în număr de şapte. Arca avea pereţi trainici, cu încheieturi şi acoperiş zdravăn, ca să nu se scufunde sau să se destrame la izbitura valurilor. Aşa s-a salvat Noe împreună cu ai săi: adică al zecelea de la Adam încoace. El era fiul lui Lameh, al cărui tată fusese Mathusala. Acesta se trăgea din Anoh, fiul lui Iared. Ultimul avusese ca părinte pe Maluel care, alături de numeroasele sale surori, descindea din Cainas, fiul lui Enos; Enos, la rândul său, era fiul lui Seth, ce se născuse din Adam.

3. Prăpădul acesta a avut loc când Noe împlinise şase sute de ani, în cea de-a doua lună, numită de macedoneni Dios, iar de evrei, Marsuane: căci aşa era împărţit anul în Egipt. Dar pentru statornicirea zilelor de sărbătoare Moise a dorit ca prima să fie Nisan sau Xanthicos, căci aceasta a fost luna când el i-a scos pe evrei din Egipt. Chiar şi în toate cele privitoare la serviciul divin, Moise a luat această lună drept punct de plecare; în schimb, pentru vânzări şi cumpărări, ca şi pentru celelalte treburi obşteşti, a păstrat orânduirea care fusese mai înainte. După cum se spune, ploile mari au început în cea de-a douăzeci şi şaptea zi a lunii pomenite mai sus. Răgazul scurs de la apariţia primului om, Adam, era de două mii cinci sute şi cincizeci şi şase de ani. Acest timp este menţionat pe larg în Cărţile sfinte, căci pe atunci erau notate cu mult zel începutul şi sfârşitul bărbaţilor vestiţi.

4. Atunci când a atins vârsta de două sute şi treizeci de ani, lui Adam i s-a născut un fiu, numit Seth; Adam a trăit în total nouă sute şi treizeci de ani. La cei două sute şi cinci ani împliniţi, Seth l-a zămislit pe Enos, care, la vârsta de nouă sute şi doisprezece ani, şi-a lăsat grija lucrurilor agonisite în seama fiului său Cainas: acesta i se născuse pe când el avea o sută nouăzeci de ani. Dar Enos a vieţuit nouă sute şi cincizeci de ani, iar Cainas nouă sute şi zece ani, la vârsta de o sută şaptezeci de ani zămis-lindu-l pe Maluel. Acest Maluel, după ce a trăit opt sute nouăzeci şi cinci de ani, a murit, lăsând în urma lui pe Iared, care i se născuse când el împlinea o sută şi şaizeci şi cinci de ani.

Lui Iared, care a trăit nouă sute şaizeci şi doi de ani, i-a urmat fiul său Anoh, născut în cel de-al o sută şaizeci şi doilea an al vieţii tatălui său. Dar când a împlinit trei sute şi şaizeci şi cinci de ani, Anoh s-a strămutat la Dumnezeu; aşa se face că, despre sfârşitul vieţii lui, nu s-a păstrat nimic în scrieri. Mathusala,

care i s-a născut lui Anoh în al o sută şaizeci şi cincilea an al vieţii sale, l-a avut pe Lameh la vârsta de o sută optzeci şi şapte de ani, transmiţându-i acestuia conducerea gospodăriei atunci când a împlinit el însuşi nouă sute şaizeci şi nouă de ani. Lameh a deţinut puterea vreme de şapte sute şaptezeci şi şapte de ani, şi lui i-a urmat fiul său Noe, pe care l-a zămislit la vârsta de una sută şi optzeci şi doi de ani. Iar Noe a stăpânit nouă sute şi cincizeci de ani. Aceşti ani, adunaţi laolaltă, însumează timpul despre care am scris mai sus. Nimeni nu poate să cerceteze anul morţii acestor bărbaţi, fiindcă viaţa lor se întinde peste cea a copiilor şi a copiilor copiilor, la socotirea anilor urmând să se ţină seamă doar de anul naşterii.

5. După ce Dumnezeu a dat oamenilor semnul său prevestitor, au început ploile şi ele au căzut vreme de patruzeci de zile fără întrerupere, încât apa se ridica deasupra pământului preţ de cincisprezece coţi. Astfel că majoritatea oamenilor au pierit, orice nădejde de scăpare fiind pierdută, ei neavând unde să se refugieze. De abia la o sută şi cincizeci de zile de la încetarea ploilor au început în sfârşit să scadă apele, în cea de-a şaptea zi a lunii a şaptea. Apoi, după ce arca s-a oprit pe un pisc al unui munte din Armenia, Noe şi-a deschis arca şi, zărind în jurul lui puţintel pământ, speranţele sale au căpătat temeiuri tot mai bune. După câteva zile, când valurile băteau în retragere, Noe a dat drumul unui corb, doritor să afle dacă şi altă parte a pământului răsărise din apă, îngăduindu-i să iasă fără primejdie din arcă. Dar întrucât apa acoperea pretutindeni totul, corbul s-a întors la Noe. După alte şapte zile, el a dat drumul unui porumbel, ca să cerceteze starea în care se află pământul; deoarece şi el s-a întors, cu ghearele pline de mâzgă şi cu o ramură de măslin în cioc, Noe a priceput că pământul scăpase de urgia potopului. După alte şapte zile de aşteptare, a slobozit animalele adăpostite în arcă, coborând el însuşi, împreună cu copiii săi, ca să aducă jertfe şi mulţumiri Domnului şi să se ospăteze împreună cu familia lui. Armenii din preajmă au numit ţinutul Aprobaterion, adică „loc de ieşire": căci rămăşiţele Arcei sunt arătate şi astăzi de băştinaşi.

6. Potopul şi arca sunt amintite de toţi străinii care au scris lucrări de istorie, printre aceştia numărându-se şi Berosos Caldeanul[8]. Privitor la potop, el afirmă următoarele: „Zice-se că şi acum s-ar afla în Muntele Cordyerilor din Armenia o parte din acea corabie, unsă pe dinăuntru cu smoală. Unii o desprind de acolo şi o folosesc drept amuletă pentru îndepărtarea primejdiilor." Despre aceasta a scris şi Hieronymus Egipteanul, autorul Antichităţilor feniciene, aşijderea Mnaseas şi mulţi alţii. Nicolaos din Damasc, în cartea XCVI-a din lucrarea sa descrie aceste lucruri prin vorbele următoare: „Mai sus de Milyada[10], în Armenia, se află un munte uriaş, numit Baris, către care se zvoneşte că ar fi fugit mulţi oameni, găsindu-şi astfel salvarea; unul dintre ei, sosit într-o arcă, ar fi poposit pe vârful muntelui, lemnele rămase din corabia lui dăinuind acolo multă vreme. Poate că este unul şi acelaşi cu cel despre care a scris Moise, legiuitorul iudeilor".

7. Cuprins de teama că Dumnezeu, hotărât să-l nimicească pe oameni, va inunda în fiecare an pământul cu puhoiul apelor, Noe a ars pe altare jertfe, rugându-l să păstreze de acum încolo ordinea de odinioară a lumii, fără să mai dezlănţuie vreodată un potop atât de mare, ca să nu mai ameninţe cu pieirea întreaga stirpe a vieţuitoarelor, de-a valma, ci să-l pedepsească doar pe cei răi şi să-l cruţe pe aceia care, datorită inocenţei lor, doreşte El să-l ocrotească şi să-l ferească de groaza unui prăpăd. Aceştia vor fi şi mai nefericiţi decât cei răi şi, totodată, mai asupriţi, dacă n-au siguranţa că vor rămâne vii şi nevătămaţi, ci sunt sortiţi altui potop, după ce nu numai că au trăit spaima pe care le-a inspirat-o cel dintâi, ci îndură şi sfârşitul adus de cel de-al doilea. Noe l-a implorat, aşadar, pe Dumnezeu să-l primească cu bunăvoinţă jertfa şi să nu trimită de acum încolo o asemenea năpastă asupra pământului, pentru ca urmaşii săi să-l lucreze cu hărnicie, să-şi clădească oraşe şi să ducă o viaţă fericită; ei râvnesc să primească iarăşi de la Dânsul nu doar întreaga prosperitate de dinainte de potop, ci să aibă parte şi de o viaţă îndelungată, până la adânci bătrâneţi, la fel ca înaintaşii lor.

8. După ce Noe a înălţat spre cer aceste rugi, Dumnezeu, care-l îndrăgea fiindcă era un om drept, i-a dat încuviinţarea înfăptuirii tuturor dorinţelor sale, spunându-i că nu Lui i se datorează pieirea celor răpuşi

de potop, ci ei înşişi şi-au atras pedeapsa pentru nelegiuirea lor. Căci dacă El ar fi luat hotărârea să-l stârpească cu totul, nici n-ar mai fi îngăduit oamenilor să vină pe lume, fiind mai înţelept să nu le dea viaţă deloc, decât să le-o la după aceea. „Dar – a adăugat Domnul – ocările prin care mi-au înfruntat ei evlavia şi virtutea m-au silit să le dau cuvenita pedeapsă. De-acum încolo voi înceta să mai osândesc cu atâta asprime faptelor lor rele, cu atât mai mult cu cât ai intervenit în favoarea lor. Chiar dacă voi mai dezlănţui uneori nişte furtuni neobişnuit de puternice, nu trebuie să vă mai speriaţi de furia ploilor: faţa pământului nu va mai fi năpădită de potop! Vă poruncesc însă să vă abţineţi de la vărsarea sângelui omenesc şi să rămâneţi nepângăriţi de omoruri, dar să pedepsiţi pe cei care au săvârşit crime; vă îngădui, în schimb, să vă folosiţi după voia şi pofta voastră de toate celelalte animale. V-am făcut stăpâni asupra tuturora: cele care trăiesc pe pământ, înoată în apă sau zboară prin văzduh. Înfruptaţi-vă doar din carne, fără propriu-i sânge: căci în el se află viaţa ei. Ca dovadă că mi-am curmat mânia, vă voi dărui arcul meu." (Este vorba de curcubeu, pe care iudeii îl socotesc Arcul Domnului.) După ce a rostit aceste făgăduinţe, Dumnezeu l-a părăsit pe Noe.

9. Noe a mai trăit încă trei sute şi cincizeci de ani după potop, în tot acest timp bucurându-se de fericire, şi a murit la vârsta de nouă sute şi cincizeci de ani. Nimeni dintre cei ce compară viaţa de acum şi durata ei scurtă cu anii împliniţi de îndepărtaţii noştri precursori să nu creadă că sunt mincinoase ştirile ce ne-au parvenit despre ei, având convingerea că, de vreme ce oamenii de azi nu trăiesc atât de mult, nici strămoşii nu puteau să aibă o existenţă atât de lungă. Căci acele făpturi erau îndrăgite de Dumnezeu şi creaţi de Domnul însuşi, iar hrana de care se foloseau ei avea darul să le prelungească viaţa. În afară de asta, Dumnezeu le-a hărăzit o viaţă mai lungă pentru cultivarea virtuţii şi pentru aprofundarea astrologiei şi geometriei, ştiinţe ai căror descoperitori erau: dacă n-ar fi trăit barem şase sute de ani, atât cât durează aşa-numitul an mare, ei n-ar fi putut face nici o prezicere sigură. De altfel, iau martori ai spuselor mele pe toţi aceia dintre greci şi străini care au întocmit lucrări despre evenimentele din vechime. În sprijinul meu se pronunţă unanim Manethon, care a scris o istorie a Egiptului, Berosos, autorul caldeean, şi Mochus, şi Hestiaeus, de asemenea Hieronymus Egipteanul, care a fost istoricul fenicienilor. Chiar Hesiod şi Hecateu, şi Hellanicos, şi Acusilaos şi deopotrivă Ephoros şi Nicolaos susţin că oamenii din vechime au trăit o mie de ani. În această privinţă, fiecare poate să gândească ce găseşte de cuviinţă.

CAPITOLUL IV

1. Noe a avut trei fii: Sem, Iafet şi Cham, veniţi pe lume cu o sută de ani înaintea potopului; au coborât cei dintâi din munţi în câmpie şi s-au hotărât să locuiască acolo,îndemnându-i să le urmeze cu încredere exemplul şi pe alţii care, datorită stăruitoarei amintiri a inundaţiilor, se temeau de ţinuturile câmpeneşti şi nu se îndurau să descindă de pe înălţimile lor. Iar câmpia unde au pogorât ei prima oară se cheamă Sennaar. În zadar le poruncise Domnul că, de se va întâmpla ca oamenii să se înmulţească prea mult, ei să întemeieze colonii în altă parte, pentru ca să nu se iste dihonii în mijlocul lor, ci prin însămânţarea unor terenuri mai întinse, să se obţină recolte îmbelşugate: lipsiţi de priceperea lucrurilor, locuitorii munţilor nu s-au supus spuselor sale. Din această pricină, ei au avut parte de necazuri, începând să priceapă că greşeala este a lor. După ce tinerii lor au sporit mult, Dumnezeu i-a sfătuit din nou să se ducă în colonii. Dar oamenii, convinşi că desfătarea vieţii nu este un dar al lui Dumnezeu şi că propria fericire este numai în puterea lor, nu s-au supus nici de astă dată. La faptul că n-au dat ascultare poruncii divine s-a adăugat şi bănuiala că Dumnezeu vrea să-l ducă în colonii ca să le întindă o cursă, urmărind să-l împrăştie şi să-l asuprească mai lesne.

2. Spre această jignire şi înfruntare a lui Dumnezeu i-a condus Nebrod, nepotul lui Cham, fiul lui Noe, căci el era cutezător şi avea mâini nespus de puternice. Acesta i-a convins să nu mai accepte gândul că fericirea lor vine de la Dumnezeu, ci că meritul tuturor bunurilor obţinute revine destoiniciei de care dau dovadă ei înşişi. Şi cum faptele sale tindeau puţin câte puţin spre tiranie, Nebrod a socotit că poate să-l

îndepărteze pe oameni de teama lor faţă de Dumnezeu dacă le va spori încrederea în propria lui putere. A ameninţat că vrea să se răzbune pe Dumnezeu, care plănuieşte să acopere pământul cu un nou potop. Va clădi aşadar un turn atât de înalt încât apele revărsate să nu poată urca până la el, răscumpărând astfel pieirea strămoşilor săi.

3. Mulţimile au încuviinţat cu înflăcărare proiectele lui Nebrod, socotind supunerea faţă de Dumnezeu drept o subjugare: ele s-au apucat să clădească turnul fără să-şi cruţe forţele şi fără să lâncezească în strădaniile lor. Turnul câştiga în înălţime mai presus de orice speranţă datorită numărului mare de mâini care munceau. Dar, fiindcă avea lăţime, în faţa privitorilor înălţimea lui părea mai mică. Era construit din cărămizi lipite între ele cu smoală fierbinte, ca nu cumva să se desprindă sub asediul apelor. Când a văzut smintita lor purtare, Dumnezeu nu s-a îndurat să-l nimicească pe toţi, deşi nenorocirea prin care trecuseră mai înainte ar fi trebuit să le fie învăţătură de minte; El a amestecat limbile pe care le vorbeau şi a semănat dezbinarea între ei, fă-cându-i să nu se mai înţeleagă unul cu altul din pricina graiurilor deosebite. Datorită amestecului limbilor vorbite, care înainte vreme fusese una şi aceeaşi, locul unde a fost înălţat turnul se cheamă acum Babilon: căci evreii numesc amestecul „babei". Construirea şi amestecul limbilor sunt menţionate şi de Sibylla[4], prin următoarele cuvinte: „Fiindcă toţi oamenii vorbeau odinioară aceeaşi limbă, ei au început să clădească un turn foarte înalt, ca să ajungă până la cer cu ajutorul lui. Dar zeii au stârnit un vânt năprasnic care a dărâmat turnul, atribuind fiecăruia o limbă aparte. De aici îşi trage numele oraşul Babilon". Câmpia ce se cheamă Sennaar şi se află în ţinutul Babilonului este pomenită şi de Histiaeus, zicând cele ce urmează: „Preoţii care s-au salvat din încurcătura aceea, luând cu ei ofrandele lui Iupiter Enyalios[6], au venit în Sennaarul din Babilonia".

CAPITOLUL V

Aşadar, oamenii s-au împrăştiat datorită limbilor diferite pe care le vorbeau, coloniile fiind întemeiate de ei pretutindeni; fiecare a luat în stăpânire ţinutul unde i-a fost dat să ajungă şi Dumnezeu i-a călăuzit astfel încât ei să populeze întregul uscat, aflat fie în interior, fie pe ţărmul mării. Călătorind în corăbii, câţiva au devenit şi locuitori ai insulelor; unele popoare au păstrat numele pe care îl aveau de la descălecătorii lor, altele şi l-au schimbat, iar altele l-au luat pe cel care era mai la îndemâna vecinilor proprii. La ultimul procedeu au recurs cu precădere grecii; căci ei şi-au însuşit gloria unor lucruri străvechi când au obţinut supremaţia în veacurile ulterioare, schimbând numele unor popoare şi orânduirea statului lor de parcă ei ar fi fost întemeietorii.

CAPITOLUL VI

1. Fiii lui Noe au avut la rândul lor feciori care le-au cinstit memoria, numele părinţilor fiind date popoarelor oriunde ţara acestora le revenea lor. Lui Iafet i s-au născut şapte fii. Teritoriul aflat sub ocârmuirea lor începea de la munţii Taurus şi Amanus, se întindea în Asia până la fluviul Tanais, iar în Europa până la Gadira. Întrucât aceste ţinuturi ocupate de ei nu mai fuseseră până atunci locuite de oameni, numele lor au fost date popoarelor stabilite acolo. Cei cărora grecii le zic acum galateni s-au numit cândva gomarieni, fiindcă erau urmaşii lui Gomar; la fel, şi sciţii îşi trag numele de magogeni de la colonia întemeiată de Magog. Privitor la ceilalţi fii ai lui Iafet, Iovanus şi Mades, din ultimul descind madeii, cărora grecii le spun mezi, iar din primul, ionienii şi toţi grecii. Thobel le-a hărăzit ţara thobelienilor, care în vremea noastră se numesc iberi. Mosoch este descălecătorul mosochenilor, care acum se cheamă cappadocieni, dar s-a mai păstrat o urmă a denumirii străvechi: căci la ei mai există şi acum oraşul Mazaca, arătând celor care cunosc lucrurile că odinioară aşa s-a chemat întregul norod. Aidoma conducătorului lor Thiras s-au numit thirii, cărora grecii

le-au schimbat numele în traci. Acestea sunt neamurile care au avut drept descălecători pe fiii lui Iafet.

Aschanazus, cel de-al treilea fiu al lui Gomar, a fost întemeietorul aschanazilor, cărora grecii le spun azi rheghieni, din al doilea, Riphates, se trag riphatienii, care se cheamă paflagonieni, iar din primul, Thorgames, thorgamienii, numiţi, după spusele grecilor, frigieni.

Iovanus, fiul lui Iafet, a avut el însuşi trei feciori: Elisas, cel ce le-a fost strămoş şi totodată conducător, şi-a dat numele eli-seenilor, care acum se cheamă eolieni; Tharsus, la rândul său, tharsienilor, în vechime Cilicia purtând numele lor: o dovadă sigură este faptul că cel mai vestit oraş şi deopotrivă metropola lor se numeşte Tars, chiar dacă Theta s-a schimbat în Tau. În sfârşit, Chetimus a ocupat insula Chetima (care se cheamă acum Cipru) şi tocmai de aceea evreii denumesc Chetim toate insulele şi majoritatea ţinuturilor de coastă. Iau drept o dovadă a vorbelor mele unul dintre oraşele Ciprului, care întâmplător şi-a păstrat până azi numele de Citium, căci astfel îi spun cei ce i-au dat o formă grecească, chiar şi aşa nedeosebindu-se prea mult de numele Chetim. Iată câte sunt, aşadar, noroadele ai căror întemeietori au fost fiii lui Iafet şi nepoţii lor. Dar mai înainte de a mă întoarce la ceea ce mai am de povestit, îmi permit să remarc un lucru mai puţin cunoscut de greci. Numele au fost schimbate ca să fie mai apropiate de gingaşa rostire grecească, spre delectarea cititorilor. Ai noştri nici nu folosesc aceste modele, fiindcă la ei forma şi terminaţia sunt mereu una şi aceeaşi: căci noi îl numim pe Noeus Noe şi în orice formă el nu se schimbă.

2. Fiii lui Cham au luat în stăpânire ţările care se întind din Siria şi de la poalele munţilor Amanus şi Liban până la mare şi la ocean. Numele unora au dispărut cu desăvârşire, ale altora s-au schimbat şi au devenit atât de diferite încât sunt de nerecunoscut, puţine fiind cele care s-au păstrat în întregime. Dintre cei patru fii ai lui Cham, timpul n-a dăunat cu nimic doar lui Cuş: căci etiopienii, al căror conducător a fost, şi acum îşi spun ei înşişi sau sunt numiţi de către toţi asiaticii cuşiţi. Şi mestreenii şi-au păstrat până acum amintirea numelui lor: ai noştri denumesc Egiptul Mestre şi mestreni pe toţi cei ce locuiesc în ţara aceea. Putes a condus colonişti până în Libya, ai cărei locuitori s-au chemat puteeni după numele său. Până şi în ţinutul maurilor curge un fluviu cu acelaşi nume: am întâlnit numeroşi istorici greci menţionând şi fluviul care se cheamă aşa, şi ţara numită Pute, aflată în vecinătatea lui. De la unul din fiii lui Mestraim, Libys, îşi trage şi Libya numele, care dăinuie şi azi: ceva mai târziu voi arăta pricina pentru care ţara se cheamă şi Africa. În sfârşit, Chanaanus, cel de-al patrulea fiu al lui Cham, a populat Iudeea actuală, care s-a numit, după el, Chanaanaea. Fiii lui Cham şi-au adus pe lume fiii lor, Cuş având parte de vreo şase; dintre aceştia, Sabas a fost descălecătorul sabeilor, Evilas, al evileenilor, care acum se cheamă getuli, Sabathes, al sabathenilor, cărora grecii le zic astabari; Sabacathas i-a colonizat pe sabacatheni; Regmus a fost strămoşul regmeilor, având la rândul său doi fii, dintre care Iudadas a fost întemeietorul neamului iudadeenilor, care locuiesc în partea de miazăzi a Etiopiei, lăsându-le moştenire numele, iar din Gabaeus îşi trag obârşia sabaeii. Nebrod, şi el fiul lui Cuş, a rămas la babilonieni, aducându-i sub comanda lui, aşa cum am spus mai înainte. Apoi, Mesraim a avut opt fii, care au pus stăpânire pe întregul teritoriu dintre Gaza şi Egipt, ţinutul nereţinând decât numele lui Filistin; grecii numesc o parte a acestui teritoriu Palestina. Despre ceilalţi, adică Ludiimi şi Enemetiimi, şi Labiimi (singurul care a adus colonişti în Libya şi a dat denumirea unei regiuni), Nedem, ca şi Phethrosim şi Chesloem şi Chephtorim – nu ştim nimic, în afara numelui lor. Căci în timpul războiului etiopic, despre care vom povesti mai târziu, oraşele lor au fost distruse. Chanaan, la rândul său, a avut următorii fii: Sidon, întemeietorul oraşului din Fenicia care îi poartă numele şi denumit şi acum de greci Sidon; Amathius, fondatorul oraşului Amathiu, care dăinuie până azi, iar locuitorii săi îi spun Amathe, macedonenii însă numindu-l Epiphania, potrivit unuia dintre urmaşii fiilor lui Alexandru; apoi Aradius a stăpânit insula Aradus şi, în sfârşit, Arucaeus, oraşul Arce, situat în Liban. Cât priveşte ceilalţi şapte fii: Chettaeus, Iebuseus, Amorrheus, Gergesaeus, Eudaeus, Asennaeus şi Samaraeus – nu s-a păstrat nimic în Cărţile sacre în afara numelui lor; căci evreii le-au dărâmat oraşele, nenorocire care a survenit din pricina pe care o vom

arăta mai jos.

3. După potop, atunci când pământul şi-a recăpătat înfăţişarea din vremea de altădată, Noe s-a apucat să lucreze pământul; el a sădit vie, iar când s-au copt strugurii, i-a cules la timpul potrivit şi, deloc deprins cu desfătarea vinului, a benchetuit, aducând mai întâi jertfă lui Dumnezeu. S-a îmbătat aşadar şi, cuprins de un somn adânc, s-a dezvelit, zăcând într-o atitudine necuviincioasă. A fost însă văzut de fiul cel mai mic, care, spre a-l zeflemisi, l-a arătat fraţilor săi; dar aceştia au acoperit goliciunea tatălui lor. Când Noe a aflat de această întâmplare, celorlalţi fii le-a dat binecuvântarea lui; n-a aruncat însă blestemul asupra lui Chain însuşi, pentru că era ruda lui de sânge, ci asupra urmaşilor săi. Şi, întrucât ceilalţi au scăpat teferi, blestemul lui Dumnezeu s-a abătut asupra urmaşilor lui Chanaan. Dar despre asta vom vorbi în cele ce urmează.

4. Sem, cel de-al treilea fiu al lui Noe, a adus pe lume cinci feciori, care au populat Asia până la Oceanul Indian, de la Eufrat încolo. Urmaşii lui Elam sunt elamiţii, din care îşi trag obârşia perşii; Assuras a întemeiat oraşul Ninus şi a dat numele supuşilor săi, care au cunoscut cea mai mare prosperitate războinică. Arphaxades a transmis numele său celor care se cheamă azi caldei, el fiind chiar căpetenia lor. Din Aram se trag arameii, pe care grecii îi numesc sirieni, din Lud descind ludienii, care azi se cheamă lidyeni. Aram, la rândul său, a avut patru fii, dintre care Usus a fondat Trahonitis şi Damascul, oraş situat între Palestina şi Coelesiria, chiar la mijloc. Ulus a fost întemeietorul Armeniei; Gatherus, stăpânitorul bactrienilor, iar Mesas, al mesanaeilor, în ţara cărora se află Spasini Charax, după numirea de acum. Din Arphaxades s-a născut Salas, iar din acesta Heber; de la el încolo iudeii încep să se numească evrei. Heber i-a zămislit pe Iuctas şi Phalec. Ultimul s-a chemat aşa fiindcă el s-a născut tocmai când se împărţeau locuinţele, căci Phalec înseamnă la evrei „împărţeală". Iuctas, fiul lui Heber, a avut următorii fii: Elmodad, Saleph, Azermoth, Eiraes, Edoram, Aezel, Declas, Ebal, Abimael, Sabeus, Opheires, Evilates şi Iobab. Aceştia au locuit lângă râul indian Cophes şi în Aria cea învecinată. Aceştia sunt urmaşii lui Sem.

5. Aduc aici vorba despre evrei. Din Phalec, fiul lui Heber, s-a născut Ragav; din acesta, Serug, al cărui fiu, Nahor, a fost părintele lui Tharrus. La rândul său, ultimul a fost tatăl lui Abraham, al zecelea după Noe; venirea lui pe lume a avut loc la două sute şi nouăzeci de ani după potop. Tharrus i-a dat viaţă lui Abraham la vârsta de 70 de ani; Nahor însă l-a zămislit pe Tharrus atunci când număra o sută şi douăzeci de ani. Serug avea o sută şi treizeci şi doi de ani atunci când i s-a născut Nahor, iar Ragav l-a dobândit pe Serug la vârsta de o sută şi treizeci de ani. La aceeaşi vârstă Phalec l-a avut pe Ragav, dar Heber împlinise deja o sută şi treizeci şi patru de ani când l-a zămislit pe Phalec, în vreme ce Heber a fost conceput de Sale când acesta număra o sută şi treizeci de ani. Sale a fost adus pe lume în al o sută treizeci şi cincilea an al vieţii sale de către Arphaxades. El era fiul lui Sem şi a văzut lumina zilei la doisprezece ani după potop. Abraham a avut doi fraţi: pe Nahor şi pe Aran. Dintre aceştia, Aran, lăsând în urma lui un fiu, Lot, şi două fiice, Sara şi Melca, a murit printre caldeeni în oraşul pe care caldeenii îl numesc Ur. Acolo poate fi văzut mormântul lui până în zilele noastre. Nepoatele după propriul frate au fost luate în căsătorie, Melca de către Nahor şi Sara de către Abraham. Cuprins de ură faţă de ţara caldeeană din cauza suferinţei adânci pricinuite de pieirea lui Aran, Tharrus împreună cu toţi ais săi au plecat la Carrha, în Mesopotamia. Aici a şi murit şi a fost înmormântat Tharrus, după ce a trăit două sute şi cinci ani. Căci, treptat, viaţa oamenilor s-a redus, devenind din ce în ce mai scurtă, până la naşterea lui Moise; de atunci încolo, aşa cum a hotărât Dumnezeu, sorocul vieţii omeneşti a fost stabilit la o sută şi douăzeci de ani, vârstă pe care a atins-o Moise. Nahor şi Melca au zămislit împreună opt fii: Uxiis, Bauxus, Camuel, Chazad, Azav, Pheldas, Iadelphas şi Batuel.

Aceştia au fost fii legitimi ai lui Nahor. Căci el a mai avut de la concubina lui, Ruma, pe Tabaeus şi Gaamus şi Machas. Iar Batuel, unul dintre fiii legitimi ai lui Nahor, a dat naştere unei fiice Rebeca şi unui fiu, Laban.

CAPITOLUL VII

1. Abraham l-a adoptat pe Lot, fiul fratelui său Aran, la rândul lui fratele Sarei, propria lui soţie, fiindcă erau slabe speranţe să mai aibă copii legitimi; la vârsta de şaptezeci şi cinci de ani, el a părăsit Caldeea, potrivit poruncii primite de la Dumnezeu, şi s-a îndreptat spre Canaan, pe care l-a lăsat drept moştenire urmaşilor săi, fiind un bărbat deosebit de priceput în toate privinţele, foarte capabil să-l convingă pe cei cărora le vorbea şi înşelându-se arareori în judecata lui. Astfel, întrucât prin virtutea lui a început să-l întreacă în înţelepciune pe ceilalţi, s-a hotărât să înnoiască părerea greşită pe care şi-o făcuseră oamenii despre Dumnezeu şi s-o îndrepte pe calea cea bună. Aşadar, el a cutezat cel dintâi să susţină că există un singur Dumnezeu, creatorul întregului univers; toate celelalte lucruri care ne aduc fericirea sunt oferite de Dânsul fiecăruia, fără să provină din propria noastră putere.

El a dedus aceasta din cele ce se petrec pe uscat şi pe mare, din ceea ce arată soarele şi luna şi din toate schimbările survenite pe bolta cerului. „Căci, zicea el, dacă puterea s-ar afla în creaţia însăşi, desigur că aceasta s-ar îngriji singură de păstrarea ordinii. Că lucrurile nu stau aşa este cât se poate de limpede. De aceea ele nu ne sunt folositoare din propria lor iniţiativă, ci prin supunerea lor unei puteri supreme care le porunceşte: doar ei i se cuvine întreaga cinste şi mulţumire!" Tocmai pentru faptul că şi caldeenii, şi ceilalţi locuitori ai Mesopotamiei puneau la cale o revoltă împotriva lui, Abraham a socotit că este mai bine să se mute pe alte meleaguri şi, cu voia şi ajutorul lui Dumnezeu, a luat în stăpânire ţara Canaanului. Acolo a înălţat un altar şi a adus jertfă Domnului.

2. Berosos îl pomeneşte pe părintele nostru Abraham, fără să-l numească, spunând următoarele: „în a zecea generaţie de după potop, a existat la caldeeni un bărbat drept şi mare, priceput în ştiinţa astrelor". Hecateu nu s-a mărginit doar la menţionarea lui în treacăt, ci a lăsat şi o scriere aparte închinată lui. Nicolaos din Damasc, în cea de-a patra carte a Istoriilor sale, vorbeşte astfel despre el: „în Damasc a domnit Abraham, despre care se spune că a venit aici cu oaste străină din ţinutul caldeenilor, situat mai sus de Babilon". La nu prea multă vreme după aceea, s-a strămutat de acolo, împreună cu poporul său, pe meleagurile care se numeau pe atunci Canaan, iar acum se cheamă Iudeea, şi împreună cu ai săi s-a înmulţit foarte mult, dar despre istoria lor voi povesti într-o altă carte". Numele lui Abraham este şi acum vestit în ţinutul Damascului; ţi se arată şi un sat care este numit Lăcaşul lui Abraham.

CAPITOLUL VIII

1. Când însă foametea s-a abătut după câtva timp asupra Canaanului, Abraham, care auzise despre prosperitatea egiptenilor, s-a îndreptat bucuros spre meleagurile acestora,,pentru ca ai lui să se împărtăşească din belşugul lor, iar el să cunoască îndeaproape învăţăturile preoţilor despre zei; dacă ele erau mai bune decât ale sale, să se conformeze lor, iar dacă el însuşi se dovedea mai înţelept, să-l atragă pe calea cea bună chiar pe dânşii. Dar întrucât Sara îl întovărăşea, temându-se şi de lipsa de măsură a egiptenilor în privinţa femeilor, el a pus la cale următorul şiretlic, ca nu cumva regele să-l ucidă din pricina frumuseţii soţiei sale. S-a dat drept fratele acesteia şi a îndemnat-o şi pe Sara să joace rolul de soră (ceea ce era în interesul amândurora). Când ei au sosit în Egipt, lucrurile au decurs întocmai cum a bănuit Abraham. Faima frumuseţii soţiei sale s-a răspândit din gură în gură; atunci şi faraonul, regele egiptenilor, nu s-a împăcat cu zvonurile ajunse până la urechile lui, ci, mânat de arzătoarea poftă de a o vedea aievea, s-a arătat nespus de dornic să pună stăpânire pe Sara. Dar Dumnezeu s-a împotrivit nelegiuitei sale patimi, lăsând ca ţara să-l fie bântuită de ciumă şi de revolte ale supuşilor săi. Când el însuşi a vrut să ştie ce anume trebuie să facă pentru a înlătura năpasta stârnită de mânia Domnului, preoţii i-au răspuns că intenţia lui era să la prin silnicie soţia unui străin, înspăimântatul rege s-a interesat cine era Sara şi ce legătură avea cu însoţitorul ei. Cum a aflat adevărul, el şi-a cerut iertare faţă de Abraham: a socotit că avea de-a face cu sora şi cu soţia lui, precumpănitoare fiind

numai dorinţa de a se înrudi cu dânsul şi nicidecum de a-i aduce vreo jignire, împins de patimă. I-a dat aşadar ca despăgubire o mare sumă de bani şi i-a îngăduit lui Abraham să stea la sfat cu cei mai învăţaţi dintre egipteni; datorită acestui fapt, faima virtuţii sale a sporit şi mai mult.

2. Căci egiptenii aveau tot felul de obiceiuri şi îşi dispreţuiau unii altora riturile, din care pricină le socoteau odioase, iar Abraham în convorbirile sale cu fiecare în parte, a respins obiecţiile lor şi, cercetându-le îndeaproape, a demonstrat că ele erau neîntemeiate şi departe de adevăr. De aceea, în cursul întâlnirilor, ei l-au admirat ca pe cel mai înţelept bărbat, nu numai prin mintea lui ageră, ci şi prin puterea de a-şi convinge interlocutorii, el fiind cel ce i-a iniţiat în aritmetică şi le-a transmis lucrurile privitoare la astrologie. Fiindcă înainte de sosirea lui Abraham în Egipt, egiptenii erau cu totul străini de aceste ştiinţe, ele au ajuns de la caledeeni în Egipt şi de acolo au trecut la greci.

3. După ce s-a reîntors în Canaan, Abraham a împărţit ţara împreună cu Lot, între păstorii lor izbucnind certuri în privinţa păşunilor; i-a lăsat totuşi lui Lot deplina libertate de a alege. El însuşi a ocupat ţinuturile de la poalele muntelui, părăsite de Lot, şi a locuit în oraşul Hebron; acesta este cu şapte ani mai vechi decât Tanisul din Egipt. În schimb, Lot s-a stabilit în câmpia străbătută de fluviul Iordan, nu departe de oraşul Sodoma, pe atunci încă evlavios, iar acum dispărut fără urmă, prin voinţa şi mânia lui Dumnezeu: pricina celor întâmplate o voi arăta la locul potrivit.

CAPITOLUL IX

în vremea când asirienii ţineau Asia sub stăpânirea lor, treburile sodomiţilor mergeau din plin şi, pe măsură ce bogăţiile lor sporeau de la o zi la alta, şi tineretul devenea tot mai numeros. Regii sodomiţilor care ocârmuiau ţara erau în număr de cinci: Ballas, Barsas, Senabares, Symoborus şi craiul balenilor; fiecare avea propriul său teritoriu. Asirienii au pornit războiul împotriva lor şi îi asediau cu o oaste împărţită în patru părţi, toate având însă unul şi acelaşi comandant. În bătălia care a urmat, asirienii biruitori au impus regilor sodomiţi plata unui tribut. După ce vreme de doisprezece ani aceştia au stat în robia lor şi le-au plătit tributul cuvenit, în al treisprezecelea an ei s-au răzvrătit. Aşadar, asirienii au pornit o expediţie împotriva lor sub conducerea lui Amarapsides, Ariuch, Chodollamor şi Thadal. Aceştia au prădat întreaga Sirie şi i-au stârpit puzderia de urmaşi. Cum au ajuns în ţinutul Sodomei, asirienii şi-au instalat tabăra în valea care se numea Fântânile de asfalt. În vremea aceea, acolo se aflau puţuri numeroase; iar acum, o dată cu dispariţia oraşului sodomiţilor, valea s-a preschimbat într-un lac care se cheamă Asfaltitis. Despre lacul acesta vom vorbi ceva mai departe. Sodomiţii au tăbărât asupra asirienilor şi, în crâncena încleştare care a urmat, mulţi dintre ei au căzut în luptă, ceilalţi au fost luaţi în captivitate, printre aceştia numărându-se şi Lot, sosit în ajutorul sodomiţilor.

CAPITOLUL X

1. Când a auzit despre nenorocirea acestora, Abraham a fost cuprins de îngrijorare pentru soarta rudei sale, Lot, şi de milă pentru sodomiţii care-i fuseseră prieteni şi vecini. Şi cum a socotit că se cădea să vină în ajutorul lor, n-a zăbovit deloc, ci a pornit repede, împreună cu oamenii săi, şi în a cincea noapte i-a surprins pe asirieni la Danus (căci aşa se numea cel de-al doilea izvor al Iordanului); atacându-i mai înainte ca ei să se înarmeze, pe unii i-a ucis chiar în paturile lor, unde nu se aşteptau la un măcel, iar pe alţii, care nu adormiseră încă, dar nici nu erau în stare să lupte din pricina beţiei, i-a pus pe fugă. Abraham i-a urmărit pe fugari şi în ziua următoare i-a silit să se retragă până în oraşul Soba din ţinutul Damascului, dovedind astfel că biruinţa nu se dobândeşte prin mulţimea sau prin droaia de soldaţi, ci că prin luptă îndârjită şi prin vitejie poţi învinge o mulţime oricât de mare, aşa cum el a spulberat o oaste atât de numeroasă doar cu trei sute şi

douăzeci şi doi de oameni de casă, împreună cu trei prieteni ai săi. Şi prada cu care îşi încărcase mâinile fugind, duşmanul a fost nevoit s-o înapoieze în chip ruşinos.

2. Abraham i-a adus teferi pe sodomiţii luaţi prizonieri de asirieni, de la care l-a recăpătat şi pe Lot, ruda lui, apoi s-a întors acasă în pace. Iar regele sodomiţilor i-a ieşit înainte până la locul care se chema Valea Regilor: acolo a fost primit de regele oraşului Solyma, Melhisedec. Numele acesta înseamnă regele drept: înţelesul acesta se bucura de un consimţământ unanim, pricină pentru care a şi fost ales preot al lui Dumnezeu. Solyma s-a chemat după aceea Hierosolyma. Acest Melhisedec i-a primit pe oştenii lui Abraham cu ospitalitatea cuvenită şi le-a pus la îndemână cu multă dărnicie tot ceea ce aveau nevoie pentru traiul lor zilnic: în timpul ospăţului, el însuşi a început să-l laude pe Abraham şi să-l aducă mulţumiri lui Dumnezeu, fiindcă a lăsat ca duşmanii să încapă pe mâna lui. Iar Abraham i-a oferit a zecea parte din prada de război şi Melhisedec a primit darul său. În schimb, regele sodomiţilor l-a rugat pe Abraham să-şi păstreze prada pentru el; nu-i cerea altceva decât să-l cedeze oamenii pe care i-a scăpat din robia asirienilor. Abraham i-a spus că nu poate să facă aşa ceva şi că nu vrea să tragă alt folos din restituirea prăzii în afară de primirea proviziilor de care aveau nevoie oamenii săi de casă; se cuvine totuşi să primească o parte din pradă, ca să-şi recompenseze prietenii care i-au fost abaţi în luptă. Primul se numea Escholes, al doilea – Ennerus şi al treilea Mambres.

3. Lăudându-i virtutea de care a dat dovadă, Dumnezeu i-a zis: „Nu vei fi privat de răsplata ce ţi se cuvine pentru vitejeştile isprăvi pe care le-ai îndeplinit". Dar el i-a răspuns: „La ce mi-ar sluji această răsplată, câtă vreme nu am parte de urmaşi?" (căci până atunci nu avusese nici un vlăstar). Atunci Dumnezeu i-a prevestit că i se va naşte un fiu, iar urmaşii săi vor fi tot atât de numeroşi ca şi stelele din cer. Când Abraham a auzit spusele lui Dumnezeu, i-a închinat o jertfă după porunca pe care o primise de la el. Iată jertfa pe care i-a adus-o: o junincă de trei ani, o capră de trei ani şi un berbec tot de trei ani, câte o turturică şi o porumbiţă şi, aşa cum primise ordinul, le-a tăiat apoi în două, păsările rămânând netăiate. Când însă mai înainte de înălţarea jertfelnicului, păsările de pradă au zburat deasupra, avide de sângele vărsat, a răsunat glasul Domnului, care le-a vestit că urmaşii săi, vreme de patru sute de ani, vor avea vecini răi în Egipt; dar ei vor birui grelele cazne impuse de duşmanii lor, plecând de acolo şi, după înfrângerea canaanenilor, vor pune stăpânire pe ţara şi oraşele lor.

4. Pe atunci Abraham locuia în preajma unui stejar numit Ogyges; acest loc se află în Canaan, nu prea departe de Hebron. Mâhnit că femeia lui nu-i născuse încă nici un urmaş, l-a rugat pe Dumnezeu să-l hărăzească un copil de parte bărbătească. Domnul l-a îndemnat să nu-şi piardă nădejdea, căci, aşa cum printre toate celelalte l-a scos cu bine din Mesopotamia, nu-l va lăsa fără urmaşi; la porunca Domnului, Sara i-a adus în aşternut o slujnică al cărei nume era Agar, născută în Egipt, ca să aibă copil de la ea. Iar slujnica, după ce a rămas grea, a cutezat să-şi arate dispreţul faţă de Sara, văzându-se deja stăpână, ca şi cum vlăstarul ei urma să deţină puterea. Dar Abraham a lăsat în seama Sarei pedepsirea slujnicei, care a plănuit să fugă, nemairăbdând suferinţele, şi l-a rugat pe Dumnezeu să aibă milă de ea. În vreme ce rătăcea prin pustiu, i-a ieşit în cale îngerul Domnului, care i-a poruncit să se întoarcă la stăpânii ei: starea ei se va îmbunătăţi dacă se va purta cum se cuvine; singură s-a vârât în necazul de acum, fiindcă fusese nerecunoscătoare faţă de stăpâna ei şi îngâmfată. Dacă nu dă ascultare Domnului şi va merge mai departe, îngerul a asigurat-o că va pieri; dar dacă se întoarce, va deveni mama unui fiu care va fi cândva domn peste ţinutul acela. Agar s-a supus şi, o dată întoarsă la stăpânii ei, a obţinut iertarea lor. După nu prea multă vreme, l-a născut pe Ismael, care va să zică „Cel ascultat de Dumnezeu", fiindcă Domnul a dat ascultare rugilor sale.

5. Cel despre care am vorbit mai sus s-a născut atunci când Abraham număra deja optzeci şi şase de ani. Cum a împlinit nouăzeci şi nouă de ani, i s-a arătat Dumnezeu, făgăduindu-i că Sara îi va naşte un fiu. L-a îndemnat să-l dea numele de Isaac, prezicându-i că din dânsul se vor naşte popoare mari şi regi, care, prin

războaiele duse de ei, vor cuceri întregul Canaan, de la Sidon şi până în Egipt. I-a poruncit să nu îngăduie sau să se amestece cu celălalt; de aceea, să i se facă tăierea împrejur la partea ruşinoasă în a opta zi de la naşterea fiecăruia. Pricina tăierii noastre împrejur o voi arăta în altă parte. Privitor la fiul său Ismael, Abraham l-a întrebat pe Domnul dacă el va trăi: Domnul i-a prevestit că va avea o viaţă lungă şi va fi strămoşul mai multor neamuri. Şi după ce i-a adus mulţumire Domnului pentru asta, s-a tăiat împrejur numaidecât atât el însuşi cât şi toţi ai săi, aşijderea şi micul Ismael. Ultimul împlinise în ziua aceea treisprezece ani, iar Abraham avea nouăzeci şi nouă de ani.

CAPITOLUL XI

1. În vremea aceea sodomiţii, mândri de bogăţia şi mulţimea banilor lor, erau sfidători faţă de oameni şi lipsiţi de evlavie faţă de Dumnezeu; astfel, nu-şi mai aminteau de binefacerile aduse de El, îşi urau oaspeţii şi dispreţuiau legăturile cu ceilalţi. Mâniat de aceste purtări, Domnul a hotărât să pedepsească trufia acestora şi nu numai să le dărâme oraşul, ci să le pustiască şi ţinutul, încât să nu mai răsară niciodată din el o plantă sau un fruct.

2. Atunci când Domnul a luat această hotărâre în privinţa sodomenilor, Abraham a văzut trei îngeri (în timp ce şedea în pragul casei sale, lângă stejarul Mambre) şi convins că sunt nişte străini, s-a sculat, le-a urat bun venit şi, aducându-i la el, i-a rugat să fie oaspeţii lui. Aceştia au primit invitaţia şi el a poruncit să se facă pâine din lamură de făină şi să fie înjunghiat un viţel care să fie gătit pentru un ospăţ pregătit sub stejar. În faţa lui străinii au lăsat să pară că se ospătează, apoi s-au interesat de femeia lui, întrebând unde anume era Sara. La răspunsul lui că aceasta se afla în casă, ei au spus că peste câtăva vreme vor reveni, iar dânsa va deveni între timp mamă. Dar Sara a luat în derâdere vorbele lor, chibzuind în sinea ei că nu mai putea să nască copii de vreme ce singură avea nouăzeci de ani şi vârsta bărbatului atinsese deja un veac întreg. Oaspeţii au încetat să se mai ascundă şi au recunoscut că erau îngerii Domnului: unul dintre ei fusese trimis să le dea vestea că vor avea un copil, iar ceilalţi doi, ca să-l stârpească pe sodomiţi.

3. La auzul acestor vorbe, Abraham a deplâns soarta sodomiţilor şi, ridicându-se în picioare, l-a implorat pe Dumnezeu să nu-i nimicească pe cei drepţi şi buni laolaltă cu nelegiuiţii. Domnul i-a spus că printre sodomiţi nu se află nici un om bun: dacă între ei se vor găsi barem zece, El era gata să-l scutească pe toţi de pedeapsa păcatelor. Abraham a păstrat tăcerea şi îngerii au ajuns în oraşul sodomiţilor, unde Lot s-a oferit să le fie gazdă; căci el îi primea pe străini cu cea mai mare ospitalitate, fiind cel ce imita pilda de bunătate a lui Abraham. Când a văzut că nişte tineri atât de chipeşi la înfăţişare au poposit la Lot, sodomiţii s-au pregătit să-l supună umilinţei şi silniciei. Lot i-a rugat stăruitor să se abţină şi să nu aducă vreo jignire străinilor[1], ci să dea oaspeţilor săi respectul cuvenit; le-a mai spus că, de nu pot să se stăpânească, le va ceda în locul lor pe propriile sale fiice, ca să-şi satisfacă poftele, dar localnicii nu s-au învoit.

4. Mâniat de cutezanţa acestor desfrânaţi, Dumnezeu i-a orbit, încât ei s-au străduit degeaba să găsească intrarea casei; El a socotit că sodomiţii merită să piară cu toţii. Prevenit de Dumnezeu că sodomiţii urmează să fie nimiciţi, Lot a plecat din preajma lor împreună cu femeia şi fiicele sale (amândouă fiind încă nemăritate): dar peţitorii lor nu s-au îndurat să plece împreună cu ele, susţinând că spusele lui Lot erau nişte scorneli prosteşti. Atunci Dumnezeu şi-a zvârlit sulița în mijlocul oraşului, pe care l-a mistuit în foc împreună cu locuitorii săi, pârjolind ţinutul de jur împrejur, ca într-un incendiu, aşa cum am mai scris în Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor. Dar femeia lui Lot, care, în vreme ce se îndepărta, a privit adesea înapoi spre oraş, foarte curioasă să vadă prăpădul abătut asupra lui, lucru interzis cu desăvârşire de Dumnezeu, s-a prefăcut într-un stâlp de sare (l-am văzut eu însumi, fiindcă el a dăinuit până deunăzi). În schimb, Lot şi fiicele sale au ajuns într-un loc mărunt, care fusese ocolit de flăcări. El se cheamă acum Zohor; căci aşa spun

evreii la ceea ce este „mărunt". Acolo a dus Lot, departe de oameni şi lipsit de merinde, un trai necăjit.

5. Din convingerea că întregul neam omenesc se stinsese cu totul, fetele s-au împreunat cu tatăl lor, având grijă ca el să nu afle nimic. Ele au făcut acest lucru pentru ca spiţa oamenilor să nu piară cu desăvârşire. Au dat astfel naştere unor copii, cea mai mare având-l pe Moab şi numele lui înseamnă „descinde din tatăl meu". Mezina l-a născut pe Ammanus, iar numele lui înseamnă „fiul neamului meu". Unul dintre ei este strămoşul moabiţilor, care şi acum au rămas un popor mare, celălalt, al ammaniţilor. Şi unii şi alţii locuiesc în Coelesiria. Iată, aşadar, în ce fel Lot a scăpat teafăr din prăpădul Sodomei.

CAPITOLUL XII

1. Abraham însă s-a strămutat la Gherara, oraş din Palestina, dând-o pe Sara drept sora lui, mânat de frică, la fel cum procedase mai înainte. El se temea de Abimelec, regele din partea locului, care se îndrăgostise de Sara şi râvnea nespus de mult s-o necinstească. Dumnezeu i-a înăbuşit pătimaşa dorinţă, trimiţând asupra lui o boală grea. Atunci când vracii lui îşi pierduse nădejdea să-l mai vindece, în somn l-a avertizat printr-un vis să n-o siluiască pe soţia străinului. De îndată ce s-a simţit puţin mai bine, regele a spus prietenilor săi că boala i-a fost trimisă de Dumnezeu, spre a ocroti dreptul ospeţiei, fiindcă El a vrut ca femeia să rămână nepângărită, căci cea care îl însoţea pe străin nu-i era soră, ci soţia lui legitimă; a primit chiar promisiunea că după aceea va primi binecuvântarea cerească, dacă-şi va scuti oaspetele de orice griji pricinuite de soţia lui. Spunând acestea potrivit sfatului dat, şi prietenilor săi, a chemat la el pe Abraham şi i-a cerut să nu fie îngrijorat că soţia sa va avea parte de o jignire. Căci ea era sub ocrotirea Domnului şi aflată în paza Lui, aşadar va fi trimisă înapoi neatinsă de silnicie. Chemând drept martor pe Dumnezeu şi conştiinţa femeii, regele a spus că n-ar fi râvnit-o din capul locului dacă ar fi ştiut că era măritată; dar întrucât a crezut că e sora lui, nu socoteşte că i-a făcut nedreptate. L-a rugat să se împace cu el şi să-l redea favoarea lui Dumnezeu. Dacă vrea cumva să rămână la dânsul, va avea de toate din belşug, iar dacă va prefera să plece, îi va pune la îndemână însoţitori şi îl va înzestra el însuşi cu orice lucru de care duce lipsă. Drept răspuns la vorbele sale, Abraham i-a spus regelui că nu l-a minţit că se înrudeşte cu soţia lui (căci era fiica propriului său frate), şi că, fără această prefăcătorie, călătoria i s-ar fi părut lipsită de siguranţă. Şi întrucât nu credea că era pricina îmbolnăvirii regelui şi îi dorea acestuia sănătate deplină şi pe mai departe, i-a zis că va rămâne la el cu dragă inimă. Atunci Abimelec i-a dat o parte din pământul şi avuţiile sale, şi împreună au făcut legământ să trăiască fără vicleşug, pecetluindu-l printr-un jurământ rostit la o fântână care s-a numit Bersuba: care va să zică, Fântâna jurământului. Aşa îi spun şi astăzi oamenii din partea locului.

2. La câtăva vreme după aceea, aşa cum îi făgăduise Dumnezeu, Sara i-a născut lui Abraham un fiu; el i-a dat numele de Isaac. Aceasta înseamnă „râs". Căci Sara a râs atunci când Domnul i-a spus că va deveni mamă, fiindcă nu mai spera, la o vârstă atât de înaintată, să zămislească un prunc şi, ca atare, aşa si-a numit fiul. Ea însăşi împlinise nouăzeci de ani, iar Abraham atinsese pragul unui veac. La această vârstă amândurora li s-a născut în ultimul an un băiat, pe care l-au tăiat împrejur în a opta zi de la naştere; această zi o respectă până astăzi iudeii la tăierea împrejur a fiilor lor. Dar arabii fac acelaşi lucru în al treisprezecelea an: căci Ismael, strămoşul neamului lor, zămislit de Abraham, împreună cu concubina lui, a primit tăierea împrejur la vârsta aceea. Întregul rost al spuselor mele îl voi lămuri cu multă grijă.

3. Sara l-a iubit mai întâi pe Ismael, zămislit de roaba ei Agar, înconjurându-l cu multă râvnă, de parcă ar fi fost propriul ei copil: îl ocrotea în speranţa că îi va fi urmaş. Dar după ce l-a născut pe Isaac, a socotit că nu se cădea ca el să fie crescut împreună cu Ismael, deoarece, având în vedere că acela era mai mare, la moartea ta ălui lor ar fi putut cu uşurinţă să-l nedreptăţească pe mezin. L-a sfătuit aşadar pe Abraham să facă în aşa fel încât să-l izgonească pe Ismael odată cu mama lui. La început el n-a prea vrut să îndeplinească dorinţa Sarei, părându-i-se o faptă din cale afară de crudă alungarea unui copil la o vârstă fragedă şi a unei

femei lipsitî de orice mijloc de trai. După aceea, fiindcă Dumnezeu încuviinţase ceea ce plănuise Sara, s-a lăsat convins şi l-a încredinţat mamei sale pe Ismael, care nu era în stare să străbată drumurile singur şi, dându-i un ulcior de apă şi o pâine, i-a poruncit să se ducă încotro o va mâna nevoia. De îndată ce a început să ducă lipsă de merinde în timpul călătoriei, Agar a fost cuprinsă de îngrijorare şi teamă. Când a rămas aproape fără un strop de apă, a lepădat sub un brad copilul, care de abia îşi mai trăgea suflarea, îndepărtându-se pentru ca el să nu-şi dea duhul în faţa ei. Dar i-a ieşit în întâmpinare îngerul Domnului şi, ară-tându-i un izvor ce ţâşnea în apropiere, i-a poruncit să se îngrijească de creşterea copilului: căci marele ei noroc depinde de salvarea lui Ismael. La auzul acestor prevestiri, femeia a prins iarăşi curaj şi, întâlnind în calea ei nişte păstori, prin grija pe care i-au purtat-o aceştia, a scăpat teafără din jalnica ei năpastă.

4. Când băiatul a atins vârsta bărbăţiei, s-a însurat cu o femeie care se născuse în Egipt (de unde îşi trăgea obârşia şi mama lui); aceasta i-a născut doisprezece fii: Nabaiothes, Cedarus, Abdeelus, Massamas, Idumas, Masmas, Masses, Chodadus, Themanus, Jeturus, Naphoesus şi Cedmas. Aceştia au populat întreaga ţară, de la Eufrat şi până la Marea Roşie, pe care o denumim Nabatena. Ei şi-au dat numele neamurilor şi triburilor arabe, datorită atât propriei lor destoinicii, cât şi demnităţii lui Abraham.

CAPITOLUL XIII

1. Pe Isaâc îl iubea mai presus de orice părintele Abraham. fiindcă era unicul său fiu, dar şi fiindcă Dumnezeu i l-a adus îu dar când atinsese pragul bătrâneţii. Copilul însuşi sporea din ce în ce mai mult bunăvoinţa şi dragostea zămislitorilor săi, prin cultivarea tuturor virtuţilor, prin afecţiunea arătată ambilor părinţi şi prin deplina lui evlavie faţă de Dumnezeu. Abraham îşi sprijinea propria fericire pe râvna de a-şi lăsa fiul la adăpost de orice griji atunci când el nu va mai fi în viaţă: ceea ce se potrivea cu voinţa Domnului însuşi. Dornic să pună la grea încercare devotamentul lui Abraham faţă de El, i s-a arătat în somn şi, înşirând toate binefacerile de care avusese parte: biruinţa asupra duşmanilor încăpuţi pe mâna lui şi avuţiile pe care i le-a dăruit, întru fericirea de acum a lui Isaac, a cerut să-l închine ca victimă a jertfei chiar pe acesta. I-a poruncit să-l la cu el până sus, pe muntele Moria, şi să-l aducă acolo ardere de tot, după ce va fi înălţat un jertfelnic în locul acela. Căci el îşi va putea dovedi pietatea în măsura în care va pune sau nu salvarea copilului său mai presus de ceea ce era pe placul şi voia Domnului.

2. Convins că ar fi nedrept să nu dea ascultare lui Dumnezeu în orice privinţă şi să nu-i ducă la îndeplinire toate cererile, prin înţelepciunea lui trăind toate vieţuitoarele, după propria-i vrere, Abraham a tăinuit faţă de soţia lui ordinul pe care i-l dăduse Domnul şi faptul că avea de gând să-şi sacrifice fiul; nici măcar slujitorilor nu le-a suflat o vorbă despre intenţia lui, ca nu cumva aceştia să împiedice jertfa închinată lui Dumnezeu. A luat cu el pe Isaac împreună cu doi slujitori şi un asin, ca să ducă în spinare lucrurile trebuincioase pentru aducerea la îndeplinire a sacrificiului, îndreptându-se spre munte. După ce vreme de două zile a drumeţit în tovărăşia slujitorilor, în a treia zi a dat cu ochii de munte şi, lăsându-şi în câmpie ambii slujitori, a urcat numai cu fiul său, pe piscul unde mai târziu regele David a înălţat un templu. Au cărat sus toate lucrurile de care aveau nevoie pentru sacrificiu, cu excepţia animalului de jertfă. Isaac, pe atunci în vârstă de douăzeci şi cinci de ani, a pregătit altarul şi numaidecât a întrebat ce anume vor aduce jertfă, de vreme ce nu dispuneau de nici o victimă; iar Abraham i-a zis că aceasta le va fi dăruită de Dumnezeu însuşi, cel care oferă din belşug oamenilor lucrurile de care duc lipsă şi totodată le şi răpeşte bunurile când ei îşi pun mare încredere în ele. Domnul le va da şi victima cuvenită, dacă jertfa va fi pe placul său.

3. După ce altarul a fost înălţat, lemnele despicate în două fiind puse pe el şi toate lucrurile pregătite pentru jertfă, Abraham i-a vorbit astfel fiului său: „Copilul meu, prin mii de rugăminţi adresate lui Dumnezeu l-am implorat să mi te naşti, iar după venirea ta pe lume, n-am precupeţit nici o osteneală ca să te cresc şi n-

am socotit că ar fi o mai mare fericire decât aceea de a te vedea bărbat, pentru ca, murind, să te fac pe tine moştenitorul avuţiei mele. Dar fiindcă am devenit tatăl tău prin vrerea lui Dumnezeu, iar El îmi cere acum să renunţ la tine, îndur cu mult curaj jertfirea ta. Te cedez aşadar lui Dumnezeu, cel ce-mi cere asta în onoarea lui, El, care a fost întotdeauna milostivul meu apărător şi sprijinitor. Întocmai cum te-ai născut, vei părăsi acum viaţa, nu după mersul firesc al lucrurilor: oferit de propriul tău tată drept jertfă lui Dumnezeu, părintele universului. Socot că te-a găsit demn să te stingi din viaţă, nu răpus de o boală, nici de război, nici de orice altă năpastă, aşa cum se întâmplă îndeobşte oamenilor, ci ca unul căruia îi va lua sufletul în timpul rugăciunilor şi al jertfei sacre, aducându-l la El. Tu vei fi astfel îngrijitorul şi ocrotitorul bătrâneţilor mele, drept pentru care te-am şi crescut, Domnul dându-ţi locul binemeritat!"

4. Isaac (care se cuvenea să fie generos, căci se născuse dintr-un asemenea tată) i-a aprobat fără şovăială discursul: el a spus că din capul locului n-ar fi meritat să se nască dacă încălca hotărârea Domnului şi a tatălui său şi nu se supunea bucuros voinţei amândurora, fiind nedrept chiar şi în cazul când n-ar fi primit să facă ce dorea doar tată] său; aşa că s-a îndreptat spre altar, spre a fi adus jertfă. Acest lucru se înfăptuia negreşit, dacă Dumnezeu nu s-ar fi împotrivit la timp. L-a strigat pe Abraham, pe numele său, împiedicându-l asfel să-şi ucidă fiul. I-a zis că nu din dorinţa de a vărsa sânge omenesc i-a poruncit să-şi înjunghie copilul, ca să-l răpească cu atâta cruzime tatălui pe cel dăruit de El însuşi, ci numai ca să-l pună la încercare dacă-l va asculta şi atunci când îi va cere o faptă cumplită. Cunoscându-i ardoarea şi evlavia fări pereche, se bucură de darul pe care i l-a adus; aşadar, nu-l va lăsa de izbelişte, de vreme ce merită cu prisosinţă toată grija cu care i-a înconjurat mereu şi pe el, şi pe vlăstarul său: acest fiu va atinge o vârstă înaintata, având parte de o viaţă fericită, de feciori cuminţi şi legitimi, cărora le va lăsa o avuţie mare. Domnul i-a mai prezis că neamul său se va răspândi prin multe şi bogate popoare, care îşi vor aminti întotdeauna de strămoşul şi întemeietorul stirpei lor; iar urmaşii lui vor pune stăpânire pe Canaan prin forţa armelor, stârnind invidia celorlalţi oameni. După ce a spus acestea, Domnul le-a adus pe neaşteptate un berbec pentru jertfă. Iar ei, văzându-se redaţi unul altuia şi părtaşi ai făgăduielilor unui noroc atât de mare, s-au îmbrăţişat călduros, au jertfit victima şi s-au întors la Sara, unde au trăit fericiţi, căci Dumnezeu îi ajuta cu dragă inimă în toate lucrurile pe care le puneau la cale.

CAPITOLUL XIV

La nu prea multă vreme după aceea a murit Sara, la vârsta de o sută douăzeci şi şapte de ani. Ea a fost înmormântată în Hebron; canaanenii s-au oferit să-l dea un loc de înmormântare din domeniul public, Abraham cumpărând însă ţarina cu patru sute de siclii de la un oarecare Efraim din Hebron. Abraham si urmaşii acestuia şi-au înălţat acolo monumentele lor funerare.

CAPITOLUL XV

După aceea Abraham s-a însurat cu Chetura, care i-a născut şase fii, înzestraţi cu multă putere de muncă şi deşteptăciune: Zambranes, Iazares, Madanes, Medianes, Iosubacus şi Suus. Şi aceştia au avut copii la rândul lor: lui Suus i s-au născut Sabathones şi Dadanes. Acesta i-a zămislit pe Latusimus, Asuris şi Luomes; Madianes, pe Ephas, Ofren, Anochus, Ebidas şi Eldas. Pe toţi aceştia, fii şi nepoţi, Abraham i-a trimis să întemeieze colonii, iar ei au ocupat Trogloditis şi acea parte din Arabia Fericită care se întinde până la Marea Roşie. Zice-se că Ophren a pornit într-o expediţie în Libya, pe care a şi cucerit-o, iar nepoţii lui, statornicindu-se acolo, i-au zis ţării Africa, după numele său. Ca martor al acestor cuvinte îl iau pe Alexandros Polyhistor, care spune următoarele: „Prezicătorul Cleodemus, numit şi Malchus, care a depănat istoria iudeilor aşa cum a scris-o Moise, legiuitorul iudeu, povesteşte că Abraham a zămislit împreună cu Chetura mai mulţi copii. El redă şi numele a trei dintre ei: Apher, Suris şi Iaphra. Asiria s-a chemat astfel după Suris, de

la ceilalţi doi, Apher şi Iaphra, îşi trag numele oraşul Aphra şi ţara Africii. Ambii au sărit în ajutorul lui Heracles, venit să poarte război împotriva libyei şi a lui Anteu. Heracles a luat-o de soţie pe fiica lui Apher şi ea l-a născut pe Didor. Din ultimul descinde Sophones, de la care îşi trag numele sophacii, din rândul barbarilor."

CAPITOLUL XVI

1. Când Isaac era în jurul vârstei de patruzeci de ani, părintele Abraham a hotărât să i-o dea de nevastă pe Rebeca, nepoata fratelui său Nahor, iar ca peţitor l-a trimis pe cel mai vârstnic dintre slujitorii săi, după depunerea unui aspru jurământ. Legământul s-a înfăptuit în felul următor: fiecare şi-a pus mâna sub coapsa celuilalt şi l-a chemat pe Dumnezeu ca martorul faptelor lor viitoare. Prin slujitorul său a trimis prietenilor de acolo nişte daruri care, din pricină că erau rare sau lipseau cu desăvârşire din ţinutul lor, urmau să fie preţuite ca atare. Deoarece era greu să străbaţi Mesopotamia iarna, din cauza noroaielor îngroşate, vara, din cauza lipsei de apă, mai ales că şi tâlharii prădau acele ţinuturi încât drumeţii n-ar fi scăpat teferi dacă nu s-ar fi păzit cu străşnicie, slujitorul a sosit după o lungă călătorie în oraşul Carrha. Odată ajuns în nemijlocita apropiere a cetăţii, credincioasa slugă a întâlnit multe fete venite să scoată apă din fântână. L-a rugat aşadar pe Dumnezeu ca Rebeca, pe care Abraham îl trimisese s-o peţească pentru fiul său, să se afle printre fete dacă măritişul va fi pe placul ei, iar semnul de recunoaştere să fie refuzul celorlalte de a-i îngădui să bea, singura care se va învoi fiind ea însăşi.

2. Cu asemenea gânduri s-a apropiat slujitorul de fântână şi a rugat fetele să-l dea de băut. Ele l-au refuzat, spunându-i că au nevoie de apă ca s-o ducă acasă şi nu pot să renunţe la ea (căci apa nu se scotea lesne din fântână); una din rândul lor le-a mustrat pe toate pentru morocănoasa lor purtare faţă de găzduirea străinilor, întrebându-le: ce fel de legături vor să aibă ele cu oamenii, cărora nu se îndură să le dea măcar apă? Ea însă i-a îndeplinit cu voioşie dorinţa. Iar slujitorul, care trăgea mari speranţe în urma tuturor acestora, domic s-o cunoască într-adevăr, i-a lăudat generozitatea şi bunătatea, precum şi faptul că n-a şovăit să vină în ajutorul însetaţilor, cu preţul trudei sale. Apoi a întrebat cine sunt părinţii ei, cărora le-a dorit să aibă noroc cu o asemenea fiică; apoi le-a urat ca ea să aibă parte de un bărbat cumsecade şi să-l nască copii legitimi. Ea nu s-a împotrivit să-l dezvăluie ce dorea să ştie, ci i-a spus şi din ce neam se trăgea. I-a zis: „Mă numesc Rebeca, tată mi-a fost Batuel, dar el s-a stins din viaţă, iar fratele meu este Laban, care are în grijă întreaga gospodărie, împreună cu mama noastră, veghind să-mi păstrez fecioria". Când a auzit acestea, slujitorul s-a arătat bucuros că, prin faptă şi vorbă, în chip vădit l-a avut pe Dumnezeu ca ocrotitor în timpul călătoriei sale. Apoi el a scos un colier şi alte asemenea podoabe, cu care obişnuiesc să se gătească fecioarele, şi le-a oferit copilei, drept răsplată pentru potolirea setei şi ca semn al deosebitei sale preţuiri, spunându-i că se cuvenea să primească asemenea recompense, fiindcă a întrecut în bunătate atâtea fete. Totodată a rugat-o să-l îngăduie să poposească la ai ei, căci noaptea îl împiedică să-şi continue călătoria: ducea cu el şi podoabe femeieşti de mare preţ pe care zicea că nu le poate depune nicăieri în mai deplină siguranţă decât la nişte gazde bune. I-a spus că despre omenia mamei şi a fratelui ei şi despre faptul că erau la fel de primitori, putea să-şi facă şi singur o părere din virtutea pe care o dovedea ea însăşi; nu va fi o povară pe capul lor, căci el le va răsplăti ospitalitatea, trăind pe cheltuiala lui. Fata i-a mulţumit pentru buna părere pe care o avea despre omenia părinţilor săi, l-a mustrat totuşi, fiindcă îi socotea pe ai săi zgârciţi: toate le va obţine de la ei pe degeaba. Va merge mai întâi să-l întrebe pe fratele ei, Laban, dacă se în voieşte să-l primească şi îl va conduce apoi acasă la ea.

3. Când vorba a fost transpusă în faptă şi drumeţul a devenit oaspete, cămilele sale au fost luate în primire şi îngrijite de slujitorii lui Laban, el fiind poftit la masă de către gazdă. După cină, a cuvântat astfel

către fratele şi mama fetei: „Abraham este fiul lui Tharrus, adică ruda voastră: căci Nahor, bunicul copiilor tăi, stăpână a casei, a fost fratele lui Nahor, zămislit de acelaşi tată şi aceeaşi mamă. El m-a trimis la voi, ca s-o cer pe această copilă de soţie pentru fiul lui, care este legitim, crescut ca unic moştenitor al întregii sale averi. Fireşte că ar fi putut să-l aleagă dintre femeile ţinutului acela una foarte bogată; dar el n-a vrut s-o unească pe aceasta cu propriul fiu din marele respect pe care-l poartă neamului său, şi cu el doreşte să se însoţească prin nuntă. Nu întâmpinaţi cu dispreţ râvna şi propunerea lui; căci binecuvântarea lui Dumezeu m-a întovărăşit, norocoasă, de-a lungul călătoriei mele şi am dat lesne de copila şi de casa voastră. Când am sosit în preajma oraşului, urmărind numeroase fete venite să la apă de la fântână, l-am rugat pe Dumnezeu ca ea să se afle printre acestea; ceea ce s-a şi întâmplat. Daţi-vă şi voi încuviin-ţa-rea la această nuntă hotărâtă de Dumnezeu şi pe Abraham, cel care m-a trimis încoace cu atâta sârguinţă, cinstiţi-l, încredin-ţându-mi propria voastră copilă. Întrucât au găsit cererea în căsătorie frumoasă şi pe placul lor, recunoscând în ea voinţa lui Dumnezeu, Laban şi mama lui au trimis fata în condiţiile cerute. Isaac s-a căsătorit cu ea şi a devenit stăpânul tuturor avuţiilor: căci copiii pe care i-a avut Chetura fuseseră trimişi în colonii.

CAPITOLUL XVII

Nu prea mult după aceea a murit şi Abraham, bărbat fără asemănare în orice fel de virtute, deosebit de drag lui Dumnezeu datorită firii sale din cale afară de evlavioasă. El a trăit o sută şaptezeci şi cinci de ani şi a fost înmormântat de către fiii săi Isaac şi Ismael în Hebron, alături de soţia lui, Sara.

CAPITOLUL XVIII

4. Iar Isaac (după moartea lui Abraham) a lăsat-o grea pe femeia lui: pântecul ei umflându-se mult, el s-a temut şi l-a întrebat pe Dumnezeu ce s-a întâmplat .Acesta i-a răspuns că Rebeca îi va naşte doi gemeni, care vor fi zămislitorii unor neamuri purtând numele copiilor şi că mezinul îl va întrece pe fratele său mai mare. După câtăva vreme, aşa cum prezisese Dumnezeu, lui Isaac i s-au născut doi gemeni, dintre care cel vârstnic era din creştet până în tălpi din cale afară de păros, cel mic ţinându-se cu mâna de călcâiul fratelui născut înaintea lui. Tatălui îi era drag fiul cel mare, care se numea Esau sau Seeiros, fiindcă evreii spun păroşilor seeiron. În schimb mama îl îndrăgea pe mezin.

2. Când însă foametea bântuia ţinutul, Isaac, care era hotărât să meargă în Egipt, la porunca Domnului, s-a îndreptat spre Gherara. Regele Abimelec l-a primit, datorită legăturilor de ospeţie a prieteniei sale cu Abraham. De unde la început s-a arătat plin de bunăvoinţă, invidia a fost cea care l-a împiedicat să stăruie în aceeaşi atitudine faţă de el. Văzând că Dumnezeu era nespus de bun cu Isaac şi că-l favoriza într-o asemenea măsură, regele l-a alungat pe Isaac. Atunci acesta s-a dus într-o câmpie ce se chema „Vale", un meleag situat nu prea departe de Gherara. Când el săpa aici o fântână, păstorii au tăbărât asupra lui, provocându-l la luptă, ca să-l împiedice să-şi termine lucrarea. Isaac n-a vrut să le caute pricină şi i-a lăsat să creadă că sunt mai puternici. A plecat într-altă parte şi a săpat o nouă fântână, însă alţi păstori ai lui Abimelec s-au năpustit să-l silnicească; a plecat şi de aici, ca să poată duce un trai sigur. Când regele i-a îngăduit în cele din urmă să sape o fântână fără nici o piedică din partea lui, Isaac i-a spus acesteia Rooboth, nume care înseamnă „meleag îndepărtat". Dintre fântânile săpate de el mai înainte, pe prima a numit-o Escon, care va să zică „Fântâna luptei", pe a doua, însă, Sitenna, nume ce indică „duşmănia".

3. Ceva mai târziu, puterea lui Isaac a atins culmea datorită averilor sale mari. Adânc îngrijorat că se vor întoarce împotriva lui sporitele avuţii ale lui Isaac, mai ales că ei trăiseră nu fără să se bănuiască unul pe altul, iar Isaac se îndepărtase de el dintr-o ascunsă duşmănie, Abimelec s-a temut că nu-i va mai sluji la nimic vechea lor amiciţie, căci Isaac era ispitit să-şi răzbune jignirea primită, şi şi-a reînnoit prietenia, ducându-se însoţit doar de Phicol, una dintre căpeteniile oastei sale. Iar când a obţinut tot ce şi-a dorit de la bunătatea lui

Isaac, care de dragul prieteniei cu tatăl său era gata să ierte orice, Abimelec s-a întors acasă.

4. Esau, celălalt fiu al lui Isaac, îndrăgit mult de acesta, la împlinirea vârstei de patruzeci de ani, s-a însoţit cu Ada, fiica lui Helon, şi cu Alibama, fiica lui Esebeon, doi dintre oamenii de seamă din Canaan, sprijinindu-se în căsătorie doar pe opinia lui, fără să-l spună nimic tatălui său. Căci Isaac n-ar fi îngăduit, desigur, acest lucru dacă i s-ar fi cerut cumva părerea, fiindcă el nu ar fi acceptat cu plăcere să intre în legături de rudenie cu locuitorii ţinutului. Nevrând să-şi necăjească feciorul, el nu s-a opus căsătoriilor cu aceste femei, ci s-a hotărât să păstreze tăcerea.

5. Când era deja vârstnic şi cu totul lipsit de lumina ochilor, Isaac l-a chemat la el pe Esau, i s-a plâns de bătrâneţe şi de faptul că pierderea vederii şi pacostea orbirii îl împiedicau să ducă la îndeplinire slujirea Domnului, rugându-l să plece la vânătoare şi din sălbăticiunea răpusă să-l pregătească o mâncare. După ce se va fi ospătat cu ea, urma să-l implore pe Dumnezeu să fie sprijinitorul şi ocrotitorul fiului său în întreaga lui viaţă; i-a spus că el nu ştia sigur când va muri, dar n-ar vrea să se despartă de lume fără ca prin rugăminţi să fi atras milostenia lui Dumnezeu asupra urmaşului său.

6. Esau s-a grăbit să plece la vânătoare. Dar Rebeca, socotind că se cuvenea să-l implore pe Dumnezeu să-şi coboare favoarea asupra lui Iacob, i-a cerut acestuia, fără ştirea lui Isaac, să înjunghie nişte iezi şi din ei să pregătească o mâncare. Iacob a dat ascultare mamei sale şi a îndeplinit tot ce-l învăţase ea. Acoperindu-şi apoi braţele cu blăniţele iezilor, pentru ca propriu-i tată să-l la drept Esau, datorită faptului că pielea acestuia era năpădită de păr (căci în toate privinţele gemenii semănau între ei şi doar prin asta se deosebeau) şi, stăpânit de teama că, înainte de rostirea rugăciunilor, Isaac să nu descopere înşelăciunea şi, în mânia lui, binecuvântarea să se preschimbe în blestem, Iacob i-a adus părintelui său cina de îndată ce mâncarea a fost gătită după placul lui. Isaac, care-l recunoscuse după glasul său aparte, i-a cerut să se apropie. Dar Iacob şi-a întins spre el braţele acoperite cu blăniţe de iezi şi, când a simţit că era păros, Isaac a exclamat: „După glas semeni cu Iacob, totuşi, după desimea părului, îmi pari a fi Esau!"

7. Fără să se gândească la vreo faptă rea, după ce a mâncat, Isaac a trecut la rugăciuni şi la invocarea lui Dumnezeu, spunând: „Stăpânitorul tuturor veacurilor şi făuritorilor lumii întregi, tu ai făgăduit părintelui meu un mare număr de norocoase avuţii, iar pe mine m-ai cinstit cu prosperitatea de faţă! Ai promis urmaşilor mei că le vei fi ocrotitorul şi împărţitorul unor bunuri din ce în ce mai numeroase; adeverească-ţi-se fericitele auspicii şi nu mă dispreţui pentru slăbiciunea de acum, datorită căreia am şi mai mare nevoie de tine. Păstrează-mi teafăr feciorul, păzeşte-l de atingerea oricărui rău, hărăzeşte-i o viaţă fericită şi stăpânirea bunurilor pe care i le poţi pune la îndemână. Fă ca duşmanii să-l ştie de frică, iar prietenii să-l cinstească şi să-l îndrăgească!"

8. Aşa se ruga lui Dumnezeu, crezând că era vorba de Esau. De abia îşi încheiase spusele că Esau se şi întorsese de la vânătoare; Isaac şi-a dat seama de înşelăciune, dar n-a suflat o vorbă. Esau i-a cerut să fie binecuvântat ca şi fratele său. Tatăl ferindu-se să facă asta, fiindcă toate rugile fuseseră rostite în favoarea lui Iacob, Esau a deplâns faptul că fusese amăgit. Înduioşat de lacrimile vărsate de el, tatăl său i-a spus că el se va distinge în îndeletnicirile vânătoreşti, în puterea trupească şi în mânuirea armelor şi faima i se va prelungi de-a pururi în urmaşii lui; dar propriul frate va trebui să i se supună.

9. Temându-se pentru Iacob, că fratele său se va răzbuna pe el fiindcă fusese înşelat cu prilejul rugăminţilor părinteşti, mama a căutat să-l pună la adăpost de primejdii: căci ea l-a convins pe soţul ei să-l trimită pe Iacob în Mesopotamia, ca să se înfrăţească cu o femeie din neamul său. Chiar şi Esau a luat în căsătorie pe Basemata, fiica lui Ismael, fără încuviinţarea tatălui ei. Isaac nu era deloc favorabil canaaneenilor şi nu vedea cu ochi buni legăturile lui de rudenie cu aceştia. Totuşi Esau s-a căsătorit cu Basemata şi a iubit-o mai presus de orice.

CAPITOLUL XIX

1. Trimis de mama lui în Mesopotamia, ca s-o la pe fiica unchiului său Laban, nunta primind încuviinţarea lui Isaac, care a urmat sfatul soţiei sale, Iacob a străbătut Canaanul şi, datorită urii pe care o purta localnicilor, nu voia să poposească la nici unul dintre ei, ci îşi petrecea noaptea sub cerul liber, cu capul sprijinit de câteva pietre strânse sub căpătâiul său; în timpul somnului, el a avut o viziune. I s-a părut că vede o scară care ajungea de la pământ până la cer şi pe treptele ei pogorau făpturi ce se aflau mai presus de firea omenească, iar în capul scării i s-a înfăţişat aievea Dumnezeu, strigându-l pe nume şi spunându-i următoarele vorbe: „Iacobe, tu, care ai un părinte bun şi un bunic vestit pentru marea lui virtute, nu trebuie să te sinchiseşti de cele ce ţi se întâmplă acum, ci să speri în vremuri mai bune. Căci sub deplina mea ocrotire, avea-vei parte de-o nesfârşită mulţime de bunuri. Şi pe Abraham l-am adus din Mesopotamia încoace, alungat de rudele sale, iar pe tatăl tău l-am făcut fericit în toate privinţele. Nici soarta ta nu va fi deloc mai rea. Porneşte, aşadar, la drum cu dragă inimă, sub călăuzirea mea. Nunta pe care o pui la cale va fi una norocoasă şi ţi se vor naşte copii buni. Mulţimea lor va fi greu de numărat şi vlăstarele tale se vor înmulţi întruna; acestora le voi dărui stăpânirea ţării şi urmaşilor lor, care vor popula întregul pământ şi marea până unde străbate lumina soarelui. N-ai teamă de nici o primejdie, nu te feri să înfrunţi oricât de multe osteneli, căci toate faptele tale se vor desfăşura sub povăţuirea şi grija mea, nu numai acum ci şi în viitor!"

2. Acestea au fost cele prezise de Dumnezeu lui Iacob. Nespus de bucuros pentru ceea ce i-a fost dată să vadă şi să audă, a turnat ulei peste piatră, fiindcă deasupra ei a primit făgăduiala unui noroc atât de mare, făcând solemnul legământ că va aduce aici o jertfă, dacă va scăpa viu şi nevătămat, şi că-i va oferi Domnului a zecea parte din toată agonisita lui, în cazul când se va întoarce. Iacob a socotit că locul merită să fie numit Betel – ceea ce în limba elină se cheamă „Casa lui Dumnezeu".

3. De acolo, el s-a îndreptat voinicește spre Mesopotamia şi a ajuns în Charra. Când a întâlnit în împrejurimile oraşului păstori, băieţi şi fete, stând în jurul fântânii, s-a îndreptat spre aceştia şi le-a cerut apă de băut. Intrând în vorbă cu ei, i-a întrebat dacă îl cunoşteau pe Laban, o rudă de-a lui, şi dacă el mai trăieşte încă. Toţi i-au răspuns că îl ştiau bine (căci nu era unul dintre cei care pot fi trecuţi cu vederea), că fata lui îi păstoreşte turma împreună cu ei, rămânând miraţi că nu era de faţă. „De la dânsa, i-au spus ei, poţi să afli pe îndelete tot ce doreşti să ştii!" în timp ce vorbeau, a apărut şi fata, împreună cu păstorii care o însoţeau; ei l-au arătat atunci pe Iacob, zicându-i: „Străinul ăsta a venit să întrebe de tatăl tău." Ea s-a bucurat copilăreşte de sosirea lui Iacob şi l-a întrebat cine este, de unde a venit la ei şi ce nevoie l-a mânat încoace; s-a arătat gata să-l fie ea însăşi de folos în atingerea scopului pentru care a venit.

4. Subjugat nu de faptul că-i era rudă, nici de bunăvoinţa ei, ci de dragostea lui faţă de fată, Iacob a rămas o vreme înmărmurit, văzând că avea un chip atât de frumos cum rareori mai întâlneai la femeile din vremea aceea şi i-a vorbit astfel: „între mine şi tine şi tatăl tău, dacă eşti într-adevăr fiica lui Laban, există o legătură de rudenie care întrece vârsta mea şi a ta: căci Abraham şi Aran şi Nahor s-au chemat fiii lui Tharrus, iar Batuel, bunicul tău, a fost fiul lui Nahor, Abraham şi Sara, fiica lui Arran, fiind părinţii tatălui meu, Isaac. Dar mai avem o înrudire mai strânsă şi mai proaspătă, care ne leagă unul de altul: Rebeca, mama mea, este sora tatălui tău, Laban, fiind născuţi din acelaşi tată şi de aceeaşi mamă; suntem adică veri, eu şi cu tine. Sosesc acum aici ca să vă salut şi să reînnoiesc vechea noastră rudenie!" Atunci ea şi-a amintit, aşa cum li se întâmplă copiilor, ceea ce auzise odinioară de la tatăl său despre Rebeca şi, întrucât ştia că numele ei avea darul să încânte urechile părinţilor săi, vărsând lacrimi de dragul propriului ei tată, l-a îmbrăţişat pe Iacob şi, după ce l-a salutat, i-a spus: „Nespus de mare-i bucuria pe care o aduci părintelui meu şi familiei întregi, căci el n-a dat-o uitării pe mama ta, vorbindu-ne adesea de dânsa; mulţumită ei, să vezi ce mult te va preţui!" L-a rugat apoi s-o însoţească până la tatăl ei, ca să nu-i mai amâne plăcerea pe care i-o va face vederea lui.

5. După rostirea acestor vorbe de bun venit, fata l-a dus pe oaspete în faţa lui Laban. Recunoscut imediat

de unchiul său, Iacob, care n-avea nici un motiv să fie sfios între prieteni, i-a prilejuit gazdei sale o deosebită plăcere prin neaşteptata lui sosire. După câteva zile, Laban i-a spus că bucuria prezenţei lui stă mai presus de ceea ce ar fi în stare să exprime vorbele sale; ţine însă să afle ce anume l-a făcut să plece, părăsindu-şi mama şi tatăl, care erau bătrâni, având mare nevoie de ajutorul său; el însuşi îi va acorda sprijinul şi ajutorul necesar pentru înfăptuirea tuturor dorinţelor lui. Iacob i-a înfăţişat cum a decurs întreaga întâmplare, zicându-i că Isaac are doi gemeni, pe el şi pe Esau; fiindcă i-au fost înşelate speranţele legate de binecuvântarea părintească, strămutată prin vicleşugul mamei lor asupra fratelui mai mic, Esau vrea să-l ucidă, de vreme ce el (Iacob) i-a răpit domnia pe care Dumnezeu i-o hărăzise lui, însuşindu-şi fericirea pe care tatăl însuşi îl rugase pe Dumnezeu s-o reverse asupra lui. Iată aşadar pricina sosirii lui aici, la aceasta adăugându-se şi porunca mamei sale. „Noi avem aproape pretutindeni nişte fraţi sau rude din acelaşi sânge, totuşi mama ne rămâne făptura cea mai apropiată, în situaţia de acum – a mai spus el – nu-mi pun nădejdea decât în tine, după Dumnezeu, cel care mi-a fost oblăduitor în decursul călătoriei mele!"

6. Laban l-a asigurat că-i va arăta întreaga lui prietenie în numele părinţilor, dar şi de dragul mamei sale, faţă de care îşi va dovedi iubirea chiar şi în absenţa ei. I-a spus că vrea să-l întrebe dacă nu doreşte să se îngrijească de turmele sale, având depline puteri asupra lor: iar când va pofti să se întoarcă la părinţii lui, va pleca de la el încărcat de daruri şi de acele cinstiri care să fie demne de înrudirea lor atât de strânsă. Iacob a primit cu bucurie vorbele auzite şi i-a zis că, dornic să rămână la dânsul, era gata să primească orice fel de muncă, după propriul lui plac, dar ca răsplată a cerut-o de soţie pe Rachel, căreia îi purta un deosebit respect, pentru că l-a ajutat să pătrundă în casa lui (căci dragostea pe care o purta copilei i-a inspirat spusele sale). Laban a fost încântat şi i-a promis mâna fetei sale, întrucât nici nu putea să-şi dorească un ginere mai acătării. Dar nunta lor nu putea să aibă loc decât dacă el va mai rămâne câtăva vreme la dânsul, căci el nu se îndură să-şi lase fiica să se mărite cu un soţ de acolo. Iacob a fost de acord cu asta şi s-a ajuns la o învoială de şapte ani. A hotărât ca în acest răstimp să-l slujească pe socrul său pentru ca el să-l pună la încercare destoinicia şi să-şi dea seama mai bine cu ce fel de bărbat avea de-a face. Laban a acceptat aceste condiţii şi, după scurgerea termenului stabilit, a pregătit ospăţul de nuntă. La sosirea nopţii, fără ca Iacob să bănuiască ceva, i-a vârât în aşternut pe cealaltă fiică a lui, mai mare decât Rachel, dar cu un chip mai puţin atrăgător. Amăgit de vin şi de întuneric, Iacob a intrat la ea; la lumina zilei, el a observat înşelăciunea şi l-a învinuit pe Laban de perfidie. Acesta s-a scuzat că a fost silit să facă acest lucru. Căci nu răutatea l-a împins s-o înlocuiască pe Rachel cu Lia, ci o pricină mult mai serioasă[5]. Totuşi, el nu are nimic împotriva nunţii lui cu Rachel, ci i-o va da de soţie după alţi şapte ani, dacă o iubeşte cu adevărat. Iacob i-a dat consimţământul, convins că iubirea lui pentru Rachel nu-i permitea să aleagă altă cale. Aşa că, după ce au trecut alţi şapte ani, a avut loc nunta lui cu Rachel.

7. Fiecare soră a primit de la tatăl ei câte o slujitoare: Lia pe Zelpha, şi Rachel pe Balla, nefiind nici una roabă, ci doar subordonată. Tare greu îndura Lia iubirea soţului ei faţă de Rachel şi aştepta să se bucure de mai multă cinste din partea lui dacă îi va dărui copii, înălţând stăruitoare rugi Domnului în vederea acestui lucru. Când a născut un băiat, iar bărbatul s-a apropiat mai mult de ea, Lia l-a numit Rubel, fiindcă îl obţinuse prin milostenia Domnului: acesta era înţelesul numelui său. Mai târziu ea a născut alţi trei fii: Simeon, al cărui nume înseamnă „Domnul m-a auzit", apoi Levi, adică „cel ce întăreşte legătura", şi Iuda, al cărui nume semnifică „aduc mulţumire". Atunci Rachel, mânată de teama că rodnicia surorii mai mari îi va scădea trecerea de care se bucura în faţa bărbatului ei, l-a făcut pe Iacob să intre la propria-i slujitoare, Balla. Aceasta i-a născut un fiu, Dan, al cărui nume în limba greacă se traduce prin „ales de Dumnezeu". Mai apoi, ea l-a zămislit pe Neftalim, care va să zică „nebiruit de nici o viclenie". Şi Lia a făcut la fel, întorcând cu dibăcie şiretlicul împotriva surorii sale. Zelpha a născut la rândul ei un fiu, pe Gada; aşadar, acesta poate fi numit

„norocosul"; după el a urmat Aser, adică „aducător de fericire", fiindcă a sporit şi mai mult fericirea Liei. Dar Rubel, fiul cel mai mare al Liei, i-a adus mamei sale fructe de mătrăgună şi, văzându-le, Rachel a rugat-o să-l dea o parte din ele, fiindcă le mânca cu mare poftă. Lia nici nu a vrut să audă şi i-a cerut să se mulţumească cu faptul că i-a răpit iubirea soţului ei. Ca să mângâie sufletul surorii sale, Rachel i-a zis că se învoieşte ca, în noaptea următoare, bărbatul ei să împartă aşternutul cu Lia. Aceasta a primit bucuroasă, iar Iacob s-a culcat cu ea, făcându-i încă un fiu, pe Isachar, ceea ce înseamnă „născut drept răsplată". L-a zămislit şi pe Zabulon, „zălogul bunăvoinţei faţă de ea"; lor le-a urmat şi o fiică, Dina. Ceva mai târziu, şi Rachel a născut un băiat, pe Iosif, numele său având înţelesul de „adaos la ceea va urma".

8. În tot răstimpul care a durat vreo douăzeci de ani, Iacob a păscut şi îngrijit turmele socrului său. După scurgerea acestei perioade, el a dorit să primească permisiunea de a pleca de la el împreună cu soţiile sale. Deoarece socrul nu-i dădea dezlegarea, el s-a hotărât să facă totul în mare taină. Şi-a întrebat, aşadar, soţiile ce părere aveau despre plănuita călătorie. Întrucât plecarea era pe placul lor, Rachel şi-a însuşit şi idolii cărora li se aduceau închinăciuni din vechime încoace şi a fugit împreună cu sora şi cu copiii lor, de-o parte şi de alta, dar şi cu slujitoarele şi fiii acestora, luându-şi chiar şi întreaga avuţie. Iacob a mânat deoparte o jumătate din turmă, fără ca Laban să prindă de veste. Deşi Iacob o învăţase să dispreţuiască orice cinstire a zeilor, Rachel a luat cu ea şi idolii, pentru ca, în eventualitatea că tatăl ei o urmărea, ajungându-i din urmă, să mijlocească prin aceştia iertarea pentru fuga lor.

9. Despre fuga lui Iacob şi a fiicelor sale a aflat de abia după trei zile Laban, care, plin de mânie, a şi pornit în urmărirea lor cu o ceată puternică; în a şaptea zi, a dat de ei pe o colină, unde se opriseră pentru odihnă. Deocamdată, fiindcă tocmai se înserase, i-a lăsat în pace. Dar Domnul i s-a arătat în somn şi l-a sfătuit pe Laban să-şi întâmpine ginerele şi propriile-i fiice cu gândul de împăcare, fără să le provoace nici o silnicie sub imperiul mâniei; mai degrabă să încheie un pact cu Iacob, zicându-i că El (Dumnezeu) va lupta alături de acesta dacă-l va ataca cumva din dispreţ faţă de oastea lui mai mică. Potrivit celor prevestite de Dumnezeu, Laban l-a chemat la el pe Iacob în ziua următoare, ca să stea de vorbă amândoi, povestindu-i visul pe care-l avusese. Când Iacob a venit plin de încredere la el, a început să-l învinuiască şi să-l mustre că, venindu-i în casă sărac şi lipsit de orice mijloace de trai, l-a găzduit şi i-a oferit cu dărnicie tot belşugul de care dispunea: „Ţi-am dat fiicele mele în căsătorie – i-a spus el – nădăjduind că prin această legătură voi întări prietenia ta faţă de mine. Fără să-ţi respecţi propria mamă, nici înrudirea prin care suntem legaţi unul de altul, nici soţiile tale şi nici măcar copiii al căror bunic sunt, tu te-ai lăsat condus de legile războiului: mi-ai jefuit averile, mi-ai înduplecat fetele să fugă de tatăl lor, luând acasă la tine sfintele odoare ale patriei, pe care străbunii mei le-au înconjurat cu cea mai mare veneraţie! Ceea ce duşmanul de-abia cutează să facă duşmanului său, mi-ai făcut tu, care-mi eşti rudă şi chiar nepot după soră, soţul fiicelor mele şi, pe deasupra, oaspete şi comesean din vatra casei!". Ca răspuns la vorbele lui Laban, Iacob i-a zis că nu numai în el, ci în toţi ceilalţi a sădit Dumnezeu iubirea de patrie şi drept este ca, după atâta vreme, să se întoarcă şi el în ţara lui. „Cât priveşte învinuirea de jefuire a turmelor tale – a adăugat el – la aminte că ai putea fi tu însuţi condamnat de un alt judecător pentru propria-ţi nedreptate! îmi datorezi mai degrabă mulţumiri pentru faptul că ţi-am păstrat şi ţi-am sporit averile. Şi cum se facă că, mai presus de asta, nu te abaţi de la dreptate, tu, cel ce rabzi cu greu că eu mi-am luat cu mine doar o mică parte din întreg? în legătură cu fiicele tale, află că ele au pornit la drum cu mine, nu datorită sfaturilor mele rele, ci devotamentului propriu pe care femeile măritate sunt îndreptăţite să-l aibă faţă de soţii lor. Nu atât pe mine mă urmează ele, cât mai ales pe copiii lor". Asemenea vorbe a rostit Iacob spre a-i dovedi că nu i-a făcut nici o nedreptate. L-a dat de gol pe Laban şi l-a învinuit apoi că, deşi era fratele mamei şi l-a unit prin căsătorie cu fiicele sale, i-a impus nişte condiţii grele prin care l-a asuprit vreme de douăzeci de ani. Despre faptele de dragul cărora a fost pusă la cale înşelătoria de la nuntă, în pofida nedreptăţii lor, el a vorbit cu îngăduinţă, mult mai grave fiind evenimentele petrecute

după nuntă, în stare să alunge şi un vrăjmaş. Prea aspră a fost purtarea lui Laban faţă de Iacob. Căci văzând că Dumnezeu îl sprijinea în orice dorea el să facă, îi făgăduia că-i va da ba din oile care se năşteau cu blană albă, ba din cele cu blană neagră. Iar când oile hărăzite lui Iacob se înmulţeau prea mult, nu-şi mai respecta cuvântul, ci făgăduia că-i va da mioare în anul următor, fiindcă îl invidia pentru creşterea avuţiei sale, promiţându-i doar când nu spera că prăsila va fi mare şi înşelându-l când sporul se adeverea.

10. Totuşi, pentru găsirea sfintelor odoare furate, Iacob a poruncit să se cotrobăiască pretutindeni. Laban s-a apucat să facă chiar el cercetarea şi, cum a aflat de asta, Rachel a şi ascuns idolii sub samarul cămilei care o ducea în spinare; şedea deasupra, spunându-i că suferea de pe urma sorocului ei de purificare. Atunci Laban n-a scotocit mai departe, crezând că fiica lui, aflată într-o asemenea situaţie, nu s-ar fi putut apropia de idoli. Apoi Laban i-a jurat lui Iacob că va da uitării jignirea pe care i-o adusese, celălalt, la rândul lui, făgăduind solemn să rămână credincios în dragoste fiicelor sale. Acest legământ a fost încheiat pe un munte unde amândoi au înălţat un stâlp de forma unui altar. De aceea, colina a primit numele de Galaad, iar ţara s-a chemat Galadena. După ce au sărbătorit printr-un ospăţ jurământul făcut, Laban s-a întors acasă la el.

CAPITOLUL XX

1. În vreme ce călătorea spre Canaan, Iacob a avut nişte viziuni care i-au trezit mari speranţe în viitorul lui. Şi a numit el locul „Casa lui Dumnezeu". Nerăbdător să afle ce gânduri avea fratele său faţă de el, a trimis iscoade, care să cerceteze totul cu grijă, temându-se de dânsul datorită bănuielilor lui mai vechi. Premergătorii săi au primit misiunea să-l spună lui Esau că şi-a părăsit de bunăvoie ţara, spre a nu fi nevoit să locuiască împreună cu mâniosul lui frate, iar acum, convins că după atâta amar de vreme s-ar putea ajunge la o împăcare, Iacob se va întoarce acasă, aducându-şi femeile şi copiii, precum şi averile dobândite prin propria-i hărnicie, astfel ca el însuşi şi tot ce are mai de preţ să ajungă la cheremul lui. Fiindcă socoteşte că nu cere un mai mare noroc decât acela de a împărţi cu fratele său atâta cât i-a dăruit Dumnezeu. Solii i-au transmis acestuia mesajele sale. Esau s-a bucurat mult şi s-a grăbit să iasă înaintea fratelui său, cu patru sute de oşteni bine înarmaţi, iar Iacob, aflând că el vine să-l întâmpine cu o oaste aşa de numeroasă, s-a înspăimântat de-a binelea. Dar şi-a pus speranţa mântuirii sale în mâinile lui Dumnezeu, luându-şi măsurile de prevedere, ca să scape teferi el însuşi şi ai săi, dacă aceştia s-ar fi dedat la acte duşmănoase. În acest scop şi-a distribuit supuşii şi, în timp ce unora le-a spus să meargă înaintea lui, altora le-a poruncit sa-l urmeze îndeaproape, pentru ca înaintaşii, dacă vor fi hărţuiţi de atacurile lui Esau, să-şi găsească refugiul la oastea rămasă la urmă. După ce şi-a orânduit astfel oamenii săi, a trimis fratelui său nişte daruri. Ele erau alcătuite din vite de povară şi dintr-o mulţime de patrupede felurite, care urmau să se bucure oricum de preţuirea primitorilor datorită raritătii lor. Animalele păşeau la mari intervale unul de altul, pentru ca ele să sosească într-un şir neîntrerupt, lăsând să se creadă că erau numeroase: se părea că darurile vor îmblânzi mânia lui Esau, dacă mai era încă supărat. Ca atare, Iacob a poruncit trimişilor lui să-l vorbească cu blândeţe.

2. După ce şi-a petrecut ziua întreagă ca să impună această ordine, la coborârea serii a pus în mişcare coloana alor săi. Când însă oamenii au trecut prin vad torentul ce se numea Iabacchus, Iacob, rămas ceva mai în urmă, a dat peste o întruchipare, cu care şi-a măsurat puterile; el a ieşit biruitor în luptă, dovedindu-se mai puternic decât întruchiparea. Ea a prins glas şi prin spusele sale l-a îndemnat să se bucure de ceea ce i s-a întâmplat şi să nu-şi închipuie cumva că a luptat cu un potrivnic neînsemnat, învinsul său fiind îngerul Domnului. Acest lucru înseamnă pentru el prevestirea unui mare noroc, căci neamul său nu se va stinge niciodată şi nici un muritor nu va întrece vreodată puterile sale. Îngerul i-a mai poruncit ca de acura încolo să-şi la numele de Israel, ceea ce în limba ebraică înseamnă „cel ce a luptat cu îngerul". Acestea le-a prevestit îngerul la cererea lui Iacob: când însă şi-a dat seama că era îngerul Domnului, l-a rugat să-l prezică soarta

viitoare. Dar cum a rostit aceste vorbe, întruchiparea a dispărut fără urmă. Bucuros de ceea ce i-a fost dat să audă, Iacob a numit locul Phanuel. Cuvântul are înţelesul de „faţa lui Dumnezeu". Dar întrucât de pe urma luptei s-a ales cu o durere la vâna şoldului, s-a ferit de atunci încolo să se înfrupte din această parte a trupului; nici nouă nu ne este îngăduit să ne hrănim cu aşa ceva, datorită lui.

3. Când însă a auzit că fratele său nu se află prea departe, Iacob a poruncit soţiilor lui să se retragă, fiecare cu slujitoarele proprii, şi să urmărească de departe lupta bărbaţilor, dacă Esau o dorea cu orice preţ. El însuşi a îngenuncheat înaintea fratelui său, când acesta s-a apropiat de el fără să aibă nici un gând rău în sinea lui. După ce l-a îmbrăţişat, Esau l-a întrebat pe Iacob despre ceata lui de copii şi de femei şi, cunoscându-i pe toţi îndeaproape, a vrut să-l conducă chiar el la tatăl lui. Dar Iacob a invocat ca pretext oboseala turmelor, aşa că Esau s-a întors la Sair: el sălăşluia acolo. Locul a primit numele de „Părosul", datorită părului care-i năpădise tot trupul.

CAPITOLUL XXI

1. Apoi Iacob a sosit la Skenas, cum se numeşte locul şi azi, de unde s-a îndreptat spre Sichim; şi acesta este un oraş canaanean. Sichimiţii fiind într-o zi de sărbătoare, Dina, singura fată a lui Iacob, a pătruns în oraş, spre a vedea ce podoabe purtau femeile din ţinutul acela. A pus ochii pe ea Sychem, fiul regelui Emmor, care a răpit-o şi a necinstit-o şi, căzându-i dragă fata, şi-a rugat propriul părinte să i-o ceară de nevastă. Acesta i-a făcut pe plac, a venit la Iacob şi l-a rugat s-o unească pe Dina cu fiul său, Sychem după datină. Iacob, care nici nu putea să-l refuze datorită înaltului rang al peţitorului, nici nu socotea că-i bine să-şi dea fiica după un străin, i-a cerut un răgaz, ca să delibereze asupra propunerii pe care i-o făcuse. Regele a plecat, sperând că Iacob va încuviinţa această nuntă. Atunci Iacob a dezvăluit fiilor săi batjocura îndurată de Dina şi propunerea lui Emmor şi le-a cerut sfatul asupra celor ce le rămâneau de făcut. Cei mai mulţi au păstrat tăcerea, fără să ştie ce trebuiau să întreprindă. Dar Simeon şi Levi, fraţii buni ai fetei, s-au înţeles între ei asupra următorului demers. În vreme ce sichimiţii îşi celebrau sărbătoarea şi se desfătau prin petreceri şi ospeţe, au dat buzna noaptea şi au răpus mai întâi străjile ca şi pe cei adormiţi, apoi au pătruns în oraş şi au ucis toţi bărbaţii, între aceştia numărându-se şi regele însuşi şi fiul acestuia, şi n-au cruţat decât femeile. Şi după ce au înfăptuit acestea fără încuviinţarea tatălui lor, şi-au adus sora înapoi.

2. Iacob a fost adânc tulburat de gravitatea faptei şi, mâniindu-se din această pricină pe fiii săi, i s-a arătat Dumnezeu, i-a cerut să-şi găsească alinarea şi, după purificarea corturilor, să-l aducă jertfa pe care, în timpul călătoriei sale spre Mesopotamia, i-o făgăduise atunci când i-a apărut El în vis. De îndată ce i-a purificat pe ai săi printr-o jertfă, a descoperit idolii lui Laban (căci aceştia fuseseră răpiţi de Rachel fără ştirea lui) şi i-a îngropat în pământul Sichimului, sub un stejar. A plecat apoi de acolo şi a adus jertfa la Betel, unde se arătase apariţia din vis, cu prilejul drumeţiei sale spre Mesopotamia.

3. După ce a plecat şi de aici şi a ajuns în Efratana, a murit Rachel ca urmare a unei naşteri grele şi el a îngropat-o la locul acela, fiind singura dintre rudele sale care n-a avut cinstea să fie înmormântată în Hebron. Iacob a jelit-o mult şi pe fiul născut de ea l-a numit Beniamin, fiindcă pricinuise mare durere mamei sale. Aceştia sunt toţi copiii lui Iacob: doisprezece băieţi şi o fată. Dintre aceştia, opt au fost legitimi, şase de la Lia şi doi de la Rachel; patru proveneau de la slujitoarele lui: câte doi de fiecare, numele lor fiind pomenite mai sus.

CAPITOLUL XXII

De acolo, Iacob a sosit la Hebron, oraş situat în Canaan, unde locuia Isaac. Aici n-au trăit decât puţină vreme împreună; pe Rebeca nici n-a mai aflat-o în viaţă Iacob. A murit şi Isaac nu mult după reîntoarcerea fiului şi feciorii săi l-au îngropat în Hebron, unde sunt şi mormintele înaintaşilor săi. Isaac fost-a un bărbat

îndrăgit de Dumnezeu, care, după moartea lui Abraham, l-a socotit demn de deosebita-i cinstire. A ajuns la adânci bătrâneţi, căci s-a stins după ce, vreme de o sută şi optzeci şi cinci de ani, a trăit în numele virtuţii.

CARTEA A II-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A II-A:

1. Cum Esau şi Iacob, fiii lui Isaac, au împărţit între ei ţara în care locuiau şi cum Esau a obţinut Idumeea, iar Iacob, Canaanul.

2. Cum Iosif, cel mai mic dintre feciorii lui Iacob, prin visele care îi prevesteau viitorul lui noroc, a stârnit ura fraţilor săi.

3. Cum Iosif, vândut ca rob în Egipt, de către fraţii lui, care îl urau de moarte, a ajuns acolo un om însemnat şi vestit, fraţii săi devenindu-i supuşi.

4. Cum Iacob, cu întregul neam, s-a strămutat la fiul său Iosif, constrâns de foamete.

5. Despre asupririle îndurate de evrei în Egipt, vreme de patru sute de ani.

6. Cum s-a născut şi a fost crescut Moise.

7. Cum evreii, sub conducerea lui Moise, au părăsit Egiptul şi cum marea, despărţindu-şi apele, le-a deschis cale liberă în fuga lor din faţa egiptenilor.

Intervalul cuprins de această carte numără 220 de ani.

CAPITOLUL I

1. După moartea lui Isaac, fiii lui n-au mai stăpânit împreună ţara lăsată de el, ci şi-au împărţit-o între ei. Oferind oraşul Hebron fratelui său, Esau a locuit în Sair şi domnea asupra Idumeei, care îşi trăgea numele de la el. Căci el purta porecla de Edom, primită în felul următor: întors cândva de la vânătoare şi înfometat de hărţuiala fiarelor, pe când era încă un copil, l-a găsit pe fratele său, care tocmai îşi pregătea o fiertură de linte, foarte roşii la culoare, şi poftind nespus de mult la ele, l-a rugat să-l dea lui mâncarea. Iacob s-a slujit de foamea fratelui mai mare şi, în schimbul hranei, i-a cerut să-l transmită dreptul lui de întâi-născut, iar Esau, chinuit de foame, s-a învoit, pecetluindu-şi învoiala printr-un jurământ. Datorită culorii roşii a mâncării, copiii de aceeaşi vârstă cu el i-au zis în glumă Edom; căci la evrei edom înseamnă roşu. La fel s-a chemat şi regiunea aceea. În schimb, grecii i-au spus Idumeea, fiindcă aşa le sună lor mai bine.

2. Esau a fost tatăl a cinci fii. Dintre aceştia, pe Iaus şi pe Ieglom şi Core i-a avut de la o soţie a lui, numită Alibama; cât îi priveşte pe ceilalţi, pe Eliphaz l-a născut Ada, iar pe Raguel, Basemata. Aceştia au fost feciorii lui Esau. Eliphaz a avut, la rândul său, cinci fii legitimi: Theman, Oman, Sophar şi Cenez. Căci Amalec era un fiu natural născut de propria lui concubină, Thamnaa. Aceştia au populat Idumeea, numită şi Gobilitis, şi Amalecitis, de la Amalec. Dar odinioară Idumeea se întindea până departe şi întreaga ţară a primit acest nume, în vreme ce mai târziu anumite părţi din ea au păstrat denumirile date de primii ei locuitori.

CAPITOLUL II

1. Iacob a avut parte de un noroc aşa de mare, cum rar i-a mai fost dat altui om. Căci el îi întrecea pe locuitorii din ţinutul acela, pe de o parte prin bogăţiile sale, pe de altă parte, era invidiat şi renumit pentru virtutea copiilor săi: nu le lipsea nimic, căci în privinţa lucrului de mână şi a felului cum răbdau truda, ei erau bine pregătiţi, fiind înzestraţi şi cu o minte ageră. De altfel, pronia cerească avea grijă de prosperitatea lor până într-atât încât chiar şi din lucrurile care păreau potrivnice lor, ei se alegeau cu cel mai mare spor al

foloaselor, prin înşişi fiii săi dezvăluind strămoşilor noştri calea ieşirii din Egipt, în următoarea împrejurare. Mai presus de dragostea pe care o purta celorlalţi copii ai săi, stătea iubirea lui Iacob pentru Iosif nu numai pentru frumuseţea trupească, ci şi pentru harul lui sufletesc (căci îşi întrecea în înţelepciune toţi fraţii laolaltă). Dar tocmai afecţiunea paternă a stârnit ura şi invidia fraţilor împotriva lui Iosif, care a făcut ca duşmănia să sporească de îndată ce le-a povestit lor şi tatălui său visele ce-i prevesteau multă fericire. Căci firea omenească este înclinată să invidieze până şi norocul celor mai apropiate rude. Visele pe care le-a avut Iosif în somn au fost următoarele:

2. Trimis de tatăl său, în vremea recoltei, la secerişul grâului, alături de fraţii lui, Iosif a avut o viziune care se deosebea mult de ceea ce în mod obişnuit văd oamenii în visele lor. Cum s-a trezit, şi-a povestit visul şi a cerut fraţilor săi să-l tălmăcească, spunându-le că în noaptea trecută a văzut cum snopul său de grâu nu s-a clintit din locul unde îl pusese el, în vreme ce snopii celorlalţi au venit să i se închine, aşa cum fac slujitorii cu stăpânii lor. Fraţii au priceput că visul îi prevestea noroc şi o mare autoritate asupra lucrurilor, propriii săi fraţi urmând să ajungă în stăpânirea lui. Ei s-au prefăcut că nu au înţeles visul şi nu i-au vorbit lui Iosif despre tâlcul acestuia, ci s-au rugat în sinea lor să nu se adeverească prezicerile; ura pe care i-o purtau a devenit şi mai aprinsă.

3. Dar Dumnezeu, pornit împotriva invidiei lor, i-a trimis lui Iosif un alt vis prevestitor, mult mai minunat decât primul. I s-a părut că soarele şi luna, împreună cu celelalte stele, au pogorât pe pământ şi au îngenuncheat în faţa lui. De faţă cu fraţii lui, fără să bănuiască faptul că-i voiau răul, Iosif şi-a povestit visul tatălui, pe care l-a întrebat dacă nu vrea să-l tălmăcească. Visul acesta l-a înveselit pe Iacob, întrucât a recunoscut în el prevestirea unui viitor strălucit pentru fiul său, bucurându-se pentru măreţele-i perspective. Căci visul prezicea norocul fiului, anume că va veni o vreme când, prin voia Domnului, el va fi cinstit de către părinţii şi fraţii săi, dovedindu-se demn de preţuirea lor. Luna şi soarele sunt mama şi tatăl lui, căci una se ocupă de creşterea şi hrănirea tuturor făpturilor, pe când celălalt le dăruieşte înfăţişarea şi puterea; stelele sunt fraţii lui, fiindcă şi aceştia sunt unsprezece la număr, aidoma astrelor, vlaga lor venind de la soare şi lună. 4. Acesta e tâlcul nelipsit de iscusinţă dat de Iacob visului, dar fraţii au rămas întristaţi de prezicerea primită de Iosif. Ei s-au arătat şi mai porniţi împotriva lui, ca şi cum norocul prevestit de visele acestea era făgăduit unui străin oarecare şi nicidecum unui frate cu care ar fi fost firesc să împartă toate aceste lucruri, de vreme ce aveau aceeaşi obârşie, fiind tovarăşii viitorului său noroc. Ei au pus atunci la cale uciderea băiatului. Când au luat această hotărâre, după strângerea recoltei, ei s-au îndreptat spre Sichim (căci ţinutul era foarte potrivit pentru îndestularea vitelor şi prielnic păşunatului), mânându-şi într-acolo turmele, fără să-l vestească pe tatăl lor încotro se duc. Iacob nu ştia în ce loc se aflau şi nimeni nu venea de la turmă, ca să-l aducă vreo ştire sigură de la fiii săi. Întristat şi cu inima frământată de griji, temându-se de soarta lor, l-a trimis atunci pe Iosif până la turmele sale, ca să afle ce-i mai fac fraţii şi să primească veşti de la ei.

CAPITOLUL III

1. Când şi-au văzut fratele care se apropia, ei s-au bucurat, dar nu ca şi cum le-ar fi venit o rudă apropiată şi un sol al tatălui lor, ci parcă era vorba de un duşman pe care Dumnezeu îl aducea ostatic şi, pentru ca să nu le scape din mâini această ocazie favorabilă, s-au înţeles pe loc să-l ucidă. Când însă Rubel, cel mai mare dintre ei, a văzut ce plan aveau fraţii lui şi că în această privinţă erau de aceeaşi părere, a încercat să le stăvilească imboldul, arătându-le marea îndrăzneală şi mârşăvia faptei pe care o puneau acum la cale. Căci de vreme ce Domnului i se părea o nelegiuire, iar oamenii socotesc drept o ticăloşie până şi uciderea unuia care nu-ţi este rudă, mult mai cumplit este să te împovărezi cu vina uciderii unui frate; fiindcă infamia se va revărsa şi asupra tatălui, şi asupra mamei, lăsaţi pradă suferinţei şi despărţirii de propriul lor copil, fără să ţină seamă de legea muritorilor. Spre a-i face să se sfiască şi să renunţe la un plan atât de îndrăzneţ, închipu-

indu-şi ce-ar avea de îndurat ei înşişi prin pierderea fiului lor cel mai bun, şi mai mic. i-a implorat să le fie frică şi de Dumnezeu; ca spectator şi martor al crimei urzite împotriva fratelui lor, El îi va îndrăgi dacă se vor feri să înfăptuiască nelegiuirea, îndemnaţi fiind de înţelepciunea minţii să se pocăiască; dar dacă vor persevera în intenţia lor, nimic nu-i va scuti de dreapta pedepsire a fratricidului, fiindcă au sfidat prevederea celui care există pretutindeni, căruia nimic nu-i poate rămâne ascuns din ceea ce se petrece, fie în pustietate, fie în vălmăşagul oraşului. Căci oriunde se află omul, trebuie să ştie că Dumnezeu este de faţă. Propria lor conştiinţă li se va arăta dușmănoasă dacă vor cuteza să staruiască pe această cale; nimeni nu scapă de glasul ei, fie că ştie s-o păstreze curată, fie că va rămâne încărcată, cum va fi conştiinţa lor, în cazul când îşi vor răpune fratele. Drept adaos al vorbelor sale, le-a spus că nu este drept să ucizi un frate care n-a greşit cu nimic; frumos este să nu te răzbuni nici măcar pe prieteni, daca socoti cumva că aceştia te-au jignit. Le-a căşunat să-l ucidă pe Iosif, care nu le-a făcut vreun rău niciodată, deşi frageda lui vârstă pretindea de la ei mai degrabă milă, grijă şi ocrotire. Motivul crimei agravează şi mai mult mârşăvia faptei, întrucât ei au hotărât să-l la viaţa lui Iosif numai din invidia lor faţă de viitorul său noroc, de care urmau să se bucure în mod egal şi ei, câtă vreme trăiau în strânsă legătură cu el, nefiind nişte străini, ci rude apropiate. Trebuiau să-şi dea seama că ei înşişi se vor înfrupta din darurile oferite lui Iosif de Dumnezeu. S-ar cuveni, aşadar, să-şi dea seama că mânia cerească îi va apăsa şi mai mult dacă ei îl vor ucide pe cel socotit de Dumnezeu demn să aibă parte de mult noroc, răpind din mâinile Domnului făptura hărăzită unei prosperităţi atât de mari.

2. Prin aceste vorbe rostite de el şi prin multe altele, tot rugându-se de fraţii săi, Rubel s-a străduit să le abată gândul de la fratricid. Dar când a văzut că nu i-a înduplecat deloc şi că ei ţineau cu tot dinadinsul să-l ucidă pe Iosif, i-a sfătuit ca barem să îndulcească întrucâtva felul execuţiei sale. Pe cei ce se gândeau la răzbunare i-a îmbiat ca mai întâi să dea ascultare spuselor sale. Întrucât s-au ferit să-şi ridice mâna asupra fratelui lor şi să-l facă de petrecanie, le-a zis că păcatul lor va fi mai mic dacă se vor supune îndemnurilor sale. Astfel sfârşitul lui Iosif, către care tindeau de zor, va fi transpus în faptă, dar pe o altă cale, în orice caz mai uşoară. Rubel i-a implorat să nu tabere cu propriile braţe asupra fratelui lor, ci să-l arunce în puţul cel mai apropiat, lăsându-l să moară acolo, căci astfel se vor alege cu mâinile nepătate de sânge. După ce tinerii şi-au dat asentimentul, Rubel l-a luat pe băiat cu el şi, legându-l de o funie, l-a coborât încetişor în puţ; acesta era aproape secat. De îndată ce a făcut acest lucru a plecat în căutarea unui loc bun de păşune.

3. Zărind însă nişte negustori arabi din neamul lui Ismael, care transportau plante aromate şi mărfuri siriene din ţinutul Galadena în Egipt, Iuda, şi el unui dintre fiii lui Iacob, şi-a sfătuit fraţii, după plecarea lui Rubel, să-l scoată pe Iosif din puţ şi să-l vândă arabilor: căci, o dată plecat la o aşa mare depărtare, el poate să-şi găsească moartea printre străini şi în felul acesta ei vor fi apăraţi de vina uciderii lui. Planul fiind pe placul tuturor, Iosif a fost scos din puţ şi vândut ca rob negustorilor pentru douăzeci de mine; el avea atunci şaptesprezece ani. În timpul nopţii însă, Rubel s-a apropiat de puţ, cu intenţia de a-l salva pe Iosif fără ştirea fraţilor săi. Şi cum nimeni n-a răspuns la chemările sale, bănuind că după plecarea lui, Iosif fusese ucis, Rubel şi-a mustrat fraţii. Aceştia i-au povestit ce anume s-a întâmplat şi Rubel a încetat să mai jelească.

4. După ce au săvârşit aceste fapte în dauna lui Iosif, fraţii s-au întrebat unii pe alţii ce aveau de făcut ca să înlăture bănuiala tatălui lor. S-au înţeles, aşadar, ca haina cu care venise Iosif îmbrăcat (căci îl dezbrăcaseră de ea atunci când îl coborâseră în paţ s-o stropească cu sângele unui ţap înjunghiat şi astfel s-o trimită părintelui lor, pentru ca el să creadă că fiul i-a fost sfâşiat de sălbăticiuni. Făcând ei acest lucru, s-au şi dus la bătrânul lor tată, care aflase ceva despre soarta fiului său. Ei i-au spus că nu-l văzuseră pe Iosif şi nici nu ştiau ce s-a întâmplat cu el, găsind doar această haină mânjită de sânge şi făcută ferfeniţă; au dedus de aici că Iosif fusese încolţit de fiare, aflându-şi astfel sfârşitul, dacă el plecase de acasă îmbrăcat cu această haină. Iacob însă, care nutrise slaba speranţă că băiatul fusese prins şi luat prizonier, a renunţat la acest gând şi a

socotit ca o dovadă sigură a morţii sale haina (recunoscând fără nici o îndoială că Iosif o îmbrăcase atunci când fusese trimis la fraţii lui), apoi şi-a bocit băiatul de parcă acesta ar fi murit aievea. A suferit atât de mult ca şi cum ar fi fost singurul lui copil şi ar fi fost lipsit de mângâierea celorlalţi fii, convins că Iosif pierise, sfâşiat de fiarele sălbatice înainte de-a apuca să stea de vorbă cu fraţii săi. Astfel a stat Iacob, înfăşurat în sac şi frânt de durere, fără să la în seamă consolările fiilor săi, fără să se simtă istovit de bocete.

CAPITOLUL IV

1. Negustorii care îl cumpăraseră pe Iosif l-au vândut, la rândul lor egipteanului Petephres, mai-marele bucătarilor faraonului, bucurându-se de întreaga-i preţuire. El s-a îngrijit să-l instruiască în ştiinţele liberale, i-a dat o hrană mai bună decât cea pe care o primeau îndeobşte robii, făcându-l administratorul casei sale. El s-a slujit de acestea, dar nu s-a îndepărtat de virtutea cu care era înzestrat, de dragul acestei schimbări, ci a dovedit că înţelepciunea poate să învingă cele mai mari greutăţi ale vieţii dacă rămâi curat şi nepătat, fără să te adaptezi neapărat la situaţiile favorabile ale momentului.

2. Dar soţia stăpânului, atrasă de chipul său frumos şi de dibăcia oglindită în fiecare faptă, s-a îndrăgostit de el şi credea că, dacă-i va mărturisi acest lucru, lesne îl va atrage în braţele sale, privind ca un succes al său faptul că stăpâna îi cerea aşa ceva (căci ea nu se sinchisea nici de condiţia de slujitor, nici de moravurile sale, care rămăseseră aceleaşi, împotriva schimbării poziţiei lui). Când însă i-a dezvăluit dorinţa-i arzătoare şi i-a spus să se culce cu ea, el i-a respins propunerile, socotind că nu se cuvenea să-l acorde o favoare făcută să aducă numai ocară şi ruşine celui care-l cumpărase şi-i arătase înalta lui preţuire. El a sfătuit-o să-şi strunească patima, răpindu-i speranţa că-i va face cândva pe plac (căci el credea că doar în felul acesta ea îşi va struni mai repede avântul, de vreme ce i-a retezat orice nădejde). A susţinut sus şi tare că era gata ca mai degrabă să îndure răul cel mai mare decât să-l împlinească voia. În faptul că nu se cădea ca robul să fie rivalul stăpânului credea Iosif că găseşte destule surse care să-l dezvinovăţească de nesupunerea lui la poruncile ei. Întrucât nu se aşteptase deloc la atâta împotrivire din partea lui Iosif, iubirea ei s-a înflăcărat şi mai mult. Constrânsă şi mai puternic de înclinarea ei spre rău, a pus la cale o-altă tentativă de a-l cuceri.

3. Cu prilejul unei sărbători populare, la celebrarea căreia era îngăduită şi participarea femeilor, ea a invocat în faţa soţului ei pretextul că era suferindă, pentru ca, slujindu-se de singurătate şi de liniştea din casă, să stăruie din nou pe lângă Iosif. Când întâlnirea a avut loc, ea l-a întâmpinat cu vorbe mult mai îmbietoare decât cele rostite mai înainte: ar fi fost mai bine ca el să-l îndeplinească de la început cererea şi nu să se pună de-a curmezişul pe de o parte, datorită faptului că o respecta, pe de altă parte, datorită pătimaşei iubiri care a silit-o pe ea, stăpâna lui, să se coboare sub propria-i demnitate. Acum însă trebuie să se lase călăuzit de chibzuinţă, putând să-şi îndrepte singur eroarea comisă. Dacă aşteaptă cumva şi o a doua rugăminte, ea o va face chiar acum, cu şi mai mare stăruinţă; boala de care suferea era doar o prefăcătorie, ca să se sustragă de la sărbătoare şi celebrarea ei cu datini zgomotoase. Dacă i-a respins vorbele de mai înainte fiindcă s-a îndoit cumva de ele, să la drept o dovadă a lipsei celui mai mic semn de rea-credinţă faptul că voinţa ei a rămas una şi aceeaşi. Se poate bucura de avantajele bunurilor de care dispune acum doar dacă îi va accepta iubirea, ba chiar să spere că vor urma altele şi mai mari, câtă vreme va fi pe placul ei. Să se aştepte la crâncena-i răzbunare şi ură dacă nu-i acceptă propunerea şi preferă ca, în loc să-şi satisfacă stăpâna, să-şi păstreze intactă castitatea. Aceasta nu-i va folosi la nimic, atunci când va deveni acuzatoarea lui şi-şi va minţi propriul soţ că a vrut s-o batjocorească: căci Petephres va avea mai mult crezământ în cuvintele ei decât în ale lui, oricât adevăr ar conţine acestea.

4. În pofida vorbelor rostite de femeie şi scăldate de lacrimile sale, nici compătimirea nu l-a convins pe Iosif să renunţe la castitatea lui şi nici teama nu l-a înduplecat: a rezistat rugăminţilor, n-a cedat în faţa ameninţărilor, stăpânit de grija să nu facă vreun rău, gata mai degrabă să îndure cele mai grele chinuri decât

să obţină favoruri trecătoare sau să facă de dragul femeii o faptă pentru care el însuşi să fie convins că moartea i se cuvenea pe drept. I-a atras stăpânei atenţia asupra legământului nunţii şi a îndatoririlor faţă de soţ, implorând-o să le preţuiască mai mult decât plăcerile de-o clipă, care sunt însoţite de căinţă şi stârnesc dureri, fără să răscumpere deloc vina; la asta se adaugă teama de a nu fi prins asupra faptului, iar mulţumirea o ai doar dacă păcatul rămâne ascuns; în schimb, de legăturile cu soţul te poţi bucura fără nici o primejdie. Iosif i-a mai spus că încrederea faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni ţi-o dă conştiinţa curată şi, cu cât ea şi-o păstrează nepătată, cu atât îl va şi domina şi astfel îi recunoaşte dreptul de stăpână asupra lui, mai degrabă decât dacă el ştie că se simţea năpădită de ruşine şi de păcate. Căci e mai bine să ai încredere în cei ce păşesc în viaţă pe calea cea dreaptă, decât în cei ce păcătuiesc pe ascuns.

5. Cu aceste cuvinte şi cu multe altele, asemenea lor, s-a străduit Iosif să ţină în frâu pasiunea femeii şi de la strâmbele-i simţăminte s-o readucă la cumpăna raţiunii. Ea devenea din ce în ce mai pătimaşă şi, pierzându-şi nădejdea de a-l convinge cu vorba bună, şi-a întins mâinile asupra lui şi a vrut să-l cucerească cu de-a sila. Mâniosul Iosif a fugit atunci despuiat de haină, înşfăcată de dânsa (pe care i-a lăsat-o când a fugit din iatacul ei). Cuprinsă de teamă că va fi denunţată soţului ei şi adânc întristată de felul cum fusese sfidată, a hotărât să-l târască pe Iosif, printr-o mincinoasă învinuire, în faţa lui Petephres şi pe această cale să-şi răzbune batjocura suferită, socotind că aşa-i cuminte, căci se cade ca femeia să aibă întâietate în aducerea unei acuzaţii. Stătea abătută şi răvăşită, cu o făţarnică durere şi supărare, de parcă pudoarea ei ar fi fost atinsă, când era vorba doar de patima-i nesatisfăcută. Când soţul s-a întors acasă şi, tulburat de răvăşita-i înfăţişare, a vrut să afle ce anume a pricinuit-o, ea a început să-l acuze pe Iosif, spunând: „Ori îţi iei singur viaţa, bărbate, ori îl pedepseşti cum se cuvine pe robul care a încercat să-ţi necinstească patul de nuntă! Uitând situaţia pe care o avea când a intrat în casa noastră, uitând cu câtă bunătate a fost primit de tine şi împingându-şi ingratitudinea atât de departe, încât să ne la toate avuţiile, a ursit vicleşuguri ca să-ţi terfelească cinstea de soţ, şi asta într-o zi de sărbătoare, în lipsa ta de acasă. Dacă până acum a dovedit atâta cumpătare, în realitate s-a abţinut, căci se temea de tine, necum că ar fi avut o fire cinstită. Lucrurile stau aşa fiindcă potrivnice meritelor şi speranţelor sale au fost onorurile pe care le-a primit; ca atare, se cuvenea ca el, căruia tu i-ai încredinţat, spre fidelă administrare, toate avuţiile tale, punându-l mai presus de slujitorii bătrâni, să se atingă şi de soţia ta!" După ce şi-a pus capăt vorbelor sale, i-a arătat haina lui Iosif, ca şi cum el ar fi lăsat-o acolo, atunci când încercase să o siluiască *[La stratagema prin care soţia, eşuând în tentativa ei de adulter, devine acuzatoare a celui ce i-a respins dragostea, au recurs şi două eroine ale mitologiei eline: Antea soţia lui Proitos, regele Tiryntului, datorită căreia incoruptibilul Bellerophon a fost trimis în Lycia, spre a fi ucis de Iobates, dar a scăpat teafăr graţie faptelor sale de vitejie; Phaedra, soţia regelui atenian Theseu, care atrage blestemul patern asupra fiului ei vitreg Hippolytus, aducând acestuia o moarte cumplită. Spre deosebire de Antea însă, Phaedra are mustrări de conştiinţă pentru tragicele consecinţe ale minciunii sale, spânzurându-se la rândul ei. Soţia lui Petephres (Putifar) va scăpa însă nepedepsită.]*. Iar Petephres, care nu se îndoia de lacrimile soţiei, nici de vorbele ei, nici de ceea ce văzuse cu ochii lui, iubind-o nespus de mult, a renunţat la orice fel de cercetări pentru descoperirea adevărului. Ridicând în slavă virtutea soţiei sale şi socotindu-l necinstit pe Iosif, l-a zvârlit în temniţă, iar despre soţia lui a păstrat cea mai bună părere, de vreme ce îşi dovedise cu prisosinţă cumpătarea si castitatea.

CAPITOLUL V

1. Iosif a lăsat întreaga-i soartă în seama lui Dumnezeu şi nu s-a apucat să se apere, nici să înfăţişeze cum au decurs în realitate faptele, ci şi-a îndurat lanţurile în tăcere, având deplină încredere că Domnul, care cunoştea cauza nenorocirii sale şi tot adevărul, era mai puternic decât cei ce îl înlănţuiseră. Iar providenţa divină s-a şi vădit fără înconjur. Ţinând seama de zelul, devotamentul şi nobleţea înfăţişării sale, temnicerul i-a scos cătuşele, făcând ca răul să fie mai lesne de îndurat; i-a îngăduit să primească o hrană mai bună decât

a celorlalţi întemniţaţi. Printre cei năpăstuiţi ca şi dânsul, care, în scurtele lor răgazuri dintre muncile lor grele, stăteau de vorbă între ei, aşa cum obişnuiesc cei înfrăţiţi de suferinţe, dezvăluindu-şi unul altuia pricinile condamnării fiecăruia, se afla şi paharnicul regelui, foarte îndrăgit de acesta, dar azvârlit în temniţă la un ceas de mânie. Fiindcă lanţurile pe care le purtau erau aceleaşi, el s-a împrietenit treptat cu Iosif şi (întrucât a socotit că avea o minte mai ageră decât ceilalţi întemniţaţi) i-a povestit un vis al său, cu rugămintea de a-i desluşi tâlcul ascuns în el, plângându-i-se că, pe lângă nenorocirile căşunate de rege, iată că şi cerul îi prilejuieşte nelinişti prin ceea ce visează.

2. El i-a spus că a văzut în somn trei curmeie de viţă şi pe fiecare atârnau nişte ciorchini de struguri, mari şi deja copţi pentru cules; pe aceştia i-a stors în pocalul pe care regele îl ţinea în mână, şi mustul strecurat l-a întins regelui să-l bea, iar acesta l-a primit bucuros. În felul acesta i-a înfăţişat ceea ce văzuse el; l-a rugat apoi pe Iosif, dacă îi găseşte cumva vreo noimă, să-l spună ce tâlc avea visul lui. Iosif l-a îndemnat să-şi recapete încrederea şi în trei zile să se aştepte la eliberarea din închisoare, căci regele doreşte să-l slujească din nou şi-l va rechema la dânsul. I-a arătat că rodul viţei de vie provine din dărnicia lui Dumnezeu, care l-a pus la îndemâna oamenilor, spre folosul lor. Darul urmează să-l fie adus lui ca jertfă, să răspândească printre oameni credinţa şi prietenia, să curme dezbinările, să risipească tulburările şi mâhnirile, aducând multă desfătare. „Spui, aşadar, că ai stors zeama din trei ciorchini şi regele a primit-o de la line. Află că ai avut un vis de bun augur şi el îţi va da de veste că de nenorocirea în care te zbaţi acum vei scăpa într-un număr de zile egal cu strugurii din care ai stors vin în timpul somnului. Când însă vei constata că tălmăcirea mea s-a adeverit, adu-ţi aminte de mine, care ţi-am prezis această fericire. După ce-ţi vei fi redobândit libertatea, nu ne dispreţui pe noi, cei lăsaţi de tine între zidurile temniţei, dezicându-te de prezicerile mele. Căci am fost aruncat în lanţuri nu pentru că aş fi vinovat, ci doar pentru virtutea şi castitatea mea îndur acum pedeapsa cuvenită întemniţaţilor, pentru că, dintr-o plăcere trufaşă, n-am vrut să aduc jignire celui ce m-a adus aici!" Cum era de aşteptat, paharnicul s-a bucurat de tâlcul visului său şi aştepta acum ca el să se împlinească.

3. Un alt rob al regelui, mai-marele pitarilor, întemniţat împreună cu paharnicul al cărui vis l-a tălmăcit astfel Iosif, l-a rugat plin de speranţă pe acesta (căci el însuşi avusese un vis) să-l tălmăcească şi lui viziunea din noaptea trecută. Iată despre ce era vorba: „Se făcea – i-a zis el – că deasupra capului meu aveam trei panere, două pline cu pâini coapte şi al treilea cu mâncăruri şi felurite bucate pregătite îndeobşte pentru mesele regilor; păsări sosite în zbor au ciugulit totul şi, oricât am încercat să le alung, nu le-am speriat deloc!" Şi pitarul se aştepta la o tălmăcire bună, aidoma cu cea primită de paharnic. După ce a chibzuit grijuliu asupra visului, Iosif i-a spus că ar fi preferat să-l dea o mai îmbucurătoare tălmăcire a prevestirilor decurgând din cele visate de el: i-au mai rămas de trăit două zile (căci asta vor să zică panerele); în a treia zi, va fi atârnat pe cruce, devenind pradă păsărilor, fără să mai poată face ceva împotriva lor. Amândurora li s-au întâmplat întocmai cele prezise de Iosif[1]. În ziua prevestită, când şi-a sărbătorit ziua de naştere, regele l-a crucificat pe mai-marele pitarilor, dar pe paharnic l-a scos din lanţuri, redându-i slujba pe care o avusese mai înainte.

4. După ce vreme de doi ani a îndurat chinul lanţurilor, căci n-a primit nici un ajutor din partea paharnicului, care nu şi-a mai amintit de adeverirea prezicerilor sale, Iosif a fost eliberat din închisoare de către Dumnezeu,în felul următor: regescul Faraon a avut în aceeaşi noapte două vise, ambele cu acelaşi tâlc, pe care e] îl uitase, în amintire rămânându-i doar ceea ce visase. Preocupat aşadar de nocturnele sale viziuni (fiindcă socotea că ele conţineau prevestiri jalnice), cum s-a făcut ziuă, i-a chemat pe cei mai înţelepţi dintre egipteni, nerăbdător să afle ce tâlc aveau visele. Regele era atât de tulburat pe cât de împărţite erau şi părerile interpreţilor lui. Când a văzut că Faraonul era frământat de visele sale, paharnicul şi-a amintit numaidecât de Iosif şi de iscusinţa lui în tălmăcirea propriului vis. S-a dus aşadar la rege şi i-a vorbit despre Iosif, despre visul pe care i l-a înfăţişat în temniţă şi despre felul cum s-a adeverit întocmai tălmăcirea lui, arătându-i că în aceeaşi zi mai-marele pitarilor fusese ţintuit pe cruce, fapt ce s-a petrecut în urma povestirii unui vis,

potrivit prevestirilor lui Iosif. Acesta a fost zvârlit în temniţă de mai-marele bucătarilor, Petephres, fiind slujitorul său. A mai spus că era un evreu născut din cel mai nobil neam şi dintr-un părinte vestit. „Dacă îl vei chema fără să-l dispreţuieşti pentru răul pe care îl îndură acum, vei putea afla de la el tâlcul viselor tale!" Faraonul a poruncit ca Iosif să fire adus degrabă în faţa lui, iar cei ce primiseră această sarcină s-au înfăţişat şi l-au adus îngrijit şi dichisit, îndeplinind ordinul regelui.

5. Acesta i-a luat mâna dreaptă şi i-a zis: „Tinere, (de vreme ce propriul slujitor mi-a dat dovada că eşti cel mai bun şi cel mai priceput în înţelegerea lucrurilor), fă să mă bucur şi eu de darurile de care el a şi avut parte şi dezvăluie-mi tâlcul viselor pe care le-am avut în timpul somnului meu. Eu vreau să nu-mi tăinuieşti nimic şi, cuprins de teamă, să nu mă linguşeşti, slujindu-te de cuvinte înşelătoare şi desfătătoare atunci când faţa adevărului este puţin mai înspăimântătoare. Aşadar, se făcea că, plimbându-mă de-a lungul unui fluviu, am văzut nişte vaci grase şi deosebit de mari, şapte la număr, care ieşeau din apă şi se îndreptau spre o mlaştină; de asemenea, tot atâtea vaci care au ieşit din mlaştină spre a le întâmpina, măcinate de slăbiciune şi cu o înfăţişare urâtă, iar acestea le-au înfulecat pe cele şapte vaci hrănite şi mari, fără ca ele să se împlinească, rămânând jalnice şi flămânde. După această viziune m-am trezit din somn, tulburat şi gândindu-mă ce ar putea să însemne ea. Somnul m-a cuprins iarăşi şi am avut un al doilea vis, şi mai minunat, care m-a speriat şi răvăşit. Se făcea că am văzut şapte spice care ieşeau din aceeaşi rădăcină, cu capetele lăsate în jos din pricina împlinirii lor; alături au apărut alte spice, la fel de multe, sărmane, seci şi pălite de secetă, care s-au înclinat spre a le înghiţi pe cele dintâi; după aceea m-am trezit din somn!"

6. Drept răspuns, Iosif a zis: „Visul acesta, o, rege, are doar în aparenţă două forme, în realitate el tâlcuieşte aceeaşi desfăşurare a unui eveniment viitor. Căci vacile zărite de tine (nişte vite hărăzite prin naştere să tragă la plug) şi înfulecate de se-menele lor mai slabe, ca şi spicele înghiţite de cele mai jalnice decât ele, prevestesc în Egipt nişte ani de foamete şi sterpăciune, la fel de mulţi ca şi precursorii lor aducători de noroc, a căror abundenţă va fi irosită de nerodnicia urmaşilor lor, deopotrivă la număr. Lipsa lucrurilor necesare traiului va fi atât de mare încât ea va fi acoperită cu greu. Presupun asta fiindcă vacile grase mâncate de cele slabe n-au fost în stare să le sature câtuşi de puţin. Dumnezeu prezice cu siguranţă oamenilor viitorul, nu pentru a-i înspăimânta sau a-i întrista, ci ca printr-o prevăzătoare înţelepciune să îndure mai lesne sosirea evenimentelor prevestite. Tu dacă vei pune deoparte surplusul din anii de început, şi-l vei cheltui cu măsură, egiptenii nici nu vor băga de seamă strâmtoarea de mai târziu."

7. Regele a admirat precauţia şi înţelepciunea lui Iosif şi l-a întrebat cum va putea fi asigurat viitorul în perioada de abundenţă pentru ca nerodnicia ce va urma să devină mai uşor de suportat, iar el i-a răspuns sfătuindu-l să drămuiască cu zgârcenie recolta: să nu îngăduie egiptenilor să-şi distribuie prisosul, ci să le dea porunca să-l păstreze pentru vremuri de restrişte, ceea ce obişnuiesc ei să risipească fără rost atunci când cunosc belşugul. Iosif l-a mai îndemnat să strângă cerealele adunate de la plugari şi să le îngrămădească în hambare, nelăsând fiecăruia decât atât cât avea nevoie să trăiască. Faraonul l-a admirat deopotrivă nu numai pentru tâlcuirea visului său, ci şi pentru sfaturile lui bune, însăr-cinându-l chiar pe el să facă ordine şi să întreprindă ceea ce credea că era în folosul poporului egiptean şi al regelui; autorul sfaturilor părea cel mai indicat să găsească şi calea transpunerii lor în faptă. Iosif a primit aşadar de la rege împuternicirea de a folosi inelul său cu pecete şi să poarte veşmânt de purpură. A cutreierat în car întregul Egipt, a strâns grâne de la plugari, lăsându-i fiecăruia doar atât cât avea nevoie pentru însămânţări şi hrană, fără să dea nimănui socoteala de ce făcea acest lucru.

CAPITOLUL VI

1. Iosif împlinise deja treizeci de ani şi toate onorurile i-au fost acordate de către regele care, datorită

uluitoarei lui înţelepciuni, l-a poreclit Psotomphaneh; numele acesta înseamnă „cel ce descoperă lucrurile ascunse". Şi căsătoria lui a fost foarte respectabilă. A luat-o de soţie pe Asenetha, fiica rămasă fecioară a lui Petephras, unul dintre preoţii din Heliopolis, mijlocitorul căsătoriei fiind chiar regele. De la ea a avut parte de copii înaintea sosirii anilor de foamete, primul său născut fiind Manasses. Numele său are înţelesul de „uitare", fiindcă Iosif şi-a uitat soarta potrivnică atunci când norocul i-a surâs. Fiul mai mic s-a numit Efraim, ceea ce înseamnă „repus la locul său", deoarece el a redobândit libertatea strămoşilor săi. După ce, potrivit viselor tâlcuite de Iosif, Egiptul a lăsat în urma lui cei şapte ani fericiţi, în al optulea an s-a şi instaurat în el foametea şi, cum răul s-a abătut din senin asupra ţării, toţi cei loviţi de năpastă s-au scurs de-a valma spre porţile palatului. Regele l-a chemat pe Iosif, care le-a atribuit grâne, dovedindu-se într-adevăr salvatorul poporului. El şi-a deschis piaţa nu numai în faţa locuitorilor acelui ţinut, ci s-a arătat gata să vândă cereale chiar şi străinilor; Iosif socotea că era drept ca toţi oamenii sărmani să fie ajutaţi de către cei ce duc un trai îmbelşugat, datorită faptului că sunt rude.

2. Deoarece şi Canaanul era bântuit de o foamete cumplită (căci acest flagel năpădise întregul pământ), şi Iacob şi-a trimis toţi feciorii în Egipt, să cumpere grâu, după ce a aflat că şi străinii pot veni la târgul de acolo. Nu l-a păstrat lângă el decât pe Beniamin, fiul lui Rachel, frate bun al lui Iosif. Când au sosit în Egipt, aceştia l-au rugat pe Iosif să încheie târgul cu ei, căci nu se făcea nimic fără voia lui, iar oamenii nu se alegeau cu foloase din cultivarea regelui, dacă nu aveau grijă să-l cinstească mai întâi pe Iosif. Acesta şi-a recunoscut fraţii, care nu se gândeau pentru nimic în lume la el (căci dânsul se despărţise de ei încă de foarte tânăr, iar acum Iosif atinsese o vârstă când schimbarea trăsăturilor feţei îl făcea de nerecunoscut, necum să-şi mai închipuie fraţii că el ajunsese într-o dregătorie atât de însemnată). Iosif a găsit cu cale să-l pună la încercare, ca să vadă ce gândesc în toate privinţele. A refuzat să le dea grâne şi le-a spus că au venit doar ca să-l spioneze pe rege; ei s-au strâns laolaltă din diverse ţinuturi şi se dădeau drept rude – căci este greu de închipuit ca un om de rând să fie în stare să crească atâţia feciori cu o înfăţişare aleasă, când de abia dacă regii mai au parte de un asemenea noroc. A ţinut să le vorbească aşa, anume ca să afle ceva sigur despre tatăl lui, cum îi merge şi ce i s-a mai întâmplat de când a plecat de la el; voia să ştie ce se petrece şi cu Beniamin, fiindcă se temea că şi pe el l-au îndepărtat din familie, aşa cum cutezaseră să procedeze cu dânsul.

3. Fraţii au fost cuprinşi de îngrijorare şi frică, fiindcă s-au pomenit ameninţaţi de o mare primejdie, negândindu-se deloc la mezinul lor; după ce şi-au strâns rândurile ca să se apere de învinuiri, a luat cuvântul Rubel, cel mai vârstnic dintre ei, şi a răspuns astfel: „Am venit aici nu pentru a face cuiva vreo nedreptate, nici să aducem daune treburilor regelui, ci doar ca să vă cerem ajutorul într-o grea cumpănă, convinşi că în omenia voastră vom găsi un refugiu în calea nenorocirii care s-a abătut asupra patriei noastre. Căci am auzit că vindeţi grâne nu numai concetăţenilor voştri, ci şi străinilor, şi că voi vreţi să-l sprijiniţi pe cei ce au nevoie de ajutor. Că suntem fraţi şi rude de sânge reiese din faptul că, în privinţa înfăţişării, noi ne potrivim, deosebindu-ne prea puţin unul de altul. Tatăl nostru este Iacob, un evreu care a zămislit doisprezece copii împreună cu cele patru soţii ale sale. Câtă vreme am rămas toţi în viaţă, traiul ne-a fost fericit; de când însă Iosif, unul dintre fraţi, a pierit, ne-a mers din ce în ce mai rău. Părintele nostru îl jeleşte mereu, iar noi deplângem pacostea morţii sale şi suferinţa unui tată bătrân. Am venit acum încoace, ca să cumpărăm cereale, iar pe fratele nostru cel mai mic, Beniamin, l-am lăsat acasă, ca să aibă grijă de tata şi să conducă treburile gospodăriei. Spre a fi sigur că n-am spus nici o minciună, poţi să trimiţi un sol la casa noastră!"

4. Prin aceste vorbe a căutat Rubel să-l aducă pe Iosif la sentimente mai bune faţă de ei. Aflând că Iacob mai trăia încă şi că mezinul Beniamin nu pierise, Iosif şi-a trimis fraţii la închisoare, ca să găsească răgazul de a-i cerceta pe îndelete. A treia zi i-a adus înaintea lui şi le-a zis: „întrucât voi susţineţi că n-aţi venit la rege ca să-l dăunaţi, că sunteţi fraţi şi vă trageţi din părintele pe care l-aţi numit, puteţi să dovediţi că lucrurile stau aşa dacă lăsaţi la mine pe unul dintre voi, fără ca el să aibă de suferit ceva; între timp voi căraţi grânele

la tatăl vostru şi aduceţi cu voi pe fratele care, potrivit spuselor voastre, a rămas acasă. Numai aşa îmi voi da seama că nu m-aţi minţit!" Ei aveau astfel parte de un rău şi mai mare; au vărsat lacrimi şi nu conteneau să deplângă împreună nenorocirea lui Iosif, ca şi cum doar din cauza nedreptăţii pe care i-o pricinuiseră, a dat peste ei acest necaz, trimis de Dumnezeu ca să-l pedepsească. Rubel i-a dojenit îndelung pentru căinţa lor, care nu mai putea oricum să-l folosească lui Iosif; i-a implorat, în schimb, să îndure bărbăteşte toate suferinţele trimise de Dumnezeu, ca să-l pedepsească pentru nedreptatea făcută fratelui lor. Acestea şi le spuneau unii altora, pe deplin încredinţaţi că Iosif nu înţelegea limba lor. Cuvintele lui Rubel au stârnit mâhnirea şi remuşcarea tuturora, ei înşişi fiind vinovaţi de crima pentru care Dumnezeu le hărăzea acum o dreaptă ispăşire. Când s-a convins ce mare era zbuciumul fraţilor săi, Iosif a izbucnit în plâns, dar nedorind să fie văzut de ei, s-a tras deoparte pentru scurt timp, după care a revenit. Apoi l-a păstrat pe Simeon ca ostatic până la reîntoarcerea fraţilor săi, poruncind acestora să se îndrepte spre casă, după ce vor fi cumpărat mai întâi grânele din târg. A dat însă ordin unui slujitor să pună pe ascuns în sacii fraţilor lui banii aduşi de aceştia pentru cumpărarea grânelor. Acesta a făcut întocmai ceea ce i se ceruse.

5. Când fiii lui Iacob au sosit în Canaan, au povestit tatălui lor tot ce au întâmpinat în Egipt, cum au fost luaţi drept spionii regelui, cum au trezit îndoieli când au spus că sunt fraţi şi că al unsprezecelea a rămas acasă alături de tatăl său şi cum l-au lăsat pe Simeon ostatic în mâinile guvernatorului până când Beniamin le va adeveri spusele prin venirea lui acolo. L-au rugat pe tatăl lor ca, fără a se teme de nimic, să-l trimită pe fratele mezin împreună cu ei. Nimic din ceea ce au întreprins fiii lui n-a fost pe placul lui Iacob, care a îndurat cu greu faptul că Simeon a fost reţinut acolo, socotind că trimiterea lui Beniamin în Egipt nu avea nici o noimă. Nici când Rubel l-a rugat în genunchi să primească în schimb pe fiii lui, drept zălog, pentru ca bunicul lor să-l ucidă, dacă Beniamin va păţi ceva pe drum, Iacob nu s-a lăsat convins de vorbele sale. Aceste dificultăţi strecurau în sufletul lor îndoiala şi îngrijorarea, dar şi mai mult îi tulbura faptul că îşi găsiseră argintii ascunşi în sacii lor. Când însă s-a terminat grâul adus de ei şi foametea a devenit tot mai apăsătoare, Iacob, încolţit de nevoie s-a învoit să-l trimită pe Beniamin împreună cu fraţii săi, căci ei nu se puteau întoarce în Egipt fără să-l aducă cu ei. Cum de la o zi la alta foametea bântuia tot mai mult ţinutul lor, iar fiii lui îl implorau necontenit, lui Iacob nu-i mai rămăsese altceva de făcut. Bărbat cu o fire mai îndrăzneaţă, Iuda i-a spus atunci fără înconjur tatălui său că nu trebuie să tremure pentru fratele său şi nici să fie îngrijorat de răul care-l pândeşte, căci nimic nu i se poate întâmpla lui Beniamin fără voia lui Dumnezeu şi, nici rămânând acasă, nu va scăpa de ursita ce-l aşteaptă. Doar n-o să-l condamne la moarte sigură şi, dintr-o bezmetică teamă pentru un copil, n-o să le refuze belşugul mijloacelor de trai pe care le pune faraonul la îndemâna lor. Se cuvine să se preocupe şi de salvarea lui Simeon şi să nu-l lase să piară, interzicând lui Beniamin să pornească la drum. L-a îndemnat să-şi încredinţeze fiul lui Dumnezeu, căci ori el însuşi îl va readuce teafăr acasă, ori va pieri împreună cu dânsul. În sfârşit, Iacob s-a înduplecat şi l-a cedat pe Beniamin fraţilor săi, dându-le acestora plata dublă a grânelor, ca şi unele produse ale Canaanului, spre a-i fi duse în dar lui Iosif: balsam, smirnă, terebint şi miere. Multe lacrimi amare vărsat-au atât părintele, cât şi feciorii lui gata de plecare: el se întreba îngrijorat dacă-şi va mai revedea feciorii întorşi teferi din călătorie; la rândul lor, ei se temeau că nu-şi vor mai găsi tatăl în viaţă, tristeţea şi absenţa lor putând să-l scurteze zilele. Întreaga zi şi-au petrecut-o sub semnul mâhnirii lor adânci. Bătrânul a rămas încovoiat acasă, iar fiii săi s-au aşternut la drum spre Egipt, îndul-cindu-şi amărăciunea cu speranţa lor într-un viitor mai bun.

6. La sosirea lor în Egipt, au fost aduşi în faţa lui Iosif. Erau stăpâniţi de nu chiar aşa de mică teamă că se vor alege cu nişte mustrări pentru plata grânelor, ca şi cum ar fi luat cu ei prin înşelăciune suma datorată. De aceea i-au prezentat cuvenitele scuze guvernatorului Iosif, spunându-i că şi-au găsit banii în sacii lor la întoarcerea acasă, iar acum i-au adus cu ei. Când acesta le-a zis că habar n-avea despre ce era vorba, teama

lor s-a risipit. Simeon a fost apoi eliberat din închisoare şi guvernatorul a avut grijă ca el să ajungă în mijlocul fraţilor săi. Iosif întorcându-se între timp de la întrevederea lui cu regele, fraţii i-au înmânat darurile şi, privitor la starea tatălui lor, i-au răspuns că l-au găsit sănătos. Deşi se convinsese singur că Beniamin era teafăr, i-a întrebat dacă acesta (căci îl văzuse cu ochii săi) era fratele lor mezin. Când fraţii i-au răspuns că era chiar el, Iosif le-a spus că Dumnezeu oblăduieşte toate lucrurile. Inima înduioşată i-a umplut ochii de lacrimi şi el s-a retras ca fraţii lui să nu observe nimic. I-a poftit apoi să la prânzul împreună şi i-a aşezat la masă în ordinea de care ţineau seamă când mâncau la tatăl lor. Iosif s-a purtat cu toţi prieteneşte, dar l-a cinstit pe Beniamin mai mult decât pe ceilalţi, servindu-i o porţie dublă.

7. Când fraţii s-au dus să se culce după prânz, Iosif a poruncit ispravnicului său să le măsoare grâul pe care urmau să-l la cu ei, punându-i fiecăruia pe ascuns în gura sacului argintii cuveniţi, iar în sarcina lui Beniamin să-l ascundă cupa lui de argint, din care obişnuia să bea. Iosif a făcut acest lucru, dornic să-şi pună la încercare fraţii, dacă vor sări cumva în ajutorul lui Beniamin, învinuit de furt şi pândit de primejdii, sau îl vor lăsa la voia întâmplării, de parcă nelegiuirea nu i-ar privi deloc, întorcându-se la tatăl lor. Slujitorul a făcut ceea ce i s-a poruncit şi în zorii zilei fiii lui Iacob au pornit la drum fără să bănuiască nimic, însoţiţi de Simeon şi de două ori bucuroşi, mai întâi pentru eliberarea lui, mai apoi, pentru că îl duceau înapoi pe Beniamin, aşa cum promiseseră ei tatălui lor. Dintr-o dată au fost înconjuraţi de călăreţi, aducându-l pe slujitorul care pusese cupa în sarcina lui Beniamin. Speriaţi de neaşteptata lor năvală, ei au căutat să afle motivul pentru care au tăbărât asupra lor, după ce cu puţină vreme înainte fuseseră omeniţi şi ospătaţi de stăpânul lor. Urmăritorii le-au răspuns că sunt nişte ticăloşi care, fără să-şi amintească de ospitalitatea deschisă şi prietenească pe care le-a arătat-o Iosif, nu s-au sfiit să-l facă o nedreptate, ci au luat cu ei cupa din care băuse el, dorindu-le binele. Prin nesocotinţa lor au pierdut amiciţia lui Iosif, pentru un câştig necinstit, şi s-au expus ei înşişi primejdiei de-a fi prinşi. I-au ameninţat că ei vor avea parte de ispăşirea pe care o merită; nu vor putea să-l ascundă lui Dumnezeu că au fugit cu un lucru furat, chiar dacă au reuşit să păcălească un slujitor. Şi ei se mai întreabă acum de ce-au venit călăreţii, ca şi cum nu ştiau prea bine că-şi vor primi curând pedeapsa. Prin aceste şi alte asemenea vorbe i-a dojenit slujitorul lui Iosif pe fiii lui Iacob. Fără să bănuiască înşelătoria pusă la cale împotriva lor, ei au luat afirmaţiile acestea drept o batjocură, rămânând miraţi de nechibzuinţa cu care vorbise slujitorul şi de faptul că aceşti bărbaţi au cutezat să-l supună unui asemenea tratament, câtă vreme ei n-au păstrat argintii cuveniţi pentru grâne, descoperiţi în sacii lor, ci i-au adus înapoi, deşi nimeni nu ştia nimic despre asta; atât de departe erau ei de înfăptuirea unei fărădelegi. Totuşi, socotind mai sigură scotocirea decât simpla tăgadă, le-au cerut urmăritorilor să întreprindă o cercetare şi toţi să fie supuşi pedepselor, dacă unul dintre ei va fi prins că a furat. Deoarece ştiau că nu au pe conştiinţă nici o hoţie, au căpătat o mare încredere, îngemănată, după părerea lor, cu siguranţa deplină. Călăreţii s-au învoit să se facă o cercetare, totuşi au spus că pedeapsa trebuie să o primească numai cel ce va fi prins că a furat. Au trecut aşadar la percheziţia propriu-zisă şi, după ce au găsit în ordine toate celelalte sarcini cercetate, au ajuns, în sfârşit, la Beniamin, fără a ignora deloc că în sacul lui era ascunsă cupa, vrând însă ca scormonirea lor să pară cât mai conştiincioasă. Ceilalţi, care se văzuseră de-acum eliberaţi de orice teamă, erau întrucâtva îngrijoraţi doar în privinţa lui Beniamin. Plini de speranţă că nici la el n-o să se găsească vreo dovadă de furt, aduceau deja urmăritorilor făţişe reproşuri, că din vina lor nu lăsaseră în urmă o bună bucată de drum. Dar când la scotocirea sacului lui Beniamin a fost găsită cupa, ei au început să scoată vaiete şi să jelească, să-şi sfâşie veşmintele şi să deplângă nu numai pe fratele lor, care îşi va primi în curând pedeapsa, ci şi propria lor soartă, fiindcă nu vor mai putea să-şi respecte promisiunea făcută părintelui lor în legătură cu Beniamin. Suferinţa lor sporea şi mai mult la gândul că, tocmai când se închipuiseră scăpaţi de toate relele, invidia soartei i-a dat pradă amărăciunii. Ei recunoşteau că sunt autorii nu numai ai nefericirii fratelui, ci şi ai mâhnirii părintelui lor, deoarece, împotriva voinţei sale, mijlociseră plecarea copilului drag în Egipt, împreună

cu ei.

8. Dar călăreţii l-au înhăţat şi l-au dus înapoi la Iosif pe Beniamin, iar fraţii săi l-au urmat îndeaproape. Când l-a văzut pe el păzit de străji, iar pe ceilalţi cu doliul zugrăvit pe chipurile lor, Iosif le-a zis: „Ce aţi crezut, mişeilor, despre omenia mea şi despre providenţa divină, când aţi cutezat să întreprindeţi aşa ceva împotriva binefăcătorului şi găzduitorului vostru?" Fraţii s-au oferit să îndure pedeapsa în locul lui Beniamin şi, amintindu-şi cât de infamă fusese purtarea lor faţă de Iosif, ei l-au socotit pe deplin fericit dacă murise deja şi era scutit de necazurile vieţii; iar dacă mai trăia, pedepsirea lor putea să-l bucure, fiindcă, iată, Dumnezeu îi urmărea pentru nelegiuita lor faptă. Se numeau singuri pacostea propriului tată, căci la durerea pe care i-o provocase până atunci pieirea lui Iosif, au adăugat una nouă, pricinuită de Beniamin. Cel care le aducea chiar atunci numeroase mustrări era Rubel. Iosif a explicat că-i lasă pe ceilalţi să plece de vreme ce nu-l nedreptăţiseră deloc, şi le-a zis că se mulţumea doar cu pedepsirea băiatului (întrucât susţinea că n-ar fi înţelept să-l slobozească pe el de dragul celor nevinovaţi şi nici să-l Pedepsească pe aceştia laolaltă cu un hoţ dovedit). Când Iosif le-a promis că, la plecare, le va da o escortă sigură, ceilalţi au rămas înmărmuriţi, amuţind de durere. Atunci Iuda, care îşi convinsese părintele să dea voie mezinului să-l însoţească şi era aşijderea un bărbat de ispravă, în stare de orice faptă, s-a hotărât să înfrunte Primejdia pentru salvarea fraţilor săi, rostind următoarea cuvântare: „Nelegiuită a fost purtarea noastră faţă de tine, guvernatorule, şi ni se pare drept ca pedeapsa să se răsfrângă, deopotrivă, asupra tuturor, chiar dacă n-am greşit, afară de unul singur, cel mai tânăr dintre noi. Pierzând orice nădejde în mântuirea noastră din pricina lui, bunătatea ta ne dă oarecari speranţe şi deschide calea ieşirii noastre din impas. Acum însă, fără să ne ai în vedere pe noi, fără să-ţi aţinteşti ochii spre nelegiuirea noastră, să-ţi iei drept călăuză propria ta fire şi virtutea, nicidecum mânia (acceptată cu uşurinţă de oamenii mărunţi, nu numai în lucrurile mari, ci în orice li se întâmplă în viaţă). Pe cea din urmă priveşte-o cu dispreţ şi nu te lăsa învins de ea, încât să-l nimiceşti pe cei ce nu-şi pot dobândi singuri eliberarea şi o aşteaptă numai de la tine! Căci acum nu-i pentru prima oară când te arăţi darnic cu noi. Şi mai înainte, când am venit să cumpărăm grâne din târg, ne-ai dat să ducem familiei noastre atâtea bucate câte i-au fost necesare pentru ca să scape din primejdia de-a muri de foame. Nu-i nici o deosebire în faptul că nu-i dispreţuieşti pe cei ce pier din pricina lipsurilor în care se zbat sau în faptul că nu-i condamni la moarte pe sărmanii pe care oamenii îi bănuiesc că au greşit şi îi invidiază că au avut parte de strălucita-ţi binefacere. Este aceeaşi bunăvoinţă, oricât de diferită ar părea una de alta. Scapă-i dară pe cei hrăniţi de tine până acum şi cruţă-ne viaţa, aşa cum ai mai făcut-o, nelăsându-ne să murim de foame. E un gest minunat şi plin de măreţie, fie să ne cruţi viaţa, fie să o ajuţi să scape teafără prin dărnicia ta. Socot că Dumnezeu, dornic să-ţi croiască o cale spre sporirea virtuţii tale, ne-a făcut pe noi să cădem în năpasta de faţă; să dobândeşti faimă chiar şi iertând de păcate pe cei ce te-au nedreptăţit, nu numai prin omenescul sprijin dat celor ce ţi-au cerut ajutorul din diverse pricini. Mare lucru este să întinzi o mână de ajutor celor încercaţi de nevoi, dar o faptă mai mare şi mai demnă de un conducător este să-l graţiezi pe cei ce merită să fie pedepsiţi pentru nedreptatea comisă de ei. Căci dacă iertarea delictelor mărunte aduce mari laude celor ce o acordă, darul de a-ţi domoli mânia iertând acolo unde fapta celor care au păcătuit şi au adus daune altora este pasibilă de pedeapsa cu moartea ţine mai mult de natura divină. Dacă n-am fi avut un părinte care, prin felul cum deplânge pieirea lui Iosif, arată cât de greu îndură el pierderea copiilor săi, eu nici n-aş fi irosit atâtea vorbe pentru salvarea vieţilor noastre, fără să fi avut în vedere blândeţea caracterului tău, ce te face să socoteşti un lucru frumos să cruţi viaţa celor care n-ar mai avea pe nimeni la căpătâiul lor să-l plângă după moarte. Aş fi îndurat cu inima uşoară orice pedeapsă ai fi găsit de cuviinţă să ne dai. Acum nu ne compătimim pe noi, deşi suntem tineri şi vom muri după ce ne-am bucurat prea puţin de desfătările vieţii, ci, gândindu-ne mai mult la adânca bătrâneţe a părintelui nostru, îţi cerem îndurare şi-ţi adresăm rugămintea stăruitoare: cruţă-ne viaţa

pe care fărădelegea noastră ţi-a pus-o la îndemână ca s-o pedepseşti. Căci tatăl nostru nu este rău şi nu ne-a crescut aşa, fiind un om drept şi avut, care nu merită o asemenea soartă, iar acum se zbate în griji şi chinuri datorită absenţei noastre îndelungate. Când va afla de moartea noastră şi de cauza ei, nu va mai suporta (ci-şi va dori cu atât mai mult să scape de viaţă) şi moartea-i pricinuită de tristeţe va fi grăbită de nelegiuirea noastră, făcând ca existenţa lui să aibă un sfârşit lipsit de orice mângâiere; chiar şi acum, înainte să se răspândească veştile despre noi, abia dacă îi mai dau ascultare simţurile. Cumpăneşte toate acestea şi, chiar dacă fapta noastră ţi-a stârnit indignarea, arată-te îndurător de dragul unui părinte şi mila faţă de el să fie mai mare decât ticăloşia noastră. Cinsteste-i bătrâneţea pe care, prin moartea noastră, o va petrece şi o va sfârşi în singurătate deplină, căci prin acest dar aduci un omagiu numelui de tată. Procedând astfel, îţi arăţi respectul faţă de propriul părinte şi faţă de tine însuţi, fiind bucuros că-i porţi numele. Teafăr te va păstra Dumnezeu, tatăl tuturora! Prin gestul tău evlavios îl vei cinsti şi pe El, care poartă acelaşi nume, dacă te milostiveşti de părintele nostru, gândindu-te câtă durere îi va pricinui pierderea copiilor lui. Depinde de tine ca viaţa cu care ne-a înzestrat Dumnezeu, răpirea ei stând în puterea ta, să ne-o dăruieşti iarăşi, ca prin propria-ţi bunătate să fii aidoma Lui, atât cât pofteşti. Frumos este ca cel ce dispune de o putere dublă s-o întrebuinţeze nu atât în dauna, cât mai ales în folosul celorlalţi; iar cel ce poate aduce nimicirea altora şi deţine acest drept să nu şi-l exercite, ca şi cum nu l-ar fi avut, ci să-şi folosească autoritatea numai pentru izbăvirea oamenilor; cu cât mai numeroşi vor fi cei salvaţi de el, cu atât mai mult îi va creşte renumele. Tu ne poţi mântui pe toţi, iertându-l pe fratele nostru pentru nefericita lui greşeală. Căci nu-i cu putinţă ca noi să mai rămânem în viaţă dacă îi dai pedeapsa cu moartea, fiindcă nu ne putem întoarce la tatăl nostru câtă vreme nu-l aducem teafăr înapoi. Trebuie să îndurăm şi noi soarta pe care o va avea fratele nostru, ca şi cum am fi fost părtaşi la fărădelegea sa. Aşadar, te rugăm, guvernatorule, ca, în cazul când îl condamni la moarte, să ne supui şi pe noi aceluiaşi supliciu, de parcă am fi fost tovarăşii lui de hoţie. N-ar fi preferabil pentru noi să ne doboare jalea pricinuită de pieirea fratelui nostru decât să murim pedepsiţi pentru aceeaşi nelegiuire. Trec peste faptul că el este prea tânăr şi nu are încă mintea coaptă, deci omeneşte ar fi ca în asemenea situaţii să fie iertat mai repede, şi, ca să te las să judeci, pun capăt discursului meu. Aşadar, dacă tu ne vei condamna, numai eu port vina că n-am spus tot ce se cuvenea ca să îmblânzesc mânia ta împotriva noastră; dacă însă ne vei achita, tu ai găsit de cuviinţă să hotărăşti acest lucru, conştient de blândeţea şi bunăvoinţa ta. Nu numai că ne-ai dăruit viaţa, ci ne-ai făcut această favoare pentru ca să devenim mai buni decât suntem şi te-ai preocupat de binele nostru mai bine decât noi înşine. Acum, dacă vrei să-l ucizi pe băiat, la execuţie pune-mă pe mine în locul lui, iar pe el trimite-l la tatăl nostru; dacă, dimpotrivă, doreşti să-l treci în rândul robilor tăi, eu însumi sunt mult mai potrivit pentru slujirea ta. Precum vezi, pentru fiecare dintre pedepse, sunt mai potrivit şi mai pregătit să-l înlocuiesc!" Iuda, care din toată inima dorea să se sacrifice pentru salvarea fratelui său, s-a aruncat la picioarele lui Iosif, dându-şi osteneala să-l îmblânzească şi pe această cale mânia şi să-l înduplece cumva. La fel s-au prosternat şi toţi ceilalţi fraţi, cu ochii în lacrimi, oferindu-se să moară în locul lui Beniamin.

9. Copleşit de înduioşare, Iosif n-a mai fost în stare să facă pe supăratul şi a poruncit celor de faţă să plece, pentru ca, fără martori, să dezvăluie nestingherit fraţilor săi cine era el. După retragerea celorlalţi, s-a descoperit fraţilor din jurul lui, zicându-le următoarele:„Am cuvinte de laudă pentru devotamentul şi afecţiunea voastră faţă de propriul frate şi văd că aveţi un suflet mai bun decât m-aş fi aşteptat eu, după ceea ce aţi pus la cale odinioară împotriva mea, şi toate câte s-au întâmplat aici au fost făcute de mine ca să pun la încercare dragostea voastră frăţească. Cred apoi că nu firea voastră ticăloasă v-a aţâţat împotriva mea, ci voia lui Dumnezeu, care ne-a permis astfel să ne înfruptăm din bunurile prezentului şi, dacă va stărui să ne rămână binevoitor, şi bunurile viitoare ne vor surâde. Azi, când am aflat, contrar aşteptărilor mele, că tatăl meu este sănătos şi am văzut cât de mult vă iubiţi fratele, nu-mi voi aminti de ceea ce aţi greşit faţă de mine. Voi

înceta să vă mai port ură pentru infamia voastră; recunosc că se cuvine să vă aduc mulţumiri, fiindcă eu împreună cu voi am fost motivul pentru care Dumnezeu ne-a purtat de grijă. Vă cer şi vouă să daţi uitării cele ce s-au petrecut între noi şi mai degrabă bucuraţi-vă că relele pe care le-aţi pus la cale cândva s-au întors spre binele nostru şi să nu mai fiţi trişti că aţi înfăptuit ceva pentru care se cuvenea să roşiţi. Nu fiţi îndureraţi că judecata voastră m-a nedreptăţit, alungaţi remuşcările pentru faptele voastre, câtă vreme hotărârile luate n-au avut rezultatul dorit. Bucurându-vă pentru tot ce a făcut Dumnezeu, plecaţi şi duceţi veştile tatălui nostru: nu cumva, bântuit de grija voastră, să-mi răpească suprema fericire şi să moară înainte de-a da ochii cu mine şi de a fi părtaş la aceste cinstiri. Luaţi-l cu voi, împreună cu soţiile, copiii şi rudele noastre şi strămutaţi-vă aici; nu se cuvine ca făpturile care îmi sunt cele mai dragi să nu se bucure de norocul meu, mai ales că foametea va mai dura încă cinci ani!" După rostirea acestor, vorbe, Iosif şi-a îmbrăţişat fraţii. Aceştia erau năpădiţi de lacrimi şi de mâhnirea provocată de răul pe care i-l pricinuiseră; se temeau ca sub purtarea nobilă a fratelui să nu se ascundă îndreptăţită răzbunare. Apoi a urmat ospăţul. Când a aflat de sosirea fraţilor lui Iosif, regele s-a bucurat foarte mult şi, de parcă binele acesta l-ar fi privit pe el, cu dragă inimă le-a dat căruţe încărcate cu grâne, aur şi argint, destinate tatălui. După ce au primit multe daruri şi de la Iosif, fie pentru tatăl lor, fie pentru ei înşişi, dare cele mai multe pentru Beniamin, fraţii s-au îndreptat spre casa lor.

CAPITOLUL VII

1. La întoarcerea fiilor săi, când a aflat că Iosif, pe care îl jelea de multă vreme, nu numai că nu murise, ci ducea o viaţă plină de fast si fericire, cârmuind Egiptul împreună cu regele şi împărţind cu acesta aproape întreaga răspundere a domniei, Iacob nu s-a îndoit deloc de adevărul ştirii primite, când s-a gândit la măreţia lui Dumnezeu şi la bunăvoinţa sa, care nu i se mai vădise însă de-o bună bucată de vreme. Numaidecât a pornit la drum, grăbit să ajungă la Iosif.

2. După ce a ajuns la Fântâna jurmântului, Iacob i-a adus o jertfă lui Dumnezeu, cuprins de teamă că, datorită fertilităţii Egiptului, fiii săi vor fi cuprinşi de dorul de-a locui în ţinutul acela, urmaşii lor nemaiîndurându-se să se întoarcă în Canaan, ţară a cărei cucerire le era făgăduită de Dumnezeu. El se temea de asemenea că, strămutându-se în Egipt fără a cere sfatul Domnului, neamul său putea să fie lovit de o mare nenorocire; îl îngrijora şi faptul că putea să-şi sfârşească zilele înainte de a apuca să-l revadă pe Iosif. Cu inima frământată de aceste gânduri, a căzut într-un somn adânc.

3. Şi Dumnezeu i s-a arătat în vis, l-a strigat de două ori pe nume şi la întrebarea lui cine este, El i-a răspuns: „Nu se cade să nu ţii seamă de Dumnezeu tocmai tu, Iacob, căci şi strămoşilor tăi şi ţie v-am fost statornicul sprijin şi ajutor. Atunci când tatăl tău a vrut să-ţi răpească domnia, Eu am păstrat-o pentru tine; sub ocrotirea mea ai călătorit singur în Mesopotamia, unde ai avut parte de nunţi norocoase şi te-ai reîntors de acolo cu mulţi copii şi averi mari. Datorită providenţei mele aţi scăpat neatinşi şi tu, şi toţi urmaşii tăi, iar lui Iosif, fiul socotit de tine pierdut pentru vecie, i-am hărăzit cea mai norocoasă ursită, făcându-l stăpânul Egiptului, care nu se deosebeşte prea mult de regele însuşi. Iată că vin acum, să-ţi fiu călăuză pe acest drum, şi îţi prezic că te vei stinge în braţele lui Iosif, că după multe veacuri seminţia ta va ajunge puternică şi vestită şi că Eu o voi duce înapoi în ţara pe care i-am făgăduit-o!"

4. Îmbărbătat de un asemenea vis, Iacob s-a îndreptat încrezător spre Egipt, împreună cu fiii lui şi copiii acestora. Numărul tuturor se ridica la 70. Nici n-am vrut la început să pomenesc numele lor, fiindcă erau greu de pronunţat. Cred totuşi că este nevoie să înşir numele acestora, care nouă ni se pare că nu provin din Mesopotamia, ci din Egipt. Iacob a avut doisprezece feciori: dintre aceştia, Iosif a fost pomenit mai înainte. Îi menţionăm pe cei de o seamă cu el şi pe urmaşii lor. Rubel a avut patru fii: Anoch, Phallus, Assaron şi Charmis; Simeon, însă, şase: Iamuel, Samin, Ioad, Iachin, Soar şi Saul. Lui Levi i s-au născut trei fii: Gersom,

Caath şi Marari. Iuda a avut trei fii: Salas, Phares şi Zaras, aşijderea doi nepoţi de la Phares: Esron şi Amyr. Isachar a avut patru fii: Thulas, Phuas, Iasub şi Samaron. Zabulon, la rândul lui, a avut trei fii: Sarad, Elon şi Ialel. Iată-i pe cei ce se trag din Lia, la care se adaugă fiica ei, Dina. Toţi aceştia sunt în număr de treizeci şi trei. Rachel a avut doi fii. Dintre aceştia, lui Iosif i s-au născut doi feciori: Manasses şi Efraim, celuilalt frate, Beniamin, zece: Bolosor, Bacchar, Asabel, Gera, Naeman, Ies, Ros, Momphis, Optais şi Arad. Toţi paisprezece, împreună cu cei înşiraţi mai înainte, ridică numărul la patruzeci şi şapte. Aceştia erau copiii legitimi ai lui Iacob. Balla, slujitoarea Rachelei, i-a zămislit pe Dan şi Neftali, ultimul având, la rândul lui, patru fii: Iesei, Gunis, Issares şi Sellim; Dan, unul singur: Usis. Adunându-i pe aceştia la suma de mai sus, numărul lor se ridică la cincizeci şi patru. Gad şi Aser se trăgeau din Zelpha, slujitoarea Liei. Gad a dus cu sine şapte copii: Sophonias, Augis, Sunis, Azabon, Aeris, Eroedes şi Arielas. Aser a avut o fată: Sara şi şase băieţi, ale căror nume erau: Iomnes, Isus, Isuis, Baris, Abar şi Melchiel. Aceştia, care sunt şaisprezece, puşi alături de ceilalţi cincizeci şi patru, rotunjesc suma anunţată anterior, fără să-l mai punem la socoteală şi pe Iacob.

5. Când Iosif a primit vestea sosirii tatălui său (căci propriu-i frate Iuda venise în grabă, ca să-l înştiinţeze din timp), i-a ieşit în întâmpinare şi întâlnirea lor a avut loc la Heroonpolis (Oraşul eroilor). Nesperata bucurie a fost atât de mare încât puţin a lipsit ca Iacob să-si dea sufletul. L-a reînviorat însă Iosif, care, chiar dacă nu-şi mai putea stăpâni bucuria, n-a fost atât de tulburat ca tatăl său. După ce i-a cerut să călătorească mai încet, Iosif, însoţit de cinci dintre fraţii săi, s-a grăbit să ajungă la rege, ca să-l anunţe sosirea lui Iacob, cu întreaga-i familie. Acesta s-a arătat bucuros de aflarea ştirii şi i-a cerut lui Iosif să-l spună ce fel de trai ar fi mai pe placul alor săi, ca să-l poată ajuta să-şi ducă felul lor de viaţă. Iosif i-a răspuns că noii sosiţi erau nişte păstori neîntrecuţi şi o altă îndeletnicire le era străină. Ocrotindu-i în felul acesta, el urmărea să nu-i despartă pe unii de alţii, şi să-l facă să locuiască împreună, ca să-l îngrijească pe tatăl lor, astfel încât să nu prea aibă de-a face cu egiptenii, lucru cu neputinţă dacă ei ar fi avut aceleaşi ocupaţii şi un trai asemănător. Căci în Egipt, păscutul turmelor era interzis.

6. Odată ajuns în faţa regelui, Iacob l-a salutat şi i-a urat o domnie fericită, iar faraonul l-a întrebat ce vârstă avea. Primind răspunsul că împlinise o sută şi treizeci de ani, regele s-a minunat de viaţa lui lungă. Iacob i-a mai spus că el nu atinsese bătrâneţea înaintată a precursorilor lui; atunci faraonul l-a trimis să locuiască împreună cu copiii lui la Heliopolis. Căci acolo îşi aveau păşunile lor şi păstorii regeşti.

7. Dar foametea făcea ravagii tot mai mari în Egipt şi răul se agrava de la o zi la alta; nici fluviul nu mai uda pământul, căci Nilul nu se mai revărsa peste malurile sale, nici Domnul nu mai trimitea un strop de ploaie. În neştiinţa lui, poporul nu-şi luase nici cea mai mică măsură de prevedere, iar Iosif le distribuia cereale numai cu bani în mână. Când lipsa lor a început să se resimtă, bucatele au fost plătite cu ajutorul vitelor şi al sclavilor. Cei care mai aveau câte o bucată de pământ, renunţau la ea ca să-şi procure hrana necesară. Pe această cale, toate proprietăţile lor au intrat în posesia regelui, unul a trebuit să se strămute colo, celălalt, dincolo, încât proprietatea regelui să crească nestingherit, în dauna domeniului tuturora, cu excepţia preoţilor: căci numai întinderea lor de pământ a fost păstrată. Cumplita nevoie a împins în stare de robie nu numai trupurile oamenilor, ci şi sufletele lor, silindu-i să-şi ducă viaţa într-un mod nedemn. După ce foametea a încetat, fluviul s-a revărst peste glia din jur şi a adus cu sine recolte îmbelşugate, Iosif s-a dus în fiecare oraş şi a convocat mulţimea locuitorilor, pământul cedat de ei prin vânzare fiindu-le înapoiat în întregime, numai ca să poată culege roadele de pe el; Iosif i-a îndemnat ca ei să-l cultive ca şi cum ar fi fost al lor, fără să fie mâhniţi că vor da a cincea parte din recoltă regelui, gân-dindu-se că, de fapt, terenul le aparţinea. Când s-au văzut iarăşi stăpâni ai ogoarelor lor, fără să fi sperat măcar, toţi au primit bucuroşi, luând asupra lor respectarea strictă a acestei porunci. Prin aceste fapte prestigiul lui Iosif în faţa egiptenilor a sporit, fără să crească mai puţin nici supunerea lor faţă de rege. Obiceiul de a plăti a cincea parte din recoltă a dăinuit ne-

schimbat şi sub suveranii următori.

CAPITOLUL VIII

1. Iacob a mai trăit şaptesprezece ani în Egipt, apoi s-a îmbolnăvit şi s-a stins din viaţă în prezenţa fiilor săi, după ce le-a urat mai întâi toate cele bune, prezicând după datina proorocilor că urmaşii lor vor locui în Canaan, ceea ce s-a şi adeverit mai târziu. L-a lăudat mai cu seamă pe Iosif, care nu numai că a dat uitării nedreptatea pricinuită de fraţii lui, ci le-a arătat şi mai multă bunătate, re vărsând asupra lor atâtea binefaceri încât nu le vor putea recompensa niciodată. De aceea, Iacob a poruncit propriilor săi fii să-l accepte în rândurile lor pe fiii lui Iosif, Efraim şi Manasses, atunci când vor împărţi între ei Canaanul, lucru despre care vom vorbi mai târziu, cerându-le totodată ca el să fie înmormântat în Hebron. A murit după ce a trăit cu trei ani mai puţin decât o sută cincizeci, neîntrecut de nici unul dintre strămoşii lui în privinţa evlaviei faţă de Dumnezeu; pentru meritele sale, el şi-a primit răsplata care se acordă pe drept cuvânt celor de seamă datorită bunătăţii lor. Cu încuviinţarea regelui, Iosif a dus trupul tatălui său în Hebron, unde i-a făcut o strălucită înmormântare. Când fraţii lui au şovăit să se reîntoarcă în Egipt (căci se temeau de răzbunarea celui pe care ei îl nedreptăţiseră mai înainte prin răutatea lor, după moartea tatălui, el nemiavând faţă de cine să-şi dovedească bunătatea pe care le-o arătase până atunci), Iosif i-a convins că n-au nici un motiv de îngrijorare sau de suspiciune. Când s-au întors împreună cu el, Iosif a dăruit fraţilor săi o moşie întinsă, fără a înceta să le dovedească întreaga lui bunăvoinţă.

2. După ce a trăit o sută şi zece ani, s-a stins din viaţă şi Iosif, un bărbat înzestrat cu minunate însuşiri, care a cârmuit şi guvernat toate cu multă cumpătare, slujindu-se de putere cu chibzuinţă şi înţelepciune. Aceste calităţi i-au adus multă fericire în rândul egiptenilor, deşi venise la ei din altă parte,având de înfruntat numeroasele învinuiri mincinoase şi nelegiuirile de care am mai vorbit. Au murit şi fraţii lui Iosif, care au dus în Egipt o viaţă fericită. Urmaşii lor şi copiii acestora le-au adus mai târziu trupurile şi le-au înmormântat la Hebron. Dar evreii au luat cu ei osemintele lui Iosif în Canaan, cu prilejul plecării lor din Egipt; căci ei se legaseră prin jurământ faţă de Iosif să facă aceasta. Care a fost soarta fiecăruia dintre urmaşi şi cu câte osteneli au izbutit ei să obţină cucerirea Canaanului voi povesti mai târziu, după ce voi arăta mai întâi pricina pentru care a avut loc părăsirea Egiptului.

CAPITOLUL IX

1. Egiptenii erau voluptuoşi şi delăsători în muncă, şi, aintre celelalte desfătări, cel mai mult îi atrăgea pofta de câştig, fiind foarte porniţi împotriva evreilor, pe care îi invidiau pentru norocul lor. Când au văzut că familiile israeliţilor prosperau şi prin hărnicie şi dibăcie, agoniseau averi mari, ei s-au temut că puterea lor ar grăbi decăderea egiptenilor. Şi fiindcă amintirea binefacerilor lui Iosif pălise cu trecerea timpului, iar puterea era acum în mâinile altei familii, ei îi asupreau amarnic pe israeliţi supunându-i la diferite corvezi grele. Le-au poruncit să sape pe malul fluviului multe canale, să înconjoare oraşe cu ziduri de apărare şi să înalţe diguri, pentru ca apele să nu treacă de ele, formând bălţi. Egiptenii i-au istovit pe oamenii noştri chiar şi prin construirea piramidelor, silindu-i să înveţe tot felul de meserii şi să se deprindă cu muncile grele. Ei au îndurat aceste nenorociri vreme de patru sute de ani; şi unii şi alţii se luaseră parcă la întrecere, egiptenii vrând să-l nimicească pe israeliţi printr-o muncă istovitoare, iar aceştia să se dovedească totdeauna mai presus de orice efort.

2. În vreme ce evreii erau absorbiţi de asemenea treburi, a survenit ceva care a făcut ca egiptenii să dorească şi mai mult stârpirea neamului nostru, din următoarea pricină. Unul dintre scribii lucrurilor sfinte (căci ei erau pricepuţi în prezicerea celor ce urmau să se întâmple aievea) l-a vestit pe rege că în vremea

aceea urma să se nască din sânge evreu un copil care, lăsat să crească mare, îi va înlătura pe egipteni de la domnie, făcând ca israeliţii să devină mai puternici; virtutea îi va fi neîntrecută şi amintirea lui va dăinui veşnic. Speriat de prezicerea lui, regele a poruncit ca toţi băieţii aduşi pe lume de seminţia israeliţilor să fie de acum încolo aruncaţi în fluviu şi ucişi; moaşele egiptene să descopere femeile evreilor care erau în chinurile facerii şi să supravegheze naşterile lor. Potrivit poruncii lui, doar moaşele egiptene să stea la căpătâiul evreicelor născătoare, întrucât, fiind de acelaşi neam, era de aşteptat ca ele să respecte cu sfinţenie voinţa regelui. Cele care vor încălca acest ordin şi vor cuteza să-şi ascundă noii-născuţi, să fie condamnate la moarte,împreună cu întreaga lor familie. Evreilor li s-a părut cumplită această poruncă, nu numai pentru faptul că-şi pierdeau copiii, iar părinţii erau constrânşi să devină călăii propriilor lor odrasle, ci fiindcă se gândeau că neamul lor va pieri în întregime o dată ce pruncii vor fi ucişi, murind ei înşişi nu mult după aceea, încovoiaţi de apăsătoarea soartă şi lipsiţi de orice mângâiere. Aceasta era nefericirea în care se zbăteau. Dar, împotriva hotărârii lui Dumnezeu, orice luptă este zadarnică, fie ea însoţită de mii de şiretlicuri. Căci copilul prevestit de scribul lucrurilor sfinte, în pofida pândelor puse la cale de rege, a crescut pe ascuns şi toate prezicerile privitoare la ceea ce urma să se întâmple după naşterea lui s-au dovedit adevărate. Iată cum s-au petrecut lucrurile.

3. Îngrijorat de viitorul întregului său neam, ameninţat cu pieirea prin neputinţa lui de a-şi creşte băieţii drept urmaşi, Amaram, bărbat de vază din rândul evreilor, avea el însuşi serioase temeri, fiindcă soţia lui rămăsese grea, punându-l într-o mare încurcătură. El şi-a înălţat ruga spre Dumnezeu şi l-a implorat să aibă grijă de soarta oamenilor săi, care îi urmaseră până atunci datinile religioase cu evlavie, dând israeliţilor şansa de a scăpa de nenorocirea survenită acum, pentru ca egiptenii să nu mai tragă speranţă că-i vor stârpi în întregime. Domnul s-a îndurat de el, i-a ascultat ruga, i s-a arătat în vis şi l-a încurajat să nu aibă nici o îndoială în privinţa viitorului. I-a zis că-şi aminteşte de evlavia israeliţilor şi le va da mereu cuvenita răsplată, de vreme ce strămoşilor lor le-a oferit binecuvântatul prilej ca, dintr-o mână de oameni, să devină o mulţime atât de mare. Căci Abraham a plecat singur din Mesopotamia în Canaan, unde a avut parte de noroc, şi soţia lui, până atunci stearpă, a zămislit şi a avut copii, aşa cum şi-a dorit el însuşi; lui Ismael şi urmaşilor săi le-a lăsat ţinutul Arabiei, fiilor Cheturei, Trogloditis şi lui Isaac, Canaanul. Domnul i-a mai zis: „Şi dacă nu sunteţi lipsiţi de evlavie şi recunoştinţă, amintiţi-vă de ceea ce a înfăptuit în război sub ocrotirea mea. Datorită marelui noroc pe care l-a avut cât a trăit el însuşi, lăsându-l moştenire copiilor şi nepoţilor săi, Iacob a dobândit o mare faimă în rândul popoarelor străine: şaptezeci a fost numărul tuturor celor care au sosit în Egipt, iar acum v-aţi înmulţit şi numărul vostru se ridică la peste şase sute de mii. Află că acum mă ocup de binele vostru obştesc şi de gloria ta. Căci băiatul de teama căruia egiptenii vor să-l ucidă pe toţi copiii israeliţilor al tău va fi. El va rămâne nedescoperit de cei ce stau la pândă să-l la viaţa, va fi crescut în chip minunat şi va elibera neamul evreilor din robia egipteană. Iar amintirea lui va perpetua în rândul neamurilor care vor veni, atât printre evrei cât şi printre străini, această binefacere pe care ţi-o fac ţie şi urmaşilor tăi. Va avea şi un frate şi se va bucura de atâta trecere încât mă va sluji ca preot, şi el, şi cei ce se vor naşte din dânsul, în vecii vecilor!"

4. După ce a avut acest vis prevestitor, Amaram s-a trezit şi a dezvăluit cele întâmplate Ioachebedei; ea era soţia lui. Spaima amândurora a crescut şi mai mult datorită prezicerilor primite în vis. Părinţii erau îngrijoraţi nu numai din pricina băiatului, ci şi a marelui noroc care-i aştepta în viitor. Temeinicia proorocirilor lui Dumnezeu a fost adeverită prin însăşi naşterea femeii, care a decurs uşor, fără să fie însoţită de cumplitele chinuri ale facerii, rămânând nedescoperită de cei ce stăteau la pândă. Vreme de trei luni, copilul a fost alăptat pe ascuns acasă. Apoi Amaram s-a temut că taina va fi divulgată şi, cuprins de mânie, regele îl va ucide o dată cu copilul lui şi va fi zădărnicită astfel promisiunea Domnului, hotărând că era mai bine să lase în seama lui Dumnezeu grija salvării copilului, decât să mai aibă încredere în propria-i ascunzătoare (căci

ceea ce îl neliniştea era faptul că nu numai asupra copilului crescut pe furiş, ci chiar asupra lui plana o mare primejdie). Amaram socotea că Dumnezeu dispunea de toate mijloacele de a asigura ocrotirea copilului, pentru ca prezicerile sale să se adeverească. O dată această hotărâre luată, părinţii au împletit din scoarţă de papirus[5] un coşuleţ ce semăna cu un leagăn, destul de mare pentru ca pruncul să poată sta în voia lui. Apoi au uns coşuleţul cu smoală (căci pentru a împiedica apa să pătrundă printre împletituri se foloseşte îndeobşte smoala), au pus în el copilaşul şi au împins coşuleţul în fluviu, lăsând în seama Domnului ocrotirea lui. Fluviul l-a dus încet la vale; la porunca mamei sale, Mariamme, sora pruncului, se preumbla pe mal ca să vadă încotro plutea pe fluviu coşuleţul. Atunci a dovedit Dumnezeu că deşteptăciunea omenească nu-i în stare de nimic şi că duce la bun sfârşit numai ce poftеşte ea, iar cei ce pentru propria lor siguranţă pun la cale pieirea altora nu-şi ating ţelul, oricât s-ar strădui; în schimb, cei ce potrivit tainicei hotărâri a Domnului păreau sortiţi pieirii, sunt salvaţi contrar aşteptărilor lor şi, din mijlocul nenorocirilor, ei îşi găsesc calea spre noroc. Chiar şi peripeţiile acestui copil dovedesc limpede puterea lui Dumnezeu.

5. Thermutis era fiica regelui. În vreme ce se hârjonea pe malul fluviului, a zărit coşuleţul care plutea pe ape, poruncind unui înotător să-l aducă panerul. Când porunca i-a fost îndeplinită de cel ce o primise, iar ea a văzut in coşuleţ copilaşul, a fost foarte încântată de faptul că era mare şi frumos. Atâta gingăşie a revărsat Dumnezeu asupra lui Moise încât au ajuns să-l crească şi să-l educe tocmai cei care, temându-se de naşterea lui, dăduseră cumplitul ordin să fie ucişi băieţii din neamul evreilor. Atunci Thermutis a cerut să fie adusă o femeie care să alăpteze copilaşul. Dar acesta n-a vrut să sugă de la sânul ei, ci s-a împotrivit, îndepărtând una după alta şi pe multe alte femei, până s-a ivit Mariamme, sosită, chipurile, din întâmplare, ca să vadă ce s-a întâmplat. „Nu are rost, prinţesă, – i-a zis ea – să aduci băiatului acestuia nişte doici care nu sunt din acelaşi neam cu el. Dacă vei binevoi să chemi vreo doică evreică, atunci se va învoi imediat să sugă la sânul ei, având acelaşi sânge!" Socotind că sfatul era bun, prinţesa i-a poruncit să se ocupe chiar ea de asta şi să-l aducă doica potrivită. Mariamme şi-a îndeplinit misiunea ce-i fusese încredinţată şi s-a întors cu propria ei mamă, al cărei chip nu-l cunoştea nimeni. Băiatul i-a primit de bunăvoie sânul, lipindu-se cu drag de ea; prinţesa a rugat femeia să se ocupe de creşterea şi alăptarea băiatului.

6. Deoarece fusese lăsat în părăsire pe fluviu, prinţesa i-a dat un nume potrivit cu ceea ce i se întâmplase. Căci la egipteni apa se cheamă „mo", iar „yses", cei ce sunt scoşi afară (din apă). Ambele cuvinte puse laolaltă au dat numele de Moise. Fără îndoială, prin sufleteasca-i măreţie şi prin tăria lui în înfruntarea greutăţilor, el îi întrece pe toţi evreii, întocmai cum a prezis Dumnezeu. De la părintele Abraham, a fost al şaptelea. Căci el a fost fiul lui Abraham, la rândul lui, fiul lui Caath; tatăl acestuia a fost Levi, fiul lui Iacob, zămislit de Isaac. Iar ultimul a fost fiul lui Abraham. În copilărie, judecata şi deşteptăciunea n-au ţinut pasul cu vârsta, ci i-au luat-o cu mult înainte; a dovedit o înţelepciune şi o educaţie care se potriveau cu o vârstă mai împlinită; ceea ce a făcut când a ajuns mai mare şi a atins vârsta bărbăţiei a trezit mari speranţe de viitor. La trei ani de la venirea lui pe lume, Domnul i-a dat o statură înaltă şi mlădioasă, iar frumuseţea lui era atât de mare încât nici unul dintre cei mai puţin sensibili la trăsăturile exterioare nu-l putea privi fără să fie tulburat de prestanţa făpturii sale. Adesea se întâmpla ca oricine îl întâlnea, să-şi lase deoparte treburile care îl absorbeau şi să rămână ţintuit pe loc, cufundat în contemplarea uimită a băiatului. Căci copilăreasca drăgălăşenie, îmbinată cu simplitatea fiinţei lui, încătuşau privitorul încât nu se mai îndura să se despartă de el.

7. Când l-a văzut atât de chipeş, Thermutis l-a adoptat pe Moise, fiindcă nu avea copii legitimi. Aducându-l o dată la tatăl ei, i-a arătat acestuia că avea intenţia să-l facă moştenitor dacă zeul nu-i va dărui un alt fiu, apoi a adăugat: „L-am crescut pe acest copil cu înfăţişare divină şi fire nobilă; şi deoarece l-am primit ca pe un dar minunat al bunăvoinţei fluviului, am hotărât să-l fac fiul meu şi moştenitorul tronului tău!" După rostirea acestor vorbe, Thermutis a pus băiatul în braţele tatălui ei. Acesta l-a luat, strângându-l

cu drag la piept şi, ca să facă pe placul fiicei sale, i-a pus în glumă diadema regală. Moise a azvârlit-o la pământ, după ce i-a smuls-o în joaca lui copilărească şi a călcat-o în picioare. Acest fapt a fost privit ca o piază-rea pentru domnie. Cum a văzut această întâmplare, scribul lucrurilor sfinte, care prezisese că puterea egipteană urma să decadă prin naşterea lui, s-a şi grăbit să vină ca să-l ucidă, strigând înspăimântat:, Jată, o, rege, copilul pe care, dacă-l vom ucide, zeul ne va pune la adăpost de prezicerea lui! Propria-i faptă adeve-reşte prevestirea, căci el ţi-a batjocorit domnia, călcând în picioare diadema regală. Prin uciderea lui îi scapi pe egipteni de spaima inspirată de dânsul şi răpeşti evreilor speranţa pe care şi-au pus-o în el!" Dar Thermutis i-a luat-o înainte şi a ascuns copilul; regele însuşi nu s-a arătat prea hotărât să-l ucidă, căci Dumnezeu i-a insuflat această şovăială. Moise a fost crescut cu multă grijă şi evreii şi-au pus în el nădejdile lor cele mai mari, în schimb egiptenii urmăreau cu ochi bănuitori educaţia lui. Dar cum nimic nu era limpede, s-a renunţat la acest omor (întrucât regele, fiind înrudit cu Moise prin adopţiune, nu se încumeta să-l curme zilele şi nici nu s-a găsit altul care să aibă încredere în prezicerea evenimentelor viitoare, spre a fi pe placul egiptenilor).

CAPITOLUL X

1. Odată ajuns la vârsta bărbăţiei, Moise – despre peripeţiile naşterii şi educaţia căruia am vorbit deja – şi-a dovedit în chip strălucit vitejia faţă de egipteni, arătând că era făcut să-l înjosească pe ei şi să-l înalţe pe asupriţii evrei cu următorul prilej. Etiopienii, învecinaţi cu egiptenii, au năvălit în ţara acestora şi i-au jefuit, ducând cu ei prada. Cuprinşi de mânie, egiptenii au pornit cu oastea împotriva lor, ca să răzbune ocara îndu-rată, dar, biruiţi de război, unii au căzut pe câmpul de luptă, alţii s-au ales cu fuga ruşinoasă spre casă. Etiopienii i-au urmărit pe fugari; socotind că dădeau dovadă de laşitate dacă nu supuneau întregul Egipt, l-au prădat în lung şi în lat; au prins gustul prăzilor bogate şi nu s-au mai putut abţine să dezlănţuie noi atacuri. Întrucât în ţinuturile megieşe, străbătute în primele incursiuni, nimeni nu li s-a împotrivit cu arma în mână, etiopienii au pătruns până la Memphis şi până la malul mării, fără ca vreo cetate să ţină piept iureşului !or. Răzbiţi de această nenorocire, egiptenii şi-au căutat scăparea în oracole şi preziceri. Ascultând povaţa pe care o primiseră de la Dumnezeu, să cheme în ajutorul lor un evreu, regele l-a cerut dî la fiica sa pe Moise, ca să-l pună comandantul trupelor. Aceasta l-a încredinţat regelui, după ce mai întâi l-a pus să jure că n-o să-l pricinuiască nici un rău, convinsă că astfel făcea un biie ţării, pentru care i se cuveneau mulţumiri, reproşând preoţilor faptul că nu se sfiau să ceară ajutorul celui pe care îl condamnaseră la moarte ca pe un duşman.

2. Dar Moise, rugat deopotrivă de Thermutis şi de rege, a acceptat cu plăcere să plece în expediţia aceasta. Scribii lucrurilor sacre din ambele neamuri se bucurau mult, cei ai egiptenilor fiindcă sperau ca, după victoria lui Moise asupra duşmanilor, să-l înlăture din calea lor printr-un vicleşug, iar cei ai evreilor fiindcă nădăjduiau că le va fi dat să scape din robia egiptenilor sub conducerea biruitorului Moise. Nerăb-dător să se năpustească asupra duşmanilor înainte ca ei să ştie ceva despre sosirea lui, acesta şi-a croit drum nu pe malul fluviului, ci mai mult prin interiorul ţării. Aşa a dovedit cu prisosinţă cât de uimitoare era înţelep-ciunea lui. Distanţa era greu de străbătut din pricina puzderiei de şerpi (căci acest teren zămislea nenumărate târâtoare şi unele soiuri care nu se mai găseau în altă parte şi ele se deosebeau nu numai prin puterea dis-trugătoare, ci şi prin înfăţişarea lor foarte diferită, lor adăugându-li-se şi zburătoarele care dăunează fără să stea ascunse în ţărână, dar aduc prăpădul pe neaşteptate, din văzduh); Moise a conceput aşadar un plan min-unat, prin care să-şi poată conduce oastea în siguranţă şi nevătămată. El a pus să se confecţioneze împletituri din scoarţă de papirus în formă de coşuri şi le-a luat cu el, umplute cu ibişi[2]. Căci şerpii se temeau foarte mult de aceste fiinţe: ei fugeau din faţa acestora, fiindcă sunt înghiţite de ele la fel ca de cerbi. Ibişii au îndeobşte o fire blândă şi nu devin sălbatici decât în faţa şerpilor. Mă abţin să mai scriu acum despre asta, căci grecii ştiu prea bine cum este ibisul. Când oastea a ajuns în ţinutul unde mişunau şerpii, Moise a trimis numaidecât ibişii, care au tăbărât cu furie asupra târâtoarelor, făcându-le inofensive. După ce şi-a încheiat

nestingherit marşul, el i-a luat prin surprindere pe etiopieni, a ieşit biruitor în confruntarea cu aceştia, răpindu-le speranţa de a mai cuceri Egiptul. Le-a distrus oraşul luat cu asalt şi pretutindeni a provocat un mare măcel în rândul etiopienilor. După ce şi-a încheiat cu succes misiunea, Moise n-a cruţat oastea egipteană de nici un efort. Astfel că etiopienilor nu le-a rămas de ales decât prizonieratul sau distrugerea lor totală, în cele din urmă au fost alungaţi până la Saba, regescul oraş al etiopienilor, căruia mai târziu Cambise i-a dat numele surorii sale Meroe, fiind supuşi asediului. Această localitate părea cu neputinţă de cucerit, deoarece cetatea era înconjurată de apele Nilului, şi alte două fluvii, Astapus şi Astabora, îngreunau şi mai mult atacul. Oraşul era situat în interiorul unei insule şi nu avea drept stavilă pusă în calea duşmanilor numai fluviul, ci şi puternice metereze împrejmuitoare, precum şi diguri mari, aflate în spatele zidurilor, ca să le apere de inundaţii, atunci când fluviul umflat venea în iureş năvalnic. Chiar şi pentru cei ce treceau dincolo de fluviu, cucerirea oraşului rămânea extrem de dificilă. În vreme ce Moise era mâhnit de faptul că oastea lui era silită să huzurească (deoarece duşmanii nu cutezau să dea atacul), iată ce s-a întâmplat. Regele etiopienilor avea o fiică cu numele de Tharbis. Aceasta l-a văzut pe Moise cum îşi conducea oastea spre zidurile oraşului şi se lupta vitejeşte şi a rămas uimită de chibzuinţă şi atacul pornit de el, socotind că lui îşi datorau norocul egiptenii, care îşi pierduseră speranţa în libertatea lor; în schimb, i-a pus într-o mare primejdie pe etiopienii foarte mândri de strălucitele lupte duse împotriva celor dintâi; de aceea, s-a îndrăgostit de dânsul. Şi cum simţământul acesta sporea necontenit, a trimis la el pe cel mai credincios slujitor al ei, ca să-l ceară în căsătorie. Moise a consimţit, cu condiţia ca ea să predea oraşul împresurat. După ce s-a legat printr-un jurământ că o va lua de soţie şi că, după predarea oraşului, el va respecta pactul încheiat, s-a trecut de la vorbă la faptă. Atunci Moise a adus mulţumire Domnului pentru victoria obţinută asupra etiopienilor, şi-a celebrat căsătoria şi apoi a condus acasă oastea egipteană.

CAPITOLUL XI

1. În loc să-l fie recunoscători lui Moise pentru că îi scăpase de primejdii, egiptenii au urzit cu multă râvnă intrigi împotriva lui; ei s-au temut ca, încurajat de războinica lui faptă, să nu le provoace noi daune, îndemnându-l pe rege să-l ucidă. Şi el se gândise la acelaşi lucru, pe de o parte, din invidie faţă de succesul expediţiei sale, pe de altă parte, de teamă că Moise îl va detrona; era mereu aţâţat de scribul lucrurilor sacre, care ardea de nerăbdare să-l curme viaţa lui Moise. Când a aflat de aceste uneltiri, el a căutat să se ascundă, dar cum drumurile sale erau păzite de străji, a ales calea fugii prin deşert, eventualitate la care duşmanii săi nu se aşteptaseră defel. Deşi a fost chinuit de lipsa hranei, a îndurat foamea cu multă răbdare şi tărie. Moise a ajuns astfel în oraşul Madian, care era situat pe ţărmul Mării Roşii şi-şi trăgea numele de la un fiu al lui Abraham şi al Cheturei. Istovit de trudă şi de necazuri, s-a odihnit la ora amiezii lângă o fântână din preajma oraşului; ca urmare a obiceiurilor pe care le aveau băştinaşii, el a găsit prilejul de a-şi vădi curajul şi o cale de a-şi îmbunătăţi propria situaţie.

2. Întrucât ţinutul ducea lipsă de apă, păstorii se străduiau să pună mai întâi stăpânire pe fântâni, ca nu cumva acestea să fie golite de alţii, iar ei să nu mai aibă cu ce să-şi adape turmele. La fântâna aceea au venit atunci şapte fetişcane surori, fiicele lui Raguel, preot care se bucura de multă cinstire din partea locuitorilor, ele fiind cele care păşteau turmele tatălui lor, căci, potrivit vechiului obicei răspândit printre troglodiţi, chiar şi femeile trebuiau să înfăptuiască asemenea munci. Când însă fetele sosite înaintea celorlalţi au scos din fântână apă îndestulătoare pentru turmele lor în adăpătorile anume pregătite pentru asta, păstorii, care ajunseseră mai târziu, au vrut să le alunge şi să-şi păstreze apa pentru ei. Socotind că era nedemn să asiste nepăsător la ocara adusă fetelor şi să tolereze ca puterea bărbaţilor să stea mai presus decât dreptul femeilor, Moise s-a împotrivit nedreptei voinţe a păstorilor şi a dat cuvenitul ajutor fetelor. Ele i-au mulţumit pentru

binefacerea lui, s-au dus la tatăl lor, i-au descris silnicia păstorilor şi felul cum i-a ajutat străinul şi l-au rugat să nu se arate nerecunoscător faţă de el, dorind ca fapta bună să nu rămână nerăsplătită după merit. Raguel şi-a lăudat fiicele pentru râvna arătată faţă de binefăcătorul lor, apoi le-a poruncit să-l aducă pe Moise înaintea lui, ca să-l răsplătească devotamentul. După ce acesta a sosit la el, i-a înfăţişat ce i-au povestit fiicele sale despre sprijinul său neprecupeţit şi, admirându-l pentru nobilul gest, l-a asigurat că nu se va arăta nerecunoscător faţă de fapta lui bună, ci că-l va satisface nu numai cu o răsplată pe aceeaşi măsură, ci cu una mult mai mare. După câtăva vreme l-a adoptat şi i-a dat de soţie pe una din fiicele sale. De asemenea, l-a făcut paznicul şi stăpânul turmelor sale (în asta şi consta pe atunci întreaga avuţie a barbarilor).

CAPITOLUL XII

1. Primind asemenea binefaceri de la Iothor (căci aceasta era porecla lui Raguel), Moise a rămas la el, ducându-i turmele la păscut. Într-o zi, când îşi păştea turmele, el a ajuns la o pajişte de pe muntele numit Sinai[1]. El era cel mai înalt dintre toate piscurile ţinutului şi avea foarte bogate păşuni, înzestrate din belşug cu cele mai bune ierburi nepăscute niciodată, întrucât mulţimea credea că acolo locuia Dumnezeu, o cucernică teamă împiedicând păstorii să-l aburce. Acolo, Moise a avut parte de o miraculoasă întâmplare. Focul cuprinsese un rug de mure, dar flacăra lăsa nevătămată frunzele şi florile, fără să mistuie nici vrejurile încărcate de rod, chiar dacă avea o strălucire vie şi puternică. Moise a rămas surprins de noutatea şi minunăţia priveliştii; şi mai mult l-a uimit faptul că focul a căpătat glas, l-a strigat pe nume şi, prin vorbele rostite, l-a dojenit pentru cutezanţa lui şi pentru că nu s-a sfiit să calce într-un loc sfânt, până atunci neatins încă de oameni, sfătuindu-l să stea cât mai departe de flacără şi să se mărginească la ceea ce a văzut, mulţumită virtuţii sale şi ca urmaş al unor mari strămoşi, fără să meargă mai departe în cercetările sale, din simplă curiozitate. Apoi glasul i-a prezis cât de mare îi va fi cinstea şi gloria pe care o va dobândi printre oameni prin grija şi ajutorul lui Dumnezeu; i-a poruncit deopotrivă să se îndrepte încrezător spre Egipt, unde va fi conducătorul şi îndrumătorul neamului evreu şi îşi va elibera consângenii de nedreapta împilare a egiptenilor. „Căci poporul tău – a mai spus acelaşi glas – va locui în această ţară fericită pe care a stăpânit-o cândva strămoşul vostru Abraham şi se va înfrupta din toate bunurile sale, şi prin înţelepciunea ta, îi vei conduce într-acolo!" După ce îi va fi scos pe evrei din Egipt, i-a poruncit ca în locul acela să-l aducă el însuşi o jertfă de mulţumire. Iar Moise a înţeles că glasul Domnului a fost cel ce i-a vorbit dintr-o pară de foc.

2. Uluit de ceea ce văuse şi, într-o măsură şi mai mare, de ceea ce auzise, Moise i-a zis lui Dumnezeu: „Mi se pare că aş săvârşi cea mai mare neghiobie să mă îndoiesc de puterea Ta, o, Doamne, cel proslăvit de mine însumi şi pe care îl ştiu că a fost mereu făţiş de partea strămunilor mei. Totuşi, nu pot pricepe cum aş putea eu, un om simplu şi lipsit de orice putere, să-mi conving compatrioţii să-şi părăsească ţara în care locuiesc acum şi să mă urmeze unde aş dori eu să-l conduc sau, chiar dacă i-aş îndupleca, acum aş putea să-l silesc pe faraon să îngăduie plecarea evreilor, prin cazna şi truda cărora prosperitatea locuitorilor Egiptului sporeşte întruna?"

3. Dar Dumnezeu l-a îndemnat să aibă deplină încredere în toate, căci El îi va sta mereu alături şi, acolo unde va avea nevoie de cuvinte, îl va înzestra cu harul convingerii, iar unde se va ivi prilejul faptei, îi va dărui multă putere. Apoi i-a poruncit să-şi arunce toiagul pe pământ, ca să primească adeverirea promisiunilor sale. Când Moise a făcut întocmai, toiagul s-a preschimbat în şarpe care s-a încolăcit în spirale, ridicându-şi capul în sus, de parcă ar fi vrut să-şi ameninţe urmăritorul, şi a redevenit apoi toiag. După aceea Domnul i-a cerut să-şi bage mâna dreaptă în sân. Când el l-a ascultat, scoţându-şi mâna din sân, ea era albă şi avea culoarea varului; apoi ea şi-a recăpătat aspectul de mai înainte. Domnul i-a mai poruncit să aducă apă din apropiere şi s-o arunce în ţărână; apa a căpătat culoarea sângelui. În vreme ce Moise era copleşit de uimire, Domnul l-a îndemnat să-şi recapete curajul şi să fie sigur că El îi va da sprijinul cel mai temeinic; pentru a

câştiga încrederea, în faţa tuturora să se slujească de aceleaşi minuni spre a-i convinge astfel că el fusese trimis de Dumnezeu ca să-l îndeplinească poruncile: „Fă ceea ce îţi poruncesc, nu mai întârzia deloc şi du-te în Egipt, umblând zi şi noapte, ca nu cumva să pierzi un timp preţios şi să prelungeşti cumplita înrobire a evreilor!"

4. Fără să se mai poată îndoi de ceea ce îi promisese Dumnezeu, ca unul care văzuse cu ochii şi auzise cu urechile sale atâtea semne minunate, Moise i-a cerut să-l dăruiască şi în Egipt aceeaşi putere, de va fi nevoie, şi l-a rugat stăruitor să nu-i refuze cunoaşterea numelui său, ci să-l spună cum îl cheamă, de vreme ce l-a socotit pe el demn să-l vadă şi să-l audă. Atunci Dumnezeu şi-a rostit numele său, care nu mai fusese dezvăluit nici unui om până atunci; nu-mi este îngăduit să-l rostesc. Moise a primit aşadar puterea de a săvârşi asemenea minuni nu numai o dată, ci ori de câte ori era nevoie. Prin toate aceste semne el a fost convins de adevărul celor spuse de arzătorul rug de mure, crezând că Dumnezeu va fi sprijinul lui, şi spera să-şi poată elibera compatrioţii şi să pricinuiască necazuri egiptenilor.

CAPITOLUL XIII

1. Cum a aflat că faraonul, regele egiptenilor care domnea pe vremea când fusese silit să fugă, murise între timp, Moise i-a cerut lui Raguel îngăduinţa să plece la compatrioţii săi din Egipt; luând-o pe Sefora, fiica lui Raguel, care-i era soţie, şi pe fiii născuţi de ea – Gersus şi Eleazar – s-a îndreptat spre Egipt. Dintre aceste două nume, Gersus înseamnă în limba evreilor: „pribeag într-o ţară străină", iar Eleazar: „fugar din Egipt, ajutat de Dumnezeul tatălui său". În timp ce se afla de-acum în apropierea hotarului acestei ţări, a fost întâmpinat, la porunca Domnului, de fratele său, Aaron, căruia Moise i-a spus ce i s-a întâmplat pe munte şi ce sarcini i-a dat Dumnezeu să îndeplinească. După ce au mers ei mai departe, le-au ieşit înainte cei mai de seamă dintre evrei, care primiseră vestea sosirii lui. Cum aceştia n-au arătat nici o încredere în cele povestite de el, Moise le-a adus în faţa ochilor minunile sale. Plini de admiraţie faţă de cele ce le-a fost dat să vadă, evreii au prins curaj şi au nutrit, fără nici o excepţie, cele mai bune speranţe, convinşi că Domnul se va îngriji de siguranţa lor.

2. Când i-a făcut să treacă de partea lui pe evreii care i-au promis că-l vor urma cu deplină încredere şi că erau stăpâniţi de puternica dorinţă a eliberării lor, Moise s-a dus la regele ajuns de curând la cârma ţării. I-a adus aminte cât de folositor a fost el egiptenilor atunci când etiopienii le-au prădat ogoarele, ajungând batjocura acestora, şi cum a îndurat pentru ei ponoasele războiului, ca şi cum ar fi fost din propriul său neam. I-a arătat regelui că a înfruntat pentru oamenii lui cele mai mari primejdii, fără să primească în schimb mulţumiri pentru meritele sale. I-a descris de asemenea cele petrecute pe muntele Sinai, felul cum i-a grăit Dumnezeu şi minunile pe care le-a săvârşit pe rând în faţa ochilor lui pentru întărirea poruncilor sale, implorându-l să nu se îndoiască de misiunea lui şi să nu se pună de-a curmezişul voinţei Domnului.

3. Luat în derâdere de către rege, Moise i-a dat ca dovadă una din minunile văzute de el pe muntele Sinai. Regele a fost cuprins de mânie şi l-a numit un mişel care a fugit odinioară de robia egipteană, iar acum s-a întors prin înşelăciune şi răutate, pentru ca miracolele şi meşteşugul vrăjitoresc să-l atragă admiraţia poporului. După rostirea acestor vorbe, a poruncit preoţilor lui să înfăptuiască aceeaşi minune, egiptenii fiind şi ei pricepuţi în ştiinţa magică (căci Moise nu era singurul care deţinea puterea divină şi nu-şi dădea la iveală şarlataniile decât doar ca să câştige încrederea poporului necioplit şi neînvăţat şi să-l amăgească). Când preoţii şi-au aruncat toiegele şi acestea s-au preschimbat în şerpi, Moise nu s-a arătat deloc surprins şi a zis: „Nu dispreţuiesc câtuşi de puţin, o, rege, înţelepciunea egiptenilor; socot însă că înfăptuirile mele vor întrece meşteşugul lor magic, tot aşa cum lucrările Domnului stau mai presus de cele ale oamenilor. Vreau să dovedesc că isprăvile nu sunt vrăjitorii şi imitaţii ale adevărului, ci că ele se împlinesc doar prin providenţa

şi puterea divină!" De îndată ce a grăit aşa, şi-a aruncat toiagul la pământ şi i-a poruncit să se schimbe într-un şarpe. Acesta s-a supus vorbelor sale şi a înşfăcat toiegele egiptenilor care căpătau în faţa ochilor înfăţişarea unor şerpi, înghiţindu-le unul după altul, până le-a isprăvit pe toate. Apoi toiagul şi-a recăpătat forma lui firească, iar Moise l-a ridicat de jos.

4. Regele n-a rămas impresionat deloc de acest fapt, ci s-a înfuriat şi i-a spus lui Moise că prin şiretenia şi îndemânarea lui nu va izbuti să urzească nimic împotriva egiptenilor, dând poruncă vătafului evreilor să nu le acorde nici un răgaz în muncile lor şi să-l împovăreze cu corvezi şi mai grele decât cele de până atunci, spre a-i constrânge să se supună. Acesta nu le-a mai dat paie pentru facerea cărămizilor, ca mai înainte; în timpul zilei îi chinuia cu cele mai împovărătoare munci, iar noaptea îi mâna să adune paie de pe câmp. Întrucât necazurile lor se dublaseră, evreii îl acuzau pe Moise, doar el fiind de vină că munca lor devenise mai grea şi mizeria mai mare. El n-a renunţat la strădania lui sub presiunea ameninţărilor regelui, nici n-a cedat în faţa mustrărilor şi a tânguielilor venite din partea evreilor, ci, rămânând statornic în hotărârea lui, n-a precupeţit nici un efort ca să redea alor săi libertatea. S-a dus aşadar iarăşi la rege, a stăruit să-l insufle convingerea să îngăduie evreilor plecarea spre muntele Sinai, ca să-l închine acolo o jertfă Domnului (căci El însuşi ceruse acest lucru), fără să se mai împotrivească vrerii sale. Punându-şi bunăvoinţa mai presus de toate celelalte, să dea evreilor dezlegarea de a pleca unde vor, ca să nu aibă vreodată prilejul să-şi reproşeze propria cerbicie când va trebui să îndure ceea ce era firesc să păţească oricine se opunea voinţei Domnului. Căci peste cei ce stârnesc mânia divină se revarsă nenorociri de pretutindeni: nici pământul, nici cerul nu-i vor fi prietenoşi, nici urmaşii nu-i vor fi aşa cum cerea natura, ci toate îl vor duşmăni şi ameninţa. Şi aceste nenorociri vor cădea pe capul egiptenilor, în vreme ce poporul evreilor va pleca din ţara lor, oricât de mult s-ar împotrivi ei.

CAPITOLUL XIV

1. Cum însă regele dispreţuia cuvintele lui Moise şi nu lua în seamă deloc avertismentele sale, asupra Egiptului s-au abătut cumplite nenorociri, pe care le voi depăna rând pe rând, pe de o parte fiindcă nici un alt popor n-a mai îndurat vreodată ceva asemănător, pe de altă parte pentru că vreau să demonstrez că nimic din ceea ce a prezis Moise n-a fost o minciună goală şi, în sfârşit, pentru ca ele să slujească drept învăţătură de minte oamenilor, astfel încât aceştia să nu mai facă la rândul lor aceleaşi greşeli, aducând jigniri Domnului şi stârnindu-i mânia prin samavolniciile lor. La porunca lui Dumnezeu, în albia fluviului a curs sânge în loc de apă, aşa că ea nu mai putea fi băută; altă sursă de aprovizionare nu mai era. Apa nu numai că avea culoarea sângelui, ci pricinuia celor ce doreau să bea din ea dureri şi chinuri amare. Aceste neplăceri le resimţeau numai egiptenii; în schimb, evreilor, apa le părea dulce şi bună de băut, fără nici o schimbare în gustul ei. Pus la încercare de această minune şi îngrijorat de soarta egiptenilor, regele a îngăduit evreilor să plece; dar de îndată ce răul a dispărut, el şi-a schimbat hotărârea şi n-a mai acceptat să-l slobozească.

2. Întrucât regele s-a arătat nerecunoscător şi,după ce a scăpat de năpastă, n-a mai vrut să ştie de nimic, Dumnezeu a trimis egiptenilor altă plagă. O uriaşă mulţime de broaşte le pustia ţara; acestea mişunau până şi în fluviu, aşa că nu puteai să scoţi din el pentru băut decât o apă murdară şi pângărită de sângele acestor făpturi, care mureau şi putrezeau acolo cu miile. Întreaga ţară egipteană era acoperită de un mâl puturos unde broaştele se năşteau şi mureau rând pe rând; tulburau până şi viaţa domestică, fiindcă dădeai de ele în mâncăruri şi băuturi, sărind încolo şi încoace chiar şi în aşternuturi. Duhoarea grea şi dezgustătoare se răspândea din broaştele care piereau şi putrezeau în mâl. În timp ce egiptenii erau hărţuiţi de această plagă, regele a dat ordin ca Moise să plece împreună cu evreii. După ce el a rostit această poruncă, numaidecât a dispărut şi mulţimea broaştelor, pământul şi fluviul recăpătându-şi înfăţişarea lor anterioară. De îndată ce şi-a văzut ţara scăpată de năpastă, faraonul a uitat pricina ei şi i-a reţinut pe evrei. De parcă ar fi fost dornic să îndure alte

nenorociri, l-a împiedicat pe Moise şi poporul său să plece, lucru îngăduit mai înainte de el, aflat mai mult sub imperiul fricii decât al bunăvoinţei.

3. Atunci Domnul i-a pedepsit şiretlicul printr-o nouă plagă. O puzderie de păduchi năpădise trupurile egiptenilor, care suportau cu greu pacostea, deoarece nu puteau stârpi soiul lor nici prin băi dese, nici prin unsori lecuitoare. Adânc tulburat de această calamitate şi speriat că-şi va duce poporul spre pieire, socotind că-i va hărăzi un sfârşit atât de îngrozitor, faraonul a trecut doar pe jumătate de la o judecată nedemnă la una mai înţeleaptă. A îngăduit de fapt evreilor să plece; nici nu se liniştise bine de pe urma răului, că le-a şi cerut să-şi lase ostatici copiii şi soţiile până la întoarcerea lor. Prin această măsură, a stârnit mânia Domnului, nădăjduind că va putea înşela agerimea Lui, ca şi cum Moise şi nu El însuşi îi pedepsea pe egipteni din pricina evreilor. Dumnezeu a umplut ţara cu mici sălbăticiuni diverse şi cu înfăţişări diferite, aşa cum nu mai văzuse nimeni până atunci. Acestea au adus cu ele pieirea locuitorilor, făcând ca ogoarele să zacă nelucrate de ţărani şi în paragină. Iar cei care au reuşit să scape teferi de sfârşitul venit pe această cale au căzut pradă bolilor care au răpus mulţi oameni.

4. Când însă Fraonul n-a vrut să asculte de voinţa Domnului, ci a poruncit ca femeile să plece împreună cu bărbaţii lor, dar copiii să rămână pe loc, Dumnezeu n-a zăbovit să-l urmărească şi să-l pedepsească pentru răutatea lui prin rele felurite şi mai mari decât cele îndurate de popor până atunci: a făcut ca trupurile oamenilor să fie acoperite de bube cu puroi care îi mistuiau pe dinăuntru. Astfel au pierit o mare parte dintre egipteni. Dar cum nici după această plagă regele n-a devenit mai înţelept, Dumnezeu a lăsat să cadă din cer grindină, care nu mai apăruse până atunci în Egipt, ea neivindu-se nici altundeva în anotimpul iernii, şi încă cu duiumul, aşa de mare cum au prilejul să vadă către primăvară locuitorii din ţinuturile bântuite de crivăţ şi septentrionale. Căderea grindinei a strivit roadele neculese. Apoi neamul lăcustelor a păscut ceea ce mai scăpase de urgia grindinei; aşadar, egiptenilor nu le-a mai rămas nici o speranţă în strânsul recoltei de pe câmp.

5. Oricărui om, care n-ar fi fost nelegiuit şi fără judecată, i-ar fi fost de ajuns plăgile menţionate mai sus, ca să-l facă destul de chibzuit spre a-şi cunoaşte propriul interes. Faraonul se împotrivea cu îndârjire lui Dumnezeu, nu atât din nepricepere, cât mai ales din răutate, deoarece cunoştea bine pricina răului, respingând nepăsător orice sfat mai bun. I-a poruncit deci lui Moise ca evreii să plece împreună cu soţiile şi copiii lor, dar să-şi lase avuţia în mâinile egiptenilor, care pierduseră totul de pe urma plăgilor. Când Moise i-a spus că cererea lui i se pare nedreaptă (căci evreii aveau nevoie de avuţia lor, ca din ea să aducă jertfă Domnului) şi dezbaterea acestei pricini a durat multă vreme, dintr-o dată egiptenii s-au trezit înconjuraţi de un întuneric adânc şi fără o dâră de lumină, încât nu vedeau nimic în jurul lor şi nu puteau să mai respire aerul greu, mulţi având parte de un jalnic sfârşit în negura de nepătruns, astfel că a pus stăpânire pe toţi teama că vor fi înghiţiţi de tenebre. După trei zile şi tot atâtea nopţi, bezna s-a risipit în cele din urmă, şi faraonul încă mai şovăia să permită evreilor să plece. Atunci Moise s-a dus la el şi i-a zis: „Oare câtă vreme te vei mai împotrivi voinţei lui Dumnezeu? El însuşi îţi porunceşte să-l slobozeşti pe evrei. Nu vei scăpa de plăgi decât dacă faci acest lucru!" înfuriat de vorbele sale, regele l-a ameninţat pe Moise că-i va tăia capul, dacă va mai veni la el să-l sâcâie în această privinţă. Moise i-a răspuns că nu va mai arunca nici o vorbă în vânt; dar el însuşi, ca şi cei mai de vază dintre egipteni, vor veni la evrei spre a-i implora să plece cât mai repede. Rostind aceste cuvinte, Moise s-a îndepărtat.

6. Hotărât să-l lovească pe egipteni prin încă o plagă spre a-i constrânge să admită plecarea evreilor, Dumnezeu i-a poruncit lui Moise să-şi vestească poporul să fie gata de o jertfă, pregătindu-se pentru ea între ziua a zecea şi a patruzecea zi a lui Xanthicos (lună care la egipteni se cheamă Pharmuthi, la evrei, Nisan, iar la macedoneni, Xanthicos). Apoi va pleca el însuşi împreună cu evreii, care urmează să-şi la cu ei toată

avuţia lor. Iar când Moise i-a pregătit pe evrei de plecare şi i-a grupat pe seminţii, i-a adunat într-un singur loc. În zorii zilei a patrusprezecea, de-acuma gata de plecare, au adus jertfa şi cu un mănunchi de isop şi-au stropit casele, purificându-le cu sângele victimelor. După ce au mâncat, au ars resturile de carne, ca şi cum ar fi plecat numaidecât. De aici vine datina care dăinuie şi acum, ca noi să aducem jertfă într-o sărbătoare care se cheamă Pastele, ceea ce înseamnă „trecerea", deoarece în seara aceea Dumnezeu a trecut de la evrei, trimiţându-le egiptenilor molima, căci în noaptea aceea toţi întâi-născuţii au murit, astfel că mulţi dintre cei ce locuiau în preajma palatului regal au venit în fugă, sfătuindu-l pe faraon să îngăduie evreilor să plece. Chemându-l pe Moise, i-a dat porunca să pornească la drum, încredinţat că, prin plecarea străinilor, Egiptul va fi cruţat de ultima plagă. Evreii au primit chiar şi daruri, pe de o parte, ca să plece cât mai repede, pe de altă parte, dintr-o tradiţie de bună vecinătate.

CAPITOLUL XV

1. Astfel au plecat evreii, iar egiptenii au plâns şi s-au căit că se purtaseră atât de urât cu ei. Aceştia şi-au croit drumul spre Latopolis, pe atunci pustiu. Aici a fost construit după aceea un nou Babilon, când Cambise a prădat Egiptul. Au mers repede şi, scurtând drumul, în a treia zi au ajuns în Belsephon, loc situat la Marea Roşie. Pământul nu producea nici un fel de roade, fiindcă ţinutul era o pustietate, aşa că evreii s-au hrănit cu pâine făcută din făină puţin frământată şi coaptă la foc slab. Din asta au trăit până în a treizecea zi; mai multă vreme nu le-a ajuns ceea ce au adus cu ei din Egipt, trebuind să drămuiască totul cu zgârcenie, fără să poată mânca pe săturate. În amintirea acestei strămutări, celebrăm timp de opt zile sărbătoarea denumită a Azimelor. Şi mulţimea celor plecaţi împreună cu soţiile şi copiii lor era atât de mare încât abia putea fi numărată. Cei care atinseseră vârsta mânuirii armelor erau vreo şase sute de mii.

2. Evreii au părăsit Egiptul în cursul lunii Xanthicus, când luna se împlineşte în ziua a cincisprezecea, la patru sute şi treizeci de ani după ce strămoşul nostru Abraham a sosit în Canaan şi la două sute şi cincisprezece ani după ce Iacob s-a strămutat în Egipt. Moise atinsese vârsta de optzeci de ani şi fratele său Aaron era cu trei ani mai mare. Duceau cu ei osemintele lui Iosif, aşa cum ceruse acesta cu limbă de moarte fiilor săi.

3. Dar egiptenii au regretat apoi plecarea evreilor şi, profund nemulţumiţi, fiindcă credeau că plăgile se datorau vrăjilor lui Moise, regele a hotărât să plece pe urmele lor. Cu armele la îndemână şi în ţinuta lor războinică, egiptenii îi urmăreau pe evrei, ca să-l readucă în robie, dacă izbuteau să dea de ei. Căci urmăritorii lor erau convinşi că aceştia nu-l vor mai implora pe Dumnezeu, câtă vreme El le înlesnise plecarea. Îşi închipuiau că, neînarmaţi şi istoviţi de drum cum erau, vor obţine o biruinţă uşoară asupra lor. Egiptenii i-au întrebat pe cei ce le-au ieşit în cale încotro s-au îndreptat evreii şi i-au urmărit în marş forţat, deşi drumul era greu nu numai pentru oşteni, ci şi pentru călătorul neîmpovărat. Moise hărăzise intenţionat evreilor acest traseu, pentru ca, în cazul când, cuprinşi de regret, ar dori să-l urmărească cu oastea lor, egiptenii să-şi primească pedeapsa pe care o meritau răutatea şi încălcarea legământului lor. El dorea să-şi tăinuiască plecarea şi faţă de palestinienii care nutreau o veche ură faţă de evrei, ţinutul lor învecinându-se cu Egiptul. De aceea, nu-şi călăuzea poporul de-a dreptul spre Palestina, ci căuta să ajungă în Canaan mai degrabă prin pustiu, pe felurite căi ocolitoare şi cu preţul multor osteneli. La aceasta se adăuga şi porunca Domnului, care îi ceruse lui Moise să-şi îndrume poporul spre muntele Sinai şi acolo să-l aducă jertfă. După ce i-au ajuns din urmă pe evrei, egiptenii s-au pregătit de luptă şi i-au înconjurat cu forţe numeroase, mânându-i într-un loc îngust. Căci ei aveau şase sute de care de război, cincisprezece mii de călăreţi şi două sute de mii de pedestraşi; au ocupat toate drumurile pe care ar fi putut fugi evreii, ţinându-i închişi între prăpăstii greu de atins şi mare. La hotarul acesteia se afla un munte abrupt, de netrecut, fără putinţă de scăpare. Între acest pisc şi ţărmul mării stăteau împresuraţi evreii şi la gura strâmtorii era aşezată tabăra egipteană, ca să închidă singura cale

spre câmpie.

4. Întrucât nu puteau să se opună asediatorilor din lipsă de provizii, nu întrezăreau vreo cale de a scăpa prin fugă şi nici arme nu aveau dacă ar fi vrut să lupte, evreilor nu le mai rămăsese, în afara pieirii inevitabile, decât posibilitatea de a se preda de bunăvoie egiptenilor. Dând uitării minunile săvârşite de Dumnezeu în vederea eliberării lor, l-au învinuit pe Moise şi au mers atât de departe în lipsa lor de credinţă, încât au vrut să-l omoare cu pietre pe profetul care i-a încurajat şi le-a fost călăuză spre salvarea lor, ei fiind gata să se supună din nou puterii egiptenilor. Femeile şi copiii se văicăreau şi boceau văzându-şi moartea înaintea ochilor, căci erau înconjuraţi deopotrivă de munte, mare şi duşman, fără să descopere vreun mijloc de a scăpa din încercuire.

5. Oricât de pornită era mulţimea împotriva lui, Moise nu s-a înclinat deloc în faţa neliniştilor, ci şi-a păstrat deplina încredere în Dumnezeu, care, aşa cum se îngrijise de împlinirea promisiunilor sale privitoare la eliberarea evreilor, n-o să-l dea nici acum pe mâna duşmanului, ca să-l ducă iarăşi în robie sau să-l ucidă. A venit aşadar în mijlocul lor şi a cuvântat astfel: „Dacă v-aţi descurcat bine în treburile voastre de până acum, ar fi nedrept, oamenilor, ca voi să vă descumpăniţi atunci când lucrurile nu stau prea strălucit în privinţa viitorului; ar fi o mare nebunie să vă îndoiţi de prevederea Domnului, care v-a oferit tot ce v-a făgăduit prin mine privitor la izbăvirea şi la nesperata voastră eliberare din robie. S-ar cuveni mai degrabă ca, în impasul în care vă aflaţi, să vă bizuiţi pe ajutorul lui Dumnezeu. Căci de aceea v-a vârât El în această strâmtoare, pentru ca, în pofida aşteptărilor noastre şi a celor ce vă sunt duşmani, să vă scoată din încurcătură la un liman sigur, arătându-vă astfel puterea lui şi deosebita grijă pe care v-o poartă. Căci pe cei priviţi cu bunăvoinţă Domnul îi susţine nu numai în lucruri mărunte, ci şi atunci când oamenilor nu le-a mai rămas nici o speranţă în ameliorarea situaţiei lor. Aveţi încredere într-un asemenea sprijinitor, care din cele mici face lucruri mari şi este în stare să slăbească o oaste atât de puternică, aidoma celei cu care vă ameninţă egiptenii. Faptul că marea şi muntele din spatele vostru sunt o piedică în calea fugii să nu vă răpească nădejdea în salvarea voastră. Căci dacă Domnul are această dorinţă, muntele se preschimbă în şes, iar marea, într-un drum uscat!"

CAPITOLUL XVI

1. După rostirea acestor cuvinte, Moise i-a condus spre mare, sub privirile egiptenilor. Aceştia îi aveau în faţa ochilor, dar, istoviţi de urmărirea evreilor, au socotit că era mai cuminte să amâne pentru ziua următoare atacul. De îndată ce a ajuns pe ţărmul mării, Moise şi-a înşfăcat toiagul şi l-a rugat pe Dumnezeu să-l fie aliat şi sprijinitor, prin următoarele vorbe: „Stăpâne, nu eşti străin de faptul că noi ne străduim zadarnic, cu puterea şi judecata noastră omenească, să scăpăm şi să fugim de primejdia care ne ameninţă acum. Dar stă în puterea ta ca să mântuieşti întreaga oaste care, supunându-se voinţei tale, a părăsit Egiptul. Lipsiţi de speranţă şi nejutoraţi cum suntem, noi ne găsim refugiul doar lângă tine şi te implorăm să ne ajuţi! Cu sufletele încordate aşteptăm nerăbdători ca providenţa divină să intervină în favoarea noastră şi să ne smulgă din ghearele egiptenilor clocotind de mânie. Fie ca acest lucru să se întâmple cât mai repede, arată-ne puterea ta! Poporului, pe care deznădejdea l-a adus în pragul pră-pastiei, insuflă-i curajul şi redă-i din nou speranţa şi încrederea în salvarea lui! Nu avem alte oprelişti decât cele ce-ţi stau la dispoziţie: căci a ta e marea, al tău este muntele de care suntem împresuraţi acum. La porunca ta el se poate despica, iar marea se va schimba în întindere de pământ. Suntem în stare să zburăm chiar şi prin văzduh şi să scăpăm cu viaţă, dacă puterea ta vrea să ne păstreze teferi!"

2. Rugându-l astfel pe Dumnezeu, Moise a lovit cu toiagul întinderea mării. Aceasta şi-a stăvilit năvala, s-a retras de la sine şi a lăsat pământul gol, ca să înlesnească fuga evreilor. Moise a recunoscut în această

minune prezenţa Domnului şi, când a văzut că marea îşi părăsise singură matca, a păşit cel dintâi pe temelia ei; a poruncit evreilor să-l urmeze pe făgaşul croit de Dumnezeu, îndemnându-i să se bucure de primejdia la care se expuneau urmăritorii lor şi să-l aducă mulţumiri Celui care le deschisese o nesperată cale spre salvare.

3. Când evreii, încrezători în prezenţa Domnului, au pornit pe urmele lui Moise fără să şovăiască deloc, egiptenii au crezut că ei s-au smintit de-a binelea şi au pornit făţiş spre pieirea lor. După ce au văzut însă că evreii păşeau nevătămaţi mai departe, fără să întâmpine greutăţi şi piedici în drumul lor, au început să-l urmeze, ca şi cum marea se cuvenea să-şi păstreze netulburată retragerea şi în faţa lor; călăreţii au fost trimişi înainte, să coboare în vad. Dar, în vreme ce ei se înarmau şi au întârziat în felul acesta, evreii au ajuns nestingheriţi pe ţărmul celălalt. De aceea şi egiptenii au simţit un şi mai mare imbold să pornească în urmărirea lor, având convingerea că n-o să li se întâmple nici un necaz. Egiptenii nu şi-au dat seama că drumul fusese croit doar pentru evrei şi nicidecum pentru străini, hărăzit fiind izbăvirii celor aflaţi în mare primejdie şi nu celor care se pregăteau să-l folosească pentru pieirea altora. Aşadar, când întreaga oaste egipteană a ajuns la mijlocul drumului, marea a năvălit la loc şi, biciuită de vânturi puternice, şi-a revărsat talazurile, împresu-rându-i pe egipteni. Ploile au căzut din văzduh şi tunetele năprasnice se îngemănau cu scăpăratul trăsnetelor; deasupra lor licăreau fulgere. Aici părea că şi-au dat întâlnire tot ceea ce mânia lui Dumnezeu obişnuieşte să trimită asupra oamenilor, spre pieirea lor: căci noaptea îi asuprea cu negura şi beznele ei. Aşa şi-au găsit sfârşitul toţi egiptenii, fără să mai rămână barem un sol care să ducă acasă vestea prăpădului.

4. Evreii şi-au putut stăpâni cu greu bucuria pricinuită de salvarea nesperată şi de pieirea duşmanilor lor, fără a se îndoi că vor avea parte de o libertate sigură, nici unul dintre cei care i-ar fi dus în robie nemaifiind în viaţă, mai ales că Dumnezeu îi ocrotise atât de vădit. Şi, deoarece scăpase astfel de primejdie, în vreme ce duşmanul a primit o aspră pedeapsă, care, potrivit amintirii oamenilor, nu se mai întâmplase încă, ei şi-au petrecut noaptea întreagă în cântece şi chiote voioase. Moise însuşi a compus în cinstea Domnului o cântare în versuri de şase picioare în care aducea laude divinităţii şi mulţumiri pentru bunătatea ei.

5. Eu am găsit toate acestea în Cărţile noastre sfinte, redându-le întocmai pe fiecare dintre ele. Nimeni să nu se mire ca de un lucru greu de crezut dacă nişte oameni din vechime, nepricepuţi în răutăţi, şi-au croit un drum spre izbăvire prin despicarea de la sine a mării, fie prin vrerea lui Dumnezeu, fie pe propria lor răspundere. Căci mult mai aproape de vremea noastră, şi în faţa oştirii lui Alexandru, rege al Macedoniei, Marea Pamfiliei şi-a retras singură apele, deschizându-i această cale în lipsa altora care să-l stea la îndemână, fiindcă Dumnezeu hotărâse să surpe dominaţia persană. Întâmplarea a fost adeverită de toţi cei care au descris isprăvile războinice ale lui Alexandru. Dar, despre asta, fiecare este liber să creadă orice socoteşte de cuviinţă.

6. În ziua următoare, când valurile mării, stârnite de vânturi, au mânat armele egiptenilor spre ţărmul unde îşi aşezaseră evreii tabăra, Moise, întrevăzând aici un semn al providenţei divine, le-a strâns laolaltă, ca să nu se împrăştie, şi cu ele i-a înarmat pe evrei; apoi i-a condus până la muntele Sinai, ca să aducă lui Dumnezeu jertfa de mulţumire pentru izbăvirea poporului, aşa cum poruncise El însuşi mai înainte.

CARTEA A III-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A TREIA:

1. Cum şi-a condus Moise poporul din Egipt până la Muntele Sinai, îndurând multe chinuri în timpul marşului.

2. Cum amaleciţii şi popoarele învecinate au purtat război cu evreii, fiind învinşi de aceştia, şi cum israeliţii le-au nimicit o parte din oastea lor.

3. Cum l-a primit Moise cu braţele deschise pe socrul său, Iothor, venit să-l vadă pe Muntele Sinai.

4. Cum l-a povăţuit acesta să-şi împartă poporul aflat mai înainte în devălmăşie şi să pună câte o căpetenie peste o mie şi peste o sută de oameni; cum a adus Moise la îndeplinire fiecare din sfaturile sale.

5. Cum s-a urcat Moise pe muntele Sinai şi a dat evreilor legile primite de la Dumnezeu.

6. Despre cortul pe care Moise l-a alcătuit şi l-a închinat lui Dumnezeu, ca să ţină loc de templu în pustietate.

7. Despre veşmintele sacerdoţilor şi ale Marelui Preot; despre preoţia lui Aaron, despre feluritele ceremonii de purificare şi de jertfă; despre sărbători şi orânduirea fiecărei zile în parte, despre celelalte legi.

8. Cum Moise, urmându-şi tabăra, a dus poporul până la hotarele Canaanului şi cum a trimis el iscoade, să cerceteze ţara şi mărimea oraşelor.

9. Reîntorşi după patruzeci de zile, trimişii lui susţin că forţele lor de luptă sunt mai slabe în comparaţie cu puterea canaaneenilor; de aceea, în mulţimile răzbite şi cuprinse de disperare au răsunat îndemnuri la lapidarea lui Moise şi cereri de revenire în Egipt şi în robia acestuia.

10. Dar Moise, indignat de aceste fapte, prezice că Dumnezeu va fi mânios pe poporul său vreme de patruzeci de ani, răstimp pe care acesta îl va petrece în pustiu şi nici nu se va mai întoarce în Egipt, nici nu va cuceri Canaanul.

Intervalul cuprins de cartea aceasta este de doi ani.

CAPITOLUL I

1. După ce avuseseră astfel parte de izbăvire nesperată, în drumul lor spre Muntele Sinai, evreii au tras iarăşi mari ponoase de pe urma faptului că regiunea prin care au trecut era din cale afară de pustie, resimţind deopotrivă nevoia de hrană, ca şi de apă în şi mai mare măsură, aşa că nu numai oamenii duceau lipsă de cele necesare traiului, ci până şi vitele nu găseau nutreţ pe săturate, căci ţinutul era secetos şi fără cea mai neînsemnată umezeală care să îngăduie roadelor să crească. Prin asemenea meleaguri erau constrânşi evreii să meargă, fiindcă nu aveau altă cale de ales. La porunca dată de conducătorii lor, îşi luau cu ei apă din locurile prin care treceau; când îşi terminau provizia, drumeţii erau obligaţi să sape fântâni, munca lor fiind îngreunată de tăria solului. Până şi puţina apă pe care o obţineau era amară, câtuşi de puţin bună de băut şi oricum neîndestulătoare pentru mulţimea lor. Pe când călătoreau în felul acesta, în prima zi, spre seară, ei au ajuns în locul care se numea Mar, chemându-se aşa din pricina că nu putea fi băută, căci în ebraică amărăciunii i se zice Mar. Istoviţi de mersul îndelungat, ca şi de lipsa merindelor (că atunci nu mai dispuneau de nici un fel de hrană), evreii au rămas acolo mai multă vreme. În locul acela se afla o fântână (datorită căreia au şi zăbovit mai mult) şi, chiar dacă ea nu era în stare să astâmpere setea unei oşti atât de mari, drumeţii se mângâiau cu gândul că barem au întâlnit-o într-un astfel de ţinut, Auziseră de la iscoadele lor că în drumul pe care îl mai aveau de parcurs nu vor mai întâlni nici o altă sursă. Era apa atât de amară şi de nesuferită încât nu numai oamenii, ci şi vitele n-au putut să bea din ea.

2. Când a văzut că poporul era abătut şi în situaţia de faţă vorbele sale nu mai izbuteau să-l înduplece (deoarece nu avea de-a face cu o oaste care să înfrunte cu bărbăţie adversitatea împrejurărilor şi întregul elan al celor cu suflet nobil era stăvilit de gloata copiilor şi femeilor prea slabe pentru a fi convinse prin propria lor judecată), Moise a fost pus la grea încercare, ca şi cum ar fi trebuit să la asupra lui pacostea căzută pe capul tuturor. Fiindcă nu pe altul, ci numai pe el îl căutau şi îl implorau – femeile pentru copiii lor şi bărbaţii pentru propriile soţii – să nu-i nesocotească, ci să le arate drumul spre izbăvire. Aşadar, Moise şi-a îndreptat ruga spre Dumnezeu, cerându-i să lecuiască meteahna apei şi, din amară cum era, s-o facă bună de băut. Învoindu-se Dumnezeu să-l împlinească rugămintea, Moise a apucat vârful unui lemn ce zăcea la picioarele sale, l-a despicat în lungimea lui, apoi l-a aruncat în fântână; după aceea, a dat evreilor vestea că Domnul le-

a ascultat rugile şi-a făgăduit că le va da apa pe care şi-o doresc atât de mult doar dacă vor transpune în faptă repede şi cu tragere de inimă porunca lui. Întrebat de oameni ce anume aveau de făcut pentru ca apa să se îmbunătăţească, Moise le-a cerut celor mai voinici bărbaţi din jur să scoată de zor apă din fântână, zicându-le că, de îndată ce vor fi îndepărtat cea mai mare parte a ei, cât a mai rămas va fi bună de băut. Aceia s-au pus pe treabă şi astfel apa, stârnită şi curăţită prin necontenita-i primenire, a devenit dulce.

3. Punându-şi tabăra în mişcare, evreii au sosit la Elis, care, din depărtare, avea o înfăţişare plăcută (datorită palmierilor aflaţi acolo), dar în imediata-i apropiere, s-a dovedit neprimitoare. Căci palmierii, în jur de şaptezeci, nu crescuseră ca lumea, şi, din cauza lipsei de apă, rămăseseră scunzi, deoarece întregul ţinut era uscat şi nisipos. Până şi izvoarele, douăsprezece la număr, aveau curgerea slabă şi apă puţină, ţâşnitura lor nefiind puternică; de altfel ele nici nu împroşcau întruna, iar stropi de-abia picurau, încât cine săpa în nisip, nu găsea mai nimic. Chiar dacă mai adunai uneori niscaiva stropi, ei erau prea tulburi pentru a fi folosiţi ca apă de băut. Pomii erau şi prea firavi ca să dea roade, din pricina lipsei de apă care să-l îmboldească şi să-l învioreze.

Evreii îşi mustrau propria căpetenie, strigau împotriva ei şi o făceau vinovată de nenorocirile îndurate şi de încercările grele prin care treceau. În timpul celor treizeci de zile de la începutul drumeţiei lor, îşi consumaseră toate proviziile luate cu ei şi, fiindcă nu mai găseau nimic de mâncare, puţin mai lipsea ca ei să-şi piardă şi ultima nădejde. Cu gândul aţintit asupra năpastelor întâmplate, nu-şi mai aminteau în câte privinţe erau ei datori lui Dumnezeu, precum şi de curajul şi înţelepciunea lui Moise, fiind atât de mânioşi pe căpetenia lor încât intenţionau s-o omoare cu pietre, ca şi cum ea ar fi fost pricina necazurilor lor.

4. În vreme ce mulţimea era furioasă şi foarte pornită împotriva lui, Moise, sigur de ajutorul lui Dumnezeu şi sigur că slujeşte cu deplină credinţă binele celor din propria-i seminţie, a venit în mijlocul alor săi, care vociferau şi ţineau în mâini pietre gata să-l lovească. Deoarece avea o înfăţişare foarte impunătoare şi deţinea harul de a convinge mulţimea prin talentul vorbirii, el a căutat să-l domolească mânia, implorându-o ca, în supărarea clipei de faţă, să nu dea uitării binefacerile pe care le-a primit de la Dumnezeu până atunci. În pofida ponoaselor de acum, gândul să nu dea deoparte favoarea Domnului şi darurile sale, care au fost mari şi au întrecut aşteptările. Toţi să fie ferm convinşi că providenţa divină îi va scoate şi din prezenta încurcătură, pe care se pare că Ea a trimis-o anume ca să le pună la încercare virtutea şi răbdarea, spre a se convinge dacă îşi mai amintesc de minunile săvârşite mai înainte, sau dacă le-au uitat de-a binelea pe acestea în restriştea unde se află acum. Îi învinovăţeşte de faptul că n-au dat dovadă de statornicie în îndurarea nenorocului căzut asupra lor, nici în păstrarea amintirii binelui anterior acestuia, câtă vreme îl dispreţuiesc pe Dumnezeu şi voinţa lui, mulţumită căreia au putut părăsi Egiptul; îl urmăresc cu nedreapta lor ură până şi pe slujitorul său, care nu i-a minţit niciodată în ceea ce le-a spus sau le-a prezis din poruncă dumnezeiască. Moise le-a enumerat toate: de ce prăpăd au fost loviţi egiptenii când s-au opus hotărârii lui Dumnezeu de a-i lăsa să plece pe evrei; cum au socotit egiptenii că apa fluviului era sângerie şi nefolositoare, iar ei au găsit-o dulce şi bună de băut; cum marea şi-a tras departe valurile, aştemând în faţa lor o minunată cale spre izbăvire şi oferindu-le ocazia să asiste la pieirea duşmnilor; cum Dumnezeu le-a procurat din belşug armele de care duceau mare lipsă; aşijderea cum, în multe alte prilejuri, văzându-i în marc primejdie, Dumnezeu i-a scos pe neaşteptate la liman. Aşadar, evreii să nu-şi piardă nici acum nădejdea în providenţa divină şi să aştepte în linişte, convinşi că ajutorul Domnului nu vine niciodată prea târziu, chiar dacă el nu se arată numaidecât, lăsându-i mai întâi să înfrunte unele greutăţi. Să se înţeleagă faptul că Dumnezeu nu zăboveşte din nepăsare, ci doar pentru ca să le pună la încercare răbdarea şi dragostea lor de libertate,şi să constate dacă ei sunt în stare să tânjească după hrană sau să rabde de sete mai degrabă decât să zacă în robie, aidoma vitelor dispuse să-şi slujească stăpânii, care le îngraşă potrivit sarcinilor încredinţate. În sfârşit, el însuşi se preocupă nu atât de propria-i izbăvire (căci nu va fi nici o nenorocire dacă va avea parte de o moarte nedreaptă), cât

mai ales de siguranţa celorlalţi, căci dacă îl vor ucide cu pietre, îşi vor arăta dispreţul faţă de Dumnezeu.

5. În felul acesta a izbutit Moise să-l potolească pe ai săi, iar pe cei ahtiaţi de mânuirea pietrelor împotriva lui să renunţe, fă-cându-i să se căiască pe cei ce erau gata să-l omoare. Când a văzut însă că, nu fără vina lor, viaţa evreilor era într-o grea cumpănă, el s-a hotărât să-şi îndrepte ruga spre Dumnezeu şi să-l ceară sprijinul. Urcându-se pe o colină mai înaltă, l-a implorat pe Dumnezeu (deoarece numai în puterea lui se află salvarea) să-şi ajute poporul ca să scape din amarnica-i năpastă şi să-l ierte greşeala spre care l-a împins nevoia, fiindcă firea omenească este de obicei temătoare şi nesupusă în faţa nenorocirilor. Atunci Dumnezeu s-a învoit să-l asculte, făgăduindu-i că-i va susţine pe evrei. După ce a primit consimţământul Domnului, Moise a coborât înspre mulţime. Cum i-au văzut chipul înseninat de divina promisiune, oamenii, din trişti cum erau, s-au înveselit deodată. Moise s-a oprit în mijlocul adunării, spunând că a venit să le aducă de la Dumnezeu izbăvirea din nenorocirile în care se zbăteau. La puţină vreme după aceea, o mare mulţime de prepeliţe (căci asemenea păsări trăiesc îndeobşte în Golful Arabic) a sosit trecând în zbor peste mare şi, întrucât erau istovite de lunga lor călătorie prin văzduh şi mai mult decât celelalte zburătoare cutează să se apropie de pământ, au poposit în preajma evreilor. Aceştia le-au prins cu mâinile, de parcă hrana aceasta le fusese trimisă de Dumnezeu, şi astfel şi-au pus capăt nevoilor. Atunci Moise s-a adresat Domnului spre a-i aduce mulţumiri, fiindcă, potrivit promisiunii sale, îl ajutase atât de repede.

6. Curând după prima provizie de hrană, Dumnezeu a dat-o evreilor şi pe cea de-a doua. Căci atunci când Moise şi-a înălţat mâinile să se roage, de sus au căzut stropi de rouă şi, cum ele i se lipeau de mâini, Moise a presupus că era vorba de un nou fel de hrană trimis de Dumezeu. După ce mai întâi i-a gustat singur, s-a bucurat mult şi, fiindcă mulţimea neştiutoare socotea că avea de-a face cu fulgi de nea şi că acum sosise anotimpul când obişnuiau să cadă, i-a lămurit că nu erau stropi de rouă, căzuţi din cer, cum îşi închipuiau ei, ci hrana trimisă spre izbăvirea şi îndestularea lor. După ce a gustat el însuşi din aşa-zisa rouă, a cerut oamenilor să se convingă la rândul lor. Aceştia au urmat pilda căpeteniei lor şi hrana i-a bucurat: căci era dulce ca mierea şi plăcută la gust, amintind dintre mirodenii răşina de bellium şi, ca mărime, sămânţa de coriandru. Ea a fost culeasă cu sârguinţă şi fiecare trebuia să adune zilnic câte un assarorâ (o unitate de măsură): căci în felul ăsta nimeni nu va duce lipsă de hrană. Astfel, exista temerea că cei puternici, dornici să culeagă mai mult, îi vor stânjeni pe cei mai slabi să-şi agonisească propria mâncare. Cei care căutau să depăşească măsura prescrisă nu trăgeau nici un folos din truda lor: nu se alegeau cu mai mult de un assaron. Partea rămasă pentru ziua următoare nu mai putea fi mâncată, căci era spurcată de viermi şi acreală. Divină şi minunată era această hrană; cine se înfrupta din ea se putea lipsi de altă mâncare. Până în zilele noastre cade în întreaga regiune această rouă pe care Dumnezeu a trimis-o atunci de dragul lui Moise spre a sluji drept hrană. Ea se numeşte la evrei Manna. Căci în limba noastră man este o particulă interogativă, folosită de noi când vrem să întrebăm: „ce-o fi asta?" Dar evreii s-au bucurat mult de ceea ce le-a căzut din cer. Aceasta le-a fost hrana lor vreme de patruzeci de ani, adică întregul răstimp pe care l-au petrecut în pustiu.

7. După ce au mers mai departe şi au ajuns la Rafidim, evreii au fost chinuiţi de-o sete cumplită, deoarece în zilele precedente dăduseră de izvoare foarte puţine şi, văzând ei că ţinutul era cu totul arid şi lipsit de apă, s-au simţit năpăstuiţi, aşa că au cârtit iarăşi împotriva lui Moise. El a rămas câtăva vreme departe de vălmăşagul mulţimii şi, înălţându-şi ruga spre Dumnezeu, l-a implorat ca, aşa cum le-a oferit mai înainte hrana de care avuseseră mare nevoie, acum să le procure şi apă, căci merindele singure nu le sunt de folos în absenţa băuturii. Domnul n-a şovăit mult să-şi dovedească dărnicia, ci i-a făgăduit lui Moise să-l arate un izvor cu apă din belşug acolo unde s-ar fi aşteptat mai puţin. Apoi i-a poruncit să lovească cu toiagul în stânca pe care o va vedea mai întâi, şi de acolo va obţine apă cât poftеşte: rămâne în grija lui ca ea să curgă fără vreo osteneală sau efort. De îndată ce-a aflat de la Dumnezeu acest lucru, Moise s-a întors la poporul

său, care îl aştepta îngrijorat şi cu privirea aţintită asupra lui; căci ai săi l-au şi zărit de pe o colină cum cobora în mers avântat. Când a sosit în mijlocul lor, le-a spus că Dumnezeu îi va scăpa şi de această năpastă, căci s-a învoit să le dea o nesperată izbăvire, asigurându-i că va face să ţâşnească pentru ei un pârâu din stâncă. La auzul acestor vorbe, toţi au încremenit, ca şi cum, chinuiţi de sete şi de greutăţile drumului lung, le mai revenea truda să sape în stâncă; dar când Moise a lovit-o cu toiagul său, din ea a ţâşnit apă multă şi nespus de limpede. Oamenii au rămas surprinşi de neaşteptata noutate a priveliştii, încât ai fi zis că-şi potoliseră setea doar dintr-o simplă privire. Cei care au sorbit din izvor, găsind că apa lui era plăcută şi dulce, l-au socotit aievea un dar al lui Dumnezeu. Apoi şi-au arătat admiraţia faţă de Moise, pe care Dumnezeu îl cinstea atât de mult; l-au răsplătit însă prin jertfe pe dumnezeu, pentru deosebita grijă pe care le-o poartă. Sfânta Scriptură, păstrată în interiorul templului, arată că Dumnezeu i-a spus dinainte lui Moise felul în care El va lăsa să ţâşnească apa din stâncă.

CAPITOLUL II

1. Când însă faima evreilor s-a răspândit în lung şi în lat, vorbele despre ei împrăştiindu-se tot mai mult, nu mică a fost teama care i-a cuprins pe localnici; au fost trimişi soli în toate părţile, prin care se încurajau unii pe alţii să-şi reunească forţele şi să le stârpească seminţia. În contra lor îi stârneau pe ceilalţi mai ales locuitorii din Gobolitis şi Petra, care se numeau amaleciţi, fiind şi cei mai războinici dintre neamurile învecinate. Prin soli trimişi supuşilor săi şi popoarelor învecinate, regele lor aţâţa la război împotriva evreilor, sub pretextul că ei alcătuiau o oaste străină care fugise din robia egiptenilor, ca să le urzească pieirea, spunând următoarele: „Nu se cade, firește, să-l dispreţuim, ci, atâta timp cât puterea lor n-a crescut şi n-au cunoscut încă prosperitatea şi, încurajaţi de şovăiala noastră, ei să fie primii care ne declară război. Mai sigur şi mai înţelept ar fi ca noi să-l oprimăm şi să-l pedepsim pentru ceea ce au făcut în pustietate, mai înainte ca să ne vedem oraşele şi bogăţiile încăpute pe mâinile lor. Este o faptă mult mai chibzuită strădania pe care ţi-o dai să dobori puterea duşmanului înainte ca ea să-şi înceapă ascensiunea, decât s-o împiedici mai târziu să se dezvolte, când ea s-a consolidat între timp. În această din urmă situaţie ne aflăm acum, de parcă am fi indignaţi de forţa superioară a inamicului; în schimb, în primul caz, noi le putem reteza orice chef de a întreprinde ceva în dauna noastră!" După ce s-au aţâţat unii pe alţii prin solii trimişi vecinilor lor, ei au hotărât să se războiască cu evreii.

2. Înarmarea băştinaşilor a fost pricina descumpănirii şi îngrijorării lui Moise, care nu se aştepta deloc la această duşmănie din partea lor. Faptul că au fost puşi în situaţia de a înfrunta şi norocul, ca şi primejdiile războiului, a tulburat adânc gloatele evreilor, care resimţeau lipsuri în toate privinţele, fiind nevoiţi să se măsoare cu nişte luptători bine conduşi şi înarmaţi cum se cuvine. Dar Moise a început să-l încurajeze, i-a îndemnat să-şi recapete stăpânirea de sine şi să aibă deplină încredere în sprijinul Domnului, care i-a ajutat să-şi redobândească libertatea, sperând să le dăruiască izbânda asupra duşmanilor hotărâţi să le-o răpească. Să-şi dea seama că şi oastea lor este mare, fără să ducă lipsă de nimic, nici de arme, bani sau provizii, fiindcă au de partea lor reazemul Domnului. Oastea vrăjmaşilor este însă mică, prost înarmată şi slabă, iar Dumnezeu nu va îngădui ca ei să fie biruiţi de nişte bărbaţi de teapa lor. Să ţină minte că au un susţinător, al cărui sprijin s-a vădit în numeroase împrejurări şi în primejdii mai mari decât cele ale războiului. De această dată, evreii trebuie să se lupte doar cu oamenii; în schimb, mai înainte, când potrivnicii lor şi mai periculoşi au fost foamea şi setea, muntele şi marea, orice cale spre fugă fiindu-le închisă, binecuvântata ocrotire a lui Dumnezeu i-a ajutat să depăşească toate piedicile. Moise i-a rugat pe ai săi să pornească acum cu inima cât mai voioasă la război, pentru că victoria lor asupra duşmanilor le promite o pradă cu toate bunurile din lume.

3. Prin asemenea vorbe înflăcăra mulţimea Moise, care a chemat la el căpeteniile triburilor şi oamenii de vază, mai întâi pe fiecare în parte, apoi pe toţi laolaltă, iar pe tineri i-a îndemnat să asculte de spusele

celor vârstnici, ultimii trebuind să se supună ordinelor date de comandantul oştirii. Cu sufletele îmbărbătate în faţa primejdiei şi pregătiţi să se încleşteze în luptă, sperând că, în sfârşit, se vor elibera de relele care îi pândeau, ei i-au cerut lui Moise să-l ducă de-a dreptul şi fără zăbavă în întâmpinarea duşmanului, să nu le scadă avântul. Din întreaga mulţime a celor mai destoinici în război, Moise a ales şi a pus în fruntea lor pe Iesus, fiul lui Nave din tribul Efraim, un bărbat nespus de viteaz şi rezistent la eforturi, foarte hotărât şi în gândire şi în vorbire, care îl cinstea mult pe Dumnezeu (căci cultivarea evlaviei o învăţase de la Moise), bucurându-se de o deosebită preţuire în rândul evreilor. Partea mai neînsemnată a celor bine înarmaţi a fost plasată de Moise în preajma proviziei de apă, pentru paza copiilor, femeilor şi a întregii tabere. Toată noaptea s-au echipat evreii, reparându-şi armele care aveau un cusur, fiind atenţi la comandanţii lor, ca şi cum ar fi fost gata să intre în luptă la semnalul dat de Moise. Chiar şi Moise a rămas treaz toată noaptea, ca să-l dea lui Iesus îndrumări precise cum să-şi aranjeze oastea. Când s-a arătat lumina zilei, l-a sfătuit pe acesta să nu ştirbească în luptă speranţele care s-au pus în el, străduindu-se prin faptele sale de arme să câştige preţuirea oştenilor săi în această campanie. I-a îndemnat de-asemenea pe fiecare dintre evreii cei mai de vază, apoi a îmbărbătat întreaga mulţime de războinici să-şi arate vitejia. După ce şi-a înflăcărat şi şi-a pregătit oastea prin cuvintele sale, Moise s-a urcat pe un munte, încredinţându-şi deopotrivă armata lui Dumnezeu şi lui Iesus.

4. Ostile duşmane s-au întâlnit faţă în faţă, mâinile s-au încleştat pe arme şi cu multă îndârjire lupta fiecare tabără, unul îmbărbătându-l pe celălalt. Atâta vreme cât Moise ţinea braţele întinse, evreii îi biruiau pe amaleciţi. Când însă n-a mai fost în stare să ţină braţele întinse, din pricina oboselii (căci de câte ori le lăsa jos, de atâtea ori duşmanii îi dovedeau pe evrei), el i-a chemat pe fratele său Aaron şi pe propriu-i cumnat Orus, soţul surorii sale Mariamme, să-l stea de o parte şi de alta, sprijinindu-i braţele, fără să dea semne de slăbiciune. Astfel au obţinut evreii o deplină izbândă asupra amaleciţilor, pe care i-ar fi stârpit în întregime, dacă sosirea nopţii nu i-ar fi împiedicat s-o facă. Strămoşii noştri au obţinut o victorie strălucită şi oportună, căci pe de o parte i-au nimicit pe cei cu care s-au luptat, pe de altă parte au vârât groaza în locuitorii din împrejurimi; aşijderea au dobândit, ca răsplată pe măsura eforturilor depuse de ei, o pradă mare şi deosebit de bogată. După ce au pus stăpânire pe tabăra duşmană, au adunat de acolo uriaşe comori, care puteau fi trecute în folosul poporului cât şi al lor personal, ei, care puţin mai înainte duceau mare lipsă şi de hrana zilnică. Această bătălie câştigată nu le-a adus reale foloase doar până în zilele noastre, ci chiar şi în viitor îşi va arăta avantajele; căci evreii au adus sub jugul lor nu numai trupurile vrăjmaşilor, ci şi cugetul lor şi, după această zdrobire a amaleciţilor, au insuflat groază tuturor popoarelor învecinate. Mare a fost puterea bogăţiilor cu care s-au ales evreii. Duşmanul lăsase în tabăra lui însemnate cantităţi de aur şi argint, vase de bronz ce slujeau la pregătirea bucatelor, mari grămezi de monede de aur şi argint; apoi ţesături şi podoabe pentru arme, alte obiecte de artă şi de zestre ostăşească, aşijderea prada feluritelor animale şi uneltele care însoţesc îndeobşte o oaste în marşul ei. În urma victoriei, evreii s-au bizuit mai temeinic pe vitejia lor, au dobândit mai multă încredere decât până atunci în propriile puteri, precum şi în însuşirea lor de a face faţă mereu eforturilor, căpătând convingerea că pot să-l biruie pe toţi. Iată care au fost urmările acestei bătălii.

5. În ziua următoare, îngăduind să fie despuiate cadavrele duşmanilor, iar armele aruncate de fugari să fie adunate, Moise le-a împărţit pentru răsplătirea celor ce se distinseseră în luptă. L-a lăudat pe Iesus în faţa întregii oştiri, martora strălucitelor sale fapte. Pe câmpul de luptă nu a căzut nici un evreu; în schimb din rândul duşmanilor, erau atât de mulţi, că nu pridideai să-l mai numeri. Pentru cuvenita jertfă de mulţumire, Moise a înălţat un altar, invocându-l pe Biruitorul Dumnezeu. Apoi a prezis că amaleciţii sunt sortiţi pieirii şi că nici unul dintre ei nu va mai supravieţui în viitor, fiindcă i-au chemat pe evrei la luptă fără un motiv întemeiat, în vreme ce aceştia se aflau în pustiu, zbătându-se în lipsuri mari. La sfârşit, a dat un ospăţ în

cinstea oştirii. Acesta a fost primul război al evreilor, după ieşirea lor din Egipt, purtat de ei împotriva unor duşmani care i-au provocat şi astfel s-a ajuns la luptă făţişă. Când sărbătorescul ospăţ prin care s-a celebrat victoria a luat sfârşit, Moise i-a lăsat câteva zile pe evrei să se refacă şi să se odihnească; după aceea i-a dus mai departe, strânşi în coloană de marş. Avea acum mulţi oşteni cu armament greu. Înaintând prea încet, abia în a treia lună de la plecarea din Egipt Moise a ajuns la muntele Sinai, unde, aşa cum am povestit mai înainte, a întâlnit rugul de mure şi celelalte minunate apariţii.

CAPITOLUL III

Raguel, socrul său, care primise vestea succeselor războinice, a pornit la drum ca să-l aducă felicitări, Moise şi Sefora şi fiii lor primindu-l cu braţele deschise. Moise s-a bucurat mult de sosirea socrului său şi, după aducerea jertfei închinate Domnului, a pregătit un festin în preajma rugului de mure, care arsese, fără să se mistuie deloc. Mulţimea, unde fiecare era aşezat după tribul său, a luat parte la ospăţ. Dar Aaron şi Raguel, împreună cu soţii lor, au înălţat cântece de laudă lui Dumnezeu, preamărindu-l ca pe izvoditorul libertăţii şi al norocului lor; au rostit de asemeni numai vorbe bune despre propriul conducător, fiindcă datorită vitejiei sale, toate lucrurile s-au înfăptuit după pofta inimii lor. În sfârşit, Raguel, în elogiile sale adresate lui Moise, a adus multe laude poporului, dar l-a glorificat în cea mai mare măsură pe Moise pentru bărbăţia cu care a înfruntat primejdiile, de dragul prietenilor săi.

CAPITOLUL IV

1. A doua zi, Raguel a remarcat că Moise era prea împovărat de îndeletnicirile lui (căci el aplana toate disputele ori de câte ori era solicitat, toţi se duceau la el, fiindcă credeau că nu li se dădea dreptate dacă judecătorul nu era Moise; chiar şi cei care îşi pierduseră procesul nu i-o luau în nume de rău şi sentinţa nu li se părea nedreaptă, ci rostită potrivit celui mai temeinic drept). El a păstrat atunci tăcerea, nevrând să împiedice pe nici unul dintre cei ce dore.au să aibă parte de discernământul vestitului conducător. Dar, după ce s-a îndepărtat mulţimea, l-a luat pe Moise deoparte şi, o dată rămaşi singuri, i-a spus părerea lui privitoare la cele întâmplate. L-a sfătuit ca neînţelegerile neînsemnate să le încredinţeze altora, el însuşi să le rezolve doar pe cele mai importante, şi preocuparea lui să rămână astfel izbăvirea întregului său popor. Printre evrei există negreşit destui alţii care să se arate destoinici în împărţirea dreptăţii. Dar ca să se îngrijească de bunăstarea atâtor mii de oameni nu-i în stare nimeni în afară de Moise sau de altul asemenea lui. I-a mai zis apoi: „Ştii singur că virtutea mi te aşază deasupra tuturora şi că, aflat în graţia Domnului, ai făcut atât de multe pentru salvarea şi propăşirea neamului, aşa că lasă să treacă în grija altora judecarea pricinilor lui! Pune-te doar în slujba lui Dumnezeu şi în acest fel îţi vei aduce poporul într-o situaţie mai sigură şi mai prosperă. Potrivit sfatului meu privitor la treburile omeneşti, fă numărătoarea grijulie a oştirii tale, împarte-o în unităţi de câte zece mii şi pune în fruntea lor căpetenii alese din mijlocul acestora. Apoi treci la diviziuni de câte o mie. Le împărţi pe fiecare în câte cinci sute, iarăşi în câte o sută şi, în sfârşit, în câte cincizeci; deasupra lor să aşezi conducători care să aibă sub autoritatea lor treizeci, douăzeci şi zece oameni. Unul va fi mai presus de celălalt şi va primi numirea de la cel care îi este superior ca număr de subalterni. Bărbaţii socotiţi de întreaga mulţime drept cei mai pricepuţi şi mai drepţi să dea verdictul în neînţelegerile lor. Dacă pricina dezbătută de ei este ceva mai grea, s-o aducă la cunoştinţă celor de rang mai înalt. Dacă şi aceştia cred că judecarea procesului este prea complicată, atunci ei să-ţi încredinţeze ţie această pricină. Aşa se va întâmpla de ambele părţi, încât evreii îşi vor face singuri dreptate, dar şi tu, slujindu-l sârguincios pe Dumnezeu, îi vei atrage bunăvoinţa asupra lor!"

2. Cum a primit poveţele lui Raguel, Moise i-a şi urmat bucuros îndemnul şi a orânduit numaidecât toate lucrurile întocmai cum propusese acesta; n-a ascuns deloc pe iniţiatorul împărţirii, nici nu şi-a însuşit-o deloc,

ci a dezvăluit poporului cine a aflat-o primul. Până şi în cărţile pe care le-a scris, Moise îl menţionează pe Raguel ca descoperitorul împărţirii pomenite mai înainte; el a socotit un fapt lăudabil să mărturisească făţiş meritele celorlalţi, recunoscând în scris folositoarele descoperiri ale altora, pentru a le atribui faima ce li se cuvenea. Aşadar, de aici reiese limpede ce fire cinstită a avut Moise. Dar despre asta vom mai vorbi şi în alte locuri ale lucrării de faţă, la momentul potrivit.

CAPITOLUL V

1. Moise a chemat poporul şi i-a spus că va merge pe muntele Sinai ca să se întâlnească cu Dumnezeu, aducând de acolo oracolul pe care l-a rostit El însuşi. A poruncit evreilor să-şi aşeze tabăra în preajma muntelui Sinai, să se afle cât mai în apropierea Lui. După rostirea acestor vorbe, s-a urcat pe muntele Sinai, cel mai înalt pisc al întregului ţinut şi, datorită înălţimii sale mari, el nu numai că era şi inaccesibil oamenilor, dar nici ochii nu puteau să-l privească fără să se înceţoşeze. Din această pricină, datorită credinţei larg răspândite că acolo locuia Dumnezeu, Sinai inspira teamă multă şi nimeni nu s-a suit pe creasta lui. După porunca dată de Moise, evreii şi-au instalat tabăra la poalele muntelui, cu inimile cuprinse de avânt şi bucurie, ca şi cum Moise se întorcea mai mult ca sigur de la Dumnezeu cu cele mai bune promisiuni nutrite de speranţa lor. Îşi aşteptau căpetenia întruniţi la ospeţe, îşi păstrau cu strictеţe curăţenia lor, ferindu-se vreme de treizeci de zile să aibă de-a face cu femeile, aşa cum le spusese Moise. Prin rugile lor stăruiau pe lângă Dumnezeu să-l primească cu îngăduinţă pe Moise, trimiţându-le daruri care să le facă viaţa fericită. Şi-au luat la ei hrană mai îmbelşugată şi alături de soţiile şi copiii lor, îşi împodobeau şi îşi curăţau veşmintele.

2. Astfel au petrecut două zile în ospeţe copioase. În a treia zi însă, înainte de răsăritul soarelui, toată tabăra evreilor a fost învăluită de nişte nori, aşa cum nu mai văzuseră niciodată, acoperind întregul spaţiu dintre corturi. Şi în timp ce restul cerului era senin, iată că s-au dezlănţuit vânturi vijelioase, ploile cădeau potop de sus, fulgere scăpărau înfricoşător în faţa ochilor, tunete şi trăsnete năprasnic căzute din cer vădeau prezenţa Domnului, care se apropia binevoitor, în întâmpinarea dorinţelor lui Moise. Aş dori ca cititorii mei să la aceste lucruri cum crede fiecare de cuviinţă; eu am datoria să istorisesc ceea ce stă scris în Cărţile sfinte. Când au văzut una ca asta şi au auzit zarva cumplită, evreii au început să tremure de frică, deoarece nu erau deprinşi cu asemenea fenomene cereşti şi zvonul care circula privitor la munte, cum că Domnul îl cutreiera adesea, le-a umplut minţile de o groază fără pereche. Ca atare, ei rămâneau abătuţi în corturi şi socoteau că, în mânia lui, Domnul îl ucisese pe Moise, aşteptându-se, la rândul lor, să aibă un sfârşit asemănător.

3. In vreme ce evreii stăteau înfricoşaţi, s-a arătat deodată Moise cu chipul voios şi plin de măreţie. Cum l-au văzut, teama le-a dispărut şi speranţa în viitorul lor mai bun s-a trezit din nou; numaidecât vremea s-a îndreptat şi, la sosirea lui Moise, norii care puţin mai înainte tulburaseră cerul s-au risipit. După aceea, el a chemat poporul la adunare, ca să asculte poruncile date de Dumnezeu. Când evreii s-au strâns laolaltă, s-a urcat pe un loc mai ridicat, de unde glasul său era auzit de toţi, şi le-a zis următoarele: „Evreilor, aflaţi că Dumnezeu m-a primit cu bunăvoinţa pe care mi-a arătat-o şi mai înainte, iar acum el este de faţă, în tabăra noastră, ca să vă arate calea spre o viaţă mai fericită, ca şi spre un stat mai bine întocmit. De aceea, în numele Lui şi al propriilor sale înfăptuiri, vă conjur să nu-mi dispreţuiţi vorbele, întrucât El are în vedere numai persoana mea, în timp ce vouă vi se adresează prin limbaj omenesc. Cântărind bine înţelepciunea ordinelor trimise vouă veţi recunoaşte măreţia Celui ce le-a dat şi în interesul nostru nu m-a socotit nedemn să-mi cuvânteze. Căci nu Moise, fiul lui Amaram şi al Ioachebedei, vă dă aceste porunci, ci Cel care, prin atotputernicia lui, a făcut, doar de dragul izbăvirii voastre, să curgă pe Nil sânge în loc apă de şi a înduplecat îndărătnicia egiptenilor prin fel şi fel de plăgi; cel care v-a croit un drum prin mijlocul mării; cel care a lăsat să cadă din cer hrană pentru cei ce duceau lipsă de orice provizie; cel care a iscat dintr-o stâncă un izvor cu

apă îmbelşugată când eraţi însetaţi; cel de la care Adam a primit în dar tot ce produc pământul şi marea; cel care l-a salvat pe Noe de potop; cel care l-a înzestrat cu Ţara Canaanului pe Abraham, strămoşul nostru, ajuns în rătăcirile sale acolo; cel prin care Isaac a fost zămislit de părinţii lui la o vârstă foarte înaintată; cel care i-a dăruit lui Iacob doisprezece fii, distingându-se prin virtuţile lor; cel prin care Iosif a obţinut rangul de guvernator al egiptenilor. El este cel ce vă dă poruncile prin intermediul meu. Pe acestea să le socotiţi voi sfinte şi mai scumpe decât soţiile şi copiii pe care-i aveţi. Câtă vreme le veţi respecta, veţi avea parte de o viaţă fericită: ţara noastră se va bucura de roade bogate, marea nu va fi bântuită de furtuni, pruncii vi se vor naşte la sorocul firesc, iar pe duşmani îi veţi înfricoşa nespus. Cu ochii mei văzutu-l-am pe Domnul, i-am auzit nemuritoru-i glas; în grija lui se află neamul nostru, precum şi dăinuirea lui!"

4. După ce le-a spus acestea, a adus bărbaţii, împreună cu soţiile şi copiii lor, la faţa locului, ca să-l audă ei înşişi pe Dumnezeu cuvântând despre ceea ce aveau de făcut: autoritatea cuvintelor să nu fie cumva ştirbită prin faptul că au fost rostite de o limbă omenească, încât răspândirea lor să nu aibă o trecere mai mică. Şi glasul Său din înaltul cerului a răsunat în urechile tuturora, încât n-a mai rămas nimeni care să nu audă limpede fiecare din poruncile pe care Moise le-a lăsat scrise pe două table. Nu-mi este îngăduit să le dezvălui conţinutul cuvânt cu cuvânt, voi reda totuşi tâlcul lor.

5. Prima poruncă ne învaţă, aşadar, că Dumnezeu este unul singur şi trebuie să te rogi numai Lui. A doua poruncă cere să nu ciopleşti vreun chip de vieţuitoare ca să te închini lui; a treia poruncă spune să nu iei numele Domnului în deşert; a patra poruncă: să socoteşti ca sfântă cea de-a şaptea zi, abţinându-te de la orice muncă; a cincea poruncă: să-ţi cinsteşti părinţii; a şasea poruncă: să nu ucizi; a şaptea poruncă: să nu fii desfrânat; a opta poruncă: să nu furi; a noua poruncă: să nu mărturiseşti strâmb împotriva aproapelui tău; a zecea poruncă: să nu râvneşti la bunul nimănui.

6. Auzind de la Domnul însuşi vorbele împărtăşite lor şi de Moise prin viu grai, poporul le-a primit cu mare bucurie, apoi s-a împrăştiat. În zilele următoare mulţi s-au înfăţişat adesea la cortul lui şi i-au cerut să le aducă poruncile chiar de la Dumnezeu. Moise le-a îndeplinit vrerea şi a aşternut în scris ce avea fiecare de făcut în cursul vieţii sale; toate acestea le voi înfăţişa la momentul potrivit. Cele mai multe legi le voi păstra pentru o altă lucrare, unde ele vor fi tratate pe larg.

7. În aceste împrejurări, Moise s-a suit iarăşi pe muntele Sinai, după ce a spus dinainte intenţia lui. Evreii l-au privit cum se urca spre creastă. Şi pentru că a zăbovit acolo multă vreme (căci el lipsea de patruzeci de zile), evreii s-au temut că i s-a întâmplat un necaz; dar, dintre toate nenorocirile care se abătuseră asupra lor, nici una nu i-ar fi afectat mai puternic decât dacă s-ar fi convins că Moise murise. Opiniile oamenilor erau într-o aprigă dispută: unii spuneau că el fusese sfâşiat de fiare sălbatice, majoritatea celor care aveau această părere făcând parte dintre cei ce îl urau; alţii însă credeau că se întorsese acasă la Dumnezeu. Cei mai cumpătaţi, care nu găseau pe placul lor nici una din aceste păreri, admiteau că se prea poate ca el să-şi fi găsit omenescul sfârşit sfârtecat de fiare şi li se părea totodată verosimil că, datorită virtuţilor sale, Dumnezeu să-l fi luat cu el, nefăcându-şi griji prea mari în legătură cu soarta dispărutului. Socotindu-se lipsiţi de un asemenea conducător şi sfătuitor cum nu mai sperau să găsească un altul, aceştia erau cuprinşi de-o jale adâncă şi fără sfârşit. Chiar dacă ar mai fi crezut că lui Moise nu i se întâmplase nici un rău, tot nu se puteau abţine să fie posomorâţi şi întristaţi. Deoarece Moise le poruncise să rămână neclintiţi, evreii nu cutezau să-şi urnească tabăra din loc.

8. După ce au trecut patruzeci de zile şi tot atâtea nopţi, s-a întors în sfârşit Moise, fără să-şi fi luat la el nici un fel de hrană, din care să se înfrupte, aşa cum fac îndeobşte oamenii. Apariţia lui a umplut de bucurie întreaga oaste, mai ales că el a înfăţişat evreilor cât de mult s-a îngrijit Dumnezeu de prosperitatea lor. Moise le-a spus că în acele zile de absenţă, El i-a înfăţişat felul cum poate să ducă poporul un trai bun şi fericit prin alcătuirea statului propriu. Dumnezeu le-a mai cerut să-l făurească un cort în care să poată coborî ori de câte

ori va dori să stea în mijlocul lor. Tabernacolul trebuie să-l însoţească chiar şi în călătoriile lor, astfel ca Domnul să nu mai fie nevoit de acum încolo să urce pe muntele Sinai, venind mai degrabă în interiorul acestuia, ca să le primească rugile. Mărimea şi forma Tabernacolului să fie întocmai cum le-a prezis el însuşi, lor revenindu-le sarcina de a trece numaidecât la treabă. După ce a spus acestea, Moise le-a arătat cele două table pe care fuseseră scrise cele zece porunci, câte cinci pe fiecare dintre ele. Iar scrierea se datora mâinii lui Dumnezeu.

CAPITOLUL VI

1. Bucuroşi de ceea ce văzuseră cu ochii lor ori auziseră de la Moise, evreii n-au vrut să-şi precupeţească nici puterea, nici râvna lor şi au strâns laolaltă argint şi aur, şi aramă, lemn de calitate superioară, care nu putrezeşte uşor, păr de capră, piei de oaie, vopsite fie în albastru, fie stacojii, fie purpurii sau date cu boială albă,lâneturi impregnate cu aceleaşi culori,pânză, ţesături fine de in, pietre preţioase încătuşate în aur şi folosite ca podoabe de oameni, în sfârşit, o sumedenie de mirodenii. Din asemenea obiecte era făurit Tabernacolul, nedeosebindu-se cu nimic de un templu care poate fi lesne purtat şi dus oriunde. De vreme ce ele au fost adunate pe întrecute şi de către toţi, mulţi dintre ei contribuind chiar şi peste resursele lor, Moise a încredinţat opera, potrivit poruncilor Domnului, unor meşteri iscusiţi, pe care i-ar fi preferat chiar şi poporul dacă i s-ar fi dat voie să aleagă. Numele acestora, stând scris şi în Cărţile sfinte, erau: Beseleel, fiul lui Urus din seminţia lui Iuda şi nepotul Mariammei, sora conducătorului, precum şi Eliab, fiul lui Isamah din seminţia lui Dan. Mulţimea sprijinea cu atâta zel lucrarea începută încât Moise s-a văzut nevoit să-l stăvilească spunând să se proclame că nu mai are nevoie de contribuţii noi, fiindcă asa au susţinut meşterii. A început aşadar înălţarea Tabernacolului. Moise a transmis meşterilor fiecare măsură în parte, întocmai cum i-o dictase Domnul, precum şi mărimea şi mulţimea vaselor folosite la înfăptuirea jertfelor. Se străduiau să-l întreacă şi femeile strânse în jurul veşmintelor preoţeşti şi al obiectelor hărăzite împodobirii cortului şi slujbelor divine.

2. Când au fost pregătite toate acestea – aurul, argintul, arama şi ţesăturile –, Moise a anunţat o sărbătoare, unde fiecare trebuie să aducă o jertfă după posibilităţile sale, începând apoi să înalţe Tabernacolul. A trasat apoi curtea, lată de cincizeci de coţi şi lungă de o sută de coţi. A pregătit stâlpii de aramă, înalţi de cinci coţi, pe latura lungă câte douăzeci de coţi şi pe latura largă câte zece coţi. Fiecare stâlp avea inele. Capitelurile stâlpilor erau de argint, postamentele lor, de aur şi ascuţite la fel ca o lancie, partea întărită, care se înfigea în pământ, fiind însă de aramă. Prin inele străbăteau funii care la început erau strâns legate de cuie de aramă lungi de un cot, iar acestea treceau dincolo de stâlpi, rămânând bine înfipte în pământ, spre a ocroti cortul de iureşul vântului. O pânză foarte moale, ţesută din inul cel mai fin, făcea ocolul acestui spaţiu pe trei dintre laturile sale şi, atârnată de capiteluri, cobora somptuos până la postamente, acoperind de jur împrejur întregul loc, încât nu părea să se deosebească cu nimic de un zid. Pa latura a patra (cea care măsura cincizeci de coţi şi slujea drept faţadă a ansamblului construcţiei) se afla poarta, cu o deschidere de douăzeci de coţi, având câte doi stâlpi de fiecare parte, la fel ca la un vestibul; tuspatru erau ferecaţi cu argint, cu excepţia postamentelor, făcute numai din aramă. În ambele laturi ale porţii, înfipţi în suportul lor de lemn şi bine fixaţi, se înălţau câte trei stâlpi: şi aceştia erau înconjuraţi de perdele ţesute din inul cel mai fin. Şi deasupra porţii, care măsura douăzeci de coţi în lăţime şi zece coţi în înălţime, se întindea o draperie de purpură şi o pânză stacojie, albastră sau ţesută din batist de in, având pe ea diferite broderii, fără să înfăţişeze totuşi forma unui animal. Dincolo de poartă exista un bazin de aramă aşezat pe un postament din acelaşi metal: acolo îşi clăteau preoţii mâinile şi îşi stropeau picioarele cu apa din el. Astfel era împodobită îngrăditura intrării.

3. Tabernacolul a fost aşezat la mijloc, cu faţa spre răsărit, pentru ca soarele, de îndată ce se ivea în zare, să-şi trimită razele spre el. Lungimea lui măsura treizeci de coţi, iar lăţimea, zece coţi; unul din pereţii lui era îndreptat spre miazăzi, altul, spre miazănoapte, iar spatele, spre apus. Cortul se ridica în înălţime la fel de mult cât se desfăşura în lăţime. De fiecare latură erau câte douăzeci de scânduri din lemn, tăiate în formă de pătrat, având o lăţime de un cot şi jumătate şi o grosime de patru degete. Ele erau îmbrăcate în plăcuţe de aur, atât pe dinăuntru, cât şi pe dinafară. Fiecare scândură în parte avea înfipt la ambele sale capete cepuri (ele erau făcute din argint), adaptate la lăcaşurile lor. Peretele dinspre asfinţit era prevăzut cu şase scânduri; toate se potriveau foarte bine una cu alta şi erau strâns îmbinate, încât încheieturile nu se observau şi păreau că alcătuiesc un singur zid, fiind îmbrăcate în plăcuţe de aur şi pe dinăuntru şi pe dinafară. Scândurile din ambii pereţi laterali se potriveau la număr: adică, douăzeci în total. Grosimea fiecăreia era de un cot şi jumătate şi astfel se acopereau cei treizeci de coţi. La peretele din spate (fiindcă cele şase scânduri îmbinate însumau nouă coţi) se mai adăugau două scânduri, fiecare cu o jumătate de cot mai mult, care erau puse în ambele colţuri, fiind împodobite la fel ca şi scândurile groase. Fiecare scândură avea inele de aur adaptate la partea din faţă şi implântate ca nişte rădăcini, într-o ordine anumită, corespunzând pretutindeni unul altuia. Prin aceste inele erau trecute pârghii aurite, fiecare în lungime de cinci coţi, care legau scândurile între ele, capătul uneia îmbinându-se cu capătul celeilalte prin nişte încheieturi, iscusit lucrate, de forma unei cochilii. În peretele din spate, prin toate scândurile trecea o singură bară în care se implântau şi capetele de pârghii puse de-a lungul pereţilor laterali, astfel că ele erau îmbrăţişate strâns, ca o femeie cu un bărbat. Pe această cale, Cortul sfânt era sigur că nici silnicia vânturilor, nici alte forţe nu-l puteau izbi, ci va rămâne nevătămat şi neclintit.

4. Interiorul Tabernacolului, după lungimea sa, a fost împărţit în trei părţi; la zece coţi distanţă de spatele lui au fost înălţate patru coloane, la fel înzestrate şi făcute din acelaşi material ca şi semenele lor, fiind situate pe postamente identice şi puţin depărtate una de alta. Spaţiul aflat îndărătul coloanelor era sacrosanct; restul Tabernacolului rămânea la dispoziţia preoţilor. Această împărţire a cortului urma să fie o imitaţie a lumii întregi. Căci treimea mărginită de cele patru coloane, unde preoţii nu aveau voie să intre, întruchipa cerul, hărăzit Domnului. Spaţiul de douăzeci de coţi, accesibil numai preoţilor, era aidoma pământului şi mării, puse la dispoziţia oamenilor. În partea din faţă, care slujea drept intrare, se aflau cinci coloane înălţate pe postamente de aramă. Tabernacolul era acoperit de covoare din împletituri de in foarte fin, purpură şi pânză de culoare albastră şi stacojie. Primul dintre covoare măsura zece coţi pătraţi şi acoperea coloanele care, prin aşezarea lor de-a latul templului, separau teritoriul sacrosanct. Acesta era apărat astfel de orice privire. Întregul templu se numea Sfânta, în vreme ce spaţiul sacrosanct, din interiorul celor patru coloane, Sfânta Sfintelor. Arătoasă era această draperie măiestrit împodobită cu tot felul de flori care răsar pe faţa pământului, întreţesute cu întreaga paletă a celorlalte motive care sunt folosite drept găteli, cu excepţia chipurilor de animale. Celălalt covor, asemănător ca mărime, ţesătură şi culoare, acoperea cele cinci coloane de la intrare; prins cu inele de capătul fiecărei coloane, el atârna din creştet până la mijlocul coloanelor. Restul spaţiului se afla la îndemâna preoţilor, care intrau după voia lor. În faţa lui era o perdea de in, de o mărime identică şi ea putea fi trasă într-o parte sau în alta cu ajutorul unei frânghii adaptate la nişte inele, încât pânza fie că se întindea, fie că se strângea într-un colţ, dând mai mare libertate privirilor, îndeobşte în zilele de sărbătoare. În restul zilelor, mai ales când vremea era ploioasă, ea slujea drept cortină pentru acoperirea perdelei care era împodobită cu felurite culori. De aici provine obiceiul ca şi la templul construit mai târziu, intrarea să fie acoperită cu perdele de in. În afara acestora, mai existau covoare de patru coţi lăţimea şi douăzeci şi opt de coţi lungimea, prevăzute cu agrafe de aur, care erau atât de strâns îmbinate, precum femeia cu bărbatul, încât păreau o singură bucată. O dată desfăşurate, ele acopereau şi partea de deasupra a templului şi pereţii săi pe ambele laturi, precum şi spatele, ajungând aproape de pământ, la înălţimea de un picior. Mai

erau şi alte covoare de aceeaşi lăţime, cu unul în plus faţă de celelalte zece, care depăşeau lungimea pomenită mai înainte, fiindcă măsura lor atingea treizeci de coţi. Covoarele erau făcute din păr, dar la fel de iscusite ca şi cele de lână şi atârnau la intrare până în pământ, de parcă întruchipau un fronton, covorul al unsprezecelea fiind folosit în acest scop. Deasupra lor erau trase covoare din piei de animale, care erau felurit colorate, spre a oferi protecţie împotriva arşiţei sau a ploii. Zărit din depărtare, priveliştea lui îi uimea pe oameni: culorile lui străluceau atât de puternic încât ţi se părea că vezi cerul însuşi. Covoarele făcute din păr sau piei de animale atârnau ca o perdea deasupra uşii cortului şi înfruntau asaltul căldurii şi al ploilor. În acest fel a fost alcătuit Tabernacolul.

5. Dintr-un lemn de natură robustă, care nu poate fi ros de carii, a fost făcut apoi un Chivot închinat lui Dumnezeu. Acesta se cheamă în limba noastră Erori. Iată felul în care a fost făurit Chivotul. Avea o lungime de cinci palme, lărgimea, precum şi înălţimea lui, fiind, deopotrivă, de trei palme. Pe dinăuntru, ca şi pe dinafară, el era pe de-a întregul îmbrăcat în aur, aşa că lemnul nu se mai vedea nicăieri. Balamale de aur prindeau cu desăvârşită măiestrie capacul, care se adapta pretutindeni perfect, încât îmbinarea lui nu întâmpina nicăieri nici cea mai mică împotrivire. De-a lungul ambilor pereţi laterali se aflau câte două inele de aur care străbăteau întreaga parte lemnoasă; prin ele treceau nişte pârghii aurite, pentru ca Chivotul să poată fi dus în alt loc ori de câte ori era nevoie. El nu era transportat pe spinarea vitelor de povară, ci era purtat numai de preoţi. Deasupra capacului erau aşezate două făpturi pe care evreii le numeau heruvimi. Sunt nişte fiinţe înaripate a căror înfăţişare n-a fost văzută de nici un om de-a lungul vieţii sale. Moise zice că i-a zărit în preajma lui Dumnezeu, stând pe tron. Dânsul a pus acolo ambele table pe care erau scrise cele zece porunci, fiecare cuprinzând câte cinci dintre ele, două şi jumătate pe o singură pagină. Chivotul a fost aşezat în Sfânta Sfintelor.

6. În sanctuarul hărăzit preoţilor, Moise a introdus o masă aemănătoare cu cea delfică[4], cu o lungime de doi coţi, lăţimea de un cot şi înălţimea de trei palme. De jos şi până la jumătatea lor, picioarele mesei erau lucrate cu o desăvârşită iscusinţă, la fel ca la paturile folosite de dorieni. Dar partea de sus, deasupra tăbliei, avea forma unui pătrat. Tăblia propriu-zisă, pe fiecare latură a ei, avea scobită, preţ de patru degete, o bandă mergând de jur împrejur, şi în partea de sus, şi în cea de jos. De fiecare picior al mesei era prins câte un inel, foarte aproape de tăblie; prin aceste inele se petreceau nişte pârghii de lemn acoperite cu plăcuţe de aur, care nu puteau fi scoase. Căci în locul unde se aflau inelele, exista o adâncitură, iar pârghiile nu treceau dintr-o parte în alta, capetele lor terminându-se prin două vârfuri, dintre care unul pătrundea în tăblia de sus, celălalt în piciorul mesei. În felul acesta pornea la drum masa. Deasupra acesteia (căci ea era situată în partea de miazănoapte a templului, aproape de sacrosancta lui incintă) se puneau douăsprezece pâini nedospite, câte şase pe un singur rând. Azimele erau făcute din lamură de făină, vreo doi assaroni; această măsură ebraică conţine şapte cotyle atice. Pe această pâine erau aşezate două cupe de aur pline cu mirodenii. Alte pâini le luau locul după şapte zile, adică în sărbătoarea numită de noi sabat: căci a şaptea zi se cheamă sabat. Pretextul acestui obicei îl voi dezvălui cu alt prilej.

7. Faţă în faţă cu masa, aşezat aproape de peretele de miazănoapte, se afla un sfeşnic de aur curat, nemasiv, în greutate de o sută de mine, din cele pe care evreii Ie numesc cinchare; ceea ce la greci înseamnă talant[7]. El era împodobit cu sfere mici, crini, rodii şi cupe; numărul lor total fiind de şaptezeci; dintr-o singură tulpină, el se înălţa spre a se răsfira în tot atâtea braţe câte sunt şi planetele soarelui. Sfeşnicul se subîmpărţea în şapte capete aşezate în acelaşi rând, la distanţe egale. În vârf ardeau şapte candele care aminteau de numărul planetelor, fiind orientate spre apus şi miazănoapte, căci sfeşnicul era pus oblic.

8. La mijloc, între sfeşnic şi masă se afla, aşa cum am spus mai înainte, un jertfelnic de tămâiere, făcut, aidoma celorlalte obiecte de cult, din lemn care nu putrezea, îmbrăcat într-o trainică placă, alcătuind un pătrat

lat de un cot şi înalt de doi coţi. Deasupra era un mic grătar de aur, care avea la fiecare colţ câte o coroană de aur, de jur împrejurul lui trecând o cunună de aur. Jertfelnicul de tămâiere era prevăzut cu inele şi pârghii, spre a fi purtat pe drumuri de preoţi. La intrarea Tabernacolului se afla un alt jertfelnic din aramă cu un suport de lemn, lung de cinci coţi şi tot atât de lat, înalt de trei coţi, îmbrăcat în plăci de aramă şi gătit la fel ca jertfelnicul de aur. Vatra jertfelnicului întruchipa o împletitură în formă de reţea şi, întrucât piedestalul nu mergea de jur împrejur, cărbunii aprinşi cădeau din leasă pe pământ. Faţă-n faţă cu altarul stăteau ceşti pentru libaţii de vin, cupe, cădelniţe şi vase mari de aur curat. Celelalte scule pentru slujba religioasă erau făcute din aramă. Aşadar, aşa arăta Tabernacolul, împreună cu zestrea lui.

CAPITOLUL VII

1. Au fost apoi făcute veşmintele sacerdoţilor şi ale tuturor celorlalţi, numite chanaeae, ca şi pentru Marele Preot, care se cheamă Anarabeches, ceea ce înseamnă Supremul preot. Veşmintele preoţilor obişnuiţi arătau după cum urmează. Când se duce la sacra-i îndeletnicire, curăţat după ce prescrie legea purificării, el îmbracă mai întâi aşa-zisul mennachasen, ceea ce vrea să spună veşmânt strâns lipit de corp. Este vorba de un şorţ făcut din batist de in, petrecut în jurul părţilor ruşinoase şi în care picioarele intră ca într-un pantalon. El ajunge de la jumătatea trupului până la coapse, fiind prins de ele cu legături strânse.

2. Peste menţionatul veşmânt se pune o cămaşă de in făcută din ţesătură dublă de muselină. Ea se cheamă chetomene, ceea ce înseamnă, de fapt, in, căci la noi inului i se zice cheton. Acest strai este o tunică lungă până la călcâie, care învăluie bine trupul, având mâneci înguste, strâns lipite de braţe. Ceva mai sus de subsuori se pune de jur împrejur o cingătoare lată de patru degete, dintr-o împletitură necompactă, care seamănă cu pielea de şarpe. Pe cingătoare sunt întreţesute felurite flori de purpură şi pânză stacojie, albastră sau de batist, urzeala ei fiind numai din in. Începând de la piept, ea este înfăşurată o dată, petrecută iarăşi şi apoi legată; de acolo atârnă până la călcâie, câtă vreme preotul nu slujeşte: fiindcă el o poartă doar ca o podoabă care încântă privitorii. De îndată ce se ajunge la jertfă şi la îndeletnicirea lui în jurul altarului, preotul aruncă cingătoarea peste umărul stâng, ca să nu-i stânjenească mişcările. Moise i-a zis acestei cingători Abaneth. Noi i-am dat denumirea de emian, cum am învăţat de la babilonieni, căci se cheamă la ei aşa. Tunica nu are deloc încreţituri, ci în jurul gâtului o mare deschizătură şi marginile ei sunt strânse peste ambii umeri cu ajutorul unor sfori atârnând în faţă, pe piept, precum şi în spate. Tunica se numeşte massabazanes.

3. Pe cap, preotul poartă un fel de turban fără vârf, care nu-i acoperă întregul creştet, ci doar ceva mai mult de jumătate. El se cheamă mesnaemphthes, părând că te împodobeşte la fel ca o coroană făcută din in şi înfăşurată cu benzi groase. Marginea lui este adesea răsucită şi tighelată. Acest turban se acoperă apoi cu o bucată de muselină care coboară spre frunte şi ascunde cusăturile şi împletiturile benzilor, lipindu-se strâns de întreaga ţeastă. Turbanul este bine prins de creştet, ca să nu alunece în timpul jertfei. Astfel am înfăţişat straiele celor mai mulţi preoţi.

4. Marele Preot este gătit la fel, fără ca nici unul dintre veşmintele pomenite deja să lipsească, dar poartă deasupra o tunică de culoarea stânjenelului. Avem de-a face cu un talar lung până la călcâie care în limba noatră se numeşte meeir. La tunică se încinge un brâu conţinând aceleaşi felurite culori ca şi cingătoarea descrisă mai înainte, dar are întreţesut în el şi aur. La poalele tunicii sunt cusute franjuri făcute anume să imite culoarea rodiilor şi printre ele se află intercalaţi nişte clopoţei de aur foarte frumos împodobiţi, astfel încât între doi clopoţei atârnă câte o rodie şi între două rodii, câte un clopoţel. Această tunică nu-i întocmită din două bucăţi şi nu are cusături nici la umăr, nici în părţi, fiind un singur veşmânt ţesut pretutindeni din acelaşi fir. Ca atare, prezintă o deschidere, dar nu de-a curmezişul, fiind vorba de o despicătură făcută de-a lungul, care merge de la piept şi până la spate,între omoplaţi. Se coase şi un tiv, nu cumva să se observe urâţenia tăieturii. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu deschizăturile tunicii, pe unde sunt scoase braţele.

5. Peste aceste veşminte se pune un al treilea, numit efud şi asemănător cu grecescul epomis. Iată felul în care se ajunge la alcătuirea lui. Veşmântul măsoară în lungime un cot, este făcut din stofă de felurite culori,întreţesută cu fire de aur, şi ajunge până la jumătatea pieptului, fiind prevăzut cu mâneci, iar la înfăţişare aduce întru totul cu o tunică scurtă. Peste golul lăsat de veşmânt se aşterne o fâşie lată de o palmă, frumos împodobită cu aur şi cu celelalte culori întâlnite la efud. Pieptarul se numeşte essenes[2], care în limba greacă înseamnă logion, adică oracol.

El acoperă în întregime locul gol lăsat de efud în dreptul sânului. Placa se ataşează prin inele de aur prinse în fiecare colţ, cărora le corespund nişte inele fixate pe efud; o bentiţă albastră este cea care leagă inelele între ele. Ca să nu apară nici un gol în mijlocul inelelor, se umple întregul spaţiu cu o panglică de culoarea stânjenelului. Haina cu mâneci are umerii împreunaţi prin două pietre de sardonix, fiecare prezentând la capătul ei câte un accesoriu de aur, spre a putea sluji drept agrafe. Pe aceste pietre sunt gravate numele fiilor lui Iacob, scrise cu literele alfabetului folosit de limba noastră, pe fiecare figurând câte şase: numele fiului celui mai vârstnic se află pe umărul drept. Pieptarul este împodobit cu douăsprezece pietre scumpe, de o deosebită mărime şi frumuseţe, găteală pe care foarte puţini oameni o pot deţine, din pricina preţului ei uriaş. Aceste pietre, aşezate câte trei pe patru rânduri, stau bine prinse de muselina pieptului; în plus, ele sunt încrustate în aurul legat cu măiestrie printr-o spirală de urzeală, spre a nu le îngădui să cadă de acolo. În prima triadă se află un sardoniu, un topaz şi un smarald; în cea de-a doua, un rubin, un iaspis şi un safir; în cea de-a treia, piatra linxului, apoi un ametist şi la urmă o agată, ea fiind a noua la rând; în cea de-a patra triadă, întâietatea o deţine un hrisolit, vine după aceea un onix, apoi un berii, ultimul dintre toate. Pe fiecare piatră s-a gravat numele unuia dintre fiii lui Iacob, socotiţi drept strămoşii triburilor noastre, ordinea respectând ordinea venirii pe lume a fiecăruia. Deoarece inelele se dovedesc prea slabe ca să susţină povara pietrelor scumpe, se adaugă în partea de sus a pieptarului urcat aproape de gât alte două inele mai mari care răzbesc din ţesătură şi sunt străbătute de nişte iscusite lănţişoare, unindu-se între ele în dreptul umerilor prin agrafe de aur lucrate cu o artă desăvârşită. Capetele urcătoare ale lănţişoarelor coboară apoi peste spinare, îmbinându-se într-un inel de la poalele efudului; el este cel ce susţine şi nu lasă deloc să se mişte pieptarul. Strâns lipit de acesta trece un brâu în culorile menţionate mai sus, întreţesute cu aur, care înconjoară întregul trup, legat printr-un nod în dreptul cusăturii, coborând apoi liber în jos. La ambele capete ale brâului atârnă franjuri care sunt legate fiecare cu fluierase de aur.

6. Marele Preot poartă un turban aidoma cu al celorlalţi preoţi, amintit mai înainte; deasupra lui se află un al doilea, având culoarea stânjenelului. Fruntea lui este acoperită de o întreită coroană de aur. Din ea răsar calicii de aur care se aseamănă cu cele pe care le vedem la buruiana numită de noi sacchar, grecii care se îndeletnicesc cu plantele spunându-i însă hyosciamos. Pentru cei care au zărit-o adesea, fără să fi reţinut trăsăturile ei, fiindcă nu ştiu cum se cheamă, ca şi pentru cei care-i cunosc numele, dar încă n-au văzut-o cu ochii lor, nu mă sfiesc să-l fac descrierea. Această plantă creşte adesea la o înălţime mai mare de trei palme, are o rădăcină asemănătoare cu a napului (căci nu greşeşte prea mult cine face asemenea comparaţie), iar frunzele sunt ca la lăptucă. Pe ramurile sale, strâns lipite de ele, apar boboci îmbrăcaţi într-o tunică pe care ei o leapădă îndată ce se iveşte fructul. Bobocii au mărimea falangei de la capătul degetului mic şi cu circumferinţă ca o cupă. Pentru cei care nu ştiu nimic, mai am de adăugat ceva. În partea de jos, bobocul are forma unei emisfere care se rotunjeşte de la tulpină încolo, apoi se îngustează treptat, fiind frumos scobită pe dinăuntru; se îngroaşă iarăşi şi prezintă nişte tăieturi pe buze, aşa cum se observă la buricul unei rodii. I se alătură un alt înveliş, care arată întocmai ca o emisferă răsucită (cum s-ar zice) cu mare precizie şi inserată în tăieturile menţionate cu privire la rodii, înălţându-se apoi în nişte vârfuri spinoase şi ascuţite. Sub acest înveliş se ascunde întregul fruct al caliciului, ale cărui seminţe sunt identice cu cele de siderită; floarea ce-l

însoţeşte pare să aibă o asemănare cu fremătătoarele foi ale macului. Aidoma cu această floare este şi coroana care acoperă tâmplele şi ceafa Marelui Preot. La frunte ea nu are însă efielis (căci aşa se cheamă caliciul), ci o placă de aur pe care s-a gravat cu litere sfinte numele lui Dumnezeu. Aşadar, astfel arată găteala Marelui Preot.

7. Stârneşte uimirea oricui ura pe care oamenii o poartă neamului nostru, ca şi cum noi am cinsti mai puţin acea Divinitate venerată de ei cu atâta fast. Oricine constată grija cu care ne-am făurit Tabernacolul şi vede veşmintele preoţeşti, aşijderea vasele folosite de noi în slujbele sfinte, pricepe că Legiuitorul nostru a fost un bărbat trimis de Dumnezeu şi că învinuirea privitoare la lipsa de evlavie nu are nici un temei. Cel ce rămâne străin de duşmănie şi cumpăneşte cu înţelepciune lucrurile descoperă singur că fiecare dintre obiectele cultului nostru divin îşi găseşte perechea în cuprinsul universului. Căci Tabernacolul, în lungime de treizeci de coţi, este divizat în trei: două părţi rămân la dispoziţia preoţilor, ca un loc unde poate umbla oricine, fiind întruchiparea pământului şi a mării (deoarece ele sunt deschise tuturor); dar cea de-a treia parte a păstrat-o numai pentru Dumnezeu, întrucât cerul nu poate fi cutreierat de oameni. Cele douăsprezece pâini, puse pe masa din cort, redau lunile anului. Cele şaptezeci de părţi care alcătuiesc sfeşnicul închipuiesc semnele prin care trec planetele, iar cele şapte candele propriu-zise, planetele. Cele patru materiale din care sunt urzite perdelele redau elementele naturii: muselina prefigurează inul, care creşte din pământ; purpura, însă, marea colorată de sângele peştilor; prin stânjenel este evocat aerul; stacojiul, în sfârşit, poate sugera focul. Acelaşi tâlc îl are şi tunica Marelui Preot: inul înfăţişează pământul; stânjenelul, însă, cerul; rodiile semnifică fulgerele, iar clinchetul clopoţeilor, tunetele. Efudul, care este alcătuit din patru feluri de ţesături şi se află sub ochii Domnului, reflectă întreaga natură, iar aurul, introdus în urzeală, semnifică, după părerea mea, lumina care se revarsă asupra tuturor. Pieptarul din mijlocul efudului închipuieşte de asemenea pământul, care tronează în mijlocul universului; brâul care încinge pieptarul aminteşte oceanul, căci el înconjoară întreaga lume. Cele două pietre de sardonix de pe umerii hainei Marelui Preot, care slujesc la încopcierea ei, personifică soarele şi luna. Cele douăsprezece pietre scumpe ale pieptarului pot fi asemuite fie cu lunile anului, fie cu numărul identic al constelaţiilor din cercul denumit de greci Zodiac, fără să se abată prea mult de la autenticul sens al acestora. În sfârşit, turbanul mi se pare că întruchipează cerul, fiindcă el are culoarea stânjenelului (altfel nici n-ar putea să poarte numele Domnului), coroana pusă deasupra este împodobită cu aur, de vreme ce strălucirea îl bucură cel mai mult pe Dumnezeu. Găsesc aceste lămuriri date până acum drept îndestulătoare, urmând ca mai târziu, acolo unde înţelepciunea Legiuitorului va străluci, adesea şi în multe rânduri, să revin cu fapte noi pe care le am la îndemână.

CAPITOLUL VIII

1. După ce Tabernacolul despre care am vorbit a fost terminat, sanctuarul nefiind încă sfinţit, Domnul i s-a arătat lui Moise şi i-a poruncit să atribuie preoţia fratelui său, Aaron, fiindcă prin virtutea lui era cel mai demn dintre toţi de această cinste. Chemând la o întrunire poporul, Moise i-a înfăţişat virtutea şi bunătatea inimii lui Aaron, precum şi primejdiile pe care le-a avut el de înfruntat pentru izbăvirea lor. Cum toţi au comentat că meritele sale sunt cât se poate de adevărate, vădindu-şi râvna lor faţă de el, Moise le-a zis: „Bărbaţi israeliţi, am dus acum la capăt lucrarea după neprecupeţitele noastre puteri şi pe placul Domnului. Pentru ca să-l poată găzdui cortul nostru, înainte de toate trebuie să vedem cine va fi preotul care va celebra jertfele şi va purta mai departe rugile noastre. Dacă decizia alegerii ar sta la dispoziţia mea, n-aş socoti deloc că nu merit această cinste, căci, pe de o parte, natura ne-a înzestrat cu dragostea de noi înşine, pe de altă parte, ştiu singur câte lucruri am de făcut pentru binele vostru. Acum Dumnezeu l-a găsit demn de acest rang pe Aaron şi l-a ales pentru preoţie, neaflând printre noi nici unul mai drept decât dânsul. Aşadar, el va îmbrăca sfântul veşmânt al Domnului, se va îngriji de jertfe, rugăminţile voastre le va transmite Domnului,

care nu va zăbovi să le asculte bucuros, fie pentru că se îngrijeşte de soarta neamului nostru, fie pentru că le va primi de la bărbatul ales de Dânsul." Cuvântarea aceasta a fost pe placul evreilor, care au aprobat alegerea făcută de Dumnezeu. Aaron a meritat mai mult decât toţi această demnitate, atât pentru obârşia şi darul lui de profet, cât şi pentru înţelepciunea fratelui său. Pe vremea aceea el avea patru fii: Nabad, Abius, Eleazar şi Ithamar.

2. Moise a poruncit ca donaţiile rămase-disponibile la întocmirea Tabernacolului să fie folosite la acoperirea pânzei aşternute deasupra cortului însuşi, precum şi a sfeşnicului, jertfelnicului de tămâiere, a cădelniţelor şi celorlalte vase de cult, pentru ca ele să nu aibă de suferit de pe urma ploilor sau a prafului în timp ce vor fi purtate pe drumuri. Apoi el a strâns iarăşi poporul laolaltă şi i-a cerut ca fiecare să contribuie cu o jumătate de şechel. Şechelul este o monedă a evreilor care valorează patru drahme atice. Porunca lui Moise a fost îndeplinită numaidecât şi mulţimea care a plătit birul a numărat şase sute şi cincizeci de mii de persoane. Banii au fost daţi de oameni liberi de la vârsta de douăzeci până la cea de cincizeci de ani. Suma strânsă a fost cheltuită cum se cuvine în folosul Tabernacolului.

3. După aceea, Moise a sfinţit Tabernacolul şi preoţii, purificarea lor făcându-se în felul următor. A dat poruncă să se taie şi să se piseze cinci sute de sicii de mirt şi de stânjenel, jumătate din această cantitate de scorţişoară şi de calamus (aşijderea un fel de plantă aromată), amestecul sa fie pus într-un hin (o măsură evreiască, egală cu două choe atice) de ulei, totul fiind pus să fiarbă după obiceiul pregătitorilor de pomezi, spre a se obţine o alifie cu un miros foarte plăcut. De îndată ce a primit-o, Moise a uns cu ea pe preoţi şi întregul cort, obţinând sfinţirea lor. Ba chiar şi preţioase mirodenii (în cort dai de multe şi de tot felul) au fost aduse la jertfelnicul de aur, ca să ardă mocnit. Mă abţin să stărui asupra naturii acestor aromate, ca să nu-mi plictisesc cititorii. Zilnic, de două ori înainte şi după răsăritul soarelui, ele trebuiau să fumege, şi uleiul cel mai curat să nu se isprăvească în candele: trei dintre ele ardeau toată ziua deasupra sfântului sfeşnic închinat lui Dumnezeu, celelalte trei fiind aprinse spre seară.

4. Când toate lucrările au fost duse la bun sfârşit, de o mare faimă au avut parte meşterii Beseleel şi Eliab. Căci ei nu au venit doar cu găselniţe anterioare într-o formă îmbunătăţită, ci cu contribuţii chibzuite şi împlinite de dibacea lor minte, nebănuite până atunci. Cel mai iscusit dintre amândoi a fost socotit Beseleel. Timpul care s-a scurs cu înfăptuirea acestei opere a fost doar de şapte luni şi nu mai mult, după care primul an al plecării din Egipt s-a încheiat. La începutul celui de-al doilea an, în luna Xanthicos din calendarul macedonean, numită de evrei Nisan, tocmai când era lună nouă, a avut loc sfinţirea Tabernacolului şi a tuturor vaselor pomenite mai sus.

5. Dumnezeu a arătat că primeşte cu plăcere opera evreilor, şi, departe de a-i dispreţui rostul pentru care ei n-au trudit în zadar, s-a pogorât în templul lor, socotindu-l demn să sălăşluiască în el. Domnul şi-a vădit prezenţa în felul următor. Când cerul era curat şi senin, doar asupra Tabernacolului se lăsa o ceaţă care nu era atât de deasă cum în mod obişnuit se vede iarna, dar nici atât de rară şi transparentă încât să fie străpunsă cu privirea; din ea cădea o gingaşă rouă, ca o dovadă că Domnul se afla acolo, lucru pe care evreii îl doreau, crezându-l aievea.

6. Răsplătind mai întâi prin binemeritate daruri pe meşterii care împodobiseră atât de frumos construcţia, Moise a înjunghiat la intrarea în cort – aşa cum îi poruncise Dumnezeu – un taur, un berbec şi un ţap, drept jertfă pentru păcat. (Despre îndeplinirea tainicelor slujbe sacre şi despre victimele pentru care legea cere arderea de tot, ca şi despre cele din care pot fi mâncate anumite bucăţi voi vorbi mai pe larg când mă voi ocupa de jertfe.) După ce a stropit cu sângele victimelor veşmintele lui Aaron şi ale fiilor săi, i-a curăţat cu apă de fântână şi i-a miruit cu mir, ca să fie sfinţiţi de Dumnezeu. Vreme de şapte zile, Moise s-a îngrijit întocmai de ei şi de veşmintele lor şi la fel a sfinţit cortul şi vasele lui cu mirul făcut din mirodenii, precum

am arătat mai înainte, şi cu sângele taurilor, berbecilor şi ţapilor înjunghiaţi, în fiecare zi câte unul. In a opta zi a anunţat poporul că e sărbătoare şi a poruncit să fie închinate jertfe după posibilităţile fiecăruia. Oamenii i-au ascultat porunca în aducerea jertfelor şi între ei a fost o dispută, unul căutând să-l întreacă pe celălalt. Când victimele au fost puse pe jertfelnic, s-a stârnit din senin o văpaie, ca scăpărarea unui fulger, mistuind tot ce se afla pe altar.

7. Atunci Aaron a fost lovit de o nenorocire, întristătoare pentru el ca om şi ca părinte, dar pe care a îndurat-o cu bărbăţie, căci avea tărie sufletească, fiind călit de credinţă în faţa tuturor necazurilor, şi socotea că faptele s-au petrecut cu voia Domnului. Căci dintre cei patru fii pe care îi avea, aşa cum am mai spus, chiar cei mai vârstnici, Nabad şi Abius, au adus la jertfelnic mirodenii neîngăduite de Moise, dar folosite de ei mai înainte; asupra lor s-a abătut deodată o flacără năprasnică şi le-a ars pieptul şi faţa, fără ca nimeni s-o poată stinge. Moise i-a trimis pe tatăl şi pe fraţii lor să ridice trupurile neînsufleţite, ducându-le în afara taberei spre a fi înmormântate cu pompă. Poporul i-a bocit pe amândoi, îndurând cu greu neaşteptata lor moarte; Moise a cerut însă fraţilor şi părintelui lor să se abţină de la doliu şi să pună cinstirea Domnului mai presus de durerea lor proprie. Căci Aaron purta deja veşmântul sfânt.

8. Moise a refuzat însă toate onorurile pe care poporul dorea să i le aducă şi s-a dedicat exclusiv slujirii lui Dumnezeu. S-a ferit să se mai urce pe muntele Sinai şi s-a dus în Tabernacol când aştepta răspuns la întrebările puse Domnului; s-a purtat ca orice om simplu şi a vrut să nu se deosebească cu nimic de cei mulţi, decât prin grija pe care le-a purtat-o necontenit. În afară de asta a prescris poporului reguli de viaţă şi legi prin respectarea cărora să fie pe placul Domnului şi să poată duce un trai scutit de păcate. Această misiune i-a impus-o Dumnezeu însuşi. Acum mă opresc la redarea regulilor de viaţă şi a legilor date de el.

9. Vreau totuşi să mai menţionez unele lucruri privitoare la veşmintele Marelui Preot, despre care m-am ocupat mai înainte: căci Dumnezeu a dorit să înlăture orice prilej de înşelăciune sau şarlatanie cu ajutorul prezicerilor. Pentru ca nimeni să nu simtă ademenirea de a folosi abuziv autoritatea pe care i-o acordase, Domnul şi-a îngăduit libertatea de a vădi când dorea sau nu să la parte la o jertfă. El a vrut să dezvăluie acest lucru nu numai evreilor, ci şi străinilor aflaţi întâmplător de faţă. Ori de câte ori Domnul era prezent la jertfă, pietrele scumpe despre care am mai spus că le avea Marele Preot pe umerii săi (erau două sardonii şi mi se pare de prisos să vorbesc de natura lor, ea nefiind străină nimănui) devenea licăritoare; propriu-zis sardoniul prins cu o agrafă de umărul drept revărsa sclipire care se zărea la mare depărtare, deşi până atunci fusese lipsit de strălucire. O atare minune poate trezi uimirea tuturor celor care nu-şi demonstrează înţelepciunea prin dispreţul lor faţă de orice religie. Şi mai uluitor este însă ceea ce urmează să vă spun, căci prin cele douăsprezece pietre pe care Marele Preot le purta cusute la pieptarul de la sân, Dumnezeu vestea evreilor victoria atunci când doreau să pornească la război. Mai înainte ca oastea să pornească în marş, nestematele căpătau atâta strălucire încât întregul popor vedea limpede că domnul îi va sprijini. De aceea şi grecii, care cinstesc datinile noastre sărbătoreşti, întrucât nu le-au putut tăgădui, numesc pieptarul logion, adică oracol. Şi nestematele pieptarului şi sardoniul au încetat să-şi reverse strălucirea cu două sute de ani înainte ca eu să aştern aceste rânduri, deoarece Domnul este supărat că am încălcat legile sale. Voi găsi mai târziu un prilej potrivit să vorbesc despre asta. Acum vreau să-mi deapăn povestirea începută.

10. După sfinţirea Tabernacolului şi îndeplinirea riturilor privitoare la preoţi, poporul a socotit că acum Dumnezeu va sălăşlui împreună cu ei în acelaşi lăcaş sfânt, şi s-a apucat să-l cinstească prin jertfe şi să-l preamărească prin imnuri, de parcă s-ar fi văzut scăpat de ameninţarea tuturor năpastelor şi puteau să nădăjduiască într-un viitor mai bun. Jertfele erau închinate Domnului atât acasă, cât şi în public, de către fiecare seminţie în parte. Căpeteniile seminţiilor s-au unit câte două laolaltă şi au înjghebat un car tras de o pereche de boi (erau aşadar şase care), ca să poată purta cortul pe drumuri. A mai dăruit, fiecare în parte, o cupă mare, o tipsie şi o căţuie; ultima valora zece dariei, fiind umplută cu mirodenii; cupa şi tipsia cântăreau

împreună două sute de siclii, dintre care şaptezeci reveneau tipsiei; amândouă erau pline cu făină frământată cu ulei, aşa cum era ea folosită la jertfe. De asemenea, fiecare a înjunghiat câte un viţel, un berbec şi un miel de un an pentru arderea de tot şi câte un ţap pentru jertfa de ispăşire. În afară de asta, fiecare căpetenie de trib a oferit victime pentru jertfele de împăcare, zilnic, doi boi, cinci berbeci, miei de un an şi iezi. Astfel au adus ei jertfe vreme de douăsprezece zile, fiecare într-o singură zi, aparte. Moise nu se mai suia pe muntele Sinai, ci intra în Tabernacol, primind de la Dumnezeu îndrumări privitoare la ceea ce avea de făcut, precum şi la întocmirea legilor date de el. Aceste porunci au fost respectate cu sfinţenie de-a lungul tuturor vremurilor de către poporul nostru, care le-a socotit prea bune pentru a fi creaţii ale înţelepciunii omeneşti, fiind aşadar dictate de Dumnezeu. Iar evreii n-au cutezat să încalce vreuna din poruncile sale nici în timp de pace şi abundenţă, nici în vreme de război şi lipsuri. Dar mă abţin să mai vorbesc despre asta, fiindcă am de gând să scriu o carte consacrată legilor.

CAPITOLUL IX

1. Acum voi aminti doar câteva legi privitoare la purificări şi la jerfe, cum se şi cuvine, întrucât am vorbit despre sacrificii. Sunt două feluri de jerfe. Unele se fac de către persoane particulare, altele în numele întregului popor, fiecare categorie fiind orânduită în chip diferit. Într-un caz are loc arderea de tot a victimei, de aici şi denumirea de holocaust; în celălalt caz victima este jertfită în semn de împăcare, fiind mâncată într-un ospăţ sacru de către cei ce au sacrificat-o. Mă voi ocupa de primul caz. Omul simplu a cărui jertfă va fi ardere de tot sacrifică un juncan, un miel sau un ied, ultimii doi având un singur an, în schimb juncanii înjunghiaţi pot fi şi mai mari. Fiecare vită hărăzită arderii de tot trebuie să fie de parte bărbătească[1]. După uciderea animalelor preoţii stropesc cu sânge împrejurul jertfelnicului, curăţă şi taie în bucăţi victimele, presară sare pe ele, le pun pe altar. Picioarele şi măruntaiele victimelor, spălate cu grijă, sunt aşezate alături de celelalte mădulare şi arse; preoţii păstrează pentru ei pieile vitelor sacrificate. În acest fel se face arderea de tot.

2. Cel care vrea să aducă o jertfă de împăcare sacrifică vite de acelaşi soi, dar fără meteahnă şi mai mari de un an, atât parte bărbătească, cât şi parte femeiască. După sacrificarea victimelor, jertfelnicul este stropit cu sânge, rinichii şi osânza şi întreaga grăsime, cu un lob al ficatului, precum şi coada sunt puse împreună pe altar. Pieptul şi coapsa dreaptă revin preoţilor, carnea rămasă fiind mâncată în două zile. Ceea ce prisoseşte, este ars pe foc.

3. În jertfele aduse pentru nevinovăţie, ceremonia decurge la fel ca la jertfele de împăcare. Cine nu-i în stare să jertfească animale mai mari, acela va sacrifica o pereche de porumbei sau de turturele: dintre acestea una să fie adusă ardere de tot Domnului, cealaltă să slujească drept hrană preoţilor. Despre sacrificarea acestor făpturi voi vorbi pe îndelete atunci când mă voi referi la jertfe. Cel care a greşit doar din neştiinţă aduce jertfă un miel şi un ied de aceeaşi vârstă. Preotul stropeşte cu sânge jertfelnicul, dar nu ca mai înainte, ci numai în colţurile luî; rinichii, restul grăsimii şi lobul ficatului sunt puse pe jertfelnic. Preoţii păstrează pentru ei pieile şi carnea pe care o şi mănâncă în sanctuar chiar în aceeaşi zi, fiindcă legea nu îngăduie păstrarea ei pentru ziua următoare. Cel care a greşit cu bună ştiinţă, fără să aibă cine să-l învinovăţească, aduce jertfă aşa cum cere legea, un berbec; carnea lui trebuie mâncată în templu tot în aceeaşi zi. Căpeteniile seminţiilor care săvârşesc jertfe pentru ispăşirea păcatelor aduc aceleaşi ofrande ca şi oamenii simpli, cu deosebirea că victimele lor trebuie să fie un taur şi un ţap.

4. Legea prevede ca în jertfele particulare şi în cele publice să se aducă lamură de făină: pentru un miel un assaron, pentru un berbec, doi, iar pentru un taur, trei. Aceste măsuri de făină sunt amestecate cu untdelemn, fiind astfel puse pe altar. Chiar şi untdelemnul slujeşte la jertfă: la un juncan se aduce o jumătate

de hin, la un berbec, a treia parte şi la un miel a patra parte din această cantitate. Căci hinul este o străveche măsură a evreilor, egală cu două choes atice. În aceeaşi măsură ca untdelemnul urmează să fie adus şi vinul, întrucât el era turnat în jurul jertfelnicului. Cel care, fără să aducă un animal de jertfă, potrivit legământului său, oferă drept prinos lamură de făină, să pună un pumn de pârga ei pe jertfelnic; restul ei rămâne ca hrană pentru preoţi, fie pusă la copt (căci este amestecată cu untdelemnul), fie sub formă de pâine. Legea nu îngăduie ca puiul să fie jertfit în aceeaşi zi cu cea care l-a fătat, aşijderea sacrificarea unor animale care nu au nici măcar opt zile de la naşterea lor. Se aduc şi alte jertfe pentru alungarea bolilor sau altfel de pricini, unde se fac libaţii şi sunt jertfite victime; când primesc o parte din ele, preoţii n-au voie să lase nimic pentru a doua zi.

CAPITOLUL X

1. Legea statorniceşte ca, din cheltuielile publice, să fie înjunghiaţi zilnic, dimineaţa şi seara, câte un miel de un an; în cea de-a şaptea zi, numită sabat, să fie răpuşi doi miei, desfăşurarea jertfei decurgând la fel. La sărbătoarea lunii noi, în afara prinosurilor zilnice se înjunghie încă doi juncani, şapte miei de un an şi un berbec, precum şi un ţap, drept jertfă de vinovăţie, când s-a greşit din neştiinţă.

2. În luna a şaptea, pe care macedonenii o numesc Hyperberetaios, în afara vitelor pomenite mai sus, se mai aduce prinos un juncan, un berbec, precum şi un ţap drept jertfă pentru păcat.

3. În ziua a zecea a aceleiaşi luni, după crai-nou, se ţine post până seara şi în aceeaşi zi se aduc prinos un taur, un berbec şi şapte miei, precum şi un ţap drept jertfă pentru păcat. Pe lângă asta, mai sunt aduşi doi ţapi, dintre care unul este trimis viu dincolo de hotarele pustiului, pentru îndepărtarea păcatelor întregului popor; cel de-al doilea este mânat într-un loc curat în afara oraşului, fiind ars acolo cu blană cu tot, fără să mai fie curăţat deloc. La fel este ars şi un taur, adus însă nu de popor, ci de preot, pe cheltuiala lui. După ce au fost înjunghiaţi taurul acesta împreună cu un ţap, preotul aduce în interiorul sanctuarului sângele lor şi, înmuindu-şi degetul în el, stropeşte de şapte ori acoperişul şi tot de atâtea ori podeaua, apoi exteriorul întregului cort cât şi vecinătatea jertfelnicului de aur; sângele rămas îl la apoi la intrarea sanctuarului, împrăştiindu-l de jur împrejurul jertfelnicului mare. După aceea extremităţile taurului şi ale ţapului, rinichii, grăsimea, împreună cu un lob al ficatului, sunt aşezate pe jertfelnic; din mijloace proprii preotul adaugă la acestea un berbec, totul fiind jertfit prin ardere de tot.

4. În a cincisprezecea zi a aceleiaşi luni, când sorocul vremii înclină de-acum spre iarnă, fiecărui băştinaş care face parte dintr-o seminţie îi porunceşte Moise să-şi înalţe un cort, spre a se putea apăra de frigul anotimpului. Iar când vor sosi în patria lor, ei să se adune în oraşul care din pricina Templului le va sluji drept metropolă şi vreme de opt zile să prăznuiască o sărbătoare, să facă atunci arderi de tot şi jertfe de recunoştinţă, purtând în mâini mănunchiuri de ramuri de mirt şi sălcii de râu, mlădiţe de palmier, precum şi de piersic. În prima zi să se aducă prinos arderi de tot treisprezece juncani, miei cu unul în plus şi doi berbeci, adăugându-se şi un ţap pentru iertarea păcatelor. În zilele următoare, numărul mieilor, al berbecilor şi al ţapului să rămână acelaşi, doar cel al juncanilor jertfiţi să scadă zilnic cu unul, încât să se ajungă în cele din urmă la şapte. În a opta zi, toţi să se abţină de la orice muncă şi să jertfească Domnului, aşa cum am mai spus, un viţel, un berbec, şapte miei, precum şi un ţap pentru ispăşirea păcatelor. Aşa prăznuiesc evreii, după datina şi orânduirea strămoşească, Sărbătoarea înălţării corturilor.

5. Moise a mai poruncit ca, anual, în luna Xanthicos, numită de noi Nisan, şi cu care începe anul nostru, în a paisprezecea zi de la crai-nou, atunci când soarele se află în zodia Berbecului (căci în această lună am fost noi sloboziţi din robia egiptenilor), să se aducă aceeaşi jertfă împlinită de noi, aşa cum am mai spus, la părăsirea Egiptului. Această sărbătoare, care la noi se cheamă Pastele, o prăznuim grupaţi în seminţii, fără să lăsăm pentru a doua zi nici o ciozvârtă din victimă. În a cincisprezecea zi de la Paşti urmează Sărbătoarea

Azimelor, care durează şapte zile, când nu se mănâncă decât pâine nedospită. În fiecare zi sunt înjunghiaţi câte doi tauri, un berbec şi şapte miei. Aceste prinosuri sunt ardere de tot, la care se adaugă un ţap ca jertfă pentru păcat, spre a servi zilnic la îndestularea preoţilor. În cea de-a doua zi a Sărbătorii Azimelor (aşadar, ziua a şaisprezecea), mâncăm prima parte din recolta nouă (de care nimeni nu s-a mai atins până atunci); ni se pare drept să-l cinstim mai întâi pe Dumnezeu (căruia îi datorăm abundenţa noastră), oferindu-i pârgă de orz, în felul următor: se pune la uscat un snop care apoi se treieră, sunt măcinate boabele, un assarun de orz fiind dus la jertfelnicul Domnului; un pumn din el este pus pe altar, iar restul rămâne în seama preoţilor. De aici încolo au voie toţi, de-a valma sau în parte, să-şi strângă recolta. Odată cu pârga cerealelor, se aduce prinos Domnului, pentru arderea de tot, un miel.

6. La şapte săptămâni de la terminarea prăznuirii amintite (zilele acestor săptămâni sunt patruzeci şi nouă), în a cincizecea zi, numită de evrei Asortha (cuvânt care înseamnă pentecoster), se aduce prinos Domnului pâine făcută din două assaron de făină de grâu, coaptă cu dospitură, fiind jertfiţi şi doi miei. Din jertfa oferită lui Dumnezeu se pregăteşte o masă numai pentru preoţi, fără ca nici una din bucatele ei să rămână pentru a doua zi. Ca ardere de tot sunt sacrificaţi trei viţei, patrusprezece miei şi doi ţapi, jertfă pentru păcat. Nu se celebrează nici o sărbătoare fără să se facă ardere de tot şi fără ca toţi să se abţină de la orice muncă; în toate zilele festive, legea prevede deopotrivă şi aducerea jertfelor şi încetarea lucrului, după prinos urmând ospeţele.

7. Cu contribuţie publică se obţine şi pâine nedospită, pentru pregătirea căreia se procură douăzeci şi patru assaron din făină de grâu. Din fiecare doua assaron de făina se coace câte o pâine, în ajunul sabatului; în dimineaţa zilei de sabat, sunt puse pe Masa sfântă câte şase pâini de o parte şi şase pâini de cealaltă parte. Deasupra lor se aşază două tipsii de aur, pline cu mirodenii, rămânând acolo până la următorul sabat; atunci ele se înlocuiesc cu altele.

Pâinile sunt oferite spre hrană preoţilor, iar mirodeniile, lăsate să fumege pe focul sacru, ca să se înfăptuiască arderea de tot; în locul lor, deasupra pâinilor se pun altele. De două ori pe zi, preotul procură prin mijloace proprii un assaron de făină, amestecată cu untdelemn, lăsând-o să se coacă puţin. O jumătate din ea este aruncată în foc dimineaţa, cealaltă jumătate, seara. Despre rostul acestora voi vorbi mai pe larg altă dată şi mă mulţumesc acum cu ceea ce am spus deja.

CAPITOLUL XI

1. Moise a despărţit seminţia lui Levi de obştea poporului şi a hărăzit-o serviciului divin; el a curăţat-o cu apă de izvor nesecat şi prin jertfe închinate îndeobşte Domnului cu acest prilej solemn. El a lăsat în grija leviţilor Tabernacolul, vasele sfinte şi acoperişul cortului, poruncindu-le să-l slujească pe preoţi, potrivit îndrumărilor acestora. Căci ei erau închinaţi lui Dumnezeu.

2. Din rândul animalelor, Moise le-a deosebit pe cele care pot fi mâncate, ca şi pe cele care trebuie ocolite cu orice preţ. Despre aceasta voi vorbi pe îndelete când mi se va oferi un prilej mai bun de a scrie, adăugând şi ce l-a determinat s-o facă. El a interzis folosirea ca hrană a sângelui tuturor animalelor, deoarece socotea că într-însul sălăşluieşte sufletul acestora. S-a opus deasemenea să mâncăm din carnea vitelor care au murit de la sine şi ne-a prevenit să ne ferim de prapurul şi grăsimea caprelor, oilor şi boilor.

3. Moise a alungat din cetate pe cei cu trupul atins de lepră şi pe cei ce suferă din pricina scurgerii seminţelor zămislitoare, chiar şi pe femeile care sunt pângărite de fireasca lor scurgere lunară le-a pus să locuiască separat vreme de şapte zile; de abia după aceea ele sunt socotite curate şi pot să se întâlnească iarăşi cu ceilalţi. De asemenea, cel ce s-a ocupat de îngroparea unui mort trebuie să rămână tot atâtea zile departe de ceilalţi. Dacă necurăţenia cuiva se prelungeşte cumva dincolo de acest număr de zile, acela trebuie

să jertfească două mieluşele: una va fi arsă pe jertfelnic, cealaltă va fi luată de preoţi. Acelaşi prinos aduce cel căruia i se scurge sămânţa zămislitoare. Cei care îşi pierd sămânţa în timpul somnului se vor curăţa spălându-se cu apă rece, la fel ca şi cei care s-au culcat cu soţiile lor legitime. Moise i-a îndepărtat pentru totdeauna pe leproşi de tabără, ca să nu mai aibă de-a face cu nimeni şi să nu se deosebească deloc de un mort. Când însă, prin rugile sale adresate Domnului, cineva ajunge să se vindece de boală şi îşi recapătă culoarea lui sănătoasă, acela va mulţumi lui Dumnezeu prin jerfe despre care voi vorbi mai târziu.

4. Se fac deci de râs cei ce pretind că Moise s-a îmbolnăvit de lepră şi ca atare a fugit din Egipt, evreii fiind alungaţi şi ei din aceeaşi pricină şi conduşi de dânsul în Canaan. Dacă lucrurile ar fi stat aşa, Moise n-ar fi îngăduit niciodată o asemenea lege care să-l dezonoreze, iar dacă aceasta ar fi fost susţinută de un altul, probabil că ridica obiecţii împotriva ei. Mai ales că numeroase popoare au în rândurile lor leproşi care se bucură de preţuire, fiind atât de scutiţi de îndurarea batjocurilor şi a surghiunului, încât obţin înalte ranguri militare sau funcţii civile în stat şi li se îngăduie intrarea în locurile sfinte, precum şi în temple. Dacă ar fi avut într-adevăr paloarea acestui flagel, nimic nu l-ar fi împiedicat pe Moise ca, în loc să se înjosească pe el sau mulţimea asemenea lui, să asigure condiţii mai bune pentru leproşi, nicidecum să le hărăzească asemenea legi dăunătoare şi rele. Dar este limpede că numai invidia poartă vina unor asemenea zvonuri răspândite pe seama noastră. Ferit de această molimă între cei din acelaşi neam, la fel de ocoliţi de lepră, Moise a dat legea ţinând seama de gloria lui Dumnezeu în faţa celor atinşi de boală. Dar, în privinţa asta, fiecare poate să gândească ce crede de cuviinţă.

5. Moise a interzis lăuzelor să intre în templu sau să atingă un lucru sfânt vreme de patruzeci de zile de la data naşterii, dacă au zămislit un băiat, şi un răstimp de două ori mai mare, dacă au adus pe lume o fată. Când, însă, după scurgerea răstimpului de care a fost vorba mai sus, mama trebuie să facă o jertfă, închinată de preoţi Domnului.

6. Cel care îşi bănuia soţia de adulter aducea un assaron de făină de orz şi punea din ea un pumn pe jertfelnicul Domnului, lăsând restul preoţilor pentru hrana lor. Unul dintre preoţi aşeza femeia în dreptul porţii (cea cu vederea spre cort), îi lua vălul de pe cap, scria pe o bucată de piele numele lui Dumnezeu, punând-o să jure că nu şi-a înşelat bărbatul, iar dacă s-a făcut de ruşine, să-şi scrântească piciorul drept şi să i se umfle pântecul, încât să moară; dacă însă, mânat de marea lui iubire şi de gelozia ce-a pricinuit-o, soţul a bănuit-o fără temei, ea să zămislească după zece luni un băiat. În urma depunerii jurământului, preotul ştergea numele divin de pe bucata de piele, o îndesa într-o cupă, lua din pulberea cortului aflată la îndemâna lui, o presăra în cupă, dând-o femeii să-l golească conţinutul. Dacă era învinuită pe nedrept, ea rămânea grea şi năştea la sorocul cuvenit un fiu; dacă şi-a încălcat cinstea conjugală datorată soţului, jurând strâmb în numele Domnului, ea îşi scrântea piciorul, pântecul îi era năpădit de apă şi avea o moarte ruşinoasă. Acestea sunt legile pe care Moise le-a prescris poporului său în legătură cu aducerea jertfelor şi cu purificările. Lor le-a adăugat şi următoarele porunci:

CAPITOLUL XII

1. Moise a interzis cu desăvârşire adulterul, socotind că fericirea cere ca bărbatul să aibă o părere sănătoasă despre căsătorie şi că este în interesul statului şi al familiei ca ele să aibă parte de copii legitimi. Legea a interzis ca fiind supremul rău incestuoasa unire cu mama bună sau cu cea vitregă, cu mătuşile după mamă, cu propriile surori sau cu soţiile fiilor săi; căci Moise credea că asta era cea mai spurcată faptă. El a interzis bărbatului să se apropie de femeie în timpul sorocului ei lunar, să se împerecheze cu dobitoacele sau să aibă legături de dragoste cu semenul său, căutând nelegiuite plăceri în frumuseţea acestuia. Celor ce încalcă cu neruşinare aceste porunci le-a aplicat pedeapsa cu moartea.

2. De două ori mai mare a fost curăţenia pe care a pretins-o de la preoţi. Căci, în afară de respectarea

aceloraşi legi, el le-a poruncit să nu-şi la de soţii femei desfrânate (nici roabe sau prizoniere nu le-a îngăduit să-şi aleagă), sau care şi-au agonisit traiul în cârciumi ori hanuri, sau care au fost părăsite din diverse pricini de bărbaţii lor dintâi. Marele Preot nu are voie să se căsătorească cu o femeie căreia i-a murit bărbatul, chiar dacă celorlalţi preoţi li se îngăduie acest lucru. Nu-şi va lua de femeie decât o fecioară şi cu ea să vieţuiască. Din acelaşi motiv, Marele Preot nu se apropie de nici un mort, pe când celorlalţi preoţi li se permite să stea în preajma fraţilor, părinţilor sau copiilor celor decedaţi. El trebuie să-şi păstreze trupul intact şi ferit de orice meteahnă. Dar în privinţa preotului care, într-o îndeletnicire de a sa, şi-a pierdut integritatea corporală, Moise a poruncit să i se dea partea lui de jertfă, ca şi celorlalţi, dar fără să i se interzică apropierea de altar şi intrarea în templu. Legiuitorul a dorit ca ei să-şi păstreze curăţenia nu numai în timpul împlinirii jertfelor sfinte, ci să se străduiască şi în viaţa de zi cu zi să nu aibă vreun cusur. Tocmai de aceea, purtătorii veşmântului sacru să rămână neatinşi de vreo vină, de asemenea neprihăniţi şi cumpătaţi, abţinându-se să bea vin câtă vreme poartă veşmânt preoţesc. Aşijderea ei jertfesc numai victime intacte şi fără nici o meteahnă.

3. Moise a dat aceste legi pentru ca ele să fie respectate încă în timpul vieţii sale; dar, pe când mai trăia în pustietate, el a dictat şi prescripţii care urmau să fie aplicate în viitor, după ce evreii vor fi intrat în stăpânirea Ţării Canaanului. A poruncit, aşadar, ca din şapte în şapte ani să se dea pământului, atât la arat, cât şi la însămânţat, un răgaz, la fel cum mai înainte el însuşi impusese poporului ca în a şaptea zi să pună capăt muncilor. A adăugat că tot ceea ce va produce pământul de la sine în acel an va fi proprietatea obştească, de care să dispună de-a valma şi străinii, şi băştinaşii, fără să se păstreze nimic. La fel să se procedeze şi după săptămâna şapteanilor, adică o dată la cincizeci de ani. Anul al cincizecelea se numeşte la evrei iobel; atunci, datornicii sunt iertaţi de datorii, robii îşi recapătă libertatea, iar băştinaşii care, prin încălcarea unor legi, şi-au atras condamnarea la moarte, ajung în stare de robie, scutiţi fiind de pedeapsa capitală. Până şi ogoarele urmează să fie redate vechilor proprietari în felul următor. Când se apropia sus-numitul iobel (cuvânt care înseamnă „libertate") ,se întâlnesc vânzătorul locului şi cumpărătorul şi socotesc împreună produsul şi cheltuiala făcută pentru lucrarea ogorului; dacă veniturile sunt mai mari decât costurile, atunci vânzătorul îşi redobândeşte ogorul; dacă, dimpotrivă, cheltuielile întrec încasările, cumpărătorul este despăgubit pentru daunele sale şi înapoiază ogorul. Dacă profitul şi investiţia sunt la fel, ogorul revine şi de astă dată vechiului proprietar. În privinţa caselor, pentru cele aflate la ţară, funcţionează acelaşi drept, dar pentru casele vândute la oraş, există o altă reglementare. Aşadar, dacă în termen de un an vânzătorul restituia banii primiţi cumpărătorului, ultimul trebuia să cedeze casa; dacă, dimpotrivă, termenul de un an era depăşit, cumpărătorul devenea proprietar de drept al casei. Această lege a primit-o Moise de la Dumnezeu pe vremea când poporul îşi avea tabăra la poalele muntelui Sinai, iar el a transmis-o evreilor în scris.

4. De îndată ce i s-a părut că a orânduit cum se cuvine toate lucrurile privitoare la legislaţie, Moise şi-a îndreptat privirile spre recensământul oştirii, căci el se gândea de pe atunci să pună ordine şi în treburile războinice. Cu excepţia leviţilor, a poruncit căpeteniilor de seminţii să facă numărătoarea amănunţită a tuturor celor care sunt în stare să lupte. Căci leviţii fuseseră puşi în slujba lui Dumnezeu, fiind scutiţi de orice îndatoriri militare. După trecerea în revistă a armatei, au fost înregistraţi şase sute trei mii şase sute şi cincizeci de oameni în stare să mânuiască armele, având vârsta între douăzeci şi cincizeci de ani. În locul lui Levi, Moise a trecut în rândul căpeteniilor de seminţii pe Manasses, fiul lui Iosif, iar în locul lui Iosif însuşi pe Efraim. Căci Iosif l-a rugat pe Iacob să adopte pe fiul lui, aşa cum am spus mai înainte.

5. La instalarea taberei, evreii aşezau Tabernacolul în centru, pe fiecare dintre laturile ei aflându-se corturile a câte trei seminţii; între ele se deschidea o cale de trecere. A fost aranjată şi o piaţă, unde mărfurile îşi găseau locul. Au venit meşteşugarii din toate tagmele, aveau propriul lor atelier; tabăra te făcea să crezi că ai în faţă priveliştea unui oraş forfotind întruna. Spaţiul din preajma Tabernacolului era ocupat mai întâi

de preoţi, după aceea veneau leviţii, al căror număr total (căci au fost socotiţi cei de parte bărbătească, de la treizeci de zile în sus) a fost de douăzeci şi trei de mii opt sute şi optzeci. Câtă vreme norul acoperea Tabernacolul, tot atâta rămâneau evreii pe loc, convinşi că domnul era de faţă. De îndată ce norul se urnea, porneau şi ci mai departe.

6. Moise a inventat şi un soi de trâmbiţă pe care a făcut-o din argint. Iată şi felul cum arăta aceasta. Lungimea ei era ceva mai mică decât un cot, dar ţeava cu puţin mai groasă decât la fluier. Avea muştiucul destul de mare încât să preia lesne suflarea trâmbiţaşului, capătul ei căpătând forma unui clopot, la fel ca la trompetă. În limba ebraică trâmbiţa se numeşte asosra. Au fost făcute două asemenea trâmbiţe şi una era folosită ca să cheme mulţimea la adunare, iar cealaltă dădea semnalul care vestea căpeteniile seminţiilor să vină la deliberările lor asupra treburilor obşteşti, ambele trâmbiţe slujind la convocarea întregului popor. Atunci când se urneau corturile, lucrurile se petreceau astfel. La primul semnal de trâmbiţă, se ridicau taberele situate spre răsărit; la cel de-al doilea semnal, se puneau în mişcare taberele dinspre miazăzi. Apoi era strâns Tabernacolul şi pus la mijloc, având înainte şase triburi şi în urma lui alte şase triburi. Toţi leviţii erau adunaţi în jurul Tabernacolului. La al treilea sunet al trâmbiţei, porneau la drum taberele aflate spre apus, iar la cel de-al patrulea semnal, cele dinspre miazănoapte. Aceste trâmbiţe erau folosite, deopotrivă, în timpul ceremoniilor sfinte, când victimele erau aduse la jertfelnic, fie cu prilejul sabatului sau în alte zile. Se zice că pentru prima oară de la plecarea evreilor din Egipt, atunci s-a sărbătorit Pastele în pustiu.

CAPITOLUL XIII

La câtăva vreme după aceea, tabăra s-a îndepărtat de muntele Sinai şi, după câteva popasuri despre care voi vorbi mai târziu, evreii au sosit într-un loc care se numea Esermoth. Acolo mulţimea a început să se răzvrătească iarăşi şi să-l facă vinovat de relele pe care le-a avut de îndurat în drumeţia de până acum. La îndemnul lui, plecat dintr-un ţinut foarte rodnic, l-au părăsit şi, în loc să aibă parte de fericirea pe care le-a făgăduit-o dânsul, rătăcesc hărţuiţi de atâtea nenorociri, resimţind lipsa apei şi, dacă n-ar fi fost mană, fără îndoială că ar fi pierit de foame. În timpul multelor şi amarnicelor mustrări aduse acestui bărbat, unul din mijlocul lor i-a sfătuit să nu fie nerecunoscători faţă de Moise şi de ceea ce a înfăptuit el pentru izbăvirea tuturor, nepierzându-şi încrederea în ajutorul Domnului. Asta a întărâtat şi mai mult gloata, care şi-a ridicat şi mai aprig glasul împotriva lui Moise. Când a văzut deznădejdea care cuprinsese mulţimea, Moise, dornic să potolească sfidătoarea ei purtare, i-a promis că-i va dărui o mare grămadă de carne, să-l ajungă nu doar o zi, ci mai multe. Celor ce nu-i dădeau crezare şi-l întrebau cum va fi în stare să procure carnea promisă atâtor mii şi mii de oameni, el le-a răspuns astfel: „Dumnezeu şi cu mine, în pofida vorbelor rele pe care le-am auzit de la voi, nu vom înceta niciodată să vă purtăm de grijă, că aşa este vă veţi convinge curând!" De-abia a rostit Moise aceste vorbe că tabăra întreagă a şi fost năpădită de prepeliţe, şi fiecare le-a cules pe cele aflate în jurul lui. Totuşi, după scurtă vreme, Domnul i-a pedepsit pe evrei pentru sfruntarea şi ocările lor, căci mulţi dintre ei şi-au găsit sfârşitul. Tocmai de asta locul acela se cheamă până azi Cabrothaba, adică Mormântul poftei.

CAPITOLUL XIV

1. De acolo Moise i-a dus pe evrei într-un ţinut numit Strâmtoarea, situat aproape de hotarele Canaanului, şi cu vitrege condiţii de trai, chemând apoi poporul la adunare. A păşit în mijlocul lor şi le-a zis următoarele: „Domnul a făgăduit să ne dea două bunuri: libertatea şi stăpânirea unei ţări fericite; de binefacerea uneia vă bucuraţi deja, pe cealaltă o veţi dobândi în curând. Ne aflăm acum la hotarele Canaanului şi nici un rege, nici o cetate şi nici mulţimea tuturor oştilor lor nu ne pot împiedica să năvălim în această ţară. Să fim gata aşadar să trecem la fapte: căci băştinaşii nu ne vor ceda fără luptă propriul ţinut, pe care îl vom ocupa după

mari bătălii duse împotriva lor. Să trimitem nişte iscoade ca să cerceteze rodnicia pământului şi forţele locuitorilor lui. Înainte de toate, să cădem de acord şi să cinstim cum se cuvine pe Dumnezeu, care a venit totdeauna în sprijinul şi în ajutorul nostru!"

2. Poporul a întâmpinat cu laude vorbele rostite de Moise şi a ales drept iscoade doisprezece dintre cei mai destoinici bărbaţi, câte unul din fiecare seminţie. Ei au cutreierat întreaga ţară a ca-naaneenilor, de la graniţa cu Egiptul, şi au ajuns până la oraşul Amathe şi muntele Liban, cercetând natura ţinutului şi a locuitorilor şi, după patruzeci de zile închinate misiunii lor, s-au întors în tabără. Au adus cu ei şi roadele pământului, prin frumuseţea şi mulţimea produselor, despre care spuneau că erau din belşug, stârnind avântul războinic al poporului. Pe de altă parte, ei l-au înspăimântat prin descrierea dificultăţilor pe care le prezenta cucerirea ţării, dându-le veşti despre fluviile late şi adânci, care nu puteau fi traversate, despre munţii ei înalţi şi de netrecut, ca şi despre oraşe prevăzute nu numai cu ziduri de apărare, ci şi cu fortificaţii exterioare puternice. Au adus şi ştirea că în Hebron au dat peste un popor de uriaşi. În acest fel, iscoadele, dându-şi seama că în Canaan greutăţile păreau mult mai mari decât toate cele pe care le-au întâmpinat de la plecarea lor din Egipt, erau nespus de abătuţi din această pricină şi au transmis şi mulţimii aceeaşi descurajare fără margini.

3. Cei care au auzit aceste vorbe s-au îndoit că vor avea într-adevăr posibilitatea de a cuceri ţara vrăjmaşă şi, după plecarea lor din adunare, şi-au deplâns soarta împreună cu soţiile şi copiii, bocindu-se de parcă Dumnezeu nici nu le-ar fi dat într-adevăr ajutorul pe care l-a făgăduit doar prin vorbele sale. Iarăşi l-au probozit pe Moise şi au vociferat împotriva fratelui său, Aaron, Marele Preot, şi au petrecut o noapte zbuciumată, adresând ocări celor doi bărbaţi. În zorii zilei s-au adunat din nou şi au cutezat să pună la cale uciderea cu pietre a lui Moise şi a lui Aaron, precum şi întoarcerea lor în Egipt.

4. Dar două dintre iscoade, anume Iesus, fiul lui Nave din seminţia lui Efraim, şi Caleb, din seminţia lui Iuda, au venit speriaţi în mijocul adunării ca să domolească mulţimea şi au implorat-o să-şi păstreze cumpătul, să nu mai răspândească minciuni pe seama lui Dumnezeu, nelăsându-se înspăimântată de vorbele goale privitoare la puterea canaanenilor, ci să dea ascultare mai degrabă celor care o călăuzesc spre fericire şi spre cucerirea bunurilor râvnite, căci nici munţii înalţi, nici fluviile adânci nu vor fi stavile în calea bărbaţilor hotărâţi să-şi arate vitejia lor ostăşească, mai ales că se bucură de sprijinul Domnului, care, în toiul bătăliei, va fi alături de ei. „Să pornim la luptă – au spus vorbitorii – împotriva vrăjmaşului, alungând orice îndoială, încrezători în sprijinul lui Dumnezeu, care ne va călăuzi spre izbândă!" Prin asemenea cuvinte căutau amândoi să potolească furia poporului. Moise şi Aaron, căzând cu feţele la pământ, s-au rugat fierbinte, nu pentru propria izbăvire, ci pentru eliberarea poporului din neştiinţa lui şi pentru mângâierea sufletelor răvăşite de greutăţile şi năpastele de acum. S-a arătat atunci şi a pogorât deasupra Tabernacolului norul care vădea că Domnul era de faţă.

CAPITOLUL XV

1. Moise s-a îndreptat apoi încrezător spre popor şi le-a vestit că Dumnezeu, mânios pentru jignirile care i-au fost aduse, vrea să-l osândească, nu însă atât de aspru cât ar merita greşelile sale, ci ca un părinte binevoitor care îşi pedepseşte odraslele. Căci atunci când a intrat în Tabernacol, spre a-l ruga cu lacrimi în ochi să nu-şi hărăzească pieirii poporul, Domnul i-a amintit cât de recunoscător s-a arătat acesta faţă de binefacerile numeroase pe care le-a primit şi acum s-a lăsat amăgit de teama şi nevolnicia iscoadelor, dând mai multă crezare vorbelor lor decât propriilor Sale făgăduieli. Pentru pricina de mai sus, nu-i va da chiar pe toţi pieirii şi nici nu le va stârpi neamul pe care l-a pus mai presus în întreaga tagmă a muritorilor, dar nici nu-i va îngădui să pună stăpânire pe ţara Canaanului sau să se înfrupte din bogăţia şi belşugul ei, ci, drept pedea-

psă pentru ispăşirea păcatelor, vreme de patruzeci de ani vor rătăci prin pustie fără să aibă parte de vetre şi de oraşe proprii. Totuşi, el făgăduieşte că va dărui copiilor noştri acest pământ, făcându-i stăpâni peste belşugul bogăţiilor sale, la care ei n-au vrut să fie părtaşi, dovedindu-şi nerăbdarea.

2. Când i-a dat această veste la porunca Domnului, poporul şi-a deplâns amarnic nenorocirea, rugându-l pe Moise să intervină pe lângă Dumnezeu ca să-l scape de viaţa rătăcitoare din pustie şi să-l asigure stabilirea în oraşe. El le-a spus că Domnul nu se va lăsa pus la încercare în felul acesta; căci mânia nu l-a cuprins din uşurătate sau potrivit firii omeneşti, ci hotărârea lui a fost luată cu matură chibzuinţă. Nu-i de mirare şi nici de necrezut faptul că un bărbat singur a domolit atâtea mii de oameni dezlănţuiţi şi a izbutit să-l readucă la cumineţenie şi blândeţe. Căci Domnul a stat mereu în preajma lui şi l-a înzestrat cu darul de a îndupleca prin vorbele sale mulţimea, care, din pricina propriei nesupuneri, avusese numeroase prilejuri să se convingă de foloasele pe care i le-a adus îndărătnicia (fiindcă de la ea i s-a tras şi nenorocirea de faţă).

3. De altfel, acest bărbat s-a bucurat nu numai în vremea cât a trăit de admiraţie pentru marea virtute şi puterea lui de a convinge prin vorbe pe ceilalţi, ci aşa se întâmplă şi acum; nu există nici un evreu care să nu dea ascultare legilor date de el, chiar şi când ar putea nădăjdui că păcatul îi rămâne ascuns, de parcă Moise ar fi de faţă şi l-ar pedepsi pentru nesupunerea lui. Se întâlnesc multe dovezi care atestă că autoritatea lui a stat mai presus de puterile omeneşti. De pildă, odinioară, nişte oameni care locuiau în ţinuturile de dincolo de Eufrat au străbătut vreme de patru, luni un drum lung, cu înfruntarea multor primejdii şi cu cheltuieli mari, doar ca să aducă cinstire Templului nostru. Totuşi, ei n-au obţinut permisiunea de a lua parte la jertfele închinate Domnului, întrucât Moise interzicea acest lucru, de vreme ce nu erau deprinşi cu obiceiurile pe care le avem şi nici cu datinile strămoşilor noştri. Unii au trebuit să plece fără să aducă nici o jertfă, alţii, pe la jumătatea desfăşurării lor, cei mai mulţi dintre ei fiind împiedicaţi să ajungă până la Templu. Toţi au preferat însă să se supună legilor lui Moise şi orânduielilor sale, decât să dea ascultare dorinţelor proprii; nu trebuia să le fie frică de mustrările nimănui, ci numai pentru a-şi asculta glasul conştiinţei. Aşadar, legile pe care el le-a primit de la Dumnezeu au făcut ca Moise să stea mai presus de făpturile omeneşti. Cu câtăva vreme înainte de izbucnirea războiului nostru împotriva romanilor, când la ei a domnit împăratul Claudius, iar la noi Mare Preot era Ismael, asupra ţării noastre s-a abătut foametea, încât un assaron de cereale costa patru drahme; atunci au fost aduse jertfe la Sărbătoarea Azimelor şaptezeci de cori (adică treizeci şi două de medimne^ siciliene sau patruzeci şi una de medimne atice) de făină. Totuşi, nici unul dintre preoţi n-a cutezat să guste vreun dumicat de pâine, în pofida foametei care bântuia ţinutul: atât de mare era respectul lor faţă de legi şi teama de Dumnezeu, care obişnuieşte să pedepsească păcatele tăinuite. De aceea, nu-i de mirare că Moise a făcut odinioară fapte de seamă, dacă până în zilele noastre scrierile sale au atâta putere şi trecere încât cei ce ne sunt duşmani recunosc că Dumnezeu însuşi ne-a dat aceste norme de viaţă prin intermediul lui Moise. Totuşi, fiecare poate să creadă ce vrea în această privinţă.

CARTEA A IV-A

CONŢINUTUL CÂRŢII A IV-A

1. În pofida părerii lui Moise, evreii îi atacă pe canaaniţi şi sunt înfrânţi.

2. Răzvrătirea lui Cores şi a susţinătorilor săi împotriva lui Moise şi a fratelui acestuia în privinţa preoţiei.

3. Cum urzitorii răzvrătirii au fost stârpiţi prin vrerea Domnului şi cum fratelui lui Moise, Aaron, şi fiilor săi li s-a adeverit preoţia.

4. Ce soartă au avut evreii în pustiu vreme de treizeci şi opt de ani.

5. Cum Moise i-a învins pe regii amoriţilor, Sichon şi Og, nimicind oştirea acestora, şi a împărţit ţara

lor între două seminţii şi jumătate de evrei.

6. Despre profetul Balam şi ce fel de om a fost.

7. Cum s-au luptat evreii cu madianiţii şi i-au biruit.

8. Legile date de Moise şi cum s-a stins el din viaţă.

Intervalul cuprins de această carte numără 38 de ani.

CAPITOLUL I

1. Viaţa pe care o duceau în pustiu, chinuitoare şi deosebit de aspră, îi constrângea pe evrei ca, în pofida împotrivirii lui Dumnezeu, să caute înfruntarea cu canaaniţii. N-au vrut să asculte de vorbele lui Moise de a se astâmpăra, convinşi că, şi fără să-l obţină consimţământul, ei sunt în stare să-şi învingă duşmanul; ba chiar au început să-l învinuiască şi să-l suspecteze că urmărea cu tot dinadinsul să-l menţină pe toţi în lipsurile cumplite în care se zbăteau, ca să fie mereu dependenţi de ajutorul lui. Au pornit aşadar războiul împotriva canaaneenilor, zicându-şi în sinea lor că Dumnezeu îi ocrotea nu numai de dragul lui Moise, ci că avea încredere în întregul neam, din consideraţie faţă de strămoşii care s-au dovedit vrednici de protecţia-i divină şi aşa cum, datorită virtuţilor, i-a călăuzit mai întâi pe aceştia spre libertate, la fel îi va sprijini acum şi pe ei dacă se vor strădui din răsputeri. Îşi spuneau că şi singuri aveau destulă putere să învingă orice popor, chiar dacă Moise ar fi vrut să-l înstrăineze pe Dumnezeu de ei. Nu putea fi decât spre folosul lor faptul că se bizuiau pe forţele proprii şi, în semn de recunoştinţă pentru norocul eliberării din robia egipteană, să îndure tirania lui Moise ori să accepte amăgirea de a trăi după bunul său plac. Ca şi cum Dumnezeu, în marea-i bunăvoinţă faţă de Moise, i-ar fi vestit numai lui propriile sale planuri despre ei, ca şi cum n-ar fi toţi din stirpea lui Abraham, Domnul l-a iniţiat numai pe el cum să poată afla toate tainele viitorului. Li s-a părut că era mai înţelept dacă ar fi dispreţuit deşartă trufie a lui Moise şi, având deplină încredere în Dumnezeu, care le-a făgăduit această ţară, căutau să intre în stăpânirea ei; nu se mai sinchiseau de Moise, cel ce le punea mereu piedici, sub pretextul poruncilor primite de la Dumnezeu. Ca să dea de capătul greutăţilor de faţă, care din cauza pustietăţii din jur păreau şi mai greu de îndurat, evreii s-au grăbit să-şi ridice armele împotriva cana-aneenilor, punându-se sub conducerea şi paza Domnului, fără să mai aştepte însă asentimentul Legi-uitorului lor.

2. După ce au ajuns la părerea că hotărârea luată era cea mai bună, ei au pornit împotriva duşmanilor. Aceştia nu s-au speriat nici de năvala, nici de numărul lor, ci i-au întâmpinat vitejeşte, încât au răpus o mulţime de evrei şi, destrămând rândurile celorlalţi, şi-au urmărit vrăjmaşii, pe care i-au fugărit în chip ruşinos până în tabără. Desfăşurarea faptelor fiind atât de potrivnică speranţelor lor, întregul curaj al evreilor a scăzut şi nici că se aşteptau la ceva mai bun; aveau convingerea că nenorocirea le-a fost trimisă de Dumnezeu, fiindcă au pornit la luptă fără încuviinţarea Lui.

3. Când i-a văzut pe ai săi abătuţi de înfrângerea suferită, de teamă ca nu cumva duşmanii, încurajaţi de victoria lor şi dornici de noi succese, să nu pornească la atac, Moise a socotit că cel mai înţelept lucru era să-şi îndepărteze oastea de Canaan, întorcându-se în pustiu. Redevenit de bunăvoie iarăşi încrezător în puterea Legislatorului (fiindcă înţelesese că nimic din ceea ce a întreprins fără propria-i aprobare nu s-a terminat cu bine), poporul şi-a retras tabăra mai în adâncul pustiului, Moise găsind cu cale să-l lase deocamdată să stea liniştit acolo şi să nu mai intre în luptă cu canaaneenii înainte ca Dumnezeu să-l arate sosirea prilejului potrivit.

CAPITOLUL II

1. Aşa cum se întâmplă îndeobşte în sânul oştilor mari, mai ales după ce au suferit înfrângeri, ca unii să

devină nestruniţi şi neascultători, la fel s-au petrecut lucrurile şi la israeliţi. Căci ei numărau şase sute de mii de luptători, o mulţime pe care cu greu puteai s-o supui ordinelor venite de sus chiar şi în vremurile bune, cu atât mai puţin în toiul lipsurilor şi al nenorocirilor de acum, oştenii fiind nemulţumiţi de ei şi de propriii lor conducători. De aceea a izbucnit în mijlocul lor o revoltă cum n-am mai auzit să se fi întâmplat nici printre greci, nici printre barbari. Din marea primejdie ameninţând vieţile tuturor i-a scăpat Moise, care n-a vrut să ştie că au fost nedrepţi cu el, căci puţin a lipsit să le cadă victimă, ucis cu pietre. Dar Dumnezeu nu i-a nesocotit până într-atât încât să-l lase pradă unei mari nenorociri, ci, în pofida faptului că au avut o atitudine sfidătoare faţă de legislatorul lor şi faţă de poruncile pe care le dăduse prin intermediul lui Moise, El i-a scăpat totuşi de pieirea în care i-ar fi târât, fără îndoială, răzvrătirea, dacă nu s-ar fi îngrijit la vreme de izbăvirea lor. Despre această revoltă şi felul cum a reuşit să o aplaneze Moise vă voi povesti acum, după ce am înfăţişat mai întâi pricina care a dus la izbucnirea ei.

2. Cores, cel mai de vază dintre evrei prin obârşia şi bogăţia lui, experimentat în cuvântări şi foarte priceput în mânuirea mulţimilor, clocotea de invidie văzând deosebita preţuire de care se bucura Moise (căci erau evrei din aceeaşi seminţie şi se înrudeau strâns). Nemulţumirea lui consta în faptul că se socotea mai demn de această cinstire decât el (de vreme ce era mai bogat şi cu nimic mai prejos prin naştere). Striga în mijlocul leviţilor (erau din aceeaşi seminţie), dar mai ales al rudelor, susţinând că Moise caută să-şi sporească mereu faima prin folosirea unor mijloace condamnabile, ca şi cum Dumnezeu l-ar avaa în vedere numai pe el, în vreme ce fratelui său, Aaron, i-a încredinţat preoţia, contrar legilor, fără să ceară aprobarea poporului, ci doar după bunul său plac, aidoma tiranilor care obişnuiesc să împartă onorurile cum li se năzare lor. Mai dăunătoare decât constrângerea făţişă rămâne tainica folosire a nedreptăţii, care îi asupreşte pe oameni nu numai împotriva voinţei, ci chiar şi fără ştirea lor. Cel care este conştient de faptul că merită să obţină vreo funcţie înaltă se străduieşte s-o dobândească prin convingerea celorlalţi, fără a cuteza să recurgă la forţă. Dar cel ce nu poate să ajungă la ea pe cale dreaptă se abţine de la silnicie, ca să salveze aparenţa binelui, dar foloseşte vicleşugul, spre a-şi atinge ţelul dorit. Interesul poporului cere ca asemenea oameni să fie traşi la răspundere, fiindcă ei îşi desfăşoară pe ascuns dăunătoarea lor activitate, şi nu trebuie să îngăduim ca puterea lor să prindă cheag, astfel ca mai târziu să iasă la iveală că sunt nişte duşmani. „Oare ce pretext poate invoca Moise pentru faptul că a dat lui Aaron şi fiilor săi rangul de preot?" a zis Cores mai departe. „Daca Dumezeu a hotărât să acorde această cinste unuia din seminţia lui Levi, atunci mai drept ar fi fost să mă aleagă pe mine, care în privinţa obârşiei sunt egalul lui Moise, dar îl întrec prin bogăţie şi vârstă. Dacă s-ar ţine seama de vechimea seminţiei, cea mai îndreptăţită să primească această cinste ar fi seminţia lui Rubel: adică rangul să-l primească Datham, Abiram şi Phalaus. Fiindcă ei sunt cei mai vârstnici şi cei mai bogaţi din această seminţie."

3. Astfel a cuvântat Cores, dornic să dea impresia că urmărea doar binele obştesc, dar în realitate el făcea acest lucru pentru ca poporul să-l transmită lui rangul de Mare Preot. El şi-a rostit discursul răuvoitor şi bine chibzuit mai întâi în faţa celor din seminţia lui. Dar vorbele sale au trecut treptat mai departe şi, oricine le auzea, mai adăuga propriile-i clevetiri împotriva lui Aaron, astfel că învinuirile au fost cunoscute de întreaga oştire. Cei ce complotau alături de Cores erau vreo două sute şi cincizeci de bărbaţi cu multă trecere, care se străduiau să-l înlăture din preoţie pe Aaron, fratele lui Moise, şi să-l jignească pe ultimul. Răzmeriţa a cuprins mulţimea. Se punea la cale uciderea cu pietre a lui Moise şi toţi s-au strâns într-o mare adunare plină de tumult şi zarvă. Stând în faţa Tabernacolului lui Dumnezeu, ei cereau prin strigăte alungarea tiranului care, sub pretextul poruncilor Domnului, instaurase o asuprire atât de grea, precum şi eliberarea poporului de sub jugul său. Dacă Dumnezeu ar fi vrut să-şi aleagă un preot, atunci El s-ar fi oprit la un om demn să îndeplinească această funcţie şi nicidecum la unul care era mult mai prejos decât ceilalţi. Iar dacă El ar fi găsit cu cale să le dea ca preot pe Aaron, ar fi făcut acest lucru prin alegerea lui de către popor, nelăsând numirea

acestuia doar în seama fratelui său.

4. Deşi aflase cu mult mai înainte de ponegrirele lui Cores şi văzuse deja că poporul fusese cuprins de revoltă, Moise nu s-a temut deloc, ci s-a bizuit pe chibzuinţă cu care orânduise lucrurile până acum. Ştiind că fratele său îşi dobândise preoţia prin porunca lui Dumnezeu şi nu prin propria-i favoare, s-a îndreptat liniştit spre adunare. N-a spus nici un cuvânt poporului (deşi era priceput şi înzestrat cu darul de a influenţa mulţimea), ci, s-a adresat numai lui Cores şi, glăsuindu-i cât a putut de tare, i-a zis următoarele: „După părerea mea, Cores, fie tu, fie oricare dintre aceştia (îi avea în vedere pe cei două sute cincizeci de bărbaţi din jurul lui), meritaţi să fiţi preoţi şi n-aş ţine pe nimeni din întreaga adunare departe de demnitatea preoţească, dacă prin bogăţie şi alte avantaje s-ar afla şi el în preajma noastră. Dar lui Aaron i-am încredinţat preoţia nu pentru avuţiile sale (căci ale tale sunt mai mari decât ale noastre puse laolaltă), nici pentru aleasa-i obârşie (fiindcă Domnul a vrut ca ea să fie identică şi ne-a dat acelaşi străbun[2]), nici mânat de frăţeasca dragoste, căci n-ar fi fost drept să ofer fratelui meu un lucru revendicat de altcineva. Dacă aş fi atribuit singur această demnitate, fără să ţin seama de Dumnezeu şi de lege, nu m-aş fi lăsat deoparte pe mine în favoarea altuia, propria persoană fiindu-mi mai apropiată decât fratele meu şi mie însumi îmi sunt mai drag decât el. N-ar fi fost o dovadă de iscusinţă să mă expun primejdiei de a încălca legea doar pentru a asigura fericirea altcuiva. Dar nu sunt eu în stare să mă arăt nedrept cu voi, nici Dumnezeu nu mi-ar fi îngăduit să-l dispreţuiesc astfel, sau să vă las să ignoraţi ce aveţi de făcut ca să fiţi pe placul său. Faptul că şi-a ales singur preotul a făcut ca eu să fiu dezlegat de orice răspundere în această privinţă. Deoarece, nu printr-o concesie de-a mea, ci prin hotărârea Domnului şi-a dobândit preoţia, el este gata s-o cedeze râvnitorilor lăsând-o în seama celor care trebuie să-l decidă soarta. Aaron este dispus să-şi păstreze pe mai departe preoţia doar dacă judecătorul se va pronunţa în favoarea lui, el menţinându-şi cuvenitul său drept în egală măsură cu cei care se află în întrecere cu dânsul. El este mai bucuros să vă vadă pe voi lecuiţi de răzvrătire, decât să deţină acea demnitate pe care şi-a dobândit-o totuşi cu încuviinţarea noastră. Nu trebuie să socotim că am comis o eroare dacă ceea ce ne-a dăruit Dumezeu a primit şi consimţământul nostru. A nu primi demnitatea pe care Domnul însuşi a orânduit-o mai înainte constituie o nelegiuire vădită; aşijderea, o faptă nechibzuită să n-o recunoşti, când Dumnezeu ne-a dăruit-o pentru totdeauna, spre a fi păstrată de noi cu străşnicie. De aceea, el va hotărî din nou cine anume va fi însărcinat să aducă jertfele noastre şi va împlini slujbele divine. Ar fi inadmisibil dacă, zbătându-se să obţină această demnitate, Cores i-ar tăgădui Domnului dreptul de a împuternici pe cine vrea El. Puneţi, aşadar, capăt revoltei şi tulburărilor în vederea înfăptuirii acestui lucru. Dar mâine în zori să fiţi de faţă şi voi, cei ce vă disputaţi preoţia, şi fiecare să aducă de acasă o cădelniţă, tămâie şi focul pentru cărbuni[3]. Iar tu, Cores, lasă-l pe Domnul să hotărască singur şi aşteaptă să-şi dea El verdictul în această pricină, fără să te crezi mai presus de Dumnezeu! Apropie-te plin de evlavie, pentru ca el să se convingă că poate să-ţi recunoască rangul. Mi se pare însă drept ca şi Aaron să fie admis la această alegere, ca unul care este din aceeaşi seminţie şi nu i se poate aduce nici o mustrare privitoare la preoţia lui de până acum. Când veţi fi strânşi laolaltă, veţi aduce prinos mirodenii, în nasul poporului. Veţi arde tămâie şi cel a cărui jertfă va fi pe placul Domnului, acela să fie şi Marele Preot hărăzit nouă! Nimeni nu-l va mai învinui că, mulţumită fratelui său, a primit această funcţie înaltă!"

CAPITOLUL III

1. De îndată ce Moise a rostit aceste cuvinte, mulţimea a încetat să facă zarvă şi să-l suspecteze pe Moise. Aceasta i-a lăudat vorbele şi s-a potolit, căci a socotit că ele urmăreau binele poporului. Apoi, adunarea s-a împrăştiat. Dar în zorii zilei următoare, oamenii s-au întrunit din nou, ca să fie de faţă la aducerea jertfei şi la hotărârea privitoare la alegerea făcută între cei ce-şi disputau preoţia. Adunarea era tare zbuciumată, de-

oarece poporul era de la început încordat. Unii din mulţime trăgeau nădejde şi simţeau o deosebită plăcere ca Moise să se dovedească drept un răufăcător; în schimb, cei înţelepţi doreau să se vadă scăpaţi de nelinişte şi zarvă; fiindcă ei se temeau ca, prin statornica sporire a revoltei, să nu se destrame buna orânduire a lucrurilor. Căci întreaga gloată este bucuroasă, prin natura ei, să-şi vorbească de rău căpeteniile, schimbându-şi părerea după discursul orişicui, ca să dezlănţuie tumultul. Moise şi-a trimis mesageri la Abiram şi Datham şi le-a dat poruncă să vină, potrivit celor convenite împreună, ca să asiste la deznodământul alegerii preotului prin jertfă. Aceştia au răspuns mesagerilor că nu-i vor da ascultare, nici nu vor mai îndura să crească puterea lui Moise, pe care el a dobândit-o pe căi necinstite. Când a aflat răspunsul, Moise a poruncit căpeteniilor să-l însoţească şi s-a îndreptat spre Datham şi pe susţinătorii lui, netemându-se deloc că se îndrepta spre nişte oameni trufaşi şi îndărătnici. Căpeteniile au pornit numaidecât pe urmele lui. La auzul veştii că Moise şi fruntaşii poporului urmau să-l viziteze, Datham şi susţinătorii săi au ieşit în afara locuinţelor, împreună cu soţiile şi copiii, aşezându-se în faţa corturilor, şi a aşteptat să vadă ce va întreprinde Moise. Ei erau înconjuraţi de slujitori, gata să sară în ajutorul lor, dacă Moise va recurge la forţă.

2. Ajuns în preajma acestora, Moise şi-a înălţat mâinile spre cer şi, cu glas puternic, ca să fie auzit de întreaga mulţime, a spus următoarele: „Stăpân al celor ce se află în cer, pe pământ şi în mare (fiindcă te socotesc martorul cel mai demn de încredere al faptelor săvârşite de mine numai şi numai după cum ai vrut Tu, care mi-ai fost statornic sprijin în îndeplinirea lor, milostivindu-te totdeauna de evrei în orice năpastă), vino şi ascultă-mi rugile! Ţie nu-ţi rămân ascunse nici faptele, nici gândurile noastre. Nu sta în cumpănă să dezvălui adevărul şi să dai pe faţă ingratitudinea acestor bărbaţi faţă de mine. Lucrurile mai vechi, petrecute înaintea naşterii mele, le cunoşti pe toate cel mai bine nu din auzite, întrucât ele s-au petrecut de faţă cu Tine, sub privirile Tale. Fii, aşadar, martorul meu în împrejurările de faţă, care nu sunt deloc străine oamenilor, neşovăind să le pună, totuşi, sub semnul îndoielii. Tihnita viaţă pe care o duceam prin propria-mi virtute, mulţumită vrerii Tale şi bunăvoinţei socrului meu Raguel, am părăsit-o în pofida faptului că o duceam bine şi m-am dedicat amărăciunilor îndurate de acest popor. Întocmai ca mai înainte pentru eliberarea lor, la fel şi acum, ca să le asigur prosperitatea, am avut de înfruntat mari necazuri, alături de toate primejdiile pe care le-am îndurat bucuros. Deoarece azi, iată, văd că mă bănuiesc de nelegiuiri tocmai bărbaţii ce-şi datorează trudei şi grijilor mele propria lor viaţă şi siguranţă, vino în ajutorul meu, Tu, cel ce mi te-ai arătat în focul de pe muntele Sinai şi m-ai socotit demn să-ţi ascult atunci glasul şi să privesc semnele minunilor Tale din locul acela! Tu, care mi-ai poruncit să plec în Egipt, ca să vestesc poporului Tău hotărârea luată în privinţa lui; Tu, care ai clintit din temelii norocul egiptenilor, care ai pus la cale fuga noastră din robia lor, făcând ca puterea faraonului să se micşoreze în faţa mea; Tu, cel ce-n calea noastră, care nu cunoşteam drumul, ai transformat marea în uscat, apoi ai umflat iarăşi marea întru pieirea egiptenilor, înzestrându-ne pe noi, cei dezarmaţi, cu armele lor; Tu, care ai făcut să ne pară bună de băut apa spurcată şi pentru noi, aflaţi în pragul dezastrului, ai lăsat să ţâşnească izvorul din stâncă; Tu, care ne-ai adus hrană de dincolo de mare, nouă, care duceam lipsă mare de merinde pe pământ; Tu, care ne-ai trimis din cer bucate încă necunoscute de nimeni până atunci; Tu, care ne-ai deprins cu gândirea şi cu legile înţelepte, deschizându-ne calea spre orânduirea statului! Vino, aşadar, stăpânul lumii întregi, fii Tu judecătorul şi incoruptibilul meu martor, că n-am primit încă de la vreun evreu daruri pentru încălcarea legilor şi a dreptăţii; că atunci când a avut câştig de cauză, n-am răbdat ca săracul să fie biruit de un potrivnic mai bogat; nici că puterea mea a adus cumva vreo daună statului! Şi totuşi, asupra mea a căzut bănuiala, fără ca eu să mă simt atins de cea mai mică vină: cică nu din porunca ta, ci prin favoarea mea ar fi primit Aaron preoţia. De aceea, dovedeşte acum că orânduieşti şi struneşti toate lucrurile cu chibzuinţă şi că nimic nu-şi atinge ţelul final la întâmplare şi de la sine, ci numai prin voia Ta. Arată că ai grijă de cei care aduc un folos evreilor şi pedepseşte-i pe Abiram şi Datham, care te învinuiesc de nepăsare, întrucât te laşi învins de vicleşugurile mele! Vădeşte-ţi dreptatea pe care o faci

condamnându-i pe cei care, în sminteala lor, îţi terfelesc Gloria şi lasă-l să piară într-un chip mai înfricoşător decât prin moartea de care au parte îndeobşte oamenii: fă să se caşte pământul pe care calcă ei şi să-l înghită împreună cu semenii şi avuţiile lor cu tot! Aceasta va fi o dovadă a puterii Tale în faţa tuturor şi va sluji drept pildă prevestitoare pentru cei ce au gânduri urâte despre Tine. În schimb, eu mă voi dovedi un slujitor credincios şi un înfăptuitor al poruncilor Tale. De-am comis într-adevăr isprava ruşinoasă de care mă învinuiesc aceştia, atunci lasă-l pe toţi nevătămaţi de nici un rău şi fă să cadă asupra mea pieirea pe care le-am menit-o lor. Şi de vreme ce i-ai pedepsit pe aceia care aveau de gând să facă o nedreptate poporului, sădeşte pentru totdeauna pacea şi concordia în rândul celorlalţi, ca poruncile Tale să fie îndeplinite de mulţime, hărăzeşte-i să ducă o viaţă sigură şi scutită de chinurile pe care le merită nelegiuiţii. Căci Tu ştii cât de nedrept ar fi ca israeliţii să primească pedepsele pe care trebuie să le îndure cei nedemni!"

3. Moise de-abia apucase să rostească printre lacrimi aceste vorbe şi deodată pământul s-a cutremurat, de parcă s-ar fi dezlănţuit o furtună în largul mării, când puterea vânturilor învolburează talazurile, şi au înmărmurit cu toţii. S-a stârnit un vuiet şi un trăsnet năprasnic şi pământul din jurul corturilor celor răzvrătiţi s-a căscat, înghiţindu-i pe aceştia împreună cu cei ce le erau dragi. Pieirea le-a decurs prea repede ca sa se poată observa ceva, iar pământul care se crăpase în jurul lor s-a închis la loc, netezindu-se, fără ca la îndemâna privitorilor să mai rămână vreo urmă a celor întâmplate. Aşa şi-au găsit sfârşitul răzvrătiţii ca o pilduitoare dovadă a puterii Domnului. S-ar fi cuvenit ca ei să fie deplânşi nu numai pentru nenorocirea care îi lovise, ci şi pentru că rudele lor s-au bucurat de soarta pe care au avut-o. Aceştia au uitat legăturile lor de rubedenie cu răzvrătiţii, la vederea celor întâmplate, încuviinţând bucuroşi pedeapsa dată de Dumnezeu şi convinşi că, o dată cu Datham şi cu susţinătorii lui, statul scăpase de o plagă, n-au fost deloc întristaţi de moartea acestora.

4. Moise i-a chemat pe cei ce-şi disputau rangul preoţiei, ca să se aleagă dintre ei cine va fi preot, după felul cum jertfa fiecăruia va fi cea mai plăcută lui Dumnezeu. Când s-au strâns, aşadar, două sute şi cincizeci de bărbaţi care se bucurau de o mare trecere în faţa poporului, atât datorită virtuţilor strămoşeşti, cât şi propriei lor virtuţi, s-au ivit de asemenea Aaron şi Cores, aprinzând cu toţii înaintea Tabernacolului tămâia în cădelniţele pe care le aduseseră cu ei. Şi a izbucnit un foc atât de puternic cum nu mai văzuse nimeni până atunci printre focurile urzite de mâinile omeneşti sau ţâşnind din străfundul pământului sau stârnindu-se de la sine în mijlocul pădurilor, prin suflarea vânturilor care le aţâţă, ci ca un foc aşa cum numai Dumnezeu poate să aprindă, strălucitor şi foarte pustiitor. Sub văpaia lui, toţi cei două sute cincizeci de bărbaţi, în frunte cu Cores, au fost mistuiţi până într-atât, încât din trupurile lor n-a mai rămas nici o urmă. Doar Aaron a scăpat nevătămat de foc, fiindcă Domnul l-a deosebit de cei ce meritau să fie arşi de vii. După pieirea răzvrătiţilor, dornic să se păstreze pentru totdeauna amintirea pedepsei lor, vrând ca nepoţii îndepărtaţi să cunoască această faptă, Moise i-a poruncit lui Eleazar, fiul lui Aaron, să pună cădelniţele condamnaţilor în faţa jertfelnicului de aramă, pentru ca şi urmaşii să afle ce s-a întâmplat cu aceştia, putând astfel să se convingă singuri de ce este în stare să facă puterea lui Dumnezeu. Alături de fiii săi, Aaron şi-a păstrat demnitatea preoţească, dovedind în faţa tuturora că el o deţinea pe drept, nu prin favoarea lui Moise, ci prin judecata Domnului.

CAPITOLUL IV

1. Totuşi, răscoala nu s-a potolit pe deplin, ci a crescut şi mai mult, devenind mai dârză decât înainte. Şi pricina pentru care situaţia se înăsprea de la o zi la alta lăsa să se întrevadă că răul nu se va curma repede, ci va dura multă vreme. Chiar dacă în sufletele oamenilor stăruia convingerea că nimic nu se petrecuse fără voia lui Dumnezeu, ei nu doreau să admită decât că Domnul făcuse aceasta de dragul lui Moise. Doar lui i

se datora faptul că Dumnezeu se aprinsese şi-şi revărsase apriga mânie asupra lor, nefiind chiar atât de lezat de jignirea celor pedepsiţi, cât mai ales aţâţat de Moise împotriva lor. Chipurile, aceştia pieriseră nu pentru alt delict în afara celui de a fi fost prea zeloşi în cinstirea şi slujirea lui Dumnezeu. Prin stârpirea atâtor bărbaţi şi a tuturor oamenilor de vază, Moise însuşi pedepsise poporul, pentru ca să nu-l mai tragă nimeni la răspundere, iar fratelui său să i se confirme fără crâcnire preoţia. De acum încolo nimeni n-o va mai râvni cu ardoare, de vreme ce i-a văzut pe alţii târâţi de ea în prăpastie. În afară de asta, până şi mdele celor ce pieriseră incitau poporul să mai diminueze cumva trufia lui Moise: asta poate sluji şi la propria lui siguranţă.

2. Moise, care auzise cu mult înainte de tulburarea cuibărită în mijlocul mulţimii, s-a temut să nu izbucnească o nouă revoltă, aducând cu ea o mare nenorocire. A chemat, aşadar, la o adunare poporul şi i-a ascultat în linişte păsurile, fără a căuta să se dezvinovăţească deloc, ca să nu aţâţe şi mai mult gloata. A cerut fiecăruia dintre căpeteniile de seminţie să vină cu un toiag pe care să fie scris numele seminţiei: preoţia o va dobândi cel pe toiagul căruia îşi va arăta Dumnezeu semnul său. Propunerea fiind unanim acceptată, au fost aduse toiegele şi Aaron a scris pe toiagul său numele seminţiei lui Levi; Moise le-a strâns şi le-a depus în Tabernacol. În ziua următoare, el a luat de acolo toiegele; ele au putut fi lesne identificate, fiindcă aveau semne de recunoaştere din partea căpeteniilor de seminţii care le aduseseră, precum şi a poporului. Celelalte arătau la fel ca atunci când fuseseră primite de Moise, în schimb pe toiagul lui Aaron puteau fi văzute ramuri, mlădiţe şi chiar fructe coapte. Erau migdale, căci din acest copac fusese făcut toiagul. Uimiţi de noutatea acestei minuni, evreii s-au lepădat de ura pe care o purtau în aceeaşi măsură faţă de Moise ca şi faţă de Aaron, admirând verdictul dat de Dumnezeu în această pricină. De altfel, fiindcă nu puteau decât să aplaude hotărârea luată de Dumnezeu, ei au recunoscut pe deplin dreptul la preoţie al lui Aaron. Ales în trei rânduri de către Dumnezeu şi adeverit prin semne convingătoare, el a rămas definitiv în această funcţie: răscoala evreilor, care dura de multă vreme, a luat sfârşit în felul acesta.

3. Moise scutise seminţia lui Levi de război şi de expediţii militare, dându-i menirea să-l slujească pe Dumnezeu; dar, pentru ca grijile traiului zilnic să n-o facă să-şi neglijeze sacrele-i îndeletniciri, el a poruncit evreilor ca atunci când, prin voinţa lui Dumnezeu, vor intra în stăpânirea ţării Canaanului, să distribuie leviţilor patruzeci şi opt de cetăţi vestite şi frumoase, repartizându-le câte două mii de coţi din pământul situat de jur împrejurul zidurilor de apărare. În afară de asta a mai prescris poporului să dăruiască leviţilor şi preoţilor zeciuiala din recolta lui anuală. Iată, aşadar, care sunt lucrurile primite de această seminţie de la popor. Am socotit necesar să tratez separat toate cele ce revin din astea numai preoţilor.

4. Din cele patruzeci şi opt de oraşe ce le revin, leviţii trebuie să le acorde treisprezece, iar din zeciuiala pe care o obţin anual de la popor să le cedeze a zecea parte. În afară de asta, Moise a hotărât ca poporul să dăruiască lui Dumnezeu cele dintâi roade ale pământului; din rândul patrupedelor care puteau fi sacrificate, primii născuţi, dacă erau de parte bărbătească, trebuiau să fie daţi preoţilor, spre a fi aduşi prinos, ca ei să-l mănânce împreună cu familiile lor în Oraşul sfânt. Privitor la dobitoacele care, potrivit legii, nu puteau sluji drept hrană, proprietarii lor urmau să plătească un siclu şi jumătate, iar pentru primii născuţi ai oamenilor să dea câte cinci sicii. Preoţilor le mai revenea pârga de la tunsoarea oilor, iar la pisarea boabelor de grâu sau la coacerea pâinii, se alegeau cu câte o prăjitură. Cei ce se consacrau Domnului printr-un legământ (aşa-zişii nazirei, care-şi lăsau părul să crească în voie şi se abţineau de la vin), când se împlinea termenul afierosirii, obişnuiau să ofere preoţilor pletele lor tunse. Aşijderea, cei ce se numeau corbani (ceea ce în elineşte înseamnă „închinat Domnului"), când doreau să se elibereze de slujba pe care şi-o luaseră asupra lor, trebuiau să plătească preoţilor nişte bani: femeia câte treizeci de sicii, bărbaţii însă cincizeci de sicii. Pe cei ce nu aveau de unde să plătească atâţia bani, preoţii puteau să-l dezlege după cum găseau de cuviinţă. Cine înjunghia acasă pentru ospăţ, nu ca s-o aducă prinos, o vită din turma lui, avea datoria să dea preoţilor măruntaiele, pieptul şi şoldul drept. Astfel Moise a asigurat preoţilor venituri bogate, în afară de prinosurile

pe care trebuia să le aducă poporul pentru jertfele de ispăşire, aşa cum am arătat în cartea anterioară. Din toate aceste bunuri, preoţii trebuiau să dea o parte slujitorilor casei, fiicelor şi soţiilor, cu excepţia jertfelor aduse pentru ispăşire, pe care preoţii şi membrii familiei de parte bărbătească le mâncau în templu, în aceeaşi zi.

5. După ce a dat aceste porunci în urma înăbuşirii revoltei, Moise a purces la drum cu oastea întreagă, sosind la hotarele Idumeei. Prin soli pe care i-a trimis regelui idumeenilor, el i-a cerut îngăduinţa de a trece nestingherit prin ţara lui, dându-i asigurarea că nu va avea de suferit nici un fel de nedreptate sau pagubă; în afară de asta, Moise a stăruit pe lângă el să-l dea voie să cumpere merinde pentru oaste; el s-a arătat gata să plătească şi apa de băut, dacă regele poruncea aşa ceva. Fără să primească deloc propunerile solilor lui Moise, acesta nu numai că nu i-a permis să-l străbată ţara, ci şi-a adus oastea în calea lui Moise, ca să-l împiedice, dacă ar fi încercat să pătrundă cu de-a sila. Ca atare, Moise (fiindcă Dumnezeu îl îndemnase printr-un răspuns la întrebarea lui să nu înceapă lupta) şi-a retras trupele, alegând un drum ocolitor prin pustiu.

6. În vremea aceea, în al patruzecelea an de la plecarea evreilor din Egipt, la crai-nou al lunii Xanthicos, a murit Mariamme, sora lui Moise. A fost înmormântată cu multă strălucire prin contribuţie publică pe coasta unui munte ce se numea Sin; după ce a purtat doliu după ea vreme de treizeci de zile, poporul a fost curăţat de Moise în felul următor. O junincă, neînvăţată cu jugul sau cu muncile câmpului, fără nici o meteahnă trupească, în întregime roşcată, a fost dusă puţin în afara taberei de către Marele Preot, într-un loc foarte curat, şi înjunghiată, iar cu sângele ei, în care îşi înmuiase degetul, stropea de şapte ori spre Tabernacolul Domnului. Apoi întreaga junincă, aşa cum zăcea, cu pielea şi măruntaiele ei, a fost arsă pe loc, în mijlocul flăcărilor aruncându-se bucăţi de lemn de cedru, împreuna cu isop şi smocuri de lână stacojie. Toată cenuşa era adunată de un om neprihănit şi pusă într-un loc foarte curat. Presărând cu ramuri de isop puţină spuză într-un izvor şi turnând niscaiva cenuşă în apă, cei pângăriţi de un mort se stropeau cu ea în a treia şi a şaptea zi şi astfel se puteau socoti purificaţi. Această datină a fost orânduită de Moise şi pentru viitor, atunci când evreii vor fi ajuns în Ţara Făgăduinţei.

7. După ce şi-a curăţat astfel oastea, care deplângea moartea surorii căpeteniei lor, Moise a condus întregul ei convoi prin mijlocul pustiului şi al Arabiei. O dată sosit la locul socotit de arabi propria lor capitală (care s-a chemat odinioară Arce, iar acum se numeşte Petra), înconjurat fiind de un munte înalt, Aaron s-a urcat pe piscul lui, întrucât Moise îi prevestise că va muri în curând. Sub privirile oştirii (căci muntele era povârnit), el şi-a dezbrăcat veşmântul de Mare Preot şi l-a transmis lui Eleazar, fiul său, căruia, prin vârsta ce o avea, îi revenea prerogativa preoţiei. Aaron s-a stins din viaţă în văzul mulţimii, murind în acelaşi an în care s-a sfârşit şi sora lui, la vârsta de o sută şi douăzeci şi trei de ani. Ziua morţii lui a căzut de crai–nou, la începutul lunii pe care atenienii o numesc Hecatombaion, macedonenii, Loos, iar evreii, Abba.

CAPITOLUL V

1. La încheierea doliului, când poporul a jelit mortul vreme de treizeci de zile, Moise a plecat cu oastea de acolo şi a înaintat cu tabăra până la fluviul Arnon, care izvorăşte din munţii Arabiei şi străbate întregul pustiu spre a se vărsa în Lacul Asfaltit, despărţind ţara moabiţilor de cea a amoriţilor. Pământul acesta este fertil şi produce destule roade, dovedindu-se în stare să hrănească o mulţime de oameni. Moise a trimis soli la Sichon, regele ţinutului, şi l-a rugat să îngăduie propriei oştiri trecerea prin ţara lui, cu acordarea garanţiilor pe care le cerea, că nu i se vor face nedreptăţi, nici ogoarele, nici locuitorii ce i se supuneau neavând nimic de suferit. Solii propuneau să cumpere de la el cele necesare traiului zilnic, dornici să li se vândă până şi apa. Dar Sichon le-a interzis să-l străbată ţara, aducându-şi mulţimea oştilor înarmate, şi s-a grăbit să-l împiedice pe evrei să treacă fluviul Arnon.

2. Când a văzut ostilitatea cu care l-au întâmpinat amoreii, Moise a socotit că nu trebuie să le îndure purtarea dispreţuitoare, ci să-l dezmorţească pe evrei din lâncezeala lor, ca să-l scoată din nevoile datorită cărora fuseseră împinşi să se răzvrătească, întrebându-l pe Dumnezeu dacă poate să-l înfrunte cu armele. Deoarece Domnul nu numai că i-a îngăduit, ci i-a şi promis victoria, el s-a pregătit încrezător de luptă, şi-a îmbărbătat oştenii, îndemnându-i să-şi potolească setea de război acum, când Dumnezeu le îngăduia să facă acest lucru. Primind bucuroşi ceea ce-şi doreau, evreii şi-au înşfăcat numaidecât armele, grăbiţi să se avânte în bătălie. De îndată ce aceştia s-au năpustit asupra lor, amoreii n-au mai fost aşa siguri de ei, fiind cuprinşi de frică la vederea evreilor; oastea lor, care mai înainte se dovedise atât de curajoasă, acum s-a arătat înspăimântată. Ei n-au cutezat să reziste primei ciocniri şi să facă faţă asaltului evreilor, ci le-au întors spatele, convinşi că în felul acesta vor scăpa teferi mai degrabă decât în încleştarea luptei. Se încredeau mult în oraşele lor întărite, dar, încolţiţi cum erau, ele nu le aduceau oricum nici un folos. Atunci când i-au văzut că băteau în retragere, evreii au pornit numaidecât în urmărirea duşmanilor, le-au destrămat rândurile, sădind spaima în mijlocul lor. Unii dintre ei, după spulberarea oştirii, au fugit înapoi, înspre oraşele proprii. Evreii se arătau necruţători şi neostenitie în urmărirea lor, tocmai ei, care mai înainte oboseau repede, dovedind de astă dată o rezistenţă deosebită, întrucât erau iscusiţi prăştiaşi şi pricepuţi în aruncarea suliţelor la distanţă, datorită armamentului uşor, posedând şi o mare agilitate, evreii îi prindeau din urmă pe fugari, iar pe duşmanii pe care, din pricina distanţei, nu-i puteau lua prizonieri, îi ucideau cu praştiile sau cu suliţele lor. Mulţi duşmani au fost măcelăriţi, iar pe cei urmăriţi îi chinuiau rănile primite în luptă. Setea îi tortura mai mult decât adversarii înşişi, căci era în toiul verii şi mulţi dintre ei, tânjind amarnic după apă, zoreau în cete mari spre fluviu, unde erau înconjuraţi de evrei, toţi fiind răpuşi cu ajutorul suliţelor şi al săgeţilor ţintite asupra lor. Regele Sichon a pierit şi el în luptă. Evreii îi despuiau pe cei morţi şi se alegeau cu pradă bogată; ţara le dăruia roade din belşug, fiindcă o mare parte a recoltei rămăsese nestrânsă pe lanuri. De altfel, oştenii cutreierau pretutindeni fără teamă, îi capturau pe toţi cei ce se purtau ca nişte duşmani, luând ca pradă bucatele. Nimeni nu le mai aţinea calea, întrucât cei ce erau în stare să mânuiască armele căzuseră în cursul bătăliei. Astfel s-a abătut năpasta asupra amoreilor, fiindcă nu chibzuiseră adânc, nici nu s-au arătat luptători destoinici. Evreii au pus, deci, stăpânire pe ţara lor. Ea este situată între trei fluvii, aidoma unei insule: Arnonul îi slujeşte drept hotar la miazăzi, îl mărgineşte spre miazănoapte Iabachul, care se varsă în fluviul Iordan, pierzându-şi astfel numele. Cea de-a treia latură a ţării, înspre apus, se învecinează cu Iordanul.

3. În vreme ce se petreceau aceste fapte, Og, regele din Galad şi Gaulanitis, s-a pus în fruntea oştirii sale, grăbit să vină în ajutorul lui Sichon, care-i era prieten şi aliat; deşi primise vestea că acesta fusese deja ucis, a ţinut totuşi să lupte cu evreii, fără să se îndoiască deloc că-i va birui, dorind să le pună la încercare vitejia. Speranţele sale au fost amarnic înşelate: a căzut el însuşi în luptă şi întreaga lui oaste a fost nimicită. Moise a trecut dincolo de fluviul Iabach, a străbătut regatul lui Og, i-a ruinat oraşele, omorând pe toţi cei aflaţi între zidurile lor, care-i întreceau în avuţii pe locuitorii întregului ţinut prin rodnicia ogoarelor şi prin bogăţiile deţinute de ei. Og avea atâta măreţie şi frumuseţe cum rar s-au mai văzut. El era un bărbat şi din cale afară de viteaz, aşa că isprăvile sale corespundeau cu propria statură şi strălucire. Despre puterea şi urieşeasca-i statură ne putem face o părere după patul care a fost luat pradă în palatul său din regescul oraş Rabatha: era făcut din fier şi măsura în lăţime patru coţi, iar în lungime de două ori pe atât, plus încă un cot. Căderea regelui a adus evreilor nu numai avantaje imediate, căci moartea lui le-a dat mari speranţe de viitor. Fiindcă au cucerit şaizeci de oraşe bine întărite, aflate sub stăpânirea lui, ei au obţinut şi multă pradă de război, atât pentru proprietatea obştească, cât şi pentru fiecare în parte.

CAPITOLUL VI

1. Ducându-şi oastea înspre Iordan, Moise şi-a instalat tabăra în marea câmpie din ţinutul situat în faţa

Ierihonului. Acesta este un oraş foarte bogat, unde cresc din belşug palmieri şi tufe de balsam. Israeliţii începuseră să aibă prea mare încredere în puterea lor, simţindu-se cuprinşi de o arzătoare sete de luptă. După ce mai întâi, vreme de câteva zile, a înjunghiat animalele pentru jertfe de mulţumire aduse lui Dumnezeu şi a îmbiat poporul la ospeţe, Moise a trimis o parte a trupelor sale înspre tara madianitilor, ca s-o devasteze si să-l cucerească oraşele.

Motivul pentru care a izbucnit acest război va fi expus în cele ce urmează.

2. Când a văzut cât a crescut puterea israeliţilor, Balac, regele moabiţilor, unit printr-o părintească prietenie şi strânse legături cu madianiţii, a fost profund îngrijorat şi de soarta propriului său regat (fiindcă n-avea de unde să ştie că, printr-o poruncă a Domnului, israeliţii nu aveau voie să cucerească altă ţară, după ce vor fi intrat în stăpânirea Canaanului). S-a hotărât aşadar, dovedind mai multă grabă decât înţelepciune, să-l lovească cu uneltiri şi vicleşuguri. N-a socotit că era înţelept să-l atace făţiş pe cei ce trăseseră mai multe învăţăminte din succesele dobândite, decât din nenorocirile îndurate de ei, urmărind doar, cât îi stătea în putinţă, să-l împiedice pe evrei să devină mai puternici şi în acest scop a trimis nişte soli la madianiţi. Deoarece dincolo de Eufrat trăia un anume Balam, vestit prezicător cu care aveau relaţii preieteneşti, madianiţii au trimis şi nişte oameni de vază împreună cu solii lui Balac, spre a încerca să-l convingă pe profet să-l blesteme pe israeliţi. Acesta s-a arătat primitor cu vizitatorii lui şi, după ce i-a ospătat, a cerut sfatul lui Dumnezeu, dacă să asculte sau nu cererile madianiţilor. Fiindcă Domnul s-a împotrivit, el s-a întors la oaspeţii săi şi le-a explicat, cu părere de rău, că nu putea să le satisfacă dorinţele, căci nu-i îngăduia acest lucru Dumnezeu, căruia îi datora toată faima sprijinită pe prezicerile şi profeţiile sale. Le-a spus că oastea pe care doreau ei s-o afurisească îi era nespus de dragă lui Dumnezeu. I-a sfătuit totodată, din acest motiv, să se îndrepte spre israeliţi şi să se ferească de orice vrăjmăşie faţă de ei. După ce a grăit astfel, s-a despărţit de solii veniţi să-l întâlnească.

3. La stăruinţele şi mai mari ale lui Balac, care le-a făcut strălucite promisiuni, madianiţii au trimis repede o altă solie la Balam. Dornic să le îndeplinească dorinţa, acesta a cerut iarăşi sfatul lui Dumnezeu. Supărat de faptul că era pus din nou la încercare, Domnul a poruncit prezicătorului să nu se împotrivească cererii solilor. Nebănuind deloc că porunca Domnului era amăgitoare, el a plecat împreună cu solii. Dar pe drum, într-un loc strâmt, cu ziduri de împrejmuire în ambele părţi, le-a aţinut calea îngerul Domnului, iar asina pe spinarea căreia călătorea Balam, simţind în preajmă duhul lui Dumnezeu, s-a abătut din cale spre celălalt zid, fără să-l pese de loviturile primite de la Balam, fiindcă-i vătămase piciorul la izbirea lui de îngrăditură. Dar cum îngerul rămăsese pe loc şi asina se prăvălise sub ploaia de lovituri, Domnul a înzestrat-o cu grai omenesc, spre a-l certa pe Balam pentru că o nedreptăţea: deşi nu-i dăduse nici un prilej să se plângă de serviciile ei din trecut, acum o snopea în bătaie, nepricepând că Domnul voia să-l împiedice să facă hatârul celor către care se îndreptau de zor. Balam a rămas uimit şi tulburat de omenescul glas al asinei sale, dar l-a cuprins spaima când i s-a arătat îngerul Domnului, care la rândul său l-a dojenit pentru faptul că-şi bătuse asina, fiindcă vita nu avea nici o vină, el însuşi căutând să-l scutească de această călătorie făcută împotriva voinţei lui Dumnezeu. Speriat, Balam a vrut să se întoarcă din drum. Dar Domnul l-a îndemnat să meargă mai departe, cu condiţia să-l transmită lui Balac veştile pe care el i le va inspira.

4. După ce Domnul i-a dat această poruncă, prezicătorul a ajuns la Balac. Regele l-a întâmpinat cu cinste şi Balam i-a cerut apoi să-l ducă pe un munte de unde să poată zări cu ochii lui tabăra evreilor. Balac însuşi s-a arătat gata să-l însoţească pe prezicător, cu alaiul său regesc, pe un munte care se înălţa deasupra capetelor lor, la distanţă de şaizeci de stadii de tabăra evreilor. De îndată ce i-a văzut, prezicătorul i-a cerut regelui să ridice şapte altare, îngrijindu-se să-l procure tot atâţia tauri şi berbeci. Regele s-a grăbit să-l îndeplinească voia şi Balam a adus jertfă arderea de tot, ca să întrezărească dacă israeliţii vor da semne de plecare. Apoi a

vorbit în felul următor: „Fericit popor, căruia Dumnezeu i-a hărăzit să se bucure de uriaşe bogăţii, arătându-se dornic să-l fie aliat şi călăuzitor în toate faptele sale! De bună seamă, nu afli pe faţa pământului un alt popor în stare să te egaleze sau să-ţi stea aproape prin virtutea şi prin înclinarea lui numai spre faptele bune şi cinstite, urmând să laşi moştenire toate acestea copiilor tăi, care vor fi mai fericiţi decât părinţii lor. Din puzderia de oameni, doar cu voi se arată Dumnezeu milostiv şi deosebit de darnic, şi de aceea dintre toate făpturile luminate de soare sunteţi cei mai norocoşi. Veţi pune stăpânire pe această ţară făgăduită vouă şi cei ce vin după voi o vor păstra în vecii vecilor, faima numelui lor umplând întregul pământ şi întinderea mării. Veţi popula lumea şi fiecare colţ al pământului va fi locuit de urmaşii voştri. Nu te minuna, oaste fericită, de faptul că, trăgându-te dintr-un singur strămoş, ai ajuns atât de numeroasă! Chiar dacă acum Canaanul nu vă va primi în număr prea mare, aflaţi că în viitor întreaga lume vă va sluji drept lăcaş pentru totdeauna: veţi ajunge să fiţi mai mulţi decât stelele cerului, trăind şi în insule şi pe continent. Chiar şi după ce veţi fi devenit atât de numeroşi, Dumnezeu nu se va osteni mai puţin să vă dăruiască din belşug toate avuţiile în timp de pace, iar în timp de război, victoria şi puterea. Duşmanii vor avea arzătoarea dorinţă de a se lupta cu voi şi în cutezanţa lor vă vor aţâţa să puneţi mâna pe arme. Nu se vor mai întoarce biruitori acasă, ca de obicei, nici nu-şi vor mai măguli copiii şi soţiile. Providenţa divină v-a înzestrat cu acea bărbăţie care se simte în stare să-l coboare pe cei mari şi să-l înalţe pe cei sărmani!"

5. Acestea le-a prezis profetul căzut în extaz şi adânc pătruns de suflul Domnului. Dar Balac şi-a ieşit din fire şi l-a învinuit că a încălcat învoiala, întrucât primise strălucite daruri de la aliaţii lui. El, care venise să-l blesteme pe duşmani, acum îi preamărea şi-i cinstea ca pe cei mai norocoşi dintre muritori. Balam i-a răspuns însă astfel: „O, Balac, cumpăneşte bine lucrurile, dacă stă în puterea noastră să spunem sau să trecem ceva sub tăcere atunci când suntem pătrunşi de suflul divin. Căci prin noi rosteşte El ceea ce crede de cuviinţă, fără ca singuri să ştim ceva dinainte. Ţinând bine minte în ce scop m-aţi chemat aici cu atâta zel, tu şi madianiţii, eu am avut intenţia să-ţi satisfac pe deplin dorinţele. Dar am fost nevoit să ascult mai mult de Dumnezeu decât de voi, pe placul cărora voiam să fiu. Cu totul neputincioşi sunt cei ce doar prin ei înşişi vor să prezică viitorul oamenilor; aceştia nu spun ceea ce le-a încredinţat Dumnezeu, ci se pun de-a curmezişul vrerii sale. De îndată ce suflul divin ne invadează pieptul, nu mai dăm glas propriilor noastre gânduri. N-am avut deloc intenţia să preamăresc această oaste, nici să înşir bunurile pe care Domnul plănuieşte să le împartă urmaşilor ei. Dumnezeu, care îi binecuvântează şi se străduieşte să le dea o viaţă fericită, precum şi o glorie nepieritoare,el însuşi mi-a inspirat aceste cuvinte, făcându-mă să vorbesc după voinţa lui. Acum însă (fiindcă ţin nespus de mult să fiu pe placul madianiţilor, de vreme ce nu se cuvine să le resping rugăminţile, haide să înălţăm noi altare şi să aducem jertfe aidoma celor dinainte, poate că îl vom putea îndupleca pe Dumnezeu, astfel ca el să-mi dea îngăduinţa să blestem acest popor!" Balac s-a învoit să facă acest lucru, dar, şi la cea de-a doua jertfă, Dumnezeu n-a admis ca israeliţii să fie blestemaţi; şi la cea de-a treia jertfă, după ridicarea altui rând de altare, Balam n-a putut nici de această dată să-l blesteme pe israeliţi, ci a căzut cu faţa la pământ, prezicând ce soartă vor avea regii şi oraşele vestite, dintre care unele nu erau încă locuite, precum şi cele ce li s-au întâmplat oamenilor, pe uscat şi pe mare, din veacurile trecute până în zilele noastre. Deoarece toate s-au petrecut potrivit profeţiilor sale, se poate deduce că şi prezicerile pentru vremurile care vor veni se vor adeveri de asemenea.

6. Indignat de faptul că israeliţii nu fuseseră blestemaţi, Balac l-a trimis înapoi pe Balam fără să-l arate semne de cinstire. Când a fost gata să plece la drum şi să treacă Eufratul, el l-a chemat pe Balac şi pe fruntaşii madianiţilor şi le-a spus: „Balac şi voi, medianiţii care sunteţi de faţă! Trebuie să vă arăt bunăvoinţa mea chiar şi în pofida voinţei lui Dumnezeu. Neamul evreilor nu va fi răpus vreodată în întregime nici de război, nici de ciumă, nici de lipsa roadelor pământului, nici de vreo altă nenorocire neaşteptată! Providenţa divină îl apără de orice rău şi nu îngăduie să se abată asupra lui nici un dezastru care să-l nimicească. Pentru scurtă

vreme, el va avea de îndurat chinuri şi necazuri de care va fi oprimat şi aşternut la pământ, dar după aceea se va revigora, umplând iarăşi de spaimă pe cei care i-au pricinuit daune. Voi însă, dacă vreţi să obţineţi oarecari izbânzi de scurtă durată asupra lor, vă veţi atinge ţelul făcând următorul lucru. Pe fiicele voastre cele mai chipeşe, în stare prin drăgălăşenia lor să asalteze şi să biruie timiditatea privitorilor, înzestraţi-le cu cele mai alese podoabe şi găteli femeieşti, apoi să le trimiteţi în preajma taberei evreilor, spre a fi văzute de ei, atrăgându-le atenţia să se arunce fără multe nazuri în braţele celor ce le doresc. De îndată ce îi vor vedea robiţi de simţuri şi căzuţi în mrejele lor, ele să dea impresia că vor s-o la la fugă. În faţa tinerilor care le vor ruga să rămână, să nu cedeze mai înainte de a-i convinge ca, părăsind legile strămoşeşti şi cinstirea lui Dumnezeu, autorul acestora, să se închine zeilor veneraţi de madianiţi şi moabiţi. În felul acesta tinerii îşi vor atrage mânia lui Dumnezeu!" După ce le-a făcut această propunere, Balam a purces la drum.

7. Madianiţii şi-au trimis fiicele aşa cum fuseseră sfătuiţi, iar tinerii evrei s-au lăsat cuceriţi de frumuseţea acestora; intrând în vorbă cu ele, le-au rugat stăruitor să nu-i priveze de frumuseţea lor şi de desfătarea credincioaselor legături de dragoste. Fetele le-au ascultat cu plăcere vorbele şi şi-au dat consimţământul. Când i-au văzut pe flăcăi căzuţi în laţul iubirii lor şi cuprinşi de vâlvătaia patimii, acestea s-au hotărât să se întoarcă. Pregătirile de plecare ale fetelor i-au umplut de o adâncă descurajare pe tinerii care le-au rugat stăruitor să nu-i părăsească, ci să le fie soţii legitime, urmând ca ele să devină stăpâne peste întreaga lor avuţie. Ei îşi pecetluiau propunerile prin jurăminte de credinţă şi-l luau pe Dumnezeu drept chezaş al promisiunilor lor, căutând ca prin lacrimi şi prin toate mijloacele pe care le aveau la îndemână să stârnească mila fetelor. Cum şi-au dat seama că ei erau robiţi de patima iubirii şi strâns încătuşaţi, acestea au început să le vorbească astfel:

8. „Noi avem, tineri neasemuiţi, şi casă, şi patrie, suntem stăpâne pe mari avuţii şi nu tânjim după bunătatea şi dragostea părinţilor sau rudelor noastre. Nu pentru că am duce lipsă de aşa ceva am venit să stăm de vorbă cu voi, nici nu ne-am plecat urechile la rugile voastre ca să tragem foloase de pe urma frumuseţii trupeşti, ci doar pentru că vă socotim nişte bărbaţi de ispravă şi de cuvânt v-am căutat prieteşugul ospeţiei, dând curs dorinţelor voastre. Iar acum, fiindcă susţineţi că ne iubiţi atât de mult, fiind foarte întristaţi de faptul că vrem să vă părăsim, noi nu suntem potrivnice rugăminţilor voastre, ci ne arătam gata să vă primim dovezile de fidelitate, singurele de care merită să ţinem seama ca să vă devenim cu dragă inimă soţii legitime pe viaţă. Căci ne temem ca, săturându-vă curând de legăturile dintre noi, nu cumva să ne trimiteţi acasă la părinţi, împovărate de ocări şi ruşine. Vă cerem iertare dacă noi vrem să ne ferim astfel de primejdia ce ne paşte!" Când tinerii le-au promis că le vor da întreaga chezăşie pe care şi-o doresc, fiindcă ei nu pot renunţa la iubirea pe care le-o poartă, fetele au adăugat următoarele vorbe: „Deoarece vă pronunţaţi astfel în favoarea noastră, dar aveţi alte obiceiuri şi duceţi o viaţă cu totul diferită de a noastră, hrănin-du-vă cu mâncăruri aparte, nici măcar băuturile nefiind aidoma cu ale celorlalţi, se cuvine să-l cinstiţi pe zeii noştri, câtă vreme doriţi să trăim împreună. Nu există nici o altă dovadă mai convingătoare a iubirii voastre, şi în prezent, şi în viitor, decât aceea de a vă închina la aceiaşi zei, alături de noi. N-o să vă dezaprobe nimeni gestul de a venera zeii din ţara în care tocmai aţi descins, mai ales că zeii noştri sunt cinstiţi de toate popoarele, pe când la zeul vostru nu se mai închină altcineva!" Se cuvine – le-au mai spus fetele – ca ei să îngenuncheze în faţa aceloraşi zei la care se roagă cu toţii, sau să-şi caute o altă ţară, unde să-şi ducă viaţa după propriile lor datini.

9. Această cuvântare a plăcut foarte mult tinerilor orbiţi de iubire, ceea ce i-a înduplecat să se închine în faţa cererii fetelor şi să încalce obiceiurile străbune. Şi, de vreme ce acum credeau în mai mulţi zei, le şi aduceau jertfe după datina acelor popoare, se ospătau cu mâncăruri străine şi, făcând toate după cum le dictau femeile, s-au abătut de la legea lor. Cutezanţa tinerilor s-a răspândit iute în întreaga oaste, astfel că mocnea o revoltă mai rea decât cea dinainte, întrezărindu-se primejdia ca orânduielile străbunilor să fie uitate. Cum

a dat de gustul obiceiurilor străine, tineretul le-a îmbrăţişat cu o râvnă nesăţioasă; până şi fruntaşii poporului, care se puteau mândri cu virtutea înaintaşilor lor, au fost atinşi şi ademeniţi de această molimă.

10. Şi Zambrias, căpetenia seminţiei lui Simeon, trăia cu madianita Chosbia, fiica lui Sur, un bărbat ce se trăgea din familia regală a acelui popor, şi de dragul femeii dispreţuia poruncile lui Moise, spre a se deda plăcerilor, fără să mai aducă jertfe după datina părintească, luându-şi o soţie de alt neam. Pus în faţa faptului împlinit şi temându-se ca din el să nu decurgă un rău mai mare, Moise a chemat poporul la adunare. În învinuirile sale n-a rostit însă nici un nume, fiindcă nu voia să-l dezamăgească pe cei ce greşeau pe ascuns şi mai erau în stare să se îndrepte. El le-a spus că au făcut ceva ce atrage şi asupra lor, şi asupra strămoşilor, ruşinea şi dispreţul, prin faptul că au preferat să devină robii patimilor în loc să-l slujească pe Dumnezeu şi să trăiască după legile sale. Se cuvine, totuşi, dacă au în vedere propriul lor bine, să se căiască şi să creadă că pot să-şi dovedească tăria sufletească nu prin dispreţuirea legilor, ci prin strunirea pornirilor rele.

În afară de asta, a susţinut lipsa de noimă a faptului că în pustiu evreii au dus o viaţă cumpătată, iar acum, când trăiesc în atâta belşug, au luat-o razna şi ceea ce au agonisit ei prin îndurarea lipsurilor irosesc prin excesele lor. Prin asemenea vorbe s-a străduit Moise să schimbe în bine tineretul şi să-l facă să se căiască pentru greşelile lui.

11. S-a ridicat însă Zambrias şi a zis: „Trăieşte chiar tu, Moise, după legile tale, pentru care te zbaţi atâta, dându-le şi mai multă tărie prin intrarea lor în obişnuinţă. Dacă lucrurile n-ar sta aşa, atunci te-ai fi căit de mult şi ai fi învăţat că nu poţi să-l amăgeşti cu vorbe goale pe evrei, fără nici o primejdie. Eu, unul, nu mă voi supune dispoziţiilor tale, pe care le dai în chip tiranic! Până acuma n-ai urmărit nimic altceva, sub pretextul legilor date de Dumnezeu, decât să ne înrobeşti, asigurându-ţi domnia prin felurite şiretlicuri. Tu ne-ai răpit tocmai ceea ce este propriu unui popor liber şi dornic de libertate, care nu recunoaşte nici un stăpân deasupra lui. Într-o măsură mai mare decât egiptenii ne asupreşte un om care pune sub constrângerea legii tot ceea ce de bunăvoie vrem noi să facem, pretinzând apoi să ne şi pedepsească. Mai degrabă meriţi chiar tu pedeapsa pentru că dai în lături lucrurile pe care ceilalţi oameni le socotesc bune şi ai orânduit toate astfel încât, în pofida consimţământului lumii întregi, să dăinuie neghiobia ta. Ceea ce am făcut acum nu mi se pare nedrept şi nu mă sfiesc deloc să recunosc deschis acest lucru. Eu am luat de soţie, aşa cum ai spus, o femeie străină (primeşte această mărturisire de la mine ca de la un om liber, care nu are nici o intenţie să ascundă ceva). Eu aduc jertfe zeilor, fiindcă pentru mine jertfa e o îndatorire; nici nu mi se pare drept, de vreme ce atâtea drumuri duc spre adevăr, să-mi sădesc speranţa, în chip trainic, pe un singur om. Nu se poate făli nimeni că are un discernământ mai mare decât mine în treburile care mă privesc personal!"

12. După ce Zambrias a vorbit astfel despre propriile sale delicte ca şi despre cele comise de alţii, poporul a păstrat tăcerea, aşteptând cu încordare ce se va mai întâmpla. Dar legiuitorul nu s-a arătat dispus să continue disputa, ca să nu-l întărâte pe temerarul bărbat. De fapt, Moise se temea ca nu cumva mulţi alţii să se lase atraşi de cutezătoarele sale vorbe, aţâţând poporul la revoltă. Aşa că adunarea s-a împrăştiat. Poate că răul s-ar fi răspândit şi mai mult după aceea dacă n-ar fi survenit între timp moartea lui Zambrias, în felul următor. Phinees era un bărbat care se afla în fruntea celorlalţi tineri prin calităţile sale şi se distingea printre toţi cei de-o vârstă cu el mai ales prin rangul ocupat de tatăl lui (fiind fiul Marelui Preot Elezar şi nepotul după frate al lui Moise). Pe el l-a supărat foarte mult agitaţia stârnită de Zambrias şi mai înainte ca, prin nepedepsirea ei, nelegiuirea să ajungă din ce în ce mai sfidătoare, a vrut să-l ceară socoteală prin tăria braţului său, împiedicând astfel ca nedreptatea să se răspândească în rândul multora, deoarece făptaşii rămâneau nevătămaţi. (Acest Phinees era înzestrat cu atâta cutezanţă sufletească şi cu o neasemuită putere trupească, încât în orice acţiune primejdioasă pe care o întreprindea nu se oprea până n-o ducea la capăt, dobândind o victorie deplină). A năvălit aşadar în cortul lui Zambrias şi i-a străpuns cu lancea pe el, precum şi pe Chosbia, omorându-i pe loc. Toţi tinerii care năzuiau spre virtute şi ţinteau să-şi apere cinstea au urmat curajoasa pildă

a lui Phinees şi i-au ucis pe cei vinovaţi de păcatul lui Zambrias. Astfel, mulţi dintre cei care au încălcat legea au pierit datorită destoiniciei acelor tineri. Ceilalţi au fost seceraţi de ciumă, molimă trimisă de Dumnezeu asupra lor. Acelaşi sfârşit l-au avut şi rudele care, în loc să-l stânjenească în înfăptuirea nelegiuirii, i-au îmboldit spre ea, fiind socotiţi de Dumnezeu părtaşi la crima lor. Au fost răpuşi de-a valma în acest măcel nu mai puţin de douăzeci şi patru de mii de oameni.

13. Aceasta a fost şi pricina pentru care Moise, cuprins de mânie, şi-a trimis oastea să-l stârpească în întregime pe madianiţi. Despre această expediţie vă voi vorbi în curând, după ce mai întâi vom duce la capăt povestirea de unde am întrerupt-o. Nu mi se pare drept să trec cu vederea dezinteresul pe care l-a dovedit în această privinţă Legislatorul nostru, neaducându-şi lauda cuvenită. E vorba de Balam (cel chemat de madianiţi să-l blesteme pe evrei şi împiedicat de pronia divină să facă acest lucru, totuşi, autorul sfatului pe care l-a aplicat duşmanul, încât puţin a lipsit ca întregul popor să se înstrăineze de credinţa strămoşească, punându-se la îndemâna molimii superstiţiilor deşarte). Moise i-a făcut marea cinste să treacă în scrierile sale prezicerile lui Balam; deşi i-ar fi fost uşor să-şi însuşească întreaga lui faimă, ne fiind nici un martor care să-l învinuiască de înşelăciune. I-a înfăţişat astfel mărturisirile şi i-a păstrat amintirea în cărţile lui. Dar, în această privinţă, fiecare poate să creadă ce vrea.

CAPITOLUL VII

1. Datorită motivelor înşirate mai înainte, Moise a trimis în ţara madianiţilor o oaste alcătuită din douăsprezece mii de oameni aleşi în mod egal din fiecare seminţie în parte, iar drept comandant al lor l-a numit pe Phinees, deja menţionat de noi, cel care a luat sub ocrotirea lui legile evreieşti şi i-a aplicat pedeapsa cu moartea lui Zambrias, fiindcă nu ţinuse sema de ele. Când a primit vestea că oastea a pornit în marş împotriva lor, aflându-se nu prea departe, madianiţii şi-au strâns trupele laolaltă şi au ocupat intrările propriilor ţinuturi; în aşteptarea sosirii duşmanilor. Cum au ajuns unii în faţa altora, s-a şi dezlănţuit bătălia şi au căzut în luptă atât de mulţi madianiţi încât nici nu puteai să-l socoteşti, alături de ei fiind şi toţi regii lor. Ei erau în număr de cinci: Oeus şi Sur, apoi Robe şi Ur, iar al cincelea, Rekem, de la care îşi trăgea numele principalul oraş al ţării Arabiei. El se cheamă, după regele arab care l-a întemeiat, Arekema, în vreme ce grecii îi spun Petra. După ce au fost puşi pe fugă luptătorii, evreii au prădat ţinuturile lor: s-au ales cu prăzi multe şi au ucis locuitorii împreună cu femeile, necruţând decât fetele, aşa cum îi poruncise Moise lui Phinees. Acesta s-a întors cu oastea lui, care nu suferise nici o pierdere, şi a adus o captură bogată: cincizeci şi două de mii de boi, şase sute şaptezeci şi cinci de mii de oi şi şaizeci de mii de asini,precum şi o sumedenie de vase de aur şi argint, folosite în treburile casnice, fiindcă madianiţii trăiau în mare bogăţie şi fast. Numărul fetelor luate în captivitate s-a ridicat la treizeci şi două de mii. Moise a împărţit prada şi a cincizecea parte din ea a dat-o lui Eleazar şi preoţilor, o altă a cincizecea parte a revenit leviţilor, ceea ce a mai rămas fiind distribuit poporului. Apoi evreii au dus o viaţă fericită, căci prin vitejia lor îşi agonisiseră aceste mari avuţii şi nici o tristeţe sau supărare nu le-a întunecat bucuria adusă de foloasele lor.

2. Întrucât ajunsese la o vârstă foarte înaintată, Moise l-a ales pe Iesus să-l fie urmaş în misiunea lui de profet şi de mare căpetenie, atunci când îi va veni ceasul. Dumnezeu însuşi i-a poruncit să-l transmită acestuia[2] comanda. În toate lucrurile privitoare la legi şi la ocârmuire, Iesus era foarte priceput, fiindcă Moise însuşi îl învăţase din timp.

3. În vremea aceea ambele seminţii, ale lui Gad şi Rubel, precum şi jumătate din seminţia lui Manasses, care aveau un număr mare de vite şi alte avuţii, l-au rugat împreună pe Moise să le atribuie, fără tragere la sorţi, ţara amoriţilor, cucerită de curând prin război, fiindcă ea era înzestrată cu bune păşuni pentru turme. Bănuindu-i că, de teama războiului împotriva Canaanului, jălbarii găsiseră drept pretext grija lor pentru

turme, Moise i-a numit nişte laşi care îşi căutau un subterfugiu bun pentru frica lor. Doreau adică să ducă un trai leneş şi molatic, pe când ceilalţi trebuiau să îndure toate ponoasele ca să ajungă stăpâni pe ţara mult râvnită; de asemenea, nu voiau să împărtăşească primejdiile celorlalte lupte, pentru cucerirea ţării pe care le-o făgăduise Dumnezeu după trecerea Iordanului, alungându-i pe cei pe care Domnul le-a poruncit să-l socotească duşmanii lor. Când însă şi-au văzut conducătorul atât de mânios şi pe bună dreptate pornit împotriva dorinţelor lor, jălbarii i-au răspuns că nu din teama de pericole, nici din slăbiciunea lor în faţa eforturilor i-au înaintat ei această cerere, ci au procedat aşa numai pentru ca să ştie că prada se afla într-un loc sigur, putând să plece după aceea mai liniştiţi la lupte şi bătălii. Au mai spus că, după ce el le va pune la îndemână oraşe, unde să-şi găsească adăpost copiii, soţiile şi oştirea. Satisfăcut aşadar de cuvintele lor, Moise i-a chemat pe Marele Preot Eleazar, pe Iesus şi pe ceilalţi fruntaşi şi, de faţă cu ei, a atribuit jălbarilor ţara Amoritis, cu condiţia ca ei să-şi ajute seminţiile înrudite până când va fi suspus întregul Canaan. Aşadar, după ce, potrivit promisiunii făcute, au primit ţinutul şi au întărit oraşele cu lucrări de fortificaţie, aceştia şi-au adus copiii, soţiile şi toate lucrurile care ar fi însemnat o piedică în timpul marşurilor.

4. Moise a construit zece oraşe, din rândul celor patruzeci şi opt de oraşe preoţeşti, trei dintre ele slujind drept cetăţi de scăpare, unde puteau să fugă cei ce săvârşiseră un omor fără voia lor. Surghiunul lor urma să se încheie o dată cu moartea Marelui Preot în vremea căruia îşi găsiseră refugiul cei învinuiţi de omor. După ce acesta închidea ochii, puteau şi ei să se întoarcă acasă. Numai până atunci rudele celui omorât aveau dreptul să-l răpună pe ucigaş, dacă îl surprindeau în afara hotarelor oraşului, mai târziu acest lucru nemaifiind îngăduit nimănui. Cetăţile de scăpare erau următoarele: Bosora, la graniţă cu Arabia; Ariman în ţinutul Galaad şi Gaulana în Batanea. După stabilirea evreilor în Canaan trebuiau să li se alăture alte trei oraşe ale leviţilor, care să slujească drept cetăţi de scăpare, potrivit poruncii lui Moise.

5. Atunci când căpeteniile seminţiei lui Manasses au venit să-l arate că tatăl unei familii de frunte din seminţia lor, numit Holophantes, murise fără să lase un urmaş de parte bărbătească, şi l-au întrebat dacă moştenirea lui revine cumva fiicelor sale, Moise le-a răspuns astfel: „Dacă vreuna dintre ele se mărită cu unul din seminţia proprie, să-şi aducă în această căsătorie şi partea ei de moştenire; dacă însă ea se mărită cu un bărbat din altă seminţie, atunci moştenirea va fi păstrată de seminţia căreia i-a aparţinut propriul părinte". Prin această poruncă a hotărât el ca fiecare moştenire să revină aceleiaşi seminţii.

CAPITOLUL VIII

1. Când se împliniseră deja patruzeci de ani, fără treizeci de zile, de la ieşirea evreilor din Egipt, Moise a chemat la adunare întregul popor pe malul Iordanului, unde se află acum oraşul Abila (este un loc cu numeroşi palmieri), şi a ţinut următorul discurs:

2. „Tovarăşi ai mei de arme, alături de care am îndurat atâtea necazuri ani de-a rândul! Deoarece Domnul socoteşte că la vârsta de o sută douăzeci de ani a sosit vremea să mă la de pe lume, iar Dumnezeu însuşi nu-mi îngăduie să vă fiu conducător şi ajutor în expediţia voastră de dincolo de Iordan, m-am socotit azi îndreptăţit să vă înfăţişez din nou statornica strădanie pe care mi-am dat-o pentru fericirea noastră, dezvăluindu-vă ce trebuie să faceţi ca să vă bucuraţi mereu de avuţii şi să-mi păstraţi vie amintirea de îndată ce aţi ajuns în stăpânirea lor. După ce v-am arătat felul cum puteţi fi fericiţi voi înşivă, lăsând copiilor voştri eterna moştenire a acestor bunuri, mă despart mulţumit de viaţă. Merit acum deplina voastră încredere, mai întâi pentru că în trecut m-am preocupat necontenit de binele obşesc, mai apoi pentru că atunci când se pregăteşte să-şi părăsească trupul, sufletul rămâne în strânsă legătură cu virtutea. Fii ai Israelului, la temelia tuturor fericirilor se află bunăvoinţa lui Dumnezeu! El singur poate să dăruiască celor merituoşi şi să răpească celor nedemni totul. Dacă vă veţi purta potrivit dorinţei Lui, aşa cum sună şi îndemnul pe care vi-l dau eu, cunoscându-i mai bine firea, fericirea nu vă va ocoli niciodată şi veţi fi invidiaţi necontenit de toţi, iar averile

ce sunt deja ale voastre le veţi păstra neştirbite, cu deosebirea că pe următoarele le veţi dobândi mai repede decât pe cele de faţă. Este neapărat nevoie să faceţi doar ceea ce vă cere Dumnezeu, să nu preferaţi alte legi în locul celor date de mine şi să nu renunţaţi la evlavia voastră de acum în favoarea altor datini. Făcând toate acestea, veţi fi cei mai viteji oşteni în lupte şi nici un duşman nu vă va învinge. Câtă vreme Dumnezeu vă ajută, aveţi voie să disprețuiţi toate celelalte. Mari sunt răsplăţile pe care le veţi primi pentru virtutea voastră dacă o veţi pune în practică întreaga viaţă.

Căci ea este prima şi cea mai veche avuţie a voastră, din care decurge apoi belşugul celorlalte, iar dacă o cultivaţi laolaltă, vă veţi face viaţa foarte fericită şi vă veţi bucura de mai multe laude decât alte popoare, faima în rândul urmaşilor noştri fiind şi mai trainică. Toate acestea le puteţi obţine dacă vă veţi supune legilor pe care vi le-a dat Dumnezeu prin intermediul meu, le veţi păzi cu sfinţenie, cugetând asupra înţelesului lor[1]. Mă despart de voi mângâiat de norocul ce vă surâde şi vă recomand respectul faţă de legi şi trainica orânduire a statului, dorindu-vă să aveţi parte de conducători destoinici, preocupaţi doar de binele vostru. Dumnezeu, care v-a condus până acum, prin voinţa căruia v-am fost eu însumi folositor, nu-şi va întrerupe aici oblăduirea lui, ci vă va purta de grijă câtă vreme veţi rămâne iubitori de virtute, recunoscându-l drept protectorul nostru. Hotărârile Lui cele mai bune, pe împlinirea cărora vă veţi putea sprijini fericirea, vi le vor dezvălui Marele Preot Eleazar, Iesus, obştea bătrânilor şi căpeteniile seminţiilor voastre. Daţi-le ascultare cu dragă inimă, gândindu-vă că toţi cei ce ştiu să se supună fără crâcnire sunt în stare să şi poruncească, dacă ar fi puşi să conducă, şi să fiţi convinşi că libertatea înseamnă să te conformezi lesne ordinelor primite de la comandanţii tăi. Până acum libertatea voastră a fost totuna cu batjocorirea binefăcătorilor proprii; dacă în viitor vă veţi feri de aşa ceva, lucrurile vor merge mult mai bine. Nu vă mai dezlănţuiţi mânia împotriva conducătorilor, aşa cum aţi făcut adeseori cu mine, fiindcă trebuie să aflaţi că voi mi-aţi pus în primejdie viaţa de mai multe ori decât duşmanii înşişi. N-am amintit aceste fapte ca să vă dojenesc (căci n-aş vrea ca, ajuns la sfârşitul vieţii mele, să vă readuc în minte jignirile pe care mi le-aţi adus, fiindcă ele nu m-au supărat deloc, nici măcar în vremea când le-am primit), ci doar ca să vă învăţ să fiţi mai precauţi de-acum încolo în această privinţă, astfel încât să nu-i mai sfidaţi pe conducătorii noştri datorită bogăţiilor, după ce veţi fi trecut Iordanul, intrând în stăpânirea Canaanului. Dacă avuţiile vă vor face încrezuţi şi disprețuitori faţă de virtute, veţi pierde în felul acesta şi favoarea Domnului. Dar după ce l-aţi făcut pe Dumnezeu vrăjmaşul vostru, veţi fi învinşi şi de duşmani, pierzând în chip ruşinos chiar ţara peste care v-aţi făcut stăpâni, şi vă veţi pomeni împrăştiaţi ca sclavi pe întregul pământ, ca şi pe întinderea mării. La abaterea acestei nenorociri asupra voastră, zadarnică va fi orice căinţă pricinuită de faptul că aţi încălcat legile Domnului. Dacă vreţi să vă rămână ceea ce aveţi, atunci nu mai lăsaţi viu pe vreunul dintre duşmanii învinşi de noi, ci să socotiţi că e mai înţelept să-l ucideţi pe toţi, ca nu cumva, prin rămânerea lor în viaţă, să prindeţi gustul obiceiurilor lor, corupând tradiţia strămoşească, în afară de asta, vă îndemn ca jertfelnicele, dumbrăvile sacre şi templele, atâtea câte le aparţin, să le distrugeţi, nimicind prin foc şi soiul şi amintirea lor. Doar astfel vă chezăşuiţi siguranţa avuţiilor proprii. Pentru ca necunoaşterea binelui să nu încline firea voastră spre rău, v-am întocmit legile pe care mi le-a dictat Dumnezeu, precum şi orânduirea statului şi, prin păstrarea rostului lor, veţi deveni oamenii cei mai fericiţi din lume!"

3. După ce a vorbit astfel, Moise le-a transmis legile şi felul cum se cârmuieşte statul, înfăţişate într-o carte. Dar evreii plângeau şi nu se împăcau cu gândul că-şi vor pierde conducătorul, îşi aminteau de primejdiile şi ostenelile îndurate de el pentru izbăvirea lor, temându-se că în viitor nu vor mai avea niciodată un asemenea conducător, şi credeau că Dumnezeu se va îngriji mai puţin de ei, deoarece numai rugăminţile lui Moise l-au înduplecat să fie atât de îndurător. Sufereau şi se căiau amarnic pentru păcatele comise în pustiu din pricina mâniei lor: întregul popor a izbucnit astfel în plâns şi durerea lui era atât de adâncă, încât

nici cuvintele nu-i mai aduceau mângâierea. Moise a căutat să-l liniştească pe toţi şi, cerându-le să chibzuiască dacă merită el atâtea lacrimi, i-a sfătuit încă o dată să păstreze orânduirea statului. După aceea, poporul s-a împrăştiat.

4. Înainte de a trece la depanarea celorlalte evenimente survenite după aceea, vreau mai întâi să vorbesc despre întocmirea statului nostru, orânduit conform cu virtutea şi înţelepciunea lui Moise, pentru ca cititorul să înţeleagă care a fost la noi starea lucrurilor de odinioară. Pe toate le-am scris aşa cum ni le-a transmis el, fără să pun nici o zorzoană de prisos, neadăugând nimic la ceea ce ne-a lăsat moştenire Moise. Singura noutate pe care o aduc în expunerea mea constă în mai buna grupare a fiecărei decizii în parte, căci, în ceea ce ne-a rămas de la el, acestea erau scrise de-a valma, aşa cum i le-a împărtăşit Dumnezeu. Mi se pare necesar să adopt deosebite măsuri de precauţie, ca nu cumva vreunul dintre compatrioţii mei, în mâinile căruia mi-a încăput cartea, să-mi aducă mustrarea că m-am abătut de la textul lui Moise. În următoarea mea enumerare a legilor, ţin să le pomenesc doar pe cele privitoare la orânduirea statului nostru. Celelalte legi, lăsate nouă de Moise, vreau să le păstrez pentru o altă lucrare pe care intenţionez s-o scriu, despre moravurile noastre şi cauzele lor, urmând ca, după încheierea cărţii de faţă, să pot trece cu ajutorul Domnului la compunerea ei.

5. De îndată ce aţi cucerit ţara Canaanului, având răgazul să vă desfătaţi cu bogăţiile lui, şi plănuiţi să întemeiaţi oraşe, faceţi în aşa fel încât să fiţi pe placul lui Dumnezeu şi veţi avea parte de o fericire statornică şi de lungă durată. În meleagul cel mai frumos şi mai renumit pentru darurile sale să înălţaţi o sfântă cetate pe care Domnul însuşi o va alege prin profeţiile sale. În acel oraş să se afle un templu şi un jertfelnic zidit din pietre necioplite[4], măiestrit îmbinate între ele, date cu var şi cu faţa strălucitoare. La el să nu se ajungă cu ajutorul treptelor[5], ci al pământului suind în pantă. Să nu mai existe în nici un alt oraş vreun jertfelnic sau templu, fiindcă Domnul este unul singur – şi unic, neamul evreilor.

6. Cel ce-a cutezat să-l defăimeze pe Dumnezeu să fie ucis cu pietre, să stea spânzurat o zi întreagă, fiind apoi îngropat fără cinste şi în chip umilitor.

7. De trei ori pe an, din cele mai îndepărtate colţuri ale ţării, evreii să se întrunească în oraşul unde şi-au înălţat templul, ca să-l mulţumească Domnului pentru binefacerile primite şi să se roage pentru cele viitoare, întărind prietenia dintre ei prin legături mai strânse şi ospeţe obşteşti. Este firesc ca oamenii care aparţin aceluiaşi neam şi trăiesc după datini identice să se cunoască între ei. Or, acest lucru este înlesnit mult de asemenea întâlniri, unde prin faptul că se văd şi îşi vorbesc, chipurile să păstrează în amintire, în schimb, dacă nu recurg la întruniri şi nu întreţin legături, evreii rămân străini unii altora.

8. În afară de zeciuiala pe care trebuie s-o daţi preoţilor şi leviţilor, păstraţi încă a zecea parte a roadelor pământului, pe care o vindeţi în ţinutul vostru de baştină şi beneficiul îl folosiţi în ospeţele şi jertfele din Oraşul Sfânt. Căci drept este ca venitul ţării, pe care l-aţi dobândit prin bunătatea Domnului, să fie cheltuit pentru cinstirea lui.

9. Să nu se aducă jertfe din câştigul unei femei desfrânate, fiindcă Domnului îi displace orice bucurie dobândită prin păcat; nici nu poate fi ceva mai înjositor decât să-ţi vinzi trupul. De asemenea, nu este îngăduit ca din venitul obţinut prin vânzarea câinilor de vânătoare sau de stână să se închine jertfe lui Dumnezeu.

10. Nimeni să nu adreseze vorbe de ocară zeilor cinstiţi de celelalte cetăţi. Nu-i permis să jefuieşti templele străine sau să-ţi însuşeşti darurile primite de oricare idol.

11. Nimeni să nu îmbrace veşminte de lână sau de in, deoarece numai preoţii au voie să le poarte.

12. Atunci când poporul se adună în Oraşul Sfânt, la fiecare şapte ani o dată, ca să celebreze Sărbătoarea Corturilor, Marele Preot urcă pe tribună înaltă, de unde poate fi auzit mai bine, ca să le citească tuturor legile: nici femeile, nici copiii nu sunt opriţi să asculte. Se cuvine ca ele să se statornicească în inimile şi minţile celor de faţă, spre a nu se mai clinti niciodată de acolo. Astfel, nici oamenii nu vor mai comite greşeli, invocând necunoaşterea legilor. Aşadar, autoritatea lor va creşte în faţa păcătoşilor, care vor şti ce pedepse

îi aşteaptă, mai ales că, prin repetata ascultare, prevederile lor se întipăresc atât de adânc, încât sfatul lor rămâne veşnic prezent: cine neglijează din dispreţ legile devine autorul propriilor necazuri. Copiii să-şi însuşească printre primii legile, ca pe cea mai frumoasă învăţătură şi ca pe o chezăşie a fericirii lor.

13. De două ori pe zi, la răsăritul zorilor şi când soseşte ceasul somnului, toţi să-şi reamintească binefacerile pe care ni le-a făcut Dumnezeu cu prilejul scoaterii noastre din ţara egiptenilor. Natura însăşi ne cere să fim recunoscători şi, aducându-i mulţumiri pentru binefacerile trecute, îl îndemnăm să le facă şi pe cele viitoare. Pe porţile noastre să scriem principalele binefaceri ale Domnului, chiar şi propriile braţe să le ţină la vedere fiecare: pe frunţi şi pe braţe să le poarte fiecare, pentru ca ocrotirea Domnului să se reverse pretutindeni asupra oamenilor.

14. În fruntea oricărui oraş să fie puşi şapte dintre bărbaţii care se disting cel mai mult prin integritatea şi râvna lor în împărţirea dreptăţii şi fiecărui magistrat să i se atribuie câte doi slujitori din seminţia leviţilor. Cel care a obţinut dezlegarea de a judeca în fiecare cetate trebuie să se bucure de o cinstire unanimă. În prezenţa lor nimeni să nu rostească vorbe de ocară sau să se poarte necuviincios, iar respectuoasa sfială faţă de oamenii care deţin funcţii înalte să ne facă mai temători, pentru a nu cuteza să-l dispreţuim pe Dumnezeu. Dar judecătorii au puterea de a rosti sentinţe care nu pot fi infirmate decât dacă se va adeveri că au primit bani pentru a încălca dreptatea sau dacă a intervenit o altă pricină, dovedind că n-au dat o decizie corectă. Verdictele judecătorilor nu trebuie să ţină seama nici de setea de câştig, nici de trecerea de care se bucură anumite persoane, ci numai dreptatea să stea deasupra tuturor împrejurărilor. Dacă lucrurile nu stau aşa, înseamnă că Dumnezeu este dispreţuit şi socotit mai slab decât cei protejaţi de judecătorii care, temându-se de puterea deţinută de aceştia, le-au dat un verdict favorabil. Căci dreptatea este tăria Domnului. Aşadar, cel ce ocupă o funcţie mare, arătându-se părtinitor, este mai puternic decât Dumnezeu însuşi. Când nu ştiu ce sentinţă să dea într-un proces (lucrul acesta li se întâmplă adesea oamenilor), judecătorii să aducă întreaga pricină în Oraşul Sfânt şi s-o înfăţişeze Marelui Preot, profeţilor şi bătrânilor cetăţii, spre a se pronunţa ei în această privinţă. chezăşuită de viaţa pe care au dus-o până atunci. Să nu fie primită ca martoră o femeie, din pricina neseriozităţii şi cutezanţei sexului ei. Să nu depună mărturie nici robii, datorită josniciei lor sufleteşti: se prea poate ca, împinşi de setea de câştig sau de teamă, ei să jure strâmb. Dacă cineva se va dovedi un martor mincinos, el să primească o pedeapsă asemănătoare cu cea pe care ar fi îndurat-o cel împotriva căruia a depus mărturie.

16. Dacă cineva a fost ucis într-un câmp, dar ucigaşul nu a fost descoperit şi nu planează asupra cuiva bănuiala că ar fi comis omorul din duşmănie, vinovatul să fie căutat cu multă stăruinţă, hotărându-se o recompensă pentru denunţ. Dacă nu se iveşte nici un denunţător, judecătorii şi bătrânii oraşelor ce se învecinează cu câmpul unde s-a săvârşit crima se întrunesc şi măsoară distanţa dintre locul unde zace mortul şi fiecare din cetăţile aflate împrejur. Iar judecătorii oraşului celui mai apropiat de locul faptei vor cumpăra o junincă şi o vor duce spre o vale, într-un loc care nu a fost nici arat, nici semănat, unde o vor înjunghia. Cu apa adusă de la un râu, preoţii, leviţii şi bătrânii cetăţii să-şi spele mâinile deasupra capului junincii şi să proclame că mâinile lor sunt purificate de omorul la care n-au luat parte şi nici n-au fost de faţă, rugându-l pe Dumnezeu să fie milostiv şi să nu mai îngăduie în viitor săvârşirea altei fapte cumplite în ţara lor.

17. Aristocraţia este ocârmuirea cea mai bună, asemenea vieţii pe care o asigură ea. Să nu doriţi alt fel de guvernare, ci mulţumiţi-vă cu cea pe care o cunoaşteţi, unde aveţi deasupra noastră, ca stăpâni, numai legile, toate faptele noastre fiind făcute după prevederile lor. Drept suprem conducător să-l aveţi doar pe Dumnezeu. Dacă ţineţi totuşi să aveţi un rege, acela să fie din acelaşi neam cu noi, simţindu-se mereu atras de dreptate şi de virtute. Temeiul înţelepciunii sale să fie întâietatea acordată legilor şi lui Dumnezeu şi el să nu întreprindă nimic fără să ceară părerea Marelui Preot şi a bătrânilor cetăţii. Să nu aibă mai multe soţii, să

nu strângă avuţii mari şi să nu sporească numărul cailor, ceea ce l-ar face lesne să se creadă mai presus de legi, putând să ajungă până la dispreţuirea lor. Dacă năzuieşte spre aşa ceva, îm-piedicaţi-l să devină mai puternic, slujindu-vă interesele proprii.

18. Să nu mutaţi pietrele de hotar nici în ogoarele proprii, nici în cele ale străinilor cu care trăiţi în bună înţelegere, cu atât mai mult cu cât Dumnezeu le-a pus ca semne veşnice, deoarece încercarea de a muta graniţele duce doar la războaie şi revolte. Căci cei ce mută hotarele din loc nu sunt prea departe şi de încăl-carea legilor.

19. Cel ce a sădit pe pământul său pomi, dacă ei dau roade înainte de patru ani, să nu aducă Domnului pârga lor drept jertfă şi să nu le dea vreo întrebuinţare: fiindcă ele n-au apărut la timpul potrivit. Prematurele sforţări ale naturii nu sunt bune nici pentru Dumnezeu, nici pentru proprietar. Dar în al patrulea an, el să culeagă întreaga recoltă care s-a realizat (căci atunci poamele au venit la sorocul cuvenit), iar ceea ce a strâns să ducă în Oraşul Sfânt şi, în afara zeciuielii, să mănânce restul fructelor împreună cu prietenii, orfanii şi văduvele. De-abia în anul al cincilea obţine dreptul de a intra în stăpânirea fructelor sale.

20. În pământul sădit cu viţă de vie să nu se mai semene nimic. Fiindcă e de ajuns că hrăneşte această plantă şi se cade ca el să fie cruţat de scormoniturile plugului. Ogorul să fie arat numai de boi şi nici un alt soi de vită să nu tragă alături de ei la acelaşi jug, iar arăturile să fie făcute de acelaşi gen de animale. Seminţele să fie curate şi neamestecate, nearuncându-se în brazdă două sau trei soiuri deosebite. Căci natura socoteşte o nelegiuire îmbinarea celor ce nu se asemuiesc. Să nu laşi să se împreuneze nici vitele care nu sunt de acelaşi neam. E bine să ne temem ca această dispreţuire a înrudirilor să nu se răspândească şi printre oameni, întrucât cele mari îşi trag îndeobşte obârşia din lucruri neînsemnate şi mici. De aceea, să nu se admită ca după această pildă rea să se ajungă la niscaiva schimbări şi în cârmuirea statului. Tocmai de aceea legile nu trec cu vederea nici măcar lucrurile mărunte, ele ştiind să se păzească de mustrările ce li se pot aduce.

21. Cei ce seceră holda şi adună recolte să nu culeagă până la ultimul spic, ci să lase şi câţiva snopi pentru cei năpăstuiţi de viaţă, neaşteptatul dar slujindu-le drept hrană. Aşijderea la culesul strugurilor, lasă săracilor câţiva ciorchini, precum şi la scuturarea pomilor, niscaiva măsline uitate, ca şă le la cei ce n-au cum să le culeagă pe ale lor. Oricum, din prea sârguincioasă strângere a recoltei proprietarii nu trag mai mari foloase decât mulţumirea pe care le-o aduc sărmanii. Şi Dumnezeu va face pământul şi mai bogat în roade dacă va vedea că stăpânii nu se gândesc numai la propriul lor interes, ci se preocupă şi de hrănirea altor oameni. Boii care treieră pe arie să nu aibă boturile legate. Nu-i drept ca tocmai cei care au trudit la produc-erea roadelor să fie împiedicaţi să se înfrupte din ele. Nici celor ce trec pe drum să nu li se interzică să mănânce din fructele coapte, ci să li se îngăduie să se îndestuleze, aidoma unor stăpâni, fie că sunt localnici sau străini. Proprietarii să se bucure că sunt în măsură să-l facă părtaşi la fructele lor coapte. Trecătorii n-au însă voie să la din ele şi pentru drum. Nici culegătorii de struguri nu trebuie să-l împiedice pe călători să guste din ciorchinii copţi, atunci când sunt duşi la teasc. Nu se cuvine ca pentru bunurile pe care Dumnezeu, prin bunăvoinţa lui, ni le-a dăruit ca să ne hrănim, noi să-l privim cu ochi răi pe cei ce le râvnesc, mai ales că vremea coacerii fructelor trece repede, graţie voinţei divine. Dacă unii se sfiesc să atingă fructele, atunci să-l îmbie să le guste, de vreme ce aceştia sunt israeliţi, aşadar, concetăţeni şi în egală măsură stăpânii ţării! Când au de-a face cu oameni veniţi de altundeva, atunci gazdele să-l roage să privească fructele ca pe nişte daruri de ospeţie, pe care Dumnezeu le-a oferit la timpul cuvenit. N-ai voie să socoteşti ca o pagubă ceea ce ai îngăduit cu dărnicie şi altora să la de la tine, fiindcă Domnul nu ne-a hărăzit belşugul de bunuri ca să ne înfruptăm numai noi, ci din el să dăm din plin şi celorlalţi. Dumnezeu doreşte ca, prin faptul că israeliţii vor să-şi împartă belşugul cu alţii, să se vădească bunătatea şi generozitatea Lui faţă de ei, încât şi aceştia să arate apoi străinilor cât de îndestulaţi sunt. Cel ce se împotriveşte acestei legi să primească în public treizeci şi nouă de lovituri de ciomag şi să îndure ca om liber această foarte înjositoare pedeapsă, fiindcă prin setea

lui de câştig şi-a compromis singur onoarea. Este demn de voi, care aţi îndurat atâtea ponoase în Egipt şi în pustiu, ca acum să vă îngrijiţi de cei aflaţi într-o situaţie asemănătoare şi, din preaplinul datorat milei şi bunătăţii Domnului, să împărţiţi câte ceva săracilor, cu aceleaşi intenţii bune.

22. În afara celor două zeciuieli, care sunt plătite anual, una pentru leviţi, alta pentru ospeţele publice, la fiecare trei ani trebuie să se dea o a treia zeciuială, urmând să fie împărţită femeilor văduve şi copiilor sărmani. Pârga tuturor roadelor coapte, cum a fost recoltată, să fie transportată la templu, unde să se înalţe laude Domnului pentru pământul dăruit de El, care a şi produs-o; după aducerea jertfelor cerute de lege, potrivit datinilor, pârga să fie oferită apoi preoţilor. Omul care a făcut aceste lucruri şi, împreună cu pârga, a dat toate zeciuielile, cea pentru leviţi şi cea pentru ospeţele publice, fiind gata să se întoarcă acasă, acela să se aşeze în faţa templului şi să-l mulţumească Domnului pentru faptul că i-a scăpat pe evrei de asuprirea egiptenilor şi le-a hărăzit o ţară bogată şi fertilă. Mărturisind că a dat aceste zeciuieli conform legilor lui Moise, el să-l roage pe Dumnezeu să-l fie mereu favorabil şi util şi să se arate sprijinul de nădejde al tuturor evreilor, păstrând toate lucrurile oferite lor, ba chiar să le şi sporească prin bunăvoinţa lui.

23. De îndată ce au ajuns la vârsta însurătorii, tinerii să se căsătorească cu fete din părinţi de neam bun. Cine nu vrea să la de nevastă o fecioară, să nu se unească cu o femeie care trăieşte cu altul, fie ademenind-o de la acesta, fie mâhnindu-l într-un fel sau altul pe primul soţ. Bărbaţii liberi să nu se însoţească cu nişte roabe, chiar dacă sunt împinşi să facă aceasta din dragoste. Căci buna cuviinţă trebuie să ţină în frâu pasiunea şi să aleagă calea demnităţii. Nimeni să nu la de nevastă vreo prostituată, deoarece Dumnezeu nu-i acceptă jertfa de nuntă, din cauza faptului că şi-a întinat trupul. Numai astfel sufletul copiilor va fi liber şi atras de virtute, dacă nu se nasc dintr-o căsătorie ruşinoasă şi nu provin dintr-o pătimaşă unire cu o femeie neliberă. Dacă cineva îşi la de nevastă o fecioară, pe care după aceea n-o recunoaşte ca atare, s-o dea în judecată şi s-o învinuiască, aducând şi dovezile cuvenite în sprijinul afirmaţiei sale. Apărarea fetei s-o la tatăl, fratele sau ruda ei cea mai apropiată. În cazul când la proces se va dovedi că fata n-a greşit deloc, ea va rămâne mai departe în casa acuzatorului, care nu are dreptul s-o părăsească dacă nu aduce argumente temeinice şi greu de combătut. Când nelegiuirea şi calomnia lui vor fi găsite cutezătoare şi nechibzuite, acesta va primi drept pedeapsă treizeci şi nouă de lovituri de ciomag şi va plăti tatălui fetei ca despăgubire cincizeci de sicii. Când însă se va adeveri, totuşi, că fata a fost necinstită, dacă se trage din poporul de rând, ea va fi ucisă cu pietre, fiindcă nu şi-a păstrat fecioria până la căsătoria legitimă; iar dacă se trage dintr-un neam de preoţi, să fie arsă de vie.

Dacă cineva are două soţii şi uneia îi arată mai multă cinste şi bunăvoinţă pentru că o iubeşte, e mai frumoasă sau are alt temei, iar alteia îi vădeşte mai puţină atenţie şi drăgălăşenie şi, în pofida faptului că fiul adus pe lume de femeia îndrăgită este mai mic decât cel zămislit cu cealaltă, datorită închinării sale faţă de mama lui, tatăl se străduieşte să-l dea aceluia dreptul întâiu-lui-născut, spre a-i dărui o parte îndoită din averea paternă (aşa cum prevede legea), să nu i se îngăduie acest lucru. N-ar fi drept ca fiul mai vârstnic, a cărui mamă este preţuită mai puţin, să fie lipsit de întâietatea garantată de către tatăl său.

Cel care a necinstit logodnica altuia, dacă în prealabil a înduplecat-o şi ea şi-a dat consimţământul la dezmăţ, să moară împreună cu dânsa. Căci amândoi sunt vinovaţi: el întrucât de bunăvoie a îmbiat-o la o faptă atât de ruşinoasă, ca s-o priveze pe fată de firească legătură conjugală; ea, însă, fiindcă s-a lăsat ademenită de dragul plăcerii şi al câştigului, să se dedea desfrâului. Dacă el a necinstit-o prin constrângere, fără ca nimeni să-l poată sări în ajutor, atunci să moară singur. Cel care a silnicit o fată încă nelogodită, acela urmează să se căsătorească cu ea. Dacă tatăl nu vrea să i-o dea de nevastă, atunci el să plătească cincizeci de sicii pentru jignirea adusă.

Cel ce, din felurite pricini, vrea să se descotorosească de soţia împreună cu care locuieşte (multe aseme-

nea lucruri li se întâmplă oamenilor), să-l scrie carte de despărţire că nu mai vrea să trăiască cu ea. Aşa obţine femeia dreptul să convieţuiască cu un alt bărbat. Nu-i este îngăduit acest lucru, mai înaintea primirii dovezii scrise.

Dacă nu se va împăca nici cu noul bărbat sau acela va muri şi soţul dintâi va dori s-o la iar de nevastă, să nu i se permită aşa ceva.

Dacă un om moare fără a avea copii, fratele lui s-o la de soţie pe văduvă, iar fiului care se va naşte să-l dea numele răposatului şi să-l crească, urmând să devină moştenitorul primului soţ. Acest fapt slujeşte din plin interesele statului, deoarece familiile nu se sting şi averea lor se păstrează, iar căsătoria ei cu o rudă apropiată a primului soţ mângâie femeia pentru nenorocirea îndurată. Dacă fratele în cauză nu vrea s-o la de nevastă, femeia să se ducă la Adunarea bătrânilor cetăţii şi să depună mărturie că ea a dorit să rămână în familie şi să dea naştere copiilor lui, dar că el n-a vrut să se căsătorească, jignind memoria răposatului. Întrebat de bătrâni de ce-i este silă de însurătoare, fie că invocă un motiv mărunt sau unul mare, aceştia înclină în favoarea ei. După ce va scoate încălţările cumnatului, femeia îl va scuipa în obraz, spu-nându-i că merită această înjosire fiindcă a pângărit amintirea răposatului. Apoi el va părăsi Adunarea bătrânilor cetăţii, acoperit pentru viaţă de stigmatul ruşinii, în timp ce ea se va putea mărita cu cine poftеşte.

Cel ce a dus în robie o fată sau chiar o femeie măritată şi vrea să o la de soţie să nu i se îngăduie să aibă de-a face şi să locuiască cu ea mai înainte ca el să-l tundă părul, s-o îmbrace cu veşminte de doliu şi s-o lase să-şi plângă rudele şi prietenii care i-au pierit în război. Doar după ce durerea pricinuită de aceştia i-a mai trecut, ea se poate pregăti de ospăţ şi de nuntă. Este cuviincios şi drept ca acel ce se căsătoreşte cu o femeie de la care vrea să aibă copii să şi-o atragă şi să-l înduplece voinţa, nu urmărindu-şi numai propria plăcere, fără să caute să fie pe placul ei. După ce au trecut cele treizeci de zile de doliu (căci ele sunt îndestulătoare pentru un om cumpătat să-l plângă pe cei dragi), abia atunci să facă nunta. Dacă, însă, după ce şi-a satisfăcut poftele, bărbatul şovăie s-o mai la de soţie, să nu i se permită s-o facă roaba lui, ci femeia să poată pleca oriunde vrea, păstrându-şi libertatea.

24. Pe tânărul care îi dispreţuieşte făţiş, nu le arată cinstea cuvenită sau îi ocărăşte şi îi defăimează dinadins, părinţii lui să-l dojenească mai întâi prin viu grai (fiindcă ei sunt cei mai potriviţi judecători ai propriilor fii), spunându-i că ei s-au unit unul cu altul, nu din plăcere şi nici din dorinţa de a spori averea fiecăruia prin contopirea lor, ci numai ca să aibă copii care să-l hrănească la bătrâneţe şi să le asigure cele necesare traiului zilnic: „Noi am aşteptat naşterea ta cu bucurie, i-am adus Domnului cele mai mari mulţumiri, te-am crescut cu multă grijă şi n-am precupeţit nimic din ceea ce ni s-a părut folositor pentru bunăstarea şi educaţia ta! Acum însă (deşi se cade să trecem cu vederea greşelile tinerilor) pune capăt dis-preţului pe care l-ai arătat faţă de cinstea datorată nouă, redobândindu-ţi cuminţenia, şi chibzuieşte că Dumnezeu tolerează cu greu pe cei ce comit greşeli faţă de părinţii lor, întrucât El însuşi este părintele tuturor oamenilor şi se simte jignit alături de cei cu care îşi împarte numele chiar şi atunci când copiii nu-şi arată cuvenitul lor respect. Chiar şi legea pedepseşte fără milă asemenea încălcări şi ne temem să nu te expui cumva primejdiei!" Dacă, în urma acestora, tânărul va pune capăt purtărilor sale rele, părinţii să-l cruţe de mustrarea greşelilor lui. Astfel îşi arată blândeţea legiuitorul şi pregăteşte bucuria părinţilor, care nu mai sunt siliţi să-şi pedepsească fiul sau fiica proprie. Când însă vorbele bune şi îndemnurile la cuminţenie nu dau nici un fel de rod, iar copiii stăruie să se împotrivească părinţilor şi transformă legile în duşmanii lor neîndu-plecaţi, atunci părinţii înşişi să-şi ducă nesupusele odrasle în afara oraşului, unde mulţimea îi va ucide cu pietre. O zi întreagă va rămâne nelegiuitul în văzul tuturor, ca pildă, urmând să fie înmormântat la căderea nopţii. La fel să fie pedepsiţi şi cei care, potrivit legilor, au fost condamnaţi la moarte pentru o crimă a lor. Sunt înmormântaţi până şi duşmanii şi nici un mort nu rămâne neacoperit de ţărână după ce şi-a primit dreapta lui pedeapsă.

25. Să nu dai unui israelit cu camătă nici hrană, nici băutură: nu-i drept să obţii câştig din avuţia celui care se trage din aceeaşi seminţie. Ajutorarea celui încolţit de nevoi şi recunoştinţa lui, precum şi răsplata pe care ţi-o dă Domnul pentru omenia ta, să-ţi pară mai degrabă un câştig.

26. Cel ce împrumută fie argint, fie fructe uscate sau proaspete, de îndată ce situaţia i se îndreaptă prin bunătatea lui Dumnezeu, să înapoieze de bunăvoie împrumutul creditorilor săi, ca şi cum l-ar lăsa în păstrarea lor până când ei se va afla iarăşi la strâmtoare. Când datornicii se arată delăsători în privinţa restituirii împrumutului, creditorii n-au voie să pătrundă în casa lor, ca să la zălogul, ci să prefere ca mai întâi justiţia să le dea dreptul acesta. Ei să aştepte în uliţă zălogul şi datornicii să-l aducă singuri din casa, neputându-se împotrivi celor ce vin la ei sub scutul legii. Dacă datornicul este înstărit, creditorul poate să păstreze zălogul până i se va restitui împrumutul; dacă însă acesta este sărac, atunci creditorul trebuie să-l restituie la asfinţitul soarelui zălogul, mai ales dacă acesta este o haină, de care omul are nevoie ca să se culce, Domnul fiind prin natura lui milostiv cu cei săraci. Să nu la nimeni zălog râşniţă, nici pietrele ce ţin de ea, pentru ca sărmanul să nu fie împiedicat să-şi prepare hrana, ajungând la o strâmtoare şi mai mare.

27. Pentru jefuirea unui om se dă pedeapsa cu moartea. Cel care a furat aur sau argint să dea înapoi de două ori mai mult decât a luat. Când cineva ucide un hoţ nu primeşte nici o pedeapsă, chiar dacă l-a surprins spărgând peretele casei. Cel ce a furat o vită din turmă o plăteşte de patru ori, doar dacă nu e vorba de un bou: căci va plăti de cinci ori preţul acestuia. Cel care nu poate plăti amenda devine robul păgubaşului, deoarece este datornicul lui.

28. Cel vândut de oamenii din seminţia lui va sluji vreme de şase ani, dar în al şaptelea an va fi eliberat. Dacă el va avea un copil împreună cu o roabă a cumpărătorului său şi de bunăvoie vrea să-l slujească mai departe datorită blândeţii şi omeniei pe care i-a arătat-o, va fi eliberat cu prilejul Jubileului (adică în anul al cincizecelea), obţinând eliberarea copilului şi a soţiei sale.

29. Când cineva găseşte aur sau argint pe drum, să vestească prin crainici locul unde le-a aflat, spre a se da de urma proprietarului lor şi a-i restitui ceea ce a descoperit, socotind că nu-i deloc cinstit să tragi foloase din paguba altuia. De asemenea, cel ce întâlneşte o vită rătăcind în pustiu şi nu-i poate găsi numaidecât stăpânul, s-o ţină în păstrarea lui şi să la ca martor pe Dumnezeu că nu vrea să înstrăineze bunul altuia.

30. Când întâlneşti vita altuia, care s-a prăbuşit istovită sau zace în glodul drumului pe vreme rea, să nu treci pe lângă ea nepăsător, ci să-l dai ajutor şi să te porţi de parcă ţi-ai salva propria avuţie.

31. Arată drumul bun neştiutorilor, pentru că, luându-i în derâdere, nu cumva prin greşeala lor să le aduci neplăceri.

32. Aşijderea, nu defăima nici pe cel mut, nici pe cel surd.

33. Dacă într-o încăierare fără folosirea armelor, unul este rănit de moarte, cel ce i-a pricinuit rana să primească pe loc pedeapsa cu moartea. Când însă rănitul este dus acasă şi moare după ce a zăcut în pat mai multe zile, vinovatul să scape nepedepsit, în cazul când rănitul se înzdrăveneşte după ce a cheltuit mult cât a fost bolnav, făptaşul suportă toate cheltuielile făcut; cu prilejul bolii sale şi ceea ce a plătit tămăduitorilor. Cel care loveşte cu piciorul o femeie însărcinată, iar aceasta leapădă copilul, este condamnat de judecători la o amendă, deoarece, prin vătămarea plodului din pântec, a făcut ca poporul să aibă un om mai puţin; şi soţul femeii lovite să primească despăgubire în bani. Dacă gravida moare în urma loviturii primite, făptaşul să primească pedeapsa cu moartea, întrucât legea socoteşte că aşa este drept: suflet pentru suflet.

34. Nici un israelit să nu aibă la el otravă, fie ea ucigătoare, fie vătămătoare în orice fel. Cel prins asupra faptului să fie pedepsit cu moartea, ca să îndure el însuşi soarta hărăzită celui căruia îi era destinată otrava.

35. Cine schilodeşte pe unul să îndure aceeaşi schilodire, lipsit fiind de ceea ce a lipsit pe altul doar dacă schilodul nu se mulţumeşte să primească bani, drept despăgubire. Legea dă depline puteri celui vătămat să-

şi aprecieze singur daunele şi să se declare satisfăcut doar cu atât, dacă nu doreşte o măsură mai aspră.

36. Boul deprins să împungă cu coamele să fie înjunghiat de stăpânul său. Dacă a împuns de moarte un bărbat de pe arie, boul să fie ucis cu pietre, iar carnea lui să nu fie mâncată de nimeni. Dacă se va dovedi că stăpânul cunoştea apucăturile lui de împungător şi n-a fost mai cu luare aminte, să fie şi el dat morţii, ca şi cum ar fi pricinuit moartea celui străpuns de bou. Dacă însă a omorât un rob sau o slujnică, atunci boul să fie ucis cu pietre şi stăpânul lui să plătească treizeci de sicii stăpânului robilor răpuşi. Când un bou a împuns de moarte alt bou, şi cel ucis şi împungătorul să fie vânduţi, iar plata lor să şi-o împartă amândoi în mod egal.

37. Cel ce sapă o fântână sau un bazin de apă îngrijească-se bine să pună deasupra învelitori de scândură, nu pentru a-i opri pe unii să la apă, ci doar pentru a-i feri de primejdia de a cădea în ea. Dacă într-o asemenea groapă neacoperită cade boul cuiva şi moare, stăpânul lui va fi despăgubit de proprietarul fântânii. Ea să fie prevăzută cu un ghizd împrejmuitor, care, asemenea zidului ocrotitor, să ferească pe oricine de a cădea într-însa.

38. Cel ce a primit în păstrare o depunere s-o supravegheze şi s-o apere ca pe un lucru sfânt şi divin şi nimeni să nu urzească o înşelăciune împotriva păstrătorului, fie că-i bărbat, fie că-i femeie, chiar dacă astfel va câştiga o mulţime de bani, fiind sigur că nici unul nu-l va putea da de gol. Este o îndatorire a fiecăruia să facă doar fapte bune şi chezăşie să-l aducă propria lui conştiinţă şi ea să-l slujească drept martor că a înfăptuit numai lucruri demne de lauda celorlalţi, mai ales a lui Dumnezeu, căruia nu-i rămâne ascunsă nici o ticăloşie. Dacă păstrătorul, nepunând la cale nici o viclenie, a pierdut depunerea, să se ducă la şapte judecători şi să jure pe Dumnezeu că înstrăinarea s-a făcut fără vrerea sau vina lui şi că n-a tras nici un beneficiu din asta: astfel el va pleca de acolo dezvinovăţit. Dacă a sustras în folosul lui sau a pierdut cea mai mică parte a depunerii, păstrătorul să fie silit prin verdict să restituie paguba împreună, cu tot ce i s-a încredinţat. La fel să se procedeze cu depunerile, dacă se reţin din ele sumele cuvenite pentru munca celor ce trudesc cu trupurile lor. Nu trebuie să fie stânjenită plata oamenilor sărmani, amintindu-ne de faptul că Dumnezeu nu i-a înzestrat cu ogoare, nici cu altă avuţie. Să nu se amâne plata cuvenită muncii, ci să se facă în aceeaşi zi, fiindcă Domnul nu vrea ca lucrătorul să fie lipsit de rodul trudei sale.

39. Copiii să nu fie pedepsiţi din vina părinţilor lor, ci să inspire milă pentru propria lor virtute, fiindcă se trag din nişte părinţi nedemni, mai degrabă decât dispreţ, pentru faptul că ei înşişi sunt depravaţi. Să nu se pună nici în seama părinţilor păcatele copiilor, pentru că tinerii, din sila lor faţă de carte, îşi permit orice faţă de învăţăturile noastre.

40. Să-l ocoliţi pe fameni şi să fugiţi din preajma lor, căci ei şi-au extirpat bărbăţia şi darul de a face copii, pe care Dumnezeu l-a dat oamenilor ca să-şi înmulţească spiţa. Să-l alungaţi ca pe nişte ucigaşi de copii, căci înainte de venirea lor pe lume, au suprimat ceea ce putea să-l zămislească. Este limpede că ce şi-au moleşit sufletul, şi trupul le-a căpătat aşijderea însuşiri femeieşti, îndepărtaţi pe celor ce pot să pară nişte stârpituri. Să nu îngăduiţi castrarea oamenilor, nici a animalelor domestice.

41. Aşa să arate paşnica alcătuire a legilor statului nostru şi, cu înclinarea lui spre cuminţenie, Dumnezeu îl va ocroti de tulburări. Fie ca să nu vină niciodată vremea când aceste legi se vor modifica şi se vor schimba în contrariul lor! Dar, cum este firesc ca, atât cu voia cât şi fără voia lui, neamul omenesc să fie atras în vârtejul frământărilor şi primejdiilor, se cade să punem nităică ordine chiar şi în asemenea treburi: să ştiţi dinainte ce măsuri folositoare aveţi de luat, când va fi nevoie, ca să întrebaţi ce aveţi de făcut după aceea, trezindu-vă nepregătiţi în mijlocul primejdiilor. Dea Domnul ca pământul pe care vi-l dăruie El ca răsplată a eforturilor depuse, a curajului şi virtuţilor dovedite de voi, să-l cultivaţi în tihnă şi pace, iar stăpânirea lui să nu fie tulburată nici de incursiunile oştilor străine, nici de răzvrătirile concetăţenilor noştri! Săvârşind fapte prin care vă contraziceţi strămoşii, sortiţi pieirii orânduielile lor; respectaţi aşadar mereu legile pe care

Dumnezeu vi le-a dat spre a se dovedi bune şi drepte! Dacă ursita vă va împinge cumva spre un război, dus de voi sau de nepoţii voştri îndepărtaţi, acesta să se desfăşoare în afara hotarelor ţării. Când veţi fi gata de război, solii şi crainicii să plece de bunăvoie spre tabăra duşmană. Înainte de a pune mâna pe arme, se cuvine să recurgeţi la vorbe şi să explicaţi vrăjmaşilor că, deşi aveţi o oaste mare, şi cai şi arme destule, mai presus de toate stând sprijinul şi ocrotirea Domnului, nu vreţi totuşi să vă luptaţi cu ei şi nici nu sunteţi ahtiaţi să le câştigaţi avuţiile. În cazul când ei se supun, ar fi frumos din partea voastră să încheiaţi pacea. Dacă însă duşmanii au încredere şi socotesc că forţele lor sunt mai puternice, fiind hotărâţi să vă căsăpească, porniţi la luptă cu oastea, alegându-l pe Dumnezeu drept comandant suprem şi pe cel mai destoinic om al vostru drept al doilea conducător. Comandanţii numeroşi sunt dăunători, mai ales când trebuie să acţionezi rapid, fără să aducă folos celor care îi întrebuinţează. Oastea să fie curată şi alcătuită pe alese, din oamenii cei mai puternici şi mai curajoşi. Cei fricoşi să fie lăsaţi deoparte, pentru ca, atunci când se decide bătălia, prin fuga lor să nu avantajeze vrăjmaşul. Cei care de-abia şi-au construit o casă şi n-au apucat să locuiască un an în ea, cei care au semănat şi n-au cules încă recolta, precum şi cei proaspăt căsătoriţi, care şi-au luat de curând o nevastă, să fie lăsaţi acasă, ca nu cumva, de dragul celor rămase în urma lor, să-şi cruţe viaţa ca să se bucure de ele, purtându-se ca nişte laşi.

42. De îndată ce v-aţi instalat tabăra, aveţi grijă să nu săvârşiţi fapte nelegiuite. Când asediaţi un oraş şi aveţi nevoie de lemne, ca să vă faceţi maşini de război, să nu radeţi cumva pământul, prin tăierea pomilor fructiferi, ci să-l cruţaţi pe aceştia, gândin-du-vă că ei au fost sădiţi spre a fi folositori oamenilor şi, dacă ar avea glas, v-ar învinovăţi că i-aţi năpăstuit pe nedrept, deoarece n-au fost crescuţi ca să slujească războiul şi, dacă asta le-ar sta la îndemână, s-ar strămuta în altă ţară. După ce aţi obţinut victoria în luptă, ucideţi-i pe cei ce v-au opus rezistenţă, lăsându-i pe ceilalţi în viaţă, ca să nu plătească bir, cu excepţia canaaneenilor: aceştia trebuie să fie stârpiţi în întregime!

43. Fiţi cu luare aminte mai ales în luptă, ca nici femeile să nu îmbrace straie bărbăteşti, nici bărbaţii veşminte muiereşti.

44. Aşadar, aceasta este orânduirea hărăzită de Moise statului nostru prin legi date cu patruzeci de ani mai înainte, a căror descriere o voi face într-o altă carte. În zilele următoare (căci era un vorbitor neobosit), el a transmis poporului rugăciunile aducătoare de noroc, precum şi blestemele adresate celor ce nu trăiesc conform legilor, ci li se împotrivesc prin faptele lor. Apoi a recitat o cântare scrisă în hexametri pe care a păstrat-o în Cartea sa sfântă, cuprinzând şi o prezicere a viitorului, dintre care toate s-au adeverit deja sau urmează să se adeverească, fără ca vreuna să se abată de la adevăr. A încredinţat preoţilor aceste Cărţi sfinte, alături de Chivotul în care a pus cele zece porunci scrise pe două table, precum şi Tabernacolul. A îndemnat poporul ca, după ce va cuceri Canaanul şi se va împământeni în el, să nu dea uitării jignirea pe care i-au adus-o amaleciţii, ci să facă expediţie împotriva lor, cerându-le socoteală pentru suferinţele pe care i le-au pricinuit în timp ce el cutreiera pustiul. De îndată ce a pus stăpânire pe pământul Canaanului, stârpind aşa cum se cuvine întreaga mulţime a locuitorilor săi, Moise a poruncit evreilor să înalţe un jertfelnic orientat spre răsărit, nu departe de oraşul Sichim, situat între doi munţi, cel din partea dreaptă fiind numit Garizim, iar cel din partea stângă, Gibal. Împărţită în câte şase seminţii, oastea să se aşeze pe cei doi munţi, împreună cu leviţii şi preoţii lor. Mai întâi cei aflaţi pe muntele Garizim să menească cele mai norocoase binecuvântări evreilor care l-au slujit cu credinţă pe Dumnezeu, s-au supus legilor şi nu s-au împotrivit spuselor lui Moise; aşijderea, celorlalte şase seminţii să le trimită urările lor de bine, pentru ca şi ele să le menească binecuvântarea lor, iar cei dintâi să le răspundă prin aclamări. Apoi ei să-l blesteme pe evreii care încalcă legile şi ceea ce afirmă unii să primească de fiecare dată încuviinţarea celorlalţi. Moise însuşi a aşternut în scris aceste binecuvântări şi blesteme, pentru ca ele să nu se mai şteargă cu timpul din cugetele oamenilor. A poruncit

ca, în ajunul morţii sale, ele să fie săpate pe fiecare latură a jertfelnicului şi a spus poporului, ca, stând în faţa lui, să aducă jertfă ardere de tot, iar din ziua aceea să nu mai aducă nici un prinos, faptul nemaifiind îngăduit. Acestea sunt rânduielile lăsate de Moise şi poporul evreu n-a încetat niciodată să le îndeplinească întocmai.

45. În zilele următoare, a adunat poporul împreună cu femeile şi copiii, de faţă fiind şi robii, pentru ca toţi să depună jurământul că vor respecta legile şi, în statornica lor râvnă de a împlini vrerea Domnului, să nu le încalce deloc, fără să facă hatârul rudelor apropiate sau să se încline în faţa fricii şi fără să socotească nici o altă scuză mai puternică decât aplicarea cu sfinţenie a legilor. Iar dacă fie o rudă de sânge, fie o cetate oarecare încearcă să clatine sau să destrame alcătuirea statului, să se înarmeze împotriva lor mai mulţi deodată sau de unul singur. După ce şi-au biruit vrăjmaşii, să-l distrugă din temelii, încât, în măsura în care se poate, să nu mai rămână nici o urmă din aceşti cutezători nelegiuiţi. Dacă însă ei se dovedesc prea slabi ca să-l pedepsească, atunci barem să arate că faptele acelora sunt potrivnice voinţei lor. Şi poporul a depus jurământul cerut.

46. Moise i-a mai învăţat pe evrei în ce fel să aducă jertfe ca să fie cât mai pe placul Domnului şi, atunci când pornesc la război, cum să ţină seamă de mărturia pietrelor pieptarului, aşa cum am spus mai înainte. Aşijderea, Iesus a făcut preziceri, cu Moise încă de faţă: a cumpănit tot ce trebuie să înfăptuiască pentru propăşirea poporului atât în timp de pace, cât şi în timp de război, în vederea întocmirii legilor şi a bunei orânduiri a statului. Sub imboldul inspiraţiei divine, a prezis evreilor că, din pricina nepăsării faţă de credinţa în Dumnezeu, vor îndura mari necazuri, astfel încât ţara lor va fi năpădită de oşti duşmane, oraşele proprii vor fi dărâmate, templul, mistuit de flăcări, ei înşişi vor cădea în robia unor oameni care nu vor arăta nici o milă faţă de prizonieri, căinţa lor în urma celor întâmplate venind prea târziu. „Totuşi, Dumnezeu, cel care v-a creat, va înapoia urmaşilor voştri oraşele şi templul. Nenorocirea lor nu va avea loc o singură dată, ci de câteva ori!"

47. Apoi Moise le-a îndemnat pe Iesus să purceadă cu oastea împotriva canaaneenilor, întrucât Dumnezeu îi va sprijini în toate faptele lor şi, binecuvântându-şi întregul popor, a mai zis următoarele: „Fiindcă plec acum la strămoşii noştri şi Dumnezeu a hotărât dinainte această zi ca soroc al morţii mele şi, de vreme ce mai sunt în viaţă şi mă aflu în mijlocul vostru, îi mulţumesc pentru faptul că nu s-a mărginit numai să vă scape de suferinţe, ci v-a dat şi destule lucruri bune; de asemenea, pentru faptul că m-a sprijinit în tot ce am întreprins cu trudă şi prevedere spre a vă îmbunătăţi situaţia, El arătându-mi-se în orice privinţă favorabil. A fost deschizătorul de drum al faptelor mele şi providenţialul lor împlinitor, lăsându-mi mie doar rolul de înlocuitor şi de împărţitor al binefacerilor pe care ni le-a oferit. De aceea, am socotit că se cade să preamăresc înainte de moarte atotputernicia lui Dumnezeu, care vă va păstra sub oblăduirea sa şi în viitor! Mie îmi revine sarcina de a-i aduce cuvenita mulţumire, iar vouă să vă întipăriţi în minte gândul că aveţi datoria să-l veneraţi şi să-l cinstiţi pe Domnul şi să respectaţi ca pe cel mai măreţ dar toate legile ce le-a dat, păstrându-le şi în continuare sub ocrotirea Lui. Gândiţi-vă ce supărător, chiar şi pentru un om-legiuitor, este faptul că legile sale sunt încălcate şi privite cu dispreţ! Să nu cutezaţi, aşadar, să stârniţi mânia Domnului, neglijând legile pe care El însuşi ni le-a dat!"

48. După ce Moise a cuvântat astfel la sfârşitul vieţii şi, o dată cu binecuvântările sale, a prezis fiecărei seminţii soarta ce-o aştepta, mulţimea a izbucnit în lacrimi, iar femeile s-au lovit cu pumnii în piept, adânc îndurerate de moartea lui apropiată. Chiar şi copiii care plângeau, cu atât mai mult cu cât mai slabă era şi rezistenţa lor în faţa suferinţei, arătau că înţelegeau virtuţile şi măreţia faptelor sale mai adânc decât era de aşteptat la o vârstă fragedă. Tinerii şi bătrânii păreau că se luaseră la întrecere între ei în a-şi exprima simţămintele. Unii îşi deplângeau viitorul, dându-şi seama ce comandant şi cârmuitor au pierdut; alţii îl căinau pentru că erau nevoiţi să se despartă de Moise înainte de a-i fi cunoscut mai bine destoinicia. Cât de amare au fost vaietul şi jalea poporului, reiese din ceea ce i s-a întâmplat Legiuitorului. Cu toate că întreaga

lui viaţă fusese pe deplin convins că nu trebuie să te mâhneşti la apropierea morţii, deoarece şi el era dator să se supună vrerii lui Dumnezeu şi legilor naturii, totuşi, gemetele mulţimii i-au stors lacrimile. Când a purces spre locul unde urma să piară din ochii celorlalţi, toţi l-au însoţit cu bocetele lor. Moise a făcut un semn cu mâna celor îndepărtaţi, cerându-le să stea pe loc. Pe cei aflaţi în apropierea lui i-a îndemnat prin cuvintele sale să nu-i întristeze şi mai mult sfârşitul, ţinându-se după el. Aceştia s-au convins că trebuie să-l dea ascultare şi s-au oprit, plângând în hohote, pentru ca el să se despartă de viaţă după voia lui. Numai Adunarea bătrânilor, Marele Preot Eleazar şi comandantul oştirii Iesus l-au însoţit mai departe. Când a sosit pe muntele ce se numea Abar (acest pisc este situat în ţinutul Ierihonului, oferind celor ce se urcau pe el o minunată şi cuprinzătoare privelişte a ţării Canaanului), el s-a despărţit de Adunarea bătrânilor. I-a îmbrăţişat pe Eleazar şi Iesus şi, în timp ce mai vorbea cu ei, s-a coborât deodată un nor deasupra lui, făcându-l să dispară într-o vale. În Cărţile sale sfinte, însă, el a scris că ar fi murit, temându-se să nu se spună că, datorită virtuţii sale neîntrecute, s-a dus la Dumnezeu.

49. Moise a trăit în total o sută douăzeci de ani, dintre care o treime minus o lună a fost conducătorul poporului. S-a stins din viaţă în ultima lună a anului, care la macedoneni se cheamă Dystros, iar la noi Adar, când era crai-nou. A întrecut pe toţi muritorii prin ascuţimea minţii, prin iscusinţa cu care făurea cele mai bune planuri şi prin dibăcia lui de a atrage mulţimea cu ajutorul vorbelor. Ştia să-şi stăpânească atât de bine simţămintele, încât nici nu părea să-l tulbure vreunul dintre ele şi le spunea pe nume mai mult după ceea ce observa la ceilalţi oameni, decât după propria sa experienţă. A fost un comandant de oşti cum rar s-a mai întâlnit şi un profet fără pereche, iar atunci când cuvânta, ai fi zis că-l auzeai vorbind pe Dumnezeu însuşi. Poporul evreul l-a bocit vreme de treizeci de zile. O jale atât de mare nu i-a mai cuprins niciodată pe evrei ca atunci când a murit Moise. L-au regretat nespus nu numai cei ce au avut de-a face cu el, ci şi cei care i-au cunoscut numai legile au tânjit mult după el, fiindcă datorită lor puteau să deducă măreţia virtuţii sale. Atât am avut de spus despre moartea lui Moise.

CARTEA A V-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A V-A

1. Cum Iesus, comandantul evreilor, a pornit războiul împotriva canaaneenilor şi i-a biruit, apoi i-a stârpit, împărţind ţara acestora între toate seminţiile.

2. Cum, după moartea comandantului lor, izraeliţii au încălcat legile strămoşeşti, având de îndurat mari nenorociri, şi, în urma unei revolte, întreaga seminţie a lui Beniamin, cu excepţia a şase sute de oameni, au pierit.

3. Cum, după această năpastă, din pricina nelegiuirilor lor, Dumnezeu i-a adus pe israeliţi în robia asirienilor.

4. Cum i-a eliberat Otniel, fiul lui Chenez, care a fost numit de greci şi fenicieni judecător şi a domnit patruzeci de ani.

5. Cum poporul nostru a ajuns în robia moabiţilor vreme de optzeci de ani, redobândindu-şi libertatea prin Ehud, care a deţinut puterea optzeci de ani.

6. Cum, după aceea, israeliţii au fost supuşi de canaaneeni vreme de douăzeci de ani, fiind dezrobiţi de Barac şi Debora, care au cârmuit patruzeci de ani.

7. Cum amaleciţii s-au războit cu israeliţii şi, învingându-i, le-au subjugat ţara vreme de şapte ani.

8. Cum Ghedeon i-a eliberat de amaleciţi şi a condus poporul vreme de patruzeci de ani.

9. Cât de multe războaie îndelungate au avut de dus urmaşii lui cu populaţiile înconjurătoare.

10. Despre puterea lui Samson şi câte necazuri a pricinuit el filistenilor.
11. Cum au fost ucişi în lupta cu filistenii fiii preotului Eli.
12. Cum tatăl lor, aflând această nenorocire, s-a prăbuşit din jilţ şi a murit.
13. Cum filistenii i-au învins pe evrei în acest război şi le-au răpit Chivotul.

Cartea cuprinde un interval de 476 de ani.

CAPITOLUL 1

1. După ce Moise a fost răpit din rândul oamenilor, aşa cum am mai spus, toate cuvenitele datini ale doliului fiind duse la bun sfârşit, Iesus a vestit poporul să se pregătească de război. Totodată a trimis la Ierihon iscoade ca să afle ce putere aveau locuitorii săi şi ce fel de planuri aveau. El însuşi a poruncit oştirii să-şi strângă rândurile, pregătindu-se să treacă Iordanul la momentul potrivit. A chemat apoi pe căpeteniile seminţiilor lui Rubel, împreună cu cei ai lui Gad şi Manasses (căci o jumătate din ultima seminţie primise îngăduinţa să locuiască în Ţara Amorea, care constituia a şaptea parte a Canaanului). Iesus le-a reamintit ce au făgăduit ei lui Moise şi i-a rugat să-şi îndeplinească cu dragă inimă promisiunile făcute, atât din recunoştinţă faţă de cel ce până la sfârşitul vieţii sale s-a îngrijit de bunăstarea lor, cât şi pentru interesul obştesc. Fiindcă aceştia i-au dat ascultare, a purces cu cincizeci de mii de ostaşi bine înarmaţi din Abila, situată la şaizeci de stadii depărtare de Iordan.

2. După ce oastea şi-a instalat tabăra, numaidecât au sosit şi iscoadele care aflaseră totul despre canaaneeni. Mai întâi nerecunoscuţi, au cercetat fără teamă întregul oraş şi zidurile, unde erau ele mai puternice şi unde mai şubrede, precum şi care poarta părea mai potrivită pentru pătrunderea oştirii în cetate. Cei care i-au întâlnit întâmplător nu le-au luat în seamă privirile iscoditoare, închipuindu-şi că, mânaţi doar de dorinţa de a cunoaşte, precum obişnuiesc străinii, priveau ei cu ochi curioşi cetatea, nicidecum cu intenţii duşmănoase. În amurg, muşteriii s-au înapoiat la hanul din apropierea zidului împrejmuitor, unde îşi luaseră mai înainte prânzul şi tocmai se pregăteau de plecare. La cină, regele fusese prevenit că au sosit nişte oameni din tabără ca să iscodească oraşul şi că acum se întorseseră la Rachab, străduindu-se să rămână cât mai bine ascunşi. Trimiţându-şi de îndată zbirii pe urmele lor, le-a poruncit să-l prindă pe spioni şi, prin supunerea lor la cazne, să afle de la ei ce intenţii aveau de veniseră în Ierihon. Cum a observat apropierea zbirilor, Rachab (care usca întâmplător fuioare de in pe acoperişul casei) şi-a ascuns muşteriii sub aceste fuioare şi le-a spus trimişilor regelui că nişte oaspeţi necunoscuţi cinaseră la ea înainte de asfinţitul soarelui şi că au plecat după aceea. Dacă sunt îngrijoraţi de soarta oraşului sau de faptul că aceştia veniseră ca să pricinuiască daune regelui, ei pot să-l prindă fără multă trudă, pornind în urmărirea lor. Păcăliţi astfel de vorbele femeii, zbirii au plecat fără să bănuiască vicleşugul pus la cale de ea şi nu i-au cercetat deloc hanul. Au plecat degrabă după iscoade pe drumul ducând către fluviu, pe care l-au socotit cel mai potrivit pentru fuga lor. Dar, întrucât n-au dat de nici o urmă, au încetat să-l mai urmărească. După ce zarva s-a potolit, Rachab i-a scos pe străini din ascunzătoare şi le-a arătat primejdia mare la care s-a expus ca să le asigure salvarea (căci dacă ar fi fost prinsă că i-a ascuns, ea n-ar fi putut să scape de pedeapsa regelui, ci ar fi pierit împreună cu întreaga familie). I-a rugat să ţină minte întâmplarea şi pentru izbăvirea lor de acum să-şi arate recunoştinţa mai târziu, când vor pune stăpânire pe ţara Canaanului, cerându-le să se întoarcă la casa lor. Iscoadele s-au legat prin jurământ că o vor cruţa pe ea împreună cu rudele sale atunci când vor cuceri oraşul şi-i vor trece prin tăişul săbiei pe toţi locuitorii săi, potrivit hotărârii pe care o luaseră: fiindcă Dumnezeu le-a cerut prin semnele sale să facă acest lucru. Ei s-au învoit să se dovedească recunoscători pentru întâmplările de faţă, jurându-se că amândoi îşi vor arăta deopotrivă mulţumirea în viitor. Iscoadele au sfătuit-o pe Rachab ca, de îndată ce va observa că oraşul a fost cucerit, să se zăvorască în casă, împreună cu avuţiile şi toate rudele sale, agăţând o panglică roşie în poarta ei, astfel încât comandantul să-l recunoască locuinţa şi s-o lase neatinsă. „Pentru că noi îi vom

spune că aceasta este casa mulţumită căreia am scăpat cu viaţă, i-au spus ei. Dacă vreunul dintre apropiaţii tăi va cădea în luptă, vina să nu cadă asupra noastră, căci îl rugăm pe Dumnezeu, în numele căruia am jurat, să ne ferească de încălcarea propriului jurământ!" După ce i-au făcut aceste promisiuni, ei au plecat, coborând de pe zidul de apărare al oraşului cu ajutorul unei funii şi s-au întors teferi la semenii lor, cărora le-au povestit ce li s-a întâmplat în oraş. Apoi Iesus a adus la cunoştinţa Marelui Preot Eleazar şi a bătrânilor juruinţa iscoadelor faţă de Rachab; aceştia au încuviinţat jurământul.

3. Comandantul era pus în încurcătură de trecerea Iordanului (fiindcă atunci albia fluviului era umflată de ploi, iar podurile lipseau cu desăvârşire şi, chiar dacă ar fi vrut să unească malurile prin punţi, duşmanii nu i-ar fi îngăduit să le facă şi nici nu avea la îndemână corăbiile necesare). Dar Dumnezeu i-a făgăduit că-l va ajuta să străbată fluviul, făcând să-l scadă apele. Aşadar, după ce s-au scurs două zile, Iesus şi-a trecut peste Iordan oastea şi întregul popor, în felul următor. În frunte mergeau preoţii care purtau Chivotul, apoi veneau leviţii, aducând cu ei Tabernacolul şi vasele hărăzite jertfelor. Leviţii erau urmaţi de întregul popor, grupat pe seminţii, la mijloc fiind aşezaţi copiii şi femeile, ca nu cumva să fie răpiţi de undele fluviului. Preoţii au păşit cei dintâi în albie şi, observând că Iordanul poate fi trecut prin vad, deoarece apa nu era adâncă, iar prundişul, pe care lin curgătorul şuvoi nu-l mâna cu repeziciune, părea o pardoseală sigură – toţi au străbătut cu mult curaj Iordanul, căci au văzut că fluviul se înfăţişa tocmai cum prezisese Dumnezeu. Preoţii au rămas în mijlocul fluviului până ce mulţimea a ajuns dincolo, aflându-se în siguranţă. Abia după ce au trecut cu toţii, preoţii au păşit pe mal, redând Iordanului cursul său liber şi firesc. De îndată ce evreii au ieşit din matca lui, fluviul s-a umflat din nou, recăpătându-şi mărimea pe care o avusese mai înainte.

4. De acolo evreii au înaintat cincizeci de stadii, aşezându-şi tabăra la zece stadii distanţă de Ierihon. Cu pietrele pe care fiecare căpetenie de seminţie le culesese din albia Iordanului, la porunca lui, Iesus a înjghebat un jertfelnic, drept monument care să amintească urmaşilor că fluviul şi-a stăvilit cursul şi deasupra lui a adus jertfă în cinstea lui Dumnezeu. În locul acela a fost celebrată Sărbătoarea Paştilor, deoarece toate lucrurile de care odinioară duseseră lipsă evreii le aveau acum din belşug. Căci lanurile canaaneenilor care dăduseră în pârg ei le-au secerat, strângând şi altă pradă. Dar mana cu care evreii se hrăniseră vreme de patruzeci de ani a dispărut de atunci.

5. Întrucât israelienii pustiau totul în lung şi în lat, iar cana-aneenii nu-i înfruntau, ci rămâneau adăpostiţi în spatele zidurilor lor, Iesus s-a hotărât să-l asedieze. În prima zi a sărbătorii, preoţii (care aveau în preajma lor o escortă de oameni bine înarmaţi) au purtat pe umeri Chivotul, în sunetul trâmbiţelor de corn de berbec aflate înaintea lor), şi au mers de jur împrejurul cetăţii, în vreme ce îndemnau oastea la luptă, în urma lor păşind Adunarea bătrânilor. După ce s-au mulţumit numai să trâmbiţeze din corni (fără să mai facă nimic altceva), preoţii s-au întors în tabără. Şase zile la rând au făcut acelaşi lucru, iar în a şaptea zi, după ce a strâns laolaltă oastea şi întregul popor, Iesus le-a adus vestea bună că oraşul va fi cucerit: în aceeaşi zi Dumnezeu îl va da pe mâinile lor, urmând ca zidurile cetăţii să se prăbuşească singure, fără ca asediatorii să se ostenească deloc. Totodată le-a poruncit să-l străpungă cu sabia pe toţi prinşii lor şi să nu dea semne de oboseală în uciderea vrăjmaşilor, nici să-l cruţe, lăsându-se cuprinşi de milă, şi nici să fie ispitiţi de dorinţa de a pune mâna pe prada duşmană din jur: să ucidă orice vietate şi să nu-şi însuşească vreun lucru în folos propriu. Totodată le-a cerut ca tot argintul şi aurul găsit să fie adunat grămadă şi să fie dăruit Domnului ca pârgă a prăzii primului oraş cucerit, bucurându-se de norocul lor. Doar pe Rachab şi pe cei ce se înrudesc cu ea să-l lase teferi, datorită juruinţei iscoadelor faţă de ea.

6. După ce le-a vorbit aşa, Iesus şi-a pus oastea în ordine de bătaie şi a condus-o împotriva Ierihonului. Evreii au făcut iarăşi înconjurul oraşului, în frunte cu Chivotul şi cu preoţii care trâmbiţau din corn de berbec, spre a îndemna oastea la asalt. După ce au înconjurat de şapte ori cetatea, s-au oprit pentru scurtă vreme şi

dintr-o dată s-au prăbuşit zidurile de apărare, fără ca evreii să fi recurs la maşini de război sau la altă dovadă a puterii lor.

7. Ei au năvălit în Ierihon şi i-au ucis pe toţi locuitorii lui, care erau prea înspăimântaţi de prăbuşirea neaşteptată a zidurilor ca să mai opună vreo rezistenţă. Aşadar, evreii i-au ucis de-a valma, înjunghiindu-i pe unii în plină stradă, pe alţii în casele lor. Nici unul dintre ei n-a mai rămas viu, ci toţi au pierit, inclusiv femeile şi copiii. Ierihonul era năpădit de leşuri, căci nimeni nu s-a salvat fugind. Întregul oraş a fost dat pradă flăcărilor, după ce a fost jefuit împreună cu împrejurimile sale. Iscoadele i-au scăpat de primejdie doar pe Rachab împreună cu rudele sale, refugiate în han. Iesus a primit-o la el şi i-a adus mulţumire pentru că i-a salvat iscoadele şi i-a spus că nici răsplata pe care o va primi nu va fi mai prejos de binefacerea ei. Curând după aceea a înzestrat-o cu pământ arabil şi i-a arătat întreaga lui preţuire.

8. Partea din oraş, salvată de furia focului, Iesus a dărâmat-o în întregime şi a aruncat blestemul asupra locuitorilor, dacă vreunul dintre ei ar dori să reclădească Ierihonul distrus. Celui care va pune piatra de temelie a noului zid să-l moară primul născut, iar la terminarea meterezului, şi mezinul său. Dumnezeu n-a trecut cu vederea acest blestem şi mai târziu vom înfăţişa nenorocirea care s-a întâmplat din pricina lui.

9. Cu prilejul distrugerii oraşului s-a strâns o mare grămadă de argint, aur, ba chiar şi aramă, deoarece oamenii n-au cutezat să încalce porunca lui Iesus, luând din ea pe ascuns în folosul lor, ci s-au ferit să-şi însuşească vreunul din lucrurile închinate lui Dumnezeu. Iesus a încredinţat această pradă preoţilor, spre a o păstra ca un tezaur preţios. Aşa a decurs nimicirea Ierihonului.

10. Dar un oarecare Achar, fiul lui Zebedias din tribul lui Iuda, a găsit o mantie regală ţesută în întregime din fire aurite precum şi un drug de aur care cântărea două sute de sicii, socotind că ar fi în defavoarea lui să renunţe la un câştig dobândit cu primejdia vieţii şi să-l dăruiască Domnului, care şi aşa nu avea nevoie de el. El şi-a săpat în cortul lui o groapă adâncă, unde şi-a ascuns prada, amăgindu-se că şi pe Dumnezeu îl poate înşela la fel ca pe tovarăşii săi.

11. Locul unde şi-a aşezat Iesus tabăra a fost numit Galgala, ceea ce înseamnă libertate. Căci după trecerea fluviului, acolo s-au simţit evreii eliberaţi de năpastele îndurate de ei în Egipt şi în pustiu.

12. La câteva zile după distrugerea Ierihonului, Iesus a trimis trei mii de oameni bine înarmaţi, să asedieze oraşul Anna, situat ceva mai sus de Ierihon: în înfruntarea lor cu anniţii, aceştia i-au pus pe fugă şi le-au ucis treizeci şi şase de oameni. Când vestea a ajuns în tabără, israeliţii au devenit foarte trişti şi abătuţi, nu atât pentru pierderea compatrioţilor lor, căci toţi cei ce căzuseră în luptă fuseseră bărbaţi viteji şi preţuiţi, cât din pricina disperării. Ei fuseseră convinşi că vor intra lesne în stăpânirea ţinutului, fără ca oastea lor să sufere pierderi în cursul luptelor, precum le făgăduise Dumnezeu; iar acum, contrar aşteptărilor lor, vedeau că şi duşmanii îi pot învinge. De aceea au îmbrăcat saci peste veşminte şi o zi întreagă s-au tânguit şi au vărsat lacrimi, fără să se gândească deloc la hrană, fiind încovoiaţi peste măsură de nenorocirea abătută asupra lor.

13. Când şi-a văzut oastea atât de înspăimântată şi cu speranţa năruită în toate privinţele, Iesus s-a îndreptat cu încredere spre Dumnezeu şi i-a zis: „Nu cutezanţa ne-a împins să cucerim ţara prin forţa armelor noastre, ci Moise, slujitorul Tău, ne-a încurajat să facem acest lucru, deoarece prin multe semne minunate ne-ai făgăduit că ne încredinţezi stăpânirea acestui ţinut, ajutându-ne ca oastea noastră să iasă mereu biruitoare în luptă cu duşmanii. Câteva dintre cele făgăduite de Tine s-au şi îndeplinit. Acum însă, pe neaşteptate, am cunoscut înfrângerea, o parte a trupelor noastre plătind cu viaţa, astfel încât cu greu ne mai bizuim pe făgăduielile Tale şi pe prezicerile lui Moise şi ne privim cu multă îngrijorare propriu] viitor, fiindcă prima încercare făcută de noi s-a sfârşit atât de rău. De aceea, Doamne (fiind numai Tu cu puterea să ne scoţi din nenorocire), stăvileşte jalea ce ne-a cuprins, dându-ne izbânda, şi alungă din sufletele noastre grijile privitoare la viitor!"

14. Astfel s-a rugat Domnului Iesus, căzut cu faţa la pământ. Dumnezeu i-a răspuns să se scoale şi să-şi cureţe oastea de păcatul care a pângărit-o, îndrăznind să fure din obiectele închinate lui (căci din această pricină suferiseră ei înfrângerea de acum şi, de îndată ce-l vor pedepsi pe nelegiuitul care a comis fapta, vor avea parte mereu de izbânzi asupra vrăjmaşilor). Iesus a transmis acestea poporului şi, chemându-l pe Marele Preot împreună cu căpeteniile, le-a poruncit să tragă la sorţi fiecare seminţie în parte. Şi cum sorţii au arătat că nelegiuirea fusese înfăptuită în tribul lui Iuda, s-a făcut tragere la sorţi pe fiecare familie în parte. Sorţii au indicat că răufăcătorul se afla printre rudele lui Achar. Când bărbaţii au fost cercetaţi unul câte unul, a ieşit la iveală Achar. Văzând că nu-şi poate tăgădui fapta şi că judecata Domnului l-a lovit amarnic, el şi-a recunoscut furtişagul şi a scos din pământ obiectele sustrase. Achar a primit pe loc pedeapsa cu moartea, fiind înmormântat în chip ruşinos noaptea, aşa cum se procedează cu cei condamnaţi de obşte.

15. După ce şi-a purificat oastea, Iesus s-a îndreptat cu ea spre Anna şi, punându-şi oamenii la pândă în timpul nopţii înapoia oraşului, dis-de-dimineaţă a pornit împotriva duşmanilor. Încurajaţi de proapăta lor izbândă, aceştia s-au năpustit asupra evreilor, care, printr-o fugă amăgitoare, i-au dus departe de cetate, fiind urmăriţi îndeaproape de vrăjmaşii deja siguri de victoria lor. Apoi trupele evreieşti s-au întors din drum pe neaşteptate, să le aţină calea şi, făcând semnele dinainte convenite, i-au chemat la luptă şi pe cei ascunşi înapoia cetăţii. Aceia au năvălit în oraşul ai cărui locuitori stăteau pe zidurile de apărare, cu privirile aţintite în afară, spre cei ce ieşiseră din cetate. În vreme ce năvălitorii au cucerit oraşul şi i-au ucis pe toţi cei ce le-au ieşit în cale, Iesus a tăbărât asupra duşmanilor, le-a destrămat rândurile şi i-a pus pe fugă. Dornici să se refugieze în oraşul pe care şi-l închipuiau încă nevătămat, când au văzut că el fusese de-acum ocupat şi era mistuit de flăcări, împreună cu soţiile şi copiii lor, vrăjmaşii s-au împrăştiat de-a valma pe câmp şi, fiind singuri, n-au mai fost în stare să se împotrivească. După nenorocirea care i-a lovit astfel pe anniţi, israeliţii au capturat o mulţime de copii, femei şi robi, precum şi un mare număr de bagaje şi poveri. De asemenea, ei au luat pradă turme de vite şi o sumedenie de bani (fiindcă ţinutul era bogat), iar pe toate acestea, Iesus le-a împărţit la Gal gala între ostenii săi.

16. Martori ai nenorocirilor pe care le-au îndurat ierihoniţii şi anniţii, gabaoniţii, care locuiau aproape de Hierosolyma, s-au temut de marea primejdie ameninţându-i şi pe ei, aşa că n-au şovăit să-l roage pe Iesus: nu cumva să le facă şi lor ceea ce credeau că punea el la cale, fiindcă era vădit că urmărea să stârpească prin război întregul popor al Canaanului. I-au îmbiat şi pe vecinii lor, cepheriţii şi cariathiarimiţii, să intre în alianţă şi le-au spus că nici ei nu vor putea scăpa de primejdie, dacă vor fi cuceriţi de israeliţi: devenind tovarăşii lor de arme, hotărau să scape astfel de ameninţarea. Vorbele lor primind încuviinţarea acestora, ei au trimis soli la Iesus ca să facă un tratat de alianţă şi pentru încheierea lui au fost aleşi dintre toţi concetăţenii cei care păreau drept cei mai potriviţi pentru această misiune. Solii au fost de părere că ar fi periculos să se recunoască faptul că erau canaaneeni, găsind că primejdia ar putea fi înlăturată dacă ar susţine că n-aveau nici un amestec cu canaaneenii şi că locuiau foarte departe de aceştia. Vor zice că au venit la el atraşi de virtutea lui, că au făcut o călătorie de mai multe zile şi, ca dovadă a adevărului spuselor lor, să-şi aducă hainele. Îşi puseseră veşminte noi la plecare, dar, în îndelungata lor drumeţie, ele se făcuseră ferfeniţă. Ca măsură de prevedere, solii îmbrăcaseră haine zdrenţuite, spre a-şi face mai convingătoare vorbele. Stând în mijlocul evreilor, ei au afirmat că fuseseră trimişi de gabaoniţi şi de oraşele învecinate, care se aflau departe de acest pământ, ca să încheie cu ei un legământ de prietenie după datina strămunilor lor. Fiindcă au înţeles că favoarea şi dărnicia Domnului le-a hărăzit lor stăpânirea ţării canaaneenilor, le doresc să se bucure de mult noroc, cerându-le stăruitor să-l pună în rândul concetăţenilor lor. În vreme ce rosteau aceste vorbe, solii arătau dovezile călătoriei de lungă durată, rugându-i pe evrei să pecetluiască cu ei un tratat de prietenie. Iesus s-a încrezut în cuvintele lor şi, convins că nu făceau parte din neamul canaaneenilor, a încheiat legământul

prietenesc; şi Marele Preot Eleazar, şi bătrânii s-au juruit că-i vor trata ca pe nişte amici şi aliaţi, nepunând la cale nici o uneltire duşmănoasă împotriva lor, iar poporul a încuviinţat la rândul lui jurământul. După ce au obţinut prin vicleşug ceea ce au urmărit, solii s-au întors la ai lor. De-abia mai târziu, când au ajuns cu oastea în ţinutul de la poalele munţilor Canaanului, a aflat Iesus că gabaoniţii sălăşluiau nu departe de Hierosolyma şi că se trăgeau din neamul canaaneenilor şi, chemând la el pe căpeteniile lor, le-a învinuit de înşelăciune. Deoarece ei au invocat faptul că n-au putut să aleagă altă cale de salvare şi, împinşi doar de nevoie, n-au găsit altă ieşire din impas, Iesus i-a convocat pe Marele Preot Eleazar şi pe bătrânii din adunare. Părerea lor a fost ca aceştia să fie folosiţi la muncile obşteşti, fiindcă legământul încheiat cu ei sub jurământ nu putea fi încălcat. Aşa s-au ferit gabaoniţii de nenorocirea care îi pândea şi au scăpat nevătămaţi.

17. Dar regele din Hierosolyma nu s-a împăcat deloc cu această îngenunchere a gabaoniţilor în faţa lui Iesus şi i-a aţâţat pe regii neamurilor învecinate să pornească împreună cu el războiul împotriva lor. Când au văzut că au şi venit regii chemaţi să lupte (erau patru la număr) şi că ei şi-au aşezat tabăra în jurul unui izvor din preajma oraşului, gabaoniţii au cerut sprijinul lui Iesus. Ei s-au pomenit într-o asemenea situaţie încât pieirea îi pândea din partea celor dintâi şi tocmai de cei care duceau un război de stârpire a poporului canaanean îşi legau nădejdea lor de izbăvire, datorită legământului încheiat mai înainte. Iesus s-a grăbit să alerge în ajutorul gabaoniţilor cu oastea întreagă şi, mărşăluind fără întrerupere zi şi noapte, a năvălit fără de veste dis-de-dimineaţă asupra duşmanilor pregătiţi de asediu. I-a pus pe fugă şi i-a urmărit în ţinutul cu povârnişuri, numit Bethora. Acolo a venit să-l dea sprijinul Dumnezeu, care şi-a slobozit tunetele şi fulgerele sale, lăsând să cadă peste fugari grindină nespus de mare. În afară de asta a mai avut loc şi minunata prelungire a zilei, pentru ca noaptea să nu stânjenească iureşul evreilor în urmărirea duşmanilor. Aşa a izbutit Iesus să-l prindă la Maccheda pe regii ascunşi într-o peşteră şi să-l ucidă. Faptul că ziua s-a prelungit într-adevăr şi a depăşit durata ei obişnuită este menţionat şi de Scrierile sfinte păstrate în arhiva templului.

18. După ce i-a înfrânt astfel pe regii care şi-au adus ostile să lupte cu gabaoniţii, Iesus a revenit în regiunea muntoasă a Canaanului; a dat şi aici o mare bătălie, alegându-se cu o pradă bogată, apoi a făcut cale întoarsă la tabăra din Galgala. Când faima vitejiei evreilor s-a răspândit în toate ţinuturile, crescând şi printre popoarele vecine, iar acestea au aflat de mulţimea celor ucişi, ele s-au înfricoşat. Atunci regii care sălăşluiau la poalele Libanului şi ţineau de Canaan au venit în ajutorul canaaneenilor stabiliţi în câmpie şi al filistenilor, aşezându-şi tabăra la Berotha, oraş din Galileea de Sus, nu prea departe de Cedesa, situată de asemenea în Galileea. Întreaga oaste era alcătuită din trei sute de mii de pedestraşi, zece mii de călăreţi şi douăzeci de mii de care. Mulţimea duşmanilor a stârnit spaima lui Iesus şi a israeliţilor, care, îngroziţi de numărul lor atât de mare, îşi pierduseră aproape orice speranţă în viitorul lor mai bun. Dar Domnul i-a dojenit pentru că sunt temători şi pun un preţ prea mic pe puterea şi sprijinul său, poruncindu-le să taie vinele de la picioarele cailor şi să dea foc carelor de luptă. Îmbărbătat de făgăduielile făcute de Dumnezeu, Iesus a pornit împotriva vrăjmaşilor şi, dând de ei în a cincea zi, s-a avântat într-o luptă crâncenă, măcelul care a avut loc întrecând toate aşteptările sale. Şi-a împrăştiat duşmanii şi i-a urmărit multă vreme, până ce a nimicit oastea lor aproape în întregime. Toţi regii potrivnici au căzut în luptă. Când n-a mai avut la îndemână oameni pe care să-l omoare, le-au ucis caii, dând foc carelor lor. Apoi a cutreierat întreaga ţară fără ca nimeni să cuteze să i se mai împotrivească, a cucerit oraşele asediate, măcelărind pe oricine întâlnea în calea lui.

19. Astfel s-au scurs vreo cinci ani şi nici un canaanean nu mai rămăsese în viaţă, cu excepţia celor ce se refugiaseră în spatele zidurilor de apărare. Ridicându-şi tabăra din Galgala, Iesus a mutat-o în ţinutul muntos, iar Tabernacolul l-a instalat în oraşul Silo (căci locul acesta i s-a părut cel mai potrivit, datorită frumuseţii lui, până când israeliţii vor găsi prilejul să-şi clădească un templu). De acolo a plecat împreună cu întregul popor spre Sichim, unde a înălţat un jertfelnic, precum poruncise Moise. Apoi şi-a împărţit oastea în două şi o jumătate a aşezat-o pe muntele Garizim, cealaltă jumătate, pe muntele Gibal, unde se aflau

jertfelnicul, şi leviţii, şi preoţii. După ce a adus acolo jertfe, a rostit blestemele şi le-a săpat pe jertfelnic, Iesus s-a reîntors la Silo.

20. Iesus îmbătrânise de-acum şi văzuse că oraşele canaaneenilor erau inexpugnabile, pe de o parte datorită soliditătii poziţiei lor naturale, pe de altă parte fiindcă aveau meterezele atât de bine întărite prin fortificaţiile zidurilor împrejmuitoare încât duşmanii se abţineau să le mai asedieze, neavând oricum speranţa de a le cuceri vreodată (căci canaaneenii, ştiind că israeliţii ieşiseră din Egipt ca să le aducă pieirea, în tot acest răstimp se ocupaseră de consolidarea cetăţilor lor). Atunci el şi-a chemat poporul să se adune la Silo. Şi când mulţimea s-a strâns laolaltă, Iesus i-a arătat prosperele vremuri de acum, minunatele isprăvi pe care evreii le-au îndeplinit sub oblăduirea Domnului şi demnitatea legilor pe care le-au respectat. Le-a amintit apoi că cei treizeci şi unu de regi pe care au cutezat să-l înfrunte au fost înfrânţi, iar ostile acestora, intrând în luptă încrezătoare în forţele lor, au fost nimicite în întregime, fără să mai supravieţuiască vreun neam de-al lor. Deoarece unele dintre oraşe au fost capturate, iar altele, datorită trăiniciei zidurilor şi încrederii pe care şi-au pus-o în ele localnicii, au nevoie de un asediu îndelungat spre a fi cucerite, Iesus i-a sfătuit pe evrei să-l trimită acasă, cu mulţumirile cuvenite pentru sprijinul adus, pe cei veniţi de dincolo de Iordan, spre a lua parte la obştescul război şi, ca rude apropiate, să împartă primejdiile cu tovarăşii lor de luptă. Apoi să fie ales din fiecare seminţie câte un singur bărbat care a dat dovada deosebitelor sale virtuţi, ca să măsoare cinstit şi fără urmă de vicleşug ţara, urmând să vestească fără înconjur adevărata ei mărime.

21. După ce vorbele rostite în adunare au primit deplina încuviinţare a întregului popor, Iesus a trimis numaidecât bărbaţii puşi să măsoare ţara, dându-le ca însoţitori câţiva geometri pricepuţi, cărora, datorită ştiinţei lor, nu putea să li se ascundă adevărul măsurătorilor. El le-a poruncit acestora să măsoare terenurile fertile separat de cele mai puţin rodnice. Prin însăşi natura lui, Canaanul are câmpii întinse care, deşi sunt bine înzestrate să dea roade şi să treacă drept foarte mănoase, nu pot să stea deloc alături de ogoarele din Ierihon sau Hierosolyma. Chiar dacă ocupă suprafeţe mici, fiind situate îndeobşte în ţinuturi muntoase, acestea nu se lasă întrecute de nici o ţară prin frumuseţea şi fertilitatea lor. De aceea era de părere Iesus ca împărţeala să se facă mai degrabă după valoare decât după suprafaţă, deoarece adesea un singur plethru se dovedea mai bun decât altele o mie. Aşadar, au purces la drum bărbaţii (zece la număr), care au străbătut şi au cântărit ce preţ are ţara. În a şaptea lună ei s-au întors în oraşul Silo, unde poposise Tabernacolul.

22. Iesus împreună cu Eleazar, cu bătrânii şi cu căpeteniile triburilor au împărţit ţinuturile la nouă seminţii şi la jumătate din seminţia lui Manasses şi fiecare trib a primit o parte din ogorul ţării, corespunzătoare cu mărimea lui. Când s-a tras la sorţi, seminţia lui Iuda a primit toată Iudeea de Sus, care în lungime se întinde până la Hierosolyma, iar în lăţime, până la lacul Sodomitic. În această tragere la sorţi au intrat oraşele Ascalon şi Gaza. Seminţiei lui Simeon (căci era a doua) i-a revenit acea parte a Idumeei care se învecinează cu Egiptul şi Arabia. Sorţii i-au hărăzit seminţiei lui Beniamin regiunea care în lungime se aşterne de la fluviul Iordan până la mare, iar în lăţime ajunge de la Hierosolyma la Bethel. Fâşia sortită ei era cea mai îngustă datorită fertilităţii solului şi, ca atare, a primit Ierihonul şi Hierosolyma. Seminţia lui Efraim a căpătat ţinutul cuprins în lungime între fluviul Iordan şi Gadara, iar în lăţime, între Bethel şi Câmpia mare. Jumătate din seminţia lui Manasses ocupă teritoriul de la Iordan până la oraşul Dora, întinzându-se în lăţime până la Bethsana, care acum se numeşte Scythopolis. După aceea seminţia lui Isachar şi-a primit partea ei care în lungime ajungea de la muntele Cârmei până la fluviul Iordan, iar din lăţime până la muntele Itabyrion. Sorţii au hărăzit celor din seminţia lui Zabulon regiunea care se aşterne de la muntele Cârmei şi ţărmul mării până la lacul Gennesareth. Ţinutul situat în spatele Carmelului, care se cheamă Vâlcele pe temeiul înfăţişării sale şi se întinde înspre Sidon, a fost dobândit de seminţia lui Aser. Pe meleagul lor se afla oraşul Arce, numit şi Ecdipus. Regiunea care la răsărit se desfăşoară de la oraşul Damasc şi Galileea de Sus până la muntele Liban

şi izvoarele Iordanului, ţâşnind din acest munte, şi atinge astfel hotarele de miazănoapte ale oraşului Arce, a revenit seminţiei lui Neftali. În sfârşit, seminţia lui Dan a obţinut întreaga vale aşezată la apus şi aflată la graniţa cu Azotos şi Dora, căreia îi aparţin şi Iamnia şi Getta, de la Acaron până la munte, unde începe seminţia lui Iuda.

23. În acest fel a distribuit Iesus ţinutul celor şase popoare care purtau numele fiilor lui Canaanus şi a împărţit pământul între nouă seminţii şi jumătate, ca să-l locuiască ele. Căci Amoreea, care purta de asemenea numele unuia dintre fiii lui Canaanus, fusese hărăzită frăţeşte celorlalte două seminţii şi primei jumătăţi din seminţia lui Manasses; am menţionat mai înainte aceste lucruri. Dar ţinutul din jurul Sidonului, care se întinde până la arucei, amathei şi aridei, nu fusese încă împărţit.

24. Deoarece, datorită vârstei sale înaintate, nu mai era în stare să transpună în faptă ceea ce îşi pusese în gând, iar urmaşii lui la conducere păreau mai puţin preocupaţi de bunăstarea obştească, Iesus a poruncit fiecărei seminţii să-l stârpească pe toţi canaaneenii din ţinuturile primite prin tragere la sorţi (căci Moise le prezisese că de asta depinde propria lor siguranţă şi respectarea legilor strămoşeşti); apoi să dăruiască leviţilor treizeci şi opt de oraşe; primiseră deja alte zece în Amoreea. Trei dintre acestea au fost proclamate cetăţi de scăpare, unde să locuiască cei vinovaţi de omor (fiindcă el ţinea nespus de mult ca nici una dintre poruncile lui Moise să nu rămână neîndeplinită): anume Hebron, în seminţia lui Neftali; acest oraş se află în Galileea de Sus. De asemenea, a împărţit israeliţilor şi restul prăzii de război; mulţimea ei părea nesfârşită. Astfel au sporit toate avuţiile obşteşti şi bogăţiile proprii, datorită uriaşelor grămezi de aur, veşminte şi alte obiecte casnice, la care se adăuga puzderia vitelor, atât de numeroase, încât nu li se cunoştea numărul.

25. După aceea, chemându-şi oastea să se strângă laolaltă, Iesus a adresat următoarele cuvinte celor ce locuiau dincolo de Iordan (erau cincizeci de mii de oameni bine înarmaţi, care luaseră parte la război alături de el): „Deoarece Dumnezeu, părintele şi cârmuitorul poporului evreilor, ne-a dat în stăpânire această ţară şi a făgăduit c-o vom păstra pentru totdeauna, voi, venind la porunca Domnului, să ne daţi degrabă un ajutor neprecupeţit în atingerea acestui scop, se cuvine ca acum, când nu mai întâmpinăm nici o greutate, să vă acordăm de aici înainte răgazul odihnei, spre a nu mai profita de ardoarea voastră. Asta pentru ca, atunci când iarăşi vom avea de înfruntat primejdii mari, să fiţi la fel de săritori, nu cumva din pricina ostenelilor de faţă, să vă arătaţi altă dată mai zăbavnici. Pentru faptul că aţi dat piept în toate pericolele alături de noi vă mulţumesc călduros, dar nu numai acum, căci vom face la fel în toate veacurile viitoare! Stă în firea noastră să ne gândim la prietenii dragi şi să ţinem minte ceea ce am înfăptuit cu contribuţia voastră şi că voi aţi dispreţuit desfătarea propriilor avuţii pentru noi, ajutându-ne din răsputeri să obţinem bunurile pe care ni le-a hărăzit Dumnezeu şi la care aţi devenit după aceea voi înşivă părtaşi. Prin marile voastre merite şi eforturile noastre comune, am dobândit numeroase bogăţii şi duceţi cu voi, ca pradă, mult aur şi argint, dar ceea ce stă mai presus decât toate acestea – dreptul de a recurge la bunăvoinţa şi râvna noastră, orişicând veţi crede voi de cuviinţă. N-aţi încălcat deloc preceptele lui Moise, fără să ţineţi seama de faptul că el nu mai este în viaţă, şi pentru asta dorim să vă mulţumim din inimă. Plecaţi bucuroşi la posesiunile voastre şi vă cerem să socotiţi că prietenia dintre noi şi voi nu cunoaşte hotare şi să credeţi că, întrucât ne desparte un fluviu, suntem mai puţin evrei decât voi. Cu toţii ne tragem din Abraham şi, chiar dacă trăim pe un mal sau altul, acelaşi Dumnezeu a chemat la viaţă pe strămoşii noştri! în aceeaşi măsură ca şi noi, trebuie să vă îngrijiţi de cinstirea Lui, precum şi să respectaţi întru totul orânduirea pe care a statornicit-o El prin intermediul lui Moise. Câtă vreme veţi stărui să faceţi acestea, Dumnezeu vă va fi de-a pururi binevoitor şi ocrotitor. Dacă veţi renunţa la datinile voastre spre a imita obiceiurile altor neamuri, Dumnezeu îşi va întoarce faţa de la poporul nostru!" După ce a rostit aceste vorbe, şi-a trimis salutul fiecărui comandant în parte şi mulţimii întregi deopotrivă, apoi s-a îndepărtat de ei; poporul l-a urmărit nu fără lacrimi în ochi, până când în aceeaşi măsură de trişti s-au despărţit unul de altul.

26. Când au trecut fluviul, seminţiile lui Rubel, Gad şi cei ce i-au urmat din seminţia lui Manasses au zidit pe malul Iordanului un jertfelnic, drept monument pentru urmaşii lor şi dovadă a înrudirii lor cu locuitorii de dincolo de Iordan. De îndată ce israeliţii aflaţi de cealaltă parte a fluviului au auzit că cei de care de-abia se depărtaseră şi-au clădit un jertfelnic, fără să cunoască ţelul celor care l-au înălţat, ci presupunând că el introducea cinstirea unor zei străini, n-au vrut să se îndoiască de zvon şi au dat crezare clevetirii religioase; aşadar, au ridicat armele împotriva făuritorilor altarului, ca să se răzbune pe ei, să treacă Iordanul şi să-l pedepsească, fiindcă se abătuseră de la datinile lor strămoşeşti. Ei socoteau că mai presus de înrudirea şi stima de care se bucurau cei care s-au făcut vinovaţi de nelegiuire, trebuie să stea voinţa lui Dumnezeu şi veneraţia atât de dragă Lui. Stârniţi de mânie, s-au şi înarmat, dornici de război, dar li s-au împotrivit Iesus, Marele Preot Eleazar şi bătrânii, care i-au sfătuit ca mai întâi să caute să afle în ce scop a fost zidit jertfelnicul acela şi abia după ce s-au adeverit intenţiile rele ale acestora, să recurgă la meşteşugul armelor. De aceea i-a trimis ca soli pe Phinees, fiul lui Eleazar, împreună cu alţi zece bărbaţi din cei mai de vază ai evreilor, ca să afle de la împricinaţi de ce au vrut să înalţe un jertfelnic pe malul fluviului. După ce solii au trecut Iordanul şi au ajuns la ei, s-a convocat o adunare în mijlocul căreia a păşit Phinees şi le-a spus că greşeala lor este mult prea mare ca să fie sancţionată numai prin mustrări verbale pentru cele întâmplate. Dacă s-ar fi luat după gravitatea păcatului lor, ei ar fi fost gata să recurgă numaidecât la pedeapsa adusă de braţele proprii, dar s-au gândit că sunt consângeni şi au tras nădejdea ca, prin vorbe bune, poate îi vor aduce pe drumul drept, trimiţându-le această solie. „După ce cunoaştem cauza care a dus la zidirea acestui jertfelnic, noi nu vom mai fi dornici să ne năpustim cu armele asupra voastră, dacă jertfelnicul a fost înălţat cu gânduri pioase; dacă, însă, ele se dovedesc nelegiuite, vă vom pedepsi cum cere dreptatea, deoarece învinuirea voastră are temeiuri adevărate. Nu ne-a venit să credem că voi, care cunoaşteţi voinţa Domnului şi cu urechile voastre aţi auzit legile ce v-au fost date de El, de abia plecaţi de la noi ca să vă întoarceţi în ţinutul sortit vouă, aţi şi dat uitării recunoştinţa pe care i-o datoraţi pentru grija şi bunăvoinţa Lui, părăsind Tabernacolul, Chivotul şi strămoşescul jertfelnic, spre a vă închina zeilor străini şi a îmbrăţişa ticăloasele obiceiuri ale canaaneenilor. Dar nu vă vom pricinui nici un rău dacă vă veţi pocăi, fără să mergeţi mai departe în rătăcirea voastră, şi reveniţi la legea strămoşească, păstrând-o mereu în minte. Dacă veţi stărui, totuşi, în păcatele voastre, nu ne vom arăta puterile de dragul legilor, ci vom trece dincolo de fluviu şi, apărându-l pe Dumnezeu şi legile sale, fără să facem vreo deosebire între voi şi canaaneeni, vă vom nimici la fel ca pe aceia. Să nu vă închipuiţi defel că, o dată trecuţi dincolo de Iordan, aţi scăpat de puterea lui Dumnezeu, căci ea se întinde pretutindeni şi nu-i cu putinţă să te descotoroseşti nicăieri de atotputernicia şi pedeapsa Lui. Dacă socotiţi cumva că ţinutul ocupat de voi înseamnă o piedică în calea bunei noastre stări, n-aveţi decât să împărţiţi din nou ţara, ba chiar s-o şi părăsiţi, în pofida bunelor sale păşuni. Dar ar fi mai înţelept să vă cuminţiţi şi, mai înainte de a comite noi păcate, să vă schimbaţi părerea. Vă implorăm, de dragul copiilor şi soţiilor voastre, nu ne siliţi să luptăm cu voi!

Ca şi cum salvarea voastră şi a făpturilor celor mai scumpe vouă ar depinde de această adunare, luaţi o hotărâre potrivit căreia mult mai bine ar fi să vă lăsaţi înduplecaţi de cuvinte, decât să treceţi prin încercările unui război!"

27. După ce Phinees le-a cuvântat în felul acesta, căpeteniile din adunare şi întregul popor au început să se apere de învinuirile ce li se aduceau şi au afirmat că nu s-au dezis de rudele lor şi nici n-au înălţat jertfelnicul de dragul înnoirilor, nerecunoscând decât un singur Dumnezeu, cel venerat de toţi evreii, precum şi jertfelnicul (de aramă) înălţat în faţa Tabernacolului, pe care i se pot închina jertfe. Ei au spus: „Jertfelnicul zidit de noi acum şi care a trezit bănuielile voastre noi nu l-am făcut pentru aducerea prinoaselor, ci ca un semn şi o veşnică dovadă a legăturilor de rudenie dintre noi şi voi. El ne impune datoria de a păstra adevărata

credinţă în Dumnezeu şi obiceiurile strămoşilor şi nicidecum să le încălcăm temeiul, aşa cum aţi presupus. Domnul să fie nepreţuitul nostru martor că n-am zidit jertfelnicul decât în numele său! Să aveţi o părere mai bună despre noi şi nu ne mai învinuiţi de păcate pentru care urmaşii lui Abraham, abătându-se de la orânduielile moştenite ca să primească obiceiuri noi, merită negreşit pedeapsa cu moartea!"

28. Phinees i-a lăudat pentru înţeleptele lor cuvinte şi s-a întors la Iesus, povestind în faţa poporului cum a fost primită solia. Împreună s-au bucurat că nu mai trebuie să pornească la luptă şi să verse sângele rudelor lor într-un război dus împotriva acestora, apoi au adus jertfe de mulţumire lui Dumnezeu. Lăsând poporul să se ducă în ţinuturile trase la sorţi, Iesus însuşi a plecat la Sichim. După douăzeci de ani (când ajunsese la adânci bătrâneţi), a chemat la el din fiecare oraş pe bărbaţii cei mai de seamă, judecătorii şi bătrânii şi atât cât a putut să adune din rândul mulţimii. Acestora le-a reamintit toate binefacerile lui Dumnezeu (mulţi dintre ei ajunseseră, din oameni umili, în culmea gloriei şi stăpâni peste mari bogăţii), i-a îndemnat să dea ascultare vrerii Domnului, care s-a dovedit milostiv, le-a cerut să-l arate supunere, dându-i toată cinstea ce i se cuvine, fiindcă numai prin evlavie îşi vor asigura în viitor bunăvoinţa Lui faţă de ei. Iesus a crezut că e bine ca să le lase asemenea îndemnuri la despărţirea lui de viaţă şi i-a rugat să-şi întipărească în minte îndemnurile sale.

29. Aceste cuvinte le-a adresat celor de faţă Iesus apoi s-a stins din viaţă la vârsta de o sută şi zece ani (dintre care patruzeci de ani i-a petrecut împreună cu Moi se, învăţând de la dânsul lucruri folositoare, iar după moartea lui a deţinut comanda oştirii vreme de douăzeci şi cinci de ani). A fost un bărbat care n-a dus lipsă nici de prudenţă, nici de elocvenţă, înzestrat cu darul de a transmite limpede poporului ceea ce gândea, ambele sale calităţi fiind la înălţime. În confruntarea cu primejdiile, el s-a arătat viteaz şi plin de curaj, iar în timp de pace, un dibaci sfătuitor, virtuţile sale adaptându-se la toate împrejurările. Iesus a fost înmormântat în oraşul Thamna din seminţia Efraim[23]. În aceeaşi vreme a murit şi Marele Preot Eleazar, lăsând moştenire preoţia fiului său Phinees, iar monumentul funerar şi mormântul său se află în oraşul Gabatha.

CAPITOLUL II

1. După moartea celor doi bărbaţi, Phinees, inspirat de voinţa Domnului, a propus ca în lupta de stârpire a neamului canaaneean$_r$ comanda să fie luată de seminţia lui Iuda (căci poporul ţinea să afle ce anume credea Dumnezeu că-i revine să facă spre binele lui). Aceasta a atras de partea ei seminţia lui Simeon, cu condiţia ca, după ce-i vor fi nimicit pe duşmanii tributari ţinutului sortit seminţiei lui Iuda, ea însăşi să ajute seminţia lui Simeon să facă acelaşi lucru.

2. Dar canaanenii, a căror putere avusese răgazul să se ridice din nou, i-au aşteptat cu o oaste numeroasă lângă oraşul Bezec. Comanda o deţinea regele bezecilor, Adonibezec (numele acesta înseamnă „stăpânul bezecilor", fiindcă în limba ebraică stăpânului i se zice Adoni), iar ei trăgeau nădejdea să-l învingă pe israeliţi, deoarece Iesus murise între timp. Cele două seminţii de israeliţi, menţionate mai sus, s-au strâns laolaltă, au luptat vitejeşte şi au răpus mai mult de zece mii dintre ei, pe ceilalţi i-au pus pe fugă, i-au urmărit şi l-au capturat pe Adonibezec, care, schilodit fiind de ei, a spus: „N-am putut să-l ascund nimic lui Dumnezeu, căci la rândul meu îndur chinul pe care mai înainte n-am şovăit să-l provoc altor şaptezeci şi doi de regi!". Israeliţii l-au dus încă viu până la Ierusalim, unde el şi-a găsit sfârşitul şi a fost înmormântat. Cutreierând ţinutul,ca să ocupe oraşele, pe cele mai multe le-au cuprins şi au asediat Hierosolyma. Ei au cucerit doar partea de jos a oraşului şi i-au ucis pe toţi locuitorii de acolo; partea de sus putea fi luată mai greu cu asalt, datorită zidurilor puternice şi fortificaţiei sale naturale.

3. După aceea, oastea a pornit în marş spre Hebron, pe care l-a capturat, omorându-i pe toţi locuitorii lui. Acolo se păstrase un neam de uriaşi care, prin marea lor trupeşie şi statură, se deosebeau cu mult de ceilalţi oameni, fioroşi la înfăţişare şi înspăi-mântându-i pe cei ce le auzeau glasul. Oasele lor pot fi văzute şi astăzi, încât cu greu îţi vine să crezi că aduc a schelete omeneşti. Acest oraş a fost oferit ca un dar aparte

leviţilor, împreună cu două mii de coţi de teren arabil din jurul lui, restul pământului revenindu-i lui Caleb, după porunca lui Moise: fusese una dintre iscoadele trimise de el să cerceteze Canaanul. Şi urmaşilor lui Iothor (care fusese socrul lui Moise) li s-a dat o bucată de pământ, unde să locuiască. Părăsindu-şi patria, ca să-l urmeze pe israeliţi, ei i-au însoţit în drumurile lor prin deşert.

4. Cei din seminţiile lui Iuda şi Simeon au cucerit toate oraşele din zona muntoasă a Canaanului, iar în regiunea de câmpie şi maritimă doar Ascalonul şi Azotul. În schimb, Gaza şi Accaronul le-au scăpat din mână, fiindcă locuitorii lor, datorită faptului că erau câmpeni, aveau care numeroase şi, năpustindu-se asupra asediatorilor, le provocau mereu pierderi mari. După ce s-au îmbogăţit prin foarte multe prăzi de război, cele două seminţii s-au întors la oraşele lor, punându-şi armele deoparte.

5. Cei din seminţia lui Beniamin (cărora le revenise prin tragere la sorţi Hierosolyma) au îngăduit locuitorilor să trăiască în oraş, ca să le plătească un bir. Astfel s-au bucurat cu toţii de pace, unii scăpând de moarte, alţii de primejdii şi s-au apucat să lucreze împreună ogoarele. Pilda beniaminiţilor a fost urmată de celelalte seminţii, care s-au mulţumit să-l facă birnici, scutindu-i pe canaaneni de război.

6. Seminţia lui Efraim şi-a trimis oastea împotriva Bethelului, dar asediul lor îndelungat şi plin de ponoase nu le-a adus nici un succes aparte. Deşi îndurau cu amărăciune tărăgănarea această, efraimitii n-au renunţat la asedierea oraşului. După ce au capturat un cetăţean care se ocupa cu procurarea şi aducerea proviziilor, i-au făgăduit că-l vor lăsa teafăr pe el şi neamul său dacă îşi va trăda oraşul; omul s-a jurat că le va preda oraşul Bethel cu această condiţie. Prin această trădare, el şi ai săi au fost salvaţi, iar efraimitii au ocupat oraşul, omorându-i pe toţi locuitorii săi.

7. După aceea, israeliţii s-au abţinut de la război sau îl duceau lăsându-se pe tânjală, dar se preocupau cu multă râvnă de cultivarea pământului şi de îndeletnicirile câmpeneşti. De aici îşi agoniseau bogăţia şi duceau un trai molatic şi îmbuibat, sinchisindu-se prea puţin de disciplină şi fără să mai dea ascultare orânduielilor cetăţii şi legilor. Din aceste motive, Dumnezeu s-a mâniat şi le-a reproşat mai întâi printr-un oracol că ei i-au cruţat pe canaaneeni, încălcând voinţa Lui, fiindcă aceştia, la momentul potrivit, vor răsplăti prin cruzime blândeţea lor de acum. Dar israeliţii au întâmpinat mustrarea Domnului nu numai cu împotrivire, ci şi cu ură împotriva războiului, deoarece, pe de o parte, trăgeau multe foloase de pe urma canaaneenilor, pe de altă parte, datorită desfătării, deveniseră prea trândavi ca să îndure ponosul luptelor. Începuseră să decadă până şi căpeteniile lor şi nici bătrânii, nici magistraţii nu mai erau aleşi după cum cerea legea .Israeliţii nu-şi duceau viaţa decât pe ogoare, atraşi doar de plăceri şi de câştiguri. În traiul lor plin de destrăbălare şi nechibzuinţă a survenit o gravă tulburare; de aici au ajuns chiar să se încaiere între ei şi pricina războiului a fost următoarea.

8. Un bărbat din rândul leviţilor, locuind în ţinutul care prin tragere la sorţi revenise seminţiei lui Efraim, şi-a luat o soţie din Bethleem; or, această localitate aparţinea seminţiei lui Iuda. Întrucât îşi iubea foarte mult soţia, fiind robit de frumuseţea ei, a suferit mult pentru faptul că dragostea nu-i era împărtăşită. Deoarece ea se purta ca o străină, iar focul patimii lui se aprindea din ce în ce mai mult, între ei izbucneau certuri zilnice. Până la urmă, femeia, nemulţumită de această situaţie, în cea de-a patra lună şi-a părăsit bărbatul şi s-a întors la părinţii ei. Îndurând cu greu despărţirea datorită iubirii ce i-o purta, soţul s-a dus la socrii săi, care au aplanat conflictele şi l-au împăcat cu soţia lui. Patru zile a zăbovit acolo omul, fiind primit prietenește de socri, iar în a cincea zi, când s-a hotărât să plece, a pornit la drum după amiază; părinţii nu se îndurau să se despartă de fiica lor şi au reţinut-o pînă spre seară. În călătorie îi însoţea o singură slugă, urmată de un asin, pe spinarea căruia drumeţea femeia. Când au ajuns aproape de Hierosolyma (căci străbătuseră deja treizeci de stadii), sluga i-a sfătuit să poposească undeva şi să nu călătorească în timpul nopţii, spre a nu se expune primejdiilor, mai ales că duşmanii nu erau departe, bezna făcând nesigură şi îndoielnică chiar şi o regiune

prietenoasă. Levitul nu a urmat acest sfat, fiindcă nu vroia să fie oaspete într-o ţară străină (în Hierosolyma locuiau canaaneeni), ci a socotit că era mai bine să străbată încă vreo douăzeci de stadii, până va sosi într-un oraş israelit. Fiindcă planul lui a fost adoptat, drumeţii au ajuns la Gaba, cetate a seminţiei lui Beniamin. Cum soarele asfinţise între timp, nimeni dintre cei ce treceau prin piaţă nu i-a poftit acasă, ca să-l găzduiască. Un bătrân întors de la câmp, care făcea parte din seminţia lui Efraim şi locuia atunci în Gaba, a dat de ei şi i-a întrebat cine erau şi cum au ajuns acolo la lăsarea întunericului, ca să-şi caute un loc unde să cineze. Atunci omul i-a răspuns că era levit şi că-şi aducea acasă soţia, care-şi vizitase părinţii, arătându-i apoi că locuia în ţinutul tras la sorţi de efraimiţi. Pentru faptul că pe de o parte erau rude, pe de altă parte locuinţa lor se afla în aceeaşi seminţie şi întâmplarea i-a scos în calea lui, bătrânul a vrut ca ei să-l fie oaspeţi. Dar cîţiva tineri gabaoniţi, care o văzuseră pe femeie în piaţă şi rămăseseră surprinşi de frumuseţea ei,după ce au prins de veste că străinii poposiseră la bătrâni, au bătut la uşa casei, ţinând seama de slăbiciunea şi de numărul mic al celor dinăuntru. Bătrânul i-a rugat stăruitor să plece, fără să recurgă la forţă sau silnicie, însă tinerii i-au cerut să le fie predată numai străina, ei neavând nici o treabă cu dânsul. Când gazda le-a spus că-i era rudă şi levită şi că ei vor comite o mare nelegiuire, încălcând legile de dragul plăcerii, aceştia au dispreţuit dreptatea şi l-au luat în zeflemea; apoi l-au şi ameninţat cu moartea dacă se mai opune mult poftelor lor. Ajuns la ananghie şi, pentru ca oaspeţii lui să nu îndure vreo ocară, bătrânul s-a oferit să le dea propria lui fiică, zicând că păcatul lor va fi mai mic dacă îşi vor astâmpăra pofta cu ea, decât să-şi lase invitaţii pradă batjocoririi lor. Nădăjduia că, prin ceea ce a întreprins el, îi va cruţa de astfel de jigniri. Deoarece tinerii nu conteneau s-o ceară pe cea găzduită de el, ci stăruiau cu şi mai mare îndârjire să le-o predea, bătrânul i-a rugat în genunchi să nu cuteze să-l facă vreo nedreptate. Folosind forţa în pătimaşa dezlănţuire a poftelor lor, aceştia au răpit femeia, au dus-o acasă, au batjocorit-o, s-au desfătat cu ea toată noaptea şi abia spre dimineaţă i-au dat drumul să plece. Foarte întristată de ceea ce i se întâmplase, ea s-a întors la locul unde fusese găzduită. Copleşită de durerea datorată siluirii şi ruşinii, n-a îndrăznit să-şi privească în faţă soţul (fiindcă îşi închipuia cât de greu va îndura acesta faptele care se petrecuseră) şi s-a prăvălit la pământ, dându-şi sufletul. Convins că femeia căzuse într-un somn adânc şi fără să bănuiască nimic, bărbatul s-a străduit s-o trezească, hotărât fiind să-l aline tristeţea, căci credea că ea nu se lăsase de bunăvoie în seama siluitorilor, ci fusese smulsă cu forţa de la propria-i gazdă. Dar când a înţeles că murise, şi-a păstrat cumpătul în faţa cumplitei nenorociri, a pus neînsufleţitul trup al soţiei pe spinarea asinului său şi l-a dus acasă; acolo l-a tăiat în douăsprezece părţi şi a trimis câte o bucată fiecărei seminţii, dezvăluind în acelaşi timp pricina morţii şi injuria pe care o îndurase femeia lui.

9. Cutremuraţi de ceea ce au putut să vadă şi să audă în legătură cu fapta nespus de crudă, cum nu le mai fusese dat să întâlnească până atunci, şi cuprinşi de-o îndreptăţită mânie, israeliţii s-au adunat la Silo în faţa Tabernacolului, au pus repede mâna pe arme, hotărând să se avânte în războiul împotriva gabaoniţilor. Lor li s-au împotrivit bătrânii, care au spus că nu se cade să pornească pe neaşteptate lupta împotriva unor confraţi de seminţie, mai înainte ca disputele să nu fie cumpănite prin vorbe. Legea nu le permite să înceapă războiul nici măcar cu străinii, dacă n-au trimis din vreme solii care să stabilească ce nedreptate s-a făcut şi să încerce prin aceste mijloace să aducă duşmanii pe calea cea bună. Drept este, potrivit prevederilor legii, să fie trimişi nişte soli la gabaoniţi, care să le ceară prinderea nelegiuiţilor şi, dacă aceştia acceptă să li-i predea pe vinovaţi, ei trebuie să se mulţumească doar cu pedepsirea lor. În cazul când gabaoniţii se împotriveau, abia atunci urma să li se declare război. Ca atare, israeliţii şi-au trimis la gabaoniţi solii, care i-au învinuit pe tineri de siluirea femeii şi au cerut, drept pedeapsă pentru nelegiuirea lor, ca ei să fie condamnaţi la moarte, după cum şi merită. Gabaoniţii nu i-au predat pe tineri, convinşi că s-ar înjosi dacă, de teama războiului, ar asculta ordinele străine, socotind că,în privinţa armelor, a numărului de trupe şi a vitejiei lor, nu erau mai prejos de celelalte popoare. Ei s-au înarmat cu mult zel, alături de ceilalţi fraţi de seminţie, căci şi aceştia vădeau ace-

laşi curaj şi credeau că-i vor întâmpina astfel mai bine pe cei veniţi să-l pedepsească.

10. Cum li s-a dat răspunsul privitor la intenţiile gabaoniţilor, israeliţii au şi jurat că nu-şi vor mai căsători fiicele cu bărbaţi din seminţia lui Beniamin, ci vor porni război împotriva acestora, fiind mai supăraţi pe ei decât strămoşii lor pe canaaneeni. Numaidecât au pornit în marş spre Gaba cu o oaste alcătuită din patru sute de mii de oşteni bine înarmaţi, în vreme ce beniaminiţii erau în număr de douăzeci şi cinci de mii de oameni, cinci sute dintre ei fiind neîntrecuţi prăştiaşi, ce se foloseau de mâna stângă. În lupta care s-a încins la Gaba, israeliţii au fost puşi pe fugă de beniaminiţi; douăzeci şi două de mii dintre ei au căzut în bătălie şi ar fi pierit încă şi mai mulţi dacă n-ar fi venit noaptea, să pună capăt luptelor. Beniaminiţii s-au întors nespus de bucuroşi în oraşul lor, dar israeliţii au revenit în tabără, descurajaţi de măcel. A doua- zi s-au bătut din nou şi beniaminiţii au ieşit iarăşi victorioşi; au fost răpuşi opt mii dintre israeliţi, care, temându-se să nu fie ucişi, au fugit spre tabăra lor. Când au ajuns la Bethel, oraş situat în apropiere, au poposit în ziua următoare şi prin mijlocirea Marelui Preot Phinees l-au rugat pe Dumnezeu să nu mai fie mânios pe ei şi, satisfăcut de cele două măceluri, să le dea putere şi izbânda asupra duşmanilor. Domnul le-a făgăduit, prin intermediul lui Phinees, că la va asculta ruga.

11. Israeliţii şi-au împărţit atunci oastea în două: o parte a rămas la pândă în ascunzătorile din preajma oraşului; cealaltă parte s-a încleştat în luptă cu beniaminiţii. Pe ultimii i-au hărţuit beniaminiţii, iar evreii au luat-o la fugă, căutând să-l facă pe toţi să iasă din oraş, astfel încât şi bătrânii, ca şi adolescenţii a căror vârstă nu era aptă pentru război şi de aceea fuseseră lăsaţi în oraş, s-au avântat pe urmele fugarilor, din dorinţa ca tot poporul să la parte la înfrângerea vrăjmaşului. După ce s-au îndepărtat suficient de oraş, evreii şi-au întrerupt fuga, s-au întors, punându-se în ordine de bătaie, şi au dat de îndată cuvenitul semnal către cei rămaşi la pândă în ascunzători. Aceştia au ieşit deodată la iveală şi, cu strigăte puternice, s-au năpustit asupra duşmanilor. De îndată ce au priceput că au fost atraşi în cursă, beniaminiţii au dat înapoi şi n-au ştiut ce să mai facă, lăsându-se împinşi de-a valma într-o vale. Împresuraţi în această adâncitură, ei au fost împroşcaţi cu suliţe şi săgeţi, astfel că au pierit toţi, în afară de şase sute, care au scăpat teferi. Ei s-au grupat şi, croindu-şi un drum prin mijlocul vrăjmaşilor, au izbutit să fugă spre munţii învecinaţi, unde au rămas ascunşi multă vreme. Toţi ceilalţi, în număr de douăzeci şi cinci de mii, au fost trecuţi prin ascuţişul săbiei. Israeliţii au dat foc Gabei şi au omorât, deopotrivă, femeile şi băieţii care nu atinseseră vârsta majoratului, hărăzind aceeaşi soartă şi celorlalte oraşe ale beniaminiţilor. Erau atât de mânioşi, încât au trimis douăsprezece mii de oşteni destoinici cu ordinul de a distruge Iabison, oraş din Galaditis, fiindcă refuzase să le dea ajutor împotriva beniaminiţilor. Au fost ucişi cei ce erau în stare să mânuiască arme, împreună cu femeile şi copiii, necruţând decât patru sute de fete. Aşa de departe i-a dus mânia pe israeliţi fiindcă, în afară de siluirea soţiei unui levit, aveau de căinat şi pieirea atâtor luptători viteji.

12. După aceea, israeliţii s-au căit amarnic că i-au măcelărit pe beniaminiţi şi au intrat în post, în pofida faptului că ei îşi meritaseră pe deplin pedeapsa, fiindcă încălcaseră legile Domnului. Ei au trimis soli să-l recheme pe cei şase sute care se refugiaseră pe o stâncă din deşert numită Rhoa. Solii au deplâns nu numai jalnica soartă a fugarilor, ci şi pieirea atâtor consângeni, şi i-au îndemnat să îndure cu seninătate nenorocirea, reîntorcându-se acasă, pentru ca, aşa cum era de aşteptat, să nu se stingă întreaga seminţie a lui Beniamin. „Noi vrem, le-au spus ei, să vă cedăm întregul teritoriu al seminţiei voastre şi atâta pradă câtă sunteţi în stare să duceţi cu voi!" Recunoscând că asupra lor se abătuse pedeapsa lui Dumnezeu, ca o condamnare a nelegiuirii pe care o comiseseră, beniaminiţii i-au ascultat şi s-au întors în patria seminţiei lor. Israeliţii le-au dat ca soţii pe cele patru sute de fete ale iabisonilor, apoi au supus dezbaterilor felul cum pot să le procure şi celorlalţi alte două sute de neveste, asigurându-i pe beniaminiţi în privinţa urmaşilor. Dar deoarece înainte de izbucnirea războiului ei se juraseră că nu-şi vor căsători fiicele cu vreunul dintre beniaminiţi, câţiva au

socotit că jurământul nu trebuia respectat, de vreme ce el fusese rostit sub imboldul mâniei, fără să ţină seama de părerea şi judecata fiecăruia. Nimeni nu va atrage asupra lui supărarea Domnului, dacă va salva de la pieire o întreagă seminţie ajunsă în pragul dispariţiei. Sperjurul nu este dăunător şi periculos când decurge dintr-o necesitate, ci doar atunci când el se va dovedi perfid. Bătrânii, dimpotrivă, au protestat vehement chiar şi la simpla menţionare a sperjurului. Atunci cineva a susţinut că ştia el o cale prin care aceste căsătorii se pot încheia şi fără încălcarea jurământului lor. Când a fost întrebat la ce anume se gândea, acela le-a spus următoarele: „De trei ori pe an noi ne întrunim la Silo, fiind însoţiţi la sărbătoare de propriile noastre soţii şi fiice. Ultimele pot fi răpite şi luate în căsătorie de beniaminiţi, fără ca noi să-l stârnim sau să-l împiedicăm. Dacă părintele vreuneia dintre ele va veni să se plângă şi va cere pedepsirea răpitorului, ne rămâne să le răspundem că vina o poartă ei înşişi, fiindcă nu şi-au păzit cum trebuie fetele şi nu se cade să ne mai vărsăm mânia asupra beniaminiţilor, fiindcă am făcut asta mai înainte fără să păstrăm măsura!" Cum această propunere s-a bucurat de o primire favorabilă, s-a hotărât să li se ofere beniaminiţilor prilejul să-şi răpească soţiile. Cu ocazia sărbătorilor, cei două sute de tineri, câte doi sau câte trei laolaltă, au adăstat în preajma oraşului, pândind în vii sau în alte locuri potrivite sosirea fetelor la festivitate. În vreme ce, fără să bănuiască nimic şi fără să fie păzite, ele se îndreptau spre horă, tinerii le-au luat prin surprindere, prinzându-le după împrăştierea lor. Astfel şi-au făcut rost de soţii şi s-au apucat sârguincios de muncile câmpului, ca să-şi redobândească prosperitatea de altădată seminţia lui Beniamin, care, aflată la un pas de totală dispariţie, a fost salvată, după cum am arătat, de înţeleaptă purtare a israeliţilor. În scurtă vreme ea a reînflorit şi curând a sporit mult numărul oamenilor şi al avuţiilor. Iată cum s-a încheiat acest război.

CAPITOLUL III

1. De o nenorocire asemănătoare a fost lovită şi seminţia lui Dan, pricina necazului ei fiind următoarea. Deoarece israeliţii îşi părăsiseră îndeletnicirile războinice şi erau preocupaţi doar de muncile agricole, canaaneenii au început să-l dispreţuiască, adunându-şi trupe, nu pentru că s-ar fi temut de atacurile lor, ci în speranţa că, prin doborârea evreilor, siguranţa traiului lor va creşte în oraşele proprii. Ei şi-au pregătit de luptă carele şi şi-au strâns laolaltă oastea; oraşele li s-au alăturat şi de partea lor au trecut Ascalonul şi Accaronul din ţinutul seminţiei lui Iuda, precum şi multe alte cetăţi din câmpie; pe daniţi i-au silit să se refugieze în munţi, nelăsându-le nici o fâşie din ţinutul de şes, unde să-şi pună piciorul. Deoarece erau prea slabi ca să le declare război şi nu deţineau teren agricol îndestulător, au trimis cinci oameni de-ai lor înspre interiorul ţării, ca să găsească teritorii propice întemeierii unor colonii. Nu departe de muntele Liban şi de izvoarele Iordanului mic, în marea câmpie a Sidonului, aceştia au găsit, după un drum de o zi, o regiune fertilă, şi şi-au anunţat concetăţenii, care au venit de îndată cu oaste şi au fondat oraşul Dana, chemându-se la fel cu un fiu al lui Iacob, de unde se trăgea şi numele seminţiei lor.

2. Puterea israeliţilor slăbea necontenit fiindcă ei se dezvăţaseră de muncă şi nesocoteau cinstirea Domnului. Dezobişnuindu-se de păstrarea ordinii şi disciplinei în cetate, au procedat astfel încât viaţa lor să fie închinată plăcerilor. Aşa se face că în curând la ei s-au cuibărit cu prisosinţă aceleaşi vicii care erau familiare canaaneenilor. De aceea, Dumnezeu s-a mâniat pe israeliţi şi prosperitatea pe care şi-o dobândiseră, cu preţul atâtor osteneli, singuri au irosit-o prin desfrâul lor. Iar când Chusartes, regele asirienilor, le-a declarat război, ei au suferit mari pierderi în cursul luptelor, mulţi fiind capturaţi după un asediu greu. Alţii s-au predat din teama lor faţă de rege şi au fost siliţi să dea un bir pe care de-abia l-au putut plăti, îndurând tot felul de batjocoriri vreme de opt ani. După acest răstimp, ei au fost eliberaţi în felul următor.

3. Cineva din seminţia lui Iuda, pe nume Otniel, fiul lui Chenez, bărbat neobosit şi plin de îndrăzneală, a fost vestit printr-un oracol divin să nu mai îngăduie ca israeliţii să fie asupriţi în continuare, ci să aibă curajul de a obţine eliberarea lor. Acesta şi-a strâns cu multe primejdii câţiva tovarăşi (puţini erau cei ce se

ruşinau de felul cum se înfăţişau lucrurile atunci şi doreau schimbarea lor în bine) şi în primul rând a răpus garnizoana lăsată de Chusartes. Numărul celor care luptau alături de el a crescut repede, fiindcă prima lui încercare n-a dat greş. Apoi el s-a luptat cu asirienii şi, întrucât toţi aceştia au fost puşi pe fugă, i-a alungat dincolo de Eufrat. După ce a dat strălucita dovadă a vitejiei sale, a primit de la popor ca răsplată comanda supremă şi funcţia de judecător. A cârmuit vreme de patruzeci de ani apoi s-a stins din viaţă.

CAPITOLUL IV

1. După moartea lui Otniel, puterea israeliţilor a decăzut iarăşi datorită lipsei unui conducător şi situaţia s-a înrăutăţit din ce în ce mai mult, deoarece ei nici nu-i dădeau lui Dumnezeu cinstea cuvenită, nici nu se supuneau legilor. Aşadar, Eglon, regele moabiţilor, care îi dispreţuia pentru dezordinea din statul lor, s-a războit cu ei şi, învingându-i în mai multe bătălii, după ce i-a supus pe cei ce i se mai împotriveau, a adus puterea tuturor sub jugul său şi le-a impus un bir apăsător. Reşedinţa regală şi-a stabilit-o la Ierihon şi a chinuit poporul în fel şi chip, lăsându-l să se zbată în lipsuri cumplite vreme de optsprezece ani. În cele din urmă, Dumnezeu s-a înduioşat de nenorocirile îndurate de israeliţi şi, înduplecat de rugile lor fierbinţi, i-a scăpat de jugul moabiţilor. Eliberarea lor a avut loc în următoarea împrejurare.

2. Un tânăr din seminţia lui Beniamin, numit Iehud, fiul lui Gheras, pe cât de curajos la fire, pe atât de viguros la trup (ce folosea cu precădere mâna stângă, în care stătea întreaga-i putere), locuia în Ierihon şi ţinea strânse legături cu Eglon, pe care ştiuse să-l cucerească prin felurite daruri şi prin deosebitele sale linguşeli, aşa că ajunsese să fie îndrăgit chiar şi de ceilalţi oameni din preajma regelui. Ducând într-o zi nişte daruri suveranului, însoţit de doi dintre slujitorii săi, şi-a ascuns sub haină, la şoldul drept, un jungher şi a intrat astfel la rege. Era în toiul verii, pe la amiază, aşa că străjile se arătau mai delăsătoare în misiunea lor, pe de o parte din pricina arşiţei, pe de altă parte datorită orei când luau prânzul. După ce şi-a oferit darurile regelui (stând pe un jilţ care în timpul verii se afla într-un foişor), a început să sporovăiască cu el. Acum rămăseseră singuri, fiindcă regele poruncise slugilor să iasă, în timpul conversaţiei sale cu Ehud. Dar regele trona într-un jilţ şi Ehud s-a temut că lovitura lui va da greş, provocându-i o rană mai puţin primejdioasă. L-a făcut să se scoale, spunându-i că are să-l povestească un vis, din porunca lui Dumnezeu. Şi când regele, bucuros că i se va povesti visul divin, s-a sculat din jilţ, Ehud i-a înfipt jungherul în inimă, lăsându-l împlântat în rană, apoi a ieşit repede şi a încuiat uşa foişorului în urma lui. Slujitorii s-au dedat odihnei, siguri că şi regele căzuse într-un somn adânc.

3. După ce a dezvăluit pe ascuns locuitorilor din Ierihon cele întâmplate, Ehud i-a îndemnat să-şi redobândească libertatea. Bucurându-se de cele aflate, aceştia şi-au luat singuri armele şi au răspândit vestea în tot ţinutul cu ajutorul trâmbiţelor din corn de berbec: în felul acesta chemau strămoşii poporul la adunare. Slujitorii lui Eglon n-au ştiut multă vreme cum stăteau lucrurile. Dar spre seară, cuprinşi de teamă că s-a întâmplat o nenorocire, ei au intrat în foişor şi, găsindu-l pe rege mort, au fost puşi în mare încurcătură. Mai înainte ca să fie în stare să se apere, gărzile au fost împresurate de mulţimea israeliţilor. Unele au fost ucise pe loc, altele au luat-o la fugă, ca să se refugieze în ţara moabiţilor: erau în număr de peste zece mii. Dar israeliţii au ocupat din vreme vadurile Iordanului, pe unde se făcea trecerea, şi-au urmărit duşmanii şi i-au ucis în timpul trecerii fluviului, nici unul nescăpând viu din mâinile lor. Aşa s-au eliberat evreii din robia moabitică. Drept mulţumire, lui Iehud i s-a încredinţat comanda supremă asupra întregului popor şi el a murit după ce a deţinut-o timp de optzeci de ani. A fost un bărbat demn de toată lauda, chiar şi fără să fi săvârşit vestita faptă pe care am pomenit-o. După el a fost ales comandant Sanagar, fiul lui Anath[2], care a murit în primul an al cârmuirii sale.

CAPITOLUL V

1. Dar israeliţii (care nu învăţaseră nimic din nenorocirile îndurate până atunci şi nu-l cinsteau pe Dumnezeu, nici nu se supuneau legilor lui), de-abia apucaseră să respire puţin după robia moabitică şi iarăşi au fost subjugaţi, de către Iabin, regele canaaneenilor. Acesta s-a ivit în faţa oraşului Asor (care era situat mai sus de lacul Semechonitis[1]) cu o oaste numărând trei sute de mii de pedestraşi, zece mii de călăreţi şi trei mii de care. Cu trupele sale comandate de Sisares, care se bucura de înalta favoare a regelui, s-a năpusit asupra israeliţilor, provocându-le o grea înfrângere, astfel încât i-a silit să-l plătească bir.

2. Vreme de douăzeci de ani au suportat israeliţii stăpânirea aceasta fără ca nenorocirile să-l facă mai cuminţi şi Dumnezeu vroia să-l pedepsească în continuare pentru trufia şi ingratitudinea lor, când, în sfârşit, ei şi-au dat seama că năpastele lor se datorau dispreţuirii legilor. Atunci i-au cerut proorociţei Debora (al cărei nume înseamnă în ebraică „albină") să-l roage pe Dumnezeu să se îndure de soarta lor, nelăsându-i să fie nimiciţi de canaaniţi. Domnul le-a făgăduit mântuirea şi l-a ales drept comandant pe Barac, din seminţia lui Neftali. Barac are în limba ebraică înţelesul de „fulger".

3. Chemându-l pe Barac, Debora i-a poruncit să adune zece mii de tineri dintre cei mai destoinici şi să pornească cu ei împotriva duşmanului: numărul lor va fi îndestulător, fiindcă aşa a prezis Dumnezeu, care le-a promis victoria. Când însă Barac i-a spus că nu vrea să conducă oastea dacă nu va împărţi împreună cu el comanda, Debora i-a răspuns îmbufnată: „Iţi vei împărţi, prin urmare, cu o femeie gloria pe care ţi-o dăruie Dumnezeu, dar eu nu mă dau în lături să primesc!" După ce au strâns zece mii de oşteni, ei şi-au aşezat tabăra pe muntele Itabyrion. În întâmpinarea lor a venit Sisares, la porunca regelui, şi şi-a instalat oastea nu departe de duşmani. Înspăimântaţi de mulţimea vrăjmaşilor, israeliţii şi Barac se gândeau să se retragă, dar Debora i-a oprit şi le-a cerut să înceapă lupta în aceeaşi zi: căci cu ajutorul şi sprijinul Domnului izbânda va fi a lor.

4. Aşadar, bătălia s-a pornit şi, când ostile s-au înfruntat, asupra lor au căzut ploi torenţiale şi grindină. Vântul şi şuvoaiele de apă i-au lovit în faţă pe canaaneeni, ceaţa întunecându-le privirea, astfel că nici arcurile, praştiile nu le-au adus nici un folos, iar cei înzestraţi cu armament greu n-au fost în stare să ţină săbiile în mână din pricina frigului. Furtuna îi mâna însă din spate şi-i stânjenea mai puţin pe israeliţii care au prins astfel mult curaj, convinşi că Dumnezeu venise în ajutorul lor; au năvălit în mijlocul duşmanilor şi i-au măcelărit pe mulţi dintre ei. Unii au fost răpuşi de israeliţi, alţii au căzut speriaţi de propria lor călărime sau au murit sub carele de luptă, pierind striviţi de ele. Când a văzut că ai lui au întors^spatele vrăjmaşului, a sărit din carul său, luând-o la fugă spre femeia lui Chenez, numită laie, care a primit să-l ascundă, aşa cum a rugat-o, şi i-a dat lapte stricat, ca să-şi potolească setea. După ce a băut peste măsură, Sisares a căzut într-un somn adânc; în timp ce dormea, laie i-a implântat cu ciocanul un piron de fier în gură, între buze, ţintuindu-l astfel de pământ. Oştenilor lui Barac, sosiţi curând după aceea, le-a arătat vrăjmaşul pironit în ţărână. Şi, întocmai cum prezisese Debora, această victorie a fost obţinută de femei. Barac s-a îndreptat cu oastea spre Asor şi l-a omorât pe Iabin, venit în întâmpinarea lui. După ce l-a ucis pe comandant şi a distrus din temelii oraşul, Barac i-a cârmuit pe israeliţi vreme de patruzeci de ani.

CAPITOLUL VI

1. Dar după ce Barac şi Debora şi-au dat sfârşitul aproape în acelaşi timp, madianiţii, cu ajutorul amaleciţilor şi al arabilor, au declarat război israeliţilor şi, învingându-i într-o mare bătălie, le-au devastat lanurile şi au dus cu ei pradă bogată. Hărţuiţi vreme de şapte ani fără întrerupere, israeliţii au părăsit în întregime câmpia, retrăgându-se în munţi, şi şi-au săpat galerii în grote, unde şi-au pus la adăpost tot ce mai scăpase din mâinile duşmanilor. Căci madianiţii porneau în expediţiile lor numai vara, lăsându-i pe israeliţi să-şi însămânţeze ogoarele în timpul iernii, ca să poată prăda ceea ce agonisiseră aceştia cu multă trudă. Lipsa bucatelor a dus la foamete şi de aceea şi-au îndreptat ei rugile spre Dumnezeu, implorându-l să-l ajute.

2. Ghedeon, fiul lui Ioas, unul dintre rarele mădulare ale seminţiei lui Manasses, cară acasă nişte snopi de grâu va să-l treiere pe ascuns în teascul său, temându-se să facă acest lucru pe arie, din cauza duşmanilor. Duhul ce i s-a arătat atunci avea înfăţişarea unui tânăr şi l-a numit un om fericit şi alesul lui Dumnezeu, la care el i-a răspuns, spunându-i: „Iată şi marea dovadă a binecuvântării Sale: faptul că folosesc teascul în locul ariei!" Dar tânărul l-a îndemnat să-şi arate curajul, străduindu-se să-şi elibereze poporul. Ghedeon i-a spus că aşa ceva nu-i cu putinţă: căci seminţia din care se trăgea era puţin numeroasă, iar el însuşi, mult prea tânăr ca să se poată gândi la o asemenea ispravă. Domnul i-a făgăduit că-l va înzestra el cu ceea ce îi lipseşte şi că va dărui israeliţilor victoria dacă Ghedeon se va afla în fruntea lor.

3. Ghedeon a povestit această întâlnire unor tineri, câştigând încrederea lor: drept urmare, şi-a strâns degrabă o oaste de zece mii de oameni. Dar Dumnezeu i s-a arătat în vis lui Ghedeon şi i-a spus că, prin firea lor, oamenii erau făcuţi să se iubească doar pe ei înşişi şi să-l urască pe cei deosebit de virtuoşi, astfel încât recunoşteau cu greu că lui Dumnezeu îi revenea meritul victoriei, pe care ei şi-o atribuia mai degrabă lor şi unei oştiri numeroase, în stare să întâmpine cum se cuvine vrăjmaşul. Pentru ca ei să afle că izbânda a fost obţinută numai cu sprijinul lui Dumnezeu, l-a sfătuit pe Ghedeon ca la amiază, când arşiţa era în toi, să-şi ducă oastea până la fluviu şi pe cei care îşi vor pleca genunchii să bea apă, să-l socotească bărbaţi viteji; în schimb, privitor la cei ce vor sorbi apa cu şovăială şi îngrijorare, să fie convins că o făceau din frica lor faţă de duşmani. Când Ghedeon a făcut această încercare, ascultând de îndemnul Domnului, s-au găsit trei sute de oşteni care i-au dus apa la gură cu mâinile grijulii şi fremătătoare. Atunci Dumnezeu i-a poruncit lui Ghedeon să pornească doar cu aceştia împotriva vrăjmaşului. Ei şi-au aşezat tabăra lângă fluviul Iordan, urmând să-l străbată a doua zi.

4. Întrucât Ghedeon era încercat de frică (căci primise porunca divină de a da atacul în timpul nopţii), Dumnezeu, care dorea să-l lecuiască de orice teamă, i-a cerut să se strecoare până la corturile madianiţilor, împreună cu unul dintre oştenii lui; acolo îşi va recăpăta încrederea şi curajul. Ascultând porunca primită, Ghedeon a şi pornit la drum; îl însoţea slujitorul său Phara. Când au ajuns în preajma unui cort, ei au zărit nişte luptători stând de veghe şi unul povestea celui cu care împărţea cortul visul pe care Ghedeon putea să-l asculte şi el. I-a fost dat să audă următoarele. Vorbitorului i s-a părut că vede o pâine rotundă de orz atât de rea încât oamenii de-abia o puteau mânca. Aceasta s-a rostogolit prin mijlocul taberei, doborând cortul regelui, apoi şi pe cele ale tuturor oştenilor. Celălalt i-a spus că visul prevestea pieirea oştirii întregi, dezvăluind şi pe ce se întemeia tălmăcirea lui: „Dintre toate grăunţele, orzul este fără îndoială cel mai dezgustător. Între toate popoarele din Asia, israeliţii sunt acum cei mai înjosiţi, aidoma boabelor de orz. Cei care se dovedesc mai viteji din rândul israeliţilor erau Ghedeon şi ostaşii săi. Deoarece susţii că ai văzut cum pâinea de orz ne-a răsturnat cortul, tare mă tem că Domnul îi va dărui lui Ghedeon izbânda asupra noastră!"

5. Visul acesta, ajuns la urechile lui, a dat imbold speranţelor şi curajului lui Ghedeon care a înfăţişat prevestirea duşmanilor şi soţilor săi, dându-le porunca să se înarmeze. Îmbărbătaţi de visul ce le-a fost povestit, aceştia s-au arătat gata să-l aducă la îndeplinire ordinul. La cea de-a patra strajă, Ghedeon a condus la luptă trupele sale, împărţite în trei cete: fiecare număra o sută de ostaşi. Toţi purtau câte o amforă goală unde se afla o torţă aprinsă pentru ca duşmanii să nu observe înaintarea lor, iar în mâna stângă aveau coarne de berbec, ţinând loc de trâmbiţe. Mare era suprafaţa ocupată de tabăra duşmanilor (căci ei stăpâneau un uriaş număr de cămile), şi toţi erau aşezaţi în cerc, împărţirea făcându-se după popoarele din care făceau parte. Evreii fuseseră avertizaţi ca, de îndată ce vor ajunge în apropierea duşmanilor, la primirea semnalului convenit, să trâmbiţeze din coarnele de berbec şi, după ce şi-au spart amforele, să năvălească cu torţele în mână asupra duşmanilor, scoţând strigăte puternice. Astfel vor obţine ei victoria pe care Dumnezeu i-o făgăduise lui Ghedeon, şi luptătorii lui au făcut întocmai cum li s-a poruncit. Treziţi pe neaşteptate din somn,

oamenii au fost cuprinşi de o mare buimăceală şi spaimă, fiindcă era încă noapte şi Dumnezeu tocmai asta urmărise. Puţini dintre ei au fost ucişi de vrăjmaşi, cei mai mulţi fiind însă răpuşi de propriii lor aliaţi, deoarece limbile pe care le vorbeau se deosebeau din cale-afară. Cum s-a stârnit zarva, toţi îi luau drept duşmani pe cei ce le ieşeau în cale şi îi ucideau pe loc. A fost un măcel cumplit şi când vestea izbânzii lui Ghedeon a răzbit la israeliţi, aceştia au şi pus mâna pe arme. Pornind pe urmele fugarilor, ei i-au ajuns din urmă pe duşmani într-o văgăună înconjurată de torenţi, unde nu mai puteau înainta deloc. Încolţiţi din toate părţile de israeliţi, vrăjmaşii au fost răpuşi împreună cu cei doi regi ai lor, Oreb şi Zeb. Ceilalţi comandanţi au plecat apoi cu oastea care le mai rămăsese (erau aproape optsprezece mii de luptători) şi şi-au aşezat tabăra nu prea departe de israeliţi. Ghedeon nu s-a arătat istovit de eforturile depuse, ci i-a urmărit cu oastea lui întreagă şi i-a ucis pe toţi duşmanii care l-au înfruntat, luându-i prizonieri pe ultimii comandanţi, Zebes şi Salmanas. Dintre madianiţii şi arabii care veniseră în ajutorul lor, au căzut în această bătălie o sută şi douăzeci de mii de oameni. În mâinile evreilor au încăput multe prăzi: aur, argint, ţesături, cămile şi vite. După ce i-a ucis pe regii moabiţilor, Ghedeon s-a întors în patria lui, Efran.

6. Cei din seminţia lui Efraim erau foarte geloşi pe izbânzile obţinute de Ghedeon şi s-au hotărât să se răfuiască cu el, invocând faptul că îi atacase pe duşmani fără să le comunice nimic. Fiind un bărbat chibzuit şi plin de virtuţi, Ghedeon le-a răspuns că n-a pornit împotriva vrăjmaşilor de capul lui, ci la porunca Domnului, aşa că poate să-l socotească şi pe ei părtaşi la victorie, alături de cei care au luptat pentru înfăptuirea ei. Prin aceste vorbe le-a potolit mânia, făcând evreilor un serviciu mai mare decât cel adus de strălucitele izbânzi asupra duşmanului. În felul acesta, el i-a ferit pe evrei de primejdia unei învrăjbiri între cetăţeni. Pentru trufia ei, seminţia avea să-şi primească pedeapsa cuvenită, după cum vom arăta la momentul potrivit.

7. Ghedeon era dispus să renunţe la domnie, dar a fost silit s-o deţină vreme de patruzeci de ani. Ca Judecător, a împărţit dreptatea în pricinile care au ajuns la el şi toate sentinţele date de el au fost socotite fără cusur. După ce şi-a dat sfârşitul la bătrâneţi adânci, a fost înmormântat în patria lui, Efran.

CAPITOLUL VII

1. El a zămislit şaptezeci de fii legitimi (fiindcă avea mai multe femei) şi un copil din flori de la concubina lui, Druma, cu numele de Abimelec. După ce tatăl său a murit, acesta s-a dus la rudele mamei sale din Sichim (căci acolo venise pe lume), primind bani de la ele, care se distinseseră prin multe nelegiuiri. S-a întors cu aceştia la casa părintească, omorându-şi toţi fraţii, cu excepţia lui Ioatham, care a avut norocul să scape cu fuga[1], în tot ceea ce a înfăptuit Abimelec, s-a purtat ca un tiran, socotind că era drept numai ceea ce poftea el şi-i urmărea cu îndârjire pe cei ce apărau legile.

2. O dată, când în Sichim era o sărbătoare obştească şi întregul popor se îndrepta într-acolo, fratele său Ioatham, despre care am spus că a scăpat cu fuga, s-a urcat pe piscul muntelui Garizin (situat aproape de oraşul Sichim) şi strigând cu glas puternic, spre a fi auzit, a cerut mulţimii să facă linişte ca să dea ascultare vorbelor sale. Când s-a făcut tăcere, el a povestit că, înzestraţi odinioară cu grai omenesc, arborii au mers la întrunire, rugând smochinul să domnească asupra lor. Când acesta le-a respins cererea, fiindcă voia să se mulţumească cu cinstea adusă de propriile sale fructe, aşa cum ceilalţi pomi nu erau în stare să le producă, arborii n-au încetat să renunţe în favoarea altora la onoarea de a fi rege, hotărând, aşadar, să acorde demnitatea viţei de vie. Şi viţa de vie, când a fost aleasă, s-a sustras de la înscăunare cu cuvintele folosite de smochin. Deoarece măslinul a refuzat, de asemenea, această onoare, mărăcinele, care s-a oferit singur să domnească asupra arborilor (căci alături de lemne, şi el putea să la repede foc), a susţinut că va prelua el stăpânirea, făgăduind că o să guverneze fără preget. Se cuvine însă ca ei să stea în umbra lui: dacă îi vor unelti cumva pieirea, va arunca focul peste ei, ca să-l nimicească. Ioathan a spus că a povestit acestea nu de dragul glumei, ci fiindcă cei care au primit atâtea binefaceri din partea lui Ghedeon au privit nepăsători cum

Abimelec a pus mâna pe putere şi s-au făcut părtaşi la uciderea fraţilor acestuia, firea lui nedeosebindu-se deloc de foc. După ce a cuvântat astfel, Ioathan a fugit iar şi, vreme de trei ani, a trăit ascuns în munţi de teama lui Abimelec.

3. N-a trecut mult de la această sărbătoare şi sichimiţii (care se căiau fiindcă îngăduiseră uciderea fiilor lui Ghedeon) l-au alungat din oraşul şi seminţia lor pe Abimelec. Dar el şi ai săi puneau la cale pedepsirea oraşului. Deşi sosise vremea când se recoltau strugurii, sichimiţii se temeau să se ducă pe câmp la culesul roadelor, să nu le pricinuiască vreun rău Abimelec. Tocmai atunci sosise la ei Gaal, unul dintre căpeteniile lor, împreună cu o ceată de oameni bine înarmaţi şi cu rudele sale, aşa că sichimiţii l-au rugat să le asigure paza în timpul culesului viilor. După ce ei au primit această cinste, sichimiţii au plecat la câmp împreună cu Gaal şi ceata lui de oşteni. Au putut să-şi aducă acasă recolta în siguranţă, au sărbătorit alianţa printr-un ospăţ, cutezând să-l blesteme fără înconjur pe Abimelec. Comandantul a ocupat locurile de pândă din jurul oraşului şi a prins pe mulţi dintre luptătorii lui Abimelec, omorându-i pe loc.

4. Dar aşa-numitul Zebul, una dintre căpeteniile sichimiţilor şi prietenul lui Abimelec, l-a anunţat prin solii săi felul cum Gaal aţâţa poporul împotriva lui, îndemnându-l totodată să stea la pândă în preajma cetăţii. Singur îl va convinge pe Gaal să pornească împotriva lui Abimelec, stând astfel în puterea acestuia să se răzbune pe el. Dacă va fi aşa, Zebul îi făgăduia că poporul se va împăca din nou cu dânsul. Abimelec s-a aşezat aşadar la pândă, iar Gaal aştepta nepăsător în poarta cetăţii, Zebul fiind în preajma lui. Când a zărit apropierea unor oşteni bine înarmaţi, Gaal i-a strigat lui Zebul că spre ei vin nişte oameni cu arma în mână. Zebul i-a răspuns că nu erau decât umbrele stâncilor. Când aceştia s-au apropiat şi s-a văzut limpede ceea ce erau, Gaal i-a spus că nu de umbre era vorba, ci de o ceată de oşteni. Zebul i-a replicat atunci: „Au nu l-ai învinuit tu pe Abimelec de laşitate? De ce nu arăţi acum că eşti bărbat, ducându-te să-l înfrunţi făţiş?" Luat prin surprindere, Gaal şi-a măsurat puterile cu Abimelec şi unii dintre ai săi au căzut în luptă, el însuşi retrăgându-se în oraş cu cei ce scăpaseră teferi. Între timp, Zebul a făcut în aşa fel încât Gaal să fie alungat din oraş şi l-a ponegrit că în încleştarea cu oştenii lui Abimelec fusese lipsit de curaj şi laş. De altfel, Abimelec, cunoscând faptul că sichimiţii vor ieşi din nou la culesul strugurilor, s-a pus la pândă în preajma oraşului. Când locuitorii au ieşit în câmp, a treia parte a oştirii sale a ocupat porţile cetăţii, ca să împiedice reîntoarcerea cetăţenilor; celelalte două părţi i-au împrăştiat pe sichimiţi şi au pornit în urmărirea lor, cu toţii găsindu-şi sfârşitul. Abimelec a distrus oraşul din temelii (căci el s-a predat fără asediu), a presărat sare pe ruinele sale, apoi a plecat mai departe; astfel şi-au pierdut viaţa toţi sichimiţii. Dar cei care scăpaseră de primejdie şi se răspândiseră în ţinutul din jur, s-au strâns laolaltă, instalându-se pe o stâncă inaccesibilă, şi s-au pregătit s-o înconjoare cu un zid de apărare[3]. Când a aflat de intenţia lor, Abimelec le-a luat-o înainte, s-a îndreptat cu întreaga lui oaste într-acolo. A adus el însuşi o legătură de lemne uscate, dornic să împresoare locul, şi a dat poruncă oştirii sale să-l urmeze pilda. După ce lemnele au fost îngrămădite în scurtă vreme de jur împrejurul stâncii, a azvârlit deasupra lor torţe şi materiale care se aprind şi ard lesne, stârnind o vâlvătaie uriaşă. Nimeni dintre cei refugiaţi pe stâncă n-a scăpat cu viaţă, ci toţi bărbaţii au fost mistuiţi de flăcări, alături de soţiile şi copiii lor, în număr de cincisprezece mii, iar dintre ceilalţi o mulţime numeroasă. O asemenea nenorocire cumplită s-a abătut asupra sichimiţilor şi jalea ar fi fost încă şi mai mare dacă ea n-ar fi fost primită ca o dreaptă pedeapsă pentru răul pe care îl pricinuiseră unui bărbat atât de merituos ca Ghedeon.

5. Abimelec, care stârnise groază în rândul israeliţilor prin stârpirea sichimiţilor, arăta pe faţă că va întreprinde fapte şi mai îndrăzneţe, neîncetând să recurgă la silnicie mai înainte de nimicirea tuturora. A pornit, aşadar, împotriva Thebei printr-o incursiune rapidă. Deoarece şi acolo se găsea un turn întărit în care se adăpostise întreaga mulţime, Abimelec a vrut să-l asedieze. Atunci când el însuşi s-a năpustit plin de curaj

asupra porţii, o femeie a aruncat dintr-un turn o bucată de piatră de râşniţă în creştetul capului său. Abimelec a căzut atunci la pământ, rugându-se de scutierul său să-l omoare de-a binelea, ca nu cumva să se spună că a fost răpus de o femeie. Acesta i-a îndeplinit porunca. Astfel şi-a primit Abimelec pedeapsa pentru uciderea fraţilor săi şi pentru nenorocirile pe care a cutezat să le căşuneze sichimiţilor. Aşa şi-a plătit el nelegiuirea, întocmai cum prezisese Ioatham. Oştenii care îl însoţeau pe Abimelec s-au împrăştiat după moartea acestuia, întorcându-se la vetrele lor.

6. Apoi, ocârmuirea israeliţilor a preluat-o Zaires galaadeanul din seminţia lui Manasses, bărbat norocos în toate privinţele, dar mai ales pentru faptul că a zămislit copii voinici, în număr de treizeci, călăreţi destoinici şi care deţineau în oraşele din Galaad rangul de magistraţi. După ce a stăpânit asupra lor vreme de douăzeci şi doi de ani, el a murit la adânci bătrâneţi şi a fost îngropat în oraşul galaadean Camon.

7. Deoarece în toate triburile evreilor se instauraseră neorânduiala şi încălcarea legilor Domnului, ammaniţii şi filistenii îi priveau cu dispreţ, prădându-le ţara cu o oaste mare şi, după ce ocupaseră Perea[8] întreagă, au cutezat să cucerească şi restul teritoriului lor. Nenorocirile îndurate au redat înţelepciunea evreilor, care au adresat rugi Domnului, i-au închinat jertfe, l-au implorat să-şi domolească severitatea şi, înduplecat de stăruinţele lor, să-şi alunge supărarea. Devenind mai blând şi mai împăciuitor, Dumnezeu le-a făgăduit că-i va ajuta.

8. Când ammaniţii au pătruns în ţinutul galaadean, localnicii s-au retras spre munţi, lipsiţi de un conducător. Trăia pe atunci un anume Iephtes, care se trăgea dintr-un vechi neam nobil şi întreţinea pe cheltuiala lui o oaste proprie. Evreii i-au trimis soli şi l-au rugat să vină în ajutorul lor, făgăduind să se supună domniei sale atâta timp cât va trăi. Iephtes nu le-a acceptat rugămintea, imputându-le faptul că nici ei nu i-au dat vreun sprijin când a fost nedreptăţit pe faţă de către fraţii lui. Căci nu le era frate de sânge, ci fusese născut de o femeie străină care cucerise iubirea tatălui lor şi ca atare fusese alungat, dipreţuindu-i-se slăbiciunea. De atunci el locuia în ţinutul numit Galaditis şi-i lua în solda lui pe toţi cei ce se refugiau la dânsul. În cele din urmă, Iephtes s-a lăsat înduplecat de rugăminţile şi de jurământul lor că primeau să se supună puterii sale pentru totdeauna, pregătindu-şi oastea de război.

9. După ce s-a îngrijit repede să-şi procure lucrurile necesare, Iephtes şi-a încartiruit trupele în oraşul Masphath, mânându-şi solii la regele ammaniţilor, ca să se plângă de expediţia lui de cucerire. Acesta şi-a trimis propriii săi soli şi a imputat israeliţilor plecarea lor din Egipt, cerându-le totodată să părăsească Amorea, care aparţinuse odinioară strămoşilor săi. Iephtes i-a răspuns regelui că reproşează fără temei israeliţilor isprava precursorilor care puseseră stăpânire pe Amorea, căci mai degrabă ar trebui să le mulţumească pentru faptul că ei au cruţat ţara ammaniţilor (fiindcă Moise ar fi fost în stare s-o cucerească). Iar dacă regele poruncea israeliţilor să-l părăsească ţara pe care o stăpâneau de trei sute de ani, prin îngăduinţa Domnului, reieşea de la sine că trebuie să se recurgă la folosirea armelor.

10. După rostirea acestor vorbe, Iephtes a lăsat solii să plece şi l-a rugat pe Dumnezeu să-l dăruie izbânda, făcând solemnul legământ că, dacă se va întoarce teafăr acasă, va aduce jertfă Domnului prima făptură care va veni în întâmpinarea lui. Apoi s-a ciocnit cu duşmanii, i-a învins şi a omorât mulţi dintre ei, urmărindu-i până în oraşul Maliath. A năvălit şi în ţinuturile ammaniţilor, a dărâmat multe oraşe şi s-a ales cu o pradă bogată, eliberându-şi propriul popor de o robie pe care a îndurat-o vreme de douăzeci şi doi de ani. Ajuns acasă, a dat peste el o nenorocire care nu se potrivea deloc cu norocoasa lui expediţie: la reîntoarcere, i-a ieşit în întâmpinare, cea dintâi, singura lui fată, care era neprihănită. În amarnica-i durere, a gemut adânc şi şi-a certat fiica pentru graba ei de a-l întâmpina: potrivit legământului său, trebuia s-o aducă jertfă lui Dumnezeu. Iar ea şi-a primit fără să crâcnească soarta ce-o aştepta: aceea de a muri pentru victoria propriului părinte şi eliberarea concetăţenilor ei. A cerut s-o păsuiască două luni, ca să-şi deplângă tinereţea alături de concetăţenii ei; abia atunci va fi gata să-l aducă la îndeplinire solemnul legământ. Iephtes a îngăduit

fiicei sale răgazul cerut şi, după scurgerea lui, şi-a adus fiica jertfă arderii de tot, făcând ceea ce nici în spiritul legii, nici pe placul lui Dumezeu nu era, fără să se preocupe de viitor şi de ce vor gândi urmaşii despre fapta lui, când va ajunge la ei.

11. Dar cei din seminţia lui Efraim l-au ameninţat cu războiul fiindcă nu i-a luat ca părtaşi la expediţia împotriva ammaniţilor, ci şi-a păstrat doar pentru el prada şi faima faptelor eroice. Iephtes le-a răspuns că nu le era străin faptul că rudele lor de sânge erau pândite de război şi n-au venit când au fost chemaţi în ajutor, deşi s-ar fi cuvenit să sosească degrabă, fără să fie rugaţi, la aflarea ştirii. Apoi le-a cerut să cumpănească la nedreptatea faptei lor, fiindcă îşi atacau propriile rude, ei, care nu îndrăzniseră să lupte cu vrăjmaşii. I-a mai ameninţat că îi va pedepsi pe efraimiţi cu asprime, prin voinţa Domnului, dacă nu vor dovedi înţelepciune. Fiindcă ei nu s-au lăsat înduplecaţi prin vorbe, ci şi-au strâns trupele ca să-l întâmpine, el şi-a chemat oastea din Galaad şi le-a pricinuit o grea înfrângere. După aceea i-a urmărit pe fugari şi, ocupând vadurile Iordanului, a ucis patruzeci şi două de mii dintre ei.

12. Iephtes s-a stins din viaţă, după ce i-a cârmuit pe israeliţi timp de şase ani şi a fost înmormântat în patria lui, la Sebe, un oraş din ţinutul Galadenei.

13. După moartea lui Iephtes, rangul de conducător l-a primit Apsan din oraşul Bethleem, aparţinând seminţiei lui Iuda. Acesta avea şaizeci de copii: treizeci de feciori şi acelaşi număr de fete; când el şi-a dat duhul, toţi erau în viaţă; fiicelor le-a găsit soţi şi fiilor, soţii pe măsură. Nu mai rămâne altceva demn de menţionat despre domnia lui de şapte ani; a murit la adânci bătrâneţi, fiind îngropat în patria lui.

14. După moartea lui Apsan, cârmuirea a preluat-o Eleon din seminţia lui Zabulon; nici despre domnia lui, care a durat zece ani, nu avem nimic de semnalat.

15. Despre Abdon, fiul lui Heldel din seminţia lui Efraim, originar din oraşul Pharathon, care a deţinut puterea după Apsan, se pomeneşte doar faptul că a avut copii buni. Deoarece a trăit în timp de pace şi linişte, n-a avut prilejul să îndeplinească strălucite fapte de arme. El a zămislit patruzeci de fii, de la care a avut treizeci de nepoţi. Toţi cei şaptezeci erau călăreţi neîntrecuţi şi obişnuiau să călărească alături de ei; toţi mai trăiau când el a murit de bătrâneţe, fiind înmormântat cu mult fast în Pharathon.

CAPITOLUL VIII

1. După ce Abdon s-a stins din viaţă, filistenii i-au biruit pe israeliţi şi le-au cerut bir vreme de patruzeci de ani. De această asuprire au fost eliberaţi în felul următor.

2. Manoch, unul dintre puţinii daniţi nobili şi fără îndoială cel mai de vază din patria lui, avea o femeie de o mare frumuseţe şi le întrecea pe toate cele de seama ei. Nu-i născuse însă nici un copil şi el îndura cu greu lipsa odraslelor, ieşind adesea la marginea oraşului (unde era un câmp întins), spre a-l ruga pe Dumnezeu să-l dăruiască şi lui copii legitimi. Deoarece îşi iubea nespus de mult soţia, era stăpânit de o gelozie fără margini. Pe când se afla singură acasă, femeii i s-a arătat un duh, îngerul Domnului, sub înfăţişarea unui tânăr chipeş şi măreţ care i-a adus îmbucurătoarea veste că, prin voinţa lui Dumnezeu, va naşte un fiu frumos şi deosebit de puternic şi că, ajuns la vârsta bărbăţiei, el îi va înfrânge pe filisteni. Îngerul a îndemnat-o să nu-i tundă părul şi să nu-i dea nici o altă băutură în afară de apă, fiindcă aceasta era voia Domnului. După rostirea acestor vorbe, îngerul s-a făcut nevăzut, venirea lui fiind legată de voinţa divină.

3. După întoarcerea lui acasă, femeia a povestit soţului ce aflase de la înger, lăudând totodată frumuseţea şi măreţia tânărului, încât bărbatul a fost cuprins de gelozie şi a început s-o bănuiască că s-a îndrăgostit de el. Ca să înlăture necugetata supărare a soţului, ea l-a rugat pe Dumnezeu să-l trimită din nou îngerul, pentru ca şi bărbatul ei să-l vadă la faţă. Prin graţia lui Dumnezeu, îngerul a revenit pe când ea se afla în afara oraşului şi i s-a arătat după ce soţul tocmai se îndepărtase. Femeia l-a implorat să mai zăbovească puţin până

la întoarcerea lui. Îngerul şi-a dat încuviinţarea şi femeia l-a chemat atunci pe Manoch. De îndată ce a văzut îngerul, acesta tot n-a încetat să-l bănuiască şi de aceea l-a rugat să-l împărtăşească şi lui lucrurile pe care le vestise soţiei sale. Iar când îngerul i-a răspuns că trebuie să se mulţumească cu ceea ce i-a încredinţat numai femeii, Manoch a dorit să-l spună cine este, ca să-şi arate recunoştinţa după naşterea fiului său, putând să-l ofere un dar. Când îngerul i-a răspuns că n-are nevoie de aşa ceva (fiindcă nu din această pricină venise el ca să-l aducă vestea bună a naşterii unui fiu), Manoch l-a rugat să mai rămână, ca să-l poată găzdui. Îngerul nu s-a învoit, dar apoi a cedat stăruinţelor sale şi a rămas până ce i se aducea darul de ospeţie. Când Manoch a înjunghiat repede un ied, cerând soţiei sale să-l gătească pentru cină şi toate au fost gata, îngerul a poruncit ca pâinea şi carnea să fie puse pe o stâncă, lăsând deoparte vasele. După ce s-a făcut aşa cum a cerut, cu toiagul pe care îl avea la el, îngerul a atins carnea şi numaidecât a ţâşnit o flacără care a mistuit-o împreună cu pâinea. Slujindu-se de fum ca de un car, îngerul s-a înălţat la cer în văzul gazdelor. Deoarece Manoch s-a temut nespus că şi-au atras asupra lor primejdia pentru că-l zăriseră pe Domnul, soţia lui l-a încurajat, spunându-i că faptul de a-l fi văzut pe Domnul le va aduce binecuvântarea.

4. Ea a rămas grea şi a ţinut seamă de recomandările primite, aducând pe lume un fiu ce s-a chemat Samson: numele acesta înseamnă voinic. El a crescut repede şi era vădit că va deveni prooroc, fiindcă era cumpătat la mâncare şi nu-şi tundea pletele.

5. Când s-a dus împreună cu părinţii lui la Thamna, oraş al filistenilor, în timpul sărbătorilor cetăţii, Samson s-a îndrăgostit de o fată din partea locului, rugându-şi părinţii să-l însoare cu această copilă. Ei i-au respins mai întâi cererea, de vreme ce ea era de alt neam, dar, întrucât Dumnezeu a socotit că această căsătorie era în folosul evreilor, Samson a reuşit să obţină căsătoria cu fata aceea. Deoarece venea acum deseori în vizită la părinţii fetei, s-a întâlnit pe drum cu un leu şi, în pofida faptului că era neînarmat, s-a năpustit asupra lui, l-a sugrumat cu mâinile goale şi l-a zvârlit într-un tufiş la marginea drumului.

6. Când s-a dus din nou la fata dragă lui, Samson a întâlnit un roi de albine care se cuibăriseră în pieptul leului ucis[5], luând de acolo trei faguri de miere, pe care le-a oferit copilei, alături de celelalte daruri aduse pentru dânsa. Când a făcut ospăţul de nuntă (la care i-a poftit pe toţi), thamniţii i-au dat treizeci de flăcăi foarte puternici, care să-l însoţească, chipurile, ca nuntaşi, în realitate însă ca să-l supravegheze, să nu întreprindă nici o faptă mai îndrăzneaţă. După ce cheful s-a înteţit şi ei s-au dedat glumelor, aşa cum se obişnuieşte în asemenea prilejuri, Samson le-a zis următoarele: „Aşadar, dacă veţi dezlega în răstimp de şapte zile ghicitoarea pe care v-o spun acum, voi dărui drept răsplată fiecărui bărbat câte o cămaşă de in şi un rând de haine". Ca să-şi dovedească agerimea minţii şi totodată să se aleagă cu un câştig, tinerii l-au rugat să le rostească ghicitoarea, care suna astfel: „Atotdevoratorul silnic a dat din el aleasă hrană, dulceaţa-i rămânând neîntrecută". După trei zile de gândire, ei n-au fost în stare să dezlege ghicitoarea şi au implorat-o pe mireasă să afle de la mirele ei tâlcul enigmei, ca să li-l dezvăluie lor (ameninţând-o că o vor azvârli în foc dacă n-o va face). Când ea l-a rugat pe Samson să-l dea la iveală taina, acesta s-a împotrivit la început; apoi, fiindcă ea a stăruit mult şi a vărsat lacrimi, găsind o dovadă sigură că n-o iubea în faptul că nu voia să-l destăinuie tâlcul cimiliturii, Samson i-a povestit că a sugrumat un leu şi că de la albinele descoperite în pieptul fiarei i-a adus în dar trei faguri de miere. Fără să-şi închipuie că fusese amăgit, Samson i-a mărturisit dezlegarea ghicitorii, iar ea a destăinut-o numaidecât tinerilor. În a şaptea zi, când ei trebuiau să dea răspunsul la enigma propusă tinerii s-au întrunit înainte de răsăritul soarelui şi i-au spus lui Samson: „Nimic nu e mai silnic decât leul, nimic nu e mai dulce decât mierea". Iar Samson a adăugat: „Nu-i fiinţă mai şireată ca femeia, cea care mi-a dat vorbele-n vileag". A dat totuşi tinerilor ceea ce le făgăduise, căci el a prădat nişte ascaloniţi, întâlniţi în calea lui (căci şi ei ţineau de filisteni). După aceea a părăsit nunta, iar fata, pe care o tratase cu dispreţ din cauza mâniei sale, s-a măritat cu prietenul lui, mijlocitorul primei legături.

7. Înfuriat de batjocura pe care o suferise, Samson s-a hotărât să se răzbune pe toţi filistenii din pricina

soţiei sale. Cum era în toiul verii şi lanurile dădeau în copt, el a prins trei sute de vulpi, a legat făclii aprinse de cozile lor şi le-a dat drumul prin grânele filistenilor. Astfel s-a mistuit în flăcări recolta întreagă. Când au aflat că Samson pusese la cale isprava şi au cunoscut ce anume l-a împins la acest lucru, filistenii şi-au trimis magistraţii la Thamna, iar cea care-i fusese soţie şi rudele sale apropiate au fost date pradă focului, fiind pricina acestei nenorociri.

8. Omorând în câmpie numeroşi filisteni, Samson s-a dus să locuiască pe Aeta, o stâncă fortificată din seminţia lui Iuda. Filistenii au pornit cu oastea împotriva seminţiei lor. Când locuitorii au întrebat de ce trebuie să tragă pe nedrept ponoasele pentru păcatele lui Samson, mai ales că sunt la zi cu plata tuturor birurilor, li s-a răspuns că, dacă vor să treacă drept nevinovaţi să-l predea pe Samson. Deloc dornici să aibă noi neplăceri, cei din seminţia lui Iuda au trimis trei mii de oameni bine înarmaţi, până la stânca Aeta. Ei au deplâns neleguirile pe care Samson a cutezat să le comită împotriva filistenilor, ceea ce putea să atragă după sine pieirea întregului neam evreiesc, explicându-i că veniseră să-l prindă şi să-l dea legat filistenilor şi l-au rugat să se predea de bunăvoie. După ce i-a pus să jure că nu-i vor face nici un rău, în afară de faptul că îl vor încredinţa duşmanilor, Samson a coborât de pe stâncă şi a încăput pe mâinile oamenilor din seminţia lui. Aceştia l-au legat cu două funii şi l-au dus să-l predea filistenilor. Când au ajuns la locul care, datorită faptei săvârşite de Samson se cheamă Falca, dar odinioară nu avea nici un nume, filistenii, a căror tabără era situată nu prea departe, au venit în întâmpinarea lui cu strigăte de bucurie, ca şi cum dorinţele lor ar fi fost pe deplin satisfăcute. Dar Samson şi-a smuls legăturile şi, înşfăcând o falcă de asin care zăcea la picioarele lui, s-a năpustit asupra vrăjmaşilor; (cu această falcă) a ucis o mie de oşteni, iar ceilalţi au luat-o la fugă înspăimântaţi.

9. Atunci Samson a devenit mai încrezut decât se cuvenea în urma faptei sale pe care n-o socotea că se datora ajutorului dat de Dumnezeu, ci şi-o atribuia numai forţei sale, fălindu-se că el a doborât o parte din vrăjmaşii săi şi a pus pe fugă cealaltă parte. Chinuit o dată de o sete cumplită, a fost nevoit să accepte că puterile omului sunt slabe şi că doar Dumnezeu poate să facă totul, rugându-l să nu-şi reverse mânia pe el din pricina vorbelor pe care le rostise şi să nu-l dea pe mâna duşmanilor, ci să-l sprijine, ca să scape teafăr din necazul de acum. Dumnezeu s-a lăsat înduplecat de ruga lui şi a făcut ca din stâncă să ţâşnească un izvor cu apă dulce şi îmbelşugată. Samson a numit acest loc „Falca" şi el se cheamă aşa până în zilele noastre.

10. După această luptă, Samson i-a dispreţuit pe filisteni şi s-a dus la Gaza unde a tras la un han. Când magistraţii din Gaza au primit vestea sosirii lui acolo, au ocupat piaţa din faţa porţilor cetăţii, ca el să nu plece pe furiş. Dar Samson (căruia nu i-a scăpat ce puneau ei la cale) s-a năpustit la miezul nopţii cu furie asupra porţii, a ridicat-o împreună cu uşorii, zăvorul şi întreaga-i lemnărie şi, ducând-o în spinare până la un munte din preajma Hebronului, a lăsat-o acolo.

11. Mai târziu, Samson s-a abătut de la datinile strămoşeşti şi ducea o viaţă păcătoasă, imitând obiceiurile străine: acesta este începutul tuturor relelor. Căci s-a îndrăgostit de o femeie dintre desfrânatele filistine care se numea Dalila, trăind cu ea. Cei ce stăteau în fruntea treburilor publice ale filistenilor au venit la dânsa ca s-o convingă prin darurile lor să afle de la Samson pe ce se întemeiază puterea lui, făcându-l de neînvins. Dalila s-a învoit şi, în timp ce chefuiau şi făceau dragoste, şi-a mărturisit admiraţia faţă de faptele eroice ale lui Samson, străduindu-se să descopere de ce deţinea o putere atât de mare. Dar Samson (care-şi păstrase mintea întreagă) a dejucat viclenia prin vicleşug şi i-a spus Dalilei că, dacă va fi legat cu şapte curmeie de viţă, care pot fi lesne îndoite, atunci şi el va deveni mai slab decât toţi ceilalţi. Mulţumită de acest răspuns, a transmis totul filistenilor fruntaşi, ascunzând în casa ei câţiva oşteni. În timp ce Samson căzuse într-un somn adânc, ameţit de băutură, aceştia l-au cetluit cu curmeie de viţă cât mai zdravăn cu putinţă; apoi Dalila i-a strigat că era împresurat de duşmani. Samson şi-a rupt legăturile din curmeie de viţă şi s-a pregătit să se

apere de oricine l-ar fi atacat. Apoi femeia, în timp ce întreţinea iar legături cu Samson, s-a arătat jignită de faptul că, neîncrezător în fidelitatea ei, n-a vrut să-l dezvăluie ceea ce ţinea atât de mult să ştie, ca şi cum n-ar fi fost în stare să tacă din gură, nedivulgând ceea ce ar putea să-l facă rău. Dar Samson a amăgit-o din nou pe Dalila când i-a spus că, dacă va fi legat cu şapte funii trainice, puterile lui ar slăbi, ceea ce n-a avut urmările aşteptate. A treia oară a susţinut că pletele lui trebuie să fie împletite. Cum nici acest lucru nu s-a dovedit adevărat, Dalila şi-a sporit şi mai mult insistenţele, astfel încât, în sfârşit, Samson (căci era dinainte hărăzit să cadă în nenorocire), dornic să recâştige favoarea Dalilei, i-a zis următoarele: „Domnul, ce-mi poartă de grijă, datorită căruia am şi venit pe lume, mi-a poruncit să las să-mi crească părul şi să nu-l tund niciodată. Îmi voi păstra puterea şi ea va spori câtă vreme îmi voi păstra şi îngriji pletele!" Când a aflat în cele din urmă adevărata pricină, Dalila i-a tăiat în taină părul lui Samson şi l-a predat vrăjmaşilor, cărora n-a mai fost în stare să li se împotrivească. Duşmanii i-au scos ochii şi l-au pus în lanţuri.

12. După câtăva vreme, părul lui Samson a crescut din nou. Pe când filistenii celebrau o sărbătoare obştească[13], iar fruntaşii şi bărbaţii lor cei mai de vază benchetuiau în acelaşi loc (adică într-o casă al cărei acoperiş era susţinut de doi stâlpi), a fost chemat Samson la ospăţ pentru ca oamenii să râdă de el în timpul chefului. Socotind cea mai mare nenorocire faptul că ajunsese batjocura lor şi nu se putea răzbuna pe ei, Samson l-a convins pe băiatul care-l ducea de mână să-l călăuzească până la stâlpi, după ce i-a spus că era istovit şi simţea nevoia să se odihnească. O dată ajuns în preajma lor, i-a împins cu toată puterea şi a dărâmat stâlpii de susţinere, astfel încât casa s-a prăbuşit şi, printre cei trei mii de oameni care au pierit sub ruine, s-a numărat şi Samson însuşi. De un asemenea sfârşit a avut parte cel ce a fost Judecătorul israeliţilor vreme de douăzeci de ani. Demn de toată admiraţia este acest bărbat pentru vitejia şi voinicia lui, precum şi pentru curajul cu care şi-a înfruntat moartea. Faptul că a fost viclenit de o femeie trebuie pus pe seama firii omeneşti, care se lasă lesne ademenită de păcat. Oricum, trebuie să i se recunoască meritul că în toate celelalte privinţe a fost un om deosebit şi plin de virtuţi. Rudele sale i-au luat trupul şi l-au îngropat alături de strămoşii săi în oraşul de baştină, Sariasa.

CAPITOLUL IX

1. După moartea lui Samson, israeliţii au fost cârmuiţi de Marele Preot Eli. În vremea aceea, ca urmare a foametei care bântuia ţinutul, Elimelec din Bethleem (oraşul aparţine seminţiei lui Iuda) n-a mai putut să rabde această năpastă şi s-a strămutat în ţara moabiţilor împreună cu soţia lui, Naamis, şi cu fiii săi, Chellion şi Mallon. Întrucât acolo lucrurile i-au mers aşa cum şi-a dorit, el şi-a însurat feciorii cu femei moabite: Chellion cu Orpha şi Mallon cu Rut. Când s-au împlinit zece ani, Elimelec şi fiii săi au murit la scurtă vreme unul după celălalt, iar Naamis, îndurând cu greu ceea ce i se întâmplase , nu s-a mai împăcat cu însingurarea şi pierderea făpturilor celor mai scumpe, de dragul cărora îşi părăsise ţara, întorcându-se în patria ei. Auzise că acolo toate se îndreptaseră şi domnea prosperitatea. Nurorile n-au vrut să se despartă de ea şi, oricât le-a rugat să nu pornească la drum împreună, ele nu şi-au schimbat hotărârea. Atunci Naamis a insistat şi le-a urat o căsnicie mai fericită decât cea pe care o avuseseră împreună cu fiii ei, precum şi însuşirea celorlalte bunuri şi, pentru ca să aibă parte de toate acestea, le-a implorat să rămână acasă şi să nu-şi părăsească patria, avântându-se împreună spre un viitor nesigur. Orpha, care s-a lăsat convinsă, a rămas. Dar pe Rut n-a îndu-plecat-o în nici un chip şi a mers cu ea, urmând să împartă aceeaşi soartă.

2. Când Rut şi soacra ei au ajuns la Bethleem, ele au fost primite în gazdă de Boaz, ruda lui Elimelec. Privitor la numele pe care îl purta, Naamis a adresat alor săi cuvintele: „mai drept ar fi să-mi ziceţi Mara!", fiindcă în limba ebraică Naamis înseamnă „noroc", iar Mara, „amărăciune". De îndată ce a sosit vremea recoltei, Rut s-a dus la soacra ei şi i-a cerut voie să culeagă spicele din lanuri, ca să aibă cu ce să se hrănească, tocmai când Boaz se îndrepta întâmplător spre ţarina lui. De îndată ce a ajuns-o din urmă şi a dat cu ochii de

ea, şi-a întrebat între patru ochi vechilul a cui era tânăra. Acela i-a spus stăpânului său tot ce aflase mai înainte despre dânsa. Din simpatie faţă de soacra ei şi în amintirea fiului acesteia, care fusese soţul lui Rut, Boaz a îmbrăţişat-o călduros pe tânăra femeie, cu multe urări de bine. Nu numai că i-a îngăduit să culeagă spice de pe urma secerătorilor, ci i-a dat voie să recolteze atâta cât era în stare să strângă şi să ducă acasă; a poruncit vechilului ca nu numai să n-o stânjenească pe Rut, ci să şi împartă cu ea mâncarea şi băutura oferită secerătorilor. Rut şi-a.păstrat turta de orz primită la prânz şi a dus-o soacrei sale, împreună cu spicele adunate (dar şi Naamis i-a pus la îndemână o parte din mâncarea pe care vecinii ei plini de bunăvoinţă i-o aduseseră). Rut a redat întocmai soacrei sale vorbele pe care i le-a spus Boaz. Când Naamis i-a zis că el era ruda lor şi că din cucernicie îi va purta de grijă, Rut s-a dus şi în ziua următoare, împreună cu slujnicele lui Boaz, la culesul spicelor din lanuri.

3. După câteva zile, când orzul fusese treierat, Boaz a venit din nou şi s-a culcat pe arie. Prinzând de veste, Naamis a fost de părere ca Rut să doarmă în preajma lui (căci s-a gândit că va fi în folosul lor dacă el va vorbi cu Rut) şi a trimis-o pe tânăra femeie să se culce la picioarele sale. Iar Rut, în grija ei deosebită de a nu-şi contrazice cu nici un prilej propria soacră, s-a dus la arie şi s-a furişat lângă Boaz, care nu i-a observat prezenţa, dormind adânc. Dar, pe la miezul nopţii, el s-a trezit şi, simţind că o femeie era culcată în preajma lui, a întrebat-o cine era. Ruth şi-a rostit numele şi, spunându-i că venise să stea lângă stăpânul ei, Boaz a tăcut atunci. Dar, dis-de-dimineaţă,înainte ca slujitorii să se scoale pentru începerea lucrului, a trezit-o pe Rut şi i-a poruncit să la orz cât putea să ducă, întorcându-se la soacra ei mai înainte ca cineva să afle că ea dormise acolo. Înţelepciunea le cerea să se ferească de clevetiri, mai ales că nu se întâmplase nimic necuviincios între ei. I-a zis apoi: „în toată această întâmplare, am luat următoarea hotărâre. Mai întâi trebuie să-l întreb pe cel ce-ţi este rudă mai apropiată dacă vrea să se însoare cu tine. Dacă se va învoi, te vei mărita cu el; dacă însă va refuza, tu vei fi soţia mea potrivit legii!"

4. Când Rut a repetat soacrei sale aceste vorbe, Naami a fost cuprinsă de speranţa că Boaz le va lua sub ocrotirea lui. Pe la jumătatea zilei, Boaz a venit în oraş, a strâns laolaltă bătrânii cetăţii, chemând-o pe Rut împreună cu ruda ei apropiată. Când s-a înfăţişat ultimul, Boaz l-a întrebat: „Vrei ca moştenirea lui Elimelec şi a fiilor săi să intre în stăpânirea ta?" Acela a primit, căci legea îi dădea acest drept, ca rudă apropiată, şi Boaz i-a zis: „Dar nu mai înainte ca tu să respecţi şi cea de-a doua jumătate a legii, îndeplinind toate prevederile ei. Femeia care a venit aici este văduva lui Mallon şi, potrivit legii, trebuie s-o iei de nevastă, dacă vrei să primeşti moştenirea!" Omul a cedat femeia şi moştenirea lui Boaz, care era de asemenea rudă a răposatului, recunoscând că el avea şi nevastă, şi copii. Boaz a chemat bătrânii cetăţii ca martori şi i-a poruncit femeii să vină şi să-l descalţe ruda de-o sanda, scuipând-o în obraz. Făcând ceea ce i s-a spus, Rut a devenit soţia lui Boaz şi după un an i-a născut un fiu. El a fost dădăcit de Naamis, care, la îndemnul celorlalte femei, i-a dat numele de Obed, fiindcă ea l-a crescut ca să-l poarte de grijă la bătrâneţe. În limba evreiască, Obed înseamnă „slujitor". Din Obed se trage Iessaeu, şi din aceasta David, care a fost rege, lăsându-şi moştenire tronul urmaşilor săi până în a douăzeci şi una spiţă. Iată ce am crezut că trebuie să povestesc despre Rut, vrând să arăt puterea lui Dumnezeu, care poate lesne să înalţe până şi oamenii de rând la rangul cel mai înalt, precum David trăgându-se din părinţi neînsemnaţi.

CAPITOLUL X

1. De îndată ce lucrurile le-au mers tot mai rău, evreii au început să poarte iară război cu filistenii din următoarea pricină. Marele Preot Eli avea doi fii: Ophnis şi Phinees. La fel de sfidători cu oamenii pe cât de lipsiţi de evlavie erau faţă de Dumnezeu, aceştia nu se abţineau de la nici o nelegiuire. Nu se mulţumeau să-şi însuşească ofrandele care li se cuveneau pe drept, ci pe celelalte le luau cu japca. Femeile venite la Taber-

nacol, aduse de pioşenia lor, erau corupte prin darurile pe care le primeau, unele fiind supuse cu de-a sila, altele seduse cu felurite atenţii. Aşadar, prin felul lor de viaţă, amândoi nu se deosebeau cu nimic de nişte tirani. Tatăl însuşi era foarte supărat pe ei şi aştepta mereu ca Dumnezeu să-l pedepsească pentru blestemăţiile lor, iar poporul îi mustra cu asprime. După ce Dumnezeu a vestit viitoarea pieire a fiilor săi, atât lui Eli cât şi profetului Samuel, care pe atunci era de-abia copil, părintele a şi început să-şi bocească feciorii.

2. Vreau să povestesc câteva lucruri despre prooroc mai înainte de a depăna cele privitoare la fiii lui Eli şi la nenorocirea care s-a abătut aupra întregului popor al evreilor. Alcanes, un levit nu prea bogat din seminţia lui Efraim, care locuia în oraşul Armatha, avea două soţii: Anna şi Phenanna. Ultima îi născu şi câţiva copii, dar continua s-o iubească mai mult pe cea dintâi, în pofida faptului că nu era zămislitoare de prunci. Când Alcanes a venit împreună cu soţiile sale să aducă jertfe în oraşul Silo (fiindcă acolo se afla Tabernacolul, aşa cum am spus mai înainte) şi la ospăţ a împărţit soţiilor şi copiilor câte o bucată de carne fiecăruia, Anna, văzând odraslele celeilalte femei strânse în jurul mamei lor, a izbucnit în lacrimi şi şi-a deplâns sterpăciunea şi singurătatea. Deoarece bărbatul n-a putut să-l alunge amărăciunea, ea s-a dus la Tabernacol şi l-a implorat pe Dumnezeu să-l dăruiască un fiu şi s-o facă mamă, făgăduindu-i că primul ei născut va fi pus în slujba Domnului şi că va fi crescut cu totul altfel decât celelalte mădulare ale familiei. Când a văzut că se ruga de prea multă vreme, Marele Preot Eli (care stătea în faţa Tabernacolului) a socotit că era ameţită de vin, spunându-i să plece de acolo. Femeia i-a răspuns că nu băuse decât apă şi că era foarte abătută pentru faptul că nu avea copii, ceea ce o făcuse să ceară ajutorul Domnului. Atunci Eli a mângâiat-o şi i-a zis să nu-şi piardă curajul, deoarece Dumnezeu îi va dărui un fiu.

3. Anna a revenit plină de speranţe la soţul ei, a luat parte la ospăţ şi, după ce s-a întors acasă, a rămas grea. A născut apoi un fiu căruia i-a dat numele de Samuel, ceea ce înseamnă „obţinut de la Dumnezeu". Împreună au plecat din nou la Silo, ca să aducă jertfa de mulţumire pentru noul născut şi să plătească zeciuiala cuvenită. Femeia şi-a amintit de legământul făcut în legătură cu naşterea copilului şi l-a încredinţat lui Eli, ca să-l afierosească drept viitor prooroc al lui Dumnezeu. Băiatul şi-a lăsat pletele să-l crească nestingherit şi n-a băut decât apă[1]. Aşadar, Samuel a rămas în preajma Tabernacolului şi a crescut acolo. Alcanes a mai avut de la Anna alţi fii şi trei fete.

4. Încă de la împlinirea vârstei de doisprezece ani, Samuel a început să rostească proorociri. O dată, în timp ce dormea, Domnul l-a strigat pe nume. Crezând că fusese chemat de Marele Preot, s-a înfăţişat înaintea lui. Când însă Marele Preot i-a zis că nu l-a chemat, Domnul l-a strigat de trei ori. Atunci s-a dumirit şi i-a vorbit astfel: „Samuele, acum şi mai înainte, am păstrat tăcerea; Domnul este cel ce te strigă. Aşadar, dă-i de ştire că eşti gata să-l asculţi!" De îndată ce l-a auzit iarăşi pe Domnul, Samuel l-a rugat să-şi arate bunăvoinţa, dezvăluindu-i prezicerile sale; oricare ar fi sarcina pe care va dori să i-o încredinţeze, el nu va zăbovi s-o îndeplinească. Apoi, Domnul i-a grăit astfel: „Fiindcă eşti de faţă, află că israeliţii sunt ameninţaţi de o nenorocire care întrece tot ce poate fi rostit sau crezut. Feciorii lui Eli vor muri într-o singură zi şi preoţia va fi transmisă familiei lui Eleazar. Căci dragostea faţă de propriii săi fii el a pus-o mai presus de slujire, şi asta numai în dauna lui!" Eli l-a silit prin jurământ pe prooroc să vorbească (deoarece Samuel nu s-a încumetat să-l spună, ca să nu-l întristeze prea mult), aşa că el ştia dinainte de pieirea fiilor săi. Faima lui Samuel a sporit din ce în ce mai mult şi toate proorocirile sale s-au adeverit pe deplin.

CAPITOLUL XI

1. În vremea aceea, filistenii au purces la război împotriva israeliţilor, aşezându-şi tabăra lângă oraşul Afeca. Deoarece israeliţii erau pregătiţi să-l întâmpine, bătălia s-a dat în ziua următoare şi izbânda a fost de partea filistenilor. Au pierit vreo patru mii din rândul israeliţilor, mulţimea rămasă fiind urmărită până în tabăra proprie.

2. Ajunşi la ananghie, evreii au trimis bătrânilor şi Marelui Preot o solie prin care cereau să li se dea Chivotul Domnului, pantru ca, prin aducerea lui, să-l poată înfrânge pe duşmani în luptă. Ei nu s-au gândit că cel ce hotărâse pieirea lor era mai puternic decât Chivotul şi doar El trebuia să fie venerat. Chivotul a sosit împreună cu fiii Marelui Preot, acesta dându-le porunca să nu se mai arate vreodată în faţa ochilor lui dacă au rămas fără Chivot şi încă nu s-au săturat de viaţă. Phinees îndeplinea deja înalta funcţie preoţească pe care tatăl său i-o încredinţase fiindcă era prea înaintat în vârstă. Încrederea evreilor în forţele proprii a crescut mult, ca şi cum aducerea Chivotului le asigura superioritatea asupra vrăjmaşilor; în schimb, duşmanii erau înspăimântaţi, temându-se că Chivotul îi va pune pe israeliţi sub ocrotirea lui. Dar lucrurile au luat cu totul altă întorsătură decât se aşteptau ambele tabere: când ele s-au înfruntat, victoria pe care o sperau evreii a trecut de partea filistenilor; iar înfrângerea de care se temuseră aceştia a fost hărăzită evreilor, încrederea lor în Chivot dovedindu-se neîntemeiată. Bătălia cu potrivnicii lor de-abia începuse când ei au şi rupt-o la fugă, iar numărul celor căzuţi în luptă s-a ridicat la treizeci de mii de oşteni, printre aceştia aflându-se şi fiii Marelui Preot. Chivotul a intrat în stăpânirea duşmanilor.

3. Ştirea înfrângerii şi a capturării Chivotului s-a răspândit în Silo (căci vestea fusese adusă de un tânăr din seminţia lui Beniamin, participant la bătălie) şi întregul oraş s-a umplut de vaiete. Când Marele Preot Eli (care stătea pe un jilţ înalt la una dintre cele două porţi ale cetăţii) a auzit gemetele, a bănuit numaidecât că nenorocirea s-a abătut peste ai săi şi l-a chemat pe tânărul acela. Aflând de la el cum s-a încheiat bătălia, a îndurat mai uşor moartea fiilor săi, precum şi faptul că oastea fusese nimicită, deoarece Domnul îi prezisese totul şi ştia dinainte că aşa o să se întâmple. Foarte mult l-au întristat însă nenorocirile venite pe neaşteptate: când a auzit că Chivotul încăpuse pe mâinile vrăjmaşilor, surprinzătoarea veste i-a pricinuit o atât de mare durere încât s-a prăbuşit din jilţ şi şi-a dat duhul. A murit la vârsta de nouăzeci şi opt de ani, după ce deţinuse puterea vreme de patruzeci de ani.

4. În aceeaşi zi a murit şi soţia fiului său Phinees, care n-a vrut să mai trăiască după pieirea bărbatului ei. Era gravidă într-un stadiu înaintat când a primit ştirea pieirii soţului ei şi a născut un prunc la şapte luni, care se părea că avea zile. L-a numit Iochab (nume care înseamnă „ruşine"), amintind înjosirea pe care o suferise oastea.

Eleazar a lăsat-o fiului său Abiezer, de la care a obţinut-o fiul acestuia, Buzi. Preoţia a moştenit-o apoi fiul său, Ozis, de la care a dobândit-o Eli, pomenit de noi mai înainte. Acest neam a deţinut rangul de Mare Preot până în timpul dormiiei lui Solomon; după aceea, el a fost preluat iarăşi de urmaşii lui Eleazar.

CARTEA A VI-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A ŞASEA:

1. Năpasta abătută asupra filistenilor şi a ţinuturilor lor, ca urmare a mâniei Domnului, fiindcă îi răpiseră Chivotul, şi felul cum l-au înapoiat ei evreilor.

2. Expediţia filistenilor împotriva acestora şi victoria dobândită de evrei sub comanda profetului Samuel.

3. Cum Samuel, devenit neputincios din pricina bătrâneţii să mai conducă treburile obşteşti, a transmis fiilor săi grija lor.

4. Cum poporul, nemulţumit de proasta cârmuire, a fost cuprins de mânie, cerând să aibă un rege.

5. Samuel este indignat de acest fapt, dar îi prescrie un rege cu numele de Saul, după porunca dată de Dumnezeu.

6. Saul îşi duce oastea împotriva neamului ammaniţilor şi îi nimiceşte pe duşmani, prădându-i.

7. Cum filistenii şi-au ridicat iarăşi armele împotriva evreilor, fiind biruiţi de ei.

8. Războiul lui Saul împotriva amaleciţilor şi izbânda asupra lor.

9. Fiindcă Saul a încălcat poruncile profetului, Samuel alege în taină alt rege, cu numele de David, potrivit vrerii lui Dumnezeu.

10. Cum filistenii au pornit într-o nouă expediţie împotriva evreilor, în timpul domniei lui Saul.

11. Lupta în doi dintre David şi Goliat, cel mai viteaz din rândul filistenilor, şi înfrângerea lui Goliat, urmata de triumful asupra filistenilor.

12. Cum Saul, admirând bărbăţia lui David, i-o dă în căsătorie pe fiica lui.

13. Cum, mai târziu, regele, care a început să-l bănuiască pe David, a căutat să-l ucidă.

14. Cum, de câteva ori, David, ameninţat de Saul să-şi piardă viaţa, a scăpat teafăr şi, deşi l-a avut de două ori pe Saul la cheremul lui, putând să-l ucidă, l-a cruţat.

15. Aflaţi în război cu filistenii, evreii sunt învinşi şi regele Saul piere, împreună cu fiii săi în lupta împotriva duşmanilor.

Cartea cuprinde un interval de 23 de ani.

CAPITOLUL I

1. După ce au capturat Chivotul evreilor, aşa cum am spus ceva mai înainte, filistenii l-au dus în oraşul Azot, punându-l ca pe o pradă de război în preajma zeului lor: acesta se numea Dagon. Toţi cei care au pătruns la începutul zilei următoare în templu, ca să se roage propriului zeu, l-au găsit chiar pe el în postura de închinător al Chivotului: zăcea pe podea, prăvălit de pe soclul unde stătuse până atunci. L-au pus din nou la locul său, suportând cu greu cele întâmplate. Dar întrucât adeseori, când se duceau la Dagon, l-au găsit de asemenea prosternat înaintea Chivotului, cu faţa la pământ, filistenii au fost cuprinşi de-o adâncă nelinişte şi frământare sufletească. În sfârşit, Dumnezeu a trimis asupra oraşului Azot şi a ţinutului împrejmuitor mari năpaste şi molime. Căci oamenii mureau de pântecăraie şi chinuri cumplite, având parte de un sfârşit groaznic: mai înainte ca sufletul să-şi părăsească trupul în zbaterile morţii, măruntaiele lor, intrate în putrefacţie, ca urmare a bolii, se revărsau de la sine. În întreaga regiune şoareci nenumăraţi s-au ivit din pământ şi făceau prăpăd, necruţând nici paiul, nici rodul. Când locuitorii din Azot au fost copleşiţi de rele şi n-au mai putut să-şi îndure nenorocirile, ei şi-au dat seama că numai Chivotul Domnului i-a târât într-un asemenea necaz, izbânda şi capturarea Chivotului fiind plătite de ei nespus de scump. Au trimis soli la ascaloniţi, rugându-i să primească ei Chivotul. Acestora nu le-a displăcut rugămintea celor din Azot, de aceea au încuviinţat-o fără şovăială. Cum au preluat Chivotul, le-au căzut pe cap aceleaşi năpaste: nenorocirile locuitorilor din Azot erau aduse împreună cu Chivotul în mijlocul celor care îl luau în primire. La rândul lor, ascaloniţii au dat altora Chivotul. Nici la aceştia n-a rămas prea mult: de îndată ce şi ei erau bântuiţi de molime, îl şi expediau repede în oraşul învecinat. Astfel Chivotul a cutreierat ţara, poposind în cele din urmă în cele cinci oraşe ale filistenilor, şi fiecare şi-a plătit în aceeaşi măsură birul pentru faptul că a sosit la ele.

2. Atunci, atât cei ce fuseseră tocmai loviţi de aceste nenorociri ca şi cei care doar auziseră despre ele şi fuseseră avertizaţi prin pilda celorlalţi să nu plătească cu un preţ atât de scump prezenţa Chivotului, s-au gândit la calea sau mijlocul prin care să se descotorosească de el. S-au întrunit, aşadar, căpeteniile celor cinci oraşe: Gitta şi Accaron, şi Ascalon, aşijderea Gaza şi Azot, ca să vadă împreună ce aveau de făcut. Primii au fost de părere ca Chivotul să fie trimis înapoi evreilor, căci era vădit că Dumnezeu însuşi căşunase nenorocirile asupra oraşelor lor ca să se răzbune pentru că îl adăpostiseră între zidurile lor. Dar ceilalţi au susţinut că lucrurile nu pot să stea aşa şi se înşală cei ce pretind că asta ar fi pricina nenorocirilor abătute asupra lor. Chivotul nu poate să fie înzestrat cu atâta putere. Dacă Dumnezeu ar fi ţinut atât de mult la el, atunci nu l-ar fi lăsat să încapă pe mâinile oamenilor străini. Aceştia îşi sfătuiau semenii să se liniştească şi să întâmpine cu inima curată şi împăcată orice se întâmplă, gândindu-se că pricina trebuie căutată chiar în sânul naturii şi

că în scurgerea vremii este firesc ca şi trupurile, şi pământul, şi plantele, şi toţi muritorii să fie supuşi unor asemenea schimbări. Asupra opiniilor înfăţişate mai înainte a triumfat sfatul acelor bărbaţi care dăduseră dintotdeauna dovadă de pricepere şi înţelepciune, fiind şi de data asta cei mai indicaţi să aducă dezlegarea disputei. Ei au fost de părere ca Chivotul să nu fie nici păstrat, nici înapoiat; mai degrabă să se toarne cinci statuete de aur, câte una pentru fiecare oraş, ca nişte daruri aduse lui Dumnezeu, fiindcă a salvat locuitorii cetăţilor şi le-a cruţat viaţa atunci când aceştia au fost copleşiţi de nenorociri cărora nu le mai puteau face faţă. Totodată să se facă şi mulţi şoareci de aur, aidoma celor care năpădiseră ţinutul şi-l pustiiseră. Statuetele şi rozătoarele de aur urmau să fie închise într-o lădiţă şi puse deasupra Chivotului, înjghebându-se un car nou pentru acestea. La el să fie înjugate două vaci care fătaseră prima oară, iar viţeii lor să fie opriţi şi închişi în grajd, ca să nu fugă după mamele lor, stânjenindu-le, încât, mânate de dorul lor, ele să se întoarcă acasă mai repede. Vacile înhămate la carul cu Chivotul să fie conduse la o răspântie unde să fie lăsate de izbelişte, ca să poată porni încotro vor dori. Dacă se vor îndrepta înspre evrei şi vor înainta către ţinuturile lor, să se deducă din asta că Chivotul a fost sursa nenorocirilor. Dacă însă pornea într-o altă direcţie, după spusele sfătuitorilor carul trebuia să fie urmărit şi adus înapoi, dovedindu-se faptul că Chivotul nu avea puterea să pricinuiască asemenea nenorociri.

3. Sfatul acesta a fost socotit mai înţelept şi s-a trecut la transpunerea lui în faptă. După ce toate au fost îndeplinite aşa cum am spus mai înainte, carul a fost mânat până la răspântie, după care însoţitorii l-au părăsit întorcându-se acasă. Vacile au mers înainte şi şi-au văzut de drum, ca şi cum cineva le-ar fi condus; le urmau îndeaproape căpeteniile filistenilor, dornice să afle unde se vor opri vitele şi încotro se vor îndrepta ele. În preajmă se afla un sat al seminţiei lui Iuda, denumit Bethsama. Până la hotarul lui au venit vacile şi, cu toate că, dacă mai înaintau, ar fi dat de un câmp mare şi frumos, ele n-au mers mai departe, oprindu-şi carul în acel loc. Pentru săteni a fost o privelişte frumoasă, care i-a înveselit. Era chiar în toiul verii, aşa că toţi se aflau pe câmp la strângerea recoltei; de îndată ce au văzut Chivotul, mânaţi de curiozitate, mâinile lor şi-au întrerupt lucrul, ei alergând bucuroşi înspre car. Au luat din el Chivotul şi lădiţa unde se găseau statuetele şi şoarecii de aur, punându-le împreună pe o piatră mare aflată pe câmp. Au închinat strălucite jertfe Domnului şi s-au ospătat, aducând drept ardere de tot carul împreună cu vacile înhămate la el. Văzând acestea, căpeteniile filistenilor s-au întors şi s-au îndreptat spre casele lor.

4. Cumplita mânie a Domnului i-a urmărit pe localnici şi pe cei şaptezeci de bărbaţi din Bethsama[2], care atinseseră Chivotul fără să fie demni de aşa ceva (căci nu erau preoţi), fiind răpuşi de un trăsnet. Locuitorii satului acela i-au plâns pe cei ucişi şi au purtat după ei doliul îngăduit de datină pentru cei pedepsiţi de dreptatea lui Dumnezeu, fiecare bocindu-şi ruda apropiată. De aceea s-au socotit nedemni să mai păstreze la ei Chivotul şi au trimis soli la obştescul Sfat al evreilor, ca să-l anunţe că filistenii au înapoiat Chivotul. De îndată ce au primit vestea, evreii l-au strămutat la Cariathiarim, un oraş care se învecinează cu Bethsama. Acolo a fost depus în casa levitului Aminadab, bucurându-se de o deosebită preţuire datorită faptului că avea o fire dreaptă şi se temea de Dumezeu, căci locul unde sălăşluieşte un om drept este pe placul Domnului. De slujirea Chivotului s-au îngrijit fiii lui Aminadab vreme de douăzeci de ani. Atâta timp a rămas Chivotul la Cariathiarim, după ce s-a aflat patru luni în stăpânirea filistenilor.

CAPITOLUL II

1. Deoarece în tot răstimpul cât Chivotul a fost în stăpânirea oraşului Cariathiarim întregul popor s-a dedicat rugăciunilor şi jertfelor şi a dovedit multă evlavie şi râvnă în slujirea lui Dumnezeu, proorocul Samuel, văzând supunerea lui, a socotit că a venit momentul potrivit să-l vorbească despre libertate şi binefacerile ei. De aceea, el a adresat israeliţilor un discurs foarte adecvat, cu scopul de a-i atrage de partea lui, urmărind

să-l convingă. Ei le-a zis următoarele: „Bărbaţi cărora filistenii le sunt acum duşmani aprigi, dar Dumnezeu a început să le redevină favorabil şi prietenos, voi trebuie nu numai să năzuiţi spre libertate, ci să faceţi şi ceea ce se cuvine pentru dobândirea ei! Nu puteţi râvni să scăpaţi de dominaţia străină fără să porniţi împotriva celora ce vă ţin în robie. Respectaţi, aşadar, dreptatea, alungaţi nechibzuinţa din cugetele voastre, slujiţi cu credinţă şi rugaţi-vă din tot sufletul Domnului, stăruind mereu în cinstirea Lui! Câtă vreme veţi face aşa, bunurile se vor revărsa asupra voastră, veţi scăpa de robie şi veţi triumfa asupra vrăjmaşilor, ceea ce n-aţi putea obţine altfel nici cu armele, nici cu puterea trupească, nici cu ajutorul unor oşti numeroase. Nu unor asemenea mijloace le-a făgăduit Dumnezeu izbânda, ci evlaviei şi dreptăţii. Eu vă asigur că această promisiune va fi dusă la îndeplinire!" Vorbele rostite de el au stârnit avântul poporului, care a primit cu bucurie îndemnul său, consimţind să facă ceea ce era pe placul lui Dumnezeu. Samuel l-a chemat atunci să se întrunească în oraşul ce se cheamă Masphath. Numele acesta înseamnă în limba ebraică „învederat". Acolo au scos apă din fântâni, au adus libaţii şi s-au ospătat o zi întreagă, închinându-se.

2. Această întrunire n-a rămas ascunsă filistenilor; de îndată ce au aflat de ea, aceştia au venit împotriva evreilor cu o oaste numeroasă, sperând să-l la prin surprindere şi nepregătiţi. Consternaţi de acest fapt, ei au început să facă larmă şi să se înspăimântate, alergând până la Samuel, căruia i-au vorbit astfel: „Cum amintirea recentelor înfrângeri stăruie încă, frica a pătruns în sufletele noastre şi de aceea preferăm să stăm liniştiţi, ca să nu aţâţăm şi mai mult puterea duşmanilor. Adunaţi aici sub conducerea ta, doar pentru rugi, jertfe şi legăminte solemne, împotriva noastră, goi şi dezarmaţi, îşi pornesc atacul duşmanii. Altă scăpare nu mai avem decât la tine şi la Dumnezeu, pe care tu să-l rogi să ne scape din mâinile filistenilor!" Samuel i-a îndemnat pe evrei să nu-şi piardă cumpătul şi le-a făgăduit că va cere el însuşi ajutorul Domnului. El a înşfăcat un miel neînţărcat şi l-a dus drept jertfă pentru popor, implorându-l pe Dumnezeu să-l apere în bătălie de urgia filistenilor, fără să-l mai lase iarăşi pradă nenorocirilor. Domnul i-a ascultat ruga şi a primit cu dragă inimă şi înţelegere jertfa, promiţând că va dărui evreilor izbânda şi sporirea puterii lor. Pe când victima se mai afla pe jertfelnic, nemistuită în întregime de flacăra sacră, trupele vrăjmaşe au ieşit din tabăra lor şi s-au pregătit de luptă, însufleţite de speranţa victoriei, închipuindu-şi că iudeii erau lipsiţi de apărare, fiindcă nu aveau arme şi nici locul nu era potrivit pentru bătălie. Dar lucrurile au luat o asemenea întorsătură încât, chiar dacă o prezicea cineva, nu l-ar fi crezut nimeni. Căci mai întâi Dumnezeu a stârnit dedesubtul filistenilor un cutremur de pământ şi i-a zgâlţâit atât de tare încât nu se mai puteau ţine pe picioare, bălăbănindu-se încolo şi încoace sau alunecând în crăpăturile ivite în glie. Apoi a prăvălit asupra lor tunete cumplite şi fulgere învăpăiate, pentru ca feţele lor să pară că erau pârjolite; astfel, duşmanii şi-au aruncat armele din mâini, rupând-o la fugă, fără să mai aibă nimic pe ei. Atunci Samuel a năvălit cu întregul popor asupra fugarilor, i-a ucis pe mulţi dintre ei, iar pe ceilalţi i-a urmărit până la Correa, loc care se cheamă şi astăzi aşa. Aici a înălţat el, ca o adeverire a victoriei şi a fugii duşmanilor, un stei de stâncă pe care l-a numit „Voinicul", deoarece Dumnezeu le-a dat iudeilor voinicia de a-şi învinge vrăjmaşii.

3. După acest măcel, filistenii nu s-au mai încumetat să mai poarte război cu israeliţii, ci s-au potolit, cuprinşi de frică şi amin-tindu-şi de cele întâmplate. Deplina încredere care îi însufleţise odinioară pe filisteni în luptele lor cu israeliţii a dispărut o dată cu victoria acestora asupra lor. Iar Samuel a pornit cu trupe puternice împotriva filistenilor, pricinuindu-le o grea înfrângere şi a umilit astfel pentru totdeauna trufia lor. De asemenea, le-a luat şi ţinutul pe care l-au răpit de la iudei când i-au biruit în război. El se întindea de la hotarul Gittei şi până la oraşul Accaron. Ceilalţi canaaniţi au păstrat în vremea aceea legăturile de pace şi prietenie cu israeliţii.

CAPITOLUL III

1. După aceea proorocul Samuel a împărţit poporul aşa cum se cuvenea şi fiecărei părţi i-a hărăzit câte

o singură cetate, poruncind ca acolo să se adune cei care aveau de dezbătut pricinile lor controversate. De două ori pe an, el se ducea în acele oraşe ca să facă dreptate şi multă vreme a împărţit judecăţi fără cusur.

2. După aceea, când bătrâneţea l-a împovărat, încât nu-şi mai putea îndeplini obişnuitele îndatoriri, Samuel a încredinţat fiilor săi conducerea şi grijile statului: numele celui mai mare era Ioel, iar al mezinului Abia. Unul urma să aibă reşedinţa la Bethel, altul la Barsube şi să facă dreptate, împărţind între ei poporul care li se supunea. Amândoi au fost o pildă grăitoare şi o dovadă că nu toţi au o fire asemănătoare cu cei ce i-au zămislit şi adesea din părinţi răi se nasc copii buni şi drepţi, în timp ce din părinţi cumsecade răsar odrasle neizbutite. Căci abătându-se de la purtarea cinstită a tatălui lor, ei au mers pe o cale opusă şi, ahtiaţi după daruri şi câştiguri, au dat judecăţi strâmbe şi în sentinţele lor nu se călăzeau după adevăr, ci după interesul personal. Atraşi de desfătări voluptuoase, ei se împotriveau voinţei Domnului şi autorităţii proorocului, tatăl lor, care se străduise atât de mult ca să sădească spiritul dreptăţii în mijlocul mulţimii.

3. Când însă fiii proorocului au zdruncinat prin nelegiuirile lor ordinea de odinioară a statului, poporul nu s-a împăcat deloc cu isprăvile lor şi venea în număr mare la Samuel, care locuia pe atunci la Armatha, fără a-i înfăţişa numai nedreptăţile fiilor lui, ci plângându-se de faptul că bătrâneţea şi slăbiciunile vârstei nu-i mai îngăduie să conducă treburile la fel ca în vremurile de demult. Toţi îl rugau şi stăruiau să le aleagă el însuşi un rege care să poată cârmui neamul şi să-l tragă la răspundere pe filisteni pentru nedreptăţile pe care le-au făcut odinioară. Aceste vorbe l-au tulburat adânc şi l-au frământat pe Samuel, datorită înnăscutului simţ de dreptate şi urii sale faţă de regi. El avea o deosebită predilecţie pentru domnia celor aleşi, un stat în măsură să facă popoarele fericite şi asemenea zeilor. Pretenţiile mulţimii l-au îngrijorat şi preocupat atât de mult, încât nu mai ştia nici de mâncare, nici de somn, ci rămânea de veghe noaptea întreagă, chibzuind în sinea lui la starea lucrurilor.

4. Pe când se zbuciuma în felul acesta, i s-a arătat Dumnezeu şi l-a mângâiat cu următoarele vorbe: „Nu se cade să te mâhnească prea mult poftele mulţimii, fiindcă, de fapt, nu atât pe tine, cât mai degrabă pe mine mă dispreţuieşte când doreşte să-l fiu nu numai eu rege. Încă de pe vremea când i-am scos din Egipt, evreii au început să nu mă mai recunoască drept conducător. Dar în curând se vor căi adânc, deoarece nimic nu poate împiedica inevitabilul să se întâmple. Ei vor deplânge amarnic faptul că m-au dispreţuit, dovedindu-se nerecunoscători atât faţă de sfaturile mele, cât şi faţă de tine, proorocul lor. Îţi cer totuşi acum să le alegi un rege pe care ţi-l voi indica. Mai întâi să le zugrăveşti pe îndelete necazurile pe care le vor îndura sub sceptrul regilor şi le vei atrage atenţia asupra schimbării dorite de ei cu atâta lipsă de chibzuinţă!"

5. La auzul acestor vorbe, Samuel i-a chemat în zorii zilei pe iudei la o adunare şi s-a arătat gata să le aleagă un rege. A spus însă că mai întâi se cuvine să le descrie ce-o să li se întâmple sub domnia regilor şi ce neajunsuri vor avea de întâmpinat: „Aflaţi, aşadar, că mai întâi ei vă vor lua copiii şi pe unii îi vor face vizitii carelor, pe alţii călăreţi şi străji în gărzile de corp; aşijderea, alergători cercetaşi, căpetenii peste o mie sau peste o sută de ostaşi; pe ceilalţi îi vor face, la rândul lor, meşteşugari, făuritorii armelor, carelor de război şi uneltelor lor, ba chiar îi vor folosi fie ca lucrători sau paznici de ţarini, fie ca argaţi la viile proprii. Nu va rămâne nici un lucru pe care să nu-l înfăptuiască la poruncă, la fel ca nişte robi cumpăraţi de ei. Şi fiicele voastre vor fi luate ca să le prepare pomezi şi să le gătească mâncare sau să le coacă pâinile şi vor îndeplini toate treburile pe care sunt silite să le facă sclavele stăpânite de teama bătăilor şi chinurilor. Regii vă vor lua şi proprietăţile ca să le dăruiască famenilor şi însoţitorilor lor, iar" turmele vi le vor împărţi la unii şi la alţii. Ca să scurtez vorbele, voi şi toţi ai voştri vor deveni robi şi slujitorii regilor. Şi când acestea se vor înfăptui întocmai, poate că atunci vă veţi aminti de vorbele mele şi, căinându-vă pentru relele îndurate, îl veţi implora pe Dumnezeu să se milostivească de voi şi să vă slobozească de domnia regilor. Dar el nu va asculta rugile voastre şi vă va lăsa să ispăşiţi păcatul, primindu-vă pedeapsa cuvenită pentru proasta hotărâre

luată acum!"

6. Mulţimea a rămas însă surdă la ceea ce îi prezisese proorocul şi a persistat în părerea care i se înrădăcinase în minte. Ea nu putea să renunţe la propria-i propunere şi nu s-a sinchisit de vorbele lui Samuel, ci a stăruit cu încăpăţânare, cerând să aibă un rege, fără să se îngrijoreze de ce-i hărăzea viitorul. Ca să se răzbune pe duşmanii lui, poporul avea nevoie de un rege care să-l conducă pe câmpul de luptă. Nu era lipsit de noimă faptul că, atâta vreme cât vecinii îşi aveau regii lor, şi el să-şi dorească unul aidoma acestora. Când a văzut că oamenii nu au fost deloc tulburaţi de proorocirile lui, ci stăruiau în hotărârea lor, Samuel le-a zis: „Să plece acum fiecare la casa lui şi, la momentul potrivit, de îndată ce Dumnezeu mi-l va numi pe cel ales să vă fie rege, vă voi chema din nou la mine!"

CAPITOLUL IV

1. Era pe atunci în seminţia lui Beniamin un om de obârşie aleasă şi cu obiceiuri bune, care se numea Chiş. El avea un fiu. Tânărul era foarte chipeş la înfăţişare şi înalt de statură, curajul şi mintea lui stând mai presus de înfăţişarea exterioară. El se chema Saul. Într-o zi, acestui Chiş i-au dispărut de pe izlaz cele mai frumoase asine (căci el avea în stăpânirea lui un număr mare de asini). În căutarea asinelor rătăcite, şi-a trimis ca atare propriul fiu, împreună cu o slugă. După ce a cutreierat pe urmele asinelor seminţia părintească, a trecut la altele; deoarece şi acolo le-a căutat în zadar, el a hotărât să se întoarcă acasă, astfel ca părintele lui să nu-şi facă griji în privinţa întârzierii sale. O dată ajunşi aproape de oraşul Armatha, slujitorul lui l-a anunţat că acolo se afla un adevărat prooroc, sfătuindu-l să meargă la el (în speranţa că va afla de la el ce s-a întâmplat cu asinele), dar Saul i-a spus că nu i-a mai rămas ca să-l plătească pe prooroc, fiindcă şi-a cheltuit banii cu hrana din timpul călătoriei. Slujitorul i-a răspuns că mai avea a patra parte dintr-un siclu, pe care putea să o dea proorocului (el se înşela în această privinţă, neştiind că proorocul nu accepta nici o răsplată), aşa că s-au îndreptat spre el. La porţile cetăţii ei au dat peste nişte fete venite să la apă şi le-au întrebat unde locuia proorocul. Fetele le-au arătat casa, îndemnându-i să se grăbească înainte ca gazda să se aşeze la masă: el invitase mulţi oameni la ospăţ şi datoria lui era să la loc înainte de sosirea invitaţilor. Dar Samuel poftise numeroşi oameni la ospăţ cu un scop anume. Întrucât el se rugase zilnic ca Dumnezeu să-l dezvăluie cine va fi rege, Domnul i-a promis cu o zi înainte că în dimineaţa următoare va da totul la iveală, trimiţându-i la timpul potrivit un tânăr din seminţia lui Beniamin. Proorocul stătea atunci pe acoperişul casei sale şi aştepta sosirea tânărului, iar la ora potrivită a coborât ca să meargă la masă. L-a întâlnit pe Saul la uşa casei sale şi Dumnezeu i-a arătat printr-un semn că el va fi regele poporului. Saul s-a îndreptat spre Samuel, i-a dat bineţe şi l-a rugat să-l arate unde locuia proorocul, fiindcă era străin şi nu ştia. Gazda i-a răspuns că era chiar el, l-a condus la masă şi i-a spus că, în privinţa asineior, să nu-şi mai facă griji; el însuşi va dobândi cea mai mare cinste. Atunci Saul i-a zis: „Aceasta întrece toate aşteptările mele, stăpâne, şi seminţia mea pare prea măruntă ca să dea din rândurile sale un rege. Iar familia mea este mai neînsemnată decât celelalte familii. Tu glumeşti şi râzi de mine câtă vreme vorbeşti despre lucruri prea mari ca să le pot atinge!" Dar proorocul l-a condus la masă, unde l-a aşezat împreună cu slujitorul său în fruntea celorlalţi invitaţi, care erau în număr de şaptezeci. A poruncit slugilor lui să-l dea porţia regească.

Când a venit ceasul odihnei, ceilalţi oaspeţi s-au dus la ei acasă. Dar Saul a rămas peste noapte sub acoperişul proorocului, împreună cu slujitorul lui.

2. Când s-au ivit zorii zilei, Samuel l-a sculat din pat pe Saul şi au purces împreună la drum. De îndată ce au ieşit în afara oraşului, l-a îndemnat să-şi trimită slujitorul înainte, iar el însuşi să rămână pe loc, fiindcă vroia să-l spună ceva fără să mai fie nimeni de faţă. Atunci Saul şi-a îndepărtat slujitorul. Luând dintr-un vas untdelemn sfânt, Samuel l-a turnat pe capul tânărului, apoi l-a sărutat şi i-a zis: „Află că Dumnezeu te vrea rege ca să te războieşti cu filistenii şi să-l răzbuni pe evrei. Ceea ce doresc să spun va fi semnul care-ţi va

adeveri acestea. Când vei pleca de aici, vei întâlni pe drum trei oameni îndreptându-se spre Bethel, să se închine. Primul va duce trei pâini, al doilea – un ied, iar cel de-al treilea – un burduf cu vin. Ei toţi vor da bineţe, vorbindu-ţi prieteneşte, şi-ţi vor dărui două pâini pe care tu să le primeşti. De acolo vei ajunge la locul ce se cheamă mormântul Rachelei, unde vei da de nişte oameni care te vor vesti că asinele au fost găsite. Apoi vei sosi la Gabatha, unde vei întâlni o ceată de prooroci şi, pătruns de duhul Domnului, vei începe să prooroceşti şi tu, astfel încât toţi cei ce te vor vedea, uluiţi de minunea întâmplată, îşi vor spune: «Cum de are parte de această fericire fiul lui Chiş?» Când ţi se vor adeveri aceste semne prevestitoare, să ştii că Dumnezeu este cu tine; urmează după aceea bun găsit tatălui şi rudelor tale. Vei veni la Galgala atunci când te voi chema ca să aducem Domnului jertfă de împăcare pentru ajutorul pe care ni-l dă!" După ce i-a spus şi i-a dezvăluit aceste lucruri, Samuel l-a lăsat pe tânăr să plece. Lui Saul i s-au adeverit întocmai cele prezise de Samuel.

3. Cu prilejul întoarcerii acasă, când ruda lui, Abenar (căci el îi era cel mai drag dintre toate neamurile sale), l-a întrebat cum a decurs călătoria şi ce i s-a întâmplat pe drum, Saul nu i-a ascuns nimic, nici că a fost la proorocul Samuel, nici că acesta i-a spus că asinele fuseseră găsite. A păstrat însă tăcerea despre domnia lui şi despre cele ce o priveau, fiindcă s-a temut că va stârni invidie şi nu va fi crezut pe cuvânt. Saul a găsit de cuviinţă că nu era sigur şi nici înţelept să împărtăşească acestuia propria taină, cu toate că-i era cel mai bun prieten dintre rude şi cel mai iubit dintre consângenii lui. După părerea mea el a socotit că firea omenească este făcută astfel încât chiar şi celui mai bun prieten sau rudă apropiată nu-şi păstrează bunăvoinţa până la capăt şi că simţămintele nu rămân la fel faţă de cel înzestrat de Dumnezeu cu mult noroc, stârnind răutatea şi invidia celor mai nobili.

4. Apoi Samuel a chemat în oraşul Masphath poporul şi i-a adresat cuvintele pe care Dumnezeu i-a poruncit să le spună: după ce le-a dăruit libertatea şi le-a supus duşmanii, evreii nu şi-au mai amintit de binefacerile sale, neştiind că El era cel mai potrivit să cârmuiască, nefiind un alt conducător mai bun decât Dumnezeu. Cu toate acestea, ei preferă să aibă drept rege un om care îi va înjuga ca pe nişte vite, după pofta şi bunul plac al firii sale pătimaşe, fără să pună frâu puterii ce-o deţine. Oricum, craiul nu va fi în stare să apere şi să ocrotească neamul omenesc, aşa ca Dumnezeu, care l-a creat. Dar fiindcă aceasta le e vrerea şi i-au adus Domnului o asemenea jignire, barem să se grupeze după seminţii şi familii, ca să se facă tragerea la sorţi.

5. Când însă evreii au făcut ceea ce li s-a cerut, sorţii au căzut asupra seminţiei lui Beniamin. Ajungându-se la rude, sorţii au ales familia Matris şi, când a venit rândul bărbaţilor, domnia a fost atribuită lui Saul, fiul lui Chiş. La primirea veştii, el s-a ascuns, ca să nu pară, după opinia mea, că era atât de ahtiat după putere. Căci Saul îşi vădea astfel cumpătarea şi modestia, fiindcă în vreme ce alţii de-abia îşi stăpânesc bucuria pricinuită de un succes mărunt şi se ivesc în faţa tuturor, el, care fusese ales să fie rege peste un popor numeros, se arăta atât de puţin dispus să se făleasca cu noua sa demnitate, încât se ascundea de cei pe care urma să-l cârmuiască, silindu-i pe aceştia să-şi dea osteneala să-l caute. Saul nu-şi făcea apariţia de nicăieri, ceea ce a stârnit îngrijorarea şi neliniştea mulţimii, aşa că Samuel l-a rugat pe Dumnezeu să-l indice unde se află, pentru ca tânărul să poată fi văzut de toţi. Când Dumnezeu i-a dezvăluit ascunzătoarea în care se adăpostea Saul, Samuel a trimis pe cineva să-l aducă, iar după sosirea lui, l-a aşezat în mijlocul mulţimii. El îi depăşea pe toţi şi înfăţişarea lui era cu adevărat regească.

6. Apoi proorocul a spus: „Acesta este cel pe care Domnul vi l-a dat ca rege. Iată cum îi întrece pe toţi şi merită să vă fie conducător!" Atunci poporul a strigat: „Trăiască regele!", dar proorocul, care aşternuse în scris evenimentele viitoare, le-a citit în prezenţa regelui, depunând cartea în Tabernacol, spre a fi o mărturie pentru totdeauna a celor prezise de el. După ce a făcut acestea, a împrăştiat mulţimea; el însuşi s-a întors în oraşul Armatha, care era locul său de baştină. Dar Saul s-a îndreptat spre Gabatha, de unde se trăgea, însoţit

de urările de bine ale multora, care i-au arătat cinstea cuvenită unui rege. Au fost însă şi unii netrebnici care l-au dispreţuit, alţii l-au şi batjocorit, neaducându-i nici un dar, şi prin faptele şi vorbele lor au vrut să arate că Saul nu era pe placul lor.

CAPITOLUL V

1. După o lună, Saul şi-a întărit autoritatea în faţa tuturora datorită războiului pe care l-a purtat cu Naases, regele ammaniţilor. Acesta a întreprins o expediţie împotriva iudeilor care locuiau dincolo de Iordan şi le-a pricinuit multe rele, căci nu numai că le-a cucerit oraşele, ci i-a subjugat cu brutalitate şi prin născocirile sale iscusite şi viclene nu le-a mai dat posibilitatea să scape de domnia lui, chiar dacă ei ar fi dorit acest lucru. Celor care se predaseră de bunăvoie sau fuseseră luaţi prizonieri în război, el le scotea ochiul drept, în intenţia de a-i face inapţi pentru luptă, întrucât ochiul stâng era acoperit de scut. După ce-i jefuise pe iudeii de dincolo de Iordan, regele ammaniţilor şi-a condus oastea şi împotriva celor ce se numeau galadeni. Şi-a făcut tabăra lângă capitala lor (adică Jabis) şi a trimis locuitorilor crainici cu înspăimântătoarea veste: fie să se predea, ca să li se scoată ochiul drept, fie să se expună unui asediu greu şi distrugerii oraşului lor. Aveau, aşadar, de ales între a-şi pierde un mădular al trupului şi între a pieri în întregime. Această solie i-a înspăimântat de-a binelea pe galadeni, care au şovăit să răspundă la vreuna dintre propuneri: să depună armele sau să-şi încerce norocul în război. Locuitorii au cerut un armistiţiu de şapte zile, ca să trimită soli la seminţiile înrudite, cerându-le ajutorul lor. Dacă primeau ajutoare de la acestea, ei se pronunţau pentru război, sau, în celălalt caz, spuneau că nu se vor preda, ca să le facă regele orice avea de gând.

2. Naases, care-i dispreţuia deopotrivă şi pe galaadeni şi răspunsul lor, le-a admis armistiţiul, lăsându-i să cheme în ajutor pe cine doreau ei. Asediaţii au trimis tuturor oraşelor israelite soli, ca să le înfăţişeze ameninţările lui Naases şi impasul în care ajunseseră. Când au aflat de năpasta abătută asupra jabisenilor, isra-eliţii au izbucnit în lacrimi din pricina mâhnirii care îi cuprinsese; teama i-a făcut să lase deoparte orice treabă. De îndată ce solii au ajuns şi în oraşul regelui Saul şi când au vestit primejdia care plana asupra jabisenilor, poporul a simţit aceeaşi durere ca şi ceilalţi (fiindcă îl stăpânea tristeţea pricinuită de nenorocirea fraţilor lui). Întors de la muncile câmpului în oraş, Saul şi-a găsit concetăţenii cu ochii înlăcrămaţi şi, la întrebarea lui a aflat de la aceştia veştile aduse de soli. Duhul Domnului coborând asupra sa, Saul i-a trimis pe jabiseni înapoi şi le-a făgăduit că a treia zi va veni în ajutorul lor şi că, înainte de răsăritul soarelui, prin biruinţa asupra duşmanului, îi va scăpa de frică. N-a păstrat decât pe câţiva dintre soli, ca să-l slujească drept călăuze.

3. Dornic să atragă poporul în războiul împotriva ammaniţilor prin teama de pedeapsa corporală şi să-l facă să se întrunească mai repede, Saul a tăiat vinele boilor săi şi a rostit ameninţarea că va proceda la fel şi cu cei ce nu vor veni ca să fie de faţă în ziua următoare, în preajma Iordanului, cu armele în mână, ur-mându-l pe el şi pe proorocul Samuel. De frica pedepsei ce-i ameninţa, oamenii înarmaţi s-au strâns de-a valma, la timpul cuvenit, numărătoarea lor făcându-se în oraşul Bala. Cu excepţia seminţiei lui Iuda, a cărei oaste întrunea singură suma de şaptezeci de mii, numărul celorlalţi se ridica la şapte sute de mii de oameni[2]. Saul a trecut apoi fluviul Iordan, a mărşăluit o noapte întreagă preţ de zece shoine şi, înainte de răsăritul soarelui, a şi ajuns la destinaţie. Şi-a împărţit oastea în trei tabere şi a atacat din toate părţile pe neaşteptate inamicul, pe câmpul de luptă căzând o mulţime de ammoniţi, printre care şi regele Naases însuşi. Această bătălie i-a adus lui Saul în faţa tuturor israeliţilor o faimă mai mare decât laudele şi admiraţia lor. Până şi cei care îl dispreţuiseră mai înainte şi-au schimbat părerea şi l-au preţuit ca pe cel mai bun dintre toţi. Nu s-a mulţumit numai cu salvarea jabisenilor, ci a năvălit şi în ţinutul ammaniţilor, pe care l-a pustiit, alegându-se cu o pradă bogată, şi s-a întors acasă aureolat de glorie. Acest succes al lui Saul a bucurat nespus de mult mulţimea, mândră de faptul că avea un asemenea rege. În dauna celor care susţineau odinioară că domnia lui nu-i

folositoare, nici înfloritoare, se rosteau următoarele mustrări. „Unde sunt aceştia acum? Să-şi ispăşească pedeapsa cuvenită!" Ei erau condamnaţi aşa cum obişnuieşte poporul atunci când norocul îl îmboldeşte împotriva celor care i-au dispreţuit mai înainte favoritul. Saul le-a mulţumit pentru zelul arătat, ca şi pentru bunăvoinţa lor faţă de el, şi s-a opus prin jurământ ca unul dintre fraţii din seminţie să sufere în ziua aceea supliciul morţii. I se părea fără noimă ca izbânda dăruită de Dumnezeu să fie pângărită prin uciderea unui consângean. Era mai nimerit ca această zi să fie sărbătorită prin iubire frăţească şi prin ospeţe.

4. Când Samuel a spus că Saul trebuie să fie uns din nou, spre a fi confirmat rege, toţi s-au adunat în oraşul Galgala: în acel loc le poruncise Samuel să se întrunească. În văzul mulţimii, proorocul l-a uns iarăşi cu untdelemnul sfânt pe Saul, numindu-l rege pentru a doua oară. În acest chip, statul evreilor s-a schimbat în regat. În timpul lui Moise şi al discipolului său Iesus, care a stat în fruntea oştirii, cârmuirea a aparţinut celor aleşi. După moartea amândurora, vreme de optsprezece ani, poporul n-a mai avut parte de un conducător. După aceea s-a revenit la vechea formă de guvernare, unde decizia supremă era de fiecare dată încredinţată celui care se dovedise cel mai destoinic în război, distingându-se prin vitejia lui. De aceea, întreaga perioadă în care s-a folosit această formă de guvernare a fost numită a Judecătorilor.

5. Proorocul Samuel, care-i chemase pe evrei la adunare, le-a cuvântat astfel: „Pe atotputernicul Dumnezeu, care i-a adus la viaţă pe fraţii minunaţi, vorbesc de Moise şi Aaron, iar pe strămoşii noştri i-a scăpat de dominaţia egiptenilor şi de robie la care erau supuşi, vă conjur ca, fără să fiţi stăpâniţi de ruşine, nici cuprinşi de teamă ori de alt simţământ, să mărturisiţi dacă am săvârşit vreun rău sau vreo strâmbătate, fie din setea de câştig, fie din firească dorinţă de îmbogăţire, fie că l-am părtinit pe unul în dauna celuilalt. Mă puteţi învinui că am luat un viţel, o oaie sau ceva asemănător (deşi eşti scutit de vină dacă ţi le-ai însuşit pentru hrană), luând vita de povară a cuiva, spre a o folosi pentru lucrările mele în paguba altuia. Toate acestea să le spuneţi pe şleau, în prezenţa regelui nostru!" Ei i-au strigat că n-a săvârşit nicicând asemenea isprăvi, ci a împărţit poporului dreptatea cu cinste şi pricepere.

6. După ce a primit strălucita confirmare a faptelor sale din partea tuturora, Samuel le-a mai zis următoarele: „Deoarece aţi admis că n-aveţi să-mi reproşaţi nici o nelegiuire, îngăduiţi-mi acum şi mie să vă declar deschis cât de grav aţi greşit faţă de Dumnezeu când v-aţi dorit un rege. Trebuie să vă amintiţi că strămoşul vostru Iacob a sosit în Egipt prigonit de foamete, împreună cu doar şaptezeci de oameni din neamul nostru. Când aici au răsărit din el mii şi mii de vlăstare, pe care egiptenii îi supuneau unei robii grele şi strigătoare la cer, Dumnezeu, înduplecat de rugile părinţilor noştri, a scos poporul din năpastă fără ajutorul vreunui rege, trimiţându-i pe cei doi fraţi, Moise şi Aaron, iar ei v-au condus până în ţara stăpânită acum de noi. În pofida binefacerilor Domnului, voi aţi nesocotit, totuşi, evlavia şi cinstirea lui. Cu toate acestea, El v-a eliberat iarăşi din jugul duşmanilor noştri: mai întâi v-a făcut să depăşiţi puterea asiri-enilor, apoi v-a lăsat să-l învingeţi pe ammaniţi, pe moabiţi şi, în cele din urmă, pe filisteni. Aţi înfăptuit acestea nu cu ajutorul regilor, ci sub conducerea lui Iephtes şi Ghedeon. Ce nebunie v-a împins să vă sustrageţi puterii divine, consimţind să vă supuneţi regelui? Eu v-am ales totuşi un rege pe care Dumnezeu l-a indicat. Pentru a da la iveală mânia şi indignarea Domnului împotriva voastră, fiindcă v-aţi dorit cârmuirea unui rege, voi face în aşa fel încât să vă convingeţi singuri prin semne divine de netăgăduit. Îl voi ruga pe Domnul ca, acum, în toiul verii, să vă facă martorii unei furtuni cum nu s-a mai văzut niciodată pe aceste meleaguri!" De-abia spusese Samuel poporului acestea, că s-a şi dezlănţuit o cumplită furtună, cu tunete şi trăsnete şi grindină, ca o adeverire a faptului că Domnul întărea toate vorbele profetului, încât oamenii pătrunşi de groază, au recunoscut ca greşiseră din nechibzuinţă. Aşadar, l-au rugat pe prooroc ca, aidoma unui părinte bun şi blând, să implore îndurarea Domnului pentru ei, astfel încât să le ierte păcatul prin care l-au înfruntat şi nedreptăţit. Samuel le-a făgăduit că va cere pentru ei îndurarea lui Dumnezeu, înduplecându-l imediat.

Dar el i-a sfătuit să stăruie pe calea binelui şi a dreptăţii, fără să uite niciodată pacostea îndurată pentru faptul că s-au abătut de la virtute, de asemenea să-şi amintească de minunile săvârşite de Dumnezeu şi de Legile date de Moise, dacă ţin la propria bunăstare şi ţin la fericirea regelui lor. Le-a spus că, de îndată ce nu vor asculta îndemnurile sale, şi peste ei, şi peste regele lor se va prăvăli cumplita lovitură a Domnului. După ce a vorbit astfel evreilor, Samuel i-a lăsat să plece la casele lor, domnia lui Saul fiind din nou confirmată.

CAPITOLUL VI

1. Din rândurile poporului, Saul a ales vreo trei mii de oameni, două mii fiind păstraţi pentru garda lui de corp, iar sediul lor era oraşul Bethel. Pe ceilalţi i-a dat să fie gărzile de corp ale fiului său Ionatas şi i-a trimis la Gaba. El însuşi a luat cu asalt o tabără de apărare a filistenilor, situată nu departe de Galgala. Căci filistenii care locuiau în Gaba îi biruiseră pe iudei, le luaseră armele şi în cele mai întărite locuri ale ţinutului au pus garnizoane, interzicându-le atât făurirea obiectelor din fier, cât şi folosirea celor făcute din el. Prin această oprelişte, agricultorii care aveau nevoie de scule, ca de pildă brăzdarul plugului, cazmaua sau orice altă unealtă necesară la munca câmpului, trebuiau să meargă la filisteni, spre a fi făurite de aceştia. Când au primit vestea distrugerii taberei lor de apărare, filistenii s-au indignat şi, socotind că li se aducea o mare jignire, au pornit războiul împotriva iudeilor. Oastea lor era alcătuită din trei sute de mii de pedestraşi şi treizeci de mii de care de luptă şi şase mii de călăreţi, iar tabăra şi-au instalat-o lângă oraşul Machma. De îndată ce a aflat ştirea, Saul, regele evreilor, s-a îndreptat spre Galgala şi a trimis în întreaga ţara crainici, ca să cheme poporul la luptă împotriva filistenilor, pentru apărarea libertăţii, preamărindu-i prin vorbe puterea şi ponegrindu-i ca demni de dispreţ pe vrăjmaşii lui, astfel încât iudeii n-au arătat nici o şovăială ca să-l înfrunte în luptă pe aceştia. Dar când au dat cu ochii de uriaşa mulţime a filistenilor, trupele lui Saul s-au înspăimântat cumplit, iar unele dintre ele s-au ascuns în peşteri, cele mai multe fugind spre ţinutul de dincolo de Iordan, care aparţinea seminţiilor Gad şi Rubel.

2. Saul a trimis proorocului soli care să-l cheme, ca să se sfătuiască împreună în privinţa războiului şi a desfăşurării evenimentelor. Samuel i-a cerut să-l aştepte şi să pregătească victimele hărăzite jertfelnicului; după şase zile va veni el însuşi şi în a şaptea zi vor aduce jertfa şi abia după aceea să înceapă lupta cu duşmanii. Saul a aşteptat vreme de şase zile, aşa cum îi spusese proorocul, dar nu s-a supus pe deplin poruncilor sale şi, văzând că proorocul zăbovea şi că oştenii i se împrăştiau, a luat victimele şi le-a jertfit pe altar. Când a aflat după aceea că proorocul sosea în sfârşit, a ieşit în întâmpinarea lui. Acesta l-a mustrat că nu a făcut bine şi nu i-a ascultat până la capăt porunca, neaşteptând venirea lui; nepotrivită şi cutezătoare a fost iniţiativa lui de a aduce singur ofranda, ca şi cum prin voinţa Domnului ar fi fost îndreptăţit să înalţe rugi şi să facă jertfe în numele poporului. Saul s-a dezvinovăţit spunând că a aşteptat atâtea zile câte a cerut Samuel şi că a fost silit să aducă jertfa datorită faptului că oştenii lui începuseră să se împrăştie de teama vrăjmaşului care îşi avea tabăra la Machma, răspândindu-se vestea că duşmanul însuşi urma să coboare la Galgala, ca să aducă jertfe. Atunci Samuel i-a spus: „Dacă ai fi fost drept, m-ai fi ascultat întru totul şi n-ai fi încălcat poruncile încredinţate mie de Dumnezeu, înfăptuind cu prea mare grabă jertfa, de o domnie lungă te-ai fi bucurat, împreună cu urmaşii tăi!" Apoi Samuel s-a întors acasă necăjit de fapta care se întâmplase, iar Saul, alături de fiul său Ionathas, s-a îndreptat spre oraşul Gabaon, având sub comanda lui şase sute de oşteni. Cei mai mulţi dintre ei nu aveau arme, ţinutul ducând lipsă de fier, ca şi de cei care să făurească armele: căci, aşa cum am spus ceva mai înainte, vrăjmaşii interziseseră acest lucru. Apoi filistenii şi-au împărţit oastea în trei cete şi au năvălit pe tot atâtea căi, ca să pustiască ţara evreilor, pe când regele acestora şi fiul lui, Ionathas, asistau neputincioşi, nefiind în stare să-şi apere pământul (căci nu aveau decât şase sute de oameni). În timp ce Saul, fiul lui şi Marele Preot Achias, un urmaş al Marelui Preot Eli, stăteau pe o culme şi urmăreau de sus devastarea ţinutului lor, cu sufletele adânc întristate, fiul lui Saul şi purtătorul armelor sale au hotărât să se

strecoare pe ascuns în tabăra duşmană şi să stârnească acolo zarvă şi panică. După ce purtătorul de arme a făgăduit solemn că-l va urma oriunde, chiar dacă va înfrunta primejdia morţii, Ionathas împreună cu tânărul său ajutor au coborât de pe culme, îndreptându-se spre vrăjmaşi. Tabăra lor era situată într-o regiune povârnită, care se întindea între trei piscuri impresionante prin semeţia lor şi îngrădită de nişte stânci, părând adevărate metereze în calea atacatorilor. Aşa se face că nu se sinchisea nimeni de paza taberei, întrucât tabăra era sigură din toate părţile chiar prin natura locului, filistenii având ferma convingere că nimeni nu se putea apropia, necum să se urce până la ea. Când au dat de tabără, Ionathas şi-a îndemnat purtătorul de arme să-şi păstreze cumpătul, apoi i-a spus: „Să pornim spre duşmani; dacă, atunci când au dat cu ochii de noi, vor porunci să coborâm până la ei, din asta vom deduce că misiunea noastră va reuşi; dacă însă vrăjmaşii vor păstra tăcerea şi nu ne vor striga, atunci să facem cale întoarsă!" De îndată ce, la ivirea zorilor, ei s-au apropiat şi mai mult de tabără, filistenii care i-au zărit şi-au zis între ei: „Iată că evreii au ieşit din cotloanele peşterilor lor şi vin acum spre noi!" Apoi au adresat lui Ionathas şi purtătorului său de arme următoarele vorbe: „Urcaţi-vă până la noi ca să vă pedepsim cum se cuvine pentru îndrăzneala voastră!" De îndată ce le-a auzit strigătul, fiul lui Saul a recunoscut în el, cu bucurie în suflet, un semn al izbânzii, apoi s-a îndepărtat de locul unde fuseseră văzuţi de vrăjmaşi. Amândoi au ajuns până la o stâncă neprevăzută cu străji din pricina siguranţei pe care o prezenta. Cu preţul multor eforturi, au depăşit dificultăţile naturale ale terenului, s-au năpustit asupra vrăjmaşilor, i-au atacat în timp ce dormeau şi au ucis vreo douăzeci dintre ei. Unii au fost atât de înspăimântaţi încât au luat-o la fugă fără a-şi mai lua armele, cei mai mulţi însă, care nu-i cunoşteau pe ai lor, fiindcă oastea era alcătuită din mai multe neamuri, i-au luat drept nişte duşmani şi au început lupta (nebanuind că doar doi evrei se infiltraseră în tabăra lor). Unii dintre ei au pierit omorându-se între ei cu armele, alţii s-au prăbuşit în fuga lor de pe stâncile abrupte.

3. Când însă strâjile lui Saul au înfăţişat regelui toate tulburările izbucnite în tabăra filistenilor, el a întrebat dacă plecase vreunul dintre ai săi. După ce a aflat că propriu-i fiu şi purtătorul de arme dispăruseră, a poruncit Marelui Preot să-şi pună veşmântul sacerdotal şi să-l prezică viitorul. La primirea răspunsului că va ieşi biruitor şi va depăşi forţele vrăjmaşului, Saul a pornit atacul împotriva filistenilor cuprinşi de derută, străpungându-se unii pe alţii cu fierul. I s-au alăturat şi cei care se refugiaseră în galerii şi peşteri, de îndată ce au primit vestea victoriei lui Saul. Când oastea lui a ajuns la vreo zece mii de evrei, regele i-a urmărit pe vrăjmaşi în întreaga regiune unde se împrăştiaseră. Fie datorită bucuriei pe care i-a adus-o nesperata victorie (căci este greu să dea dovadă de-o matură chibzuinţă cei ce au parte de un asemenea noroc), fie neştiinţei lui, Saul a comis o gravă greşeală şi o nebunie cu urmări nefaste. Nerăbdător să se răzbune pe filisteni şi să le dea pedeapsa meritată cu prisosinţă, el a afurisit şi a înfierat cu blesteme grele pe fiece evreu care va curma uciderea duşmanilor, ca să se hrănească mai înainte ca venirea nopţii să pună capăt căsăpirii şi urmăririi vrăjmaşilor. Aşa vorbise Saul ostaşilor săi, după care aceştia au ajuns într-o pădure deasă şi bogată în albine, aparţinând seminţiei lui Efraim. Fiul lui Saul, care nu ştia de blestemul tatălui său şi de consimţământul poporului, a stors miere din faguri şi a mâncat. De-abia după ce a aflat de cumplitul blestem regesc care interzicea fiecăruia să pună ceva în gură înainte de asfinţitul soarelui, Ionathas s-a abţinut de la mâncare, dar a găsit nedreaptă opreliştea impusă de tatăl lui, căci, dacă s-ar fi întremat cu puţină hrană, evreii i-ar fi urmărit cu puteri sporite şi o mai mare agerime pe duşmani, capturând mai mulţi dintre ei sau străpungându-i cu fierul.

4. Aşadar, după ce răpuseseră mii şi mii de filisteni, evreii s-au întors la coborârea serii să jefuiască tabăra lor, unde şi-au însuşit o pradă bogată şi nenumărate vite, din care au înjunghiat o mulţime, mâncându-le apoi cu sânge cu tot. Regele a fost anunţat de către grămăticii săi că grosul oştenilor greşise în privinţa jertfei închinate Domnului, deoarece, înainte ca sângele să se fi scurs din ea în întregime şi s-o purifice astfel,

carnea fusese mâncată numaidecât. Atunci Saul a poruncit ca o stâncă uriaşă să fie rostogolită la mijloc, cerând ca mulţimea să-şi aducă jertfele deasupra ei, dar carnea să nu fie mâncată împreună cu sângele, fiindcă aşa ceva nu era pe placul lui Dumnezeu. După ce toate au fost îndeplinite potrivit poruncii regelui, Saul a înălţat în locul acela un altar, pe care a adus Domnului o jertfă ardere de tot. Acesta a fost primul jertfelnic ridicat de Saul.

5. Dornic să-şi urmărească numaidecât vrăjmaşii până la tabăra lor şi s-o devasteze în întregime, înainte de ivirea zorilor, mai ales că oastea nu se împotrivea să-l urmeze şi pentru ca să obţină o şi mai mare adeziune la poruncile sale, regele l-a chemat pe Marele Preot Achitob, poruncindu-i să cerceteze dacă Dumnezeu îi îngăduie să se îndrepte spre tabăra duşmană şi să-l ucidă pe toţi cei aflaţi acolo. Când Marele Preot Achitob i-a spus că Dumnezeu nu vrea să-l răspundă, Saul i-a zis la rândul lui: „Domnul are un temeinic motiv să nu ne dea răspunsul cerut, aşa cum a făcut cu toate prilejurile de mai înainte, ba chiar şi atunci când nici nu l-am ascultat. O tăinuită greşeală a noastră trebuie să fie pricina tăcerii Sale. Mă jur că-l voi ucide chiar eu pe cel ce-a comis acest păcat, chiar dacă vinovatul ar fi fiul meu Ionathas, şi în felul acesta sper că-l voi împăca pe Dumnezeu. Ca şi cum ar fi vorba de un străin şi nicidecum de mine, asupra mea voi revărsa îndreptăţită pedeapsă!" Fiindcă mulţimea a încuviinţat prin strigăte să facă acest lucru, pe toţi ceilalţi i-a aşezat deoparte, iar de cealaltă parte au rămas doar el şi fiul său, apoi s-a tras la sorţi, ca să iasă adevărul la iveală. Sorţii au arătat că vinovat era Ionathas. Întrebat de părintele său care fapt său greşeală îi mustră sufletul şi ce ticăloşie sau nelegiuire comisese, el a răspuns: „Tată, n-am greşit cu nimic în afara faptului că ieri, în timpul urmăririi duşmanilor, am mâncat miere dintr-un fagure, fără să fi aflat încă de afurisenia şi de blestemul tău!" Atunci Saul s-a jurat că-l va ucide şi că nici înrudirea, nici părinteasca lui înclinare nu-l vor face să-şi încalce jurământul. Ionathas nu s-a arătat câtuşi de puţin înspăimântat de ameninţarea cu moartea, ci a păşit în mijlocul mulţimii şi a spus cu demnitate şi mărinimie: „Nu te rog deloc, tată, să-mi cruţi viaţa! Plăcută îmi este această moarte pe care eu o îndur, pentru că, pe de o parte, îţi adeveresc evlavia, pe de altă parte, ea vine după o victorie strălucită. Cea mai mare mângâiere a mea este faptul că îi las pe evrei victorioşi asupra filistenilor!" Dar întregul popor a fost atât de impresionat încât i-a deplâns soarta şi a jurat la rândul lui că nu va îngădui să fie ucis tocmai autorul victoriei. Aşa l-a scăpat mulţimea pe Ionathas de afurisenia tatălui său, înălţându-şi rugile ei spre Dumnezeu, ca să-l ierte tinerescul păcat.

6. După ce a răpus vreo şaizeci de mii de vrăjmaşi, Saul s-a reîntors în oraşul său. Acolo a avut o domnie fericită, s-a războit cu noroadele învecinate şi i-a supus pe ammaniţi, moabiţi şi pe filisteni, idumeeni, amaleciţi, ba chiar şi pe regele din Soba. Saul a avut copii, şi anume trei fii: Ionathas, Iesus şi Melchis, ca şi două fiice: Merob şi Michal. Drept comandant al oştii l-a ales pe Abener, fiul unchiului său, care se numea Nerus. Acest Nerus şi Chiş tatăl lui Saul, erau fraţi şi fiii lui Abiel.

Saul dispunea de multe care de luptă şi de numeroşi călăreţi şi a ieşit biruitor în fiecare război pe care l-a dus. În timpul domniei lui evreii au avut parte de o mare prosperitate şi mult noroc, devenind mai puternici decât toate celelalte popoare.

Garda lui de corp era alcătuită din tinerii cei mai înalţi şi mai voinici.

CAPITOLUL VII

1. După aceea a sosit, la Saul, Samuel, trimis de Dumnezeu, potrivit spuselor sale, şi l-a îndemnat ca, ţinând seama de faptul că dintre toţi ceilalţi l-a ales pe el ca rege, cuvine-se să-l dea ascultare Domnului şi să trăiască după voinţa Lui: precum Saul domneşte peste popoare, aşa şi Dumnezeu să fie stăpân peste toate făpturile! A zis apoi că Domnul i-a adresat lui Saul următoarele vorbe: „Deoarece amaleciţii au pricinuit evreilor în pustiu nenumărate necazuri, de la ieşirea lor din Egipt, până ce au ajuns în această ţară, îţi poruncesc să porneşti la război împotriva lor şi, după obţinerea victoriei, să nu mai laşi în viaţă pe nimeni, ci să-l

stârpeşti pe toţi, începând cu femeile şi copiii lor, şi să-l pedepseşti astfel pentru răul pe care l-au făcut strămoşilor noştri! Dar să nu cruţi nici măcar vitele sau turmele de oi şi să nu le păstrezi în folosul tău, ci să aduci jertfă totul lui Dumnezeu. Iar numele de Amalec să piară de pe suprafaţa pământului, ca să se înfăptuiască porunca dată de Moise!"

2. Saul a făgăduit că va îndeplini porunca întocmai şi a susţinut că-şi va arăta supunerea faţă de Dumnezeu nu numai prin faptul că-şi va conduce oastea împotriva filistenilor, ci şi prin punctualitatea şi promptitudinea executării ordinelor primite. El şi-a adunat aşadar toate trupele şi le-a făcut numărătoarea la Galgala, socotind că, în afara celor din seminţia lui Iuda, israeliţii erau vreo patru sute de mii: căci seminţia aceasta însuma singură treizeci de mii. Saul a pătruns cu oastea în ţinutul amaleciţilor, dar a întins multe curse şi a pus puternice trupe în preajma fluviului, ca să nu-i înfrunte pe amaleciţi doar în luptă deschisă, ci să-l atace şi prin surprindere ori pe drumuri, încercuind şi omorând vrăjmaşii pe loc. Când oastea a dezlănţuit bătălia decisivă, duşmanii au şi luat-o la goană şi în timpul urmăririi fugarii au pierit până la unul. Deoarece expediţia sa începuse sub zodia norocoasă, potrivit prezicerii divine, Saul a luat cu asalt şi oraşele amaleciţilor, aducându-le cu forţa în puterea lui, fie prin şiretlicuri războinice, fie prin galerii săpate pe sub ziduri sau prin lucrări de asediu făcute în faţa meterezelor, fie prin foame şi sete, ori le-a cucerit prin alte mijloace. Apoi a trecut la uciderea femeilor şi copiilor, fără să creadă că săvârşea o faptă crudă sau contrară firii omeneşti, pe de o parte, fiindcă erau duşmanii lui, pe de altă parte, pentru că urma porunca dată de Dumnezeu, neascultarea lui fiind pândită de primejdii. Saul l-a luat prizonier chiar şi pe regele vrăjmaşilor, Agag; impresionat de frumuseţea şi de trupul său plin de măreţie, a găsit cu cale să-l cruţe, fără să facă asta după voia Domnului, ci biruit de propria bunătate şi milă, cedând la momentul nepotrivit şi nu fără să-şi ameninţe singur situaţia. Căci Dumnezeu ura atât de mult norodul amaleciţilor încât poruncise să nu fie cruţaţi nici măcar copiii, faţă de care suntem înclinaţi să ne arătăm mai miloşi. Iar Saul l-a lăsat în viaţă chiar pe regele lor, pricinuitorul tuturor relelor îndurate de evrei, fără să-şi amintească de poruncile lui Dumnezeu, punând mai mult preţ pe frumuseţea vrăjmaşului. La fel a păcătuit şi poporul: a cruţat şi vitele, şi turmele de oi, pe care le-a luat drept pradă, deşi Dumnezeu poruncise ca nici una să nu rămână neînjunghiată. Tot el a mai păstrat şi alte obiecte şi avuţii şi doar pe cele lipsite de orice valoare le-a hărăzit pieirii.

3. Când a subjugat toate noroadele care ocupau teritoriul de la Pelusium din Egipt şi până la Marea Roşie, Saul a devastat ţara duşmană, cruţând numai neamul sichimiţilor. Ei locuiau în mijlocul ţinutului madianiţilor. Pe aceştia i-a avertizat prin soli încă înainte de izbucnirea războiului să se strămute pentru a nu împărtăşi soarta amaleciţilor. Saul a vrut să-l ocrotească fiindcă prin Raguel, socrul lui Moise, se înrudeau cu el.

4. Saul s-a întors acasă bucuros de succesele sale, ca şi cum n-ar fi nesocotit nici una dintre poruncile date de prooroc privitoare la războiul împotriva amaleciţilor, ci după victoria duşmanului le-ar fi îndeplinit pe toate exact aşa cum i-au fost cerute, însă Dumnezeu era supărat că regele amaleciţilor fusese cruţat şi că poporul luase cu el vitele, ca pradă de război, fiindcă El nu-i îngăduise să facă aşa ceva. I se părea condamnabil faptul că, biruind şi supunând duşmanul cu generosul său sprijin, totuşi, Saul l-a disprețuit şi înjosit, fără să-l trateze barem ca pe un rege pământean. Domnul i-a spus proorocului Samuel că-i pare rău acum că l-a făcut rege pe Saul, întrucât acesta nu se îngrijeşte să-l îndeplinească poruncile întocmai, procedând aşa cum crede el de cuviinţă. Când a auzit acestea, Samuel s-a speriat foarte tare şi o noapte întreagă a înălţat rugi Domnului, să-l ierte pe Saul şi să nu mai fie mânios pe el. Dar, în pofida rugăminţilor proorocului, El s-a împotrivit iertării lui Saul, căci a socotit nepotrivit să se treacă cu vederea greşelile lui Saul la stăruinţele lui Samuel. Asta deoarece nimic nu contribuie mai ales la înmulţirea păcatelor decât îngăduinţa prea mare faţă de păcătoşi şi, în vreme ce bunătatea şi toleranţa îşi sporesc faima, se trece peste faptul că ele devin

pretextul pentru a se păcătui. Aşadar, întrucât Dumnezeu n-a dat curs rugăminţilor proorocului şi era limpede că nu vroia să-şi schimbe hotărârea, Samuel a plecat dis-de-dimineaţă spre Saul la Galgala, unde se afla acesta. De îndată ce l-a văzut, regele i-a ieşit în întâmpinare, i-a dat bineţe şi i-a zis: „Mulţumesc lui Dumnezeu, care mi-a dăruit victoria: toate poruncile sale au fost aduse la îndeplinire!" Spusele sale au atras următoarea replică a lui Samuel: „Dar de ce în tabără aud zarva făcută de turme de oi şi vite?" Regele i-a răspuns că poporul le-a păstrat pentru jertfă; în schimb, întregul norod al amaleciţilor a fost dat pieirii, potrivit poruncii divine, şi n-a mai rămas viu nimeni, în afara regelui, pe care l-a adus ca prizonier. Ce trebuia să se întâmple cu el urmau să stabilească împreună. Atunci proorocul i-a spus la rândul lui: „Pe Dumnezeu îl încântă nu atât vitele hărăzite jertfelnicului, cât mai ales oamenii buni şi drepţi: ei sunt cei ce ascultă de voinţa şi de porunca Domnului şi socotesc bună doar fapta pe care Domnul le-a cerut-o. El se crede disprețuit nu numai atunci când nu i se aduce jertfă, ci şi când i se pare că nu-i sunt ascultate vorbele. Cei care nu i se supun pe deplin nu aduc cinstirea adevărată şi singura pe placul lui Dumnezeu, chiar dacă îi jertfesc victime multe şi grase sau îi oferă strălucitoare daruri din aur şi din argint, pe care El nici nu le primeşte cu blândeţe şi bunăvoinţă, socotindu-le drept dovezi ale răutăţii şi nicidecum ale pietăţii, în schimb, Domnul îi îndrăgeşte pe oamenii care ţin minte doar ceea ce le-a spus sau poruncit şi preferă să înfrunte moartea decât să se abată de la ele, şi nici nu aşteaptă ca aceştia să-l închine jertfe. Cât priveşte jertfele care i se aduc, Dumnezeu le primeşte mai degrabă pe cele mărunte şi venite din sărăcie, decât ofrandele bogătanilor. Aşadar, tu ai stârnit cumplita mânie a Domnului fiindcă i-ai disprețuit şi nesocotit poruncile. Cum poţi să-ţi închipui că-ţi va primi cu bunăvoinţă victima pregătită din rândul celor hărăzite de el pieirii din capul locului? Doar dacă ţi se pare unul şi acelaşi lucru să jertfeşti sau să nimiceşti. De aceea trebuie să te aştepţi ca El să te despoaie de regeasca putere care te-a făcut să devii trufaş şi s-o foloseşti în dauna celui ce ţi-a dăruit-o!" Saul a recunoscut că a greşit într-adevăr şi nu şi-a negat păcatul: a încălcat porunca dată de prooroc, dar numai fiindcă s-a temut că oştenii lui, ahtiaţi după prada de război, nu se vor lăsa constrânşi să renunţe la ea. „Fii iertător şi îndurător – i-a strigat el – căci de acum încolo voi căuta să nu mai greşesc!" L-a rugat pe prooroc să se întoarcă şi să aducă jertfă de împăcare lui Dumnezeu. Dar, ştiind că nu mai există nici o speranţă ca el să obţină iertarea Domnului, Samuel nu s-a lăsat înduplecat şi a pornit spre casă.

5. Hotărât să-l facă pe Samuel să rămână, Saul l-a înhăţat de mantie şi, când Samuel s-a smucit cu mai multă putere, ca să pornească la drum, şi-a sfârtecat veşmântul. Profetul i-a spus că la fel, va fi smulsă domnia şi transmisă altui bărbat, bun şi drept (căci Dumnezeu stăruia neclintit în hotărârea lui, deoarece nu se potrivea cu atotputernicia lui ca, după pilda nestatorniciei omeneşti, să-şi schimbe părerea sau să se abată de la ea). Saul a spus că a păcătuit într-adevăr, dar întrucât nu poate schimba cele întâmplate în lucruri neîntâmplate, l-a rugat pe profet să-l facă barem cinstea de a-l chema în faţa întregului popor pe Dumnezeu, pentru el anume. Samuel s-a învoit pe loc şi, alături de rege, a plecat să se roage Domnului. După aceea a fost adus la el Agag, regele amaleciţilor. Când acesta a adus vorba despre amarnicul gust al morţii, proorocul i-a răspuns: „Aşa cum ai adus şi tu numai amărăciuni şi bocet mamelor evreice prin uciderea fiilor lor, la fel să se întristeze şi mama ta când va primi vestea că ai pierit!" Numaidecât Samuel a hotărât ca el să fie ucis la Galgala şi s-a întors în Armatha.

CAPITOLUL VIII

1. Regele Saul a văzut ce necaz şi-a adus singur atunci când şi-a atras dușmănia lui Dumnezeu şi s-a întors la reşedinţa lui, Gaba (al cărei nume înseamnă „colină"). Iar din ziua aceea n-a mai văzut vreodată chipul proorocului. Deoarece Samuel era întristat de soarta lui, Dumnezeu, hotărât să pună capăt mâhnirii sale, i-a poruncit să la cu el untdelemnul sfânt şi să meargă în oraşul Bethleem, la Iessaeu, fiul lui Obed, ca să-l ungă rege pe acela dintre feciorii acestuia pe care îl va indica El însuşi. Samuel i-a spus că se temea să

nu prindă de veste Saul şi pe căi ascunse sau pe faţă să-l urzească pieirea. Făgăduindu-i însă Domnul că va face astfel încât să călătorească în siguranţă, el a sosit în oraşul pe care l-am numit mai sus. Acolo toţi l-au primit cu urări de bun venit şi l-au întrebat ce intenţii avea. Proorocul le-a răspuns că sosise ca să aducă o jertfă lui Dumnezeu. De îndată ce a pregătit ceremonia divină, a poftit la ospăţul jertfei pe Iessaeu, împreună cu feciorii lui. Cum l-a văzut pe cel mai vârstnic dintre fii, care era mare şi frumos, luându-se după înfăţişarea lui aleasă, Samuel a socotit că acesta va fi viitorul rege. Dar el se înşelase în privinţa hotărârii divine. Când a întrebat dacă-l unge pe tânărul pe care l-a admirat adineauri şi-l crede demn să fie rege, Domnul i-a răspuns că altceva aşteaptă el de la oameni, spunându-i: „Tu ai în vedere doar falnica statură a tânărului şi de aceea îl socoteşti potrivit pentru domnie. Eu nu ofer această demnitate ca pe o răsplată a frumuseţii trupeşti, ci a virtuţii sufletului, şi caut un om înzestrat cu o sumă întreagă de calităţi, precum evlavia, dreptatea, vitejia şi supunerea, prin ele ieşind la iveală frumuseţea spiritului!" După ce Domnul i-a vorbit astfel, Samuel i-a cerut lui Iessaeu să-şi dea la iveală feciorii. El a lăsat să intre alţi cinci fii, cel mai vârstnic dintre ei fiind Eliab; al doilea era Aminadab, al treilea Samal, al patrulea Nathanael, al cincilea se numea Rael, iar al şaselea Asam. Când i-a văzut şi s-a convins că nu rămâneau mai prejos la înfăţişare decât fratele lor cel mare, proorocul l-a întrebat pe Domnul care dintre ei va fi ales rege. Răspunsul primit de el a fost: „Nici unul!", de aceea a căutat să afle de la Iessaeu dacă nu mai are şi alţi copii. Acela i-a spus că a mai rămas unul cu numele de David, care era cioban şi acum îşi păştea oile. Samuel i-a cerut lui Iessaeu să-l cheme, fiindcă fără el nu puteau să înceapă solemnul ospăţ. Atunci când, la chemarea tatălui său, s-a înfăţişat şi David, ca un băieţandru bălan, cu ochi scânteietori şi deosebit de frumos, Samuel şi-a zis în sinea lui: „Pe acesta l-a ales Dumnezeu să fie rege!" Apoi s-a aşezat la masă, lângă el l-a pus pe David şi după aceea pe Iessaeu, împreună cu ceilalţi fii ai lui. A luat untdelemnul, sub privirile lui David, l-a uns şi i-a şoptit la ureche că acesta era semnul potrivit căruia Domnul îl alesese rege. L-a îndemnat să apere dreptatea şi să dea ascultare poruncilor divine; astfel va avea o domnie lungă şi casa lui va fi strălucitoare şi vestită. El îi va birui pe filisteni şi toate popoarele cu care se va lupta, dobândind în timpul vieţii o faimă ce se va răsfrânge asupra urmaşilor săi.

2. Dându-i aceste sfaturi, Samuel a plecat, iar Dumnezeu l-a părăsit de îndată pe Saul şi a trecut de partea lui David. După ce Duhul Domnului s-a strămutat la el, a şi început să rostească preziceri; în schimb, Saul era cuprins de nelinişte şi bântuit de duhuri rele, care îi provocau sufocări şi strangulări. Aşa se face că vracii lui n-au mai ştiut să-l prescrie altă cale de leac decât aflarea unui cântăreţ şi harfist iscusit. Ei au cerut să fie găsit un om în stare ca, ori de câte ori era bântuit de duhuri rele şi de spaime, să-l îngrijească şi să-l stea la creştet, zicând din liră şi intonându-i cântece. Saul n-a şovăit, ci a poruncit să-l fie adus numaidecât un asemenea meşter. Cineva dintre cei prezenţi a spus că el văzuse în Bethleem pe fiul lui Iessaeu, aflat încă la vârsta tinereţii, dar bine făcut şi frumos, printre deosebitele sale însuşiri numărându-se darul de a mânui harfa şi a înălţa cântece, ca şi iscusinţa lui în întrecerile războinice. Saul i-a trimis lui Iessaeu un sol şi i-a poruncit să-l la pe David de lângă turma lui, trimiţându-l la dânsul: vrea să-l vadă la faţă, fiindcă i-au ajuns la ureche multe veşti bune privitoare la frumuseţea şi destoinicia tânărului. Iessaeu şi-a trimis aşadar feciorul, dându-i şi nişte daruri, ca să le înmâneze lui Saul. De îndată ce l-a văzut pe David, Saul a rămas încântat, l-a făcut purtătorul său de arme şi i-a arătat întreaga preţuire. David îl descânta pe rege împotriva tulburărilor pricinuite de duhurile rele, ori de câte ori îl bântuiau acestea, şi era singurul său vraci, strunindu-şi lira şi cântându-i cântece şi, pe această cale Saul îşi recăpăta stăpânirea de sine. Regele a trimis un sol la Iessaeu, tatăl băieţandrului, şi l-a rugat să-l lase la el, căci înfăţişarea lui i-a făcut o impresie deosebită. Iesseus, nevrând să-l contrazică pe rege, s-a învoit ca David să rămână alături de dânsul.

CAPITOLUL IX

1. După câtăva vreme, filistenii s-au.adunat din nou şi, strângând laolaltă trupe numeroase, au pornit războiul cu israeliţii. Şi-au aşezat tabăra în regiunea situată între Sochus şi Azeca. Saul şi-a dus oastea împotriva lor şi faptul că s-a instalat cu ai săi pe un munte i-a făcut pe filisteni să-şi părăsească prima tabără şi să-şi instaleze alta tot pe un munte, aflat în ţinutul în care venise Saul. Oştirile rivale erau despărţite astfel de o vale,întinzându-se între munţii unde erau taberele. Din tabăra filistenilor a coborât un anume Goliath din oraşul Gitta, bărbat cu o statură uriaşă, căci măsura şase coţi şi o palmă, armura fiind şi ea pe măsura trupului său nespus de mare. Platoşa care îl înveşmânta cântărea cinci mii de sicii. Coiful şi pulparele de aramă erau croite pentru bărbatul ale cărui membre uriaşe le acopereau. Suliţa lui, povară deloc uşoară, n-o ţinea în mâna dreaptă, ci sprijinită pe umăr; măsura şi ea şase sute de sicii de fier şi îl însoţeau numeroşi purtători de arme. Acest Goliath a păşit între cele două oşti şi, folosindu-se din plin de glasul său puternic, a strigat către Saul şi evrei: „Vin să vă scap de cazna şi primejdia luptei. De ce este neapărată nevoie ca ostile noastre să se înfrunte, îndurând atâtea rele? Alegeţi pe unul dintre voi să se măsoare cu mine printr-o luptă în doi şi sfârşitul războiului va fi decis de cine învinge. Ceilalţi să devină robii celor al căror cetăţean a ieşit biruitor. Mult mai bine şi mai chibzuit este să expui primejdiei pe unul singur în locul tuturora!" După ce a spus asta, el s-a întors în tabăra lui. În ziua următoare a venit din nou, a rostit aceleaşi vorbe şi vreme de patruzeci de zile n-a încetat să-şi provoace duşmanii, Saul şi oştenii lui fiind stăpâniţi de o mare frică. Ei se înarmau pentru luptă, dar nici una dintre cele două tabere nu cuteza să-şi atace adversarul cea dintâi.

2. Cum a izbucnit războiul dintre evrei şi filisteni, Saul l-a lăsat pe David să plece acasă la tatăl său, mulţumindu-se cu trei dintre ceilalţi fii ai lui Iessaeu, care îi trimisese între timp în sprijinul regelui, spre a înfrunta primejdiile luptei. La început, David a primit iar stânele şi turmele de oi, ca să le ducă la păşune. La scurtă vreme după aceea, el a sosit în tabăra evreilor, trimis la fraţii lui, să le ducă merinde şi să afle veşti de la ei. Dar chiar atunci a venit din nou Goliath, i-a provocat la duel pe evrei şi i-a mustrat că nici unul nu avea tăria să se măsoare cu el în luptă, în timp ce vorbea cu fraţii săi despre ceea ce-i încredinţase tatăl lor, David a auzit cum oastea era ocărâtă şi batjocorită de un filistean şi, clocotind de mânie, şi-a înştiinţat fraţii că era pregătit să primească lupta în doi cu vrăjmaşul. Fratele său mai mare, Eliab, l-a certat însă cu asprime şi i-a spus că îndrăzneala lui nu era deloc potrivită cu vârsta pe care o avea şi că nici nu era în stare să priceapă cum stau lucrurile, dându-i porunca să se întoarcă la turmele sale şi la tatăl lor. Din sfială faţă de propriul frate, David a plecat, dar a dat frâu liber vorbelor faţă de alţi oşteni, arătând că dorea să se măsoare cu cel care îl provoca. Propunerea tânărului a fost transmisă de aceştia lui Saul, care l-a şi chemat, întrebându-l ce anume dorea să-l spună. David i-a zis: „O, rege, să nu fii nici abătut, nici descurajat! Eu vreau să frâng trufia duşmanului, şi dacă mă voi lupta cu dânsul, voi învinge, în pofida faptului că e mai mare şi mai voinic decât mine. El va ajunge batjocura tuturora, în schimb oastea ta îşi va păstra faima neştirbită, dacă va fi biruit nu de un bărbat înarmat până-n dinţi şi cu multă experienţă războinică, ci de unul care pare că-i băieţandru, având de fapt o vârstă fragedă!"

3. Saul i-a preţuit avântul şi cutezanţa, dar n-a avut încredere în el din pricina tinereţii sale şi i-a spus că-i prea plăpând ca să se măsoare cu un om priceput în treburile războinice. David i-a răspuns astfel: „Mă încumet să fac asta, încredinţat că Domnul va fi de partea mea, căci ajutorul lui l-am simţit şi mai înainte. Când un leu mi-a atacat odinioară turma şi mi-a răpit mielul, l-am urmărit, am smuls prada din ghearele fiarei şi, de îndată ce a tăbărât asupra mea, am înşfăcat-o de coadă, izbind-o de pământ până ce a murit de-a binelea. La fel am avut de înfruntat un urs şi l-am răpus. Sunt de părere că duşmanul de acum e mai prejos decât dihăniile acelea, Domnul însuşi îl va da pe mâna mea, fiindcă prea ne-a batjocorit oastea, afurisindu-l pe Dumnezeul nostru!"

4. Atunci Saul l-a rugat pe Dumnezeu să-l dea sorţi de izbândă tânărului în planurile sale cutezătoare, zicându-i: „Du-te la luptă!" I-a pus coiful şi platoşa, l-a încins cu sabia lui, apoi l-a lăsat să plece. David s-a

simţit prea împovărat de armură (căci nu era deprins să poarte asemenea arme) şi a zis: „Acestea sunt, o, rege, podoabele tale, pe care doar tu ai şi priceperea să le porţi. Dar îngăduie-mi mie, slujitorul tău, să mă lupt aşa cum vreau eu!" S-a despuiat de arme, şi-a luat toiagul şi cinci pietre de pârâu, pe care le-a pus în traista sa de păstor şi, ţinând praştia în mâna dreaptă, s-a îndreptat apoi spre Goliath. Când l-a văzut pe potrivnicul care venea să-l întâmpine astfel, acesta l-a măsurat cu dispreţ şi l-a batjocorit că nu purta armele pe care le folosesc oamenii îndeobşte, când se luptă între ei, ci pe cele întrebuinţate împotriva câinilor, ca să se apere de ei. Îl crede cumva dulău şi nu un om? David i-a răspuns că nu-l socoteşte făptură omenească, ci chiar mai rău decât un câine. Goliath a devenit furios, l-a împroşcat cu blesteme în numele zeilor săi şi l-a ameninţat pe tânăr că-i va arunca trupul să fie sfâşiat de fiarele pământului sau sfârtecat de păsările văzduhului. David i-a zis, la rândul său: „Te îndrepţi spre mine cu sabia lungă, cu lancea şi platoşa, iar eu vin asupra ta având ca armură pe Domnul, cel ce va face ca tu şi întreaga-ţi oaste să încăpeţi pe mâinile noastre, spre pieirea voastră. Chiar astăzi îţi voi tăia capul şi restul trupului tău va fi dat pradă câinilor, care sunt rudele tale de sânge! Să ştie toată lumea că în fruntea evreilor se află Dumnezeu şi că ocrotirea lui înseamnă pavăza şi tăria noastră. Aşadar, armele şi puterea au mai mică importanţă dacă Dumnezeu nu este de la început alături de noi!" Filisteanul, împovărat de greutatea armelor pe care le purta, mergea mai încet pe drumul către David, fără să-şi ascundă dispreţul faţă de el şi pe deplin încredinţat că-l va putea înlătura lesne pe cel neînarmat şi încă un copilandru.

5. Tânărul i-a ieşit în cale însoţit de un ajutor, pe care duşmanul nu-l vedea: acela era Dumnezeu. A luat din traista sa o piatră scoasă din pârâu, a pus-o în praştie, rotind-o iute, şi l-a izbit pe Goliath în frunte cu atâta putere încât ea i s-a înfipt în creier; astfel că, biruit de ameţeală, uriaşul s-a prăbuşit cu faţa la pământ. Atunci David a alergat până la el, s-a oprit deasupra duşmanului doborât, trăgându-i sabia din teacă, fiindcă el însuşi n-avea nici una, şi i-a tăiat capul. După căderea lui Goliath, filistenii au luat-o la goană, fiindcă fuseseră învinşi. De îndată ce l-au văzut pe bărbatul lor cel mai de vază cum zăcea neînsufleţit, s-au temut de soarta care-i aştepta şi, hotărâţi să nu mai rămână pe loc, au găsit că doar fuga ruşinoasă mai putea să-l scoată la liman. Dar Saul şi întreaga lui oştire s-au năpustit cu strigăte puternice asupra duşmanilor, omorându-i pe mulţi dintre ei, şi i-au urmărit pe supravieţuitori până la hotarul Gittei şi la porţile Ascalonului. Din rândul filistenilor au murit vreo treizeci de mii şi de două ori mai mare a fost numărul celor răniţi. Saul s-a întors apoi la tabăra duşmană, i-a distrus şi incendiat fortificaţiile, capul lui Goliath fiind adus de David în cortul său, iar sabia, închinată Domnului.

CAPITOLUL X

1. Femeile au stârnit însă pizma şi ura lui Saul împotriva lui David. Ieşind în calea oştirii biruitorilor cu sunete de chimvale şi timpane şi cu felurite cântece vesele, femeile ziceau că Saul ucisese filistenii cu miile, în timp ce fetele suţineau că David îi doborâse cu zecile de mii. Când regele a auzit că i se recunoşteau merite mai mici decât tânărului căruia i se atribuia uciderea a zeci de mii de duşmani, el şi-a zis că acestor glorificări nu le mai lipsea decât domnia, începând să-l fie teamă de David şi să-l bănuiască. L-a îndepărtat din funcţiile pe care le deţinea mai înainte (fiindcă s-a temut ca, prin faptul că-i era purtător de arme, David să nu se afle prea aproape de el) şi l-a făcut căpetenie peste o mie de oşteni. Demnitatea era, firește, mai aleasă decât cea veche, dar periculoasă pentru deţinător, după părerea regelui. S-a hotărât să-l trimită pe David împotriva duşmanului şi în toiul luptelor, ca să piară, înfruntând primejdiile.

2. Dar David se bucura pretutindeni de sprijinul lui Dumnezeu, lucrurile îi mergeau strună şi toate is-

prăvile întreprinse de el aveau sorţi de izbândă, aşa că nu numai poporul îl preţuia mult pentru vitejia-i deosebită, ci şi o fată lui Saul, încă nemăritată, se îndrăgostise de el, iubirea fiindu-i atât de puternică încât în cele din urmă ştirea a ajuns la urechile părintelui. Văzând în asta un bun prilej de a urzi pieirea lui David, a ascultat totul cu plăcere, iar celor care i-au adus vestea că fiica lui era îndrăgostită, Saul le-a spus că bucuros îşi va da copila de soţie tânărului, în speranţa că va găsi astfel pretextul să-l piardă. „Primesc – şi-a zis el – ca fata mea să devină soţia lui David, când îmi va aduce şase sute de capete ale vrăjmaşilor[1]. Dacă-şi propune să dobândească o răsplată aşa de mare şi ţine cu orice preţ să cucerească gloria printr-o ispravă primejdioasă şi de necrezut, el este decis să se grăbească şi să treacă la înfăptuirea ei. Dar atunci filistenii îl vor ucide, îndeplinind întocmai planul meu în privinţa lui. Astfel voi scăpa lesne de el fără să-l fi atins măcar cu mâna!" A poruncit, aşadar, slujitorilor săi să afle de la David ce intenţii avea în privinţa căsătoriei cu fiica lui. Aceştia au început prin a-i spune că însuşi regele Saul şi întregul popor îl înconjoară cu dragostea lor, cel dintâi arătându-se gata să i-o dea de soţie pe propria-i fiică. David le-a răspuns astfel: „Oare vi se pare vouă uşor lucru a fi ginerele regelui? Mie nu mi se pare deloc aşa, mai ales că sunt un om simplu, lipsit de glorie şi onoruri!" Când slujiorii i-au reprodus răspunsul lui David, Saul le-a zis: „Vestiţi-l că n-am nevoie de zestre sau de bani (căci asta ar însemna să-mi vând fata şi nu s-o văd la casa ei), ci mai degrabă de un ginere înzestrat cu vitejie şi cu toate virtuţile deţinute de el cu prisosinţă. La căsătoria fiicei mele nu vreau să-mi aducă nici aur, nici argint pe care să le la din averea părintească, ci numai şi numai răzbunarea revărsată asupra filistenilor, ca şi şase sute de capete ale lor. Nu mi se poate face un dar mai minunat şi mai preţios decât acesta şi mult mai pe placul fiicei mele decât îndătinata zestre ar fi această căsătorie cu un bărbat care să-l aducă strălucita dovadă a victoriei lui asupra vrăjmaşilor!"

3. Când i-a fost dat să audă asemenea vorbe, David s-a bucurat nespus de mult că Saul dorea într-adevăr o atât de strânsă înrudire cu el. Mai înainte de a ţine seama ori de a chibzui în sinea lui dacă poate să îndeplinească sau nu condiţia impusă, s-a năpustit numaidecât cu soţii lui de arme asupra vrăjmaşilor, punându-se pe treabă ca să ducă la îndeplinire înţelegerea privitoare la încheierea nunţii. Dar cum Dumnezeu făcea ca pentru David toate lucrurile să pară uşoare şi posibile, el a ucis o mulţime de duşmani, la şase sute dintre ei le-a tăiat capetele, aducân-du-le la rege, şi în schimbul lor, potrivit convenţiei, i-a cerut mâna fiicei sale. Fiindcă nu mai avea ce să mai invoce, ca să nu-şi ţină cuvântul (căci ar fi fost ruşinos să pară un mincinos sau nunta pusă la cale să se dovedească o cursă întinsă lui David, pentru ca, prints-o misiune primejdioasă, să-l curme viaţa), Saul i-a dat în căsătorie pe fiica lui, Michal.

CAPITOLUL XI

1. Totuşi, Saul n-avea cum să se potolească pentru multă vreme. Când însă a văzut că David le era tare drag şi lui Dumnezeu, şi mulţimii, a tremurat pentru propria sa soartă. Deoarece nu putea să-şi ascundă frica pricinuită de lucruri mari, precum domnia şi viaţa, pierderea uneia dintre ele însemnând o mare nenorocire, în mintea lui Saul a încolţit gândul de a-l ucide pe David şi le-a încredinţat fiului său Ionathas şi slujitorilor săi cei mai credincioşi sarcina de a-l înlătura. Ionathas s-a minunat că tatăl său şi-a schimbat dintr-o dată simţămintele faţă de David, încât, după ce mai înbainte îi arătase atâta bunăvoinţă, voia acuma nu numai să-l rănească uşor, ci să-l ucidă de-a dreptul. Fiindcă îl iubea pe tânăr şi-l preţuia mult pentru virtuţile sale, i-a dezvăluit tainicele intenţii ale părintelui său, sfătuindu-l prietenește să se ferească şi să nu se arate la faţă a doua zi. El dorea ca între timp să se ducă la tatăl lui şi, sub pretextul de a-i da bineţe, să se folosească de prilejul de a vorbi cu el despre soarta lui David. După ce afla motivul sumbrei porniri, el vroia să-l micşoreze

însemnătatea, fiindcă nu se cădea ca, de dragul lui, să împingă la pierzanie un om care a adus multe binefaceri poporului şi regelui prin meritele sale strălucite, ci mai degrabă să-l acorde iertarea, oricât de gravă i-ar fi fost greşeala. Abia după aceea urma să-l dezvăluie propriului prieten intenţia tatălui său. Aşadar, David a dat ascultare sfatului său bun, căutând să rămână ascuns privirilor regelui.

2. În ziua următoare, Ionathas s-a dus la Saul şi, găsindu-l vesel şi bine dispus, a început să discute cu el despre David: „Tată, prin care păcat mare sau mic socoti că s-a făcut vinovat faţă de tine David, încât ai luat hotărârea să-l ucizi pe acest bărbat care a făcut doar lucruri pentru binele tău şi a pricinuit o grea înfrângere filistenilor? Oare n-a scăpat el poporul evreu de înjosirea şi batjocura îndurate vreme de patruzeci de zile şi a fost singurul care a îndrăznit, la provocarea duşmanului, să pornească lupta în doi, aducând apoi atâtea capete de duşmani câte i-au fost cerute pentru a primi drept răsplată mâna surorii mele, astfel că acum moartea lui ar fi pentru noi un prilej de doliu amarnic, nu numai pentru propria-i vitejie, ci şi pentru strânsa noastră înrudire? Prin moartea lui ar îndura o mare nedreptate şi fiica ta, hărăzită văduviei mai înainte de a fi zămislit copii de pe urma legăturilor sale conjugale. Chibzuieşte la aceste lucruri şi arată-te îngăduitor, fără a pricinui nici un rău bărbatului care ne-a adus tuturora mari foloase, iar pe tine te-a vindecat, atunci când a alungat duhurile rele ce te bântuiau, redând sufletului tău liniştea, iar pe duşmanii noştri i-a tras la răspundere. De altfel, ar fi urât din partea ta să dai totul uitării!" Prin aceste vorbe, Ionathas l-a înduplecat pe Saul, care l-a asigurat pe fiul său prin jurământ că nu-i va face nici un rău lui David. Mânia şi teama lui au fost îndepărtate prin dreapta lui apărare. Ionathas l-a chemat la el pe David, i-a dezvăluit binefăcătoarea schimbare a purtării tatălui său, conducându-l până la dânsul. Iar David a rămas alături de rege, ca mai înainte.

3. Tocmai la vremea aceea, când filistenii şi-au pornit iarăşi trupele împotriva evreilor, David a fost trimis de Saul în fruntea unei oşti să se războiască cu aceştia . El le-a pricinuit pierderi mari şi s-a întors victorios la regele său. Totuşi, Saul nu l-a primit aşa cum s-ar fi aşteptat după o asemenea izbândă, părând mai degrabă supărat de succesele lui militare, ca şi cum ele ar fi însemnat o primejdie pentru domnia lui. Când l-an invadat din nou duhurile rele şi i-au tulburat sufletul, l-a chemat în încăperea unde zăcea pe David, poruncindu-i să-l cânte din liră în vreme ce el însuşi ţinea în mână o suliţă. În timp ce acesta îi îndeplinea porunca, Saul şi-a zvârlit suliţa asupra lui. Prevăzându-i traiectoria, David s-a ferit din calea ei şi s-a refugiat în casa lui, unde a rămas o zi întreagă.

4. Regele a trimis nişte pândari care să-l păzească pe David până în zorii zilei, pentru ca acesta să nu fugă şi să se ascundă, fiindcă dorea să-l dea în judecată şi să-l condamne la moarte. Dar Michal, soţia lui David şi fiica regelui, care a ghicit planul tatălui său, şovăind între teamă şi speranţă, fiindcă era îngrijorată şi de soarta ei şi nu putea să trăiască fără David, s-a dus la soţul ei şi i-a zis următoarele: „Ai grijă ca soarele să nu te mai găsească dimineaţă aici, căci altfel nu vei mai avea parte de lumina lui de-acum încolo. Fugi de acasă, atâta vreme cât te ocroteşte bezna nopţii, şi deie Domnul ca ea să se îndesească. Află că, o dată încăput pe mâinile lui, tatăl meu te va sorti pieirii!" Ea l-a lăsat să fugă pe fereastră, scăpându-l astfel de primejdie. Apoi i-a aşternut patul ca pentru un om bolnav, iar sub cuvertură a pus ficatul unei capre. Când propriu-i părinte şi-a trimis oamenii după David în zorii zilei, Michal le-a spus că el se zbuciumase o noapte întreagă, a arătat celor de faţă patul acoperit şi, prin zvâcniturile ficatului de capră care mişca cuvertura, i-a făcut să creadă lesne că dedesubt zăcea David abia trăgându-şi suflarea. Vestea că David se îmbolnăvise în timpul nopţii a fost adusă de slujitori lui Saul, care le-a dat porunca să-l aducă aşa bolnav cum era, fiindcă voia să-

l ucidă. Solii s-au reîntors şi când au dezvelit patul, descoperind şiretlicul pus la cale de soţia lui David, i-au adus regelui ştirea aceasta. Saul şi-a mustrat copila că l-a salvat pe duşmanul său şi că şi-a păcălit părintele. Dar ea şi-a găsit următoarea scuză, demnă de a fi crezută. A spus că David ar fi ameninţat-o cu moartea şi că numai frica a împins-o să cedeze, spre a scăpa cu viaţă.

I se cuvenea aşadar iertarea, fiindcă făcuse totul cu de-a sila şi nu de bunăvoie. Apoi a adăugat: „Nu cred că ţii la uciderea duşmanului tău mai mult decât la viaţa mea!" Saul şi-a iertat atuncv fiica. Dar David a fugit şi s-a îndreptat spre Armatha, la proorocul Samuel, căruia i-a înfăţişat cursele şi că puţin a lipsit ca el să fie străpuns de suliţa lui Saul, deşi nu-i pricinuise nici un rău şi nu se dovedise vreodată laş în faţa vrăjmaşilor, având mereu noroc în luptă, mulţumită sprijinului dat de Dumnezeu. Or, tocmai acesta era motivul pentru care Saul îl ura atât de mult pe David.

5. Când a aflat cât de nedrept a fost regele cu David, proorocul a părăsit Armatha, plecând împreună cu David spre lăcaşul denumit Galbaath, unde a rămas câtăva vreme. De îndată ce a primit vestea că David se aciuase în preajma proorocului, a trimis oameni bine înarmaţi, dându-le porunca să-l prindă şi să-l aducă la dânsul. Când aceştia au ajuns la Samuel şi au întâlnit ceata lui de prooroci, s-a pogorât Duhul Domnului asupra lor şi au început să prooroicească la rândul lor. Auzind ce s-a întâmplat cu ei, Saul a trimis alţi soli să-l prindă pe David, iar când şi aceştia au avut soarta celor dintâi, a mânat alţii pe urmele lor. Dar şi al treilea rând de soli s-a apucat să prooroicească; astfel că, plin de mânie, a plecat el însuşi într-acolo. După ce a sosit aproape de locul acela, Samuel, mai înainte de a da ochi cu el, l-a făcut să rostească proorociri. O dată ajuns în preajma lui Samuel, Saul a fost atât de pătruns de Duhul Domnului încât şi-a pierdut stăpânirea de sine. El s-a dezbrăcat de haine şi aşa a stat toată ziua şi noaptea întreagă, întins pe pământ, sub privirile lui Samuel şi ale lui David.

6. De acolo, David s-a dus la Ionathas, fiul lui Saul, căruia i s-a plâns de capcanele întinse de tatăl său, zicând că propriu-i părinte ţine cu orice preţ să-l ucidă, în pofida faptului că nu l-a nedreptăţit şi nu i-a greşit cu nimic. Ionathas l-a rugat să nu dea ascultare bănuielilor sale, nici calomniilor altora, orice ar cuteza aceştia să susţină, ci să aibă nădejde şi încredere numai în el: tatăl său nu urzeşte asemenea planuri ucigaşe împotriva lui. Căci altfel acesta i le-ar fi dezvăluit numaidecât şi ei s-ar fi sfătuit împreună, pentru ca toate să fie făcute de comun acord. David s-ajurat că aşa va proceda şi l-a rugat să se gândească mai degrabă la salvarea lui decât să se îndoiască de adevărul vorbelor sale şi să creadă că toate au fost aievea de-abia după ce va vedea sau va auzi că s-a stins din viaţă. David a adăugat că de aceea părintele său nu vrea să-l destăinuie nimic, tocmai fiindcă prietenească-i înclinare spre el îi era cunoscută.

7. Convins în acest fel de adevăratele intenţii ale lui Saul, Ionathas s-a posomorât şi l-a întrebat ce anume vrea să facă ceva pentru el. David i-a zis: „Eu ştiu că tu îmi îndeplineşti bucuros toate rugăminţile mele. Mâine este lună nouă şi în această zi datina cere să iau masa împreună cu regele meu. În cazul când socoteşti că e bine, aş pleca din oraş şi m-aş ascunde la ţară. De întreabă cumva de mine, spune-i regelui că m-am îndreptat spre Bethleem, oraşul de baştină, pentru că seminţia mea celebrează mare sărbătoare, având dezlegarea ta să fac acest lucru. Dacă însă, aşa cum se obişnuieşte atunci când un prieten îţi pleacă într-o călătorie, Saul îmi va ura „Drum bun!", poţi să înţelegi din asta că nu are faţă de mine planuri viclene sau duşmănoase. Simplul fapt că răspunsul lui va suna altfel poate să fie dovada că urzeşte ceva împotriva mea. Atunci tu îmi vei dezvălui vrerea tatălui tău, pe de-o parte din milă, pe de altă parte, din prietenia pe care ţi-o port şi pe care tu, ca stăpân al meu, ai arătat-o slugii tale. Dacă însă găseşti că am vreo vină, ucide-mă tu însuţi, luând-o înaintea părintelui tău!"

8. Profund mişcat de ultimele sale cuvinte, Ionathas i-a promis lui David să-l îndeplinească cererile şi, dacă tatăl său se va arăta crud şi dușmănos, va veni să-l dea de veste. Ca să-l câştige încrederea, l-a dus într-un loc liber şi curat, întărind printr-un jurământ legământul că nu se va da în lături de la nimic pentru izbăvirea lui David. El i-a zis apoi: „Pe cel despre care ştii tu că este mare şi pretutindeni de faţă, pe cunoscătorul gândurilor mele mai înainte ca ele să fie rostite, pe Dumnezeu îl chem drept chezaş al înţelegerii încheiate cu tine, că voi continua să iscodesc în fel şi chip voinţa tatălui meu în privinţa ta, până ce voi afla dacă în mintea lui se ascunde vreun gând nesănătos. Orice descoperire a mea o voi da în vileag şi nu ţi-o voi ascunde, fie că e un lucru bun, fie că e unul rău. Domnul cunoaşte faptul că-l rog întruna să ţi se arate binevoitor în toate privinţele. Întrucât este acum de partea ta, El nu te va părăsi nici în viitor şi o va face chiar dacă tatăl meu sau eu însumi ne vom împotrivi din răsputeri. Gravează-ţi în amintire acest legământ şi, dacă voi muri cumva, îngrijeşte-te de copiii mei, răsplătind astfel ceea ce îmi datorezi!" După rostirea jurământului, Ionathas i-a poruncit lui David să se ascundă pe câmp, în locul unde obişnuia să-şi desfăşoare exerciţiile corporale. De îndată ce a aflat intenţia tatălui său, el va veni acolo însoţit numai de un băiat. „Dacă însă, după ce am slobozit spre ţintă trei săgeţi, voi cere băiatului să mi le aducă (ele aflându-se chiar în faţa lui), atunci poţi fi sigur că nu te pândeşte nici un rău din partea tatălui meu. Dacă mă vei auzi rostind cuvinte potrivnice acestora, aşteaptă-te la potrivnicia regelui. Şi într-un caz, şi în altul, mă voi îngriji de siguranţa ta, ca să nu păţeşti nici un rău. Când vor veni şi pentru tine vremuri mai bune, aminteşte-ţi de aceasta şi revarsă grija ta asupra copiilor mei!" După ce a primit asigurările lui Ionathas, David s-a îndreptat spre locul asupra căruia conveniseră mai înainte.

9. În ziua următoare, când era lună nouă, după ce şi-a făcut purificarea cerută de datină, regele a venit la masă. Deoarece la dreapta lui s-a aşezat Ionathas, iar la stânga, comandantul oştilor sale, Abener, văzând că locul lui David rămăsese gol, Saul a păstrat deocamdată tăcerea, convins că acesta nu se curăţase de pe urma legăturii cu propria-i soţie. Dar când el nu şi-a ocupat locul nici a doua zi după luna nouă, Saul l-a întrebat pe fiul său Ionathas de ce fiul lui Iesseus a lipsit de la masă atât ieri, cât şi azi. Ionathas i-a răspuns că, potrivit unei înţelegeri şi primindu-i încuviinţarea, David s-a dus în oraşul său de baştină, unde seminţia lui celebra o sărbătoare, fiind invitat şi el acolo. „Dacă-mi dai dezlegarea – a mai spus el – m-aş duce şi eu până la el, fiindcă ştii cât îmi este el drag!" Astfel vroia Ionathas să afle cât de pornit era tatăl său împotriva lui David şi să cunoască hotărârea pe care a luat-o în ceea ce-l privea. Saul nu şi-a mai stăpânit mânia şi l-a împroşcat cu ocări, numindu-l fiu de fugar şi dușmanul său şi i-a zis că era cirac şi complice al lui David. El o batjocoreşte şi pe mama lui dacă gândeşte în felul acesta şi nu recunoaşte faptul că, atâta timp cât mai este în viaţă David, domnia lui i se pare nesigură. Să-l aducă, aşadar, degrabă – a adăugat el – ca să primească binemeritata condamnare! Când însă Ionathas l-a întrebat ce păcat comisese David încât era atât de pornit împotriva lui, nu s-a mai mărginit să-şi dea în vileag mânia numai prin vorbe şi blesteme, ci şi-a înşfăcat suliţa şi a aţintit-o asupra lui Ionathas, hărăzindu-l pieirii. Nu şi-a adus gândul la îndeplinire fiindcă l-au oprit prietenii s-o facă. În schimb, fiul său nu s-a mai putut îndoi de ura cu care Saul îl urmărea pe David şi de hotărârea lui de a-l ucide; puţin a lipsit să-şi omoare fiul cu mâna lui din pricina lui David.

10. Atunci fiul regelui s-a ridicat de la masă, fiindcă din pricina mâhnirii nu s-a mai putut atinge de bucate. Noaptea şi-a petrecut-o rămânând treaz şi cu ochii scăldaţi în lacrimi, fiindcă nu numai viaţa lui era în primejdie, ci şi David părea sortit să moară. Dis-de-dimineaaţă s-a dus pe câmpul din faţa oraşului, chipurile, pentru a-şi face zilnicele exerciţii, în realitate, pentru a-i dezvălui lui David simţămintele tatălui său faţă

de el, aşa cum fusese înţelegerea lor. După ce a făcut tot ceea ce conveniseră mai dinainte, l-a trimis în oraş pe copilul care îl însoţea, apoi s-a dus să-l întâlnească pe David şi să stea de vorbă cu el în singurătate. De îndată ce l-a zărit, David a îngenuncheat la picioarele lui şi l-a numit salvatorul vieţii sale. Dar Ionathas i-a poruncit să se scoale, şi-au încolăcit braţele în jurul gâtului, s-au sărutat multă vreme, apoi şi-au căinat printre lacrimi soarta şi faptul că la vârsta lor prietenia le era prigonită de ură, viitoarea despărţire şi distanţele dintre ei părându-li-se puţin deosebite de moartea însăşi. Când tristeţea li s-a mai potolit, s-au încurajat unul pe altul şi, fiecare jurând credinţă celuilalt, s-au despărţit în cele din urmă.

CAPITOLUL XII

1. Fugind de rege şi de ameninţaţea lui cu moartea, David a sosit în oraşul Naba, la preotul Achimelec, care s-a mirat când l-a văzut că venise singur, fără prieteni şi slujitori, şi a fost dornic să ştie de ce venise neînsoţit de nimeni. David i-a răspuns că regele i-a încredinţat o tainică misiune, a cărei îndeplinire excludea orice însoţitor. Se înţelesese cu slujitorul său să-şi dea întâlnire în locul acela. Apoi l-a rugat să-l dea provizii de drum, în schimbul cărora urma să-l facă un serviciu prietenesc şi să-l acorde sprijinul său. După obţinerea merindelor, i-a cerut şi nişte arme pe care le avea la îndemână, sabie sau suliţă. Întâmplător de faţă era şi o slugă a lui Saul, de obârşie siriană, care se numea Doec şi păştea catârii regelui. Preotul i-a spus că nu avea nici o armă, în afară de sabia lui Goliath, care fusese închinată Domnului după uciderea filisteanului.

2. David a luat cu el această sabie şi a fugit dincolo de ţinuturile stăpânite de evrei, în oraşul filistenilor, Gitta, unde domnea Anchus. Oamenii de casă ai regelui l-au recunoscut şi l-au vestit că la ei se află David, cel care răpusese atâtea mii de filisteni. Temându-se să nu fie ucis de rege şi să se expună şi aici primejdiei din cauza căreia fugise de Saul, David s-a prefăcut nebun şi apucat, a lăsat să-l curgă balele pe barbă şi s-a dedat la alte năzdrăvănii ale smintiţilor, ca să-l convingă pe regele gittenilor că nu-şi mai stăpânea cugetul. Acesta s-a supărat pe oamenii săi de casă, pentru că i-au adus pe cap un om care-şi pierduse minţile, dându-le porunca să-l alunge pe David cât mai repede.

3. Aşa a scăpat David teafăr din Gitta şi s-a dus la seminţia lui Iuda. Aici s-a adăpostit într-o peşteră din apropierea oraşului Adullama, trimiţând la fraţii lui soli care să-l vestească unde se află acum. Aceştia au venit la el împreună cu toate cimotiile lor şi cu mulţi alţii care erau strâmtoraţi sau se temeau de regele Saul, revărsându-se în jurul lui, dispuşi să îndeplinească orice porunci le-ar fi dat dânsul. Numărul tuturor se ridica la vreo patru sute. Îmbărbătat de convingerea că ei se vor înmulţi şi vor veni noi ajutoare, David a părăsit acest loc şi s-a dus la regele moabiţilor, rugându-l să-l găzduiască părinţii în ţara lui şi să-l ocrotească până ce i se va limpezi situaţia. El i-a încuviinţat cererea şi părinţii lui David s-au bucurat de multă cinste atâta vreme cât au stat la curtea lui.

4. La porunca proorocului, David a plecat din deşert şi a venit să locuiască în ţinutul sortit seminţiei lui Iuda şi, supunându-se ordinului primit, s-a oprit în oraşul Sara. La auzul veştii că David fusese văzut însoţit de o ceată numeroasă, au sporit teama şi neliniştea lui Saul. Ştiind că era un bărbat viteaz şi cutezător, bănuia că uneltea împotriva lui o faptă deosebită, care să-l aducă numai jale şi necaz. Şi-a strâns laolaltă prietenii, conducătorii de oşti, precum şi întreaga seminţie din care făcea parte, pe muntele unde îşi avea reşedinţa şi, oprindu-se în locul care se numea Arura, înconjurat de mulţi curteni şi de garda lui de corp, le-a spus următoarele: „Bărbaţi din propria mea seminţie, cred că mai ţineţi minte binefacerile aduse de mine, ogoarele peste care v-am făcut stăpâni, funcţiile şi onorurile pe care vi le-am împărţit! Vă întreb acum dacă nu aşteptaţi daruri şi mai mari din partea fiului lui Iesseus, întrucât am auzit că toţi tindeţi spre el, de vreme ce propriul

meu fiu se străduieşte din răsputeri să-l sprijine, convin-gându-vă şi pe voi să-l susţineţi. Nu mi-e străin legământul pecetluit prin jurământ pe care l-a încheiat cu David, nici faptul că, prin vorbă şi faptă, îi favorizează uneltirile împotriva mea. Totuşi, voi nu vă sinchisiţi de nimic, ci aşteptaţi în linişte ceea ce urmează să se întâmple!" Când regele a tăcut şi nici unul dintre oamenii de faţă nu i-a dat vreun răspuns, sirianul Doec, păzitorul turmelor de catâri, a spus că a văzut cum David a venit în oraşul Naba, la Marele Preot Achimelec, ca să-l prezică ce-l aştepta în viitor, primind de la el provizii de drum, sabia lui Goliath, precum şi călăuze sigure până la ţinta călătoriei sale.

5. Saul l-a chemat atunci pe Marele Preot, împreună cu întreaga lui familie, şi i-a vorbit astfel: „Ce rău sau nedreptate ţi-am pricinuit pentru ca tu să-l primeşti cu braţele deschise pe fiul lui Iesseus, care îmi sapă domnia, înzestrându-l apoi cu provizii şi cu arme? De ce i-ai rostit preziceri privitoare la viitor? Sau n-ai aflat că el a fugit de la mine şi că-mi urăşte casa?" Marele Preot n-a tăgăduit faptul că a făcut daruri şi a recunoscut deschis că şi-a ajutat oaspetele, dar nu spre a-i fi pe placul lui David, ci de dragul regelui. El i-a zis: „N-am ştiut deloc că ţi-a devenit duşman, ci l-am socotit drept slujitorul cel mai credincios şi comandantul tău peste o mie de oşteni, chiar mai mult decât atât: ca pe un ginere al regelui şi o rudă apropiată! Căci oamenii obişnuiesc să acorde asemenea distincţii nu unor duşmani, ci celor mai binevoitori şi mai demni de încredere. De altfel, nu rostesc acum pentru prima oară preziceri, căci am făcut adesea acest lucru şi mai înainte, şi în alte locuri. Deoarece mi-a zis că a plecat în mare grabă într-o misiune încredinţată de tine, dacă nu i-aş fi dat ceea ce îşi dorea, ar fi însemnat că te refuz mai degrabă pe tine, decât pe el. Nu trebuie să-ţi faci o părere greşită despre mine sau, pentru că aflu abia acum de uneltirile lui David, să mă suspectezi, după cum se pare, de prietenie faţă de el. Căci această simpatie am arătat-o faţă de prietenul, ginerele şi comandantul tău peste o mie de oşteni, nu faţă de vrăjmaş!"

6. Spusele Marelui Preot nu l-au convins însă pe Saul, a cărui teamă era atât de mare, încât n-a vrut să aibă încredere nici măcar în nişte scuze cinstite. El a poruncit oştenilor înarmaţi din preajma lui să-l ucidă pe Achimelec, împreună cu întreaga lui familie. Dar fiindcă aceştia n-au cutezat să-şi ridice mâna asupra Marelui Preot, temându-se mai degrabă de jignirea adusă lui Dumnezeu decât de nesupunerea faţă de rege, Saul i-a poruncit lui Doec să fie el călăul. Împreună cu alţi ticăloşi de teapa lui, el l-a ucis pe Achimelec şi pe toate rudele sale. Întregul lor număr se ridica la trei sute şi optzeci şi cinci de oameni. Saul şi-a trimis zbirii în cetatea preoţească Naba, ca să-l treacă prin ascuţişul săbiei pe toţi locuitorii, fără să cruţe nici femeile, nici copiii, nici pe cei de altă vârstă, apoi să dea foc oraşului. A scăpat cu viaţă un singur fiu al lui Achimelec, numit Abiathar. Aşa s-a îndeplinit ceea ce-i prezisese odinioară Dumnezeu Marelui Preot Eli, că, datorită nelegiuirii ambilor fii, urmaşiii lui vor pieri în întregime.

7. Crâncena faptă săvârşită de regele Saul, care a căsăpit o întreagă familie sacerdotală, fără să aibă milă de vârsta fragedă sau respect faţă de bătrâni, ca şi nimicirea cetăţii alese de Dumnezeu să fie patria şi şcoala preoţilor şi a proorocilor, îngăduie tuturor să înţeleagă şi să pătrundă firea omenească. Atâta timp cât duc o viaţă domestică şi nu sunt răsfăţaţi de noroc, fiindcă nu pot să-şi asculte înclinarea naturală şi nu cutează să acţioneze după bunul lor plac, oamenii sunt buni şi cumpătaţi şi nu urmăresc altceva decât dreptatea, punându-şi tot sufletul şi dându-şi întreaga osteneală. Atunci ei sunt pe deplin convinşi că Dumnezeu la parte la toate faptele îndeplinite de oameni în timpul vieţii lor şi nu numai că le vede realizările, ci le cunoştea dinainte gândurile, ducând la îndeplinirea acestora. Când însă au dobândit puterea şi cinstirea, ei se leapădă de toate datinile şi obiceiurile proprii, îşi scot masca, aidoma actorilor aflaţi pe scenă, spre a-şi dovedi în-

drăzneala, aroganţa şi dispreţul faţă de tradiţiile omeneşti şi divine. Cu toate că ceea ce li s-ar potrivi cel mai mult ar fi să tindă spre evlavie şi dreptate, de vreme ce sunt cei mai expuşi invidiei, întrucât gândurile şi isprăvile lor sunt în atenţia tuturora, ei se poartă atunci în toate privinţele în chip sfidător, ca şi cum Dumnezeu i-ar fi pierdut din vedere, ba chiar se sperie de puterea lor. Dacă se tem, fiindcă au auzit un zvon, dacă urăsc, fiindcă aşa li s-a năzărit, sau dimpotrivă, iubesc fără rost, li se pare că asta trebuie să fie în mod sigur şi aievea pe placul oamenilor şi al lui Dumnezeu. Dar la viitor nu se gândesc şi cinstesc mai întâi pe cei ce s-au ostenit mult pentru ei, ca mai târziu să-l pizmuiască. Pe bărbatul care a fost înaintat la un rang foarte înalt, după aceea ei nu numai că-l deposedează de tot, ci atentează chiar şi la viaţa lui, atribuindu-i crime atât de mari, încât îţi vine greu să le crez: condamnările nu se dau pentru nelegiuiri demne de a fi pedepsite, ci pentru clevetiri şi denunţuri scutite de o cercetare prealabilă, iar ele se abat nu asupra celor care le merită cu prisosinţă, ci asupra celor care nu pot scăpa de moarte. Toate acestea au fost confirmate de către Saul, fiul lui Chiş, primul rege al evreilor după ce s-a încheiat dominaţia aleşilor şi cârmuirea Judecătorilor, cel care a ucis trei sute de preoţi şi de prooroci, apoi le-a distrus din temelii cetatea, lipsind templul Domnului de sacrificatori şi prezicători, fără să le cruţe oraşul de baştină, unde s-ar fi putut forma urmaşii lor.

8. Dar Abiathar, fiul lui Achimelec, singurul care a scăpat teafăr din familia preoţească masacrată de Saul, a fugit la David, vestindu-i nenorocirea ce s-a abătut peste toţi ai săi şi mai ales că şi-a pierdut tatăl. Gazda i-a spus că, atunci când l-a văzut pe Doec, nu s-a îndoit că el punea ceva la cale. Numaidecât i s-a trezit bănuiala că el era pricina nenorocirilor sale. Apoi i-a cerut lui Abiathar să rămână la el, fiindcă nu se putea ascunde nicăieri mai bine decât acolo.

CAPITOLUL XIII

1. Aflând între timp că filistenii năvăliseră în ţinutul cillanilor şi-l pustiiseră, David s-a oferit să pornească cu oastea împotriva lor dacă Dumnezeu, întrebat de prooroc, îi va îngădui şi îi va făgădui victoria. Deoarece Domnul i-a dat un răspuns favorabil, el s-a năpustit cu tovarăşii săi asupra filistenilor, a ucis pe mulţi dintre aceştia, alegându-se cu o pradă bogată, dar a mai zăbovit la cillani până ce aceştia şi-au adus în siguranţă recolta de la arie. De popasul lui David a aflat şi regele Saul. Expediţia pe care a cutezat s-o întreprindă şi succesul care a încununat-o nu puteau să rămână zăvorâte în ţinutul unde se desfăşuraseră faptele, astfel că vestea s-a răspândit în lung şi-n lat, ajungând la urechile tuturor, inclusiv ale regelui, împreună cu numele acelui ce obţinuse victoria. Saul s-a bucurat nespus când a auzit că David era la Cilla, convins că Dumnezeu l-a dat pe mâna lui, fiindcă l-a silit să intre într-o cetate înzestrată cu ziduri, porţi şi zăvoare. A poruncit, aşadar, întregului popor să-şi îndrepte oastea împotriva Cillei, să-l prindă pe asediatul David şi să-l ucidă. Când a înţeles cum stau lucrurile şi Dumnezeu i-a dezvăluit că cillanii îl vor preda lui Saul dacă va rămâne în mijlocul lor, David şi-a luat cu el cei patru sute de oameni, îndreptându-se spre pustiul situat mai sus de Enghedain. De îndată ce a auzit că David reuşise să scape de cillani, Saul a pornit războiul împotriva lui.

2. De acolo, David a purces spre localitatea din ţinutul Zif, care se numea Căina („Cea nouă"), unde Ionathas, fiul lui Saul, s-a întâlnit cu el şi l-a salutat. L-a îndemnat să nu-şi piardă cumpătul, ci să-şi pună speranţa în viitor, fără să se încline în faţa greutăţilor de acum. Căci el va fi rege şi toate trupele evreilor vor ajunge sub comanda lui: asemenea ţeluri înalte nu pot fi atinse decât cu preţul unor mari eforturi. Apoi ajurat iarăşi că, atât cât va trăi, el va păstra cu sfinţenie credinţa şi prietenia dintre ei, luându-l pe Dumnezeu ca martor al legământului, şi a chemat blestemul asupra lui dacă-şi va încălca învoiala. După aceea, Ionathas l-

a părăsit, eliberându-l de teamă şi de griji, şi s-a întors acasă. Ca să-şi atragă favoarea regelui, zifenii l-au anunţat pe Saul că David se află pe meleagurile lor şi că vor să-l dea în mâna lui de va binevoi să vină el însuşi: de îndată ce zifenii ocupă trecă-toarea, fugarul nu mai are scăpare. Regele i-a lăudat pentru zelul lor, le-a mulţumit pentru că i-au arătat unde era duşmanul său, făgăduindu-le să-şi arate în curând recunoştinţa prin răsplata ce li se cuvenea, apoi şi-a trimis zbirii să-l caute pe David şi să cutreiere pustiul. Le-a dat asigurarea că-i va urma în curând. Dar zifenii s-au străduit să-l caute şi-l prindă pe David înainte de venirea regelui, ca să-şi asigure pretenţiile lor la recunoştinţa crăiască nu numai pentru faptul că l-au dat în vileag, ci mai ales fiindcă l-au predat în mâinile lui. Intenţia lor a fost nedreaptă şi ticăloasă, căci, în pofida faptului că nu-i ameninţa nici o primejdie dacă nu l-ar fi denunţat pe David lui Saul, numai din dorinţa de linguşire şi râvna de a obţine câştiguri de la rege, zifenii l-au înfierat şi au promis să-l captureze pe bărbatul îndrăgit de Dumnezeu şi condamnat fără vină la moarte, deşi putea să rămână ascuns. Aflând însă de la Dumnezeu vicleşugul plănuit de zifeni cu prilejul sosirii regelui, David le-a părăsit ţinutul prin trecătoarea lor, fugind spre o stâncă înaltă din pustia Maon.

3. Dar Saul s-a grăbit să-l urmărească pe David. Înştiinţat între timp că îşi găsise scăparea prin trecătoare, el s-a îndreptat spre cealaltă parte a stâncii[1]. Tocmai când îl hărţuia pe David şi era gata să pună mâna pe el, Saul a fost chemat să se întoarcă, primind vestea că în teritoriul evreilor năvăliseră din nou filistenii. A făcut aşadar cale întoarsă, mărşăluind împotriva lor, căci a socotit că era mult mai necesar să le pedepsească îndrăzneala, fără să-şi lase ţara la discreţia invadatorilor, decât să-şi hăituiască un duşman personal.

4. Aşa a scăpat David de primejdie când îşi pierduse orice speranţă şi s-a îndreptat iarăşi spre strâmtorile din Enghedain. După ce i-a respins pe filisteni, Saul a primit ştirea că David se ascunsese în ţinutul enghedainilor. A plecat într-acolo însoţit de trei mii dintre ostaşii săi cei mai destoinici. În timp ce se afla departe de ţinta dorită, regele a văzut lângă drum o peşteră adâncă şi scobită, foarte întinsă şi în lungime şi în lăţime, înlăuntrul căreia se ascunseseră, din întâmplare, David cu cei patru sute de însoţitori ai săi. Deoarece natura îi cerea să-şi facă nevoile, Saul a intrat de unul singur în peşteră. Zărit de unul dintre soţii lui David, acesta i-a spus că l-a văzut şi că sosise momentul să-şi ucidă vrăjmaşul pe care Dumnezeu îl scosese în calea lui, sfătuindu-l să taie capul lui Saul şi să pună o dată capăt vieţii sale rătăcitoare, plină de necazuri. David s-a sculat şi i-a tăiat numai poala hainei de deasupra, apoi s-a căit, părându-i-se o faptă nedreaptă să-şi omoare stăpânul pe care Domnul îl ridicase la rangul regesc. Chiar dacă el venise cu gânduri ucigaşe, nu se cuvenea să se poarte aidoma lui. După ce a ieşit din peşteră Saul, David s-a grăbit să-l ajungă din urmă şi l-a strigat să-l dea ascultare. Când regele şi-a întors privirea, David s-a aruncat cu faţa la pământ, cum cerea datina închinăciunii, şi i-a spus următoarele: „Rege, nu se cade să-ţi pleci urechile la calomniile răutăcioase şi deşarte urzite pe seama celor demni de încrederea ta, şi să te îndoieşti de cei pe care poţi să-l numeşti prietenii tăi cei mai buni, ci mai ales prin faptele propriu-zise să vezi cât de mult ţine fiecare la tine. Calomniile sunt amăgitoare, pe când toate faptele scot la lumină bunele intenţii pe care le avem aievea. Căci vorbele rostesc în aceeaşi măsură şi adevărul şi minciuna, pe când faptele ne îngăduie să privim în faţă sufletul gol. Din ele poţi să deduci cât de binevoitor sunt faţă de tine şi de familia ta, şi nu din infamiile atribuite mie, pe care nici nu le-am conceput şi nici nu le-aş fi putut înfăptui. Cu toate acestea, îmi hărţuieşti sufletul cu îndârjire, zi şi noapte nu chibzuieşti la nimic altceva decât la felul în care să-mi iei viaţa şi vai! cât de nedrept eşti cu mine! Cum de-ai putut să cazi în marea greşeală de-a fi convins că eu urmăresc să te ucid? Şi cum nu-ţi dovedeşti lipsa de evlavie faţă de Dumnezeu câtă vreme îmi doreşti moartea, de parcă ţi-

aş fi duşman, mie, omul care astăzi te-a cruţat când putea prea bine să se răzbune pe tine şi să te pedepsească. Dacă aş fi dorit într-adevăr pieirea ta, nu m-aş fi folosit de această ocazie favorabilă, nelăsându-te să-mi scapi printre degete? Atunci când ţi-am tăiat poala de la haină, puteam la fel de lesne să-ţi zbor capul de pe umeri!" Pentru a-şi adeveri vorbele, David a arătat poala veşmântului, apoi a adăugat: „Eu m-am abţinut de la îndreptăţită mea răzbunare; pe când tu nu te sfieşti deloc să mă urmăreşti cu neiertătoarea ta ură! Fie ca Domnul să se pronunţe în favoarea mea sau a ta şi să ne judece după purtarea fiecăruia!" Saul a rămas înmărmurit când şi-a dat seama de primejdia prin care trecuse şi, înduioşat de cumpătarea şi nobleţea tânărului, a oftat adânc. David i-a urmat pilda şi atunci el i-a spus: „Sunt mai îndreptăţit decât tine să oftez! Mi-ai hărăzit numai binele, pe când eu ţi-am pricinuit numai răul. Ai dovedit azi că în tine dăinuie simţul de dreptate al strămunilor noştri, lăsând să rămână în viaţă duşmanul capturat în pustietate. Acum recunosc că domnia ţi-e sortită de Dumnezeu şi că vei deţine puterea peste toţi evreii. Făgăduieşte-mi prin jurământ că nu-mi vei stârpi neamul, amintindu-ţi de nedreptăţile ce ţi le-am făcut, şi nu vei grăbi pieirea copiilor mei, că-mi vei apăra şi ocroti familia!" David a depus jurământul cerut şi l-a lăsat pe Saul să plece spre casa lui, iar el s-a reîntors la strungile din munţii Mastheron.

5. În vremea aceea a murit proorocul Samuel, bărbat pe care evreii l-au cinstit foarte mult. Aleasa lui virtute şi preţuirea pe care i-a arătat-o poporul au reieşit din adânca jale a acestuia, ca şi din faptul că, la înmormântare, funeraliile sale s-au desfăşurat cu mare pompă. A fost îngropat în Armatha, locul său de baştină, şi mulţimea l-a deplâns multe zile în şir, dar nu ca la un doliu public pe care îl porţi după un străin, ci ca şi cum fiecare ar fi pierdut o rudă apropiată. Fusese făcut de natură să fie nespus de drept şi de bun, fiind iubit de Dumnezeu tocmai pentru asta. După moartea Marelui Preot Eli, a cârmuit singur poporul vreme de doisprezece ani şi a mai trăit încă optsprezece ani sub domnia lui Saul.

6. Pe atunci, printre zifenii din oraşul Emma se număra un om bogat, cu numeroase turme. Avea la păşunat trei mii de oi şi o mie de capre. David poruncise oamenilor săi să lase neatinse turmele bogătaşului şi să nu-l păgubească, fie din lăcomie, fie constrânşi de nevoie sau legănaţi de iluzia că vor rămâne nedescoperiţi în deşert. Datina mai veche a tuturor era să nu aduci daune nimănui, însuşirea bunurilor unui străin nefiind îngăduită de Dumnezeu. David îşi instruise astfel însoţitorii pentru că trăgea nădejdea să câştige bunăvoinţa unui om cumsecade şi demn de grija ce i se purta. Dar Nabal (căci aşa se numea el) avea, dimpotrivă, o fire aspră, năravuri rele şi ducea un trai ursuz; în schimb, nevasta lui era bună, chibzuită şi frumoasă la chip. La vremea când se tundeau oile, David a trimis la acest Nabal pe zece dintre oamenii săi, să-l salute şi să-l ureze ca mulţi ani de acum încolo să aibă aceeaşi îndeletnicire. Apoi l-a rugat să-l dea ceva din ceea ce îi prisosea, fiindcă ştia de la păstorii săi că el cutreiera de multă vreme deşertul, fără să aducă daune, ci mai degrabă ocrotindu-i şi turmele, şi paznicii lor. Nu va regreta mai târziu faptul că i-a dat ceva lui David. Dar când trimişii săi au ajuns la Nabal, acesta le-a făcut o primire neprietenoasă şi morocănoasă. El i-a întrebat cine era, de fapt, David şi când a auzit că-i fiul lui Iessaeu, a răspuns: „Atât de înfumuraţi au devenit robii evadaţi, purtându-se fără pic de ruşine după ce au fugit de la stăpânii lor!" Când aceste vorbe au ajuns la urechile sale, David a fost cuprins de o furie năprasnică şi a poruncit ca patru sute dintre oamenii săi bine înarmaţi să-l urmeze, alţi două sute fiind lăsaţi să păzească bagajele (căci numărul celor strânşi în jurul lui se ridica la şase sute), apoi a pornit împotriva lui Nabal, după ce s-ajurat că în aceeaşi noapte îi va prăda casa şi întreaga avuţie. David era foarte pornit împotriva lui nu numai pentru că Nabal se arătase nerecunoscător, nedăruindu-i nimic, deşi se purtase cu el atâta de frumos, ci fiindcă îl şi batjocorise, în pofida faptului că nu-l jignise cu nimic.

7. Un rob dintre cei care păzeau turmele lui Nabal a povestit însă stăpânei sale, soţia acestuia, că David, trimiţându-şi oamenii la soţul ei să-l ceară o favoare, nu numai că n-a obţinut de la el meritata răsplată, ci a fost întâmpinat cu grele vorbe de ocară, deşi David fusese ocrotitorul turmelor şi-şi dovedise cu prisosinţă bunăvoinţa. Această faptă putea să aducă ponoase stăpânului său. De îndată ce a primit vestea, Abigaea (căci acesta era numele ei) a poruncit robului să pună samarul pe spinarea asinei sale, încărcând-o cu tot felul de daruri şi, fără să sufle nici un cuvânt despre asta soţului ei (a cărui minte era ameţită de băutură), a plecat înaintea lui David. L-a întâlnit într-o trecătoare a muntelui, însoţit de patru sute de oameni bine înarmaţi, mărşăluind împotriva lui Nabal. Cum a dat cu ochii de el, femeia a sărit de pe spinarea asinei şi a căzut cu faţa la pământ, în semn de închinăciune, şi l-a implorat pe David să uite cuvintele lui Nabal: . nimeni nu ignoră că numele i se potrivea de minune (fiindcă în limba ebraică Nabal înseamnă „nebunie"). Ea s-a scuzat că nu-l văzuse pe nici unul dintre solii lui, apoi a adăugat: „Te rog, aşadar, să mă ierţi şi să-l mulţumeşti lui Dumnezeu că te-a împiedicat să-ţi pătezi mâinile cu sânge omenesc. El se va răzbuna pe cei care îţi doresc răul, dacă tu vei rămâne nepângărit de omor. Nenorocirea care îl pândea pe Nabal să cadă pe creştetul vrăjmaşilor tăi! Arată-te binevoitor cu mine şi socoteşte că sunt demne de tine darurile acestea, iar mânia cu care îmi urmăreşti soţul şi casa lui alung-o de dragul meu! Se cuvine ca tu să fii îngăduitor şi omenos, mai ales că-ţi este hărăzit să domneşti!" David i-a primit darurile şi i-a zis: „Mila Domnului te-a trimis acum înaintea mea, femeie, altfel n-ai mai fi apucat ziua de mâine! Am jurat să nimicesc în această noapte casa lui Nabal şi să nu mai las în viaţă nici unul din familia omului rău şi nerecunoscător faţă de mine şi de însoţitorii mei. Prin grija ce ţi-o poartă Domnul, mi-ai ieşit în întâmpinare la momentul potrivit, ca să-mi potoleşti apriga mânie. Dar Nabal, care a fost ocolit de moarte, mulţumită ţie, tot nu va scăpa până la urmă de pedeapsă. Căci răutatea lui îl va sorti pieirii cu alt prilej!"

8. După rostirea acestor cuvinte, David a lăsat femeia să-şi vadă de drum. La întoarcerea ei acasă, şi-a găsit soţul petrecând la un ospăţ alături de mulţi invitaţi, şi cum era ameţit de vin n-a vrut atunci să-l spună nimic despre cele întâmplate. Dar a doua zi, după ce se trezise din beţie, femeia i-a dezvăluit totul şi, datorită cuvintelor ei şi durerii pe care i-au pricinuit-o, şi-a pierdut puterile întregul său trup, rămânând ţeapăn, ca un mort. La vreo câteva zile, zece la număr, Nabal s-a stins din viaţă. Când a primit vestea morţii lui, David a zis că Dumnezeu l-a pedepsit pe bună dreptate; propria lui răutate i-a adus pieirea, fără să mai fie nevoie ca el să-şi mânjească mâinile cu sânge. De aici a tras el învăţătura că Domnul îi osândeşte pe ticăloşi şi că se preocupă de fiecare om în parte, cei buni fiind răsplătiţi prin lucruri asemănătoare, în timp ce nelegiuiţii primesc o pedeapsă aspră. A trimis numa-decât soli la văduva lui Nabal şi a chemat-o să-l devină soţie. Celor sosiţi la ea le-a spus că nu era demnă nici măcar să îmbrăţişeze picioarele lui David, dar a venit, în cele din urmă, cu tot respectul cuvenit. Iar David a luat-o de nevastă, făcându-i această cinste, pentru modestia, buna purtare şi frumuseţea ei. David a avut şi mai înainte o soţie, pe care o adusese din oraşul Abisar. Iar pe Michal, fiica lui Saul, care fusese de asemenea căsătorită mai întâi cu David, propriul ei părinte a dat-o de nevastă lui Pheltias, fiul lui Lis din oraşul Gethla.

9. După câtăva vreme, nişte zifei l-au vestit pe Saul că David se pripăşise din nou în ţinutul lor şi că sunt în stare să-l captureze lesne dacă el ar veni în ajutorul lor. Atunci Saul s-a îndreptat spre ei cu trei mii de oşteni aleşi şi, la sosirea nopţii, şi-a aşezat tabăra în locul numit Secela. Când a aflat că Saul pornise împotriva lui, David a trimis iscoade cărora le-a poruncit să-l anunţe în ce loc al ţinutului poposise regele. De îndată ce aceştia i-au spus că Saul sosise la Secela, el a plecat pe ascuns în timpul nopţii, însoţit de Abisa, fiul surorii

sale Saruia, şi de Achimelec din Chetta şi s-a furişat împreună cu ei în tabăra lui Saul. În timp ce regele dormea adânc, în jurul lui stând culcaţi oştenii în frunte cu Abener, căpetenia oştirii, David s-a strecurat în cortul regesc, uşor de recunoscut după pat şi după suliţă (aceasta era înfiptă în pământ la căpătâiul lui). David n-a cutezat să-şi ridice mâna împotriva lui Saul şi nu i-a îngăduit să facă acest lucru nici lui Abisa, care ardea de nerăbdare şi era gata să-l străpungă. El socotea drept o cumplită greşeală să curmi viaţa unui rege uns de Dumnezeu, oricât de rău ar fi fost acesta (fiindcă pedepsirea lui va veni la momentul potrivit, din partea celui care i-a dăruit puterea). Pentru a dovedi totuşi că a fost în tabără, ca să-l ucidă pe rege, dar se abţinuse s-o facă, David a luat cu el suliţa şi vasul cu apă, aflate întâmplător în preajma locului unde se odihnea Saul, şi, fără să bage de seamă nimeni, fiindcă erau adormiţi cu toţii, s-a îndepărtat nestingherit, după ce înfăptuise sub ocrotirea întunericului ceea ce plănuise împotriva oştenilor regelui. A trecut apoi peste un torent şi s-a urcat pe vârful unui munte, de unde putea fi auzit mai bine. De acolo i-a strigat pe oştenii lui Saul şi pe Abener, căpetenia oştirii, adresându-se pe această cale mulţimii. Când l-a auzit căpetenia oştirii şi a întrebat cine l-a strigat pe numele său, David i-a răspuns astfel: „Sunt eu, fiul lui Iessaeu, cel silit să fugă de voi! Dar-cum se face că tu, bărbatul puternic, pe care regele l-a pus mai presus decât ceilalţi curteni, păzeşti în atâta delăsare trupul stăpânului tău? Te îmbie oare somnul dulce, în loc să te îngrijeşti de ocrotirea lui? Pentru aşa ceva meritaţi să vi se dea pedeapsa cu moartea, fiindcă n-aţi băgat de seamă că unii dintre noi s-au furişat în tabără până în preajma regelui şi a tuturor celorlalţi. Caută, aşadar, suliţa regelui şi vasul său de apă şi pricepe singur că tabăra a fost pândită de primejdie fără ca nimeni să simtă ceva!" Saul a recunoscut glasul lui David şi a înţeles că, datorită somnului şi neglijenţei străjilor sale, fusese la cheremul lui, dar că el l-a cruţat, deşi ar fi fost pe deplin îndreptăţit să-l ucidă pe loc. Saul i-a adus mulţumiri pentru propria izbăvire şi l-a îndemnat pe David să-şi recapete încrederea şi să-şi alunge teama că-i va mai pricinui un rău, întorcându-se la casa lui. S-a convins acum că el însuşi nu se iubeşte atât de mult cât îl îndrăgeşte pe el David, cel care l-a oblăduit adesea, dându-i numeroase dovezi de bunăvoinţă, deşi era urmărit întruna. Chiar dacă de-atâtea ori fusese trimis în surghiun şi nevoit să îndure multe chinuri sufleteşti, departe de ceata prietenilor şi a rudelor sale, el n-a încetat să-l rămână credincios, salvându-i în câteva rânduri viaţa, aflată neîndoielnic în primejdie de moarte. David i-a cerut lui Saul să-l trimită pe cineva care să-l aducă suliţa şi vasul de apă, apoi a adăugat: „Dumnezeu ne va judeca pe fiecare după firea şi faptele noastre, El ştiind bine că azi aş fi putut să te ucid, dar m-am abţinut s-o fac!"

10. Scăpat teafăr şi a doua oară din mâinile lui David, Saul s-a întors la cetatea sa de scaun şi de baştină. Temându-se să nu fie prins de Saul dacă mai rămânea, David a găsit că era mai înţelept să fugă în ţara filistenilor, adăstând între hotarele ei. Cu cei şase sute de oameni strânşi în jurul lui, s-a dus la Anchus, regele din Gitta, unul dintre cele cinci oraşe filistene. Regele l-a primit prietenește pe el şi însoţitorii lui, dându-le locuinţele cuvenite, şi David a vieţuit astfel la Gitta, împreună cu ambele sale soţii, Achima şi Abigaea. Când i-a parvenit această ştire, Saul a renunţat să mai plece împotriva lui sau să-şi trimită oştenii pe urmele sale: îşi primejduise până acum de două ori viaţa şi puţin a lipsit să cadă în mâinile celui pe care vroia să-l prindă. Dar David n-a vrut să rămână în oraşul gittenilor şi l-a rugat pe regele care l-a primit cu braţele deschise să-l dea o cetăţuie din ţinutul său unde să locuiască singur. El se temea că, prin şederea lui îndelungată în oraş, să nu devină o pacoste şi o povară. Atunci Anchus i-a dăruit un târguşor cu numele de Secela, pe care David l-a îndrăgit atât de mult încât, o dată ajuns rege, l-a îngrijit ca pe proprietatea sa, urmaşii lui procedând la fel. Dar despre asta vom mai vorbi cu alt prilej. Răstimpul petrecut de David în Secela a fost de patru luni şi douăzeci de zile. În această vreme el a întreprins pe ascuns incursiuni în ţinuturile serreţilor şi amaleciţilor,

învecinaţi cu filistenii, le-a pustiit ţara şi, ca pradă, a strâns multe vite şi cămile. Nu i-a cruţat însă pe prizonieri,de teamă că-l vor pârî regelui Anchus, căruia i-a trimis în dar o parte din pradă. La întrebarea regelui, de la ce duşman provenea captura, David a răspuns: „De la iudeii care locuiesc către miazăzi şi spre şes". Anchus a dat crezare spuselor sale. El trăgea nădejdea că David va fi stăpânit de ură faţă de neamul său şi, cât va trăi, îi va fi slugă, locuind în ţara lui.

CAPITOLUL XIV

1. În vremea aceea, filistenii au hotărât să facă o nouă expediţie împotriva israeliţilor şi, trimiţând tuturor aliaţilor din jurul lor chemarea să-şi dea întâlnirea pentru război la Renga, de unde urma să pornească asaltul general împotriva evreilor, Anchus, regele gittenilor, i-a cerut lui David să vină cu ceata lui de oşteni, spre a lua parte la lupta cu evreii. El i-a făgăduit numaidecât sprijinul său şi a zis că sosise momentul să-şi arate recunoştinţa pentru binefacerile aduse şi pentru ospitalitatea cu care fusese primit. Dornic să-l atragă de partea lui şi mai mult, regele i-a promis lui David că, dacă va ieşi biruitor în luptă şi războiul se va desfăşura după aşteptările sale, îl va introduce în garda lui de corp.

2. Saul, regele evreilor, alungase din ţara lui ghicitorii şi ventrilocii şi pe toţi cei care practicau asemenea arte, cu excepţia proorocilor. Când a auzit că filistenii se apropiau în marş şi îşi aşezaseră tabăra în şesul din preajma oraşului Suna, s-a grăbit să-l întâmpine cu trupele sale. După ce a ajuns pe muntele numit Gelboe, el şi-a aşezat propria tabără faţă în faţă cu cea a vrăjmaşilor. Tulburarea care l-a cuprins n-a fost mică atunci când a văzut că oastea duşmană părea vădit mai numeroasă şi mai puternică decât a lui. Prin intermediul proorocilor săi l-a rugat pe Dumnezeu să aibă bunăvoinţa de a-i destăinui deznodământul bătăliei. Deoarece Domnul nu i-a dat nici un răspuns, spaima lui a sporit încât tot curajul i-a pierit, întrezărind în sinea lui înfrângerea care părea inevitabilă dacă nu primea ajutorul lui Dumnezeu. De aceea a poruncit să fie găsită o femeie ventrilocă şi în stare să cheme sufletele morţilor, ca să afle de la ea cum îi vor merge treburile. Fiindcă ginta ventrilocilor aduce din lumea cealaltă duhurile răposaţilor şi cu ajutorul acestora prezice viitorul celor dornici să-l cunoască din vreme. Unul dintre slujitorii săi l-a înştiinţat că o asemenea făptură se găsea în oraşul Endor şi, fără ştirea oştirii întregi, după schimbarea veşmintelor regeşti, Saul a luat doi slujitori dintre cei mai credincioşi şi, în toiul nopţii, s-a dus la femeia din Endor, spre a-i cere să-l prezică viitorul, chemând sufletul unui mort numit de el. Dar femeia l-a refuzat şi i-a spus că nu-l poate dispreţui pe rege, care alungase din ţara lui tagma prezicătorilor. N-ar fi deloc o dovadă de omenie ca, fără să-l fi pricinuit cândva o nedreptate, el s-o momească la săvârşirea unei fapte interzise, a cărei descoperire atrăgea după sine pedeapsa cu moartea. Dar regele s-a jurat că nimeni nu va afla nimic şi că nu va dezvălui altuia prezicerea ei, punând-o astfel în afară de orice pericol. După ce prin jurământul său i-a alungat orice teamă, Saul i-a poruncit să aducă sufletul lui Samuel. Neştiind cine era Samuel, femeia l-a chemat din tărâmul subpământean. La apariţia acestuia, femeia s-a fâstâcit în faţa bărbatului semeţ şi plin de măreţie divină şi, tulburată de înfăţişarea lui, a exclamat: „Oare nu eşti tu regele Saul?" Căci Samuel îi arătase cine era el. Când Saul a încuviinţat acest lucru şi a întrebat-o ce anume o speriase, femeia i-a spus că vede un bărbat cu înfăţişarea divină, ieşind din pământ. El i-a cerut să-l vorbească despre chipul, îmbrăcămintea şi vârsta lui, iar femeia i-a răspuns că era un bătrân cu figură aleasă, îmbrăcat într-o lungă haină preoţească. Devenind acum limpede că era Samuel, regele a căzut cu faţa la pământ şi s-a închinat. Când sufletul lui Samuel a întrebat ce l-a făcut să-l tulbure liniştea şi să-l aducă de pe tărâmul celălalt, Saul s-a plâns că nevoia l-a silit s-o facă. Duşmani de temut au

tăbărât asupra lui, fără ca el să se poată opune nenorocirilor prezente, Domnul l-a părăsit şi nu vrea nici prin prooroci, nici prin vise prevestitoare să-l dezvăluie viitorul: de aceea a recurs la dânsul, care l-a ajutat şi mai înainte. Dar Samuel, care ştia că sfârşitul vieţii lui Saul era aproape, l-a asigurat că nu mai avea nici un rost să-şi cunoască viitorul câtă vreme Domnul se depărtase de el. A adăugat apoi: „Se cuvine să ştii că-i este sortit lui David să fie rege şi el va încheia cu bine războiul. În schimb, tu, aşa cum ţi-am prezis pe când mai trăiam încă, îţi vei pierde, deopotrivă, puterea şi viaţa, fiindcă în războiul dus împotriva amaleciţilor nu te-ai supus lui Dumnezeu şi ai încălcat poruncile sale. Afla, aşadar, că El îţi va da oastea pe mâinile duşmanului, iar tu şi fiii tăi, căzând în bătălia de mâine, veţi fi împreună cu mine!"

3. La auzul acestor vorbe, Saul a amuţit de supărare şi s-a prăbuşit la pământ, fie din cauza durerii pe care i-o pricinuise proorocirea, fie din cauza istovirii (fiindcă de-a lungul zilei trecute, precum şi al nopţii, nu pusese un dumicat în gură). După ce Saul şi-a revenit cu mare greutate, femeia l-a îmbiat stăruitor să mănânce ceva şi i-a cerut să-l acorde această favoare pentru teme-rara-i prezicere, pe care, deşi n-ar fi avut voie s-o facă, de teama lui, necunoscându-l câtuşi de puţin, a luat-o asupra ei şi a rostit-o. De aceea, l-a rugat să se aşeze la masă şi, înfruptându-se din bucatele ei, să-şi recapete puterile şi să se întoarcă teafăr la oastea lui. Dar fiindcă el se codea şi, în adânca-i mâhnire, nu se atingea de nimic, femeia a stăruit până ce l-a convins în cele din urmă. Ea nu avea decât un viţel pe care se străduise să-l crească în casa ei, ca femeie sărmană care trăia din truda mâinilor sale, mulţu-mindu-se cu singura-i avuţie. S-a grăbit să taie viţelul, i-a fript carnea şi a pus-o în faţa slujitorilor şi a lui. Saul a plecat apoi spre propria-i tabără în cursul aceleiaşi nopţi.

4. Se cuvine să lăudăm dărnicia acestei femei simple. Deşi regele, fără s-o vadă niciodată la faţă, îi interzisese-să-şi desfăşoare meseria prin care treburile gospodăriei ar fi mers mai bine şi ar fi prosperat, ea n-a ţinut seama de faptul că o nedreptăţise prin condamnarea ştiinţei sale, nici nu l-a dispreţuit şi alungat ca pe un străin sau ca pe un necunoscut, ci s-a arătat miloasă, l-a mângâiat, l-a îmbiat să se înfrupte din mâncarea privită multă vreme cu dezgust şi, din marea-i sărăcie, i-a dat din belşug şi cu dragă inimă ce avea, fără să-şi pună nădejdea în răsplată sau recunoştinţă (ştiind prea bine că Saul urma să moară). Firea oamenilor este făcută anume să-şi arate înclinarea de a face un bine tuturor celor de la care pot să primească, la rândul lor, o favoare, dându-le satisfacţie deplină. Să urmăm minunata pildă a acestei femei şi să dăm sprijinul nostru tuturor celor nevoiaşi şi să socotim că nimic nu este mai util şi mai convenabil neamului omenesc şi totodată mai drag lui Dumnezeu decât râvna de a împărţi binefaceri. Dar despre această femeie am spus destule lucruri. Cuvântarea mea are acum în vedere ceea ce este spre folosul oraşelor, popoarelor şi ginţilor şi pe placul oamenilor buni, fiindcă îi îndeamnă pe toţi să susţină virtutea, să dobândească gloria şi să-şi deschidă calea către veşnica lor dăinuire, stimulând dorinţa cârmuitorilor de neamuri şi căpeteniilor de cetăţi să înfăptuiască fapte vitejeşti, încât să înfrunte primejdiile sau să moară pentru patrie, chiar dacă învaţă să întâmpine cele mai mari nenorociri. Saul, regele evreilor, mi-a dat prilejul menţionării acestor lucruri. Deşi ştia ce-o să se întâmple şi, potrivit prezicerii proorocului, moartea lui era aproape, n-a vrut să fugă de ea sau, de dragul vieţii, să-şi dea oastea în mâinile vrăjmaşilor şi astfel să-şi înjosească demnitatea regească, ci s-a expus de bunăvoie primejdiilor pe sine, întreaga casă şi pe copiii săi, căci i s-a părut mai glorios ca, împreună cu ei, să piară luptându-se pentru propriul popor. El a preferat să-şi hărăzească morţii feciorii, care erau nişte viteji, decât să-l păstreze în viaţă, fără să fie sigur de soarta lor viitoare: în loc de moştenitori şi urmaşi, lăsa în urma lui faima şi o amintire veşnică. De aceea doar pe el îl cred un bărbat drept, viteaz şi înţelept şi oricine a fost sau va fi aidoma lui poate să se bizuie pe unanima recunoaştere a virtuţilor sale. Nu mi se pare drept să fie numiţi eroi cei care pleacă la război cu certitudinea victoriei şi cu speranţa că se vor întoarce nevătămaţi,

oricâte fapte au săvârşit ei, chiar dacă în istorii sau alte scrieri ei sunt menţionaţi ca atare. Vorbe de laudă, firește, merită şi aceştia; totuşi, bărbaţi de ispravă, foarte curajoşi şi dispreţuitori de primejdii pot fi numiţi într-adevăr numai cei ce urmează pilda lui Saul. Cel care, străin de ceea ce-l aşteaptă în război, nu şovăie deloc să pornească, ci se avântă în luptă, nesigur de viitorul lui, nu dă dovadă de un deosebit curaj, oricâte isprăvi mari ar săvârşi. Îl socotesc un bărbat puternic şi într-adevăr viteaz mai degrabă pe cel ce, atunci când nu se simte animat de gânduri liniştitoare şi cunoaşte dinainte că se îndreaptă spre o moarte sigură, se aruncă în iureşul bătăliei, fără să se înfricoşeze, fără să se sperie de pericol, ci mergând cu bună ştiinţă în întâmpinarea lui. Aşa a făcut Saul, spre a dovedi că la fel trebuie să procedeze toţi cei ce vor să dobândească gloria postumă, mai ales regii, care, prin faptul că deţin cel mai înalt rang al puterii, departe de a putea pricinui vreun rău supuşilor lor, au datoria să pară nespus de buni faţă de ei. Despre Saul şi neasemuita lui vitejie mai avem multe de zis în afara acestora, dar materialul înfăţişat deja mi se pare îndestulător. Ca să nu dau impresia că laudele mele au întrecut măsura, mă întorc să-mi duc povestirea mai departe.

5. Când filistenii, cum am spus mai sus, şi-au aşezat tabăra, înregistrându-şi trupele după neamuri, regi şi provincii, printre ultimii a sosit şi regele Anchus cu oastea lui, căreia i se alăturase ceata celor şase sute de oşteni ai lui David. Când au dat cu ochii de ei, căpeteniile filistenilor l-au întrebat pe rege de unde veneau aceşti evrei şi cine îi chemase. Acesta le-a răspuns că era David, care fugise de la stăpânul său, Saul, fiind bine primit la sosirea lui; iar acum, hotărât să-şi arate recunoştinţa pentru ospitalitatea ce i se arătase şi să se răzbune pe Saul, era gata să lupte alături de filisteni. Dar căpeteniile l-au mustrat pe rege că a chemat în ajutor un bărbat cu gânduri duşmane şi l-au sfătuit să-l îndepărteze pe David, ca să nu aducă în chip necugetat mari daune prietenilor săi: dacă întâmplător puterea lor slăbea, ei îi ofereau prilejul de a se împăca cu stăpânul său. Spre a se arăta prevăzători, căpeteniile i-au poruncit lui Anchus să-l trimită pe David împreună cu cei şase sute de oameni în locul pe care îl primiseră drept locuinţă. Căci despre acest David spuneau fetele în cântecele lor că răpusese filisteni cu miile. Când a auzit aceste vorbe, regele din Gitta a socotit că sfatul lor era înţelept şi, chemându-l pe David, i-a zis: „Eu ţi-am pus la încercare râvna şi credinţa şi de-aceea te-am adus ca aliat; căpeteniile au însă altă părere despre tine. Întoarce-te numaidecât la locul pe care ţi l-am oferit în dar şi, fără să mi-o iei în nume de rău, păzeşte-mi acolo ţara, nu cumva s-o cotropească vrăjmaşii, căci şi aşa arăţi că-mi eşti aliat!" David a ascultat porunca regelui din Gitta şi s-a întors la Secela. Dar în timp ce el fusese plecat ca să aducă ajutor filistenilor, amaleciţii au făcut o incursiune, au luat cu asalt Secela, au incendiat-o şi, aducând de acolo prăzi şi ce mai rămăsese din recolta filistenilor, s-au întors apoi la casele lor.

6. Când a aflat că Secela fusese devastată şi jefuită în întregime şi că soţiile sale (căci avea două), împreună cu nevestele şi copiii tovarăşilor lui, purtau jugul sclaviei, David şi-a sfâşiat numaidecât veşmintele, bocind şi plângând alături de cei dragi până ce i-au secat lacrimile. L-a pândit chiar şi primejdia de a fi ucis cu pietre de către însoţitorii lui, adânc îndureraţi de faptul că nevestele şi odraslele plecaseră în robie: el era socotit vinovat pentru cele întâmplate. După ce şi-a mai potolit amărăciunea, nădejdea şi-a pus-o în Dumnezeu şi l-a rugat pe Marele Preot Abiathar să-şi pună veşmântul sacerdotal, ca să-l întrebe pe Domnul printr-un oracol dacă se bucură de sprijinul lui urmărirea amaleciţilor, pentru redobândirea nevestelor şi copiilor şi pedepsirea duşmanilor. Primind de la Marele Preot porunca să plece, David a şi pornit pe urmele vrăjmaşilor, cu cei şase sute de oşteni ai săi. Când au ajuns la un torent cu numele Basel, a întâlnit în calea lui un om rătăcitor, de obârşie egipteană, care era istovit de lipsuri şi de foame (căci vreme de trei zile şi trei nopţi cutreierase deşertul, fără să aibă ce să mănânce). După ce i-a dat hrană şi apă şi bărbatul s-a înzdrăvenit,

David l-a întrebat cine era şi de unde venea el. Străinul i-a spus că patria lui era Egiptul şi că stăpânul său îl lepădase,, fiindcă nu l-a mai putut însoţi din pricina sănătăţii lui şubrede. I-a mărturisit că a făcut parte dintre cei care au incendiat şi prădat Secela, precum şi alte locuri din Iudeea. David l-a folosit drept călăuză în urmărirea amaleciţilor, pe care i-a găsit întinşi pe pământ, fie că se ospătau, fie că erau ameţiţi de băutură, încântaţi de prăzile lor. David a năvălit peste ei pe neaşteptate, făcând un mare măcel în rândurile lor. I-a găsit neînarmaţi, fără să se aştepte deloc la un atac şi, preocupaţi numai de mâncare şi băutură, amaleciţii au putut fi lesne învinşi. Unii dintre ei au fost surprinşi şi înjunghiaţi în timp ce prânzeau, astfel că sângele lor a mânjit bucatele şi proviziile, alţii au fost răpuşi când îşi sorbeau vinul sau în timpul somnului, moleşiţi de beţie. Cei care apucaseră să se înarmeze spre a înfrunta asaltul vrăjmaşilor au fost la fel de lesne trecuţi prin sabie ca şi cei neînarmaţi, Oştenii lui David au desfăşurat măcelul din primul ceas al zilei până seara, încât n-au scăpat cu viaţă decât vreo patru sute de amaleciţi, care s-au suit pe cămilele lor şi au fugit. Aşadar, David a luat înapoi tot ceea ce îi răpiseră duşmanii, nu numai ambele sale soţii, ci şi pe cele ale propriilor tovarăşi. Când s-au întors la locul unde cei două sute de oameni care nu fuseseră în stare să-l însoţească rămăseseră să păzească bagajele, ceata celor patru sute de biruitori a refuzat să împartă cu ei răsplăţile şi prada de război, deoarece n-au fost soţi de drum şi din laşitate nu şi-au urmărit vrăjmaşii, invocând că trebuie să fie mulţumiţi că şi-au recăpătat soţiile şi copiii. Dar David a socotit această părere necinstită şi nedreaptă: întrucât Domnul i-a ajutat să se răzbune pe duşmani şi să-şi recupereze în întregime bunurile lor, cu-vine-se ca toţi oştenii să aibă parte în mod egal de pradă, câtă vreme rămăseseră să păzească bagajele. De atunci datează legea, îndreptăţind pe cei rămaşi să păzească tabăra să primească o pradă egală cu a celor care au câştigat bătălia. De îndată ce a sosit la Secela, David a trimis o parte din prada de război tuturor rudelor şi prietenilor săi din seminţia lui Iuda. Aşa s-au petrecut lucrurile la jefuirea Secelei, precum şi la măcelărirea amaleciţilor.

7. Filistenii s-au înfruntat cu israeliţii într-o crâncenă bătălie şi izbânda a surâs filistenilor, făcând numeroase victime în tabăra adversă. Saul, regele israeliţilor, şi fiii săi au luptat cu multă îndârjire şi dăruire totală, numai ca să aibă o moarte frumoasă, măsurându-se vitejeşte cu vrăjmaşii lor. Mare a fost gloria de care s-au acoperit (căci nimeni n-a făcut mai mult decât ei), respingând toate trupele duşmane şi au răspândit moarte în rândurile filistenilor, dar au fost copleşiţi de cei din jurul lor. Fiii lui Saul se numeau Ionathas, Aminadab şi Melchis. Când aceştia au căzut în luptă, trupele evreilor au luat-o la fugă, urmărite îndeaproape de vrăjmaşi, în mijlocul lor instaurându-se dezordinea şi vărsarea de sânge. Şi Saul se retrăgea înconjurat de puternicele lui cete, dar filistenii au trimis împotriva lor prăştiaşii şi arcaşii, doborând o mare parte dintre ei. Saul însuşi, care se bătuse cu vitejie şi primise atâtea răni încât nu mai era în stare nici să lupte, nici să le mai îndure, fiind şi prea slab ca să-şi pună capăt singur zilelor, a poruncit purtătorului său de arme să-l străpungă cu sabia, altfel încăpea viu pe mâinile propriilor vrăjmaşi. Fiindcă purtătorul de arme n-a îndrăznit să-şi ucidă stăpânul, Saul şi-a tras sabia din teacă, şi-a îndreptat vârful spre piept, gata să se arunce în ea. Dar, deoarece nu se mai simţea capabil să-şi împlânte sabia în trup şi să se străpungă cu ea, şi-a purtat privirile de jur împrejur. A zărit atunci un tânăr aflat întâmplător în preajma lui, l-a întrebat cine era şi, auzind că era amalecit, l-a rugat să-l înfigă sabia în piept, ceea ce mâinile sale nu mai erau în măsură să facă, şi să-l aducă moartea mult dorită. Acesta a îndeplinit dorinţa lui Saul, i-a smuls brăţările de aur de la încheieturi şi cununa regească din creştet, apoi a fugit cu ele. Când a văzut moartea regelui, purtătorul de arme şi-a luat singur viaţa. Nici unul din corpul de gardă al lui Saul n-a reuşit să scape teafăr, ci toţi au căzut în luptă pe muntele Gelboe. De îndată ce evreii care locuiau în valea situată dincolo de Iordan au auzit că Saul şi fiii săi

fuseseră răpuşi şi împreună cu ei pierise oastea întreagă, şi-au părăsit oraşele, refugiindu-se în fortăreţele lor. Filistenii s-au strămutat în oraşele care fuseseră lăsate în părăsire.

8. A doua zi, când şi-au jefuit duşmanii căzuţi în luptă, filistenii au dat de leşul lui Saul şi de cele ale fiilor săi şi au tăiat capetele acestora; au trimis apoi soli în întreaga ţară, răspândind vestea că oastea duşmană fusese înfrântă. Armurile lor le-au pus ca ofrandă în capiştea lui Astarte, trupurile fiindu-le crucificate pe zidurile oraşului Bethsana, care azi se numeşte Scythopolis. Dar, după ce locuitorii din Jabis, oraş în ţinutul galaadiţilor, au aflat că leşul lui Saul şi cele ale fiilor săi fuseseră descăpăţânate, au socotit că ar fi fost nedemn pentru ei să le lase neîngropate. S-au ridicat, aşadar, oamenii cei mai puternici şi îndrăzneţi (căci oraşul acesta numără mulţi bărbaţi voinici şi cutezători) şi au mers o noapte întreagă, fără întrerupere, până la oraşul Bethsana. Apoi s-au apropiat de zidurile duşmanilor, au luat trupul lui Saul şi cele ale fiilor lui şi le-au dus la Jabis, fără ca duşmanii să-l împiedice deloc, fie că nu erau în stare s-o facă, fie că nu s-au încumetat datorită bărbăţiei duşmanilor. Toţi iabisenii au deplâns şi au înmormântat leşurile în cel mai frumos loc din ţinutul lor, numit Arura. De-a lungul a şapte zile i-au bocit, împreună cu soţiile şi copiii lor, lovindu-şi piepturile şi vărsând lacrimi pentru rege şi fiii lui, fără să se atingă nici de mâncare, nici de băutură.

9. Aşa s-a sfârşit Saul, întocmai cum prezisese Samuel, fiindcă nu a îndeplinit poruncile Domnului privitoare la amaleciţi şi a ucis tot neamul Marelui Preot Achimelec şi pe Achimelec însuşi, nimicind oraşul său preoţesc. În timpul cât mai trăia Samuel, a domnit optsprezece ani, iar după moartea lui, alţi douăzeci şi doi de ani. Saul s-a stins din viaţă aşa cum am spus mai sus.

CARTEA A VII-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A VII-A:

1. Cum David a domnit în oraşul Hebron asupra unei seminţii, iar fiul lui Saul a cârmuit restul poporului.
2. Cum, după uciderea acestuia prin uneltirile prietenilor săi, David a ajuns să fie regele tuturor.
3. Cum David a asediat şi cucerit Hierosolyma şi, alungându-i din oraş pe canaaneeni, l-a dat iudeilor, să-l locuiască.
4. Cum filistenii au pornit războiul împotriva lui David, dar au fost biruiţi de acesta la Hierosolyma.
5. Tratatul de prietenie între Hiram, regele Tyrului, şi David.
6. Cum David a întreprins expediţii împotriva noroadelor învecinate, le-a învins şi le-a silit să-l plătească bir.
7. Cum David luptă cu oastea locuitorilor Damascului şi o învinge.
8. Cum s-a războit David cu mesopotamienii şi i-a învins.
9. Cum s-au răzvrătit rudele împotriva lui David, iar propriul său fiu l-a izgonit de pe tron, şi cum a fugit el dincolo de Iordan.
10. Cum Abesalom s-a luptat cu tatăl său, David, şi a pierit împreună cu oastea lui.
11. Cum David şi-a recăpătat domnia şi a dus un trai fericit.
12. Cum, încă din timpul vieţii sale, David l-a numit rege pe Solomon.
13. David moare şi lasă fiului său moştenire grămezi de aur şi pietre preţioase pentru construirea unui templu.

Cartea aceasta cuprinde un interval de 40 de ani.

CAPITOLUL I

1. Întâmplarea a făcut ca bătălia menţionată mai sus să se desfăşoare în ziua în care David se întorcea de la Secela, obţinând victoria asupra amaleciţilor. După ce a stat două zile la Secela, a treia zi s-a înfăţişat la el, scăpat teafăr din bătălia cu filistenii, cel care îl ucisese pe Saul; cu hainele rupte şi ţărână presărată pe cap, i s-a prăbuşit la genunchii. Când l-a văzut David cum arăta şi l-a întrebat de unde venea, oşteanul i-a răspuns: din lupta pe care israeliţii au dus-o cu filistenii, cu un deznodământ foarte trist, întrucât au pierit multe mii de evrei, regele Saul însuşi, precum şi fiii săi, găsindu-şi sfârşitul. I-a transmis apoi vestea că, atunci când evreii învinşi au luat-o la fugă, l-a întâlnit, grav rănit, pe regele care, aflat în primejdia de a fi capturat de duşmani, l-a rugat pe el să-l ucidă. Căci, deşi zăcea prăvălit pe sabia lui, din pricina rănilor numeroase, era prea slab să-şi curme singur viaţa. Ca dovezi ale pieirii lui Saul, i-a arătat brăţările de aur de la încheietură, precum şi cununa regească, pe care i le-a smuls după moartea lui Saul ca să le înmâneze lui David. Când n-a mai fost nici un temei să se îndoiască, având înainte văditele semne ale dispariţiei lui Saul, David şi-a rupt hainele sale şi, în tovărăşia oamenilor apropiaţi, şi-a petrecut ziua întreagă plângând şi bocind. Jalea cea mai mare i-a provocat-o însă moartea lui Ionathas, cel mai credincios prieten şi izbăvitorul zilelor sale. Acum şi-a demonstrat David noblețea şi marea-i bunăvoinţă faţă de Saul, deoarece nu numai că a fost profund mişcat de moartea lui, în pofida faptului că, din pricina lui, viaţa i-a fost deseori ameninţată, ci l-a executat şi pe cel care îl ucisese. A invocat faptul că singur s-a învinuit de uciderea regelui, iar atunci când a auzit că se trăgea din neamul amaleciţilor, l-a condamnat pe loc la moarte. După aceea, David a compus bocetul şi funebrul elogiu închinat lui Saul şi lui Ionathas, care au dăinuit până azi.

2. După ce a adus regelui cuvenita cinstire şi doliul a luat sfârşit, David a întrebat, printr-un prooroc, pe care dintre cetăţile seminţiei Iuda i-o hărăzeşte drept lăcaş Domnul. Când acesta i-a răspuns că-i dăruieşte Hebronul, David a părăsit Secela, îndreptându-se într-acolo, împreună cu soţiile (căci avea două) şi cu ceata lui de oşteni. Atunci întreaga seminţie a venit la el şi l-a ales rege. Cum a primit vestea că jabisenii, locuitorii unui oraş din ţinutul din Galaditis, l-au înmormântat pe Saul şi pe fiii lui, a trimis la ei soli care să laude şi să încuviinţeze fapta lor, făgăduind să le aducă mulţumiri pentru evlavia dovedită faţă de răposaţi; totodată, le-a dat vestea că seminţia lui Iuda l-a ales rege.

3. De îndată ce a primit vestea că regele, împreună cu Ionathas şi cu alţi doi fii ai săi, căzuseră în luptă, Abener, căpetenia oştirii lui Saul, fiul lui Ner, bărbat întreprinzător şi bine intenţionat, s-a întors degrabă în tabără şi a pus mâna pe singurul fiu al regelui rămas în viaţă (care se numea Iebost), trecând cu el dincolo de Iordan, unde l-a proclamat rege al tuturor israeliţilor, cu excepţia seminţiei lui Iuda. I-a ales ca sălaş regesc localitatea care în limba băştinaşilor se numeşte Manalis, iar în limba grecească înseamnă „Tabără". De acolo, Abener s-a grăbit să plece cu o oaste aleasă, dornic mai întâi de toate să se la la harţă cu seminţia lui Iuda, indignat de faptul că ea îl proclamase rege pe David. I-a ieşit în întâmpinare Ioab, fiul Sarviei şi al lui Suri, zămislit de sora lui David şi căpetenia oştirilor sale, însoţit fiind de fraţii săi Abessa şi Asael, precum şi de toate trupele lui David. L-a întâlnit la izvorul de lângă oraşul Gabaon şi şi-a pregătit oastea de atac. Deoarece Abener i-a spus lui Ioab că ar vrea să ştie care dintre cele două tabere deţine cei mai buni oşteni, ei au convenit să fie triaţi câte doisprezece oşteni de fiecare parte. Cei doisprezece aleşi de ambii conducători de oşti au păşit în intervalul dintre cele două oşti, şi-au aruncat suliţele împotriva adversarilor, şi-au tras săbiile din teacă, s-au prins de cap unul pe altul, împlântându-şi fiecare tăişul în coastele şi în măruntaiele celuilalt, astfel încât toţi au căzut la pământ, aşa cum fusese înţelegerea.

După pieirea luptătorilor, ceilalţi războinici din ambele tabere s-au înfruntat într-o bătălie aprigă, în

urma căreia oştenii lui Abener au fost biruiţi. Ioab n-a încetat să-l hărţuiască pe fugari, îndemnându-şi oştenii să-l urmărească, fără să dea semne de oboseală în căsăpirea lor. Şi fraţii lui Ioab luptau vitejeşte, dar cu mult deasupra celorlalţi s-a ridicat mezinul, Asael, ştiut ca foarte sprinten de picior (căci prin iuţeala lui îi depăşea, zice-se, nu numai pe oameni, ci până şi caii de curse, care rămâneau mai prejos decât el). Acesta îl urmărea pe Abener din răsputeri şi fără înconjur, neuitându-se nici în dreapta, nici în stânga. Când Abener a privit înapoi, a căutat să-l întrerupă goana şi să-l facă să se mulţumească cu unul dintre oşteni, luându-i armura. Nereuşind să-l înduplece, l-a rugat stăruitor să pună capăt urmăririi sale, spre a nu fi silit să-l omoare, ceea ce fratele său nu i-ar ierta niciodată. Fiindcă nici prin aceste vorbe nu l-a convins şi Asael a continuat să-l urmărească, Abener şi-a aruncat din fugă suliţa înapoia lui şi l-a străpuns în aşa fel încât l-a ucis pe loc. Când însă cei ce îl urmăreau deopotrivă pe Abener au ajuns în locul unde zăcea Asael, ei s-au oprit în dreptul mortului, fără să-şi mai hăituiască vrăjmaşul. Dar Ioab şi fratele său Abessa, cuprinşi de o şi mai crâncenă mânie împotriva lui Abener din cauza uciderii lui Asael, au trecut dincolo de leşul lui şi l-au urmărit pe făptaş cu o aprigă râvnă până la asfinţitul soarelui, ajungând în localitatea care se numea Ammata. Aici s-au urcat pe o culme, unde Ioab s-a oprit împreună cu cei din seminţia lui Beniamin, şi printre ei l-a zărit pe Abener. Acesta şi-a înălţat glasul şi a strigat că nu se cuvine ca nişte consângeni să se învrăjbească şi să lupte între ei, fiindcă de vină fusese fratele lor, care, în pofida rugilor stăruitoare, nu s-a lăsat convins să-şi curme urmărirea, fiind străpuns de suliţă din această pricină. Ioab a fost de aceeaşi părere şi a socotit că avea datoria să-l asculte cuvintele şi, prin sunetul de trâmbiţă, i-a chemat pe ai săi, încetând să-şi vâneze semenii. El a înnoptat în locul unde-şi avea bivuacul, dar Abener şi-a continuat drumul în cursul nopţii şi, trecând dincolo de Iordan, a sosit la tabăra lui Iebost, fiul lui Saul. În ziua următoare, Ioab şi-a însărcinat oamenii să numere leşurile celor căzuţi în luptă şi să-l îngroape pe toţi. Din oastea lui Abener pieriseră vreo trei sute şi şaizeci de oşteni, iar din cea a lui David numai nouăsprezece, în afară de Asael; Ioab şi Abessa i-au dus trupul la Bethleem şi l-au pus în mormânt alături de părintele său, după care amândoi s-au întors în Hebron, la David. De atunci s-a înteţit războiul fratricid dintre evrei, care a durat multă vreme, astfel încât puterea susţinătorilor lui David a sporit mereu, cu toate primejdiile înfruntate, pe când cea a fiului lui Saul şi a celor care îi dădeau ascultare a scăzut de la o zi la alta.

4. În acest răstimp, numărul copiilor lui David s-a ridicat la şase, născuţi de tot atâtea neveste. Cel mai mare dintre ei o avea ca mamă pe Achima şi se numea Amnon; Daniel, cel de-al doilea, provenea de la soţia lui Abigaea; Abesalom se chema cel de-al treilea fiu, născut de Machama, fiica lui Tholomeus, rege al gessirilor; celui de-al patrulea, dăruit de soţia lui Agittha, i se zicea Adonias; cel de al cincilea, Sapathias, era de la Abitaal, iar pe cel de-al şaselea fiu, numit Gethraamas, îl născuse Aegla. A izbucnit un război fratricid în care ostile celor doi regi s-au înfruntat de multe ori. Abener, comandant al oştirii fiilor lui Saul, care era un bărbat chibzuit şi exercita o mare influenţă asupra poporului, a ştiut să-l atragă pe toţi de partea lui Iebost, rămânându-i credincios câtăva vreme. Mai târziu, când a fost însă învinuit că avusese legături de dragoste cu o concubină a lui Saul care se numea Raespha, fiica lui Sibath, şi-şi atrăsese asprele dojeni ale lui Iebost, Abener s-a mâhnit şi s-a mâniat totodată pentru faptul că nu i-a arătat deplină recunoştinţă după meritele sale cel ale cărui interese le-a apărat cu toate puterile lui, ameninţând atunci că va transmite domnia lui David, spre a dovedi că Iebost n-a obţinut stăpânirea peste ţinutul situat dincolo de Iordan prin pro-pria-i vitejie şi înţelepciune, ci numai prin războinica destoinicie de comandant şi credinţa lui Abener. Şi-a trimis într-adevăr la Hebron solii către David, pe care l-a rugat să se lege prin jurământ că-l va trata ca tovarăş şi prieten dacă

va îndupleca poporul să se lepede de fiul lui Saul, recunoscându-l pe el drept rege al tuturor israeliţilor. După ce încheiase cu el legământul (fiindcă l-a încântat nespus de mult ceea ce îi propusese Abener prin solii săi), i-a cerut ca dovada cea dintâi a fidelităţii sale să-l fie de folos în redobândirea soţiei sale Michal. O câştigase prin înfruntarea unor mari primejdii, aducând tatălui ei, Saul, capetele a şase sute de filisteni. Abenner i-a trimis-o pe Michal, după ce a luat-o de la Pheltia, cu care era atunci măritată, bucurându-se chiar de sprijinul lui Iebost. Acesta i-a scris lui David că-şi va reprimi soţia, fiindcă era dreptul lui. Chemându-i la el pe bătrânii poporului, alături de fruntaşi şi de căpeteniile a peste o mie de oşteni, Abener le-a zis: „Voi înşivă aţi avut mai înainte intenţia să vă lepădaţi de Iebost şi să treceţi de partea lui David, dar v-am oprit eu să faceţi acest lucru. Vă dau acum voie să vă duceţi la cine vreţi. Iată, am aflat că Dumnezeu, prin glasul proorocului Samuel, a prezis că David este sortit să devină regele tuturor evreilor şi el îi va învinge şi subjuga pe filisteni". Când bătrânii din popor şi căpeteniile de oşti au auzit cu urechile lor că Abener a ajuns la părerea pe care o avuseseră şi ei mai înainte, au trecut numaidecât de partea lui David. După ce i-a convins pe aceştia, Abener i-a chemat şi pe cei din seminţia lui Beniamin (fiindcă din acest trib proveneau toţi însoţitorii lui Iebost) şi le-a adresat aceleaşi cuvinte. Când a constatat că şi aceştia erau de părerea lui, s-a dus la David, alături de douăzeci dintre tovarăşii săi, ca să depună în faţa lui jurământul (întrucât ceea ce facem chiar noi pare mai sigur decât orice obţinem prin intermediul altora), dezvăluindu-i şi lui cuvântarea pe care o ţinuse în faţa căpeteniilor de oaste şi a întregii seminţii a lui Beniamin. Fiind primit prietenește şi ospătat regeşte de către David timp de câteva zile, Abener i-a cerut îngăduinţa să plece spre a-i aduce oastea, încredinţându-i comanda de faţă cu el şi sub privirile sale.

5. De îndată ce David îi îngăduise să plece, iar Abener de abia părăsise Hebronul, a sosit Ioab, comandantul oştirii, care a aflat că Abener tocmai fusese în vizită la el şi orânduise lucrurile privitoare la comanda supremă. Temându-se că acesta va ocupa în viitor primul loc în ierarhie, după David, ca unul care îi asigurase domnia, pe lângă faptul că era înzestrat cu o minte ageră care prevedea lucrurile şi se adapta vremurilor, precum şi că el însuşi va fi pus în umbră şi va pierde comanda oştirii, Ioab a conceput un plan mârşav şi perfid. Mai întâi l-a defăimat pe Abener în faţa regelui şi l-a îndemnat să nu aibă nici o încredere în el: toate străduniile sale urmăresc să întărească domnia fiului lui Saul. A venit cu gânduri amăgitoare şi viclene la David, plecând apoi de la dânsul plin de speranţă, după ce-şi desfăşurase deja toate intrigile sale. Dar fiindcă nu l-a convins deloc pe David şi n-a avut nici o înrâurire asupra lui, Ioab a hotărât să treacă la fapte şi mai îndrăzneţe, suprimându-l pe Abener. A trimis, aşadar, pe urmele sale nişte soli care primiseră misiunea să-l întoarcă din drum în numele lui David, ca şi cum acesta mai avea să-l spună câteva lucruri, scăpate din vedere cu prilejul întâlnirii lor precedente. Când a primit această poruncă de la solii lui Ioab (care l-au întâlnit în localitatea Besira, situată la douăzeci de stadii de Hebron), Abener a făcut cale întoarsă, fără să bănuiască nimic. Ioab l-a întâmpinat la poartă şi l-a primit binevoitor, ca şi cum i-ar fi fost prietenul cel mai apropiat (aşa cum, deseori, cei ce urzesc în cugetul lor o nelegiuire obişnuiesc să adopte cu făţărnicie o atitudine cordială, ca să nu trezească bănuiala că urmăresc altceva). L-a atras departe de însoţitorii săi, să-l spună ceva sub acoperirea tainei, şi l-a dus într-un loc singuratic, unde se afla numai fratele său Abessa, împlântându-i sabia în pântecul său. Astfel a fost ucis Abener mişeleşte de Ioab, fiindcă, după spusele sale, l-a răzbunat, chipurile, pe fratele său Asael, ucis în bătălia de la Hebron de Abener, după o îndârjită urmărire. În realitate, Ioab se temea că va pierde comanda oştirii şi favoarea regelui, Abener fiind cel ce primea primul rang din partea lui David. De aici putem să ne dăm seama câte anume şi cel fel de fapte cutează să săvârşească oamenii care tind să cucerească cu orice preţ cele mai înalte funcţii şi să deţină puterea, nedându-se în lături de la

nimic. Ca să-şi atingă ţelurile lor, ei sunt în stare de nenumărate infamii şi, înfricoşându-se că vor pierde un lucru în loc să-l păstreze cât mai multă vreme, nu se mai feresc de nici o josnicie. Dânşii socotesc mai puţin grav faptul că n-ai ajuns în culmea puterii decât acela de a trebui s-o părăseşti, după ce te-ai deprins cu ea. Aceasta fiind nenorocirea lor cea mai mare, teama că-şi vor pierde toate bunurile îi împinge să facă orice şi să îndrăznească orice, numai să rămână în posesia lor. Puţinele mele poveşti privitoare la subiectul de mai sus mi se par suficiente.

6. Când David a aflat că a pierit Abener, sufletul său a fost cuprins de o jale adâncă şi a ridicat mâna dreaptă spre Domnul, mărturisind în faţa tuturor cu glas tare că n-a ştiut nimic despre moartea lui Abener şi că fapta nu s-a săvârşit din porunca lui şi prin voinţa lui: pe înfăptuitorul omorului l-a blestemat, ameninţând că pedeapsa cu moartea o va primi, împreună cu întreaga familie, alături de complicii săi la crimă. Era îngrijorat să nu se creadă că el îl ucisese pe Abener, în pofida legământului de credinţă dintre ei. A îndemnat apoi întregul popor să jelească şi să-şi vădească durerea faţă de Abener, să-l înconjoare trupul cu cele mai înalte cinstiri, să-şi sfâşie hainele şi să se acopere cu saci, fiecare făcând aceste lucruri în timpul trecerii sale prin faţa catafalcului. A mers el însuşi în urma acestuia, împreună cu bătrânii poporului şi căpeteniile sale, dovedind prin plânşete şi tânguiri cât de drag i-a fost Abener pe când mai trăia şi cât de mult îl regretă acum pe răposat, care fusese ucis fără voia lui. După ce Abener a fost înmormântat cu solemnitate la Hebron şi i-a închinat un cântec funebru, David s-a apropiat cel dintâi de mormânt şi l-a stropit cu lacrimile sale, făcându-i şi pe alţii să-l jelească. Pieirea lui Abener îl tulburase atât de mult că n-a vrut să mănânce ceva, cu toate stăruinţele prietenilor săi, ba chiar s-a jurat că nu va pune nici un dumicat în gură până la asfinţitul soarelui. Prin purtarea lui a cucerit numaidecât inima mulţimii din jur. Cei care îl iubeau sincer pe Abener au preţuit nespus de mult deosebita cinstire dată defunctului de David, precum şi faptul că l-a socotit demn de întreaga ceremonie a unei înmormântări serioase, de parcă i-ar fi fost rudă şi prieten apropiat, fără a se învoi să-l îngroape în chip josnic, ca pe un duşman odios. Totuşi au fost bucuroşi că David avea o fire blândă şi bună şi fiecare îşi spunea în sinea lui că regele îl va trata cu o dragoste asemănătoare cu aceea pe care o vădise faţă de sărmanul Abener. Aşadar, David şi-a dobândit un bun renume şi s-a trudit mult, nevrând să lase loc nici unei bănuieli că ar fi ştiut dinainte de moartea lui Abener. Totodată, el a adresat poporului următoarele cuvinte: „N-a fost deloc mică durerea pe care mi-a pricinuit-o moartea acestui bărbat de seamă, cum n-o să fie neînsemnată nici năpasta ce se abate asupra evreilor prin pierderea lui Abener, care i-ar fi putut ocroti şi izbăvi de primejdii prin sfatul înţelept şi braţul său puternic la izbucnirea unui război. Dumnezeu – a adăugat el –, cel care are grijă de toate, nu-l va lăsa nerăzbunat. Aflaţi că sunt prea slab ca să întreprind ceva împotriva lui Ioab şj a lui Abessa fiii Sarviei, dar Domnul le va da o pedeapsă pe măsura nelegiuirii lor!" în acest fel şi-a găsit sfârşitul Abener.

CAPITOLUL II

1. Când a primit vestea morţii lui Abener, Iebost, fiul lui Saul, n-a îndurat-o uşor, fiindcă îşi pierduse o rudă apropiată, care îl ajutase să obţină domnia, şi a fost foarte tulburat, pieirea lui Abener pricinuindu-i o mare tristeţe. Nici el nu i-a supravieţuit prea mult, căci a fost ucis prin vicleşug de fiii lui Hieremmon (dintre care unul se numea Banaothas, iar celălalt Thannus). Deoarece erau din neamul lui Beniamin şi aveau o situaţie privilegiată, ei şi-au închipuit că David îi va răsplăti cu daruri mari şi le va dărui comanda oştirii sau alte funcţii înalte dacă îl vor suprima pe Iebost. Într-o zi, găsindu-l pe Iebost singur în iatacul său, la ceasul

amiezii, cufundat într-un somn adânc, fiindcă nu erau de faţă nici gărzile sale de corp, nici portarul casei, care adormise biruit de oboseală, de truda mâinilor sale şi de arşiţă, ei au pătruns în încăperea unde se odihnea fiul lui Saul şi l-au ucis în somn. I-au tăiat apoi capul şi vreme de o zi şi o noapte întreagă au străbătut în grabă drumul, fugind de pedeapsa urmăritorilor, ca să primească recompensa regelui şi un adăpost sigur. La sosirea în Hebron, au arătat capul lui Iebost şi s-au făcut cu isprăvile lor, ca să câştige favoarea lui David, deoarece l-au înlăturat pe cel ce-i era duşman şi rival la tron. Dar David nu s-a arătat deloc încântat de fapta lor, aşa cum sperau ei, ci le-a vorbit astfel: „Netrebnicilor, care veţi fi condamnaţi la moarte pentru crima voastră! Oare nu ştiaţi cum l-am pedepsit pe ucigaşul lui Saul, care mi-a adus cununa daurită, convins că prin acest omor îi făcea hatârul ca să nu cadă în mâinile duşmanilor săi? Socotiţi cumva că m-am schimbat atât de mult şi nu mai sunt acelaşi, încât să fiu încântat de nişte ticăloşi şi să trag foloase de pe urma unui stăpân ucis de voi, care aţi înjunghiat în patul său un om nevinovat, cu toate că nu v-a pricinuit nici un rău, ci dimpotrivă, v-a arătat deplina lui bunăvoinţă şi v-a distins cu înalte onoruri? De aceea, să îndurați pedeapsa cu moartea nu numai pentru nelegiuirea voastră, ci şi pentru că aţi crezut că pieirea lui mă va face să tresalt de bucurie. Căci nimic n-ar fi putut să vă irosească preţuirea mea decât faptul că aţi putut gândi aşa ceva despre mine!" De îndată ce a cuvântat astfel, David a poruncit ca amândoi să fie daţi pradă morţii în cele mai cumplite chinuri şi capul lui Iebost l-a îngropat în mormântul lui Abener.

2. În urma acestor întâmplări, toţi cei aflaţi în fruntea oştirii evreilor au venit să se închine lui David la Hebron, împreună cu căpeteniile a peste o mie de soldaţi şi cu conducătorii lor, amin-tindu-i de bunele lor intenţii faţă de el încă din timpul vieţii lui Saul, precum şi de deosebita cinstire pe care i-au arătat-o în calitatea lui de comandant suprem. Ei au evidenţiat de asemenea faptul că, prin intermediul proorocului Samuel, Domnul l-a ales rege împreună cu feciorii săi şi că era singurul hărăzit de Dumnezeu să-l biruie pe filisteni, izbăvind ţara de robia lor. David i-a lăudat pentru neaşteptatul lor zel, i-a îndemnat să rămână la fel şi în viitor (deoarece nu se vor căi vreodată că au făcut acest lucru) şi, după ce i-a ospătat regeşte, i-a lăsat să plece, ca să li se alăture întregul popor. Din partea seminţiei lui Iuda s-au adunat şase mii şi opt sute de oşteni înarmaţi cu scuturi şi suliţe: ei fuseseră alături de fiul lui Saul (deoarece tribul Iuda îl alesese rege pe David, împotriva voinţei lui). De la seminţia lui Simeon au venit şapte mii şi o sută de oameni; de la seminţia lui Levi, patru mii şapte sute de luptători, în frunte cu conducătorul lor, Iodam. După aceştia au venit Marele Preot Sadoc, alături de douăzeci de căpetenii înrudite cu el. Din partea seminţiei lui Beniamin s-au înfăţişat patru mii de oşteni: căci acest trib era încă nehotărât, aşteptând să ajungă la domnie un membru al familiei lui Saul. Apoi, din seminţia lui Efraim au sosit douăzeci de mii şi opt sute de oameni dintre cei mai viteji şi mai de vază; din jumătatea seminţiei lui Manasses, au fost optsprezece mii de oşteni deosebit de puternici; din seminţia lui Isachar, două sute de oameni care prevedeau viitorul şi douăzeci de mii de luptători; din seminţia lui Zabalon, cincizeci de mii de oşteni aleşi; acest trib a fost singurul care a trecut în întregime de partea lui David. Toţi aceştia erau înarmaţi, la fel ca şi cei din seminţia lui Gad. Din seminţia lui Neftali au sosit o mie de bărbaţi însemnaţi şi căpetenii, care foloseau scuturi şi suliţe, ei fiind însoţiţi de un mare număr de trupe din tribul lor. Din seminţia lui Dan au fost douăzeci şi şapte de mii şase sute de oşteni aleşi cu grijă; din seminţia lui Aser, patruzeci de mii. Din ambele seminţii de dincolo de Iordan[2], ca şi din cealaltă jumătate a seminţiei lui Manasses s-au strâns o sută şi douăzeci de mii de oşteni înzestraţi cu scut, suliţă, coif şi sabie. Chiar şi celelalte seminţii purtau săbii. Aceste mulţimi s-au adunat în Hebron, la David, cu mari provizii de grâne, vin şi bucate pentru hrană zilnică şi toţi l-au ales ca rege pe David. După ce poporul a petrecut trei zile în sărbători şi ospeţe, David a plecat cu întreaga lui oştire spre Hierosolyma.

CAPITOLUL III

1. Oraşul era locuit de iebusei (trăgându-şi obârşia din canaaneeni), care şi-au închis porţile şi şi-au înţesat zidurile de apărare cu orbi, şchiopi şi tot felul de ciungi, ca să-şi bată joc de rege, strigându-i că mutilaţii îl vor împiedica să intre în cetate. (Ei făceau acest lucru din dispreţ, siguri fiind de trăinicia zidurilor.) Plin de mânie, David a început de îndată asediul. A trecut la atac cu multă ardoare şi grabă, spre a-şi dovedi puterea printr-o cucerire rapidă, inspirând astfel teamă celorlalţi, care aveau o atitudine asemănătoare cu a iebuseilor. A reuşit să cucerească partea de jos a oraşului. Cum însă cetăţuia i se mai împotrivea, regele a hotărât să instituie o răsplată şi distincţii militare, pentru a da imbold vitejiei luptătorilor săi, făgăduind că-l va numi comandant al întregii sale oştiri pe cel ce va înfrunta povârnişul abrupt şi va pătrunde primul în cetăţuie, ca s-o cucerească. Toţi au fost cuprinşi de râvna întrecerii şi n-au drămuit nici un efort, din apriga dorinţă de a dobândi promisa conducere a oştirii, înaintea tuturora, Ioab, fiul Sarviei, a pătruns cel dintâi în cetăţuie, strigându-i de sus regelui să-l încredinţeze mult râvnita comandă supremă.

2. David i-a izgonit însă pe iebusei din cetate şi s-a instalat el însuşi în Hierosolyma, numindu-o Oraşul lui David, şi, cât timp a deţinut puterea, a locuit acolo. Răstimpul în care a domnit el la Hebron numai asupra seminţiei lui Iuda a fost de şapte ani şi şase luni. După ce şi-a aşezat reşedinţa regală la Hierosolyma, treburile au început să-l meargă din ce în ce mai bine de la o zi la alta, fiindcă Dumnezeu a avut grijă ca situaţia să i se îmbunătăţească şi puterea să-l sporească. Hiram, regele Tyrului, i-a trimis o solie şi a încheiat cu el un tratat de alianţă. El i-a trimis aşijderea daruri, mai ales lemn de cedru, punându-i la îndemână şi lucrători destoinici, dulgheri şi meşteri zidari, care să-l construiască un palat la Hierosolyma. David a unit oraşul de jos cu cetăţuia, spre a face un singur corp, pe care l-a înconjurat cu ziduri, avându-l drept apărător al lor pe Ioab. (Aşadar, după ce i-a alungat pe iebusei din Hierosolyma, David a dat oraşului numele său: căci, potrivit strămoşului nostru Abraham, el se chema Solyma. De aceea, după spusele unora, şi Homer l-a numit Solyma: în limba ebraică, templului i se zicea Solyma, ceea ce înseamnă „Siguranţă"). Din vremea când comandantul Iesus şi-a dus oastea împotriva canaaneenilor şi, după înfrângerea lor, le-a împărţit ţara între evrei şi până când David a înfăptuit ceea ce nu reuşise nimeni până la el, anume să-l izgonească pe canaaneeni din Hierosolyma şi să le cucerească oraşul, au trecut cinci sute şi cincisprezece ani.

3. Se cuvine să amintesc aici pe un anume Oronnas, bogătaşul iebuseu care n-a fost ucis de David când a cucerit Hierosolyma, pentru marea lui bunăvoinţă faţă de evrei şi pentru purtarea prietenească şi îndatoritoare faţă de rege, urmând să vorbesc despre asta mai târziu, la momentul potrivit. În afara femeilor luate în căsătorie, David a mai avut alte neveste şi concubine. Acestea i-au născut unsprezece fii, care s-au numit: Amnus, Emnus, Eban, Nathan, Solomon, Iebar, Elien, Phalna, Ennaphen, Ienae, Eliphale, precum şi o fiică: Thamara. De la soţiile sale legitime, David a avut nouă fii, doi dintre ei menţionaţi la urmă aparţinând însă concubinelor. Thamara şi Abesalom au fost născuţi de aceeaşi mamă.

CAPITOLUL IV

1. De îndată ce au auzit că David a fost ales rege de către evrei, filistenii şi-au dus oastea împotriva lui la Hierosolyma, ocupând ceea ce se cheamă „Valea Uriaşilor" (loc aflat nu departe de oraş, unde şi-au aşezat tabăra. Dar regele iudeilor (care nu-şi îngăduiau să întreprindă nimic fără porunca Domnului sau fără solemna lui promisiune privind viitorul) a poruncit Marelui Preot să-l dezvăluie voinţa lui Dumnezeu şi deznodământul bătăliei. Când i s-a prezis izbânda şi supremaţia, David şi-a îndreptat trupele împotriva filiste

nilor, i-a atacat prin surprindere de la spate şi pe unii i-a ucis, iar pe alţii i-a pus pe fugă. Să nu-şi închipuie nimeni că filistenii au venit să-l înfrunte pe evrei cu o oaste neînsemnată, nici să tragă concluzia că ei s-au purtat ca nişte laşi şi fricoşi, din repeziciunea cu care au fost bătuţi şi din faptul că nu au înfăptuit nimic demn de semnalat. Trebuie să se ştie că întreaga Sirie şi Fenicie, în afară de multe alte neamuri războinice, le-au venit în ajutor, luând parte la luptă. Acesta era motivul pentru care, deşi fuseseră învinşi de nenumărate ori şi pierduseră atâtea mii de luptători, porneau din nou războiul împotriva evreilor, cu trupe şi mai numeroase. Cu toate înfrângerile suferite în luptă, filistenii s-au îndreptat împotriva lui David cu o oaste de trei ori mai mare, aşezându-şi tabăra în acelaşi loc. Regele israeliţilor l-a întrebat iarăşi pe Dumnezeu cum se va încheia bătălia, iar Marele Preot i-a poruncit să-şi ducă oastea în dumbrava căreia i se spunea a Gemetelor, situată nu departe de tabăra duşmanilor, şi să nu se clintească din loc, nepornind la luptă înainte ca dumbrava să se umple de freamăt fără ca vântul să sufle deloc. De îndată ce dumbrava s-a frământat şi momentul propice, prezis de Dumnezeu, sosise, nezăbovind o clipă, David s-a îndreptat spre o victorie sigură şi lipsită de orice riscuri. Rândurile vrăjmaşilor n-au rezistat la asaltul evreilor şi la prima ciocnire au luat-o la fugă. A urmat un măcel cumplit şi urmărirea duşmanilor s-a extins până la Gaza (care trece drept ultimul lor hotar). Apoi David a prădat tabăra duşmană, unde a găsit numeroase comori, punând pe foc idolii lor.

2. La norocoasa încheiere a războiului, după ce a convocat peste o mie de oşteni, David a hotărât să adune din toate ţinuturile pe acei oameni ai seminţiilor care erau în floarea vârstei, apoi pe preoţi şi leviţi, ca să meargă împreună cu ei până în oraşul Cariathiarim, aducând de acolo Chivotul Domnului în Hierosolyma, unde el urma să fie expus şi să primească jertfele şi celelalte sfinţiri îndrăgite de Dumnezeu. Căci acolo fusese lăsat din vremea domniei lui Saul Chivotul, fără să fi îndurat vreo daună. După ce întregul popor s-a adunat precum primise porunca, regele s-a îndreptat împreună cu el spre Chivot. Preoţii l-au scos din casa lui Aminadab, l-au pus într-un car nou, apoi au înjugat boii, îngăduinţa de a-i mâna primind-o fraţii şi fiii lui Aminadab. Regele şi poporul păşeau înaintea lor, închinau imnuri Domnului, intonând tot felul de cântece şi versuri din întreaga ţară şi în zumzetul instrumentelor şi lirelor, în dansuri şi coruri, în sunetul trâmbiţelor şi cimbalelor, au dus Chivotul până la Hierosolyma. După ce au ajuns în „Aria lui Chidon", cum se numea atunci locul acela, Domnul, în mânia lui, i-a dat lui Ozas pedeapsa cu moartea. Fiindcă boii erau gata să răstoarne Chivotul şi el a vrut să-l sprijine cu mâna, atingându-l fără să fie preot, Dumnezeu l-a făcut să moară pe loc. Regele şi poporul au fost adânc întristaţi de sfârşitul lui Ozas. Locul unde şi-a dat el duhul se cheamă până azi „Lovitura lui Ozas". Întrucât s-a temut că poate să păţească la fel ca Ozas, dacă Chivotul ajungea în cetate şi în casa lui, fiindcă acela pierise pentru simplul fapt că îl atinsese cu mâna, David n-a vrut să-l ducă în oraş, ci s-a îndreptat spre ogorul unui om drept, numit Obedam, de neam levit, şi a lăsat Chivotul la el. Acolo-a fost găzduit vreme de trei luni întregi şi a sporit avuţia casei lui Obedam, el însuşi alegându-se cu mari foloase. După ce a aflat că treburile lui Obedam mergeau strună şi, de unde mai înainte fusese sărac şi umil, acum bogăţia se revărsa întruna, încât toţi îl numeau un om norocos, căci vedeau cum casa lui prospera şi se acoperea de faimă, David a prins curaj, convins că n-o să i se întâmple nici un rău, şi a luat la dânsul Chivotul. Îl purtau preoţii şi şapte coruri alese de David păşeau înainte, în vreme ce el însuşi cânta din liră ori bătea din palme. Văzându-i, aşadar, conduita, Michal, soţia lui, fiica primului rege, Saul, l-a batjocorit. Când Chivotul a fost strămutat în oraş şi aşezat în cortul dinainte pregătit, David a adus solemne jertfe de împăcare prin înjunghierea unor paşnice victime şi a ospătat întreaga mulţime, împă-ţind şi femeilor, şi bărbaţilor, şi copiilor câte o pâinişoară, o bucată friptă din carnea victimelor, precum şi o turtă. După ce şi-a săturat astfel poporul, David l-a lăsat să plece acasă, întor-cându-se el însuşi la palatul său.

3. Acolo i-a ieşit în întâmpinare soţia lui, Michal, fiica lui Saul, i-a urat mult noroc şi l-a rugat pe Dumnezeu să-l hărăzească toate darurile pe care le împarte cu bunăvoinţă. L-a mustrat că totuşi el, marele rege, dănţuise necuviincios şi, în timpul jocului, se descoperise în faţa robilor şi slujnicelor sale. David i-a răspuns că nu se ruşinează de ceea ce este pe placul Domnului, care l-a ales pe el în locul tatălui ei şi al tuturor celorlalţi, şi că va juca şi va dănţui adesea, fără a se sinchisi că o să pară necuviincios faţă de slujnicele lui. Căci din legăturile sale cu David, Michal n-a rămas niciodată grea, cu toate că mai târziu, după ce tatăl ei a măritat-o cu alt bărbat (de la care fusese luată înapoi), zămislise cinci copii. Dar despre aceasta vom mai vorbi cu alt prilej.

4. Când a văzut că, prin voinţa Domnului, toate treburile îi mergeau din ce în ce mai bine, David a crezut că el păcătuia, locuind într-o casă de cedru, înaltă şi împodobită cu meşteşug, în timp ce Chivotul zăcea adăpostit într-un cort. A hotărât, aşadar, să clădească un templu aşa cum prezisese odinioară Moise. David a cerut sfatul proorocului Nathan, iar acesta l-a încurajat să facă ceea ce îşi pusese în gând, fiindcă Domnul îl va sprijini în toate privinţele, dorinţa de a înălţa templul a devenit şi mai arzătoare. Dar Dumnezeu i s-a arătat lui Nathan în timpul nopţii şi i-a poruncit să-l vestească pe David că buna intenţie şi râvna lui i-au plăcut, mai ales că nimeni înaintea lui nu s-a gândit să-l înalţe un templu. Totuşi, chiar dacă în mintea lui s-a înfiripat acest plan, nu poate să-l încredinţeze făurirea templului, deoarece a purtat multe războaie şi are mâinile mânjite de sângele duşmanilor. Dar, după ce va îmbătrâni şi moartea va pune capăt vieţii sale îndelungate, templul va fi construit de un fiu al său, care va domni după el şi se va numi Solomon. Domnul îi promite că va avea grijă de Solomon ca de propriul său fiu, astfel încât domnia va fi păstrată şi transmisă urmaşilor săi. Dacă însă va greşi cumva el însuşi, drept pedeapsă se va îmbolnăvi şi pământul va fi lipsit de rodnicie. Când a aflat acestea de la prooroc, David a fost cu-prins de o bucurie fără margini, fiindcă ştia acum că domnia lui va fi durabilă şi trainică, propria-i casă va avea parte de strălucire şi renume. David s-a îndreptat spre Chivot, a căzut cu faţa la pământ înaintea lui şi s-a rugat, mulţumindu-i Domnului pentru toate binefacerile sale, pe care i le-a arătat, prin faptul că de la umila stare de păstor l-a ridicat la o aşa de mare putere; aşijderea, pentru ceea ce a făgăduit urmaşilor săi; în sfârşit, pentru că s-a preocupat mereu de evrei şi de libertatea lor. După ce s-a rugat astfel şi a închinat Domnului un psalm, David s-a îndepărtat de cort.

CAPITOLUL V

1. După scurtă vreme David a găsit de cuviinţă că trebuie să se războiască cu filistenii şi să nu îngăduie faptelor sale nici cel mai mic prilej de răgaz sau lâncezeală ci, aşa cum îi poruncise Dumnezeu, să-şi înfrângă vrăjmaşii, lăsând ca în viitor regii din neamul său să-şi cârmuiască ţara în pace. Şi-a adunat iarăşi oastea, dându-i ordinul să se înarmeze şi să pornească la război şi, cum a văzut că toate pregătirile trupelor se încheiaseră cu bine, a părăsit Hierosolyma, mărşăluind împotriva filistenilor. După ce i-a biruit în luptă, a luat o mare bucată din ţara lor şi a alipit-o la ţinuturile evreilor, purtând apoi război cu moabiţii. În urma izbândei sale în luptă, David a străpuns cu sabia două părţi din oştirea lui, iar pe cei rămaşi în viaţă i-a adus în stare de robie. Le-a impus un tribut anual, apoi şi-a dus numaidecât trupele împotriva lui Adrazar, fiul lui Araus şi rege din Sophene. În bătălia care s-a dat în preajma Eufratului, David a ucis din oastea lui vreo douăzeci de mii de filisteni şi şapte mii de călăreţi. A capturat totodată o mie de care, nepăstrând pentru el decât o sută, şi a dat pradă focului cea mai mare parte dintre ele.

2. Cum a aflat că David purta război cu Adrazar, Adad, rege al Damascului şi al Siriei întregi, s-a grăbit

să-l vină în ajutor cu trupe puternice, fiind vorba de prietenul lui. Confruntarea cu David a avut loc pe malul fluviului Eufrat, dar, contrar aşteptărilor sale, el şi-a pierdut în bătălie o mare parte din oaste. Căci din trupele lui Adad au căzut pe câmpul de luptă douăzeci de mii de oşteni, ucişi de evrei, toţi ceilalţi căutându-şi scăparea în fugă.

În Cartea a patra din Istoria sa, Nicolaos îl pomeneşte pe acest rege în următorii termeni: „Multă vreme după aceea, întâietatea asupra localnicilor a dobândit-o un bărbat cu numele de Adad, care a domnit în Damasc şi Siria, cu excepţia Feniciei. Într-un război purtat cu David, regele Iudeii, înfruntându-se în mai multe bătălii, a fost în cele din urmă învins, el, cel mai de seamă dintre regi, atât prin putere, cât şi prin vitejie!" Autorul îi menţionează şi succesorii, care, după stingerea lui din viaţă, au ocupat tronul şi i-au păstrat numele, recurgând la aceste afirmaţii: „După moartea lui Adad, urmaşii săi au domnit vreme de zece generaţii, fiecare primind de la propriu-i părinte, o dată cu puterea, şi numele, aşa cum s-a întâmplat şi cu Ptolemeii[2] din Egipt. Cel mai vestit dintre toţi a fost al treilea care, dornic să refacă cu forţa regatul bunicului său, a pustiit ţara numită acum Samaria." El nu se abate aici de la adevăr. Este vorba despre Adad, care, în timp ce Achab era regele israeliţilor, a invadat Samaria: dar despre asta vom vorbi la momentul potrivit.

3. În expediţia sa împotriva Damascului şi a restului Siriei, David a supus în întregime această ţară, a lăsat garnizoane în ţinuturile sale, a pus locuitorii să-l plătească tribut şi, la întoarcerea acasă, a adus tablele de aur şi armurile gărzilor de corp ale lui Adad la Hierosolyma, închinându-le Domnului. Mai târziu, Susak, regele egiptenilor, când şi-a dus oastea împotriva nepotului lui David, Roboam, şi l-a învins, le-a luat cu el din Hierosolyma împreună cu numeroase alte bogăţii. Dar despre acestea vom vorbi mai pe larg la locul cuvenit. Întrucât Domnul proteja faptele întreprinse de el şi avea grijă ca războaiele lui să fie încununate de succes, David şi-a dus oastea şi împotriva celor mai frumoase oraşe ale lui Adrazar, Bettaea şi Machon, pe care le-a cucerit şi prădat. În ele a găsit o mare cantitate de aur şi de argint, aşijderea un soi de aramă care era mai preţioasă decât aurul. Din ea a făcut Solomon uriaşul bazin care se numeşte mare[5] precum şi frumoasele vase împodobind templul.

4. După ce a aflat ce s-a întâmplat cu Adrazar şi a auzit că trupele sale fuseseră nimicite, regele din Amathe s-a temut să nu-i împărtăşească soarta, hotărând să încheie un tratat de prietenie cu David, mai înainte de a fi atacat el însuşi. L-a trimis la el pe propriu-i fiu Adoram, ca să-l felicite în numele său pentru izbânda asupra lui Adrazar, care-i era deopotrivă ostil, făcând un legământ de prieteşug. I-a oferit în dar vase de aur, argint şi aramă făcute în vechime. David i-a încheiat alianţa cu Thaenus (căci aşa se numea regele din Amathe) şi i-a primit darurile, apoi l-a trimis înapoi pe fiul său, tratându-l cu toată cinstea pe care şi-o datorau unul altuia. După plecarea lui Adoram, David i-a închinat lui Dumnezeu darurile sale, împreună cu restul de aur şi de argint adunat de la oraşele şi popoarele subjugate. Domnul i-a adus victoria în toate bătăliile nu numai regelui, ci şi lui Abessa, fiul lui Ioab, trimis de David în fruntea oştii lui împotriva idumeilor: optsprezece mii dintre ai au căzut pe câmpul de luptă în înfruntarea cu Abessa. Regele a silit întreaga Idumee să-l plătească bir atât pentru ogoare, cât şi pentru fiecare idumean în parte. David avea o fire dreaptă şi în judecăţile sale se arăta nepărtinitor. Căpetenia oştirii sale întregi era Ioab iar pe Iosaphat, fiul lui Achilus, l-a făcut cronicarul faptelor sale. Pe Sadok din casa lui Phinees, împreună cu Abiathar (care-i era prieten bun), i-a numit Mari Preoţi. Drept grămătic l-a ales pe Sisas; comanda gărzilor sale de corp a încredinţat-o lui Banaias, fiul lui Ioad. Pe fiii cei mai mari i-a numit în gărzile sale de corp şi lor le-a revenit propria-i siguranţă.

5. David a ţinut minte chiar şi legăturile sale cu Ionathas, fiul lui Saul, şi jurămintele lor de credinţă,

precum şi prietenia şi râvna acestuia faţă de el. Căci tuturor celorlalte virtuţi pe care le avea o adăuga şi pe aceea de a-şi aminti mereu de cei ce i-au făcut un bine. Regele a poruncit să se facă amănunţite cercetări dacă mai supravieţuise cineva din neamul lui Ionathas, faţă de care să-şi arate recunoştinţa pentru prietenia lor de odinioară. Când în faţa lui a fost adus un bărbat dezrobit de Saul, care putea să ştie dacă mai rămăsese în viaţă vreunul din familia lui, David l-a întrebat ce urmaş din sângele lui Ionathas mai trăia, ca să-l poată răsplăti pentru binefacerile aduse cândva de Ionathas. Omul i-a răspuns că mai supravieţuise doar un fiu al său, numit Memfibost cel şchiop de picioare (căci de îndată ce a primit vestea că tatăl şi bunicul băiatului căzuseră în luptă, doica lui l-a înşfăcat la repezeală şi în timpul fugii pruncul i-a căzut de pe umăr, rămânând schilod la picioare). Când a aflat unde se afla şi cine crescuse copilul, David a trimis soli în oraşul Labatha, la un anume Machir (cum se numea cel care-l crescuse pe fiul lui Ionathas), ca să-l cheme la el pe orfan. O dată ajuns în faţa regelui, Memfibost a căzut cu faţa la pământ şi i s-a închinat. David i-a spus să fie încrezător, căci avea parte de mult bine din partea lui. I-a dat înapoi casa părintească şi tot ce aparţinuse cândva bunicului său, poruncindu-i să se aşeze mereu la regeasca masă, ca să la parte la ospăţ, fără să lipsească măcar o singură zi. După ce băiatul i-a mulţumit călduros pentru frumoasele vorbe şi darurile sale, regele l-a chemat pe Sibas şi i-a spus că-i oferă lui Memfibost casa părintească şi toată averea lui Saul. I-a cerut să-şi lucreze el însuşi ţarinile, aducând la Hierosolyma întregul venit. David l-a chemat în fiecare zi la masa lui pe orfan, dăruindu-i lui Memfibost pe Sibas, cu fiii lui (în total cincisprezece), împreună cu slugile sale (care erau în număr de douăzeci). De îndată ce regele a orânduit astfel lucrurile, Sibas s-a despărţit de el, cu adâncă plecăciune, spunându-i că va face întocmai tot ce i s-a cerat. Dar fiul lui Ionathas a rămas să locuiască în Hierosolyma, stând la masă alături de rege şi s-a bucurat de întreaga cinstire, ca şi cum ar fi fost fiul lui. Mai târziu, Memfibost a avut un fiu cu numele de Michas.

CAPITOLUL VI

1. În acest fel i-a cinstit David pe cei ce mai rămăseseră în viaţă din familia lui Saul şi Ionathas. Între timp s-a stins din viaţă Naases, regele ammaniţilor (prieten cu David) şi la tron a urmat fiul său, căruia David i-a trimis soli, ca să-l transmită condoleanţele sale, îndemnându-l să nu fie prea îndurerat de moartea părintelui său, iar legăturile de prietenie întreţinute cu el să dăinuie şi de acum încolo. Dar căpeteniile ammaniţilor au întâmpinat solia cu intenţii rele şi nu în sensul dorit de David; ei l-au aţâţat pe noul rege, spunându-i că, sub pretextul mângâierilor, David îi trimisese pe aceşti bărbaţi pentru a-i spiona ţara şi trupele sale. Ei l-au sfătuit deopotrivă să fie prevăzător şi să nu se încreadă aşa de lesne în cuvintele lui David, căzând într-o nenorocire fără leac pentru el. Naases, regele ammaniţilor, a pus însă în vorbele căpeteniilor sale mai mult temei decât îi cerea înţelepciunea, lăsându-se convins, şi i-a batjocorit pe solii lui David. A pus să li se radă bărbile pe o singură parte şi să li se taie hainele pe jumătate, apoi le-a dat drumul să plece astfel, în loc să le dea un răspuns. Când a văzut asta, regele israeliţilor a fost din cale-afară de mânios şi a spus că nu va privi cu braţele încrucişate asemenea sfidare amestecată cu batjocura, ci va declara război ammaniţilor, spre a-l pedepsi pe regele lor, care-i supusese silniciilor pe solii săi. După ce prietenii apropiaţi ai regelui şi comandanţii de oşti şi-au dat seama că se făcuseră vinovaţi de ruperea legăturilor cu David şi urmau să-şi ispăşească nelegiuirea, s-au pregătit grabnic de luptă şi au trimis soli la regele mesopotamienilor, Syrus, şi i-au făgăduit o mie de talanţi, dacă va veni în ajutorul lor, făcând un legământ asemănător şi cu Subas. Regii aceştia aveau douăzeci de mii de pedestraşi. I-au tocmit cu plată pe regele amaleciţilor şi pe un

al patrulea, numit Istob, amândoi aducând cu ei douăsprezece mii de oşteni bine înarmaţi.

2. David nu s-a speriat de această tovărăşie de arme cu trupele ammaniţilor. Se încredea mai mult în Dumnezeu, căci el avea de gând să pornească un război pentru pedepsirea nedreptăţii care i se făcuse, trimiţându-şi întreaga oaste, în frunte cu Ioab, împotriva vrăjmaşilor. Acesta s-a îndreptat spre oraşul cel mai de seamă al ammaniţilor, la Rabatha, unde şi-a aşezat tabăra. Duşmanii au ieşit din oraş, dar nu s-au aşezat laolaltă, ci fiecare pe linia lui de luptă (trupele chemate în ajutor au rămas afară, în câmp liber, pe când oastea ammaniţilor îşi strânsese rândurile înaintea porţilor oraşului, drept în faţa evreilor). Când a văzut cum stau lucrurile, Ioab şi-a făcut un plan ce se potrivea cu situaţia: şi-a ales oştenii cei mai viteji şi i-a grupat în faţa sirienilor şi a celorlalţi regi. A încredinţat comanda restului oştirii fratelui său Abessa şi i-a poruncit să-şi ducă trupele împotriva ammaniţilor, sfătuindu-l ca, în cazul când sirienii vor fi mai puternici, să sară cu oastea în ajutorul lui; el însuşi va face acelaşi lucru, dacă va vedea că ammaniţii l-au încolţit prea tare. Apoi l-a rugat pe fratele său să ducă totul până la capăt cu bărbăţie şi destoinicie, fără să pară un fricos plin de laşitate, ci un luptător cu suflet de viteaz. Ioab l-a trimis pe Abessa să lupte împotriva ammaniţilor, el însuşi poruncind să-l înfrunte pe sirieni. Aceştia au opus o dârză rezistenţă, dar după ce Ioab a răpus o mare parte dintre ei, pe ceilalţi i-au pus pe fugă. Văzând ammaniţii ce s-a întâmplat, de teama lui Abessa şi a oştirii sale, nici n-au început măcar lupta, ci au urmat pilda tovarăşilor lor şi s-au refugiat în oraş. De îndată ce şi-a biruit şi fugărit vrăjmaşii, Ioab s-a întors la regele său în Hierosolyma, dintr-o strălucită expediţie.

3. Totuşi, această înfrângere nu i-a convins pe ammaniţi nici să se astâmpere, nici să încheie pacea cu evreii mai puternici decât ei; dimpotrivă, şi-au trimis solii la Chalamas, regele sirienilor de dincolo de Eufrat, a cărui oaste condusă de Sabek număra optsprezece mii de pedestraşi şi zece mii de călăreţi, cumpărându-i alianţa cu bani. După ce a aflat că ammaniţii adunaseră iarăşi trupe nespus de multe împotriva lui, regele evreilor a hotărât să nu mai ducă războiul prin intermediul comandanţilor săi, trecând el însuşi Iordanul în fruntea oştirii întregi, şi-a întâmpinat duşmanii, s-a luptat cu ei şi a învins. Din rândurile vrăjmaşilor au căzut în bătălie vreo patrusprezece mii de pedestraşi şi şapte mii de călăreţi. Chiar şi Sabek, comandantul oştirii lui Chalamas, s-a ales cu rană grea, în urma căreia a şi murit. În urma norocosului deznodământ al luptei, mesopotamienii s-au supus lui David şi i-au oferit daruri. Deoarece iarna se apropia, David s-a întors la Hierosolyma, iar la sosirea primăverii. l-a trimis pe Ioab, comandantul suprem al oştirii sale, să se războiască cu ammaniţii. În timpul acestei incursiuni, el le-a devastat toate ogoarele, silind locuitorii să se adune în oraşul lor de seamă, Rabatha, unde i-a supus asediului.

CAPITOLUL VII

1. Chiar şi David, care avea o fire dreaptă şi evlavioasă, respectând cu stricteţe legile strămoşeşti, a căzut atunci într-un mare păcat. Pe când se afla într-o zi pe acoperişul casei domneşti, unde obişnuia să se plimbe la ceasul înserării, David şi-a purtat privirile în jur şi a văzut cum în locuinţa ei se scălda în apă rece o femeie deosebit de chipeşă şi desăvârşită în toate privinţele (numele ei era Beersabe), fiind atât de cucerit de frumuseţea ei încât nu şi-a mai putut stăpâni patima, ci a chemat-o la dânsul, apoi au păcătuit împreună. Deoarece a rămas însărcinată, femeia a trimis ştirea regelui şi l-a rugat să tăinuiască greşeala lor (căci, potrivit datinilor străbune, ea trebuia să-şi piardă viaţa pentru adulter). David l-a chemat de la asediul Rabathei pe soţul femeii, purtătorul de arme al lui Ioad, care se numea Uriaş. După sosirea lui, David i-a cerut să-l dea veşti despre oaste şi despre asediul oraşului. Uriaş răspunzându-i că toate treburile mergeau după pofta inimii lui, David l-a trimis să mănânce bucate de la propria-i masă şi i-a poruncit să meargă la soţia lui, să se culce

cu ea. Dar Uriaş n-a făcut aşa, ci a dormit alături de ceilalţi purtători de arme ai regelui. Când a aflat acest lucru, David l-a întrebat de ce nu s-a dus acasă după ce fusese atâta vreme departe de soţia lui, toţi oamenii fiind înclinaţi să tânjească după vatra lor, atunci când au stat multă vreme pe meleaguri străine. Uriaş i-a răspuns că nu i s-a părut cuviincios ca el să aibă parte de desfătările soţiei, pe când soţii lui de arme, în frunte cu comandantul lor, dorm pe pământul gol în tabără. La atrzul vorbelor sale, David i-a poruncit să mai rămână acolo în ziua aceea, pentru ca în următoarea să plece la comandantul oştirii. Uriaş a fost poftit apoi la masa regelui, unde a băut până s-a îmbătat, David însuşi oferindu-i dinadins numeroase cupe cu vin, astfel că şi de astă dată a dormit în faţa porţii regeşti, fără să se simtă deloc atras de soţia lui. Mâniat de această purtare, regele l-a însărcinat printr-o scrisoare pe Ioab să-l condamne pe Uriaş (ceea ce dovedea că greşise), indicându-i şi felul cum trebuia îndeplinită pedeapsa, nu cumva să reiasă că ea a venit din dorinţa lui. I-a poruncit să-l trimită pe Uriaş împotriva duşmanului, acolo unde lupta era mai crâncenă, lăsându-l să se expună primejdiilor, spre a fi părăsit de ceilalţi. De îndată ce bătălia s-a încins, tovarăşii săi de luptă să se tragă deoparte. David şi-a pecetluit scrisoarea cu propriul său sigiliu şi i-a dat-o lui Uriaş, s-o ducă lui Ioab. De îndată ce a primit scrisoarea şi a aflat din ea dorinţa regelui, Ioad l-a aşezat pe Uriaş într-un loc unde ştia că vrăjmaşul va lupta cu cea mai mare îndârjire, dându-i ca însoţitori câţiva oşteni viteji. Comandantul l-a asigurat că toate trupele sale vor veni în ajutorul lor dacă vor izbuti să dărâme o parte a zidului, ca să pătrundă în oraş. Deoarece era un oştean destoinic şi datorită bărbăţiei lui se bucura de întreaga preţuire a regelui şi a semenilor săi, l-a sfătuit să-şi îndeplinească misiunea cu multă abnegaţie, neprecupeţind nici un efort. Iar când Uriaş a pornit cu avânt la treabă, Ioad a dat tovarăşilor săi un semn tainic şi le-a spus să-l lase de izbelişte atunci când vor vedea duşmanii năvălind asupra lor. Aşadar de îndată ce evreii s-au apropiat de oraş, ammaniţii s-au temut că, în locul unde se oprise Uriaş, duşmanii se grăbeau să escaladeze zidul. Au pus în faţă luptătorii lor cei mai viteji, au deschis poarta cetăţii pe neaşteptate şi au dezlănţuit un atac năprasnic. Când oştenii lui Uriaş i-au văzut apropiindu-se, au bătut cu toţii în retragere, aşa cum le spusese mai înainte Ioab. Lui Uriaş i-a fost ruşine să fugă şi să-şi părăsească postul, aşa că şi-a aşteptat vrăjmaşii, le-a întâmpinat cu bărbăţie asaltul, omorând pe mulţi dintre ei; în cele din urmă, a fost însă împresurat, prins la mijloc şi ucis, împreună cu el căzând şi unii dintre tovarăşii săi.

2. După aceea, Ioab i-a trimis regelui o solie care să-l ducă vestea că el îşi dăduse osteneala să cucerească mai degrabă oraşul, dar, când a vrut să se caţăre pe ziduri, el a fost silit să se retragă cu multe pierderi. I-a mai poruncit solului ca, văzând cumva că regele se va înfuria la primirea ştirii, el să-l anunţe moartea lui Uriaş. Cele aflate de la solul său l-au supărat pe rege, care le-a spus că au greşit atunci când au vrut să escaladeze zidurile, în loc să sape galerii pe sub ele sau să folosească şiretlicuri pentru cucerirea oraşului. Le-a dat ca exemplu pe Abimelec, fiul lui Ghedeon, care, vrând să la cu asalt un turn din Theba, a fost ucis de piatra aruncată de o bătrână şi, în pofida faptului că era un bărbat foarte viteaz, a avut parte de un sfârşit ruşinos din pricina dificultăţilor întâmpinate. La asta trebuiau să se gândească mai înainte de a se năpusti asupra zidurilor oraşului. Este spre folosul nostru să ţinem minte toate întâmplările din războaiele de odinioară, şi pe cele frumoase, şi pe cele urâte, învăţând ce se cuvine să imităm şi ce anume să evităm. Când însă solul l-a înştiinţat pe mâniosul rege că Uriaş murise în luptă, furia lui s-a domolit numaidecât. David i-a poruncit apoi solului sa se întoarcă la Ioab şi să-l spună că păţania lui Uriaş i se pare cât se poate de omenească şi că, prin însăşi natura lui, războiul face ca uneori norocul să surâdă o dată vrăjmaşului, altă dată taberei celeilalte. Deci, asediul trebuie să fie pregătit de acum încolo cu grijă, nici un lucru să nu fie lăsat

deoparte, ci să se înalţe parapete şi, prin asedierea lui cu maşini de război, oraşul să fie capturat, apoi distrus din temelii, toţi locuitorii fiind ucişi fără excepţie. Cu aceste porunci s-a întors degrabă solul la Ioab. După ce Beersabe, soţia lui Uriaş, a aflat de moartea bărbatului, l-a bocit vreme de câteva zile. Când doliul s-a încheiat şi lacrimile vărsate pentru Uriaş au încetat să curgă, regele a luat-o de soţie şi a avut de la ea un fiu.

3. Dar această nuntă n-a fost privită cu ochi buni de Dumnezeu, care s-a mâniat pe David şi, arătându-se în vis proorocului Nathan, i-a adus grave învinuiri regelui. Deoarece era un bărbat binecrescut şi prevăzător, Nathan şi-a dat seama că regii, când sunt cuprinşi de mânie, pun îndeobşte ceea ce simt mai presus de dreptate, hotărând să treaqă sub tăcere ameninţările Domnului şi să recurgă la alte vorbe folositoare, adresate lui David, astfel ca, pe această cale, el să priceapă singur care erau adevăratele sale gânduri. El i-a spus lui David: „în acelaşi oraş locuiau doi oameni, dintre care unul era bogat şi stăpânea multe turme de oi şi vite de povară, celălalt era foarte sărac şi nu avea decât o mioară. Aceasta fusese crescută împreună cu copiii lui, primind una şi aceeaşi hrană, şi el o îndrăgea la fel ca pe fata lui. Când bogătaşului i-a venit un oaspete, acesta n-a vrut să jertfească vreuna dintre vitele sale, ca să-l gătească ceva prietenului său, ci şi-a trimis oamenii să la mioara sărăntocului, pe care a servit-o la masă oaspetelui său!" Cuvântarea aceasta l-a mâhnit pe rege şi faţă de Nathan el l-a numit nelegiuit pe omul care a cutezat să săvârşească o asemenea faptă, şi a spus că ar fi drept să plătească de patru ori preţul oiţei, fiind după aceea vrednic să fie condamnat la moarte. Atunci Nathan s-a slujit de vorbele sale şi i-a spus că el însuşi merită să primească o atare pedeapsă, rostindu-şi singur sentinţa, deoarece cutezase să săvârşească o cumplită nelegiuire. I-a înfăţişat apoi şi i-a dat în vileag mânia Domnului, care l-a pus rege peste toţi evreii, l-a făcut stăpân peste atât de multe şi mari popoare învecinate şi l-a scăpat cândva din mâinile lui Saul, lăsându-l să aibă soţii legitime. Şi totuşi, el l-a dispreţuit şi jignit acum, când a luat de nevastă o străină, pe al cărei bărbat l-a dat mişeleşte în mâinile duşmanilor, spre a fi ucis. Pentru fapta aceasta, Domnul îl va osândi şi o soţie de-a lui va fi necinstită de unul dintre fiii săi, care va unelti să-l răpească viaţa, pedepsind astfel în văzul lumii păcatul comis în mare taină. Chiar şi copilul născut de soţia lui va muri în scurtă vreme. Regele a fost cuprins de spaimă şi tulburare, prin lacrimile şi gemetele sale recunoscând în faţa lui Dumnezeu că greşise (fiindcă era fără îndoială un bărbat pios şi întreaga lui viaţă rămăsese curat şi nepătat, cu excepţia purtării sale faţă de soţia lui Uriaş). De aceea, Domnul s-a îndurat de el, luându-l iarăşi sub ocrotirea lui, şi i-a făgăduit că-i va cruţa şi zilele şi domnia. Ca urmare a faptului că David se caia sincer, Dumnezeu i-a zis că nu mai vrea să fie supărat pe el. După ce i-a dezvăluit regelui soarta care-l aştepta, Nathan s-a întors la casa lui.

4. Asupra copilului pe care David l-a avut de la femeia lui Uriaş a trimis Dumnezeu o boală grea. Acest lucru l-a întristat pe David atât de mult încât, cu toate stăruinţele oamenilor de casă, vreme de şapte zile n-a pus un dumicat în gură, ci a purtat veşmânt negru şi s-a culcat pe pământ îmbrăcat într-un sac, im-plorându-l pe Domnul să izbăvească pruncul: mama lui îi era nespus de dragă. Când copilul a murit în a şaptea zi, slujitorii s-au temut să-l transmită lui David ştirea, închipuindu-şi că, la aflarea ei, regele se va sinchisi şi mai puţin de hrană şi de îngrijirea trupului, din pricina doliului după fiul său, de vreme ce boala lui îl întristase peste măsură. Simţind că oamenii săi de casă erau foarte tulburaţi, ca şi cum ar fi vrut să-l ascundă ceva, regele a priceput că i-a murit copilul. A chemat pe unul dintre slujitori şi, cum a aflat adevărul, s-a sculat de la pământ, s-a spălat, şi-a pus veşmânt alb şi s-a dus la Tabernacol; apoi a cerut să i se aducă cina. Această nouă şi neaşteptată purtare a lui a stârnit nedumerirea rudelor şi a slujitorilor, deoarece cât timp mai trăia copilul, n-a făcut nimic asemănător, iar după moartea copilului le împlinea pe toate. Ei l-au întrebat ce anume a prilejuit schimbarea atitudinii sale, după ce, firește, i-au cerut voie să facă acest lucru. David le-a răspuns

că, după părerea lui, ei dovedeau că sunt lipsiţi de înţelegerea lucrurilor; câtă vreme copilul lui era viu şi mai nutrea speranţa că se va însănătoşi, a făcut tot ce i-a stat în putinţă, având convingerea că-l va îndupleca pe Dumnezeu, întrucât copilul a murit, jalea a devenit nefolositoare, pierzându-şi rostul. La auzul acestor vorbe, toţi au lăudat înţelepciunea şi prudenţa regelui. După ce s-a culcat iarăşi cu soţia lui, Beersabe a rămas din .nou însărcinată şi a zămislit un fiu pe care David, ascultând sfatul lui Nathan, l-a numit Solomon.

5. Între timp, Ioab a înteţit şi mai mult asediul ammaniţilor şi le-a tăiat sursele de aprovizionare cu apă şi hrană, astfel că lipsa băuturii şi a mâncării îi chinuia amarnic. Ei nu aveau decât o sărmană fântână pe care o drămuiau cu zgârcenie, şi nu făcea faţă nicidecum nevoilor lor mai mari. Ioab l-a înştiinţat printr-o scrisoare pe rege şi l-a rugat să-şi grăbească sosirea în vederea capturării oraşului, ca să-şi însuşească el gloria cuceririi lui. Regele i-a lăudat bunăvoinţa şi devotamentul, şi-a strâns trupele pe care le mai avea şi a venit să la cu asalt Rabatha, pe care a cucerit-o repede, îngăduind oştenilor săi s-o jefuiască. Pentru el şi-a păstrat coroana regelui ammaniţilor, care cântărea un talant, având în mijloc preţioase pietre de sardonix. David o purta întruna pe capul lui. În afara ei, a mai găsit în oraş strălucite şi costisitoare prăzi de război, iar pe bărbaţii capturaţi i-a ucis în chinuri grele. Nu s-a arătat mai blând nici cu celelalte oraşe ammanite, cucerite de el.

CAPITOLUL VIII

1. De îndată ce regele s-a întors la Hierosolyma, casa lui a fost lovită de o nenorocire, din următoarea pricină. El avea o copilă, încă fecioară, care era înzestrată cu o frumuseţe atât de mare încât le întrecea şi pe cele mai chipeşe femei, se numea Thamara şi avea aceeaşi mamă cu Abesalom. De ea s-a îndrăgostit cel mai vârstnic dintre fiii lui David şi, deoarece era păzită cu străşnicie, căci era fată mare şi nu putea să-şi satisfacă pofta, Amnon s-a îmbolnăvit, durerea făcându-l să slăbească văzând cu ochii şi şi-a pierdut strălucirea din obraji. Dar Ionathas, ruda şi prietenul său, a băgat de seamă acest lucru, el fiind bărbat deosebit de şiret şi ager la minte. Când a văzut că, zi de zi, Amnon se împuţina la trup, contrar firii lui, a venit la el şi i-a cerut să-l spună care-i pricina suferinţei lui. Potrivit părerii sale, avea convingerea că de vină era numai dragostea. După ce Amnon a recunoscut că aşa stăteau lucrurile, i-a mărturisit că o iubea pe sora lui, zămislită de acelaşi tată, Ionathas i-a înfăţişat calea şi şiretlicul în măsură să-l ducă spre ţinta dorită. L-a sfătuit să stea întins, făcând pe bolnavul; l-a îndemnat apoi să-l roage pe tatăl său, venit să-l vadă ce are, să i-o trimită pe sora lui, care să-l îngrijească: aşa nădăjduia el să se facă bine, scăpând mai repede de boală. Amnon s-a culcat aşadar în pat, chipurile, că ar fi bolnav, precum îl povăţuise Ionathas. Când tatăl său a venit să-l viziteze şi l-a întrebat de sănătate, Amnon i-a cerut s-o trimită la el pe sora lui. David a poruncit fără înconjur ca ea să fie chemată la bolnav. La sosirea Thamarei, Amnon a rugat-o să-l facă nişte prăjituri, fiindcă le va mânca mai cu poftă dacă sunt făcute de mâna ei. De faţă cu fratele ei, a frământat făina, a făcut turtele, le-a copt şi le-a adus înaintea lui. Dar el n-a vrut să se înfrupte din ele, ci a poruncit ca, mai întâi, toate slugile să părăsească încăperea, deoarece vroia să se odihnească, scăpând de forfota şi larma lor. După ce porunca i-a fost ascultată, Amnon i-a cerut surorii sale să-l aducă mâncarea în odaia din fund. Când fata i-a îndeplinit rugămintea, a înşfăcat-o şi i-a cerut să se culce cu el. Atunci fata a strigat şi i-a zis: „Nu mă silnici, frate, şi nu mă batjocori, fiindcă astfel încâlci legile de care ar trebui să te ruşinezi singur. Abţine-te de la satisfacerea poftei, care n-ar aduce familiei noastre decât dojana şi hulă!" Thamara i-a dat sfatul să vorbească cu tatăl lor şi el nu se va împotrivi s-o dea după el. Prin vorbele sale, fata căuta să-l domolească, până una-alta, pofta arzătoare. Fratele nu i-a dat ascultare ci a obţinut de la ea cu de-a sila ceea ce i-au cerut imperios iubirea şi patima. După ce şi-

a siluit sora, Amnon a început s-o urască pe loc şi, împroşcând-o cu ocări, i-a spus să se scoale şi să plece. Când Thamara i-a reproşat că nelegiuirea lui se agrava dacă, de vreme ce a batjocorit-o, nu-i îngăduia să rămână măcar până la sosirea nopţii, ci îi cerea să plece la lumina zilei, ca înjosirea să-l fie şi mai mare, Amnon a dat slugii sale porunca s-o scoată pe uşă afară. Jignirea şi siluirea ei au îndurerat-o atât de mult încât ea şi-a sfâşiat haina (după datina străveche, hainele cu mâneci lungi, purtate de fete, ajungeau până la călcâie, ca să le acopere în întregime), şi-a presărat cenuşă pe cap şi a trecut prin mijlocul oraşului, plângând şi strigând că fusese siluită. Fratele ei Abesalom a întâlnit-o întâmplător pe drum şi a întrebat-o ce nenorocire i s-a întâmplat, că se poartă aşa. Când sărmana i-a descris pângărirea pe care o îndurase, a mângâiat-o, i-a dat sfatul să se liniştească şi să-şi aline durerea, fără să socotească o ruşine că fusese necinstită de fratele ei. Thamara s-a lăsat convinsă şi a încetat să strige şi să dezvăluie mulţimii faptul că fusese siluită, stând multă vreme retrasă la fratele ei Abesalom.

2. Când şi tatăl ei a aflat cum s-au petrecut lucrurile, David a fost foarte supărat, dar fiindcă ţinea mult la Amnon (căci el era întâiul său născut), nu s-a îndurat să-l facă nici un rău. În schimb Abesalom îl ura cumplit şi a aşteptat în ascuns prilejul potrivit spre a-l pedepsi pentru mârşăvia lui. După ce trecuseră deja doi ani de la întâmplarea trăită de sora lui, iar Abesalom avea de gând să se ducă la Belsephon (un oraş din seminţia lui Efraim), să-şi tundă oile, şi-a rugat propriul părinte, precum şi pe fraţii săi, să vină la el ca oaspeţi. Când tatăl lui s-a scuzat că nu poate veni, ca să nu devină o povară pentru el, Abesalom l-a rugat să-l trimită barem frăţiorii. La sosirea acestora, a poruncit slugilor sale ca, de îndată ce vor băga de seamă că Amnon a adormit, ameţit de vin, să nu le fie frică de nimeni şi să-l ucidă pe loc.

3. Când această poruncă i-a fost îndeplinită, o mare spaimă a pus stăpânire pe fraţii lui Abesalom, care, temându-se pentru soarta lor, au încălecat degrabă pe cai şi s-au dus la tatăl lor. Cineva s-a grăbit să le-o la înainte şi l-a vestit pe David că toţi fiii lui fuseseră ucişi. Primind, aşadar, vestea că-şi pierduse dintr-o dată toţi fiii prin fărădelegea unuia dintre fraţi, David a fost cuprins de o jale cumplită, care a sporit şi mai mult când a auzit cine era făptaşul omorului. Fără să se întrebe asupra temeiului infamiei, fără să mai aştepte deloc să mai afle şi ştiri proaspete, aşa cum se şi cuvenea când era vorba de o nelegiuire înspăimântătoare şi atât de greu de crezut din pricina cruzimii sale, regele şi-a rupt hainele şi s-a aruncat la pământ, deplângându-şi deopotrivă toţi fiii, atât pe cei ucişi, cât şi pe ucigaşul lor. Dar Ionathas, fiul lui Samas, fratele regelui, l-a rugat să-şi mai stăvilească lacrimile şi să nu creadă cumva că toţi ceilalţi au murit (n-avea nici un motiv să-şi închipuie aşa ceva). I-a zis să facă cercetări în privinţa lui Amnon: se prea poate ca Abesalom să fi cutezat să-l ucidă ca urmare a faptului că o siluise pe Thamara. Între timp, s-a şi auzit zarva făcută de tropotul cailor şi au zărit o ceată care se apropia. Erau fiii regelui, care fugiseră de la ospăţul fratelui lor. În timp ce aceştia plângeau, i-a întâmpinat părintele lor, mâhnit, cu toate că, împotriva aşteptărilor lui, îi vedea teferi pe cei despre care ceva mai înainte aflase că erau morţi. Toţi vărsau lacrimi şi boceau: ei, pentru fratele lor stins din viaţă, regele, pentru fiul său ucis. Abesalom a fugit însă la Gethsura, la bunicul său după mamă, care era regele acestei ţări şi a rămas acolo vreme de trei ani.

4. Fiindcă David avea intenţia să-l aducă acasă pe fiul său Abesalom, dar nu în vederea pedepsirii acestuia, ci numai ca să-l aibă în preajma lui (căci între timp mânia lui se mai domolise), Ioab, comandantul oştirii, l-a încurajat să facă ce şi-a propus. A trimis la el o femeie împovărată de ani, îmbrăcată în haine de jale, care să-l spună că între cei doi fii ai săi, aflaţi pe ţarină, a izbucnit o sfadă împinsă până la încăierare şi, neavând cine să-l despartă, unul l-a lovit pe celălalt şi l-a omorât. Ea l-a implorat apoi să-l cruţe feciorul de rudele care s-au sculat împotriva ucigaşului şi urmăreau să-l omoare şi să-l înduplece prin rugile sale, stru-

nindu-i pe cei ce cereau moartea fiului ei, rămas ca sprijin de bătrâneţe şi unică speranţă. Căci numai prin teamă faţă de dânsul pot fi împiedicaţi aceştia să-şi ducă la îndeplinire planurile lor. De îndată ce a primit încuviinţarea cererii sale, femeia a adresat regelui următoarele vorbe: „îţi sunt recunoscătoare pentru bunătatea ta, prin care ţi-ai arătat mila faţă de bătrâneţea şi de singurătatea mea. Dar ca să cred şi eu aievea în omenia ta faţă de mine, atunci împacă-te aşijderea cu propriul tău fiu şi încetează de a mai fi mânios pe el. Cum altfel ai putea să mă convingi că ai fost într-adevăr îndurător cu mine, câtă vreme îţi urăşti încă feciorul pentru o nelegiuire asemănătoare? La urma urmei, ar fi o faptă necugetată ca, după ce unul dintre feciori a fost ucis fără voia ta, să doreşti ca şi al doilea să meargă pe acelaşi drum!" Atunci regele şi-a dat seama că povestea fusese născocită de Ioab, din dragostea lui faţă de Abesalom. După ce, din întrebările puse bătrânei, a aflat că lucrurile stăteau aşa, regele l-a chemat la el pe Ioab şi i-a spus că aprobă propunerea pe care i-a făcut-o, poruncindu-i să-l repatrieze pe Abesalom: nu mai era supărat pe dânsul şi nu-i mai purta nici un fel de duşmănie sau ură. Ioab i-a mulţumit regelui, ale cărui vorbe le-a ascultat cu bucurie, grăbindu-se să ajungă la Gethsura, de unde l-a readus pe Abesalom la Hierosolyma.

5. Cum a auzit că i se întoarce fiul, regele a trimis înaintea lui un sol şi a poruncit să i se pregătească o casă aparte, deoarece nu era deloc dispus să dea ochii cu el chiar la întoarcerea lui. Potrivit poruncii părintelui său, Abesalom nu l-a văzut la faţă, ci a stat mai mult acasă, mulţumindu-se cu semnele de dragoste pe care i le arătau ai săi. În pofida amărăciunii şi a faptului că nu se bucura de grija cuvenită îndeobşte unui fiu de rege, frumuseţea lui Abesalom nu scădea cu nimic, căci el îi întrecea pe toţi prin farmecul înfăţişării şi înălţimea trupului său, fiind mai presus de cei ce trăiau răsfăţaţi de numeroase plăceri. Pletele sale erau atât de încâlcite, încât cu greu puteau fi tunse după opt zile şi cântăreau două sute de sicii: ceea ce înseamnă cinci mine. Abesalom a locuit în Hierosolyma doi ani, răstimp în care a zămislit trei fii şi o fată nespus de frumoasă[3], ajungând apoi soţia lui Roboam, fiul lui Solomon; ea i-a dăruit un fiu cu numele de Abias. După aceea, Abesalom a trimis la Ioab un sol prin care i-a cerut să-l înduplece pe tatăl său, rugându-l să obţină de la el îngăduinţa de a-l vedea la faţă şi a-i vorbi în sfârşit. Fiindcă Ioab n-a vrut să facă acest lucru, el a trimis câteva dintre slugile sale să dea foc ţarinei acestuia, vecină cu a lui. Când a aflat de această nelegiuire, Ioab a venit la Abesalom să se plângă şi l-a întrebat de ce a făcut acest lucru. El i-a răspuns: „Am pus la cale acest şiretlic ca să te pot aduce la mine, deoarece nu ţi-ai îndeplinit misiunea, împăcându-mă cu părintele meu. Fiind acum în faţa mea, te rog, înduplecă-l pe tata să mă ierte. Căci dacă părintele meu stăruie în supărarea lui, la reîntoarcerea acasă mă aflu într-o situaţie mai rea decât atunci când eram în surghiun!" Atunci Ioab s-a lăsat convins, îndurându-se de necazul său, a intervenit pentru el pe lângă rege şi prin vorbele sale privitoare la fiul său Abesalom l-a înduioşat atât de mult, încât l-a chemat numaidecât la el. Când Abesalom a căzut cu faţa la pământ înaintea regelui, implorându-l să-l ierte, David l-a ridicat de jos şi i-a făgăduit că o să dea uitării trecutul.

CAPITOLUL IX

1. După reuşita demersului pe lângă tatăl şi regele său, Abesalom şi-a procurat în scurtă vreme numeroşi cai şi multe care, precum şi cincizeci de însoţitori bine înarmaţi. Zilnic se ducea dis-de-dimineaţă la palatul regal şi întreţinea conversaţii amicale cu cei ce veniseră să-şi apere dreptul, dar îşi pierduseră procesul, spunându-le că tatăl său nu avea sfetnici buni şi de aceea li s-a dat o sentinţă nedreaptă, şi pe toţi îi mângâia cu multă bunăvoinţă, asigurându-i totodată: dacă puterea îi va fi încredinţată, el îi va ajuta să recapete ceea

ce li se cuvenea aievea. Prin aceste linguşiri şi-a atras poporul şi, convins că de acum se poate bizui pe sprijinul sigur al mulţimii, când se împliniseră patru ani de la împăcarea cu tatăl său, i-a cerut acestuia îngăduinţa de a pleca la Hebron, ca să închine Domnului o jertfă pe care i-o făgăduise din timpul surghiunului. David a aprobat cererea lui de plecare şi Abesalom a trimis pretutindeni soli ca să strângă laolaltă o uriaşă mulţime, plecând apoi spre Hebron.

2. Printre mulţi alţii se aflau acolo şi sfetnicul lui David, Achitofel Gelmoneanul, împreună cu două sute de bărbaţi veniţi din Hierosolyma, fără să ştie nimic de ceea ce se punea la cale, atraşi fiind de aducerea jertfei. La acest şiretlic a recurs Abesalom, ca să fie numit rege de către toţi cei de faţă. După ce David a primit acesta veste, tulburat peste măsură la auzul celor uneltite de fiul său, David s-a speriat şi deopotrivă a rămas surprins de cutezanţa şi ticăloşia lui Abesalom, care nu numai că dăduse repede uitării iertarea păcatului său, ci îi adăugase fapte mai rele şi mai nedrepte, adică să-l smulgă mai întâi domnia dăruită de Dumnezeu, răpind mai apoi până şi viaţa propriului său tată. David a hotărât, aşadar, să fugă dincolo de Iordan; şi-a chemat prietenii cei mai credincioşi, cărora le-a cerut părerea referitor la temeritatea fiului său, şi-a lăsat toate treburile în seama lui Dumnezeu şi zece dintre concubinele sale au rămas să păzească regescul lăcaş. El a plecat din Hierosolyma, însoţit de o impresionantă mulţime care îl urma de bunăvoie, precum şi de şase sute de oameni din garda lui de corp, fiind nedespărţiţii lui tovarăşi în vechile prigoane din timpul domniei lui Saul. Dar pe Marii Preoţi Abiathar şi Sadoc, care intenţionau să-l fie alături în surghiun, precum şi pe toţi leviţii, i-a convins să rămână acasă, pentru ca Domnul să-l ocrotească de primejdii chiar dacă Chivotul său nu mai călătorea împreună cu el. David le-a dat misiunea să-l transmită pe ascuns veşti despre fiecare eveniment aparte. Cei mai credincioşi dintre slujitorii săi s-au dovedit copiii Marilor Preoţi, Achimas, fiul lui Sadoc, şi Ionathas, fiul lui Abiathar. Împreună cu el a plecat şi Ethi din Gitta, chiar şi fără asentimentul lui David, care nu l-a putut convinge să rămână; de aici a dedus regele deosebita lui fidelitate faţă de dânsul. În timp ce cu picioarele desculţe urca pe Muntele Măslinilor şi toţi însoţitorii lui aveau ochii înlăcrimaţi, i-a sosit ştirea că Achitofel se afla împreună cu Abesalom şi că a trecut de partea lui. Primirea acestei veşti i-a sporit şi mai mult jalea; l-a implorat pe Dumnezeu să înstrăineze cugetul lui Abesalom de Achitofel. David se temea că, prin sfaturile care-i erau potrivnice, va câştiga încrederea lui Abesalom, ştiind că era un bărbat înţelept şi cu mult discernământ în găsirea hotărârilor celor mai urgente. După ce ajuns în vârful muntelui, David şi-a întors privirea spre oraş şi rugile pe care le-a înălţat lui Dumnezeu au fost stropite cu multe lacrimi, de parcă şi-ar fi pierdut deja tronul. În calea lui a ieşit atunci un prieten bun şi credincios, care se numea Chusi. Văzându-l că-şi sfâşiase hainele, îşi presărase cenuşă pe cap şi deplângea jalnica lui soartă, David l-a mângâiat, şi i-a cerut să pună capăt mâhnirii sale. L-a rugat apoi pe Chusi să se ducă la Abesalom, prefăcându-se că a trecut în tabăra lui, să afle ce planuri tainice avea şi să zădărnicească sfaturile lui Achitofel. Rămânând alături de el, n-ar putea să-l fie mai folositor decât dacă s-ar afla în preajma lui Abesalom. Convins astfel de către David, Chusi l-a părăsit pe rege şi s-a îndreptat spre Hierosolyma, unde a sosit în scurtă vreme şi Abesalom.

3. După ce David a mai înaintat puţin, l-a întâmpinat Sibas, sluga lui Memfibost, trimis de acesta să-l îngrijească moşia pe care regele însuşi i-o dăruise, ca fiu al lui Ionathas, la rândul său fiul lui Saul. El mâna doi asini încărcaţi cu merinde necesare traiului zilnic şi l-a rugat să la din ele atâta cât avea nevoie, întrebat de David unde îl lăsase pe Memfibost, Sibas i-a răspuns că el rămăsese la Hierosolyma, unde trăgea speranţă să fie ales rege de mulţimea intrată în vălmăşagul tulburărilor, convins că va fi preferat de popor, ţinând

minte meritele lui Saul. Mâniat de acest lucru, regele i-a dăruit lui Sibas tot ceea ce îi oferise mai înainte lui Memfibost: merita mult mai mult decât el să le stăpânească. Iar Sibas a fost din cale-afară de bucuros.

4. Când a ajuns într-un loc denumit Bauris, David a întâlnit o rudă a lui Saul, care se chema Semei, fiul lui Geras, iar el a început să arunce asupra lui pietre şi vorbe de ocară. Deşi prietenii regelui l-au înconjurat, ca să-l ocrotească, Semei a continuat să-l blesteme şi mai rău, strigându-i că era băutor de sânge şi vinovat de toate nenorocirile. Fiindcă era impur şi nelegiuit, el îi cerea să părăsească ţinutul şi-i mulţumea lui Dumnezeu că a binevoit să-l la domnia şi prin propriul său fiu îl pedepseşte pentru păcatele pe care le-a săvârşit, în pofida Domnului. Deoarece împotriva lui s-a dezlănţuit mânia tuturor, mai ales a lui Abesseus, care avea de gând să-l ucidă pe Semei, David a stăvilit elanul celor mânioşi, spunând: „Departe fie de noi gândul de-a adăuga nenorocirilor de faţă încă una nouă! Nu mă ruşinez şi nici nu sunt îngrijorat de lătrăturile acestui câine care spumegă turbat, ci mă plec în faţa Domnului, care l-a asmuţit împotriva mea. Nu mă mir deloc că îndur acest lucru, câtă vreme propriul meu fiu mă hăituieşte acum. Dar poate că Domnul îşi va arăta mila faţă de noi, ca prin voinţa lui să-l supunem pe duşmanii noştri!" David şi-a văzut de drumul său, fără să se sinchisească de Semei, care alerga pe cealaltă coastă a muntelui şi-l blestema amarnic. Cum a sosit la malul Iordanului, David a îngăduit alor săi, istoviţi de marş, să-şi împrospăteze puterile.

5. De îndată ce Abesalom şi sfetnicul său Achitofel, urmaţi de întregul popor, au ajuns în Hierosolyma, chiar şi prietenul lui David şi-a făcut apariţia şi, aruncându-se la pământ înaintea lui Abesalom, i-a urat o domnie lungă, care să dăinuie un veac întreg. Acesta i-a zis atunci: „Cum se face că tu, care te numărai printre cei mai buni amici ai tatălui meu şi i-ai fost credincios în toate privinţele, acum nu te mai afli alături de el, ci l-ai părăsit, trecând de partea mea?" Răspunzând cu înţelepciune, Chusi i-a spus că datoria lui era să meargă pe calea aleasă de Dumnezeu şi de întregul popor: „Stăpâne, am văzut, aşadar, că amândoi sunt alături de tine şi de aceea îi urmez aşa cum se cuvine: căci tu ai primit domnia de la Dumnezeu. Socotindu-mă prietenul tău, te voi sluji cu credinţa şi râvna cu care l-am urmat şi pe tatăl tău, aşa cum bine ştii tu însuţi. Nici nu se cuvenea să mă pun de-a curmezişul acestei stări de lucruri. De altfel, domnia nu trece la o altă familie, ci rămâne la una şi aceeaşi, fiul fiind urmaşul tatălui!" Abesalom s-a încrezut în vorbele sale şi a renunţat la bănuielile pe care le avea în privinţa lui. L-a chemat apoi pe Achitofel, să hotărască împreună cu el ce trebuia să întreprindă. El l-a sfătuit să aibă de-a face cu concubinele lăsate de tatăl său spre a-i păzi casa. În felul acesta – i-a zis Achitofel – poporul va auzi şi va crede că nu mai există nici o cale de împăcare între amândoi şi va lupta cu mai multă dârzenie împotriva tatălui său. Până acum el s-a ferit să-l arate o duşmănie făţişă, aşteptând o eventuală împăcare între taberele adverse. Abesalom a urmat sfatul acesta şi a poruncit slugilor sale să înalţe deasupra casei regale un cort în văzul mulţimii: a intrat în el şi s-a culcat cu concubinele tatălui său. Aşa s-a adeverit ceea ce prezisese cândva Nathan, anume că va fi batjocorit de unul dintre fiii săi.

6. După ce a urmat întocmai îndemnul lui Achitofel, Abesalom l-a rugat să-l dea alte sfaturi privitoare la războiul pe care-l va purta împotriva tatălui său. Achitofel i-a cerut zece mii de oşteni destoinici, cu ajutorul cărora plănuia să-l ucidă pe pro-priu-i părinte, David, şi să-l captureze pe susţinătorii lui care n-au căzut în luptă. L-a asigurat pe Abesalom că domnia lui va fi sigură şi trainică numai dacă David nu va mai fi printre cei vii. Planul acesta a fost pe placul lui Abesalom, care l-a chemat însă şi pe Chusi, prietenul lui David (cum obişnuia el să-l numească), i-a înfăţişat părerea lui Achitofel şi i-a cerut să-l spună ce credea în această privinţă. Chusi şi-a dat seama că, făcând Abesalom ceea ce l-a sfătuit Achitofel, David va fi expus primejdiei

de a fi prins şi ucis, aşa că şi-a dat osteneala să-l insufle o părere contrară. El i-a zis: „O, rege, nu ţi-e necunoscută vitejia tatălui tău şi a însoţitorilor lui, alături de care a purtat nenumărate războaie, şi de fiecare dată a ieşit până la urmă biruitor. Dibaci în scornirea şiretlicurilor războinice şi priceput în dejucarea curselor întinse de duşmani, el stă de pază, pare-se, şi acum în tabăra lui. Dar în timpul nopţii îi păzeşte pe ai săi, ca să se ascundă într-o vale, ori ca să pândească pe o stâncă. Iar atunci când trupa noastră porneşte la atac, oştenii lui se retrag pentru scurtă vreme, apoi pe neaşteptate se îmbărbătează, întrucât în apropierea lor se află regele, şi opun o dârză împotrivire. Iar când lupta e în plină desfăşurare, tatăl tău se iveşte dintr-o dată şi insuflă oamenilor săi curajul de a înfrunta primejdiile, stârnind în rândurile noastre panică. Cântăreşte sfatul meu şi, dacă-l găseşti mai bun, respinge planul lui Achitofel şi trimite-ţi soli în toate ţinuturile evreilor, chemându-i la o expediţie împotriva tatălui tău. După ce trupele tale s-au strâns laolaltă, conducerea războiului să-ţi aparţină în întregime, neîncredinţând altuia comanda lor. Te poţi aştepta la o victorie uşoară asupra lui David, dacă-l vei întâlni în câmp deschis, având în preajma lui oameni puţini, în vreme ce de ordinele tale vor asculta multe mii de oşteni, care doresc din toată inima să-ţi arate râvna şi devotamentul lor. Iar dacă părintele tău va căuta adăpostul meterezelor spre a fi supus asediului, lesne îi vom cuceri cetatea cu ajutorul maşinilor de război şi al galeriilor săpate pe sub ziduri!" Vorbele sale au avut mai multă trecere decât cele rostite de Achitofel: Abesalom a preferat sfatul lui părerii celuilalt. Vrerea lui Dumnezeu a făcut ca propunerea lui Chusi să-l pară lui Abesalom mai bună.

7. Chusi s-a dus degrabă la Marii Preoţi Sadoc şi Abiathar, le-a înfăţişat pe larg sfatul lui Achitofel şi pe cel dat de el şi le-a spus că Abesalom l-a socotit cel mai demn de urmat pe ultimul. Apoi le-a poruncit amândurora să-l trimită soli care să-l înfăţişeze lui David aceste sfaturi şi totodată să-l îndemne să treacă fără întârziere dincolo de Iordan, ca nu cumva fiul său să-şi schimbe planul, pornind în urmărirea regelui, şi să-l prindă mai înainte ca el să se afle în siguranţă. Marii Preoţi se îngrijiseră din vreme ca fiii lor să se ascundă în afara oraşului, ca să-l transmită lui David veşti despre ce s-a mai întâmplat între timp. La aceştia au trimis preoţii o slujitoare credincioasă, care să le comunice hotărârea luată de Abesalom, adăugându-şi cererea ca, prin grija lor, tainele acestea să ajungă cît mai repede la David. Fiii preoţilor n-au zăbovit deloc, ci s-au dovedit fideli şi devotaţi slujitori ai misiunii încredinţate de părinţii lor, de îndată ce au primit-o; de aceea, au şi pornit numaidecât la drum spre David, dându-şi seama că repeziciunea fără pereche era meritul lor cel mai mare. Nu se îndepărtaseră decât două stadii de oraş, cînd i-au văzut întâmplător nişte călăreţi, care l-au şi prevenit pe Abesalom, Acesta i-a trimis numaidecât să-l prindă pe amândoi. Când fiii preoţilor au prins de veste, s-au abătut din drum şi s-au îndreptat spre un sat situat nu prea departe de Hierosolyma (satul se numea Bachures). Acolo s-au rugat de o femeie să le găsească o ascunzătoare sigură. Aceasta i-a coborât pe cei doi tineri într-o fântână, acoperindu-i gura cu nişte lână agonisită de ea. Când urmăritorii au intrat în ogradă şi au întrebat-o dacă nu-i zărise pe cei doi, ea n-a tăgăduit că i-a văzut, numai că tinerii s-au odihnit puţin şi au plecat imediat. Le-a spus că-i vor prinde lesne dacă vor porni pe urmele lor. După ce i-au urmărit multă vreme pe fugari fără să-l prindă, călăreţii au venit înapoi. Când a văzut că urmăritorii s-au întors de unde veniseră şi primejdia de a fi prinşi nu-i mai pândea pe cei doi tineri, femeia i-a scos cu funia din fântână şi le-a cerut să plece. Străduindu-se să meargă cât mai repede, ei au ajuns la David şi i-au spus pe îndelete ceea ce hotărâse Abesalom în privinţa lui. Regele a poruncit tuturor însoţitorilor săi să treacă fără zăbavă dincolo de Iordan, chiar dacă era noapte.

8. Cum a văzut că planul său n-a fost urmat, Achitofel a încălecat pe asinul său şi s-a înturnat la Gelmon, în oraşul său de baştină, unde şi-a chemat toate rudele, le-a înfăţişat sfatul pe care l-a dat lui Abesalom şi,

întrucât nu i-a dat ascultare, moartea lui va surveni în curând. Căci David va ieşi biruitor şi îşi va redobândi domnia. A spus că mai potrivit era să-şi la de bunăvoie viaţa decât să-l condamne la moarte David, deoarece îl sprijinise pe Abesalom împotriva lui. Cum a rostit aceste vorbe, a pătruns în interiorul casei, unde s-a spânzurat. Achitofel luându-şi în felul acesta viaţa după propria-i judecată, rudele sale l-au scos din ştreang şi l-au înmormântat. Aşa cum am spus, David a trecut dincolo de Iordan şi a ajuns în Parembolai, oraş nespus de frumos şi fortificat. Toţi fruntaşii ţinutului l-au primit cu dragă inimă, fie că le-a fost milă de un biet fugar, fie din respect faţă de uriaşul lui noroc de odinioară. Aceştia erau Berzelaeus Galaditeanul, Siphar, regele ammaniţilor, şi Machir, fruntaşul ţinutului. Ei au pus la îndemâna lui şi a însoţitorilor săi tot ceea ce aveau nevoie pentru traiul zilnic, având grijă să nu ducă lipsă de pături, pâine şi vin, oferindu-le cu dărnicie turme mari de vite şi tot ce aveau nevoie ca să se odihnească şi să-şi refacă puterile sleite.

CAPITOLUL X

1. Astfel se prezentau, aşadar, lucrurile. Între timp, Abesalom a strâns o mare oaste împotriva prietenului său, a trecut fluviul Iordan şi tabăra şi-a instalat-o la Parembolai, în ţinutul galadiţilor. În locul lui Ioab, ruda lui, l-a numit comandant suprem al oştirii sale pe Amessas. Tatăl acestuia se numea Jetharsa, iar mama lui, Abigaea; ea, împreună cu Sarvia, mama lui Ioab, erau surorile lui David. La numărarea trupelor sale, David a găsit patru mii de oşteni şi a hotărât să nu mai aştepte atacul lui Abesalom, numind căpetenii peste o mie şi peste o sută de oameni, pe care i-a împărţit în trei; comanda primei părţi a încredinţat-o lui Ioab, a celei de-a doua, fratelui său Abessa, iar a celei de-a treia, lui Ethi, care-i era amic credincios şi locuia în oraşul Gitta. Când a vrut să la parte el însuşi la bătălie, prietenii săi l-au împiedicat să plece, prin mult mai chibzuita lor înţelepciune. Iată ce i-au spus: în cazul când va fi înfrânt, toate speranţele lor s-au năruit pentru totdeauna. Dacă însă a fost biruită doar o parte a oştirii, cu cealaltă parte el s-ar putea retrage, ca să-şi strângă forţe proaspete. Cum e şi firesc, duşmanii ar bănui că el mai dispune de o altă oaste. David s-a lăsat convins de acest sfat şi a hotărât să rămână la Parembolai. Atunci şi-a trimis la război prietenii şi comandanţii de oşti. David i-a îndemnat să fie bravi şi credincioşi, recunoscând că le-a adus binefaceri odinioară. Dacă vor obţine victoria, i-a rugat stăruitor să-l cruţe pe fiul său Abesalom, pentru ca moartea lui să nu-l împingă şi pe el la un gest disperat. După ce i-a urat victorie strălucită, a lăsat oştirea să plece.

2. Când Ioab şi-a desfăşurat trupele înaintea duşmanului, în Marea câmpie, având spatele acoperit de o pădure, Abesalom a adus împotriva lui oastea şi ambele tabere s-au înfruntat cu mare curaj şi multă dârzenie. Cei care luptau pentru ca David să-şi recâştige domnia pierdută nu se fereau de nici o primejdie şi de nici un obstacol, dovedind o vitejie fără margini, potrivnicii lor făceau tot ce le stătea în putinţă ca nu cumva să-l piardă pe Abesalom, iar ei să cadă în mâinile tatălui acestuia şi să fie traşi la răspundere de rege. Aceştia, fiindcă erau mult mai numeroşi, nu vroiau să se lase întrecuţi de puţinii luptători ai lui Ioab şi ai căpeteniilor sale (căci asta ar fi însemnat să se acopere de-o mare ruşine). La rândul lor, luptătorii lui David socoteau că era o cinste pentru ei să învingă atâţia mii de vrăjmaşi. Şi de o parte, şi de alta, încleştarea a fost crâncenă. În cele din urmă, victoria a aparţinut davidienilor, care erau mai voinici şi mai pricepuţi în meşteşugul războiului. Hăituindu-i pe duşmani prin păduri şi văi adânci, pe unii i-au capturat, dar pe cei mai mulţi i-au ucis, aşa că mai numeroşi au fost cei seceraţi în timpul fugii decât cei căzuţi în luptă. În ziua aceea au murit vreo douăzeci de mii de oşteni. Toţi davidienii au năvălit asupra lui Abesalom: putea fi lesne recunoscut prin frumuseţea şi măreţia lui. Temându-se să nu cadă viu în mâinile vrăjmaşilor, el a încălecat pe catârul său

regesc şi a fugit. În goana aceea nestăvilită şi avântată, căci era un călăreţ ager şi neasemuit, pletele lui s-au încâlcit în coroana unui copac noduros cu crengi mari. Abesalom a rămas spânzurat, încât catârul a fugit sprinten mai departe, ca şi cum pe spinarea lui s-ar mai fi aflat stăpânul care stătea aninat de copac, fiind înconjurat de vrăjmaşii săi. Un oştean al lui David l-a văzut şi i-a adus vestea lui Ioab. Comandantul i-a făgăduit cincizeci de sicii dacă-l va străpunge pe Abesalom. Dar oşteanul i-a răspuns: „De mi-ai fi dat şi o mie de sicii, nici atunci nu l-aş fi atins pe fiul regelui meu, mai ales că ne-a cerut în auzul tuturor să-l ocrotim pe tânăr!" Ioab i-a cerut să-l arate unde anume spânzura Abesalom, s-a dus la faţa locului şi, străpungându-i inima cu o săgeată, l-a ucis. Purtătorii de arme ai lui Ioab au înconjurat copacul, smulgând dintre crengile sale leşul, pe care l-au azvârlit într-o râpă adâncă şi întunecoasă, aruncând în ea o grămadă de pietre, până au astupat-o în întregime, dându-i forma şi înfăţişarea unei movile de mormânt. Apoi Ioab a sunat retragerea şi şi-a împiedicat oştenii să mai verse sânge, din compătimire faţă de adversarul său, cu care era strâns înrudit.

3. La două stadii distanţă de Hierosolyma, în valea regilor, Abesalom înălţase o coloană, căreia i-a zis înscrisul lui, susţinând că, chiar dacă îi vor pieri copiii, numele său va dăinui prin acest monument. A avut trei odrasle, dintre care doi fii şi o singură fată, numită Thamara, aşa cum am mai spus. Ea s-a măritat cu nepotul lui David, Roboam, şi a născut un fiu, pe Abia, care a ajuns să domnească după aceea. Dar despre el vom vorbi mai pe larg la momentul potrivit. Ca urmare a morţii lui Abesalom, mulţi care l-au susţinut s-au împrăştiat, unul câte unul întorcându-se la locul său de baştină.

4. După aceea, Achimas, fiul Marelui Preot Sadoc, a venit la Ioab şi i-a cerut voie să-l ducă lui David vestea victoriei şi să-l dezvăluie că, mulţumită ajutorului şi judecăţii lui Dumnezeu, toate s-au încheiat cu bine. Ioab i-a zis că nu se cuvenea ca tocmai el, care i-a dus totdeauna numai veşti bune, să meargă acum la rege cu ştirea morţii fiului său, rugându-l pe Achimas să mai zăbovească. L-a chemat pe Chusi şi i-a cerut să înfăţişeze regelui ceea ce văzuse cu ochii lui. Când însă Achimas i-a cerut din nou voie să ducă el solia (căci voia să menţioneze numai victoria propriu-zisă şi să treacă sub tăcere moartea fiului său Abesalom), Ioab i-a îngăduit, în sfârşit, să plece la David. Deoarece a mers pe un drum mai de-a dreptul (cunoscut doar de el), Achimas a ajuns la rege înaintea lui Chusi. David şedea atunci între cele două porţi şi aştepta sosirea din vălmăşagul bătăliei a unui sol, ca să-l înfăţişeze deznodământul. O strajă a lui, care l-a zărit pe Achimas fugind, fără să-l recunoască însă, i-a spus lui David că a văzut pe cineva îndreptându-se spre ei. Regele i-a răspuns că-şi dorea mult să primească o veste bună. La scurtă vreme după aceea, straja a observat venirea celuilalt sol, având grijă ca şi regele să afle acest lucru. Când David şi-a repetat dorinţa privitoare la vestea cea bună, straja, care între timp îl recunoscuse pe primul sol, l-a anunţat că era vorba de Achimas, fiul Marelui Preot. David a fost foarte bucuros, exprimându-şi părerea că acesta era neîndoielnic aducătorul veştilor bune pe care spera el să le primească în legătură cu bătălia.

5. În timp ce-şi rostea vorbele sale, s-a arătat Achimas, s-a închinat adânc în faţa regelui, care căuta să afle cum se încheiase lupta şi i-a vestit victoria şi păstrarea domniei. Când regele l-a întrebat ce se întâmplase cu fiul său, Achimas i-a răspuns că, de îndată ce vrăjmaşii au fost puşi pe fugă, el a şi pornit în mare grabă la drum, dar a auzit, totuşi, cum oştenii îl urmăreau pe Abesalom cu strigăte puternice. În afară de asta n-a mai putut auzi nimic, fiindcă Ioab l-a zorit să-l ducă lui David cât mai repede ştirea izbânzii. Între timp a sosit şi Chusi, s-a înclinat adânc în faţa regelui şi i-a vestit la rândul său victoria, fiind întrebat de David ce s-a întâmplat cu fiul său. Solul i-a răspuns astfel: „O, de-ar avea toţi duşmanii tăi soarta lui Abesalom!" Acestor vorbe li s-a datorat faptul că nici regele şi nici cei din jurul lui n-au putut simţi în continuare marea bucurie a victoriei recente. David însuşi s-a urcat în cel mai înalt foişor al oraşului, a plâns după feciorul său,

şi-a lovit pieptul cu palmele, şi-a smuls părul din cap, strigând cu toată deznădejdea de care era cuprins: „Fiul meu, de ce n-a dat moartea şi peste mine, ca să-mi găsesc sfârşitul alături de tine!" Deşi îi iubea nespus de mult pe toţi ai săi, David avea o deosebită afecţiune fată de Abesalom. Când oastea si Ioab au aflat că regele îşi compătimea atât de mult fiul, toţi s-au ruşinat să pătrundă triumfător în oraş şi au intrat doborâţi de jale şi cu lacrimi în ochi, de parcă ar fi suferit o înfrângere. Văzând că regele avea faţa acoperită şi gemea amarnic după fiul său, Ioab a pătruns la dânsul şi, ca să-l îmbuneze, i-a vorbit astfel: „Stăpâne, prin purtarea ta te faci singur de ocară, câtă vreme se pare că-i urăşti pe cei ce te iubesc şi înfruntă toate primejdiile care te pasc şi că ţi-e silă până şi de propria ta familie, în schimb îi îndrăgeşti pe vrăjmaşii tăi, tânjind după cei ce şi-au primit moartea pe deplin meritată. Dacă Abesalom ieşea învingător şi ar fi fost proclamat rege, n-ar fi scăpat teafăr nici unul dintre noi, ci pe noi toţi, împreună cu tine şi ai tăi, ne-ar fi sortit pieirii în chip jalnic. Duşmanii n-ar fi plâns după noi, ci dimpotrivă, s-ar fi bucurat nespus şi i-ar fi pedepsit aspru pe cei întristaţi de nenorocirea noastră. Nu te sfieşti să căinezi un om care te-a duşmănit şi, în pofida faptului că era fiul tău, şi-a dovedit nelegiuirea faţă de tine. Alungă-ţi jalea nedreaptă, iveşte-te în faţa oştenilor tăi şi mulţumeşte-le pentru vitejia cu care s-au luptat pentru izbândă. Dacă mai faci în continuare acelaşi lucru, chiar azi voi convinge poporul să te înlăture şi să pună alt rege în locul tău, pentru ca abia atunci tristeţea ta să devină cu adevărat amară!" Prin vorbele sale, Ioab a îndepărtat tristeţea regelui şi l-a făcut să chibzuiască la situaţia lui. David şi-a schimbat înfăţişarea exterioară, aşa că a fost în măsură să se arate mulţimii. El s-a ivit în faţa porţii şi, cum a aflat vestea, mulţimea a şi venit să-l salute. Iată felul în care s-a purtat aceasta.

CAPITOLUL XI

1. Evreii care îl susţinuseră pe Abesalom şi scăpaseră teferi din luptă, o dată întorşi la casele lor, au trimis în oraşele din jur soli şi le-au amintit locuitorilor lor că David le adusese numeroase binefaceri şi prin multe şi grele războaie îi ajutase să obţină libertatea. Lor le părea, aşadar, rău să-l înlăture pe David din domnie, ca s-o transmită altuia, şi acum, după ce-şi găsise sfârşitul cel ales de ei să fie rege, îl implorau pe David să-şi alunge supărarea şi, rearătându-se plin de bunăvoinţă, să la din nou asupra sa grijile ocârmuirii, cu râvna dovedită de el odinioară. Cu aceleaşi rugi veneau numeroşi soli la David, care, la rândul lui, i-a trimis pe Marii Preoţi Sadoc şi Abiathar să le spună căpeteniilor seminţiilor lui Iuda ce înjositor ar fi pentru ei ca alte seminţii să propună realegerea ca rege a lui David, mai înaintea celor care erau din acelaşi neam şi rude de sânge. După aceea a lăsat să i se transmită comandantului de oaste Amessa întrebarea: de ce el, care-i era fiul surorii sale, nu-şi îndeamnă poporul să-l realeagă rege pe David? El nu trebuie să se bizuie doar pe faptul că va fi iertat, ceea ce a şi obţinut de altfel, ci, că va deveni chiar comandantul oştirii întregi, la fel cum a fost sub Abesalom. Marii Preoţi au vorbit cu căpeteniile seminţiei, înduplecându-l şi pe Amessa să se supună regelui şi să ceară readucerea regelui. Acesta şi-a convins seminţia să trimită de îndată soli la David, spre a-l ruga să-şi la înapoi domnia. Lucrul acesta l-au făcut toţi israeliţii, la îndemnul lui Amessa.

2. După ce solii au ajuns la el, David s-a îndreptat spre Hierosolyma. Înaintea tuturor celor de-o seamă cu ea, seminţia lui Iuda a venit în întâmpinarea regelui la fluviul Iordan, având alături pe Semei, fiul lui Geras, însoţit de o mie de bărbaţi din propria-i seminţie, aduşi de el, precum şi pe Sibas, robul eliberat de Saul, împreună cu cei cincisprezece fii ai săi şi cu douăzeci de slujitori. Aceştia, împreună cu cei din seminţia lui Iuda, au făcut un pod peste Iordan, pentru ca regele să-l treacă fără a se osteni deloc. Când David a ajuns la Iordan, i-a urat mai întâi bun venit seminţia lui Iuda; apoi s-a urcat pe pod Semei şi, cuprinzându-i picioa-

rele, l-a rugat pe rege să ierte greşeala pe care a comis-o faţă de el şi să nu se arate sever, spre a nu-şi începe recâştigată domnie printr-o pedeapsă, ci să ţină seama că-i pare rău de păcatul său şi a venit cel dintâi să-l salute. Pe când cerea iertare, căutând să-l înduioşeze pe rege prin vorbele sale, Abessa, fratele lui Ioad, i-a zis: „Cum oare să nu meriţi moartea tu, care l-ai blestemat pe cel urcat de Dumnezeu pe tron regesc?" Dar David s-a întors spre el şi i-a răspuns: „Nu vreţi să vă potoliţi, fii ai Sarviei? Nu mai stârniţi noi necazuri, după ce abia s-au potolit vechile tulburări şi revolte! Nu trebuie să ignoraţi faptul că azi îmi redobândesc domnia. De aceea, jur să-l cruţ de pedeapsă pe toţi cei ce au comis nelegiuiri împotriva mea şi să dau uitării păcatele lor. Tu, Semei, prinde curaj şi nu te teme că vei primi cândva pedeapsa cu moartea!" Semei s-a aruncat la picioarele regelui, ca să-l mulţumească, apoi a plecat mai departe.

3. În întâmpinarea regelui a ieşit şi nepotul lui Saul, Memfibost, îmbrăcat în haine murdare şi cu părul neîngrijit. După fuga lui David nu şi-a mai tuns pletele şi nu şi-a curăţat hainele din pricina supărării, socotind schimbarea regelui drept o nefericire personală. Pe de altă parte, el fusese învinuit pe nedrept de vechilul său, Sibas. De îndată ce l-a salutat pe rege, arătându-şi veneraţia cuvenită faţă de el, David a început să-l descoasă de ce n-a plecat împreună cu el şi n-a luat parte la fuga lui. Memfibost i-a răspuns că vina o poartă Sibas: „De toate ordinele mele ca să facă pregătirile de drum n-a vrut să ţină seama, dispreţuindu-mi vorbele, ca şi cum aş fi fost robul lui! Dacă aş fi avut picioare sănătoase, de bună seamă, nu m-aş fi despărţit de tine, câtă vreme ele m-ar fi ajutat să fug. Dar el nu s-a mulţumit să-mi zădărnicească strădania de a-mi arăta credinţa faţă de tine, stăpâne, ci m-a clevetit şi a înşirat minciuni pe seama mea. Dar eu ştiu că ele n-au cum să răzbată în cugetul tău, care este drept şi iubeşte adevărul, potrivit dorinţei lui Dumnezeu. Din cauza bunicului meu, ai avut de îndurat destule suferinţe care te-ar fi îndreptăţit să nimiceşti întreaga noastră familie; tu te-ai arătat, totuşi, iertător şi generos şi ai dat uitării toate nedreptăţile atunci când puterea îţi îngăduia să te răzbuni. Ai avut bunăvoinţa să mă treci în rândul prietenilor şi zilnic m-ai poftit la masa ta, cinstindu-mă atât de mult încât n-am rămas cu nimic mai prejos decât rudele tale apropiate!" Datorită acestor vorbe, regele nu s-a mai îndurat să-l pedepsească pe Memfibost, nici să-l judece pe Sibas, pentru minciunile sale. David i-a răspuns că, deoarece nu l-a întâlnit pe el mai repede decât pe Sibas, a dăruit acestuia întreaga-i avuţie; dar acum vrea să-l dea jumătate din ea înapoi, în semn de iertare. Memfibost i-a răspuns: „Sibas poate să-şi însuşească întreaga mea avuţie; mie mi-e de-ajuns că ţi-ai redobândit domnia!"

4. Berzelaeus Galaditeanul, bărbat venerabil şi prietenos, care în timpul şederii regelui la Parembolai îi fusese de mare ajutor şi-l însoţise până la Iordan, a fost poftit de David să meargă cu el la Hierosolyma; i-a făgăduit să-l înconjoare bătrâneţea cu toată cinstea cuvenită şi să-l poarte de grijă ca unui părinte. De dragul casei vechi şi al familiei sale, Berzelaeus i-a refuzat invitaţia şi a invocat faptul că era prea bătrân ca să se lase atras de plăceri, întrucât ajunsese deja la vârsta de optzeci de ani, gândindu-se mai degrabă la moarte şi la mormânt. De aceea, dacă vrea într-adevăr să fie pe placul său, mai bine l-ar lăsa să plece acasă. Datorită vârstei înaintate, plăcerile mâncării şi ale băuturii nu mai au nici o noimă pentru el, iar urechile sale sunt prea surde ca să mai audă sunetele fluierelor şi viersuirea celorlalte instrumente cu care îndeobşte se desfată cei ce trăiesc în preajma regilor. Ascultând stăruitoarea lui rugăminte, regele i-a zis: „Ţie îţi dau voie să pleci, dar încredinţează-mi barem pe fiul tău Achiman, ca să-l răsplătesc pentru binefacerile tale!" Berzelaeus i l-a lăsat, aşadar, pe fiul său, s-a înclinat în faţa regelui şi i-a urat să fie încununat de succes tot ceea ce şi-a pus în gând şi s-a întors apoi acasă. David a ajuns însă la Galgala, însoţit de jumătate din întregul popor şi de seminţia lui Iuda.

5. În Galgala au venit la David mai-marii ţării, însoţiţi de o uriaşă mulţime, şi s-au plâns de seminţia lui

Iuda, care s-a dus la el pe ascuns, deşi trebuiau să-l întâmpine deopotrivă cu toţii. Căpeteniile seminţiei lui Iuda i-au rugat să nu le la în nume de rău faptul că le-au luat-o înainte. Întrucât sunt rudele lui apropiate, de aceea trebuie să-l îngrijească şi să-l iubească pe David mai mult decât ceilalţi, dar nu în speranţa de a primi totuşi niscaiva daruri pentru întâietatea lor, astfel ca ceilalţi să nu aibă motiv să se plângă că au sosit mai târziu. Prin vorbele acestea, căpeteniile seminţiei lui Iuda nu i-au domolit pe fruntaşii celorlalte seminţii, care le-au răspuns în felul următor: „Suntem uimiţi, fraţilor, că voi îl numiţi pe rege numai ruda voastră! Deoarece David a primit de la Domnul puterea asupra tuturora, putem să socotim şi noi toţi că ne înrudim cu el. Câtă vreme restul poporului numără unsprezece părţi, iar voi una singură, şi pe deasupra suntem şi ceva mai vârstnici, n-aţi fost oameni drepţi când l-aţi primit pe furiş, fără ştirea noastră!"

6. Pe când căpeteniile se sfădeau astfel între ei, un om netrebnic şi pus pe harţă, numit Sabaeus, fiul lui Bochorias din seminţia lui Beniamin, a năvălit în mijlocul lor şi a strigat cu glas tare mulţimii: „Nici unul dintre noi nu are nimic de împărţit cu David şi cu soarta fiului lui Iessaeu!" După rostirea acestor vorbe, el a sunat din trâmbiţă şi i-a declarat război regelui. Atunci toţi l-au urmat pe Sabaeus, părăsindu-l pe David. Nu i-a păstrat credinţă decât seminţia lui Iuda şi l-a însoţit până la casa lui regească din Hierosolyma. Cât priveşte concubinele care se destrăbălaseră cu fiul său Abesalom, David le-a mutat într-o casă deosebită, le-a pus pe toate sub supraveghere, a avut grijă să nu ducă lipsă de nimic , dar nu s-a mai dus la ele. L-a numit apoi pe Amessas mare comandant, dându-i funcţia deţinută până atunci de Ioab, şi i-a poruncit să strângă cât mai multe trupe din mijlocul seminţiilor lui Iuda, iar după trei zile să se înfăţişeze înaintea lui, ca să-l încredinţeze comanda oştirii întregi şi să pornească împotriva fiului lui Bochorias. Deoarece Amessas a plecat şi tărăgăna adunarea trupelor sale, şi nu s-a întors la timp, în a treia zi, regele i-a zis lui Ioab că nu se cuvine să-l acorde lui Sabaeus un răgaz mai mare, care să-l înlesnească sporirea trupelor în stare să le provoace mai multe necazuri decât Abesalom: „Nu întârzia deloc, ci la cu tine oştenii pe care-i ai la îndemână, precum şi ceata celor şase sute de luptători, plecând împreună cu fratele tău în căutarea duşmanului şi, oriunde îl vei întâlni, treci la atac. Grăbeşte-te să i-o iei înainte de a aduce oraşele fortificate în stăpânirea lui, făcându-ne să ducem lupte grele!"

7. Ioab a hotărât să nu mai zăbovească deloc, luându-şi şi fratele şi pe cei şase sute de luptători, a poruncit celorlalţi oşteni aflaţi la Hierosolyma să-l urmeze şi împreună cu ei a plecat în urmărirea lui Sabaeus. Când a sosit la Gabaon (un târg situat la o distanţă de patruzeci de stadii de Hierosolyma), l-a întâlnit pe Amessas, aducând cu el o oaste numeroasă. Încins cu sabia la şold şi prevăzut cu o platoşă, Ioab şi-a lăsat intenţionat să-l cadă arma din teacă atunci când Amessas s-a apropiat să-l salute. S-a aplecat după ea s-o ridice de jos şi, cu cealaltă mână, l-a apucat de barbă pe Amessas, care nu bănuia nimic, chipurile, ca să-l sărute, şi cu sabia i-a străpuns pântecul, omorându-l. A săvârşit astfel o faptă nelegiuită şi foarte josnică, întrucât l-a răpus pe bunul tânăr care-i era şi rudă şi nu-i făcuse nici un rău, doar fiindcă îl invidia din pricina rangului de comandant suprem, egalând cinstirea arătată şi lui de către rege. Din acelaşi motiv îl omorâse mai înainte şi pe Abener. Barem atunci avusese onesta scuză că pedepsea nelegiuirea celui care îl răpusese pe fratele său Asael. Pentru asasinarea lui Amessas nu se mai putea sluji de un pretext asemănător. După moartea comandantului suprem, Ioab a pornit în urmărirea lui Sabaeus, lăsând lângă leş un paznic căruia i-a poruncit să strige în faţa mulţimii că Amessas fusese ucis pe drept, primindu-şi pedeapsa meritată; cei care au rămas credincioşi regelui trebuie să se ducă după Ioab, care a primit comanda supremă, şi după fratele său, Abessa. Deoarece trupul neînsufleţit zăcea în drum şi întreaga mulţime se îngrămădea în jurul lui, ca să stea şi să se

minuneze, cum obişnuia gloata, paznicul l-a târât pe un câmp din apropierea drumului, acoperindu-l cu o mantie. După ce a făcut acest lucru, toţi au pornit pe urmele lui Ioab. Acesta l-a căutat pe Sabaeus în întreaga ţară a israeliţilor, până când a aflat, în sfârşit, că el se refugiase într-un oraş fortificat, numit Abelmachea. De aceea, Ioab s-a dus într-acolo, a împresurat oraşul, l-a înconjurat cu un val de pământ, poruncind oştenilor să sape galerii pe sub ziduri şi să le dărâme. Îndârjirea împotriva oraşului se datora cetăţenilor lui, care refuzaseră să-l primească, aprinzându-i mânia.

8. Trăia acolo o femeie cinstită şi înţeleaptă, care, văzându-şi oraşul de baştină ameninţat de o mare primejdie, s-a urcat pe zidul de apărare şi, cu ajutorul oştenilor, l-a chemat pe Ioab, să stea de vorbă cu el. La sosirea lui Ioab, femeia a început să-l spună următoarele: „Domnul a orânduit regi şi comandanţi de oşti ca să-l izgonească pe duşmanii evreilor şi să instaureze pacea între ei. Tu însă te străduieşti să cucereşti şi să distrugi o cetate, mama oraşelor din Israel, care nu ţi-a greşit cu nimic!" Ioab i-a răspuns că-l roagă pe Dumnezeu să-l ferească de aşa ceva, căci el nu are de gând să urzească pieirea unui singur om din popor, nici să nimicească un oraş atât de mare. Dar dacă locuitorii primesc să-l predea pe Sabaeus, fiul lui Bochorias, care s-a răzvrătit împotriva regelui, ca să-şi primească pedeapsa cuvenită, el va ridica de îndată asediul şi-şi va retrage oastea. După ce a auzit vorbele lui Ioab, femeia l-a rugat ca, pentru scurtă vreme, să se abţină de la orice atac (căci capul vrăjmaşului va fi azvârlit peste zidul cetăţii), a coborât la concetăţenii ei şi le-a zis: „Vreţi oare, oameni răi ce sunteţi, să pieriţi în chip jalnic, împreună cu copiii şi nevestele voastre, din pricina unui om nelegiuit şi aproape necunoscut, proclamându-l rege în locul lui David, care ne-a adus atâtea binefaceri? Credeţi că un singur oraş poate să înfrunte o oaste atât de mare şi de puternică?" La îndemnurile femeii, orăşenii i-au tăiat capul lui Sabaeus şi l-au aruncat oştenilor lui Ioab. Atunci căpetenia ostaşilor regelui, primind ceea ce ceruse, a pus capăt asedierii oraşului şi s-a întors la Hierosolyma, unde a fost numit comandantul oştirii. Apoi regele l-a pus în fruntea celor şase sute de luptători pe Banaias, pe Adoram l-a făcut culegătorul dărilor, Sabathes şi Achilaus erau cronicari, Susas fiind secretar, iar Sadoc şi Abiathar, Mari Preoţi.

CAPITOLUL XII

1. Când ţara a fost bântuită după aceea de foamete, David l-a implorat pe Domnul să se îndure de popor şi să-l dezvăluie pricina răului şi leacul îndreptării lui. Proorocul i-a răspuns că Dumnezeu cerea să fie răzbunaţi gabaoniţii pe care regele Saul, prin vicleşug şi contrar dreptăţii legii, îi măcelărise, încălcând jurământul rostit odinioară de comandantul Iesus şi de Adunarea bătrânilor. Dacă regele gabaoniţilor acceptă acum, ca răzbunare a cetăţenilor săi ucişi cândva, o satisfacţie, orice ar fi dorit el să ceară, Domnul promitea să se împace cu poporul său şi să-l scape de nenorocire. După ce, mulţumită proorocilor, a aflat voinţa lui Dumnezeu, David i-a chemat la el pe gabaoniţi şi i-a întrebat ce anume doreau în schimb. Deoarece ei au cerut să li se dea şapte dintre vlăstarele lui Saul, spre a fi pedepsite cu moartea, regele le-a încredinţat victimele, cu condiţia ca Memfibost, fiul lui Ionathas, să fie cruţat. De îndată ce au primit bărbaţii pe care-i ceruseră, gabaoniţii i-au pedepsit cum au găsit de cuviinţă. Cum s-a înfăptuit acest lucru, Dumnezeu a trimis ploaia şi pământul a început să dea din nou roade, scăpat de secetă. Peste ţara evreilor s-a revărsat iarăşi belşugul. La scurtă vreme după aceea, regele a dezlănţuit un război împotriva filistenilor şi, după ce i-a pus pe fugă, în cursul urmăririi lor a rămas singur. Deoarece David era obosit, l-a zărit un duşman cu numele de Acmon, fiul lui Araphas. El se trăgea din neamul uriaşilor; purta o suliţă al cărei mâner cântărea două sute de sicii, o cămaşă de zale şi o sabie. Luptătorul şi-a întrerupt fuga şi s-a năpustit asupra lui cu hotărârea

nechibzuită de a-l ucide pe regele vrăjmaşilor, care era sleit de puteri. A apărut deodată Abessa, fratele lui Ioab, l-a ocrotit pe regele întins la pământ şi l-a omorât pe duşman. Faptul că puţin a lipsit ca David să-şi piardă viaţa a nemulţumit profund mulţimea, iar comandanţii s-au jurat să-l interzică regelui de a mai lua parte la luptă, ca nu cumva, mânat de vitejia şi războinicul său avânt, să nu i se întâmple o nenorocire, încât poporul să rămână fără binefacerile sale, nu numai cele primite până acum, ci şi cele pe care urma să le aducă viaţa lui îndelungată.

2. Dar filistenii s-au adunat iarăşi în oraşul Gazară şi când a auzit că puneau la cale ceva, regele şi-a trimis oastea împotriva lor. A luptat atunci cu îndârjire şi s-a acoperit de faimă Sobacches Heteul, unul dintre războinicii cei mai voinici pe care i-a avut David. El a ucis mulţi duşmani care se lăudau că se trăgeau din neamul uriaşilor şi prin vitejia faptelor sale a contribuit în bună măsură la izbânda evreilor. După această înfrângere, filistenii au dezlănţuit un alt război. David şi-a trimis din nou oastea împotriva lor şi în bătălie s-a distins mai ales Nephanus, ruda lui apropiată. El a luptat atunci de unul singur cu cel mai destoinic oştean al filistenilor, l-a ucis, şi pe ceilalţi i-a pus pe fugă, mulţi dintre ei pierind în acest război. După scurtă vreme, ei şi-au aşezat tabăra la Gitta, oraş situat nu prea departe de hotarul cu ţara evreilor. Filistenii au adus cu ei un bărbat care avea înălţimea de şase coţi, iar la ambele picioare şi la ambele mâini mai multe degete decât îngăduie firea omenească. Pe acesta l-a înfruntat de unul singur Ionathas, fiul lui Samas, din oastea trimisă de David împotriva filistenilor, l-a răpus şi a adus o mare contribuţie la întregirea victoriei asupra vrăjmaşilor, obţinând prin isprăvile sale vitejeşti o glorie mare. În urma acestei bătălii, filistenii nu s-au mai luptat cu israeliţii.

3. După ce a purtat atâtea războaie şi a înfruntat atâtea primejdii, David s-a bucurat de-atunci încolo de o pace deplină, închinând Domnului ode şi imnuri pe care le-a compus în versuri diferite: pe unele în trimetru, pe celelalte în pentametru. A pus să se construiască felurite instrumente muzicale şi i-a învăţat pe leviţi să cânte la ele,înălţând laude lui Dumnezeu, nu numai cu prilejul sabatului, ci şi în celelalte zile de sărbătoare. Aceste instrumente sunt de categorii diferite. Cinyra avea zece corzi întinse, care erau mânuite cu plectrul; nabla număra douăsprezece corzi care erau atinse cu degetul. Cimbalele făcute din aramă erau mari şi plate. Cele spuse de noi în această privinţă sunt suficiente ca să ne facem o părere despre natura instrumentelor.

4. Toţi oamenii din imediata apropiere a regelui erau adevărate pilde de bărbăţie. Cei ce s-au distins prin faptele lor de vitejie şi se bucurau de un deosebit renume sunt în număr de treizeci şi opt, dar dintre ei voi menţiona pentru eroicele lor isprăvi doar cinci, ca să ofer o vedere de ansamblu asupra virtuţilor lor. Ei erau înzestraţi cu atâta putere, încât au izbutit să supună ţinuturi întregi şi să învingă noroade numeroase. Primul a fost Jessaemus, fiul lui Achemaeus, care adesea a năvălit în mijlocul cetei de vrăjmaşi şi nu punea capăt luptei sale până nu omora nouă sute dintre ei. Al doilea a fost Eleazar, fiul lui Dodias, care se afla împreună cu regele său la Arasa. O dată, când israeliţii se retrăseseră speriaţi de numărul mare al duşmanilor, a rămas singur şi a ucis atât de mulţi vrăjmaşi strânşi grămadă, încât sângele curs i-a lipit sabia de mâna sa. Văzând că duşmanii au luat-o la fugă, s-au coborât şi israeliţii din munţi, au pornit în urmărirea lor şi au obţinut o strălucitoare victorie, în timp ce Eleazar continua să măcelărească filistenii, iar mulţimea îi vâna şi-i prăda pe cei căzuţi. Al treilea a fost fiul lui Ilus.care se chema Cesabaeus. În lupta cu filistenii, care s-a dat în locul numit „Fălcile", şi acesta a înfruntat trupele duşmane, după ce evreii fugiseră iarăşi înfricoşaţi de mulţimea lor, opunându-se de unul singur, şi pe unii vrăjmaşi i-a culcat la pământ, iar pe alţii i-a urmărit şi i-a pus pe fugă, fiindcă nimeni nu se, putea împotrivi avântului său. Acestea sunt eroicele fapte ale celor trei bărbaţi

însemnaţi, cărora li se mai adaugă cea care urmează. Într-o vreme când regele se afla la Hierosolyma şi oastea filistenilor năvălise pe neaşteptate în ţară, David s-a urcat în cetăţuia oraşului pe care l-am menţionat mai înainte, ca să-l întrebe pe Dumnezeu despre soarta războiului. Fiindcă tabăra vrăjmaşilor era instalată chiar în valea care ducea până la Bethleem, douăzeci de stadii despărţind acest oraş de Hierosolyma, regele le-a zis soţilor săi: „Avem o apă aşa de bună în patria noastră, mai ales cea din fântâna de la poarta învecinată! Dacă cineva mi-ar aduce-o să mă adăp din ea, mi-ar face o mare plăcere, ca şi cum mi-ar dărui o comoară de preţ!" De cum au auzit aceste vorbe, cei trei bărbaţi au şi pornit la drum, au trecut prin mijlocul taberei duşmane, au ajuns la Bethleem şi au luat apă din fântână şi la întoarcere au străbătut iarăşi tabăra, revenind la regele lor. Uluiţi de cutezanţa şi tăria lor sufletească, filistenii au păstrat tăcerea, neîndrăznind să le facă nimic, deşi disprețuiau numărul lor mic. Când i-a fost adusă apa, regele n-a vrut să se adape din ea şi a zis că fusese adusă cu primejdia vărsării sângelui unor oameni şi de aceea nu se încumeta s-o bea. Apa a adus-o libaţie în cinstea lui Dumnezeu, ca mulţumire pentru faptul că salvase viaţa celor trei bărbaţi. După ei venea la rând Abessa, fratele lui Ioab: într-o singură zi a ucis şase sute de vrăjmaşi. Cel de-al cincilea era Banaias, ce se trăgea dintr-o familie de preoţi. Încolţit de doi fraţi care aveau o mare faimă printre moabiţi, i-a biruit prin puterea lui. Provocat la luptă de un bărbat de neam egiptean, având o statură falnică şi arme la îndemână, în timp ce el era neînarmat, Banaias i-a smuls suliţa şi l-a ucis cu ea. L-a răpus, aşadar, cu propria lui armă. În afara acestor isprăvi vitejeşti, se cade să mai pomenim o faptă care merită să fie pusă alături de cele dintâi ţinând seama de curajul cu care a fost dusă la capăt. Când Domnul a trimis o dată zăpadă pe pământ, un leu a căzut într-o fântână şi, întrucât marginile ei erau acoperite cu nea, fiara se afla în primejdie de moarte. A început aşadar, să urle năprasnic după ajutor. Banaias a auzit fiara (căci trecea întâmplător pe drum), s-a îndreptat spre locul de unde venea urletul, a coborât în fântână şi, respingând leul cu loviturile bâtului pe care-l avea în mână, l-a ucis în cele din urmă. La fel de viteji erau şi ceilalţi treizeci şi trei de bărbaţi.

CAPITOLUL XIII

1. Regele David a vrut să ştie cât de multe mii întrunea norodul său, fără să ţină minte porunca lui Moise prin prevederea căreia cel care număra poporul trebuia să-l ofere lui Dumnezeu câte o jumătate de siclu pentru fiecare om, şi i-a dat lui Ioab, comandantul oştirii sale, ordinul să cutreiere ţara şi să-l socotească întreaga mulţime de locuitori. El a fost de părere că această numărătoare nu-şi avea rostul, dar nu l-a convins pe rege, care i-a poruncit să plece fără întârziere şi să facă recensământul evreilor. Ioab a luat cu el căpeteniile de seminţii, precum şi nişte grămătici, ca să străbată ţara israeliţilor şi să socotească mulţimea lor. După nouă luni şi douăzeci de zilejoab s-a întors în Hierosolyma la regele său şi i-a spus cât de numeros era poporul întreg, cu excepţia seminţiei lui Beniamin: nu-i sootise încă pe ei, şi nici pe cei din seminţia lui Levi. Dar regele să caia acum că făcuse recensământul, fiindcă greşise astfel faţă de Dumnezeu. Numărul bărbaţilor în stare să mânuiască armele şi să fie oşteni se ridica la nouă sute de mii, dintre care cei din seminţia lui Iuda însumau singuri patru sute de mii.

2. După ce proorocii l-au vestit că stârnise mânia Domnului, David a căutat să-l implore, să fie îndurător şi să-l ierte greşeala. Atunci Dumnezeu însuşi l-a trimis pe proorocul Gad cu trei pedepse, pentru ca el s-o aleagă pe cea mai potrivită dintre toate: ori ca ţara lui să fie bântuită de foamete vreme de şapte ani; ori să ducă un război de trei luni, unde să sufere numai înfrângeri; ori ca ciuma să facă ravagii în popor trei zile. Fiindcă era greu să te decizi între nişte nenorociri atât de mari, David se afla în grea cumpănă şi mare

zbucium. Când proorocul i-a explicat că era obligatoriu să facă acest lucru şi i-a cerut să-l dea răspunsul pe loc, deoarece Domnul aştepta să afle preferinţa lui, regele şi-a zis în sinea lui: dacă alegea foametea, putea să reiasă că a făcut-o în dauna supuşilor săi, de vreme ce teama l-ar fi ocolit pe el, care dispunea de mari provizii de grâu, fapt privit de toţi cu ochi răi; dacă se pronunţa pentru cele trei luni de luptă, iarăşi i s-ar fi reproşat că a fost rău intenţionat, întrucât îl ocroteau oştenii viteji şi îşi găsea refugiul în fortăreţe puternice, războiul neavând, aşadar, cum să-l înfricoşeze. Tocmai de aceea, David a optat pentru molimă, care-i lovea, deopotrivă, şi pe rege şi pe supuşii săi, aşa că temerile erau împărtăşite de toţi; după părerea lui, mai bine încăpea pe mâinile Domnului decât să ajungă în puterea duşmanilor.

3. Cum a primit acest răspuns, proorocul l-a şi dus lui Dumnezeu. Atunci El a trimis ciuma şi moartea asupra evreilor. N-au murit însă toţi în acelaşi fel, aşa că boala era greu de recunoscut. Răul era unul singur, dar pricinile şi prilejurile apariţiei sale erau nenumărate, nimeni neputând să-şi facă o părere. Oamenii piereau rând pe rând şi, de-abia cuibărită, boala te ducea repede spre o moarte sigură. Unii îşi dădeau dintr-o dată duhul în dureri şi chinuri cumplite, alţii slăbeau atât de mult încât nu mai aveai ce să îngropi, molima mistuindu-i în întregime. Peste ochii unora se aşternea întunericul şi ei scoteau strigăte puternice, pierind sufocaţi. Asupra altora, care-şi duceau la groapă rudele din casă, moartea cobora înainte de terminarea înmormântării. Ciuma care bântuise din zorii zilei şi până la amiază, a secerat şaptezeci de mii de oameni'. Atunci îngerul Domnului şi-a întins mâna asupra Hierosolymei, ca să se pripăşească molima şi acolo. Dar regele, înveşmântat într-un sac, l-a conjurat pe Domnul să pună capăt ciumei şi să se declare satisfăcut cu cei ce muriseră deja. Când şi-a ridicat ochii în văzduh, zărind îngerul cu sabia trasă din teacă, îndreptată împotriva Hierosolymei, regele a strigat către Domnul că, deşi păstorul merită această pedeapsă, cuvine-se să-l salveze turma, care nu i-a greşit cu nimic. Apoi a cerut în genunchi ca mânia Domnului să se abată asupra casei sale, dar să-l cruţe poporul.

4. Atunci Dumnezeu i-a ascultat ruga, a pus capăt molimei şi l-a trimis la el pe proorocul Gad, poruncindu-i să urce numaidecât până la aria lui Oronnas Iebuseul şi să înalţe în cinstea Domnului un altar, unde să-l aducă o jertfă. La auzul acestei porunci, David n-a şovăit să plece de îndată la locul indicat. Ocupat cu treieratul grâului său, Oronnas l-a văzut pe rege îndreptându-se spre el, însoţit de toţi fiii săi, şi i-a ieşit înainte, să i se închine până la pământ. El era din neamul iebuseilor, prieten bun al lui David; de aceea, nu s-a supărat pentru răul pe care i l-a pricinuit atunci când i-a dărâmat oraşul, aşa cum am spus ceva mai înainte. Când Oronnas l-a întrebat de ce vine la sluga lui stăpânul, David i-a răspuns că vrea să-l cumpere aria, ca să înalţe un altar, pe care să aducă o jertfă Domnului. Oronnas s-a oferit să-l dăruie aria, plugul de lemn şi boii săi pentru ardere de tot, rugându-l pe Dumnezeu să-l primească cu dragă inimă sacrificiul. Regele i-a replicat că-i este nespus de dragă simplitatea şi dărnicia lui şi că-i mulţumeşte pentru oferta făcută. Dar David a stăruit să-l spună ce preţ cerea pentru toate, fiindcă nu se cădea să aducă o jertfă fără plata cuvenită victimelor. Când Oronnas i-a spus că se mulţumeşte cu cât îi dă el, regele i-a cumpărat aria cu cincizeci de sicii. A clădit deasupra un altar pe care a adus arderea de tot a victimelor şi jertfele de împăcare; astfel l-a îmbunat pe Dumnezeu, a cărui milostivire a recâştigat-o. Întâmplător, aria era locul unde Abraham venise odinioară cu fiul său, Isaac, ca să-l aducă ardere de tot lui Dumnezeu şi, când se pregătea să-şi înjunghie băiatul, a apărut din senin un berbec pe care l-a jertfit în locul propriului vlăstar, aşa cum am arătat mai înainte. Văzând că Domnul îi ascultase ruga şi-i primise cu bunăvoinţă jertfa, David a hotărât să numească locul acela „Altarul întregului norod" şi să clădească un templu închinat Domnului. Numele acesta l-a dat în vederea

viitoarelor sale destinaţii. Printr-un prooroc trimis de el, Dumnezeu l-a vestit pe David că fiul său, care-i va urma la domnie, va construi în locul acela un templu falnic.

CAPITOLUL XIV

1. După primirea unei proorociri, regele a poruncit să se facă numărătoarea locuitorilor străini şi a găsit că ei erau o sută şi optsprezece mii. Optzeci de mii dintre ei au fost puşi să cioplească pietre, iar ceilalţi să le care, trei mii şi cinci sute fiind aleşi supraveghetori ai muncitorilor. A strâns pentru lucrarea sa o sumedenie de fier şi de aramă, precum şi o grămadă de trunchiuri de cedru uimitor de înalţi, care-i fuseseră trimişi de tyrieni şi sidonieni. Căci el i-a rugat printr-o scrisoare să-l trimită lemnul acesta şi a mărturisit prietenilor săi că a întreprins deja pregătiri ca să-l lase fiului ce-i va urma la tron materialul necesar construirii unui templu. El îl strânge?, de pe acum, pentru ca fiul său, care era tânăr şi n-avea încă experienţă în acest domeniu, să nu mai fie nevoit s-o facă, ci să treacă repede la înfăptuirea lucrării.

2. Apoi David l-a chemat pe fiul său Solomon şi i-a poruncit ca, de îndată ce va ajunge rege, să zidească un templu închinat Domnului, spunându-i că el însuşi plănuise acest lucru, dar Dumnezeu îl împiedicase s-o facă, deoarece era pângărit de sângele vărsat în războaie. El i-a prezis că templul său va fi înălţat de fiul său cel mai mic, Solomon, care va purta acest nume, şi a făgăduit că-l va lua sub părintească lui ocrotire, ţara evreilor bucurându-se în timpul ocârmuirii sale de fericire şi prosperitate, precum şi de ceea ce stă mai presus de toate: pacea din partea vrăjmaşilor şi liniştea din partea concetăţenilor învrăjbiţi. „Tu, însă, – i-a spus David – cel sortit să fie rege înainte de a se naşte, dă-ţi osteneala să te arăţi demn de pronia Domnului, prin slujirea evlaviei, dreptăţii şi bărbăţiei, urmând poruncile sale şi legile pe care le-a transmis Moise, fără să-l laşi nici pe alţii să le încalce. Fă tot ce eşti în stare ca să isprăveşti templul pe care Dumnezeu vrea să-l vadă înălţat în timpul domniei tale şi nu te lăsa copleşit de măreţia lucrării, nici speriat de greutăţile iscate de zidirea ei. Îţi voi procura tot ce ai nevoie, mai înainte de a-mi da obştescul sfârşit. Află că ţi-am adunat deja o mie de talanţi de aur şi o sută de mii de talanţi de argint. Ţi-am strâns şi mari grămezi de aramă şi de fier, aşijderea pietre şi lemn în cantităţi uriaşe. În afară de asta, ai la îndemână multe mii de pietrari şi de lemnari, iar ceea ce-ţi mai lipseşte poţi să întregeşti şi singur. Dacă-ţi desăvârşeşti construcţia, vei fi pe placul Domnului şi te vei bucura de protecţia lui!" David i-a îndemnat apoi pe mai-marii norodului să-l sprijine pe fiul său în construirea templului şi, scutiţi de orice necaz, să se dedice cinstirii lui Dumnezeu. Ca atare, ei vor avea parte de o pace îndelungată şi de o guvernare înţeleaptă, cu care Dumnezeu îi blagosloveşte îndeobşte pe oamenii pioşi şi drepţi. Regele a mai poruncit ca, după ce templul va fi fost înălţat, să fie aduse în-lăuntrul lui Chivotul şi sfintele vase. Ele trebuiau să aibă de multă vreme sacrul lor lăcaş, dacă strămoşii noştri n-ar fi neglijat porunca Domnului, care le-a cerut să înalţe un templu de îndată ce" vor fi ajuns stăpânii acestei ţări. Asemenea îndemnuri a adresat David fruntaşilor norodului şi propriului său fiu.

3. Deoarece regele ajunsese la adânci bătrâneţi, trupul său suferea de frig din pricina vârstei înaintate, încât nici numeroasele haine cu care era acoperit nu-l mai încălzeau. Atunci, vracii lui s-au sfătuit şi au prescris căutarea în întreaga ţară a unei fete deosebit de frumoase, care să se culce alături de rege (căci acesta era leacul cel mai bun împotriva frigului; căldura revărsată de copilă). A fost găsită în oraş o femeie mai chipeşă decât toate celelalte, cu numele de Abesace, care dormea împreună cu David numai ca să-şi dăruie căldura trupească: din pricina bătrâneţii, el nu mai putea să aibă legături de dragoste cu femeile. Dar despre această fată vom vorbi mai încolo.

4. Cel de-al patrulea fiu al lui David, născut cu soţia lui Aeghita şi numit Adonias, era un tânăr chipeş şi înalt, asemănător la fire cu Abesalom şi, trăgând nădejdea să ajungă rege, a spus prietenilor săi că lui i se cuvenea domnia. Şi-a pregătit un mare număr de care de război şi de cai, precum şi cincizeci de oameni care să-l alerge înainte. Deşi a văzut acest lucru, tatăl său nu i-a spus vorbe de dojana, n-a stăvilit planurile pe care le urzea în mintea lui, nici nu l-a întrebat de ce proceda aşa şi ce scop urmărea. Adonias avea ca susţinători pe Ioab, comandantul oştirii, şi pe Marele Preot Abiathar, iar împotriva lui erau Marele Preot Sadoc, proorocul Nathan, Banaias şi comandantul gărzilor de corp, Semeis, prietenul lui David şi ceata bărbaţilor viteji. În afara oraşului, lângă fântâna unei grădini regeşti, Adonias a dat un ospăţ la care şi-a chemat toţi fraţii, cu excepţia lui Solomon, poftindu-i de asemenea pe Ioab, comandantul oştirii, pe Abiathar şi pe conducătorii seminţiei lui Iuda; toţi au răspuns la invitaţia lui. Adonias nu i-a invitat la ospăţul lui pe Marele Preot Sadoc, pe proorocul Nathan, pe Banaias, comandantul gărzilor de corp, şi pe toţi cei ce făceau parte din tabăra adversă. Pe Beersabe, mama lui Solomon a înştiinţat-o proorocul Nathan că Adonias se purta ca şi cum ar fi deja rege, iar David nu ştia nimic. A sfătuit-o să se îngrijească de propria-i salvare şi de cea a fiului ei, Solomon, şi să intre singură la David, spre a-i spune că, deşi el ajurat să-l facă succesor la tron pe Solomon, între timp Adonias a şi pus mâna pe domnie. Proorocul i-a zis că, în vreme ce ea vorbea regelui despre asta, se va înfăţişa el însuşi acolo, să întărească spusele sale. Beersabe a urmat sfatul lui Nathan şi s-a dus la rege; după ce i s-a închinat şi a primit îngăduinţa să vorbească, i-a înfăţişat acestuia tot ceea ce îi spusese proorocul: că Adonias dă un mare ospăţ la care i-a invitat pe Ioab, comandantul oştirii, pe Marele Preot Abiathar şi pe toţi fiii, în afară de Solomon, precum şi pe prietenii regelui. I-a arătat apoi că poporul aşteaptă, cu încordare, să vadă pe cine va proclama el rege, şi l-a rugat să chibzuiască la faptul că, dacă Adonias va ajunge la domnie după moartea lui, atât ea cât şi Solomon erau sortiţi pieirii.

5. În timp ce femeia îi spunea aceste lucruri regelui, cămăraşul său i-a adus vestea sosirii lui Nathan, care dorea să-l vadă. Când David i-a poruncit să-l primească, Nathan a intrat şi a întrebat dacă l-a numit rege astăzi pe Adonias, transmiţându-i astfel puterea. El a pregătit un strălucitor ospăţ, unde şi-a poftit toţi fraţii, cu excepţia lui Solomon, precum şi pe comandantul oştirii, Ioab; aceştia petrec acum şi printre aplauze şi glume nenumărate urează gazdei o domnie fără sfârşit. Dar nu i-a chemat la ospăţ nici pe el, nici pe Marele Preot Sadoc, nici pe Banaias, comandantul gărzilor de corp. S-ar cuveni să ştie toată lumea că lucrurile acestea se desfăşoară cu încuviinţarea regelui. După ce Nathan i-a cuvântat astfel, David a chemat-o înapoi pe Beersabe, care la sosirea lui Nathan părăsise încăperea unde se odihnea regele. Cum a ajuns femeia în faţa lui, regele i-a spus următoarele: „îţi jur pe preamăritul Dumnezeu că fiul tău Solomon va domni în mod sigur, aşa cum am jurat mai înainte, şi că el va sta pe tronul meu chiar de azi!" Femeia s-a plecat adânc în faţa regelui şi i-a urat o viaţă lungă. David i-a chemat la el pe Marele Preot Sadoc şi pe comandantul gărzilor de corp, Banaias. Le-a poruncit apoi ca, împreună cu proorocul Nathan, însoţiţi de toţi oştenii aflaţi în clipa aceea la curte, să-l pună pe propriul său fiu Solomon călare pe catârul domnesc şi să-l ducă în afara oraşului, la fântâna numită Geon, unde îl vor unge cu untdelemnul sfânt, proclamându-l rege. Ultima sarcină a fost încredinţată Marelui Preot Sadoc şi proorocului Nathan; ceilalţi au primit misiunea să-l conducă pe Solomon prin mijlocul oraşului şi, sunând din corn de berbec, să strige: „Trăiască-n veci regele Solomon!" în felul acesta, poporul va afla că Solomon fusese făcut rege de tatăl său. Privitor la propria-i domnie, David i-a recomandat lui Solomon să fie un cârmuitor evlavios şi drept al poporului evreu şi al seminţiei lui Iuda. Banaias i-a menit să aibă parte de binecuvântarea Domnului şi, fără nici o zăbavă, Solomon a fost urcat pe

spinarea catârului, dus în afara oraşului până la fântână, uns cu untdelemnul sfinţit şi condus din nou în oraş, cu urări de noroc şi de rugi ca domnia să-l fie lungă. Ajuns iarăşi în casa regelui, a ocupat tronul părintelui său. Apoi, întregul popor şi-a început ziua de sărbătoare cu ospeţe de bucurie şi s-a desfătat cu coruri şi cântecul fluierelor, aşa că pământul şi cerul răsunau de sunetul nenumăratelor instrumente.

6. Dar, după ce Adonias şi oaspeţii săi au auzit aceste chiote, teama a pus stăpânire pe ei şi comandantul Ioab a spus că muzica şi trâmbiţele nu erau pe placul lui. Aşadar, ospăţul a fost lăsat deoparte şi nimeni nu s-a mai atins de bucate, căci toţi erau îngânduraţi, şi atunci s-a ivit pe neaşteptate Ionathas, fiul Marelui Preot Abiathar. Privirile lui Adonias s-au luminat la vederea tânărului şi el l-a numit aducător de veşti bune. Dar, când acesta a povestit toate evenimentele trăite de Solomon prin voinţa lui David, Adonias şi invitaţii lui s-au ridicat repede de la masă, grăbindu-se fiecare să ajungă acasă. Speriat că l-a supărat pe noul rege prin ceea ce făptuise în dauna lui, Adonias s-a dus să se roage Domnului şi s-a prins cu mâinile de coarnele jertfelnicului, care ieşeau în afară. Solomon a aflat de fapta lui Adonias, care îl ruga să-l făgăduiască cu jurământ că nu va ţine minte jignirea pe care i-a adus-o şi nu-i va pricinui nici un rău. Cu multă blândeţe şi înţelepciune, Solomon i-a promis iertarea şi scutirea de caznă şi l-a prevenit că numai în cazul când va mai fi prins că pune la cale fapte asemănătoare îşi va primi pedeapsa meritată. A trimis apoi pe cineva să-l ridice din locul unde venise să ceară îndurarea divină. După ce Adonias a venit şi s-a închinat cu respectul ce i se cuvenea, Solomon i-a spus să plece fără nici o teamă la casa lui, dar l-a sfătuit ca în viitor să dea dovadă de bună purtare şi să facă numai ce era în folosul lui.

7. Fiindcă avea intenţia să-l proclame pe fiul său regele întregului popor, David a chemat la Hierosolyma căpeteniile şi preoţii, alături de leviţi. A făcut prima lor numărătoare şi a găsit că bărbaţii de la treizeci la cincizeci de ani erau treizeci şi opt de mii. Dintre aceştia, David a rânduit ca douăzeci şi trei de mii să fie supraveghetori ai construirii templului, şase mii să fie judecători ai poporului şi scriitori; patru mii să fie portarii Casei Domnului şi tot atâţia să-l slăvească pe Dumnezeu, cântând în coruri sau din instrumentele lor muzicale. După ce i-a împărţit pe familii, i-a separat pe preoţi de celelalte seminţii şi a găsit că erau douăzeci şi patru de familii: şaisprezece din casa lui Eleazar şi opt din casa lui Ithamaras. Regele a decis ca fiecare familie să-l slujească pe Domnul vreme de opt zile, de la un sabat la celălalt sabat. Aşadar, în prezenţa lui David, a Marilor Preoţi Sadoc şi Abiathar şi a tuturor căpeteniilor, familiile au făcut tragerea la sorţi. Familia al cărui sorţ a ieşit cel dintâi a fost trecută prima, a doua, cea cu sorţul următor şi aşa mai departe, până ce se ajungea la numărul de douăzeci şi patru. Această împărţire a dăinuit până în zilele noastre. David a orânduit la fel şi seminţia leviţilor în douăzeci şi patru de clase şi le-a distribuit slujbele prin tragere la sorţi, tot ca la preoţi câte opt zile de fiecare. O deosebită preţuire a fost arătată urmaşilor lui Moise: pe ei i-a pus să păzească tezaurul Domnului şi darurile care i-au fost închinate de regi. Apoi a poruncit ca toţi leviţii şi preoţii să fie zi şi noapte în slujba lui Dumnezeu, aşa cum hotărâse cândva Moise.

8. David şi-a împărţit întreaga oştire în douăsprezece pâlcuri egale şi la fiecare a numit un comandant suprem, căpeteniile peste sute şi căpeteniile peste miile de oşteni. Fiecare pâlc număra douăzeci şi patru de mii de oameni şi David a poruncit ca ele să fie în slujba lui Solomon, împreună cu căpeteniile peste mii şi căpeteniile lor peste sute, vreme de treizeci de zile, de la începutul până la sfârşitul lunii. În fruntea fiecărui pâlc a pus oameni destoinici şi drepţi şi i-a numit pe unii tezaurari, epistaţi ai satelor şi ogoarelor, pe alţii i-a făcut slujbaşi peste turme, dar mi s-a părut de prisos să numesc pe fiecare în parte.

9. După ce a rânduit aceste lucruri pe îndelete, aşa cum am spus, David a chemat la adunare căpeteniile evreilor, fruntaşii seminţiilor, comandanţii de oşti şi pe toţi slujbaşii care deţineau ranguri domneşti şi, urcat

pe o tribună foarte înaltă, regele s-a adresat mulţimii astfel: „Fraţi şi compatrioţi ai mei, vreau să vă destăinuiesc că am de gând să înalţ un templu închinat Domnului şi în acest scop am strâns deja mult aur şi o sută de mii de talanţi de argint. Prin glasul proorocului Nathan, Dumnezeu mi-a interzis să-l clădesc eu însumi, deoarece am purtat multe războaie în numele vostru şi mâinile îmi sunt mânjite de sânge omenesc. Vrerea lui a fost ca fiul şi urmaşul meu la domnie să fie făuritorul acestui templu. Precum ştiţi bine voi înşivă, deşi strămoşul nostru Iacob a avut doisprezece fii, numai Iuda a vrut cinstea să domnească, şi eu însumi, care mai aveam alţi şase fraţi, am fost pus de Dumnezeu pe tronul regesc, fără ca nici unul dintre ei să-şi arate nemulţumirea. Ca atare şi eu stărui mult pe lângă copiii mei să nu se răzvrătească pentru că Solomon a fost proclamat rege, ci dimpotrivă, să-l recunoască drept ales al Domnului şi să-l accepte de bunăvoie ca stăpânul lor. Căci dacă aşa vrea Dumnezeu, nu este greu să fii chiar în slujba unui domn străin; se cuvine deci să vă socotiţi nespus de fericiţi când propriul vostru frate a ajuns să obţină cea mai înaltă cinstire, fiind şi voi părtaşi la norocul său. În ce mă priveşte, doresc ca promisiunile Domnului să se înfăptuiască şi prosperitatea pe care Dumnezeu vrea s-o reverse asupra ţării în timpul domniei lui Solomon să se răspândească pretutindeni şi să dăinuie de-a pururi! Toate se vor împlini întocmai şi vor cunoaşte un fericit deznodământ, dacă tu, fiul meu, vei dovedi că eşti evlavios şi drept, fiind ocrotitorul şi apărătorul legilor străbune. Dacă, în schimb, eşti împotriva lor, aşteaptă-te să ai parte doar de nenorociri!"

10. Cu aceste vorbe, regele şi-a încheiat discursul său. Sub privirile tuturor, i-a înmânat lui Solomon schiţa şi planul construcţiei templului, cu temelia şi încăperile sale inferioare şi superioare, aşijderea numărul, înălţimea şi lăţimea acestora; apoi era menţionată greutatea aurului şi argintului necesar obiectelor de cult. Prin cuvintele sale, David şi-a îndemnat fiul să se aplece asupra lucrării cu cea mai mare râvnă, iar pe mai-marii şi pe cei din seminţia lui Levi, să vină în ajutorul lui Solomon, câtă vreme era prea tânăr şi Dumnezeu l-a ales pe el să construiască templul şi totodată să cârmuiască poporul. Le-a arătat apoi că nu va întâmpina dificultăţi şi osteneli prea mari la înălţarea templului, deoarece el a strâns deja mulţi talanţi de aur, şi mai mulţi talanţi de argint, de asemenea lemne şi lemnari, şi pietrari, şi smaralde şi tot felul de pietre preţioase. Iar acum el va dona din veniturile Casei domneşti mai întâi două sute, mai apoi încă trei mii de talanţi de aur curat, atât pentru templu cât şi pentru heruvimii de la Carul Domnului, care vor fi puşi deasupra Chivotului, ca să-l acopere. După ce David a tăcut, căpeteniile triburilor, preoţii şi seminţia leviţilor au arătat o mare generozitate, anunţându-şi contribuţia lor plină de generozitate şi strălucire. Căci ei s-au oferit să mai dăruiască cinci mii de talanţi aur şi zece mii de stateri, zece mii de talanţi de argint, precum şi multe mii de talanţi de fier. Cine dispunea de o piatră preţioasă o aducea la tezaur, a cărui păstrare a fost încredinţată lui Ialus, un urmaş al lui Moise.

11. Bucuria a cuprins întregul popor, ca şi pe David, când acesta a văzut cum căpeteniile,preoţii şi toţi ceilalţi se întreceau cu mult zel să-şi aducă obolul la lucrare. Cu glas puternic a început să-l slăvească pe Domnul, numindu-l părinte şi creatorul lumii întregi şi făuritorul lucrărilor omeneşti, cel care l-a lăsat să aibă grijă de neamul evreilor şi de fericirea lor atunci când i-a încredinţat lui domnia. Apoi a urat întregului popor mult noroc, iar fiului său, să aibă parte de o minte sănătoasă, dreaptă şi înzestrată cu toate virtuţile. După aceea a poruncit proorocului să se închine Domnului. Oamenii s-au culcat cu faţa la pământ, s-au rugat lui Dumnezeu şi i-au mulţumit apoi lui David pentru toate binefacerile de care au avut parte în timpul domniei sale. În ziua următoare au închinat prinoase Domnului, aducând arderea de tot a o mie de viţei şi la fel de mulţi berbeci şi miei, iar ca jertfă de împăcare au înjunghiat mai multe mii de vite. O zi întreagă regele şi tot

poporul s-au ospătat împreună, iar Solomon a fost uns încă o dată cu untdelemn sfânt şi proclamat rege. Mare Preot al întregului popor a fost ales Sadoc. Apoi mulţimea l-a condus pe Solomon până la regescul lăcaş. L-au pus pe tronul tatălui său şi din ziua aceea i s-au supus de voie.

CAPITOLUL XV

1. La scurtă vreme după aceea, David a căzut bolnav la pat din pricina bătrâneţii şi, când a văzut că se apropia ceasul din urmă, l-a chemat la el pe Solomon şi i-a spus următoarele cuvinte: „Fiul meu, eu sunt acum silit de soartă să mă duc la părinţii mei şi să pornesc pe drumul pe care trebuie să-l străbată toţi cei ce trăiesc acum sau vor veni după noi, fără ca nimeni să se mai întoarcă vreodată pentru a afla ce s-a mai întâmplat în lumea asta după aceea. Dar, fiindcă mai sunt în viaţă şi moartea se apropie repede de mine, îţi reamintesc încă o dată ceea ce ţi-am spus mai înainte: te sfătuiesc să fii drept cu supuşii tăi şi evlavios faţă de Dumnezeu, care ţi-a dăruit rangul de rege, şi să respecţi legile sale, date de el prin intermediul lui Moise, fără să treci cu vederea încălcarea acestora, lăsându-te tentat de favoruri, de linguşeli, de alte pofte sau slăbiciuni sufleteşti. Pierzi indulgenţa lui Dumnezeu dacă nu-i asculţi poruncile şi-ţi înstrăinezi singur toate binefacerile şi binecuvântările sale. Câtă vreme te vei purta aşa cum se cuvine şi cum te îndemn eu s-o faci, sceptrul regesc va fi păstrat în familie şi nici o altă casă în afara noastră nu va mai domni asupra evreilor, în vecii vecilor. Aminteşte-ţi de nelegiuirea comandantului suprem Ioab, care, mânat de invidie, a ucis două bune şi cinstite căpetenii ale oştirii israelite: Abener, fiul lui Ner, şi Amessas, fiul lui Jetharsas. Răzbună moartea celor doi cum crezi tu de cuviinţă, căci Ioab a stat mai presus de puterile mele, fiind prea influent ca să-l pot pedepsi până acum. Îţi recomand să-l ai în vedere mai ales pe fiii lui Berzelaeus Galaaditul, cărora să le arăţi toată cinstea şi grija, de dragul meu. Îi voi răsplăti astfel pentru serviciile pe care mi le-a făcut tatăl lor, atunci când am fost silit de Abesalom să plec în surghiun. În schimb, pe Semei, fiul lui Geras, din seminţia lui Beniamin, care m-a împroşcat cu ocară în timpul fugii mele spre Parembolai, urmărindu-mă până la Iordan, unde a scăpat cu viaţă datorită mie, pedepseşte-l când vei găsi momentul potrivit!"

2. Înfăţişând astfel pe îndelete fiului său toate lucrurile privitoare la domnie, la prieteni, ca şi la cei pe care i-a socotit demni să fie pedepsiţi, David s-a stins din viaţă la vârsta de şaptezeci de ani, după ce a domnit la Hebron asupra seminţiei lui Iuda şapte ani şi şase luni, iar la Hierosolyma, asupra ţării întregi, vreme de treizeci şi trei de ani. El a fost un bărbat deosebit, înzestrat cu toate virtuţile pe care trebuie să le aibă regele hărăzit să aducă bunăstare unui popor atât de numeros. Nimeni nu era mai viteaz decât el şi, când îşi conducea poporul la război, înfrunta primejdiile cel dintâi şi îşi îmbărbăta oştenii la împlinirea unor fapte vitejeşti şi strălucite pilde de eroism, nu prin ordine, aşa cum obişnuiesc unii stăpânitori. Cu privirile lui agere pătrundea şi desluşea repede atât lucrurile viitoare, cât şi pe cele în curs de desfăşurare, şi era chibzuit, blând, înţelegător faţă de cei loviţi de nenorociri, drept şi uman. El deţinea aşadar calităţile pe care şi le atribuie îndeobşte regii şi n-a abuzat niciodată de puterea lui, în afară de fapta lui privitoare la soţia lui Uriaş. În plus, el a lăsat în urma lui atâta avere cât n-a mai agonisit nici un alt rege al evreilor sau al altor popoare.

3. Fiul său Solomon i-a făcut o înmormântare fastuoasă la Hierosolyma şi, pe lângă toate ceremoniile care sunt respectate de obicei la funeraliile regilor, a îngropat cu el nenumărate bogăţii, mărimea lor putând fi lesne dedusă din următoarea întâmplare. La o mie trei sute de ani de la acest eveniment, Marele Preot Hyrcanus, împresurat de Antioh, căruia i se spunea cel Pios şi era fiul lui Demetetrius, s-a arătat dornic să-l dea o însemnată sumă de bani daca ridică asediul şi îşi retrăgea oastea. Deoarece nu dispunea de bani, el a deschis o încăpere a mormântului lui David, de unde a scos trei mii de talanţi, din care a dat o parte lui

Antioh, şi astfel a scăpat de asediu, aşa cum vom arăta mai departe. Mai târziu, după ce s-an scurs iarăşi mulţi ani, regele Herodes a deschis din nou o altă încăpere a mormântului, scoţând de acolo mari bogăţii. Nici unul dintre ei n-a ajuns însă până la lăcaşul unde se aflau rămăşiţele regelui, care erau atât de bine ascunse în pământ încât oricine ar fi intrat în mormânt n-ar fi dat de urma lor. Dar spusele mele despre acest subiect mi se par deocamdată îndestulătoare.

CARTEA A VIII-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A VIII-A:

1. Felul cum Solomon a obţinut domnia şi şi-a ucis duşmanii.
2. Despre înţelepciunile, ştiinţa şi bogăţiile sale.
3. Cum a construit la Hierosolyma primul templu închinat Domnului.
4. Cum, după moartea lui Solomon, poporul s-a separat de fiul său Roboam şi zece triburi l-au ales rege pe Ieroboam, doar două triburi rămânându-i credincioase.
5. Cum Susak, regele egiptenilor, şi-a dus oastea împotriva Hierosolymei, a cucerit oraşul şi i-a dus comorile în Egipt.
6. Expediţia lui Ieroboam, regele israeliţilor, împotriva lui Abias, fiul lui Roboam, şi înfrângerea lui.
7. Cum aşa-numitul Basanes a stârpit neamul lui Ieroboam şi a pus mâna pe domnie, pe care a deţinut-o câtăva vreme.
8. Expediţia etiopienilor împotriva hierosolymitanilor, când regele lor era Asanes, fiul lui Abias, şi pieirea oştirii duşmane.
9. Cum, după stârpirea neamului lui Basanes, asupra israeliţilor a domnit Zamaras, apoi fiul său Achab.
10. Cum Adad, regele Damascului şi al Siriei, s-a luptat de două ori împotriva lui Achab şi a fost înfrânt.
11. Ammaniţii şi moabiţii, care i-au declarat război lui Iosaphat, regele Hierosolymei, au fost biruiţi.
12. Cum Achab, pornind într-o expediţie împotriva sirienilor, a fost înfrânt, căzând în luptă.

Cartea conţine un interval de 163 de ani.

CAPITOLUL I

1. În cartea anterioară, l-am înfăţişat pe David şi destoinicia lui, câte binefaceri a adus concetăţenilor săi, câte strălucite fapte războinice a săvârşit în lupte şi cum a murit la o vârstă înaintată. Fiul său Solomon era încă nespus de tânăr când a primit domnia, fiind proclamat rege al poporului de propriu-i părinte încă din timpul vieţii, potrivit voinţei lui Dumnezeu. La suirea pe tron, aşa cum se obişnuieşte la începutul unei ocârmuiri, întreaga mulţime i-a urat mult noroc şi toate să-l meargă din plin, treburile regatului să cunoască o mare înflorire, iar el să ajungă la adânci bătrâneţi.

2. Dar Adonias, care pe când încă mai trăia tatăl său avusese de gând să pună mâna pe putere, s-a dus la Beersabe, mama regelui, i s-a închinat cu adânc respect şi, spunându-şi păsul atunci când a fost întrebat ce anume venise să-l ceară, a primit asigurarea că dorinţa îi va fi împlinită. Ea ştia bine că, ţinând seama de vârsta pe care o avea şi de voinţa poporului, domnia i s-ar fi cuvenit lui. Dar, întrucât aceasta i-a revenit fiului ei, potrivit voinţei Domnului, Adonias s-a arătat gata să i se supună şi să se împace cu situaţia de faţă. O ruga doar să intervină pe lângă fratele lui şi să-l convingă să i-o dea de soţie pe Abisace, care dormise cu tatăl lor; datorită vârstei sale înaintate, David nu avusese legături de dragoste cu ea, astfel că rămăsese fecioa-

ră. Beersabe i-a făgăduit lui Adonias că, prin propria-i strădanie, nunta proiectată va avea loc; fratele lui îi va face cu dragă inimă această favoare, mai ales că stăruitoarea rugăminte venea chiar din partea ei. Adonias a plecat legănat de speranţa că va ajunge la căsătorie, iar mama lui Solomon s-a îndreptat spre fiul ei, ca să stea de vorbă despre cererea lui Adonias. Fiul însuşi i-a ieşit în întâmpinare, a îmbrăţişat-o cu dragoste, a condus-o până la sala tronului şi s-a aşezat pe el, făcând mamei sale un semn să stea în dreapta lui. După ce a luat loc, Beersabe i-a zis: „Fiul meu, îndeplineşte-mi o singură rugăminte şi nu mi-o respinge făcând pe morocănosul şi pe urâciosul!" Solomon i-a poruncit să-l vorbească deschis (căci se cuvine să-l dea unei mame orice îi cere), după aceea a mustrat-o că nu era sigură de faptul că va face aşa cum doreşte ea, ci se teme că va fi refuzată. Atunci Beersabe l-a rugat pe Solomon să i-o dea de soţie pe Abisace lui Adonias.

3. Cuprins de mânie la auzul acestor vorbe, regele şi-a lăsat mama să plece şi a zis că Adonias urmărea ţeluri şi mai cutezătoare, ba chiar s-a mirat că nu-i pretinde şi domnia, ca frate mai mare, atunci când îi cerea să i-o dea de nevastă pe Abisace, printre prietenii săi puternici numărându-se comandantul de oaste Ioab şi Marele Preot Abiathar. L-a chemat numaidecât pe Banaias, comandantul gărzilor de corp, şi l-a trimis să-l omoare pe fratele său Adonias. Apoi l-a adus la el pe Marele Preot Abiathar şi i-a zis: „De pedeapsa cu moartea te salvează necazurile îndurate alături de tatăl meu şi Chivotul pe care, împreună cu el, l-ai adus la Hierosolyma. Pentru că l-ai urmat pe Adonias şi eşti susţinătorul lui zelos, eu îţi dau această pedeapsă potrivit căreia nu vei mai rămâne aici şi nu te vei mai arăta în faţa ochilor mei, ci vei merge în patria ta, unde îţi vei lucra moşia, şi astfel vei trăi până la sfârşitul vieţii, fiindcă greşeala nu-ţi îngăduie să mai rămâi în funcţia pe care o ocupi acum!" Din pricina menţionată mai sus, casa lui Ithamar a pierdut cinstea de a deţine Marea Preoţie, întocmai cum îi prezisese Dumnezeu lui Eli, bunicul lui Abiathar, anume că ea va reveni lui Sadoc din neamul Phinees. În răstimpul cât supremaţia preoţească i-a revenit casei lui Ithamar, care a şi păstrat-o, Eli fiind primul ei deţinător, au rămas fără mare demnitate sacerdotală următorii: Boccias, fiul Marelui Preot Josephus; apoi fiul lui Boccias, Ioatham; fiul lui Ioatham, Maraioth; fiul acestuia, Arophaeus şi fiul lui Arophaeus, Achitob. Fiul lui Achitob a fost Sadoc, care a ajuns Mare Preot în timpul domniei lui David.

4. Auzind de moartea lui Adonias, comandantul de oaste Ioab s-a înspăimântat de-a binelea: fusese mai prieten cu el decât cu regele Solomon. Mânat de primejdia care-l ameninţa, căci această înclinare a lui îl făcuse bănuitor, Ioab s-a refugiat la jertfelnic, încredinţat că acolo va fi pus la adăpost de respectul regelui faţă de Dumnezeu. De îndată ce a aflat de la unii hotărârea luată de Ioab, Solomon l-a trimis pe Banaias la el, poruncindu-i să se înfăţişeze la judecată, să-şi apere cauza. Ioab i-a zis însă că nu va părăsi cu nici un preţ jertfelnicul, fiindcă preferă să moară în acel loc decât în altă parte. Când Banaias i-a comunicat regelui răspunsul, Solomon i-a cerut să-l împlinească dorinţa şi să-l taie capul pe loc, pedepsind astfel pieirea celor doi comandanţi de oşti, pe care el îi ucisese mişeleşte. Apoi să-l îngroape trupul, pentru ca păcatul să se răsfrângă asupra neamului acestuia, el şi tatăl său rămânând neatinşi de moartea lui Ioab. Banaias a executat misiunea ce-i fusese încredinţată şi a fost numit comandant suprem al oştirii, Sadoc rămânând singurul Mare Preot pus de rege în locul lui Abiathar.

5. Apoi Solomon i-a cerut lui Semei să-şi facă o casă în Hierosolyma şi să locuiască în permanenţă acolo, fără a cuteza să treacă dincolo de pârâul Chedron. Dacă nu va urma întocmai această poruncă, el va primi pedeapsa cu moartea. Nu s-a mulţumit doar cu marea lui ameninţare, ci l-a pus să se lege şi prin jurământ că-i va asculta porunca, făcându-l să-şi părăsească locul de baştină şi să se mute în Hierosolyma. Trecuseră între timp trei ani, când a primit vestea că doi dintre robii săi fugiseră, îndreptându-se spre Gitta, aşa că s-a grăbit să-l readucă înapoi. După ce a aflat că el se întorsese împreună cu aceştia şi încălcase astfel

porunca, fără să ţină seamă de legământul său faţă de Dumnezeu, regele s-a indignat şi, chemându-l la el, i-a zis: „Oare n-ai jurat să nu te desparţi nicicând de mine şi să te duci în alt oraş? Nu vei scăpa de pedeapsa ce ţi se cuvine pentru sperjur, ca şi pentru batjocoririle aduse părintelui meu, silit să fugă în surghiun, primindu-ţi răsplata pentru nelegiuirile tale! Află, aşadar, om ticălos, că zadarnică-i bucuria răufăcătorilor că n-au fost pedepsiţi pe loc şi că întotdeauna, chiar şi când se cred la adăpost de sancţiuni, vina lor sporeşte şi osânda devine şi mai mare decât in cazul când le-ar fi venit în momentul înfăptuirii crimei!" La Porunca regelui, Banaias l-a ucis pe Semei.

CAPITOLUL II

1. Când şi-a întărit astfel domnia prin înlăturarea vrăjmaşilor săi, Solomon a luat-o de soţie pe fiica Faraonului, regele Egiptului, a consolidat zidurile Hierosolymei, făcându-le să fie mai mari şi mai trainice decât înainte, iar în cârmuirea ţării a păstrat o pace deplină. Tinereţea nu-l împiedica nici să se pună în slujba dreptăţii şi a respectării legilor, nici să-şi amintească mereu de sfaturile pe care le primise de la tatăl său cu limbă de moarte. El se purta la fel ca un om matur şi plin de chibzuinţă, dovedind o bună înţelegere a tuturor lucrurilor. Solomon a hotărât să plece la Hebron şi pe jertfelnicul de aramă, făurit de Moise, a închinat jertfe Domnului, aducându-i arderi de tot o mie de victime. În felul acesta el a arătat că-l cinstea mult pe Dumnezeu. În noaptea următoare, Domnul i s-a arătat în somn şi i-a poruncit să-l spună ce răsplată pretinde pentru pilda lui de evlavie. Solomon i-a cerut ceea ce era mai frumos şi mai bun, fiind oferit cu multă plăcere de Dumnezeu, căci aducea cel mai mare folos omului. El n-a pretins să-l dea nici aur, nici argint, nici alte avuţii pe care şi le-ar fi dorit îndeobşte un tânăr (căci dintre darurile Domnului, numai acestea sunt socotite cele mai preţioase de majoritatea oamenilor), ci i-a zis următoarele: „Dă-mi, Doamne, o minte sănătoasă şi o gândire înţeleaptă, ca să împart adevărul şi dreptatea când sunt chemat să judec poporul!" Această rugăminte i-a plăcut mult lui Dumnezeu, care i-a dat lui Solomon şi lucrurile nerâvnite de el, precum bogăţie,glorie, izbândă asupra vrăjmaşilor şi, mai presus de toate, pricepere şi înţelepciune, atâta cât n-a mai avut nici un rege şi nici un alt om. De îndată ce a aflat aceasta de la Dumnezeu, Solomon s-a sculat din patul său şi s-a întors la Hierosolyma, unde a dus numeroase jertfe înaintea Tabernacolului, ospătându-şi toţi supuşii.

2. În zilele acelea i-a fost dat să judece o pricină încurcată, a cărei dezlegare părea de negăsit. Cauza supusă dezbaterii mi s-a părut demnă de a fi descrisă pe larg, pentru ca cititorul să-şi dea seama cât de grea a fost găsirea soluţiei, iar cei aflaţi într-o situaţie asemănătoare să poată lua ca pildă agerimea cu care regele a izbutit să se descurce în iţele disputei. Au venit în faţa lui Solomon două femei desfrânate, dintre care una, socotindu-se nedreptăţită de cealaltă, i-a spus următoarele: „O, rege, eu locuiesc împreună cu dânsa în aceeaşi încăpere. Întâmplarea a făcut ca amândouă să aducem pe lume în aceeaşi zi şi la aceeaşi oră câte un băiat. Dar în a treia zi femeia a adormit peste fiul ei şi l-a strivit, apoi mi-a luat pe ascuns fiul de la sân şi, în vreme ce dormeam adânc, a strecurat în braţele mele pruncul mort. Dimineaţa, când am vrut să-mi duc copilul la sân, să-l alăptez, nu l-am mai găsit pe al meu, ci l-am văzut pe fiul ei mort, zăcând alături. Că lucrurile stau într-adevăr aşa, am stabilit prin cercetări amănunţite. De aceea îmi cer copilul înapoi şi, întrucât ea nu vrea să mi-l dea, am venit la tine, stăpâne, să-ţi cer ajutorul. Fiindcă eram numai noi două şi nu se teme de nimeni, care s-o dea de gol, ea tăgăduieşte fapta cu încăpăţânare şi obrăznicie!" După ce femeia a vorbit astfel, regele a întrebat-o pe cealaltă ce avea de obiectat. Aceasta a negat că ar fi făcut ceea ce i se impută şi a susţinut că fiul ei mai trăia, dar cel al reclamantei sale murise. Deoarece nimeni nu s-a putut pronunţa asupra verdictului

şi toţi îşi băteau capul, străduindu-se ca nişte orbi să dezlege taina, regele a fost singurul care a găsit soluţia. Solomon a cerut să fie adus pruncul viu şi pruncul mort şi a chemat un oştean din garda personală, căruia i-a poruncit să-şi scoată sabia din teacă şi să taie amândoi copiii în părţi egale, urmând ca fiecare mamă să primească o jumătate atât din cel viu, cât şi din cel mort. De aceea, toată mulţimea care era de faţă a râs pe ascuns de hotărârea regelui ca de o copilărie. Între timp, însă, mama adevărată a strigat, cerând în gura mare să nu se facă una ca asta, ci mai degrabă să i se dea celeilalte femei copilul său, căci ea va fi mulţumită că-l vedea viu, chiar dacă era al alteia. Cealaltă mamă s-a arătat dispusă să-şi vadă fiul tăiat în două, fiindcă vroia să-l pricinuiască mamei adevărate chinuri cumplite. Dându-şi seama din cuvintele amândurora de adevăratele lor simţăminte, regele a spus că pruncul aparţinea celei care strigase (căci ea era adevărata mamă); pe cealaltă femeie a pedepsit-o pentru răutatea ei, întrucât, după ce-şi omorâse propriul copil, dorea să vadă cum moare şi cel născut de prietena ei. Poporul a văzut în această judecată o mare dovadă şi adeverire a înţelepciunii şi agerimii regelui lor; de atunci încolo, toţi i-au dat ascultare, căci era înzestrat cu o chibzuinţă dumnezeiască.

3. Căpeteniile militare erau totodată şi dregătorii unui întreg teritoriu. În fruntea ţinutului Efraim se afla Ures, iar în regiunea Bethleem, Dioclerus. Meleagul Dora şi tot ţărmul mării se supuneau lui Aminadab, căsătorit cu o fiică a lui Solomon. Marea câmpie şi regiunea care se întindea până la Iordan asculta de Banaias, fiul lui Achilus. Provinciile Galadis şi Gaulanitis, până la muntele Liban, pe suprafaţa cărora se găseau şaizeci de oraşe mari şi fortificate, erau cârmuite de Gabares. Achinadab, căsătorit aşijderea cu o fiică a lui Solomon, numită Basima, guverna întreaga Galilee până la Sidon. Maritimul meleag din preajma oraşului fenician Arke i-a revenit lui Banachates, iar lui Saphates, munţii Itabyrion şi Cârmei, precum şi Galileea (până la fluviul Iordan). Peste tot ţinutul acesta a mai venit un cârmuitor aparte. Căci Semeis a fost numit mai mare şi peste meleagul seminţiei lui Beniamin, iar Gabares, peste regiunea de dincolo de Iordan. Mai presus de ei a fost pus un guvernator aparte. Minunată a fost prosperitatea atinsă de norodul evreilor şi mai ales de seminţia lui Iuda, toţi lăsându-se atraşi de cultivarea ogoarelor şi de grija acordată pământului arabil. Întrucât se bucurau de traiul paşnic şi erau cruţaţi de războaie şi tulburări civile, căci aveau parte de mult dorita libertate în faptele întreprinse de ei, fiecare îşi dădea întreaga osteneală să-şi sporească avuţia, făcând-o şi mai preţioasă.

4. Regele avea însă şi alţi ispravnici, aflaţi în fruntea tuturor ţinuturilor siriene şi ale celorlalţi străini de la fluviul Eufrat şi până în Egipt, adunând birurile de la noroadele din partea locului. Acestea trebuiau să procure zilnic pentru masa regelui şi ospeţele sale câte treizeci de korp din cea mai bună făină de grâu, şaizeci de kore din preparate de făină, zece boi îngrăşaţi şi douăzeci de boi din cei ce păşteau iarbă şi douăzeci de miei îngrăşaţi. Pe lângă toate acestea, Solomon primea zilnic de la regii noroadelor străine sălbăticiuni vânate, cerbi, bivoli,păsări şi peşte. Numărul carelor lui Solomon era atât de mare încât avea patruzeci de mii de iesle pentru caii înhămaţi la care. Pe lângă asta, mai dispunea de douăsprezece mii de cai de călărie, jumătate dintre ei aflându-se la Hierosolyma, în preajma regelui, iar cealaltă jumătate era împrăştiată prin oraşele domneşti, care îi slujeau drept adăpost. Ispravnicii care se ocupau de aprovizionarea cămărilor regelui aveau grijă de nutreţul cailor, în orice loc l-ar fi însoţit pe rege.

5. Dumnezeu i-a dat lui Solomon atâta înţelepciune şi pricepere încât i-a depăşit pe oamenii din timpurile vechi şi nici măcar egiptenii, care îi întrec, zice-se, pe toţi prin ştiinţa lor, nu se pot asemui cu el, regele dovedindu-se mai ager la minte decât ei. Prin prestigiul înţelepciunii sale s-a situat mai presus şi i-a depăşit chiar şi pe aceia dintre evreii din vremea lui care au devenit renumiţi pentru chibzuinţă lor; nu voi trece sub

tăcere numele acestora. Este vorba de Ethan şi Aeman, Chalkeus şi Dardan, fiii lui Emaon. Solomon a scris o mie şi cinci cărţi de ode şi cântări, precum şi trei mii de pilde şi proverbe. Fiecărui arbore în parte i-a închinat câte o parabolă, de la isop şi până la cedrul din Liban. A procedat la fel cu animalele de povară şi cu toate celelalte făpturi, ca şi cu cele ce trăiau în apă sau în văzduh[5]. N-a trecut cu vederea şi nu a lăsat necercetat nici un domeniu al naturii şi, firesc, despre toate a vorbit în termeni filosofici, dovedind că şi-a însuşit ştiinţa însuşirilor lor de căpătâi. Dumnezeu l-a învăţat arta de a combate demonii şi priceperea de a-i vindeca pe oameni prin îndepărtarea lor. El a compus descântece pentru lecuirea bolii, lăsând chiar şi nişte invocaţii care alungau duhurile rele şi le împiedicau să se întoarcă. Această metodă de vindecare mai are încă mare trecere la noi. Am văzut, de pildă, cu ochii mei cum concetăţeanul meu, numit Eleazar, i-a eliberat pe unii care fuseseră în puterea demonilor, de faţă fiind Vespasian, fiii săi, tribunii şi alţi războinici. Vindecarea s-a făcut în felul următor. El a apropiat de nasul celui stăpânit de demoni un inel în care era vârâtă una din rădăcinile folosite de Solomon în acest scop, l-a pus pe bolnav s-o adulmece, silind duhurile rele să iasă pe nări. Posedatul s-a prăbuşit la pământ şi a conjurat demonul să nu se mai întoarcă vreodată, a pomenit numele lui Solomon şi a recitat invocaţiile compuse de el. Vrând să-l convingă pe cei prezenţi că a stat în puterea lui să facă acest lucru, Eleazar a pus în apropiere un păhărel plin cu apă sau un lighenaş şi a poruncit demonului ca, atunci când va ieşi din omul posedat, să-l răstoarne, asigurându-şi astfel privitorii că a părăsit bolnavul. Ceea ce s-a întâmplat aievea, şi astfel s-au adeverit înţelepciunea şi ştiinţa lui Solomon. Am găsit de cuviinţă să vorbesc despre aceste lucruri ca să ştie toată lumea cât de mare a fost înţelepciunea lui şi cât de mult l-a îndrăgit Domnul, nimănui dintre cei luminaţi de soare nerămânându-i străine deosebitele lui virtuţi în orice domeniu.

6. Când Hiram, regele tyrienilor, a aflat că Solomon s-a urcat pe tronul părintesc, a fost cuprins de bucurie (căci David îi fusese bun prieten) şi i-a trimis prin solii săi urări de bine şi felicitări pentru norocul de acum. Iar Solomon i-a trimis următoarea scrisoare:

SOLOMON CĂTRE REGELE HIRAM,

„Cum ştii şi tu, tatăl meu avea de gând să înalţe un templu închinat Domnului, dar războaiele şi repetatele sale expediţii l-au împiedicat să-şi îndeplinească planul. Căci el n-a încetat să se lupte cu duşmanii săi până ce nu i-a constrâns pe toţi să-l plătească tribut. În schimb, eu îi mulţumesc Domnului pentru pacea de care mă bucur acum şi, întrucât am destul răgaz pentru aşa ceva, vreau să-l construiesc lăcaşul lui Dumnezeu: eu îi voi fi făuritorul, aşa cum mi-a prezis tatăl meu. De aceea, te rog ca, împreună cu solii mei, să trimiţi câţiva lucrători în Munţii Liban, ca să doboare trunchiuri de cedri. La tăierea copacilor, sidonienii se pricep mult mai bine decât oamenii mei. Sunt gata să plătesc fiecărui lemnar simbria pe care o hotărăşti singur!"

7. Cum a citit această scrisoare, Hiram, încântat de sarcina pe care o primise, i-a trimis lui Solomon următorul răspuns:

REGELE HIRAM CĂTRE REGELE SOLOMON,

„Domnului i se cuvin laude pentru faptul că tatăl tău ţi-a încredinţat domnia ţie, un bărbat înţelept şi înzestrat cu toate virtuţile. Cu dragă inimă voi transpune în faptă tot ce mi-ai cerut să fac prin scrisoarea ta. Voi pune să se doboare o puzderie de copaci, atât de cedru cu trunchi înalt, cât şi de chiparos, şi voi avea grijă ca oamenii mei să-l ducă până la mare, dându-le porunca să-l poarte cu plutele până la un loc de pe ţărmul tău şi să-l descarce. Apoi oamenii tăi vor putea să-l ducă la Hierosolyma. la seama ca în schimbul lor să-mi trimiţi grâne, de care ducem lipsă, noi, locuitorii unei insule."

8. Până astăzi s-au păstrat copiile acestor scrisori, nu numai în cărţile noastre, ci şi în cele ale tyrienilor. Cine vrea să le vadă îndeaproape, n-are decât să se roage de păstrătorii arhivelor publice din Tyr şi să se convingă singur că scrisorile reproduse de noi aici concordă cu cele de acolo. Fac aceste precizări fiindcă vreau ca cititorii mei să ştie că intenţia mea a fost să scriu numai şi numai adevărul, ca să scap de învinuirea că am introdus în opera mea lucruri neverosimile de dragul amăgirii şi al desfătării oamenilor, pretinzând ca povestirea să se bucure de încrederea lor. Nu cer nici să mi se facă vreo concesie şi să fiu scutit de mustrări dacă mă abat de la adevăr în scrierea istoriei şi stăruitoarea mea rugăminte este ca nimeni să nu la drept bună relatarea mea, câtă vreme ea nu poate fi confirmată prin dovezi sigure.

9. Când a primit scrisoarea de răspuns a regelui tyrienilor, Solomon i-a lăudat firea îndatoritoare şi bunăvoinţa şi, plin de recunoştinţă, a hotărât să-l trimită la rândul lui în fiecare an câte douăzeci de mii de kore de grâu şi tot atâţia bath de untdelemn de măsline. Un bath cuprinde şaptezeci şi două de sextarii[8]. I-a oferit totodată şi aceeaşi cantitate de vin. După aceste prime semne, prieteşugul dintre Hiram şi Solomon a devenit tot mai mare şi şi-au jurat unul altuia că el va dăinui veşnic. Regele a poruncit să se recruteze din întregul popor treizeci de mii de lucrători, a căror corvoadă a căutat s-o facă mai uşoară printr-o înţeleaptă împărţire a lor. A stabilit, aşadar, ca zece mii dintre ei să doboare copacii din Munţii Liban timp de o lună, apoi să se întoarcă acasă şi să se întremeze în următoarele două luni, până când ceilalţi douăzeci de mii şi-au dus la capăt munca lor. La încheierea acestui răgaz, primii zece mii se vor întoarce, în a patra lună, la treabă. Adoram a fost numit să conducă întreaga corvoadă. Dintre locuitorii de obârşie străină, lăsaţi de David pentru muncile grele, şaptezeci de mii au fost puşi să care pietre şi alte materiale de construcţie, iar optzeci de mii erau tăietori de pietre. Supraveghetorii ce urmăreau munca lor erau în număr de trei mii şi cinci sute. Ei au primit mai întâi sarcina să taie mari stane de piatră pentru temelia templului, să le îmbine sus în munţi şi abia după aceea să le aducă în oraş. Această treabă era făcută nu numai de muncitorii băştinaşi, ci si de meşterii trimişi de Hiram.

CAPITOLUL III

1. Solomon a început să zidească templul, în cel de-al patrulea an al domniei sale, în luna a doua, numită de macedoneni Artemision, iar de evrei Iyar, după cinci sute nouăzeci şi trei de ani de la ieşirea israeliţilor din Egipt, după o mie şi douăzeci de ani de la strămutarea lui Abraham din Mesopotamia în Canaan şi după o mie patru sute şi patruzeci de ani de la potop. De la crearea lui Adam şi până în epoca în care Solomon şi-a construit templul s-au perindat, în total trei mii o sută şi doi ani. Atunci când Solomon s-a apucat să-şi înalţe templul, Hiram se afla în al unsprezecelea an al domniei sale asupra Tyrului. De la întemeierea Tyrului şi până la clădirea templului trecuseră deja patru sute şi douăzeci de ani.

2. Regele a implântat zdravăn, la o foarte mare adâncime în pământ, temeliile templului, făcute din durabilul material al pietrei, să reziste vitregiei timpului şi să se îngemăneze perfect cu solul, spre a constitui un temeinic sprijin pentru clădirea ce urma să se înalţe deasupra şi prin robusteţea suportului să susţină mai lesne nu numai impunătoarea clădire, ci şi frumoasele-i podoabe. Greutatea acestora nu urma să fie mai mică decât ansamblul construcţiei, care fusese concepută ca, în măreţia şi graţia ei, să fie înaltă şi întinsă. De la bază şi până la acoperiş, edificiul era făurit din marmură albă. Înălţimea lui atingea şaizeci de coţi, tot atât cât măsura şi lungimea, lăţimea fiind de douăzeci de coţi. Deasupra se afla o zidire cu dimensiuni identice, astfel că întreaga înălţime a templului însuma o sută şi douăzeci de coţi. El era orientat spre răsărit. Pridvorul de dinainte avea, potrivit lăţimii edificiului, douăzeci de coţi în lungime, zece coţi în lăţime şi o sută şi

douăzeci de coţi în înălţime. De jurul împrejurul templului se înălţau treizeci de case mai mici, care îl împrejmuiau pe dinafară şi, prin numărul şi strânsa lor alăturare, aveau menirea să ţină laolaltă construcţia. Ele erau făcute să dea din una în alta prin nişte uşi. Fiecare căsuţă avea cinci coţi în lăţime şi tot atâţia în lungime, atingând înălţimea de zece coţi. Deasupra lor s-a mai construit un rând, apoi încă un alt rând de încăperi, egale ca dimensiune şi număr, astfel încât toate, împreună cu catul de jos, să atingă înălţimea părţii inferioare a templului, fără ca zona lui superioară să fie înconjurată de vreun fel de încăperi. Acoperişul lor era făcut din lemn de cedru. Fiecare căsuţă avea propriul ei acoperiş, care nu se unea cu acoperişurile învecinate şi, în afara lor, întregul era ocrotit de un acoperiş comun, sprijinit de bârne deosebit de lungi, întinzându-se dintr-o parte în alta, astfel încât pereţii despărţitori se îmbinau strâns prin aceste lemne şi aveau o susţinere mai bună. Acoperişurile situate dedesuptul bârnelor erau făcute tot din lemn, fiind cioplite cu barda şi ferecate cu aur cizelat. În schimb, pereţii erau acoperiţi cu plăci din lemn de cedru cu pojghiţă aurită, astfel că interiorul templului revărsa o strălucire vie, privirile celor ce intrau rămânând orbite de splendoarea aurului, venită de pretutindeni. Templul era construit cu atâta meşteşug din pietre cioplite strâns şi armonios îmbinate între ele încât ochiul nu putea distinge urma maiului sau a unei alte unelte, ci îngemănările păreau a fi făcute dintr-o singură bucată, dând impresia că s-ar fi unit parcă de la sine prin folosirea sculelor. Pentru urcarea la caturile de sus, regele a născocit o scară spirală, implântată în grosimea peretelui. Nu exista o poartă mare, orientată spre răsărit, ca la catul de jos, intrarea făcându-se doar prin uşiţe laterale. Nu numai înăuntru, ci şi în afară, templul avea bârne de cedru, legate între ele cu lanţuri grele, ca să dea întregului mai multă trăinicie şi putere.

3. Regele a împărţit Templul în două părţi: despărţitura din fund, măsurând douăzeci de coţi, a izolat-o ca pe un sanctuar; despărţitura din faţă, de patruzeci de coţi, a hărăzit-o cultului. În peretele care separa cele două despărţituri a făcut o uşă din lemn de cedru, împodobită cu mult aur şi gravuri în relief. Înaintea ei a întins o draperie de pânză din inul cel mai fin şi mai moale, împodobită cu felurite flori de culoare purpurie, albastră ca stân-jenelul şi stacojie. Pentru sanctuar a făcut doi heruvimi din aur curat, care măsurau douăzeci de coţi în lungime şi tot atâţia în lăţime, înălţimea amândurora fiind de cinci coţi. Aripile fiecăruia aveau o întindere de cinci coţi. Heruvimii erau aşezaţi aproape unul de altul, deoarece câte o aripă a lor, desfăşurată, atingea peretele de miazăzi, respectiv peretele de miazănoapte al sanctuarului, cealaltă pereche de aripi strânse acoperea Chivotul sfânt, pus la mijloc. Dar cum arătau aceşti heruvimi, nimeni nu poate s-o spună sau să şi-o închipuie. Pardoseala templului era acoperită cu foiţă de aur. Poarta templului era astfel făcută încât să se potrivească cu înălţimea pereţilor şi atingea lăţimea de douăzeci de coţi, ea fiind aşijderea împodobită cu aur. Ca să scurtăm vorba, Solomon n-a lăsat nici o parte a templului, atât în exterior cât şi în interior, care să nu fie căptuşită cu aur. În afară de asta, poarta era ocrotită de o draperie, la fel ca partea dinăuntru. Poarta pridvorului nu era prevăzută cu aşa ceva.

4. Solomon i-a cerut regelui Hiram să-l trimită din Tyr pe meşterul cu numele Cheiramos, a cărui mamă se trăgea din seminţia Neftali (căci ea era din acest trib), tatăl său, Uriaş, fiind de obârşie israelită. El era cel mai iscusit în oricare ştiinţă a făurarilor, deosebit de priceput îndeobşte în prelucrarea aurului, argintului şi a aramei: toate podoabele Templului care ţineau de meşteşugul lui, potrivit voinţei regelui, au fost înfăptuite de el. Pentru pridvorul sanctuarului, Cheiramos a făurit doi stâlpi de aramă cu o grosime de patru degete. Aceşti stâlpi aveau o înălţime de optsprezece coţi, măsurând de jur împrejur douăsprezece degete. În vârful fiecărui stâlp a pus un creştet turnat în formă de crin, care atingea înălţimea de cinci coţi şi avea deasupra o

împletitură de aramă, din mlădiţe de palmier, ca să acopere crinul. De jur împrejur atârnau două şiruri de rodii, două sute la număr. Stâlpul situat în partea dreaptă a pridvorului se numea Iachis, iar cel din partea stângă se chema Boaz.

5. Meşterul a turnat şi marea de aramă, sub forma unei emisfere. Această lucrare a primit numele de mare datorită mărimii sale. Marginea acestui bazin avea un diametru de zece coţi, iar grosimea peretelui său era de un lat de palmă. Rezervorul se sprijinea la mijloc pe un soclu răsucit în zece spirale, având diametrul de un cot. De jur împrejur erau aşezate douăsprezece juninci cu faţa spre cele patru vânturi, câte trei în direcţia fiecărui vânt, şi spinările îndreptate spre interior, aşa că emisfera se proptea pe ele, potrivit adâncimii vasului. Aşa-zisa mare conţinea trei mii de bathuri.

6. Cheiramos a făcut apoi zece postamente pătrate de aramă pentru lighenele de spălat. Fiecare dintre ele avea lungimea de cinci coţi, lăţimea de patru coţi şi înălţimea de şase coţi. Aceste postamente ale căror părţi erau cizelate separat se asamblau în felul următor. În tot atâtea colţuri erau aşezate patru coloane pătrate între care tăbliţele adaptate bazei postamentului pătrundeau în acelaşi timp. Acestea erau împărţite în trei, pe fiecare parte fiind înfăţişat un munte. La poalele sale fusese gravat câte un leu, un taur sau un vultur. Colonetele aveau laturile cizelate şi împodobite la fel ca şi tăbliţele. Toată lucrarea era aşezată pe patru roţi, turnate din acelaşi metal, osia împreună cu spiţele lor având diametrul de un cot şi jumătate. Îţi încântau privirea curbura roţilor şi felul cum spiţele lor se implântau perfect în arcuitele obezi: nu mai întâlneai nicăieri aşa ceva. Din colţurile superioare ale postamentului ieşeau patru suporturi de forma unor braţe de la umăr în sus, unde se afla o spirală pe care se proptea fundul vasului de spălat. Acesta era sprijinit de gheare de vultur şi labe de leu, atât de bine adaptate la suporturi încât privitorii aveau impresia că se contopeau cu ele. Între gheare se zăreau ramuri de palmier cizelate. Astfel arătau cele zece postamente. În afara lor, meşterul a mai făcut zece rotunde lighene de aramă ce se cheamă cythrogaulos, fiecare cuprinzând câte patruzeci de choe. Fiecare lighean avea o înălţime de patru coţi, tot atâta măsurând şi marginea lui de la un capăt la celălalt. Toate aceste ligheane au fost puse pe postamentele ce se numesc mechonoth. Cinci lighene au fost puse în partea stângă a templului (adică spre miazănoapte) şi tot atâtea în partea dreaptă, aşadar spre miazăzi. Marea de aramă a fost aşezată tot în dreapta. Apoi, bazinele şi marea de aramă au fost umplute cu apă. Marea de aramă fusese făcută pentru ca să-şi spele în ea mâinile şi picioarele preoţii care urcau la jertfelnic. Celelalte lighene slujeau la spălarea măruntaielor şi a picioarelor de vite aduse ardere de tot.

7. Meşterul a făurit apoi jertfelnicul cu lungimea de douăzeci de coţi, tot atât cât lăţimea şi înălţimea de zece coţi, el fiind hărăzit arderilor de tot. I-a făcut şi cuvenitele vase, toate din aramă, oale şi lighene. Cheiramos a meşterit pentru jertfelnic cleşti şi cârlige, tot felul de scule lucrate din aramă şi frumos împodobite cu aur strălucitor. Regele a cerut să se facă o mulţime de mese, dintre care una era mare şi de aur, pe care se punea pâinea pentru Dumnezeu, precum şi alte multe mii, în diverse scopuri. Deasupra lor a aşezat cești şi pocale pentru libaţii, douăzeci de mii de aur şi patruzeci de mii de argint. Lor li s-au adăugat mii şi mii de candelabre, potrivit învăţăturilor lui Moise. Unul dintre ele a fost adus în templu, unde trebuia să ardă şi ziua, aşa cum cerea legea. Masa cu pâine a aşezat-o în latura de miazănoapte a templului şi candelabrul în partea opusă, adică spre miazăzi. Între amândouă se afla jertfelnicul de aur. Toate acestea se găseau în partea din faţă a templului, care măsura patruzeci de coţi, în faţa draperiei din dreptul sanctuarului unde urma să fie adus Chivotul.

8. Regele a avut grijă să se facă de asemenea ulcioare de vin, optzeci de mii la număr, precum şi cupe de aur, zece mii de aur şi douăzeci de mii de argint; aşijderea, tăbliţe de aur, unde se aducea la altar lamura

făinii de grâu, înmuiată cu untdelemn, optzeci de mii de bucăţi, iar numărul celor de argint era de două ori mai mare; în sfârşit, vase mari în care lamura făinii de grâu era amestecată cu untdelemn, şaisprezece mii fiind de aur şi de două ori mai multe, cele de argint. Lor li s-au adăugat măsurile pentru lamura făinii de grâu, douăzeci de mii de aur şi de două ori mai multe de argint, asemănătoare celor numite hin sau assaron de urmaşii lui Moise. Regele a înzestrat templul şi cu cădelniţe de aur pentru buna răspândire a miresmelor. Aidoma lor, erau alte cincisprezece mii de cădelniţe care aduceau focul de la jertfelnicul mare la jertfelnicul mic, în interiorul templului. Solomon a dăruit o mie de veşminte pentru Marii Preoţi şi o mie de mantii lungi până la glezne, pieptare şi pietre preţioase. Dar diadema pe care Moise scrisese cândva numele lui Dumnezeu era una singură şi ea s-a păstrat până în zilele noastre. A făcut veşminte preoţeşti din cea mai fină pânză de in, împreună cu brâie de purpură pentru fiecare, în număr de zece mii, precum şi două sute de mii de trâmbiţe, făurite la porunca lui Moise; două sute de mii era şi numărul veşmintelor din pânză fină de in pentru coriştii din rândul leviţilor; în sfârşit, a mai înjghebat şi patruzeci de mii de instrumente muzicale din electrum[1], pentru acompaniamentul cântărilor, numele acestora fiind nabla şi cinyra.

9. Toate acestea le-a înfăptuit Solomon, care nu şi-a drămuit cheltuielile, ci a arătat o mare dărnicie în înfrumuseţarea templului, împodobindu-l cu fast şi strălucire, ca un depunător în tezaurul lui Dumnezeu. De jur împrejurul templului a ridicat un zid numit in limba localnicilor geision, iar în cea a grecilor thrinkos, care avea înălţimea de trei coţi, pentru a împiedica mulţimea să pătrundă în el, devenind limpede că numai pentru preoţi intrarea era liberă. În afara acestui zid a construit un templu aparte de forma unui pătrat cu porticuri mari şi late şi porţi înalte larg deschise spre cele patru vânturi şi aurite pe dinafară. Acolo puteau să intre toţi oamenii care nu erau pângăriţi şi se supuneau legilor. Cuvintele nu se arătau în stare să descrie şi ochilor nu le venea să creadă cât de minunat era exteriorul acestui templu. Văgăuni mari în care privirile nu cutezau să coboare din pricina adâncimii lor, regele le-a astupat cu grămezi de pământ şi, facându-le să se ridice cu patru sute de coţi, ele au ajuns la nivelul muntelui, unde a fost clădit templul. De aceea, împrejurimile sanctuarului egalau frumuseţea templului. Regele l-a înconjurat cu o dublă galerie susţinută de coloane care se sprijineau pe bucăţi de stâncă din partea locului, fiind acoperite cu lambriuri din lemn de cedru. Toate porţile templului au fost făcute din argint.

CAPITOLUL IV

1. Această lucrare, cuprinzând vasta şi frumoasa construcţie şi dotarea templului cu zestrea lui interioară, Solomon a desăvârşit-o în şapte ani şi a dovedit astfel nu numai uriaşa-i bogăţie, ci şi exemplara lui râvnă, întrucât ceea ce ar fi cerut durata unei vieţi omeneşti, el a împlinit într-un interval scurt în comparaţie cu măreţia sanctuarului. Apoi a trimis scrisori căpeteniilor de seminţii şi bătrânilor neamului evreu şi i-a chemat împreună cu întregul popor la Hierosolyma, ca să vadă cum arată templul şi să mute Chivotul sfânt înlăuntrul lui. După ce s-a răspândit ştirea ca toţi să se îndrepte spre Hierosolyma, oamenii au sosit acolo în luna a şaptea, pe care localnicii o numea Thişri, iar macedonenii îi zic Hyperberetaios. În vremea aceea avea loc şi Sărbătoarea Corturilor, cea mai sfântă şi mai mare festivitate a evreilor. Atunci au fost luate Chivotul sfânt, împreună cu cortul făcut de Moise anume pentru el, dar şi obiectele de cult, şi au fost aduse în templu. În frunte păşea regele însuşi împreună cu poporul, mânând animalele de jertfă, precum şi leviţii care turnau pe drum libaţii şi sângele multor victime, arzând o imensă cantitate de aromate, astfel încât în întregul aer din jur se răspândiseră miresme dulci şi se împrăştiase vestea că Domnul pornise la drum şi, după părerea oame-

nilor, era gata să vină, spre a locui şi rămâne în casa recent construită şi închinată lui. Nici imnurile, nici corurile n-au încetat să răsune până ce alaiul a ajuns la templu, fără să dea semne de oboseală. În acest fel a fost adus Chivotul sfânt. Când urma ca el să fie introdus în sanctuar, restul mulţimii s-a tras deoparte, numai preoţii care l-au purtat aşezându-l în sanctuar între cei doi heruvimi. Aripile lor îl atingeau (fiindcă ele fuseseră făcute anume de meşter), ca să ocrotească Chivotul ca un cort sau ca o cupolă de templu. Chivotul sfânt nu conţinea nimic altceva în afara celor două table de piatră pe care erau săpate zece porunci, date lui Moise de Dumnezeu pe muntele Sinai. Candelabrul, masa de aur şi jertfelnicul de aur au fost puse în templu, în faţa sanctuarului, în acelaşi loc pe care îl ocupaseră odinioară în Tabernacol, pe ele aşezându-se numaidecât ofrandele. Dar altarul de aramă şi-a aflat locul înaintea intrării, în partea opusă ieşirii, astfel încât la deschiderea ei să apară în faţa ochilor ceremonia sacră şi marea bogăţie a jertfelor. Toate celelalte obiecte destinate cultului au fost puse în interiorul templului.

2. După ce preoţii care au orânduit lucrurile din preajma Chivotului sfânt au ieşit din sanctuar, dintr-o dată s-a lăsat asupra templului un nor gros, nu atât de dens şi doldora de ploaie ca în anotimpul iernii, ci molcuţ şi liniştit, şi o negură atât de deasă a acoperit ochii sacerdoţilor, încât ei nu s-au mai putut zări unul pe altul. În închipuirea şi cugetul tuturor s-a cuibărit gândul că Dumnezeu a coborât în templu, ales de El cu dragă inimă drept lăcaş. Aşa îşi spuneau aceştia în sinea lor. Atunci regele Solomon (care stătea pe un jilţ) s-a ridicat şi a dedicat Domnului următoarele cuvinte, socotindu-le potrivite cu natura divină şi pe propria lui măsură: „Iată, Doamne, că ai un veşnic lăcaş pe care singur ţi l-ai făurit din văzduh, aer, pământ şi mare, umplându-l acum în întregime, fără ca el să te poată adăposti în interiorul lui! Am clădit acest templu în numele tău, ca să-ţi aducem jertfe şi rugăciuni pe care să le înălţăm către tine, având convingerea că eşti de faţă şi nu i-ai părăsit pe ai tăi. Căci dacă le vezi pe toate şi le auzi pe toate, câtă vreme sălăşluieşti acum printre noi, te vei îngriji de ocrotirea tuturora şi-ţi vei vădi prezenţa în faţa oricui va veni să te roage!" După ce a înălţat aceste vorbe spre Domnul, Solomon s-a adresat poporului şi i-a arătat puterea şi prevestirea lui Dumnezeu: i-a prezis tatălui său toate întâmplările viitoare, dintre care multe s-au şi înfăptuit, iar celelalte urmează să se împlinească; i-a dezvăluit nu numai că va avea un fiu, ci şi cum se va chema, numindu-l pe el drept ziditor al templului, pe care-l va înălţa după moartea părintelui său. Întrucât toţi au văzut minunata adeverire a prezicerilor, Solomon i-a îndemnat să-l binecuvânteze pe Dumnezeu şi să nu se îndoiască de promisiunile pe care le-a făcut pentru fericirea lor, întărindu-şi credinţa prin ceea ce au văzut cu ochii lor.

3. După ce a spus acestea poporului, regele şi-a întors iarăşi privirea către templu şi, cu mâna dreaptă întinsă spre mulţime, a cuvântat astfel: „Oamenii nu sunt în stare să-l mulţumească lui Dumnezeu pentru binefacerile pe care le-au primit de la el căci dvinitatea nu are nevoie de mulţumiri, fiind prea mare ca să primească o asemenea răsplată. Dar pentru că ne-ai aşezat, stăpâne, deasupra celorlalte făpturi, datori suntem să-ţi proslăvim măreţia şi să-ţi aducem mulţumiri pentru ceea ce ai avut bunătatea să dărui casei mele şi poporului evreu. Cum am putea mai lesne să-ţi îmblânzim mânia şi să atragem asupra noastră favoarea şi milostenia ta, decât prin cuvântul pe care-l sorbim din văzduh şi tot prin văzduh îl trimitem spre tine? Pentru binefacerea ta trebuie să-ţi aduc fierbinţi mulţumiri, mai întâi pentru tatăl meu, pe care l-ai ridicat în culmea gloriei din starea lui umilă, apoi pentru faptul că până în ziua de azi mi-ai îndeplinit toate făgăduielile tale. Te rog ca şi de-acum înainte să-mi dăruieşti ceea ce Dumnezeu oferă îndeobşte oamenilor pe care vrea să-l umple de noroc şi să te înduri să asiguri veşnica dăinuire a neamului meu, aşa cum i-ai promis tatălui meu, atât în timpul vieţii, cât şi pe patul lui de moarte: anume, că domnia o vom păstra pentru noi, transmiţându-se unui mare număr de urmaşi. De aceea îţi cer să hărăzeşti copiilor mei virtutea care ţi-e nespus de dragă.

În genunchi te implor să-ţi strămuţi o parte din duh în templul acesta, ca să te simţim pe pământ, alături de noi. Deşi cerul, care are o mare adâncime, este un lăcaş prea mic să te cuprindă, cu atât mai puţin acest sanctuar, te rog să-l cruţi de orice prădăciune duşmană şi să-l ocroteşti, păstrându-l ca pe un tezaur al tău.

Dacă însă poporul va greşi cândva faţă de tine şi pentru păcatul săvârşit vei trimite drept pedeapsă asupra lui seceta, molima ciumei sau altă plagă, încât singur să-şi dea seama că a încălcat legile sfinte, fugind după aceea în mare număr spre templu, spăşit, spre a-şi căuta scăparea – ascultă rugile lui, ca şi cum ai locui în sanctuar, îndură-te de el şi scapă-l de năpastă! Te rog să fii îndurător nu numai cu evreii căzuţi în păcat, ci chiar şi cu cel ce vine la tine de la capătul lumii sau din oricare loc, dornic să ceară sprijinul tău, dându-i ajutorul cerut. Astfel va deveni limpede pentru toţi că tu însuţi ai vrut să înalţi la noi acest templu, pentru ca nimeni să nu ne asemuiască cu cei lipsiţi de omenie, nedrepţi şi duşmănoşi cu străinii, ci că toţi primim laolaltă ocrotirea şi sprijinul, mulţumită generozităţii tale!"

4. Aşa a cuvântat Solomon şi s-a aruncat cu faţa la pământ stând într-o îndelungată rugăciune, apoi s-a ridicat şi s-a dus la jertfelnic. După ce a pus pentru ardere de tot numeroase victime, şi-a dat seama din cele mai strălucite semne că jertfele erau pe placul lui Dumnezeu. Din cer a pogorât o flacără şi, sub privirile tuturor, s-a prăvălit pe altar, răpind şi mistuind în întregime victimele. Din această vădită minune, pe care a văzut-o cu ochii lui, poporul a dedus că Dumnezeu şi-a dat consimţământul să locuiască în templu şi, cuprins de bucurie, s-a aruncat la pământ, să se închine Celui de Sus. Regele a început să-l proslăvească pe Dumnezeu şi şi-a îndemnat supuşii să facă acelaşi lucru, căci au avut dovada că Dumnezeu s-a arătat binvoitor, şi să-l roage pe El să le îndeplinească mereu propriile lor dorinţe, să le păstreze cugetul curat şi ferit de toate păcatele şi să-şi vădească îndurarea, încurajându-i să ducă o viaţă călăuzită de dreptate, cinstirea divinităţii şi respectarea legilor date de Dumnezeu prin intermediul lui Moise. Doar aşa va cunoaşte neamul evreu deplina prosperitate şi va fi mai fericit decât spiţa tuturor celorlalţi oameni. Totodată le-a amintit că avuţiile pe care le-au strâns până acum trebuie să şi le păstreze, ba chiar să le înmulţească. Să nu li se pară de ajuns că le-au dobândit prin evlavie şi dreptate, ci să aibă stăruitoarea grijă de a le asigura stabilitatea. Oamenii nu întâmpină mai mari greutăţi la strângerea unei averi, decât la menţinerea agoniselii lor şi la neînjosirea ei printr-un păcat.

5. După ce a vorbit astfel mulţimii, regele a împrăştiat adunarea, aducând mai întâi jertfe în numele său şi al tuturor evreilor: a înjunghiat, astfel, douăzeci de mii de viţei şi o sută douăzeci de mii de oi. Atunci a fost stropit pentru prima oară templul cu sângele victimelor şi toţi evreii, împreună cu soţiile şi copiii lor, s-au ospătat din belşug. Apoi, prăznuind aşa-numita Sărbătoare a Corturilor, regele a petrecut împreună cu întregul popor în ospeţe strălucite şi minunate de două ori câte şapte zile.

6. După ce s-au desfătat în această sărbătoare, fără să uite nici una din cucernicele lor îndatoriri faţă de Dumnezeu, şi şi-au luat rămas bun de la rege, s-au întors cu toţii acasă, binecuvântându-şi mai întâi cârmuitorul prin osteneala căruia ei fuseseră înzestraţi cu o minunată construcţie, şi au adresat Domnului rugi fierbinţi ca Solomon să rămână cât mai multă vreme pe tronul regal. Făcând cale întoarsă, şi-au dat frâu liber bucuriei şi veseliei, au cântat imnuri de slavă Domnului, astfel încât întregul lor drum spre casă a fost o adevărată încântare, fără să-l simtă oboseala. Cei ce aduseseră Chivotul în sanctuar şi avuseseră prilejul să-l admire măreţia şi frumuseţea interioară, luând parte la marile jertfe şi prăznuiri, s-au întors şi ei în oraşul de baştină al fiecăruia. Dar, în timpul somnului său de noapte, regele a avut un vis în care Domnul însuşi a spus că i-a auzit rugăciunea şi vrea să la templul sub pavăza lui, locuind mereu într-însul, dacă urmaşii lui şi

întregul popor vor continua să meargă pe calea dreptăţii. Dacă va urma întocmai sfaturile părintelui său, l-a asigurat că mai întâi el însuşi va urca pe culmea fericirii şi a măreţiei neasemuite şi apoi din neamul său şi din seminţia lui Iuda va fi ales mereu regele întregii ţări. Dacă însă se va depărta de legile sale sau le va da uitării şi se va închina zeilor străini, El îl va smulge din rădăcini, încât nu va mai rămâne vreo urmă din propria-i familie şi de pieire nu vor scăpa nici măcar israeliţii. Prin războaie şi mari nenorociri îi va stârpi pe aceştfa şi-i va izgoni din ţara pe care a dat-o strămunilor lor, trimiţându-i în robie pe meleaguri străine. Templul înălţat acum va fi ars şi prădat de vrăjmaşi, iar oraşul va fi dărâmat de mâinile duşmane. Nenorocirile îndurate de evrei vor ajunge de pomină şi vor fi atât de cumplite, încât cu greu vor fi crezute aievea. Când popoarele vecine, care vor rămâne înmărmurite la auzul acestor nenorociri, vor întreba din curiozitate de ce i-a urât atât de mult pe evrei Dumnezeu, care odinioară le-a dăruit cinstiri şi avuţii, atunci supravieţuitorii să le dea următorul răspuns: Drept pedeapsă pentru păcatele lor şi pentru încălcarea datinilor strămoşeşti. Că Dumnezeu i-a vorbit astfel lui Solomon în vis, avem mărturia Cărţilor sfinte.

CAPITOLUL V

1. După ce a zidit templul de-a lungul a şapte ani, cum am mai spus, Solomon a trecut la clădirea palatului său regal, pe care l-a terminat de-abia în treisprezece ani. N-a dovedit în această lucrare aceeaşi râvnă, ca în cazul templului. Făurirea lui într-un răstimp uimitor de scurt, având în vedere mărimea sanctuarului, se explică prin ajutorul lui Dumnezeu, căruia i-a şi fost închinat, el fiind cel ce l-a terminat în anii pe care i-am menţionat. Măreţia palatului nu se putea asemui cu cea a templului şi, deoarece materialele nu fuseseră strânse cu zel şi pregătite din vreme, nefiind o casă hărăzită Domnului, ci regilor, înălţarea lui a durat mai mult. Totuşi, construcţia era demnă de toată lauda şi grăitoare pentru bunăstarea ţării şi a regelui. Se cuvine să descriem, pe îndelete, cum era orânduit şi împărţit, pentru ca eventualii mei cititori să-şi facă o părere despre somptuozitatea lui.

2. Palatul era mare şi frumos, sprijinit pe numeroşi stâlpi şi destinat să primească poporul, care îşi spunea păsurile şi cerea să i se judece pricinile, fiind destul de încăpător să cuprindă mulţimea venită să i se facă dreptate. Avea lungimea de o sută de coţi, lăţimea de treizeci de coţi şi înălţimea de treizeci de coţi. Stâlpii de susţinere erau pătraţi, în întregime din lemn de cedru, în stil corintic, aidoma uşilor care aveau trei canaturi cizelate, slujind ca podoabă şi mijloc de apărare. Lângă clădirea principală, pe întreaga ei lăţime, se afla la mijloc o altă casă pătrată, lată de treizeci de coţi, stând faţă în faţă cu templul şi susţinută de coloane înalte. În interiorul ei era sala tronului magnific pe care se aşeza regele când judeca. Alături se înălţa încă o casă, hărăzită să slujească drept locuinţa reginei[1], precum şi alte încăperi pentru ospeţe sau pentru refacerea regelui după terminarea zilnicelor treburi de stat, toate fiind îmbrăcate în lemn de cedru. Aceste case erau construite din blocuri de stâncă de zece coţi, dar pereţii erau acoperiţi cu bucăţi de piatră cioplită şi costisitoare cu care sunt împodobite îndeobşte templele şi încrustate palatele regeşti de pe faţa pământului, fălindu-se cu nobleţea înfăţişării lor. Exterioarele clădirilor erau înfrumuseţate prin trei rânduri de coloane şi cu o a patra parte alcătuită din admirabile sculpturi ce întruchipau arbori şi felurite plante, pe care atârnau umbroase crengi şi frunze, toate lucrate cu atâta măiestrie, încât aveai impresia că se mişcă, ascunzând astfel piatra. Restul zidurilor până la acoperiş era acoperit cu tencuială şi cu tot felul de vopseli sau picturi. În afara acestora, Solomon a mai făurit clădiri unde putea să se dedea desfătărilor, de asemenea un foarte lung portic, situat într-un frumos loc al palatului, şi o fastuoasă sală pentru ospeţe şi petreceri, aurul strălucind pretutindeni. Aşijderea şi vasele folosite acolo: tot ceea ce întrebuinţau oaspeţii la mâncare şi băutură era numai din aur.

Nu-i cu putinţă să descrii sau să redai măreţia şi diversitatea curţii regale: câte case mari avea şi câte mai mici, ce încăperi se aflau sub pământ sau prea îndepărtate ca să le vezi; cu atât mai puţin, cele mai frumoase locuri de contemplaţie şi dumbrăvile care încântau ochii sau puneau trupurile la adăpost de arşiţă, ferindu-le de ea. Într-un cuvânt, întregul edificiu era înjghebat din piatră strălucitoare, lemn de cedru, aur şi argint. Faptul că şi acoperişul şi pereţii conţineau pietre încrustate cu aur, la fel de împodobite ca şi templul Domnului, dovedeşte acest lucru. Regele şi-a făcut şi un uriaş tron de fildeş, ca o tribună, numărând şase trepte. De fiecare parte erau câte doi lei şi tot atâţia deasupra tronului său. Pe locul unde se aşeza regale erau întruchipate nişte mâini gata să-l primească pe rege, iar spătarul aducea cu o jumătate de taur cu spinarea înclinată, deopotrivă ferecată în aur.

3. Solomon a desăvârşit aceste construcţii în douăzeci de ani, fiindcă pentru înălţarea lor a primit de la Hiram, regele Tyrului, mult aur, iar argint şi mai din belşug, precum şi lemn de cedru, chiparos şi pin. La rândul lui, l-a răsplătit cu daruri bogate pe Hiram, oferindu-i în fiecare an grâu, vin şi untdelemn, de care insula unde locuia regele ducea mereu lipsă, aşa cum am spus mai înainte. În afară de asta, i-a dăruit şi nişte cetăţi din Galileea, douăzeci la număr, situate în vecinătatea Tyrului. Când Hiram s-a dus şi le-a cercetat, darul n-a fost pe placul lui; a trimis, aşadar, soli la Solomon ca să-l spună că el n-avea nevoie de aceste cetăţi şi de atunci acest ţinut s-a numit Chabalon. Căci în lumea feniciană Chabalon înseamnă „neplăcut". Regele Tyrienilor i-a trimis aşijderea lui Solomon subtile vorbe cu tâlc şi ghicitori, rugându-l să le dezlege şi să-l explice încâlcitul lor conţinut, înzestrat cu o minte foarte ascuţită şi înţeleaptă, regele nu s-a ferit de ele şi, după ce a biruit toate dificultăţile lor şi a înţeles ce urmăreau, le-a lămurit sensul. Cei doi regi sunt menţionaţi chiar şi de Menandru, care a tradus din limba feniciană în graiul elin arhivele tyrienilor, scriind următoarele: „După moartea lui Abibalos, urmaşul tronului a fost fiul său Hiram, care a domnit treizeci şi patru de ani, trăind până la cincizeci şi trei de ani. A construit aşa-zisul Dig mare, a închinat un stâlp de aur templului lui Zeus, apoi s-a dus în muntele ce se cheamă Liban, unde sub supravegherea lui au fost tăiaţi copaci pentru acoperişul templelor. A pus să se dărâme vechile temple şi a înălţat temple noi pentru Heracles şi Astarte, cel al lui Heracles fiind clădit în luna Peritios. A întreprins o expediţie împotriva jykeilor, fiindcă nu-i mai plăteau bir, şi, după ce i-a subjugat din nou, s-a întors acasă.

În vremea aceea a trăit fiul cel mai mic al lui Abdemon, care s-a priceput să dezlege de fiecare dată dificilele ghicitori trimise de Solomon, regele Hierosolymei, lui Hiram şi să le găsească tâlcul." Ei sunt pomeniţi şi de Dios, prin următoarele cuvinte: „După moartea lui Abibalos, a domnit fiul său Hiram, care a construit un dig în partea de răsărit a oraşului şi a mărit astfel cetatea; a umplut cu pământ spaţiul care o separa de templul lui Zeus Olimpianul, situat de cealaltă parte, şi l-a unit cu oraşul, înzestrându-l cu ofrande din aur. Apoi s-a suit pe muntele Liban, unde a tăiat copaci pentru înjghebarea templelor". Dios mai adaugă că Solomon, care domnea atunci în Hierosolyma, i-a trimis nişte ghicitori, cerându-i să trimită el însuşi cimiliturile sale, cu condiţia ca primitorul neînstare să dezlege enigmele să plătească trimiţătorului o amendă usturătoare. Hiram a acceptat condiţia şi, fiindcă n-a putut să tălmăcească ghicitoarea lui Solomon, a fost nevoit să plătească drept ispaşă o sumă mare. Mai târziu, el a reuşit să găsească dezlegarea cu ajutorul lui Abdemon, bărbat tyrian, şi i-a trimis, la rândul lui, o altă ghicitoare lui Solomon. Acesta n-a reuşit s-o dezlege, aşa că a trebuit să-l dea lui Hiram o amendă substanţială. Informaţia o deţinem de la Dios.

CAPITOLUL VI

1. Când regele a văzut că zidurile Hierosolymei nu erau prevăzute cu turnuri de apărare (căci el socotea că oraşul avea nevoie de asemenea întăriturí, pe măsura numelui său), regele a trecut la faptă şi a construit deasupra meterezelor foişoare mari.

Apoi a întemeiat şi oraşe, care se numărau printre cele mai puternice din ţară, precum Asor, Magedo şi Gazară, situate în ţinutul filistenilor. Împotriva celui de-al treilea, Faraonul, regele egiptenilor, a pornit o expediţie, l-a asediat, l-a luat cu asalt şi, după măcelărirea locuitorilor săi, l-a făcut una cu pământul, dăsuindu-l apoi fiicei sale, la nunta ei cu Solomon. Regele l-a înălţat din nou, deoarece natura însăşi întărise oraşul care aducea foloase la izbucnirea războiului, fiind făcut pentru vremuri de restrişte. Nu prea departe de Gazară a construit încă două oraşe, dintre care unul se numea Betchora, iar celălalt Baleth. În afara acestora, a mai înălţat şi alte oraşe, situate în locuri hărăzite să ofere desfătări şi delicii prin aerul lor curat, prin abundenţa fructelor văratice şi bogăţia izvoarelor lor. S-a dus apoi în deşertul ce se întindea mai sus de Siria şi a întemeiat acolo un mare oraş, aflat la două zile de mers faţă de Siria superioară, la o singură zi faţă de Eufrat şi la şase zile de drumeţie până la măreţul Babilon. Ceea ce explică situarea oraşului atât de departe de meleagurile locuite ale Siriei este faptul că, dincolo de el, pământul nu mai are apă, fiind unicul loc unde se găsesc izvoare şi fântâni. Regele a înconjurat oraşul cu ziduri puternice şi l-a numit Thadamor, cum se cheamă şi azi printre sirieni, dar grecii îi spun Palmyra.

2. Cu asemenea treburi s-a îndeletnicit regele Solomon. Pentru cei ce se întreabă de ce s-au numit Faraon toţi regii Egiptului, de la Minaios, întemeietorul oraşului Memphis, care a trăit cu mult înainte de strămoşul nostru Abraham şi până la Solomon, într-un răstimp mai mare de o mie trei sute de ani, Faraoni che-mându-se şi cei ce au domnit după aceea, am găsit de cuviinţă să le înlătur neştiinţa şi să le explic adevăratul motiv. Faraon la egipteni înseamnă, de fapt, „rege". Socot că în tinereţe, regii s-au chemat altfel, dar la urcarea lor pe tron au adoptat acest nume, care în limba ţării era acordat funcţiei lor. Aşa li s-a zis şi regilor din Alexandria, care au avut mai înainte alt nume, dar după urcarea pe tron s-au chemat la fel ca primul dintre ei, Ptolemeu.

Asijderea, împăraţii romani, care la naştere s-au chemat într-un fel sau altul, şi-au luat obştescul titlu de Caesar, atribuit domniei şi demnităţii lor, renunţând cu totul la numele lor părintesc. Asta cred eu că l-a făcut pe Herodot din Halicarnas să-l numească la fel ca pe Minaios, întemeietorul Memfisului, pe cei trei sute şi treizeci de regi care au domnit în Egipt, fără să le menţioneze numele: toţi se cheamă, deopotrivă, Faraon. Dar de îndată ce s-a urcat pe tron o regină, a şi spus că se cheamă Nicaule, evident fiindcă toţi regii bărbaţi au putut purta acelaşi nume, ceea ce nu se potrivea cu o femeie, de aceea i-a şi dat numele. În cronicile poporului meu am citit că după Faraonul care a fost socrul lui Solomon, nici un rege al egiptenilor n-a mai primit acest nume şi că femeia pomenită mai înainte, care l-a vizitat pe Solomon, este denumită regină atât a Egiptului, cât şi a Etiopiei. Despre dânsa voi vorbi mai pe larg după aceea. Am menţionat aceste lucruri ca să arăt cum cronicile noastre concordă cu cele ale egiptenilor.

3. Regele Solomon s-a îndreptat apoi împotriva canaa-neenilor, neascultători, care locuiau de la muntele Liban şi până la oraşul Amathe, i-a adus sub puterea lui şi ca tribut i-a silit să-l fie slujitori la muncile de corvoadă, trimiţându-i în fiecare an lucrători pentru cultivarea ogoarelor. Nici un evreu nu făcea atunci treburi de rob (nu era nevoie ca, de vreme ce Dumnezeu strânsese atâtea popoare sub jugul lor, ei să mai fie argaţi, când puteau să-l coboare pe supuşii lor la condiţia de slujitori). Toţi preferau să fie în slujba armelor şi să meargă la câmp aduşi de caii înhămaţi la carele de lupte, decât să îndure truda de rob. Peste canaaneenii pe care i-a luat în serviciul lui, Solomon a numit cinci sute şi cincizeci de ispravnici, să aibă grijă ca toţi să

se subordoneze poruncii regelui şi să-l facă apţi şi iscusiţi în muncile pe care trebuiau să le îndeplinească în numele lui.

4. Regele a construit numeroase corăbii în limanul egiptean, într-un loc de lângă Marea Roşie, aşa-zisul Gasiongabel, situat nu departe de oraşul Aelana, al cărui nume actual este Berenice. Odinioară, acel ţinut era în stăpânirea evreilor. Chiar şi această flotă a fost înjghebată prin dărnicia lui Hiram, regele tyrienilor, şi prin sprijinul lui nepregetat. I-a pus la îndemână sute de cârmaci şi corăbieri deprinşi să cutreiere marea, pe care Solomon i-a trimis împreună cu un vistiernic de-al său să navigheze până la Sophira, care azi se numeşte Ţara Aurului (ea se află în India), ca să-l aducă preţiosul metal. După ce au strâns patru sute de talanţi de aur, ei s-au întors la regele evreu.

5. Femeia care domnea în Egipt şi în Etiopia şi năzuia după înţelepciune, remarcabilă şi în alte privinţe, a auzit despre virtutea şi chibzuinţă lui Solomon, dorinţa ei arzătoare fiind să-l vadă cu ochii ei şi zile în şir să întreţină discuţii privitoare la grijile ce-o bântuiau. Preocupată să-l cunoască personal şi nu pe calea faimei şi a zvonurilor (fiindcă cel ce se sprijină în întregime pe mărturia povestitorului îşi face îndeobşte o părere care poate fi greşită, adesea contrară adevărului), a hotărât să-l întâlnească pe Solomon cu scopul învederat de a-i pune la încercare înţelepciunea, înfăţişând lucrurile care o puneau în încurcătură, cu rugămintea de a primi cuvenitele lămuriri. Regina a venit, aşadar, la Hierosolyma, însoţită de glorie mare şi multe avuţii: în alaiul ei erau cămile încărcate cu aur, felurite mirodenii şi pietre preţioase. Regele şi-a primit vizitatoarea cu braţele deschise, şi-a plecat urechea la păsurile ei şi, cu agerimea minţii sale, i-a priceput lesne necazurile, dând răspuns subtilelor întrebări mai repede decât era de aşteptat. Regina a rămas surprinsă de înţelepciunea lui Solomon când şi-a dat seama că ea nu numai că o întrecea pe a sa, ci se situa mai presus de faima ce o înconjura. I-a admirat mai ales palatul regal, pentru frumuseţea şi măreţia lui, şi nu mai puţin iscusita orânduire a clădirilor alăturate: căci şi în acestea se întrezărea marea înţelepciune a regelui. În mod aparte au încântat-o sala denumită „Pădurea Libanului" şi strălucirea meselor zilnice, iar bogăţia mobilierului, ornamentelor şi veşmintelor purtate de slujitorii regelui, precum şi îndemânarea cu care îl slujeau, o umpleau de o uimire fără margini. N-au interesat-o în mai mică măsură nici jertfele închinate zi de zi lui Dumnezeu, asijderea grija şi râvna cu care slujeau preoţii şi leviţii. Văzând mereu aceste lucruri, regina a rămas atât de impresionată, încât n-a mai putut să se abţină şi şi-a mărturisit întreaga admiraţie. S-a dus la Solomon şi i-a arătat într-un discurs că aşteptările ei au fost întrecute în mare măsură, spunându-i următoarele:„O, rege, toate faimele larg răspândite, o dată ajunse la noi, atrag după ele o oarecare îndoială. Bogăţiile tale, pe care le ai, adică înţelepciunea şi prevederea, precum şi comorile cu care te-a înzestrat domnia, nu se dovedesc vorbe goale, iar faima nu este amăgitoare, ci rămâne în urma adevărului, căci propria-ţi fericire, văzută acum cu ochii mei, a răzbit până la mine mult ştirbită. Faima poate să ne farmece auzurile fără să înfăţişeze faptele aşa cum sunt ele, dar eu le-am văzut cu ochii mei şi le-am constatat la faţa locului. Aşa că veştile care au ajuns la urechile mele, oricât de minunate şi de neverosimile, sunt prea palide în comparaţie cu ceea ce-mi oferă privirile. Cred că au parte de fericire poporul evreu, slujitorii şi prietenii tăi, cărora le e dat să-ţi vadă zilnic chipul şi să-ţi asculte vorbele înţelepte. Lăudat fie Domnul, care îndrăgeşte atât de mult această ţară şi pe locuitorii ei, lăsând ca tu să fii regele lor!"

6. Pentru ospitalitatea cu care a primit-o, regina şi-a arătat recunoştinţa faţă de Solomon nu numai prin vorbe, ci şi-a vădit preţuirea faţă de înţelepciunea lui şi prin daruri. Astfel, i-a dat nu numai douăzeci de talanţi de aur, ci şi o sumedenie de mirodenii şi de pietre preţioase. Cică tot de la această femeie a primit în

dar rădăcina balsamilor, copăcei care cresc şi azi pe la noi. La rândul lui, Solomon i-a adus daruri multe, potrivit dorinţelor pe care şi le-a exprimat. N-a refuzat să-l dea nimic din ceea ce i-a cerut şi s-a grăbit să-l ofere de la sine orice ar fi râvnit să obţină, dovedindu-şi astfel firea generoasă. După ce a adus daruri şi Solomon i-a urmat pilda, regina egiptenilor şi a etiopienilor, despre care am vorbit mai sus, s-a întors în patria ei.

CAPITOLUL VII

1. Regele a primit atunci din aşa-numita Ţară a Aurului pietre preţioase şi lemn de pin, întrebuinţat la facerea balustradelor pentru templul Domnului şi palatul regelui şi la făurirea instrumentelor muzicale, precum chitara şi nabla, cu care leviţii îşi acompaniau imnurile lor închinate lui Dumnezeu. Ca frumuseţe şi mărime, ele le întreceau pe cele ce fuseseră aduse mai înainte sau erau folosite în zilele acelea. Nimănui n-o să-l vină să creadă că lemnul de pin de atunci este acelaşi cu cel care se cheamă astăzi aşa, primind acest nume din partea negustorilor, ca să stârnească admiraţia cumpărătorilor. Căci el semăna cu lemnul de smochin, doar că era mai alb şi mai strălucitor. Am socotit necesar să fac aceste precizări pentru ca mintea omenească să cunoască lucrurile limpede şi la momentul potrivit şi nimeni să nu se îndoiască de adevărata natură a lemnului de pin, întrebuinţat de rege.

2. Şase sute şi şaizeci şi şase de talanţi cântărea aurul primit anual de Solomon, fără să mai punem la socoteală cel pe care el însuşi îl cumpăra de la negustori şi cel oferit în dar de către căpeteniile de ţinuturi sau regii Arabiei. A întrebuinţat acest aur la făurirea a două sute de paveze, câte şase sute de sicii măsurând fiecare pavăză în parte. A mai făcut trei sute de scuturi care cântăreau trei mine de aur. Aceste scuturi le-a atârnat în sala denumită „Pădurea Libanului". Până şi pocalele folosite la banchete erau făurite cu multă măiestrie din aur şi pietre preţioase, celelalte vase fiind făcute în întregime din aur. Nimeni nu era dornic să cumpere sau să vândă argint. În aşa-numita Mare Tarsiş, Solomon avea un mare număr de corăbii prin care trimitea popoarelor de pe ţărmurile sale felurite mărfuri; în schimbul lor, regelui i se aduceau aur, argint, fildeş, robi etiopieni şi maimuţe. Pentru ca să se ducă şi să se întoarcă, corăbiile trebuiau să călătorească timp de trei ani.

3. Faima virtuţii şi înţelepciunii lui Solomon a sporit şi s-a răspândit în ţinuturile situate de jur împrejur, şi pretutindeni regii, care nu aveau prea mare încredere în vorbe, ardeau de nerăbdare să-l vadă, căutând să-l atragă bunăvoinţa prin darurile lor deosebite. Aceştia îi trimiteau vase din aur şi argint, veşminte de purpură, multe feluri de mirodenii, cai şi care, precum şi catâri pentru poveri mari, prin puterea şi frumuseţea cărqra sperau să-l mulţumească pe Solomon. Pe această cale, carele şi caii aflaţi deja în stăpânirea lui s-au înmulţit, numărul carelor crescând cu patru sute (mai înainte avusese el însuşi o mie), iar cel al cailor, cu două mii (mai înainte avusese douăzeci de mii de telegari). Caii fuseseră instruiţi să se distingă prin aspectul şi viteza lor, de aceea semenii lor nu puteau să le stea alături nici în privinţa frumuseţii, nici în cea a iuţelii, ci doar ei se dovedeau mai arătoşi decât toţi şi mai rapizi. La aceasta se adăuga şi distincţia celor care îi încălecau, tineri în floarea vârstei, cu înfăţişare plăcută şi mult mai înalţi la statură decât cei de o seamă cu ei, purtând plete lungi şi tunici de purpură tyriană. Zi de zi îşi pudrau părul cu pulbere aurie, astfel încât creştetele lor năpădite de razele soarelui revărsau strălucirea aurului. Regele i-a înzestrat cu arcuri şi arme şi, înconjurat de ei, obişnuia să iasă din oraş înveşmântat în alb şi mânându-şi singur carul. Se îndrepta spre un loc situat la două shoine distanţă de Hierosolyma, care se numea Etham, fiind bogat în grădini încântătoare şi în izvoare. Cu acest alai minunat ieşea regele la plimbare.

4. Întrucât Solomon îşi orienta suprafireasca înţelepciune şi râvnă în toate direcţiile, fiind mare iubitor de frumos, el s-a arătat grijuliu şi faţă de starea drumurilor, iar pe cele care duceau la regescul oraş Hierosolyma le-a pavat cu piatră neagră, ca să facă mai plăcută drumeţia călătorilor şi să-şi dovedească bogăţia şi măreţia puterii sale. Şi-a împărţit carele şi le-a distribuit astfel ca fiecărui oraş să-l revină un număr oarecare dintre ele, puţine fiind cele pe care le-a păstrat pentru folosul său. Pe acestea, Solomon le-a numit Oraşe-cu-care. A adus în Hierosolyma atâta argint încât putea să se la la întrecere cu pietrele şi în câmpiile Iudeei a plantat cedri, nemaintâlniţi până atunci, şi sicomori. De la negustorii egipteni cumpăra cu şase sute de drahme care cu doi cai, pe care le trimitea în dar regilor din Siria şi de dincolo de Eufrat.

5. După ce a devenit cel mai vestit rege dintre toţi regii şi cel mai îndrăgit de Dumnezeu, prin înţelepciunea şi bogăţiile lui întrecându-i pe cei ce fuseseră cârmuitorii evreilor, Solomon n-a perseverat în purtarea sa până la capăt, ci s-a înstrăinat de datinile strămoşeşti, astfel că sfârşitul lui n-a semănat cu propria-i viaţă. Pătimaşa iubire a nevestelor şi lipsa de măsură în dragoste l-au făcut să nu se mai mulţumească cu femeile localnice, ci s-a nuntit şi cu cele de alt neam: sidoniene, tyriene, ammanite şi idumeene, încălcând legea lui Moise, care interzicea căsătoriile cu străinele. De dragul nevestelor lui, a început totodată să se închine idolilor acestora. De aceea, Legiuitorul n-a privit cu ochi buni şi a avertizat că nuntirile cu femeile străine nu erau îngăduite, ca nu cumva evreii să se lase atraşi de riturile din afară şi să le părăsească pe cele străbune, de dragul cinstirii idolilor acestora, încetând să se mai închine lui Dumnezeu. Prins în ameţitorul vârtej al plăcerilor, Solomon n-a ţinut seamă de acest lucru. În afara fiicei lui Faraon, el a mai avut şapte sute de soţii şi trei sute de concubine. Patima l-a făcut să ajungă la cheremul lor şi să le adopte obiceiurile, socotind că pentru a da dovada marii sale iubiri, era necesar să treacă la credinţa din ţara lor natală. Datorită vârstei înaintate şi faptului că judecata lui era prea slabă ca să-l readucă în memorie orânduielile strămoşilor, a uitat să se mai închine Dumnezeului propriu, cinstindu-i pe idolii nevestelor sale. Solomon păcătuise şi mai înainte şi se abătuse de la litera legilor când a modelat junincile de aramă puse în jurul soclului de la ofranda adusă templului, denumită Marea de aramă, aşijderea când a făurit statuile leilor din preajma tronului său (căci nu mai avea nevoie să facă chipuri cioplite). După ce a avut în faţă frumoasa şi înălţătoarea pildă a virtuţii şi gloriei tatălui său, care au fost lăsate fiului ca răsplată a desăvârşitei devoţiuni faţă de Dumnezeu, după ce acesta i-a apărut de două ori în somn şi l-a îndemnat să meargă pe urmele paşilor părinteşti, Solomon s-a abătut de la drumul drept, moartea lui fiind lipsită de glorie. S-a ivit şi un prooroc trimis de Dumnezeu, care l-a înştiinţat că nelegiuirea lui a ieşit la iveală, spunându-i că n-o să se mai bucure mult de faptele sale. Domnia nu-i va fi răpită câtă vreme mai trăia, deoarece Domnul făgăduise să-l facă urmaşul lui David. După ce va muri, pedeapsa se va abate asupra fiului său, chiar dacă nu întregul popor i se va arăta necredincios căci zece seminţii îi vor contesta puterea şi doar celelalte două vor rămâne supuse nepotului lui David, de dragul bunicului, pe care Domnul l-a iubit, şi de dragul Hierosolymei, unde el plănuise să-l închine un jertfelnic.

6. La auzul acestor prevestiri, Solomon a fost cuprins de-o durere amarnică şi sufletul său s-a tulburat la gândul că toate lucrurile bune care îl făcuseră fericit se vor schimba în nenorociri. N-a trecut multă vreme de la aflarea veştilor aduse de prooroc până când Dumnezeu i-a scos în cale un duşman, cu numele de Ader; pricina duşmăniei acestuia decurgea din împrejurările următoare. El fusese un copil din neamul idumeenilor, care avea obârşie regească. Atunci când Ioab, comandantul oştirii lui David, a supus Idumeea şi vreme de şase luni i-a măcelărit pe toţi bărbaţii în stare să mânuiască armele, el a fost singurul care a izbutit să fugă,

ducându-se la Faraon, regele Egiptului. Acesta s-a arătat bucuros să-l găzduiască, i-a dăruit casă şi pământ care să-l asigure hrana zilnică, apoi, după ce a ajuns bărbat, i-a devenit atât de drag, încât i-a dat-o în căsătorie pe sora soţiei sale, numită Taphine. Fiul care i s-a născut a fost crescut împreună cu copiii lui Faraon. Când a aflat în Egipt de moartea lui David, cât şi de cea a lui Ioab, Ader s-a dus la Faraon, cerându-i să-l dea voie să se întoarcă în ţara lui. Faraon l-a întrebat dacă ducea lipsă de ceva, ori a suferit o nedreptate, încât avea motiv să-l părăsească. Multă vreme Ader a stăruit să-l roage adesea pe rege, dar fără nici un folos, aşa că s-a hotărât să rămână. Dar când treburile lui Solomon au început să meargă prost ca urmare a păcatelor sale pomenite mai înainte, care stârniseră mânia lui Dumnezeu, Faraon i-a permis, în sfârşit, lui Ader să se întoarcă în Idumeea. Aici a încercat zadarnic să ridice ţara împotriva lui Solomon (căci ea avea o puternică garnizoană, care ar fi înăbuşit numaidecât orice mişcare de dezrobire). De aceea, Ader s-a dus în Siria. Acolo s-a întâlnit cu un oarecare Raazar, care fugise de la stăpânul său, regele Adrazar din Sophene, şi prin jafurile sale tulbura liniştea ţării. A făcut legământ de prietenie cu această căpetenie şi, plecând cu banda lui de hoţi, a cucerit o parte a Siriei şi s-a proclamat rege. Chiar din timpul când el a făcut incursiuni în ţinuturile israeliţilor, pe care le-a prădat şi pustiit. Astfel a devenit Ader o pacoste pentru evrei.

7. Împotriva lui Solomon s-a mai ridicat şi un om din acelaşi neam cu el, Ieroboam, fiul lui Nabataeus, care, încrezător într-o proorocire primită cândva, trăgea nădejde să ajungă rege el însuşi. Rămas orfan de tată pe când era copil, fusese crescut de mama lui. Prin purtarea lui curajoasă şi nobilă, i-a atras atenţia lui Solomon, care l-a pus dregător peste lucrătorii de corvoadă atunci când zidurile din jurul Hierosolymei au fost întărite. El şi-a îndeplinit cu atâta râvnă funcţia, încât regele l-a preţuit şi lăudat, numindu-l drept răsplată căpetenia tribului lui Iosif. Cu prilejul despre care vorbim acum, tocmai când părăsea Hierosolyma, Ieroboam a întâlnit un prooroc din Silo, numit Achias. El l-a salutat, l-a dus alături de drum într-un câmp, unde nu se afla altcineva în afara lor, şi-a rupt mantia în douăsprezece bucăţi şi, poruncindu-i lui Ieroboam să la zece dintre ele, i-a zis: „Potrivit făgăduinţei pe care i-a făcut-o lui David, Dumnezeu vrea să sfârtece regatul lui Solomon şi să-l dea fiului său un trib, împreună cu cel învecinat, iar ţie să ţi le ofere pe celelalte zece, fiindcă Solomon a căzut în mare păcat, trecând cu totul de partea idolilor la care se închină nevestele sale. Acum, deoarece cunoşti motivul pentru care Domnul şi-a schimbat atitudinea faţă de Solomon, pune-te în slujba dreptăţii şi respectă legile, căci doar pentru evlavia şi credinţa ta în Dumnezeu ţi se încredinţează înalta funcţie pe care a primit-o cândva David!"

8. Tânăr înflăcărat şi pus pe fapte mari, Ieroboam n-a mai cunoscut astâmpărul după ce a auzit vorbele proorocului. De îndată ce şi-a ocupat postul, el şi-a amintit de ceea ce îi prezisese Achias şi a început să aţâţe poporul să se ridice împotriva lui Solomon şi, în urma unei răscoale, să aducă domnia în mâinile sale. Când a aflat ce anume urmăreşte şi unelteşte dregătorul său, Solomon s-a hotărât să-l prindă şi să-l omoare. Cunoscând din vreme intenţia lui, Ieroboam a fugit la Susak, regele egiptenilor, unde a rămas până la moartea lui Solomon, ca să nu păţească nici un rău, urmând ca tronul să-l revină lui. Dar Solomon s-a stins din viaţă la adânci bătrâneţi, după ce a domnit optzeci de ani şi a atins vârsta de 94 de ani, fiind înmormântat la Hierosolyma.

A fost cel mai norocos, mai bogat şi mai înţelept dintre toţi regii, cu singura vină că la bătrâneţe a greşit, lăsându-se târât în păcat de nevestele sale.

Despre aceste lucruri şi despre ponoasele pe care le-au avut de tras evreii de pe urma lor, vom mai avea ocazia să vorbim şi cu alte prilejuri.

CAPITOLUL VIII

1. După moartea lui Solomon, al cărui urmaş la tron a fost fiul său Roboam, mama lui fiind o femeie ammanită, cu numele de Nooma, căpeteniile poporului au şi trimis soli în Egipt, ca să-l cheme pe Ieroboam. El a venit în oraşul Sicima, unde sosise între timp Roboam; era dorinţa lui să se înfăţişeze singur ca rege în faţa israeliţilor adunaţi acolo. Căpeteniile, împreună cu Ieroboam, l-au rugat să le uşureze corvezile şi să fie mai clement decât părintele său. Ei au îndurat cu greu jugul lui; purtându-se mai îngăduitor, îl vor sluji cu mai mult devotament dacă se arată milostiv, în loc să-l constrângă prin frică. Roboam le-a zis că le va da răspunsul peste trei zile, ceea ce a stârnit bănuiala că nu vrea să-şi plece urechea numaidecât la cererile lor. După părerea lor, în tinereţe mintea omenească era mai înclinată spre bunătate şi omenie. Au socotit un semn bun faptul că le-a cerut un răgaz de gândire şi nu i-a respins din capul locului.

2. Convocându-i pe prietenii tatălui său, Roboam i-a întrebat ce răspuns trebuie să dea el poporului. Cum era de aşteptat din partea unor bărbaţi bine intenţionaţi, care cunoşteau îndeaproape firea mulţimii, bătrânii l-au sfătuit să se poarte prietenos cu poporul, să-l vorbească cu blândeţe şi să fie ceva mai îngăduitor decât obişnuiesc să se arate regii. Pe această cale el va câştiga favoarea mulţimii, căci, prin felul lor de a fi, supuşii nu-i iubesc decât pe regii binevoitori şi care îi tratează de la egal la egal.

Roboam a refuzat să primească sfatul lor util, dacă nu pentru orice prilej, barem pentru cel de acum, când urma să fie ales rege. Cred că Dumnezeu l-a făcut şi pe el să respingă ceea ce era în interesul lui. Roboam i-a chemat în schimb pe tinerii care fuseseră crescuţi împreună cu el, le-a înfăţişat sfatul dat de bătrâni şi le-a cerut să-l spună propria lor părere. Fiindcă nici tinereţea şi nici Dumnezeu nu le îngăduia să vadă lucrurile mai bine, ei l-au sfătuit să răspundă poporului că degetul lui mic e mai gros decât mijlocul tatălui său; dacă în timpul domniei lui Solomon, mulţimea a simţit cumva apăsarea robiei, mai greu şi mai apăsător va fi jugul pe care-l va purta de-acum înainte şi, dacă dânsul a mustrat-o cu harapnicele, el însuşi o va pedepsi cu ajutorul scorpionilor. Sfatul lor a fost pe placul regelui, care a socotit că răspunsul era mai potrivit cu demnitatea lui de suveran. A treia zi, când poporul s-a adunat să-l asculte şi toţi erau nerăbdători să audă spusele regelui, convinşi că vorbele sale vor fi blânde şi pline de omenie, în răspunsul lui Roboam a lepădat sfatul prietenilor vârstnici, adoptând părerea celor tineri. Aceasta era dorinţa lui Dumnezeu, pentru ca să se adeverească cele prezise de Achias.

3. Cuvintele lui Roboam au lovit ca o sabie în poporul care, la auzul vorbelor sale, a rămas înmărmurit, de parcă urma să fie supus caznelor. După aceea, toţi au fost cuprinşi de indignare şi, într-un singur glas, au strigat că de azi înainte nu vor să mai aibă legătură cu David şi cu urmaşii lui şi, adăugând că nu-i lasă decât templul, fiindcă fusese clădit de părintele său, l-au ameninţat pe Roboam că-l părăsesc. Ei au fost atât de furioşi şi de porniţi împotriva lui, încât atunci când regele li l-a trimis pe Adoram, căpetenia peste strânsul dărilor, ca să-l potolească pe răzvrătiţi şi să le ceară iertare dacă spusele sale au fost pline de cutezanţă tinerească şi prea aspre, aceştia nici nu l-au lăsat să cuvânteze, ci l-au omorât, aruncând pietre asupra lui. Când a văzut una ca asta, Roboam şi-a zis că pot să-l lovească şi pe el pietrele care l-au ucis pe dregătorul său şi, temându-se să nu i se întâmple vreo nenorocire, s-a urcat degrabă în carul său şi a fugit la Hierosolyma. Seminţia lui Iuda şi cea a lui Beniamin l-au ales rege pe el, dar restul poporului s-a despărţit de neamul lui David, proclamându-l rege pe Ieroboam. Roboam, fiul lui Solomon, a chemat să vină la adunare cele două triburi care îi rămăseseră credincioase şi din rândurile lor a înjghebat o oaste de o sută optzeci de mii de luptători aleşi şi s-a pregătit să pornească împotriva lui Ieroboam şi a poporului, silindu-l prin forţa armelor

să i se supună. A fost împiedicat să pornească în expediţie printr-un prooroc trimis de Dumnezeu (care i-a spus că nu se cădea să poarte război cu cei din neamul lui, mai ales că Domnul fusese cel ce hotărâse scindarea poporului), aşa că Roboam n-a mai pornit la drum. Intenţionez ca mai întâi să vorbesc despre ce a întreprins Ieroboam şi abia după aceea să înfăţişez faptele lui Roboam, regele celor două seminţii. Aceasta va fi ordinea respectată în întreaga noastră istorie.

4. Ieroboam şi-a construit atunci în oraşul Sichim un palat regal şi a locuit într-însul; s-a îngrijit apoi să-şi mai înalţe unul în oraşul numit Phanuel. Deoarece nu mai era mult până la Sărbătoarea Corturilor, şi-a zis în sinea lui: dacă poporul se va duce la Hierosolyma să se închine Domnului, prăznuirea va avea loc acolo şi poate că, ademenită de strălucirea templului şi a slujbelor divine, mulţimea se va căi, se va întoarce la regele de mai înainte şi-l va părăsi, viaţa lui fiind pusă în mare primejdie. Şi-a întocmit, aşadar, următorul plan. A făcut doi viţei şi a construit pentru ei două capişti, una în oraşul Bethel, cealaltă în Dan (situat lângă izvoarele Iordanului mic). În fiecare din sus-zisele oraşe a pus câte un viţel de aur. Ieroboam a întrunit cele zece seminţii peste care domnea şi la adunare a ţinut următorul discurs: „Bărbaţi înrudiţi prin seminţiile noastre, cred că nu vi-e străin faptul că Dumnezeu se află în orice loc şi că nu întâlneşti nici un meleag unde să nu fie de faţă, căci El ascultă pretutindeni rugile închinătorilor săi. Aşa stând lucrurile, eu nu vreau să vă silesc să străbateţi un drum lung până la oraşul potrivnic Hierosolyma, spre a îngenunchea înaintea Lui. Templul acela a fost construit tot de un om. Ca atare, am făcut şi eu doi viţei din aur, în numele lui Dumnezeu, închinându-l pe unul oraşului Bethel, iar pe celălalt oraşului Dan, pentru ca fiecare să se ducă spre cel mai apropiat de casa lui, ca să se roage Domnului. Din rândurile voastre, voi numi preoţi şi leviţi, încât să nu mai aveţi nevoie de seminţia lui Levi şi de urmaşii lui Aaron. Cel ce simte dorinţa să fie preot n-are decât să jertfească Domnului un viţel si un berbec, la fel cum a făcut şi cel dintâi preot, Aaron!" Prin aceste vorbe, Ieroboam a înşelat poporul, îndemnându-l să se lepede de credinţa strămoşească şi să-l încalce legile. Aceasta a însemnat pentru evrei începutul nenorocirilor şi pricina pentru care au fost ei biruiţi de popoare străine şi duşi în captivitate. Dar despre asta vom povesti la momentul potrivit.

5. În luna a şaptea, când avea loc sărbătoarea, Ieroboam a vrut s-o prăznuiască la Bethel, în acelaşi timp cu cele două seminţii din Hierosolyma; a înălţat, aşadar, înaintea viţelului un jertfelnic, spre care a urcat împreună cu preoţii, el însuşi fiind Mare Preot. Dar, în clipa când se pregătea, în văzul mulţimii, să pună pe jertfelnic victima pentru arderea de tot, ca trimis al Domnului a venit de la Hierosolyma un prooroc, ce se numea Jadon; s-a aşezat în mijlocul poporului şi, cu faţa spre jertfelnic, ca să fie auzit mai bine de rege, a cuvântat astfel: „Domnul îţi prevesteşte prin mine că din neamul lui David se va naşte un om, numit Iosias[3], care va jertfi deasupra ta pe preoţii mincinoşi ai vremii acesteia, arzând peste tine oasele lor de înşelători, amăgitori şi nelegiuiţi. Pentru convingerea celor de faţă că aşa vor decurge lucrurile, voi prezice semnul faptelor ce se vor petrece curând. Acest jertfelnic se va despica şi toată grăsimea victimelor aflate pe el se va scurge în ţărână!" Vorbele rostite de prooroc au stârnit mânia lui Ieroboam, care a întins mâna spre el, poruncind să fie prins. Dar mâna întinsă a înlemnit pe neaşteptate şi n-a mai putut să şi-o tragă înapoi, fiind cuprinsă de o toropeală vecină cu moartea. În scurtă vreme s-a despicat şi jertfelnicul şi tot ce se afla deasupra s-a împrăştiat, aşa cum prezisese proorocul. Când s-a convins că omul spusese adevărul şi suflul divin îi inspirase prezicerile, regele l-a implorat să intervină pe lângă Dumnezeu, să-l înzdrăvenească mâna dreaptă. Proorocul l-a rugat pe Domnul să îndeplinească dorinţa regelui. Când a văzut că mâna i-a revenit la starea ei firească, Ieroboam s-a bucurat şi l-a poftit să prânzească cu el. Jadon i-a răspuns că nu cutează să intre în casa lui, nici să mănânce pâine sau să bea apă în acest oraş, întrucât Dumnezeu însuşi îi interzisese acest

lucru. I-a spus că n-avea voie nici măcar să se întoarcă pe drumul pe care venise, la întoarcere urmând să aleagă altă cale. Regele a rămas mirat de cumpătarea proorocului dar l-a îngrijorat soarta acestuia, temându-se să nu-l pândească vreo nenorocire.

CAPITOLUL IX

1. În oraş trăia pe atunci un bătrân ticălos, fals profet, pe care Ieroboam îl preţuia nespus de mult, de vreme ce spunea numai lucruri plăcute, amăgindu-l în felul acesta. El stătea ţintuit la pat, deoarece era sleit de puteri din pricina vârstei înaintate. Când fiii săi i-au povestit despre proorocul venit de la Hierosolyma, despre semnele minunilor şi felul cum, rugându-l pe Dumnezeu, care înţepenise mâna dreaptă a lui Ieroboam, aceasta s-a îndreptat iarăşi, bătrânul s-a temut că străinul va dobândi o mai mare trecere în faţa regelui decât o avea el, bucurându-se de o deplină cinstire. A poruncit fiilor săi să pună numaidecât şaua pe asin, fiindcă voia să plece la drum. Aceştia i-au îndeplinit porunca pe loc, iar el a încălecat şi a pornit pe urmele proorocului, aflându-l pe drumeţ sub un stejar înalt şi umbros, unde se odihnea. Mai întâi l-a salutat, apoi l-a dojenit că nu trecuse pe la el să-l ceară găzduire. Când Jadon i-a răspuns că Dumnezeu îi interzisese să se lase ospătat de vreunul din locuitorii oraşului, bătrânul i-a zis: „Sunt sigur că Dumnezeu nu ţi-a interzis să iei masa la mine, căci şi eu sunt prooroc şi-l cinstesc în aceeaşi măsură. M-a trimis adineaori la tine, să te aduc oaspete în casa mea!" Jadon l-a crezut pe mincinos şi s-a întors din drum. În vreme ce stătea la masă într-o plăcută conversaţie cu gazda, Domnul i s-a arătat lui Jadon şi i-a spus că, întrucât nu s-a supus poruncii sale, îl va pedepsi aspru, arătându-i şi cum va face acest lucru. I-a spus că, la întoarcere, va întâlni pe drum un leu, care îl va ucide, aşadar nu-şi va găsi odihna veşnică în mormântul strămoşilor săi. După părerea mea, Dumnezeu a vrut să se întâmple aşa, pentru ca Ieroboam să nu se încreadă în vorbele lui Jadon, socotindu-le minciună sfruntată. Pe drumul său de întoarcere la Hierosolyma, Jadon s-a întâlnit cu un leu, care l-a smuls din şaua animalului său de povară şi l-a omorât. N-a făcut însă nici un rău asinului. S-a aşezat lângă leşul proorocului şi l-a păzit până când nişte drumeţi l-au văzut şi, reîntorşi în oraş, l-au vestit pe falsul profet. Acesta şi-a trimis fiii să aducă leşul în oraş şi l-a îngropat acolo cu mare cinste. A cerut apoi feciorilor săi ca, după ce va muri el însuşi, să-l pună în acelaşi mormânt, asigurându-i că toate prezicerile lui Jadon privitoare la oraş, jertfelnic, preoţi şi falşii profeţi, se vor adeveri cândva. După moarte nu va mai îndura injurii dacă va fi înmormântat alături de Jadon şi oasele sale vor rămâne neatinse, neputând fi deosebite de cele ale proorocului. De îndată ce a adus cuvenitele cinstirii lui Jadon şi le-a transmis fiilor săi ultima dorinţă, rău şi nelegiuit cum era, s-a dus la Ieroboam şi i-a zis: „Cum de ai rămas atât de tulburat de vorbele smintitului acela?" Când regele i-a povestit ce a păţit cu mâna lui la jertfelnic şi l-a numit pe Jadon drept un adevărat şi mare prooroc al Domnului, a început cu şiretenie şi perfidie să-l clatine convingerile, punând sub semnul îndoielii verosimilitatea faptelor în care judecata lui credea. S-a străduit să-l convingă pe rege că mâna lui a înţepenit vlăguită de oboseală, deoarece cărase jertfele, dar, după ce s-a odihnit puţin, ea şi-a revenit de la sine. Jertfelnicul s-a despicat fiindcă era proaspăt construit şi, sub povara victimelor multe şi mari, n-a mai rezistat şi a crăpat în două. Bătrânul i-a anunţat apoi că autorul minunilor prevestitoare murise sfâşiat de un leu, ceea ce dovedea că nu era un prooroc adevărat. Prin aceste vorbe l-a convins pe rege şi a atras pe calea nelegiuirii cugetul său, care se îndepărtase tot mai mult de Dumnezeu, precum şi de faptele sfinte şi drepte. Îl sfida pe Domnul şi-l batjocorea într-atât încât zi de zi căuta să-l întâmpine cu o nouă ticăloşie, mai mare şi mai respingătoare. Ceea ce am spus până acum despre Ieroboam mi se pare îndestulător.

CAPITOLUL X

1. Roboam, fiul lui Solomon, care, aşa cum am arătat mai înainte, domnea peste două seminţii, a întărit sau a construit următoarele oraşe mari: Bethleem, Etame, Thecoe, Bethsura, Socho, Odollam, Ipan, Marissa, Zipha, Adoraim, Lachis, Azeca, Saraim, Elom şi Hebron. Ele au fost înălţate mai întâi în seminţia lui Iuda. Dar el a construit apoi oraşe mari şi în seminţia lui Beniamin, le-a fortificat şi a instalat pretutindeni garnizoane şi comandanţi aparte, toate fiind înzestrate din belşug cu provizii de grâu, untdelemn şi alte mijloace de trai, precum şi cu scuturi şi suliţe pentru multe mii de războinici. La Hierosolyma s-au strâns în preajma lui Roboam preoţii şi leviţii din toate ţinuturile israeliţilor, împreună cu oamenii din popor care rămăseseră buni şi drepţi. Aceştia şi-au părăsit oraşele de baştină ca să-l poată cinsti după datină pe Dumnezeu în Hierosolyma: nu era pe placul lor să se închine zilnic viţeilor de aur, cum le cerea Ieroboam. Timp de trei ani, aceştia au sporit puterea lui Roboam. După ce se căsătorise mai înainte cu o rudă de-a lui, care i-a dăruit trei copii, el s-a însurat cu o altă rudă, numită Machane, fiica Thamarei, având-l ca părinte pe Abesalom. Aceasta i-a născut un fiu ce se chema Abias. Şi de la celelalte soţii a avut Roboam mai mulţi copii, dar cel mai mult a iubit-o pe Machane. În total, soţiile sale legitime au fost în număr de optsprezece, iar concubinele, în număr de treizeci. De la acestea s-a ales cu douăzeci şi opt de fii şi şaizeci de fete. Ca urmaş al său, l-a ales pe Abias, fiul lui Machane, căruia i-a încredinţat tezaurul şi oraşele sale întărite.

2. Cred că măreţia faptelor şi schimbarea lor în bine sunt îndeobşte pricina nenorocirilor şi nedreptăţilor omeneşti. Căci atunci când a văzut că puterea a început să-l crească tot mai mult, Roboam s-a dedat la tot felul de crime şi fărădelegi, dispreţuind cinstirea lui Dumnezeu, iar poporul n-a căutat decât să-l urmeze exemplul. Aşa se face că împreună cu moravurile regilor se pervertesc şi obiceiurile supuşilor, care, nevrând să veştejească desfrâul celor dintâi prin buna lor purtare, urmează viciile cârmuitorilor, la fel ca şi virtuţile. Dacă n-ar fi procedat aşa, s-ar fi tras concluzia că ei nu preţuiau destul faptele suveranilor lor. La fel s-a întâmplat şi cu supuşii lui Roboam, care, atunci când regele lor a început să calce fără sfială legile divine, s-au străduit să nu-şi jignească cumva cârmuitorul, rămânând ei oameni drepţi. Spre a-l pedepsi pentru fărădelegile sale, Dumnezeu l-a trimis în ţara lui pe Susac, regele egiptenilor. Faptele sale au fost atribuite, din greşeală, de Herodot lui Sesostris[1]. În al cincilea an al domniei lui Roboam, a pornit împotriva acestuia cu o oaste numeroasă. Era însoţit de o mie două sute de care de război, de şaizeci de mii de călăreţi şi de patruzeci de mii de pedestraşi. Majoritatea lor erau libieni şi etiopieni. Împreună cu ei, a năvălit în ţara evreilor, a cucerit fără luptă cetăţile întărite ale lui Roboam, lăsând garnizoane puternice în fiecare, apoi s-a îndreptat spre Hierosolyma.

3. Când Roboam şi poporul său au fost împresuraţi în oraş de oastea lui Susak, ei l-au implorat pe Dumnezeu să le dea izbânda şi izbăvirea, dar nu l-au putut îndupleca pe Domnul. Proorocul Samaeas le-a spus că Domnul le trimite vestea că-i lasă în mâinile vrăjmaşilor, aşa cum ei au părăsit slujbele lui. De îndată ce au auzit, evreii şi-au pierdut pe loc curajul şi, văzându-se fără nici o speranţă de salvare, au început să recunoască singuri că Dumnezeu îi refuza pe bună dreptate, fiindcă au păcătuit faţă de el, prin faptul că i-au încălcat poruncile şi legile. Cum i-a zărit că erau abătuţi şi se căiau de greşelile lor, Domnul le-a transmis prin proorocul său că nu vroia să-l dea pieirii, ci să-l supună egiptenilor, ca să simtă ei înşişi dacă era mai uşor să slujească unui om decât lui Dumnezeu. Susak a cucerit aşadar Hierosolyma fără luptă, fiindcă Roboam, cuprins de teamă, a deschis porţile oraşului, n-a mai rămas însă fidel pactului încheiat, ci a jefuit templul, a răpit tezaurul Domnului şi al regelui, cărând o mare cantitate de aur şi argint, fără să lase nimic în urma lui. Faraonul şi-a însuşit şi pavezele de aur şi scuturile făcute de Solomon; n-a cruţat nici tolbele de aur

luate de David de la regele Sophene şi închinate Domnului. Apoi s-a întors acasă la el. Herodot din Halicarnas menţionează această expediţie, deşi se înşală în privinţa numelui purtat de rege, spunând că suveranul a invadat ţările multor popoare şi a cucerit Siria Palestinei, subjugându-i pe toţi oamenii din această regiune, care s-au predat fără luptă. E limpede că el a vrut să menţioneze norodul nostru ca fiind capturat de egipteni. Totodată povesteşte că, în ţările pe care le-a supus, regele a ridicat columne pe care erau săpate părţile ruşinii femeieşti[2]. Roboam, regele nostru, a fost cel ce a predat oraşul, fără ca mai înainte să pună mâna pe arme. Mai departe, Herodot spune că etiopienii au deprins de la egipteni obiceiul de a-şi tăia împrejur mădularul bărbătesc. Căci şi fenicienii, şi sirienii din Palestina au învăţat de la egipteni să se taie împrejur[3]. Este cunoscut faptul că în Palestina Siriei nimeni nu se mai taie împrejur, în afara noastră. Dar în privinţa asta fiecare poate gândi cum crede de cuviinţă.

4. După retragerea lui Susak, regele Roboam şi-a înzestrat garda regală cu paveze şi scuturi făcute din aramă, la fel de numeroase ca şi cele din aur. Fiindcă nu-şi propunea să se distingă prin expediţii războinice şi strălucite isprăvi vitejeşti, cârmuirea lui a îmbinat pacea deplină cu teama de Ieroboam, cu care a trăit într-o perpetuă duşmănie. A murit la vârsta de şaptezeci şi cinci de ani, dintre care şaptesprezece ani au revenit domniei sale. A fost un bărbat semeţ şi necugetat, care a pierdut o mare parte a regatului lăsat de tatăl său, neurmând sfaturile date de prietenii acestuia. A fost îngropat la Hierosolyma în mormântul regilor. I-a urmat la tron fiul său Abias, în al optsprezecelea an al domniei lui Ieroboam asupra celor zece seminţii. Iată care a fost sfârşitul lui Roboam. Mai rămâne să vorbim despre Ieroboam şi despre felul cum şi-a încheiat şi el viaţa. Căci el nu s-a oprit şi nici n-a încetat să-l înfrunte pe Dumnezeu, ci a stăruit să înalţe jertfelnice pe înălţimile munţilor şi să numească preoţi din mijlocul poporului.

CAPITOLUL XI

1. La scurtă vreme după aceea, Domnul a lăsat să cadă meritata pedeapsă pentru fărădelegile sale asupra creştetului lui Ieroboam şi a întregii familii. Tocmai atunci s-a îmbolnăvit fiul lui, care se numea Obimes, şi Ieroboam i-a cerut soţiei sale să-şi lepede hainele şi să pună veşmântul omului de rând, spre a se duce la proorocul Achias, acest bărbat având minunatul dar de-a prezice viitorul fără greş (căci el i-a proorocit că urma să fie ales rege). I-a poruncit ca, o dată ajunsă la Achias, să se poarte ca o străină şi să-l întrebe dacă fiul ei se va lecui de boala lui. Regina şi-a schimbat veşmintele, după porunca soţului ei, apoi s-a dus în oraşul Silo, unde locuia Achias. Pe când se pregătea să intre in casa proorocului, care îşi pierduse lumina ochilor din pricina bătrâneţii, Domnul i s-a arătat acestuia şi l-a vestit nu numai că soţia lui Ieroboam se pregătea să-l viziteze, ci şi ce anume trebuia să răspundă la întrebările ei. Regina s-a dat drept o străină din pătura de jos. De îndată ce a pătruns în casă, proorocul i-a strigat: „Intră, femeia lui Ieroboam, de ce te mai ascunzi de mine? Nu poţi să-l ascunzi nimic lui Dumnezeu, care mi s-a arătat şi m-a prevenit că vei veni, învăţându-mă şi ce trebuie să-ţi spun!" Când femeia se pregătea să se întoarcă la bărbatul ei, Achias i-a spus ce anume să-l transmită acestuia: „Deşi ai fost om de rând venit din mijlocul poporenilor, te-am ridicat la rang înalt, rupând regatul de la casa lui David, ca să ţi-l dau ţie. Dar tu n-ai ţinut seamă de acest lucru, ai înlăturat cinstirea mea, ţi-ai turnat nişte idoli de aur şi te-ai închinat lor. De aceea, te voi coborî din nou şi voi nimici întregul tău neam, făcându-l să ajungă pradă câinilor şi păsărilor cerului. Din rândul israeliţilor voi înălţa un rege, ce nu va mai lăsa în viaţă pe nici unul din casa lui Ieroboam. La aspra pedeapsă va fi părtaş şi poporul, pe care îl voi azvârli din acest pământ bun, surghiunindu-l în ţinuturile de dincolo de Eufrat,

fiindcă a devenit ortacul nelegiuirii regelui şi s-a închinat zeilor făuriţi de el, în loc să mă cinstească pe mine. Dar tu, femeie, întoarce-te la bărbatul tău şi du-i veştile acestea. Feciorul îl vei găsi fără suflare: de îndată ce piciorul tău va călca în cetate, copilul se va stinge din viaţă. Întregul popor va jeli la înmormântarea lui, onorându-l cu doliul obştesc: er a fost singurul din casa lui Ieroboam la care s-a găsit un dram de bunătate!" Adânc tulburată de aceste prevestiri şi nemângâiată de apropiata moarte a fiului ei, regina a plecat repede, presărându-şi calea de întoarcere cu plânşete şi tânguiri. Veştile rele şi nenorocirea o hărţuiau fără milă, propria-i grabă dăunând fiului ei (căci cu cât se zorea mai mult, cu atât mai repede aducea sfârşitul acestuia), dar se simţea datoare faţă de bărbatul ei să-şi iuţească paşii. La sosirea ei acasă, şi-a găsit copilul fără suflare şi i-a povestit regelui tot ceea ce i-a fost dat să întâmpine.

2. Ieroboam nu s-a sinchisit de nimic, ci şi-a strâns o oaste numeroasă ca s-o ducă într-o expediţie, luptând împotriva lui Abias, fiul lui Roboam, care moştenise tronul părintelui său, domnind peste două triburi. Îl privea cu dispreţ, datorită faptului că era prea tânăr. Când a auzit de venirea lui Ieroboam, Abia nu s-a înspăimântat deloc şi, dovedind un curaj neobişnuit pentru vârsta lui, mai presus de aşteptările vrăjmaşului, el şi-a înjghebat din cele două seminţii o oaste cu care s-a dus să-l întâmpine pe Ieroboam într-un loc numit Semaron. Şi-a aşezat tabăra în preajma lui şi a făcut pregătirile de război. Trupele sale erau în număr de patru sute de mii, oastea lui Ieroboam fiind de două ori mai mare. Când taberele adverse se aflau faţă în faţă, gata să înceapă lupta, cu primejdiile ei, şi să se înfrunte deschis, Abias s-a urcat pe o înălţime şi a făcut un semn cu mâna, rugându-l pe Ieroboam şi mulţimea din jur să-l dea ascultare. De îndată ce s-a înstăpânit liniştea pretutindeni, el a ţinut următoarea cuvântare: „Ştiţi, desigur, că Dumnezeu i-a hărăzit pentru totdeauna lui David şi urmaşilor săi domnia asupra voastră. De aceea mă mir că, părăsindu-l pe tatăl meu, v-aţi înhăitat cu sluga lui, Ieroboam, iar acum veniţi să luptaţi împotriva celor pe care Dumnezeu i-a pus să domnească, ca să le răpiţi ce le-a mai rămas din moştenirea lor. Cea mai mare parte a regatului a încăput deja pe mâinile lui Ieroboam; trag. nădejdea că nu se va mai bucura de ea multă vreme. Domnul îl va pedepsi pentru păcatele pe care le-a comis, ca să pună capăt abuzurilor şi silniciilor sale, dar şi pentru faptul că v-a ademenit să-l urmaţi pilda, ca să fiţi părtaşi la aceleaşi nelegiuiri. Tatăl meu nu v-a făcut nici o nedreptate în afară de faptul că, prost sfătuit de nişte oameni răuvoitori, a rostit cuvinte neplăcute într-o adunare, iar voi l-aţi părăsit pentru mânia lui trecătoare, îndepărtându-vă astfel de Dumnezeu şi încălcând legile sale. Fie pentru neştiinţa tânărului de a vorbi în întruniri publice, fie pentru binefacerile aduse de Solomon, părintele său, frumos ar fi fost să-l treceţi cu vederea nu numai cuvintele grele adresate vouă, ci şi vârsta necoaptă şi lipsa de experienţă care l-au mânat spre o faptă grea şi odioasă. Drept este ca meritele părinţilor să scuze greşelile urmaşilor. Dar voi nu v-aţi preocupat de aşa ceva mai înainte, şi nu vă preocupaţi nici acum, când aţi urnit împotriva noastră o oaste uriaşă. Pe ce se bizuie încrederea voastră în izbândă? Pe viţeii de aur şi pe jertfelnicele clădite pe înălţimi, care sunt dovezi nu ale evlaviei, ci ale necredinţei? Pe mulţimea trupelor voastre, mai numeroase ca ale noastre, se întemeiază speranţa voastră în victorie? Ce importanţă are puterea unei oştiri uriaşe, atunci când ea duce un război nelegiuit? Căci numai pe dreptate şi evlavie se sprijină deplina certitudine a biruinţei asupra vrăjmaşilor. Or, ele sunt de partea noastră, fiindcă de la început noi am respectat legile şi l-am cinstit pe Dumnezeu, care nu poate fi plăsmuit de mâini omeneşti şi din materiale şubrede, nici de un rege nelegiuit, care îşi amăgeşte poporul, ci există prin sine însuşi, fiind începutul şi sfârşitul tuturor lucrurilor. Ca atare, vă îndemn acum să vă dezmeticiţi şi, dovedind o judecată mai înţeleaptă, să renunţaţi la război. Gândiţi-vă la datinile străbune, care v-au adus atâta fericire şi prosperitate!"

3. Acestea au fost cuvintele adresate de Abias mulţimii. În timp ce vorbea, Ieroboam a trimis pe ascuns

nişte războinici din tabăra lui care să meargă pe cărări tainice şi să-l învăluie pe Abias. Când s-au trezit în mijlocul duşmanilor înşiraţi de jur-împrejur, oştenii lui s-au înspăimântat, pierzându-şi curajul. Dar Abias i-a îmbărbătat pe ai săi şi i-a îndemnat să-şi pună nădejdea în Dumnezeu: vrăjmaşii nu puteau să-l menţină în încercuirea lor. Toţi l-au rugat deopotrivă pe Dumnezeu să-l ajute şi, în vreme ce preoţii sunau din trâmbiţe, ei s-au năpustit cu strigăte asupra potrivnicilor. Domnul a frânt curajul acestora, le-a slăbit puterea, lăsându-i să fie prididiti de oastea lui Abias. Atât de mulţi au căzut din trupele lui Ieroboam, încât nu s-a mai pomenit un asemenea masacru în războaiele grecilor, nici ale barbarilor, minunată şi strălucitoare fiind victoria obţinută de oştenii lui Abias cu sprijinul lui Dumnezeu. Ei au ucis cinci sute de mii de duşmani, au cucerit şi prădat cetăţile lor întărite: Bethel şi cu ţinutul ce-i aparţinea, aşijderea Isana cu împrejurimile sale. După această grea înfrângere, Ieroboam n-a putut să-şi mai revină câtă vreme a mai trăit Abias. N-a trecut mult de la izbânda aceasta şi el a murit, după ce a domnit doar trei ani, fiind înhumat în mormântul înaintaşilor săi. A lăsat în urma lui douăzeci şi doi de fii şi şaisprezece fiice; a avut toţi aceşti copii de la patrusprezece soţii. I-au urmat la tron Asanus şi mama lui, numită Machaia, căci era minor. În timpul domniei lui Asanus, ţara israe-liţilor s-a bucurat de zece ani paşnici.

4. Atâta am găsit cu cale să vă spun despre Abias, fiul lui Roboam şi nepotul lui Solomon. Ieroboam, rege peste zece seminţii, a murit şi el după o domnie de douăzeci şi trei de ani. I-a urmat la tron fiul său Nadab, când Asanus era în al doilea an al ocârmuirii sale. Fiul lui Ieroboam a domnit doi ani şi a fost la fel de rău şi de nelegiuit ca şi tatăl său. În aceşti doi ani, el a asediat Gabatho, oraş din ţara filistenilor, străduindu-se să-l cucerească. A pierit acolo în urma unei capcane întinse de un prieten al său, numit Basanes, fiul lui Machelus. După moartea lui Nadab, acesta i-a ocupat tronul şi a stârpit întregul neam al lui Ieroboam. S-au împlinit astfel prezicerile Domnului, căci aceia dintre rudele lui Ieroboam care fuseseră ucişi în oraş au fost sfâşiaţi de câini, cei răpuşi pe ogoare căzând pradă păsărilor cerului. Aşa şi-a primit casa lui Ieroboam pedeapsa cuvenită pentru fărădelegile şi ticăloşiile ei.

CAPITOLUL XII

1. Asanus, regele din Hierosolyma, era un om cu deprinderi foarte bune şi cu frică de Dumnezeu şi nu făcea, nici nu gândea nimic care să nu-i dovedească evlavia şi respectul legilor. În timpul domniei sale a păstrat ordinea, a smuls din rădăcină răul şi a înlăturat orice lucru necurat. Şi-a înjghebat o oaste de trei sute de mii de luptători aleşi, din seminţia lui Iuda, înarmaţi cu paveze şi lănci, precum şi două sute treizeci de mii din seminţia lui Beniamin, înzestraţi cu scuturi şi arcuri. Când a împlinit zece ani de domnie, Zaraeus, regele Etiopiei, a pornit într-o expediţie împotriva lui, în fruntea unei oştiri numeroase, alcătuită din nouă sute de mii de pedestraşi, o sută de mii de călăreţi şi trei sute de care de război. Când a ajuns cu trupele sale la Marissa (situat în seminţia lui Iuda), i-a ieşit în întâmpinare Asanus, şi-a desfăşurat oastea pentru bătălie în valea numită Saphtha, din preajma oraşului, şi, având în faţa ochilor mulţimea etiopienilor, cu glas puternic l-a rugat pe Dumnezeu să dea cât mai multe mii de duşmani pe mâna lui, spunându-i: „în nimeni altul nu-mi pun încrederea decât în tine, Doamne, Tu, care ai făcut pe cei puţini să triumfe asupra celor mulţi şi pe cei slabi asupra celor tari. Numai cu ajutorul tău îndrăznesc să lupt cu oastea lui Zaraeus!"

2. În timp ce Asanus rostea aceste cuvinte, Dumnezeu i-a arătat semnul izbânzii, iar el a pornit vitejeşte la atac, a ucis un mare număr de etiopieni şi, silindu-i pe ceilalţi s-o la la fugă, i-a urmărit până în ţinutul Gerara. După ce au pus capăt vărsării de sânge, evreii au pornit să jefuiască oraşul (căci Gerara fusese cuceri-

tă) şi tabăra duşmană, unde au pus mâna pe o uriaşă pradă de aur şi argint, cămile şi vite deprinse cu poverile şi cu păşunatul. După această strălucită victorie, obţinută cu deplinul sprijin al lui Dumnezeu, Asanus s-a îndreptat, împreună cu oastea lui, spre Hierosolyma. Nu prea departe de oraş le-a ieşit în cale un prooroc, numit Azarias, care i-a rugat să se oprească puţin şi le-a zis că Dumnezeu le-a dat această victorie deoarece s-au arătat întotdeauna drepţi şi cucernici şi în toate privinţele s-au supus voinţei Domnului. A adăugat că, atâta vreme cât vor continua aşa cum au început, Dumnezeu îi va ajuta să-şi biruie vrăjmaşii şi să ducă o viaţă fericită. Dacă însă se vor lepăda de credinţă, Domnul va face ca lucmrile să se întoarcă împotriva lor şi va veni o vreme când în întregul popor nu se va găsi un singur prooroc adevărat şi nici un preot îndrituit. Le vor fi pustiite oraşele, norodul lor va fi împrăştiat în toate colţurile pământului, ducând o viaţă de oameni pripăşiţi şi rătăcitori. De aceea, proorocul i-a îndemnat ca, atâta vreme cât dispun de răgazul necesar, să stăruie în săvârşirea faptelor bune, atrăgându-şi binecuvântarea Domnului. Când au auzit cuvintele proorocului, s-au bucurat deopotrivă regele şi poporul, care l-au asigurat că erau dornici să respecte dreptatea şi legea nu numai în viaţa obştească, ci şi în cea personală, cu întreaga lor grijă şi atenţie. Regele a trimis în întreaga ţară oameni de seamă care să supravegheze aplicarea legilor.

3. Aşa mergeau treburile lui Asanus, regele celor două seminţii. Mă întorc acum la Basanes, regele poporului israelit, care l-a ucis pe Nadab, fiul lui Ieroboam, ocupându-i tronul. El s-a stabilit în oraşul Tharsa, unde şi-a făcut reşedinţa, a domnit douăzeci şi trei de ani şi a fost mai necredincios şi mai nelegiuit decât Ieroboam şi fiul său, asuprind poporul şi disprețuindu-l pe Dumnezeu. Domnul i l-a trimis pe proorocul Iehu, spre a-l vesti că-i va stârpi familia printr-o plagă aidoma celei care s-a abătut asupra casei lui Ieroboam. Căci Basanes nu i-a răsplătit binefacerea de a deveni rege printr-o cârmuire dreaptă şi cucernică (aşa cum ar fi fost mai întâi spre binele său, mai apoi pe placul Domnului). Mai degrabă a luat ca model răutatea lui Ieroboam, al cărui suflet nelegiuit retrăieşte în el şi-şi vădeşte ticăloşia. În încheiere, Iehu i-a spus că, de vreme ce a ajuns să-l semene leit lui Ieroboam, merită să îndure o pedeapsă asemănătoare. Deşi aflase dinainte nenorocirile de care va avea parte, împreună cu neamul său, pentru fărădelegile comise de el, urmând să se răsfrângă şi asupra propriilor urmaşi, Basanes n-a pus capăt mârşăviilor până la sfârşitul vieţii, nici gând să încerce ca, prin căinţă, să-şi atragă îndurarea lui Dumnezeu. La fel ca omul momit de un premiu, care, după ce a pus ochii pe bunul altuia, se osteneşte necontenit să-l obţină, aşa şi Basanes, fără să ţină seamă de viitorul prezis de prooroc, s-a străduit să sporească numărul mişeliilor, de parcă ar fi fost fapte bune, şi să-şi târască în prăpastie neamul şi propria-i casă, adăugând zi de zi o nelegiuire la alta, ca un adevărat atlet al răului. În cele din urmă, de îndată ce şi-a adunat o nouă oaste, a pornit împotriva unui oraş nelipsit de importanţă, numit Armathon, care se afla la o depărtare de patruzeci de stadii de Hierosolyma, l-a cucerit şi l-a întărit, propunându-şi dinainte să instaleze acolo o garnizoană şi prin incursiunile sale să tulbure regatul lui Asanus.

4. Fapta întreprinsă de vrăjmaş l-a speriat pe Asanus, care, dându-şi seama câte pagube putea să aducă întregii sale ţări oastea adăpostită în Armathon, a trimis regelui din Damasc, prin intermediul solilor, aur şi argint, ca să facă cu el o alianţă, în amintirea legăturilor prieteneşti dintre părinţii amândurora. Regele a primit bucuros darurile şi a încheiat alianţa, rupând legăturile lui de prietenie cu Basanes. Apoi şi-a trimis oştenii, în frunte cu comandanţii lor, împotriva oraşelor din ţinuturile sale, ca să le atace. Trupele au pornit în marş şi fie au invadat, fie au prădat oraşele numite Abion, Dana, Abellane şi multe altele. Aflând ce se întâmplase între timp, regele israeliţilor a renunţat să mai construiască şi să întărească Armathonul şi s-a întors degrabă, ca să vină în ajutorul supuşilor săi, puşi la grea încercare. Cu materialele pregătite anume pentru întărirea Armathonului, Asanus a construit în aceeaşi regiune două cetăţi puternice: una numită Gaba,

iar alta Maspha. După aceea, Basanes n-a apucat să întreprindă vreo expediţie împotriva lui Asanus: l-a prins din urmă moartea. A fost înmormântat la Tharsa şi i-a urmat la tron fiul său Elanus. El a pierit după ce a domnit doi ani, din pricina uneltirilor lui Zamares, mai mare peste jumătate din carele de război. O dată, când Elanus se ospăta la vistiernicul lui din Orsa, Zamares şi-a convins câţiva călăreţi să-l însoţească şi să-l omoare, căci regele rămăsese fără comandanţi şi gărzile sale de corp: toţi erau ocupaţi cu asedierea Gabathei, oraş al filistenilor.

5. După ce l-a ucis mişeleşte pe Elanus, Zamares, mai-mare peste jumătate din carele de război, i-a smuls domnia şi a stârpit, de la primul până la ultimul, întregul neam al lui Basanes, aşa cum proorocise cândva Iehu. Familia lui a pierit, împărtăşind soarta casei lui Ieroboam, descrisă de mine mai înainte. Când trupele care asediaseră Gabatha au aflat ce a păţit regele şi că Zamares, ucigaşul lui, îi preluase domnia, l-au proclamat rege pe mai-marele oştirii, Amarinus. Acesta a părăsit tabăra din Gabatha, s-a dus la reşedinţa regală din Tharsa şi, asediind oraşul, l-a luat cu asalt. Când a văzut oraşul pustiit, Zamares s-a refugiat în odaia din fund a palatului şi, dându-i foc, a ars împreună cu el, după o domnie de şapte zile. Atunci poporul israeliţilor s-a împărţit în două tabere, dintre care una îl vroia rege pe Thamnaeus, iar cealaltă, pe Amarinus. Deoarece au învins cei care îl susţineau pe ultimul, Thamnaeus a fost ucis, şi rege al întregului popor a devenit Amarinus. El a urcat pe tron în al treizecelea an al domniei lui Asanus şi l-a ocupat vreme de doisprezece ani, dintre care şase i-a petrecut în oraşul Tharsa şi ceilalţi şase în oraşul Semareon, numit de greci Samaria. Amarinus însuşi i-a spus aşa, după un anume Semar, cel care i-a vândut muntele unde s-au înălţat clădirile oraşului. Între el şi regii care au domnit înaintea lui, singura deosebire constă în faptul că a fost mai hain decât aceştia. Toţi şi-au dat osteneala de a înstrăina zi de zi poporul de Dumnezeu prin statornica săvârşire a fărădelegilor. De aceea a lăsat Domnul ca unul să-l ucidă pe celălalt şi nimeni din familia lor nu le-a supravieţuit. Amarinus a şi murit în Samaria, urmaşul la tron fiind fiul său Achab.

6. De aici reiese limpede cât de mult se preocupă Dumnezeu de treburile omeneşti şi că numai cei buni îi sunt dragi, iar pe cei răi îi urăşte, sortindu-i pieirii. Din pricina nelegiuirii şi nedreptăţii lor, regii israeliţilor au pierit alături de întreaga lor familie, unul din vina celuilalt. În schimb, Asanus, regele Hierosolymei şi al celor două seminţii, a ajuns, graţie cucerniciei şi dreptăţii sale, la adânci bătrâneţi, având o moarte frumoasă, după o domnie de patruzeci şi unu de ani. Când s-a stins din viaţă, tronul a fost ocupat de fiul său, Iosaphat, zămislit de Abida. Datorită virtuţii şi evlaviei sale, toţi l-au socotit demn urmaş al străbunului său David. Despre lucrurile privitoare la acest rege vom vorbi acum.

CAPITOLUL XIII

1. În Samaria şi-a avut reşedinţa Achab, regele israeliţilor, asupra cărora a domnit vreme de douăzeci şi trei de ani. Nu s-a deosebit cu nimic de regii care au fost înaintaşii săi, decât prin faptul că s-a dedat celor mai josnice nelegiuiri. A imitat batjocurile şi jignirile aduse de aceştia lui Dumnezeu, luându-se la întrecere cu Ieroboam în privinţa mârşăviilor. Nu numai că s-a închinat viţeilor de aur întruchipaţi de acest rege, ci a născocit el însuşi alţi idoli şi mai năstruşnici. S-a căsătorit cu fiica lui Ithobal, regele Tyrului şi Sidonului, numită Iezabela, care l-a învăţat să-l venereze zeii părinteşti. Era o femeiuşcă întreprinzătoare şi atât de cutezătoare, încât a avut neruşinarea şi nesăbuinţa de a înălţa o capişte zeului pe care tyrienii îl numesc Bel, sădind în jurul lui o dumbravă cu tot felul de pomi. Apoi şi-a înzestrat zeul cu preoţi şi falşi profeţi. De multe tagme asemănătoare era înconjurat regele, care şi-a întrecut toţi premergătorii în necredinţă şi fărădelege.

2. Un prooroc din oraşul Thesbona, situat în ţinutul Galaadului, trimis de atotputernicul Dumnezeu, a venit la Achab şi i-a prevestit că Domnul nu-i va mai trimite ploaie în anii următori şi nici rouă nu va mai acoperi pământul, până ce nu se va ivi el din nou. După ce şi-a întărit vorbele printr-un jurământ, s-a îndreptat spre meleagul de miazăzi şi a sălăşluit lângă un pârâu care îi asigura apă de băut, fiindcă hrana i-o aduceau zilnic corbii. Dar când pârâul a secat din cauza secetei, Domnul i-a poruncit să plece în oraşul Sarephta, nu departe de Sidon şi Tyr (la jumătatea distanţei dintre ele): acolo va întâlni o femeie văduvă, care-l va hrăni. O dată ajuns aproape de poarta cetăţii, a văzut o femeie truditoare care aduna vreascuri. Întrucât Domnul i-a arătat că aceasta era cea care urma să-l asigure hrana, proorocul s-a apropiat de ea, i-a dat bineţe şi a rugat-o să-l dea puţină apă de băut. După ce femeia plecase să-l aducă ce a cerut, proorocul a rechemat-o, poruncindu-i să vină şi cu o bucată de pâine. Ea s-a jurat că nu mai avea în casă decât o mână de făină şi puţin untdelemn şi tocmai plecase să adune vreascuri, ca să coacă pentru fiul ei o pâine. A adăugat apoi că, după ce o mâncau, nu le mai rămânea decât să moară de foame, deoarece altceva nu mai aveau. Atunci proorocul i-a zis: „Nu te teme şi nădăjduieşte că totul va fi bine! Fă-mi mai întâi mie un dumicat de pâine şi adu-l încoace. Îţi prezic că făina din vasul tău nu va scădea şi untdelemnul din ulcior nu se va împuţina până când va da Domnul ploaie pe pământ!" Aşa i-a vorbit proorocul şi femeia a intrat în casă, făcând ceea ce îi spusese el. De atunci încolo, şi femeia, şi fiul ei, şi proorocul au avut cu ce să se îndestuleze şi nici unul n-a îndurat vreo lipsă până la încetarea secetei. Absenţa ploilor o pomeneşte şi Menandru, care, istorisind faptele lui Ithobal, scrie următoarele: „în timpul domniei sale a bântuit o mare secetă, care a durat din luna Hyperberetaios a unui an până la celălalt Hyperberataios al anului următor. După ce a înălţat rugi fierbinţi lui Dumnezeu, a urmat o ploaie cu fulgere puternice. El a întemeiat oraşele Botrys în Fenicia şi Auza în Libya." Astfel menţionează Menandru seceta din vremea lui Achab (căci pe atunci a domnit şi Ithobal asupra tyrienilor).

3. Când femeii despre care am spus mai înainte că-l hrănea pe prooroc i s-a îmbolnăvit fiul atât de rău încât nu mai sufla deloc şi părea mort, ea a început să-l bocească şi să se lovească cu palmele, a scos un vaiet dureros şi a pus nenorocirea pe seama venirii proorocului, învinuindu-se singură de păcatul ce a adus după el pieirea copilului. Proorocul i-a cerut să-şi păstreze cumpătul şi să i-l dea pe fiul ei, fiindcă îl va primi înapoi viu. După ce l-a primit, l-a dus în foişorul unde-şi avea locuinţa şi l-a pus pe patul său. I-a strigat Domnului că nu merită o asemenea răsplată femeia care îl găzduia şi îngrijea. L-a rugat apoi pe Dumnezeu să-l redea copilului viaţa. Domnul s-a milostivit de nefericita mamă şi, ca să-l dovedească că nu-i trimisese proorocul spre nenorocul ei, i-a reînviat copilul când nimeni nu se mai aştepta la aşa ceva. Mama i-a mulţumit proorocului şi a mărturisit că acum recunoaşte pe faţă faptul că el vorbea în numele Domnului.

4. La puţină vreme după aceea, proorocul s-a dus la regele Achab ca să-l vestească sosirea ploilor, îndeplinind astfel voinţa Domnului. O mare foamete bântuia atunci în întreaga ţară, încât lipsuri cumplite duceau nu numai oamenii, ci chiar şi caii şi vitele celelalte, care nu aveau ce să mai pască pe pământul secătuit de secetă. Regele l-a chemat pe mai-marele curţii, Obedias, şi i-a poruncit să se ducă până unde curgeau izvoare şi pâraie şi, dacă găsea acolo niscaiva iarbă, s-o cosească şi s-o aducă, servind drept nutreţ vitelor. Aşijderea a trimis soli pe tot cuprinsul ţării, să-l caute pe proorocul Elias, dar aceştia n-au dat de urma lui. Achab i-a cerut lui Obedias să-l însoţească. Au pornit, aşadar, la drum, împărţindu-şi între ei ţara, s-o cutreiere: unul a mers pe un drum, celălalt pe alt drum. Odinioară, când regina Iezabel hotărâse să ucidă proorocii, Obedias a apucat să ascundă o sută dintre ei în peşteri subpământene, hrănindu-i numai cu apă şi pâine. De îndată ce se despărţise de rege, Obedias l-a întâlnit pe profetul Elias şi, aflând cine era, a căzut cu

faţa la pământ înaintea lui. Proorocul i-a cerut să se ducă la rege şi să-l anunţe că el va veni acolo în curând. Drept răspuns, Obedias i-a zis: „Ce rău ţi-am făcut că mă trimiţi acum la cel care te-a căutat pe toată faţa pământului, vrând să te dea pe mâna gâdelui său? Oare nu ştii că n-a mai rămas nici un loc unde Achab să nu fi trimis un sol ca să te prindă şi să te aducă degrabă, în vederea uciderii tale? Acum mă tem – a adăugat el – că după ce Dumnezeu ţi se va fi arătat, tu vei pleca în altă parte, iar eu voi primi pedeapsa cu moartea fiindcă n-am îndeplinit porunca regelui şi n-am putut să dau de urma ta, cutreierând pământul. Te rog, aşadar, să mă scoţi din impas şi să te gândeşti la faptul că m-am străduit să-ţi arăt bunăvoinţa mea când am salvat de la pieire o sută de prooroci, toţi ceilalţi fiind căsăpiţi de Iezabela, căci eu îi hrănesc şi acum pe ascuns!" Dar proorocul i-a spus lui Obedias că poate să plece fără teamă la regele său, legându-se prin jurământ să se arate lui Achab în aceeaşi zi.

5. După ce Obedias i-a indicat regelui locul de întâlnire cu Elias, Achab a ieşit în întâmpinarea proorocului şi, plin de mânie, l-a întrebat dacă el era cel ce a adus nenorocirea asupra poporului evreu, prin seceta pe care a stârnit-o. Fără să-l linguşească deloc, acesta i-a răspuns că el şi neamul lui poartă vina tuturor nenorocirilor, fiindcă au adus în ţară zeii străini, cărora li se închină, în vreme ce l-au părăsit pe Domnul lor, singurul Dumnezeu adevărat, şi nu se mai sinchisesc de el. I-a cerut acum să plece şi să adune pe muntele Cârmei întregul popor, chemându-i pe proorocii soţiei sale, oricât de mulţi ar fi ei, precum şi pe preoţii săi din dumbrava sacră, în număr de patru sute. Atunci când pe muntele amintit mai înainte, la porunca regelui, s-au strâns toţi bărbaţii, împreună cu soţiile lor, Elias a păşit în mijlocul mulţimii şi a zis: „Cât timp veţi mai sta în cumpănă până să hotărâţi ce fel de viaţă alegeţi? Dacă credeţi că Domnul strămoşilor este adevăratul şi singurul nostru Dumnezeu, urmaţi-l pe el şi poruncile sale; dacă însă socotiţi că nu mai e bun de nimic şi găsiţi de cuviinţă să vă închinaţi zeilor străini, atunci urmaţi calea acestora!" întrucât mulţimea n-a dat nici un răspuns, Elias le-a propus să pună la încercare puterea zeilor străini şi a Domnului său, în pofida faptului că el era singur şi proorocii în număr de patru sute, primind un juncan pe care să-l înjunghie şi să-l aşeze pe lemne, fără să facă însă focul. Ceilalţi vor proceda la fel şi-şi vor chema zeii să aprindă lemnele. Din acest fapt va reieşi care este adevăratul Dumnezeu. Propunerea lui fiind acceptată, Elias a cerut ca mai întâi proorocii să-şi aleagă victima şi s-o pregătească de jertfă, invocându-şi apoi zeii. Deoarece nici rugile, nici invocaţiile n-au dat roadele aşteptate de proorocii care aduceau jertfa, Elias i-a luat în derâdere, îndemnându-i să strige mai tare la zeii lor: poate că erau plecaţi de acasă, poate că dormeau. De dimineaţă şi până la amiază s-au străduit ei în felul acesta şi, după datina lor strămoşească, se înţepau cu săbiile şi lănciile proprii. Cum a fost adus şi juncanul său pentru jertfă, Elias a poruncit celorlalţi să se tragă deoparte şi a rugat mulţimea să se apropie, stând de veghe ca nu cumva să dea el foc lemnelor pe ascuns. Când oamenii s-au apropiat, a luat douăsprezece pietre, după numărul seminţiilor poporului evreu, apoi a ridicat din ele jertfelnicul, săpând împrejurul lui un şanţ adânc. A aşezat deasupra altarului lemnele tăiate, a poruncii să se toarne peste jertfelnic cofe atât de pline cu apă de izvor încât dădeau pe din afară, şanţul împrejmuitor umplându-se astfel cu apă în întregime. După aceste pregătiri, a început să-l roage pe Dumnezeu, căruia i-a strigat să-şi arate făţiş puterea faţă de poporul său rătăcind de multă vreme pe căi greşite. În timp ce vorbea, deodată s-a pogorât focul din cer, în văzul mulţimii, a căzut pe altar şi a mistuit jertfa, împreună cu apa din jur, lăsând locul uscat.

6. Când au văzut această minune, israeliţii au căzut cu faţa la pământ şi s-au rugat Domnului unic, pe care l-au numit cel mai mare şi singurul Dumnezeu adevărat, în vreme ce pe ceilalţi i-au proclamat închipuiri

deşarte şi prosteşti ale oamenilor. I-au prins apoi pe falşii profeţi şi i-au ucis, aşa cum le-a poruncit Elias. El l-a îndemnat apoi pe rege să plece acasă, să se ospăteze bine, fără să-şi mai facă alte griji: în curând se va convinge singur că vine ploaia. Achab s-a îndepărtat, iar Elias s-a suit în vârful Carmelului, s-a aşezat pe pământ, şi-a atins genunchii cu faţa şi i-a poruncit ucenicului său să se urce pe o stâncă înaltă, având vederea spre mare, ca să-l prevină de îndată ce va vedea norii de ploaie. Dar cerul era încă senin şi curat. Ucenicul s-a dus şi s-a întors în repetate rânduri cu ştirea că nu a zărit nimic. A şaptea oară, a revenit şi i-a spus proorocului că a desluşit pe cer o pată neagră, nu mai mare decât urma unui picior omenesc. La auzul acestor vorbe, Elias şi-a trimis ucenicul la Achab, spre a-i cere să plece degrabă spre oraş, mai înainte ca norii să deschidă zăgazul ploilor. Regele s-a îndreptat numaidecât spre Iesraela. N-a trecut mult timp şi văzduhul s-a întunecat, acoperindu-se de nori, s-au dezlănţuit vânturi năprasnice şi au adus o ploaie torenţială. Purtat de duhul Domnului, proorocul a însoţit carul regelui până ce a ajuns în Iesraela, oraşul Izarei.

7. Când Iezabela, soţia lui Achab, a auzit de minunile făcute de Elias şi de căsăpirea proorocilor ei, s-a mâniat şi i-a trimis soli care să-l dea vestea că va fi ucis la rândul lui, aşa cum i-a ucis el pe profeţi. Speriat de ameninţare, Elias a fugit în oraşul Bersubee (care se află la capătul ţinutului seminţiei lui Iuda, lângă Idumeea) şi, lăsându-şi ucenicul acolo, s-a dus singur mai departe în pustiu. El îşi ruga moartea (căci, nesocotindu-se mai bun decât părinţii săi, după moartea acestora nu mai ţinea la propria lui viaţă). S-a culcat sub un copac şi a adormit. Trezit de o făptură nevăzută, când s-a sculat, a găsit în preajma lui pâine şi apă. După ce a mâncat şi a băut, hrana i-a dat puteri noi. Elias a plecat mai departe spre muntele Sinai, locul unde se zice că Moise a primit legile de la Dumnezeu. Acolo a dat peste o peşteră adâncă, a intrat şi s-a adăpostit în interiorul ei. Deodată, un glas, tăinuind pe cel căruia îi aparţinea, l-a întrebat de ce a părăsit oraşul venind aici. Elias a răspuns: fiindcă i-a ucis pe proorocii zeilor străini şi a convins poporul că nu există decât un singur Dumnezeu, cel pe care l-a cinstit de la început, iar pentru fapta lui, soţia regelui caută să-l dea pedeapsa cu moartea. Apoi, acelaşi glas i-a poruncit să iasă a doua zi sub cerul liber (aşa va afla ce anume avea de făcut). Când a părăsit peştera, la ivirea zorilor, a simţit un cutremur puternic şi a zărit un foc orbitor. S-a lăsat o linişte deplină, apoi glasul Domnului l-a îndemnat să nu se sperie de nimeni (căci nici un duşman n-o să-l facă vreun rău). După aceea, i-a poruncit să se întoarcă acasă şi să-l ungă rege peste poporul său pe Iehu, fiul lui Nemessaeus, să-l proclame rege peste sirienii din Damasc pe Azael, iar pe Elissaeus din oraşul Abela să-l facă prooroc în locul lui. Astfel, nelegiuiţii din mijlocul poporului vor fi ucişi pe de o parte de Iehu, pe de altă parte de Azael. Auzind aceste cuvinte, Elias s-a întors în ţara evreilor, unde l-a întâmpinat Elissaeus, fiul lui Saphatus, care era împreună cu alţii, având douăsprezece perechi de boi înjugaţi la pluguri. Cum a dat de el, şi-a aruncat deasupra lui mantia. Elissaeus a început numaidecât să proorocească, părăsindu-şi boii în brazdă, şi l-a urmat pe Elias. A cerut însă voie acestuia să-şi îmbrăţişeze părinţii înainte de plecare. Cu dezlegarea acestuia, şi-a luat rămas bun de la ai săi şi, cât timp a trăit Elias, l-a urmat ca ucenic şi slujitor. Aşa s-au petrecut lucrurile cu acest prooroc.

8. Un anume Nabuth din oraşul Izara avea o vie în imediata apropiere a curţii regelui. Acesta l-a rugat ca, la preţul care îi convine lui, să-l dea lui via învecinată, pentru ca, unită cu averea lui, să intre sub o singură stăpânire. Dacă nu vroia să la bani, era liber să-şi aleagă oricare din viile regale, după propriul său plac. Dar Nabuth s-a ferit să cadă la învoială cu dânsul, spunându-i că era hotărât să culeagă singur roadele viei pe care o primise moştenire de la părintele său. Împotrivirea aceasta l-a mâhnit pe rege, care s-a simţit jignit de faptul că învoiala lui n-a fost primită, refuzând să se spele şi să mănânce ceva. Soţia lui, Iezabela, l-a întrebat de ce era întristat şi n-a vrut nici să se îmbăieze, nici să se ospăteze. Regele i-a povestit cât de îndărătnic a

fost Nabuth şi cum, în pofida faptului că vorbise prieteneşte şi aproape că-şi înjosise demnitatea, fusese batjocorit pentru că propunerea nu i-a fost primită. Regina l-a îndemnat să nu mai fie aşa de abătut, ci să-şi alunge supărarea, redând trupului său obişnuitele îngrijiri zilnice. Va avea ea grijă ca Nabuth să-şi primească pedeapsa cuvenită. În numele lui Achab, a trimis fruntaşilor israeliţi scrisori prin care le cerea să introducă o zi de post şi să cheme poporul la adunare, în care să i se asigure lui Nabuth un loc de cinste (fiindcă era de neam ales). Trebuiau să găsească trei bărbaţi înzestraţi cu mult curaj ca să depună mărturie împotriva lui Nabuth, susţinând că l-a hulit pe Dumnezeu şi pe rege şi după aceea să-l bată cu pietre şi să-l înlăture dintre cei vii. Nabuth a fost într-adevăr învinuit pe nedrept, aşa cum ceruse regina în scrisoare, că-l hulise pe Dumnezeu şi pe Achab, fiind bătut cu pietre şi ucis de mulţime. Cum a primit vestea bună, Iezabela s-a şi înfăţişat regelui şi i-a spus că de acum încolo poate să-şi însuşească via lui Nabuth pe degeaba. Fără să-şi mai strunească bucuria, Achab a sărit din patul său şi s-a dus să vadă via lui Nabuth. Cuprins de mânie, Dumnezeu l-a trimis pe Elias la ogorul lui Nabuth, ca să-l întâlnească pe rege şi să-l ceară socoteală pentru că l-a ucis pe stăpânul terenului, ca să devină pe nedrept proprietarul moştenirii. Când s-a ivit Elias, regele l-a întrebat ce avea să-l spună (fiindcă-i era ruşine să fie prins asupra faptului tocmai când păcătuia). Elias i-a răspuns astfel: Chiar în locul unde leşul lui Nabuth a fost mâncat de câini, va fi vărsat sângele lui şi al soţiei sale şi întregul său neam va pieri, fiindcă a cutezat să comită mârşăvia ca, batjocorind legea, să-şi ucidă concetăţeanul. Atunci, Achab a fost cuprins de remuşcări, s-a îmbrăcat peste trup în sac şi s-a abţinut de la mâncare, recunoscându-şi vina. Ci Dumnezeu l-a iertat şi, prin intermediul proorocului, l-a vestit că pedeapsa nu-l va lovi pe el cât mai avea de trăit, fiindcă îşi regretă purtarea, ci abia în timpul domniei fiilor lui Achab, ameninţările sale se vor adeveri.

CAPITOLUL XIV

1. Pe vremea când lui Achab i s-au întâmplat aceste lucruri, fiul lui Adad, regele sirienilor şi al Damascului, a strâns toate trupele ţării sale, şi-a luat drept aliaţi treizeci şi doi de prinţi de dincolo de Eufrat şi a mărşăluit împotriva lui Achab. Fiindcă nu avea o oaste la fel de puternică, acesta n-a cutezat să-l înfrunte într-o bătălie, strângând în oraşe întărite pe toţi locuitorii ţării sale, şi a rămas el însuşi în Samaria: zidurile sale păreau atât de puternice, încât străpungerea lor părea cu neputinţă. Regele Siriei s-a îndreptat cu trupele sale spre Samaria, pe care a împresurat-o cu oastea şi a supus-o asediului, trimiţându-şi crainicul la Achab, cu cererea de a-i primi soli, spre a afla de la aceştia ce anume dorea de la el. Regele s-a arătat de acord să-l primească şi, după sosirea lor, solii i-au spus, în numele propriului suveran, că averile, copiii şi soţiile sale trebuie să fie ale lui Adad. Dacă el primeşte această condiţie şi-i îngăduie să la tot ce pofteşte, atunci el însuşi va retrage oastea din jurul oraşului şi va ridica asediul. Achab a poruncit solilor să se întoarcă la regele lor şi să-l comunice că el şi toţi ai săi sunt la dispoziţia lui Adad. După ce i-au transmis mesajul, regele şi-a trimis încă o dată solii, să-l spună lui Achab că, de vreme ce a recunoscut că toate îi aparţin, să îngăduie a doua zi pătrunderea în oraş a trimişilor săi, care să cotrobăiască palatul regal, precum şi casele prietenilor şi rudelor, permiţându-le să la cu ei ceea ce li s-a părut mai bun şi să lase ce le-a displăcut. Indignat de cea de-a doua solie a regelui sirienilor, Achab şi-a strâns poporul laolaltă şi i-a zis: că din dorinţa lui de a-şi salva supuşii şi pacea, el şi-a dat soţiile şi copiii pe mâinile duşmanului, renunţând în favoarea lui la toate avuţiile sale. Cu aceste cereri şi-a trimis sirianul prima lui solie. „Dar acum el are pretenţia să-şi trimită slujitorii să ne scotocească toate casele şi să nu mai lase nici un lucru de preţ în stăpânirea noastră. E limpede că el

urmăreşte să ne provoace la luptă, fiindcă ştie că, de dragul vostru, sunt gata să-l dau avuţiile mele, dar nu pot să dispun de ceea ce vă aparţine, pregătind în felul acesta pretextul dezlănţuirii ostilităţilor. Eu voi face însă aşa cum vreţi voi!" Poporul l-a îndemnat să nu accepte propunerile de supunere, ci să le respingă, înarmându-se de război. Achab a lăsat solii să plece, ducând regelui lor răspunsul că primeşte să îndeplinească prima cerere, ca să asigure liniştea poporului, fără să se împace cu cea de-a doua.

2. Cum a primit neplăcuta veste, Adad şi-a dat frâu liber mâniei şi i-a trimis lui Achab o a treia solie, cu ameninţarea că va înălţa în jurul oraşului un val mai înalt decât zidurile de apărare, pe care le socotea jalnice, iar pentru asta era de ajuns ca fiecare oştean să aducă un pumn de ţărână. Astfel îşi vădea regele mulţimea trupelor şi groaza pe care o răspândeau ele. Achab i-a răspuns că mândria armelor era deşartă, mai preţioasă fiind izbânda în luptă. Regele benchetuia împreună cu cei treizeci şi doi de prinţi, aliaţii lui, când s-au întors solii, şi i-au adus răspunsul. Adad a poruncit numaidecât ca în jurul oraşului să se construiască un val de pământ şi palisade şi nici o lucrare privitoare la asediu să nu fie lăsată deoparte. În timpul acestor pregătiri, Achab şi întregul său popor au fost cuprinşi de frică. Şi-au recăpătat încrederea şi au alungat teama de îndată ce a venit la ei un prooroc care le-a spus că Domnul va da pe mâna lor zecile de mii de duşmani. Când regele l-a întrebat prin cine vor obţine ei izbânda, proorocul i-a răspuns: „Prin fiii căpeteniilor de peste ţinuturi, doar că trebuie să-l conduci chiar tu, fiindcă sunt lipsiţi de experienţă!" Achab i-a chemat pe fiii căpeteniilor (numărul lor s-a ridicat la două sute treizeci şi doi) şi, când a aflat că sirienii benchetuiau şi petrecerea lor era în toi, a deschis poarta tinerilor, lăsându-i să iasă din cetate. De îndată ce iscoadele au vorbit regelui despre ei, Adad a trimis în întâmpinarea tinerilor gărzile, cu următoarea poruncă: dacă veneau să se războiască, să fie aduşi la el înlănţuiţi; dacă însă veneau cu gânduri paşnice, să fie trataţi la fel. Între timp, Achab şi-a pregătit de luptă întreaga oaste în interiorul oraşului. Fiii căpeteniilor s-au ciocnit cu gărzile, măcelărindu-i pe unii, iar pe ceilalţi i-au pus pe fugă şi i-au urmărit până în tabără. Când a văzut izbânda lor, regele israeliţilor a poruncit ca toate trupele să se năpustească asupra vrăjmaşilor. Atacaţi prin surprindere, sirienii s-au împrăştiat. Fiindcă nu se aşteptau ca oastea să năvălească în afara oraşului, atacul i-a găsit nepregătiţi şi neînarmaţi, fără armurile lor, aşa că au fugit din tabără, regele însuşi scăpând teafăr mulţumită iuţelii cailor săi. Achab i-a urmărit multă vreme pe sirieni şi i-a răpus pe mulţi dintre ei. Apoi a jefuit tabăra duşmană (care era ticsită de bogăţii, iar aurul şi argintul se găseau din belşug) şi, capturând carele de război şi caii lui Adad, s-a întors apoi în oraş. Dar proorocul l-a sfătuit pe Achab să-şi ţină trupele bine înarmate, fiindcă în anul următor regele sirienilor va porni într-o nouă expediţie împotriva lui, înfruntându-l iarăşi pe Achab.

3. Cum s-a văzut în siguranţă, împreună cu tot ce a mai putut salva din oastea lui la terminarea bătăliei, Adad s-a sfătuit cu prietenii săi, cum să pornească iarăşi un război împotriva israeliţilor. Aceştia n-au fost de părere să lupte cu ei în munţi, fiindcă acolo era mai puternic Dumnezeul lor. Domnul îi ajută să triumfe în asemenea locuri şi de aceea au ieşit israeliţii biruitori; de astă dată; potrivit spuselor lor, ei se vor dovedi cei mai tari dacă bătălia urma să se dea în vale. Apoi povaţa lor a fost ca să îngăduie prinţilor, cu care se aliase în război, să se întoarcă acasă, dar trupele să rămână în preajma lui Adad, urmând să fie înlocuiţi de propriii satrapi. Pierderile suferite de trupele sale, carele de război şi caii, trebuiau să fie acoperite de el în ţara lui. Această povaţă a fost pe placul lui Adad, care şi-a înarmat şi instruit oastea, numaidecât, aşa cum se cuvenea.

4. La sosirea primăverii, a pornit cu trupele sale împotriva israeliţilor şi, când a ajuns la un anume oraş (care se numea Apheca), şi-a aşezat tabăra într-o câmpie întinsă. Achab şi-a adus oastea în întâmpinarea lui, punându-şi tabăra în imediata apropiere, în comparaţie cu trupele vrăjmaşilor, oastea lui era mai puţin numeroasă. Proorocul a venit din nou la el şi i-a spus lui Achab că Dumnezeu îi va dărui victorie ca să

dovedească faptul că, în pofida părerii sirienilor, puterea lui nu era mai mică în câmpie, decât la munte. Vreme de şapte zile, ambele oşti au stat liniştite faţă în faţă. În ultima din aceste zile, la ivirea zorilor, duşmanul s-a aşezat în ordine de bătaie. Achab şi-a înarmat, la rândul lui, trupele. Taberele s-au ciocnit, s-a dezlănţuit o luptă crâncenă şi ostile duşmane au rupt-o la fugă, suferind grele pierderi în timpul hărţuirii lor. Cei mai mulţi au fost răpuşi de roţile carelor de război sau de tovarăşii lor de luptă, puţini fiind cei ce şi-au găsit scăparea la Apheca, aflată în stăpânirea lor. Chiar şi acolo au pierit douăzeci şi şapte de mii de oameni, zidul de apărare prăbuşindu-se peste ei. În afara acestora, au mai căzut pe câmpul de luptă o sută de mii de oşteni. Adad, regele sirienilor, a fugit împreună cu slujitorii lui cei mai credincioşi şi s-a ascuns într-o cămară subpământeană. Însoţitorii lui i-au spus că regii israeliţilor erau mărinimoşi şi îndurători şi trăgeau nădejdea să obţină graţierea lor de către Achab, dacă îl vor implora cu solemnitate. Au cerut voie lui Adad să plece, şi el le-a dat dezlegarea pe loc. Slujitorii şi-au încins saci peste coapsele lor, şi-au înfăşurat frânghii în jurul capului (după străvechea datină a sirienilor atunci când cereau îndurare) şi s-au dus la Achab, rugându-l să cruţe viaţa lui Adad: pentru această faptă bună, ei îi vor păstra o veşnică recunoştinţă. Regele le-a spus că-l hiritiseşte pentru faptul că a scăpat teafăr şi n-a păţit nici un necaz în bătălie, făgăduind să-l primească cu cinste şi prietenie, ca şi cum ar fi fratele său. După ce au obţinut de la el jurământul că lui Adad nu i se va întâmpla vreo neplăcere când îşi va face apariţia, slujitorii l-au scos pe rege din casa unde stătea ascuns, aducându-l până la Achab într-un car. El s-a prosternat înaintea acestuia. Achab i-a întins mâna dreaptă, l-a urcat în carul său, l-a îmbrăţişat şi i-a cerut să-şi recapete calmul, căci nu-l pândea nici un rău. Adad i-a mulţumit lui Achab şi a promis că nu va da uitării, cât timp va mai trăi, binele pe care i l-a făcut. Apoi a făgăduit că va restitui israeliţilor oraşele pe care regii de dinaintea lui le-au cucerit şi că drumul către Damasc va fi deschis pentru Achab, la fel cum a fost Samaria la îndemâna părinţilor săi. Legământul l-au pecetluit amândoi printr-un jurământ şi, oferindu-i multe daruri lui Adad, Achab l-a lăsat să se întoarcă în regatul lui. Aşa s-a încheiat războiul lui Adad, regele sirienilor, împotriva lui Achab şi a israeliţilor.

5. A venit atunci proorocul numit Michaeas la un israelit, şi i-a cerut să-l lovească la cap: aceasta era dorinţa lui Dumnezeu. Fiindcă acela nu s-a îndurat să o facă, proorocul i-a prezis că va fi sfâşiat de un leu, deoarece nu l-a ascultat pe Dumnezeu. Aşa s-a întâmplat cu omul acela şi proorocul a adresat altuia aceeaşi rugăminte. După ce omul l-a lovit zdravăn, rănindu-l la cap, iar el şi-a oblojit creştetul, proorocul s-a dus la rege şi i-a spus că se luase la harţă şi că fusese însărcinat de comandantul său să păzească un prizonier. Deoarece acesta a fugit, el s-a temut să nu fie executat de comandantul său: întrucât lăsase prizonierul să scape, pedeapsa cu moartea era ceea ce i se cuvenea. Când Achab i-a zis că-şi merită pe drept osânda, proorocul şi-a scos legătura din creştet, astfel ca regele să-şi dea seama că era Michaeas. El a recurs la acest şiretlic pentru ca să se slujească de vorbele lui Achab. Ca atare, i-a spus următoarele: „Fiindcă ai dat drumul din mâinile tale, nepedepsit, unui om blestemat de Dumnezeu, Domnul te va pedepsi făcând ca tu să pieri prin mâna lui Adad şi poporul tău să fie răpus de oastea lui!" Mânios din cale-afara pe prooroc, Achab a poruncit ca el să fie zvârlit în închisoare. S-a întors la palatul său, foarte tulburat de cuvintele lui Michaeas.

CAPITOLUL XV

1. Aşa îi mergeau treburile lui Achab. Acum mă întorc la Iosaphat, regele Hierosolymei. Acesta şi-a mărit regatul prin aducerea trupelor proprii nu numai în cetăţile popoarelor subjugate, ci a instalat garnizoane şi în oraşele seminţiei lui Efraim, care fuseseră cucerite de bunicul său, Abia, de la Ieroboam, rege peste zece

triburi. Dumnezeu s-a arătat binevoitor şi milostiv, fiindcă a fost drept şi cucernic şi a căutat să facă în fiecare zi numai lucruri pe placul Domnului. Toţi regii din jurul lui îl onorau prin darurile lor, astfel că el şi-a agonisit o mare bogăţie şi o glorie strălucitoare.

2. În al treilea an al domniei sale, Iosaphat i-a chemat la el pe fruntaşii regiunilor, împreună cu preoţii, şi le-a poruncit să cutreiere ţara, spre a întreba din oraş în oraş, întregul său popor, despre legile lui Moise, învaţându-l să le urmeze şi, cu multă râvnă, să-l cinstească pe Dumnezeu. Toată mulţimea a fost atât de bucuroasă încât nu avea altă preocupare şi nu îndrăgea altceva decât supunerea faţă de legi. Vecinii lui Iosaphat au continuat să-l respecte şi au păstrat legăturile de pace. Filistenii îi plăteau un anumit tribut, iar arabii îi trimiteau an de an câte trei sute şaizeci de miei şi tot atâţia iezi. A luat măsuri de apărare a marilor oraşe, pe altele le-a întărit deopotrivă, trupele şi le-a pregătit şi înarmat in vederea confruntării cu duşmanul. Din partea seminţiei lui Iuda, oastea lui primea trei sute de mii de ostaşi aleşi, căpetenia lor fiind Ednaeus. Două sute de mii de oşteni avea în subordinea lui Ioannes, care era comandant şi peste două sute de mii de pedestraşi-arcaşi din seminţia lui Beniamin. Altă căpetenie, numita Ochobatus, dispunea de o sută şi optsprezece mii de oşteni înzestraţi cu armament greu, supuşi regelui, în afară de garnizoanele din locurile întărite.

3. Pe fiul lui, Ioram, l-a căsătorit cu Gotholia, fiica lui Achab, rege peste zece seminţii. Când s-a dus, curând după aceea, în Samaria, Iosaphat a fost bine primit de Achab, care i-a ospătat din belşug pe însoţitorii lui, oferindu-le pâine, vin şi carne, apoi l-a rugat să încheie alianţă cu el împotriva regelui sirienilor, ca să recucerească de la el oraşul Aramatha din ţinutul Galadena, răpit cândva tatălui său. Iosaphat i-a promis sprijinul său (oastea lui nefiind mai mică decât a celuilalt) şi şi-a chemat trupele din Hierosolyma la Samaria. Amândoi regii au ieşit în afara oraşului şi, după ce s-au aşezat pe un tron propriu, fiecare a plătit solda oştenilor săi. Între timp, Iosaphat a poruncit să fie chemaţi nişte prooroci, spre a fi întrebaţi dacă expediţia împotriva sirienilor se va desfăşura sub auspicii favorabile. Vreme de trei ani, Achab trăise în pace cu sirienii, din ziua când el îi lăsase să plece din captivitate.

4. Achab şi-a chemat proorocii, în număr de patru sute, şi le-a cerut să-l întrebe pe Dumnezeu dacă oastea lui va obţine victoria asupra lui Adad, cucerind oraşul pentru care porneşte acest război. Deoarece proorocii l-au sfătuit să întreprindă această expediţie (căci el îi va birui pe sirieni ca şi mai înainte, luându-i prizonieri), Iosaphat a bănuit că aceştia erau nişte falşi profeţi şi l-a întrebat pe Achab dacă nu avea la îndemână şi un prooroc al lui Dumnezeu, de la care să afle viitorul cu deplină siguran-ţă. Achab i-a răspuns că mai avea unul singur, pe care el îl ura, fiindcă îi prezisese că va fi înfrânt de regele sirienilor şi ucis. De aceea îl şi ţinea acum închis în temniţă: se numea Michaeas, fiul lui Jembleus. Fiindcă Iosaphat a stăruit pe lângă el să-l aducă, Achab şi-a trimis famenul să-l aducă pe Michaeas. Pe drum, famenul i-a spus că toţi ceilalţi prooroci au prezis victoria regelui. Michaeas l-a asigurat că nu-şi putea permite să atribuie Domnului minciuni, ci va spune ceea ce i-a destăinuit Dumnezeu despre soarta regelui. Când a ajuns la Achab, acesta l-a implorat să dea glas adevărului. Proorocul i-a zis că Dumnezeu i-a arătat pe israeliţi cum fugeau urmăriţi de sirieni, risipindu-se prin munţi, la fel ca turmele care nu mai aveau păstori. A mai adăugat că Domnul vroia să-l facă să înţeleagă că toţi vor scăpa teferi, el fiind singurul care va cădea în bătălie. Ca urmare a vorbelor rostite de Michaeas, Achab i-a grăit lui Iosaphat astfel: „Oare n-am spus eu puţin mai înainte că omul ăsta îmi vrea răul şi că prooroceşte mereu împotriva mea?" Michaeas i-a răspuns că datoria lui era să dea ascultare tuturor cuvintelor Domnului, falşii profeţi fiind cei ce-l îndeamnă să plece la război, cu speranţa izbânzii, chiar dacă îl aşteaptă moartea pe câmpul de luptă. Regele a căzut pe gânduri, dar Sedechias, unul dintre falşii profeţi, a venit şi l-a îndemnat să nu ţină seamă de Michaeas, căci nimic din ceea ce spune nu-i

adevărat. Ca dovadă în sprijinul său l-a luat pe proorocul Elias, care, oricum, putea să prezică viitorul mai bine decât Michaeas. El a zis: „Acela ţi-a proorocit că în via lui Nabuth, din preajma oraşului Izara, câinii îţi vor linge sângele regesc, aşa cum au lins sângele lui Nabuth, care a fost lovit cu pietre de poporul aţâţat de tine. E limpede că Michaeas ăsta minte, căci cutează să-l contrazică pe un prooroc mai bun decât el, susţinând că vei muri în următoarele trei zile! Să dea dovada că e un prooroc adevărat şi că suflul divin sălăşluieşte într-însul! N-are decât să-mi înţepenească braţul cu care îl voi lovi peste obraz, aşa cum Jadon a înţepenit braţul drept al regelui Ieroboam, atunci când acesta a vrut să-l prindă. Sunt convins că ai auzit de această întâmplare!" Deoarece Sedechias l-a lovit pe Michaeas fără să păţească nimic, Achab s-a lecuit de teamă, pornind vitejeşte cu trupele sale împotriva sirienilor. Biruitoare a ieşit, după cum cred eu, soarta, care l-a făcut să aibă mai multă încredere în falşii profeţi decât în cel adevărat, pentru ca ursita lui să se îndeplinească fără ocol. Sedechias şi-a făcut nişte coarne de fier Şi i-a explicat lui Achab că Dumnezeu i-a prezis prin ele nimicirea Siriei. Când însă Michaeas a proorocit că peste puţine zile Sedechias va fugi din cămară în cămară, căutându-şi o ascunzătoare, spre a scăpa de pedeapsa cuvenită pentru mincinoasa-i profeţie, regele a poruncit ca el să fie dus lui Achamon, căpetenia oraşului lui, ca să fie zvârlit în temniţă, unde să nu i se mai dea nimic altceva în afară de pâine şi apă.

5. Aşadar, Achab şi Iosaphat, regele Hierosolymei, au pornit cu trupele lor, mărşăluind spre Aramatha, în ţinutul Galaadului. Cum a aflat de această expediţie, regele sirienilor a venit cu oastea în întâmpinarea lor, aşezându-şi tabăra nu departe de Aramatha. Achab şi Iosaphat s-au înţeles ca primul să-şi scoată straiele regeşti şi regele Hierosolymei să poarte în timpul luptei veşmintele lui Achab, ca să zădărnicească născocirea lui Michaeas. Soarta l-a găsit însă şi fără însemnele sale. Căci Adad, regele sirienilor, poruncise căpeteniilor sale să nu ucidă pe nimeni în afară de regele israeliţilor. La începutul bătăliei, sirienii l-au văzut pe Iosaphat, care stătea în faţa oştirii, şi, convinşi că ele era Achab, s-au năpustit asupra lui. L-au înconjurat, dar, după ce s-au apropiat, şi-au dat seama că nu era el Achab, aşa că toţi au dat înapoi. Deşi lupta a durat de la răsăritul soarelui şi până seara, având victoria de partea lor, sirienii n-au ucis pe nimeni, aşa cum le poruncise regele lor. Au căutat să-l omoare doar pe Achab, fără să-l găsească nicăieri. Un paj al regelui Adad, numit Aman, şi-a încordat arcul împotriva duşmanului, săgeata lui pătrunzându-i prin încheietura armurii, până în plămân. Achab a căutat să ascundă trupelor sale nenorocirea care îl lovise, de teamă că aceştia o vor lua la fugă. Apoi a poruncit vizitiului său să retragă cariil şi să-l scoată din luptă, fiindcă fusese grav rănit. În pofida suferinţei sale cumplite, regele a rămas în carul de război până la asfinţitul soarelui, când şi-a pierdut cunoştinţa şi a murit.

6. La sosirea nopţii, oastea siriană s-a retras în tabăra ei, dar, aflând de la un crainic vestea morţii lui Achab, ea s-a întors acasă. Leşul lui Achab a fost dus la Samaria, unde a fost înmormântat. Când a fost spălat la un izvor din Izara carul său (care era stropit de sângele regelui), s-a adeverit prezicerea lui Elias. Căci au venit câinii şi i-au lins sângele şi după aceea a rămas obiceiul ca acolo să se scalde curtezanele. Regele a murit în Ramathon, aşa cum proorocise Michaeas. Întrucât lui Achab i s-au întâmplat întocmai cele prezise de cei doi profeţi, se cuvine, aşadar, să recunoaştem măreţia lui Dumnezeu şi să-l înconjurăm pretutindeni cu întreaga noastră cinstire şi veneraţie. Să avem grijă ca plăcerea şi voinţa proprie să nu ne pară mai demne de încredere decât adevărul însuşi şi să socotim că nimic nu ne slujeşte mai mult decât prezicerile şi cunoaşterea de către oameni a viitorului lor, fiindcă astfel aflăm care este voinţa Domnului şi de ce trebuie să ne ferim mai mult. Din ceea ce a păţit acest rege, se cuvine să deducem forţa destinului, căci chiar dacă îl ştim

dinainte, nu putem scăpa de el: în sufletele omeneşti se furişează dulcea speranţă – până ce le ademeneşte acolo unde dau de nenoroc. În sinea lui, Achab s-a înşelat în privinţa ursitei sale, şi astfel şi-a pierdut viaţa, fiindcă nu s-a încrezut în prezicerea sfârşitului său, acordând mai mult credit dorinţelor proprii. La tron i-a urmat fiul său, Ochozias.

CARTEA A IX-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A IX-A

1. Cum Ioram, fiul lui Achab, i-a învins în război pe moabiţi.

2. Cum omonimul său, Ioram, regale Hierosolymei, a luat puterea asupra întregului regat, omorându-şi fraţii şi pe toţi prietenii tatălui său.

3. Cum Idumeea l-a părăsit şi arabii s-au războit cu el, şi cum i-a pierit oastea, împreună cu toţi fiii săi, cu excepţia unuia singur, care era copil, şi după aceea, ducând o viaţă nelegiuită, a murit în chip jalnic.

4. Expediţia regilor din Siria şi Damasc împotriva lui Ioram, regele israeliţilor; cum Ioram, asediat în Samaria, a scăpat ca prin minune de primejdie.

5. Cum Ioram, împreună cu întreaga lui familie, şi Ochozias, regele Hierosolymei, au fost ucişi de Iehu, căpetenia călăreţilor.

6. Cum, după moartea lui, a domnit peste israeliţi Iehu, avându-şi reşedinţa în Samaria, la fel ca şi fiii lui până în cea de-a patra spiţă.

7. Cum o femeie cu numele de Gotholia a domnit cinci ani în Hierosolyma şi cum Iodaus, Marele Preot, a ucis-o, făcându-l rege pe Ioas, fiul lui Ochozias.

8. Expediţia lui Azael, regele Damascului, împotriva israeliţilor. Ce pagube mari a adus ţării lor şi oraşului Samaria, cum s-a dus curând după aceea la Hierosolyma, silindu-l pe regele oraşului să-l dea o sumă mare de bani, după care s-a întors la Damasc.

9. Cum Amasias, regele din Ierusalim, a întreprins o expediţie împotriva idumeenilor şi amaleciţilor.

10. Cum acelaşi, pornind războiul împotriva lui Ioas, regele israeliţilor, a fost capturat într-o bătălie şi, după ce a plătit o mare răscumpărare, a fost lăsat să plece iar în regatul său. Cum fiul său Ozias a subjugat popoarele învecinate.

11. Ieroboam, regele israeliţilor, a pornit într-o expediţie în Siria, de unde s-a întors biruitor.

12. Cum regele asirienilor, venit cu o oaste împotriva Samariei, a stors o mare sumă de la regele Phakeas, revenind apoi în ţara lui.

13. Cum Arases, regele din Damasc, a pornit cu oastea lui împotriva Hierosolymei şi l-a încolţit pe regele Achaz atât de rău, încât acesta a trimis daruri bogate regelui Asiriei, convingându-l să asedieze Damascul.

14. Cum regele asirienilor a cucerit Damascul şi l-a omorât pe regele său, strămutându-i poporul în Media, şi a colonizat Damascul cu alte neamuri.

15. Cum Şalmanasar, regele asirienilor, şi-a ridicat armele împotriva Samariei şi, după un asediu de cinci ani, l-a ucis pe, regele acestuia, Oseas. Cum a surghiunit cele zece seminţii ale israeliţilor în Media şi a mutat în locul lor neamul cuthaeilor, adus din Persia, cărora grecii le zic samariteni.

Cartea aceasta cuprinde un interval de o sută cincizeci de ani.

CAPITOLUL I

1. Întorcându-se acasă după ce-l ajutase pe Achab, regele israeliţilor, în războiul împotriva lui Adad,

regele sirienilor, despre care am vorbit mai înainte, Iosaphat, regele Hierosolymei, a fost întâmpinat de profetul Iehu şi mustrat pentru că legase prietenie cu Achab, un om necredincios şi nelegiuit. I-a spus că, nemulţumit de fapta lui, Dumnezeu, cu toate că păcătuise faţă de el, l-a smuls din mâinile duşmanilor, fiindcă avea o fire bună şi evlavioasă. De aceea, regele i-a mulţumit şi a adus jertfe Domnului. Apoi a început să cutreiere toate ţinuturile de sub stăpânirea lui, ca să-şi instruiască poporul în legile date de Dumnezeu, prin intermediul lui Moise, precum şi în cinstirea Domnului. Regele a aşezat în fiecare cetate judecători, pe care i-a îndemnat să dea numai sentinţe corecte poporului şi să nu mai urmărească decât dreptatea, fără să se lase influenţaţi nici de daruri, nici de situaţia celor ce deţineau puterea prin bogăţia şi obârşia lor nobilă. Ei trebuiau să împartă dreptatea tuturor în mod egal, ţinând seama de faptul că Dumnezeu vede orice, chiar şi faptele ce se petrec în taină. După ce a propovăduit acest lucru în oricare cetate din amândouă seminţiile, s-a întors la Hierosolyma. Şi în acest oraş a pus judecători din rândul preoţilor, locuitorilor şi fruntaşilor poporului, pe care i-a sfătuit să se dovedească oneşti şi drepţi în toate procesele lor. Dacă însă pricini mai grele din alte oraşe vor fi supuse dezbaterilor lor, ei sunt datori să caute cu şi mai mare râvnă sentinţa dreaptă, fiindcă se cuvenea ca judecăţile să fie cât mai cinstite şi mai juste, în oraşul în care se află templul Domnului şi reşedinţa regelui. Drept căpetenii ale judecătorilor, regele i-a numit pe arhiereii Amasias şi Zabadias, amândoi din seminţia lui Iuda. Astfel a orânduit Iosaphat toate lucrurile.

2. În vremea aceea, moabiţii şi ammaniţii, împreună cu o ceată de arabi, i-au declarat război lui Iosaphat şi şi-au aşezat tabăra lângă Lacul Asfaltitis în Engaddi, distanţa dintre oraş şi Hierosolyma fiind la trei sute de stadii. Acolo creşteau palmieri frumoşi şi copăcei ce produceau balsam. Când a auzit că trecuseră dincolo de lac şi se pregăteau să intre în ţara lui, Iosaphat s-a înfricoşat, a adunat poporul din Hierosolyma în pridvorul templului şi, stând în faţa sanctuarului, i-a cerut Domnului să-l dea puterea şi tăria de a înfrunta vrăjmaşul ce venea împotriva lui (căci l-au rugat şi cei care au zidit acest templu, să apere oraşul şi să-l alunge pe cei ce cutezau să-l atace); acum, adversarul venea cu intenţia de a-i răpi ţara ce i-a fost încredinţată de El. Aşa îl implora regele în lacrimi, alături de întregul popor, împreună cu soţiile şi copiii. Atunci, un prooroc numit Iaziel a păşit în mijlocul adunării, şi-a ridicat glasul şi le-a spus regelui şi poporului că Dumnezeu le-a ascultat rugile, făgăduind să lupte şi El împotriva duşmanului lor. I-a poruncit regelui ca în ziua următoare, însoţit de oastea lui, să pornească împotriva năvălitorilor. Va da de ei la coasta dintre Hierosolyma şi Engaddi, numită Coama. Dar nu trebuie să intre numaidecât în luptă, ci doar să stea şi să privească cum Dumnezeu se răfuia cu străinii. După ce proorocul a rostit aceste vorbe, regele, împreună cu poporul, s-au plecat cu faţa la pământ şi i-au adus mulţumiri Domnului şi închinăciuni, în vreme ce leviţii îi înălţau imnuri de slavă, acompaniaţi de instrumentele lor.

3. Dis-de-dimineaţă, Iosaphat a mărşăluit până în pustiul situat mai jos de oraşul Thecoa şi i-a spus mulţimii că trebuia să aibă încredere în cuvintele proorocului şi nu se cuvenea să pornească la luptă, ci să-l pună în prima linie pe preoţi cu trâmbiţele lor, precum şi pe leviţi şi pe cântăreţi, aducând mulţumiri Domnului, ca şi cum ţara ar fi scăpat deja de duşmani. Sfatul regelui a fost pe placul tuturora, aşa că a fost transpus în faptă. Dumnezeu le-a inspirat ammaniţilor frică şi consternare. Luându-i pe ceilalţi drept duşmani, s-au omorât între ei, astfel că nimeni din oastea puternică n-a scăpat teafăr. Când şi-a aruncat privirea în valea unde vrăjmaşii îşi făcuseră tabăra şi a văzut-o năpădită de leşuri, Iosaphat a fost tare bucuros de ajutorul neaşteptat al lui Dumnezeu, care le oferise victoria fără să-şi dea nici o osteneală, îngăduind oştenilor săi să pătrundă în tabăra duşmană, să despoaie leşurile. După ce au prădat vreme de trei zile, luptătorii au fost sleiţi

de puteri (atât de mare era numărul celor uciși). În a patra zi, poporul întreg s-a adunat într-un loc scobit și râpos și au adus laude Domnului și tocmai de aceea meleagul a fost denumit Valea Binecuvântării.

4. De îndată ce și-a readus oastea în Hierosolyma, regele a petrecut mai multe zile în ospețe și jertfe. După aceea, vestea înfrângerii vrăjmașilor a ajuns până la popoarele străine, care s-au înfricoșat toate de Iosaphat, deoarece au recunoscut că Dumnezeu era statornicul lui ajutor. De atunci încolo, Iosaphat a dus o viață înconjurată de o mare glorie, pe care o datora cucerniciei sale față de Dumnezeu. A întreținut legături prietenești și cu fiul lui Achab, regele israeliților, și a încheiat cu el legământul că vor înjgheba împreună corăbii care să plutească până la porturile din Pont și Tracia. Din pricina faptului că erau prea mari, corăbiile au pierit; de aceea, n-a mai construit alte nave. Astfel s-a purtat Iosaphat, regele Hierosolymei.

CAPITOLUL II

1. Ochozias, fiul lui Achab, domnea asupra israeliților, avându-și reședința în Samaria. El era un bărbat nelegiuit și semăna în toate privințele cu ambii săi părinți, precum și cu Ieroboam, cel dintâi care a avut neruşinarea să momească poporul pe calea răului. În al doilea an al domniei, regele moabiților s-a răzvrătit împotriva lui, încetând să-l mai dea birul pe care îl plătea îndeobște părintelui său. Când cobora o dată din foișorul casei domnești, Ochozias a alunecat pe trepte și s-a îmbolnăvit, așa că s-a adresat zeiței Musca (așa se numea această divinitate) din Accaron, cerându-i sfaturi privitoare la însănătoșirea lui. Dar Domnul evreilor i s-a arătat proorocului Elias și i-a poruncit să iasă înaintea trimișilor lui Ochozias și să-l întrebe dacă israeliții n-au și ei propriul lor Dumnezeu, de vreme ce conducătorul acestora a recurs la zei străini ca să-și obțină vindecarea, îndemnând solii să se întoarcă din drum și să-l vestească pe rege că boala lui nu va avea leac. Elias a făcut ceea ce i-a poruncit Dumnezeu și solii s-au înapoiat numaidecât la rege, după ce au primit prevestirea proorocului. Uimit de rapida lor întoarcere, Ochozias și-a întrebat solii care era pricina grabei lor. Aceștia i-au răspuns că pe drum au întâlnit un om care i-a îndemnat să nu meargă mai departe, ci să se întoarcă la rege și, potrivit poruncii Domnului israeliților, să-l aducă vestea că boala lui se va agrava. Când regele a cerut solilor să-l spună cum arăta cel ce le-a spus astfel, ei au răspuns că era un om păros și încins peste mijloc cu o cingătoare din piele. Dându-și seama din descrierea solilor că era vorba de Elias, Ochozias a trimis o căpetenie de-a sa cu cincizeci de oșteni bine înarmați, având misiunea să-l aducă la el pe prooroc. Căpetenia expediată de rege l-a găsit pe Elias stând în vârful muntelui și i-a poruncit să coboare, ca să-l însoțească până la rege, iar dacă se împotrivea ordinului său se vedea nevoit să-l constrângă. Elias i-a spus că, spre adeverirea faptului că era adevăratul profet, va invoca cerul să trimită para care să-l mistuie împreună cu oștenii lui. El s-a rugat apoi și focul coborât din văzduh a preschimbat în scrum căpetenia, împreună cu oștenii ei. Cum a aflat de această pierdere, regele s-a mâniat și a trimis după Elias o altă căpetenie, însoțită de același număr de oșteni, ca și cea dintâi. Când noua căpetenie l-a amenințat pe prooroc că-l va duce cu sila, dacă nu vroia să coboare de bunăvoie din vârful muntelui, Elias și-a înălțat ruga împotriva lui, iar focul a mistuit-o și pe cealaltă căpetenie. Deși auzise ce i se întâmplase acesteia, regele a trimis o a treia căpetenie. Deoarece era un om chibzuit și mai pașnic la fire, după ce a ajuns la locul unde adăsta atunci Elias, acesta i-a vorbit cu duhul blândeții. Proorocul știa sigur că a venit la el contrar voinței sale, la ordinul regelui și, spre deosebire de căpeteniile care l-au precedat, n-a făcut-o cu dragă inimă, ci silit să se supună. Căpetenia l-a implorat să aibă milă de viața lui și de cea a însoțitorilor lui, coborând de pe munte ca să-l urmeze până la rege. Cucerit de vorbele și de purtarea prevenitoare a căpeteniei, Elias s-a lăsat înduplecat și a coborât de pe munte, gata să-l întovărășească până la rege. Ajuns în fața lui Ochozias, i-a proorocit ceea

ce îi încredinţase Domnul: „Deoarece m-ai dispreţuit pe mine, ca şi cum n-aş fi fost chiar eu Dumnezeu, în stare să fac preziceri despre starea sănătăţii tale, şi ţi-ai trimis solii la zeiţa din Accaron, ca să ştii care va fi deznodământul bolii tale; află că vei muri în curând din pricina ei!"

2. La scurtă vreme după aceea, aşa cum proorocise Elias, Ochozias a murit. I-a urmat la tron propriu-i frate, Ioram, căci el s-a stins din viaţă fără să aibă copii. Nerămânând cu nimic dator faţă de răutatea părintelui său, acest Ioram a domnit doisprezece ani şi s-a dedat la toate fărădelegile şi dovezile lipsei de credinţă în Dumnezeu; a părăsit cinstirea lui spre a se închina zeilor străini. A fost însă un bărbat harnic şi un cârmuitor capabil, în vremea lui a dispărut din ochii oamenilor Elias şi nici până azi nu ştie nimeni care a fost sfârşitul lui. A lăsat totuşi, în urma lui un ucenic, Elissaeus, despre care am vorbit mai înainte. În Cărţile sfinte stă însă scris că atât Elias cât şi Enoch, care a trăit înainte de potop, au dispărut fără urmă şi nimeni n-a aflat nimic despre moartea lor.

CAPITOLUL III

1. Când s-a suit pe tron, Ioram a hotărât să declare război regelui moabitilor, care se numea Misan. Cum am menţionat deja, el îi trădase fratele, refuzând să mai dea birul de două sute de mii de oi netunse, pe care îl plătea tatălui lor. După ce şi-a strâns trupele proprii, Ioram a trimis soli la Iosaphat, pe care, având în vedere că fusese de la început prietenul părintelui său, l-a rugat să se alieze cu oastea lui, spre a porni războiul împotriva moabitilor, care se ridicaseră împotriva puterii sale. Iosaphat nu numai că i-a făgăduit să-l vină în ajutor, ci l-a tras în acest război şi pe regele idumeenilor, care depindea de el. De îndată ce a primit promisiunea alianţei lui Iosaphat, Ioram a venit cu oastea lui la Hierosolyma, unde a fost primit cu multă ospitalitate de regele hierosolymiţilor. Cei trei suverani întruniţi la Hierosolyma, regele Hierosolymei, cel al Samariei şi cel al Idumeei, au hotărât să mărşăluiască împotriva duşmanilor prin deşertul idumeean (fiindcă vrăjmaşii nu se aşteptau ca ei să aleagă drumul care străbătea pustiul). După ce l-a cutreierat vreme de şapte zile, deoarece călăuzele lor rătăciseră drumul, au început să ducă mare lipsă de apă, atât pentru vite, cât şi pentru trupe, şi îngrijorarea i-a cuprins pe toţi, mai ales pe Ioram, care l-a întrebat cu jale în glas pe Dumnezeu cu ce i-au greşit cei trei regi că-i dădea pe mâinile craiului moabiţilor fără luptă. Dar Iosaphat, fiind un om drept, l-a mângâiat şi încurajat, cerându-i să cerceteze dacă în tabără nu se afla printre însoţitori şi un prooroc al Domnului, ca să-l întrebe pe Dumnezeu ce anume trebuiau să facă. Deoarece un slujitor al regelui a spus că-l văzuse pe Elissaeus, fiul lui Saphatus, ucenicul lui Elias, cei trei regi au pornit spre el, la îndemnul lui Iosaphat. Sosiţi la cortul proorocului (situat în afara taberei), l-au întrebat despre soarta care era hărăzită oştirii lor, cel mai dornic să ştie fiind Ioram. Elissaeus i-a spus să nu-l mai sâcâie cu asemenea întrebări, ci să se ducă la profeţii tatălui şi ai mamei sale (căci doar ei erau adevăraţii prezicători!). Ioram a stăruit mult ca el să-l prooroceasca şi să-l scoată din impas. Atunci Elissaeus l-a luat martor pe Domnul că n-ar fi dat nici un răspuns dacă Iosaphat n-ar fi fost un om sfânt şi drept. A venit anume un cântăreţ, care mânuia cu iscusinţă psalterionul (aşa cum dorise proorocul). În timp ce acesta psalmodia, Elissaeus a fost atins de suflul divin şi le-a poruncit regilor să sape în albia torentului mai multe şanţuri: „Fără să se zărească un nor, fără să se stârnească vântul sau să înceapă ploaia, veţi vedea cum fluviul se umple de apă, astfel că oştenii şi vitele voastre vor avea de unde să se adape. Nu veţi obţine numai asta de la Dumnezeu, ci vă veţi bucura de sprijinul lui în victoria asupra duşmanului, căci veţi cuceri cele mai frumoase şi mai întărite cetăţi ale moabiţilor, le veţi tăia pomii roditori, veţi pustii ţara lor, astupându-le cu pietre fântânile şi râurile!"

2. După ce proorocul a rostit aceste vorbe, a doua zi, înainte de ivirea zorilor, fluviul avea albia plină (căci la trei zile de drum, în Idumeea, Dumnezeu trimisese ploi abundente), aşa încât oştenii şi vitele au găsit apă din belşug. Cum a aflat că trei regi au pornit împotriva lui şi că mărşăluiau prin deşert, regele moabiţilor şi-a adunat în grabă oastea, aşezându-şi tabăra pe un munte, pentru ca vrăjmaşul să nu poată pătrunde în ţară neobservat. La răsăritul soarelui, când au zărit undele fluviului (care curgea nu prea departe de ţara moabiţilor), culoarea lor sângerie (din pricina răsfrângerii razelor solare) i-a făcut pe localnici să-şi închipuie în mod greşit că duşmanii se măcelăriseră între ei, chinuiţi de sete, şi de aceea apa se înroşise de sângele lor. Vrăjiţi de această amăgire, l-au rugat pe regele lor să-l trimită la vrăjmaşii răpuşi, spre a le jefui oştirea. Şi toţi, plecaţi cu gândul la pradă, s-au apropiat de tabăra duşmanilor, pe care îi socoteau morţi de-a binelea. Speranţele moabiţilor au fost înşelate amarnic. Adversarii s-au năpustit de pretutindeni asupra lor, pe unii i-au ucis, iar pe alţii i-au împrăştiat, fugărindu-i până în ţinuturile lor. Regii au năvălit, aşadar, în ţara moabiţilor, le-au dărâmat cetăţile, le-au prădat ogoarele, acoperindu-le cu pietre luate din râuri, le-au tăiat copacii cei mai buni, le-au astupat izvoarele de apă şi au culcat zidurile la pământ. Aliaţii l-au împresurat pe regele moabiţilor într-un oraş întărit, unde a fost silit să se refugieze. Când s-a văzut atât de ameninţat şi asediat, a pus la cale o străpungere împreună cu şapte sute de luptători, ca să străbată călare tabăra duşmană prin locurile unde străjile i s-au părut mai puţin numeroase. Tentativa lui de a ieşi din încercuire n-a reuşit, fiindcă în calea lui a dat de nişte gărzi puternice. S-a reîntors, aşadar, în oraş şi, în disperarea lui, a recurs la o faptă extremă. L-a luat deci pe fiul său cel întâi-născut, care urma să domnească după el, l-a urcat pe zidul de apărare, unde putea să fie mai bine zărit de duşmani, şi l-a jertfit zeului, aducându-l ardere de tot. Când au văzut această faptă, regii au fost cuprinşi de milă şi evlavie şi, îndurându-se de nenorocirea lui, au ridicat asediul şi au plecat acasă. Iosaphat s-a întors la Hierosolyma, unde a trăit în pace şi, la scurtă vreme după expediţie, şi-a dat obştescul sfârşit în al şaizecelea an al vieţii şi în al douăzeci şi cincilea an al domniei sale. A fost înmormântat cu mare pompă la Hierosolyma, dovedindu-se un zelos continuator al isprăvilor lui David.

CAPITOLUL IV

1. Iosaphat a lăsat după el mulţi fii, urmaşul pe care şi l-a ales fiind cel mai mare dintre ei: Ioram. Un nume asemănător a purtat regele israeliţilor, care era fratele mamei sale şi fiul lui Achab. La întoarcerea din Moabitis în Samaria, regele israeliţilor a fost însoţit de proorocul Elissaeus, ale cărui fapte mari şi demne de a fi înfăţişate le voi descrie aşa cum mi-au parvenit ele din Cărţile sfinte.

2. Acolo se arată că, într-o zi, a venit la Elissaeus soţia lui Obedias, mai-marele curţii la Achab, să-l spună că ştia el însuşi faptul că soţul ei i-a salvat pe proorocii condamnaţi la moarte de Iezabela, soţia lui Achab. Femeia susţinea că ascunsese o sută de prooroci şi că împrumutase bani pentru întreţinerea lor. Acum însă, după ce i-a murit bărbatul, au sosit creditorii s-o ducă în robie împreună cu fiii ei. L-a rugat, aşadar, pe Elissaeus ca, ţinând seama de generoasa faptă a fostului ei soţ, să se arate îndurător şi s-o ajute. La întrebarea proorocului ce anume mai avea în casă, ea a răspuns că nu-i mai rămăsese decât oleacă de untdelemn într-un ulcior. Atunci proorocul i-a poruncit să meargă acasă, să împrumute cât mai multe vase goale de la vecini, şi, zăvorând bine uşa casei, să toarne în toate oalele puţin untdelemn: Domnul va avea grijă să le umple. Femeia i-a îndeplinit porunca, punând pe fiecare dintre fiii ei să-l aducă vasele goale şi, după ce s-au umplut toate, s-a dus la prooroc să-l ducă vestea. Elissaeus a sfătuit-o să vândă untdelemnul şi să-l împace pe creditori. Îi va mai rămâne câte ceva din banii încasaţi pe untdelemn încât să aibă din ce să trăiască, împreună cu

copiii ei. Aşa a stins proorocul datoria văduvei şi a scăpat-o de persecuţia creditorilor ei.

3. Apoi Elissaeus l-a prevenit din vreme pe Ioram să se ferească de un anume loc, căci acolo îşi puseseră sirienii oamenii lor la pândă, să-l ucidă. Regele l-a ascultat pe prooroc şi nu s-a mai dus la vânătoarea pusă la cale. Când a văzut că şiretlicul lui dăduse greş, Adad a bănuit că uneltirea fusese zădărnicită tocmai de apropiaţii lui, care îl trădaseră faţă de Ioram. Din cale-afară de mânios, şi-a chemat oamenii la el, învinuindu-i că ei i-au destăinuit regelui capcana, şi i-a ameninţat cu moartea, fiindcă i-au transmis duşmanului secretul pe care li-l încredinţase numai lor. Unul dintre cei de faţă l-a sfătuit să nu îmbrăţişeze o părere greşită şi să-l bănuiască pe ai săi că au denunţat vrăjmaşului primirea de la regele lor a ordinului de a-l suprima. S-ar cuveni să ştie că proorocul Elissaeus era cel care-i împărtăşea regelui duşman toate planurile sale. Convins de acest sfat, Adad şi-a expediat aşadar solii să cerceteze în ce oraş se afla Elissaeus. Cei ce primiseră misiunea lui s-au întors cu ştirea că proorocul sălăşuia în cetatea Dothaim. Adad a trimis atunci o mare ceată de călăreţi Şi care de război, să-l captureze pe Elissaeus. Ei au înconjurat întregul oraş, ca să-l ţină sub supravegherea lor. În zorii zilei, când a auzit că duşmanii veniseră să-l prindă pe stăpânul său, slujitorul. Prorocului s-a speriat şi, scoţând strigăte de spaimă, a fugit să-l ducă vestea. Acesta l-a îndemnat să nu-şi piardă cumpătul şi să-şi păstreze încrederea în Dumnezeu, pe care l-a rugat să-şi vădească puterea şi prezenţa, pentru ca slujitorul său să-şi recapete curajul şi tăria sufletească. Domnul a ascultat ruga proorocului şi l-a făcut pe slujitorul lui Elissaeus să-şi vadă stăpânul înconjurat de o puzderie de călăreţi şi de care, încât el şi-a înlăturat frica, recă-pătându-şi calmul, ca martor al puternicei ocrotiri divine. Apoi Elissaeus l-a rugat pe Dumnezeu să învăluie privirile vrăjmaşilor, acoperindu-le cu negură, spre a nu fi în stare să-l recunoască. După ce i-a cerut Domnului acest lucru, s-a dus în mijlocul duşmanilor şi i-a întrebat pe cine au venit să caute. Când sirienii i-au răspuns că-l căutau pe Elissaeus, acesta le-a promis că-l va da pe mâna lor dacă-l vor urma în oraşul în care locuia. Fiindcă Dumnezeu le întunecase ochii şi judecata, vrăjmaşii l-au însoţit pe prooroc fără şovăială. Elissaeus i-a condus până în Samaria şi i-a poruncit lui Ioram să închidă porţile oraşului şi să-l înconjoare cu trupele sale pe sirieni. L-a rugat din nou pe Domnul să le deschidă ochii, ridicând negura care îi acoperea. De îndată ce orbirea lor s-a destrămat, ei s-au trezit în mijlocul duşmanilor. Când sirienii au rămas adânc tulburaţi şi puşi în mare încurcătură de uimitoarea şi neprevăzuta întâmplare, cum era de aşteptat, regele l-a întrebat pe prooroc dacă era de părere să-l străpungă cu suliţele, dar Elissaeus s-a împotrivit. El i-a spus că era îndreptăţită numai uciderea prizonierilor de război, totuşi, aceştia n-au provocat nici o pagubă ţării, ci, fără ştirea lor, au fost aduşi încoace de voinţa Domnului. L-a sfătuit pe rege să-l primească prietenește şi să-l ospăteze, lăsându-i apoi să plece nevătămaţi. Ioram a ascultat sfatul proorocului, dându-le o masă strălucită sirienilor, după care i-a trimis înapoi la regele lor, Adad.

4. Când sirienii s-au întors acasă şi au povestit întâmplările prin care au trecut, Adad a rămas uimit de această minune, de puterea şi perpetua prezenţă a Domnului israeliţilor, precum şi de făţişa ocrotire a proorocului. Temându-se de Elissaeus, a hotărât să nu mai întreprindă nimic pe ascuns împotriva regelui israeliţilor. A preferat să ducă un război deschis, fiindcă se credea superior adversarului prin puterea şi numărul trupelor sale. Şi-a strâns o oaste numeroasă, cu care a plecat să-l înfrunte pe Ioram. Acesta socotea însă că nu avea destule forţe să poată opune rezistenţă sirienilor, aşa că s-a închis în Samaria, încrezător în trăinicia întăriturilor cetăţii. Chiar dacă nu dispunea de maşini de război ca să cucerească oraşul, Adad nădăjduia ca barem prin foame şi lipsa celor necesare traiului zilnic să pună stăpânire pe samarieni, mărşăluind cu oastea împotriva lor, să-l asedieze. Supuşii lui Ioram erau bântuiţi de o asemenea foamete încât între

zidurile Samariei un cap de asin se vindea cu optzeci de sicii de argint, iar pentru un sextar de găinaţ de porumbel, care ţinea loc de sare, evreii plăteau cinci sicii de argint. Aşa se face că Ioram se temea ca nu cumva vreun hămesit de foame să predea oraşul vrăjmaşului. De aceea, în fiecare zi el cutreiera zidurile cetăţii şi controla gărzile, să nu se furişeze cineva printre ele. Regele observa atent şi îşi dădea toată osteneala să surprindă pe oricine avea asemenea planuri sau le şi înfăptuia, împiedicându-l din capul locului să le ducă până la capăt. Într-un astfel de rond, o femeie i-a strigat: „îndură-te de mine, Doamne!" Convins că venise să-l ceară de mâncare, regele s-a înfuriat, a afurisit-o în numele Domnului şi i-a spus că nu avea nici arie, nici teasc, să-l poată oferi ceva din prisosul său. Femeia i-a răspuns că n-aştepta asemenea lucruri de la el, căci nu pentru hrană îl necăjea, ci pentru judecarea unei pricini pe care o avea cu o altă femeie. Când regele i-a cerut să-l vorbească şi să-l dea lămuriri privitoare la cererea ei, străina i-a explicat că, întrucât n-a mai putut să îndure foamea cumplită, a convenit împreună cu o vecină şi prietenă a ei, să-şi sacrifice copiii (căci fiecare avea un băiat), mâncând într-o zi pe al uneia dintre ele, în altă zi pe al celeilalte. „Iar eu – a zis femeia – l-am înjunghiat mai întâi pe fiul meu; şi ieri ne-am ospătat amândouă din el[4]. Dar cealaltă nu vrea să facă la fel, ci şi-a încălcat legământul, ascunzându-şi copilul!" Rostirea acestor cuvinte l-a umplut pe Ioram de o durere atât de mare încât şi-a rupt hainele, a scos strigăte, apoi şi-a dezlănţuit mânia împotriva lui Elissaeus, pe care s-a hotărât să-l omoare, fiindcă nu l-a rugat pe Dumnezeu să lecuiască suferinţa, înlăturând nenorocirile lor. Regele a trimis de îndată pe cineva, să-l taie capul. Călăul s-a dus repede să-l îndeplinească porunca. Mânia regelui nu i-a rămas străină lui Elissaeus, care, stând în casă împreună cu ucenicii lui, i-a vestit pe aceştia că Ioram, fiul unui ucigaş, a trimis pe cineva să-l taie capul. Apoi a strigat: „Când va veni omul care a primit ordinul, voi să închideţi bine uşa şi să-l opriţi la intrare. Pe urmele sale va veni în curând şi regele, cu gânduri schimbate!" La sosirea omului însărcinat de rege să-l omoare pe Elissaeus, ucenicii au ascultat porunca dată de învăţătorul lor. Ioram a regretat curând faptul că s-a mâniat pe prooroc şi, temându-se că acesta va fi ucis de slujitorul trimis să-l îndeplinească ordinul, s-a grăbit să împiedice omorul şi să-l salveze pe Elissaeus. De îndată ce a sosit la el, regele a început să se plângă că proorocul nu-i ceruse Domnului nici un leac împotriva relelor pe care le întâmpinau acum, fără să se sinchisească de nenorocirile căzute pe capul lor. Dar Elissaeus a promis că a doua zi, la ora sosirii regelui la el, cerealele vor fi din belşug şi două măsuri de orz vor fi cumpărate în târg cu un siclu, iar o măsură din făina cea mai curată va costa tot un siclu. Ioram şi cei din suita lui au primit vestea cu mare bucurie, căci ei nu se îndoiau de adevărul prezicerilor proorocului, ştiind că ele se adeveriseră şi mai înainte. Lipsurile şi greutăţile zilei aceleia au fost uşurate de speranţa în ziua următoare. Dar mai-marele peste a treia parte a oştirii, prietenul regelui, al cărui braţ îl sprijinea, i-a spus atunci lui Elissaeus: „De necrezut sunt vorbele tale, proorocule! Cele spuse de tine nu se pot îndeplini, aşa cum nu-i cu putinţă ca din cascadele cerului să curgă orzul şi lamura de făină!" Proroocul i-a răspuns astfel: „Cu ochii tăi te vei convinge că aşa vor sta lucrurile, dar din roade nu te vei înfrupta deloc!"

5. Prezicerile lui Elissaeus s-au adeverit însă în felul următor. Potrivit unei legi din Samaria, leproşii care nu aveau trupul vindecat de această boală trebuiau să locuiască în afara oraşului. Din această pricină, patru oameni adăstau în faţa porţilor cetăţii, fiindcă din pricina foametei cumplite nimeni din interiorul ei nu le aducea de-ale gurii şi nici ei nu erau lăsaţi de lege să pătrundă înăuntru. Ei şi-au zis că nu se aşteptau decât să moară de foame, câtă vreme rămâneau pe loc, să îndure lipsa hranei, aşa că s-au lăsat în seama duşmanilor, deoarece, dacă aceştia îi cruţau, scăpau cu viaţă, iar dacă îi ucideau, barem aveau parte de o moarte norocoasă. O dată ce au luat această hotărâre, leproşii s-au dus în timpul nopţii la tabăra duşmană. Domnul a început să-l înspăimânte şi să-l îngrijoreze pe sirieni, făcând ca în urechile lor sa răsune tropote de cai şi

vuiet de arme, ca şi cum s-ar fi apropiat de ei o oaste în marş, astfel că bănuiala lor s-a înrădăcinat din ce în ce mai adânc. Minţile lor au fost atât de tulburate încât şi-au părăsit tabăra şi au fugit la Adad, spunându-i că Ioram, regele israeliţilor, venea cu trupe auxiliare, însoţit de regele Egiptului şi de regii insulelor, să tabere asupra lor. Ei desluşiseră limpede vuietul apropierii lor. Au adus această ştire lui Adad, care le-a dat crezare (căci şi el auzea zgomotele care răsunau în urechile oştenilor săi). Nespus de răvăşiţi şi agitaţi, sirienii şi-au părăsit tabăra, caii şi vitele de povară, precum şi averile lor uriaşe, luând-o la fugă. Când leproşii menţionaţi puţin mai înainte, care plecaseră din Samaria spre oastea siriană, au ajuns în tabără, au dat acolo de multă tăcere şi linişte. Pătrunzând în tabără, au intrat într-un cort în interiorul căruia n-au văzut pe nimeni, au mâncat şi au băut după pofta inimii, luând cu ei haine şi mult aur, după care şi-au ascuns prada în afara taberei. Apoi au intrat într-un alt cort, de unde au cărat de asemenea ceea ce au găsit înăuntru. Au făcut la fel a treia şi a patra oară, fără să vadă nici ţipenie de om. De aici au dedus că duşmanii îşi luaseră tălpăşiţa şi s-au mustrat singuri că n-au dus această veste lui Ioram şi concetăţenilor lor. De îndată ce au ajuns lângă zidurile Samariei, i-au strigat pe străjeri şi le-au spus ce se întâmplase cu vrăjmaşii. Portarii au transmis ştirea gărzilor regelui. Când Ioram a aflat acest lucru, şi-a convocat prietenii şi căpeteniile. Celor întruniţi la chemarea lui, le-a spus că, în spatele retragerii regelui sirienilor, el bănuia că se ascunde o capcană. „Pierzându-şi nădejdea că vă va subjuga prin înfometare, cu presupusa lui fugă, el caută să vă momească în tabără, ca s-o jefuiţi, urmând să vă doboare prin surprindere şi să vă cucerească oraşul fără luptă. De aceea, vă sfătuiesc să vă apăraţi cetatea fără să o părăsiţi, neîncrezându-vă în retragerea vrăjmaşilor!" Unul dintre cei de faţă a afirmat că socoteşte sfatul regelui drept foarte bun şi foarte înţelept, dar a propus să fie trimişi, totuşi, doi călăreţi care să cerceteze întregul ţinut până la Iordan. Dacă ei vor fi prinşi, căzând în cursa întinsă de vrăjmaşi, oastea va fi avertizată să se ferească de o ieşire imprudentă din cetate, ca să nu aibă şi ea aceeaşi soartă. Iar dacă duşmanii îi vor ucide pe călăreţii luaţi prizonieri, ei pot fi număraţi printre cei ce şi aşa vor muri de foame. Planul a fost pe placul regelui, ce şi-a trimis călăreţii în recunoaştere. În calea acestora s-a aşternut un drum nebântuit de vrăjmaşi; în schimb, ei l-au aflat acoperit de nenumărate provizii şi arme de care fugarii se descotorosiseră spre a se uşura, înlesnindu-şi goana nestrunită. După ce a ascultat spusele călăreţilor, regele i-a îngăduit mulţimii să jefuiască tabăra. Prada nu era deloc lipsită de preţ şi puţină, fiind alcătuită din mult aur şi argint şi din turme de vite de tot felul; aşijderea, din cereale, în cantităţi mai mari decât cele întrezărite în visele lor. Astfel, samarienii nu numai că au scăpat de lipsurile de mai înainte, ci abundenţa a fost atât de mare încât pentru două măsuri de orz plăteau un siclu, iar pentru o măsură din făina cea mai curată dădeau tot un siclu, aşa cum prezisese Elissaeus. O măsură cântărea o baniţă italică plus încă jumătate. De acest belşug nu s-a putut bucura şi mai-marele peste a treia parte a oştirii. Pe el l-a pus de pază regele la poarta cetăţii, ca să stăvilească năvala mulţimii, să nu se calce în picioare unul pe altul. A fost strivit în îmbulzeală şi şi-a dat duhul, murind aşa cum îi spusese Elissaeus, atunci când proorocise că vor veni provizii îmbelşugate, el fiind singurul care n-a vrut să-l creadă.

6. Când Adad, regele sirienilor, a ajuns teafăr în Damasc şi a înţeles că nu pătrunderea duşmanilor în tabără l-a înfricoşat, ci Dumnezeu însuşi inspirase întregii sale oştiri groaza şi panica, a fost întristat de faptul că Domnul îl duşmănea, căzând bolnav la pat. În vremea aceea a venit şi proorocul Elissaeus din patria lui în Damasc. De îndată ce a aflat acest lucru, Adad l-a trimis pe Azael, cel mai credincios slujitor al său, să-l întâlnească cu daruri în mână şi l-a însărcinat să-l întrebe despre boală, dacă va scăpa de ameninţarea ei. Însoţit de patruzeci de cămile cu cele mai mari comori din Damasc şi cu cele mai preţioase avuţii ale regelui,

Azael a ieşit în întâmpinarea lui Elissaeus şi, după ce l-a salutat prieteneşte, i-a spus că fusese trimis de regele Adad să-l aducă daruri şi să-l întrebe despre boala lui, dacă se va mai însănătoşi vreodată. Proorocul l-a vestit pe Azael că stăpânul său va muri curând, dar i-a poruncit să nu-i sufle regelui nici o vorbă despre asta. Auzind ce-l aştepta pe rege, slujitorul s-a întristat, dar şi Elissaeus a început să plângă şi să verse pâraie de lacrimi, întrezărind nenorocirile de care era pândit poporul său după moartea lui Adad. Când Azael l-a întrebat de ce era atât de abătut, proorocul i-a răspuns astfel: „Plâng, fiindcă mă îndurerează relele care se vor abate asupra poporului israelit din cauza ta. Căci tu îi vei răpune pe cei mai buni dintre ei, vei da pradă cetăţile întărite, vei strivi cu pietre copiii lor de sân, despicând cu sabia femeile însărcinate!" La întrebarea lui Azael: de unde va avea puterea să facă aşa ceva?, Elissaeus i-a răspuns: Domnul îi dezvăluise că el va fi regele Siriei. Reîntors la Adad, Azael l-a anunţat că se va lecui de boală. Dar a doua zi i-a pus pe gură o plasă udată cu apă, omorându-l prin sufocare, apoi s-a proclamat rege în locul lui. Azael a fost un bărbat plin de vigoare, care a ştiut să-şi atragă preţuirea sirienilor şi a poporului din Damasc. Atât Adad, cât şi Azael, care a domnit după el, sunt veneraţi şi azi ca nişte zei, drept mulţumire pentru binefacerile lor şi pentru templele cu care au împodobit Damascul. Mulţimea orânduieşte zilnic cortegii în onoarea domniei lor, lăudându-le vechimea, fără să ştie că ei aparţin unor vremuri mai noi şi că aceşti regi au cârmuit în urmă cu o mie şi o sută de ani. Când a aflat de moartea lui Adad, Ioram, rege al israeliţilor, a respirat uşurat, fără frica şi spaima inspirate de el, bucurându-se de binecuvântarea păcii.

CAPITOLUL V

1. Ioram, regele din Hierosolyma (care se numea la fel ca regele israeliţilor, cum am spus mai înainte), şi-a început domnia prin uciderea fraţilor lui, precum şi a prietenilor tatălui său având un rang înalt. Prin această faptă şi-a dovedit cu prisosinţă răutatea, fără să rămână deloc mai prejos decât regii israeliţilor, care au renunţat cei dintâi la datinile strămoşeşti şi la cinstirea lui Dumnezeu. Să înfăptuiască rele şi să se închine zeilor străini l-a învăţat propria-i soţie, Gotholia, fiica lui Achab. Datorită legământului pe care îl încheiase cândva cu David, Dumnezeu nu s-a îndurat să stingă neamul lui Ioram, în pofida faptului că zi de zi el comitea noi fărădelegi şi nu înceta să ducă spre pieire credinţa neamului său. In vremea aceea s-au răzvrătit împotriva lui idumeenii, care l-au ucis pe regele de mai înainte, fidel tatălui său, alegând un alt rege după cum au crezut ei de cuviinţă. Cu călăreţii aflaţi atunci sub comanda lui şi cu nişte care de război, Ioram a năvălit noaptea în Idumeea şi i-a nimicit pe cei ce erau în imediata lui Vecinătate, fără să pătrundă mai departe. Aşadar, această expansiune nu i-a adus nici un folos, căci de stăpânirea lui s-au dezbărat toate celelalte populaţii care locuiau în aşa-nu-mitul ţinut Laluna. În nebunia lui, a mers până acolo încât şi-a mânat propriul popor pe vârful muntelui, silindu-l să se închine acolo zeilor străini.

2. În timp ce comitea aceste fapte mârşave şi căuta să înlăture cu desăvârşire amintirea orânduielilor tatălui său, Ioram a primit de la proorocul Elias (aflat atunci încă în ţară) o scrisoare care îl anunţa că Dumnezeu îl va pedepsi cu grele osânde pentru că n-a luat drept model datinile străbunilor săi, ci s-a slujit de nelegiuitele pilde ale regilor din Israel, silindu-i deopotrivă pe locuitorii din seminţia lui Iuda şi pe cetăţenii din Hierosolyma să părăsească sfânta credinţă strămoşească în Dumnezeu şi să se închine idolilor, la fel cum a făcut şi Achab cu israeliţii. Îl mustra, aşijderea, pentru faptul că şi-a ucis fraţii[2], împreună cu alţi oameni buni şi drepţi. Scrisoarea proorocului dezvăluia şi pedepsele prin care îşi va ispăşi aceste păcate. Poporul său va fi măcelărit, soţiile regelui, copiii lui vor pieri, el însuşi va muri în chinuri cumplite, din pricina unei boli a pântecelui, în urma căreia măruntaiele îi vor putrezi pe dinăuntru, ieşind de la sine afară

din trup. Astfel, Ioram îşi va vedea cu ochii lui propria nenorocire, fără ca răul să aibă un mijloc de vindecare, dându-şi în cele din urmă duhul. Aceste lucruri le-a dezvăluit proorocul Elias în scrisoarea lui.

3. După câtăva vreme, o oaste a arabilor care locuiau în vecinătatea Etiopiei, precum şi a filistenilor, a făcut o incursiune în regatul lui Ioram, a jefuit ţara şi palatul regal, omorându-i şi copiii şi soţiile. Doar un singur fiu, numit Ochozias, a scăpat din mâinile duşmanilor. După aceea regele a fost lovit de boala pe care i-o prezisese proorocul. S-a zbătut mult timp în chinuri grele (căci Domnul şi-a abătut mânia asupra pântecelui său) şi s-a stins din viaţă în chip jalnic, văzând cum măruntaiele îi ieşeau afară. Până şi leşul lui a fost dispreţuit de popor. După socoteala mea, acesta a tras concluzia că nu era demn de funeralii regeşti cel care şi-a dat duhul lovit de mânia lui Dumnezeu. Ioram n-a fost aşezat în gropniţa părintelui său, nici n-a primit cinstiri deosebite. A fost înmormântat mai degrabă ca un om de rând. Poporul din Hierosolyma a transmis domnia fiului său Ochozias.

CAPITOLUL VI

1. După moartea lui Adad, Ioram, regele israeiliţilor, a tras nădejdea să smulgă Siriei oraşul Aramatha din ţinutul Galaaditis, mărşăluind într-acolo cu o oaste mare. În timpul asediului, săgeata unui sirian i-a provocat o rană care i-a curmat însă viaţa. S-a întors aşadar în oraşul Iesraela, să-şi îngrijească rana, şi şi-a lăsat întreaga oaste sub comanda lui Iehu, fiul lui Nemessus, la Aramatha, oraşul fiind aproape cucerit. Intenţia lui Ioram era ca, după vindecarea rănii sale, să se războiască iar cu sirienii. Între timp, proorocul Elissaeus l-a trimis pe un ucenic de-al său la Aramatha, cu untdelemnul sfânt, ca să-l ungă rege pe Iehu, spunându-i că Dumnezeu însuşi l-a ales rege. Printre alte indicaţii pe care i le-a dat, proorocul i-a cerut să călătorească la fel ca un fugar şi să plece de acolo fără să fie văzul de nimeni. Când a sosit în oraş, ucenicul l-a găsit pe Iehu stând în mijlocul comandanţilor oştirii, aşa cum îi prezisese Elissaeus. De îndată ce l-a găsit, i-a zis că vroia să-l vorbească despre ceva între patru ochi. Iehu s-a sculat şi l-a urmat într-o încăpere, unde tânărul a turnat unde-lemnul pe capul lui şi i-a spus că Domnul l-a ales pe el rege, să stârpească neamul lui Achab şi să răzbune sângele proorocilor ucişi mişeleşte de Iezabela, spre a desfiinţa casa lui Ieroboam, fiul lui Nabataeus, şi cea a lui Baasa, distrugându-le din temelie pentru nelegiuirile lor, fără să lase în viaţă nici o sămânţă din neamul lui Achab. După rostirea acestor vorbe, ucenicul a fugit numaidecât din încăpere, spre a nu fi văzut de cineva din oştire.

2. Iehu a părăsit casa şi s-a întors unde stătuse împreună cu comandanţii săi. Aceştia l-au iscodit şi l-au rugat să le dezvăluie în ce scop venise la el tânărul acela despre care spuneau că nu părea zdravăn la minte. Iehu le-a răspuns: „Presupunerile voastre sunt întemeiate, deoarece mi-a înşirat vorbe fără nici o noimă!" Când ei au stăruit să afle mai multe lucruri despre asta, Iehu le-a spus că, potrivit spuselor tânărului, Dumnezeu l-a ales pe el să fie cârmuitorul poporului. Cum a rostit aceste cuvinte, fiecare şi-a scos haina, aşternând-o înaintea lui, şi în sunete de corn de berbec Iehu a fost proclamat rege. Acesta şi-a adunat oastea şi a plănuit să pornească împotriva lui Ioram, la Iesraela, unde, aşa cum am menţionat, regele îşi îngrijea rana pe care o primise pe când asedia Aramatha. Într-acolo se îndreptase şi Ochozias, regele Hierosolymei, care venise să vadă starea sănătăţii lui Ioram, datorită legăturilor lor de rudenie (căci era fiul surorii lui, cum am arătat mai sus). Deoarece vroia să-l la prin surprindere pe Ioram şi pe însoţitorii lui, Iehu a poruncit ca nici un oştean de-al său să nu fugă cumva din oraş, mergând la Ioram să-l dea de gol. Astfel puteau să-l arate limpede bunele lor intenţii şi faptul că l-au proclamat rege cu gânduri cinstite.

3. Porunca lui Iehu a fost primită cu bucurie de oştenii care au pus sub supraveghere drumurile, pentru ca nimeni să nu poată ajunge la Iesraela, trădând regelui planul său. Iehu şi-a luat cu el călăreţii cei mai destoinici, s-a urcat în carul său şi a mărşăluit spre Iesraela. Când s-a apropiat, straja pusă de regele Ioram să la aminte la cei ce urmăreau să intre în oraş a văzut trupele lui Iehu, anunţându-l pe Ioram că sosea un pâlc de călăreţi. El a dat ordin să plece numaidecât un călăraş, să-l întâmpine şi să vadă cine erau călăreţii. De îndată ce a ajuns la Iehu, călăraşul l-a întrebat ce veşti avea despre oaste, căci regele era dornic să le afle. Iehu i-a spus să nu-şi facă griji în privinţa asta, ci să-l urmeze. Cum o observat acest lucru, straja l-a anunţat pe Ioram că solul se alăturase pâlcului, reîntorcându-se călare. Iehu i-a cerut şi celui de-al doilea sol al regelui să procedeze la fel ca primul. Straja a trimis şi această veste regelui. În cele din urmă, s-a urcat el însuşi în car, alături de Ochozias, regele Hierosolymei (care, aşa cum am menţionat, venise să vadă starea rănii lui, fiindcă-i era rudă), şi au pornit împreună în întâmpinarea lui Iehu. Cu pâlcul lui Iehu, care înainta mai încet, Ioram s-a întâlnit în ţarina lui Nabuth şi l-a întrebat dacă treburile oştirii sale mergeau bine. Când Iehu l-a împroşcat cu batjocuri, numind-o pe mama lui vrăjitoare şi desfrânată, regele s-a temut că Iehu nu venise cu gânduri bune, aşa că şi-a întors repede carul şi a fugit, după ce i-a spus lui Ochozias că au căzut într-o capcană. Iehu şi-a întins arcul şi săgeata lui l-a nimerit pe Ioram, străpungându-i inima. Regele a căzut numaidecât în genunchi şi şi-a dat duhul. Iehu i-a dat ordin lui Badacru, căpetenie peste a treia parte a oştirii sale, să arunce leşul lui Ioram în ţarina lui Nabuth, amintindu-şi de profeţia proorocului Elias, care-i prezisese tatălui lui Achab, după uciderea lui Nabuth, că acolo va pieri, împreună cu întreaga familie. El însuşi auzise această prezicere rostită de gura proorocului odinioară, pe când şedea în car, în spatele lui Achab. Când Ioram s-a prăbuşit, Ochozias s-a temut pentru propria lui viaţă şi a mânat carul pe un alt drum, în speranţa că va scăpa astfel de Iehu. Acesta l-a urmărit şi l-a surprins pe o colină, rănindu-l cu săgeata lui. Ochozias a părăsit carul şi, încălecând pe un cal, a fugit de Iehu până în Mageddo. A murit după scurtă vreme, în timp ce îşi îngrijea rana. Ai săi i-au adus leşul la Hierosolyma, unde l-au înmormântat. Domnia lui a durat un an, timp în care şi-a întrecut părintele, în privinţa răutăţii.

4. Când Iehu a pătruns în Iesraela, Iezabela, gătită regeşte, s-a urcat într-un turn şi i-a strigat: „Slugă minunată, care ţi-ai ucis stăpânul!" Iehu şi-a ridicat ochii spre ea, a întrebat-o cine era şi i-a cerut să coboare, spre a veni până la dânsul. Apoi a dat poruncă famenilor s-o arunce din turn. În cădere, a stropit zidul de jur împrejur cu sângele ei, după aceea caii au călcat-o în picioare, sfârşind în chip jalnic. După împlinirea acestei fapte, Iehu a pătruns în palatul regal şi el însuşi, cu prietenii săi, obosiţi de marş, şi-a reîmprospătat puterile printr-un ospăţ sau alte mijloace asemănătoare. Slujitorilor săi, care curmaseră viaţa Iezabelei, le-a cerut s-o înmormânteze cu toată cinstea cuvenită, fiindcă era de neam regesc. Dar cei ce fuseseră însărcinaţi s-o îngroape n-au găsit din trupul ei decât extremităţile: toate celelalte părţi fuseseră devorate de câini. Când a auzit acest lucru, Iehu s-a minunat de profeţia lui Elias, care prezisese că Iezabel va avea parte de-o asemenea moarte.

5. Fiindcă Achab a lăsat în urma lui şaptezeci de fii, care erau crescuţi în Samaria, Iehu a trimis două scrisori: una, îngrijitorilor lor, cealaltă, căpeteniilor samaritene. El le-a îndemnat pe acestea ca (de vreme ce fiii regelui aveau o sumedenie de care, de cai, arme, trupe şi chiar oraşe întărite) să proclame rege pe cel mai puternic dintre feciorii lui Achab, ca să răzbune moartea stăpânului lor. Prin aceste scrisori, Iehu căuta să afle care erau sentimentele samaritenilor faţă de el. După citirea scrisorilor, căpeteniile şi îngrijitorii copiilor au fost cuprinşi de teamă, deoarece şi-au dat seama că nu puteau să facă nimic împotriva ucigaşului celor doi regi puternici. I-au scris, la rândul lor, că s-au înţeles să-l aleagă suveran pe el şi să ducă la îndeplinire

toate poruncile sale. Atunci Iehu le-a trimis o nouă scrisoare prin care le poruncea să taie capetele fiilor lui Achab şi să i le trimită. Căpeteniile i-au chemat pe îngrijitorii fiilor regelui şi le-au cerut să le taie capetele, după înjunghierea acestora având grijă să le expedieze lui Iehu. Cei chemaţi au îndeplinit porunca, fără să omită nimic, şi au strâns capetele în panere împletite, trimiţându-le apoi la Iesraela. Iehu tocmai se ospăta cu prietenii săi când a primit vestea sosirii capetelor tăiate. El a poruncit ca din aceste capete să se facă grămezi aşezate în ambele părţi ale porţii oraşului. După transpunerea vorbelor în faptă, Iehu s-a dus în zorii zilei să cerceteze capetele şi, dând cu ochii de ele, a început să spună poporului care era de faţă că îşi dusese oastea împotriva stăpânului său, pe care l-a şi ucis, dar pe toţi aceştia nu i-a ucis el. Vroia să-l convingă pe cei din jur că neamului lui Achab i s-a întâmplat tot ceea ce îi sortise Dumnezeu, pierind aşa cum prezisese cândva proorocul Elias. După aceea, Iehu a ucis şi toate rudele lui Achab pe care le-a găsit în Iesraela, apoi s-a îndreptat spre Samaria. Pe drum a întâlnit nişte călăreţi, rude apropiate ale lui Ochozias, regele Hierosolymei, şi i-a întrebat încotro călătoresc. Ei i-au răspuns că veniseră în vizită, să-l salute pe Ioram şi pe regele Ochozias (căci ei nu ştiau nimic despre moartea amândorura). Iehu a pus mâna pe ei şi a dat poruncă să fie omorâţi, numărul oamenilor ridicându-se la patruzeci şi doi.

6. A întâlnit apoi un bărbat bun şi drept, numit Ionadab, vechi prieten de-al său, care l-a salutat şi a început să-l laude pentru tot ce făcuse potrivit voinţei lui Dumnezeu, stârpind casa lui Achab. Iehu i-a cerut să se urce în carul lui şi să-l însoţească până în Samaria, spunându-i că vrea să-l arate că nu cruţă nici un necredincios, ci-i va pedepsi cu moartea pe falşii profeţi şi pe preoţii amăgitori, precum şi pe cei ce au îndemnat poporul să se îndepărteze de cinstirea atotputernicului Dumnezeu, spre a se închina zeilor străini. Căci va fi un minunat şi plăcut prilej pentru un bărbat bun şi drept să asiste la pedepsirea unor nelegiuiţi. Ionadab i-a dat ascultare şi s-a urcat în car, ajungând la Samaria. Acolo, Iehu a descoperit toate rudele lui Achab şi le-a ucis. Ferm hotărât ca nici unul dintre falşii profeţi sau preoţi ai lui Achab să nu scape de pedeapsa cu moartea, el a recurs la următorul şiretlic. Iehu a chemat la o mare adunare poporul, căruia i-a zis că dorea să venereze de două ori mai mulţi zei decât cei pe care-i introdusese în ţară Achab, rugându-l să vegheze ca preoţii şi profeţii şi închinătorii idolilor să fie de faţă. El plănuia să aducă numeroase şi strălucite jertfe zeilor lui Achab şi preotul care va lipsi va fi condamnat la moarte. Zeul introdus de Achab se numea Baal. În ziua aleasă pentru celebrarea jertfei, a poruncit să fie aduşi preoţii lui Baal din întreaga ţară a israeliţilor. Iehu a avut grijă ca toţi preoţii să aibă odăjdiile lor. Când acestea s-au înfăptuit, s-a dus la tem-plu, împreună cu prietenul său Ionadab, dând dispoziţie să se la măsura ca nici un străin să nu se afle printre preoţi: nu dorea ca în rândul preoţilor să se infiltreze vreun intrus. Atunci când a fost înştiinţat că prezenţa oricărui străin era exclusă şi că celebrarea jertfei începuse deja, Iehu a cerut ca porţile templului să fie ocupate de optzeci dintre cei mai credincioşi luptători ai săi, cărora le-a poruncit să-l ucidă pe falşii profeţi, răzbunând acum îndelung dispreţuitele datini străbune de cinstire a lui Dumnezeu. Oştenii au fost ameninţaţi că vor plăti cu viaţa lor dacă va scăpa vreunul dintre ei. Aceştia i-au răpus pe toţi bărbaţii, au incendiat templul lui Baal şi au scăpat astfel Samaria de ceremoniile străine. Baal era zeul oraşului Tyr. Ca să-l facă hatârul socrului său Ithobal, regele tyrienilor şi al sidonienilor, Achab îi înălţase în Samaria un templu, îi statornicise profeţi şi introdusese toate slujbele cultului său. După înlăturarea acestui idol, Iehu a îngăduit, totuşi, israeliţilor să se închine viţeilor de aur. Deoarece a înfăptuit această faptă bună şi i-a pedepsit cum se cuvine pe necredincioşi, Dumnezeu i-a prezis printr-un prooroc al său că urmaşii lui vor domni asupra israeliţilor până la a patra spiţă. Aşa au stat lucrurile privitor la Iehu.

CAPITOLUL VII

1. Când a primit vestea pieirii fiului ei Ochozias, aşijderea a fratelui Ioram, ca şi a stingerii propriului neam regesc, Gotholia, fiica lui Achab, s-a străduit să nu mai lase în viaţă pe nici unul din familia lui David, încât, stârpind întreaga lui spiţă, nimeni din rândurile sale să nu mai poată obţine domnia. Ea a şi înfăptuit ceea ce şi-a propus; a scăpat, totuşi, teafăr unul dintre fiii lui Ochozias şi iată în ce fel a fost el ocolit de moarte. Ochozias, avea o soră bună, numită Iosabetha; ea era măritată cu Marele Preot Iodaus. Când a intrat în palatul regal, sub leşurile celor ucişi, alături de doica lui, l-a găsit ascuns pe Ioas (aşa se numea băieţelul de un an). Iosabetha i-a luat pe amândoi, i-a dus în odaia de dormit şi, împreună cu soţul ei, Iodaus, a crescut băiatul pe ascuns în templu, şase ani, răstimp în care Gotholia a domnit la Hierosolyma asupra celor două seminţii.

2. În al şaptelea an, Iodaus şi-a dezvăluit taina unor căpetenii de sute, cinci la număr, şi i-a convins să contribuie alături de el la înlăturarea Gotholiei şi la încoronarea copilului. Spre a fi mai sigur de ajutorul lor, i-a silit să depună jurământ, ceea ce i-a sporit nădejdea în izbânda uneltirii lui împotriva Gotholiei. Bărbaţii pe care Marele Preot Iodaus i-a atras de partea lui la înfăptuirea planului au străbătut întreaga ţară şi i-au adunat pe preoţi, pe leviţi şi pe căpeteniile seminţiilor, aducându-i apoi la Hierosolyma. Iodaus i-a pus să jure că vor păstra numai pentru ei taina pe care o vor afla, tăcerea fiind la fel de necesară ca şi acţiunea hotărâtă. De îndată ce jurământul a fost rostit şi a socotit că nu mai era primejdios să le destăinuie planul, Iodaus l-a adus în faţa lor pe băiatul din neamul lui David, crescut de el, şi le-a spus: „Acesta este regele vostru, provenit din casa despre care, ştiţi prea bine, Dumnezeu a făgăduit că va domni de-a pururi peste voi. Vă sfătuiesc, aşadar, ca o treime dintre voi să rămână în templu, spre a-l apăra pe rege; a patra parte să stea de strajă la poarta templului, având mare grijă şi de poarta, mereu deschisă, care dă spre palat. Restul mulţimii să adaste neînarmată în interior şi să nu îngăduie intrarea în templu a nici unui om înarmat, decât dacă aparţine preoţimii!" Apoi a cerut ca o parte dintre preoţi şi leviţi să se grupeze în jurul regelui cu săbiile trase din teacă, aidoma oştenilor din garda regală, astfel încât să ucidă pe oricine îndrăznea să intre înarmat în templu, fiecare păzindu-şi suveranul cu străşnicie, fără să-l fie teamă de cineva. Îndemnurile Marelui Preot au fost urmate potrivit spuselor sale, voinţa lui fiind transpusă în faptă. Intre timp, Iodaus a deschis cămara armelor, care fusese orânduită în templu din vremea lui David, şi a împărţit căpeteniilor de peste sute, preoţilor şi leviţilor toate suliţele şi tolbele aflate acolo, precum şi diferite alte arme. Oameni bine înarmaţi au fost puşi de jur împrejurul templului, ca să împiedice intrarea celor cărora nu le era îngăduit acest lucru. După aceea, a fost adus în mijlocul mulţimii copilul, i s-a pus coroana regală pe creştet, în timp ce Iodaus l-a uns cu untdelemn sfânt, proclamându-l rege. Poporul a scos chiote de bucurie, l-a salutat cu urale şi a strigat: „Trăiască regele!"

3. La auzul zarvei neaşteptate şi al aplauzelor, Gotholia s-a înspăimântat de-a binelea şi a ieşit din palat, însoţită de garda ei. Când a sosit la templu, preoţii au lăsat-o să intre numai pe ea, iar escorta înarmată a fost împiedicată să treacă de cei ce fuseseră puşi să străjuiască poarta, din porunca Marelui Preot. Cum l-a văzut pe copilul care trona pe o tribună, gătit cu coroana regală, Gotholia şi-a rupt hainele sale, a scos un strigăt puternic şi a dat ordin să fie ucis băiatul, care căta să-l smulgă domnia prin vicleşuguri. Iodaus le-a chemat atunci pe căpeteniile cele peste sute şi le-a poruncit s-o ducă pe Gotholia în valea Cedron şi s-o omoare acolo (căci el nu vroia să pângărească templul prin uciderea nemernicei femei). A adăugat apoi să fie sortiţi pieirii şi cei ce căutau să sară în ajutorul ei. Căpeteniile însărcinate să curme viaţa Gotholiei au pus mâna pe ea, au dus-o până la regeasca poartă a catârilor şi au omorât-o acolo.

4. După ce uneltirea pusă la cale împotriva Gotholiei a fost astfel încununată de succes, Iodaus a strâns poporul şi pe oşteni în templu, unde i-a pus să jure că se vor supune de bunăvoie regelui, făgăduind să-l ocrotească prosperitatea domniei şi să-l asigure paza. L-a obligat chiar şi pe rege prin jurământ să-l cinstească pe Dumnezeu şi să nu încalce legile lui Moise. Apoi a pornit împotriva templului lui Baal, înălţat de Gotholia şi de soţul ei, Ioram, pentru înjosirea lui Dumnezeu şi cinstirea lui Achab, l-au dărâmat din temelii, şi l-au ucis pe Maathas, care îi era atunci preot, slujindu-l cu credinţă. Iodaus le-a încredinţat preoţilor şi leviţilor îngrijirea şi paza templului, după tradiţia lui David, şi le-a poruncit să aducă zilnic câte două jertfe, arderi de tot, aprinzând şi mirodenii, potrivit legilor scrise. Pe unii dintre leviţi i-a numit portari la intrările templului, pentru ca nici un om nepurificat să nu se strecoare în el.

5. De îndată ce a orânduit astfel fiecare dregătorie în parte, el însuşi, împreună cu căpeteniile şi cu întregul popor, l-au petrecut pe Ioas de la templul Domnului până la Casa domnească. L-au aşezat pe tron şi toţi au scos strigăte de bucurie, vreme de câteva zile veselindu-se împreună la ospeţe sărbătoreşti. Moartea Gotholiei n-a pricinuit nici o tulburare în oraş. Când a devenit rege, Ioas abia împlinise şapte ani. Mama lui se numea Sabia şi locul ei de baştină era Bersabee.

Atât timp cât a trăit Iodaus, regele a urmat cu stricteţe legile, închinându-se statornic lui Dumnezeu.

Ajuns la vârsta însurătorii, şi-a luat două soţii, alese de Marele Preot, şi de la ele a avut deopotrivă băieţi şi fete.

Atâtea am avut de istorisit despre regele Ioas privitor la felul cum a scăpat de urmărirea Gotholiei şi cum a dobândit demnitatea regală.

CAPITOLUL VIII

1. Azael, regele Siriei, a purtat război cu israeliţii şi regele acestora, Iehu, a pustiit regiunea situată dincolo de Iordan, spre răsărit, şi locuită de seminţiile lui Rubei, Gad şi Manasses, precum şi ţinuturile Galaaditis şi Batanaea, dând pradă focului şi jefuind totul în lung şi în lat, fără să cruţe viaţa nici unuia dintre cei ce cădeau în mâinile sale. Nu s-a grăbit să-l alunge din meleagurile prădate de el Iehu, care, înfruntându-l pe Dumnezeu şi dispreţuind sfintele sale datini şi legi, s-a stins din viaţă după ce a domnit asupra israeliţilor vreme de douăzeci şi şapte de ani. El a fost înmormântat în Samaria şi i-a urmat la tron fiul său Ioaz.

2. În schimb, Ioas, regele Hierosolymei, avea arzătoarea dorinţă de a restaura templul Domnului şi l-a chemat pe Marele Preot, poruncindu-i să trimită în întreaga ţară leviţi şi preoţi care să ceară câte o jumătate de siclu pe fiecare cap de locuitor pentru refacerea sanctuarului părăginit în timpul domniei lui Ioram,a Gotholiei şi a urmaşilor acestora. Dar Marele Preot nu i-a urmat porunca, fiindcă ştia că nimeni n-o să plătească birul în arginţi, în al douăzeci şi treilea an al cârmuirii sale, Ioas i-a chemat la el pe leviţi şi i-a dojenit că nu i-au îndeplinit porunca şi, întrucât le-a cerut ca în viitor să se ocupe serios de repararea templului, Iodaus a născocii un mijloc de colectare a banilor, care a fost pe placul mulţimii. A dispus să se facă o ladă din lemn, închisă de jur împrejur, având o singură deschizătură. Apoi a pus-o în templu, lângă jertfelnic, şi a poruncit ca fiecare să arunce în ea prin deschizătură oricât găsea de cuviinţă, pentru refacerea sanctuarului. Întregul popor a primit bine această noutate şi a dat bir pe întrecute mult aur şi argint ca să umple lada. Scriitorul şi preotul vistiernic deşertau lada plină şi în faţa regelui socoteau banii adunaţi într-însa, după care o puneau la loc. Făceau acest lucru în fiecare zi. De îndată ce li s-a părut că banii oferiţi de popor erau îndestulători, Marele Preot Iodaus şi regele Ioas i-au folosit pentru plata cioplitorilor de piatră şi a dulgherilor, precum şi

pentru procurarea unor mari grămezi de lemn frumos. După ce s-a terminat refacerea templului, din aurul şi argintul rămas (care nu era deloc puţin) s-au făcut vase mari, ulcioare şi felurite cupe, aducând zilnic jertfe strălucite prin care năpădeau altarele cu grăsimi. Zelul acesta a durat cât a trăit Iodaus.

3. Dar, după moartea lui (el a atins vârsta de o sută treizeci de ani, a fost un om drept şi deosebit de virtuos în orice privinţă şi a fost înmormântat în gropniţa regilor, fiindcă a păstrat domnia neamului lui David), regele Ioas a renunţat la cinstirea Domnului. Aidoma lui, chiar şi fruntaşii poporului au pornit pe căi greşite, astfel că au încălcat legile şi toate le făceau după bunul lor plac. Neîmpăcându-se cu schimbarea în rău a regelui şi a celor ce-l însoţeau, Dumnezeu le-a trimis prooroci care să-l dojenească pentru faptele lor şi să-l abată de la nelegiuiri. Dar patima puternică şi dorinţa nemărginită erau atât de înrădăcinate, încât nici nenorocirile îndurate de înaintaşi, ca şi pedepsele abătute asupra tuturor familiilor lor pentru dispreţuirea legilor sfinte, nici avertismentele date de prezicerile vechilor prooroci n-au putut să-l atragă spre pocăinţă, ei nesimţindu-se dispuşi să se mai întoarcă la bunăstarea de unde ajunseseră la nelegiuirile de acum. Fără să-şi mai amintească de binefacerile tatălui, Ioas a poruncit să fie ucis cu pietre în templu Zacharias, fiul Marelui Preot Iodaus, fiindcă, pătruns de suflul profetic al Domnului, într-o adunare a poporului, l-a îndemnat pe rege să se pună în slujba dreptăţii, prezicându-i o pedeapsă cumplită dacă nu se supunea. Când şi-a dat sfârşitul, Zacharias l-a chemat pe Dumnezeu ca martor şi judecător al supliciului pe care-l îndura, pentru un sfat înţelept şi pentru serviciul adus de tatăl său având parte de o moarte amară şi silnică.

4. N-a trecut multă vreme şi regele şi-a primit pedeapsa cuvenită, căci Azael, regele sirienilor, a năvălit în ţara lui, a prădat şi dărâmat Gitta, îndreptându-şi oastea împotriva Hierosolymei. Înfricoşatul Ioas a golit tezaurul templului şi pe cel al regilor, răpind darurile sanctuarului, şi le-a trimis pe toate în Siria, ca să-şi răscumpere siguranţa şi să scape de asediu, fără a mai fi ameninţat să piardă totul. Înduplecat de uriaşa sumă primită, Azael şi-a retras oastea din faţa Hierosolymei. Totuşi, Ioas a fost lovit de o boală grea, iar prietenii lui Zacharias l-au pedepsit şi, dornici să răzbune moartea fiului lui Iodaus, au uneltit împotriva regelui şi l-au ucis. Ioas a fost înmormântat la Hierosolyma, nu însă în gropniţa strămoşilor săi, din pricina nelegiuirilor sale. A atins vârsta de patruzeci şi şapte de ani şi urmaşul lui la tron a fost Amasias.

5. În al douăzeci şi unulea an al domniei lui Ioas, rege al Israelului a devenit la Samaria Ioaz, fiul lui Iehu, cârmuirea lui durând şaptesprezece ani. El n-a urmat pilda bună a tatălui său, ci s-a dedat aceloraşi fărădelegi săvârşite de primii regi, care l-au dispreţuit pe Dumnezeu. Regele sirienilor l-a biruit şi i-a nimicit în aşa măsură oastea că nu i-au mai rămas decât zece mii de pedestraşi şi cincizeci de călăreţi, luându-i de asemenea multe Şi mari oraşe, după măcelul comis de oştirea lui. Aceste nenorocirii s-au întâmplat regelui israeliţilor potrivit proorocirilor lui Elissaeus, când i-a prezis lui Azael că-l va ucide pe regele sirienilor şi al locuitorilor Damascului, ocupând tronul acestuia. Biruit de atâtea rele, şi-a pus nădejdea în închinăciuni şi rugi, implorându-l pe Domnul să-l scape din mâinile lui Azael şi să nu-l pună sub jugul puterii sale. Dumnezeu, care îndrăgeşte căinţa mai mult decât virtutea şi se mulţumeşte doar cu dojenirea celor puternici, n-a vrut să-l hărăzească în întregime pieirii, făcându-l să nu se mai înspăimânte de primejdiile războiului. Aşa se face că ţara, care a obţinut iarăşi pacea, s-a bucurat iar de vechea-i prosperitate, iar bogăţia i-a sporit.

6. La moartea lui Ioaz s-a suit pe tron fiul său Ioas, în al treizeci şi şaptelea an al domniei lui Ioas din Hierosolyma, şi vreme de şaisprezece ani i-a cârmuit pe israeliţi în Samaria (căci şi regele din Hierosolyma purta acelaşi nume). El era un om drept şi firea lui era cu totul deosebită de cea a tatălui său. În vremea aceea, proorocul Elissaeus, care îmbătrânise, s-a îmbolnăvit şi regele israeliţilor a venit să-l vadă. Când a dat de bătrânul aflat pe patul de moarte, el a început să plângă sub ochii lui şi să-l bocească, numindu-l părintele şi

apărătorul său. Lui îi datora faptul că n-a trebuit să se folosească de arme împotriva duşmanilor săi, fiindcă, potrivit prezicerilor sale, a obţinut victoria asupra lor fără luptă. Iar acum proorocul vroia să se despartă de viaţă şi să-l lase în seama duşmanilor săi înarmaţi (sirienii). Ioas i-a spus că nici viaţa lui nu va fi mai sigură şi mult mai bine ar fi să moară acum, o dată cu el. Elissaeus l-a mângâiat atunci pe înlăcrimatul rege, cerându-i să aducă un arc şi să-l întindă. Când regele s-a pregătit să tragă cu arcul, proorocul şi-a pus mâinile sale pe mâinile acestuia şi i-a poruncit să săgeteze. Regele a tras trei săgeţi apoi s-a oprit. Proorocul i-a zis: „Dacă ai fi tras mai multe săgeţi, ai fi stârpit din rădăcină puterea siriană; fiindcă te-ai mulţumit doar cu trei săgeţi, vei ieşi biruitor în tot atâtea bătălii împotriva sirienilor, redobândind ţinuturile smulse de ei de la înaintaşii tăi!" Auzind spusele sale, regele a plecat şi, la scurtă vreme după aceea, proorocul a şi murit. El a fost un bărbat renumit prin dreptatea lui şi s-a bucurat de sprijinul făţiş al lui Dumnezeu. Ceea ce s-a adeverit prin ulterioarele sale proorociri, greu de crezut, inspirate de Dumnezeu, a căror amintire dăinuie până azi în rândurile evreilor. A avut parte de o înmormântare strălucită, aşa cum merită un bărbat îndrăgit de Dumnezeu. În vremea aceea s-a petrecut întâmplarea cu drumeţul ucis de tâlhari şi aruncat în mormântul lui Elissaeus: de îndată ce a venit în atingere cu trupul proorocului, mortul a înviat pe loc. Atât am avut de spus despre proorocul Elissaeus, despre prezicerile pe care le-a rostit în timpul vieţii şi despre divina putere deţinută chiar şi după moartea lui.

7. La moartea lui Azael, regele sirienilor, domnia a revenit fiului său Adad, cu care s-a războit Ioas, regele israeliţilor, şi l-a biruit de trei ori, smulgându-i regiunea cu toate oraşele şi satele răpite de Azael de la părintele său. Apoi şi-a dat sfârşitul şi Ioas, fiind înmormântat la Samaria, şi puterea a deţinut-o fiul său Ieroboam.

CAPITOLUL IX

1. În al doilea an al domniei lui Ioas, regele israeliţilor, a fost făcut rege la Hierosolyma, în seminţia lui Iuda, Amasias, mama lui, numită Iodada, fiind cetăţeană a aceluiaşi oraş. Încă din fragedă tinereţe s-a dovedit un mare iubitor al dreptăţii. De îndată ce s-a văzut stăpân pe frânele domniei, el a hotărât mai întâi să-şi răzbune propriul său părinte, pedepsindu-i pe cei ce puseseră mâna pe el, făcând caz de prietenia lor. I-a prins pe toţi şi le-a dat pedeapsa cu moartea, fără să întreprindă nimic împotriva copiilor lor, dând ascultare legilor lui Moise, care a socotit că nu era drept ca vina părinţilor să cadă asupra copiilor. Apoi a recrutat din rândurile seminţiilor Iuda şi Beniamin pe cei ce erau în floarea vârstei şi împliniseră deja douăzeci de ani, adunând astfel trei sute de mii de oşteni, şi a pus deasupra lor căpeteniile peste sute. După aceea a trimis la regele israeliţilor soli care să tocmească cu plată o sută de mii de oşteni pentru o sută de talanţi de argint. Intenţia lui era să declare război amaleciţilor, idumeenilor şi gabaliţilor. Dar când se pregătea să-şi pună în mişcare oastea împotriva lor, un prooroc l-a îndemnat să slobozească trupele israeliţilor: aceştia sunt un popor lipsit de credinţă şi prezicerea Domnului îi anunţa o înfrângere dacă se va sluji de ajutorul lor. El va fi mai puternic decât duşmanii doar dacă va avea încredere în sprijinul lui Dumnezeu, ducând lupta numai cu trupele proprii. Deoarece regele şi-a arătat nemulţumirea întrucât plătise solda israeliţilor, proorocul l-a sfătuit să se supună voinţei Domnului, căci el îi va dărui şi mai mulţi bani. Regele i-a slobozit aşadar pe israeliţi, spunându-le că le lasă solda pe care au încasat-o deja; apoi a plecat cu trupele proprii împotriva popoarelor menţionate mai înainte. El i-a învins într-o mare bătălie şi a ucis zece mii dintre ei, luând tot atâţia prizonieri, pe care i-a dus până la aşa-zisa Stâncă Mare, îndreptată spre Arabia, unde i-a aruncat în

prăpastie. Din această luptă, regele s-a ales cu o mare pradă şi cu multe avuţii ale tuturor popoarelor învinse, între timp ce Amasias conducea expediţia, israeliţii care fuseseră lăsaţi slobozi erau porniţi împotriva lui, fiindcă credeau că i-a găsit nedemni de această misiune (căci asta nu s-ar fi întâmplat, dacă nu i-ar fi dispreţuit); i-au atacat aşadar regatul şi au înaintat până la Bethsemera, au jefuit ţara şi au luat cu ei pradă multe vite, omorând vreo trei mii de locuitori.

2. Victoria şi succesul expediţiei sale l-au făcut îngâmfat pe Amasias şi el a început să-l neglijeze pe Dumnezeu, care era făuritorul lor de fapt, preferând să înalţe rugăciuni idolilor aduşi de el din ţara amaleciţilor. A venit însă un prooroc şi i-a spus ca se mire de ce îi socoteşte zei pe cei ce nu i-au ajutat deloc pe închinătorii lor şi nu i-au eliberat din mâinile sale, lăsându-i să piară pe cei mai mulţi dintre ei şi să ajungă ei înşişi în captivitate; căci idolii fuseseră aduşi la Hierosolyma de nişte prizonieri de război. Purtarea asta a stârnit mânia regelui, care i-a poruncit proorocului să tacă din gură, ameninţându-l să-l condamne la moarte dacă se amestecă în treburi care nu-l priveau deloc. Atunci proorocul i-a răspuns că el va amuţi, dar i-a prezis că Dumnezeu nu va lăsa nepedepsite de mâna lui înnoirile pe care le-a adus. Fără să fie în stare să păstreze măsura în marele său noroc (faptul că îl primise de la Dumnezeu nu l-a împiedicat să-l sfideze pe acesta) şi din cale afară de încrezut, Amasias i-a trimis lui Ioas, regele israeliţilor, o scrisoare prin care îi cerea să i se supună, împreună cu întregul său popor, fiindcă aşa a fost odinioară, pe vremea strămunilor săi, David şi Solomon. Dacă nu catadicsea să facă ceea ce se cuvenea, să afle că războiul va decide cui îi va aparţine puterea. Drept răspuns Ioas i-a scris următoarele:

„REGELE IOAS CĂTRE REGELE AMASIAS,

În Liban a fost odată un chiparos foarte înalt, precum şi un ciulin. Acesta a trimis să-l spună chiparosului să-l dea fiica fiului său de femeie. Dar între timp a trecut pe acolo o fiară sălbatică şi l-a călcat în picioare. Asta să-ţi fie învăţătură de minte să nu râvneşti la lucruri prea mari, ca nu cumva, ameţit de succesul tău împotriva amaleciţilor, fălindu-te cu el, să atragi primejdia asupra ta şi a regatului tău!"

3. După citirea acestui răspuns, dorinţa lui Amasias de a porni la război a devenit şi mai arzătoare. Dumnezeu, aşa cred eu, l-a împins să facă acest lucru, ca să-şi primească pedeapsa pentru păcatele sale. Şi-a dus, aşadar, trupele împotriva lui Ioas, gata să înceapă lupta. Spaima şi deruta pe care Dumnezeu le-a inspirat în mânia lui au cuprins pe loc oastea lui Amasias, care a luat-o la fugă mai înainte de a se măsura cu vrăjmaşul. Deoarece ai săi să împrăştiaseră din pricina fricii, lăsându-l singur în voia soartei, Amasias a încăput pe mâinile duşmanilor, iar Ioas l-a ameninţat cu moartea dacă nu-i convingea pe locuitorii Hierosolymei să-şi deschidă porţile, îngăduind oştirii sale să pătrundă în oraş. Constrâns de nevoie şi temându-se că-şi pune viaţa în pericol, Amasias a devenit răspunzător de intrarea în oraş a lui Ioas. Acesta a pus să se dărâme zidul pe o întindere de patru sute de coţi şi prin această spărtură a intrat cu carul în Hierosolyma, aducându-l pe Amasias luat prizonier. Aşa a devenit stăpânul Hierosolymei Ioas,care a răpit tezaurul Domnului şi a jefuit tot aurul şi argintul pe care l-a găsit în palatul lui Amasias. Abia după aceea l-a eliberat pe Amasias şi s-a întors în Samaria. Această nenorocire a lovit Hierosolyma în al paisprezecelea an al domniei lui Amasias. După aceea, propriii lui prieteni căutând să-l la viaţa, Amasias a fugit în oraşul Lachisa. Acolo a fost el ucis de oamenii pe care uneltitorii i-au trimis pe urmele sale. Leşul său a fost adus la Hierosolyma, unde a fost înmormântat cu onoruri regeşti. Astfel şi-a săvârşit viaţa Amasias, din pricina semeţiei sale şi a sfidării lui Dumnezeu, după ce a trăit cincizeci şi patru de ani, domnia lui durând douăzeci şi nouă de ani. Urmaşul la tron a fost fiul său, numit Ozias.

CAPITOLUL X

1. În al cincisprezecelea an al cârmuirii lui Amasias a început domnia lui Ieroboam, fiul lui Ioas, asupra israeliţilor, în Samaria şi ea s-a încheiat după patruzeci de ani. Acest rege îi era potrivnic lui Dumnezeu şi mare dispreţuitor al legilor, deoarece se închina idolilor şi era atras de multe obiceiuri fără noimă şi străine, aducând nenumărate nenorociri poporului israelit. Proorocul Ionas i-a prezis că, în cazul în care va purta război cu sirienii, va clătina din temelii puterea lor şi că-şi va întinde hotarele regatului său înspre partea de miazănoapte până la oraşul Amathus şi către miazăzi până la Lacul Asfaltit. Acestea erau graniţele de odinioară ale Canaanului, după măsurătoarea făcută de comandantul Iesus. Ieroboam a întreprins o expediţie împotriva sirienilor şi a pus stăpânire peste întregul lor ţinut, întocmai cum îi prezisese Ionas.

2. Întrucât mi-am propus să scriu o istorie fidelă a faptelor poporului meu, am socotit că se cuvine să povestesc tot ceea ce stă scris în cărţile evreilor despre acest prooroc. Când Dumnezeu i-a poruncit să se ducă în regatul lui Ninus[3] şi la sosirea lui în oraş să profetizeze că regele îşi va pierde în curând domnia, el n-a mers acolo din pricina fricii. A fugit de Dumnezeu în oraşul Iope, unde a dat peste o corabie, în care s-a îmbarcat, ca să plece la Tars, în Cilicia. Dar dintr-o dată s-a dezlănţuit o furtună nespus de puternică, încât puţin a lipsit ca nava să se scufunde, şi corăbierii, împreună cu cârmaciul şi armatorul, făgăduiau să-şi arate recunoştinţa faţă de zei, dacă scăpau de primejdiile mării. Doar Ionas stătea ascuns undeva şi nu întreprindea nimic din ceea ce vedea că făceau ceilalţi. Când talazurile s-au înălţat şi mai sus şi marea s-a învolburat şi mai mult sub furia vânturilor, ei au bănuit că unul dintre călători era pricina acestei furtuni şi au hotărât să tragă la sorţi spre a descoperi cine era vinovatul. Trecându-se de la vorbă la faptă, sorţul a căzut pe Ionas. La întrebarea corăbierilor, de unde venea şi ce avea de gând, el a răspuns că era evreu de neam, proorocul Domnului atotputernic. I-a sfătuit apoi să-l arunce în mare, dacă vor să scape de primejdie, căci din pricina lui se dezlănţuise furtuna. La început ei n-au cutezat să facă acest lucru, socotind că era o nelegiuire să trimită la o moarte sigură un străin care le-a încredinţat viaţa lui. Totuşi, când au văzut că furtuna se înteţea mereu şi corabia era gata să se scufunde, îmboldiţi pe de o parte de stăruinţele proorocului însuşi, înduplecaţi pe de altă parte de teama că nu vor scăpa de naufragiu, marinarii l-au aruncat pe Ionas în mare. Urgia mării s-a potolit numaidecât, iar proorocul, zice-se, a fost înghiţit de un chit, după trei zile şi tot atâtea nopţi fiind zvârlit pe ţărmul Pontului Euxin, viu şi cu trupul nevătămat. Rugându-l pe Dumnezeu să-l ierte păcatul, Ionas s-a dus în oraşul Ninive, s-a oprit într-un loc unde putea să fie auzit de toţi şi le-a prezis locuitorilor că în curând vor pierde supremaţia lor asupra Asiei. După ce le-a dat această veste, el s-a întors acasă. Istorisirea v-am depănat-o aşa cum am găsit-o scrisă în cărţi.

3. Regele Ieroboam, care a avut parte de foarte mult noroc în viaţa lui şi a domnit vreme de patruzeci de ani, şi-a dat duhul. A fost înmormântat la Samaria şi drept urmaş la tron l-a avut pe fiul său Zacharias. În al paisprezecelea an al domniei lui Ieroboam, Ozias, fiul lui Amasias, a devenit cârmuitorul celor două seminţii la Hierosolyma, mama lui, numită Achiala, fiind originară din acest oraş. El însuşi era un om bun, drept şi mărinimos, prevedea lucrurile dinainte şi dovedea multă hărnicie. Şi-a dus oastea împotriva filistenilor, i-a învins în luptă şi le-a luat cu asalt oraşele Gitta şi Iamnia, dărâmând zidurile lor. După aceea a făcut o expediţie împotriva arabilor care locuiau în vecinătatea Egiptului, a zidit un oraş la Marea Roşie şi a lăsat acolo o garnizoană. Apoi i-a subjugat pe ammaniţi, punându-i să plătească un anumit bir, şi a adus sub stăpânirea lui întregul ţinut, până la hotarele Egiptului, în cele din urmă, a început să se preocupe şi de Hierosolyma. A refăcut ceea ce, datorită fie vechimii, fie nepăsării regilor de dinainte, se surpase din zidul oraşului. A reclădit

până şi acea parte a zidului care fusese dărâmată de regele israeliţilor, atunci când l-a adus pe părintele său prizonier, pătrunzând în oraş. A zidit de asemenea numeroase turnuri, atingând înălţimea de o sută şi cincizeci de coţi. Posturile de strajă din pustiu le-a înconjurat, aşijderea, cu ziduri şi a săpat multe apeducte. Numărul vitelor de povară şi al feluritelor turme era uriaş, căci ţara era bogată în păşuni. Fiindcă îndrăgea agricultura şi era foarte preocupat de lucrarea pământului, a sădit tot felul de plante şi seminţe. A strâns în jurul lui o oaste alcătuită din trei sute şaptezeci şi cinci de mii de ostaşi aleşi, în fruntea cărora a pus mai-mari peste sute şi mai-mari peste mii, bărbaţi viteji şi viguroşi la trup, numărul lor ajungând la două mii. Întreaga oaste era împărţită în falange şi bine înzestrată cu arme: fiecare luptător avea sabie, scut şi platoşă de aramă, arcuri şi praştii. A făcut, aşijderea, multe maşini de război, care-şi aveau rostul la asedierea cetăţilor, aruncătoare de pietre şi de suliţe, pârghii de ridicat greutăţi, gheare de fier şi alte asemenea unelte.

4. După ce a prevăzut şi pregătit aceste treburi, mintea lui, ademenită de trufie, s-a împăunat cu mulţimea avuţiilor trecătoare, dispreţuind lucrurile nemuritoare şi atotdăinuitoare (precum cinstirea lui Dumnezeu şi respectarea legilor). Din înălţimea succeselor sale a căzut şi el pradă aceloraşi vicii, la fel ca şi tatăl său, care şi-a datorat pieirea strălucirii faptelor de război şi puterii, neştiind să păstreze măsura. Într-o zi solemnă, când la sărbătoare lua parte întregul popor, şi-a pus veşminte preoţeşti şi a intrat în templu, să tămâieze altarul de aur al Domnului. Marele Preot Azarias şi cei optzeci de preoţi din jurul lui s-au împotrivit (căci i-au zis că nu avea voie să se amestece în treburile divine, care le fuseseră încredinţate numai urmaşilor lui Aaron). Dar când toţi i-au strigat să iasă din templu şi să nu încalce datinile Domnului, regele s-a înfuriat, ameninţându-i cu moartea dacă nu se potoleau. Atunci a avut loc un puternic cutremur de pământ şi templul s-a crăpat, şi înlăuntrul lui s-a revărsat orbitoarea lumină a soarelui, care a căzut pe faţa regelui, aceasta fiind năpădită dintr-o dată de lepră. În locul din faţa oraşului, numit Eroge, s-a despicat în două o creastă şi jumătatea ei situată spre apus a alunecat vreo patru stadii spre partea de răsărit a muntelui, astfel încât a acoperit şi drumul, şi grădina regească. Când preoţii au remarcat că faţa regelui fusese cuprinsă de lepră, i-au dezvăluit nenorocirea care îl lovise şi i-au poruncit să părăsească oraşul, ca un om impur. Ruşinat de răul care căzuse asupra lui şi pier-zându-şi toată încrederea, a ascultat porunca preoţilor; fiindcă s-a socotit mai presus de soarta omenească şi pentru lipsa lui de evlavie faţă de Dumnezeu, şi-a atras o pedeapsă jalnică şi demnă să inspire milă. A trăit o bucată de vreme în afara oraşului, ca un om de rând, iar de cârmuirea ţării s-a ocupat fiul său Iotham.

Cu sufletul mâhnit şi cu amărăciunea pricinuită de nelegiuirile sale, el şi-a dat în cele din urmă sfârşitul, după ce a trăit şaizeci şi opt de ani, cârmuind vreme de cincizeci şi doi de ani. A fost înmormântat aparte, în propria-i grădină.

CAPITOLUL XI

1. Zacharias, fiul lui Ieroboam, rege al israeliţilor vreme de şase luni, a fost ucis mişeleşte de un prieten al său, numit Sellum, fiul lui Iabes, care i-a urmat la tron, fără să domnească nici el mai mult de treizeci de zile. Menahem, căpetenie de oaste care se afla pe atunci în oraşul Tharsa, auzind de uciderea lui Zacharias, a părăsit tabăra şi a mărşăluit cu toate trupele sale până la Samaria, unde l-a ucis pe Sellum în cursul unei bătălii, s-a făcut rege în locul lui, apoi s-a întors la Tharsa. Acolo, locuitorii oraşului au zăvorât porţile în faţa lui şi n-au vrut să-l recunoască drept rege. Dornic să se răzbune pe ei, a trecut prin foc şi sabie ţinutul din jurul oraşului, pe care l-a asediat şi l-a cucerit cu forţa şi, răbdând cu greu jignirea pe care i-o aduseseră tharsienii, i-a ucis pe toţi şi n-a cruţat nici copiii, fără să dea înapoi de la nici o dovadă de cruzime. S-a

dezlănţuit împotriva propriilor concetăţeni cu o sălbăticie care nu putea fi iertată nici dacă s-ar fi revărsat asupra unor străini învinşi în război. Întocmai cum şi-a început domnia, aşa şi-a dus-o mai departe, cu aceeaşi cruzime, vreme de zece ani, Menahem. Când a venit să se războiască cu el regele asirian Phullus, nu s-a dus să se lupte cu asirienii, ci i-a convins cu o mie de talanţi de argint să se retragă, puniand capăt ostilităţilor. Menahem a pus această sumă în spinarea poporului, încasând un bir de cincizeci de drahme pe cap de locuitor. După aceea, Menahem şi-a sfârşit viaţa şi a fost înmormântat la Samaria, lăsându-l ca urmaş la tron pe fiul său Phaceas, care n-a rămas mai prejos în cruzime decât tatăl său şi a domnit numai doi ani. Apoi a fost lovit mişeleşte la un ospăţ cu prietenii săi şi ucis de căpetenia a peste o mie de oşteni Phaceas, fiul lui Romelia. Dar şi acest Phaceas, care a cârmuit douăzeci de ani, a fost nelegiuit şi nedrept. În timpul domniei sale, regele numit Tiglatpalasar a făcut o expediţie împotriva Israelului şi a supus întreaga ţară Galadena, ţinutul de dincolo de Iordan, Galileea învecinată, precum şi Cydisa şi Azora, ducând locuitorii în robie, când s-a întors în regatul său. Mi se pare că am spus suficiente lucruri privitoare la aoest rege al asirienilor.

2. Iotham, fiul lui Ozias, a domnit la Hierosolyma asupra seminţiei lui Iuda, mama lui, născută în acel oraş, numindu-se Hierasa. Acestui rege nu i-a lipsit nici o virtute şi a fost la fel de evlavios faţă de Dumnezeu, pe cât de drept s-a arătat şi cu oamenii. Şi spre construcţiile cetăţii şi-a îndreptat grija (a făcut cu dragă inimă toate îndreptările şi decoraţiile care i s-au părut necesare). A construit un portic al templului şi vestibuluri noi, a refăcut părţile prăbuşite ale zidurilor de apărare, pe care le-a întărit cu turnuri mari şi greu de cucerit. Tot ceea ce se afla în regatul său într-o stare care lăsa de dorit a fost restaurat de el cu multă atenţie. A dus război împotriva ammaniţilor şi, după ce a ieşit biruitor în luptă, i-a silit să plătească în fiecare an o dare de o sută de talanţi de argint, zece mii de care de grâu şi tot atâtea care de orz. Şi-a întărit regatul într-atât, încât duşmanii să nu-l dispreţuiască şi pe ai săi să-l vadă fericiţi.

3. Trăia în vremea aceea un prooroc numit Naum, care, prevestind prăbuşirea Asiriei şi a lui Ninus, a spus următoarele: „Ninive fi-va un iaz cu apă biciuită de vânt! La fel de tulburat va arăta întregul popor vălurindu-se în fuga lui şi unii vor striga celorlalţi: staţi şi împotriviţi-vă, prădaţi aurul şi argintul! Dar nimeni nu se va lăsa convins (căci fiecare vrea să-şi salveze mai degrabă viaţa decât bogăţiile). Cumplită fi-va învrăjbirea lor, plânsul şi bocetul li se vor auzi, mădularele lor vor lâncezi şi feţele tuturor se vor îngălbeni de spaimă. Unde fi-va bârlogul leilor, cu mama puilor lor? – Te voi dărâma din temelii, Ninive – zice Domnul – şi nu vor mai ieşi din tine lei care vor stăpâni lumea!" Despre Ninive, acest prooroc a făcut multe alte preziceri pe care n-am găsit de cuviinţă să le menţionez aici, ca să nu-mi ostenesc prea mult cititorii. Toate prezicerile privitoare la Ninive s-au adeverit întocmai, după o sută şi cincisprezece ani. Tema aceasta a fost tratată îndestulător.

CAPITOLUL XII

1. Iotham şi-a dat obştescul sfârşit după ce a trăit patruzeci şi unu de ani, dintre care şaisprezece a fost domnitor, fiind înmormântat în gropniţa regilor. L-a urmat la tron fiul său Achaz, care în privinţa lipsei de credinţă în Dumnezeu şi a încălcării legilor strămoşeşti a urmat pilda regilor israeliţi: pe altarele înălţate de el la Hierosolyma a închinat prinoase idolilor, aducând jertfă ardere de tot pe propriul său fiu, după obiceiul canaa-neenilor, şi a comis multe asemenea nelegiuiri. În timp ce se purta astfel şi se ţinea de nebunii, regele sirienilor şi al Damascului, Arases, şi cel al israeliţilor, Phaceas (care erau prieteni buni), i-au declarat război, l-au împresurat la Hierosolyma, unde l-au asediat multă vreme fără folos, datorită trăinieiei zidurilor de

apărare. Dar regele sirienilor a cucerit Ailath, oraş situat la Marea Roşie, i-a căsăpit pe locuitori şi în locul lor a adus colonişti sirieni. După ce i-a ucis pe iudeii din garnizoana oraşului, ca şi pe cei care locuiau în împrejurimi, el a revenit la Damasc cu oastea lui, aducând prăzi bogate. Când a aflat că sirienii s-au întors acasă, regele israeliţilor, convins că se putea măsura cu ei, şi-a dus trupele împotriva lor, dar a fost înfrânt în bătălie, Domnul fiind mânios pe el din pricina nelegiuirilor sale multe şi mari. În ziua aceea au răpus o sută douăzeci de mii de iudei israeliţii, al căror comandant, Zacharias, l-a ucis în timpul luptei pe fiul lui Achaz, numit Amasias, luându-i prizonieri pe căpetenia întregii curţi, Ericas, precum şi pe comandantul seminţiei lui Iuda, Elcan. În afara lor, israeliţii au luat ca robi femei şi copii din seminţia lui Beniamin şi, alegându-se cu pradă multă, s-au întors în Samaria.

2. Obedas, care era în vremea aceea proorocul Samariei, a întâmpinat oastea înaintea oraşului şi i-a strigat că această izbândă a fost obţinută nu prin vitejia ei, ci ca urmare a faptului că Dumnezeu şi-a revărsat mânia asupra regelui Achaz. I-a mustrat pe ostaşi că nu s-au mulţumit doar cu uciderea sângeroasă, ci au cutezat să la prizonieri nişte consângeni din seminţiile lui Iuda şi Beniamin. I-a sfătuit apoi să-l trimită la casele lor, căci, dacă nu dau ascultare vorbelor sale, îi aşteaptă pedeapsa lui Dumnezeu. Poporul israeliţilor, chemat la adunare, a dezbătut soarta prizonierilor. S-au ridicat atunci aşa-numitul Barachias, bucurându-se de mare trecere în ţara lui, împreună cu alţi trei bărbaţi, şi au zis: „Noi suntem de părere că nu trebuie să le dăm voie concetăţenilor să-l primească în oraş pe aceşti prizonieri, pentru ca Dumnezeu să nu ne sorteasca pe toţi pieirii. Şi aşa păcatele noastre sunt destul de mari, după spusele proorocilor, aşa că nu ne ferim să le adăugăm noi fărădelegi!" De îndată ce au auzit aceste vorbe, ostaşii i-au făcut aşa cum au găsit de cuviinţă. Bărbaţii amintiţi mai sus au luat pe robi, le-au scos lanţurile, s-au îngrijit de trupurile lor, le-au dat merinde de drum şi i-au trimis acasă. Tuspatru i-au şi însoţit, i-au călăuzit până la Ierihon, situat nu prea departe de Hierosolyma, apoi s-au întors la Samaria.

3. Întristat de înfrângerea pricinuită de israeliţi, regele Achaz a trimis o solie la Tiglatpalasar, căruia i-a cerut să se alieze cu el împotriva israeliţilor, sirienilor şi damaschinilor, aducându-i o mare sumă de bani; i-a oferit apoi daruri strălucite. După ce solii au ajuns la el, Tiglatpalasar s-a grăbit să vină în ajutorul lui Achaz. A pornit într-o expediţie împotriva Siriei, a pustiit ţinuturile ei şi a luat cu asalt Damascul[2], omorându-l pe regele Arases. Pe damaschini i-a strămutat în Media Superioară şi în locul lor a adus în Damasc colonişti din rândul neamurilor asiriene. A prădat apoi ţara israeliţilor şi pe mulţi dintre ei i-a dus în robie. Pentru felul cum s-a purtat cu sirienii, regele Achaz a strâns aurul şi argintul pe care l-a găsit în visteria regală, ba chiar şi în templul Domnului, pe care l-a golit şi de ofrandele lui cele mai frumoase, şi, luând cu el întreaga comoară, a adus-o la Damasc, unde, potrivit tratatului încheiat mai înainte, a oferit-o regelui asirienilor, cu mulţumirile lui pentru toate faptele sale, apoi s-a întors la Hierosolyma. A fost însă atât de smintit şi de nechibzuit şi cunoscându-şi atât de puţin propriul său interes încât, în pofida faptului că sirienii luptaseră împotriva lui, n-a încetat să se închine zeilor acestora şi a continuat să-l cinstească, de parcă ar fi obţinut victoria cu ajutorul lor. Când a fost învins din nou, a început să se roage zeilor asirieni, ca şi cum ar fi avut de gând să-l slujească mai degrabă pe toţi ceilalţi idoli, şi nicidecum pe adevăratul Dumnezeu al strămunilor săi, care îi adusese această înfrângere, fiindcă era mânios pe el. A mers atât de departe în dispreţul şi nepăsarea lui faţă de Dumnezeu, încât a încuiat uşile templului şi a interzis aducerea jertfelor, răpind ofrandele din sanctuar. În urma unor astfel de jigniri aduse Domnului, Achaz s-a stins din viaţă după ce a trăit treizeci şi şase de ani, domnia lui durând şaisprezece ani, şi l-a lăsat ca urmaş la tron pe fiul său, Ezechias.

CAPITOLUL XIII

1. În vremea aceea a murit Phaceas, regele israeliţilor, ucis mişeleşte de prietenul său numit Oseas, care a domnit nouă ani, fiind un om nelegiuit şi dispreţuitorul lui Dumnezeu. Şalmanasar, regele asirienilor, a întreprins o campanie împotriva lui, l-a învins (fiindcă Domnul nu i-a dat binecvântarea şi sprijinul său), l-a făcut supusul său şi i-a impus un bir permanent. În al patrulea an al cârmuirii lui Osea, şi-a început domnia la Hierosolyma Ezechias, fiul lui Achaz şi al Abiei, originară din acest oraş. Prin firea lui, s-a dovedit un om bun, drept şi evlavios. De îndată ce s-a urcat pe tron, n-a socotit nimic mai necesar şi mai folositor pentru el şi pentru supuşii lui decât cinstirea Domnului. De aceea, a strâns laolaltă poporul, preoţii şi leviţii şi le-a adresat următoarele cuvinte: „Nu vi-e străin faptul că, datorită păcatelor tatălui meu, care a fost un unelti tor împotriva credinţei în Dumnezeu, aţi îndurat ponoase multe şi mari, fiindcă, amăgiţi de el, v-aţi lăsat ademeniţi să vă închinaţi idolilor ridicaţi de el la rangul de zei. De vreme ce aţi constatat singuri cât de primejdios lucru este lipsa de evlavie, vă îndemn aşadar să vă dezvăţaţi de aceste deprinderi, înlăturând vechile voastre necurăţenii. Mai ales voi, preoţii şi leviţii, adunaţi-vă la templu, să-l redeschideţi, şi mai întâi prin solemne jertfe de purificare să-l readuceţi la strămoşeasca lui strălucire de odinioară. Astfel Dumnezeu va pune capăt mâniei sale şi va fi îndurător cu noi!"

2. Sub imboldul vorbelor regelui, preoţii au deschis templul, au curăţat sfintele vase descoperite de ei şi, înlăturând murdăria, au pus pe altare jertfe solemne. Regele a trimis apoi soli în întreaga ţară, să cheme poporul la sărbătoarea Praznicului Azimelor: din pricina nelegiuirii de mai înainte, celebrarea fusese întreruptă de multă vreme. Până şi la israeliţi a trimis soli, prin care i-a îndemnat să renunţe la felul lor de viaţă de acum şi să se întoarcă la vechea datină a cinstirii adevăratului Dumnezeu. El le îngăduia bucuros să vină la Hierosolyma, ca să sărbătorească Praznicul Azimelor, luând parte, alături de semenii lor, la solemna adunare. Regele le-a spus că nu-i îndemna să-l dea ascultare, dacă nu vroiau să facă acest lucru, ci s-a gândit la interesul lor, urmărind să-l facă fericiţi. Solilor sosiţi la ei ca să expună propunerea regelui lor, israeliţii nu le-au dat ascultare, ba chiar i-au luat în derâdere, socotindu-i nişte nebuni. Şi pe proorocii care le dădeau sfaturi bune şi le preziceau că vor avea parte de mari nenorociri dacă nu se întorceau grabnic la venerarea adevăratului Dumnezeu, ei îi batjocoreau sau le luau în cele din urmă viaţa. Nu s-au mulţumit numai cu aceste păcate, ci s-au dedat la nebunii şi mai mari, despre care vom vorbi mai departe. N-au încetat să facă asemenea fapte până ce Dumnezeu nu i-a pedepsit pentru fărădelegile lor, dându-i pe mâinile duşmanilor. Dar despre asta vom vorbi pe îndelete la momentul potrivit. Numai cei din seminţiile lui Manases, Zabulon şi Isachar au ascultat îndemnurile proorocilor şi s-au convertit la bunacredinţă. Toţi aceştia s-au îndreptat spre Hierosolyma, la Ezechias, să se închine acolo Domnului.

3. De îndată ce s-a adunat mulţimea, Ezechias, împreună cu căpeteniile şi întregul popor, s-au dus la templu, unde el a jertfit în numele său şapte tauri şi tot atâţia berbeci, aşijderea şapte miei şi tot atâţia ţapi. După ce regele şi căpeteniile au pus mâna pe creştetul victimelor, preoţii au primit îngăduinţa să le jertfească. Aceştia au înjunghiat vitele şi jertfele au fost supuse arderii de tot. În jurullor stăteau leviţii cu instrumente muzicale, înălţau imnuri Domnului şi intonau psalmi, aşa cum îi învăţase David, iar ceilalţi preoţi îi acompaniau pe cântăreţi suflând din trâmbiţe. Când au fost săvârşite aceste jertfe, regele şi mulţimea s-au culcat cu faţa la pământ şi l-au venerat pe Domnul. Apoi el a avut grijă să fie înjunghiaţi şaptezeci de boi, o sută de berbeci, două sute de miei, oferind pentru îndestularea poporului şase sute de boi precum şi alte trei mii de vite. Toate au fost îndeplinite de preoţi aşa cum cereau legile. Aşadar, regele s-a ospătat cu poporul

în chiot şi veselie, mulţumind lui Dumnezeu. Când a sosit Praznicul Azimelor, a fost adusă aşa-zisa jertfă a Paştilor, după care jertfele divine s-au repetat timp de şapte zile. În afară de ceea ce oferise până atunci, regele a mai dăruit mulţimii două mii de tauri şi şapte mii de vite. La fel au făcut şi căpeteniile: au dat poporului o mie de tauri şi o mie şi patruzeci de vite. Sărbătoarea Paştilor s-a desfăşurat cu atâta strălucire, fiindcă de pe vremea regelui Solomon ea nu mai fusese celebrată cu un asemenea fast. De îndată ce toate datinile sărbătorii s-au încheiat, oamenii s-au dus să cureţe întreaga ţară, oraşul fiind şi el purificat de murdăria idohlor. Regele a poruncit ca, potrivit legilor scrise, jertfele zilnice să fie făcute pe cheltuiala lui, iar poporul să dea preoţilor şi leviţilor zeciuiala şi pârga roadelor lor, pentru ca ei să se poată ocupa mereu de ritual, asigurându-şi traiul numai din slujirea lui Dumnezeu. De aceea, poporul aducea preoţilor şi leviţilor tot soiul de roade. Ca atare, regele a construit cămări de provizii şi hambare pentru grâne, din care să se înfrupte după voia lor fiecare preot şi levit, împreună cu soţiile şi copiii lor. S-a revenit astfel la obiceiul de odinioară al cinstirii lui Dumnezeu. O dată înfăptuite lucrurile despre care am vorbit, regele a declarat război filistenilor, i-a învins şi a ocupat toate oraşele aflate în stăpânirea duşmanilor, până la Gaza şi Gitta. Dar regele asirienilor i-a trimis soli prin care l-a ameninţat că-i va spulbera întregul regat dacă nu-i va da birul plătit mai înainte de tatăl său. Regele Ezechias nu s-a lăsat intimidat de aceste ameninţări, ci şi-a pus nădejdea în credinţa lui faţă de Dumnezeu şi în proorocul Esaias, care i-a prezis limpede viitorul. Spusele mele privitoare la acest rege mi se pare îndestulătoare.

CAPITOLUL XIV

1. Când Şalmanasar, regele asirienilor, a primit vestea că regele israelitilor a trimis în taină o solie către Soam, regele egiptenilor, invitându-l să încheie o alianţă împotriva lui, s-a mâniat şi a făcut o expediţie în Samaria, în al şaptelea an al domniei lui Osea. Regele nu i-a îngăduit să pătrundă în oraşul pe care, după un asediu de trei ani, l-a cucerit în al nouălea an al domniei lui Osea şi în al şaptelea an al domniei lui Ezechias, regele Hierosolymei. Astfel a nimicit el tot regatul israeliţilor şi a surghiunit întregul popor în Media şi în Persia. Împreună cu aceştia, l-a prins viu şi pe regele Osea. În locul celor îndepărtaţi a strămutat alte popoare din ţinutul Chutha (care îşi trăgea numele de la un fluviu din Persia), în Samaria, trimiţându-i să locuiască în ţara israeliţilor. Aşadar, din Iudeea au plecat în exil cele zece seminţii ale israeliţilor, după nouă sute patruzeci şi şapte de ani de la cucerirea acestei ţări de către strămoşii care plecaseră din robia egipteană şi opt sute de ani de la domnia lui Iesus. De la răscoala lor împotriva lui Roboam, nepotul lui David şi de la înscăunarea lui Ieroboam, după cum am arătat mai înainte, s-au scurs două sute patruzeci de ani, şapte luni şi şapte zile. Israeliţii au avut această soartă fiindcă au încălcat legile şi n-au dat ascultare proorocilor, începutul nenorocirilor lor a fost răzvrătirea în urma căreia l-au părăsit pe Roboam, nepotul lui David, şi l-au ales rege pe slujitorul acestuia, Ieroboam, care i-a amăgit prin nelegiuirea şi pilda rea dată de el, atrăgând asupra lor mânia lui Dumnezeu. Şi el a primit cunoscuta pedeapsă, pe care a meritat-o din plin.

2. Regele asirienilor a invadat cu oastea întreagă Siria şi Fenicia. Numele acestui rege figurează în cronicile tyrienilor. Expediţia împotriva Tyrului a făcut-o când peste tyrieni domnea Elulaeus. Şi Menandru, cel care a tradus în limba greacă cronicile tyrienilor, aminteşte acest lucru prin următoarele vorbe: „Elulaeus, numit de tyrieni Pyas, a cârmuit vreme de treizeci şi şase de ani. A înăbuşit revolta citteenilor prin trimiterea unei flote care i-a silit să i se supună din nou. Împotriva lui a trimis o oaste regele Asiriei, care a purtat război cu întreaga Fenicie şi a încheiat apoi pace cu toţi, întorcându-se acasă. De sub stăpânirea tyrienilor au ieşit Sidonul, Ace, Tyrul vechi şi multe alte oraşe, care s-au predat regelui asirienilor. Fiindcă tyrienii n-au vrut

să i se supună, regele le-a declarat iarăşi război, după ce a primit de la fenicieni şaizeci de corăbii înarmate, având opt sute de vâslaşi. Tyrienii au trimis împotriva lor douăsprezece corăbii care au împrăştiat navele duşmane, luând cinci sute de prizonieri. Datorită faptei lor de vitejie, toţi tyrienii s-au bucurat de o mare faimă. Când regele asirienilor s-a reîntors, a pus străji în preajma fluviilor şi apeductelor de la care tyrienii se aprovizionau cu apă. Locuitorii Tyrului au trebuit să rabde vreme de cinci ani şi să bea apă din fântânile săpate de ei." Acestea sunt însemnările despre Şalmanasar, regele asirienilor, care au fost consemnate în cronicile tyriene.

3. Când însă au fost strămutaţi în Samaria chutaeii (care se cheamă aşa fiindcă au fost aduşi din Chutha, regiune situată în Persia, numindu-se la fel ca un fluviu), cu propriul său zeu a venit în Samaria fiecare neam (căci erau în total cinci), şi l-a cinstit după datina strămoşească, ceea ce a stârnit mânia atotputernicului Dumnezeu. Aşadar, au fost bântuiţi de ciumă, molimă care i-a secerat pe mulţi dintre ei, fără ca nimeni să cunoască un leac al vindecării răului. O prezicere i-a asigurat că, de îndată ce se vor închina Domnului atotputernic, el îi va scăpa de molimă. Chutaeii au trimis soli la regele Asiriei, prin care au cerut să li se trimită nişte preoţi dintre israeliţii capturaţi în război. La sosirea lor, aceştia i-au îndrumat spre credinţa în Dumnezeu şi, cum au început să-şi înalţe rugile spre El, ciuma a şi dispărut ca prin minune. Până în zilele noastre au rămas credincioşi acestor obiceiuri chutaeii – cum li se spune în limba evreilor, în vreme ce grecii îi numesc samariteni – şi ei fac caz de această schimbare şi de înrudirea lor ori de câte ori le merge bine iudeilor, susţinând că se trag din Iosif şi au obârşie comună. Când însă văd că acestora le merge rău, ei pretind că n-au cu iudeii legături nici de prietenie, nici de sânge, şi că sunt nişte intruşi care provin dintr-un neam străin. Despre asta vom găsi însă prilejul să mai vorbim pe îndelete.

CARTEA A X-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A X-A

1. Expediţia făcută de Sennacherib, regele asirienilor, împotriva Hierosolymei şi asedierea regelui Ezechias.

2. Cum a fost decimată de ciumă, într-o noapte, oastea asirienilor şi cum regele ei, întors acasă, a pierit din pricina uneltirii fiilor săi.

3. Cum Ezechias, care între timp a trăit în pace, şi-a dat sfârşitul, lăsând ca urmaş al său la tron pe Manasses.

4. Cum regele caldeenilor şi babilonienilor a pornit războiul împotriva lui Manasses şi l-a învins, ducându-l ca prizonier la Babilon şi, după ce l-a ţinut multă vreme în captivitate, l-a readus în domnie.

5. Cum regele Iosias a ieşit în întâmpinarea lui Nechao, regele egiptenilor, care mărşăluia cu oastea lui prin Iudeea, împotriva babilonienilor, spre a-i împiedica trecerea şi cum, în lupta cu el, alegându-se cu o rană, şi-a sfârşit viaţa la Hierosolyma, iar locuitorii oraşului l-au proclamat rege pe fiul său Ioaz.

6. Cum Nechao l-a înfruntat într-o luptă lângă fluviul Eufrat pe regele babilonienilor şi, la întoarcerea în Egipt, s-a îndreptat spre Hierosolyma, unde l-a luat cu el în captivitate pe Ioaz, punând în locul lui ca rege al Hierosolymei pe fratele său Ioakim.

7. Expediţia întreprinsă de Nabucodonosor, regele babilonienilor, împotriva Siriei; după ce a supus-o în întregime până la hotarele cu Egiptul, s-a dus la Hierosolyma, unde l-a silit pe regele Ioakim să-l fie prieten

şi aliat în război.

8. Cum, după plecarea babilonienilor, Ioakim s-a unit iarăşi cu egiptenii; cum Nabucodonosor i-a declarat război, l-a asediat şi, după ce a silit oraşul să se predea, l-a ucis pe Ioakim şi l-a proclamat rege pe fiul său Ioachim; cum, de îndată ce a primit din partea Hierosolymei o mare sumă de bani, s-a întors în Siria.

9. Cum Nabucodonosor s-a căit că l-a făcut rege pe Ioachim şi, pornind într-o expediţie împotriva Hierosolymei, a pus mâna pe Ioachim, care s-a predat împreună cu mama şi cu prietenii lui.

10. Cum babilonianul a făcut mulţi prizonieri, a răpit ofrandele templului şi s-a întors la Babilon, numindu-l rege al locuitorilor Hierosolymei pe Sedechia, unchiul lui Iehonia.

11. Cum, la primirea ştirii că şi acesta avea de gând să intre în legături de alianţă şi prietenie cu Egiptul, a atacat Hierosolyma cu trupele sale, a împresurat-o şi a luat-o cu asalt; cum a incendiat templul şi a dus în robie poporul din Hierosolyma la Babilon, împreună cu Sedechia.

12. Cum a murit Nabucodonosor, lăsându-l ca urmaş la tron pe fiul său; cum a fost dărâmată împărăţia asirienilor de către Cirus, regele perşilor, precum şi ce au avut de îndurat între timp iudeii din partea babilonienilor.

CAPITOLUL I

1. În al patrusprezecelea an al domniei lui Ezechias, regele celor două seminţii, regele asirienilor numit Sennacherib i-a invadat ţara cu o oaste numeroasă, cucerind toate oraşele seminţiilor lui Iuda şi Beniamin. Când s-a pregătit să mărşăluiască cu trupele sale împotriva Hierosolymei, Ezechias i-a trimis o solie prin care îl vestea pe rege că era gata să i se supună, plătindu-i birul impus de el. Sennacherib a dat ascultare solilor, întrerupând războiul, a acceptat cererea şi a făgăduit că, de îndată ce Ezechias îi va plăti trei sute de talanţi de argint şi treizeci de talanţi de aur, el se va declara mulţumit şi se va lega prin jurământ să se retragă imediat, fără să-l mai aducă nici o pagubă. Încrezându-se în cuvântul său, Ezechias şi-a golit vistieria şi i-a trimis banii, ferm convins că va scăpa de orice ameninţare a războiului la adresa regatului său. După ce a primit banii, asirianul nu s-a mai sinchisit de promisiunea lui, ci a plecat el însuşi împotriva egiptenilor şi a etiopienilor, lăsându-l pe Rapsaces, comandantul său suprem, împreună cu alte două căpetenii şi cu o oaste numeroasă, să asedieze Hierosolyma. Numele acestor căpetenii erau Tharata şi Anacharis.

2. Cum au ajuns şi şi-au aşezat tabăra în faţa zidurilor oraşului, ei au trimis la Ezechias un sol şi l-au chemat să stea de vorbă. Temându-se să vină el însuşi la întâlnire, şi-a împuternicit trei dintre prietenii lui cei mai credincioşi: pe căpetenia curţii domneşti numită Eliachim şi pe cronicarii săi, Sobnaeus şi Ioach. Când a dat cu ochii de ei, comandantul Rapsaces le-a poruncit să se întoarcă la regele lor şi să-l spună următoarele: „Slăvitul rege Sennacherib îl întreabă pe ce se întemeiază şi în ce-şi pune nădejdea Ezechias, că fuge de stăpânul său, nevrând să-l asculte vorbele şi să-l primească în oraş pe el, împreună cu oastea? Nu-s oare de vină egiptenii, în speranţa că aceştia vor triumfa asupra oştilor regelui? Dacă se aşteaptă la aşa ceva, atunci să ştie că a luat-o razna, aidoma omului care îşi caută sprijin într-o trestie ruptă şi nu numai că se prăbuşeşte, dar se şi răneşte la mână, făcându-şi singur rău. Regele se cuvenea să afle că Sennacherib a pornit în această expediţie potrivit voinţei lui Dumnezeu, care i-a dat puterea să dărâme regatul israeliţilor şi să-l nimicească poporul subjugat de el!" Deoarece Rapsaces şi-a rostit discursul în evreieşte (căci cunoştea bine această limbă), Eliachim l-a rugat să vorbească în siriană, temându-se ca mulţimea să nu se înspăimânte la auzul cuvintelor sale. Dar comandantul, care pricepuse ce anume urmărea el, bănuind pricina fricii lui, cu

un glas şi mai puternic i-a răspuns lui Eliachim astfel: „Vorbesc în evreieşte pentru ca, după aflarea poruncilor regelui, toţi să aleagă ceea ce este spre binele lor şi să se predea nouă. Căci mi se pare limpede că voi şi regele vostru amăgiţi cu speranţe deşarte poporul şi-l îndemnaţi să reziste. Dacă aveţi curajul şi vă credeţi în stare să respingeţi trupele noastre, sunt gata să vă pun la dispoziţie două mii de cai dintre cei pe care îi am la îndemână, voi urmând să aduceţi pentru ei tot atâţia călăreţi, ca să vă demonstraţi propriile puteri. Dar voi nu puteţi oferi călăreţi, fiindcă nu-i aveţi, ca să alcătuiţi o trupă. De ce mai şovăiţi atunci să vă predaţi celui mai tare decât voi, care vă poate captura fără voia voastră? Spre siguranţa voastră, este mai bine să vă predaţi de bunăvoie, decât să fiţi subjugaţi cu de-a sila, ceea ce v-ar pricinui numai primejdii şi nenorociri!"

3. Cuvintele rostite cu glas tare de către comandantul asi-rienilor, în auzul solilor şi al poporului, i-au fost transmise lui Ezechias. Acesta şi-a scos veşmintele regeşti, s-a îmbrăcat cu un sac şi, în semn de umilinţă, s-a culcat cu faţa la pământ, după datina străbună, rugându-l pe Dumnezeu să nu-i refuze sprijinul acum, când nu mai avea nici o altă speranţă. Apoi i-a trimis pe câţiva dintre prietenii săi şi dintre preoţi la proorocul Esaias, spre a-i cere să se roage lui Dumnezeu, aducând o jertfă pentru salvarea tuturor şi pentru ca Domnul să destrame speranţele duşmanilor şi să se îndure de soarta poporului său. Când proorocul a făcut toate acestea, printr-o prezicere a Domnului, le-a redat curajul regelui şi prietenilor săi, proorocind că vrăjmaşii vor fi învinşi fără luptă, siliţi să se retragă ruşinaţi şi să renunţe la semeţia lor de acum. Dumnezeu va avea grijă să-l hărăzească pieirii. Chiar şi privitor la Sennacherib, regele asirienilor, proorocul a prezis că expediţia lui împotriva Egiptului se va«termina prost şi, la întoarcerea acasă, va fi răpus de sabie.

4. În vremea aceea, regele asirian i-a trimis lui Ezechias o scrisoare unde îl numea smintit dacă îşi închipuia că poate scăpa de robia ce-l aşteaptă din partea lui, care a subjugat popoare multe şi mari. Îl ameninţa că-l va captura pe el şi pe supuşii lui, hărăzindu-i pe toţi pieirii, dacă nu-i va deschide porţile, ca să-l primească de bunăvoie oastea în Hierosolyma. Ezechias a citit mesajul fără să-şi piardă cumpătul, deoarece avea deplină încredere în Dumnezeu, şi a împăturit scrisoarea, depunând-o în templu. Când l-a implorat iarăşi pe Domnul să mântuiască oraşul şi pe toţi locuitorii săi, proorocul Esaias i-a spus că ruga lui a fost ascultată şi că de data asta asirienii vor ridica asediul şi că viitorul îi va fi pe deplin asugurat din partea lor. Oamenii îşi vor lucra în linişte oagoarele şi îşi vor vedea fără teamă de treburile lor. La puţin timp după aceea, regele asirienilor, care eşuase în campania lui împotriva Egiptului, s-a întors acasă fără nici un rezultat din următoarea pricină. Asedierea oraşului Pelusium i-a luat foarte multă vreme şi tocmai când digurile ridicate în preajma zidurilor ajunseseră la înălţimea acestora, aşa că se pregătea să pornească asaltul asupra lor, el a auzit că Tharsices, regele etiopienilor, însoţit de o mare oaste trimisă în ajutorul egiptenilor, îşi croia drumul prin pustiu ca să năvălească în ţara asirienilor. Sennacherib a fost atât de tulburat încât, fără nici un rezultat, cum am mai spus, a ridicat asediul oraşului Pelusium, retrăgându-se. Despre acelaşi Sennacherib vorbeşte Herodot în Cartea a doua a Istoriilor sale că a pornit într-o expediţie împotriva regelui egiptenilor, care era preotul lui Hefaistos, şi a împresurat Pelusium, fiind silit să ridice asediul oraşului dintr-o pricină asemănătoare. Preotul egiptenilor l-a implorat pe zeul său, iar acesta, ascul-tându-i rugămintea, a căşunat arabilor o năpastă. Herodot se înşală în această privinţă când susţine că nu era vorba de regale asirieniior, ci de cel al arabilor. După spusele sale, o mare mulţime de şoareci au ros într-o noapte arcurile şi celelalte arme. Aşa se face că regele şi-a retras oastea ce împresura Pelusium, fiindcă nu mai avea arcuri. În felul acesta înfăţişează lucrurile Herodot. Dar şi istoricul caldeean Berosos îl pomeneşte pe Sennacherib, care a fost regele asirieniior şi a purtat războaie împotriva Asiei întregi şi a Egiptului, zicând următoarele:

5. Întorcându-se din campania împotriva Egiptului la Hierosolyma, Sennacherib şi-a găsit trupele lăsate sub comanda lui Rapsaces bântuite de ciumă. Molima trimisă de Dumnezeu asupra oştirii, chiar în prima noapte când a luat şi el parte la asediul oraşului, a secerat o sută optzeci şi cinci de mii de luptători, împreună cu comandanţii şi mai-marii lor peste sute. Această calamitate l-a umplut de spaimă şi durere şi, înfricoşat că-şi va pierde întreaga oştire, a fugit împreună cu restul trupelor sale, retrăgându-se grabnic în cetatea lui de scaun, numită Ninus. Acolo a mai trăit puţină vreme şi şi-a sfârşit viaţa în urma uneltirilor lui Adramalech şi Sarsar, fiii săi cei mai mari, care l-au ucis în propriu-i templu, numit Arasca. Datorită acestui paricid, ei au fost alungaţi de concetăţenii lor, ducându-se în Armenia. Pe tronul lui Sennacherib s-a urcat însă Assarachodas. Astfel s-a încheiat campania asirieniior împotriva Hierosolymei.

CAPITOLUL II

1. Scăpat pe neaşteptate de temerile sale, regele Ezechias, având alături întregul popor, a adus o jertfă de mulţumire lui Dumnezeu, fiindcă ştia că nici o altă pricină, fie ea ciuma, fie frica de moarte, n-ar fi putut să-l determine pe duşman să părăsească Hierosolyma, decât sprijinul dat de Dumnezeu. Şi când, scăpat de orice grijă, s-a pus cu multă râvnă în slujba Domnului, curând după aceea a căzut pradă unei boli atât de grele, încât nici medicii lui nu mai aveau nici o speranţă de însănătoşire, nici prietenii lui. La această boală se adaugă cumplita amărăciune a regelui, care îşi dădea seama că nu avea copii şi, aflat în pragul morţii, casa lui rămăsese fără moştenitori, iar tronul său, fără urmaş legitim. Frământat de grija lui atât de apăsătoare şi din cale afară de trist, l-a rugat pe Dumnezeu să-l mai prelungească puţin viaţa, barem până va zămisli un copil, nelăsându-l să-şi dea duhul mai înainte de a deveni tată. Domnul s-a milostivit de soarta lui şi i-a îndeplinit cererea, deoarece nu-şi deplângea moartea pentru că era lipsit de binefacerile domniei, nici nu-l implora să-l prelungească plăcerile vieţii, ci numai din dorinţa de a avea un copil care să-l fie urmaş la tron. Dumnezeu i-a zis lui Esaias să-l înştiinţeze pe Ezechias că peste trei zile se va vindeca de boală şi, după însănătoşire, va mai trăi încă cincisprezece ani, aducând pe lume copii. Când proorocul i-a transmis vestea încredinţată de Dumnezeu, regele, încă ţintuit la pat de boală, a rămas surprins de promisiunile făcute şi, nevrând să dea crezare vorbelor, i-a cerut să-l adeverească printr-un semn miraculos că spusele sale veneau din partea Domnului. Căci faptele care ne întrec aşteptările şi speranţele doar pe această cale pot fi crezute. Când proorocul l-a întrebat ce fel de semn îi pretindea, Ezechias i-a cerut ca soarele, care în asfinţitul său acoperise zece linii pe cadranul ceasului prin umbra ce-o arunca, să se întoarcă înapoi, străbătându-şi iarăşi drumul[1]. Proorocul l-a rugat pe Dumnezeu să-l arate regelui semnul dorit de el şi, văzând Ezechias ceea ce a vrut să privească, s-a vindecat numaidecât de boală, s-a dus în templu şi a adus cuvenitele mulţumiri.

2. În vremea aceea, împărăţia asirieniior a fost spulberată de mezi. Dar despre asta va fi vorba cu alt prilej. Regele babilonienilor, numit Baladas, şi-a trimis solii la Ezechias, rugându-l să întreţină cu el legături de prietenie şi alianţă. Regele şi-a primit solii cu braţele larg deschise, i-a ospătat, le-a arătat vistieria şi depozitul său de arme, precum şi strălucitoarele comori de pietre preţioase şi aur, apoi le-a dat daruri pentru Baladas, lăsându-i să plece la dânsul. A venit atunci proorocul Esaias şi l-a întrebat de unde erau solii. Ezechias i-a răspuns că aceştia veniseră de la regele lor din Babilon şi că le-a arătat tot ce avea, pentru ca ei, având în faţa ochilor bogăţia şi puterea lui, să-şi facă o părere, ca s-o poată împărtăşi regelui propriu. Dar proorocul i-a vorbit astfel: „Află că, după câtva timp, bogăţiile tale vor fi duse la Babilon, iar fiii răsăriţi din tine vor ajunge eunuci, pierzându-şi bărbăţia, spre a-l sluji carobi pe regele Babilonului!" Foarte mâhnit de vorbele proorocului, Ezechias i-a zis că el ar vrea să-şi ferească poporul de o asemenea nenorocire. Întrucât

nu era cu putinţă să schimbi hotărârea Domnului, s-a rugat ca, barem cât trăieşte el, să se bucure de o viaţă paşnică. Şi Berosos îl aminteşte pe regele Babilonului, Baladas. Proorocul Esaias, însă, inspirat de suflul divin în dezvăluirile sale şi dornic să rostească numai adevărul, a fost mereu sigur că nu spune nici un lucru înşelător, lăsându-şi toate prezicerile în scris, pentru ca urmaşii să le judece după adeverirea lor. Nu numai acest prooroc, ci şi alţi doisprezece semeni de-ai lui au făcut la fel şi tot ceea ce s-a întâmplat la noi, bun sau rău, nu s-a petrecut altfel decât au prezis ei. Dar, despre fiecare în parte, vom vorbi după aceea.

CAPITOLUL III

1. Regele Ezechias a mai trăit potrivit răgazului menţionat mai înainte şi s-a bucurat în tot acest răstimp de pace, apoi a murit la vârsta de cincizeci şi patru de ani, dintre care a domnit douăzeci şi nouă de ani. Fiul său Manasses, urmaşul lui la tron, având o mamă numită Achiba, originară din Hierosolyma, s-a îndepărtat de obiceiurile celui ce i-a fost părinte şi a contrazis felul de viaţă al acestuia. A săvârşit tot felul de nedreptăţi, fără să lase deoparte nici o fărădelege, imitând ticăloşiile israeliţilor din pricina cărora Domnul i-a sortit pieirii şi a cutezat să pângărească chiar şi templul, nu numai oraşul şi ţara întreagă. Dispreţul lui faţă de Dumnezeu a mers departe şi s-a arătat nemilos cu toţi, astfel că i-a ucis pe cei mai drepţi din rândul evreilor, fără să-l cruţe nici măcar pe profeţi. A omorât zilnic atât de mulţi dintre ei încât în Hierosolyma curgeau pâraie de sânge. Supărat pe el din această pricină, Domnul le-a trimis regelui şi poporului prooroci, amenin-ţându-i cu aceeaşi nenorocire care s-a abătut asupra fraţilor lor, israeliţii, din cauza purtării lor sfidătoare. Ei n-au avut încredere în vorbele lui, prin ascultarea cărora n-ar mai fi fost loviţi de nici un necaz. Abia după ce s-au adeverit prezicerile proorocilor, s-au convins de adevărul vorbelor lor.

2. Deoarece au continuat să-şi ducă viaţa lor ticăloasă, Dumnezeu i-a stârnit pe regele babilonienilor şi pe cel al caldee-nilor să dezlănţuie războiul împotriva lor. Aceştia au trimis în Iudeea o oaste care a devastat ţara şi l-au luat prizonier, prin vicleşug, pe Manasses, aducându-l cu ei, să-şi primească pedeapsa pentru faptele sale. Aşa a recunoscut Manasses cât de mare era nenorocirea lui şi şi-a dat seama că el purta întreaga vină. L-a implorat, aşadar, pe Dumnezeu să-l facă pe duşman mai omenos şi mai milostiv. Domnul i-a as-cultat rugămintea, încuviinţând cererea lui. Astfel, Manasses a fost pus în libertate de regele babilonienilor şi a putut să se întoarcă în regatul lui. Cum a sosit în Hierosolyma, a făcut tot ce a putut ca să şteargă amintirea anterioarelor sale greşeli, căci se străduia să rămână evlavios. A sfinţit iarăşi templul şi a purificat oraşul, unica lui preocupare fiind cum să-l mulţumească Domnului pentru salvarea din robie a lui şi să-l atragă bunăvoinţa pentru cât mai avea de trăit. A învăţat şi poporul să facă acelaşi lucru, ca unul care a înţeles ce nenorocire îşi atrăsese singur prin viaţa nelegiuită pe care o dusese. A reconstruit altarul unde se aduceau jertfe legitime, după prescripţiile lui Moise. După ce s-a îngrijit să orânduiască ceea ce ţinea de dreapta credinţă, s-a preocupat şi de siguranţa locuitorilor din Hierosolyma şi a refăcut vechiul zid de apărare, a înălţat altele şi a clădit turnuri foarte înalte, apoi a înzestrat din belşug cu cele necesare traiului zilnic şi altor nevoi fortăreţele situate în afara oraşului, care erau pregătite pentru garnizoane. Schimbându-şi conduita în bine, Manasses şi-a petrecut restul vieţii în deplină cucernicie, încât a fost socotit un om fericit şi demn de a sluji drept pildă celorlalţi, din clipa când a început să-l cinstească statornic pe Dumnezeu. A trăit şaizeci şi şapte de ani, stingându-se din viaţă după o domnie de cincizeci şi cinci de ani. A fost înmormântat în grădina lui, şi drept urmaş i-a fost fiul său, Amos, a cărui mamă se numea Ernalsema, fiind originală din oraşul Iabata.

CAPITOLUL IV

1. Amos a urmat pilda nelegiuirilor pe care tatăl său cutezase să le comită în tinereţe şi a fost ucis mişeleşte de slujitori, în propria lui casă, după ce a trăit numai douăzeci şi patru de ani, domnind vreme de doi ani. Dar poporul a pedepsit fapta ucigaşilor, l-a îngropat pe Amos lângă tatăl său şi tronul a fost ocupat de fiul său Iosias, care avea pe atunci opt ani, trăgându-se dintr-o mamă numită Iedis, originară din oraşul Boscheti. Înzestrat cu o fire aleasă şi fireasca înclinare spre virtute, l-a luat drept model pe regele David, făcând din el ţinta şi norma vieţii sale. Încă de la împlinirea vârstei de douăzeci de ani, a dat dovada cucerniciei şi setei lui de dreptate. A adus poporul pe calea înţelepciunii şi l-a îndemnat să se descotorosească de idoli, care nu erau aievea zei, cinstindu-l pe Dumnezeul strămoşilor lui. După ce a început să urmărească cu luare aminte introducerea datinilor străbune, a îndreptat cu grijă abaterile descoperite, dând dovadă de discernământ, de parcă ar fi fost un om în vârstă şi cu o chibzuinţă matură. Doar faptele pe care le găsea la locul lor erau reţinute de el şi imitate. Făcea aceste experienţe fără să ţină seama doar de perspicacitatea şi agerimea minţii sale, ci ascultând sfaturile şi îndemnurile celor bătrâni. Cât priveşte respectarea legilor, grija acordată treburilor statului şi evlavia faţă de Dumnezeu, toate îi mergeau din plin, deoarece nu se mulţumea să constate nedreptăţile săvârşite de domnitorii dinaintea lui, ci se străduia să obţină deplina lor înlăturare. Căci regele însuşi a străbătut fiecare oraş şi ţinut în parte, a tăiat dumbrăvile închinate zeilor străini şi le-a dărâmat altarele, înlăturând cu dispreţ darurile închinate lor de străbuni. În acest fel a abătut el poporul de la greşitele-i păreri privitoare la cinstirea lui Dumnezeu; astfel au apărut iar pe jertfelnicul său prinosuri şi arderi de tot. Iosias a numit judecători şi controlori care să supravegheze ca fiecare lucru să ţină seama de justiţie şi de dreptate, chiar dacă îşi punea viaţa în primejdie. A trimis apoi soli în întregul său regat să răspândească vestea că oricine dorea putea să aducă aur şi argint pentru refacerea templului, aşa cum credea de cuviinţă şi atât cât dispunea. După ce s-au adunat bani destui, regele a lăsat grija folosirii cheltuielilor pentru templu lui Amasias, căpetenia cetăţii, lui Saphan, scriitorul, şi lui Ioates, cronicarul, precum şi lui Eliachias, Marele Preot. Fără delăsare şi zăbavă, ei au chemat arhitecţii şi ceilalţi meşteri trebuincioşi, pentru înnoirea sanctuarului, şi s-au pus pe treabă. Aceştia au refăcut în scurtă vreme templul, ca să dovedească tuturor cuviosia regelui.

2. Ajuns între timp în al optsprezecelea an al domniei sale, regele l-a chemat pe Marele Preot Eliachias şi i-a poruncit ca din banii rămaşi să se facă vase, cupe şi ceşti pentru slujbele sacre, aşijderea, aurul şi argintul păstrat în vistieria templului să fie folosite, deopotrivă, la făurirea de vase şi scule. Tot umblând după aur, Marele Preot a dat întâmplător de Cartea sfântă depusă de Moise în templu, încredinţând-o spre lectură scriitorului Saphanes. După ce a parcurs-o, acesta s-a dus la rege să-l înştiinţeze că şi-a dus la capăt întreaga misiune, citindu-i de asemenea cartea lui Moise. Cum a aflat conţinutul ei, regele şi-a rupt hainele sale. L-a chemat la el pe Marele Preot Eliachias, pe scriitor, alături de câţiva prieteni apropiaţi, şi i-a trimis până la proorocită Olda, femeia lui Sallum, bărbat vestit şi dintr-un neam mare. Le-a cerut ca, sosind la dânsa, s-o întrebe dacă putea să-l înduplece pe Dumnezeu şi să-l atragă bunăvoinţa. Fiindcă el se temea că, din cauza păcatelor comise de strămoşi împotriva legilor lui Moise, va avea de suferit poporul, care va fi alungat din propria ţară, părăsindu-şi vatra veche ca să-şi sfârşească cu toţii viaţa în chip jalnic. Când a primit solia adusă de trimişii regelui, proorocită le-a spus să se întoarcă şi să-l vestească pe rege că Dumnezeu a luat împotriva iudeilor o hotărâre pe care rugăciunile n-o mai pot modifica. Poporul este sortit pieirii, căci va fi izgonit din ţinuturile sale şi va fi despuiat de toate avuţiile sale de până acum, întrucât a încălcat legile şi, în pofida lungului răgaz avut la dispoziţie, nu s-a căit, deşi proorocii l-au sfătuit să-şi schimbe purtarea,

prezicându-i nenorocirile care-l aşteptau pentru faptele-i nelegiuite. Aşa se va convinge mulţimea că El era Dumnezeu adevărat şi că proorocii nu s-au înşelat deloc în toate prezicerile făcute în numele său. Datorită faptului că regele era un om drept, El nu vroia să aplice totuşi pedepsele pe care le-a hărăzit poporului, ci să le mai amâne, îndeplinindu-le mai târziu, abia după ce Iosias nu va mai fi în viaţă.

3. De îndată ce proorocită a rostit aceste preziceri, solii s-au întors la regele lor să i le transmită pe toate. El şi-a trimis vestitorii pretutindeni şi a poruncit să se adune la Hierosolyma preoţii, leviţii, precum şi bărbaţii de orice vârstă. Când aceştia s-au strâns laolaltă, le-a citit mai întâi Cartea sfântă, apoi, stând pe un loc înalt în mijlocul lor, i-a pus pe toţi să jure că vor păstra credinţa în Dumnezeu, respectând legile lui Moise. Oamenii şi-au dat bucuroşi încuviinţarea şi au făgăduit să împlinească întocmai hotărârea regelui. Au adus jertfe şi l-au rugat pe Dumnezeu să le arate mila şi îndurarea lui. Regele a poruncit Marelui Preot ca, dacă s-au păstrat în templu nişte vase închinate de strămoşi idolilor şi zeilor străini, să le scoată afară. Pentru că s-au găsit destule vase de acest fel, toate au fost strânse grămadă, arse şi cenuşa lor, răspândită în vânt. Apoi, preoţii idolilor care nu erau din stirpea lui Aaron au fost ucişi.

4. Îndată ce a înfăptuit acestea în Hierosolyma, regele a cutreierat ţara şi a distrus din temelie tot ce clădise Ieroboam în cinstea zeilor străini, iar oasele falşilor profeţi le-a ars pe altarele înălţate de Ieroboam însuşi. Proorocul Achias, care a venit la Ieroboam când aducea jertfe şi a vorbit în auzul întregului popor, a prevestit ceea ce urma să se întâmple: anume, că un urmaş al lui David cu numele de Iosias le va îndeplini cândva, precum am menţionat mai înainte. Aşa s-au adeverit prezicerile sale, la trei sute şaizeci de ani de la rostirea lor.

5. După aceea, regele Iosias a trecut chiar şi la aceia dintre israeliţi care scăpaseră de captivitate şi nu fuseseră duşi robi în Asiria, convingându-i şi pe ei să renunţe la faptele nelegiuite şi să părăsească cinstirea zeilor străini, spre a-l venera pe atotputernicul Dumnezeu al strămoşilor, cu evlavie şi statornică credinţă. Iosias a scotocit casele, satele şi oraşele, bănuind că în interiorul lor se mai ascunseseră idoli. A înlăturat din drum chiar şi carul soarelui, aşezat înaintea intrării templului Domnului şi făurit de străbuni, precum şi alte obiecte închinate cinstirii lui Dumnezeu. Curăţând în felul acesta întreaga ţară, regele a chemat la Hierosolyma poporul, să la parte la Sărbătoarea Azimelor, numită şi a Paştilor. A dăruit mulţimii (ca jertfă pascală) treizeci de mii de iezi şi miei neînţărcaţi şi trei mii de boi pentru ardere de tot. De la cei mai de vază dintre iudei, preoţii s-au ales, ca daruri pascale, cu două mii şase sute de miei, aşijderea, leviţii au primit de la fruntaşii lor cinci mii de miei şi cinci sute de boi. Această uriaşă mulţime a victimelor a fost sacrificată potrivit legilor lui Moise, preoţii făcându-şi datoria lor faţă de popor. De asemenea Paşte nu mai avuseseră parte evreii din vremea proorocului Samuel, fiindcă totul s-a desfăşurat după cum erau legile şi respectându-se străvechile datini ale ţării. După ce a trăit în pace deplină şi a fost cel mai răsfăţat de bogăţie şi glorie dintre toţi, regele Iosias şi-a sfârşit viaţa în felul următor.

CAPITOLUL V

1. Nechao, regele egiptenilor, şi-a strâns o oaste şi a pornit într-o expediţie spre fluviul Eufrat, ca să poarte război cu mezii şi babilonienii, care doborâseră împărăţia asirienilor. Dorinţa lui era să-şi impună puterea asupra Asiei întregi. Când a ajuns la Mendes (oraş aflat în stăpânirea lui Iosias), regele l-a împiedicat, cu trupele sale, să-l străbată ţara în campania lui potrivnică mezilor. Dar Nechao i-a trimis un mesager prin care i-a spus că n-a pornit cu oastea împotriva lui, ci că se îndrepta spre Eufrat. I-a cerut lui Iosias să nu-i

stârnească mânia şi să-l provoace la război, împiedicând marşul oştirii sale. Iosias nu s-a sinchisit de vorbele lui Nechao, ci a hotărât să se opună din răsputeri acestei treceri prin ţara lui. Părerea mea este că ursita lui l-a împins să facă acest pas, spre a-şi prilejui singur pieirea. În timp ce-şi punea oastea în linie de luptă şi trecea cu carul său de la o aripă la alta, un egiptean care l-a nimerit cu săgeata lui i-a curmat zelul războinic. Fiindcă rana îl chinuia mult, a poruncit oştirii să se retragă şi s-a întors la Hierosolyma. Plaga primită în luptă i-a adus moartea şi a fost înmormântat cu mare pompă în gropniţa strămoşilor lui, după ce a trăit treizeci şi nouă de ani, dintre care treizeci şi unu de ani a fost rege. Cu mare amărăciune l-a bocit poporul, plângând după el mai multe zile în şir. Proorocul Ieremia a compus cu această ocazie o cântare de jale păstrată până azi. Acelaşi prooroc a prezis şi nenorocirile care trebuiau să se abată asupra oraşului, ba chiar şi distrugerea lui, petrecută în zilele noastre, pomenind, în scrierile rămase urmaşilor, înfrângerea şi cucerirea Babilonului. N-a fost singurul care a prezis-o poporului, căci şi proorocul Iezechiel a scris despre asta două cărţi pe care ni le-a lăsat. Amândoi proorocii se trăgeau din neam preoţesc. Dar Ieremia a rămas în Hierosolyma din al treisprezecelea an al domniei lui Iosias, până la distrugerea templului şi a oraşului.

2. După moartea lui Iosias, pomenită mai înainte, i-a urmat la tron fiul său numit Ioachaz, care împlinise atunci douăzeci şi trei de ani, mama lui, Amitala, fiind originară din Lobana. A fost un om nelegiuit şi desfrânat. Întors din campania lui, regele egiptenilor l-a chemat pe Ioachaz în oraşul numit Amatha şi situat în Siria. Cum a ajuns la el, l-a zvârlit în lanţuri şi i-a dat tronul mai vârstnicului frate după tată, numit Eliachim, schimbându-i numele în Ioakim. A impus ţării un bir de o sută de talanţi de argint şi unul de aur. L-a pus pe Ioakim să plătească această sumă mare iar pe Ioachaz l-a dus în Egipt, unde acesta a şi murit, domnind numai trei luni de zile. Mama lui Ioakim, numită Zabuda, era originară din oraşul Abuma. Prin firea lui era înclinat spre nedreptate şi silnicie, fără evlavie faţă de Dumnezeu şi nici blândeţe fată de oameni.

CAPITOLUL VI

1. În al patrulea an al domniei lui Ioakim, rege al babilonienilor a ajuns un anume Nabucodonosor; în acelaşi timp, a pornit cu o oaste împotriva oraşului Charchamesa (situat pe fluviul Eufrat), intenţia lui fiind să-l provoace la război pe Nechao, regele egiptenilor, care avea sub stăpânirea lui întreaga Sirie. Când a aflat despre planurile babilonianului şi despre expediţia care îl viza pe el, Nechao n-a rămas nepăsător, ci a pornit cu o oaste puternică spre Eufrat, ca să-l alunge pe Nabucodonosor. Dar a fost învins, pierzând în bătălie mii şi mii dintre ostaşii lui. Babilonianul a trecut atunci Eufratul şi a pus stăpânire pe Siria, până la Pelusium, cu excepţia Iudeii. În al patrulea an al domniei lui Nabucodonosor şi în al optulea an de când Ioakim îi cârmuia pe evrei, babilonianul a năvălit în Iudeea cu oaste numeroasă, cerându-i lui Ioakim să-l plătească bir, şi l-a ameninţat că-i declară război dacă se împotrivea cererii lui. Speriat de ameninţări, el şi-a cumpărat pacea cu bani şi trei ani la rând a dat birul ce-i fusese impus.

2. Dar în al treilea an, când a auzit că egiptenii se pregăteau să înceapă războiul cu babilonienii, Ioakim n-a mai plătit birul, văzându-şi aşteptările înşelate: căci egiptenii n-au mai cutezat să întreprindă expediţia plănuită. Chiar şi proorocul Ieremia sfătuia zi de zi poporul să nu-şi pună zadarnice speranţe în egipteni: regele babilonienilor le va dărâma oraşul şi regele Ioakim va încăpea pe mâinile lui. Dar vorbele sale n-au adus nici un folos, căci nimeni nu era sortit să scape. Departe de a se sinchisi de prezicerile auzite cu urechile lor, atât mulţimea cât şi fruntaşii au fost indignaţi de cuvintele lui şi l-au învinuit pe Ieremia că proorocea numai nenorociri, târându-l în judecată ca să obţină condamnarea lui. Şi aproape toţi ceilalţi erau gata să voteze în defavoarea lui, numai bătrânii, care aveau mai multă înţelepciune, l-au achitat şi l-au scos din sala

de judecată, nelăsând să i se întâmple vreun rău lui Ieremia. Ei au invocat faptul că nu era singurul care prezisese oraşului o soartă vitregă, ci mai înaintea lui proorocise acelaşi lucru Micheia, precum şi mulţi alţii, fără ca regii din vremea lor să le căşuneze vreun necaz, ci arătându-le cinstea cuvenită unor profeţi ai Domnului. Prin argumentele lor au reuşit să îmblânzească mulţimea şi să-l scape pe Ieremia de pedeapsa care-i fusese hărăzită. El şi-a scris în întregime proorocirile şi, în a noua lună din al cincilea an al domniei lui Ioakim, a luat cartea unde erau cuprinse toate nenorocirile care pândeau oraşul şi sanctuarul, citind-o în faţa poporului adunat în templu, să postească. Când au aflat conţinutul ei, căpeteniile i-au smuls cartea din mână şi au poruncit atât proorocului cât şi scriitorului său să se îndepărteze, fără să le dezvăluie încotro se îndreptau. De fapt, ei au dus cartea regelui. În faţa prietenilor strânşi în jurul lui, Ioakim a poruncit scriitorului său să la cartea în mână şi să i-o citească. Când a auzit prezicerile spuse de Ieremia, regele s-a înfuriat, i-a rupt cartea şi a aruncat-o în foc. A poruncit apoi ca Ieremia şi Baruch să fie prinşi şi aduşi la el, ca să-şi primească pedeapsa. Dar aceştia au reuşit să scape de furia lui.

3. Când însă, după scurtă vreme, regele babilonienilor a venit să-l înfrunte cu oastea, Ioakim a fost atât de înspăimântat de prezicerile proorocului încât, spre a se feri de orice necaz, nu şi-a zăvorât porţile înaintea lui, nici nu s-a pregătit de război. De îndată ce a pătruns în oraş, nu şi-a mai ţinut cuvântul dat: Babilonianul i-a ucis pe cei mai voinici şi mai chipeşi locuitori ai Hierosolymei, împreună cu regele Ioakim, dând ordin ca el să fie zvârlit de pe meterezele cetăţii, fără să îngăduie înmormântarea lui. Drept rege al oraşului şi al ţării, l-a numit pe fiul său Ioachim. Pe cei mai de seamă oameni din popor, în număr de vreo trei mii, i-a dus în captivitate la Babilon. Printre aceştia se afla şi proorocul Iezechiel, care pe atunci era un copil. De acest sfârşit tragic a avut parte regele Ioakim, după ce a trăit treizeci şi şase de ani, dintre care unsprezece ani a stat pe tron.

CAPITOLUL VII

1. Dar regele babilonienilor, care-i încredinţase tronul lui Ioachim, a regretat curând propria-i faptă: s-a temut că, amintindu-şi de uciderea tatălui său, îi va înstrăina ţara. A trimis, aşadar, o oaste care să-l asedieze pe Ioachim la Hierosolyma. Întrucât avea o fire blândă şi dreaptă, n-a vrut să-şi primejduiască oraşul din vina lui, ci şi-a oferit ca ostatici mama şi rudele căpeteniilor de oşti trimise de Babilonian, după ce a obţinut jurământul acestuia că nu vor avea de suferit nici ei, nici oraşul lui. Acesta n-a rămas însă credincios legământului nici măcar un an. Regele babilonienilor n-a ţinut deci seamă de el, ci printr-o scrisoare a poruncit căpeteniilor de oşti să-l facă prizonieri pe toţi tinerii şi meşteşugarii aflaţi în oraş (al căror număr se ridica la zece mii opt sute treizeci şi doi) şi să-l aducă în lanţuri la el, împreună cu Ioachim, mama şi prietenii lui. Pe toţi aceştia i-a pus sub pază severă. L-a numit apoi rege pe unchiul lui Ioachim, Sedechia, după ce l-a constrâns prin jurământ să menţină ţara sub stăpânirea lui, să nu pună la cale vreo răzvrătire şi nici să întreţină legături cu Egiptul.

2. Sedechia avea douăzeci şi unu de ani când a fost făcut rege şi era frate după mamă cu Ioakim, dovedindu-se un dispreţuitor al dreptăţii şi cinstei. Deoarece îl înconjurau numai nişte nelegiuiţi de vârsta lui, chiar şi întregul popor avea o purtare sfidătoare, după bunul plac al fiecăruia. De aceea, proorocul Ieremia s-a dus la rege să-l avertizeze şi să-l ceară să se abţină de la mişelii şi fapte potrivnice legii, îngrijindu-se doar de dreptate, şi să nu dea ascultare căpeteniilor (printre care se numărau mulţi răuvoitori), nici să se încreadă în profeţi falşi şi mincinoşi, pentru ca să nu mai fie iarăşi asediaţi de babilonieni sau să-l aţâţe la

război împotriva acestora pe egipteni în speranţa că-i vor învinge. Căci nu are de-a face decât cu neadevăruri, care nu se vor împlini niciodată. De câte ori îl auzea pe prooroc vorbind astfel, Sedechia avea încredere în el şi dădea dreptate spuselor sale, convins că acestea erau în folosul său. Dar prietenii lui îi schimbau din nou gândurile şi tălmăceau cuvintele proorocului aşa cum le convenea lor. Iezechiel chiar a prezis din Babilon nenorocirea care ameninţa poporul şi cele aflate de el le-a transmis printr-o scrisoare la Hierosolyma. Sedechia n-a mai avut încredere în amândoi proorocii, din următoarea pricină. Prin spusele lor, proorocii erau întru totul de acord în privinţa faptului că oraşul va fi cucerit şi Sedechia însuşi va ajunge prizonier. Dar în timp ce Iezechiel se deosebea, zicând că Sedechia nu va vedea Babilonul, Ieremia susţinea că regele babilonienilor îl va aduce acolo în lanţuri. Fiindcă, în ambele privinţe, părerile lor nu coincideau, el nu vroia să le socotească adevărate, îndoindu-se chiar şi de acele preziceri unde cei doi prooroci erau într-un deplin acord. Toate s-au întâmplat însă conform proorocirilor lor, aşa cum vom arăta la momentul potrivit.

3. După ce a respectat vreme de opt ani pactul încheiat cu babilonienii, Sedechia nu le-a mai rămas credincios, ci a trecut de partea egiptenilor, trăgând nădejdea ca, în alianţă cu ei, să-l nimicească pe babilonieni. De îndată ce i-a parvenit această ştire, regele babilonian a făcut o expediţie împotriva lui, a pustiit ţara, i-a cucerit fortăreţele, venind el însuşi la Hierosolyma să-l asedieze pe rege. Cum au aflat de situaţia disperată în care se zbătea aliatul lor, Sedechia, egiptenii au adunat trupe numeroase, pătrunzând în Iudeea, ca să despresoare oraşul. Regele babilonian a părăsit asediul Hierosolymei, a ieşit în întâmpinarea egiptenilor, pe care i-a înfruntat şi pus pe fugă, alungându-i din Siria. Când regele babilonienilor s-a retras din faţa Hierosolymei, falşii profeţi s-au străduit să-l înşele pe Sedechia, spunându-i că babilonienii nu-i vor mai ataca pe supuşii săi, nici n-o să-l strămute din propriile locuinţe în Babilonia, iar captivii se vor întoarce acasă şi vor aduce cu ei toate vasele răpite de rege din templu. Dar Ieremia a păşit în mijlocul lor şi a rostit preziceri adevărate, care îi contraziceau: „Rău faceţi că-l amăgiţi pe rege, căci alianţa lui cu egiptenii nu-i aduce nici un folos! Babilonienii îi vor învinge, apoi vor porni iar împotriva Hierosolymei, îi vor asedia pe locuitori şi-i vor stârpi prin foamete, iar pe supravieţuitori îi vor duce în captivitate şi le vor jefui avuţiile, prădând şi bogăţiile templului, căruia îi vor da foc, în timp ce oraşul va fi făcut una cu pământul. Noi îi vom sluji ca robi pe rege şi pe urmaşii lui timp de şaptezeci de ani, după care, doborând împărăţia babilonienilor, perşii şi mezii ne vor elibera, trimiţându-ne înapoi în ţara noastră, spre a reclădi templul şi a restaura Hierosolyma!" Aşa a cuvântat Ieremia şi i-a convins pe cei mai mulţi. Dar căpeteniile şi nelegiuiţii l-au împroşcat cu vorbe de batjocură, ca şi cum el n-ar fi fost în toate minţile. Când însă a vrut să se întoarcă în oraşul său de baştină, numit Anathoth, situat la douăzeci de stadii distanţă de Hierosolyma, l-a întâlnit pe drum o căpetenie[3], care a pus mâna pe el, învinuindu-l că voia să fugă la babilonieni. Proorocul i-a spus că-l acuza pe nedrept, invocând faptul că se întorcea în patria lui. Acesta nu l-a crezut pe cuvânt, ci l-a înşfăcat şi l-a dus pe Ieremia la dregători, să-l condamne. Judecătorii l-au supus la tot felul de torturi şi l-au zvârlit în temniţă. Acolo a trebuit să rămână proorocul, suferind o mare nedreptate, aşa cum am mai spus. 4. În al nouălea an al domniei lui Sedechia, în a zecea zi din luna a zecea, regele babilonienilor şi-a îndreptat din nou împotriva Hierosolymei trupele sale, pe care le-a instalat în faţa oraşului, asediindu-l cu întreaga-i putere timp de optsprezece luni. Curând Hierosolyma a fost bântuită deopotrivă de foamete şi ciumă, două nenorociri mari care sunt îndurate cu greu de un oraş asediat. Între timp, proorocul Ieremia, deşi zăcea în închisoare, nu tăcea din gură, ci cu glas puternic îşi îndemna poporul să deschidă porţile oraşului, lăsându-i pe babilonieni să intre. Dacă făceau aşa, erau salvaţi cu toţii; altfel, vor pieri în întregime. El prezicea că oricine rămânea în oraş urma să piară, fie de foame, fie de sabia duşmană; doar cei ce fugeau la vrăjmaşi aveau

posibilitatea să scape de moarte. Când auzeau aceste vorbe, căpeteniile nu aveau nici o încredere în ele, oricât de mare era primejdia care îi ameninţa, ci se duceau mânioşi la rege, să le transmită şi să se plângă de prooroc, pe care îl învinuiau că a luat-o razna şi le frângea din capul locului curajul, căutând să slăbească avântul şi siguranţa poporului, prin prezicerea unor mari nenorociri. Căci ei erau gata să înfrunte orice pericol de dragul regelui şi al patriei, în timp ce Ieremia îi îndemna stăruitor să fugă la duşmani, zicând că, oricum, oraşul va fi cucerit şi ras din temelii.

5. Prin firea lui blândă şi dornică de dreptate, regele Sedechia nu era pornit împotriva lui Ieremia, dar, cuprins de teama că-şi va supăra în vremuri de restrişte căpeteniile, împiedicându-i să facă ceea ce hotărâseră singuri, l-a dat pe prooroc în mâinile lor, să dispună de el cum voiau. De îndată ce au primit dezlegarea regelui, aceştia au pătruns îii temniţă şi l-au luat pe prizonier, coborându-l cu funiile într-o groapă plină cu noroi, ca să moară sufocat. Acolo, nămolul i-a ajuns până la gât, aşa că viaţa lui era în mare primejdie. Între timp, unul dintre slujitorii regelui, de obârşie etiopiana, care se bucura atunci de multă preţuire la curte, i-a relatat lui Sedechia ce i s-a întâmplat proorocului, zicându-i că prietenii şi căpeteniile sale au săvârşit o faptă ruşinoasă când l-au cufundat pe Ieremia în noroi şi i-au pregătit o moarte mai cumplită decât cea pe care ar fi avut-o în închisoare. Cum a primit această veste, regele s-a căit că l-a lăsat pe prooroc la cheremul căpeteniilor sale şi a poruncit etiopianului să la treizeci de slujitori regeşti, funii şi tot ce credea el că avea nevoie ca să-l scoată pe Ieremia din groapa unde fusese afundat. Etiopianul a luat ceea ce i s-a poruncit şi l-a smuls pe prooroc din noroi, lăsându-l liber.

6. După aceea, regele l-a chemat în taină la el şi l-a întrebat dacă Dumnezeu vrea să-l destăinuie ceva sau are de gând să-l dea sprijinul său. Ieremia i-a răspuns că, chiar dacă ar avea să-l spună ceva, tot nu l-ar crede, aşa cum n-a dat ascultare nici îndemnurilor sale. Apoi i-a zis: „Oare ce rău ţi-am făcut, de vreme ce au hotărât să mă ucidă prietenii tăi? Unde sunt acum cei ce susţineau că babilonienii nu vor reîncepe războiul cu noi, înşelând bună-cre-dinţa noastră? în ce mă priveşte, mi-e teamă să-ţi spun adevărul, ca nu cumva să-mi dai pedeapsa cu moartea!" Când însă regele s-a legat prin jurământ că n-o să-l condamne la moarte, nici nu-l va preda căpeteniilor lui, proorocul a prins curaj şi l-a sfătuit să predea oraşul babilonienilor. L-a asigurat că Dumnezeu i-a trimis acest oracol, dacă vrea să rămână teafăr şi să scape de primejdie, fără ca atât oraşul cât şi templul să fie distruse din temelie. Dacă nu se supune, cetăţenii îl vor socoti pe el cauza acestor năpaste şi autorul tuturor nenorocirilor. Când a auzit spusele sale, Sedechia i-a răspuns că dorea să-l urmeze sfatul, ceea ce era şi în interesul său, dar se temea că acei concetăţeni care trecuseră de partea babilonienilor îi vor aduce false învinuiri în faţa regelui duşman, atrăgând condamnarea lui. Atunci, proorocul l-a încurajat şi i-a zis că temerile sale în privinţa condamnării la moarte erau neîntemeiate. Căci dacă va preda oraşul babilonienilor, nu va păţi nimic nici el, nici copiii şi nici soţiile, iar templul va rămâne neatins. După rostirea acestor vorbe, regele l-a lăsat pe Ieremia să plece, dar i-a poruncit să nu destăinuie conţinutul convorbirii lor vreunui concetăţean sau căpeteniilor sale, dacă aceştia vor afla că fusese chemat de rege şi-l vor întreba ce anume i-a zis el. Să recurgă la prefăcătorie şi să le răspundă că nu l-a rugat pe rege decât să-l scape de lanţuri şi să-l scoată din temniţă. Proorocul s-a descotorosit de curioşi, aşa cum îi poruncise regele. Căci, de îndată ce au ajuns la prooroc, l-au descusut în privinţa discuţiei cu el. Firește că le-a spus ce trebuia.

CAPITOLUL VIII

1. Între timp, Babilonianul asedia Hierosolyma din răsputeri şi cu tenacitate; el a construit pe parapete

înalte turnuri, de unde luptătorii săi îi alungau pe cei ce se apropiau de ziduri. De jur împrejur a ridicat valuri de pământ, care atingeau nivelul zidurilor. Dar şi apărătorii oraşului se împotriveau cu vigoare şi vitejie asediului. Nu-i doborau nici foametea, nici ciuma şi, în pofida năpastelor care îi măcinau din interior, făceau faţă asprimii războiului, fără să se sperie de maşinile de asediu făurite de duşmani şi împinse spre ziduri, născocind la rândul lor tot felul de maşinării, care să li se opună. Era o adevărată întrecere de forţă şi iscusinţă militară între babilonieni şi locuitorii Hierosolymei, în care unii, socotindu-se mai destoinici, se credeau în stare să cucerească oraşul, iar alţii îşi puneau speranţa salvării în el şi nu dădeau semne de oboseală în inventarea unor lucrări noi, destinate să zădărnicească maşinile de război ale duşmanilor. Aşa au rezistat asediaţii vreme de optsprezece luni, până când cei mai mulţi au căzut pradă foametei şi săgeţilor aruncate de vrăjmaşi din turnurile lor.

2. Oraşul a fost, aşadar, cucerit în al unsprezecelea an al domniei lui Sedechia, în a noua zi din luna a patra. Asaltul a fost condus de căpeteniile oştilor babiloniene, cărora Nabucodonosor le încredinţase continuarea asediului: căci el se afla atunci în oraşul Reblatha. Numele căpeteniilor care au capturat Hierosolyma asediată, pentru cei dornici să le cunoască, sună astfel: Nergelear, Aremmantus, Semegar, Nabosaris şi Echarampsaris. Oraşul a fost ocupat la miezul nopţii şi căpeteniile duşmane au pătruns în templu. Când a primit această veste, regele Sedechia şi-a luat soţiile, copiii, căpeteniile şi prietenii, fugind din oraş prin nişte râpe întărite, înspre pustiu. Deoarece unul dintre dezertori i-a prevenit pe babilonieni la ivirea zorilor, aceştia au pornit în urmărirea fugarilor, i-au ajuns din urmă în apropierea Ierihonului şi i-au înconjurat. Când prietenii şi căpeteniile care se asociaseră la fuga lui Sedechia i-au văzut pe duşmani apropiindu-se, l-au lăsat singur şi s-au împrăştiat, fiecare cu intenţia de a-şi salva propria-i viaţă. Ca atare, duşmanii l-au prins viu pe Sedechia, având puţini oameni în jurul lui şi, împreună cu copiii şi soţiile sale, l-au dus la regele lor. După ce a ajuns la el, Nabucodonosor a început să-şi numească prizonierul ticălos şi sfidător de tratate, care n-a ţinut minte cuvintele rostite mai înainte, nerespectând promisiunile de a-şi păstra ţara sub autoritate babiloniană. I-a imputat faptul că a fost nerecunoscător, fiindcă, obţinând în favoarea lui domnia (pe care el însuşi a răpit-o de la Ioachim, ca să i-o dăruiască), Sedechia şi-a folosit puterea în dauna propriului binefăcător. „Dar mare este Dumnezeu, care, scârbit de apucăturile tale, te-a dat pe mâna mea!" După ce i-a adresat aceste cuvinte lui Sedechia, Nabucodonosor a poruncit ca fiii lui, împreună cu prietenii şi ceilalţi captivi, să fie ucişi pe loc, sub privirile regelui. Apoi l-a lipsit pe Sedechia de lumina ochilor şi, punându-l în lanţuri, l-a dus la Babilon. Astfel s-au adeverit prezicerile lui Ieremia şi Iezechiel: anume, că va ajunge prizonierul babilonienilor şi va sta de vorbă cu ei faţă în faţă; lipsit de lumina ochilor, va fi dus la Babilon, fără să-l vadă, întocmai cum a prezis Iezechiel.

3. Am istorisit aceste lucruri pentru ca făptura lui Dumnezeu să se dezvăluie celor ce nu o cunosc, căci ea este felurită şi înţeleaptă şi prezice toate evenimentele care urmează să se întâmple la timpul cuvenit şi în ordinea lor exactă. De aici deducem nepriceperea şi nechibzuinţa oamenilor din pricina cărora ei nu sunt în stare să-şi întrevadă viitorul, ci se îndreaptă orbeşte spre pieire, fără să cunoască nici o cale de a ocoli primejdia.

4. Aşa şi-au încheiat viaţa regii din neamul lui David, douăzeci şi unu la număr, de la primul până la ultimul; ei au domnit împreună cinci sute şi paisprezece ani, şase luni şi zece zile; acestora li se alătură Saul, care n-a fost din seminţia lor şi a cârmuit douăzeci de ani.

5. Babilonianul l-a trimis pe căpetenia trupelor sale Nabuzardanes la Hierosolyma să jefuiască templul, poruncindu-i să-l ardă împreună cu palatul regal, să facă oraşul una cu pământul şi să strămute populaţia în

Babilon. Nabuzardanes a sosit în al unsprezecelea an al domniei lui Sedechia la Hierosolyma, a prădat templul şi a răpit vasele de aur şi argint ale Domnului, precum şi marele bazin de spălat, dăruit de Solomon; aşijderea, stâlpii de aramă cu capitelurile lor, mesele de aur şi candelabrele. Luând cu el toate acestea, căpetenia a dat foc templului, în prima zi a lunii a cincea din al unsprezecelea an al domniei lui Sedechia, totodată cel de-al optsprezecelea al domniei lui Nabucodonosor. Apoi a incendiat palatul regal şi a dărâmat oraşul. Templul a fost mistuit de flăcări, la patru sute şaptezeci de ani, şase luni şi zece zile de la construirea lui; de la ieşirea poporului din Egipt trecuseră deja o mie şaizeci şi doi de ani, şase luni şi zece zile. Tot timpul care s-a scurs, de la potop până la distrugerea templului, a fost o mie nouă sute cincizeci şi şapte de ani, şase luni şi zece zile; de la crearea lui Adam, până la ceea ce s-a întâmplat cu templul au trecut trei mii cinci sute treisprezece ani, şase luni şi zece zile. Iată, aşadar, numărul anilor; am explicat cât de mulţi au fost şi fiecare eveniment în parte pe care l-au despărţit. După ce căpetenia oştirii regelui babilonienilor a ras din temelii Hierosolyma şi a surghiunit populaţia oraşului, i-a capturat pe Marele Preot Sareas, pe al doilea preot, Sophonias, pe căpeteniile străjilor templului (care erau trei la număr), pe eunucul mai mare peste gărzile de corp, apoi pe şapte dintre prietenii lui Sedechia, pe grămăticul lui, precum şi pe alţi şaizeci de fruntaşi. Pe toţi aceştia, împreună cu vasele răpite din templu, i-a dus la regele său în Reblatha, oraş din Siria. Nabucodonosor a poruncit să se taie capetele Marelui Preot şi căpeteniilor, dar pe ceilalţi prizonieri, în frunte cu Sedechia, i-a dus la Babilon. În afara lor l-a luat cu el şi pe Marele Preot Iosadoc, fiul Marelui Preot Sareas, pe care babilonianul l-a ucis în Reblatha, oraş din Siria, cum am spus mai înainte.

6. După ce am enumerat, aşadar, neamul regilor, arătând însuşirile lor personale, câţi ani a trăit şi a domnit fiecare în parte, socotesc că trebuie să spun şi numele Marilor Preoţi care s-au perindat în vremea regilor. Primul Mare Preot al templului de-abia construit de Solomon a fost Sadoc. I-a urmat în această înaltă funcţie fiul său Achimas; după Achimas, Azarias; după acesta, Ioram; după Ioram, Isus, demnitatea trecând de la el la Axioram; urmaşul lui direct a fost Phideas, al lui Phideas, Sudeas, al lui Sudeas, Juel; al lui Juel, Iotham; al lui Iotham, Uriaş; al lui Uriaş, Nerias şi al lui Nerias, Odeas, după el a venit la rând Sallum, după Sallum, Elchias; după Elchias, Sareas şi, în sfârşit ,după el, Iosadoc, dus la Babilon, în captivitate. Toţi aceştia au moştenit demnitatea de Mare Preot din tată în fiu.

7. Când s-a întors la Babilon, Nabucodonosor l-a ţinut pe Sedechia în închisoare până la sfârşitul vieţii sale. Apoi l-a înmormântat el însuşi cu multă pompă. Vasele răpite din templul locuitorilor din Hierosolyma le-a închinat zeilor săi, a statornicit poporul în ţara babiloniană, iar pe Marele Preot l-a slobozit din lanţuri.

CAPITOLUL IX

1. Căpetenia Nabuzardanes, care dusese în captivitate poporul din Iuda, i-a lăsat acolo pe săraci şi pe transfugi, iar drept căpetenie a lor l-a ales pe cel ce se numea Godolias şi era fiul lui Aicami, un bărbat nobil şi drept. El a poruncit, ca din rodul pământului lucrat de ei, oamenii să-l plătească regelui un bir anumit. Pe proorocul Ieremia l-a chemat din temniţă la el, în speranţa că-l va convinge să-l însoţească la Babilon (căci regele îi dăduse ordinul să-l satisfacă orice dorinţă). Dacă n-avea de gând să-l urmeze, trebuia să-l spună lui Nabuzardanes unde dorea el să se stabilească, spre a-l putea înştiinţa pe rege printr-o scrisoare. Dar proorocul nu vroia să plece, nici să se aciueze într-un loc anume, ci se mulţumea să trăiască printre ruinele patriei şi jalnicele-i rămăşiţe. Când a aflat care era hotărârea lui, căpetenia i-a poruncit lui Godolias să aibă grijă de Ieremia şi să-l dea tot ce-i poftea inima. L-a înzestrat apoi cu daruri bogate şi l-a lăsat să plece încotro poftea.

Ieremia s-a hotărât să rămână în oraşul din ţinutul acela, numit Masphath, şi l-a rugat pe Nabuzardanes să-l elibereze din temniţă şi pe discipolul său, Baruh, fiul lui Nerus, care se trăgea dintr-o casă vestită şi stăpânea foarte bine limba ţării sale.

2. După încheierea misiunilor sale, Nabuzardanes s-a îndreptat spre Babilon. Când însă cei ce fugiseră în timpul asedierii Hierosolymei şi trăiau risipiţi în întreaga ţară au aflat că babilonienii s-au retras, lăsând în urma lor vreo câţiva evrei în ogoarele locuitorilor Hierosolymei, cărora li se încredinţase cultivarea lor, toţi s-au strâns de pretutindeni la Masphath, în preajma lui Godolias. Căpeteniile lor erau Ioannes, fiul lui Careas, Iezanias, Sareas şi alţii. Printre ei se afla şi Ismael, de neam regesc, un om nelegiuit şi foarte viclean, căci în vreme ce Hierosolyma fusese împresurată, fugise la Baalis, regele ammaniţilor, locuind în acest răstimp la el. La sosirea lor, Godolias i-a sfătuit să rămână acolo, înlăturând orice fel de teamă faţă de babilonieni: nu li se va întâmpla nici un rău dacă se vor ocupa de muncile agricole. Şi-a pecetluit vorbele printr-un jurământ şi a adăugat că el va fi ocrotitorul care va veni în ajutorul lor atunci când vor avea o supărare. Le-a cerut apoi să se statornicească, după voia lor, în oricare oraş, pe care să-l reconstruiască, spre a putea fi locuit. I-a prevenit să se pregătească şi să-şi procure din vreme grâu, vin şi untdelemn, ca să nu ducă lipsă la iarnă. De îndată ce le-a vorbit astfel, i-a trimis să-şi aleagă fiecare ţinutul şi locul unde voiau să trăiască.

3. Atunci când printre neamurile învecinate cu Iudeea s-a răspândit vestea că Godolias i-a primit cu multă omenie pe toţi fugarii reîntorşi la el şi le-a îngăduit să ocupe ogoarele şi să le lucreze, cu obligaţia de a plăti bir babilonienilor, mulţi au venit de-a valma la Godolias şi au populat Iudeea. Atunci când s-au deprins cu ţara, precum şi cu blândeţea şi omenia lui Godolias, Ioannes şi căpeteniile de oşti din jurul lui l-au îndrăgit şi i-au spus că Baalis, regele ammaniţilor, îl trimisese pe Ismael anume ca să-l înlăture prin vicleşug şi pe ascuns, spre a domni asupra israe-liţilor: căci el se trăgea din neam regesc. L-au asigurat că-l vor scăpa de complotul acesta dacă le va îngădui să-l ucidă ei înşişi pe Ismael, fără ca nimeni să prindă de veste. I-au mărturisit temerea lor privitoare la faptul că, prin asasinarea lui de către pe care regele Ioiachim a confiscat-o şi apoi a ars-o, cerând pedepsirea lui Ieremia şi Baruh pentru ceea ce au făcut. Preveniţi de dregătorii regelui, cei doi se ascund şi nu pot fi găsiţi. Dar la îndemnul Domnului, Ieremia la alt sul de hârtie (papirus) şi-l înmânează lui Baruh: „Şi acesta a scris în el, din gura lui Ieremia, toate cuvintele din sulul ce-l aruncase în foc Ioiachim, regele lui Iuda. Şi a mai adăugat la ele multe cuvinte asemenea acelora".

Ismael, rămăşiţele poporului israelit erau sortite să piară în întregime. Godolias le-a răspuns că nu-i venea să creadă că poate să urzească împotriva lui asemenea planuri mârşav cel pe care l-a copleşit cu atâtea binefaceri. Nu era cu putinţă ca un om aflat la ananghie, care a primit de la el tot sprijinul necesar, să fie atât de nerecunoscător faţă de binefăcătorul său şi atât de nelegiuit încât să caute să-l răpună cu propria-i mână pe cel ce trebuie să-l apere împotriva celor ce unelteau împotriva vieţii lui. Chiar dacă presupunerea lor ar fi întemeiată, i-a asigurat că preferă să fie omorât de Ismael, decât să ajungă ucigaşul unui om care s-a refugiat la el, încredinţându-i salvarea, ca şi cum s-ar fi pus zălog.

4. Fiindcă n-au putut în nici un chip să-l înduplece pe Godolias, Ioannes şi celelalte căpetenii de oşti l-au părăsit. După treizeci de zile, Ismael şi alţi zece însoţitori au sosit în Masphath, la Godolias, care le-a făcut o primire strălucită, dându-le un ospăţ unde el s-a îmbătat, în timp ce Ismael şi tovarăşii lui se veseleau straşnic. Când şi-a văzut gazda amorţită de băutură şi cuprinsă de un somn adânc, Ismael şi cei zece prieteni ai lui s-au sculat de la masă şi l-au omorât pe Godolias, ca şi pe cei ce luau parte la ospăţ. După uciderea lor, au ieşit repede, în toiul nopţii, şi i-au răpus pe toţi iudeii din oraş, împreună cu oştenii din garnizoana lăsată de babilonieni. În ziua următoare au sosit din cuprinsul ţării optzeci de bărbaţi, să-l aducă daruri lui Godolias,

nici unul dintre ei neştiind ce i se întâmplase între timp. Cum i-a văzut, Ismael a şi poruncit ca ei să fie introduşi în casa lui Godolias. De îndată ce au intrat, i-a închis în încăperea principală şi i-a măcelărit, apoi le-a aruncat leşurile într-o groapă adâncă, să nu le mai vadă nimeni. Din cei optzeci de bărbaţi n-au scăpat cu viaţă decât cei ce i-au rugat să nu-i ucidă, căci erau gata să le dea mobilele, hainele şi proviziile de grâu pe care le ţineau ascunse pe câmp. Când a auzit vorbele lor, Ismael a cruţat viaţa acelor bărbaţi. Locuitorii din Masphath, împreună cu soţiile şi copiii lor, printre care se afla şi fiica lui Sedechia, încredinţată de Nabuzardanes lui Godolias, au fost duşi în captivitate. Ismael s-a întors la regele ammaniţilor după împlinirea acestor fapte.

5. Când au primit vestea mârşavelor fapte săvârşite de Ismael la Masphath şi a uciderii lui Godolias, Ioannes şi căpeteniile de oşti din jurul lui s-au mâniat, strângându-şi trupele ca să pornească lupta împotriva lui Ismael, pe care l-au întâlnit lângă izvoarele din Hebron. De îndată ce i-au zărit pe Ioannes şi căpeteniile lui de oşti, prizonierii lui Ismael au fost cuprinşi de bucurie, nădăjduind că vor să sară în ajutorul lor. Au început să-l părăsească pe Ismael şi s-au întors la Ioannes. Dar Ismael şi opt dintre însoţitorii lui au fugit la regele ammaniţilor. Ioannes i-a luat pe toţi cei ce încăpuseră pe mâinile lui Ismael, laolaltă cu eunucii, soţiile şi copiii şi i-au adus până la locul ce se numeşte Mandra, rămânând acolo o zi întreagă. Au hotărât apoi să plece de îndată spre Egipt, de teamă că, rămânând în ţară, îi vor ucide babilonienii, supăraţi de asasinarea lui Godolias, care fusese învestit de ei cu puteri depline.

6. După luarea acestei hotărâri, Ioannes, fiul lui Careas, şi căpeteniile de oşti din preajma lui s-au dus la Ieremia şi l-au implorat să-l roage pe Dumnezeu să le arate ce anume aveau de făcut ca să iasă din impas, jurând că vor proceda întocmai cum le va porunci. Ieremia proorocul le-a promis să intervină pentru ei pe lângă Dumnezeu, dar a trebuit să treacă zece zile până să i se arate Domnul, care i-a cerut să-l dezvăluie lui Ioannes, celorlalte căpetenii de oşti şi poporului că, dacă rămân în ţara lor, el le va purta de grijă, să nu păţească nici un necaz din partea temuţilor babilonieni. În schimb, plecarea lor în Egipt va stârni mânia lui, făcându-i să îndure plăgile de care ştiu ei înşişi că au avut parte fraţii lor de demult. Când Ioannes i-a spus poporului ce sfat le-a dat proorocul la îndemnul lui Dumnezeu, oamenii n-au crezut că porunca prin care li se cerea să rămână în ţară provenea de la Dumnezeu; doar dorinţa de a fi pe placul lui Baruh, ucenicul său, l-a făcut să-l atribuie lui Dumnezeu această născocire, spre a-i convinge să rămână în ţară, ca să fie răpuşi de babilonieni. Aşadar, poporul şi Ioannes n-au urmat sfatul care fusese trimis de Dumnezeu prin gura proorocului, ci s-au dus în Egipt, luându-i cu ei pe Ieremia şi Baruh.

7. De îndată ce au ajuns acolo, Domnul l-a înştiinţat pe prooroc că regele babilonienilor avea de gând să vină cu oastea împotriva egiptenilor şi i-a poruncit să prezică poporului că Egiptul va fi subjugat şi pe unii dintre ei îi va ucide, iar pe alţii îi va lua prizonieri, ducându-i la Babilon. Aceste fapte s-au petrecut întocmai. La cinci ani după distrugerea Hierosolymei, în al douăzeci şi treilea an al domniei sale, Nabucodonosor a întreprins o expediţie împotriva Coelesiriei, pe care a şi cucerit-o, apoi a dezlănţuit războiul cu ammaniţii şi moabiţii. După subjugarea acestor popoare, a năvălit în Egipt, ca să-l zdrobească. Pe regele care domnea atunci l-a ucis şi a pus pe altul în locul lui, iar pe evreii aflaţi acolo i-a dus din nou în captivitate la Babilon. Neamul evreilor, asupra căruia s-au abătut atâtea nenorociri, a trecut de două ori Eufratul. Căci cele zece seminţii din Samaria au ajuns în timpul domniei lui Oseas sub stăpânirea asirienilor; apoi, cei rămaşi din celelalte două triburi, după cucerirea Hierosolymei, au fost duşi în captivitate de Nabucodonosor, regele babilonienilor şi al caldeenilor. Şalamanasar, care i-a alungat din propriile case pe israeliţi, i-a strămutat în

locul lor pe chuteii care locuiseră până atunci în interiorul Persiei şi al Mediei, ca se le spună apoi samariteni, trăgându-şi numele de la ţinutul unde s-au statornicit. Dar regele babilonienilor, care a dus în surghiun cele două seminţii, n-a adus nici un alt popor în ţinutul lor. Aşa se face că toată Iudeea, împreună cu Hierosolyma şi templul, au rămas pustii vreme de şaptezeci de ani. Întregul răstimp dintre capturarea celor zece triburi şi plecarea în captivitate a celorlalte două triburi a fost de o sută treizeci de ani, şase luni şi zece zile.

CAPITOLUL X

1. Nabucodonosor, regele babilonienilor, i-a selecţionat pe fiii de neam mare ai iudeilor şi pe cei înrudiţi cu regele Sedechia, care se distingeau prin robusteţea trupului şi frumuseţea lor, dându-le multă învăţătură şi o creştere aleasă. Pe unii dintre ei i-a făcut eunuci (cum se întâmpla îndeobşte cu băieţii popoarelor învinse, la o vârstă încă fragedă), pe alţii i-a hrănit cu bucate de la masa lui, având grijă ca ei să-şi însuşească datinile ţării şi scrierile caldeenilor. Aceştia au dat dovadă de o mare înţelepciune în domeniile în care fuseseră instruiţi şi dintre ei s-au distins patru tineri din neamul lui Sedechia, prin înfăţişarea plăcută şi mintea lor ascuţită. Primul se chema Daniel, al doilea, Ananias, al treilea, Misael şi al patrulea, Azarias. Dar babilonianul le-a schimbat numele şi le-a cerut să se cheme altfel. Pe Daniel l-a numit Baltasar; peAnania, Sedraches; pe Misael, Misaches, iar pe Azaria, Abdenago[1]. Datorită firii lor alese, râvnei cu care se aplecau asupra cărţilor şi dovezilor de înţelepciune, regele îi preţuia nespus şi-i îndrăgea.

2. Daniel a socotit că era mai sănătos ca el şi rudele sale să ducă o viaţă mai aspră şi să se abţină de la bucatele mesei regelui său să se înfrupte din orice fel din fiinţă înzestrată cu suflul vieţii. S-a dus, aşadar, la Aschanes, eunucul care îi avea sub supravegherea lui, şi i-a cerut să-şi oprească pentru el bucatele aduse de la masa regelui, iar lor să le dea de mâncare numai legume şi curmale sau orice fel de hrană lipsită de viaţă. Căci se simţeau atraşi doar de asemenea merinde, pe toate celelalte le disprețuiau. El le-a zis că era gata să se supună voinţei lor, dar se temea, totuşi, că va fi tras la răspundere şi expus pedepsei dacă regele ar deduce acest lucru din fragilitatea corporală şi din culoarea feţei cu trăsăturile schimbate între timp, acest lucru reieşind din comparaţia cu alţi tineri bine hrăniţi (căci era firesc ca trupul să-şi schimbe linia şi coloritul odată cu hrana). Când l-au văzut pe Aschanes cuprins de frică, l-au convins ca timp de zece zile să-l pună la probă, hrănindu-i astfel. Dacă trupurile lor nu vor arăta deloc mai rău decât înainte, să le dea mai departe aceleaşi bucate, deoarece ele nu le-au adus nici o vătămare. Să revină în schimb la ceea ce mâncaseră mai înainte dacă se va vedea că au slăbit sau au rămas în urma celorlalţi. Deoarece hrana simplă nu numai că nu i-a împuţinat, ci trupurile lor au părut mai sănătoase şi mai împlinite decât ale celor ce se înfruptau din dărnicia mesei regeşti, putând să treacă drept mai săraci decât dânşii. Daniel şi însoţitorii lui dădeau impresia că trăiau în mare belşug şi bogăţie. De atunci încolo, Aschanes, scăpat de temerile sale, şi-a păstrat pentru el bucatele pe care regele le trimitea zilnic de la masa lui pentru tineri, iar lor le dădea hrana menţionată mai sus. În felul acesta ei şi-au păstrat minţile mai curate şi mai apte de a se îmbiba cu învăţături, trupurile lor fiind robuste şi rezistente la eforturi. Cugetele lor nu erau delăsătoare, nici îngreunate de o hrană variată, nici nu se moleşeau din această pricină, aşa că le venea uşor să-şi însuşească întreaga învăţătură a evreilor şi a caldeenilor. Daniel era mai dibaci decât ceilalţi mai ales în tălmăcirea viselor, iar acest har al lui era un dar al lui Dumnezeu.

3. La doi ani de la devastarea Egiptului, regele Nabucodonosor a avut un vis minunat, al cărui tâlc i l-a dezvăluit Dumnezeu chiar în timpul somnului, dându-l însă uitării la trezirea lui. I-a chemat de îndată la el pe magii caldei şi pe prezicători şi le-a povestit că a avut un vis, adăugând că nu-l mai ţinea minte, şi le-a

poruncit să-l spună ce anume a visat şi ce tâlc avea vedenia. Aceştia i-au răspuns că aşa ceva nu era în stare să afle nici un om, dar să le spună ce a văzut în somn şi ei îi vor dezlega visul. Atunci el i-a ameninţat cu moartea dacă nu vor descoperi ce anume a visat. Nabucodonosor a poruncit să fie ucişi cu toţii, căci au recunoscut că nu erau capabili să facă ceea ce le-a poruncit. Când a auzit că regele şi-a condamnat la moarte toţi înţelepţii, alături de aceştia aflându-se în primejdie el însuşi şi rudele lui, Daniel s-a dus la Ariochus, care era căpetenia gărzilor regelui. I-a cerut să-l spună pricina pentru care regele a poruncit să fie duşi la moarte toţi caldeii şi magii. Când a primit răspunsul că Nabucodonosor se supărase pe ei fiindcă avusese un vis şi le-a poruncit să i-l reamintească, iar ei au susţinut că nu erau în stare să facă aşa ceva, Daniel l-a rugat pe Ariochus să se ducă la rege şi să-l ceară să mai aştepte o noapte, amânând pentru a doua zi executarea magilor. Trăgea nădejdea ca, prin rugi înălţate Domnului, să primească dăzvăluirea tainei visului cu pricina. Şi Ariochus s-a dus la rege şi i-a transmis cererea lui Daniel. Nabucodonosor a dat ordin să se amâne uciderea magilor până când se va înfăptui promisiunea lui Daniel. Tânărul s-a dus, aşadar, acasă, însoţit de rudele sale, şi o noapte întreagă l-a implorat pe Dumnezeu să-l cruţe pe magi şi pe caldei, el urmând să împărtăşească soarta acestora şi să-l dea la iveală vedenia pe care a avut-o în somn regele şi nu-şi mai amintea de ea. Înduplecat de primejdia ce-l ameninţa pe Daniel şi încântat de cucernicia lui, Dumnezeu i-a dezvăluit taina visului, împreună cu interpretarea lui, pentru ca regele să înţeleagă ce tâlc avea. De cum a primit de la Domnul această revelaţie, Daniel s-a sculat foarte bucuros, transmiţând vestea fraţilor săi, care, după ce-şi luaseră rămas bun de la viaţă şi cugetau la moarte, s-au văzut scăpaţi de teroare şi năpădiţi de speranţa supravieţuirii. Împreună cu aceştia, a adus mulţumiri Domnului, care se milostivise de tinereţea lor, şi, la ivirea zorilor, Daniel s-a dus la Ariochus, cerându-i să-l însoţească la rege: dorea să-l spună ce anume văzuse el în visul din noaptea trecută.

4. Când a fost primit de rege, Daniel i-a cerut mai întâi să nu-l socotească mai înţelept decât ceilalţi caldei şi magi fiindcă poate să-l dezvăluie visul pe care nici unul dintre aceştia n-a fost în stare să-l întrevadă. „Căci nu priceperea – i-a spus el – nici propria agerime mai mare decât a altora au înfăptuit totul. Lui Dumnezeu i-a fost milă că eram în primejdie de moarte, eu însumi rugându-l pentru viaţa mea şi a consângenilor mei, să-mi destăinuie visul tău şi tălmăcirea lui. La grea încercare m-a pus nu atâta jalea pricinuită de condamnarea noastră la moarte, cât mai ales teama pentru renumele tău, fiindcă ai dat porunca să fie ucişi pe nedrept nişte oameni buni şi cinstiţi, cărora le-ai cerut să facă un lucru mai presus de înţelepciunea omenească şi aflat doar la îndemâna lui Dumnezeu. În vreme ce erai preocupat de gândul privitor la cel ce va stăpâni după tine lumea întreagă şi stăteai întins în pat, Dumnezeu a vrut să ţi-i arate pe toţi regii care vor veni, trimiţându-ţi un vis prevestitor. Ţi s-a părut că vezi în faţa ta o uriaşă statuie, al cărei cap era de aur, umerii şi braţele, de argint, pântecele şi coapsele, de aramă, iar pulpele şi picioarele, de fier. Apoi ai zărit o stâncă mare care s-a rostogolit dintr-un munte şi s-a prăvălit asupra statuii, a culcat-o la pământ, sfărâmând-o, aşa că n-a mai rămas din ea nici o parte întreagă: aurul, argintul, fierul şi arama s-au preschimbat într-o pulbere mai fină decât făina. S-a stârnit însă un vânt puternic, care a împrăştiat-o apoi în lung şi în lat. În schimb, stânca a crescut atât de mult încât se părea că acoperă întregul pământ. Acesta a fost visul pe care l-ai avut: tălmăcirea lui este următoarea. Capul de aur te înfăţişează pe tine şi pe regii babilonieni care au domnit înaintea ta. Cele două braţe şi umerii de argint întruchipează faptul că regatul tău va fi înlăturat de doi regi. Împărăţia lor va fi doborâtă de regele ce va veni din apus, înveşmântat în aramă. Puterea acestuia va fi înfrântă de cineva aidoma cu fierul şi care va stăpâni întreaga lume, având însuşirile fierului, mai trainic

decât aurul, argintul şi arama!" Daniel i-a dat lămuriri regelui despre stâncă, dar mie îmi este îngăduit să scriu doar despre trecut, nu şi despre cele ce vor veni. Omul avid de adevăr, care nu-şi precupeţeşte truda de a cerceta lucrurile în amănunţime, dornic să ştie ceea ce nu este sigur sau ţine de viitor, să-şi dea osteneala să parcurgă cartea lui Daniel, aflată printre scrierile noastre sfinte.

5. Când a auzit cuvintele sale, regele Nabucodonosor şi-a recunoscut visul şi, plin de admiraţie faţă de însuşirile lui Daniel, a căzut cu faţa la pământ şi l-a venerat la fel ca pe un zeu, poruncind să i se închine jertfe. Nu s-a mulţumit doar cu atât, ci i-a pus numele zeului venerat de el şi l-a făcut guvernatorul întregului său regat, alături de rudele sale. Prin invidia şi intrigile străinilor, aceştia au fost ameninţaţi de-o mare primejdie, deoarece l-au jignit pe rege cu următorul prilej: Nabucodonosor a făcut o statuie de aur înaltă de şaizeci de coţi şi a aşezat-o în marea câmpie a Babilonului. La solemna sfinţire a statuii, a chemat toate căpeteniile din întregul regat şi le-a poruncit ca, de îndată ce vor auzi glasul trâmbiţelor, să cadă cu faţa la pământ şi să se închine statuii. Pe cei ce nu făceau închinăciunea i-a ameninţat că-i va arunca într-un cuptor cu foc arzător. La sunetul trâmbiţei, când toţi se închinau statuii, după spusele unora,rudele lui Daniel n-au făcut acest lucru, nevrând să încalce datinile ţării lor. Prinşi asupra faptei, ei au fost aruncaţi numaidecât în flăcări, dar providenţa divină i-a salvat şi, contrar tuturor aşteptărilor, au scăpat teferi. Focul nu s-a atins de ei, ci, parcă dându-şi seama, după părerea mea, că nişte oameni fără nici o pată fuseseră zvârliţi în văpăile sale, nu şi-a îndreptat suflul spre ei, forţa lui mistuitoare arătându-se neputincioasă. Cât timp tinerii au stat în mijlocul focului, Domnul le-a ocrotit trupurile, care n-au fost deloc vătămate de flăcări. Pe această cale, ei s-au dovedit a fi nişte bărbaţi drepţi şi îndrăgiţi de Dumnezeu, recăpătându-şi favoarea regelui, care de atunci încolo le-a arătat o deosebită preţuire.

6. N-a trecut mult şi regele a avut alt vis care îi prevestea că-şi va pierde tronul şi va trăi printre fiare sălbatice, urmând ca, după şapte ani petrecuţi în pustiu, să-şi redobândească domnia. Datorită noului său vis, el a strâns iarăşi magii şi le-a vorbit despre vedenie, cerându-le să-l dezvăluie înţelesul ei. Nimeni n-a fost în stare să afle tâlcul visului şi să-l explice regelui. Daniel a fost singurul care l-a găsit şi i-a prezis că lucrurile se vor desfăşura întocmai cum a visat. Nabucodonosor a petrecut intervalul pe care l-am menţionat în pustiu şi, în răstimpul de şapte ani, nimeni n-a cutezat să-l ocupe tronul. Când însă l-a rugat pe Dumnezeu să-şi primească domnia înapoi, acesta i-a redat-o. Să nu mi se reproşeze faptul că în scrierile mele înfăţişez fiecare lucru aparte, aşa cum l-am întâlnit în cărţile străvechi. Căci încă de la începutul acestei lucrări de istorie, m-am pronunţat împotriva celor ce vor dori sau vor avea pretenţia să-mi arăt rezerva faţă de evenimentele povestite, asigurându-i că mă mărginesc doar să deapăn în limba Eladei cărţile evreilor, cu promisiunea că în expunerea întâmplărilor nu voi adăuga şi nu voi omite nimic.

CAPITOLUL XI

1. După ce a domnit patruzeci şi trei de ani, regele Nabucodonosor s-a stins din viaţă. A fost un om pus pe fapte mari şi mult mai norocos decât înaintaşii săi. Şi Berosos, în a Treia carte a Istoriei caldeenilor, aminteşte isprăvile sale prin următoarele vorbe: „Când Nabopalassar, tatăl său, a aflat că satrapul pe care-l pusese peste Egipt, Coelesiria şi Fenicia s-a răzvrătit, iar el nu mai putea face faţă oboselilor, a încredinţat încă tânărului fiu Nabucodonosor o parte a trupelor sale, ca să ducă război împotriva nesupusului guvernator. Nabucodonosor s-a întâlnit cu el, l-a înfruntat într-o bătălie şi, învingându-l, a readus în stăpânirea lui ţările menţionate mai înainte. Dar Nabopalassar, care se îmbolnăvise între timp, şi-a dat obştescul sfârşit în Babilon, după ce domnise douăzeci şi unu de ani. Cum a primit vestea morţii tatălui său, la scurtă vreme după

aceea, Nabucodonosor a orânduit treburile din Egipt şi celelalte ţinuturi şi, lăsând în seama prietenilor săi prizonierii luaţi din Iudeea, Fenicia, Siria şi din rândul poporului egiptean, ca să-l ducă în Babilonia, alături de trupele prevăzute cu armament greu şi bagajele lor, s-a dus el însuşi la Babilonu o suită restrânsă, prin mijlocul deşertului. Mai întâi a intrat în posesia regatului pe care cel mai puternic principe caldean îl guverna şi în absenţa lui şi-a primit întreaga împărăţie a tatălui său. Apoi Nabucodonosor a poruncit ca prizonierii aduşi de el să fie colonizaţi în cele mai potrivite ţinuturi ale Babiloniei. După ce a împodobit templul lui Bel şi al altor zei cu bogate prăzi de război, a adăugat la vechea vatră a oraşului un cartier nou. Ca să apere canalul fluviului de atacurile celor ce plănuiau să asedieze Babilonul, a înconjurat atât partea interioară, cât şi partea exterioară a oraşului cu un întreit şir de ziduri, care erau construite fie din cărămizi arse şi smoală, fie numai din cărămizi arse. De îndată ce a întărit bine oraşul şi l-a înzestrat cu porţi magnifice, în vecinătatea palatului părintesc a construit un palat nou, despre măreţia şi strălucirea căruia mi se pare de prisos să mai vorbesc, în pofida faptului că era întins şi impunător, el a fost terminat totuşi în cincisprezece zile. În acest palat a înălţat terase de piatră care se asemuiau cu munţii şi erau concepute astfel ca pe ele să crească tot felul de arbori. A făcut şi aşa-numitele grădini suspendate, fiindcă soţia lui, care fusese crescută în Media, dorea să-şi amintească de patria ei. În a Treia carte din Istoria Iudeei, Megasthenes pomeneşte faptele acestea, străduindu-se să dovedească prin ele că acest rege l-a întrecut cu mult pe Heracles prin vitejia şi eroicele sale isprăvi. Megasthenes mai spune apoi că Nabucodonosor a pustiit o mare parte a Libyei şi a Iberiei. În cea de-a Doua carte din Istoria Persiei, Diocles îl menţionează pe acest rege, iar Filostrat, atât în Istoria Indiei, cât şi în Istoria Feniciei, spune că el a asediat treisprezece ani Tyrul, în vremea domniei lui Ithobal. Acestea sunt relatările tuturor istoricilor despre regele babilonian.

2. După moartea lui Nabucodonosor, i-a urmat la tron fiul său Abilamarodach, care l-a scos din lanţuri numaidecât pe regele Hierosolymei, Iehonia, l-a socotit ca făcând parte dintre prietenii lui de nădejde, i-a dat daruri numeroase şi l-a trecut în rândul regilor de seamă, aflaţi la Babilon.Căci tatăl său nu şi-a ţinut cuvântul dat şi nu l-a cruţat pe Iehonia ce se predase de bunăvoie, împreună cu soţiile, copiii şi toate rudele sale, de dragul oraşului de baştină, vrând să-l ferească de distrugere, aşa cum am arătat mai înainte. Când a murit Abilamarodach, după ce a domnit optsprezece ani, sceptrul a revenit fiului său Niglisar, care a cârmuit ţara patruzeci de ani, stingându-se apoi din viaţă. După el, succesor îndreptăţit la tron i-a fost fiul său Labosardach, care n-a domnit decât nouă luni. Urmaş i-a fost Baltasar, numit de babilonieni Naboandel. Cu el au purtat război Cirus, regele perşilor, şi Darius, regele mezilor. În timp ce era asediat de ei în Babilon, a văzut cu ochii lui o mare minune. Într-o zi, el stătea la masa întinsă în sala cea mare, cu dichisul veseliei regeşti, şi se ospăta împreună cu ţiitoarele şi cu prietenii săi apropiaţi. În timpul petrecerii, a dat poruncă să fie aduse din templul său vasele Domnului, pe care Nabucodonosor le răpise din templul de la Hierosolyma, însă nu se folosise de ele, lăsându-le expuse în sanctuarul propriului zeu. După ce a avut îndrăzneala de a întrebuinţa la banchet vasele sacre, întru hulirea lui Dumnezeu, a văzut deodată cum din perete s-a ivit o mână şi a scris pe tencuială câteva cuvinte. Tulburat de această vedenie, Baltasar i-a chemat la el pe magi şi pe caldei, precum şi pe acei babilonieni care se pricepeau să tâlcuiască minunile şi visele, tălmăcind cuvintele scrise pe perete. Dar, fiindcă nici un mag n-a fost capabil să descopere sau să înţeleagă ceva, regele a fost atât de speriat şi tulburat de neaşteptata întâmplare încât a răspândit în întreaga ţară vestea că pe omul care-i va citi inscripţia şi va lămuri ce vrea să-l spună, îl va face să poarte împrejurul gâtului un lanţ de aur şi să îmbrace veşminte de purpură, aidoma regilor caldeeni, dându-i în stăpânire o treime din regatul său. După această

solie, a sporit numărul magilor care s-au luat la întrecere să citească scrierea, fără să găsească însă nici un răspuns. Atunci, bunica regelui, văzând cât de mult se zbuciuma nepotul ei din această pricină, a căutat să-l încurajeze şi i-a vorbit de un prizonier originar din Iudeea, pe care Nabucodonosor îl adusese cu el după distrugerea Hierosolymei. Se numea Daniel şi era un bărbat înţelept, deosebit de priceput în dezlegarea lucrurilor greu de înţeles, singurul recunoscut de Dumnezeu. Când nimeni n-a putut să dea răpuns la o întrebare grea a lui Nabucodonosor, doar el a scos la lumină firul ghemului încâlcit. L-a îndemnat să-l cheme pe el, ca să cerceteze scrisul acela, să-l descopere tâlcul pe care ceilalţi n-au putut să-l priceapă şi să-l destăinuie dacă Dumnezeu îi prevestea o nenorocire.

3. De îndată ce a aflat despre Daniel, Baltasar l-a chemat şi i-a spus că a auzit cât era de înţelept şi că duhul Domnului sălăşluia într-însul, el fiind cel mai în măsură dintre toţi să dezlege taine mai presus de mintea celorlalţi. Apoi l-a rugat să-l citească o inscripţie şi să dezvăluie tâlcul ei: dacă va face acest lucru, îl va îmbrăca în veşmânt de purpură, îi va pune împrejurul gâtului un lanţ de aur şi-i va dărui o treime din regatul său, ca răplată a înţelepciunii lui, pentru ca toţi cei ce îl vor întâlni să-l socotească un om de vază, dorind să afle din ce motiv a primit asemenea distincţie. Daniel i-a cerut să-şi păstreze cadourile pentru sine (căci înţelepciunea şi harul prezicerii nu pot fi cumpărate prin daruri, ele fiind oferite celor nevoiaşi fără bani), arătându-se gata să-l explice inscripţia. Tâlcul ei este că sfârşitul vieţii sale s-a apropiat, fiindcă, deşi a avut în faţă pilda bunicului său, care a fost aspru pedepsit pentru nesocotirea lui Dumnezeu, tot n-a învăţat să fie smerit şi să nu se ridice mai sus de natura omenească. Fiindcă Nabucodonosor a fost nevoit să trăiască la fel ca fiarele din pricina nelegiuirii sale, dar a obţinut îndurarea prin rugi şi închinăciuni, redobândindu-şi deprinderile vieţii omeneşti, precum şi tronul; ca atare, atât cât a mai trăit, l-a preamărit pe Dumnezeu cel ce este atotputernic şi are în grija sa treburile pământeşti, în schimb, Baltasar a dat uitării toate acestea şi a adresat multe vorbe de hulă Domnului, de vasele căruia a ţinut să se folosească împreună cu ţiitoarele sale. Când i-a văzut faptele, Domnul s-a mâniat şi prin cele scrise de el i-a prevestit cum i se va sfârşi viaţa. Inscripţia lui are următorul înţeles: MANE în limba greacă înseamnă Arithmos, adică Număr, căci Dumnezeu a socotit zilele vieţii şi ale domniei sale, neacordându-i decât un scurt răgaz. THEKEL înseamnă, la rândul său, Stathmos, adică Greutate. Aşadar, Dumnezeu îi spune că a pus durata domniei lui la cântar şi talgerul acestuia s-a înclinat. PHARES înseamnă în greceşte Klasrna, adică Fragment. Deci Domnul îi frânge regatul şi-l împarte între mezi şi perşi.

4. Când Daniel i-a spus regelui că acesta era tâlcul cuvintelor scrise pe peretele sălii de ospeţe, cum era de aşteptat, Baltasar a fost năpădit de multă amărăciune şi tristeţe, primind prezicerea dezastrului apropiat. Dar n-a şovăit să dea făgăduita răsplată prevestitorului nenorocirilor sale şi s-a ţinut de cuvânt. Şi-a zis în sinea lui că ameninţarea legată de încheierea domniei sale viza numai propria-i soartă, şi nicidecum pe proorocul pe care l-a socotit un om bun şi drept, în pofida faptului că prevestea nenorocirea ce-l pândea numai pe dânsul. Ea s-a şi adeverit, astfel: la puţină vreme după aceea, a fost luat prizonier, oraşul fiind capturat de regele perşilor, Cirus, care şi-a dus oastea împotriva lui. Pe când era rege Baltasar, a cărui domnie a durat şaptesprezece ani, a fost cucerit Babilonul. Acesta a fost, aşadar, sfârşitul urmaşilor regelui Nabucodonosor. Darius, care a nimicit regatul babilonienilor, împreună cu ruda lui, Cirus, atinsese vârsta de şaizeci şi doi de ani când a căzut Babilonul. Era fiul lui Astiage şi grecii i-au dat alt nume. Acesta l-a luat cu el pe proorocul Daniel, ducându-l la reşedinţa lui din Media, şi i-a arătat cea mai înaltă preţuire. El a fost unul dintre cei trei mari satrapi având în subordinea lor trei sute şaizeci de satrapii: atâtea satrapii a întemeiat Darius.

5. Cinstirea multă de care se bucura Daniel şi marea trecere pe care o avea în faţa lui Darius, şi toate

acestea pentru simplul motivă că duhul Domnului sălăşluia în el, au stârnit invidia celorlalţi. Devin îndeobşte pizmuitori cei ce văd că regii acordă altora mai mare atenţie decât lor înşile. Căci dregătorii care tolerau cu greu faptul că Daniel exercita atâta influenţă asupra lui Darius pândeau orice ocazie ca să-l ponegrească şi să-l învinuiască fără temei. Fiindcă privea banii de sus şi era dispreţuitorul cadourilor, cel mai ruşinos lucru pentru el fiind să primească de la cineva un dar, chiar şi din partea celor îndreptăţiţi să-l aducă, Daniel nu oferea defăimătorilor săi nici un prilej bun să-l atragă dojana. Fiindcă nu găseau nici un pretext să-l compromită în faţa regelui, fie întinându-i cinstea, fie folosind calomnia, dregătorii au născocit un alt mijloc să-l înlăture din calea lor. Când au observat că Daniel se ruga de trei ori pe zi lui Dumnezeu, şi-au zis că găsesc în sfârşit ocazia să-l distrugă. S-au dus, aşadar, la Darius şi i-au spus că satrapii şi dregătorii erau de părere ca în decurs de treizeci de zile să se interzică poporului său să se închine atât lui, cât şi zeilor. Ei au luat hotărârea să arunce în grota leilor şi să sorteasca pieirii pe oricine încălca această hotărâre.

6. Străin de răutatea curtenilor săi şi fără să-şi închipuie că era o capcană întinsă lui Daniel, Darius a spus că primeşte această propunere şi a făgăduit să le pecetluiască vrerea, urmând ca poporul să afle printr-un edict hotărârea satrapilor. Toţi ceilalţi se fereau în linişte să încalce porunca, în schimb Daniel nu. s-a sinchisit de ei, ci, după obiceiul său, s-a rugat în văzul tuturor lui Dumnezeu. Convinşi că se ivise prilejul urzit de ei să-şi suprime rivalul, satrapii au mers degrabă la rege şi au adus învinuirea că Daniel a fost singurul care n-a făcut ce-a poruncit el (căci nimeni n-a mai avut curajul să se închine zeilor). Totuşi, nu evlavia le-a călăuzit paşii, mai degrabă invidia i-a mânat să-l urmărească pe prooroc şi să spioneze purtarea lui. Temându-se că, din marea lui slăbiciune pentru el, Darius va fi înclinat să-l ierte pe dispreţuitorul edictului său, fapt care sporea ura lor faţă de Daniel, dregătorii n-au devenit mai blânzi, ci au susţinut cu tărie că, potrivit prevederilor legii, vinovatul să fie aruncat în groapa leilor. Plin de speranţa că Dumnezeu îl va scăpa pe Daniel, nelăsând fiarele să-l facă vreun rău, Darius l-a îndemnat să înfrunte cu mult curaj ceea ce îl aşteaptă. După ce l-a aruncat în grota leilor şi a pecetluit cu inelul său piatra pusă la intrarea cavernei, regele s-a îndepărtat. Şi-a petrecut întreaga noapte în post şi nesomn, foarte îngrijorat de soarta lui Daniel. S-a sculat dis-de-dimineaţă şi s-a dus la grotă, unde, găsind intact sigiliul pietrei de la intrare, l-a chemat cu glas tare pe Daniel, să se convingă dacă mai era în viaţă. Când l-a auzit pe rege şi i-a spus că scăpase teafăr, Darius a poruncit ca proorocul să fie scos din grota fiarelor. Deşi au văzut că Daniel nu păţise nimic, duşmanii lui n-au vrut să atribuie providenţei divine salvarea lui, ci au spus că leii nu s-au atins de el fiindcă erau ghiftuiţi, susţinând în faţa regelui că aşa s-au întâmplat lucrurile. Fiindcă le-a întrezărit ura nelegiuită, el a cerut să li se arunce leilor multă carne, să-l hrănească bine, apoi a dat ordin ca duşmanii lui Daniel să fie împinşi în grotă, să se convingă dacă leii sătui se vor mai năpusti asupra lor. Când satrapii au fost aruncaţi în ghearele leilor, Darius a recunoscut miraculoasa salvarea lui Daniel. Căci leii n-au cruţat pe nici unul, ca şi cum ar fi fost flămânzi şi avizi după hrană. Am convingerea că ceea ce i-a stârnit n-a fost foamea, căci puţin mai înainte mâncaseră carne pe săturate şi erau ghiftuiţi, ci răutatea omenească: nimic nu i-a împiedicat ca, prin vrerea Domnului, s-o simtă şi fiarele, dându-le pe loc cuvenita pedeapsă.

7. După ce au pierit astfel cei ce uneltiseră împotriva lui Daniel, regele Darius a trimis în întreaga ţară soli care să-l preamărească pe Domnul cel venerat de Daniel, spunând că el era singurul Dumnezeu adevărat şi atotputernic. Apoi i-a arătat lui Daniel cea mai mare preţuire şi i-a oferit primul loc în rândul prietenilor săi. Cum a ajuns în culmea gloriei, Daniel cel îndrăgit de Dumnezeu a înălţat în oraşul Ecbatana din Media un turn, o minunată zidire construită cu mare măiestrie, care mai există, dăinuind până azi. Privitorul poate

să creadă că-i o clădire recentă, terminată chiar în ziua când a văzut-o: atât este de nouă, de strălucitoare şi de frumoasă în întregimea ei, fără să fi fost vătămată de îndelungata perindare a vremii. Fiindcă edificiile, la fel ca oamenii, îmbătrânesc şi o dată cu trecerea anilor îşi pierd o parte din strălucirea lor. Regii mezilor, perşilor şi părţilor zac înmormântaţi în acest turn, a cărui pază a fost încredinţată unui preot evreu – obicei păstrat până în ziua de azi. Se cuvine ca despre acest bărbat să povestim întâmplările care stârnesc admiraţia celor ce le ascultă. În toate faptele pe care le-a întreprins, ca unul dintre proorocii cei mai mari, norocul i-a surâs peste aşteptările sale şi, cât i-a fost dat să trăiască, a avut parte de faimă şi de preţuirea regilor şi a poporului, amintirea lui dăinuind veşnic şi după moarte. Cărţile pe care le-a lăsat urmaşilor sunt citite la noi şi acum şi din acestea reiese că Daniel a stat de vorbă cu Dumnezeu. Căci obişnuia să prezică nu numai evenimentele următoare, ca şi ceilalţi prooroci, ci preciza şi timpul când ele urmau să se întâmple. Spre deosebire de alţi prooroci, care preziceau numai nenorociri şi de aceea aţâţau ura regilor şi a poporului împotriva lor, Daniel era vestitorul lucrurilor bune şi prin profeţii norocoase cucerea favoarea tuturor şi, datorită faptului că ele se adevereau fără greş, poporul îl socotea nu numai solul adevărului, ci şi trimisul lui Dumnezeu. Ne-a lăsat scrieri din care pot fi desprinse proorociri ce pot fi luate într-o formă foarte fidelă şi neschimbată. El ne spune că, aflat întâmplător la Susa, metropola Persiei, a ieşit cu nişte prieteni în câmpie, fiind zgâlţâit pe neaşteptate de un puternic cutremur, încât însoţitorii lui au luat-o la fugă. El însuşi a căzut cu faţa la pământ, întinzându-şi ambele braţe; l-a atins atunci cineva şi i-a poruncit să se scoale şi să privească ce anume hărăzeşte viitorul poporului. Când s-a ridicat în picioare, i s-a arătat un berbec uriaş, având în fruntea lui mai multe coarne, dintre care ultimul era cel mai mare. Apoi şi-a îndreptat ochii spre apus şi a văzut cum plutea prin văzduh un ţap care s-a năpustit asupra berbecului, l-a străpuns cu coarnele sale şi l-a trântit la pământ, călcându-l în picioare. Apoi a văzut cum din fruntea ţapului a crescut un corn zdravăn, care s-a frânt, în locul lui apărând alte patru coarne îndreptate spre toate cele patru vânturi. Daniel mai zice că din unul dintre ele a mai ieşit alt corn mic, care s-a mărit cu timpul. Domnul i l-a arătat şi i-a spus că acest corn va purta război cu poporul său, îi va cuceri capitala, va stânjeni ceremoniile templului, interzicând jertfele, vreme de o mie două sute nouăzeci şi şase de zile. Daniel scrie că a văzut acestea în câmpia din preajma Susei. Dumnezeu însuşi a ţinut să-l tâlcuiască în felul următor vedeniile pe care i le-a dezvăluit. I-a zis că berbecul întruchipează împărăţia mezilor şi perşilor, iar coarnele, pe viitorii săi regi. Cornul mai nou îl înfăţişează pe ultimul rege, care îi va întrece pe toţi prin bogăţia şi faima lui. Ţapul sugerează că din Grecia va veni un rege care va triumfa asupra perşilor în două bătălii, punând stăpânire pe întreaga lor împărăţie. Zdravănul corn crescut în fruntea ţapului îl desemnează pe primul rege; celelalte patru coarne, crescute după căderea celui dintâi şi îndreptate spre cele patru margini ale pământului, sunt urmaşii iviţi după moartea primului rege, care îşi vor împărţi între ei împărăţia lui, fără să fie nici copiii şi nici rudele sale, devenind stăpânitorii lumii pentru mulţi ani. Din rândul acestora se va ridica un rege care va lupta împotriva poporului iudeu şi a legilor lui, va lovi în orânduirea ţării şi va jefui templul, împiedicând timp de trei ani aducerea jertfelor. Aceste evenimente s-au abătut într-adevăr asupra neamului nostru în timpul domniei lui Antioh Epiphanes, aşa cum le-a întrezărit Daniel şi prezis cu mulţi ani înainte în scrierile sale. Aşijderea a scris Daniel chiar şi despre împărăţia romană şi uriaşa ei întindere. Toate acestea le-a aşternut în scris proorocul sub îndrumarea lui Dumnezeu. Cei care îi vor citi scrierile şi vor constata adeverirea proorocirilor vor fi uimiţi de marea cinstire cu care l-a onorat Dumnezeu, în timp ce i-a lăsat să greşească pe epicureicii care au alungat pronia cerească din viaţă şi sunt convinşi că Dumnezeu nu se preocupă de treburile omeneşti, întreaga natură nu e călăuzită de o făptură fericită, nemuritoare şi dăinuind de-a pururi, ci se susţine prin propria-i

purtare, fără îndrumător şi ocrotitor. Cei care se lipsesc de un conducător, cum afirmă epicureicii, sunt la fel ca o corabie fără cârmaci, bătută de furtună, sau la fel ca un car fără vizitiu, bălăngănindu-se în goana lui bezmetică, gata oricând să se ciocnească şi să se destrame. Ţinând seama de prezicerile lui Daniel, mi se par, aşadar, departe de adevăr cei ce îşi închipuie că Dumnezeu nu se sinchiseşte de ceea ce se întâmplă cu neamul omenesc. Dacă hazardul ar conduce totul în lume, atunci nici proorocirile lui nu s-ar fi adeverit deloc. În ceea ce mă priveşte, am consemnat tot ceea ce am citit în Scrierile sfinte. Cine vrea să aibă o altă părere decât a mea,nu are decât să şi-o păstreze.

CARTEA A XI-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A XI-A:

1. Cum Cirus, regele perşilor, i-a lăsat pe iudei să plece din Babilon în patria lor, îngăduindu-le să-şi reconstruiască templul, şi le-a dat banii necesari.
2. Cum cârmuitorii regelui i-au împiedicat să-şi zidească templul, întrerupând lucrările lor.
3. Cum, după moartea lui Cirus, Cambise, fiul său, s-a urcat pe tron şi a interzis cu desăvârşire ca iudeii să-şi construiască templul.
4. Cum Darius, fiul lui Histaspe. după ce a ajuns să domnească asupra perşilor, a cinstit neamul iudeilor şi s-a îngrijit de înălţarea templului lor.
5. Cum Xerxe, fiul acestuia, şi-a arătat deplina lui bunăvoinţă faţă de iudei.
6. Cum în timpul domniei lui Artaxerxe, prin uneltirile lui Aman, întregul poporal iudeilor a fost la un pas de pieire.
7. Cum Bagoses aflat în fruntea oştirii lui Artaxerxe cel tânăr, i-a supus pe iudei multor asupriri.
8. Cum Alexandru, regele macedonenilor, a făcut iudeilor numeroase binefaceri, după ce a supus Iudeea.

Cartea aceasta conţine un interval de 253 de ani şi 5 luni.

CAPITOLUL I

1. În primul an al domniei lui Cirus (cel de-al şaptezecilea al strămutării neamului nostru în Babilon), Domnul s-a înduioşat de robia şi de suferinţele îndurate de captivi, aşa cum fuseseră ele prezise de proorocul Ieremia înainte de distrugerea oraşului – anume că, după ce îl vor sluji vreme de şaptezeci de ani pe Nabucodonosor şi pe urmaşii săi, ei se vor reîntoarce în patrie ca să-şi reclădească templul şi să cunoască prosperitatea de altădată. Lucrurile s-au petrecut întocmai. Domnul a deşteptat sufletul lui Cirus şi l-a făcut să trimită în întreaga Asie următoarea scrisoare: „Aşa grăieşte regele Cirus: fiindcă Atotputernicul Dumnezeu m-a proclamat rege al universului, cred că El este cel la care se închină poporul israeliţilor. Acesta mi-a prevestit numele prin gura proorocilor şi faptul că eu îi voi înălţa iarăşi templul la Hierosolyma, în ţara Iudeei".

2. Cirus a aflat aceste lucruri citind cartea de profeţii scrisă de Esaias cu două sute şi zece ani mai înainte. El spunea că Dumnezeu îi dezvăluise în taină următoarele: „Aşa cum vreau Eu, Cirus, pus de mine rege peste neamuri multe şi mari, îmi va trimite poporul în propria lui ţară, reclădind templul meu." Iată ce anume a prezis Esaias cu o sută şi patruzeci de ani înainte de distrugerea templului. Când Cirus a citit aceste rânduri, s-a minunat de predicţiunea lui Dumnezeu şi a fost cuprins de dorinţa înfăptuirii celor scrise. I-a chemat la Babilon pe cei Mai de vază dintre iudei şi le-a zis că le dă împuternicirea să se întoarcă în patrie, spre a reclădi oraşul Hierosolyma şi templul Domnului. Acesta va veni în ajutorul lor şi el însuşi va scrie comandanţilor şi satrapilor din ţinuturile învecinate cu ţara iudeilor, să le dea aurul şi argintul de care aveau nevoie pentru clădirea templului, precum şi vitele pentru aducerea jertfelor.

3. După ce Cirus a dat această dezlegare israeliţilor, cele două căpetenii ale seminţiilor Iuda şi Beniamin, împreună cu leviţii şi preoţii, s-au îndreptat numaidecât spre Hierosolyma. Mulţi au rămas însă la Babilon. neîndurându-se să-şi părăsească avuţiile. De îndată ce iudeii au ajuns la Hierosolyma, toţi prietenii regelui le-au venit în ajutor, şi pentru zidirea templului unii au oferit aur, alţii argint, iar ceilalţi un mare număr de vite şi de cai. Ei şi-au înălţat atunci rugile către Dumnezeu şi au înjunghiat animalele după datinile străbune, ca şi cum oraşul ar fi fost deja construit şi străvechea solemnitate a jertfelor ar fi reînviat. Cirus a înapoiat sfintele vase ale Domnului pe care Nabucodonosor le adusese la Babilon când prădase templul. Pe acestea le-a înmânat vistiernicului său Mithridates, dându-i sarcina să le încredinţeze lui Abassar, care să le păstreze până la construirea tempului şi abia la sfârşit să le transmită preoţilor şi conducătorilor mulţimii, pentru expunerea lor în sanctuar. Apoi Cirus a trimis satrapilor săi din Siria o scrisoare cu următorul conţinut:

REGELE CIRUS CĂTRE SISINES ŞI SARABAZANES:

„Iudeilor de pe întinsul ţării mele, care doresc acest lucru, le-am îngăduit să se întoarcă în patria lor, ca să-şi refacă oraşul şi să clădească iarăşi templul din Hierosolyma pe locul unde s-a înălţat odinioară. Pe vistiernicul meu Mithridates şi pe Zorobabel, cârmuitorul iudeilor, i-am trimis să pună temeliile templului şi să-1 construiască acolo, încât să atingă înălţimea de şaizeci de coţi iar lăţimea să aibă tot atâţia coţi, punând trei rânduri de piatră cioplită şi un rând din lemn de copaci tăiaţi din ţinutul lor, adăugând totodată şi un altar pentru aducerea jertfelor. Vreau ca cheltuiala să fie făcută din tezaurul meu. Vasele sfinte, răpite din templu de Nabucodonosor, le-am înmânat vistiernicului meu Mithridates şi lui Zorobabel, căpetenia iudeilor, să le ducă la Hierosolyma, pentru ca sanctuarul Domnului să Ie reprimească spre a fi puse la iocul lor. Numărul vaselor sfinte este următorul: patruzeci de blide de aur şi cinci sute de argint; patruzeci de pocale de aur şi cinci sute de argint; cincizeci de ulcioare de aur şi cinci sute de argint; treizeci de vase pentru libaţii din aur şi trei sute din argint; treizeci de cupe de aur şi două mii patru sute de argint, precum şi o mie de-alte vase mari. Acord iudeilor aceleaşi drepturi pe care le-au avut şi strămoşii lor. Pentru vite, vin şi untdelemn le dăruiesc două sute şi cinci mii cinci sute de drahme, precum şi douăzeci de mii cinci sute de aitabe de făină de grâu. Poruncesc ca toate acestea să fie luate din dările Samariei. Animalele vor fi sacrificate după ritul lui Moise de preoţi şi în timpul jertfelor, aceştia să înalţe rugăciuni Domnului pentru rege şi familia lui, cerându-i ca domnia perşilor să dăinuie cât mai mult. Vreau ca oricine nu ascultă de poruncile mele sau le încalcă să fie ţintuit pe cruce iar avuţia lui să intre în patrimoniul regelui." Acesta era conţinutul scrisorii sale. Cei care s-au întors la Hierosolyma au fost în total patruzeci şi două de mii patru sute şaizeci şi doi”

CAPITOLUL II

1. În vreme ce se puneau temeliile templului şi locuitorii îşi arătau întreaga lor râvnă în înălţarea lui, noroadele învecinate, mai ales chutheii (pe care regele Asiriei, Şalmanasar, i-a adus din Persia şi Media şi i-a strămutat în Samaria după ce a silit poporul israeliţilor să-şi părăsească ţara), i-au rugat pe satrapi şi pe cei ce supravegheau lucrările să-l împiedice pe iudei să-şi reconstruiască oraşul şi să-şi înalţe sanctuarul. Aceştia s-au lăsat corupţi prin bani mulţi şi au făcut pe placul chutheilor, tărăgănând cât mai mult construcţia. Absorbit de războaiele sale, Cirus nu ştia nimic de asta şi într-una din expediţiile sale împotriva massageţilor şi-a găsit singur moartea. După ce Cambise, fiul lui Cirus, i-a urmat la tron, sirienii, fenicienii, ammaniţii, moabiţii şi samaritenii i-au trimis o scrisoare cu următorul cuprins: „Slugile tale, stăpâne, Rathymnus, secretarul tuturor treburilor publice, şi Semelius, grămătic, precum şi căpeteniile Sfatului fenician şi sirian. Se cuvine să afli de la noi, o, rege, că iudeii care au fost duşi în captivitate la Babilon s-au întors în ţara noastră să-şi reclădească oraşul lor răzvrătit şi nelegiuit, să-şi refacă pieţele, să-şi repare zidurile de apărare şi să-şi înalţe iarăşi templul. O dată ce vor fi terminat toate acestea, să ştii că ei nu-ţi vor mai plăti birul şi nu-ţi vor mai asculta poruncile, căci ei se împotrivesc regilor fiindcă sunt obişnuiţi mai degrabă să comande

decât să se supună altora. Aşadar, întrucât templul se află în curs de construcţie, am socotit că e mai bine, o, rege, să-ţi scriem şi să te rugăm să nu treci cu vederea faptele, ci să cercetezi cronicile străbunilor tăi. Acolo vei afla că iudeii sunt nişte răzvrătiţi şi duşmani ai regilor, asemenea oraşului lor, din care pricină acesta a şi fost distrus. Urmărim să-ţi arătăm ceea ce poate că nu ştii: dacă oraşul va fi reclădit şi înconjurat de ziduri, nu vei mai avea cale liberă spre Coelesiria şi Fenicia."

2. Când a citit această scrisoare, Cambise, care oricum avea o fire răuvoitoare, a fost mâniat de conţinutul ei şi le-a răspuns astfel: „Regele Cambise zice următoarele secretarului său Rathymnus, lui Belsemus, grămăticului Semelius precum şi tovarăşilor lor din Samaria şi Fenicia. Citind cu luare-aminte scrisoarea trimisă de voi, am poruncit să fie cercetate cronicile străbunilor mei şi am dedus de acolo că oraşul acesta a fost mereu potrivnic regilor, că locuitorii lui au fost nişte răzvrătiţi şi ahtiaţi de războaie; propriii lor regi s-au dovedit puternici şi cruzi şi au silit Coelesiria şi Fenicia să le plătească biruri. De aceea am dat ordin ca iudeii să fie împiedicaţi să-şi reclădească oraşul pentru ca nu cumva să sporească răutatea lor pe care au dovedit-o până acum faţă de regi." Îndată după citirea scrisorii, Rathymnus, grămăticul Semelius şi tovarăşii lor au încălecat pe cai, zorindu-se să ajungă la Hierosolyma împreună cu o mare mulţime de oameni, şi au interzis iudeilor să-şi reclădească oraşul şi templul. Lucrările au fost întrerupte vreme de nouă ani, până în cel de-al doilea an al domniei lui Darius asupra perşilor. După ce a cârmuit vreme de şase ani, Cambise, care cucerise în acest răstimp Egiptul, a murit la Damasc pe când se întorcea în ţara lui.

CAPITOLUL III

1. De îndată ce au fost înlăturaţi Magii care, după moartea lui Cambise, deţinuseră puterea timp de un an, căpeteniile aşa-numitelor şapte case ale nobililor perşi l-au ales rege pe Darius, fiul lui Histaspe. Înainte de a ocupa o funcţie publică, el îi făgăduise lui Dumnezeu că. de va deveni rege, va înapoia templului din Hierosolyma toate vasele sfinte care se mai aflau la Babilon. În vremea aceea a venit din Hierosolyma la Darius Zorobabel, care fusese ales drept căpetenie a iudeilor din captivitate. O veche prietenie îl lega pe acesta de rege; ca atare, împreună cu alţi doi, a avut cinstea de a fi primit în garda de corp a regelui.

2. În primul an al domniei sale, Darius a dat un banchet strălucit şi fastuos la care au fost poftiţi cei ce-1 înconjurau şi se născuseră în casa lui, principii mezilor, satrapii persani, căpeteniile de ţinuturi din India până în Etiopia, precum şi comandanţii de oşti din cele o sută douăzeci şi şapte de satrapii. După ce invitaţii s-au ospătat împărăteşte şi din belşug şi fiecare s-a dus la culcuşul lui, regele Darius, care, stând întins în pat, se odihnise o mică parte din noapte, s-a trezit din somn. Fiindcă n-a mai putut să adoarmă, a stat de vorbă cu trei dintre gărzile lui de corp. Celui care îi va da cel mai potrivit şi mai chibzuit răspuns, i-a făgăduit să-l dea ca răsplată dreptul să aibă veşmânt de purpură, să bea din cupe de aur, să doarmă în pat de aur, să călătorească într-un car cu hamuri aurite, să poarte o tiară din pânză fină de in, precum şi un colan de aur în jurul gâtului, adăugând că-l va pune în rangul al doilea pentru înţelepciunea lui şi-1 va privi ca pe o rudă apropiată. După înfăţişarea unor asemenea recompense, l-a întrebat pe cel dintâi dacă vinul are supremaţia, pe al doilea dacă ea este deţinută de regi, iar pe al treilea dacă femeile sau mai degrabă adevărul au întâietate asupra tuturora. De îndată ce le-a făcut aceste propuneri, regele s-a dus !a culcare. În dimineaţa următoare a strâns laolaltă pe cei mai puternici din împărăţie, împreună cu satrapii şi cârmuitorii ţinuturilor din Persia şi Media, s-a aşezat pe tronul de unde obişnuia să împartă dreptatea şi a poruncit fiecăruia dintre cele trei gărzi de corp să-şi spună în faţa tuturor ascultătorilor săi părerile lor privitoare la întrebările puse de el.

3. Atunci a început cel dintâi să vorbească despre forţa vinului, pe care i-a lăudat astfel: „Vouă bărbaţilor. le-a spus el vă voi descrie puterea de înrâurire a vinului, dându-vă dovada că el stă mai presus de toate lucrurile. Tulbură şi rătăceşte minţile băutorilor încât până şi regii devin aidoma orfanilor care au nevoie de

tutori; slobozeşte limba robului, care vorbeşte asemenea omului liber, săracii fiind puşi pe aceeaşi treaptă cu bogaţii. Schimbă în aşa măsură cugetul pe care pune stăpânire, insuflându-i o nouă tărie, încât domoleşte tristeţea celor ce se zbat în nenorociri; îl face pe datornic să uite de datoriile sale şi să se creadă cel mai bogat dintre toţi, aşa că nu mai vorbeşte despre sume mici, ci numai despre talanţi, numind numai lucrurile aflate la îndemâna celor fericiţi. În afară de asta, el nu se mai sinchiseşte de comandanţi şi de regi şi nu-şi mai aminteşte de prieteni şi de rude. Vinul îi aţâţă pe oameni chiar şi împotriva celor dragi, făcându-i să pară duşmanii lor cei mai mari; cum s-au dezmeticit şi aburii chefului au fost alungaţi de somnul din timpul nopţii, ei dau uitării toate poznele comise în stare de beţie. De aici trag concluzia că vinul este cel mai puternic stăpân al tuturora şi nimic nu întrece forţa lui."

4. De îndată ce primul şi-a terminat cuvântarea despre vârtutea vinului, următorul a început să vorbească despre puterea regilor, pe care o socoteşie mult mai mare şi mai copleşitoare decât orice altă forţă trupească sau sufletească. El s-a străduit să-şi dovedească afirmaţia în felul următor: „Oamenii – zise el – îşi întind stăpânirea asupra tuturor lucrurilor şi pot să pună cu de-a sila pământul şi mările în slujba lor, aşa cum poftesc, dar regii sunt cei care domnesc peste ei cu deplină autoritate. Iar cine are sub dominaţia lui cea mai voinică şi mai vânjoasă făptură din lume. acela deţine pe drept cuvânt neîntrecuta putere care îi sileşte pe toţi să-l asculte. Dacă regele dă ordin supuşilor să pornească la război şi să înfrunte primejdiile, aceştia i se supun. Dacă îi trimite împotriva duşmanilor, ei au îndatorirea s-o facă din pricina puterii sale regeşti. La porunca lui, munţii sunt mutaţi din loc, zidurile şi turnurile, culcate la pământ. Iar atunci când li se cere să ucidă sau să se lase ucişi, nimeni nu refuză, fiindcă subordonaţii au datoria să se supună poruncilor suveranului. Şi în cazul când au învins, ei îşi aduc prada de război în faţa regelui. Aşijderea cei ce nu se duc la oaste fiindcă lucrează ogoarele, după ce şi-au încheiat întreaga lor muncă prin biruirea greutăţilor întâmpinate, ajungând să secere ce au semănat şi să-şi strângă recolta, sunt nevoiţi să plătească bir regelui. Tot ce a spus şi a poruncit el trebuie executat fără nici o zăbavă. În timp ce acesta doarme dus, ghiftuit de toate poftele şi plăcerile lumii, străjile veghează în jurul lui, parcă încătuşaţi de teamă. După ce somnul l-a furat pe rege, nimeni nu cutează să-1 părăsească nici măcar o clipă, spre a-şi vedea de treburile lui. Paza regelui este singurul lucru asupra căruia ei îşi îndreaptă atenţia. Prin urmare, regele este cel mai puternic dintre toţi, de vreme ce o mulţime aşa de mare ascultă de ceea ce porunceşte el."

5. Când şi acesta a tăcut, Zorobabel, al treilea la rând, a început să descrie forţa femeilor şi a adevărului prin următoarele cuvinte: „Multă autoritate au asupra noastră vinul şi regele, căruia i se supun cu toţii, dar şi mai mare este puterea deţinută de femei. Căci o femeie a adus la lumina zilei şi pe rege, ca şi pe săditorul viţei de vie, din care se face vinul, amândoi fiind născuţi şi crescuţi de femei. Nu se află pe lume nici un lucru pe care să nu-1 datorăm lor. Căci ele ne ţes hainele şi rostul lor este să se îngrijească de bunul mers al gospodăriei: nici nu putem să trăim fără tovărăşia femeilor. Dăm mult aur şi argint şi toate lucrurile care au valoare şi preţ mare, făcând toate acestea când zărim o femeie frumoasă. Renunţăm bucuroşi până şi la avuţiile noastre numai ca să ne putem bucura de frumuseţea lor. Ne părăsim tatăl şi mama şi glia care ne-a hrănit şi dăm adesea uitării prietenii cei mai scumpi din pricina femeilor, neşovăind deloc să murim de dragul lor. Reiese limpede de aici cât de mare este puterea, femeilor. Oare nu muncim din greu şi nu îndurăm atâtea pe uscat şi pe mare pentru ca toată agonisita s-o putem oferi soţiilor noastre sub dominaţia cărora suntem de fapt? N-am văzut odată cum un rege, stăpânitorul atâtor ţinuturi, a fost pălmuit de Apame, fiica lui Rabezac Thaumasianul, însăşi ţiitoarea lui, fără ca el să se supere nici când i-a smuls diadema din cap, punând-o pe creştetul ei? Ba chiar zâmbea la zâmbetul ei şi se întrista când era mâhnită; o mângâia în fel şi chip pe femeie, umilindu-se în faţa ei, ca să-l câştige favoarea când era prost dispusă!"

6. În vreme ce guvernatorii şi satrapii se consultau între ei, Zorobabel a cuvântat astfel despre adevăr: „V-am arătat aşadar cât de puternice sunt femeile, totuşi, la fel de slabe sunt şi ele, şi regele, în comparaţie cu

adevărul. Căci oricât ar fi pământul de întins şi cerul de înalt, oricât de repede mersul soarelui pe bolta cerească, toate acestea se mişcă prin voinţa lui Dumnezeu, care se dovedeşte mereu adevărat şi drept. Reiese de aici că adevărul este cel mai puternic şi nedreptatea se arată neputincioasă în faţa lui. Câtă vreme toate celelalte, care par a fi puternice, sunt muritoare şi netrainice, adevărul este nepieritor şi dăinuie pururi. El nu se distinge prin frumuseţe, care se ofileşte o dată cu trecerea vremii, nici prin bogăţie, răpită adesea de soartă, ci prin dreptate şi legalitate şi tocmai de aceea este combătut cu indignare de cei nedrepţi!"

7. De îndată ce Zorobabel şi-a încheiat cuvântarea de preamărire a adevărului, toţi cei de faţă au strigat că a vorbit cel mai bine şi că numai adevărul este puterea neschimbătoare, care nu îmbătrâneşte niciodată. Regele i-a poruncit ca, în afara celor pe care le făgăduise dinainte, să-l exprime şi propria lui dorinţă. El i-o va îndeplini cu dragă inimă, fiindcă s-a purtat ca un om înţelept, care a întrecut pe ceilalţi prin chibzuinţă lui. I-a spus: „Vei sta alături de mine şi te voi numi ruda mea!" Atunci Zorobabel i-a reamintit solemnul legământ pe care îl făcuse dacă va ajunge pe tron: făgăduiala că el va reclădi atunci Hierosolyma, va înălţa aşijderea templul Domnului şi va înapoia totodată sfintele odoare jefuite de Nabucodonosor şi aduse de el la Babilon. „Acest lucru ţi-1 cer acum – a adăugat el – deoarece mi-ai îngăduit să am o dorinţă a mea, drept răsplată că am fost înţelept şi chibzuit!"

8. Regele s-a sculat în picioare vesel, l-a sărutat pe obraji şi a scris guvernatorilor şi satrapilor săi, poruncindu-le să dea o escortă lui Zorobabel şi celor care îl însoţeau, hotărâţi să se întoarcă acasă în vederea reclădirii Hierosolymei. Apoi prin scrisori trimise intendenţilor din Siria şi Fenicia, i-a însărcinat pe aceştia să expedieze cedri doborâţi în Liban spre Hierosolyma, ca să slujească la construcţia oraşului. În afară de asta, a scris să fie eliberaţi din captivitate toţi cei întorşi în Iudeea şi a interzis intendenţilor şi satrapilor să încaseze de la iudei dările cuvenite regelui, îngăduind ca oricare dintre ei să cultive pământul ţinutului scutit de bir. Locuitorilor din Idumeea, Samaria şi Coelesiria le-a poruncit să părăsească toate târgurile iudeilor, ocupate de ei, contribuind cu cincizeci de talanţi la înălţarea templului. A permis iarăşi iudeilor să aducă jertfe după datina lor, iar pe cheltuiala lui a făcut toate sculele şi veşmintele sfinte pe care le foloseau în slujbele divine Marii Preoţi şi sacerdoţii. Tot din banii lui i-a înzestrat pe leviţi cu instrumente muzicale pentru preamărirea Domnului; de asemenea a cerut să se atribuie paznicilor oraşului şi templului parcele de pământ şi o sumă anuală de bani pentru nevoile traiului zilnic. Cât priveşte toate vasele pe care avusese de gând Cirus însuşi să le restituie iudeilor, Darius a fost cel care a înfăptuit acest lucru.

9. Cum a primit de la rege râvnita favoare, Zorobabel a părăsit palatul şi, înălţându-şi faţa spre cer, a început să mulţumească Domnului fiindcă i-a dăruit înţelepciunea care i-a adus izbânda în faţa lui Darius. „N-aş fi obţinut aşa ceva – a zis el – dacă Tu, stăpâne, nu mi-ai fi fost prielnic!" Aşadar, după ce a mulţumit astfel lui Dumnezeu pentru ceea ce îi oferise, rugându-1 ca şi în viitor să-l arate aceeaşi bunăvoinţă, a plecat degrabă la Babilon şi a împărtăşit consângenilor săi vestea bună dată de rege. La aflarea ei, aceştia au mulţumit aşijderea lui Dumnezeu, care le îngăduia să se întoarcă iarăşi pe pământul strămoşesc. Timp de şapte zile, iudeii s-au desfătat în petreceri şi ospeţe pline de veselie, spre a sărbători cum se cuvine redobândirea şi reaşezarea lor în patrie. Apoi şi-au ales căpeteniile seminţiilor pentru plecarea spre Hierosolyma, împreună cu soţiile, copiii şi vitele lor. Aceştia au primit de la Darius escorta care urma să-l ducă la Hierosolyma şi au pornit la drum cu veselie şi fast, intonând cântece de slavă în sunete de flaute şi ţitere. abia după aceea venind mulţimea iudeilor cu chiote de bucurie.

10. Din fiecare familie a plecat aşadar un număr anumit de oaineni. Nu mi se pare oportun să menţionez aceste familii după numele lor, ca să nu abat atenţia cititorilor de la şirul întâmplărilor şi povestirea să-şi urmeze cursul ei firesc. Numărul tuturor celor plecaţi din seminţiile lui Iuda şi, Beniamin, care trecuseră de doisprezece ani, se ridica la patru milioane şase sute şi douăzeci şi opt de mii; cel al leviţilor, la şaptezeci şi

patru. Mulţimea copiilor şi a femeilor, socotiţi de-a valma, atingea patruzeci şi două de mii şapte sute patruzeci şi două de persoane. În afara lor, mai erau o sută douăzeci şi opt de leviţi cântăreţi, portarii, o sută şi zece iar slujitorii templului, trei sute nouăzeci şi doi. Acestora li se alăturau cei ce susţineau că sunt israeliţi, fără să poată numi neamul din care se trăgeau. Unora dintre ei li s-a luat rangul preoţesc deoarece se căsătoriseră cu femei a căror obârşie n-o puteau indica şi nici ei nu erau trecuţi în tabelele genealogice întocmite de leviţi şi sacerdoţi: în total, cinci sute douăzeci şi cinci. Gloata slujitorilor din alaiul care i-a însoţit la Hierosolyma se ridica la numărul de şapte mii trei sute treizeci şi şapte. Li se adăugau două sute patruzeci şi cinci de cântăreţi şi cântăreţe din ţiteră. patru sute treizeci şi cinci de cămile, precum şi cinci mii cinci sute douăzeci şi cinci de vite. Conducătorii acestei mulţimi erau Zorobabel, fiul lui Salathiel din seminţia lui luda, urmaşul neamului lui David, şi lesus, fiul Marelui Preot Iosadec. În afara lor, poporul şi-a ales drept conducători pe Mardochaeus şi pe Serebaeus, care contribuiseră cu o sută de mine de aur şi cinci mii de mine de argint. În acest fel, preoţii, alături de o bună parte din întregul popor al iudeilor, locuind pe atunci în Babilon, s-au îndreptat spre Hierosolyma; restul mulţimii s-a întors acasă, după ce i-a însoţit o bună bucată de drum.

CAPITOLUL IV

1. În a şaptea lună de la plecarea din Babilon. Marele Preot Iesus şi căpetenia Zorobabel au trimis pretutindeni soli să cheme la Hierosolyma, din întreaga ţară, poporul, care s-a strâns laolaltă cu dragă inimă. Chiar pe locul unde fusese mai înainte, au înălţat apoi altarul, ca să se aducă pe el solemna jertfă închinată Domnului, potrivit legilor lui Moise. Această înfăptuire n-a fost privită cu ochi buni de popoarele învecinate, întrucât toate erau pornite împotriva lor. Iudeii au celebrat totuşi Sărbătoarea Corturilor la data hotărâtă de Legiuitor[1], au adus ofrande de cereale şi aşa-numiţele arderi de tot, jertfele de Sabat, precum şi toate celelalte prinosuri sfinte. Ei au înălţat şi rugăciunile prescrise de lege, începând să aducă iarăşi jertfe o dată cu Luna plină din luna a şaptea. După aceea s-au apucat să-şi construiască templul şi au dat bani mulţi cioplitorilor în piatră şi dulgherilor, procurând hrana şi băutura de care aveau nevoie lucrătorii. În sprijinul meşterilor veneau cu plăcere şi uşurinţă sidonienii, care îmbinau trunchiurile de cedru, alcătuind plute adunate în portul Ioppe. Această poruncă, dată cândva de Cirus, era adusă la îndeplinire abia acum, sub domnia lui Darius.

2. În cel de-al doilea an de la întoarcerea la Hierosolyma, luna a doua, iudeii au început construirea templului. I-au pus aşadar temelia la Luna nouă din a doua lună a celui de-al doilea an, apoi au continuat lucrările sub conducerea leviţilor trecuţi de douăzeci de ani: lesus cu fiii şi fraţii lui, precum şi Zodmiel, fratele lui Iudas, fiul lui Aminadab, împreună cu propriii săi fii. Prin întreaga râvnă şi hărnicia cu care se desfăşurau lucrările, templul s-a înălţat nesperat de repede. După terminarea sanctuarului, preoţii şi-au pus veşmintele lor şi în sunet de trâmbiţe au păşit alături de leviţi şi de fiii lui Asaph, intonând cântece de laudă închinate Domnului, la fel cum David îl preamărise cel dintâi. Dar sacerdoţii şi leviţii şi cei mai bătrâni membri ai familiilor, care îşi mai aminteau de frumuseţea şi măreţia vechiului templu şi-l vedeau pe cel de acum, cu mult mai prejos din pricina sărăciei, constatând cât de mare le era decăderea lor în comparaţie cu prosperitatea şi splendoarea sanctuarului de odinioară, erau mâhniţi şi, fiindcă nu-şi puteau stăpâni durerea, suspinau şi vărsau lacrimi amare. În schimb, poporul, satisfăcut de ceea ce îi oferea prezentul, era mulţumit că avea iarăşi un templu şi nu-i mai păsa de cel vechi, nu voia nici măcar să şi-l reamintească, nesinchisindu-se de comparaţia care dovedea strălucirea mai mică a templului abia terminat. Sunetul trâmbiţelor şi veselia mulţimii biruia aşadar gemetele bătrânilor şi preoţilor, care socoteau că templul nou era mult inferior sanctuarului dărâmat.

3. Cum au auzit sunetul trâmbiţelor, samaritenii (care şi aşa duşmăneau seminţiile lui Iuda şi Beniamin) au venit în grabă, dornici să cunoască pricina acestui zvon de sărbătoare. După ce au priceput că iudeii care

fuseseră duşi în captivitate la Babilon îşi reclădeau templul, s-au dus la Zorobabel şi lesus şi la căpeteniile ginţilor, cerându-le îngăduinţa să înalţe templul alături de ei şi să devină părtaşi la construcţia sanctuarului. „Noi – susţineau ei – ne închinăm în aceeaşi măsură lui Dumnezeu şi-l cinstim încă de pe vremea când Şalmanasar, regele asirienilor, ne-a strămutat aici din Chutha şi Media." Venind în întâmpinarea acestei cuvântări, Zorobabel şi lesus şi căpeteniile ginţilor au răspuns că nu era cu putinţă să-l facă părtaşii lor, deoarece sarcina construirii templului le fusese încredinţată mai întâi de Cirus, iar acum de Darius. Totuşi, aveau voie să se roage în templul Domnului, dacă doreau acest lucru, căci numai în interior se înfăptuieşte comunitatea iudeilor cu ei şi cu toţi oamenii care vin la sanctuar să se închine lui Dumnezeu.

4. La auzul acestor vorbe, chutheii (căci aşa se numeau, de fapt, samaritenii) s-au înfuriat şi au aţâţat popoarele siriene să ceară satrapilor ca, la fel cum se întâmplase mai înainte sub Cirus şi apoi sub Cambise, să împiedice construirea templului, punând piedici în calea strădaniei iudeilor, ca să le întârzie cât mai mult lucrările. În vremea aceea a sosit la Hierosolyma Sisines, cârmuitorul Siriei şi al Feniciei, împreună cu Sarabazanes şi câţiva însoţitori. Aceştia i-au întrebat pe căpeteniile iudeilor cine le-a dat dezlegarea să clădească un templu care să aducă mai degrabă a fortăreaţă decât a lăcaş sfânt şi de ce i-au făcut un portic, înconjurând oraşul cu ziduri atât de puternice. Zorobabel şi Marele Preot lesus le-au răspuns că ei erau slujitorii Domnului atotputernic. Templul, înălţat odinioară de unul dintre regii lor cei mai norocoşi şi mai înţelepţi, a dăinuit multă vreme neatins. Dar după ce strămoşii lor au păcătuit faţă de Dumnezeu, Nabucodonosor, regele babilonienilor şi al caldeenilor, a cucerit oraşul şi l-a distrus, a prădat templul şi l-a incendiat, ducând poporul în captivitate la Babilon şi în alte locuri. Între timp, Cirus, care a ocupat apoi tronul Babiloniei şi al Persiei, a transmis printr-o scrisoare ordinul ca templul să fie reclădit, iar toate ofrandele şi vasele, luate de Nabucodonosor ca pradă de război, să fie încredinţate lui Zorobabel şi vistiernicului său Mithridates, ele urmând să fie aduse la Hierosolyma şi expuse în noul sanctuar. Pentru ca toate acestea să fie înfăptuite în cel mai scurt timp, el i-a poruncit lui Abassar să plece la Hierosolyma şi să se ocupe de templu. De îndată ce a primit scrisoarea, acesta a pornit la drum, punând temeliile templului. Din vremea aceea se tot lucrează la zidirea lui, dar din pricina răutăţii duşmanilor, el n-a fost încă terminat. Dacă credeţi cumva că aşa se cuvine să faceţi, trimiteţi o scrisoare lui Darius, cerându-i să cerceteze cronicile regale, ca să se convingă de adevărul spuselor lor.

5. Ca urmare a vorbelor rostite de Zorobabel şi de Marele Preot, Sisines şi însoţitorii lui au hotărât să nu se pună de-a curmezişul continuării lucrărilor până ce ei îl vor înştiinţa pe Darius. Numaidecât i-au şi scris despre cele întâmplate. Întrucât iudeii s-au speriat şi s-au temut că regele va regreta reconstruirea Hierosolymei şi a templului, doi prooroci care trăiau în vremea aceea printre ei, Aggaeus şi Zacharias, i-au îndemnat să nu-şi piardă curajul, căci n-o să le vină nici un rău din partea perşilor, deoarece aşa le prezisese Domnul. Având deplină încredere în ei, iudeii şi-au continuat cu multă râvnă munca, fără s-o întrerupă o singură zi.

6. Între timp, samaritenii i-au scris lui Darius şi în epistolele lor îi.învinuiau pe iudei că-şi întăreau oraşul şi înălţau un templu care aducea mai degrabă a foităreaţă decât a lăcaş de închinăciune. Susţineau acolo că nu era spre binele regelui ceea ce făceau iudeii, trimiţându-i de asemenea scrisoarea lui Cambise, prin care acesta interzicea zidirea templului, deoarece nu-i aducea nici un folos, iar rezidirea Hierosolymei îi sporea temerile. Când a citit scrisoarea trimisă de Sisines şi însoţitorii lui, Darius a cerut să se facă cercetări în arhivele regale. Într-un turn al Ecbatanei din Media a fost găsită o cronică unde erau scrise următoarele rânduri: „în primul an al domniei lui Cirus, regele a dat porunci ca, împreună cu jertfelnicul său, să se rezidească templul din Hierosolyma, a cărui înălţime să fie de şaizeci de coţi şi lăţimea aceeaşi, cu trei rânduri de piatră cioplită şi un rând de lemn din partea locului, urmând ca cheltuielile să fie suportate de vistieria regelui. A cerut de asemenea ca vasele răpite de Nabucodonosor şi aduse în Babilon să fie retrimise la

Hierosolyma. Sarcina asta a fost încredinţată lui Abassar, guvernatorul Siriei şi al Feniciei, precum şi subordonaţilor săi. Aceştia trebuie să rămână departe de oraş şi să-l lase pe iudei, slujitorii Domnului, şi pe cârmuitorii lor, să-şi clădească templul aşa cum doreau ei. A ordonat apoi ca lucrările să fie sprijinite şi prin birurile provinciilor ai căror ispravnici erau şi să le ofere pentru jertfe tauri şi berbeci, şi miei, şi iezi, şi lamura fainei, şi ulei, şi vin, ca şi tot ceea ce le cereau preoţii: aceştia trebuiau la rândul lor să se roage lui Dumnezeu pentru sănătatea regelui şi a perşilor. Cirus a dispus ca aceia care se vor împotrivi poruncilor sale să fie ţintuiţi pe cruce, iar averea lor să intre în vistieria regală. Aşijderea l-a rugat chiar el pe Dumnezeu să-1 hărăzească pieirii pe oricine va cuteza să împiedice zidirea templului, Domnul însuşi ferindu-1 astfel să comită o fărădelege."

7. După ce a găsit însemnările din cronica lui Cirus, Darius a trimis lui Sisines şi însoţitorilor săi următorul răspuns:

REGELE DARIUS CĂTRE GUVERNATORUL SISINES ŞI ÎNSOŢITORII LUI:

„Vă trimit alăturat copia scrisorii pe care am găsit-o în cronica lui Cirus şi vreau să se înfăptuiască întocmai tot ceea ce conţine ea. Rămâneţi cu bine!"

Înţelegând limpede din scrisoare care era voinţa regelui, Sisines şi însoţitorii lui au hotărât să dea ascultarea cuvenită hotărârilor sale. Au încurajat aşadar sfintele lucrări şi i-au sprijinit pe bătrânii iudeilor şi pe cârmuitorii lor. Prin marele avânt pe care l-a luat, înălţarea templului a înaintat repede, precum proorociseră Aggaeus şi Zacharias la îndemnul lui Dumnezeu, potrivit dorinţei regilor Cirus şi Darius. Construcţia s-a desfăşurat timp de şapte ani. În al nouălea an al domniei lui Darius, la cea de-a douăzeci şi treia zi din luna a douăsprezecea, numită de noi Adar şi de macedoneni Dystros, preoţii şi leviţii. Împreună cu mulţimea israeliţilor, au adus drept jertfe de mulţumire pentru reînnoirea după întoarcerea din captivitate a norocului de a avea iarăşi un templu: o sută de tauri, două sute de berbeci, patru sute de miei şi doisprezece ţapi, după numărul seminţiilor (căci atâtea triburi aveau israeliţii), dornici să obţină iertarea păcatelor fiecăreia. Apoi preoţii şi leviţii au avut grijă ca, după legea lui Moise, să asigure portari pentru oricare intrare, fiindcă iudeii au construit de jur împrejurul templului un portic pentru sanctuarul din interior.

8. Sărbătoarea Azimelor fiind aproape, în prima lună numită de macedoneni Xanthicus şi de noi Nisan, întregul popor din târguri a pornit de-a valma înspre oraş. Aici şi-au început serbarea iudeii, care s-au purificat împreună cu soţiile şi copiii, după datina străbună, apoi au înjunghiat victimele în a paisprezecea zi a lunii ce se cheamă a Paştilor şi s-au ospătat vreme de şapte zile, fără să-şi drămuiască cheltuielile. Au oferit Domnului arderi de tot şi jertfe de mulţumire, fiindcă Dumnezeirea i-a readus pe pământul patriei şi le-a redat legile strămoşeşti, făcându-1 pe regele perşilor să le fie binevoitor. În vremea care a urmat, locuitorii Hierosolymei au început să închine iarăşi Domnului jertfe pline de strălucire, adoptând o guvernare care îmbina aristocraţia cu oligarhia. Căci Marii Preoţi au stat în fruntea ţării până când neamul Asamoneilor a instaurat monarhia. Mai înainte ca poporul să fie subjugat şi târât în captivitate, începând cu Saul şi David, regii au domnit vreme de cinci sute douăzeci şi doi de ani, şase luni şi zece zile. Până să aibă parte de regi, poporul a fost condus de cârmuitori ce se numeau Judecători sau căpetenii unice. Această orânduire a dăinuit de la moartea lui Moise şi până la cea a comandantului Iesus, mai bine de cinci sute de ani. Aşa au dus-o iudeii care au scăpat din captivitate în timpul domniei lui Cirus şi Darius.

9. Dar samaritenii, stăpâniţi de ură şi invidie şi sprijinindu-se pe bogăţia şi pe înrudirea lor cu perşii, din care îşi trăgeau obârşia, au pricinuit iudeilor nenumărate necazuri. Ca atare, ei refuzau să Ie plătească tributul pe care, potrivit ordinului dat de rege, trebuiau să-1 aducă la jertfele lor şi s-au străduit să-l câştige de partea lor şi pe dregătorii domneşti, fără să piardă nici un prilej de a face rău iudeilor, fie făţiş, fie prin intermediul altora. Locuitorii Hierosolymei au hotărât atunci să apeleze la Darius şi să-l învinuiască pe samariteni. În acest scop, ei au trimis o solie alcătuită din Zorobabel şi alţi patru magistraţi. Cum a primit de la aceşti soli

plângerea împotriva îndărătniciei samariteni lor, regele i-a trimis înapoi cu o scrisoare adresată dregătorilor săi şi Senatului Samariei, conţinutul ei fiind următorul:

REGELE DARIUS CĂTRE TANGANAS ŞI SAMBABAS, DREGĂTORII SAMARIEI, SADRACAS, BOBELON ŞI SLUJITORII LOR DIN SAMARIA:

„Zorobabel, Ananias şi Mardochaeus, solii iudeilor, v-au învinuit că le-aţi pus piedici în construcţia templului şi nu le-aţi trimis tributul vostru la jertfele lor, aşa cum v-am poruncit. Vreau aşadar ca, după citirea scrisorii de faţă, să se dea din vistieria regească a Samariei tot ceea ce socotesc preoţii că au neapărată nevoie ca să nu-şi întrerupă jertfele zilnice, rugându-se lui Dumnezeu pentru mine şi poporul persan." Acesta era cuprinsul scrisorii.

CAPITOLUL V

1. După moartea lui Darius s-a suit pe tron fiul său Xerxe, care i-a moştenit evlavia şi respectul cuvenit lui Dumnezeu. Căci aidoma propriului părinte, şi-a revărsat întreaga grijă asupra cinstirii Lui, arătând multă bunăvoinţă faţă de iudei. În vremea aceea, Mare Preot era fiul lui Iesus, numit Ioachim. Dar la Babilon se afla un bărbat drept şi înconjurat de preţuirea mulţimii, primul preot al poporului, ce se chema Ezdra. Era un bun cunoscător al legilor lui Moise şi a cucerit prietenia regelui Xerxe. Deoarece luase hotărârea să plece la Hierosolyma şi să la cu el pe unii dintre iudeii trăitori la Babilon, a cerut regelui să-l dea o scrisoare către satrapii Siriei, pentru ca aceştia să ştie cu cine aveau de-a face. Regele a adresat satrapilor săi următoarea scrisoare:

REGELE REGILOR, XERXE, SALUTĂ PE EZDRA, PREOTUL ŞI ÎNVĂŢĂTORUL LEGII DIVINE.

„În regeasca mea omenie am găsit de cuviinţă ca iudeilor, precum şi preoţilor şi leviţilor lor, care locuiesc în regatul meu şi vor să se întoarcă la Hierosolyma, să le îngădui această strămutare. Aşadar, oricare dintre ei are o asemenea dorinţă poate să plece acolo cu dezlegarea mea şi a celor şapte sfetnici ai mei, spre a cerceta îndeaproape cum este aplicată legea Domnului în Iudeea. Drumeţii vor lua cu ei darurile oferite de mine şi prietenii mei Dumnezeului israeliţilor, împreună cu aurul şi argintul închinat odinioară Domnului, care se mai află în ţara babilonienilor, ducându-le pe toate la Hierosolyma, spre a pune la îndemâna divinităţii sfintele ofrande. Ceea ce tu însuţi ai de gând să făureşti din aur şi argint, eşti liber s-o faci cu ajutorul fraţilor tăi. Vasele sacre ce ţi-au fost înmânate să le închini Domnului o dată cu ce intenţionezi să mai înfăptuieşti de-acum încolo, cheltuielile fiind acoperite din veniturile regeşti. Păstrătorilor vistieriilor mele din Siria şi Fenicia le-am scris să se îngrijească de îndeplinirea tuturor cererilor lui Ezdra, preotul şi tălmăcitorul legilor Domnului. Pentru ca Dumnezeu să nu fie mânios pe mine şi pe urmaşii mei, vreau să i se dăruiască Domnului, după datina lui, întreaga cantitate de grâu până la o sută de core. Vă mai previn apoi să nu puneţi cumva bir şi orice fel de dări viclene sau poveri nici preoţilor, nici leviţilor, nici cântăreţilor, nici portarilor, nici slujitorilor ori scriitorilor templului. Iar tu, Ezdra, întrucât eşti înzestrat cu înţelepciunea dăruită de Dumnezeu, pune să facă dreptate în întreaga Sirie şi Fenicie numai judecători deprinşi cu legea ta. Fii tu însuţi învăţătorul celor ce n-o cunosc, pentru ca atunci când un concetăţean de-al tău va încălca legea lui Dumnezeu şi pe cea a regelui, să nu se poată apăra cu neştiinţa lui, ci să-şi primească pedeapsa, ca unul care a ştiut-o, dar a avut cutezanţa să nu-i dea ascultare. Vinovatul să suporte fie pedeapsa cu moartea, fie numai o amendă. Rămâi cu bine!'"

2. Cum a primit această scrisoare, Ezdra s-a înveselit peste măsură şi a început să-1 preamărească pe Domnul, înţelegând că-i datora prietenia pe care i-o arăta regele: potrivit spuselor sale, Lui trebuia să-l aducă cele mai calde mulţumiri. După ce a citit scrisoarea iudeilor aflaţi atunci la Babilon, a păstrat originalul şi a trimis copii tuturor celor din neamul său care locuiau în Media. Cunoscând astfel evlavia regelui faţă de

Dumnezeu şi bunăvoinţa lui faţă de Ezdra, iudeii s-au bucurat din cale-afară şi numeroşi au fost cei care au pornit cu avuţiile lor spre Babilon, stăpâniţi de dorinţa reîntoarcerii în Hierosolyma. Dar marea mulţime a israeliţilor a rămas în ţara aceea. Iată de ce numai două seminţii din Asia şi din Europa sunt supuse romanilor: celelalte zece seminţii, întrunind atâtea mii şi mii de oameni încât nici nu-i poţi număra, locuiesc până în ziua de azi dincolo de Eufrat. Au venit să i se alăture lui Ezdra cei mai mulţi dintre preoţii, leviţii, portarii, cântăreţii şi slujitorii templului. Adunându-se, aşadar, captivii gata de plecare într-un loc situat dincoace de Eufrat, au poposit acolo trei zile şi Ezdra i-a pus să postească şi să-l roage pe Dumnezeu pentru ocrotirea lor, să nu întâmpine pe drum necazuri pricinuite de duşmani sau greutăţi venite din altă parte. Căci Ezdra îi spusese dinainte regelui că Domnul le va purta de grijă şi de aceea n-a vrut să primească o escortă de călăreţi care să-l însoţească. După încheierea rugăciunilor, iudeii au plecat de la Eufrat în a douăzecea zi a primei luni din al şaptelea an al domniei lui Xerxe, ajungând la Hierosolyma în a cincea lună a aceluiaşi an. Păstrătorilor vistieriei templului, care se trăgeau din neamul preoţilor, Ezdra le-a înmânat sfintele daruri: şase sute şi cincisprezece talanţi de argint, vase de argint în valoare de o sută de talanţi, vase de aur în valoare de douăzeci de talanţi, aşijderea vase de aramă mai preţioasă decât aurul în valoare de doisprezece talanţi. Toate acestea fuseseră dăruite de rege şi de sfetnicii lui, precum şi de israeliţii rămaşi la Babilon. De îndată ce a înmânat aceste daruri, Ezdra a adus ardere de tot legiuita jertfa de doisprezece tauri pentru mântuirea întregului popor, nouăzeci de berbeci, şaptezeci şi doi de miei şi doisprezece ţapi drept prinos de ispăşire. Ispravnicilor regeşti şi dregătorilor Coelesinei şi Feniciei le-a dat scrisoarea suveranului lor. Aceştia au făcut ceea ce le revenea pentru îndeplinirea întocmai a poruncilor regelui şi au cinstit cum se cuvenea norodul iudeilor, punându-i la îndemână tot ceea ce avea el nevoie.

3. Aceste lucruri le-a pus la cale Ezdra însuşi, iar ele i-au reuşit aşa cum şi le-a dorit fiindcă, după părerea mea, cunoscându-i cinstea şi spiritul de dreptate, Domnul i-a socotit planurile demne de a fi înfăptuite. Dar ceva mai târziu au venit la el câţiva iudei şi l-au înştiinţat că nişte oameni din popor, printre care se numărau chiar preoţi şi leviţi, au uneltit împotriva statului şi au încălcat datinile străbune, luându-şi neveste de neam străin, spre a înjosi tagma preoţească. Aceştia l-au rugat să vină în sprijinul legilor, pentru ca să nu stârnească, fără deosebire, mânia lui Dumnezeu împotriva tuturor, făcându-i să îndure alte nenorociri. Cuprins de mâhnire, Ezdra şi-a rupt veşmântul, şi-a smuls părul din cap şi şi-a sluţit barba, trântindu-se la pământ, fiindcă fruntaşii poporului toleraseră o asemenea nelegiuire. Zicându-şi în sinea lui că, atunci când va cere păcătoşilor să-şi părăsească nevestele şi copiii, aceştia nu se vor supune, n-a mai vrut să se mai ridice de jos. În jurul lui s-au strâns aşadar toţi oamenii drepţi şi s-au văitat de asemenea, deplângând cele întâmplate. Ezdra s-a ridicat în sfârşit din glia unde zăcea, şi-a înălţat mâinile spre cer şi a strigat celor din jurul lui că ar.trebui să le fie ruşine să-şi ridice ochii la Dumnezeu, întrucât greşise amarnic poporul care, pare-se, dăduse uitării pedepsele abătute asupra strămoşilor din pricina păcatelor comise de aceştia. De vreme ce a scos din captivitate sământa şi rămăşiţele lor şi le-a readus în Hierosolyma, insuflând regilor Persiei mila pentru soarta lor, l-a implorat pe Dumnezeu să nu ţină seama nici de greşelile săvârşite acum, chiar dacă pentru ele li s-ar fi cuvenit pedeapsa cu moartea şi, în marea lui bunătate, să-l cruţe de pieire.

4. După aceea, Ezdra a pus capăt rugăciunii sale. Atunci, toţi cei ce se strânseseră cu nevestele şi copiii în jurul lui au izbucnit în plâns şi un anume Achonius, fruntaşul Hierosolymei, i-a spus că într-adevăr au păcătuit iudeii care convieţuiau cu femeile de alt neam. El i-a propus ca aceştia să depună jurământul că toţi îşi vor alunga nevestele şi copiii, iar cei ce nu vor să se supună, vor fi traşi la răspundere. Lăsându-se astfel convins, Ezdra i-a pus pe căpeteniile preoţilor, leviţilor şi ai celorlalţi israeliţi să jure că-şi vor alunga nevestele şi copiii, potrivit sfatului lui Achonius. De îndată ce aceştia au depus jurământul, Ezdra a părăsit templul şi s-a dus în chilia lui Ioannes, fiul lui Eliasib, unde a rămas o zi întreagă fără să se atingă de mâncare şi de băutură din pricina amărăciunii sale. Apoi s-a răspândit ştirea că toţi cei întorşi din captivitate trebuie

să se adune la Hierosolyma. Cel care nu se va înfăţişa în două sau trei zile va fi îndepărtat din obşte şi, printr-o hotărâre luată de sfatul bătrânilor, averea lui va trece în proprietatea templului. Oamenii din seminţiile lui Iuda şi Beniamin s-au întrunit în trei zile: era cea de-a douăzecea zi din luna a noua, care la iudei se numeşte Kislev şi la macedoneni Apellaios. S-au aşezat în încăperile din partea de sus a templului, bătrânii fiind de faţă, şi tremurau, răzbiţi de frig. S-a sculat atunci Ezdra şi i-a învinuit, spunând că au încălcat legea cei care şi-au luat neveste de neam străin. Ei mai pot să obţină acum iertarea lui Dumnezeu, scăpând cu conştiinţa curată, doar dacă renunţă la convieţuirea cu nevestele lor. Întreaga adunare a răspuns într-un glas că aşa va face. Numai că numărul lor era mare şi între timp a venit iarna, astfel că treaba nu poate fi înfăptuită în două sau trei zile. Celor care s-au căsătorit cu femei de alt neam trebuie aşadar să li se acorde un răgaz, permiţând bătrânilor întruniţi în locul ales de ei să stabilească numărul bărbaţilor cu neveste străine. Întrucât propunerea a fost adoptată, în prima zi a lunii a zecea a început identificarea celor ce făcuseră căsătorii nepermise şi cercetarea a durat până în prima zi a lunii următoare. Printre urmaşii Marelui Preot, ca şi printre preoţi, leviţi şi israeliţi s-au aflat mulţi care şi-au părăsit numaidecât nevestele şi copiii, punând respectarea legilor mai presus de dragostea faţă de familiile lor. Pentru îmblânzirea lui Dumnezeu, aceştia i-au adus drept jertfă un berbec. Nu mi s-a părut util să înşir aici numele lor. După ce a îndreptat astfel păcatul căsătoriilor nelegiuite, Ezdra a luat cu acest prilej măsuri de înlăturare a acestui năravşi în vremurile care au urmat.

5. În luna a şaptea, când se celebra Sărbătoarea Corturilor şi aproape întregul popor s-a strâns laolaltă, toţi s-au urcat în partea de sus a templului, orientată spre poaita lui răsăriteană, rugându-1 pe Ezdra să le citească legile lui Moise. El s-a aşezat în mijlocul mulţimii şi din zorii zilei până la amiază a citit fără întrerupere. Prin lectura lui Ezdra, ascultătorii au învăţat nu numai cum trebuiau să ducă o viaţă dreaptă atât în prezent cât şi în viitor, ci s-au căit amarnic pentru trecutul lor şi au izbucnit în plâns, chibzuind în sinea lor câte nenorociri ar fi putut ocoli dacă s-ar fi supus legilor. Observând purtarea lor, Ezdra le-a poruncit să se întoarcă acasă şi să nu mai verse lacrimi. Căci era sărbătoare şi nu se cădea ca, într-o asemenea zi, ei să fie trişti: aşa ceva nu era îngăduit. I-a îndemnat ca mai degrabă să petreacă în ospeţe şi să simtă veselia sărbătorii, iar căinţa şi tristeţea să-l ocrotească de primejdia recăderii în aceleaşi păcate. Aşadar, la îndemnul lui Ezdra, iudeii au început să petreacă. După ce au locuit vreme de opt zile în corturi, ei s-au îndreptat spre casă înălţând cântece de preamărire a Domnului şi au adus mari mulţumiri lui Ezdra fiindcă le-a îndreptat abaterile de la legea statului lor. El s-a stins din viaţă la o vârstă înaintată, înconjurat de preţuirea mulţimii, fiind înmormântat la Hierosolyma cu multă pompă. Tot pe atunci a murit şi Marele Preot Ioachim şi fiul său Eliasib i-a urmat la pontificat.

6. Printre iudeii robiţi se număra şi paharnicul lui Xerxe, cu numele de Neemia. Pe când se plimba într-o zi în faţa porţilor Susei, capitala perşilor, a auzit nişte străini care se îndreptau spre oraş după o călătorie îndelungată vorbind între ei în evreieşte, aşa că i-a întrebat de unde veneau. Aceştia i-au răspuns că plecaseră din Iudeea şi el i-a întrebat din nou ce se mai întâmplă cu poporul şi cu capitala lor, Hierosolyma. Ei i-au spus că toţi o duc foarte rău şi că zidurile de apărare au fost făcute una cu pământul, iar noroadele învecinate aduc iudeilor nenumărate ponoase. Ziua ele se năpustesc asupra ţării şi o jefuiesc, noaptea îşi continuă blestemăţiile, astfel că mulţi dintre locuitorii ţinutului sau chiar din Hierosolyma devin robi şi, la ivirea zorilor, drumurile sunt acoperite cu hoituri. Adânc mişcat de nenorocirile abătute asupra compatrioţilor săi.

Neemia a izbucnit în plâns şi, înălţându-şi privirile spre cer, a zis: „O, Doamne, câtă vreme ai să mai năpăstuieşti poporul nostru? Iată că toţi au ajuns să ne jefuiască cum şi când vor ei!" în timp ce stătea în faţa porţilor şi plângea, a sosit un slujitor care l-a vestit că regele vrea să se aşeze la masă. Numaidecât el a plecat aşa cum era, fără să-şi spele faţa, grăbit să-şi îndeplinească slujba pe care o avea pe lângă rege. După ce a prânzit, regele era bine dispus şi mai vesel decât în mod obişnuit. Cum a dat cu ochii de Neemia şi i-a văzut

faţa mâhnită, l-a întrebat care era pricina supărării sale. Rugându-1 pe Dumnezeu să-l dea harul vorbirii şi puterea de a convinge, el a cuvântat aşa: „Cum aş putea oare, stăpâne, să arăt altfel şi să n-am inima îndurerată câtă vreme aflu că la Hierosolyma, oraşul de baştină unde zac înmormântaţi înaintaşii mei, zidurile au fost prăvălite la pământ şi porţile mistuite de flăcări? îngăduie-mi, rogu-te, să mă duc acolo, să-l înalţ zidurile şi să termin clădirea templului!" Regele s-a învoit să-l îndeplinească dorinţa şi a făgăduit să-l încredinţeze scrisori adresate satrapilor săi, pentru ca aceştia să-l primească cu bunăvoinţă, aşa cum se obişnuieşte, făcându-i rost de tot ceea ce avea nevoie. Apoi a adăugat: „Dar acum alungă-ţi tristeţea şi slujeşte-mă cu obişnuita ta veselie!" Atunci Neemia l-a proslăvit pe Dumnezeu, i-a mulţumit regelui pentru favoarea făcută şi şi-a îndepărtat mâhnirea, înălţându-şi chipul radios, înveselit de ceea ce i se promisese. A doua zi, regele I-a chemat la el şi i-a dat o scrisoare către Adaeus, guvernatorul Siriei, Feniciei şi Samariei, prin care le trimitea porunca să-şi arate respectul faţă de Neemia şi să-l ofere ceea ce avea nevoie pentru construcţie.

7. Când a ajuns aşadar la Babilon şi mulţi dintre compatrioţii lui s-au oferit să-l însoţească, Neemia s-a îndreptat spre Hierosolyma în al douăzeci şi cincilea an al domniei lui Xerxe. Acolo a arătat scrisoarea Domnului, apoi a înmânat-o lui Adaeus şi celorlalţi guvernatori; chemând la Hierosolyma întregul popor, a păşit în mijlocul templului şi a ţinut următoarea cuvântare: „Ştiţi desigur, fraţi iudei, că Dumnezeu a ţinut minte numele strămoşilor noştri Abraham, Isaac şi Iacob şi, întrucât ei au avut o fire dreaptă, n-a contenit niciodată să aibă grijă de noi. Pe mine m-a ajutat să obţin de la rege împuternicirea de a reclădi zidurile oraşului nostru şi de a întregi acea parte a templului care mai lipseşte. Deoarece cunoaşteţi prea bine duşmănia pe care ne-o poartă noroadele învecinate şi vă daţi seama că, la aflarea intenţiei noastre de reînălţare a meterezelor, ele se vor împotrivi, recurgând la toate mijloacele ca să ne zădărnicească lucrările, vreau să vă puneţi nădejdea mai întâi în Dumnezeu, gata să fie o stavilă în calea urii lor. Apoi nu trebuie să întrerupeţi reconstrucţia nici ziua, nici noaptea, ci dimpotrivă, să munciţi cu întreaga voastră râvnă, căci depinde numai de voi să folosiţi prilejul favorabil de acum!" După ce a vorbit astfel, a cerut magistraţilor să măsoare lungimea zidurilor şi să împartă munca întregului popor, pe oraşe şi târguri, deopotrivă, după puterile fiecăruia. A promis că el însuşi şi însoţitorii lui vor lua parte la lucrări, apoi a împrăştiat adunarea. S-au pus numaidecât pe treabă iudeii. Ei au primit acest nume din ziua când au părăsit Babilonul, de la cei din seminţia lui luda, sosiţi primii în ţara care poartă aceeaşi denumire ca şi locuitorii ei.

8. Vestea că zidurile de apărare se înălţau într-un ritm susţinut a stârnit adânca nemulţumire a ammaniţilor, moabiţilor, samaritenilor şi a tuturor locuitorilor Coelesiriei care au făcut în aşa fel încât să le întindă capcane, spre a-i abate de la îndeplinirea planurilor lor. Ei au omorât mulţi iudei şi s-au străduit să pună la cale chiar şi pieirea lui Neemia, tocmind nişte străini care să-l ucidă. Apoi au căutat să le inspire teamă şi îngrijorare, răspândind zvonul că o mare oaste alcătuită din diferite noroade se pregătea să-l invadeze..Spaima iudeilor a fost atât de mare încât puţin a lipsit ca ei să abandoneze lucrarea. Dar Neemia nu s-a lăsat intimidat de strădania duşmanilor de a întrerupe construcţia, ci pentru propria-i siguranţă, a pus o gardă de corp în preajma lui, din dorinţa de a nu stingheri deloc strădaniile lor susţinute. Toate măsurile de protecţie şi de prevedere nu şi le-a luat Neemia fiindcă se temea de moarte, ci din convingerea că, după moartea lui, concetăţenii săi nu vor mai duce construcţia zidurilor până la capăt. A dat poruncă aşijderea lucrătorilor să vină la muncă bine înarmaţi.

Iată de ce purtau sabia la cingătoare chiar şi cioplitorii în piatră, precum şi cei ce aduceau materialul lemnos, obligându-i pe aceştia să aibă la îndemână scuturile. Din cinci sute în cinci sute de paşi a postat trâmbiţaşi cărora le-a cerut ca, la apropierea duşmanilor, să dea semnalul de alarmă, astfel ca poporul să se înarmeze de luptă şi să nu ajungă, golaşi şi nepregătiţi, pradă vrăjmaşilor. Chiar şi în cursul nopţii făcea el însuşi înconjurul oraşului, fără să se plângă de osteneală, de nevoia hranei şi a odihnei. Nu se slujea nici de una, nici de alta, mânat de plăcere, ci ca să-şi întreţină viaţa. Neemia a suportat acest efort neîntrerupt timp

de doi ani şi patru luni. Căci atât a durat înconjurarea cu ziduri a Hierosolymei, încheiată în luna a noua din al douăzeci şi optulea an al domniei lui Xerxe. Când înălţarea meterezelor s-a terminat, Neemia şi mulţimea au închinat Domnului jertfe de mulţumire pentru înfăptuirea lor şi sărbătoarea a ţinut opt zile. Auzind de terminarea construcţiei zidurilor de apărare, noroadele care locuiau în Siria s-au revoltat. Când a văzut cât de puţin numereroasă era populaţia Hierosolymei, Neemia a îndemnat preoţii şi leviţii să părăsească ţinutul din jur ca să se mute în oraş şi să se stabilească acolo, nedându-se în lături să le construiască locuinţe pe cheltuiala lui. Poporului care lucra pe ogoare i-a poruncit să trimită la Hierosolyma a zecea parte din recoltă, pentru ca preoţii şi leviţii, având mereu la îndemână suficiente provizii, să nu neglijeze cumva slujirea lui Dumnezeu. Agricultorii au făcut cu dragă inimă ceea ce le-a cerut Neemia. Aşa se face că populaţia oraşului Hierosolyma a crescut de la o zi la alta. Neemia a mai dat încă multe alte rânduieli vestite şi demne de toată lauda, murind la adânci bătrâneţi. A fost un om bun şi drept, foarte dornic de preţuirea compatrioţilor săi, cărora le-a lăsat, ca un trainic monument, zidurile Hierosolymei. Acestea sunt faptele care s-au petrecut în timpul domniei lui Xerxe.

CAPITOLUL VI

1. La moartea lui Xerxe, i-a urmat la tron fiul său Cirus, pe care grecii îl numesc Artaxerxe. În timpul domniei sale asupra perşilor, foarte puţin a lipsit ca întregul popor al iudeilor să piară, chiar şi nevestele şi copiii. Pricina acestei întâmplări o voi arăta în ceea ce urmează acum. Mai întâi trebuie să vă vorbesc despre rege şi împrejurările în care el a luat de soţie o femeie din Iudeea, de neam regesc, despre care se zice că a fost salvatoarea poporului nostru. După ce a dobândit tronul şi a numit satrapii celor o sută douăzeci şi şapte de provincii începând din India până în Etiopia, în cel de-al treilea an al domniei sale, el şi-a poftit prietenii, supuşii persani şi pe conducătorii lor la un strălucitor festin cu o durată de o sută optzeci de zile, aşa cum se cuvenea unui rege dornic să înfăţişeze tuturora măreţia bogăţiilor sale. După aceea, a dat la Susa un ospăţ de şapte zile neamurilor străine şi ambasadorilor acestora. Ospăţul s-a desfăşurat în felul următor: regele a înjghebat un cort mare susţinut de coloane de aur şi argint şi acoperit cu pânză de in şi puipură. Multe mii de oameni încăpeau în cortul acesta. Mesenii foloseau cupe de aur împodobite cu pietre preţioase, hărăzite deopotrivă desfătării şi în cântării privirilor. Slujitorilor le-a dat porunca să nu constrângă pe nimeni să bea, umplând mereu cupele după obiceiul perşilor, ci să îngăduie fiecăruia să se servească după pofta şi plăcerea lui. A trimis pretutindeni în ţară soli care să vestească întreruperea lucrărilor şi statornicirea unor zile de sărbătoare în cinstea domniei sale. Regina Vaste însăşi dădea în interiorul palatului o petrecere asemănătoare pentru femei, întrucât frumuseţea soţiei sale era neasemuită, regele, vrând s-o arate invitaţilor, i-a poruncit să vină la ospăţul dat de el. Din respect faţă de datinile persane, care interziceau femeilor să fie văzute de străini, aceasta nu s-a prezentat înaintea regelui. Când şi-a trimis de mai multe ori eunucii s-o cheme din nou, regina nu s-a lăsat înduplecată să vină la dânsul. Cuprins pe loc de o furie cumplită, regele a pus capăt petrecerii. I-a chemat la el pe cei şapte înţelepţi persani însărcinaţi cu tâlcuirea legilor. Faţă de aceştia şi-a învinuit propria soţie şi le-a spus cum a fost jignit de ea: în pofida faptului că a fost chemată la ospăţ de câteva ori, nu s-a supus nici măcar o singură dată. Le-a cerut aşadar să i se arate ce măsură să la împotriva reginei, potrivit datinilor vechi. Unul dintre cei şapte înţelepţi, numit Muchaeus, i-a zis că jignirea nu-1 atinge numai pe el, ci şi pe toţi persanii care, prin acest gest, sunt în primejdia de a fi dispreţuiţi de soţiile lor (căci nici o nevastă nu-şi va mai respecta bărbatul, luând ca pildă trufia reginei faţă de el, care porunceşte tuturora). Înţeleptul l-a îndemnat pe rege să pedepsească cu asprime îndărătnica purtare a reginei faţă de el şi să vestească tuturor popoarelor supuse lui verdictul pe care i l-a dat. S-a luat hotărârea ca regina Vaste să fie repudiată şi rangul ei să fie dat altei femei.

2. Întrucât o iubea nespus de mult pe Vaste, regele nu se putea despărţi prea uşor de ea, dar de vreme ce datina îi interzicea să se mai împace, nu-i rămânea decât să sufere în continuare şi să regrete nenorocul pe care singur şi l-a pricinuit. Când însă au observat zbuciumul lui sufletesc, prietenii săi l-au sfătuit să-şi alunge din minte chipul soţiei şi iubirea faţă de ea, care nu-i mai slujea oricum la nimic; apoi să ceară ca pe întregul întins al împărăţiei sale să fie trimişi căutătorii celor mai frumoase şi mai alese fete, iar ei să se căsătorească cu cea care le întrecea pe toate. Noua lui soţie va stinge de la sine dragostea faţă de cea dintâi, iar afecţiunea pe care i-o purta se va răci, revărsându-se asupra acesteia. Cum sfatul a fost pe placul său, regele a poruncit să fie căutate cele mai chipeşe fecioare din întreaga împărăţie, spre a fi aduse la el. Printre numeroasele preferate strânse laolaltă se afla şi o fată din Babilon, orfană de ambii părinţi, crescută de unchiul ei Mardochaeus (căci aşa se numea dânsul). Se trăgea din seminţia lui Beniamin şi făcea parte dintr-una din cele mai de vază familii ale iudeilor. Estera (căci aşa se numea dânsa) le întrecea în frumuseţe pe toate celelalte şi, prin fei mecătoru-i chip, atrăgea cu piecădeie ochii privitorilor asupra ei. Încredinţată unui eunuc pentru o aleasă îngrijire, acesta a avut prevederea să-l dea din belşug balsamuri şi alifiile scumpe cu care trebuia să-şi ungă trupul. De aceeaşi îngrijire s-au bucurat şi celelalte fete, în număr de patru sute, vreme de şase luni. Când trecerea lor a fost socotită un răstimp îndestulător pentru ca fetele să intre în aşternutul domnesc, în fiecare zi era trimisă câte una regelui, să se deprindă cu ea. După ce se desfăta cu dânsa, regele o înapoia numaidecât eunucului. De îndată ce a venit la rând Estera, copila i-a plăcut atât de mult încât s-a îndrăgostit de ea, acceptând-o drept soţie legitimă; căsătoria a fost celebrată în cel de-al şaptelea an al domniei sale, în luna a douăsprezecea, care se cheamă Adar. A expediat apoi soli, care se numesc curieri, către toate noroadele, ca să le vestească nunta lui. A ospătat el însuşi timp de o lună de zile pe perşi şi mezi şi pe căpeteniile popoarelor, cu sărbătorescul prilej al căsătoriei sale. Când noua soţie a fost adusă la palat, regele i-a pus diadema pe frunte. Acolo a locuit Estera, fără să-l dezvăluie neamul din care se trăgea. Unchiul ei s-a mutat din Babilon în Susa persienească, unde şi-a găsit o locuinţă, şi venea zilnic la palat, interesându-se de soarta copilei pe care o iubea de parcă ar fi fost fiica lui.

3. În vremea aceea, regele a dat o lege potrivit căreia nici unul dintre supuşii lui nu avea voie să se apropie nechemat de el atunci când stătea pe tron. Ca atare, avea în jurul lui gărzi înarmate cu securi, gata să-l pedepsească pe cei ce încălcau iegea. Regele însuşi, instalat pe tron, ţinea în mâna sa o baghetă de aur cu care indica pe cine anume dorea să cruţe dintre vizitatorii nepoftiţi. Cel atins de bagheta lui era în afara oricărei primejdii. Atât am avut de spus despre acest subiect.

4. Ceva mai târziu, au pus la cale un complot împotriva regelui eunucii Bagathous şi Theodestes. Dar Barnabazus, slujitorul unuia dintre eunuci, de obârşie evreiască, a aflat de această uneltire şi i-a dat de gol unchiului reginei. Mardochaeus i-a denunţat pe complotişti la rege prin intermediul Esterei. Regele s-a înspăimântat şi a găsit învinuirea întemeiată. Ambii eunuci au fost ţintuiţi pe cruce. Mardochaeus, salvatorul vieţii lui, nu s-a ales atunci cu altă răsplată decât faptul că numele său a fost introdus de cronicari în anale şi i s-a dat o locuinţă în palat, fiind primit în rândul prietenilor credincioşi ai regelui.

5. Pe atunci era obiceiul ca, ori de câte ori venea la rege Aman, fiul lui Amadathas, din neamul amaleciţilor, atât persanii cât şi străinii aveau datoria să-şi arate veneraţia, aruncându-se cu faţa la pământ înaintea lui, fiindcă aşa suna porunca dată de Artaxerxe. Datorită înţelepciunii sale şi respectului arătat datinilor străbune, Mardochaeus nu putea să acorde o asemenea cinstire unui om. Observând purtarea lui, Aman s-a interesat ce obârşie avea. Cum a auzit că era iudeu, s-a indignat, zicându-şi că, de vreme ce persanii îi aduc tributul lor de veneraţie, tocmai el, un rob, nu catadicseşte să facă acest lucru. Dornic să se răzbune pe Mardochaeus, i s-a părut prea puţin să ceară pedepsirea unui singur om, aşa că Aman a hotărât să-l nimicească întregul popor. Încă din născare, îi ura de moarte pe iudei, fiindcă neamul amaleciţilor, din care se trăgea el, fusese stârpit de aceştia. Aman s-a dus să se plângă regelui şi i-a spus că, în întreaga lui împărăţie,

s-a răspândit un norod nelegiuit, care nu se amestecă cu nimeni, duce un trai cu totul aparte, fără să se închine aceloraşi zei ca şi celelalte neamuri, nici nu se supune legilor, ci luptă prin obiceiurile şi rânduielile sale împotriva poporului lui, ca şi a tuturor oamenilor. „Dacă vrei să faci un bine supuşilor tăi – a adăugat el -, porunceşte ca acest neam să fie stârpit din rădăcină, astfel ca nici unul să nu supravieţuiască, fie că e rob sau prizonier de război!" Totuşi, pentru ca regele să nu fie păgubit cumva prin neplata birurilor ce i se cuveneau, Aman s-a obligat singur să-l trimită, din avuţia lui, patruzeci de mii de talanţi de argint, oriunde doreşte. Îi oferă bucuros această sumă – mai susţinea el -, pentru ca împărăţia lui să scape de această pacoste şi să trăiască în pace.

6. După ce Aman i-a cerut această favoare, Artaxerxe I-a asigurat că poate să-şi păstreze banii, iar cu iudeii n-are decât să facă orice poftеşte. Văzându-şi strădania încununată de succes, Aman a întocmit de îndată, în numele regelui, un edict către toate popoarele, cu acest conţinut:

MARELE REGE ARTAXERXE SCRIE CELOR O SUTĂ DOUĂZECI ŞI ŞAPTE DE SATRAPI DIN INDIA PÂNĂ ÎN ETIOPIA, URMĂTOARELE:

„Deşi am ajuns să domnesc peste numeroase popoare şi mi-am întins stăpânirea cât de mult am vrut peste toate ţările lumii, n-am comis greşeala de a fi trufaş şi sever cu supuşii mei, ci m-am arătat blând şi binevoitor, preocupat doar ca ei să se bucure de pace şi de ocrotirea legilor, străduindu-mă să le obţin toate avantajele acestora pentru totdeauna. Dar Aman, care pentru înţelepciunea şi dreptatea lui deţine primul rang în preţuirea mea şi, datorită credinţei şi ataşamentului ce mi le arată, ocupă al doilea loc, lângă mine, cu statornica-i grijă, mi-a atras atenţia că, răspândită printre toţi supuşii mei de pe faţa pământului, trăieşte o naţie haină la suflet. Ea nu se supune legilor, nu dă ascultare regelui şi este în dezacord cu bunele moravuri, urându-ne din cale-afară împărăţia, căci urzeşte planuri viclene împotriva noastră. De aceea decid să-l aveţi în vedere pe oamenii daţi în vileag de Aman, un al doilea părinte al meu, ca să-l daţi pieirii pe toţi, împreună cu nevestele şi copiii lor, fără să cruţaţi pe nimeni şi fără să vă lăsaţi cuprinşi de milă mai mult decât se cuvine, opunându-vă astfel poruncii regeşti. Vreau ca acest lucru să se întâmple în a treisprezecea zi a lunii a douăsprezecea din anul viitor, pentru ca pretutindeni duşmanii noştri să-şi piardă viaţa într-o singură zi, iar noi să avem după aceea parte de linişte." Porunca a fost răspândită în oraşe şi pe întinsul împărăţiei şi toţi erau pregătiţi să-l suprime în întregime pe iudei la sorocul hotărât. Chiar şi în Susa se făceau pregătiri febrile. În timp ce regele şi Aman se desfătau în ospeţe şi chefuri, oraşul era bântuit de teamă şi nelinişte.

7. Când a aflat de această primejdie, Mardochaeus şi-a rupt hainele sale, şi-a pus un sac pe dânsul şi, cu cenuşă pe cap, cutreiera oraşul, strigând că era sortit pieirii un neam care nu făcuse rău nimănui. Pe când se văita astfel, a ajuns până la palatul regal, unde s-a oprit: acolo nu putea să pătrundă cu o asemenea îmbrăcăminte. La fel s-au purtat şi toţi ceilalţi iudei din cetatea în care edictul fusese făcut public, tânguindu-se şi deplângând cumplita soartă ce-i aşteaptă. Înştiinţată că la poarta palatului stătea Mardochaeus îmbrăcat în veşmânt jalnic, regina a rămas înmărmurită la primirea veştii şi i-a trimis haine de schimb. El a refuzat să-şi dezbrace sacul (deoarece nici nu avea de gând să facă acest lucru până nu se va curma răul ce-1 pândea). Atunci regina l-a chemat pe eunucul Achrateus (aflat întâmplător în preajma ei) şi l-a trimis să-1 întrebe ce nenorocire a dat peste el încât nu pune capăt bocetelor sale şi la rugămintea ei nu se îndură să-şi lepede haina pe care o purta. Mardochaeus l-a lămurit că pricina acestei mâhniri era edictul împotriva iudeilor, răspândit de rege în toate provinciile, precum şi faptul că, pentru a obţine stârpirea neamului său, Aman îi promisese regelui o sumedenie de bani. El a trimis Esterei o copie a edictului din Susa şi a rugat-o să intervină pe lângă rege în favoarea poporului ei, fără să se socotească înjosită că, pentru salvarea lui, trebuie să-şi implore suveranul cu umilinţă, reuşind poate astfel să-l scape pe iudei de pieire. Căci Aman, al doilea pe scară ierarhică după rege, i-a ponegrit pe iudei astfel încât a atras apriga mânie regească asupra lor. Aflând una ca

asta, Estera i-a trimis lui Mardochaeus vorbă că ea nu mai fusese chemată de multă vreme la rege şi oricine se duce la rege nechemat se expune unei morţi sigure, dacă regele nu atinge cu bagheta de aur pe omul a cărui salvare o dorea. Cel căruia regele îi face acest hatâr, chiar dacă n-a fost chemat la dânsul, nu numai că nu moare, ci obţine iertarea, scăpând teafăr. După ce eunucul i-a transmis vorbele Esterei, Mardochaeus i-a răspuns acesteia că nu se cuvenea să se preocupe numai de propria-i siguranţă, ci mai degrabă de salvarea întregului ei neam. Dacă va pregeta să facă acest lucru, atunci Dumnezeu va veni în ajutorul lui, iar regina însăşi, împreună cu casa ei, va fi dată pieirii de către cei pe care i-a dispreţuit. Prin acelaşi slujitor, Estera i-a cerut lui Mardochaeus să se ducă la Susa şi să strângă laolaltă pe toţi iudeii întâlniţi acolo şi să le impună un post de trei zile, timp în care ei să se abţină de la orice mâncare şi băutură. Şi ea va face la fel alături de slujitoarele sale, făgăduind că abia atunci se va duce la rege, împotriva opreliştii sale, şi, dacă va trebui să moară, n-o să dea înapoi.

8. Întocmai cum îi poruncise Estera, Mardochaeus a fost cel ce a făcut poporul să postească timp de trei zile şi să-1 roage pe Dumnezeu să nu dispreţuiască neamul său sortit acum pieirii, ci, la fel cum l-a scăpat şi mai înainte adeseori, iertându-i păcatele, aşa să-1 ferească şi cu prilejul acesta de distrugere. Căci nu numai din propria-i vină îşi atrăsese poporul asupra lui primejdia de moarte, ci el însuşi era cel ce stârnise furia lui Aman, deoarece, după spusele lui: „Nu m-am prosternat în faţa lui la fel cum obişnuiesc să mă închin ţie, Doamne, şi, neprimindu-şi cuvenita cinstire, a uneltit împotriva mea, care n-am întreprins nimic împotriva legilor tale!" Chiar şi mulţimea, într-un glas, l-a invocat pe Dumnezeu să se îngrijească de salvarea ei, pentru ca nu cumva pe capul tuturor israeliţilor să cadă nenorocirea. Ea plutea înaintea ochilor lor şi se apropia necruţătoare. Aşijderea, Estera se ruga Domnului, după obiceiul strămoşesc, cu faţa la pământ. Îmbrăcată în veşminte de doliu, abţinându-se trei zile de la orice mâncare, băutură şi desfătare. L-a implorat pe Dumnezeu să se milostivească de soarta ei, pentru ca, atunci când se va ivi înaintea regelui, umila-i închinăciune să fie convingătoare şi înfăţişarea ei să pară mai fermecătoare ca niciodată, încât prin ambele mijloace să potolească mânia pe care o va provoca suveranului, izbutind să alunge primejdia ce-i pândea compatrioţii. Fie ca Domnul să inspire regelui ura împotriva duşmanilor de moarte ai iudeilor, astfel ca ei, o dată căzuţi în dizgraţie, să aibă parte de un sfârşit grabnic.

9. După ce s-a rugat timp de trei zile Domnului, Estera şi-a lepădat haina de jale, apoi s-a gătit şi înveşmântată ca o crăiasă şi, însoţită de două slujitoare, dintre care una o susţinea uşor iar cealaltă ţinea între degete capătul trenei care atingea pământul, s-a îndreptat spre casa regelui, cu obrajii rumeni, întreaga-i făptură revărsând măreţie şi vrajă. Abia ajunsă în preajma lui, a fost cuprinsă de teamă. Cum i-a văzut stând pe tron, împodobit cu haine din ţesături felurit colorate, cu aur şi pietre scumpe, Esterei i s-a părut înfricoşător. Iar când a şi privit-o cu faţa înroşită de mânie, i-au slăbit puterile datorită spaimei şi şi-a pierdut cunoştinţa, căzând în braţele slujitoarelor din preajma ei. Socot că, prin vrerea Domnului, purtarea regelui s-a schimbat ca prin farmec şi. speriat că i s-a întâmplat ceva rău soţiei sale, s-a ridicat de pe tron, şi, strângând-o în braţe, a reînviorat-o, i-a vorbit cu blândeţe şi a îndemnat-o să nu-şi piardă cumpătul şi să nu se aştepte la vreun ponos pentru faptul că a venit nechemată. Legea aceasta privea numai pe supuşii săi. fără să aibă nici o putere asupra reginei cu care împărţea puterea. După ce i-a vorbit astfel, i-a dat sceptrul în mână şi, conform legii, a atins-o cu bagheta, ca să-l alunge orice umbră de teamă. De îndată ce şi-a venit în simţuri, Estera i-a zis: „Nu-mi vine uşor, stăpâne, să-ţi explic slăbiciunea care m-a cuprins deodată. Când am văzut că eşti mare, chipeş şi înspăimântător, mi-au slăbit puterile într-atât încât n-am mai ştiut de mine!" Ea a rostit aceste cuvinte greu, cu glas vlăguit, aşa că a sporit teama şi tulburarea regelui, care a căutat s-o încurajeze pe Estera, să-şi vină în fire şi să fie convinsă că el era gata să-l dea jumătate din împărăţia lui dacă ar fi dorit-o. Estera s-a mărginit să-1 poftească la masă, împreună cu prietenul lui, Aman; zicea că pregătise chiar ea ospăţul. Când şi-a dat încuviinţarea şi amândoi erau de faţă, înaintea cupelor pline, regele a poruncit Esterei

să-l spună ce anume dorea: nimic nu-1 împiedica să-l dea până la jumătate din împărăţia lui. Dar Estera i-a explicat că-şi păstrează dorinţa pentru ziua următoare, când va fi iarăşi oaspetele ei împreună cu Aman.

10. Regele şi-a dat cuvântul că va veni şi Aman a plecat nespus de bucuros, fiindcă fusese singurul curtean pe care Estera îl găsise demn să fie invitat alături de rege, nimeni nemaifiind socotit vrednic de o asemenea cinstire. Dar când l-a văzut la poarta regelui pe Mardochaeus, Aman s-a înfuriat din cale-afară: ca de obicei, nici de astă dată acela nu i-a arătat barem cel mai mic semn de respect. Întors acasă, a dat de soţia lui, Zaraza, şi de nişte amici. Celor de faţă le-a vorbit despre onoarea de care se bucură în faţa reginei şi a regelui: în ziua aceea fusese chemat singur de Estera, să la masa în prezenţa suveranului, invitaţia păstrându-se şi pentru a doua zi. După aceea a spus că i-a displăcut profund faptul că a dat cu ochii de Mardochaeus în faţa porţilor palatului. Atunci Zaraza l-a îndemnat ca, la porunca lui, să fie înălţat un stâlp de lemn înalt de cincizeci de coţi şi în dimineaţa următoare să ceară regelui ca Mardochaeus să fie ţintuit pe el. Plăcându-i sfatul, el a poruncit slujitorilor lui să pregătească stâlpul şi să-1 împlânte în curtea lui. Acest stâlp a fost fixat imediat. Domnul a luat în derâdere planul nelegiuitului Aman: ştia dinainte ce o să păţească, bucurându-se de ceea ce urma să i se întâmple. În noaptea următoare, a alungat somnul regelui. Nevrând să stea de veghe şi să-şi irosească vremea degeaba, ci să se ocupe de lucrurile petrecute cândva în împărăţie, a dat ordin grămăticului său să-l aducă Cronica însemnărilor zilnice despre propriile fapte şi cele ale înaintaşilor lui, în vederea lecturii. În ceea ce a citit regelui, acesta a dat mai întâi peste unul care, drept răsplată pentru meritele sale deosebite, primise să cârmuiască o provincie al cărei nume era menţionat în scris. Apoi a citit despre altul, răsplătit cu daruri pentru credinţa lui. A urmat la rând conjuraţia eunucilor Bagathous şi Theodestes împotriva regelui, deconspirată de Mardochaeus. Întrucât grămăticul n-a spus decât atât, şi s-a grăbit să treacă la alt capitol de întâmplări, regele l-a întrerupt şi a întrebat dacă era pomenită răsplata primită de Mardochaeus. Când grămăticul a spus că cronica nu sufla nici un cuvânt despre asta, regele i-a poruncit să se oprească şi l-a întrebat pe străjer cât de înaintată era noaptea. Auzind că se şi iveau zorii zilei, s-a interesat dacă nu cumva vreunul dintre prietenii săi se şi prezentase la poarta palatului, întâmplător, Aman era de faţă: el venise ceva mai devreme ca de obicei, să ceară pedeapsa cu moartea pentru Mardochaeus. Anunţat de slujitori că la poartă aştepta deja Aman, regele a cerut ca acesta să fie chemat la dânsul. Cum a intrat, el i-a vorbit aşa: „Deoarece te recunosc numai pe tine drept cel mai apropiat dintre ceilalţi prieteni ai mei, sfătuieşte-mă, rogu-te, ce cinstire se cuvine să aduc, potrivit înaltului rang ce-1 deţin, omului care mi-e drag?" Ferm convins că părerea pe care i-o cerea se referea la propria lui persoană (căci îşi închipuia că doar el era iubit de rege), Aman i-a propus ceea ce i s-a părut mai presus de orice. I-a spus aşadar: „Dacă vrei să dai o aleasă preţuire omului despre care afirmi că-1 iubeşti, atunci lasă-1 să se plimbe călare pe cal, în veşmintele pe care le porţi tu însuţi, având în jurul gâtului un colan de aur, iar acela dintre prietenii tăi de nădejde care va păşi înaintea lui să proclame în întregul oraş că aceasta este onoarea cuvenită celui cinstit de rege!" Aman fusese autorul acestei propuneri fiindcă socotea că lui îi erau hărăzite.asemenea distincţii. Încântat de sfatul lui, regele i-a zis: „Du-te deci (căci îţi pun la îndemână calul, straiele regeşti şi colanul), caută-l pe iudeul Mardochaeus şi, dându-i toate acestea, fă-te crainicul său şi păşeşte înaintea lui. Tu -a adăugat el -, prietenul meu de nădejde, înfăptuieşte ceea ce m-ai sfătuit cu înţelepciune să fac. Mardochaeus să fie cinstit în felul acesta, întrucât el mi-a salvat viaţa!" La auzul acestor cuvinte care contraziceau toate aşteptările sale, cu mintea buimăcită dar fără să poată da înapoi, Aman a plecat ducând cu el calul, veşmântul de purpură şi colanul de aui. Pe Mardochaeus l-a întâlnit în faţa porţilor palatului, îmbrăcat într-un sac, şi i-a poruncit să-1 dea jos ca să-şi pună veşmântul de purpură. Fără să cunoască adevărul şi crezând că-şi bate joc de dânsul, Mardochaeus i-a zis: „O, tu, cel mai josnic dintre oameni, vrei să iei în derâdere nenorocirea noastră!" Când însă Aman l-a asigurat că tocmai regele îi oferise această recompensă pentru că îi salvase cândva viaţa, dând

la iveală uneltirile eunucilor, Mardochaeus s-a îmbrăcat în veşmântul de purpură, purtat îndeobşte de rege, şi-a pus la gât colanul de aur, a încălecat pe cal şi a cutreierat oraşul, înaintea lui păşind Aman, care striga că aşa se poartă regele cu cei cinstiţi şi îndrăgiţi de dânsul. După ce a făcut înconjurul oraşului, Mardochaeus s-a întors la rege iar Aman s-a îndreptat abătut spre casă şi, cu lacrimi în ochi, a povestit soţiei şi prietenilor păţania sa. Ei i-au spus că nu se va mai putea răzbuna pe Mardochaeus, căci Dumnezeu era de partea lui.

11. În timp ce prietenii mai vorbeau între ei despre asta, au sosit eunucii Esterei, ca să-l poftească la ospăţ pe Aman. Sabuchadas, unul dintre eunuci, văzând stâlpul împlântat în curtea lui Aman, care îl aştepta pe Mardochaeus, a întrebat pe unul dintre slujitori pentru cine fusese ridicat acolo. Când a aflat că era hărăzit unchiului reginei (fiindcă Aman însuşi va cere regelui execuţia acestuia), eunucul a tăcut mâlc. După ce a fost bine ospătat împreună cu Aman, regele a rugat-o pe regină să-l spună ce favoare vroia să obţină de la el, întrucât era oricum gata să-l îndeplinească orice dorinţă. Atunci Estera a început să deplângă primejdia care îi ameninţa propriul popor, deoarece, alături de neamul ei, ajunsese în pragul pieirii şi tocmai de aceea luase cuvântul, ca să-şi apere compatrioţii. Nu l-ar fi necăjit deloc dacă ar fi poruncit ca ei să fie vânduţi, sortindu-i unei robii amarnice (ceea ce .ar fi fost răul cel mai mic), dar îl imploră acum să-l salveze consângenii de la o moarte sigură. Când regele a întrebat-o cine anume urzise o asemenea nelegiuire, regina l-a învinuit făţiş pe Aman, denunţându-l că uneltise astfel împotriva iudeilor numai din răutate. Atunci regele, ridicându-se mânios de la masă, s-a îndreptat grăbit spre grădină, iar Aman a căutat s-o roage pe Estera să-l ierte greşeala, dându-şi seama de primejdia care îl păştea. Tocmai se aruncase pe patul unde stătea regina ca să-l cerşească îndurarea când regele a intrat pe neaşteptate şi, văzând ce se petrece, s-a tulburat şi a zis: „Tu, cel mai ticălos dintre oameni, vrei să-mi batjocoreşti acum şi soţia!" încremenit de spaimă, Aman n-a mai fost în stare să îngaime nici un cuvânt. Chiar atunci a intrat eunucul Sabuchadas şi l-a pârât pe Aman că a ridicat în curtea lui un stâlp care era pregătit pentru ţintuirea lui Mardochaeus: aflase acest lucru, drept răspuns la întrebarea lui, de la un slujitor al lui Aman, când s-a dus să-l cheme pe stăpân la ospăţ. A spus că stâlpul avea o înălţime de cincizeci de coţi. Auzind cum stăteau lucrurile, regele a hotărât ca Aman însuşi să îndure supliciul pe care i-l pregătise lui Mardochaeus. A poruncit aşadar ca el să fie ţintuit numaidecât pe acest stâlp. Prin urmare, se cuvine să admirăm puterea lui Dumnezeu, aşijderea înţelepciunea şi dreptatea de care a dat dovadă cu acest prilej, întrucât nu s-a mărginit doar să pedepsească ticăloşia lui Aman, ci I-a supus aceluiaşi supliciu pe care el îl pregătise altuia şi a dat ca pildă faptul că omul care urzeşte planuri viclene împotriva celuilalt cade fără să vrea chiar în laţul întins de el.

12. Astfel a pierit Aman, fiindcă a folosit peste măsură trecerea de care se bucura în faţa regelui: acesta a dăruit reginei avuţiile sale. Apoi l-a chemat pe Mardochaeus (căci între timp Estera îi dezvăluise legătura lor de rudenie) şi i-a înmânat inelul încredinţat mai înainte lui Aman. Apoi averile lui Aman au fost trecute de regină în stăpânirea iui Mardochaeus, rugămintea ei fiind să scape neamul iudeilor de teama pentru viaţa lui, inspirată de scrisoarea trimisă în întreaga ţară de către Aman, fiul lui Amadathas: dacă patria îi va fi pustiită şi concetăţenii ucişi, nici ea n-ar mai dori să rămână în viaţă. Regele a promis să nu îngăduie nici o faptă care să-l displacă, neavând de gând să se împotrivească vreodată voinţei sale. l-a poruncit ca, privitor la iudei, să scrie în numele său tot ce crede ea de cuviinţă şi să pecetluiască cu propriul său inel mesajul, apoi să se îngrijească de trimiterea lui în întreaga împărăţie. Căci nici unul dintre cititorii scrisorii purtând pecetea inelului regal nu va cuteza să se opună conţinutului ei. Estera a chemat atunci pe grămăticii regelui şi le-a ordonat să scrie în favoarea iudeilor o scrisoare adresată tuturor popoarelor, aşijderea satrapilor celor o sută douăzeci şi şapte de provincii, din India şi până în Etiopia, precum şi guvernatorilor şi cârmuitorilor. Iată ce cuprindea această scrisoare:

MARELE REGE ARTAXERXE CĂTRE CÂRMUITORII ŞI SUPUŞII NOŞTRI, CU URĂRI DE BINE.

„Mulţi dintre cei răsplătiţi prin mari favoruri şi cinstiri ce decurg din nemărginita bunătate a regilor lor

îndrăznesc nu numai să-şi nedreptăţească supuşii, ci urzesc uneltiri chiar şi împotriva propriilor binefăcători; străini de simţământul recunoştinţei omeneşti şi stăpâniţi de trufia neghiobului lor noroc nesperat, îşi folosesc belşugul bogăţiilor în dauna celor de la care le-au primit, închipuindu-şi că Domnului pot să-l rămână ascunse asemenea fapte şi că vor scăpa de dreapta lui răzbunare. Câţiva dintre cei ce, prin legăturile lor prieteneşti, ajung să deţină înalte demnităţi, mânaţi de apriga lor ură faţă de unii oameni, îi amăgesc pe deţinătorii puterii şi, cu ajutorul învinuirilor mincinoase şi al calomniilor, stârnesc mânia acestora împotriva nevinovaţilor, facându-i să înfrunte primejdia morţii. Fapte de felul acesta decurg nu din nişte întâmplări petrecute în vremurile de odinioară sau pe care faima le-a transmis pe calea auzului: asemenea mişelii s-au desfăşurat sub privirile noastre cu o neasemuită îndrăzneală. De aceea am decis ca de-acum încolo să nu mai dăm crezare bârfelor şi acuzaţiilor neîntemeiate prin care caută unii să ne convingă, ci să judecăm numai după ceea ce cunoaştem îndeaproape, spre a constata limpede dacă pedepsirea unora este îndreptăţită şi răsplata altora meritată, ţinând seama doar de fapte, nu de vorbele oricui. Aşa se face că Aman, fiul lui Amadathas, un amalecir, străin de sângele persan, găzduit de mine, s-a folosit de ospitalitatea cu care întâmpin pe oricine. Astfel a ajuns mai târziu să fie numit tatăl nostru, toţi plecându-se necontenit înaintea lui cu faţa până la pământ, şi să aibă parte de onoruri regeşti, ca al doilea în rang după noi. Dar el n-a ştiut să-şi drămuiască norocul, nici să-şi strunească bine şi cu înţelepciune uriaşa lui avuţie, ci s-a străduit să ne răpească domnia şi suflarea, deşi ne datora puterea, iar pe Mardochaeus, binefăcătorul şi salvatorul meu, ca şi pe Estera, cu care îmi împart viaţa şi împărăţia, să-l înlăture din drum prin vicleşuguri. În timp ce căuta astfel să mă priveze de prietenii apropiaţi, el urmărea să treacă puterea în mâinile altora. Întrucât ne-am convins că iudeii, pe care ticălosul acela i-a sortit pieirii, nu sunt deloc nişte răufăcători, ci trăiesc după cele mai bune legi şi se închină lui Dumnezeu, ocrotitorul împărăţiei mele şi a strămbunilor mei, nu numai că îi cruţ de pedeapsa decretată de scrisoarea trimisă mai înainte de Aman, pe care bine faceţi dacă n-o luaţi în seamă, ci vreau să le acord toată cinstea ce li se cuvine. Pe cel ce a pus la cale această măcelărire a iudeilor am avut grijă ca, împreună cu întreaga lui familie, să-l ţintuiesc pe stâlp, în faţa porţilor Susei, atotvăzătorul Dumnezeu fiind cel ce l-a pedepsit astfel. Vouă vă poruncesc să răspândiţi copii ale acestei scrisori în toate locurile din împărăţia noastră şi să-l lăsaţi pe iudei să trăiască în pace după datinile lor, ba chiar să-l şi sprijiniţi atunci când ei vor dori să se răzbune pe cei ce le-au făcut o nedreptate, în vremuri potrivnice lor. Aceasta se va întâmpla în a treisprezecea zi din a douăsprezecea lună, numită Adar. Domnul le-a hărăzit ca funestul soroc al pieirii să devină ziua izbăvirii lor. Ea să fie un bun prilej de bucurie pentm cei ce vor binele nostru şi o aducere-aminte a răzbunării pentru cei ce uneltesc ticăloşiile. Vrem să facem cunoscut fiecărui popor şi fiecărui oraş în parte că oamenii care nu ascultă de porunca din cuprinsul scrisorii vor fi trecuţi prin foc şi sabie. Acest edict să fie citit în toate ţinuturile împărăţiei noastre şi la ziua sorocită, toţi iudeii să fie gata să se răzbune pe vrăjmaşii lor."

13. Călăreţii însărcinaţi să ducă scrisorile la destinaţie s-au aşternut degrabă la drum. Când l-au zărit pe Mardochaeus al lor îmbrăcat în straie domneşti, având coroană de aur şi colan în jurul gâtului, cinstit ca un rege, iudeii din Susa au socotit că erau şi ei părtaşi la norocul lui. Dar în rândul iudeilor din oraşe şi din provincii, primirea scrisorilor regelui a răspândit, în afara bucuriei, lumina izbăvirii, astfel încât multe dintre popoarele care tremurau de frica iudeilor au adoptat tăierea împrejur, ca pe o măsură de prevedere. Căci în ziua a treisprezecea din luna a douăsprezecea, numită de evrei Adar şi de macedoneni Dystros, potrivit anunţului făcut de aducătorii scrisorilor regelui, iudeii aveau voie ca, în ziua sortită pieirii lor, să-şi poată răpune propriii vrăjmaşi. Satrapii, cârmuitorii, regii şi grămăticii puneau acum mare preţ pe iudei: teama ce le-o inspira Mardochaeus îi silea să aibă o purtare chibzuită. După ce scrisorile regelui s-au răspândit în toate meleagurile provinciilor sale, de pildă, numai în cetatea Susei, iudeii au omorât cinci sute dintre vrăjmaşii

lor. Regele a comunicat Esterei numărul celor uciși, spunându-i că nu cunoştea situaţia provinciilor, şi a întrebat-o dacă mai avea vreo altă dorinţă (căci ea va fi îndeplinită pe loc). Regina i-a cerut ca iudeii să aibă voie şi în ziua următoare să-şi ucidă potrivnicii şi cei zece fii ai lui Aman să fie ţintuiţi pe stâlpi. Regele a îngăduit iudeilor să facă acest lucru, fiindcă nu cuteza s-o contrazică pe regină. Ei s-au strâns iarăşi laolaltă în a patrusprezecea zi a lunii Dystros şi au mai răpus trei sute de duşmani. Iudeii care locuiau în provincii şi în celelalte oraşe au suprimat şaptezeci şi cinci de mii dintre potrivnicii lor. Uciderile săvârşite în cea de-a treisprezecea zi au fost celebrate prin ospeţe în cea de-a paisprezecea zi. Aşijderea, iudeii din Susa au adăugat la aceasta şi pe cea de-a cincisprezecea ca zi de sărbătoare. Iată de ce iudeii de pe întregul întins al pământului petrec aceste zile în ospeţe, trimiţându-şi unii altora daruri. Mardochaeus a scris iudeilor care trăiau în împărăţia lui Artaxerxe să celebreze ambele zile, pentru ca sărbătoarea să dăinuie mereu, fără să fie dată uitării vreodată. Spre a preţui cum se cuvine aceste zile, când puţin a lipsit ca să piară cu toţii prin intrigile urzite de Aman, ei trebuie ca acum, când s-au văzut scăpaţi de primejdii, răzbunându-se pe duşmanii lor, să aducă mulţumiri Domnului. De aceea iudeii celebrează sus-pomeniţele zile pe care le denumesc Phrureice. Mare a fost cinstirea şi înaltă dregătoria oferită de rege lui Mardocheaus, împreună cu care a împărţit puterea, viaţa acestuia fiind strâns legată şi de cea a reginei. Din acest concurs de împrejurări potrivnice, iudeii au ieşit mai bine decât se aşteptau ei înşişi. Acestea sunt întâmplările petrecute în timpul domniei lui Artaxerxe.

CAPITOLUL VII

1. Când a murit Marele Preot Eliasib, a lăsat pontificatul fiului său Iudas; stingându-se şi acesta din viaţă, înalta demnitate a fost încredinţată fiului său Ioannes, din pricina căruia Bagoses, comandantul oştirii celuilalt Artaxerxe, a profanat templul, impunând iudeilor un bir: înainte de a aduce zilnica jertfă, să plătească din banii publici câte cincizeci de drahme. Pretextul de care s-a folosit el a fost următorul. Fratele lui Ioannes era Iesus, căruia bunul său prieten Bagoses îi promisese că-l va face Mare Preot. Pe temeiul promisiunii făcute, Iesus a început să se certe în templu cu Ioannes, mâniindu-1 în asemenea măsură încât acesta l-a omorât pe loc. Prin uciderea fratelui său, Ioannes comisese o mare nelegiuire, de vreme ce şi el era Mare Preot, şi cu atât mai abjectă cu cât nici la greci, nici la barbari nu se mai săvârşise o asemenea infamie. Dumnezeu n-a trecut-o cu vederea şi tocmai de aceea a îngăduit ca poporul să fie înrobit şi templul lui, profanat de persani. Cum a aflat că Marele Preot Ioannes îşi omorâse fratele în sanctuar, Bagoses, comandantul oştirii lui Artaxerxe, a venit numaidecât în mijlocul iudeilor şi le-a strigat cu mânie în glas: „Aţi îndrăznit să vărsaţi sânge omenesc în templul vostru!" Când a vrut să pătrundă în sanctuar, aceştia au căutat să-1 oprească. Dar el le-a spus fără înconjur: „Se mai îndoieşte cineva că nu sunt mai curat decât cel ce a făcut moarte de om în templu?" După rostirea acestor vorbe, el a intrat în templu. Folosindu-se aşadar de binevenitul prilej, Bagoses, care avea de mult o astfel de intenţie, i-a împilat vreme de şapte ani pe iudei pentru asasinarea lui Iesus.

2. După moartea lui Ioannes, rangul de Mare Preot a revenit fiului său Iaddus. Şi acesta avea un frate, care se chema Manasses. Sanaballetes din neamul chutheilor (din care îşi trag obârşia samaritenii), trimis ca satrap în Samaria de către ultimul Darius, s-a învoit să-l dea de soţie pe fiica lui, numită Nicaso. Văzuse el însuşi ce vestit oraş era Hierosolyma. care pricinuise numeroase necazuri asirienilor şi locuitorilor Coelesiriei, şi trăgea nădejdea ca prin această căsătorie să-şi zălogească întregul neam al iudeilor, câştigându-i bunăvoinţa.

CAPITOLUL VIII

1. În vremea aceea, Filip, regele Macedoniei, a fost ucis la Aegae de Pausanias, fiul lui Cerastos cel ce se trăgea din Oreste. A urmat la tron fiul său Alexandru, care, traversând Heliespontul, s-a întâlnit în bătălia de

la Granicos cu comandanţii oştirii lui Darius şi i-a biruit. Apoi a atacat Lydia, a subjugat Ionia şi, străbătând Caria, a năvălit în Pamfilia, aşa cum am spus deja în alt loc.

2. Bătrânii din Hierosolyma, nerăbdând faptul că fratele Marelui Preot Iaddus, care avea o soţie străină, era părtaşul lui la pontificat, s-au răzvrătit împotriva lui. Ei socoteau căsătoria lui drept un pretext binevenit pentru ca oamenii dispuşi să se împotrivească legilor matrimoniale să-şi la neveste din afara graniţelor ţării. Tocmai cei ce încălcaseră datinile căsătoriei şi-şi luaseră neveste păgâne erau vinovaţi de robia şi de numeroasele nenorociri îndurate de iudei odinioară. Bătrânii i-au cerut aşadar lui Manasses fie să se despartă de soţia lui, fie să nu se mai apropie niciodată de altar. Întrucât Marele Preot, de comun acord cu poporul, n-a mai tolerat accesul la altar al propriului frate, Manasses s-a dus la socrul său, Sanaballetes, şi i-a spus că o iubeşte mult pe fiica lui, Nicaso, dar nu se îndură totuşi să renunţe din cauza ei la înaltul rang preoţesc, care se bucură de o mare trecere în faţa poporului, rămânând în sânul aceleiaşi familii. Atunci Sanaballetes i-a făgăduit că, doar dacă menţine căsătoria cu fiica lui, îi va asigura nu numai rangul de Mare Preot, ci şi puterea pontificală, cu toate atributele de cârmuitor al ţării pe care o guverna el însuşi. A adăugat că ulterior îi va clădi pe piscul Garizim, mai înalt decât ceilalţi munţi din Samaria, un templu aidoma celui din Hierosolyma, urmând să facă acest lucru cu încuviinţarea regelui Darius. Ademenit de făgăduielile sale, Manasses a rămas alături de Sanabalietes, trăgând nădejdea că, mulţumită bunăvoinţei lui Darius, el va dobândi pontificatul: Sanaballetes era deja bătrân. Deoarece mulţi alţi preoţi israeliţi erau înglodaţi în asemenea căsătorii, tulburările survenite în Hierosolyma n-au fost mici. Întreaga lor ceată a trecut de partea lui Manasses şi ei au fost sprijiniţi de Sanaballetes, care le-a dat bani, terenuri agricole şi case, toate acestea numai de dragul ginerelui său.

3. Primind între timp vestea că Alexandru trecuse Hellespontul, îi învinsese satrapii în bătălia de la Granicos şi-şi continua marşul, Darius şi-a strâns oastea de călăreţi şi pedestraşi, hotărându-se să iasă în întâmpinarea Macedoneanului, mai înainte ca el să cucerească Asia întreagă. După ce şi-a trecut oştirea peste fluviul Eufrat, a străbătut muntele Taurus din Cilicia, aşteptându-şi duşmanii între hotarele Ciliciei, ca să se măsoare cu ei într-o bătălie..Sanaballetes s-a bucurat că Darius se urnise din loc şi i-a spus lui Manasses că-şi va împlini promisiunile de îndată ce Darius se va fi întors victorios din lupta cu vrăjmaşii. Nu numai el, ci şi toţi cei ce trăiau în Asia erau ferm convinşi că macedonenii nu vor avea curajul să-l înfrunte pe persani, din pricina numărului lor uriaş. Dar lucrurile s-au petrecut cu totul altfel decât se aşteptau ei. Căci regele a fost biruit de macedoneni şi a pierdut o mare parte a oştirii sale, fiind silit să fugă în Persia, după ce mama, soţia şi copiii lui au fost capturaţi. Alexandru s-a îndreptat spre Siria, a cucerit Damascul, a pus stăpânire pe Sidon, a supus asediului Tyrul, apoi a trimis Marelui Preot al iudeilor o scrisoare, prin care îi cerea să-l trimită trupe auxiliare şi provizii pentru ostile sale, urmând să-l plătească lui birurile cuvenite lui Darius. Astfel va câştiga el prietenia macedonenilor şi nu se va căi de bunăvoinţa arătată acestora. Însă Marele Preot a răspuns solilor săi că se jurase faţă de Darius că nu va ridica armele împotriva lui şi, câtă vreme Darius trăia, nu putea să-şi încalce legământul. Vorbele sale au stârnit mânia lui Alexandru, care a hotărât să nu despresoare Tyrul, gata să cadă dintr-o clipă în alta, dar l-a ameninţat pe Marele Preot că, după căderea oraşului, îşi va îndrepta ostile împotriva lui, spre a dovedi tuturora că erau datori să asculte de jurământul lui. Apoi a înteţit asediul, a cucerit în sfârşit Tyrul şi, orânduindu-i o altă conducere, a mărşăluit spre cetatea Gaza, apărată de garnizoana lui Babemeses, supunând-o asediului.

4. Sanaballetes a crezut că sosise momentul potrivit să-şi pună în aplicare planurile sale: l-a trădat pe Darius, a luat opt mii de oşteni dintre supuşii săi şi a trecut cu ei de partea lui Alexandru; găsindu-l pregătit să plece la asediul Tyrului, i-a spus că era dispus să-l încredinţeze ţinutul cârmuit de el şi să-l recunoască drept stăpân în locul lui Darius. Întrucât Alexandru l-a primit binevoitor, Sanaballetes a prins curaj şi i-a

vorbit, deschis despre intenţiile lui, arătând că-1 avea ca ginere pe Manasses, fratele lui laddus, Marele Preot al iudeilor, alături de care se aflau mulţi alţii, dornici să înalţe un templu în provincia sa. Acest lucru era spre binele regelui, fiindcă despărţea în două puterile iudeilor, căci ori de câte ori poporul a fost strâns unit şi solidar, a dat multă bătaie de cap suveranilor străini, aşa cum s-a purtat mai înainte, de pildă, faţă de regii asirieni. De îndată ce a primit aprobarea lui Alexandru, Sanaballetes a şi construit în mare grabă un templu şi I-a pus acolo Mare Preot pe Manasses, închipuindu-şi că făcuse o mare favoare copiilor fiicei sale. Numai că, după scurgerea celor şapte luni irosite cu asediul Tyrului şi a celor două luni cerute de împresurarea Gâzei, Sanaballetes a murit. Imediat după cucerirea Gâzei, Alexandru s-a îndreptat împotriva oraşului Hierosolyma. La primirea acestei ştiri, Marele Preot Iaddus a fost cuprins de teamă şi îngrijorare în privinţa felului cum trebuia să-l întâmpine pe macedoneni, fiindcă stârnise mai înainte mânia regelui acestora prin refuzul său de a se supune. A recomandat mulţimii să se roage şi a închinat jertfe Domnului, pe care l-a implorat să ocrotească poporul, scăpându-l de primejdie. Când s-a dus la culcare după aducerea jertfei, Dumnezeu l-a îndemnat în vis să nu-şi piardă cumpătul, ci să deschidă larg porţile oraşului, gătite cu cununi de flori şi, cu poporul înveşmântat în alb, el însuşi împreună cu preoţii, purtând îndătinatele straie sărbătoreşti, să iasă în întâmpinarea regelui, fără nici o teamă, căci Domnul îi oblăduieşte. Cum s-a trezit din somnul său adânc, Iaddus s-a bucurat nespus de mult şi, dezvăluind tuturora prevestirea cerească, le-a înfăţişat îndemnurile primite în vis. Apoi s-a pregătit să iasă înaintea regelui.

5. Când a aflat că regele nu era prea departe de oraş, ei a mers cu preoţii şi mulţimea concetăţenilor, îmbrăcat în straie sărbătoreşti şi cu totul deosebite de cele întâlnite la alte noroade, ajungând până la locul ce se cheamă Sapha. Numele acesta înseamnă în greceşte „observator", fiindcă de acolo ai în faţa ochilor Hierosoiyma întreagă, împreună cu templul. Fenicienii şi caldeenii veniţi ca însoţitori erau convinşi că, în apriga lui mânie, regele le va îngădui să jefuiască oraşul şi să-1 ucidă pe Marele Preot, dar întorsătura lucrurilor a înşelat aşteptările lor. De îndată ce a zărit din depărtare mulţimea în haine albe, preoţimea în tunici albe din in scump şi pe Marele Preot, care purta o mantie de culoarea stânjenelului, împodobită cu aur, având pe creştet tiara cu placa aurită, unde era gravat numele Domnului, Alexandru a înaintat singur, a venerat numele divin şi l-a salutat în primul rând pe Marele Preot. După ce toţi iudeii, într-un singur glas, au urat bun venit lui Alexandru şi i-au cuprins în mijlocul lor, regii Siriei şi ceilalţi comandanţi au rămas muţi de uimire. Închipuindu-şi că suveranul lor îşi pierduse minţile de-a binelea. Parmenion a fost singurul care s-a dus să-1 întrebe cum se făcea că el, cel venerat de lumea întreagă, l-a venerat pe Marele Preot. Alexandru i-a zis: ,.Nu pe el l-am venerat, ci pe Dumnezeu, care l-a gătit cu supremul său strai preoţesc. Pe dânsul. Îmbrăcat cu acelaşi strai, l-am mai văzut într-un vis pe care l-am avut pe când mă aflam la Dios, în Macedonia, şi chibzuiam deja cum voi reuşi să supun Asia, Domnul fiind cel ce m-a îndemnat să nu zăbovesc, ci să pornesc încrezător la drum. El însuşi va păşi în fruntea oştilor mele şi-mi va încredinţa împărăţia perşilor. Deoarece n-am mai întâlnit vreodată un alt om cu veşmânt asemănător, de cum l-am zărit, mi-am şi reamintit de visul acela şi de prevestirea lui. Am acum convingerea că din poruncă divină am întreprins această expediţie, că-l voi întrece pe Darius, nimicind puterea perşilor şi că-mi voi realiza toate planurile mele!" După ce a dat acest răspuns lui Parmenion, el a întins mâna dreaptă Marelui Preot şi, însoţit de-alaiul preoţesc, a intrat în oraş. A urcat până la templu, unde a adus Domnului o jertfă aşa cum l-a învăţat Marele Preot, văzând faţă de acesta şi de sacerdoţii săi cea mai înaltă preţuire. Când i s-a arătat cartea lui Daniel, în care figura profeţia că un grec va nimici puterea perşilor, Alexandru a susţinut că el însuşi se socotea grecul acela şi a împrăştiat apoi mulţimea stăpânită de bucurie. Dar a doua zi a strâns-o laolaltă şi i-a cerut să-l spună ce daruri aştepta de la el. Când Marele Preot i-a cerut voie ca iudeii să trăiască după legile lor străbune şi în cel de-al şaptelea an să fie scutiţi de biruri, Alexandru a admis toate acestea. Rugat fiind să îngăduie şi iudeilor din Babilon şi din Media să trăiască după propriile datini, regele a promis că va face

bucuros şi asta. A explicat apoi mulţimii că, dacă unii vor să se alăture campaniei militare, este gata să-l la cu el. Aceştia pot să-şi păstreze şi în cadrul oştirii obiceiurile strămoşeşti şi să trăiască după legile lor. Mulţi s-au înscris atunci în rândurile participanţilor la expediţie.

6. După ce a limpezit astfel starea cetăţenilor Hierosolymei, Alexandru a mers cu oastea mai departe, împotriva oraşelor învecinate. Şi oriunde s-a dus, a fost primit de toţi cu braţele deschise. Aşadar, samaritenii, a căror capitală era Sichim, oraş situat pe muntele Garizim şi locuit de dezertorii poporului iudeu, au hotărât să se dea drept iudei, văzând preţuirea aleasă pe care Ie-o arătase acestora. Prin firea lor, aşa cum am spus şi anterior, samaritenii sunt înclinaţi ca, ori de câte ori iudeilor le merge rău, să tăgăduiască faptul că aceştia le sunt rude, şi atunci ei recunosc adevărul; în schimb, atunci când constată că starea iudeilor s-a îndreptat întrucâtva, numaidecât li se alătură şi susţin rudenia lor de sânge, ei trăgându-şi, chipurile, obârşia din urmaşii lui Iosif, Efraim şi Manasses. În semn de bunăvoinţă şi plini de însufleţire, ei au ieşit în întâmpinarea regelui nu prea departe de Hierosolyma. Când Alexandru a avut cuvinte de laudă pentru zelul lor, au venit la el sichimiţii, însoţiţi de oştenii care îi fuseseră trimişi de Sanaballetes, şi l-au rugat să viziteze şi oraşul lor, onorându-le templul cu preţioasa-i prezenţă. Regele le-a promis că va sosi la ei cu prilejul întoarcerii sale. Când însă i-au cerut să-l scutească de bir în al şaptelea an, fiindcă în anul acela nu recoltaseră nimic, Alexandru i-a întrebat în ce calitate formulau asemenea cerere, l-au răspuns că erau iudei, dar, de vreme ce sichimiţilor li se zicea sidonieni, regele i-a întrebat din nou dacă erau iudei. Când ei au tăgăduit acest lucru, Alexandru le-a spus: „Iudeilor le-am acordat această înlesnire. Totuşi, la întoarcerea mea, când ne vom cunoaşte mai bine, voi face aşa cum cred eu!" După aceea i-a lăsat pe sichimiţi să plece. Dar oştenilor trimişi de Sanaballetes le-a poruncit să-l urmeze în Egipt, căci acolo urma să-l înzestreze cu ogoare. Regele a făcut într-adevăr acest lucru puţin mai târziu în Thebaida, încredinţându-le paza acestui ţinut.

7. Când Alexandru s-a stins din viaţă, împărăţia lui a fost împărţită între urmaşii săi. Templul de pe muntele Garizim a dăinuit şi orice locuitor al Hierosolymei care era acuzat că se ospătase cu bucate interzise sau că nu cinstise Sabatul fugea imediat la sichimiţi, pretinzând că era învinuit pe nedrept. În vremea aceea a murit şi Marele Preot Iaddus şi i-a urmat la pontificat fiul său Onias. Aşa stăteau lucrurile la Hierosolyma în acel moment.

CARTEA A XII-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A XII-A

1. Cum Ptolemeu, fiul lui Lagos, a ocupat Hierosolyma şi Iudeea prin vicleşug şi înşelăciune şi a surghiunit mulţi locuitori în Egipt.

2. Cum fiul său Ptolemeu, supranumit Philadelphos, s-a ocupat de traducerea în limba greacă a legilor iudaice şi, spre a fi pe placul Marelui Preot Eleazar, a eliberat din robie mulţi captivi, aducând numeroase danii Domnului.

3. Cum au cinstit regii Asiei poporul iudeu şi i-au dat dreptul de cetăţenie în oraşele întemeiate de el.

4. Josephus, fiul lui Tobias, îi scapă pe iudei de nenorocirea care îi pândea, atrăgându-şi prietenia lui Ptolemeu Epiphanes.

5. Amiciţia şi alianţa lacedemonienilor cu Marele Preot al iudeilor, Onias.

6. Mai marii iudeilor se ceartă între ei şi cer ajutorul lui Antioh Epiphanes.

7. Cum Antioh Epiphanes porneşte într-o expediţie împotriva Hierosolymei, cucereşte oraşul şi jefuieşte templul.

8. Cum Antioh interzice iudeilor să-şi urmeze datinile străbune şi numai Mattathias, fiul lui Asamoneu, a

încălcat poruncile regelui, învingându-i după aceea pe comandanţii lui Antioh.

9. Mattathias moare la adânci bătrâneţi şi lasă fiilor săi cârmuirea statului.

10. Cum fiul său Iudas, luptându-se cu comandanţii oştilor lui Antioh, a dat iudeilor posibilitatea să trăiască după legile străbune şi a fost ales de popor Mare Preot.

11. Cum Apollonius, comandantul oştirii lui Antioh, a năvălit în Iudeea, dar a fost învins şi a murit.

12. Expediţia lui Lysias şi Gorgias împotriva iudeilor, urmată de înfrângerea şi de pieirea oştirii lor.

13. Cum Iudas şi Simon şi-au dus oastea împotriva ammaniţilor şi a ţării Galaaditis, cel dintâi, iar fratele său împotriva tyrienilor şi a ptolemeenilor, amândoi ieşind victorioşi.

14. Cum şi-a sfârşit zilele în Persia Antioh Epiphanes.

15. Cum Antioh, supranumit Eupator, împreună cu Lysias, au întreprins o expediţie împotriva iudeilor, i-au învins şi l-au asediat pe Iudas în templu.

16. Cum, după ce l-a asediat multă vreme, Antioh a încheiat o alianţă cu Iudas şi a părăsit biruitor Iudeea.

17. Cum Bacchides, comandantul oştilor lui Demetrios, a mărşăluit împotriva iudeilor, întorcându-se la regele său cu misiunea neîndeplinită.

18. Cum Nicanor, comandantul trimis în expediţie după Bacchides, a pierit împreună cu oastea lui.

19. Cum Bacchides, trimis din nou împotriva Iudeii, a ieşit de astă dată învingător.

20. Cum a căzut în luptă Iudas.

Cartea aceasta cuprinde un interval de o sută şaptezeci de ani.

CAPITOLUL I

1. După ce a pus capăt dominaţiei perşilor şi a orânduit lucrurile în Iudeea, cum am spus mai înainte, Alexandru cel Mare s-a stins din viaţă. Împărăţia lui a fost împărţită între urmaşii săi: Antigonos a primit Asia, Seleucos, Babilonul şi popoarele învecinate, Lysimachos, ţările Hellespontului. Cassandros a ocupat Macedonia, iar Ptolemeu, fiul lui Lagos, s-a ales cu Egiptul. Întrucât aceştia s-au învrăjbit între ei din râvna fiecăruia pentru supremaţie, au izbucnit războaie de lungă durată, care au pricinuit mari daune oraşelor, făcând ca mulţi cetăţeni să-şi piardă viaţa. Aşa a păţit mai cu seamă Siria în timpul domniei lui Ptolemeu, fiul lui Lagos, supranumit Soter (adică Salvatorul), dovedindu-se contrariul poreclei sale. El a ocupat Hierosolyma prin fraudă şi trădare. Sub pretextul că vroia să aducă o jertfă, regele a pătruns în oraş în ziua Sabatului, fără să-1 împiedice iudeii (de vreme ce nu-l socoteau duşman), pe de o parte fiindcă nu se aşteptau să le pricinuiască vreun rău, pe de altă parte fiindcă din pricina sărbătorii şi a răgazului sfânt, ei nu puteau să întreprindă nimic. Regele a subjugat oraşul cu uşurinţă şi l-a tratat mişeleşte şi cu cruzime. În sprijinul spuselor noastre vine mărturia lui Agatharchides din Cnidos, care a scris o istorie a Diadohilor lui Alexandru, confirmând faptul că ne-am pierdut libertatea din pricina superstiţiei noastre, prin următoarele cuvinte: „Există aşa-numitul popor al iudeilor, care, locuind în Hierosolyma, oraş mare şi fortificat, s-a lăsat subjugat de Ptolemeu fiindcă a refuzat să pună mâna pe arme, supunându-se domniei sale crude de dragul unei superstiţii." Agatharchides a amintit acest lucru despre poporul nostru. Capturând aşadar numeroşi oameni, fie din munţii Iudeii şi împrejurimile Hierosolymei, fie din Samaria şi muntele Garizim. i-a strămutat pe toţi în Egipt. Întrucât din răspunsul dat solilor lui Alexandru cel Mare după victoria lui asupra lui Darius a priceput că locuitorii Hierosolymei se distingeau prin respectarea cu sfinţenie a jurământului şi prin fidelitatea lor, i-a înrolat pe mulţi dintre ei în garnizoanele fortăreţelor, le-a dat aceleaşi drepturi ca şi macedonenilor din Alexandria, punându-i să facă legământ că atât ei, cât şi urmaşii lor să rămână mereu credincioşi. Chiar şi din rândul celorlalţi iudei, nu puţini au fost cei ce după aceea au plecat de bunăvoie în Egipt, atraşi fie de fertilitatea pământului, fie de dărnicia Ptolemeilor. Dar între samariteni şi urmaşii iudeilor care erau hotărâţi să-şi păstreze cu străşnicie datinile strămoşeşti, au izbucnit războaie, deoarece

hierosolymitanii susţineau că templul .lor era sfânt şi numai acolo se aduceau jertfe, în timp ce samaritenii pretindeau acelaşi lucru despre templul lor, situat pe muntele Garizim.

CAPITOLUL II

1. După ce Alexandru a domnit doisprezece ani iar urmaşul său, Ptolemeu Soter, vreme de patruzeci de ani, pe tronul Egiptului s-a urcat Philadelphos, care a cârmuit treizeci şi nouă de ani. El s-a ocupat de tălmăcirea în limba greacă a legilor iudaice şi a eliberat din robia egipteană o sută douăzeci de mii de hierosolymitani, din următorul motiv. Demetrios din Faleron, mai-marele bibliotecarilor regelui, s-a străduit din răsputeri să strângă laolaltă toate cărţile din lume, cumpărându-le de pretutindeni pe cele despre care ştia că erau adecvate studiului şi desfătării, firește, cu dezlegarea regelui (stăpânit de pătimaşa dorinţă de colecţionare a scrierilor). Întrebat o dată la câte mii se ridica numărul cărţilor pe care le strânsese deja, el i-a răspuns că erau vreo două sute de mii, dar trăgea nădejdea să ajungă până la cinci sute de mii. L-a înştiinţat că iudeii deţin multe cărţi despre legile proprii, demne să fie cercetate şi să facă parte din biblioteca regală, dar ele erau scrise în graiul şi alfabetul ebraic, aşa că vor întâmpina greutăţi serioase la tălmăcirea lor în limba greacă. Deşi scrierea iudeilor este aproape la fel cu cea a sirienilor, iar limbile lor se aseamănă, graiul şi scrisul lor au un caracter aparte. Totuşi – a mai adăugat el – nimeni nu-1 împiedică pe rege, care are şi mijloacele băneşti pentru înfăptuirea acestui lucru, să se îngrijească de traducerea cărţilor ebraice, pentru ca să le aibă în biblioteca lui. Râvna lui Demetrios de a colecţiona cărţi fiind pe placul regelui, el a scris Marelui Preot, să-l facă rost de ele.

2. Un anume Aristeu, prieten care se bucura de o deosebită preţuire datorită cumpătării sale faţă de suveran, intenţionase adesea mai demult să-1 roage pe rege să-l slobozească din robie pe iudeii care se aflau în împărăţia lui. Socotind că acum era momentul potrivit să-şi înainteze cererea, şi-a înfăţişat mai întâi planul comandantului gărzii de corp a regelui, Sosibius Tarentinul, şi lui Andreas, rugându-i pe cei menţionaţi de noi să-l sprijine demersul. După ce a primit încuviinţarea propunerii sale, Aristeu s-a dus la Ptolemeu şi i-a cuvântat astfel: „Nu se cade, o, rege, să ne amăgim singuri, ci să dăm la iveală adevărul. Deoarece ne dăm osteneala ca nu numai să transcriem, ci să şi tălmăcim legile ebraice de dragul tău, cum putem oare să facem aşa ceva câtă vreme atâţia iudei sunt robi în împărăţia ta? Nu va fi greu pentru mărinimia şi bunătatea ta să-l scapi de această pacoste, mai ales că din stăruitoarele cercetări făcute de mine am conchis că Dumnezeu, care le-a dat legile acestea, este unul şi acelaşi cu cel ce-ţi călăuzeşte domnia. Fiindcă prin Dumnezeu, Creatorul lumii întregi, la care ne închinăm şi noi, îl menţionăm într-adevăr pe Zeus, numit astfel de la Fiinţă, întrucât datorită lui fiinţăm cu toţii. Ca să-l cinstim cum se cuvine pe Zeus, trimite în patria lor pe închinătorii lui Dumnezeu, ca ei să poată trăi acolo unde s-au născut. Să nu-şi închipuie Maiestatea Voastră că fac această rugăminte deoarece mă înrudesc cumva cu acest popor sau sunt odrasla lui! Numai datorită faptului că noi, toţi oamenii, suntem făpturile lui Dumnezeu şi ştiind bine că binefăcătorii sunt pe placul lui, te îndemn să faci bine!"

3. De îndată ce Aristeu a rostit aceste vorbe, regele l-a privit cu chipul vesel şi surâzător, apoi l-a întrebat: „Câte mii crezi că sunt cei ce urmează să fie dezrobiţi?" Aflat din întâmplare în preajma lor, Andreas a răspuns că erau cu puţin mai mult de o sută de mii. „Darul pe care mi-1 ceri nu este aşadar atâta de mic!", a zis regele. Dar când Sosibius şi cei prezenţi au susţinut că se cuvenea să-şi arate gratitudinea prin dărnicia faţă de Dumnezeu, care îi dăruise domnia, regele şi-a dat bucuros încuviinţarea şi a poruncit ca la următoarea soldă să se plătească suma de o sută douăzeci de drahme pentru fiecare captiv supravegheat de ei. Privitor la cererea lor, Ptolemeu a promis că va da un decret mărinimos, care vine în întâmpinarea propunerii lui Aristeu şi a voinţei lui Dumnezeu. A explicat că el voia astfel să-l elibereze nu numai pe cei târâţi în captivitate de

tatăl lui şi de oştenii săi, ci şi pe cei ce fuseseră aduşi mai înainte în regat sau sosiseră abia după aceea. Chiar şi când i s-a comunicat că această dezrobire va costa mai mult de patru sute de talanţi, el s-a învoit numaidecât. Ca să se dovedească deosebita mărinimie a regelui, s-a hotărât să se păstreze o copie a acestui decret. El era formulat în felul următor: „Cei care l-au însoţit pe tatăl meu în expediţia lui împotriva Siriei şi Feniciei şi după devastarea Iudeii au adus cu ei robi în oraşele noastre sau la sate să le redea libertatea. Să fie dezrobiţi totodată şi toţi iudeii veniţi mai înainte în regatul meu, aşijderea cei ce au fost aduşi recent. Stăpânii care fac această dezrobire vor primi pentru fiecare rob în parte câte o sută douăzeci de drahme, pe care oştenii îi vor încasa împreună cu solda, ceilalţi urmând să primească preţul răscumpărării din vistieria regală. Am convingerea că ei au fost luaţi prizonieri prin încălcarea voinţei tatălui meu şi a dreptăţii şi că ţara robilor a căzut pradă bunului-plac al oştenilor, care au tras mari foloase de pe urma aducerii lor în Egipt. Aşadar, de dragul dreptăţii şi din compasiune faţă de nişte nedreptăţiţi, supuşi asupririlor, decretez ca toţi cei ce au în slujba lor robi iudei să-l elibereze, stăpânul primind în schimb răscumpărarea menţionată mai sus; şi să nu îndrăznească nimeni să se împotrivească prin vicleşug acestei porunci. Vreau ca, în termen de trei zile de la emiterea decretului, cei vizaţi de el să se prezinte la dregători spre a ie arăta robii. Socot că astfel nu tni-am făcut decât datoria. Cât priveşte cei ce nu dau ascultare decretului de faţă, numele lor poate fi denunţat de oricine este dispus s-o facă, iar averile acestora vor fi confiscate, intrând în vistieria regală." Când decretul a fost citit în faţa regelui, singura lui dorinţă a fost să se asigure soarta celor care veniseră mai înainte sau fuseseră aduşi după aceea, lăsând ca şi ei să beneficieze de bunătatea şi dărnicia lui. A poruncit apoi ca suma strânsă pentru plata răscumpărării să fie împărţită la fiecare funcţionar şi trezorier regal. Acestea au fost înfăptuite numaidecât, aşa că ordinele regelui s-au îndeplinit într-un răstimp nu mai mare de şapte zile. Suma cheltuită cu prilejul răscumpărării a depăşit patru sute şaizeci de talanţi: stăpânii au pretins chiar şi pentru copii câte o sută douăzeci de drahme, întrucât regele poruncise ca suma să fie dată nominal când scrisese ca plata să se facă pe cap de om.

4. Cum au fost înfăptuite în chip strălucit hotărârile regelui, acesta i-a poruncit lui Demetrios să-şi formuleze într-o petiţie cererea sa privitoare la cărţile iudeilor. Căci Ptolemeii nu şi-au lăsat niciodată treburile administrative la voia întâmplării, ci le-au înfăptuit pe toate cu multă osârdie. Am găsit de cuviinţă să prezint nu numai cererea lui Demetrios şi copia scrisorilor schimbate cu acel prilej, ci şi marele număr al daniilor, cu cheltuielile făcute pentru fiecare, astfel ca toţi să constate neasemuita frumuseţe a lucrărilor şi din măreţia operelor să reiasă măiestria fiecăruia dintre meşterii făuritori. Copia cererii sale sună în felul următor:

DEMETRIOS CĂTRE MARELE REGE:

„Fiindcă mi-ai dat mie, o, rege, sarcina să-ţi întregesc biblioteca prin cărţile care merită să facă parte din ea şi să mă îngrijesc de achiziţionarea celor care mai lipsesc, mi-am dat to'ată osteneala în această privinţă şi te previn că printre cele absente figurează şi cărţile de legi ale iudeilor. Dar acestea folosesc caracterele ebraice şi, fiind scrise în limba ţării lor, nu pot fi înţelese de noi. Ele pot să pară întrucâtva mai puţin importante, fiindcă regeasca ta grijă nu s-a revărsat încă asupra lor. Se cuvine totuşi ca discernământul tău să se aţintească chiar şi spre ele. Căci această legislaţie a fost întocmită cu cea mai adâncă înţelepciune şi dovedeşte atâta curăţie a moravurilor încât s-ar putea zice că provine de la Dumnezeu însuşi. De aceea, aşa cum mărturiseşte Hecateu din Abdera, ea n-a fost pomenită nici de poeţi, nici de autorii de scrieri istorice şi nici de cei ce se călăuzesc după preceptele sale, fiind atâta de castă încât nu are ce căuta în gura păcătoşilor. Ca atare, dacă ai în vedere acest lucru, o, rege, scrie-i Marelui Preot al iudeilor să-ţi trimită din fiecare seminţie câte şase bătrâni, care cunosc cel mai bine aceste legi. După ce am aflat de la ei sincer şi în deplin acord conţinutul exact al cărţilor acelora, vom fi în stare să-ţi îndeplinim dorinţa într-o măsură demnă de tine!"

5. Când Demetrios a adus petiţia cerută, regele i-a poruncit să scrie despre asta Marelui Preot Eleazar şi totodată să-l vestească eliberarea robilor iudei care slujeau în Egipt. I-a dăruit de asemenea cincizeci de talanţi de aur, ca să facă din ei vase, cupe şi pocale pentru libaţii, precum şi o mare mulţime de pietre preţioase, dând ordin supraveghetorului lăditelor de nestemate să îngăduie meşterilor să le aleagă după placul lor. Regele a trimis pentru aducerea jertfelor şi celelalte trebuinţe ale templului chiar şi bani până la o sută de talanţi. Voi descrie daniile şi felul cum a fost făurită fiecare lucrare în parte abia după ce voi reda copia scrisorii trimise Marelui Preot Eleazar, care a obţinut înalta sa funcţie în următoarea împrejurare. Când a murit Marele Preot Onias, i-a urmat fiul său Simon, care a fost supranumit Justul, datorită pe de o parte smereniei lui faţă de Dumnezeu, pe de altă parte, bunăvoinţei sale faţă de concetăţeni. La stingerea lui din viaţă, a lăsat un fiu nevârstnic, numit Onias, aşa că pontificatul a revenit fratelui său Eleazar, despre care am vorbit. Ptolemeu i-a scris în felul următor:

REGELE PTOLEMEU SALUTĂ PE MARELE PREOT ELEAZAR!

„În regatul meu locuiesc mulţi iudei, capturaţi de perşii care au stăpânit mai înainte şi cinstiţi de tatăl meu cum se cuvine. Pe unii i-a destinat serviciului militar cu soldă mare, pe alţii, veniţi îndeobşte în Egipt împreună cu el, i-a trimis să păzească fortăreţele, spre a-i înspăimânta pe egipteni. În timpul domniei mele, m-am purtat omeneşte cu toţi supuşii mei, mai ales cu concetăţenii tăi. Am eliberat din robie peste o sută de mii dintre ei, plătind stăpânilor lor răscumpărarea din veniturile mele. Pe sloboziţii care atingeau vârsta când puteau să mânuiască armele i-am înrolat în oştirea mea. Pe câţiva dintre ei, aflaţi în jurul meu, care îmi inspirau încredere prin fidelitatea lor, i-am ridicat chiar şi la rangul de curteni, gândindu-mă că îmi atrag favoarea Domnului prin daniile mari închinate Lui. Spre a-1 mulţumi pe El şi pe toţi iudeii din lumea întreagă, am hotărât să interpretez şi să tălmăcesc în limba elină cărţile voastre de legi, avându-le astfel în biblioteca mea. Ar fi frumos din partea ta să-mi alegi din fiecare seminţie câte şase oameni bătrâni care, datorită vârstei înaintate, sunt buni cunoscători ai legilor voastre, putând să le explice pe îndelete. Mă aştept ca, prin această înfăptuire a mea, să dobândesc faima cea mai mare. În vederea unor discuţii amănunţite, ţi-1 trimit pe Andreas, comandantul gărzii mele de corp, împreună cu Aristeu, amândoi bucurându-se de preţuirea mea deosebită. Prin ei îţi expediez şi o sută de talanţi de argint, ca dar adus templului, ca să facă faţă jertfelor şi altor nevoi. Mi-ai face o neasemuită plăcere dacă-mi vei scrie ce anume mai doreşti de la noi!"

6. Când a primit această scrisoare a regelui, Eleazar i-a dat următorul răspuns foarte recunoscător:

MARELE PREOT ELEAZAR SALUTĂ PE REGELE PTOLEMEU!

„Dacă tu, deopotrivă cu regina Arsinoe şi copiii tăi, sunteţi sănătoşi, mă declar mulţumit în toate privinţele. Ţi-am încuviinţat cu mare bucurie hotărârea, după primirea scrisorii pe care am citit-o în mijlocul mulţimii chemată anume s-o asculte, făcând-o să recunoască pietatea ta faţă de Dumnezeu. Am arătat poporului pocalele trimise de tine, douăzeci de aur şi treizeci de argint, aşijderea cele cinci vase mari şi masa hărăzită primirii prinosurilor şi aducerii jertfelor, ca şi celelalte daruri folositoare templului, o dată cu cei o sută de talanţi aduşi de Andreas şi Aristeu, nespus de preţuiţii tăi prieteni, bărbaţi cinstiţi şi instruiţi, cu adevărat demni de virtutea cu care eşti înzestrat. Află că-ţi dorim doar ce este spre binele tău, aducându-ţi mulţumiri mai presus de puterile noastre: concetăţenii mei sunt datori să-ţi mulţumească în fel şi chip pentru binefacerile tale. Ca atare, am adus numaidecât jertfe pentru tine, sora, copiii şi prietenii tăi, iar mulţimea împreună cu mine am stăruit pe lângă Dumnezeu să-ţi împlinească tot ce-ţi doreşte inima, regatul tău să trăiască mai departe în pace şi să fie încununată de succes tălmăcirea legilor noastre, având încheierea dorită de tine. Din fiecare seminţie am ales câte şase bătrâni, urmând ca ei să fie trimişi împreună cu cărţile de legi. Lăsăm în seama evlaviei şi a spiritului tău de dreptate ca, după terminarea tălmăcirii lor, să ne înapoiezi

aceste cărţi, îngrijindu-te de sănătatea celor care ţi le-au adus. Rămâi cu bine!"

7. Aceasta a fost scrisoarea de răspuns a Marelui Preot. N-am socotit necesar să arăt cum se chemau cei şaptezeci şi doi de bătrâni pe care Eleazar i-a trimis împreună cu cărţile de legi (căci scrisoarea conţinea şi numele acestora). Nu mi s-a părut însă de prisos să descriu strălucirea şi bogăţia daniilor aduse de rege lui Dumnezeu, deoarece cred că se cuvine ca evlavia lui ptolemeu să fie cunoscută de toată lumea. Regele nu s-a mărginit să facă cheltuieli mari pentru daniile sale, ci a venit el însuşi în mijlocul artiştilor, să supravegheze lucrările lor, neîngăduind ca ele să fie executate neglijent şi cu nepăsare. Doresc să înfăţişez măreţia fiecărui obiect în parte nu pentru că naraţiunea istorică pretinde aşa ceva, ci numai ca să permit cititorilor mei să-şi dea seama de dragostea de frumos şi de dărnicia regelui.

8. Ţin să mă ocup mai întâi de descrierea mesei. Intenţia regelui era să facă una din cale afară de mare. A poruncit să se afle dimensiunile mesei din Hierosolyma, aşa cum era ea şi dacă se putea înjgheba una mult mai mare. Când a cunoscut mărimea ei şi faptul că nimic nu-i împiedica să făurească altă masă mult mai voluminoasă, a spus că dorea s-o facă de cinci ori pe atâta. Dar de teamă că, din pricina supradimensionării, ea ar putea deveni de prisos (deoarece regele vroia ca daniile sale închinate Domnului să nu fie piese de muzeu, ci să servească aievea la slujbele sfinte), a socotit că preferabil era ca noua masă să nu fie mai mare decât cealaltă, care căpătase proporţii modeste nu din lipsă de aur. S-a gândit să n-o depăşească pe cea dintâi prin mărime, ci s-o întreacă cu mult prin varietatea şi frumuseţea materialelor folosite. Înzestrat cu o adâncă pătrundere a tuturor lucrurilor din natură şi priceput în închipuirea unor forme noi şi minunate, regele însuşi a desenat cu multă râvnă schiţele născocirilor sale şi le-a arătat meşterilor, cărora le-a cerut să lucreze după ele, cizelând întocmai redarea modelelor decorative.

9. După ce au folosit întocmai îndrumările primite, meşterii au creat o masă făcută în întregime din aur curat, lungă de doi coţi, lată de un cot şi înaltă de un cot şi jumătate. Marginea care depăşea suprafaţa mesei era îndoită la colţuri şi cu ornamente împletite, prevăzute în trei colţuri cu cizeluri minunate. Ele aveau o formă triunghiulară şi fiecare colţ păstra aceeaşi ordine, încât prin schimbarea poziţiei, de oriunde le-ai fi privit, aspectul lor era acelaşi. Dacă partea inferioară a mesei era frumos modelată, cu o şi mai mare iscusinţă fusese lucrată partea ei superioară, cea mai aptă de a fi privită şi admirată. Acolo unde îmbinarea ambelor părţi ieşea mai bine în evidenţă, nici unul din unghiurile care erau în număr de trei, cum am spus mai înainte, nu părea mai mic când se schimba poziţia mesei. În găurile cordoanelor împletite, prinse cu agrafe de aur, erau incrustate pietre preţioase, dispuse într-o ordine schimbată. În marginea exterioară, aflată în raza vederii, erau înfipte pieziş nişte nestemate împodobite, de formă ovală, legate între ele prin nişte crenguţe dese, sculptate de jur împrejurul mesei. Dedesubtul medalioanelor ovale şerpuia o cunună alcătuită din felurite roade, aşa cum apar ele în natură, întruchipând ciorchini de struguri atârnaţi pe vrejuri, spice de grâu înmănuncheate şi rodii ascunse printre acestea. Pietrele preţioase reproduceau fidel culoarea naturală a fiecăruia dintre roadele amintite, fiind fixate împrejurul mesei printr-un chenar de aur. Dedesubtul cununii se afla un nou şir de medalioane ovale şi de crenguţe împletite, la fel ca deasupra, astfel încât, dacă ai fi privit lucrarea dintr-o latură sau alta, ea prezenta aceeaşi varietate şi frumuseţe: nu întâlneai aşadar nici o deosebire în ordinea detaliilor la marginea mesei şi a decoraţiunilor împletite, în oricare poziţie meşteşugul vădindu-se acelaşi, de la tăblie până la picioare. Se mai adăuga o placă de aur, lată de patru degete şi străbătându-i lăţimea întreagă, căci acolo erau implântate picioarele mesei, prinse de tăblie cu cârlige şi ţinte; de aceea, noutatea măiestriei şi strălucirea ei se păstrau oricum ai fi întors masa. În tăblia mesei erau săpate meandre care aveau incrustate în mijlocul lor, aidoma stelelor, pietre preţioase de felurite culori: rubine şi smaralde, încântând ochii prin strălucirea revărsată de ele, precum şi alte nestemate care, datorită valorii lor deosebite, erau râvnite de toţi. De-a lungul meandrelor şerpuia o împletitură ca o leasă care avea în mijlocul ei un fel de romb acoperit cu cristal şi chihlimbar, izbutind prin alăturarea lor să delecteze sufletele privitorilor.

Picioarele mesei întruchipau în capătul de sus imitaţia unui crin cu petalele înclinate, astfel că staminele galbene ce se înălţau în interior erau vizibile. Baza picioarelor mesei era alcătuită dintr-un rubin lat de o palmă, care închipuia un piedestal cu o grosime de opt degete, unde erau implântate picioarele. Fiecare picior, cizelat cu multă migală şi hărnicie, avea ornamente reprezentând iederă, viţă de vie şi struguri, cu o lucrătură atât de iscusită încât nu se deosebeau de modelele reale: prin subtilitatea şi măiestria execuţiei lor, ai fi zis că se mişcau uşor în bătaia vântului, părând să fie mai degrabă opera naturii decât a artei care o imită. Lucrarea fusese concepută astfel ca întreaga masă să aibă în întregime trei părţi, care erau însă atât de bine împreunate încât nu se putea distinge locul îmbinării lor. Grosimea mesei nu era mai mare de o jumătate de cot. Această danie dovedea cu prisosinţă dărnicia regelui prin scumpătatea materialului folosit, prin varietatea ornamentaţiei şi prin iscusita imitare a firii în arta cizelării; ca atare, chiar dacă n-a putut s-o întreacă în mărime pe cea dintâi, o depăşea cu mult prin noutatea lucrării, prin strălucirea decoraţiilor şi frumuseţea aspectului ei aparte.

10. Mai erau apoi două vase de aur voluminoase, care aveau solzi sculptaţi de la bază până la brâu, în spiralele lor fiind incrustate felurite pietre preţioase. Deasupra şerpuiau un meandru înalt de un cot, alcătuit din nestemate cu forme variate şi finisare iscusită. De acolo până la marginea vasului, erau sculptate nişte crenguţe în cutele cărora apăreau romburi. La jumătate, vasele aveau paveze de patru degete făcute din pietre preţioase, care contribuiau şi mai mult la frumuseţea şi găteala lor. Buza vaselor era tivită de jur împrejur cu petale de crin, floricele şi cârcei de viţă de vie, aidoma unor cununi. Aşa au fost făcute cele două vase mari, care măsurau două amfore, întrecând în strălucire oglinzile de argint, ele reproduceau mai limpede chipurile decât acestea. În afara lor, regele s-a îngrijit de procurarea altor treizeci de pocale făcute numai din aur, împodobite cu iederă şi viţă de vie, iscusit lucrate, fără să aibă însă pietre preţioase. Aceste obiecte de artă dovedeau nu numai neasemuitul talent al artiştilor, ce străluceau în meşteşugul lor, ci în şi mai mare măsură deosebita râvnă şi dărnicie a regelui, care îi ajutase să atingă culmea perfecţiunii. El pusese cu prisosinţă la îndemâna meşterilor atât banii necesari, cât şi preţiosul său timp destinat administrării treburilor publice, luând parte personal la munca lor, spre a urmări îndeaproape realizarea întregii lucrări. Astfel a fost stimulat zelul meşterilor care, având în faţă pilda regelui, ş-au aplecat asupra muncii lor cu şi mai mare stăruinţă.

11. Aşadar, acestea au fost daniile trimise de Ptolemeu la Hierosolyma. Marele Preot Eleazar le-a aşezat în templu, a acordat cinstea cuvenită celor care le-au adus şi, dându-le darurile cuvenite regelui, i-a lăsat să plece la suveranul lor. Nici nu s-au întors bine la Alexandria şi Ptolemeu, care aflase între timp că sosiseră împreună cu cei şaptezeci de bătrâni, a chemat de îndată la el pe solii săi Andreas şi Aristeu. Aduşi înaintea lui, aceştia i-au înmânat scrisoarea Marelui Preot, răspunzând la toate întrebările care le-au fost puse. Nerăbdător să stea de vorbă cu bătrânii veniţi din Hierosolyma spre a tălmăci legile iudeilor, regele a poruncit să plece celor ce aşteptau să fie primiţi pentru trebuii curente, fapt neobişnuit, care încălca tradiţia curţii sale. Cei chemaţi în audienţă erau primiţi în a cincea zi, iar solii, după o lună de aşteptare. Atunci el i-a îndepărtat pe ceilalţi, ca să-l primească pe trimişii lui Eleazar. De îndată ce bătrânii au intrat la rege şi i-au transmis darurile Marelui Preot, aducând pergamentul pe care legile erau scrise cu litere de aur, acesta i-a şi întrebat despre cărţi. Când ei le-au dat la iveală, după înlăturarea învelişului, suveranul a admirat multă vreme fineţea pergamentului şi iscusita lor îngemănare (atât de bine erau îmbinate cărţile). Apoi a mulţumit celor care veniseră la el, aducând mulţumiri şi mai mari lui Dumnezeu, de la care proveneau aceste legi. Când bătrânii împreună cu cei de faţă i-au urat cu glas tare să aibă parte numai de bine, regele a vărsat lacrimi de bucurie. Aşa a hotărât firea, ca marea bucurie şi tristeţea adâncă să se dezvăluie pe aceeaşi cale. Din porunca regelui, cărţile au fost înmânate dregătorilor însărcinaţi cu păstrarea lor şi abia atunci el şi-a îmbrăţişat oaspeţii, spunându-le că se cuvenea ca mai întâi să le vorbească despre scopul drumeţiei lor şi după aceea să le dea

bineţe. Le-a făgăduit că ziua sosirii lor va căpăta o însemnătate aparte, încât o va sărbători în fiecare an, cât va mai trăi. Soarta a făcut ca ziua sosirii lor să coincidă cu cea în care a obţinut el victoria navală asupra lui Antigonos. I-a poftit apoi pe bătrâni să la masa cu el şi le-a dat cea mai bună găzduire în vecinătatea reşedinţei regale.

12. Nicanor, dregătorul însărcinat cu primirea oaspeţilor l-a chemat pe Dorotheus, care se ocupa de întreaga tihnă a acestora, poruncindu-i să asigure fiecărui musafir mijloacele necesare traiului zilnic. Cu acest prilej, regele a procedat în felul următor. În fiecare oraş unde bucatele nu erau gătite identic exista câte un dregător care avea grijă ca oaspeţilor să li se pună la îndemână toate bucatele cu care erau obişnuiţi să se ospăteze după pofta inimii, ca să nu se simtă deloc ca nişte străini. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu bătrânii aceştia: Dorotheus, care cunoştea bine bucatele lor preferate, a avut mare grijă de ei în orice privinţă. Nicanor a făcut toate pregătirile pentru primirea musafirilor, aşezându-i la mese gemene, potrivit dispoziţiilor regelui. A poruncit ca jumătate dintre ei să stea la o masă în prejma suveranului, cealaltă jumătate la o altă masă, în faţa lui, fără să se omită nimic pentru cinstirea invitaţilor. După ce aceştia şi-au ocupat locurile, i-a cerut lui Dorotheus să servească masa aşa cum se desfăşoară ea de obicei în Iudeea, slujindu-i la fel. Aşadar, crainicii sacri, sacrificatorii şi cei ce obişnuiau să invoce zeii au fost îndepărtaţi şi unul dintre oaspeţi, preotul numit Elissaeus, a fost poftit să rostească rugăciunea. Acesta a păşit în mijlocul adunării şi s-a rugat pentru rege şi pentru supuşii lui. Apoi au aplaudat cu toţii bucuroşi, aclamându-l pe rege, şi au început ospăţul. Când i s-a părut că era momentul potrivit, regele a introdus o pauză în care a început să mediteze, punând fiecăruia întrebări despre fenomenele naturii sau despre cercetările filosofice. Întrucât la toate problemele discutate a primit răspunsuri adecvate, regele a rămas încântat, repetând ospăţul timp de douăsprezece zile. Cine doreşte să cunoască îndeaproape temele dezbătute în timpul acestor ospeţe regeşti poate să le afle din cartea scrisă anume de Aristeu."

13. Bătrânii au stârnit admiraţia regelui, dar şi a filosofului Menedemos, şi l-au făcut pe acesta să recunoască existenţa providenţei divine, care îndrumă şi conduce toate lucrurile, insuflându-!e forţa şi frumuseţea vorbirii. Cu aceasta au luat sfârşit dezbaterile filosofice. Regele a recunoscut că sosirea lor i-a adus mari foloase, întrucât l-a învăţat cum să-şi cârmuiască regatul. A poruncit să se dea câte trei talanţi fiecăruia şi să fie aleşi oamenii care să-l însoţească la locul găzduirii lor. După trei zile, Demetrios i-a luat pe oaspeţi şi a străbătut cu ei şapte stadii de-a lungul unui dig care ducea către o insulă[7] marină, a trecut peste un pod şi s-a îndreptat către latura ei de miazănoapte, strângându-i într-o casă clădită aproape de ţărm, care Ie oferea dorita linişte pentru contemplarea lucrurilor. Cum au sosit acolo, i-a rugat ca, după ce li s-a pus la îndemână tot ce aveau nevoie pentru traducere, să treacă neîntârziat la datoria lor. Bătrânii au început cu multă râvnă treaba de tălmăcire fidelă a legilor şi au muncit zilnic până la ora a noua. Atunci îşi satisfăceau nevoile lor trupeşti cu toate mijloacele de trai de care dispuneau din belşug. Căci Dorotheus era dator să aducă, la porunca regelui, mâncăruri gătite pentru propria lui masă. Dis-de-dimineaţă veneau la palat, dădeau bineţe lui Ptolemeu, făceau cale-ntoarsă şi-şi spălau mâinile în apa mării, purificându-se, spre a trece iarăşi la tălmăcirea legilor. Transcrierea şi tălmăcirea legilor a durat în total şaptezeci de zile. Întrunind apoi pe toţi iudeii chiar în lăcaşul unde fuseseră traduse legile, Demetrios le-a citit înaintea traducătorilor lor. Adunarea bătrânilor care interpretaseră legile a încuviinţat traducerea şi l-a lăudat pe Demetrios pentru găselniţa lui, mulţumită căreia au descoperit ei înşişi multe lucruri deosebit de bune. L-au rugat apoi ca legile să fie citite şi în faţa cârmuitorilor săi şi cu toţii, atât preoţii cât şi cei mai bătrâni dintre tălmăcitori, precum şi fruntaşii ţinuturilor, şi-au exprimat dorinţa ca traducerea să rămână ca acum, fără schimbări, fiindcă era reuşită. Părerea lor a fost acceptată de toţi, dar s-a hotărât ca acolo undecineva observă că s-a adăugat ceva în lege sau, dimpotrivă, s-a strecurat o omisiune, să se revadă iarăşi textul, apoi să se facă îndreptarea lui. A fost o prevedere înţeleaptă, întrucât, după ce era socotită corectă, traducerea rămânea definitivă.

14. Regele era bucuros că şi-a văzut planul îndeplinit, dar bucuria lui a crescut şi mai mult când i-au fost citite legile, rămânând uimit de discernământul şi înţelepciunea legiuitorului. L-a întrebat aşadar pe Demetrios cum a fost cu putinţă ca o asemenea legislaţie admirabilă să nu fie pomenită nici de istorici, nici de poeţi. Demetrios i-a răspuns că asta se datora faptului că nimeni n-a îndrăznit să se atingă de ele întrucât erau divine, iar cei care au încercat aşa ceva au fost pedepsiţi de Dumnezeu. I-a arătat apoi regelui că Theopompos, care a vrut să preia ceva din aceste legi pentru istoria lui, şi-a pierdut minţile timp de o lună de zile. În clipele lui de luciditate, l-a înduplecat pe Dumnezeu să-1 ierte, căci a bănuit de unde îi provenea nebunia. Chiar şi în vis a văzut că nenorocirea i se întâmplase fiindcă s-a atins de tainele divine şi a vrut să le dezvăluie vulgului profan; şi-a recăpătat judecata de îndată ce a renunţat la proiectul său. A mai povestit că poetul tragic Theodectes, atunci când a vrut să menţioneze într-o piesă a sa ceva din conţinutul Cărţilor sfinte, a fost lovit de o boală de ochi numită albeaţă şi, recunoscând care era cauza, s-a însănătoşit prin mila lui Dumnezeu.

15. După ce a primit de la Demetrios cărţile de legi despre care am vorbit mai înainte, regele şi-a arătat veneraţia faţă de ele şi a poruncit ca acestea să fie păstrate cu multă grijă, spre a rămâne neatinse. Pe tălmăcitori i-a invitat să vină cât mai des din Iudeea până la el: va fi spre binele lor, atât pentru ospitalitatea cu care îi va întâmpina, cât şi pentru darurile ce le vor primi de la dânsul. Acum se cuvine să-şi la rămas bun de la ei; dacă vor veni însă din proprie iniţiativă, pot fi siguri că vor avea parte de tot ce merită înţelepciunea lor şi atât cât stă la îndemâna dărniciei sale. Apoi i-a lăsat să plece, după ce a dăruit fiecăruia trei rânduri de haine, doi talanţi, o cupă valorând un talant şi aşternutul de pat pe care îl folosiseră în timpul ospeţelor. Acestea au fost darurile primite chiar de ei. Prin intermediul lor, regele a trimis Marelui Preot Eleazar zece paturi cu picioare de argint împreună cu garniturile lor şi o cupă valorând treizeci de talanţi; aşijderea, zece mantii, purpură, o coroană minunată, o sută de coţi de pânză fină de in, apoi ceşti, blide, pocale şi două vase mari, pentru expunerea lor în templu. L-a îndemnat chiar şi printr-o scrisoare adresată lui să îngăduie bătrânilor să vină la dânsul atunci când vor ei, căci îi face o deosebită plăcere să stea de vorbă cu oamenii învăţaţi, arătându-se nespus de bucuros să-şi împartă bogăţia cu aceştia. Acestea sunt faptele pe care le-a săvârşit Ptolemeu Philadelphos pentru gloria şi preţuirea iudeilor.

CAPITOLUL III

1. Iudeii au fost cinstiţi şi de regii Asiei, fiindcă au luat parte la expediţiile lor războinice. În oraşele pe care le-a întemeiat în Asia şi Siria de jos, ca şi în propria lui capitală, Antiohia, Seleucos Nicator le-a acordat dreptul de cetăţenie, punându-i pe aceeaşi treaptă cu macedonenii şi grecii care locuiau acolo; ei şi l-au păstrat până în zilele noastre. Dovada o constituie faptul că iudeii, care nu vor să folosească ulei străin, primesc în schimbul uleiului o anumită sumă de bani de la conducătorii gimnaziilor. În cursul ultimului război, când populaţia din Antiohia s-a străduit să le anuleze acest drept, Mucianus pe atunci guvernator al Siriei, l-a păstrat în pofida ei. Mai târziu, când lumea se afla sub stăpânirea iui Vespasian şi a fiului său Titus, locuitorii din Alexandria şi Antiohia, care ceruseră ca iudeii să-şi piardă dreptul de cetăţenie, nu şi-au văzut rugămintea îndeplinită. De aici reiese limpede cât de drepţi şi de mărinimoşi erau romanii, mai cu seamă Vespasian şi Titus, deşi întâmpinaseră nenumărate răutăţi în războiul lor cu iudeii şi le purtau pică, deoarece n-au vrut să se predea şi au opus rezistenţă până în ultima clipă. Ei n-au vrut să împuţineze deloc drepturile acestora, ci s-au împotrivit nu numai vechilor lor supărări, ci şi rugăminţii locuitorilor şi din Alexandria, şi din Antiohia, atât de numeroşi, şi n-au făcut concesii nici bunăvoinţei lor faţă de aceşti orăşeni, nici resentimentelor faţă de nişte supuşi, nemicşorându-şi astfel bunăvoinţa faţă de iudei. Amândoi şi-au zis că aceia care puseseră mâna pe arme şi porniseră războiul fuseseră pedepsiţi îndeajuns, iar celorlalţi, care nu greşiseră cu nimic, nu se cădea să li se răpească privilegiile.

2. Se ştie că şi Marcus Agrippa a fost animat de aceleaşi bune intenţii faţă de iudei. Atunci când ionienii se ridicasem împotriva iudeilor, l-au rugat pe Agrippa să le lase numai lor dreptul de cetăţenie, pe care îl primiseră de la nepotul lui Seleucos, numit de greci „Dumnezeu", cerând totodată ca iudeii, dacă pretind că sunt niscaiva rude, trebuie să se închine aceloraşi zei. Procesul unde s-a judecat această pricină a fost câştigat de iudei, care s-au bucurat de sprijinul lui Nicolaos din Damasc, obţinând permisiunea să-şi păstreze datinile lor. Agrippa le-a explicat că el nu avea voie să schimbe nimic. Cine doreşte să cunoască mai temeinic faptele întâmplare, să citească el însuşi cărţile o sută douăzeci şi trei şi o sută douăzeci şi patru din *Istoria universală* a lui Nicolaos din Damasc. Hotărârea lui Agrippa nu trebuie să ne mire deloc, căci în vremea aceea poporul nostru nu era în război cu romanii. În schimb, mărinimia dovedită de Vespasian şi de Titus are darul să ne surprindă, deoarece, după atâtea războaie şi bătălii purtate cu noi, şi-au păstrat totuşi bunăvoinţa. Dar vreau să reiau povestirea din locul de unde am lăsat-o.

3. Sub domnia lui Antioh cel Mare asupra Asiei, ţara iudeilor a fost devastată, iar locuitorii din Coelesiria au îndurat numeroase nenorociri. În timpul războaielor sale împotriva lui Ptolemeu Philopator, precum şi a fiului său denumit Epiphanes, şi când ieşea biruitor acest rege, şi când era înfrânt, năpastele îndurate de localnici erau aceleaşi, încât nu se deosebeau de o corabie lovită de talazurile furtunii, ei fiind prinşi la mijloc, între succesele obţinute de Antioh şi eşecurile sale consecutive. Prin victoria sa decisivă asupra lui Ptolemeu, Antioh a cucerit Iudeea. După moartea lui Philopator, fiul acestuia a trimis împotriva locuitorilor Coelesiriei o oaste puternică sub comanda lui Scopas, care, pe lângă multe oraşe ale acestei ţări, a supus şi poporul nostru. Nu mult după aceea, Antioh l-a învins pe Scopas în bătălia de la izvoarele Iordanului, nimicindu-i o mare parte din trupele sale. Mai târziu, când Antioh a subjugat oraşele Coelesiriei, cucerite de Scopas, precum şi Samaria, iudeii s-au supus de bunăvoie şi l-au primit în oraş, hrănindu-i din belşug oastea şi elefanţii săi şi l-au ajutat să asedieze garnizoana lăsată de Scopas în Hierosolyma. Socotindu-se îndreptăţit să-l răsplătească pe iudei pentru zelul şi docilitatea lor, Antioh a scris generalilor şi prietenilor săi, spre a dovedi iudeilor că aveau mari merite faţă de el şi le-a arătat ce daruri se pregătea să le ofere. Voi înfăţişa o copie a epistolei pe care a adresat-o generalilor săi, dar mai întâi voi reda ce anume a scris Polybios din Megalopolis în sprijinul vorbelor mele. Căci în Cartea a şaisprezecea a *Istoriilor* sale, el afirmă următoarele: „Scopas, generalul lui Ptolemeu, şi-a îndreptat trupele împotriva ţinuturilor de miazăzi şi în timpul iernii a supus poporul iudeu". În aceeaşi carte, el zice mai departe: „După ce l-a biruit pe Scopas, Antioh a ocupat Bataneea, Samaria, Abila şi Gadara şi puţin mai târziu i s-au supus iudeii care locuiau în preajma aşa-zisului templu din Hierosolyma". Aş avea multe de spus despre asta, îndeosebi datorită celebrităţii templului, dar las pentru o altă ocazie ceea ce mai am de relatat.

Acestea sunt vorbele lui Polybios din *Istoriile* sale. Ne reîntoarcem la povestirea faptelor, după ce mai întâi vă prezint scrisoarea lui Antioh.

REGELE ANTIOH ÎL SALUTĂ PE PTOLEMEU!

„De îndată ce am pătruns în ţara lor, iudeii mi-au arătat credinţa lor, mi-au făcut o primire strălucită, m-au întâmpinat împreună cu sfatul bătrânilor, hrănindu-mi din belşug pâlcurile de oşteni şi elefanţii, şi m-au ajutat să asediez garnizoana egipteană din cetăţuia lor. Mi s-a părut drept să-l răsplătesc pentru faptele lor şi să le refac oraşul lovit de vitregiile sorţii care se abat îndeobşte asupra oamenilor, readunând în el locuitorii împrăştiaţi în lumea largă. Datorită evlaviei mele, am hotărât ca mai întâi să le procur vitele de care au nevoie pentru jertfe, vin, ulei şi tămâie, în valoare de douăzeci de mii de arginţi, apoi şase artabe de lamură de făină, după datina sfântă a acestui ţinut, o mie patru sute şaizeci de medimne de grâu şi trei sute şaptezeci şi cinci de medimne de sare. Vreau ca acestea să fie livrate aşa cum am poruncit, trimiţându-li-se cele necesare pentru refacerea templului, a porticului, precum şi a altor clădiri. Materialele de construcţie să fie luate din Iudeea propriu-zisă, din alte provincii şi din Liban, fără să plătească nici un fel de bir. Măsura aceasta rămâne

valabilă şi pentru celelalte lucrări de înfrumuseţare a templului. Toţi cei ce fac parte din naţia lor să trăiască după legile strămoşeşti, iar bătrânii de vază, preoţii, grămăticii templului şi cântăreţii săi să fie scutiţi de birul pe cap de om, de tributul pentru coroană şi de alte dări. În vederea grabnicei repopulări a oraşului, decid ca toţi cei ce locuiesc în el, ca şi cei ce se stabilesc acolo până în luna Hyperberetaios, să nu plătească biruri timp de trei ani. Le cedez şi a treia parte a dărilor, ca să scape de năpasta lor. Pe cetăţenii oraşului care au fost răpiţi şi slujesc ca robi îi eliberez, împreună cu copiii lor, şi poruncesc să li se restituie averile."

4. Iată ce conţinea, aşadar, această scrisoare. De asemenea, a dat în întregul său regat un decret care cuprindea următoarele dispoziţii: „Nici un străin nu poate să pătrundă în interiorul templului, lucru neîngăduit după legile strămoşeşti nici măcar iudeilor care nu s-au purificat. Nimeni nu are voie să aducă în oraş carne de cal sau catâr, nici măgari sălbatici sau domesticiţi, nici pantere, vulpi, iepuri sau orice alt animal al cărui consum este interzis iudeilor. Nici măcar folosirea pieilor lor nu este tolerată, sau creşterea unor astfel de animale, cu excepţia celor hărăzite jertfelor, Dumnezeu urmând să fie înduplecat pentru păstrarea lor în oraş. Cel ce încalcă aceste măsuri trebuie să plătească preotului o amendă de trei mii de drahme." Dovada evlaviei şi a fidelităţii noastre a dat-o regele şi într-o epistolă scrisă pe vremea când se afla în satrapiile de sus ale Persiei, primind vestea că în Lidia şi Frigia izbucnise o răscoală. În această epistolă poruncea generalului Zeuxis, prietenul său cel mai apropiat, să trimită pe unii dintre ai noştri din Babilon în Frigia. El i se adresează astfel:

REGELE ANTIOH ÎL SALUTĂ PE ZEUXIS PĂRINTELE SĂU.

„Dacă o duci bine, mă bucur; şi eu o duc bine. Întrucât am auzit că în Lidia şi Frigia sunt semne de răscoală, socot că se cuvine să le acord o mare atenţie. Cerând amicilor mei sfaturi privitoare la ceea ce trebuie să fac, am hotărât ca în fortăreţele şi în locurile cele mai ameninţate să strămut din Mesopotamia şi Babilonia două mii de familii iudaice, împreună cu gospodăriile lor. Cred că ei vor fi paznicii credincioşi ai intereselor noastre, mai întâi datorită evlaviei lor faţă de Dumnezeu, mai apoi deoarece ştiu că înaintaşii mei au primit de la strămoşii lor dovezile fidelităţii şi supunerii statornice, date de aceştia. Deşi cunosc cât de trudnică este o asemenea strămutare, vreau să-mi ţin făgăduiaia că au voie să trăiască după legile proprii. După ce i-ai aşezat pe meleagurile despre care am vorbit, dă fiecăruia câte un loc unde să-şi clădească o casă şi pământul pentru însămânţarea grâului şi cultivarea viţei de vie, acordând şi o scutire de zece ani de la plata impozitelor. Până ce nu şi-au strâns încă recoltele lor, să primească o cantitate de cereale, la fel ca şi slujitorii mei. Tuturor celor care mă slujesc astfel să li se dea lucrurile de care duc lipsă, pentru a datorită bunăstării lor să mă servească cu şi mai multă râvnă.

Ai grijă atât cât stă în puterea ta ca poporul să nu fie supărat de nimeni."

Pentru adeverirea dovezilor de prietenie, arătate iudeilor de Antioh cel Mare, spusele mele sunt îndestulătoare.

CAPITOLUL IV

I. Apoi Antioh a încheiat un tratat de prietenie cu Ptolemeu şi i-a dat-o de soţie pe fiica lui, Cleopatra, atribuindu-i ca zestre Coelesiria, Samaria, Iudeea şi Fenicia. Întrucât impozitele erau împărţite între cei doi regi, oamenii de vază luau în arendă birurile din fiecare oraş, încasau tributurile şi plăteau celor doi regi suma cuvenită. În vremea aceea samaritenii, cărora treburile le mergeau din plin, au pricinuit multe necazuri iudeilor, prădând ogoarele lor sau ducându-i în robie. Aceste fapte se întâmplau pe când Mare Preot era Onias. Când s-a stins din viaţă Eleazar, i-a urmat în înalta funcţie unchiul său Manasses, după moartea căruia Mare Preot a devenit Onias, fiul lui Simori cel Just: Simon era fratele lui Eleazar, după cum am mai spus. Acest Onias avea o fire josnică şi era lacom de bani: ca atare, n-a mai plătit birul pe care îl dădeau îndeobşte

regilor înaintaşii lui pentru propriul popor, adică douăzeci de talanţi. Acest lucru l-a îndârjit pe Evergetes, tatăl lui Philopator. El a trimis la Hierosolyma un sol să-l reproşeze lui Onias că nu plătise tributul Şi să-1 ameninţe că, dacă nu va trimite banii, va împărţi ogoarele oştenilor săi, colonizânda-i acolo. Cum au aflat de ameninţarea regelui, iudeii s-au speriat, dar lui Onias nici nu i-a păsat, datorită avariţiei sale.

2. Un anume Josephus, fiul lui Tobias şi al unei surori al Marelui Preot Onias, care la o vârstă tânără se bucura de renume printre locuitorii din Hierosolyma, datorită seriozităţii, înţelepciunii şi firii sale drepte, a auzit întâmplător de la mama lui despre sosirea solului (căci tocmai atunci se afla în cătunul Phichola, locul său de baştină). Ei a venit în oraş şi l-a mustrai pe Onias că nu se sinchiseşte de siguranţa concetăţenilor săi şj preferă să-şi târască poporul în prăpastie decât să se despartă de bani, de dragul cărora, zice-se, s-a şi străduit să obţină cârmuirea şi demnitatea de Mare Preot. Chiar dacă se dovedeşte avid de averi, datorită cărora este în stare să-şi privească nepăsător patria în primejdie şi pe concetăţenii săi expuşi unei sorţi nedemne, el îl sfătuieşte să se ducă la rege, rugându-1 să-l primească toţi banii sau barem o parte din ei. Onias i-a răspuns că nu era deloc ahtiat de putere şi i-a spus că ar fi renunţan bucuros la pontificatul său dacă ar fi primit această dezlegare. Oricum, el nu se va duce la rege (căci nu-i pasă de asemenea treburi). Atunci Josephus l-a rugat să-l dea voie lui să intervină în favoarea poporului pe lângă Ptolemeu. Când Onias i-a dat încuviinţarea, Josephus a urcat până la templu, a convocaţi poporul şi l-a îndemnat să nu se lase cuprins de tulburare şil frică fiindcă unchiul său nu se sinchiseşte de nimeni. Le-a cerut oamenilor să-şi alunge din minte gândurile triste: se va duce el însuşi la rege şi-l va convinge să nu le facă nici o nedreptate! Mulţimea i-a mulţumit lui Josephus pentru mângâierile sale. Acesta a părăsit de îndată templul, l-a primit pe solul regelui cu ospitalitate şi i-a oferit daruri bogate, dându-i o strălucită găzduire vreme de câteva zile. L-a trimis înainte la rege şi l-a asigurat că-1 va urma în curând. Acum ţinea mult să ajungă până la rege, întrucât solul îl încurajase să întreprindă călătoria în Egipt, promiţându-i să obţină de la Ptolemeu tot ce dorea. Dărnicia şi firea chibzuită a lui Josephus îl încântaseră pe solul regal.

3. La sosirea lui în Egipt, solul i-a povestit regelui despre ingratitudinea lui Onias şi cumsecădenia lui Josephus, adăugând că ultimul va veni să ceară iertarea poporului, în calitate de guvernator al acestuia. În vorbele rostite de el, a adus atâtea laude tânărului încât a atras simpatia regelui şi a soţiei lui, Cleopatra, asupra tânărului, mai înainte de a-1 vedea la faţă.

Cu ajutorul unor prieteni trimişi în Samaria, între timp Josephus a împrumutat bani, şi-a procurat lucrurile de care avea nevoie în călătoria lui, precum veşminte, cupe şi vite de povară, heltuielile pentru pregătirile sale ridicându-se la douăzeci de mii de drahme, apoi s-a îndreptat spre Alexandria. Cu acest prilej s-a întâlnit cu toţi fruntaşii şi dregătorii din cetăţile Sirieişi Feniciei care mergeau şi ei acolo, ca să cumpere la licitaţie încasarea birurilor: regele le vindea în fiecare an celor mai puternici oameni din fiecare oraş. Când aceştia dădeau în calea lor de Josephus, râdeau de calicia lui. Dar Josephus şi-a văzut de drum şi, ajungând în Alexandria, a aflat că regele se afla la Memphis, aşa că s-a dus într-acolo. Regele stătea tocmai atunci într-un car alături de soţia lui şi de prietenul său Athenion (solul care venise la Hierosolyma şi fusese găzduit de Josephus). De îndată ce l-a zărit pe Josephus, Athenion l-a arătat regelui, spunând că el era tânărul destoinic şi generos, despre care povestise la întoarcerea lui din Hierosolyma. Regele l-a salutat mai întâi şi l-a poftit să suie în carul său. Apoi, de îndată ce Josephus s-a aşezat, regele i s-a plâns de Onias. Dar Josephus i-a răspuns: „Fii îngăduitor cu vârsta lui înaintată. Nu ţi-e străin faptul, ştiut de toţi, că bătrânii dau în mintea copiilor. În schimb, noi, tinerii, vom face tot ce se cuvine ca să nu te mai plângi de nimic!" încântat de graţia şi amabilitatea lui Josephus, pe care îl cunoscuse personal, regele a simţit o şi mai mare atracţie faţă de el, astfel că l-a poftit să locuiască în palat şi să fie oaspete zilnic la masa lui. După ce regele s-a întors la Alexandria, fruntaşii din Siria l-au văzut pe Josephus stând lângă el, fapt cu care ei nu s-au împăcat deloc.

4. În ziua punerii la licitaţie a încasării birurilor, au venit să le adjudece cei mai de vază oameni din ţara

lor. Licitaţia dărilor Siriei, Feniciei, Iudeii şi Samariei se ridicase la 8.000 de talanţi, când a venit Josephus şi i-a învinuit pe licitatori că s-au înţeles între ei să dea atât de puţin pentru impozitele regelui. El însuşi a făgăduit că oferă regelui de două ori mai mult, adăugând şi bunurile confiscate de la cei ce se făcuseră vinovaţi raţă de casa lui: căci şi averile erau vândute împreună cu birurile. Regele a primit bucuros şi a spus că, de vreme ce veniturile sale au sporit mult, îi aprobă majorarea dărilor. Apoi a întrebat dacă poate să-l aducă şi chezăşii. Josephus s-a grăbit să-l răspundă astfel: „îţi aduc drept cliezaşi oameni atât de buni şi de cinstiţi încât nu mai încape nici o târguiala!" Când regele i-a cerut să-l numească pe aceştia, el i-a zis: „Pe tine, o, rege, şi pe soţia ta vă iau chezaşi pentru fiecare jumătate în parte!" Regele a zâmbit atunci şi i-a încredinţat dările fără să-l mai. ceară garanţie. Acest lucru a stârnit amărăciunea ceior care veniseră din oraşele lor până în Egipt, lăsându-i să se creadă înjosiţi. Aşa că ei s-au întors ruşinaţi la casele lor.

5. În sprijinul său, Josephus a primit de la rege două mii de pedestraşi (căci el îi ceruse trupe cu care să-l constrângă pe orăşenii care refuzau să-şi plătească birurile) şi, împrumutând de la prietenii suveranului său din Alexandria cinci sute de talanţi, a pornit spre Siria. Când a sosit în Ascalon să ceară birul, ascaloniţii nu numai că s-au împotrivit, ci l-au şi sfidat. El a pus mâna pe douăzeci dintre căpeteniile lor, i-a ucis, le-a confiscat averile, care se ridicau la aproape o mie de talanţi, şi i-a trimis regelui, arătându-i cum s-au desfăşurat evenimentele.

Regele s-a minunat de curajul lui, i-a aprobat faptele şi i-a permis să facă tot ce dorea. Când sirienii au primit vestea, s-au înspăimântat straşnic şi, uciderea cetăţenilor din Ascalon slujindu-le drept pildă pentru ce-i aştepta pe cei îndărătnici, şi-au desferecat porţile în faţa lui Josephus, primindu-l cu braţele deschise şi au plătit birurile. Doar locuitorii din Scythopolis au cutezat să-l întâmpine cu ocări şi au refuzat să-l achite dările pe care până atunci le dăduseră fără să crâcnească.

I-a omorât aşadar pe fruntaşii acestora şi a trimis regelui averile lor confiscate. Când s-au strâns laolaltă o mulţime de bani, după achitarea birurilor, Josephus s-a ales cu un câştig însemnat, pe care l-a folosit ca să-şi consolideze puterea, chibzuind că proceda bine şi cu înţelepciune dacă norocul său avea ca temelie bogăţia. A trimis pe ascuns daruri regelui şi soţiei sale, Cleopatra, prietenilor acestora, precum şi celor ce deţineau puterea la curte, cumpărând astfel bunăvoinţa lor.

6. Norocul acesta i-a surâs lui Josephus vreme de douăzeci şi trei de ani. De la una din soţiile sale, el a avut şapte feciori, cărora li s-a alăturat de la o altă soţie, fiica fratelui său Solymius, un alt fiu, cu numele de Hyrcanos. Cu ultima s-a căsătorit datorită următoarei întâmplări. O dată, când se dusese la Alexandria însoţit de fratele său care venise împreună cu sora lui bună de măritat, în scopul de a-i găsi acolo ca soţ un evreu de vază, Josephus fusese poftit de rege să la masa cu el. Cu acest prilej el a văzut o dansatoare foarte frumoasă, invitată la ospăţ, şi s-a îndrăgostit pe loc de ea. Şi-a împărtăşit iubirea fratelui său şi l-a rugat ca, de vreme ce iudeii nu aveau voie să se însoare cu femei de alt neam, să-l tăinuiască barem pofta păcătoasă, dându-i credinciosul său sprijin ca să-şi potolească cumva patima. Solymius s-a oferit bucuros să-l împlinească dorinţa, dar şi-a adus noaptea propria copilă, gătită ca o mireasă, lăsând-o să intre în aşternutul lui. Cherchelit cum era, Josephus n-a băgat de seamă înşelătoria şi a strâns-o în braţe pe fiica fratelui său. Făcând de mai multe ori acest lucru, a fost cuprins de o dragoste pătimaşă. I-a mărturisit fratelui său că îl pândea primejdia să-şi piardă viaţa din pricina iubirii, dacă regele nu-i va da dansatoarea. Acesta l-a liniştit şi i-a spus să nu se mai zbuciume atât în această privinţă, căci el va avea grijă ca Josephus să aibă parte de femeia iubită, luând-o de soţie. I-a dezvăluit apoi faptul că-l înşelase, deoarece preferase să-şi necinstească fiica decât să-l lase pe el să încalce legea. Josephus i-a mulţumit pentru dovada lui de dragoste frăţească şi s-a căsătorit cu fiica lui Solymius, cu care l-a zămislit pe Hyrcanos, aşa cum am spus mai înainte. Când mezinul său a împlinit treisprezece ani, a dovedit atâta vlagă trupească şi înţelepciune încât a stârnit gelozia fraţilor lui mai mari,

meritele sale deosebite îndreptăţind această invidie. Josephus a vrut să vadă care anume dintre fiii săi era mai înclinat spre virtute, aşa că pe toţi, în afară de Hyrcanos, i-a trimis să înveţe la cei mai de seamă profesori ai vremii. Datorită leneviei şi superficialităţii lor, aceştia s-au întors acasă nepricepuţi şi fără ştiinţă de carte. Atunci I-a trimis pe mezinul său Hyrcanos cu trei sute de boi de jug, la două zile de drum prin pustietate, ca să-l însămânţeze ogoarele, având grijă să ascundă hăţurile jugurilor. Când acesta a ajuns la faţa locului şi a observat lipsa hăţurilor, el n-a ţinut seama de părerea argaţilor care îl îndemnaseră să trimită pe unii dintre ei la tatăl său, ca să-l aducă curelele. El a socotit sfatul bun numai ca să piardă vremea, aşteptând să-l sosească hăţurile. Iscusitul plan pe care l-a urzit era demn de un om mult mai copt la minte decât el. A sacrificat aşadar zece boi, carnea lor a împărţit-o lucrătorilor, iar din pieile lor a croit hăţurile pentru înhămarea vitelor la jug. A însămânţat ogoarele aşa cum îi poruncise tatăl lui, apoi a pornit spre casă. La întoarcere, i-a devenit şi mai drag părintelui său pentru agerimea lui. L-a lăudat că a terminat treaba la fel de repede cât se aştepta el însuşi şi s-a purtat de parcă ar fi fost singurul său copil iubit, ceea ce nu convenea deloc fraţilor săi mai mari.

7. In vremea aceea, Josephus a primit vestea că lui Ptolemeu i se născuse un fiu şi toate căpeteniile din Siria şi ţinuturile subordonate se îndreptau spre Alexandria ca să sărbătorească evenimentul cu mare fast. Împiedicat de bătrâneţe să pornească şi el într-acolo, şi-a întrebat feciorii dacă vreunul dintre ei vrea să meargă la rege. Fiii mai mari l-au refuzat, spunând că pentru simandicoasa întrunire ei erau prea neciopliţi, şi l-au sfătuit să-1 trimită pe fratele lor mezin, Hyrcanos. Josephus s-a învoit bucuros şi, chemându-1 pe Hyrcanos, l-a întrebat dacă poate şi este gata să plece la rege, în locul lui. Când acesta i-a promis că se duce şi i-a zis că pentru drum n-avea nevoie de prea mulţi bani (căci va duce un trai modest, încât o să-l ajungă zece mii de drahme), tatăl a fost încântat de cumpătarea copilului său. Apoi feciorul şi-a sfătuit părintele să nu trimită de acasă darul pentru rege, ci să-l dea o scrisoare către administratorul său din Alexandria, urmând ca dânsul să-l pună la îndemână banii cu care el să cumpere ce va socoti că era mai frumos şi mai valoros. Tatăl a apreciat că zece talanţi erau suficienţi pentru darul hărăzit regelui, şi-a lăudat feciorul pentru sfatul cuminte pe care i l-a dat şi a adresat o scrisoare administratorului său Arion, păstrătorul tuturor banilor săi din Alexandria, adică nu mai puţin de trei mii de talanţi. Josephus îşi trimitea toţi banii din Siria la Alexandria şi în ziua când el avea datoria să achite dările către rege, îi cerea lui Arion să facă el acest lucru. După ce a primit de la tatăl său scrisoarea cerută, Hyrcanos a pornit numaidecât spre Alexandria. Nici nu plecase bine că fraţii săi au şi scris tuturor prietenilor regelui să-l ucidă.

8. După sosirea la Alexandria, Hyrcanos a înmânat scrisoarea lui Arion, care l-a întrebat câţi talanţi vroia (căci spera să-l ceară vreo zece sau ceva mai mult), dar el i-a spus că avea nevoie de o mie. Arion s-a supărat, l-a mustrat că doreşte să ducă un trai risipitor şi i-a amintit că tatăl său îşi agonisise averea cu preţul multor osteneli şi lipsuri, îndemnându-1 să urmeze pilda părintească. El nu-i va da decât zece talanţi, chiar şi aceia doar pentru cadoul regelui. Tânărul s-a înfuriat şi l-a închis pe Arion în temniţă. Atunci soţia lui Arion l-a reclamat la Cleopatra (în faţa căreia soţul ei avea o mare trecere) şi a rugat-o să-1 mustre pe tânăr pentru trufia lui. Cleopatra a dezvăluit regelui isprava lui. Ptolemeu şi-a trimis la Hyrcanos solii, să-l spună că nu-şi explică de ce, în calitatea lui de mesager al tatălui său, nu se îndură încă să i se înfăţişeze, în schimb şi-a trimis administratorul la temniţă; i-a poruncit să vină la el şi să-l spună de ce a făcut-o. Prin intermediul solilor, tânărul a răspuns că regele însuşi a citit legea iudaică potrivit căreia nici o odraslă nu are voie să se înfrupte din jertfa fără să intre mai întâi în templu, aducând prinosul lui Dumnezeu. Din acest motiv n-a venit el încă la rege, ci a aşteptat până ce va putea să aducă darul cuvenit binefăcătorului tatălui său. În ceea ce priveşte robul său, acesta suferă consecinţa faptului că nu i-a îndeplinit porunca. Nu are nici o importanţă faptul că stăpânul este mic sau mare. Dacă un asemenea ticălos nu-şi primeşte pedeapsa, regele se poate aştepta ca în viitor să fie batjocorit de supuşii săi. La auzul vorbelor sale, Ptolemeu a chicotit şi a rămas uimit de îndrăzneala tânărului.

9. Când a priceput ce simţea regele pentru Hyrcanos şi n-a mai avut sprijinul nimănui, Arion a dat tânărului cei o mie de talanţi şi a scăpat de lanţurile sale, iar după trei zile, Hyrcanos a venit în vizită la rege şi regină. Aceaştia l-au primit cu braţele deschise şi l-au ospătat prietenește, din respect faţă de tatăl său. Apoi el s-a dus în taină la negustorii de sclavi şi a cumpărat o sută de robi instruiţi şi arătoşi, dând câte un talant pentru fiecare, precum şi o sută de roabe, cu acelaşi preţ. Când a fost poftit la masa regelui, alături de căpeteniile ţinuturilor, i s-a atribuit locul cel mai modest dintre toate, ca dovadă a dispreţului faţă de vârsta lui, vădit de cei ce le distribuiau după meritele fiecăruia. După ce toţi şi-au ocupat locurile la ospăţ, comesenii au îngrămădit oasele (pe care le goliseră ei înşişi de carne) în faţa lui Hyrcanos, acoperindu-i masa cu ele. Apoi a fost chemat Tryphon, măscăriciul meselor regeşti, care pregătea pentru asemenea chefuri glume muşcătoare şi vorbe de duh, oaspeţii rugându-l să meargă înaintea regelui. Acela i-a zis următoarele: „Vezi oare, stăpâne, câte oase s-au adunat în faţa lui Hyrcanos? De aici poţi să-ţi dai seama că tătâne-său a jefuit Siria întocmai cum a golit el oasele de carne!" Cuvântarea lui Tryphon l-a făcut pe rege să râdă cu poftă şi să-1 întrebe pe Hyrcanos cum de s-au strâns în faţa lui atâtea oase. Tânărul i-a răspuns astfel: „N-ai de ce să te miri, stăpâne! Câinii au obiceiul să devoreze carnea împreună cu oasele, aşa cum au făcut aceştia (şi a privit cu tâlc spre comeseni), de vreme ce nu mai vezi nici un oscior înaintea lor. În schimb oamenii sunt deprinşi să mănânce numai carnea şi să arunce oasele. Aşa am procedat acum şi eu, care mă pun în rândul oamenilor!" Plăcut surprins de răspunsul lui tăios, regele a cerut celor de faţă să aplaude, apoi l-a lăudat pentru gluma lui bună. În zilele următoare, Hyrcanos s-a dus la toţi prietenii regelui şi la atotputernicii curţii, i-a salutat şi în acelaşi timp a întrebat slujitorii ce fel de daruri aduseseră stăpânii lor cu prilejul naşterii odraslei regale. Când a aflat că unii au adus doisprezece talanţi. suspuşii dăruind însă mai mult, fiecare după mărimea rangului său, el şi-a exprimat regretul că nu poate să ofere atâta bănet, întrucât nu avea la îndemână mai mult de cinci talanţi. Slujitorii şi-au informat numaidecât stăpânii, care s-au şi bucurat în sinea lor că Hyrcanos, prin darul său sărăcăcios, va stârni nemulţumirea regelui, căzând în dizgraţia lui. Când a sosit ziua cadourilor, chiar şi cei mai bogaţi au adus până la cel mult douăzeci de talanţi; Hyrcanos a dat cei o sută de sclavi cumpăraţi de el precum şi tot atâtea sclave, fiecare aducând câte un talant, băieţii fiind dăruiţi regelui, iar fetele, reginei. În vreme ce toţi, inclusiv maiestăţile lor, se minunau de nesperata magnificenţă a cadoului, a mai dăruit chiar şi prietenilor daruri în valoare de mulţi talanţi, ca să scape de primejdia ce-l pândea din partea lor: căci fraţii săi scriseseră acestora să-l ucidă pe Hyrcanos. Ptolemeu a rămas uimit de mărinimia tânărului şi i-a poruncit să-l spună ce dar aşteaptă de la el. Hyrcanos nu l-a rugat altceva decât să scrie tatălui şi fraţilor săi despre dânsul. Regele i-a arătat aşadar cea mai înaltă preţuire şi l-a răsplătit cu daruri bogate, lăsându-1 să plece cu scrisori adresate tatălui şi fraţilor săi, precum şi guvernatorilor şi dregătorilor regali. Dar când au auzit că Hyrcanos fusese primit de rege cu cordialitate acum se întorcea acasă încărcat de onoruri mari, fraţii au ieşit în întâmpinarea lui să-l ucidă, tatăl însuşi ştiind ce puneau la cale: suma uriaşă pe care o cheltuise cu darurile îi stârnise mânia, aşa că salvarea mezinului său nu-1 preocupa câtuşi de puţin. Totuşi, îşi ascundea ura ce i-o purta fiului său, de teama regelui. Când însă s-a luptat cu fraţii săi, Hyrcanos i-a ucis pe doi dintre ei, în afara multor altor însoţitori de-ai lor. Ceilalţi au fugit spre Hierosolyma, la tatăl lor. S-a îndreptat el însuşi spre oraş, dar, fiindcă n-a fost primit de nimeni, s-a speriat şi s-a retras dincolo de fluviul Iordan, unde s-a stabilit, silindu-i pe barbari să-l plătească tribut.

10. Pe vremea aceea domnea în Asia Seleucos, supranumit Philopator, fiul lui Antioh cel Mare. Tot atunci a murit şi tatăl lui Hyrcanos, Josephus, bărbat destoinic şi mărinimos, care a ridicat poporul iudeu din starea lui de sărăcie şi slăbiciune la o viaţă strălucită, administrând timp de douăzeci şi doi de ani încasarea birurilor din Siria, Fenicia şi Samaria. A murit de asemenea unchiul său Onias, lăsând pontificatul în seama fiului său

Simon. La stingerea din viaţă a acestuia, funcţia de Mare Preot a moştenit-o fiul său Onias, la care regele spartanilor, Areios, a trimis un mesager cu o scrisoare având următorul conţinut:

REGELE SPARTANILOR, AREIOS, ÎL SALUTĂ PE ONIAS!

„Am dat peste o scriere în care am găsit ştirea că iudeii şi lacedemonienii fac parte din acelaşi neam şi îşi trag obârşia din casa lui Abraham. Întrucât sunteţi fraţii noştri, se cuvine să ne înştiinţaţi dacă vreţi ceva de la noi. Vom face noi înşine acelaşi lucru. Vrem să socotim bunurile voastre ca fiind ale noastre şi, în aceeaşi măsură, tot ce ne aparţine nouă, vă aparţine şi vouă, ca un bun comun. Demoteles, care vă aduce scrisoarea aceasta, are împuternicirea noastră. Ea este pătrată, iar sigiliul întruchipează un vultur care ţine în gheare un balaur."

11. Scrisoarea regelui lacedemonienilor avea acest conţinut. După moartea lui Josephus au izbucnit neînţelegeri în sânul poporului din pricina fiilor săi. Faptul că bătrânii duceau război împotriva lui Hyrcanos, mezinul acestuia, a dezbin; mulţimea, care, într-o proporţie covârşitoare, era de partea fraţilor mai mari, la fel ca Marele Preot Simon, deoarece se înrudea cu ei. Hyrcanos a decis să nu se mai întoarcă în Hierosolyma; şi-a cucerit prin luptă o reşedinţă dincolo de Iordan şi ducea un război neîntrerupt cu arabii, pe care fie îi omora în cea mai mare parte, fie îi lua prizonieri. Şi-a înălţat un impunător palat, construit de la temelie până la acoperiş numai din marmură albă, pe care erau sculptate animale neobişnuit de mari, înconjurându-I apoi cu un şanţ mare şi adânc. În proeminentele stânci ale muntelui din partea opusă a săpat nişte grote cu o lungime de mai multe stadii; pe unele dintre ele le-a făcut încăperi pentru ospeţe, pe altele dormitoare sau locuinţe. A captat îmbelşugate izvoare care aduceau în interioarele lor nu numai desfătare, ci şi frumuseţe. Grotele aveau intrări în deschizătura cărora nu putea să pătrundă decât un singur om, măsură de prudenţă pentru siguranţa lui, ca să nu cadă în mâinile fraţilor săi la un eventual asediu. A făcut şi întinse curţi interioare, împodobite cu grădini spaţioase. Când şi-a terminat reşedinţa, i-a dat numele de Tyrus. Acest loc este situat între Arabia şi Iudeea de dincolo de Iordan, nu prea departe de Essebonitis. Aici a domnit Hyrcanos şapte ani întregi, răstimp în care Seleucos cârmuia Siria. La moartea lui, s-a urcat pe tron fratele său Antioh, supranumit Epiphanes. Între timp s-a stins din viaţă şi Ptolemeu, regele Egiptului, supranumit tot Epiphanes, lăsând în urma lui doi fii, dintre care cel mare s-a chemat Philometor, iar cel mic Physcon. Fiindcă a recunoscut marea putere a lui Antioh, de care se temea pe drept cuvânt din pricina expediţiilor sale împotriva arabilor, şi-a pus capăt singur zilelor. Toate averile lui au încăput pe mâinile lui Antioh.

CAPITOLUL V

1 Deoarece tot atunci a murit şi Marele Preot Onias, regele a dăruit pontificatul fratelui său Iesus: fiul lăsat în urma lui de Onias era la o vârstă fragedă. Despre faptele privitoare la acest copil vom vorbi la momentul potrivit. Supărându-se pe Iesus (căci el era fratele lui Onias), regele i-a luat repede pontificatul şi l-a oferit fratelui său mai mic, care se numea tot Onias. Simon a avut de fapt trei fii, tustrei devenind Mari Preoţi, cum am spus deja. Iesus şi-a luat numele de Iason, iar Onias s-a chemat Menelaus. Aşadar, între Marele Preot de mai-nainte, Iesus, şi cel care a obţinut ceva mai târziu această funcţie, Menelaus, au izbucnit certurile şi mulţimea s-a împărţit în două tabere. Fiii lui Tobias s-au pronunţat în favoarea lui Menelaus, dar cea mai parte a poporului l-a urmat pe Iason, de care Menelaus şi fiii lui Tobias au fost atât de hăituiţi încât au fugit la Antioh, spunându-i că ei vroiau să renunţe la legile şi datinile strămoşeşti şi să adopte tradiţia urmată de greci şi de regele însuşi. Ca atare, l-au rugat să le dea voie să construiască un gimnaziu la Hierosolyma. Când regele le-a aprobat această cerere, ei şi-au acoperit tăietura împrejur a părţilor ruşinoase, pentru ca atunci, când îşi despuiau trupurile, să nu se distingă de greci. Renunţând aşadar la obiceiurile patriei lor, ei imitau tradiţia celorlalte neamuri.

2. De vreme ce treburile domniei îi mergeau strună, după pofta inimii, Antioh a hotărât să facă o expediţie

împotriva Egiptului, ahtiat să-l cucerească, dispreţuind pe copiii lui Ptolemeu, care erau prea plăpânzi şi incapabili să facă faţă unor sarcini atât de grele. A mărşăluit aşadar cu o oaste mare la Pelusion şi, păcălindu-1 pe Ptolemeu Philometor, a ocupat Egiptul, apoi, ajuns în ţinuturile din vecinătatea oraşului Memfis, pe care le-a cucerit, s-a îndreptat spre Alexandria, ca s-o asedieze şi să pună mâna pe cârmuitorul ei, Ptolemeu. Totuşi el a fost alungat nu numai din Alexandria, ci şi din întregul Egipt, constrâns de romani să se abţină de la supunerea acestei ţări, aşa cum am arătat în altă parte. Întrucât am înfăţişat doar în treacăt aceste evenimente în lucrarea mea anterioară, am socotit necesar să povestesc acum pe îndelete şi mai amănunţit cum s-au petrecut lucrurile.

3. Retrăgându-se din Egipt de frica romanilor, regele Antioh şi-a îndreptat oastea împotriva Hierosolymei în al o sută patruzeci şi treilea an de la instaurarea domniei Seleucizilor. El a cucerit fără luptă oraşul, ale cărui porţi au fost deschise de sprijinitorii lui. După ce a pus stăpânire pe Hierosolyma, a măcelărit o mare parte dintre susţinătorii taberei adverse, a prădat o mulţime de bani şi s-a întors la Antiohia.

4. Doi ani mai târziu, în al o sută patruzeci şi cincilea an al erei seleucide, în cea de-a douăzeci şi şaptea zi din luna numită de noi Kislev şi de macedoneni Apelaios, la cea de-a o sută treizeci şi cincea Olympiadă, regele s-a întors cu o oaste numeroasă la Hierosolyma şi, prefacându-se că avea gânduri paşnice, a cucerit oraşul prin vicleşug. De data asta nu i-a mai cruţat nici măcar pe cei ce îl lăsaseră să intre, căci în lăcomia lui era atras numai de bogăţiile templului (văzuse grămada de bani şi celelalte danii scumpe, care împodobeau sanctuarul) şi, pentru jefuirea lor, a încălcat până şi acordul încheiat cu susţinătorii săi. A jefuit fără milă templul, întrucât a luat cu el vasele sfinte, sfeşnicul de aur, altarul de aur, masa şi cădelniţele, necruţând nici catapeteasma făcută din pânză fină de in, vopsită în culoarea stacojie. A golit şi tezaurele tăinuite, fără să lase nici un obiect de valoare, aşa că amărăciunea iudeilor a fost mare. Le-a interzis să aducă chiar şi zilnicele jertfe pe care, potrivit legii lor, la aduceau Domnului, le-a prădat întregul oraş şi i-a căsăpit pe unii dintre ei, iar pe alţii i-a târât în robie, împreună cu nevestele şi copiii lor, numărul captivilor ridicându-se la vreo zece mii. A mistuit în flăcări cele mai frumoase cartiere ale oraşului, dărâmându-i din temelie zidurile, iar în partea lui de jos a clădit o cetăţuie. Aceasta era impunătoare, domina templul, fiind întărită cu metereze înalte şi turnuri, iar în interiorul ei se afla o garnizoană macedoneană. În fortăreaţă se infiltraseră din rândurile mulţimii nelegiuiţi şi ticăloşi jjn pricina cărora concetăţenii lor au avut de îndurat suferinţe multe şi cumplite. În locul vechiului altar, regele a înălţat un altul, unde se înjunghiau porci, jertfă neîngăduită şi potrivnică cultului din patria iudeilor. Nu le-a mai îngăduit să se mai închine Dumnezeului lor şi i-a silit să cinstească propriii săi zei, punându-i să clădească în oraşe şi sate altare pe care să jertfească zilnic purcei. Le-a interzis tăierea împrejur a copiilor şi i-a ameninţat cu pedepse aspre pe cei ce-i încălcau porunca. A instituit chiar şi supraveghetori care să constrângă poporul să-l respecte cu stricteţe ordinele. Numeroşi iudei, unii de bunăvoie, alţii împinşi de frică, s-au supus, totuşi, regeştilor ucazuri. Dar cei mai de vază şi mai nobili dintre ei nu s-au sinchisit de ele, ci au situat respectarea datinilor străbune mai presus de teama inspirată de pedepsele care-i ameninţau pe cei îndărătnici. Ca atare, în fiecare zi, o parte dintre aceştia îşi găseau moartea în chinuri groaznice. Biciuiţi până la sânge, cu trupurile mutilate, încă în viaţă şi abia respirând, erau ţintuiţi pe cruce. Nevestele şi copiii care fuseseră tăiaţi împrejur erau sugrumaţi din porunca regelui, fiii zăcând cu gâtul legat de crucea taţilor lor. Orice scriptură sfântă sau sul al legilor, găsite din întâmplare, cădeau pradă focului, cei care le deţineau fiind executaţi aidoma răufăcătorilor după descoperirea lor.

5. Când au văzut suferinţele îndurate de iudei, samaritenii n-au mai acceptat din nou legăturile de rudenie cu ei, nici n-au mai recunoscut că templul de pe muntele Garizim era închinat atotputernicului Dumnezeu, ci, fideli caracterului lor, despre care am mai vorbit, susţineau că erau colonişti mezi şi persani, căci din aceştia îşi trăgeau de fapt obârşia. Şi-au trimis aşadar la Antioh solii, cu o scrisoare având următorul conţinut:

REGELUI ANTIOH, ZEULUI EPIPHANES, DIN PARTEA LOCUITORILOR SIDONULUI ŞI AI SICHIMULUI.

„Adesea loviţi de molima ciumei, care bântuie ţinutul, strămoşii noştri au adoptat străvechea superstiţie de a sărbători ziua pe care iudeii o denumesc Sabat. Ei au înălţat pe muntele Garizim un templu neînchinat unui zeu anumit, unde aduceau jertfe solemne. Întrucât ai găsit de cuviinţă să-l pedepseşti aşa cum şi merită pe iudei pentru infamia lor, dregătorii regali, convinşi că facem acelaşi lucru datorită rudeniei noastre de sânge, ne dau aceeaşi pedeapsă şi nouă, deşi suntem de origine sidoniană, după cum reiese şi din arhivele noastre. Te rugăm aşadar pe tine, binefăcătorul şi salvatorul nostru, să binevoieşti a porunci lui Apollonius, căpetenia ţinutului, precum şi lui Nicanor, administratorul treburilor noastre, să nu ne mai înfiereze, dându-ne pedepse la fel ca iudeilor, de care ne deosebim mult prin obiceiuri şi prin origine. Vrem în acelaşi timp ca templul care n-a fost încă închinat nici unui zeu să poarte numele lui Zeus Hellenicus. Prin această măsură vom fi scutiţi de orice învinuire şi ne vom putea duce munca, feriţi de temeri, fiind în stare să plătim biruri mai mari."

În urma suplicii samaritenilor, regele a trimis următoarea scrisoare de răspuns:

REGELE ANTIOH CĂTRE NICANOR:

„Sidonienii care locuiesc în Sichim ne-au trimis această jalbă. Deoarece m-am sfătuit, cerând părerea prietenilor mei, care au confirmat spusele solilor trimişi de sidonieni, anume că ei n-au nimic de-a face cu infamia atribuită iudeilor, ci doresc să trăiască după tradiţia grecească, îi absolv de orice vină, iar templul lor urmează să primească numele lui Zeus Hellenicus."

Nicanor i-a scris acelaşi lucru lui Apollonius, căpetenia ţinutului, în a optsprezecea zi a lunii Hecatombaion din al o sută patruzeci şi şaselea an al erei seleucide.

CAPITOLUL VI

1. În vremea aceea în satul Modiim din Iudeea locuia un om nuniit Mattathias, fiul lui Ioannes, fiul lui Simeon, fiul lui Asamoneu: era preot din tagma lui Ioarib, originar din Hierosolyma. Avea cinci fii: Ioannes, poreclit Gaddes; Simon, care se mai numea Matthes; Iudas, care se chema Macabeul; Eleazar, căruia i se zicea Auran şi Ionathas, poreclit Apphus. Acest Mattathias a deplâns în faţa fiilor săi jalnica stare a lucrurilor, devastarea oraşului, jefuirea templului şi nenorocirile îndurate de popor, spunându-le că ar fi preferat mai degrabă să moară pentru legile Domnului decât să ducă o viaţă atât de umilitoare.

2. Când au sosit în satul Modiim slujbaşii împuterniciţi de rege să-l constrângă pe iudei să aplice ordinele sale, au cerut celor de faţă să înfăptuiască jertfa aşa cum poruncise suveranul. L-au rugat pe Mattathias, care datorită învăţăturii sale dobândise o mare faimă, să înceapă el jertfa (căci consătenii lui îi vor urma exemplul şi el se va bucura de preţuirea regelui). Dar Mattathias a refuzat să facă acest lucru şi le-a spus că, indiferent dacă toate celelalte neamuri se vor supune poruncilor lui Antioh, fie că le era frică, fie că voiau să facă hatârul regelui, el şi fiii săi nu se vor lăsa puşi în situaţia de a părăsi datina strămoşilor lor. După ce el a tăcut, a ieşit în faţă un iudeu şi a adus jertfa aşa cum ordonase Antioh. Văzând fapta asta, mâniosul Mattathias şi fiii săi au tăbărât cu sabia în mână .asupra iudeului şi l-au răpus lângă altar, apoi l-au ucis pe regescul slujbaş care îl silise să aducă jertfa, Apelles, împreună cu puţin numeroşii lui oşteni. A dărâmat apoi altarul şi a strigat: „Cel ce simte râvna obiceiurilor străbune şi a cinstirii Domnului să mă urmeze!" După ce a grăit astfel, s-a refugiat împreună cu fiii săi în pustiu, lăsându-şi de izbelişte întreaga avuţie în sat. Mulţi alţii i-au urmat pilda şi au fugit în deşert, împreună cu copiii şi nevestele lor. Cum au primit această ştire, comandanţii regelui şi-au chemat sub arme toţi oştenii aflaţi în cetăţuia din Hierosolyma, pornind în urmărirea iudeilor din deşert. După ce au dat de urmele lor, au căutat să-l convingă mai întâi să se căiască, făcând ceea ce era spre binele lor, pentru ca oştenii să nu fie nevoiţi să recurgă la legea războiului. Dar iudeii nu le-au ascultat

sfaturile, ci au continuat să li se împotrivească. Războiul cu oştenii a pornit într-o zi de Sabat şi ei au ars în peşterile lor, fără să opună vreo rezistenţă sau măcar să le închidă intrările. Iudeii s-au abţinut de la luptă fiindcă ziua era sfântă şi ei n-au vrut să pângărească Sabatul, deşi se aflau într-o mare primejdie: legea le cerea să păstreze odihna totală în ziua aceea. Au pierit aşadar împreună cu nevestele şi copiii lor, o mie de oameni sufocaţi în peşteri. Au scăpat însă mulţi de primejdii şi s-au alăturat lui Mattathias, pe care l-au ales comandantul lor. Acesta i-a învăţat că trebuie să lupte chiar şi în zilele de Sabat, zicându-le că, întrucât ei nu fac acest lucru şi respectă cu stricteţe legea, devin propriii lor vrăjmaşi, deoarece duşmanii îi vor ataca cu precădere în această zi de odihnă, când ei nu se pot apăra, şi astfel toţi îşi vor pierde viaţa fără să lupte deloc. El i-a convins prin vorbele sale şi de atunci dăinuie obiceiul ca noi să luptăm chiar şi în zilele de Sabat dacă n-avem încotro. Adunând în jurul lui o oaste numeroasă, Mattathias a dărâmat jertfelnicele şi i-a ucis pe renegaţi, atâţia câţi a putut să prindă (căci mulţi dintre ei se refugiaseră de frică la noroadele învecinate). A poruncit ca băieţii încă netăiaţi împrejur să fie tăiaţi împrejur, alungându-i pe cei ce se împotriviseră cu îndârjire acestui lucru.

3. După ce a apucat să cârmuiască un singur an, el s-a îmbolnăvit şi, de îndată ce fiii s-au strâns în jurul lui, le-a cuvântat aşa: „Dragi copii, eu mă duc pe drumul cel fără întoarcere: vă las acum moştenire cugetul meu şi vă conjur să fiţi nu numai paznicii lui credincioşi, ci să nu daţi uitării nici voinţa celui care v-a zămislit şi hrănit şi să păstraţi cu sfinţenie datinile străbune, salvând vechea noastră rânduială, aflată în grea cumpănă. Să nu vă lăsaţi ademeniţi de cei care, de bunăvoie sau siliţi de împrejurări, o abandonează, ci dovediţi-vă nişte vlăstare demne de mine, în pofida tuturor nevoilor şi potrivniciilor. arătându-vă pregătiţi să înfruntaţi chiar şi moartea de dragul legilor, dacă altă ieşire nu aveţi. Gândiţi-vă că, dacă aşa a hotărât. Domnul nu vă va părăsi, ci, ca semn de preţuire a virtuţii voastre, vă va înapoia ceea ce aţi pierdut, restituindu-vă libertatea de a trăi cum vreţi, încât să beneficiaţi în siguranţă de datinile proprii. Chiar dacă trupurile voastre sunt muritoare şi trecătoare, amintirea faptelor voastre va rămâne veşnică. Înflăcăraţi de această iubire, vreau ca voi să aspiraţi spre fapte de glorie, fără să daţi înapoi în faţa greutăţilor mari şi, atunci când e nevoie, jertfiţi-vă bucuroşi viaţa. Vă îndemn mai ales să păstraţi armonia frăţească şi fiecare să-şi exercite din plin virtutea, fără să cedaţi în faţa calităţilor vădite de ceilalţi. Fratele vostru Simion, înzestrat cu multă înţelepciune, să vă ţină loc de părinte şi urmaţi sfaturile lui. Drept căpetenie de oaste în război, alegeţi-l însă pe Macabeu, pentru vitejia şi puterea lui. El este omul care va răzbuna umilinţele poporului şi-i va pedepsi pe duşmani. În sfârşit, atrageţi-i de partea voastră pe bărbaţii drepţi şi evlavioşi, căci prin ei veţi spori puterile voastre!"

4. Aşa a grăit Mattathias fiilor săi şi l-a rugat pe Dumnezeu să-l ocrotească pentru ca ei să fie în stare să redea poporului libertatea de a trăi după datina lui veche. La puţină vreme după aceea, el s-a stins din viaţă şi a fost înmormântat la Modiim. Întregul popor l-a plâns cu lacrimi amare şi conducerea treburilor ţării a revenit fiului său Iudas, poreclit Macabeul, în al o sută patruzeci şi şaselea an al erei seleucide. Cu largul sprijin dat benevol de fraţii săi şi de alţii, i-a alungat din ţară pe duşmani, iar pe concetăţenii care încălcaseră legile strămoşeşti i-a străpuns cu sabia, curăţându-şi patria de orice pângărire.

CAPITOLUL VII

1. Cum a primit ştirile acestea, Apollonius, căpetenia Samariei, şi-a strâns ostile, mărşăluind cu ele împotriva lui Iudas. Acesta i-a ieşit în întâmpinare, i-a învins în luptă şi a ucis o puzderie de duşmani, împreună cu comandantul lor Apollonius, însuşindu-şi din armele sale sabia, de care s-a folosit de atunci încolo, a rănit numeroşi alţi vrăjmaşi şi s-a ales cu o pradă bogată din tabăra lor. Atunci căpetenia Coelesiriei, Seron, auzind că mulţi trecuseră de partea lui Iudas, care strânsese între timp destule trupe încât să pornească la război, a hotărât să-şi ducă oastea împotriva lui, căci socotea că era de datoria lui să pedepsească aspru pe

cei ce încălcaseră poruncile regelui. Şi-a strâns aşadar toate forţele aflate la dispoziţia lui, primindu-i şi pe iudeii fugari şi nelegiuiţi, şi a pornit să-1 înfrunte pe Iudas. A mers până la satul Bethoron din Iudeea, unde şi-a făcut tabără. Când a pornit spre el, să-l înfrunte şi, în preajma bătăliei, i-a văzut pe ai săi prea puţin dornici de luptă datorită numărului mic şi epuizării lor (căci răbdau de foame), Iudas a căutat să-l îmbărbăteze, spunându-le că nu superioritatea numerică este cea care le asigură victoria şi triumful asupra duşmanilor, ci credinţa în Dumnezeu. Au în faţa lor strălucitele pilde ale strămoşilor, care, luptând pentru dreptatea, legile şi copiii lor, au învins adesea mii şi mii de duşmani. Nu este mare puterea celor ce se bat pentru nedreptate. Prin cuvintele sale de încurajare, el i-a înduplecat pe ai săi să dispreţuiască puhoiul duşmanilor şi să-l înfrunte pe Seron, reuşind să-l împrăştie pe sirieni. După ce comandantul lor a căzut în luptă, toţi au rupt-o la fugă, ca şi cum acesta era singura lor speranţă de salvare, Iudas i-a urmărit până în câmpie şi a ucis opt sute dintre ei; ceilalţi s-au refugiat în ţinutul din preajma mării.

2. Primirea veştii că fusese învins a stârnit cumplita mânie a lui Antioh, care şi-a strâns numaidecât toate trupele, recrutând mulţi mercenari din insule, şi s-a pregătit să invadeze Iudeea la începutul primăverii. Dar când a vrut să plătească solda oştenilor săi, a constatat că tezaurele sale duceau o mare lipsă de bani (căci nu toate birurile fuseseră încasate, datorită faptului că popoarele se răzvrătiseră, iar el era un bărbat risipitor şi darnic, care nu-şi putea drămui resursele proprii). A hotărât să plece mai întâi în Persia, să încaseze birurile din provinciile acesteia. Unui anume Lysias, care se bucura de o mare autoritate în faţa lui, i-a încredinţat la plecare administrarea treburilor publice, conducerea ţării de la Eufrat şi până la hotarele Egiptului şi ale Asiei inferioare, precum şi o parte a oştirii şi a elefanţilor, poruncindu-i ca până la întoarcerea lui să aibă mare grijă de creşterea fiului său Antioh şi să pustiască Iudeea, să-l ducă în robie locuitorii, să distrugă Hierosolyma şi să stârpească neamul evreilor. După ce a lăsat aceste sarcini în seama lui Lysias, regele Antioh a plecat spre Persia în cel de-al o sută şaizeci şi şaptelea an al erei seleucide si trecând Eufratul, s-a îndreptat spre provinciile de sus.

3. Lysias a numit generali pe Ptolemeu, fiul lui Dorymcdes, apoi pe Nicanor şi pe Gorgias, oamenii cei mai influenţi dintre prietenii regelui, trimiţându-i în Iudeea cu patruzeci de mii de pedestraşi şi şapte mii de călăreţi. Aceştia au mărşăluit până la oraşul Emmaus şi au tăbărât în câmpia din apropiere. Aici le-au venit trupe auxiliare din Siria şi ţările învecinate şi o mulţime de iudei transfugi. Odată cu ei au sosit şi negustorii dispuşi să-l achiziţioneze pe cei căzuţi în robie, aducând obezile pentru încătuşarea sclavilor, precum şi argintul şi aurul necesar cumpărării lor. Când a dat cu ochii de tabără şi de mulţimea duşmanilor, Iudas şi-a încurajat oştenii să nu-şi piardă cumpătul şi i-a îndemnat să-şi pună speranţa victoriei în Dumnezeu şi, după datina străbună, să se îmbrace în saci şi să se roage aşa cum se întâmpla în vremuri de mare primejdie, pentru ca Domnul să le dea puterea de a dovedi vrăjmaşul. Apoi, potrivit vechiului obicei strămoşesc, şi-a grupat oştenii sub comanda unor căpetenii peste o mie, precum şi a unor fruntaşi peste o sută de oameni, eliberându-i pe noii căsătoriţi care de-abia îşi înjghebaseră o gospodărie, ca nu cumva, din prea marea lor dragoste de viaţă, să lupte cu frică. După aceea, Iudas şi-a îmbărbătat oştenii cu următoarea cuvântare: „De-a lungul anilor, tovarăşii mei de arme, n-a mai fost niciodată o vreme mai potrivită pentru fapte de vitejie şi dispreţuirea primejdiilor, ca acum! Se cuvine să luptăm aprig pentru dobândirea libertăţii, mult râvnită de toţi prin însăşi natura ei, cu atât mai mult cu cât ea ne este mai scumpă întrucât de aceasta depinde norocul nostru de a-1 cinsti iarăşi pe Dumnezeu. Lucrurile stau acum în felul următor: ori vă cuceriţi libertatea şi o viaţă fericită (aşa cum a fost ea orânduită de legile şi datinile de odinioară ale patriei), ori înduraţi cea mai mare ruşine şi sunteţi sortiţi pieirii împreună cu întregul vostru neam, dacă duceţi lupta cu mai puţin curaj. Gândiţi-vă că şi fără această bătălie eraţi oricum hărăziţi morţii şi, ferm convinşi că, în afara atâtor răsplăţi precum libertatea, patria, legile şi cinstirea lui Dumnezeu, veţi avea parte şi de gloria veşnică, veţi pune mâna pe arme cu şi mai mult elan, pregătiţi sufleteşte ca mâine, la ivirea zorilor, să vă înfruntaţi vrăjmaşii!"

4. Astfel a cuvântat Iudas spre a spori curajul în pieptul luptătorilor săi. Dar duşmanii l-au trimis pe Gorgias cu cinci mii de pedestraşi şi o mie de călăreţi să atace prin surprindere tabăra iudeilor în timpul nopţii, folosind drept călăuze nişte transfugi iudei. Când a aflat de planul acesta, fiul lui Mattathias a hotărât să atace el însuşi tabăra duşmanilor, mai ales că trupele lor erau acum divizate. Masa de seară fiind luată la timpul potrivit, în tabără au fost lăsate anume focuri aprinse şi oastea a mărşăluit noaptea întreagă până la duşmanii care tăbărâseră aproape de Emmaus. Negăsind pe nimeni în tabăra adversă, Gorgias şi-a închipuit că vrăjmaşii, cuprinşi de frică, se retrăseseră şi se ascundeau în munţi, aşa că a hotărât să-l caute acolo unde se găseau. Dis-de-dimineaţă, Iudas, însoţit de trei mii de ostaşi prost înarmaţi din pricina sărăciei lor, a dat cu ochii de duşmanii care poposiseră la Emmaus. Când a văzut că vrăjmaşii erau bine împlătoşaţi şi apăraţi de o tabără temeinică, el i-a îndemnat pe iudei să nu se sfiască să se avânte în luptă nici cu trupurile goale şi le-a reamintit că odinioară Domnul îi ajutase pe războinicii aflaţi în aceeaşi situaţie să triumfe asupra unei mulţimi mult mai bine înarmate. Insuflându-le un avânt fără pereche, a poruncit să sune trâmbiţa. A năvălit pe neaşteptate asupra vrăjmaşilor, le-a stârnit frică şi panică, i-a răpus pe cei ce se împotriveau, urmărindu-i pe ceilalţi până la Gadara şi în câmpiile din Idumeea, Azot şi Lamnia. Din rândurile duşmanilor au căzut vreo trei mii de oameni. Iudas a cerut oştenilor săi să nu râvnească încă la pradă: mai aveau de înfruntat lupta cu Gorgias şi cu trupele sale. Le-a zis că, după ce îi vor fi învins şi pe aceştia, abia atunci vor putea să strângă prada în siguranţă, făcând acest lucru când nu se mai aşteptau la altceva. În timp ce adresa luptătorilor săi aceste vorbe, Iudas a văzut pe un munte oastea lui Gorgias care se întorcea în tabăra străbătută acum de fugari şi mistuită de flăcări. Fumul care se înălţa deasupra arăta limpede ce se întâmplase. De îndată ce a înţeles cum stăteau lucrurile şi a observat oastea lui Iudas, gata de luptă, Gorgias s-a înspăimântat şi a luat-o la fugă. Aşadar, Iudas, care biruise fără luptă trupele lui Gorgias. a revenit în tabără să strângă prada s-a ales cu mult aur şi argint, pânză stacojie şi purpuri întorcându-se bucuros acasă, în timp ce mulţumea lui Dumnezeu, care îi dăruise acest noroc. Contribuţia adusă la obţinerea victoriei de această izbândă n-a fost aşa de mică.

5. Consternat de înfrângerea celor pe care îi trimisese chiar el în expediţie, în anul următor Lysias a strâns laolaltă şaizeci de mii de luptători aleşi cu grijă şi cinci mii de călăreţi, năvălind cu ei în Iudeea şi, urcând spre creştetul muntelui, şi-a aşezat tabăra în oraşul iudaic Bethsura. În întâmpinarea lui a venit Iudas cu zece mii de oşteni şi, când a văzut uriaşa mulţime a duşmanilor, l-a implorat pe Dumnezeu să-l vină în ajutor. Apoi i-a atacat pe cei ce făceau parte din avangarda duşmanilor şi i-a învins. Omorând vreo cinci mii dintre ei, a vârât spaima în ceilalţi. Când şi-a dat seama că iudeii erau hotărâţi să moară dacă nu li se îngăduia să trăiască în libertate, Lysias s-a temut mai mult de disperarea decât de forţa lor şi, strângându-şi trupele rămase, s-a întors la Antiohia şi, cât a stat acolo, a înrolat o mulţime de mercenari, fiindcă plănuia să întreprindă iarăşi o expediţie împotriva Iudeii.

6. Întrucât îi biruise în multe rânduri pe generalii lui Antioh, Iudas a convocat o adunare a poporului şi a spus că, după atâtea izbânzi obţinute cu ajutorul lui Dumnezeu, acum era momentul potrivit pentru ei să se ducă la Hierosolyma, ca să purifice templul şi să aducă jertfele legiuite. De îndată ce s-a apropiat de Hierosolyma cu întreaga mulţime şi a găsit templul pustiu, cu porţile arse şi curtea năpădită de tufişuri crescute de la sine, datorită singurătăţii, el a început să se tânguiască împreună cu ai săi, adânc tulburat de înfăţişarea sanctuarului. Apoi a ales dintre oştenii lui o ceată, care a primit porunca să asedieze cetăţuia oraşului, până ce curăţa el templul. După aceea, a îndepărtat cu multă râvnă murdăria, a făurit vasele noi, sfeşnicul, masa şi altarul, toate numai din aur, şi a pus alte draperii la uşi, având grijă să li se pună şi canaturile. În afară de asta, a dărâmat jertfelnicul şi a clădit unul nou, din pietre adunate de pretutindeni, necioplite cu unelte de fier. În a douăzeci şi cincea zi din luna Kislev, numită de macedoneni Apellaios,

oamenii au aprins lumânările de pe sfeşnic, au tămâiat altarul, au pus pâinile pe masă şi au adus ardere de tot pe noul jertfelnic. Acestea s-au petrecut chiar în ziua când, cu trei ani înainte, fusese sfinţit, deoarece Antioh îl devastase, el rămânând vreme de trei ani în starea de profanare. În cel de-al o sută patruzeci şi cincilea an al erei seleucide, la a douăzeci şi cincea zi a lunii Apellaios din a o sută cincizeci şi treia Olympiadă, s-a abătut urgia asupra templului, şi el a fost restaurat în aceeaşi zi de douăzeci şi cinci Apellaios din al o sută patruzeci şi optulea an al erei seleucide, în cea de-a o sută cincizeci şi patra Olympiadă. Devastarea templului a avut loc potrivit prezicerii pe care o făcuse Daniel, cu patru sute şi opt ani mai înainte; el a arătat chiar şi faptul că profanatorii lui vor fi macedoneni.

7. Iudas a sărbătorit împreună cu concetăţenii lui reluarea aducerii sacrificiilor în templu, fără să omită nici mijloacele de desfătare, jertfele bogate şi strălucitoare, oferind bucatele pentru ospeţe, iar Dumnezeu era cinstit prin intonarea imnurilor şi a psalmilor, spre satisfacţia mulţimii. Atâta de mare a fost bucuria reintroducerii acestui rit şi neaşteptata redobândire după multă vreme a libertăţii religioase încât s-a dat o lege potrivit căreia în viitor reinaugurarea templului trebuia să fie celebrată în fiecare an timp de opt zile. Din vremea aceea şi până azi, celebrăm aşadar cu solemnitate această sărbătoare ce se cheamă festivitatea Luminii, menţionata denumire, după părerea mea, însemnând faptul că dezrobirea cultului nostru ne-a sosit prin surprindere, ca o rază de soare. Apoi Iudas a înconjurat oraşul cu ziduri de apărare, a clădit turnuri înalte, a pus paznici de nădejde împotriva incursiunii duşmanilor şi a fortificat de asemenea oraşul Bethsura, spre a sluji drept bastion atunci când îl încolţea vrăjmaşul.

CAPITOLUL VIII

1. În urma acestor fapte, popoarele vecine n-au mai putut suporta întărirea puterii iudeilor şi au pus la cale comploturi prin care au ucis pe mulţi dintre ei, căutând prin curse şi vicleşuguri să-l aducă sub stăpânirea lor. Aflat într-un neîntrerupt război cu acestea, Iudas se străduia să le stăvilească incursiunile şi să-l ocrotească pe iudei de rele. Pe idumeeni, urmaşii lui Esau, i-a atacat la Acrabatta, a ucis pe mulţi dintre ei şi i-a prădat. Pe fiii lui Baan, care întindeau capcane iudeilor, i-a zăvorât în turnurile lor de apărare, i-a asediat cu oastea şi a dat foc turnurilor, omorând luptătorii. Apoi a pornit împotriva ammaniţilor, care strânseseră o oaste puternică şi numeroasă, condusă de Timotheus şi, în urma înfrângerii lor, a luat cu asalt oraşul acestora, lazor, ducându-le în captivitate soţiile şi copiii şi, după incendierea cetăţii, s-a întors la Hierosolyma. Când au aflat de întoarcerea lui acasă, popoarele vecine au pornit spre Galaaditis, împotriva iudeilor care locuiau la hotarele acestei ţări. Găsindu-şi scăparea în fortăreaţa Dathema, ei şi-au trimis solii la Iudas, să-! anunţe că Timotheus se grăbea să ajungă cu oastea în locul unde se refugiaseră, spre a-l asedia. Nici nu terminase de citit scrisoarea lor, că au şi sosit nişte soli din Galileea, să-l dea de veste că locuitorii din Ptolemaida, Tyrus şi Sidon, precum şi străinii din Galileea, se adunaseră laolaltă.

2. Când a înţeles de la solii săi că trebuia să întâmpine primejdii venite în acelaşi timp din două părţi, Iudas l-a trimis pe fratele său Simon să plece cu trei mii de luptători aleşi cu grijă, spre a veni în ajutorul iudeilor care locuiau în Galileea; el însuşi, împreună cu celălalt frate al său, Ionathas, şi opt mii de oşteni, va porni spre Galaaditis. Drept comandanţi ai trupelor rămase pe loc, i-a numit pe Josephus, fiul lui Zacharias, şi pe Azarias, cu porunca de a păzi cu străşnicie Iudeea şi să nu se lase atraşi în război de nimeni, înainte de întoarcerea lui. De-abia sosit în Galileea, Simon s-a luptat cu duşmanii, a ieşit biruitor şi i-a pus pe fugă, apoi i-a urmărit până la porţile Ptolemaidei, omorând vreo trei mii dintre ei. A desplătoşat pe cei căzuţi în luptă şi s-a întors acasă cu iudeii eliberaţi din captivitate, aducând cu el prada de război.

3. Intre timp, Iudas Macabeul. Însoţit de fratele său Ionathas, a trecut Iordanul şi, după un marş de trei zile, a ajuns la nabateenii care l-au întâmpinat cu gânduri paşnice. Aceştia i-au povestit ce păţiseră fraţii lor din Galaaditida şi ce multe chinuri au de îndurat cei ce au fost împresuraţi în fortăreţele galaaditiene. Ei i-au

sfătuit să pornească degrabă împotriva duşmanilor, ca să-şi ajute concetăţenii să scape din mâinile lor. Sudas şi-a croit aşadar drum prin pustiu, s-a năpustit mai întâi asupra locuitorilor din Bosora, pe care a cucerit-o, omorând pe toţi bărbaţii în stare să mânuiască armele, şi a dat oraşul pradă flăcărilor. Cu toată sosirea nopţii, el şi-a continuat marşul, şi s-a îndreptat spre fortăreaţa în care erau închişi iudeii, asediaţi de Timotheus şi trupele sale, sosind acolo în zorii zilei. De îndată ce a văzut vrăjmaşii îngrămădiţi în preajma zidurilor, unii dintre ei căţărându-se pe scările de asalt, alţii aducând maşinile de asediu, el a poruncit să sune goarna şi şi-a îndemnat oştenii să înfrunte vitejeşte primejdiile pentru fraţii şi rudele lor. Împărţiţi în trei cete, au atacat duşmanul din spate. Cum au priceput că erau Macabeii, despre curajul şi succesele războinice ale cărora aflaseră multe, luptătorii lui Timotheus au luat-o la fugă. Iudas a pornit cu oastea în urmărirea lor şi a măcelărit vreo opt mii dintre ei. După aceea a pornit spre aşa-numitul oraş al străinilor, Mallos, l-a cucerit şi a ucis toţi bărbaţii, dând foc cetăţii. Odată plecat de acolo, a dărâmat Chasphoma, Bosora şi alte multe oraşe din Galaaditis.

4. Dar într-un răstimp scurt, Timotheus şi-a adunat iarăşi o armată mare şi, pe lângă unele trupe auxiliare, a convins şi câteva neamuri de arabi, atraşi de promisiunea că-i făcea lefegii, să la parte la război, ducându-şi oştirea peste un pârâu năvalnic, până aproape de Raphon (care pe atunci era oraş). Apoi el şi-a îndemnat soldaţii să lupte bărbăteşte împotriva iudeilor, împiedicându-i mai ales să răzbească dincolo de pârâu. Le-a spus dinainte: dacă aceştia reuşeau să-l treacă, înfrângerea era ca şi pecetluită. Auzind că Timotheus era pregătit să înceapă bătălia, Iudas şi-a luat toate trupele şi s-a grăbit să-l întâmpine, a trecut pârâul şi s-a năpustit asupra vrăjmaşilor şi i-a ucis pe cei care l-au înfruntat, iar pe ceilalţi i-a înspăimântat atât de mult încât şi-au aruncat armele, punându-şi nădejdea în fugă. Puţini dintre aceştia au scăpat teferi, dar cei mai mulţi şi-au căutat refugiul în aşa-numita capişte Camaim, unde se credeau la adăpost de primejdii. Iudas a ocupat oraşul, i-a măcelărit şi a mistuit în flăcări capiştea, oferind duşmanului prilejul de a muri în felurite chipuri.

5. În urma succesului său, Iudas i-a strâns pe iudeii din Galaaditis, împreună cu copiii şi nevestele şi întreaga lor avuţie, ca să-l readucă în Iudeea. Dar când a ajuns la oraşul numit Ephron, care îi stătea în cale şi nici nu putea să-şi croiască drum prin altă parte, nici nu vroia să se întoarcă, el a trimis locuitorilor o solie, rugându-i să deschidă porţile şi să-l îngăduie să străbată cetatea. Aceştia îşi astupaseră porţile cu bolovani şi i-au zădărnicit astfel trecerea. Fiindcă ephroniţii n-au vrut deloc să-l asculte, Iudas şi-a îmbărbătat oştenii, a împresurat oraşul şi l-a atacat. După ce a asediat oraşul timp de o zi şi o noapte, l-a luat cu asalt, a omorât toţi bărbaţii valizi şi a dat pradă flăcărilor întregul Ephron, înainte de a-şi continua drumul. Numărul morţilor era atât de mare încât iudeii trebuiau să calce numai pe hoituri. Apoi ei au trecut peste Iordan şi au ajuns în Câmpia mare, situată în faţa oraşului Bethsana, căruia grecii îi zic Scythopolis. Plecaţi de acolo, au sosit în Iudeea. Aici şi-au celebrat ei victoria prin cântece, laude şi tot felurite jocuri, aşa cum obişnuiesc să facă cei ce-şi sărbătoresc izbânzile. Au adus şi jertfe de mulţumire lui Dumnezeu, pentru reuşita expediţiei lor, precum şi pentru integritatea oştirii, căci nici un iudeu nu căzuse în luptă.

6. În vreme ce Simon lupta în Galileea cu locuitorii din Ptolemaida, Iudas însuşi, împreună cu fratele său Ionathas, înfruntându-i pe cei din Galaaditida, Josephus, fiul lui Zacharias, şi Azarias, lăsaţi de Iudas să conducă trupele de acasă, au vrut să obţină şi ei faima generalilor de seamă prin meritele lor războinice şi au plecat cu oştenii lor spre lamnia. Dar Gorgias, comandantul lamniei, a ieşit în întâmpinarea lor, i-a învins, silindu-i să piardă în luptă două mii de oşteni, iar ceilalţi au întors spatele şi au fugit până la hotarele Iudeii. Această înfrângere s-a datorat faptului că ei n-au dat ascultare poruncii lui Iudas de a nu porni lupta împotriva nimănui mai înainte de reîntoarcerea lui. Pe lângă înţelepciunea altor planuri ale sale, trebuie .să admirăm siguranţa cu care el a întrezărit înfrângerea pe care o vor suferi luptătorii lui Josephus şi Azarias dacă se vor

abate cumva de la îndeplinirea ordinelor sale. Dar Iudas şi fraţii lui nu şi-au întrerupt deloc războaiele lor cu idumeenii, ci îi înfruntau pretutindeni; au cucerit oraşul Hebron, le-au distrus fortăreţele, au ars turnurile de apărare, pustiindu-le ţara de jur împrejur. La fel au procedat cu Marissa şi Azot. Cu multe arme şi prăzi de război, ei s-au întors în Iudeea.

CAPITOLUL IX

1. Străbătând în vremea asta provinciile de sus, regele Antioh a auzit că în Persia exista un oraş nespus de bogat, numit Elymais, cu un somptuos templu al zeiţei Artemis, care adăpostea tot felul de ofrande; mergea vestea că şi Alexandru, fiul lui Filip, regele macedonenilor, şi-ar fi lăsat aici armele şi platoşa. Ispitit de acest lucru, a pornit numaidecât spre Elymais, împresurându-1 cu oştirea lui. Localnicii nu s-au speriat nici de sosirea lui, nici de asediu, ci au opus o rezistenţă dârză şi au înşelat astfel speranţele sale. L-au alungat din faţa oraşului, năvălind în afara zidurilor sale, apoi l-au urmărit, astfel că regele a fost silit să fugă spre Babilon, o mare parte a oştirii fiindu-i nimicită pe drum. Dezamăgit de eşecul expediţiei sale, a mai primit şi vestea că generalii lui. trimişi împotriva Iudeii, fuseseră înfrânţi, în timp ce puterea iudeilor creştea mereu. Noua supărare adăugându-se la cea dintâi, zbuciumul i-a pricinuit o boală grea. Întrucât ea s-a prelungit şi chinurile sale sporeau necontenit, şi-a dat seama că va muri. Şi-a chemat aşadar prietenii şi le-a spus că boala lui le va aduce o durere amară şi a mărturisit că acestea i s-au întâmplat întrucât a pricinuit multe rele poporului iudeilor şi le-a jefuit templul, dispreţuindu-l pe Dumnezeu. După rostirea acestor vorbe, regele şi-a dat sufletul. Pe drept cuvânt ne stârneşte uimirea Polybios din Megalopolis, care, deşi este un istoric serios, susţine că Antioh ar fi pierit deoarece a vrut să jefuiască în Persia templul Artemidei. Doar pentru că a plănuit o nelegiuire, fără s-o înfăptuiască însă, nu merita o asemenea pedeapsă. Dacă lui Polybios i se pare că din acest motiv şi-a sfârşit viaţa Antioh, atunci e mult mai firesc ca moartea lui să se datoreze jefuirii templului nostru. Dar în această privinţă n-am de gând să polemizez cu cei care preferă să pună părerea Megalopolitanului mai presus de a mea.

2. Înainte de a-şi da sfârşitul, Antioh l-a chemat pe Filip, unul dintre prietenii săi de nădejde, ca să-l încredinţeze tutela domniei, şi i-a dat diadema, mantia şi inelul cu sigiliu, i-a poruncit să le înmâneze fiului său, rugându-1 să se ocupe de educaţia acestuia şi de siguranţa tronului. Antioh s-a stins din viaţă în al o sută patruzeci şi nouălea an al erei seleucide. După ce a dezvăluit poporului moartea suveranului, Lysias l-a proclamat rege pe fiul acestuia Antioh (căci se îngrijea de creşterea lui), pe care l-a denumit Eupator.

3. Între timp, oştenii garnizoanei din cetăţuia Hierosolymei şi transfugii iudei au pricinuit multe necazuri iudeilor din oraş. Când cineva urca până la templu, vrând să aducă o jertfă, era omorât pe loc, fiindcă cetăţuia domina templul. Văzând cum stau lucrurile, Iudas a hotărât atunci să înlăture garnizoana şi a chemat întregul popor să asedieze cu îndârjire cetăţuia. Era în al o sută şi cincizecilea an al erei seleucide. A făurit aşadar maşini de asediu şi a înălţat valuri de pământ, toate puterile încleştându-se ca să cucerească cetăţuia. Dar mulţi dintre transfugii aciuaţi acolo au reuşit să se strecoare afară în timpul nopţii şi, întrunind-se cu alţi ciraci şi nelegiuiţi, s-au dus la regele Antioh şi l-au rugat să aibă grijă de ei, căci concetăţenii lor îi vor pedepsi cu asprime. Aşa se va întâmpla deoarece şi-au părăsit credinţa strămoşească şi au îmbrăţişat religia lui. Acum îi paşte primejdia ca Iudas şi însoţitorii săi să pună stăpânire pe cetăţuie şi pe garnizoana pusă de rege, dacă el nu le va veni în ajutor. Aceste vorbe au stârnit mânia tânărului Antioh, a chemat la el pe generalii şi prietenii lui şi le-a cerut să recruteze lefegii şi bărbaţi din regatul său, în stare să poartă arme. S-a strâns astfel o oaste de o sută de mii de pedestraşi, douăzeci de mii de călăreţi şi treizeci şi doi de elefanţi.

4. Cu aceste trupe a plecat din Antiohia regele împreună cu Lysias, numit de el comandantul oştirii întregi. Când a ajuns în Idumeea, el s-a îndreptat împotriva Bethsurei, oraş fortificat şi greu de cucerit şi, împresurându-l, a început asediul. Dar bethsuranii s-au apărat cu îndârjire şi, în timpu! incursiunilor, au dat foc maşinilor

de război aduse de el, prelungind mult asediul. Aflând despre campania regelui, Iudas a ridicat asediul cetăţuii şi a pornit în întâmpinarea suveranului, tăbărând în locul unde se îngustează trecătoarea denumită Bethzacharia, la şaptezeci de stadii distanţă de tabăra duşmană. Părăsind Bethsura, regele şi-a dus oastea la defileu, spre tabăra lui Iudas. În zorii zilei şi-a aşezat trupele în ordine de bătaie; fiindcă n-a putut să-şi desfăşoare de-a latul elefanţii din pricina terenului îngust, a poruncit ca aceştia să mărşăluiască unul după altul. Fiecare elefant avea în jurul său o mie de pedestraşi şi cinci sute de călăreţi, care îi însoţeau pretutindeni. Elefanţii duceau în spinare înalte turnuri pline cu arcaşi. A lăsat ca restul oştirii, împărţită în cete puse sub comanda prietenilor săi, să urce pe creste. Apoi Antioh a dat oştenilor porunca să scoată strigătul de luptă şi să atace duşmanul, descoperind scuturile de aur şi de aramă, pentru ca ele să reverse o lumină orbitoare, iar ei au făcut să răsune munţii de chiotele lor. Acestea nu l-au speriat deloc pe Iudas, care a aşteptat vitejeşte năvala vrăjmaşilor, omorând şase sute dintre ei, aflaţi în avangardă. Între timp, fratele său Eleazar, denumit Auran, a zărit un elefant mai robust decât toţi ceilalţi, care purta platoşă regală şi, bănuind că îl purta pe regele însuşi, s-a năpustit asupra lui. După ce a ucis mulţi dintre cei ce erau în jurul elefantului, iar pe ceilalţi i-a împrăştiat, s-a strecurat sub burta animalului şi i-a provocat o rană mortală; uriaşul s-a prăbuşit peste Eleazar, strivindu-l sub povara lui. Astfel şi-a pierdut viaţa curajosul luptător care răpusese mulţi duşmani. Însă când a remarcat copleşitoarele forţe ale duşmanului, Iudas.s-a retras la Hierosolyma şi s-a pregătit să facă faţă asediului. Antioh şi-a lăsat o parte din oştire să dea asaltul asupra Bethsurei, iar el a plecat cu restul trupelor sale spre Hierosolyma. Speriaţi de puhoiul vrăjmaşilor şi văzând că duceau lipsă de provizii, locuitorii s-au predat, după ce regele s-a jurat că n-o să le facă nici un rău. Punând stăpânire pe oraş, el nu le-a pricinuit alt necaz decât că i-a alungat despuiaţi de toate. În oraş şi-a instalat garnizoana lui. Dar asedierea templului din Hierosolyma i-a luat multă vreme, datorită împotrivirii înverşunate a celor ce-l apărau: fiecărei maşini de asediu a regelui, ei îi opuneau propria lor maşină. Şi asediaţilor li se terminaseră proviziile, iar rezerva de cereale se epuizase, căci ogoarele rămăseseră neînsămânţate, deoarece era anul al şaptelea, când, potrivit legilor noastre, pământul trebuia să rămână pârloagă. Mulţi dintre asediaţi au fugit din pricina lipsurilor, puţini fiind cei ce mai rămăseseră adăpostiţi în templu.

5. Aceasta era situaţia celor asediaţi în templu. Dar după ce şi-a vestit suveranul că Filip venise din Persia şi ridica pretenţii la ocuparea tronului, Lysias, căpetenia oştilor regelui, a fost de părere că era cazul ca el să ridice asediul şi să pornească împotriva lui Filip, sfătuindu-l să ascundă totuşi atât comandanţilor, cât şi ostaşilor adevărata pricină a retragerii lor. De altfel, regele i-a şi ordonat lui Lysias să se adreseze într-o adunare comandanţilor şi ostaşilor, fără să Ie pomenească nimic de pretenţiile lui Filip, ci doar să le spună că asediul cere prea multă vreme, obiectivul este fortificat, iar propriile provizii s-au împuţinat. Şi mai rămân multe de făcut în împărăţie, aşa că preferabil ar fi să se încheie un tratat de pace şi alianţă cu întregul popor iudeu, pentru ca acesta să poată să trăiască după obiceiurile străbune, fapt care a dus la izbucnirea războiului, ei înşişi urmând să se întoarcă acasă. Vorbele acestea, rostite de Lysias, au fost pe placul comandanţilor şi al oştirii.

6. Atunci regele a trimis lui Iudas şi asediaţilor vestea că dorea să încheie pace cu ei şi a făgăduit să le dea libertatea de a trăi după legile străbune. Iudeii au încuviinţat bucuroşi vorbele lui şi, după pecetluirea printr-un jurământ a asigurărilor sale, au ieşit din templu. Dar când a intrat înăuntru şi a văzut ce bine fortificat era sanctuarul, şi-a încălcat propriul legământ, dând poruncă trupelor să radă din temelie zidul de apărare. După ce a făcut acest lucru, regele s-a întors în Antiohia, luându-l cu el şi pe Onias. care se mai numea şi Menelaus. Căci Lysias îl sfătuise să-l ucidă pe Menelaus, dacă vroia să aibă linişte din partea iudeilor, fără să mai aibă de-a face cu ei. Dânsul era pricina tuturor relelor, deoarece îl convinsese pe propriul lui tată să-l constrângă pe iudei să părăsească credinţa strămunilor lor. Regele l-a trimis aşadar pe Menelaus

în oraşul Beroe din Siria, poruncind ca el să fie executat, după ce timp de zece ani a fost Mare Preot, om ticălos şi fără evlavie, care a pus mâna pe putere doar spre a-şi constrânge poporul să se dezică de legile sale. În urma morţii lui Menelaus, Mare Preot a fost făcut Alchimus, care se numea şi Iachim. La sosirea lui acasă, regele Antioh l-a şi găsit pe Filip instalat la cârma ţării. I-a declarat război, a pus mâna pe el şi l-a condamnat la moarte. Când fiul Marelui Preot Onias, care la moartea tatălui său era copil, cum am spus mai înainte, a văzut că regele, călăul unchiului său, transmisese pontificatul lui Alchimus, care nu avea obârşie preoţească şi, ascultând sfatul lui Lysias, trecuse înalta demnitate de la familia sa la o altă casă, a fugit la Ptolemeu, regele Egiptului. Acolo a fost primit cu mare cinste de el şi de soţia lui, Cleopatra, care i-au dăruit un domeniu în provincia Heliopolis, unde Onias şi-a clădit un templu aidoma celui din Hierosolyma. Dar despre asta va fi vorba la momentul potrivit.

CAPITOLUL X

1. În vremea aceea a fugit din Roma Demetrios, fiul lui Seleucos, a ocupat oraşul Tripolis din Siria, şi-a pus diademă pe frunte şi, tocmind şi un mare număr de lefegii, s-a îndreptat spre reşedinţa regală, unde toţi l-au primit bucuroşi şi l-au recunoscut ca suveran. Capturând pe regele Antioh şi pe Lysias, supuşii i-au adus vii în faţa tronului şi, la porunca dată de Demetrios, aceştia au fost executaţi pe loc. După cum am mai spus, Antioh apucase să domnească numai doi ani. La Demetrios au venit numeroşi iudei nelegiuiţi şi transfugi, printre care şi Marele Preot Alchimus, şi s-au plâns de întregul popor iudeu, mai ales de Iudas şi de fraţii lui, sub pretextul că ei îi asasinaseră pe toţi prietenii regelui, precum şi pe toţi cei ce căzuseră în mâinile lor, trăgând nădejdea că el va veni la domnie. Chiar şi pe ei îi alungaseră din propria lor ţară, făcându-i nişte drumeţi pe meleaguri străine, care aveau nevoie de ocrotirea lui. L-au rugat deopotrivă să trimită pe unul dintre prietenii lui de nădejde, ca să afle ce mai punea la cale Iudas.

2. Clocotind de mânie, Demetrios l-a pus în fruntea trupelor sale pe amicul lui Antioh Epiphanes, Bacchides, bărbat chibzuit care cârmuise cândva Mesopotamia întreagă, dându-i ca însoţitor pe Marele Preot Alchimus, şi i-a poruncit să-l ucidă pe Iudas şi pe sprijinitorii lui. Bacchides a plecat cu oastea din Antiohia şi, cum a ajuns în Iudeea, şi-a mânat solii la Iudas şi la fraţii săi, chipurile, să ajungă la pace şi bună înţelegere cu ei. De fapt, voia să-l captureze printr-un şiretlic. Dar Iudas n-a avut încredere în el: din oastea numeroasă care-l însoţea, a dedus că venise să ducă război, nu să încheie pace. Câţiva oameni din popor au crezut totuşi vorbele solilor lui Bacchides şi, trăgând nădejdea că nu-i pândea nici un rău din partea lui Alchimus, compatriotul lor, s-au dus până la el. Acolo au primit de la amândoi, sub prestare de jurământ, promisiunea că nici ei, nici cei ce Ie urmează pilda, nu vor păţi nimic, aşa că aceştia s-au predat plini de încredere. Dar Bacchides şi-a încălcat propriul jurământ şi a omorât vreo şaizeci dintre ei, iar pe ceilalţi, care avuseseră de gând să-l urmeze, i-a îndepărtat fiindcă înşelaseră aşteptările celor dintâi. După ce a plecat din Hierosolyma şi a ajuns în satul numit Bethzetho, a capturat pe mulţi dintre transfugi.şi pe câţiva dintre poporeni, măcelărindu-i pe toţi. A poruncit celor din partea locului să dea ascultare lui Alchimus şi, lăsând acestuia nişte oşteni care să-l ajute sâ-şi apere ţinutul, s-a întors în Antiohia, la regele Demetrios.

3. Căutând cu orice preţ să-şi consolideze puterea şi convins că domnia lui va fi mai sigură dacă atrăgea simpatia poporului, Alchimus îşi mângâia toţi supuşii cu vorbe blânde şi discursuri pe placul fiecăruia. Destul de repede a strâns în jurul lui o vajnică trupă de luptători încercaţi, alcătuită mai mult din nelegiuiţi şi transfugi. Împreună cu ei cutreiera ţara şi-i ucidea pe toţi cei ce erau de partea lui Iudas. Văzând că puterea lui Alchimus crescuse mult şi că numeroşi oameni drepţi din neamul său îşi pierduseră viaţa, Iudas însuşi străbătea ţara şi omora pe susţinătorii potrivnicului său. Când a constatat că nu putea să-l biruie pe Iudas, puterile sale fiind mai mici, Alchimus a hotărât să recurgă la ajutorul lui Demetrios. S-a dus aşadar la Antiohia şi l-a aţâţat pe rege împotriva lui Iudas, plângându-se că acesta îi pricinuise nenumărate necazuri şi

că în viitor ele se vor înmulţi, dacă nu va fi prins din vreme şi pedepsit prin trimiterea unei oştiri puternice împotriva lui.

4. Întrucât şi el era de părere că lucrurile puteau să la o întorsătură primejdioasă dacă privea nepăsător la creşterea neîntreruptă a puterii lui Iudas, Demetrios l-a trimis pe Nicanor, cel mai bun şi mai fidel prieten al său (împreună cu care fugise din Roma). I-a dat o oaste pe care a socotit-o îndestulătoare pentru ca să-l învingă pe Iudas şi i-a poruncit să nu cruţe pe nimeni din poporul său. Când a ajuns la Hierosolyma, Nicanor n-a vrut ca de la început să lupte pe faţă împotriva lui Iudas, ci s-a gândit să pună mâna pe el printr-un vicleşug, adresându-i cuvinte paşnice. I-a spus că nu vede nici un motiv ca să se lupte între ei şi că era gata să se jure că nu-i va face nici un rău. El venise însoţit de prietenii lui doar ca să-l dezvăluie ce gândeşte regele Demetrios şi ce intenţii are faţă de neamul său. Aflând promisiunile făcute de Nicanor prin solii săi, Iudas şi fraţii lui le-au dat crezare, fără să-l suspecteze de înşelăciune. Ei au depus jurământul la rândul lor şi l-au primit pe Nicanor împreună cu oştirea lui. Dar când acesta l-a salutat pe Iudas, în timp ce vorbea cu el, a făcut un semn alor săi, să-l înhaţe pe loc. Întrezărind la vreme cursa ce-i fusese întinsă, Iudas a sărit în sus şi şi-a găsit scăparea în tabăra lui. Cum şi-a văzut planul zădărnicit şi vicleşugul dat la iveală, Nicanor a hotărât să lupte făţiş cu Iudas, care şi-a pregătit numaidecât oştirea de luptă şi în bătălia dată lângă satul Capharsalama a obţinut victoria, silindu-şi adversarul să-şi caute scăparea în cetăţuia Hierosolymei.

5. Într-o zi, pe când cobora din cetăţuie în templu, Nicanor s-a întâlnit cu unii dintre preoţi şi cu bătrânii poporului, care l-au salutat şi i-au arătat victimele, spunându-i că acestea urmau să fie închinate lui Dumnezeu pentru prosperitatea regelui. Dar el a rostit vorbe de ocară şi i-a ameninţat că, dacă poporul nu-1 va preda pe Iudas, va dărâma templul. După ce şi-a rostit ameninţările, a părăsit Hierosolyma. Datorită mâhnirii pricinuite de spusele lui, preoţii au vărsat lacrimi amare şi l-au implorat pe Dumnezeu să-l scape din mâna duşmanilor. Nicanor a părăsit aşadar Hierosolyma şi a ajuns până la satul numit Bethoron, unde a primit o altă oaste din Siria, aşezându-şi tabăra acolo. Dar Iudas a tăbărât la Adasa, alt sat, situat la treizeci de stadii distanţă de Bethoron, oastea lui numărând doar o mie de oameni. El i-a îndemnat să n-aibă sufletele înfricoşate de mulţimea duşmanilor, fără să fie preocupaţi de câţi oşteni aveau de înfruntat, ci să cumpănească cine sunt ei înşişi şi de dragul căror răsplăţi îşi primejduiesc vieţile, pornind vitejeşte împotriva vrăjmaşilor. Apoi i-a dus în vălmăşagul bătăliei şi, înfruntându-1 pe Nicanor, şi-a biruit duşmanii, dintre care mulţi au pierit. Până la urmă a căzut în încleştare chiar şi Nicanor, luptându-se eroic. După moartea lui, nici oştenii n-au mai rezistat, ci, după pierderea comandantului, şi-au aruncat armele şi au luat-o la fugă. Iudas i-a urmărit şi i-a măcelărit, prin sunet de trâmbiţe vestind satele învecinate că şi-a învins potrivnicii. Când locuitorii lor i-au auzit semnalul, s-au înarmat şi au aţinut calea fugarilor, omorându-i rând pe rând, astfel că n-a mai scăpat cu viaţă nici unul din cei nouă mii de oameni care luaseră parte la luptă. Această izbândă a fost obţinută în cea de-a treisprezecea zi a lunii pe care iudeii o numesc Adar, iar macedonenii, Dystros. De atunci încolo, an de an se aduc în această zi jertfe de mulţumire, spre a sărbători victoria. Câtăva vreme poporul iudeu a scăpat de pacostea războaielor şi s-a bucurat de pace, fiind după aceea târât iarăşi în lupte şi primejdii.

6. Când Marele Preot Alchimus a vrut să dărâme zidul sanctuarului, vechi şi construit de sfinţii profeţi, Domnul i-a trimis o boală grea: s-a prăbuşit fără glas la pământ şi după multe zile de chinuri a murit, fiind arhiereu vreme de patru ani. La moartea lui, poporul a dat funcţia de Mare Preot lui Iudas. El auzise de puterea romanilor, care supuseseră şi Galatia, şi Iberia, şi Cartagina din Africa şi, în afară de asta, aduseseră sub stăpânirea lor Grecia, biruindu-i pe regele Perseu, pe Filip şi pe Antioh cel Mare. A hotărât aşadar să încheie alianţă cu ei. El a trimis la Roma pe prietenii săi Eupolemos, fiul lui Ioannes, şi Iason, fiul lui Eleazar, ca să-l roage pe cei de acolo să încheie un tratat de alianţă şi prietenie, scriindu-i lui Demetrios să nu mai poarte războaie împotriva iudeilor. Când au sosit la Roma solii lui Iudas, Senatul i-a primit bine, a dus cu ei

tratative privitoare la un tratat şi a acceptat încheierea lui. O copie a fost trimisă în Iudeea, iar originalul a fost gravat pe tăbliţe de aramă. Iată cuprinsul lui: „Decretul Senatului privitor la alianţa şi prietenia cu poporul iudeu. Nici unul dintre supuşii Romei ni are voie să poarte război împotriva poporului iudeu, nici să sprijine prin cereale, corăbii sau bani pe cei ce luptă împotriva acestuia. Dacă cineva îi atacă pe iudei, romanii trebuie să-l ajute pe cât le stă în putere. Aşijderea, dacă romanii sunt atacaţi, iudeii trebuie să sară în ajutorul lor. Dacă poporul iudeu vrea să adauge sau să elimine ceva din tratat, acest lucru să se facă cu consimţământul poporului roman. Atunci adăugirile să fie valabile la fel ca tratatul anterior. Decretul Senatului a fost semnat din partea iudeilor de către Eupolemos, fiul lui Ioannes, şi lason, fiul lui Eleazar, sub pontificatul lui Iudas şi sub comanda lui Simon, fratele acestuia." Astfel s-a încheiat primul tratat de alianţă şi prietenie dintre romani şi iudei.

CAPITOLUL XI

I. Când a primit vestea despre moartea lui Nicanor şi masacrarea oştirii care l-a însoţit, Demetrios şi-a trimis iarăşi trupe de-ale sale în frunte cu Bacchides. Plecând din Antiohia, acesta a ajuns în Iudeea şi a tăbărât la Arbela, un oraş din Galileea. Întrucât în locul acela se aflau peşteri (în care se refugiaseră mulţi), el a fost nevoit să le asedieze şi, după cucerirea lor, a plecat în marş forţat spre Hierosolyma. La aflarea ştirii că Iudas îşi aşezase tabăra în satul Bethzetho, a pornit împotriva lui cu douăzeci de mii de pedestraşi şi două mii de călăreţi. Dar Iudas nu avea în preajma lui decât o mie de oameni. Când aceştia au văzut puhoiul oştilor lui Bacchides, s-au înspăimântat şi mulţi au fugit din tabără, nerămânând pe loc decât vreo opt sute de luptători, care urmau să-1 înfrunte pe Bacchides. Iudas i-a îndemnat să întâmpine bărbăteşte primejdiile şi le-a poruncit să mărşăluiască în ordine, spre a da bătălia. Dar ai săi i-au spus că nu era cu putinţă să dea piept cu o oştire atât de numeroasă şi l-au sfătuit să renunţe acum la planurile sale, gândindu-se la salvarea lor, şi abia mai târziu să atace duşmanii cu trupe mai puternice. Iudas le-a răspuns: „Soarele n-o să apuce să mă vadă întorcând spatele duşmanilor mei! Dacă-mi este scris să mor azi şi sunt sortit să pier oricum în bătălie, mă voi lupta cu dârzenie, preferând să merg în întâmpinarea sfârşitului, decât să-mi pătez faima dobândită până acum în războaie printr-o fugă ruşinoasă!" Prin aceste cuvinte şi-a înflăcărat oştenii rămaşi fideli, făcându-i ca, dispreţuind primejdiile, să se lupte cu vrăjmaşii.

2. Între timp, Bacchides şi-a scos trupele în afara taberei şi şi-a aşezat în linie de luptă oastea, orânduind-o astfel: călăreţii stăteau aliniaţi pe ambele aripi. În vreme ce luptătorii cu armament uşor şi arcaşii erau grupaţi în faţa întregii falange din mijloc. El însuşi era în aripa din dreapta. În această ordine de bătaie, şi-a pornit oastea împotriva adversarilor săi şi a poruncit trâmbiţaşilor să dea semnalul de atac, îndemnându-i pe ai săi să scoată strigătul de luptă. Iudas a făcut acelaşi lucru şi s-a ciocnit cu oastea duşmană, ambele tabere înfruntându-se cu înverşunare şi bătălia s-a prelungit până la asfinţitul soarelui. Intre timp, Iudas, care observase că Bacchides se afla în aripa dreaptă, cu grosul oştirii sale, i-a strâns pe cei mai viteji dintre ai săi, atacând tocmai acea parte a câmpului de luptă.. Dând asaltul, a reuşit să străpungă rândurile falangei. Cum a răzbit în mijlocul ei, a pus-o pe fugă şi a urmărit-o până la muntele numit Aza. De îndată ce războinicii din aripa stângă au observat că cei din aripa dreaptă fuseseră respinşi, l-au urmărit pe Iudas, l-au înconjurat şi au căzut în spatele lui, prinzându-1 la mijloc, întrucât orice cale de fugă îi era tăiată, de vreme ce duşmanii îl încercuiseră, Iudas a hotărât să lupte din răsputeri alături de ai săi. Astfel a mai răpus pe mulţi dintre vrăjmaşii lui. Cu puterile sleite, a căzut în cele din urmă el însuşi, dându-şi sufletul, la fel de glorios în moarte, ca şi în faptele de vitejie săvârşite mai înainte. După moartea lui Iudas, însoţitorii săi, care prin pierderea unui asemenea comandant nu mai aveau pe cine să urmeze, şi-au pus toată nădejdea în fugă. Căzând la învoială cu vrăjmaşii, fraţii săi Simon şi Ionathas i-au luat leşul din mâinile lor şi l-au dus în satul Modiim, unde îşi înmormântaser; părintele, îngropându-l tot acolo şi pe dânsul. Poporul l-a bocit mai multe zile şi i-a arătat

cinstea care i se cuvenea. Astfel şi-a încheiat viaţa Iudas, bărbatul cutezător şi războinic, care a rămas credincios poruncilor date de tatăl său Mattathias, gata să facă şi să îndure orice, pentru libertatea compatrioţilor săi. Înzestrat cu atâta vitejie, şi-a eliberat poporul din robia macedoneană, dobândind gloria supremă şi o amintire veşnică. Până la moartea lui, a deţinut timp de trei ani funcţia de Mare Preot.

CARTEA A XIII-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A XIII-A

1. Cum Ionathas, fratele lui Iudas, a preluat cârmuirea poporului, la moartea acestuia.

2. Cum el l-a silit să lege prietenie cu dânsul pe Bacchides, venit să poarte război, şi să se retragă din Iudeea.

3. Cum Alexandru, fiul lui Antioh Epiphanes, a venit în Iudeea să se lupte cu Demetrios.

4. Cum Demetrios, trimiţând o solie lui Ionathas, a încheiat alianţă cu el şi a adus multe daruri poporului nostru.

5. Cum, la primirea acestei ştiri, Alexandru l-a întrecut în dărnicie pe Demetrios, l-a făcut Mare Preot pe Ionathas şi l-a atras de partea lui.

6. Cum între timp Onias s-a împrietenit cu Ptolemeu Philometor şi a construit un templu aidoma celui din Hierosolyma, numit Onias.

7. Cum Alexandru a dat cea mai înaltă cinstire lui Ionathas, după moartea lui Demetrios.

8. Cum Demetrios, fiul lui Demetrios, plutind din Creta până în Siria, l-a învins în luptă pe Alexandru, l-a detronat şi s-a împrietenit cu Ionathas.

9. Cum, după ce I-a biruit pe Demetrios, Tryphon din Apamea I-a întronat pe Antioh, fiul lui Alexandru, apoi a încheiat alianţă cu Ionathas.

10. Cum, după ce Demetrios a fost capturat de parţi, Tryphon a rupt alianţa cu Ionathas, l-a prins în cursă şi l-a ucis, ducând război cu fratele său, Simon.

11. Cum poporul iudeu l-a pus conducător pe Simon, fratele lui Ionathas, şi l-a ales Mare Preot.

12. Cum Simon l-a împresurat în oraşul Dora şi l-a asediat pe Tryphon, după ce a încheiat alianţă cu Antioh cel Pios, fratele lui Demetrios.

13. Cum, după uciderea lui Tryphon, Antioh a declarat război lui Simon, care l-a învins pe generalul acestuia, Cendebaeus, şi l-a alungat din Iudeea.

14. Cum Simon a fost omorât mişeleşte în timpul ospăţului de Ptolemeu, ginerele său, şi cum Ptolemeu, întemniţându-i soţia şi copiii, a căutat să-l la domnia.

15. Cum Hyrcanos fiul cel mai mic al lui Simon, dornic să ocupe tronul, l-a asediat multă vreme pe Ptolemeu, zăvorât în fortăreaţa numită Dagon.

16. Cum Antioh Piosul a pornit cu oastea împotriva lui Hyrcanos şi a dus-o în faţa Hierosolymei, ridicând asediul după ce a primit trei sute de talanţi de la Hyrcanos, cu care a încheiat apoi un tratat de prietenie.

17. După ce Antioh şi-a găsit sfârşitul în mijlocul mezilor, Hyrcanos a făcut o expediţie împotriva Siriei şi a cucerit multe oraşe.

18. Prietenia dintre Hyrcanos şi Alexandru, poreclit Zebinas.

19. Cum Antioh Cyzicenus, venit în ajutorul Samariei, pe care o asedia Hyrcanos, a fost pus pe fugă şi alungat din Iudeea de către fiii lui Hyrcanos.

20. Cum a dobândit tronul Aristobul şi şi-a pus la început diadema regală.

21. Cum, după moartea lui Aristobul, fratele lui Alexandru, care i-a urmat la tron, a făcut o expediţie

împotriva Siriei, Feniciei şi Arabiei, ocupând numeroase localităţi duşmane.

22. Campania lui Ptolemeu Lathurus împotriva lui Alexandru şi biruinţa lui.

23. Cum Demetrios Eucairos şi-a dus oastea împotriva lui Alexandru şi l-a înfrânt.

24. Expediţia lui Antioh, denumit Dionysos, împotriva Iudeii şi cum a triumfat el în bătălie.

25. Cum, după sfârşitul lui Alexandru, soţia lui, Alexandra, a domnit vreme de nouă ani şi, trăind în glorie şi pace, s-a stins apoi din viaţă.

Cartea aceasta cuprinde un interval de 82 de ani.

CAPITOLUL I

1. Cum s-a eliberat din robia macedonenilor poporul iudeilor şi felul cum a murit în război comandantul lor Iudas, ducând lupte multe şi grele, am arătat în cartea anterioară. După moartea lui Iudas, puzderia nelegiuiţilor şi a celor care încălcau legile strămoşeşti au prins iarăşi curaj şi au pricinuit iudeilor tot felul de rele. La răutatea acestora s-a adăugat şi foametea care bântuia în ţară, astfel că mulţi dintre cei ce se zbăteau în lipsuri mari, neputând să mai îndure îndoitul chin venit din partea duşmanului şi a foametei, au dezertat la macedoneni. Bacchides i-a adunat pe toţi iudeii care se dezbăraseră de datinile străbune şi se îndreptaseră spre o viaţă păgână, încredinţându-le conducerea ţinutului. Aceştia i-au capturat pe prietenii şi pe susţinătorii lui Iudas şi i-au predat lui Bacchides. El îi supunea mai întâi torturilor, după bunul său plac, apoi îi executa. Astfel iudeii au fost loviţi de o nenorocire cum nu mai cunoscuseră de la întoarcerea lor din Babilon. Când au văzut jalnicul sfârşit al concetăţenilor lor, credincioşii tovarăşi ai lui Iudas l-au rugat pe fratele acestuia Ionathas să urmeze frăţeasca lui pildă şi să se consacre ocrotirii compatrioţilor lui, aidoma celui care îşi jertfise viaţa eliberării patriei sale, nelăsându-şi fără apărător neamul, mai ales acum, în ceas de grea cumpănă pentru el. Ionathas le-a răspuns că era gata să înfrunte moartea pentru ei şi, fără să fie socotit deloc mai prejos decât fratele său, a fost ales conducătorul iudeilor.

2. Cum a aflat asta, Bacchides s-a temut că Ionathas va da de furcă regelui şi macedonenilor, nu mai puţin decât Iudas înaintea lui, căutând să-l înlăture din drum prin vicleşug. Dar planul său n-a rămas ascuns nici lui Ionathas, nici fratelui său Simon: cum au primit ştirea, aceştia şi-au strâns toţi tovarăşii şi au plecat degrabă cu ei în deşertul situat nu departe de oraş şi, sosind la apa care se numeşte lacul Asphar, au făcut popas.

Când a auzit că ei se aciuaseră în locul acela, Bacchides a pornit cu toate trupele sale împotriva lor şi, tăbărând dincolo de Iordan, şi-a lăsat oastea să se odihnească. Înştiinţat că Bacchides pornise pe urmele sale, Ionathas l-a trimis atunci pe fratele său Ioannes, numit Gaddes, la arabii nabateeni, care îi erau prieteni, ca să-şi pună la adăpost lucrurile sale, stânjenindu-l la mers, până ce se termina lupta cu Bacchides. În timp ce Ioannes era în drum spre nabateeni, fiii lui Amaraeus din oraşul Medaba i-au întins o cursă, l-au capturat împreună cu însoţitorii lui, i-au răpit tot ce avea, omorându-l apoi pe Ioannes împreună cu soţii lui. Dar ei şi-au primit după aceea pedeapsa meritată, adusă de fraţii lui, fapt despre care voi vorbi ceva mai târziu.

3. Prinzând de veste că Ionathas îşi aşezase tabăra în mlaştinile Iordanului, Bacchides a aşteptat Sabatul, spre a porni împotriva lui, convins că acesta nu va lupta în ziua aceea, ca nu cumva să încalce astfel legea. Dar el şi-a îmbărbătat tovarăşii, avertizându-i că viaţa lor era primejduită: sunt prinşi la mijloc, între duşmani şi fluviu, încât n-au încotro să fugă (căci au vrăjmaşul care îi atacă din faţă şi fluviul în spatele lor). L-a rugat apoi pe Dumnezeu să-l dea izbândă, s-a ciocnit cu duşmanii şi mulţi dintre ei căzuseră deja, când I-a zărit pe Bacchides năpustindu-se asupra lui şi şi-a ridicat mâna dreaptă, ca să-l pălească năprasnic. Totuşi Bacchides a prevăzut din vreme lovitura şi s-a ferit din calea ei. Atunci Ionathas şi tovarăşii lui au sărit în fluviu, !-au trecut înot şi astfel au ajuns dincolo de Iordan, în siguranţă. Dar duşmanii n-au trecut fluviul şi Bacchides s-a retras numaidecât în cetăţuia din Hierosolyma. Pierduse vreo două mii de oameni din oastea lui. După

aceea a fortificat multe oraşe din Iudeea, ale căror ziduri erau dărâmate, şi anume Ierihon, Emmaus, Bethoron, Bethela, Thamnatha, Parathon, Tocoa şi Gazară. În fiecare din aceste oraşe a înălţat turnuri pe care le-a înconjurat cu metereze puternice şi foarte mari şi a instalat în ele garnizoane, ieşind adesea în afară, spre a-i tulbura pe iudei. A fortificat mai ales cetăţuia din Hierosolyma. I-a luat ca ostatici pe fiii fruntaşilor Iudeii, ţinându-i închişi în cetăţuie.

4. Între timp a venit cineva la Ionathas şi la fratele său Simon şi le-a dat vestea că fiii lui Amaraeus sărbătoreau căsătoria unuia dintre ei. Logodnica lui era din oraşul Gabatha, fiica unuia dintre bărbaţii cei mai de vază ai arabilor, mirele urmând să aducă acasă fata gătită cu strălucite şi bogate straie de mireasă. Ionathas şi Simon au socotit că acum era cel mai potrivit moment să-şi răzbune fratele, convinşi că le va fi uşor să abată asupra vinovaţilor pedeapsa uciderii lui Ioannes. S-au dus aşadar la Medaba şi, pândind în ascunzătorile muntelui, şi-au aşteptat duşmanii. Când i-au zărit pe aceştia, venind cu mireasa, mirele şi alaiul prietenilor, au ieşit pe neaşteptate din ascunzişul lor, i-au ucis pe toţi şi, luând ca pradă podoabele miresei şi darurile aduse de nuntaşi, s-au întors acasă. Aşa au devenit aceştia părtaşi la pedeapsa primită de fiii lui Amaraeus: căci au fost ucişi nu numai ei, ci şi prietenii care îi însoţeau, împreună cu nevestele şi copiii lor, numărul victimelor ridicându-se la patru sute.

5. Reîntorşi în mlaştinile Iordanului, Simon şi Ionathas au rămas acolo. După ce şi-a întărit garnizoanele din Iudeea, Bacchides s-a întors. Vreme de doi ani treburile iudeilor au avut parte de linişte. Dar transfugii şi nelegiuiţii care vedeau că Ionathas şi ai săi hălăduiau nestingheriţi sub ocrotirea păcii, au trimis la Demetrios o solie, rugându-l să-l trimită pe Bacchides, ca să-l prindă pe Ionathas. Au arătat că nu era greu ca, într-o singură noapte, toţi să fie capturaţi dacă erau luaţi prin surprindere. Regele l-a şi trimis pe Bacchides, care, odată sosit în Iudeea, a scris tuturor prietenilor, iudeilor şi aliaţilor săi să-l înhaţe pe Ionathas. După ce aceştia şi-au dat toată străduinţa fără a izbuti să-l captureze pe Ionathas (care se ferea cu străşnicie, dejucând cursele întinse de ei), Bacchides s-a înfuriat pe transfugii care îl amăgiseră deopotrivă pe el şi pe rege şi, punând mâna pe cincizeci dintre căpeteniile lor, i-a executat. De teama lui Bacchides, Ionathas, împreună cu fratele şi însoţitorii lor, s-au retras la Bethalaga, un sat situat în deşert, unde au înălţat turnuri şi ziduri de apărare, ca să se pună la adăpost de primejdii. Când a aflat despre asta, Bacchides a pornit împotriva lui Ionathas cu trupele pe care le avea atunci la îndemână, precum şi cu iudeii chemaţi în ajutor. Sosind cu oastea de strânsură la fortăreaţă, a asediat-o timp de mai multe zile. Dar Ionathas nu s-a înclinat în faţa asalturilor îndârjite ale asediatorilor, ci le-a opus o rezistenţă viguroasă. Pe fratele său Simon l-a lăsat în cetate, ca să continue lupta împotriva lui Bacchides, iar el s-a strecurat afară şi a strâns o ceată numeroasă din rândurile susţinătorilor lui, atacând în timpul nopţii tabăra lui Bacchides, unde a ucis mulţi duşmani, încât şi fratele său Simon a remarcat că vrăjmaşii erau încolţiţi. Aflând de măcelărirea lor, el a ieşit din cetate şi a dat foc maşinilor de asediu ale macedonenilor, doborând pe mulţi dintre ei. Când s-a văzut înconjurat de inamici, dintre care unii îi atacau din faţă, iar alţii din spate, Bacchides a fost cuprins de nelinişte şi consternare, întrucât asediul lua o întorsătură contrară aşteptărilor sale. Şi-a revărsat aşadar năduful asupra transfugilor, care solicitaseră de la rege trimiterea lui în Iudeea, fiindcă ei îl înşelaseră, gândindu-se mai degrabă să se întoarcă acasă după încheierea cât se poate de bună a asediului.

6. Ghicind intenţia lui, Ionathas i-a trimis o solie de prietenie şi pace, cu condiţia înapoierii prizonierilor din ambele tabere. Bacchides, care nu avea altă cale de a ieşi onorabil din încleştare, i-a acceptat oferta şi a încheiat un legământ de prietenie cu Ionathas, jurându-se că de-acum înainte nici unul nu va mai ridica armele împotriva celuilalt. După ce s-a făcut schimbul de prizonieri, el s-a întors în Antiohia, la regele său şi de atunci încolo n-a mai făcut într-adevăr nici o incursiune în Iudeea. Ionathas, care se simţea în siguranţă, şi-a făcut din oraşul Machma sediul lui, unde cârmuia treburile publice şi, condamnând la moarte pe ticăloşi

şi pe nelegiuiţi, a curăţat ţara de această pată.

CAPITOLUL II

1. În cel de-al o sută şaizecilea an al erei seleucide, Alexandru, fiul lui Antioh Epiphanes, s-a întors în Siria şi a cucerit Ptolemaida, prin trădarea oştenilor ce se aflau acolo: ei erau porniţi împotriva lui Demetrios, atât pentru trufia lui, cât şi pentru faptul că era greu să pătrunzi până la dânsul. Demetrios se izolase în reşedinţa sa apărată de patru turnuri, pe care o construise nu departe de Antiohia, unde trata treburile publice cu nepăsare şi pe apucate. De aici se trăgea şi ura pe care i-o purtau supuşii lui, aşa cum am spus mai înainte. Dar când a primit vestea că Alexandru se cuibărise în Ptolemaida, şi-a adunat toate trupele, pornind împotriva lui[1]. A trimis apoi soli la Ionathas, ca să-şi asigure alianţa şi fidelitatea lui. De fapt, el intenţiona s-o la înaintea iui Alexandru, ca nu cumva acesta să la legătura cu el şi să-l ceară ajutor. Făcea acest lucru cu atât mai mult cu cât se temea că Ionathas va pactiza cu duşmanul lui, amintindu-şi de nedreptăţile pe care i le pricinuise cândva. I-a poruncit aşadar să-şi strângă oastea şi s-o înarmeze bine; în schimb, el va elibera ostaticii pe care îi închisese Bacchides în cetăţuia Hierosolymei, ca măsură de precauţie. De îndată ce a primit ordinul de la Demetrios, Ionathas s-a dus la Hierosolyma, unde a citit scrisoarea regeiui în faţa poporului şi a oştenilor din garnizoana cetăţuiei. La auzul celor citite, transfugii şi nelegiuiţii s-au înspăimântat de faptul că regele îi îngăduia lui Ionathas să aibă oaste proprie, eliberându-i ostaticii. Pe aceştia el i-a redat părinţilor lor. De vreme ce locuia acum la Hierosolyma, Ionathas s-a apucat să renoveze oraşul şi să construiască după placul lui. A poruncit ca zidurile oraşului să fie clădite din pietre de formă pătrată, ca să opună o rezistenţă mai mare în faţa vrăjmaşilor. Când cei ce făceau parte din garnizoanele fortăreţelor Iudeii au văzut isprava asta, şi-au părăsit posturile şi au fugit la Antiohia, cu excepţia celor din Bethsura şi din cetăţuia Hierosolymei. Aceste garnizoane erau alcătuite în cea mai mare parte din iudei nelegiuiţi şi transfugi, care nu cutezau să părăsească fortăreţele.

2. Când a primit ştirea promisiunilor făcute de Demetrios lui Ionathas şi a aflat totodată ce destoinic bărbat era acesta, ce pagube îi aduseseră războaiele purtate cu macedonenii, precum şi câte suferinţe îi pricinuiseră atât Demetrios cât şi Bacchides, generalul lui Demetrios, Alexandru a mărturisit prietenilor săi că deocamdată nu putea să-şi găsească un tovarăş mai potrivit decât Ionathas: nu numai că fusese viteaz în lupta cu duşmanii, ci nutrea şi o mare ură împotriva lui Demetrios, întrucât îl făcuse să îndure multe necazuri, pricinuite şi de el acestuia, drept răspuns. Aşadar, dacă vroia să şi-1 facă prieten în detrimentul lui Demetrios, acum se ivise ocazia prielnică să încheie alianţă cu el. Deoarece şi lui, şi prietenilor săi le-a surâs planul de a se adresa lui Ionathas, iată cum suna scrisoarea care i-a fost trimisă:

REGELE ALEXANDRU TRANSMITE SALUTĂRI FRATELUI SĂU IONATHAS!

„Despre bărbăţia şi credinţa ta am auzit de multă vreme. De aceea ţi-am trimis solie de prietenie şi alianţă. Aşadar, te numesc de azi Marele Preot al iudeilor şi am hotărât ca tu să te numeri printre prietenii mei de nădejde. Îţi trimit în dar un veşmânt de purpură şi o coroană de aur şi te rog să mă cinsteşti la fel cum te cinstesc şi eu pe tine!"

3. Cu prilejul primirii acestei scrisori, Ionathas a îmbrăcat veşmântul de Mare Preot la celebrarea Sărbătorii Corturilor, după patru ani de la moartea fratelui său Iudas, răstimp în care funcţia de arhiereu a rămas neocupată. Şi-a strâns o oaste numeroasă şi a făurit o mulţime de arme. Aflarea acestei ştiri I-a mâhnit pe Demetrios, care şi-a reproşat propria lui încetineală, fiindcă n-a luat-o înaintea lui Alexandru şi nu-l ademenise pe Ionathas prin favoruri mai mari, lăsând adversarului său timp suficient s-o facă. A trimis totuşi lui Ionathas şi neamului său o scrisoare cu următorul conţinut:

REGELE DEMETRIOS TRIMITE SALUTĂRI LUI IONATHAS ŞI POPORULUI IUDEILOR!

„Deoarece aţi menţinut vechile noastre legături de prietenie şi nu aţi dat ascultare ademenirilor duşmanului nostru, vă laud pentru această fidelitate şi vă îndemn s-o păstraţi şi în viitor, urmând să beneficiaţi de semnele recunoştinţei mele. Vă voi scuti de cea mai mare parte a birurilor şi dărilor achitate până în prezent regilor de dinaintea mea şi mie însumi. Vă cruţ acum de impozitele pe care le plăteaţi mereu. De asemenea renunţ la preţul sării şi al coroanei, cu care îmi sunteţi datori mie, precum şi la cuvenita treime din recolta de cereale şi la jumătate din fructele culese anual, pe care de azi înainte vi le dau vouă. Renunţ apoi şi la birul pe cap de om, pe care trebuia să mi-l dea până deunăzi fiecare locuitor al Iudeii şi al celor trei ţinuturi învecinate: Samaria, Galileea şi Peraea. Vreau ca Hierosolyma să fie un oraş sfânt şi inviolabil şi feresc teritoriul ei de zeciuieli şi de dări. Cetăţuia oraşului o cedez Marelui vostru Preot Ionathas, care poate să-l alcătuiască garnizoane din prietenii şi oamenii credincioşi lui, apărând-o astfel pentru mine. În afară de asta, dezrobesc pe iudeii capturaţi în război, care muncesc pe ogoarele noastre. Interzic prin ordin ca vitele de povară ale iudeilor să mai fie supuse la corvezi. Fiecare Sabat, toate sărbătorile şi cele trei zile care le preced să fie scutite de orice îndatoriri. Cer aşijderea ca iudeii care trăiesc în regatul meu să fie liberi şi neînjosiţi, iar cei dornici să lupte alături de mine pot s-o facă, până la cel mult treizeci de mii: ei vor primi la fel ca oştenii mei aceeaşi soldă, care le va fi plătită oriunde s-ar duce. Pe unii dintre ei îi voi înrola în garnizoane, pe alţii, în garda de corp ori îi voi numi comandanţi în reşedinţa mea. Le îngădui sărşi ducă traiul după datinile lor strămoşeşti şi să le păstreze cu sfinţenie. Doresc ca aceste legi să fie respectate şi în cele trei ţinuturi învecinate cu Iudeea, iar Marele Preot să aibă grijă ca nici un iudeu să nu-1 cinstească pe Dumnezeu în alt templu decât cel din Hierosolyma. De asemenea dau anual din veniturile mele o sută cincizeci de mii de drahme pentru acoperirea cheltuielilor legate de jertfe şi vreau ca banii care prisosesc să vă rămână vouă. Renunţ şi la cele zece mii de drahme încasate îndeobşte de regi din tezaurul templului şi stipulez ca ele să revină preoţilor care se ocupă de slujbele divine din templu. Oricine se refugiază în templul din Hierosolyma sau în incinta lui, fie că n-a plătit . impozit regelui, fie că e rămas în urmă cu plata datoriilor, să scape teafăr şi să rămână în stăpânirea bunurilor sale. Îngădui ca templul să fie reînnoit şi refăcut, urmând ca cheltuielile să fie suportate din veniturile mele. Chiar şi zidurile oraşului să fie reconstruite şi prevăzute cu turnuri înalte, tot pe socoteala mea. Dacă se mai află în ţara Iudeii un loc care merită să fie întărit, facă-şe cu banii mei şi aceste lucrări!"

4. Asemenea promisiuni a făcut în scrisoarea lui Demetrios, vrând să-l atragă pe iudei de partea lui. Dar între timp Alexandru îşi strânsese o oaste uriaşă, alcătuită atât din lefegii, cât şi din oşteni care fugiseră din Siria la el, ca să lupte împotriva lui Demetrios. Când s-a dezlănţuit lupta, aripa dreaptă a trupelor lui Demetrios a pus pe fugă luptătorii din faţa lor, i-au fugărit multă vreme, omorând pe mulţi dintre ei şi le-au jefuit tabăra. În schimb aripa stângă, unde se afla şi Demetrios, a fost învinsă. Aici toţi fugeau de-a valma şi numai Demetrios lupta vitejeşte. El a ucis o parte dintre vrăjmaşi, pe alţii i-a pus pe fugă. până ce a nimerit într-o mocirlă adâncă, din care n-a mai putut să iasă deoarece calul lui se prăbuşise, găsindu-şi astfel moartea. Când au văzut ce i se întâmplase, duşmanii au făcut cale-ntoarsă şi l-au înconjurat pe Demetrios, aţintindu-şi cu toţii suliţele asupra lui. A continuat să lupte curajos ca pedestraş până când, copleşit de rănile primite, n-a mai putut să reziste şi a căzut. Astfel şi-a sfârşit zilele Demetrios, după o domnie de unsprezece ani, aşa cum am spus mai înainte.

CAPITOLUL III

1. Când Onias, fiul Marelui Preot, care avea acelaşi nume ca şi părintele său şi locuia în Alexandria, ca fugar aciuat pe lângă regele Ptolemeu, poreclit Philometor, a văzut că Iudeea era împilată de macedoneni şi regii lor, el a vrut să-şi asigure propria faimă şi amintire veşnică, trimiţând regelui Ptolemeu şi reginei

Cleopatra o scrisoare, spre a le cere permisiunea construirii în Egipt a unui templu asemănător cu cel din Hierosolyma, slujit de leviţii şi preoţii din neamul său. Onias dorea acest lucru mai ales pentru ca să adeverească profeţia lui Esaias, care trăise cu mai mult de şase sute de ani mai înainte şi prezisese că, odată şi odată, un iudeu va construi în Egipt un templu închinat atotputernicului Dumnezeu. Încrezându-se în această proorocire, Onias a adresat lui Ptolemeu şi Cleopatrei următoarea scrisoare: „După ce, cu ajutorul Domnului, v-am fost de mare folos în timpul războiului şi am străbătut Coelesiria şi Fenicia, am ajuns la iudeii care locuiesc în Leontopolis din noma Heliopolis, precum şi la alte naţii, unde am constatat că ei au temple care contravin legilor şi de aceea ei trăiesc în dezbinare, fapt constatabil şi în Egipt din pricina mulţimii sanctuarelor şi a părerilor religioase diferite. Lângă o fortăreaţă ce poartă numele zeiţei Bubastis[2] cea sălbatică, am descoperit locul foarte potrivit pentru un templu, sanctuar plin de arbori feluriţi şi de animaie sacre. Vă rog să-mi încredinţaţi mie această capişte neînchinată nici unei zeităţi şi aflată în paragină, ca să clădesc un templu atotputernicului Dumnezeu, aidoma celui din Hierosolyma, cu aceleaşi dimensiuni, pentru tine, soţia şi copiii tăi. Acolo se vor aduna iudeii care locuiesc în Egipt ca să ajungă la o mai bună înţelegere între ei, slujind treburile tale. Căci profetul Esaias a prezis că în Egipt va fi înălţat un jertfelnic închinat Domnului, fiind făcute multe alte asemenea proorociri privitoare la el!"

2. Iată rândurile adresate de Onias regelui Ptolemeu. Evlavia acestuia şi a Cleopatrei, sora şi totodată soţia lui, reiese limpede din scrisoarea lor de răspuns. Ei au lăsat ca păcatul încălcării legilor să cadă pe capul lui Onias. I-au scris aşadar următoarele:

REGELE PTOLEMEU ŞI REGINA CLEOPATRA TRIMIT SALUTUL LOR LUI ONIAS!

„Am citit petiţia ta prin care ne rogi să-ţi îngăduim purificarea ruinatului templu denumit Bubastis cea sălbatică de lângă Leontopolis, în noma Heliopolis. Se cuvine să ne mire faptul că poate fi pe placul lui Dumnezeu construirea unui templu într-un loc necurat şi plin de animale sacre. Dar dacă tu zici că Esaias a prezis de multă vreme acest lucru, amândoi îţi îngăduim să faci acest lucru, dar cu precizarea că nu noi suntem cei ce păcătuim faţă de Domnul."

3. Pe locul obţinut astfel, Onias a clădit un templu după modelul celui din Hierosolyma, dar mai mic şi mai sărăcăcios. Despre dimensiunile şi înzestrarea lui n-am socotit necesar să mai vorbesc, fiindcă am scris despre asta în cea de-a şaptea carte a *Războiului iudeilor*. Onias a găsit printre compatrioţii săi preoţi şi leviţi care l-au slujit pe Domnul în sanctuar. Dar cu aceasta, am spus destule despre templu.

4. La Alexandria a izbucnit între timp o ceartă între iudei şi samaritenii care introduseseră ritul templului de pe muntele Garizim, clădit în vremea lui Alexandru. Disputa a devenit atât de aprigă încât dilema templelor a fost judecată în prezenţa lui Ptolemeu. Iudeii susţineau că templul întemeiat după legile lui Moise era cel din Hierosolyma, samaritenii însă pledau pentru cel Garizitan. L-au rugat aşadar pe rege să aducă această pricină în dezbaterea sfatului prietenilor săi, cu condiţia ca învinşii să fie condamnaţi la moarte. Discursuri în favoarea samaritenilor au ţinut Sabaeus şi Theodosius, iar în favoarea hierosolymitanilor, Andronicus, fiul lui Messalamus. Aceştia au jurat pe Dumnezeu şi pe rege că-şi vor scoate dovezile numai din litera legilor şi au stăruit pe lângă Ptolemeu să dea pedeapsa cu moartea celui ce va fi prins că-şi încălca jurământul. După ce şi-a chemat numeroşi prieteni în juriu, regele a venit la judecată, dornic să asculte mai întâi avocaţii. Iudeii din Alexandria erau foarte îngrijoraţi în privinţa celor care urmau să apere cauza, templului din Hierosolyma, căci ei nu puteau să vadă fără adâncă mâhnire că era săpată din temelii autoritatea străvechiului templu, a cărui faimă străbătuse întregul pământ. Sabaeus şi Theodosius au dat cuvântul mai întâi lui Andronicus: acesta şi-a extras argumentele numai din legi şi din succesiunea Marilor Preoţi care şi-au moştenit supremaţia în templu de la părinţii lor, arătând cum regii Asiei sporiseră strălucirea sanctuarului cu daruri şi ofrande, în vreme ce de sanctuarul din muntele Garizim nu se sinchisise şi nu pomenise nimeni, ca şi cum nici n-ar fi existat. Prin astfel de dovezi şi altele asemănătoare, Andronicus l-a convins pe rege,

care a decis că templul fusese construit după tradiţia lui Moise, Sabaeus şi Theodosius fiind ucişi. Acestea sunt întâmplările prin care au trecut iudeii din Alexandria în timpul lui Ptolemeu Philometor.

CAPITOLUL IV

1. De îndată ce Demetrios a căzut în luptă, cum am arătat mai înainte, Alexandru a luat în stăpânire Siria şi printr-o scrisoare i-a cerut lui Ptolemeu Philometor mâna fiicei sale. I-a spus că se credea demn de această alianţă întrucât recucerise regatul tatălui său cu ajutorul proniei divine, după ce I-a biruit pe Demetrios, urcându-se pe tronul lui, şi că în viitor nu va compromite înrudirea lor. Ptolemeu i-a primit cu plăcere cererea şi în scrisoarea lui de răspuns l-a asigurat că se bucură că Alexandru şi-a redobândit tronul părintesc, i-o va da de soţie pe fiica lui şi i-a poruncit să-l întâmpine la Ptolemaida, unde va veni şi el, însoţit de copila lui, iar căsătoria va avea loc tot acolo. După trimiterea scrisorii sale, Ptolemeu a sosit degrabă la Ptolemaida, împreună cu fiica lui, Cleopatra. Deoarece, potrivit poruncii din scrisoarea lui, care îi cerea să-l întâmpine la Ptolemaida, Alexandru sosise deja, Ptolemeu i-a însurat cu copila lui, dându-i drept zestre mult aur şi argint, aşa cum se cuvenea unui rege.

2. După ce nunta s-a încheiat, Alexandru i-a scris Marelui Preot Ionathas, poftindu-l să vină la Ptolemaida. Dânsul s-a şi înfiinţat acolo, aducând minunate daruri pentru regi, fiind primit cu multă cinste de amândoi. Alexandru l-a pus să-şi scoată hainele, silindu-l să poarte veşmânt de purpură, şi i-a cerut să la loc lângă tronul său. A poruncit apoi comandanţilor lui să-l plimbe oaspetele prin mijlocul oraşului, vestind că nimeni nu avea voie să-l învinuiască sau să-l necăjească în treburile sale. Când însă cei veniţi cu gânduri duşmănoase, ca să-l învinovăţească, au văzut cum îl cinstea regele, s-au împrăştiat, speriaţi că pot s-o păţească. Alexandru îi arăta atâta bunăvoinţă încât îl socotea primul dintre prietenii lui.

3. În cel de-al o sută şaizeci şi cincilea an al erei seleucide, Demetrios, fiul primului Demetrios, a plutit din insula Creta până în Cilicia, însoţit de mulţi mercenari înrolaţi de Lasthenes Cretanul. Această veste stârnind durerea şi îngrijorarea lui Alexandru, el a plecat numaidecât din Fenicia la Antiohia, ca să pună lucrurile în ordine, înainte de sosirea lui Demetrios. Cârmuirea Coelesiriei a fost lăsată în seama lui Daus Apollonius, care s-a îndreptat cu o oaste numeroasă spre lamnia, de unde i-a trimis Marelui Preot Ionathas următorul mesaj: ar fi nedrept ca numai el să stea deoparte, netulburat, după bunul său plac, fără să se supună regelui. Şi-ar atrage mustrările tuturora asupra lui dacă nu l-ar aduce în subordinea regelui. „Nu mai sta cuibărit în munţii tăi, amăgindu-te cu deşartă părere despre puterea ta! Dacă eşti într-adevăr încrezător în trupele tale, coboară-te la şes, ca să te masori cu oştenii mei: astfel va deveni limpede că mai puternic este cel ce iese biruitor. Atunci vei afla că cei mai destoinici din fiecare oraş se numără printre luptătorii mei: aceştia sunt cei ce au triumfat mereu asupra strămoşilor tăi. Bătălia cu noi o vei da într-un câmp unde lupta se dă cu armele, nu cu pietrele, iar învinşii nu mai au unde să fugă!"

4. Indignat de vorbele acestea, Ionathas a plecat din Hierosolyma cu zece mii de oşteni aleşi pe sprânceană şi cu sprijinul fratelui său Simon şi a ajuns la Ioppe, unde şi-a aşezat tabăra în afara oraşului, fiindcă locuitorii au închis porţile în faţa lui. Înăuntru se afla o garnizoană lăsată de Apollonius. Pe când Ionathas se pregătea de asediu, ioppenii, temându-se că oraşul va fi luat cu asalt, şi-au deschis porţile singuri. De îndată ce a aflat că Ionathas ocupase oraşul, Apollonius a pornit la drum liniştit şi în mers domol spre Azot, cu trei mii de călăreţi şi opt mii de pedestraşi. Ajuns în faţa Ioppei, l-a ademenit pe Ionathas, prin retrageri simulate, în câmpie, căci se încredea în călăreţii săi, în care îşi pusese speranţa victoriei. Ionathas a înaintat şi l-a urmărit pe Apollonius până la Azot. Atrăgându-şi astfel adversarul în mijlocul câmpiei, Apollonius a făcut stânga-mprejur şi a pornit la atac. Deşi primise vestea că vrăjmaşul lăsase într-o ambuscadă la un pârâu o mie de călăreţi, ca să-l cadă în spate, Ionathas nu s-a speriat deloc, ci şi-a îndemnat oastea să alcătuiască un pătrat,

ca să-şi înfrunte duşmanul din ambele părţi, aşezându-şi linia de bătaie în aşa fel încât să reziste atacului şi din spate, şi din faţă. Deoarece lupta s-a prelungit până seara, Ionathas a încredinţat o parte din oştire fratelui său Simon, poruncindu-i să străpungă rândurile adversarului, în vreme ce propriilor sale trupe le-a dat ordin să-şi lipească scuturile unul de altul, spre a primi astfel armele aţintite de vrăjmaşi asupra lor. Acestea au executat ordinul întocmai. Călăreţii inamici şi-au aruncat suliţele spre duşmani, până le-au isprăvit pe toate, fără să nimerească pe nimeni. Armele nu le pătrundeau în trupuri, căci erau respinse de scuturile îngemănate cât se poate de strâns, fiind lesne învinse şi făcute inofensive. Când şi-a văzut duşmanii istoviţi de zadarnica aruncare a suliţelor de dimineaţa până seara, Simon a năvălit spre rândurile lor cu oştenii săi ce se luptau vitejeşte, reuşind să le destrame. De îndată ce au văzut că pedestraşii întorseseră spatele duşmanului, n-au mai rezistat nici călăreţii, ci, sleiţi de lupta dusă din zori până-n amurg, pierzându-şi nădejdea în pedestrime, au rupt-o la fugă într-o dezordine bezmetică, încât se împrăştiaseră de-a latul întregii câmpii. Ionathas i-a urmărit pe învinşi până la Azot, măcelărind pe mulţi dintre ei, iar pe ceilalţi i-a silit să se refugieze în templul lui Dagon\ care se afla în Azot. Ionathas a cucerit oraşul din primul asalt şi l-a incendiat împreună cu satele învecinate, fără să cruţe nici templul lui Dagon, pe care l-a dat pradă flăcărilor, făcându-l să piară împreună cu cei adăpostiţi înlăuntrul lui. Numărul duşmanilor care au murit pe câmpul de luptă sau au fost arşi în templu se ridică la opt mii. După ce a biruit o oaste atât de puternică, Ionathas a mărşăluit de la Azot la Ascalon, poposind în faţa oraşului. Dar ascaloniţii au venit să-1 întâmpine cu daruri de ospeţie, cinstindu-1 cum se cuvine. După ce i-a lăudat pentru supuşenia lor, s-a întors de acolo la Hierosolyma, încărcat de prăzile luate de la duşmani. Când a primit ştirea înfrângerii generalului său Apollonius, Alexandru s-a bucurat, deoarece Apollonius îl atacase fără asentimentul lui pe Ionathas, care îi era prieten şi aliat. Lui i-a trimis ca dar de seamă o agrafă de aur, pe care n-o primeau decât rudele regelui, lăsându-i moştenire Accaronul şi ţinutul împrejmuitor.

5. Atunci a sosit în Siria, cu flota şi trupele sale, regele Ptolemeu supranumit Philometor, ca să-1 sprijine pe Alexandru, care îi era ginere. Toate cetăţile i-au făcut o bună primire, aşa cum le poruncise Alexandru, dându-i o escortă până la oraşul Azot, unde a fost întâmpinat cu unanime strigăte de protest pentru incendierea templului lui Dagon. Locuitorii îl învinuiau pe Ionathas că le distrusese templul şi le pustiise ţinutul, omorând pe mulţi dintre ei. Ptolemeu a auzit aceste plângeri, dar n-a scos nici un cuvânt. Ionathas a ieşit înaintea lui la Ioppe, unde a primit daruri bogate şi cele mai alese semne de preţuire; după ce l-a însoţit pe rege până la fluviul ce se cheamă Eleutherus, s-a întors la Hierosolyma.

6. Când a sosit la Ptolemaida, puţin a lipsit ca Ptolemeu să-şi piardă viaţa, deoarece Alexandru i-a întins o cursă prin intermediul lui Ammonius, care-i era prieten apropiat. Adevărul ieşind la iveală, Ptolemeu i-a trimis lui Alexandru o scrisoare prin care îi cerea să-1 predea pe Ammonius, fiindcă atentase la viaţa lui şi merita pe bună dreptate să fie pedepsit. Când însă Alexandru a refuzat să-1 extrădeze, Ptolemeu şi-a dat seama cine era adevăratul autor al uneltirii, mâniindu-se cumplit pe el. Antiohienii îl urau pe Alexandru încă de mai înainte datorită aceluiaşi Ammonius: pricinuise multora numeroase necazuri. De la aceştia şi-a primit totuşi Ammonius meritata pedeapsă pentru nelegiuirile sale, pierind în chip ruşinos, ca o femeie, fiindcă a căutat să se ascundă sub veşminte muiereşti, cum am spus mai înainte.

7. Supărat de faptul că-şi măritase fata cu Alexandru şi unindu-se cu Demetrios împotriva lui Ptolemeu a rupt legătura de rudenie cu Alexandru. Şi-a adus acasă fiica, apoi a trimis numaidecât soli la Demetrios ca să încheie alianţă, făgăduind că-i va da copila de soţie şi-l va aşeza pe tronul părintesc. Demetrios a primit bucuros solia şi a încheiat nu numai alianţa, ci şi căsătoria. Lui Ptolemeu îi revenea acum dificila sarcină de a-i convinge pe. antiohieni să-1 accepte pe Demetrios-fiul, ei fiind porniţi împotriva lui datorită nedreptăţilor pe care le îndurase din partea lui Demetrios-tatăl. Chiar şi acest lucru i-a reuşit pe deplin. Deoarece îl detestau pe Alexandru din pricina lui Ammonius, cum am menţionat deja, antiohienii au fost lesne convinşi

să-1 alunge din Antiohia pe Alexandru. Acesta a fugit din Antiohia în Cilicia. Când Ptolemeu a ajuns în mijlocul antiohienilor, şi cetăţenii, şi oastea l-au proclamat rege, aşa că a fost nevoit să-şi pună pe cap două diademe: una a Asiei şi alta a Egiptului. Întrucât avea o fire bună, dreaptă şi neahtiată după averea altuia, ştiind apoi ce-i rezerva viitorul din pricina regatului asiatic, a renunţat la el, spre a nu stârni cumva invidia romanilor. I-a chemat aşadar la o întrunire pe antiohieni şi i-a îndemnat să-l accepte ca rege pe Demetrios şi le-a spus că, simţindu-se atât de îndatorat faţă de ei, îi va face să uite nedreptăţile tatălui acestuia. I-a asigurat că el însuşi va fi un bun dascăl şi comandantul lui Demetrios, nepermiţându-i să le pricinuiască nici un iau. În ceea ce-1 priveşte personal, se mulţumeşte cu Egiptul. Prin cuvintele sale, el i-a înduplecat pe antiohieni să-l primească domn pe Demetrios.

8. Între timp, Alexandru a năvălit cu o oaste puternică şi mare în Cilicia şi Siria şi a trecut ţinutul antiohienilor prin foc şi sabie. Ptolemeu şi ginerele său Demetrios (căci fiica lui îi devenise soţie) şi-au adus trupele împotriva lui şi l-au învins, silindu-l pe Alexandru să fugă. Ptolemeu s-a îndreptat spre Arabia. Dar, din întâmplare, în bătălie, calul lui s-a speriat de mugetul unui elefant, zvârlindu-şi călăreţul la pământ. Când duşmanii au văzut acest lucru, s-au năpustit asupra regelui şi i-au pricinuit multe răni la cap, punându-l în primejdie de a-şi pierde viaţa. Când oştenii din garda lui l-au smuls din mâinile duşmanului, era atât de slăbit încât vreme de patru zile şi-a pierdut cunoştinţa şi n-a putut să vorbească. Între timp, prinţul arab Zabelus i-a trimis lui Ptolemeu capul retezat al lui Alexandru. În cea de-a cincea zi, când s-a reînviorat după rănile primite şi şi-a revenit, vestea morţii lui Alexandru şi vederea capului său i-au desfătat urechile şi ochii. Curând după aceea, el s-a stins din viaţă, bucuros că Alexandru şi-a găsit şi el sfârşitul. Cinci ani a domnit asupra Asiei acest Alexandru, denumit Balaş, cum am spus şi în altă parte.

9. De îndată ce s-a suit pe tron, Demetrios supranumit Nicator şi-a vădit răutatea, începând să-l prigonească pe oştenii lui Ptolemeu. fără să ţină seama de alianţa cu craiul lor şi de faptul că devenise ginerele acestuia prin căsătoria lui cu Cleopatra. Ca să scape de răutatea lui, oştenii au fugit la Alexandria, dar elefanţii au rămas în stăpânirea domnitorului nou. Marele Preot Ionathas şi-a strâns atunci o oaste din Iudeea întreagă, cu scopul de a cuceri cetăţuia din Hierosolyma, ocupată de garnizoana macedonenilor şi de nişte oameni nemernici, care fugeau de datinile strămbunilor lor. Când au văzut maşinile de război, instalate de Ionathas în vederea asediului, aceştia le-au dispreţuit mai întâi, încrezători în fortificaţiile lor. În timpul nopţii, câţiva nelegiuiţi au reuşit să fugă şi s-au dus la Demetrios. aducându-i ştirea despre asedierea cetăţuii. Indignat de vestea pe care o primise, regele a pornit din Antiohia cu oastea împotriva lui Ionathas. La sosirea în Ptolemaida, el i-a trimis o scrisoare, prin care îi poruncea să se înfăţişeze numaidecât. Fără să întrerupă asediul cetăţuii, Ionathas a pornit la drum însoţit de bătrânii poporului şi de preoţi, aducând cu el aur, argint, veşminte şi multe alte daruri pentru Demetrios. Cu aceste cadouri nu numai că a domolit mânia regelui, ci a fost primit cu mari onoruri şi suveranul i-a confirmat rangul de Mare Preot, aşa cum făcuseră şi înaintaşii lui. Demetrios n-a avut nici cea mai mică încredere în acuzaţiile transfugilor şi, la cererea lui Ionathas, s-a declarat mulţumit cu un bir de trei sute de talanţi pentru Iudeea întreagă şi pentru cele trei ţinuturi subordonate: Samaria. Peraea şi Galileea, dându-i şi confirmarea sa prin următoarea scrisoare:

REGELE DEMETRIOS TRANSMITE SALUTĂRI LUI IONATHAS ŞI POPORULUI IUDEU!

„Îţi trimit alăturat copia scrisorii pe care am adresat-o rudei mele Lasthenes. ca să luaţi cunoştinţă de ea.

REGELE DEMETRIOS TRIMITE SALUTĂRI PĂRINTELUI SĂU LASTHENES!

Întrucât iudeii au păstrat legăturile noastre de prietenie şi şi-au respectat jurământul de credinţă, am vrut să Ie arăt bunăvoinţa mea recunoscătoare. Confirm aşadar intrarea în posesie a celor trei ţinuturi, Apherima, Lydda şi Ramatha, cu toate împrejurimile atribuite lor, care au trecut de la Samaria la Iudeea. Le las de asemenea ceea ce au primit de la regii de dinaintea mea pentru buna desfăşurare a sfintelor jertfe de la

Hierosolyma, precum şi toate dăjdiile luate anual din roadele pământului şi din fructele pomilor, aşijderea vama pentru lacurile sărate şi cea pentru coroană, pe care mi le datorau, hotărând ca nici una din aceste măsuri să nu se mai schimbe de-acum înainte, în toată vremea. Ai grijă să se facă o copie a acestei scrisori şi ea să fie trimisă lui Ionathas, care urmează s-o expună într-un loc din templu, unde poate fi văzută."

Acesta era conţinutul scrisorii sale. Când a văzut că pacea domnea peste tot, că nu-1 mai pândea nici o primejdie şi teama de război dispăruse, şi-a slobozit oştenii şi le-a micşorat solda, plătind aceeaşi sumă numai lefegiilor străini şi celor care veniseră cu el din Creta sau alte insule. Acest lucru a atras asupra lui ura oştenilor, fiindcă el n-a mai vrut să le dea nimic, spre deosebire de regii de dinaintea lui, care plăteau solda oştenilor chiar şi în timp de pace, ca să-şi păstreze bunăvoinţa lor de războinici, fiind gata de luptă oricând era nevoie.

CAPITOLUL V

1. Când Diodotos, supranumit Tryphon, originar din Apamea, unul dintre comandanţii de atunci ai trupelor lui Alexandru, a observat ura pe care o simţeau oştenii faţă de Demetrios, s-a dus la arabul Malchos, însărcinat cu creşterea fiului lui Alexandru. El l-a sfătuit să i-1 încredinţeze pe Antioh, fiindcă vroia să-1 facă rege, redându-i domnia tatălui său. La început acesta s-a împotrivit, fiindcă nu avea suficientă încredere în dânsul. Mai târziu, Tryphon, care a continuat să-l asalteze multă vreme cu stăruinţele sale, a reuşit să-l înduplece, făcându-1 să-l îndeplinească dorinţa. Atâta am avut de spus acum despre acest bărbat.

2. Fiindcă ţinea mult să-l alunge pe cei ce ocupau cetăţuia din Hierosolyma, ca şi pe iudeii transfugi şi nelegiuiţi care se aflau în toate garnizoanele din ţară, Marele Preot Ionathas a trimis o solie cu daruri bogate la Demetrios, spre a-1 ruga să-şi retragă trupele sale din fortăreţele Iudeii. Acesta nu numai că nu s-a opus împlinirii dorinţei sale, ci i-a făcut şi multe alte promisiuni pentru perioada de după încheierea războiului, care îi ţinea mâinile legate, căci el îl absorbea acum în întregime. În acelaşi timp, l-a rugat pe Ionathas să-l trimită trupe auxiliare, mărturisind că toţi oştenii lui îl trădaseră. Şi Ionathas i-a trimis trei mii de oşteni aleşi cu grijă.

3. Antiohienii îl urau pe Demetrios pentru răutatea de care dăduse dovadă şi erau porniţi împotriva lui şi pentru nedreptăţile îndurate din vina tatălui său, aşteptând prilejul potrivit să-l prindă. Cum au constatat că primise ajutoare multe din partea lui Ionathas, şi-au zis în sinea lor că regele îşi va strânge trupe şi mai numeroase dacă nu i-o luau înainte din vreme, aşa că au pus mâna pe arme şi au înconjurat reşedinţa regală, de parcă ar fi vrut s-o asedieze, ocupându-i intrările, dornici să pună mâna pe suveran. Văzând că populaţia antiohiană îi devenise ostilă şi lupta cu armele în mână, acesta a alăturat lefegiilor săi trupele auxiliare ale iudeilor şi i-a atacat pe antiohieni, dar n-a putut să facă faţă asaltului lor (căci ei numărau multe mii de oameni) şi a dat înapoi. De îndată ce au observat că antiohienii le erau superiori, iudeii s-au urcat pe acoperişul palatului, de unde îi împroşcau cu suliţele lor, aflându-se departe de atacatori, datorită faptului că clădirea era prea înaltă ca ei să poată fi vătămaţi. Aducând în schimb mari daune adversarilor atâta vreme cât luptau de sus, iudeilor le-a venit uşor să-l izgonească din casele învecinate şi să le dea foc. Flăcările s-au răspândit repede în întregul oraş, întrucât casele, construite una lângă alta, erau făcute din lemn, şi le-au mistuit pe toate. Nefiind în stare nici să se apere, nici să stingă incendiul, antiohienii şi-au pus nădejdea în fugă. Iudeii au sărit de pe un acoperiş pe altul şi şi-au urmărit duşmanii cu o tenacitate greu de crezut. Când a văzut că antiohienii arau absorbiţi de salvarea copiilor şi nevestelor lor şi renunţaseră la luptă, regele s-a năpustit asupra lor pe alte uliţe, făcând un mare măcel în rândurile lor, încât i-a silit să arunce armele şi să se predea lui Demetrios. Acesta a iertat fapta lor nelegiuită şi a pus astfel capăt răscoalei. Pe iudei i-a răsplătit cu prăzi bogate şi, mulţumindu-le ca unor făuritori ai victoriei, i-a lăsat să plece spre Hierosoiyma. la Ionathas, dându-le preţuirea cuvenită unor aliaţi credincioşi. Mai târziu şi-a dat răutatea pe faţă şi şi-a uitat

promisiunile, amenințând că va purta război dacă neamul iudeilor nu-i va plăti birurile pe care le datora primilor regi sirieni. El şi-ar fi pus amenințările în practică dacă nu l-ar fi împiedicat Tryphon, care l-a obligat să trimită împotriva lui trupele destinate să-l înfrunte pe Ionathas. Căci el a venit cu micul Antioh (care era un copil la o vârstă fragedă) din Arabia în Siria, unde i-a pus pe frunte diadema regală. Întrucât Demetrios fusese părăsit de întreaga lui oştire de vreme ce nu-i plătise solda, Tryphon a dezlănțuit războiul împotriva lui Demetrios, l-a învins, luându-i elefanții şi a cucerit oraşul Antiohia.

4. Aşadar, după înfrângerea suferită, Demetrios s-a retras în Cilicia. Antioh cel nevârstnic i-a trimis lui Ionathas un sol cu o scrisoare în care îl numea prieten şi aliat, i-a confirmat arhieria şi i-a cedat cele patru ținuturi subordonate iudeilor. În afară de asta, el i-a dăruit vase de aur, cupe şi veşminte de purpură, pe care avea voie să ie poarte, oferindu-i şi o agrafa de aur, şi I-a trecut în rândul prietenilor săi de frunte. Pe Simon, fratele lui Ionathas, I-a numit cârmuitor, de la pantele munților tyrieni până în Egipt. Bucuros de favorurile acordate de Antioh, Ionathas i-a trimis lui Tryphon soli cu promisiunea că-i va fi prieten şi aliat şi că vrea să lupte alături de el împotriva lui Demetrios, amintind faptul că acesta nu-i mulțumise deloc pentru numeroasele ajutoare pe care i le adusese, atunci când le-a cerut, răul fiind răsplata pentru binele făcut.

5. După ce Antioh i-a îngăduit să strângă o oaste mare din Siria şi Fenicia, ca să lupte cu generalii lui Demetrios, Ionathas s-a îndreptat împotriva oraşelor. Unele dintre ele i-au făcut o primire strălucită, dar nu i-au pus la îndemână lefegii. Când a ajuns la oraşul Ascalon şi ascaloniții l-au întâmpinat prietenește cu daruri, el le-a cerut şi lor, şi tuturor locuitorilor Coelesiriei să-l părăsească pe Demetrios şi să treacă de partea lui Antioh, pentru ca prin lupta lor împotriva lui Demetrios să răzbune nedreptățile pricinuite de el. Aveau oricum multe motive să dorească înfăptuirea acestui lucru. Convingând astfel oraşele să intre în război alături de Antioh, el s-a dus la Gaza, să-l atragă şi pe locuitorii acesteia să se alăture lui Antioh. Dar pe cei din Gaza i-a găsit într-o dispoziție contrară celei la care se aştepta: au închis porțile în fața lui şi n-au vrut să se despartă de Demetrios, nici să se alieze cu Antioh. Indignat de purtarea lor, Ionathas le-a asediat oraşul şi a devastat ținutul împrejmuitor, în timp ce cu o parte a oştirii împresura Gaza. cu cealaltă parte făcea incursiuni în țară, pentru prădăciuni şi incendii. Când au văzut că ajunseseră la ananghie şi că nu se aşteptau la nici un sprijin din partea lui Demetrios, năpasta fiind în imediata lor apropiere, iar ajutorul la mare depărtare şi sosirea lui nesigură, cei din Gaza şi-au zis că era mai cuminte să-l părăsească pe cel dintâi şi să se supună celuilalt. Au trimis la Ionathas soli prin care se ofereau să-l devină prieteni şi aliați. Căci aşa pățesc îndeobşte oamenii: înainte să dea de necaz, ei nu întrezăresc ce-o să li se întâmple şi doar când îi încolțeşte nenorocirea, abia atunci îşi schimbă părerea, făcând aşadar ceea ce trebuiau să facă din capul locului nestingheriți, fără să se mai supună unor încercări grele. După ce a încheiat alianța cu locuitorii din Gaza şi a primit de la ei ostaticii ceruți, Ionathas i-a trimis pe aceştia la Hierosoiyma, iar el a străbătut întreaga țară până la Damasc. 6. Aici a aflat că generalii lui Demetrios s-au. dus cu grosul trupelor lor spre Cedasa, oraş situat la granița dintre ținutul tyrienilor şi cel al Galileei (căci aceştia sperau să-l atragă în Galileea, fiindcă el nu putea să îngăduie ca nişte oameni aflați sub ocrotirea lui să fie expuşi primejdiei războiului). Ionathas s-a îndreptat într-adevăr împotriva lor, dar l-a lăsat pe fratele său Simon în Iudeea. Dânsul a adunat din ținutul său atâta oaste cât a putut să strângă şi a plecat cu ea spre Bethsura, asediind oraşul, una dintre cele mai puternice fortărețe din Iudeea, a cărei garnizoană ținea cu Demetrios, cum am spus mai înainte. După ce el a făcut valul de pământ şi şi-a adus maşinile de asediu, atacând cu îndârjire sporită, cei din garnizoană s-au temut că, în cazul când fortăreața va fi luată cu asalt, ei o să-şi piardă viața şi au trimis la Simon soli spre a-1 ruga să-l asigure prin jurământ că n-o să li se întâmple nici un rău: în aceste condiții, ei erau gata să predea fortăreața şi să se întoarcă la Demetrios. Dându-le dovezile de fidelitate cerute de ei, Simon i-a lăsat să plece şi şi-a instalat în locul lor propria garnizoană.

7. Între timp, Ionathas a părăsit tabăra din Galileea, de lângă lacul Gennesareth (căci acolo îşi aşezase tabăra) şi a plecat spre câmpia Asor, fără să ştie că duşmanul se afla chiar în locul acela. Generalii lui Demetrios, care auziseră cu o zi înainte că Ionathas venea să-l înfrunte, şi-au pus într-o ascunzătoare a muntelui o trupă, ieşindu-i în întâmpinare cu propria lor oştire în câmpie. Când şi-a văzut vrăjmaşii gata de luptă, Ionathas şi-a aşezat şi el oştenii în linie de bătaie, aşa cum a putut. Când însă trupa generalilor lui Demetrios a ieşit din ascunzătoare şi i-a atacat din spate, iudeii, temându-se că vor pieri în încercuire, au luat-o la fugă. Toţi l-au părăsit aşadar pe Ionathas, în afară de vreo cincizeci de oameni, printre care se numărau şi Mattathias, fiul lui Absalom, şi Iudas, fiul lui Chapsaeus, comandanţii întregii sale oştiri. Cu îndrăzneală şi disperare totodată, aceştia s-au năpustit asupra duşmanilor şi, dând dovadă de curaj neclintit, au sădit frica în rândurile lor, braţele voinice silindu-i s-o la la goană. Când oştenii fugari au văzut că linia de luptă a vrăjmaşilor se clătina, s-au oprit, strângându-şi rândurile, i-au înfruntat şi au pornit în urmărirea lor. l-au hărţuit pe sirieni astfel până la Cedasa, unde era tabăra lor.

8. După această strălucită victorie dobândită cu preţul vieţii a două mii de vrăjmaşi, Ionathas s-a întors la Hierosolyma. Când a văzut că, datorită providenţei divine, toate îi mergeau după voia inimii lui, a trimis la Roma soli, din dorinţa de a reînnoi alianţa încheiată cu ea odinioară de poporul iudeu. Solilor săi le-a dat sarcina ca, la întoarcerea din Roma, să meargă la spartani, ca să le reamintească despre prietenia şi înrudirea lor. Cum au sosit la Roma, au intrat în Senat, unde şi-au înfăţişat mandatul încredinţat de Marele Preot Ionathas, privitor la înnoirea prieteniei dintre romani şi iudei. După ce a reconfirmat tratatul de prietenie încheiat cu iudeii, Senatul a înmânat solilor scrisori către toţi regii Asiei şi Europei, precum şi oraşelor, prin care li se cerea să aibă grijă ca aceştia să ajungă teferi în patria lor. La întoarcere, ei au ajuns şi la Sparta, transmiţând spartanilor scrisoarea primită de la Ionathas. Redăm mai jos o copie a ei:

IONATHAS, MARELE PREOT AL IUDEILOR, SFATUL ŞI POPORUL IUDEILOR TRIMIT SALUTĂRI EFORILOR LACEDEMONIENI, SENATULUI ŞI POPORULUI FRATE!

„Dacă sunteţi sănătoşi şi treburile voastre obşteşti şi particulare vă merg bine, toate decurg aşa cum vrem noi; la rândul nostru, avem parte de sănătate. Înainte vreme, Marele nostru Preot Onias a primit prin intermediul lui Demoteles de la regele vostru Areios o scrisoare privitoare la înrudirea dintre voi şi noi, trimiţându-vă alăturat o copie a ei. Ne-a bucurat mult primirea acestei scrisori, pentru care aducem sincerele noastre mulţumiri lui Demoteles şi Areios, chiar dacă nu duceam lipsă de această dovadă, întrucât de legăturile noastre de rudenie ştiam deja din scripturile noastre sfinte. N-am găsit cu cale ca noi să fim cei dintâi care să adeverească această înrudire, ca să nu răpim cumva gloria întâietăţii voastre. Încă de multă vreme, chiar de la începutul instaurării legăturilor noastre, în jertfele din zilele de sărbătoare, închinate lui Dumnezeu, noi l-am rugat mereu să vă dea sănătate şi izbândă în luptă. Deşi lăcomia vecinilor a dezlănţuit împotriva noastră nenumărate războaie, n-am vrut să vă împovărăm nici pe voi, nici pe vreunul dintre cei ce ne sunt apropiaţi. Acum însă, reuşind să ne învingem duşmanii, când am trimis la romani pe Numenius, fiul lui Antioh, şi pe Antipater, fiul lui Iason, bărbaţii cei mai de vază din Sfatul nostru de bătrâni, le-am înmânat şi o scrisoare adresată vouă, privitoare la reîmprospătarea legăturilor noastre de prietenie. Ar fi frumos din partea voastră să ne scrieţi ce anume vreţi de la noi, având convingerea că toate dorinţele voastre vor fi grabnic îndeplinite."

Lacedemonienii au primit solii cu braţele deschise şi, încheind tratatul de prietenie şi alianţă cu poporul nostru, i-au lăsat să plece acasă.

9. În vremea aceea, existau la iudei trei secte cu păreri diferite despre faptele oamenilor, dintre care una era a fariseilor, a doua, a saduceilor, iar a treia, a esenienilor. Fariseii spun că o parte, dar nu toate faptele stau la îndemâna sorţii, căci unele pot să fie sau să nu fie în puterea noastră. Dar esenienii susţin că toate faptele sunt la cheremul sorţii şi nimic nu i se întâmplă omului, care să nu fi fost hotărât de destin. În schimb

saduceii suprimă cu desăvârşire soarta, pretinzând că ea nici nu există şi că întâmplările trăite de oameni nu se datorează acesteia, ci toate sunt rodul voinţei noastre, astfel încât noi suntem autorii atât ai celor bune, cât şi ai celor rele, care rezultă din propria noastră prostie. Despre acestea am vorbit pe larg în cea de-a doua carte a lucrării mele despre războiul dus de iudei împotriva romanilor.

10. Dornici să-şi răscumpere înfrângerea suferită, generalii lui Demetrios au adunat trupe şi mai numeroase decât cele pe care le avuseseră mai înainte, pornind cu ele împotriva iui Ionathas. Cum a primit vestea sosirii lor. el a şi pornit să-l întâmpine în ţinutul Ainathe, spre a nu Ie acorda răgazul de a pătrunde în iudeea. Când a ajuns la cincizeci de stadii distanţă de duşmani, el a trimis iscoade, să le cerceteze tabăra şi felul cum s-au instalat aceştia. Iscoadele nu numai că i-au transmis toate observaţiile lor, ci au pus mâna în timpul nopţii pe nişte prizonieri care le-au dezvăluit faptul că vrăjmaşii intenţionau să-l atace prin surprindere. Cum a aflat asta, Ionathas a luat numaidecât cuvenitele măsurile de prevedere şi a pus străji în afara taberei, făcându-i pe toţi oştenii săi să vegheze înarmaţi o noapte întreagă şi i-a îndemnat să nu-şi piardă cumpătul şi să fie gata de luptă, chiar şi în bezna nopţii de va fi nevoie, ca să nu cadă în cursa întinsă de duşmani. Când au auzit că Ionathas ştia ce puneau ci la cale, generalii lui Demetrios şi-au pierdut curajul, pe de o parte ruşinaţi de faptul că vrăjmaşul aflase despre intenţiile lor viclene, pe de altă parte fiindcă, prin dezvăluirea planurilor proprii, orice speranţă în izbândă era pierdută. Îşi dădeau singuri seama că, într-o luptă făţişă, nu erau în stare să-l înfrunte pe Ionathas. S-au gândit aşadar să se retragă şi au aprins multe focuri în tabără, ca să-l facă pe vrăjmaşi să creadă că au rămas pe loc, plecând apoi pe furiş. Când s-a apropiat în zorii zilei de tabăra lor şi a găsit-o părăsită. Ionathas şi-a dat seama că duşmanii fugiseră şi a pornit după ei, fără să-l mai prindă însă din urmă, fiindcă trecuseră dincolo de fluviul Eleutherus. unde erau în siguranţă. La întoarcere, el s-a îndreptat spre Arabia şi s-a războit cu nabateenii, alegându-se cu o pradă bogată şi cu o mulţime de prizonieri, pe care i-a dus la Damasc, vânzându-i pe toţi acolo. Între timp, fratele său Simon a străbătut Iudeea întreagă şi Palestina până la Ascalon şi a consolidat fortăreţele şi construcţiile, întărind garnizoanele lor. A mărşăluit apoi spre Ioppe, pe care l-a cucerit, prevăzându-1 cu o pază puternică, deoarece auzise că locuitorii vroiau să predea oraşul oştenilor lui Demetrios.

11. După ce şi-au orânduit astfel treburile, Ionathas şi Simon s-au întors la Hierosolyma. Aici Ionathas a adunat întregul popor în templu şi i-a îndemnat să dreagă zidurile Hierosolymei şi să refacă incinta templului, acolo unde ea fusese distrusă, clădind de jur împrejur înalte turnuri de apărare. I-a mai cerut să înalţe în mijlocul oraşului încă un zid, care să taie calea spre piaţă a celor din garnizoana cetăţii, împiedicându-i astfel să se aprovizioneze cu alimente. În afară de asta, chiar şi fortăreţele ţinutului trebuiau să devină mult mai puternice decât fuseseră până atunci. Când şi mulţimea a fost de părere că propunerile sale erau îndreptăţite, Ionathas a luat asupra lui sarcina înfăptuirii construcţiilor oraşului, iar pe Simon l-a trimis în ţinutul din jur, pentru lucrările de fortificaţie. Între timp, Demetrios a trecut fluviul şi a mărşăluit spre Mesopotamia, în vederea cuceririi acestei ţări împreună cu Babilonul, astfel ca, după subjugarea satrapiilor din partea de sus, să aştepte momentul potrivit pentru supunerea împărăţiei întregi. Căci grecii şi macedonenii care locuiau acolo îi trimiseseră adesea soli prin care îi făgăduiau că, de îndată ce va veni acolo, ei se ver preda de bunăvoie, pornind împreună cu dânsul împotriva lui Arsaces, regele părţilor. Atras de aceste perspective, Demetrios a venit la ei din dorinţa ca, după înfrângerea părţilor şi dobândirea unor trupe auxiliare, să dezlănţuie războiul împotriva lui Tryphon, alungându-1 din Siria. Întâmpinat cu bucurie de locuitorii ţinutului, el a făcut rost de trupe şi, în războiul său cu Arsaces, şi-a pierdut întreaga oştire, căzând el însuşi viu în mâinile duşmanilor, aşa cum am spus mai înainte.

CAPITOLUL VI

1. După ce a aflat despre dezastrul suferit de Demetrios, Tryphon nu i-a mai rămas credincios lui Antioh, ci s-a preocupat doar de felul cum să-t înlăture degrabă, ca să domnească el însuşi în locul lui. Dar în înfăptuirea acestui plan îl stânjenea teama pe care i-o inspira Ionathas, prietenul credincios al lui Antioh. Ca atare, a hotărât să se descotorosească mai întâi de el şi abia după aceea să ridice mâna asupra lui Antioh. Decis sâ-l dea pieirii pe Ionathas prin înşelăciune şi vicleşug, el a plecat din Antiohia la Bethsana, pe care grecii o denumesc Scythopolis. Acolo l-a întâmpinat Ionathas cu paisprezece mii de oşteni aleşi pe sprânceană, întrucât era convins că Tryphon sosise să-l provoace la război. Când a văzut că Ionathas era gata de luptă, Tryphon a venit cu daruri şi vorbe prieteneşti şi a poruncit generalilor să asculte de dânsul cum ascultă de el. Aşa a căutat să-l cucerească bunăvoinţa şi să-l înlăture orice bănuială, pentru ca, îndepărtându-i grijile şi străjile, să-l captureze când nu se aştepta deloc. L-a sfătuit să-şi împrăştie oastea, fiindcă nu-şi mai găsea rostul, de vreme ce războiul încetase şi pacea liniştise lucrurile. Păstrându-şi doar câţiva oameni pentru paza lui proprie, l-a rugat să-l însoţească împreună cu aceştia până la Ptolemaida. Dorinţa lui era, pasămite, să-l încredinţeze acest oraş, ca şi toate cetăţile întărite ale ţinutului, căci el venise tocmai în scopul acesta.

2. Fără să bănuiască nimic şi încrezător în Tryphon, de bunăvoinţa şi sincerele intenţii ale căruia nu se îndoia, Ionathas şi-a împrăştiat oastea. Şi-a păstrat totuşi vreo trei mii de luptători: a lăsat două mii dintre ei în Galileea şi cu ceilalţi o mie s-a îndreptat cu Tryphon spre Ptolemaida. Acolo locuitorii din Ptolemaida au închis porţile (aşa cum le poruncise Tryphon), capturându-l pe Ionathas, şi i-au ucis pe toţi oştenii care îl însoţeau. Împotriva celor două mii de iudei, rămaşi în Galileea, Tryphon a trimis trupele sale, ca să-l măcelărească. Dar aceştia primiseră deja vestea privitoare la soarta lui Ionathas şi s-au retras din ţară cu arma în mână încă înainte de sosirea oştenilor lui Tryphon. Cei trimişi să-l urmărească, văzând că aceştia erau hotărâţi să lupte pe viaţă şi pe moarte, n-au mai întreprins nimic împotriva lor, ci s-au reîntors la Tryphon aşa cum veniseră

3. Când au primit vestea capturării lui Ionathas şi a căsăpirii oştenilor care îl însoţeau, locuitorii din Hierosolyma au deplâns cele ce s-au întâmplat şi toţi i-au simţit cu amărăciune lipsa. În sufletele lor se cuibărise teama pe deplin justificată că, rămaşi fără de braţul viteaz al lui Ionathas şi fără înţeleptele lui sfaturi, potrivnicele popoare învecinate îi vor ataca acum, când nu mai tremurau de frica lui Ionathas, dezlănţuind un război crâncen împotriva lor. Lucrurile s-au petrecut cu ei aşa cum se aşteptau. Când au aflat că a murit Ionathas, popoarele din jur au început să-l atace pe iudei, întrucât, după părerea lor, aceştia nu mai aveau conducători. Chiar şi Tryphon îşi înarmase oastea, având intenţia să mărşăluiască cu ea în Iudeea, războindu-se cu cei ce se aflau între hotarele ei. Când a văzut că hierosolymitanii erau cuprinşi de frică, Simon a adunat poporul în templu, vrând ca prin cuvântarea sa să le redea curajul de a se împotrivi cu dârzenie lui Tryphon şi a căutat să-l mângâie prin următoarele vorbe: „Nu-i cu putinţă să nu ştiţi, dragi compatrioţi, că, aidoma tatălui nostru, şi eu şi fraţii mei am cutezat să înfruntăm bucuroşi primejdia morţii de dragul libertăţii voastre. În afara numeroaselor exemple ce-mi stau la îndemână, îl am şi pe acela că unii membri ai familiei mele au îndurat un sfârşit cumplit pentru lege şi religie. Nu cunosc deci nici o teamă care să-mi alunge din inimă această hotărâre, spre a sădi în locul ei dragostea de viaţă şi dispreţul faţă de glorie. Aşadar, întrucât nu mai duceţi lipsă de un conducător gata să rabde şi să facă orice pentru voi, urmaţi-mă bărbăteşte oriunde vă voi duce! Nu sunt deloc mai bun decât fraţii mei, ca să trebuiască să-mi cruţ viaţa, nici mai rău decât ei, ca să fug sau să mă dau în lături de la moartea pentru lege şi religie, pe care aceştia o socoteau cea mai frumoasă dintre toate. Pentru că a venit momentul să confirm că eu sunt fratele lor adevărat, voi dovedi acest lucru cu prisosinţă. Am ferma convingere că mă voi răzbuna pe duşmani, că vă voi scăpa pe voi toţi, împreună cu soţiile şi copiii voştri, de samavolniciile vrăjmaşilor şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, voi ocroti templul de distrugere. Eu văd limpede că popoarele păgâne vă dispreţuiesc şi se înarmează împotriva voastră tocmai pentru că îşi închipuie că duceţi lipsă de conducători!"

4. Vorbele rostite de Simon au redat curajul mulţimii, astfel că teama a fost alungată din suflete şi ea a respirat uşurată, privind spre viitor plină de speranţe. Întregul popor a cerut într-un glas ca Simon să fie conducător şi, aidoma fraţilor săi Iudas şi Ionathas, să deţină supremaţia: toţi se vor supune cu dragă inimă poruncilor sale. Strângând în jurul lui pe toţi oştenii care erau mai destoinici, s-a grăbit să repare iarăşi zidurile de apărare. După ce le-a consolidat cu turnuri înalte şi puternice, l-a trimis pe prietenul său Ionathas, fiul lui Absalom, împreună cu oştirea până la Ioppe, dându-i porunca să-l alunge pe locuitori de acolo (căci se temea că aceştia vor preda oraşul lui Tryphon). El însuşi a rămas la Hierosolyma, ca să apere oraşul.

5. Plecând între timp cu o oaste numeroasă din Ptolemaida, Tryphon s-a îndreptat spre Iudeea, aducându-l pe Ionathas înlănţuit. Simon i-a venit în întâmpinarea lui până la oraşul Addida, situat pe un munte care domina câmpia Iudeii. Când a aflat că Simon fusese ales de iudei căpetenia lor, Tryphon i-a trimis nişte soli ca să-1 îmbrobodească cu vicleşuguri şi înşelăciuni şi i-a cerut ca, dacă dorea să-şi elibereze fratele din captivitate, să-l trimită o sută de talanţi de argint şi pe doi dintre fiii lui Ionathas, ca ostatici, pentru ca, de îndată ce a fost slobozit, să nu atâţe Iudeea împotriva regelui. Ionathas era însă ţinut în lanţuri pentru banii pe care îi datora suveranului. Simon şi-a dat seama de şiretlicul lui Tryphon şi a întrevăzut că banii vor fi plătiţi degeaba, fără ca fratele lui să fie eliberat şi, în plus, fiii lui vor ajunge şi ei în mâinile duşmanului. Totuşi, el s-a temut să nu fie socotit de popor că poaită vina morţii fratelui său, fiindcă n-a vrut să trimită banii şi nici să predea fiii ca ostatici, în schimbul propriului său frate. Şi-a chemat la o adunare oastea şi i-a comunicat propunerea lui Tryphon, dezvăluind capcana şi frauda pe care o ascundea, apoi a spus că era totuşi preferabil să-l trimită banii şi copiii, pentru ca respingerea ofertei lui Tryphon să nu dea naştere la bănuiala că el n-a vrut să-şi salveze fratele de la moarte. Ca atare, Simon a trimis, o dată cu fiii lui Ionathas, şi banii de răscumpărare.

Deşi primise ceea ce ceruse, Tryphon nu şi-a ţinut cuvântul şi nu l-a eliberat pe Ionathas, ci a ocolit ţara cu oastea lui pentru ca, străbătând Idumeea, să ajungă la Hierosolyma. În marşul său, el a ajuns la Adora, un oraş din Idumeea. Dar Simon a venit cu trupele sale pe urmele lui Tryphon, aşezându-şi propria tabără faţă în faţă cu tabăra acestuia.

6. În vremea asta, garnizoana din cetăţuie a trimis la Tryphon o solie prin care îl ruga să vină cât mai repede, ca să-l aducă provizii, iar el şi-a pregătit cavaleria de plecare, intenţionând să ajungă la Hierosolyma într-o singură noapte. Dar în noaptea aceea a nins din belşug şi a acoperit drumurile, iar grosimea stratului de zăpadă a îngreunat înaintarea cailor atât de mult, încât el n-a mai putut ajunge până la Hierosolyma. De aceea, Tiyphon s-a îndreptat spre Coelesiria, a năvălit numaidecât în Galaaditis şi a poruncit ca Ionathas să fie ucis şi îngropat, întorcându-se apoi în Antiohia. Simon şi-a trimis oamenii în oraşul Basca, de unde a adus rămăşiţele pământeşti ale fratelui său. Acestea au fost înmormântate în patria lui, Modiim, în vreme ce l-a deplâns întregul popor cu bocete amare. Apoi Simon a construit pentru părintele şi fraţii lui un falnic monument funerar din marmură şlefuită. El se ridica la mare înălţime, încât se zărea de departe şi era înconjurat de un portic cu coloane cioplite dintr-o singură piatră, fiind o lucrare care desfăta privirea. În afară de asta, a mai înălţat şapte piramide pentru părinţii şi fraţii lui, câte una pentru fiecare, care erau făcute cu nespusă frumuseţe şi măreţie, dăinuind până în zilele noastre. Atâta grijă a acordat Simon mormântului lui Ionathas şi al membrilor familiei sale. Ionathas a murit după ce timp de patru ani a fost Mare Preot şi conducătorul poporului său. Acestea sunt lucrurile privitoare la sfârşitul lui.

7. Ales Mare Preot de către mulţime, din primul an al pontificatului său, Simon a eliberat din jugul macedonean poporul iudeu, care n-a mai fost nevoit să plătească nici un fel de bir. Libertatea şi scutirea de dări au fost obţinute de iudei la o sută şi şaptezeci de ani de la dominaţia asiriană, numărătoarea făcându-se de la cucerirea Siriei de către Seleucos supranumit Nicator. Poporul era atât de dornic să-l cinstească pe

Simon încât toate actele şi documentele private erau datate astfel: „în primul an al lui Simon, binefăcătorul şi conducătorul iudeilor". Căci în timpul domniei sale, iudeii au avut parte de mult noroc şi şi-au biruit duşmanii din vecinătatea lor. El a adus sub autoritatea lui oraşele Gazară, Ioppe şi lamnia. A luat cu asalt cetăţuia din Hierosolyma, pe care a făcut-o una cu pământul, ca să nu mai devină o ascunzătoare în care să se cuibărească vrăjmaşul, ca să facă iarăşi rău, ca până acum. După înfăptuirea acestui lucru, s-a ajuns la concluzia că era mai bine să fie dărâmat şi muntele pe care fusese înălţată cetăţuia, pentru ca templul să pară şi mai maiestuos. Ca atare, el a chemat poporul la adunare şi l-a înduplecat să întreprindă această măsură, amintindu-i câte nenorociri avuseseră de îndurat iudeii din partea gărzilor şi a iudeilor transfugi şi câte ar mai putea ei să păţească dacă ar mai veni un nou rege străin, ca să instaleze în cetăţuie o garnizoană. Prin vorbele sale, el a convins poporul cu atât mai uşor cu cât era în interesul lui. Toţi şi-au pus mâinile în mişcare şi au înlăturat muntele, fără să-şi găsească tihna nici ziua nici noaptea timp de trei ani, până ce nu l-au nivelat la fel ca pământul de la şes. De atunci încolo, templul a dominat întregul oraş, întrucât cetăţuia împreună cu muntele pe care fusese construită ea dispăruseră fără urme. Acestea sunt deci faptele împlinite de Simon.

CAPITOLUL VII

1. La scurtă vreme după ce Demetrios a fost capturat, Antioh, fiul lui Alexandru, care era poreclit „Zeul", a fost asasinat de Tryphon, tutorele său în timpul celor patru ani de domnie. A răspândit pretutindeni zvonul că Antioh a murit din vina chirurgilor lui şi şi-a trimis prietenii şi oamenii săi de încredere în mijlocul oştenilor, să le promită că vor primi bani mulţi de la el dacă îl vor proclama rege. Le-a spus că, întrucât Demetrios fusese făcut prizonier de părţi, dacă ar veni la domnie fratele său Antioh, se va răzbuna pe mulţi dintre cei ce provocaseră căderea acestuia. Trăgând nădejdea că la urcarea pe tron a lui Tryphon se vor îmbogăţi de-a binelea, oştenii l-au proclamat rege într-un singur glas. De îndată ce s-a văzut în culmea puterii, Tryphon şi-a dovedit josnicia firii sale. Câtă vreme fusese simplu dregător, el ştiuse să linguşească mulţimea şi să-şi arate, chipurile, cumpătarea, reuşind prin aceste mijloace s-o târască încotro vroia el; dar cum a ajuns la cârma ţării, şi-a lepădat masca de pe faţă, dând la iveală pe adevăratul Tryphon. Acest lucru a făcut ca duşmanii lui să devină mai puternici. Datorită urii pe care i-o purtau, oştenii lui l-au părăsit, trecând de partea Cleopatrei, soţia lui Demetrios, care se retrăsese împreună cu copiii ei în Seleucia. Deoarece Antioh, fratele lui Demetrios, supranumit Soter, cutreiera ţara, nefiind primit de nici un oraş, de teama lui Tryphon, Cleopatra l-a chemat spre a-i oferi în acelaşi timp mâna şi tronul. Antioh a răspuns invitaţiei sale, pe de o parte datorită sfatului dat de prietenii lui, pe de altă parte, datorită faptului că se temea că unii dintre locuitorii Seleuciei plănuiau să predea oraşul lui Tryphon.

2. După sosirea la Seleucia, puterile lui Antioh au crescut de la o zi la alta şi el a dezlănţuit războiul împotriva lui Tryphon, a ieşit victorios în luptă şi l-a izgonit din – Siria superioară în Fenicia, l-a urmărit până acolo şi l-a asediat la Dora, unde se refugiase el, fortăreaţa fiind greu de cucerit. Şi-a trimis solii la Simon, Marele Preot al iudeilor, căruia i-a oferit prietenia şi alianţa lui. Acesta i-a primit bucuros propunerea, i-a dăruit bani mulţi şi provizii, punându-i la îndemână numeroşi oşteni pentru asedierea Dorei, astfel că în scurtă vreme s-a numărat printre prietenii cei mai credincioşi ai lui Antioh. Dar Tryphon a fugit din Dora la Apamea. unde a fost prins încă din timpul asediului şi ucis după ce fusese rege trei ani.

3. Mânat de trufia şi meschinăria lui, Antioh a uitat însă repede faptul că Simon îl ajutase când avea mare nevoie şi l-a trimis pe prietenul său Cendebaeus în fruntea trupelor sale, ca să devasteze Iudeea şi să-1 captureze pe Simon. Auzind de nedreptatea care i se făcea, în pofida vârstei sale înaintate, Simon a fost indignat de mişeleasca purtare a lui Antioh faţă de el şi, cu un curaj mai presus de anii lui mulţi, a dovedit o vigoare tinerească şi şi-a dus oastea la război. Şi-a trimis înainte feciorii cu oştenii cei mai viteji, iar el a venit cu restul oştirii sa!e pe căi diferite. Pe mulţi dintre ai săi i-a pus la pândă în văgăunile munţilor şi nu s-

a înşelat deloc în aşteptările sale. triumfând pretutindeni asupra duşmanului. În răstimpul cât a trăit a avut parte de pace, încheind o alianţă şi cu romanii.

4. Întreaga lui domnie asupra iudeilor a durat opt ani şi a pierit într-un ospăţ, ucis mişeleşte de ginerele său Ptolemeu. Acesta i-a luat prizonieri atât pe soţia cât şi pe doi dintre fiii lui Simon şi i-a zvârlit în temniţă, trimiţându-şi oamenii să-1 omoare şi pe cel de-al treilea, care se numea Hyrcanos. Dar tânărul a aflat de venirea trimişilor lui şi ce scop urmăreau ei şi a scăpat de primejdie, refugiindu-se în oraş, încrezător în mulţimea îndatorată faţă de binefacerile tatălui său şi plină de ură faţă de Ptolemeu. Când ucigaşii trimişi de Ptolemeu au încercat să intre pe o altă poartă, poporul i-a trimis înapoi, căci Hyrcanos era deja sub protecţia lui.

CAPITOLUL VIII

1. Ptolemeu s-a retras atunci într-o cetate situată mai sus de Ierihon, care se numea Dagon. După ce a preluat funcţia de Mare Preot, deţinută de tatăl său, şi a cerut mai întâi ajutorul Domnului printr-o jertfă, Hyrcanos a întreprins o expediţie împotriva lui Ptolemeu şi a asediat refugiul său, fiindu-i superior în toate privinţele: doar mila faţă de mama şi propriii fraţi era cea care îl stânjenea. Căci Ptolemeu îi aducea pe metereze, într-un loc aflat în văzul tuturor, şi îi supunea torturilor pe aceştia, ameninţând că-i va prăvăli de pe ziduri, dacă nu punea capăt asediului. Oricât de mult ţinea să cucerească cetatea, el socotea că trebuia să aibă grijă ca fiinţele cele mai dragi lui să nu îndure chinuri mari, aşa că desfăşurarea asediului era încetinită. Totuşi, cu mâinile întinse, mama lui îl implora să nu slăbească asediul din pricina ei, ci dimpotrivă, să-şi continue cu şi mai mare îndârjire lucrările, ca să la cu asalt fortăreaţa şi să captureze duşmanul, răzbunându-i pe cei dragi. Moartea în chinuri cumplite i s-ar părea o binecuvântare dacă vrăjmaşul va primi cuvenita pedeapsă pentru mârşăviile pe care le săvârşise. Cuvintele mamei sale l-au făcut pe Hyrcanos să reia cu şi mai mare îndârjire asediul. Dar când a văzut-o iarăşi bătută şi sfârtecată, şi-a domolit elanul, învins de chinurile îndurate de mama lui. Astfel asediul s-a prelungit până la sosirea leatului pe care iudeii trebuie să-1 sărbătorească prin repaus: căci la fiecare şapte ani, ei respectă acest lucru, la fel ca pe cea de-a şaptea zi a săptămânii. Asediul fiind ridicat din această pricină, Ptolemeu i-a ucis pe fraţii şi pe mama lui Hyrcanos. După înfăptuirea acestei nelegiuiri, el s-a refugiat la Zenon, poreclit Cotylas, căpetenia oraşului Philadelphia.

2. Neîmpăcându-se deloc cu înfrângerea pe care i-o pricinuise Simon, Antioh a invadat Iudeea în cel de-al patrulea an al domniei sale şi în primul an al cârmuirii lui Hyrcanos din a o sută şaizeci şi doua Olympiadă. După ce i-a prădat ţara, l-a închis în capitala lui, pe care a înconjurat-o cu şapte tabere, fără să tragă la început nici un folos, pe de o parte din pricina trăiniciei zidurilor, pe de altă parte din pricina vitejiei asediaţilor, în sfârşit, datorită cumplitei lipse de apă, de care i-a scăpat doar ploaia îmbelşugată adusă de asfinţitul Pleiadelor. Întrucât în partea de miazănoapte a zidului de apărare, terenul era neted, Antioh a poruncit să se construiască o sută de turnuri cu trei etaje fiecare, unde şi-a aşezat trupele sale, dezlănţuind de acolo atacuri zilnice împotriva meterezelor. Totodată a pus să se sape un şanţ dublu, foarte adânc şi lat, ţinând astfel locuitorii captivi. Totuşi, ei găseau multe căi pe unde năvăleau afară, îi luau pe duşmani prin surprindere, făceau prăpăd în rândurile lor şi, de îndată ce erau observaţi, se retrăgeau lesne la adăpostul zidurilor. După ce şi-a dat seama că puzderia concetăţenilor săi îl stânjenea, fiindcă îi epuiza repede proviziile şi era limpede că mâinile prea numeroase aduc mai degrabă ponoase decât foloase, Hyrcanos s-a descotorosit de gloata inutilă şi a alungat-o, păstrându-i doar pe cei ce erau viguroşi şi în stare să lupte. Antioh s-a împotrivit retragerii celor alungaţi, astfel încât aceştia rătăceau printre ziduri şi, chinuiţi de foame, mulţi au sfârşit în chip jalnic. Abia când s-a apropiat Sărbătoarea Corturilor, cei ce se aflau în oraş au fost cuprinşi de milă, primindu-i înapoi. Hyrcanos i-a cerut lui Antioh un. armistiţiu de şapte zile, cu prilejul sărbătorii sfinte. Din

smerenie faţă de divinitate, Antioh nu numai că i l-a acordat, ci i-a şi trimis în cetate o jertfă magnifică, adică tauri cu coarne aurite şi tot felul de cupe de aur şi argint, pline cu mirodenii. Străjerii de la poartă au luat în primire jertfa de la cei ce veniseră cu ea şi au adus-o la templu. Antioh a ospătat şi oştirea şi s-a deose-bit mult de Antioh Epiphanes, care, după cucerirea oraşului, a înjunghiat pe jertfelnice purcei şi cu sângele lor a stropit templul, încălcând astfel legile iudeilor şi pietatea lor strămoşească, încât poporul i-a purtat o ură necruţătoare şi nu l-a mai iertat niciodată. Pentru smerenia lui deosebită, toţi i-au zis Antioh piosul.

3. Încurajat de mărinimia regelui şi convins de evlavia lui faţă de divinitate, Hyrcanos i-a trimis o solie prin care îi cerea voie ca iudeii să trăiască după legile strămoşilor lor. Antioh a respins aşadar sfatul celor din preajma lui, care îl îndemnau să stârpească neamul lor pentru că ducea un trai foarte diferit de al celorlalte popoare şi n-a luat această hotărâre. Decis să urmeze în toate privinţele calea pietăţii, el a răspuns solilor că, dacă asediaţii depuneau armele şi îi plăteau birurile încasate de la Ioppe şi celelalte oraşe din jurul Iudeei, primind totodată şi o garnizoană, va pune capăt războiului în aceste condiţii. În toate privinţele, solii au fost de acord cu ele, numai garnizoana n-au vrut s-o accepte, invocând firea lor neprietenoasă, datorită căreia nu obişnuiesc să vieţuiască alături de străini. În schimbul garnizoanei, iudeii vor da nişte ostatici, precum şi cinci sute de talanţi. Dintre aceştia, trei sute au fost oferiţi pe loc, împreună cu ostaticii, potrivit alegerii făcute de regele Antioh; în rândul acestora se număra şi fratele lui Hyrcanos. De asemenea au fost dărâmate şi meterezele zidurilor de apărare. Ca urmare a înfăptuirii acestor lucruri, Antioh a ridicat asediul şi a plecat.

4. După ce a deschis mormântul lui David, care-i întrecea pe toţi regii prin bogăţiile sale, Hyrcanos a scos de acolo trei mii de talanţi de argint şi cu aceşti bani a tocmit lefegii, fiind primul dintre iudei care a înrolat soldaţi străini. A încheiat apoi un tratat de prietenie şi alianţă cu Antioh, pe care l-a primit în oraşul lui, aprovizionând din belşug întreaga lui oştire. Când el a pornit împotriva părţilor, Hyrcanos l-a însoţit în această expediţie. Nicolaos din Damasc ne aduce confirmarea lui, povestind următoarele: „Antioh a înălţat pe malul fluviului Lycos un trofeu după victoria sa asupra generalului părţilor Indates şi a mai zăbovit două zile la rugămintea iudeului Hyrcanos, fiindcă tocmai atunci iudeii celebrau o strămoşească sărbătoare când nu aveau voie să mărşăluiască". Prin spusele sale, el nu se abate de la adevăr, căci sărbătoarea Pentecoste cădea la o zi după Sabat: noi nu avem voie să călătorim cu prilejul Sabatului şi al sărbătorilor. Dar în bătălia pe care a dat-o cu Arsace, regele părţilor, el şi-a pierdut nu numai o mare parte din oştire, ci şi propria lui viaţă. Urmaş la tronul Siriei a fost fratele său Demetrios, care a fost eliberat din captivitate de Arsace atunci când Antioh şi-a întreprins expediţia împotriva părţilor, cum am spus mai înainte".

CAPITOLUL IX

1. Cum a aflat de moartea lui Antioh, Hyrcanos a şi pornit campania sa ostilă oraşelor Siriei, fiindcă credea că ele erau lipsite de luptători şi neocrotite de apărători, ceea ce corespundea adevărului. Cu preţul multor eforturi depuse de oastea sa, el a cucerit după şase luni Medaba, apoi Samega şi ţinuturile învecinate, de asemenea Sichirn şi Garizim supunând neamul chutheiior, care locuia în preajma unui templu aidoma cu cel din Hierosolyma. Acesta fusese clădit cu aprobarea lui Alexandru de către comandantul Sanaballetes pentru ginerele său Manasses, fratele Marelui Preot laddus, cum am menţionat mai înainte. Templul a fost pustiit după ce a dăinuit două sute de ani. Apoi Hyrcanos a cucerit şi în Idumeea oraşele Adora şi Marissa şi i-a subjugat pe toţi idumeenii, cărora le-a dat voie să rămână în ţinutul lor dacă se învoiau să se taie împrejur şi să trăiască după legile iudeilor. Din dragoste faţă de patria lor. ei au acceptat tăierea împrejur şi celelalte datini ale iudeilor. De atunci încolo, ei au fost socotiţi iudei.

2. Întrucât vroia să reînnoiască vechile legături de prietenie cu romanii, Hyrcanos a trimis o delegaţie la Roma. După ce i-a primit scrisoarea. Senatul şi-a confirmat prietenia prin următorul mesaj de răspuns: Pretorul Fannius, fiul lui Marcus, a convocat la 6 februarie în for Senatul, de faţă fiind Lucius Manlius, fiul

lui Lucius Mentinas, şi Gaius Sempronius, fiul lui Gaius Falernas, pentru a da un răspuns la scrisoarea înmânată din partea poporului iudeilor de către solii lui Simon, fiul lui Dositheus, Apollonius, fiul lui Alexandru, şi Diodor, fiul lui Iason, bărbaţi de vază şi virtuoşi. Scrisoarea tratează şi despre legăturile de prietenie şi alianţă dintre iudei şi romani, şi despre treburile publice, potrivit cărora ei cer să li se restituie Ioppe împreună cu portul, Gazară împreună cu izvoarele, precum şi celelalte oraşe răpite de Antioh prin război, în pofida hotărârii Senatului, fără să li se mai îngăduie de asemenea oştenilor regelui să străbată ţara sau ţinuturile supuse lor. Aşijderea să fie declarate nule şi neavenite toate cuceririle făcute de Antioh în acest război, contrar hotărârilor Senatului; apoi să se trimită soli care să ceară înapoierea ţinuturilor răpite de Antioh şi aprecierea pagubelor făcute de el prin devastarea ţării; în sfârşit, să li se dea delegaţilor iudei scrisori de recomandare către regii şi popoarele libere, pentru ca să le asigure întoarcerea lor acasă. Aşadar, în urma dezbaterilor, s-a hotărât reînnoirea tratatului de prietenie şi alianţă cu solii de vază ai unui popor nobil şi fidel." Cât priveşte scrisorile lui Hyrcanos, vorbitorii au spus că Senatul va cumpăni pe îndelete răspunsul de îndată ce va fi mai puţin asaltat de treburi, garantând că în viitor nu se vor mai întâmpla asemenea nedreptăţi. Pretorul Fannius a primit sarcina să dea solilor bani din tezaurul public, pentru drumul lor de întoarcere. Ca atare, Fannius i-a trimis înapoi pe delegaţii iudei, după ce le-a dat bani din tezaurul public, precum şi scrisoarea de recomandare care, conform hotărârii Senatului, le asigura călătoria spre casă.

3. Despre treburile Marelui Preot Hyrcanos atât am avut de spus. Cât priveşte pe regele Demetrios, dornic să pornească lupta împotriva lui Hyrcanos n-a avut nici timpul, nici prilejul s-o facă, deoarece atât poporul sirian cât şi oştenii lui îl urau nespus din pricina cruzimii sale. Aceştia şi-au mânat solii la Ptolemeu, supranumit Physkon, rugându-1 să le hărăzească pe cineva din familia lui Seleucos, care să domnească asupra lor. Ptolemeu l-a trimis atunci pe Alexandru poreclit Zebinas, în fruntea unei oştiri şi, în bătălia care s-a dat, Demetrios a fost înfrânt. El a fugit la Ptolemaida, căci acolo se afla soţia lui, Cleopatra. Cum ea n-a vrut să-1 primească, s-a îndreptat spre Tyr, unde a fost capturat şi, supus multor chinuri, a murit în mâinile duşmanilor săi. Ajungând rege, Alexandru a avut legături de prietenie cu Marele Preot Hyrcanos. Dar în războiul dus împotriva lui Antioh, fiul lui Demetrios, supranumit Gryphos, şi-a găsit moartea pe câmpul de luptă.

CAPITOLUL X

1. Cum a ajuns rege al Siriei, Antioh s-a temut să atace cu oastea lui Iudeea, auzind că fratele său vitreg (care se numea tot Antioh) strângea la Cyzic o oaste, ca să-1 înfrunte. A rămas aşadar în ţara lui şi a hotărât să se înarmeze în vederea atacului pregătit de fratele său. El purta porecla de Cyzicenus datorită faptului că fusese crescut în oraşul Cyzic, tatăl lui fiind Antioh Soter, care căzuse în lupta cu părţii: acesta era fratele lui Demetrios, tatăl lui Gryphos. Căci Cleopatra fusese căsătorită cu ambii fraţi, cum am spus mai înainte. Antioh Cyzicenus a venit în Siria şi a purtat război cu fratele său mai mulţi ani. În tot acest răstimp, Hyrcanos s-a bucurat de pace. Chiar după moartea lui Antioh, el se descotorosise de macedoneni, fără să mai fie nici supusul, nici prietenul lor. Şi pe vremea lui Alexandru Zebinas şi mai ales de-a lungul disputei dintre fraţi, treburile sale prosperau şi au fost înfloritoare. Războiul fratricid pe care îl duceau aceştia îi îngăduia lui Hyrcanos să pună Iudeea la adăpost şi să strângă o mulţime de bani. Cum vroia Antioh Cyzicenus să-l pustiască ţara, pornea făţiş împotriva lui, iar atunci când vedea că nici celălalt Antioh nu primea ajutor din partea Egiptului, aflându-se mereu în harţă cu propriul său frate, îi dispreţuia pe amândoi.

2. A întreprins aşadar o expediţie împotriva Samariei, oraş fortificat despre care voi mai vorbi la momentul potrivit, întrucât el se numeşte acum Sebaste, fiind reconstruit de Herodes. Ajuns sub zidurile oraşului, Hyrcanos l-a asediat cu îndârjire, căci era supărat pe samariteni pentru năpăstuirile pe care le aduseseră

locuitorilor din Marissa, colonişti iudei şi aliaţi, îndeplinind astfel porunca regilor sirieni. De jur împrejurul întregului oraş, a săpat un şanţ adânc şi a înălţat un zid lung de optzeci de stadii şi a încredinţat asediul fiilor săi Antigonos şi Aristobul. Ei şi-au îndeplinit sarcinile cu sârguinţă, aşa că samaritenii au fost repede atât de chinuiţi de foame, încât se hrăneau cu cele mai neobişnuite mâncăruri şi, până la urmă, l-au chemat pe Antioh Cyzicenus. Acesta a venit bucuros în ajutorul lor, dar a fost învins de Aristobul şi, urmărit de cei doi fraţi, a fugit la Scythopolis. La întoarcere, aceştia i-au închis iarăşi pe samariteni între zidurile lor, astfel încât ei şi-au trimis solii la acelaşi Antioh, implorându-i din nou ajutorul. El l-a rugat pe Ptolemeu Lathurus să-l dea vreo şase mii de oameni, pe care i-a şi obţinut, cu toată împotrivirea propriei lui mame, cât pe ce să-1 detroneze din această pricină. Cu oştenii egipteni, s-a mărginit mai întâi să jefuiască şi să pustiască ţara lui Hyrcanos, fără a îndrăzni să-l provoace la o luptă pe faţă (căci oricum nu avea trupe îndestulătoare), sperând doar ca prin devastarea ogoarelor să-l silească pe Hyrcanos să ridice asediul Samariei. După ce a pierdut mulţi dintre oştenii lui în cursele întinse de duşmani, s-a întors la Tripoli şi a încredinţat lui Callimandru şi lui Epicrates continuarea războiului cu iudeii.

3. Callimandru i-a atacat cu mult curaj pe duşmani dar a fost pus pe fugă de aceştia şi a căzut în luptă. În schimb Epicrates, care era lacom de bani, a dat făţiş Scythopolis şi ţinuturile împrejmuitoare pe mâinile iudeilor, nefiind în stare să despresoare nici Samaria. După un asediu de un an, Hyrcanos a cucerit oraşul şi nu s-a mulţumit doar să-l radă din temelii, ci l-a dat pradă torentelor: l-a distrus în aşa măsură încât ruinele au fost prăvălite în văgăuni, nelăsând să se vadă nici măcar o urmă a cetăţii. Umblă zvonul că, cu acest prilej, Marelui Preot i s-a întâmplat o minune, anume că Dumnezeu ar fi vorbit cu el. Se zice că tocmai în ziua în care fiii săi se luptau cu Cyzicenus, pe când se afla singur, jertfind tămâie în templu, Marele Preot a auzit un glas care îl vestea că Antioh fusese învins. El a ieşit numaidecât din templu şi a dezvăluit mulţimii întregi întâmplarea sa. Şi lucrurile s-au petrecut într-adevăr aşa. Iată ce se zvonea despre Hyrcanos.

4. În vremea aceea s-au bucurat de mult noroc nu numai iudeii din Hierosolyma şi ţara lor, ci şi cei care locuiau în Alexandria, Egipt şi Cipru. Căci regina Cleopatra s-a ridicat împotriva feciorului ei Ptolemeu poreclit Lathurus şi a numit drept comandanţi pe Chelcias şi Ananias, fiii acelui Onias care construise în noma Heliopolis un templu aidoma celui din Hierosolyma, aşa cum am spus mai înainte. Lor le-a încredinţat Cleopatra conducerea oştirii şi nu întreprindea nimic fără încuviinţarea lor, după cum susţine şi Strabon Cappadocianul, prin următoarele cuvinte: „Cei mai mulţi dintre cei ce au sosit împreună cu noi în Cipru sau au fost trimişi acolo mai târziu de Cleopatra au trecui numaidecât de partea lui Ptolemeu. Nu i-au rămas credincioşi decât iudeii care îşi trag numele de la Onias, căci concetăţenii lui Chelcias şi Ananias se bucurau de marea preţuire a reginei." Asta a spus Strabon.

5. Prosperitatea lui Hyrcanos a stârnit însă invidia iudeilor: cei care îl detestau mai mult erau fariseii, una dintre sectele iudeilor, menţionată deja mai înainte. Aceştia exercită atâta influenţă asupra mulţimii încât orice vorbă spusă de ei împotriva regelui sau a Marelui Preot este crezută din capul locului. Ca discipol al lor, Hyrcanos le fusese nespus de drag. I-a şi chemat odată la un banchet unde i-a ospătat din belşug şi după ce i-a văzut în culmea desfătărilor, a început să le spună că ei ştiau că dorinţa lui era să fie drept şi toate faptele sale să facă plăcere lui Dumnezeu, întocmai cum îi cereau învăţăturile fariseilor. Aşadar i-a rugat ca, de îndată ce constată că a comis un păcat şi s-a abătut de la drumul drept, ei înşişi să-l atragă atenţia şi să-1 corijeze. Fariseii i-au adeverit virtutea şi laudele lor l-au încântat. Doar unul dintre oaspeţi, numit Eleazar, om răutăcios şi dornic de zâzanie, i-a zis: „Câtă vreme vrei să afli adevărul, află că, spre a fi într-adevăr drept, renunţă la demnitatea de Mare Preot şi mulţumeşte-te să rămâi numai cârmuitorul poporului!” Deoarece Hyrcanos a vrut să cunoască temeiul pentru care trebuia să părăsească arhieria, Eleazar i-a răspuns: „Fiindcă noi am auzit de la cei mai bătrâni că mama ta a fost captivă în timpul domniei lui Antioh

Epiphanes!" Presupunerea lui era o scorneală şi, ca atare, Hyrcanos s-a mâniat şi toţi fariseii erau porniţi împotriva lui Eleazar.

6. Atunci un anume Ionathas, care făcea parte din secta saduceilor, cu învăţături potrivnice fariseilor, şi era un prieten de nădejde al lui Hyrcanos, i-a sugerat că, prin jignirea adusă de Eleazar, acesta vorbise de fapt în numele tuturor fariseilor. Acest lucru va deveni limpede dacă el însuşi îi va întreba pe farisei ce pedeapsă merita Eleazar pentru afirmaţia lui. Când Hyrcanos a pus fariseilor întrebarea privitoare la pedeapsa ce se cuvenea s-o primească Eleazar (asigurânduri că era convins că nu aveau nimic de-a face cu jignirea adusă de el şi că dânşii meditaseră asupra osândei care i se cuvenea), răspunsul primit a fost: biciul şi lanţurile. Lor li se părea că o jignire nu merita să atragă condamnarea la moarte: prin firea lor, fariseii sunt înclinaţi să fie blânzi în pedepsele lor. Prin urmare, Hyrcanos s-a mâniat din cale-afară, încât a crezut de-a binelea că omul îi adusese jignirea cu deplina lor aprobare. Ionathas l-a aţâţat şi mai mult şi a făcut în aşa fel încât să se dezică de farisei şi să treacă de partea saduceilor, contestând nu numai valabilitatea dogmelor pe care fariseii le impuseseră poporului, ci pedepsind chiar pe cei ce le urmau.

Astfel şi-a atras ura mulţimii atât asupra sa cât şi asupra fiilor lui, aşa cum voi arăta ceva mai târziu. Deocamdată vreau să remarc că fariseii au dat poporului prin viu grai multe porunci moştenite de la strămoşi, care n-au fost însă înscrise în cartea de legi a lui Moise. De aceea secta saduceilor le respinge şi susţine că numai ce stă scris are autoritate, pe când dogmele lăsate de strămoşi prin viu grai nu sunt obligatorii. În această privinţă izbucnesc adesea aprige dispute în care saduceii au de partea lor pe cei bogaţi, fariseii bucurându-se în schimb de favoarea mulţimii. Despre ambele secte, ca şi despre cea de-a treia, a esenienilor, am tratat pe larg în cea de-a doua carte a lucrării mele despre războiul iudeilor împotriva romanilor.

7. Hyrcanos a pus însă repede capăt dihoniilor şi a dus o viaţă fericită şi a domnit vreme de treizeci şi unu de ani, lăsând în urma lui cinci fii. Dumnezeu i-a oferit trei mari daruri: domnia asupra poporului, rangul de Mare Preot şi harul profeţiei. Căci Domnul a stat mereu în preajma lui şi l-a făcut în stare să prevadă faptele viitoare şi să le vestească altora. Aşa a putut el prezice că amândoi fiii săi mai vârstnici nu vor rămâne multă vreme la cârma ţării. Merită osteneala să depanăm sfârşitul lor jalnic, ca să vedem cât de departe rămân ei de norocul părintelui lor.

CAPITOLUL XI

1. După moartea tatălui lor, Aristobul, cel mai vârstnic dintre fiii săi, a găsit de cuviinţă (căci a făcut-o din proprie iniţiativă) să schimbe forma de domnie în monarhie, fiind primul care şi-a încins fruntea cu diadema regală, la patru sute optzeci şi unu de ani şi trei luni de la reîntoarcerea în ţară a poporului iudeu, după eliberarea lui din captivitatea babiloniană. Pe Antigonos, fratele născut imediat după el, îl iubea, tratându-l de la egal la egal, dar pe ceilalţi îi ţinea în lanţuri. A întemniţat-o până şi pe mama lui, cu care era în conflict din pricina domniei (căci Hyrcanos îi încredinţase întreaga ocârmuire) şi a împins cruzimea atât de departe încât a lăsat-o să moară de foame în închisoare. Aceeaşi soartă ca şi mama a avut-o fratele său Antigonos, pe care se părea că-l îndrăgeşte şi-l făcuse părtaş la domnie. Dar de el l-au înstrăinat calomniile cărora la început nici n-a vrut să le dea crezare, în parte fiindcă îşi iubea într-adevăr fratele, neţinând seama de denunţuri, în parte fiindcă socotea că bârfele erau provocate de invidie. Dar întorcându-se o dată acasă dintr-o expediţie în ţinută de gală tocmai la sărbătoarea când se înălţau corturi în cinstea lui Dumnezeu, iar Aristobul era întâmplător ţintuit la pat de boală, Antigonos, gătit cu cele mai frumoase veşminte, a suit până la templu cu prilejul serbării, însoţit de oştenii săi înarmaţi, spre a se ruga din toată inima pentru grabnica însănătoşire a fratelui său. Atunci nişte oameni ticăloşi, dornici să strice armonia dintre fraţi, s-au slujit de pretextul cortegiului pompos şi al succeselor lui războinice şi s-au dus la rege ca să-l împopoţoneze din

reavoinţă ţinuta de gală şi să-l convingă că purtarea fratelui său nu cadra cu rangul lui de simplu particular, ci, prin ceea ce făcea, dezvăluia neîndoielnic faptul că ţintea spre tron. Aşadar Antigonos va veni sigur cu puternica sa ceată ca să-l ucidă, fiindcă ar fi dat dovadă de prostie să fie mulţumit că era părtaş la domnie, câtă vreme putea să ajungă rege el însuşi, atribuindu-şi astfel cinstea supremă.

2. Aristobul s-a lăsat convins fără voia lui de aceste vorbe şi, ca să nu trezească bănuiala fratelui său şi totodată să se îngrijească de propria lui siguranţă, şi-a postat garda sa personală într-o întunecoasă încăpere subterană (căci el zăcea bolnav în turnul ce se chema Antonia) şi i-a poruncit să nu se atingă de oricine va veni neînarmat, dar Antigonos să fie ucis pe loc dacă va veni la el înarmat. În acelaşi timp a trimis lui Antigonos un sol prin care îi cerea să se prezinte la el neînarmat. Dar regina şi cei ce unelteau împotriva lui Antigonos l-au înduplecat pe sol să-l spună exact contrariul: întrucât a auzit că şi-a procurat alte arme şi o armură nouă, regele îl roagă să vină la el înarmat, ca să-l admire echipamentul militar. Fără să bănuiască deloc că i se întindea o cursă şi convins de buna-credinţă a fratelui său, s-a dus la el bine înarmat, ca să-l arate panoplia. Când a ajuns la aşa-numitul Turn al lui Straton, care avea un coridor foarte întunecos, a fost ucis de gărzile de corp. Această moarte dovedeşte că nimic nu are o putere mai mare decât invidia şi calomnia şi că nimeni în afara acestor patimi nu poate să destrame mai repede bunăvoinţa şi legăturile naturii. Mare uimire stârneşte păţania unui esenian, numit Iudas, care nu se înşelase niciodată în prezicerile sale. Când l-a zărit pe Antigonos ieşind din templu, el a spus cu glas tare prietenilor şi însoţitorilor care îl urmau pretutindeni, dornici să înveţe cum să prezică viitorul, că ar fi preferat să fie printre cei morţi, după ce rostise o profeţie falsă, câtă vreme Antigonos mai trăia. Căci el proorocise că acesta va muri chiar azi în Turnul lui Straton şi tocmai îl văzuse trecând prin faţa lui când locul unde îi prezisese că va fi asasinat era situat la o depărtare de şase sute de stadii, iar cea mai mare parte a zilei trecuse. Îl pândea deci primejdia să se dovedească un fals profet. În timp ce rostea aceste vorbe şi se căina, s-a răspândit vestea uciderii lui Antigonos în coridorul subteran, care se numea deopotrivă Turnul lui Straton, ca şi Caesarea de lângă mare. Această coincidenţă l-a derutat pe prezicător.

3. Curând, Aristobul s-a căit amarnic de uciderea fratelui său şi chinurile pricinuite de mustrările de conştiinţă l-au îmbolnăvit în aşa măsură încât măruntaiele sale, frământate de durere, sângerau din abundenţă. Când micul sclav care îl îngrijea s-a dus să arunce sângele adunat, cred că prin providenţa divină, el a ajuns până la locul unde mai erau petele de sânge ale răpusului Antigonos şi, alunecând, a vărsat conţinutul vasului său. Cei care au fost martorii întâmplării au scos strigăte de groază, ca şi cum micul sclav ar fi vărsat dinadins în locul acela sângele. La auzul strigătelor, Aristobul a vrut să cunoască pricina lor. Cum nimeni nu i-a dezvăluit motivul, dorinţa suveranului de a-l afla a devenit şi mai mare, căci prin firea lor oamenii, în situaţii asemănătoare, apăsaţi de tăcere, devin şi mai bănuitori. Când însă, sub constrângerea ameninţărilor, a smuls de la ei adevărul, cu sufletul chinuit de mustrările conştiinţei, a vărsat şiroaie de lacrimi şi, gemând adânc, a zis: „Faptele mele ruşinoase şi nelegiuite n-au rămas aşadar ascunse lui Dumnezeu şi degrabă mă ajunge din urmă pedeapsa pentru uciderea rudelor mele! Câtă vreme, o, mârşavul meu trup, îmi vei reţine sufletul pângărit de sângele fratelui şi al mamei mele? Până când voi mai aduce sângele, ca libaţie pentru cei ucişi mişeleşte, picătură cu picătură, în loc să-l vărs deodată, în întregime?" În timp ce rostea aceste vorbe, s-a stins din viaţă după ce domnise un singur an. Deşi numit Prietenul grecilor, a adus patriei sale multe binefaceri, prin războiul dus împotriva Ituriei, alipind la Iudeea o bună parte a acestei ţări, şi i-a constrâns pe locuitori să se taie împrejur şi să trăiască după legile iudeilor dacă doreau să mai rămână în ţinutul acela. A avut o fire dreaptă şi sfielnică, după cum atestă şi Strabon, slujindu-se de autoritatea cuvintelor lui Timagenes: „A fost un om drept şi s-a dovedit foarte util iudeilor, de vreme ce le-a mărit ţara; căci a unit cu ei o parte din neamul iturienilor, pe care i-a silit să se taie împrejur."

CAPITOLUL XII

1. După ce Aristobul şi-a dat obştescul sfârşit, văduva lui, Salome, denumită de greci Alexandra, i-a scos din temniţă pe fraţii acestuia (căci Aristobul îi ţinea înlănţuiţi, cum am spus mai înainte), numindu-1 ca rege pe Iannaios Alexandru, care părea să-l întreacă pe ceilalţi prin vârstă şi cumpătare. De-abia venit pe lume, a şi stârnit ura tatălui său, care n-a vrut să-1 vadă în faţa ochilor câtă vreme a trăit. Ura părintelui a fost pricinuită de următoarea întâmplare. Întrucât îi iubea cel mai mult pe fiii săi cei mai mari, Antigonos şi Aristobul, Hyrcanos l-a întrebat pe Dumnezeu, care i-a apărut în somn, cine-i va fi urmaş. Când Dumnezeu i-a arătat chipul lui Alexandru, neîmpăcându-se cu gândul că tocmai acesta va fi moştenitorul tuturor averilor sale, l-a lăsat să crească în Galileea, unde se şi născuse. Domnul nu l-a înşelat pe Hyrcanos. Aşadar, cum a ajuns pe tron, după moartea lui Aristobul, a poruncit uciderea unuia dintre fraţi, care era ahtiat de guvernare, iar pe celălalt, mulţumindu-se să ducă o viaţă retrasă, l-a cinstit foarte mult.

2. După ce şi-a pus temelia domniei sale aşa cum socotea el, Alexandru a întreprins o expediţie împotriva Ptolemaidei, i-a învins pe locuitorii ei în luptă şi i-a mânat în interiorul oraşului, pe care l-a asediat cu oastea lui. Pe ţărmul mării îi mai rămăsese să supună doar oraşele Ptolemaida şi Gaza, precum şi pe tiranul Zoilus, care stăpânea Turnul lui Straton şi Dora. Fiindcă acum Antioh Philometor şi Antioh, poreclit Cyzicenus, se războiau unul cu altul şi-şi nimiceau astfel forţele proprii, ptolemaizii nu se puteau aştepta la un ajutor din partea acestora. În timpul asediului şi-a făcut apariţia Zoilus, stăpânitorul Turnului lui Straton şi al Dorei, împreună cu o trupă de războinici şi, întrucât spera să profite de pe urma conflictelor dintre cei doi regi, tiranul a venit să aducă un mic ajutor ptolemaizilor. Căci regii, oricum, nu-i favorizau atât de mult ca ei să se poată aştepta la un sprijin din partea lor. Ambele tabere se comportau ca nişte atleţi care, deşi simt că puterile i-au părăsit, se ruşinează să cedeze, dar, după ce se odihnesc şi-şi recapătă suflul, reiau lupta de la început. Singura lor nădejde şi-o puneau în regii Egiptului şi în Ptolemeu Lathurus, cârmuitorul Ciprului, care fusese detronat de mama lui, Cleopatra, fiind silit să se refugieze în Cipru. Ptolemaizii şi-au trimis aşadar solii şi l-au rugat pe acesta să vină în ajutorul lor şi să-l scape din mâinile lui Alexandru, care îi ameninţa. Solii l-au lăsat să tragă speranţa, asigurându-1 că, odată ajuns în Siria, i se vor alătura locuitorii din Gaza şi Zoilus, care erau de partea ptolemaizilor, ba chiar şi sidonienii, precum şi mulţi alţii, aşa că Ptolemeu s-a grăbit să-şi pregătească trupele de călătoria pe mare spre Egipt.

3. Între timp, Demainetes, demagog care avea atunci o mare influenţă asupra ptolemaizilor, i-a făcut să-şi schimbe părerea, spunându-le că era mai bine să lupte împotriva iudeilor, cu urmări nesigure, decât să accepte robia făţişă şi să intre pe mâna unui stăpân şi, în afara prezentului război, să-şi aducă pe cap unul şi mai mare, cel cu Egiptul. Căci Cleopatra n-o să rămână desigur atât de nepăsătoare încât să-l îngăduie lui Ptolemeu să-şi strângă trupele în imediata-i vecinătate, ci va interveni ea însăşi cu o oaste numeroasă, deoarece oricum urmăreşte să-şi alunge fiul din Cipru. Dacă îşi va vedea speranţele înşelate, fireşte că Ptolemeu se va întoarce iarăşi în Cipru, pe când ei se vor expune unei primejdii extreme. În pofida faptului că la plecare aflase deja că ptolemaizii îşi schimbaseră între timp hotărârea, Ptolemeu a întreprins călătoria pe mare şi, ajungând la limanul numit Sycaminus, şi-a debarcat acolo trupele. În întregime, oastea lui număra treizeci de mii de pedestraşi şi de călăreţi. El i-a dus în apropierea Ptolemaidei, unde şi-a instalat tabără, dar când cetăţenii ei n-au vrut să-l primească mesagerii şi nici să-l asculte propunerile, a fost foarte îngrijorat.

4. Dar după ce Zoilus şi locuitorii din Gaza au venit la Ptolemeu, şi l-au rugat să le dea ajutor, deoarece ţinuturile lor erau devastate de iudei şi de Alexandru, acesta a ridicat asediul de teama lui Ptolemeu, ducându-şi oastea acasă. Apoi a recurs la duplicitate, chemând-o într-ascuns pe Cleopatra să vină împotriva lui Ptolemeu, iar pe faţă se prefăcea că vrea să obţină enia şi alianţa acestuia. A promis că-i va da patru sute de talanţi de argint dacă-1 va înlătura din drumul său pe tiranul Zoilus şi-i va atribui ţinutul ludeei. Şi Ptolemeu

a întreţinut bucuros legături de prietenie cu Alexandru, punând mâna pe Zoilus. Când a aflat după aceea că Alexandru trimisese pe ascuns soli la mama lui, Cleopatra, a rupt înţelegerea cu el, pecetluită prin jurământ, şi a asediat Ptolemaida, fiindcă n-a vrut să-l primească. Lăsându-şi comandanţii să susţină asediul împreună cu o parte din trupele sale, cu cealaltă parte a plecat spre Iudeea, s-o pustiască. Dar Alexandru, care a dibuit planul lui Ptolemeu, a strâns el însuşi o oaste de cincizeci de mii de oameni sau, după informaţiile altor scriitori, vreo optzeci de mii şi cu aceste trupe a mărşăluit în întâmpinarea lui Ptolemeu. Între timp, Ptolemeu a atacat prin surprindere într-o zi de Sabat oraşul Asochis din Galileea şi, cucerindu-1, a luat zece mii de prizonieri şi s-a ales cu o bogată pradă de război.

5. Încercând apoi acelaşi lucru cu Sepphoris, care se afla la mică distanţă de oraşul devastat, a suferit pierderi grele şi de acolo s-a îndreptat spre Ptolemaida, ca să se războiască cu Alexandru. Cu el s-a întâlnit Alexandru la fluviul Iordan, în localitatea numită Asophon, situată nu prea departe de fluviul Iordan, unde şi-a aşezat tabăra în apropierea duşmanului. În prima linie avea opt mii de războinici, aşa-zişii Luptători-care-înfruntă-o-sută-de-vrăjmaşi, mânuind scuturi acoperite cu aramă. Chiar şi oştenii lui Ptolemeu din prima linie purtau asemenea scuturi acoperite cu aramă. În toate privinţele, ptolemeenii rămâneau mai prejos decât iudeii şi de aceea înfruntau primejdiile cu teamă, dar tacticianul lor, Philostephanus, le-a insuflat curaj, poruncindu-le să străbată fluviul care curgea printre cele două tabere. Alexandru n-a căutat să le împiedice trecerea: el socotea că era mai uşor să-şi învingă duşmanul câtă vreme fluviul era în spatele lui, neavând încotro să fugă din toiul luptei. La început, sorţii izbânzii au trecut când într-o tabără, când în cealaltă, măcelul fiind mare în fiecare dintre cele două oşti. Dar când luptătorii lui Alexandru au avut avantajul de partea lor, Philostephanus şi-a împărţit trupele şi a trimis întăriri oportune celor ce băteau în retragere. Iudeii, cărora nu le mai venea nimeni în ajutor, şi-au pus nădejdea în fugă, târând cu ei şi celelalte rânduri, în timp ce ptolemeenii făceau exact contrariul. S-au luat după iudei, ca să-l ucidă şi, în goana lor, i-au răpus pe toţi cei ce erau hăituiţi, măcelărindu-i peste măsură, până când armele li s-au tocit şi mâinile le-au căzut de oboseală. Se spune că în această bătălie au pierit treizeci de mii de iudei (Timagenes vorbeşte de cincizeci de mii); ceilalţi au fost fie luaţi prizonieri, fie s-au refugiat la casele lor.

6. După acest război, Ptolemeu a pustiit ţinutul, iar seara a poposit în nişte sate iudaice care erau pline de femei şi copii. A poruncit propriilor oşteni să-l ucidă pe aceştia, să-l taie în bucăţi şi să arunce mădularele lor în cazane cu apă clocotită, drept ofrandă. El a ordonat acest lucru pentru ca iudeii scăpaţi teferi din bătălie, care îşi vor căuta refugiul aici, să creadă că duşmanii sunt mâncători de carne omenească şi să se sperie şi mai mult la această privelişte. De altfel şi Strabon, şi Nicolaos relatează întâmplarea, aşa cum am povestit-o eu. Ptolemeu a luat însă cu asalt şi Ptolemaida, fapt pe care l-am pomenit altundeva.

CAPITOLUL XIII

1. Când a văzut că puterea fiului ei creştea şi că devasta Iudeea după bunul său plac şi pusese stăpânire pe oraşul Gaza, Cleopatra a socotit că nu se cuvenea să-l mai tolereze prezenţa, ca să zicem aşa, în faţa porţilor, ca să râvnească şi mai mult să obţină domnia Egiptului, şi a pornit de îndată împotriva lui cu o flotă şi cu trupe de uscat, punându-şi întreaga oaste sub comanda lui Chelcias şi Ananias, care erau iudei. Cea mai mare parte a avuţiilor sale, împreună cu nepoţii şi testamentul ei, le-a trimis spre păstrare locuitorilor insulei Coos. A poruncit apoi fiului ei Alexandru să navigheze cu o flotă uriaşă spre Fenicia şi, după ce a adus-o sub puterea ei, Cleopatra s-a îndreptat spre Ptolemaida; dar, nefiind primită de ptolemaizi, a fost nevoită să asedieze oraşul. Între timp, Ptolemeu a plecat în Siria şi s-a grăbit să ajungă în Egipt, convins că, rămasă fără oştire, ţara poate fi cucerită prin surprindere. Dar speranţele sale au fost înşelate. În vremea aceea s-a întâmplat ca unul dintre generalii Cleopatrei, Chelcias, trimis în urmărirea lui, să moară în Coelesiria.

2. De îndată ce a primit vestea despre expediţia fiului ei şi a aflat că în Egipt el n-a obţinut succesul scontat, şi-a trimis o parte din oştire să-1 alunge din ţară. Aşadar, acesta a trebuit să se retragă iarăşi din Egipt şi a iernat la Gaza. Între timp, Cleopatra a capturat garnizoana ptolemaizilot, luând cu asalt oraşul. Cu acest prilej, Alexandru, care fusese greu lovit de Ptolemeu şi nu mai avea nici un alt sprijin, a venit la regină cu darurile şi temenelele cuvenite, să-l ceară ajutor, întrucât îi este şi rudă. Unii dintre prietenii ei au îndemnat-o pe Cleopatra să-l primească darurile şi să pună stăpânire cu forţa pe ţara lui, pentru ca marea mulţime a iudeilor viteji să nu rămână la dispoziţia unui singur om. În schimb Ananias i-a dat un sfat contrar, spunându-i următoarele vorbe: „Comiţi o nelegiuire dacă smulgi puterea din mâna unui aliat, care este şi ruda noastră. Nu vreau – a adăugat el – să-ţi ascund faptul că. săvârşind asemenea nedreptate, vei atrage asupra ta dușmănia tuturor iudeilor!'" Aceste avertismente au convins-o pe Cleopatra, care. nu l-a nedreptăţit pe Alexandru, ci a încheiat cu el o alianţă la Scythopolis, în Coelesiria.

3. De îndată ce a scăpat de frica lui Ptolemeu, Alexandru şi-a dus oastea de-a dreptul în Coelesiria şi, după un asediu de zece luni, a cucerit Gadara. A capturat şi Amathus, cea mai mare dintre fortăreţele situate dincolo de Iordan, unde îşi păstra deosebit de frumoasele şi preţioasele sale comori Theodorus, fiul lui Zenon. Atacându-i prin surprindere pe iudei, acesta a ucis vreo zece mii dintre ei şi a prădat bagajele lui Alexandru. Totuşi, Alexandru nu s-a lăsat descumpănit de această lovitură, ci a făcut o expediţie împotriva oraşelor de pe ţărmul mării, Raphia şi Anthedon (căruia regele Herodes i-a dat mai târziu numele de Agrippiada), şi le-a cucerit. Când a văzut că Ptolemeu s-a întors din Gaza în Cipru şi Cleopatra a plecat spre Egipt, supărat pe locuitorii din Gaza, care ceruseră ajutorul lui Ptolemeu, a asediat oraşul, puştiind împrejurimile sale. Generalul lor, Apollodot, însoţit de două mii de lefegii şi de zece mii dintre concetăţeni, a atacat în timpul nopţii tabăra iudeilor şi, cât timp a domnit întunericul, localnicii au fost victorioşi, deoarece vrăjmaşii lor erau convinşi că Ptolemeu venise din nou. Cum s-a luminat de ziuă, scăpaţi de greşeala lor şi cu adevărul dat la iveală, iudeii şi-au strâns rândurile şi, năpustindu-se asupra celor din Gaza, au ucis cam o mie dintre ei. Dar asediaţii le-au opus o rezistenţă dârză, fără să se lase doborâţi nici de lipsuri, nici de numărul mare al pierderilor de vieţi omeneşti (căci erau hotărâţi în sinea lor să îndure orice năpastă, decât să cadă în mâinile duşmanilor). Curajul lor se bizuia pe speranţa că în ajutorul lor va veni regele arabilor, Aretas, care le făcuse această promisiune. Înainte de sosirea lui a survenit însă moartea lui Apollodot. L-a ucis chiar fratele său Lysimachos, care era gelos pe el fiindcă avea o mare trecere în faţa concetăţenilor şi, adunându-şi o ceată de oşteni, a predat oraşul lui Alexandru. Când acesta a pătruns în oraş, s-a arătat la început îngăduitor. După aceea a dat voie trupelor sale să tabere asupra locuitorilor din Gaza şi să se răzbune pe ei. Unii s-au dus încoace, alţii încolo şi au început să-l. căsăpească. Totuşi, aceştia n-au fost nişte molateci, ci s-au împotrivit cu înverşunare şi n-au răpus mai puţini iudei decât cei ce pieriseră din rândurile lor. Câţiva şi-au părăsit casele şi le-au dat foc, ca să nu mai rămână nici o pradă la îndemâna vrăjmaşilor. Alţii şi-au ucis cu mâna lor copiii şi nevestele, nevrând să-l lase să ajungă robi la duşmanii lor. Toţi cei cinci sute de consilieri ai oraşului (căci în timpul cuceririi Gâzei, Sfatul tocmai se întrunise) s-au refugiat în templul lui Apolo. Şi pe aceştia i-a măcelărit Alexandru, a dat pradă flăcărilor oraşul şi, după un asediu care durase un an întreg, s-a întors la Hierosolyma.

4. În aceeaşi vreme a murit şi Antioh poreclit Gryphos, ucis mişeleşte de un anume Heracleon, după ce a trăit patruzeci şi cinci de ani, fiind rege timp de douăzeci şi nouă de ani. I-a urmat la domnie fiul lui, Seleucos, care a purtat război împotriva unchiului său Antioh, iar acest unchi, supranumit Cyzicenus, a ieşit biruitor. Curând după aceea, Antioh, poreclit cel Pios, a venit la Aradus, unde şi-a pus diadema regală, s-a războit cu Seleucos şi, învingându-1, l-a alungat din întreaga Sirie. Acesta a fugit în Cilicia, s-a refugiat la Mopsuestia şi a cerut iarăşi biruri de la locuitorii oraşului. Mulţimea furioasă din Mopsuestia a dat foc citadelei regale,

aşa că Seleucos a pierit împreună cu prietenii lui. În vreme ce Antioh, fiul lui Cyzicenus, cârmuia Siria, Antioh, fratele lui Seleucos, i-a declarat război, dar a fost învins şi şi-a pierdut viaţa împreună cu oastea. După aceea, fratele acestuia, Filip, şi-a pus diadema regală şi a domnit asupra unei părţi a Siriei. Între timp, Ptolemeu Lathurus l-a chemat din Cnidos pe Demetrios, căruia i se zicea Eucairos, şi l-a înscăunat rege al Damascului. Antioh s-a împotrivit cu mult curaj celor doi fraţi, dar şi-a găsit repede sfârşitul. Căci ducându-se în ajutorul Laodicei, regina galaadenilor, care era în război cu părţii, a căzut viteşeşte pe câmpul de luptă. Cârmuirea Siriei a revenit astfel ambilor fraţi, Demetrios şi Filip, cum am spus în altă parte.

5. Chiar la el acasă, Alexandru s-a confruntat cu o răscoală (căci poporul s-a răzvrătit împotriva lui) în timpul unei ceremonii, când el celebra la altar jertfa divină şi ai săi au aruncat spre el lămâi, deoarece datina iudeilor, privitoare la Sărbătoarea Corturilor, cere ca fiecare să aducă ramuri de palmier şi de lămâi (cum am mai spus şi cu alt prilej). Oamenii i-au spus în bătaie de joc că s-a născut dintr-o captivă şi că nu i se cuvenea pontificatul şi cinstea de a aduce jertfe. Mâniat de vorbele acestea, a ucis vreo şase mii dintre ei şi a construit o îngrăditură din lemn împrejurul altarului şi templului, până la locul unde nu aveau voie să pătrundă decât preoţii, împiedicând aşadar mulţimea să intre acolo. El întreţinea aşijderea oşteni străini, pisidieni şi cilicieni: nu-i folosea şi pe sirieni, deoarece era duşmanul lor. A supus apoi pe moabiţi şi galaaditi, care erau arabi, şi le-a impus un tribut, nimicind chiar şi oraşul Amathus, fără ca Theodoros să i se împotrivească. Dar când a luptat împotriva regelui Obedas, a căzut victimă unei ambuscade într-o regiune învălurată şi greu accesibilă şi lângă satul Gadara din Galaaditis a fost împins de mulţimea cămilelor spre o văgăună adâncă, scăpând teafăr cu greu numai el singur. A fugit de acolo şi s-a dus la Hierosolyma. Fiindcă şi acum a fost întâmpinat cu ostilitate de popor, s-a războit cu el timp de şase ani, măcelărind nu mai puţin de cincizeci de mii de iudei. Şi oricât i-a îndemnat paşnic să-şi astâmpere ura împotriva lui, aceştia l-au detestat cu atât mai mult pentru relele pricinuite de dânsul. Întrebându-i ce anume aşteaptă de la el, i-au strigat cu toţii: să moară mai repede! Apoi au trimis o solie la Demetrios Eucairos, chemându-1 în ajutorul lor.

CAPITOLUL XIV

1. Acesta a venit cu oastea, cuprinzându-i şi pe cei care îl chemaseră în sprijinul lor, şi şi-a aşezat tabăra în oraşul Sichim. Cu şase mii două sute de lefegii şi vreo douăzeci de mii de iudei care erau de partea lui, Alexandru a venit în întâmpinarea lui Demetrios: el dispunea de trei mii de călăreţi şi de patruzeci de mii de pedestraşi. Ambele tabere au căutat multă vreme să se ademenească una pe alta: Demetrios să-l determine pe mercenari să dezerteze, întrucât erau greci de-ai lui, iar Alexandru, pe iudeii care se alăturaseră lui Demetrios. Dar nici o tabără nu a convins-o pe cealaltă, aşa că s-a ajuns la luptă făţişă, în care a ieşit victorios Demetrios: toţi mercenarii lui Alexandru au pierit, dând dovada credinţei şi vitejiei lor, şi mulţi dintre oştenii lui Demetrios au murit aşijderea.

2. Alexandru a fugit aşadar în munţi şi şase mii de iudei, înduioşaţi de soarta care îl lovise, s-au strâns în jurul lui. De teama sprijinului primit de el, Demetrios a făcut cale-ntoarsă. Ceilalţi iudei l-au înfruntat după aceea pe Alexandru, dar au fost învinşi şi mulţi dintre ei au căzut în luptă. Pe cei mai de vază dintre iudei i-a silit să se refugieze în oraşul Bethoma, unde i-a asediat. După cucerirea oraşului şi capturarea acestora, i-a dus la Hierosolyma, unde a săvârşit o faptă de o cruzime întrecând toate ororile de până atunci. Pe când el benchetuia împreună cu concubinele sale într-un loc vizibil, a poruncit ca opt sute dintre captivi să fie pironiţi pe cruce şi, mai înainte ca ei să moară, a pus să li se ucidă copiii şi nevestele sub ochii lor. Această cale de a răzbuna nedreptăţile care i-au fost aduse întrece însă prin severitatea ei tot ceea ce este îndreptăţită să facă cruzimea omenească, chiar dacă trebuie să recunoaştem că în luptele duse, regele a îndurat multe suferinţe, punându-şi în mare primejdie viaţa şi domnia, iar ei nu s-au mulţumit să se războiască singuri cu dânsul, ci au chemat în ajutorul lor şi străini. În sfârşit, vinovaţii îl aduseseră într-o asemenea situaţie grea încât el a

trebuit să cedeze regelui arabilor cuceririle sale din ţara moabitică şi ţinutul Galaad, împreună cu fortăreţele aflate acolo, pentru ca să nu se alieze împotriva lui cu iudeii, care şi aşa îi aduseseră nenumărate jigniri şi batjocuri. Totuşi, nimeni nu l-a constrâns să săvârşească astfel de fapte cumplite: ca atare, din pricina cruzimii sale neasemuite, iudeii l-au poreclit Tracidas. În plus, adversarii lui, al căror număr se ridica la vreo opt mii de oşteni, au fugit în timpul nopţii din ţară şi au vieţuit în surghiun atâta timp cât a mai trăit Alexandru. Văzându-se în sfârşit scăpat de această răscoală, a avut parte de o domnie liniştită în tot restul vieţii sale.

3. Din Iudeea, Demetrios a plecat spre Beroe şi l-a asediat pe fratele său Filip, dispunând de zece mii de pedestraşi şi o mie de călăreţi. Dar Straton, tiranul din Beroe, aliatul lui Filip, i-a chemat pe Zizus, comandantul arabilor, şi pe Mithridates Sinaces, căpetenia părţilor. După ce au venit cu oaste multă, aceştia l-au asediat pe Demetrios în propria lui tabără, unde l-au ţinut în frâu cu ajutorul săgeţilor şi al setei şi i-au silit pe ai lor săi să se predea. Apoi au prădat regiunea şi l-au capturat pe Demetrios, trimiţându-1 lui Mithridates, care domnea atunci asupra părţilor, iar pe prizonierii lor antiohieni i-au lăsat să se întoarcă la Antiohia, fără să ceară răscumpărarea lor. Mithridates, regele părţilor, şi-a arătat întregul său respect faţă de Demetrios, până ce acesta s-a îmbolnăvit şi a murit. Îndată după încheierea luptei, Filip a plecat spre Antiohia, a cucerit oraşul şi a devenit regele Siriei.

CAPITOLUL XV

1. După aceea Antioh, supranumit Dionysos, fratele lui Filip, a venit la Damasc să pună mâna pe domnie, a cucerit oraşul şi s-a proclamat rege. Dar pe când el era plecat într-o expediţie împotriva arabilor, fratele său Filip a primit această veste şi s-a dus repede la Damasc. Milesius, care rămăsese să asigure paza cetăţii şi primise încuviinţarea locuitorilor Damascului, i-a predat oraşul. Dar fiindcă şi-a arătat ingratitudinea faţă de Milesius şi nu i-a dat nimic din ceea ce spera să primească de la el, preferând să dea impresia că cucerise oraşul prin intimidare şi nu prin bunăvoinţa lui Milesius, adică fără să dea acestuia răsplata cuvenită, Filip a trezit antipatie şi a pierdut iarăşi Damascul. Când a aflat ce păţise Filip, Antioh s-a întors din Arabia, apoi s-a îndreptat numaidecât spre Iudeea cu oastea lui alcătuită din opt mii de pedestraşi şi opt sute de călăreţi. Temându-se de sosirea lui, Alexandru a dispus să se sape un şanţ adânc de la Chabarzaba, numită acum Antipatris, până la Ioppe, lângă ţărmul mării, singura parte a ţării care rămăsese descoperită. A construit de asemenea un zid şi a înălţat turnuri de lemn şi parapete din cincizeci în cincizeci de stadii, ca să-1 oprească pe Antioh. Acesta a dat foc tuturor întăriturilor, trecând peste ele cu trupele sale spre Arabia. La început Arabul s-a retras din faţa lui, apoi a reapărut pe neaşteptate cu zece mii de călăreţi şi, în atacul ce s-a dezlănţuit, Antioh a luptat vitejeşte, ieşind aproape biruitor: a căzut însă în luptă pe când a venit în ajutorul alor săi, aflaţi în primejdie. După moartea lui Antioh, oastea lui s-a refugiat în satul Cana, unde cei mai mulţi au pierit, răpuşi de foame.

2. După Antioh, rege al Coelesiriei a ajuns Aretas, chemat la domnie de cei ce stăpâneau Damascul, mânaţi de ura lor împotriva lui Ptolemeu, fiul lui Mennaei. El şi-a adus oastea în Iudeea, l-a învins pe Alexandru lângă localitatea Addida şi, încheind cu el o înţelegere, a părăsit Iudeea.

3. Alexandru a pornit iarăşi împotriva oraşului Dion şi l-a cucerit, apoi şi-a dus oastea la Essa, unde Zenon îşi păstra comorile sale cele mai mari; a încercuit cetatea cu un zid triplu şi a luat-o cu asalt, îndreptân-du-se apoi spre Gaulana şi Seleucia. Le-a ocupat şi pe acestea, punând stăpânire aşijderea pe aşa-numita „Vale a lui Antioh" şi pe fortăreaţa Gamala. L-a demis din funcţia lui pe Demetrios, comandantul de atunci al acestor locuri, ca urmare a numeroaselor plângeri împotriva lui, şi, după o campanie care a durat trei ani, s-a întors acasă, fiind primit cu mult entuziasm de iudei, datorită strălucitelor sale fapte războinice.

4. În vremea aceea, iudeii stăpâneau deja multe oraşe în Siria, Idumeea şi Fenicia: lângă mare aveau Turnul lui Straton, Apollonia, Ioppe, Iamnia, Azotos, Gaza, Anthedon, Raphia şi Rhinocorura; în ţinuturile din interior, învecinate cu Idumeea: Adora, Marissa şi Samaria, muntele Cârmei şi muntele Itabyrion, Scythopolis, Gadara, Gaulanitis, Seleucia şi Gabala; în Moabitis, Essebon, Medaba, Lemba, Oronas, Telithon, Zara, Valea Ciliciană şi Pella (pe aceasta au dărâmat-o fiindcă locuitorii n-au vrut să promită că vor adopta datinile iudaice), precum şi alte oraşe din Siria, care fuseseră de asemenea distruse.

5. Mai târziu Alexandru s-a îmbolnăvit, căzând în patima beţiei, şi a fost chinuit de friguri intermitente vreme de trei ani, fără să renunţe la îndeletnicirile sale războinice, până când, epuizat de eforturile depuse, a murit în Munţii Gerasenici, la asediul fortăreţei Ragaba de dincolo de Iordan. Când l-a văzut pe patul de moarte şi fără nici o speranţă de însănătoşire, regina bocea şi se tânguia, plângându-şi copiii care urmau să rămână în curând orfani de tată. A zis atunci soţului ei: „De ce ne laşi acum singuri, pe mine şi pe fiii tăi, care au mare nevoie de ajutor străin, când ştii prea bine cât de mult te urăşte propriul popor?" El a îndemnat-o să-l asculte sfaturile, să păstreze domnia şi copiii în siguranţă şi să ascundă oştenilor lui moartea sa până la cucerirea fortăreţei. Apoi, aureolată de victorie, să se ducă la Hierosolyma şi să acorde fariseilor oarecare autoritate: lăudând cinstea care li se făcea, aceştia vor atrage bunăvoinţa poporului faţă de ea. I-a spus că fariseii aveau o mare influenţă asupra iudeilor şi puteau să aducă ponoase celor care o urau şi foloase celor care îi doreau binele. Mulţimea are deplină încredere în ei dacă, din invidie, vorbesc pe cineva de rău. El şi-a atras singur ura poporului din pricina lor, fiindcă n-a vrut să îndure ocările pe care i le-au adus. După aceea a adăugat: „De îndată ce ai ajuns la Hierosolyma, adresează-ţi chemarea fruntaşilor cetăţii: să-mi arăţi trupul, apoi spune-le, ca şi cum ai vorbi din adâncul inimii, că pot să dispună de el după bunul lor plac, fie că vor să refuze leşului meu cinstea înmormântării, întrucât eu le-am pricinuit atâtea suferinţe, fie că, în mânia lor, vor aduce o altă batjocură cadavrului. Făgăduieşte-le că în timpul domniei tale nu vei întreprinde nimic fără să le ceri părerea. Dacă le vei vorbi astfel, ei îmi vor hărăzi desigur o frumoasă înmormântare, la fel cum ai fi vrut s-o faci şi tu. Căci dacă vor avea libertatea de a aduce leşului meu batjocura pe care o doresc, de bună seamă că nu se vor folosi de acest drept iar tu vei domni în siguranţă!" Dând soţiei sale asemenea sfaturi cu limbă de moarte, el s-a săvârşit după ce a domnit douăzeci şi şapte de ani, atingând vârsta de patruzeci şi nouă de ani.

CAPITOLUL XVI

1. După ce a cucerit fortăreaţa, potrivit sfaturilor defunctului ei soţ, Alexandra s-a adresat fariseilor şi a lăsat la latitudinea tuturora să decidă atât în privinţa leşului cât şi a domniei şi a domolit astfel mânia lor împotriva lui Alexandru, cucerind bunăvoinţa şi prietenia acestora. Răspândiţi în mulţime, în discursurile lor au înfăţişat faptele de arme ale lui Alexandru şi au susţinut că pierduseră un rege drept, aducându-i atâtea laude încât au determinat poporul să-l bocească: drept urmare, răposatul a ajuns să întreacă în strălucire pe regii de dinaintea lui. Deşi avea doi fii: pe Hyrcanos şi pe Aristobul, prin testament el a lăsat domnia Alexandrei. Dintre cei doi copii, Hyrcanos era prea slab să conducă treburile statului şi dornic să ducă o viaţă liniştită; mezinul în schimb se dovedea energic şi cutezător. Femeia câştigase simpatia mulţimii fiindcă părea grav afectată de greşelile soţului ei.

2. Regina l-a numit Mare Preot pe Hyrcanos, atât pentru că era mai în vârstă, cât mai ales pentru apatia lui, lăsând toate treburile domniei în seama fariseilor: a poruncit chiar şi mulţimii să le dea ascultare. Datinile interzise de socrul ei, Hyrcanos, care fuseseră transmise de strămoşi fariseilor, şi-au redobândit valabilitatea. Era aşadar regină doar cu numele, puterea o deţineau însă fariseii. Ei îşi rechemau concetăţenii din surghiun şi scoteau din lanţuri pe oricine, fără să se deosebească cu nimic de nişte cârmuitori. În pofida faptului că era femeie, s-a ocupat de treburile domniei şi a strâns o oaste numeroasă de lefegii, ceea ce i-a sporit puterea şi

astfel a înspăimântat pe tiranii învecinaţi, primind ostatici de la aceştia, întreaga ţară trăia în linişte, cu excepţia fariseilor. Ei o tulburau pe regină, căci au îndemnat-o să-l execute pe cei care l-au sfătuit pe Alexandru să ucidă opt sute de nesupuşi. Începutul a fost făcut cu un anume Diogene, după care au urmat alţii şi alţii, până când oamenii cei mai influenţi au venit să se plângă la palatul regal, în frunte cu Aristobul (care arăta că nu se împacă deloc cu starea de lucruri şi recunoştea fără înconjur că, de îndată ce va ajunge la putere, va interzice măsurile luate de mama lui). Aceştia au menţionat reginei riscurile pe care le-au înfruntat cu noroc în războaie, spre a-şi arăta fidelitatea faţă de stăpânul lor, primind de la dânsul distincţii mari, şi au rugat-o să nu le schimbe speranţele rămase în contrariul lor. Iar acum, când au scăpat de primejdia duşmanilor, sunt măcelăriţi acasă de vrăjmaşii lor ca nişte turme, fără ca nimeni să le aducă vreun ajutor. Au mai spus că, dacă potrivnicii lor se mulţumesc acum cu numărul victimelor lor, ei vor îndura resemnaţi cele întâmplate din înnăscutul respect pe care îl au faţă de propriii regi. Dacă aceştia stăruie în dușmănia lor, ei insistă să fie eliberaţi din funcţiile pe care le deţin. Deoarece n-au de gând nicidecum să-şi obţină salvarea în pofida hotărârii reginei, ei preferă să-şi găsească moartea în palatul regal, dacă nu-şi vor primi iertarea. Ar fi ruşinos şi pentru ei şi pentru regină ca ei să fie respinşi de dânsa şi acceptaţi de înşişi duşmanii soţului ei. Deosebit de onoraţi se vor simţi Aretas Arabul şi ceilalţi monarhi să găzduiască atâţia bărbaţi al căror nume era de ajuns să-l umple de groază când îl auzeau odinioară! Dacă nici această favoare nu le este acordată, dacă fariseii vor fi cinstiţi atât de mult. barem să-l trimită pe fiecare în garnizoanele fortăreţelor! De vreme ce un demon *[Din unirea îngerilor cu fiicele oamenilor, păcat pentru care aceştia au fost alungaţi din cer, s-a născut o stirpe de uriaşi. Urmaşii lor au fost demonii care locuiesc printre ruine şi în locuri pustii, pot zbura până la capătul pământului, sunt invizibili, cunosc viitorul, la fel ca îngerii, dar se hrănesc, se înmulţesc şi mor la fel ca oamenii. În mitologia elină (Hesiod). oamenii drepţi din legendara vârstă de aur s-au preschimbat prin voia lui Zeus în daimoni, care apărau pe cei buni, pedepsindu-i pe cei răi. Influenţaţi de orfism, pe care l-au influenţat la rândul lor. adepţii lui Pythagoras credeau în daimoni, nişte „duhuri" ale Infernului, la care se referă mai degrabă Flavius Joşephus, sensul acesta fiind familiar cititorilor săi greci. Dar filosofii stoici îi socoteau divinităţi anonime sau „genii tutelare", la fel ca în cazul daimonului lui Socrate. Abia ulterior cuvântul a căpătat un sens peiorativ]* s-a abătut peste casa lui Alexandru, ei n-au decât sâ-şi târască zilele în posturi umile.

3. Pe când ei rosteau asemenea vorbe şi invocau mila demonilor lui Alexandru pentru cei ucişi şi pentru cei aflaţi în primejdie de moarte, toţi cei ce erau de faţă au izbucnit în lacrimi. Mai ales Aristobul şi-a spus deschis părerile şi a adus aspre mustrări mamei sale. Singuri purtau vina propriei nenorociri deoarece, infirmând tradiţia, dăduseră frânele domniei pe mâinile unei femei avide de putere, ca şi cum Alexandru n-ar fi avut urmaşi legitimi. Neavând aşadar cum să se descurce onorabil din această încurcătură, regina a încredinţat nemulţumiţilor fortăreţele, excepţie făcând Hyrcania, Alexandrion şi Machaerus, care adăposteau comorile ei cele mai de preţ. Curând după aceea l-a trimis pe fiul său la Damasc, împotriva lui Ptolemeu poreclit Mennaei, care era cel mai primejdios vecin al oraşului Hierosolyma. Dar el s-a întors fără să înfăptuiască mare lucru.

4. În vremea aceea s-a răspândit vestea că Tigranes, regele Armeniei, invadase Siria cu cinci sute de mii de oşteni, având de gând să atace şi Iudeea. Cum era de aşteptat, ea a înspăimântat şi pe regină, şi poporul. Daruri multe şi mari au fost trimise printr-o solie regelui, asediatorul Ptolemaidei. Regina Selene, cum se mai numea Cleopatra, care stăpânea atunci Siria, dăduse locuitorilor oraşului porunca să închidă porţile în faţa lui Tigranes. Solii iudei s-au dus la Tigranes şi l-au rugat să se arate îndurător faţă de regină şi de poporul ei. Acesta i-a lăudat pentru că veniseră de departe, ca să-l câştige bunăvoinţa, încurajând speranţele lor. Tocmai cucerise Ptolemaida când Tigranes a fost înştiinţat că Lucullus" pornise în urmărirea lui Mithridates, fără a izbuti să pună mâna pe el, deoarece se refugiase în Iberia, aşa că devasta acum Armenia, având intenţia s-o cucerească. La primirea acestei ştiri, Tigranes s-a întors degrabă acasă.

5. Ceva mai târziu, regina a fost cuprinsă de o boală şi, convins că acum sosise momentul să-şi realizeze intenţiile, Aristobul a părăsit în timpul nopţii oraşul, însoţit de un singur slujitor, ducându-se la o garnizoană unde se aflau prietenii părintelui său. De multă vreme îl nemulţumiseră măsurile luate de mama lui, iar acum era îngrijorat că, la moartea ei, fariseii îşi vor impune puterea asupra întregului popor. Îşi dădea prea bine seama de slăbiciunea fratelui său, destinat să urmeze la domnie. De urzeala lui ştia numai soţia pe care o lăsase acasă împreună cu copiii lor. La început, el a sosit la Agaba, unde a fost primit de Galaestes, cel mai puternic prieten al său. Dis-de-dimineaţă, regina a observat fuga lui Aristobul, dar nu şi-a închipuit că răzvrătirea era ţelul care îl îndepărtase de casă. Dar atunci când crainicii au sosit unul după altul să anunţe că Aristobul ocupase prima fortăreaţă, apoi pe a doua şi pe următoarele (căci de îndată ce prima a făcut începutul, toate celelalte au adoptat hotărârea ei), şi regina şi poporul au fost cuprinşi de o mare nelinişte. Vedeau că puţin mai lipsea ca Aristobul să pună mâna pe domnie şi se temeau că el se va răzbuna pe cei ce îi încălcaseră casa. S-a luat hotărârea ca soţia lui Aristobul şi copiii lui să fie închişi în citadela situată mai sus de templu. Dar cei mai mulţi s-au alăturat lui Aristobul, care de pe acum era asemuit cu un rege. În doar cincisprezece zile el cucerise douăzeci şi două de fortăreţe şi deţinea destule averi să-şi cumpere o oaste din Liban, Trachonitis sau de la regii învecinaţi. Oamenii trec îndeobşte de partea celui puternic şi i se supun cu uşurinţă. De altfel, aceştia trăgeau speranţa că, ajutându-l pe Aristobul în situaţia lui nesigură de acum, cu atât mai multe foloase vor trage de pe urma domniei sale, la cucerirea căruia contribuiseră din plin. Iudeii cei mai vârstnici s-au dus împreună cu Hyrcanos la regină şi au rugat-o să le dea un sfat privitor la situaţia de faţă. Căci Aristobul, prin ocuparea atâtor fortăreţe, aproape că pusese stăpânire pe toate lucrurile, în pofida faptului că zăcea grav bolnavă, atâta timp cât trăia, ei erau datori să-l ceară părerea, chiar dacă primejdia le bate la uşă. Regina le-a dat dezlegarea să facă ce credeau de cuviinţă. Aveau la îndemână mai multe căi de ieşire din încurcătură: un popor puternic, oastea sau tezaurul public. Ea nu se mai putea ocupa de treburile statului, întrucât boala îi slăbise puterile trupului.

6. A mai rostit aceste vorbe, apoi s-a stins curând din viaţă după ce a domnit nouă ani şi a trăit în total şaptezeci şi trei de ani, fiind o femeie care n-a arătat deloc slăbiciunea caracteristică sexului ei. Stăpânită mai presus de orice de o nesăţioasă sete de putere, prin faptele sale a dovedit cât de înzestrată era pentru domnie şi ce minte năucă au bărbaţii care nu ştiu să conducă cu fermitate cârma ţării. Preocupată mai mult de prezent decât de viitor, punea toate lucrurile pe al doilea plan, după pofta de putere, fără să se sinchisească nici de cinste, nici de dreptate. Prea puţin potrivită cu firea femeilor, domnia râvnită cu patimă şi obţinută cu preţul atâtor primejdii şi osteneli, spre a fi pierdută ceva mai târziu, a atras nenorocirea asupra casei sale. Singură s-a lăsat atrasă de răuvoitorii casei regale, văduvindu-şi chiar şi patria de puternicii ei apărători. Din pricina felului cum a cârmuit în timpul.vieţii, năpastele şi tulburările i-au năpădit regatul după moartea ei. Trebuie să recunoaştem însă că, atâta vreme cât a domnit, poporul a cunoscut pacea. În felul acesta şi-a sfârşit zilele regina Alexandra.

CARTEA A XIV-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A XIV-A

1. Cum după moartea Alexandrei, fiul ei mai mic, Aristobul, a dus lupta pentru domnie cu fratele său Hyrcanos şi, învingându-1, l-a urmărit până în cetăţuia Hierosolymei. Cum după aceea, amândoi s-au înţeles ca Aristobul să fie rege şi Hyrcanos să se retragă în viaţa domestică. Despre Antipater şi familia lui şi felul cum, pornind de la începuturi mărunte şi modeste, el însuşi şi fiul său au dobândit strălucire şi glorie şi o mare putere.

2. Cum, la îndemnul lui, Hyrcanos a fugit la Aretas, regele arabilor, pe care l-a rugat să-l ajute să-şi recapete domnia, făgăduindu-i în schimb mari întinderi de pământ şi bani mulţi.

3. Cum Aretas l-a primit prietenește pe Hyrcanos, a pornit cu oastea împotriva lui Aristobul, l-a învins, urmărindu-l până la Hierosolyma, şi l-a asediat în oraşul său.

4. Cum au sosit soli şi de la Hyrcanos şi de la Aristobul, să-l ceară ajutorul lui Scaurus, trimis de Pompeius Magnus din Armenia în Siria.

5. Cum Scaurus, corupt cu patru sute de talanţi, a trecut de partea lui Aristobul.

6. Cum, atunci când Pompeius a ajuns din Armenia în Damasc, Aristobul şi Hyrcanos au venit la dânsul cu disputa lor pentru domnie şi cum Pompeius, cunoscând pricina acestor certuri, a amânat verdictul până când va poposi în ţara lor.

7. Cum Aristobul, după ce a priceput ce părere avea Pompeius, s-a îndreptat spre Iudeea; iar când mâniosul Pompeius a întreprins o expediţie împotriva lui, Aristobul s-a retras în Alexandrion, o citadelă puternică şi greu de cucerit.

8. Cum Pompeius, la aflarea veştii, recurgând la un şiretlic războinic, l-a convins pe Aristobul să-şi părăsească citadela şi să vină la el, chipurile, pentru a-i încredinţa domnia. Cum, după ce el s-a supus şi în repetate rânduri a stat de vorbă cu fratele său, Pompeius l-a silit să scrie cu mâna lui ordinul adresat comandanţilor de fortăreţe, prevăzând preluarea acestora de către romani.

9. Cum Aristobul, întrucât făcuse acestea sub imperiul fricii şi nu s-a mai împăcat apoi cu faptul că Pompeius nu acceptase nimic din ceea ce spera să obţină de la el, a fugit, spre a se închide între zidurile Hierosolymei.

10. Cum, sigur că oastea lui Pompeius îl urmărea pas cu pas, Aristobul şi-a schimbat intenţia şi a venit în întâmpinarea lui la Ierihon, unde i-a cerut să-l ierte greşelile, făgăduind că-i va preda oraşul împreună cu banii săi. Cum, la sosirea lui Gabinius cu trupele sale de elită, trimise de Pompeius să ocupe oraşul şi să primească banii, hierosolymitanii şi-au zăvorât porţile în faţa romanilor, când au văzut că Aristobul era tratat ca un prizonier.

11. Cum în cumplita lui mânie, Pompeius l-a pus pe Aristobul în lanţuri şi, aducându-şi toate trupele, a supus asediului oraşul; susţinătorii lui Hyrcanos, ce-şi căutau refugiul în templu de teama lui Aristobul, l-au primit în partea de sus a oraşului.

12. Cum Pompeius a cucerit după trei luni templul şi partea de jos a oraşului. Despre cumpătarea şi evlavia de care a dat dovadă cu acest prilej.

13. Cum Pompeius nu s-a atins de nici un obiect din templu, deşi avea mult bănet la îndemână.

14. Cum, după ce a orânduit toate lucrurile, obligând Iudeea să plătească tribut romanilor, el l-a numit pe Hyrcanos etnarh, pe Aristobul şi pe copiii săi i-a dus înlănţuiţi la Roma, iar pe Scaurus l-a făcut guvernatorul Siriei.

15. Cum Scaurus a întreprins o expediţie împotriva cetăţii de scaun a arabilor, Petra, şi a asediat-o. Cum, după ce oastea lui era chinuită de lipsuri, Antipater i-a convins pe arabi să-l dea trei sute de talanţi şi să încheie un tratat cu el.

16. Cum Alexandru, fiul lui Aristobul, care fugise de la Pompeius şi sosise în Iudeea, a strâns o oaste numeroasă şi a dus război cu Hyrcanos şi Antipater.

17. Cum Alexandru, biruit de Gabinius, s-a refugiat în citadela Alexandrion, unde a fost asediat.

18. Cum după ce, înduplecat de mama lui, Alexandru a predat citadela, Gabinius l-a eliberat, apoi a scris Senatului să slobozească din lanţuri pe fraţii şi pe părintele său, ca să-l trimită mamei lor, garantând că ea era credincioasă romanilor, meritând această cinste.

19. Cum Aristobul, după ce a fugit din Roma în Iudeea, a fost capturat de Gabinius şi trimis înapoi.

20. În expediţia sa împotriva părţilor, Crassus a înaintat până în Iudeea şi a prădat comorile templului.

21. Fuga lui Pompeius în Epir şi sosirea lui Scipio în Siria, cu misiunea de a-1 ucide pe Alexandru.

22. Cum Caesar, redând libertatea lui Aristobul, a avut de gând să-1 trimită cu două cohorte în Iudeea şi cum între timp Aristobul a pierit, răpus de otrava administrată de susţinătorii lui Pompeius.

23. Campania lui Caesar în Egipt: cum Hyrcanos şi Antipater au venit în ajutorul lui şi i-au convins şi pe iudei să i se alăture.

24. Luptând cu mult curaj, Antipater s-a distins în bătălie prin faptele sale de vitejie şi astfel a cucerit prietenia lui Caesar. Cum Caesar, bucuros de victoria lui, l-a cinstit nespus de mult pe Hyrcanos, îngăduindu-i să reclădească dărâmatele ziduri ale patriei lui, apoi l-a făcut pe Antipater procuratorul Iudeei.

25. Scrisorile lui Caesar şi decretele Senatului, privitoare la prietenia cu Iudeea.

26. Antipater încredinţează administrarea ţării fiilor săi: lui Herodes i-a dat Galileea şi lui Phasael, Hierosolyma. Cum Sextus Caesar, pe când era guvernatorul Siriei, a primit daruri de la Herodes şi l-a făcut mare şi glorios pe Herodes, numindu-1 guvernatorul Coelesiriei.

27. Cum Cassius, după asasinarea lui Caesar, a sosit în Iudeea, a asuprit ţara şi i-a impus un tribut de opt sute de talanţi şi cum Herodes, prin zelul cu care a strâns banii, s-a impus în faţa lui Cassius.

28. Cum Malichos l-a răpus mişeleşte pe Antipater, dându-i otravă cu ajutorul paharnicului lui Hyrcanos, pe care l-a cumpărat cu bani.

29. Cum Herodes, împlinind ordinul lui Cassius, l-a ucis prin vicleşug pe Malichos.

30. Cum Herodes a ieşit înaintea lui Antigonos, fiul lui Aristobul, ajutat de Marion, tiranul tyrienilor, şi l-a pus pe fugă, alungându-1 din Iudeea.

31. Cum Herodes, după ce Cassius a fost învins de tânărul Caesar şi de Antonius, l-a câştigat de partea sa cu bani mulţi pe Antonius, când a sosit în Bithynia: ca atare, acesta nu i-a primit pe cei ce vroiau să-1 acuze pe Herodes. Ce a scris Antonius tyrienilor în privinţa iudeilor.

32. Cum Antonius, când a ajuns iarăşi în Siria şi unii au venit la el cu învinuiri la adresa lui Herodes şi Phasael, nu numai că n-a vrut să le dea ascultare, numindu-i pe amândoi tetrarhi, ci a şi executat zece dintre acuzatorii lor.

33. Expediţia întreprinsă de părţi împotriva Siriei, prin care Antigonos, fiul lui Aristobul, şi-a redobândit domnia.

34. Cum Hyrcanos şi Phasael, fratele lui Herodes, au căzut prizonieri.

35. Cum Herodes a fugit în Iudeea şi de acolo a plecat după aceea la Roma, unde, prin tăgăduirea unor mari sume de bani şi prin stăruinţele lui Antonius, a obţinut ca el să fie numit de Caesar (Octavianus) şi de Senat rege al ludeei.

36. Herodes călătoreşte apoi pe mare din Italia până în Iudeea şi luptă împotriva lui Antigonos, ajutat de oştirea romană sub comanda lui Silo.

37. Cum a asediat Silo Hierosolyma şi Antigonos a fost biruit de Sosius şi de Herodes.

Cartea cuprinde un interval de 32 de ani.

CAPITOLUL I

1. În cartea precedentă am vorbit despre regina Alexandra şi moartea ei; acum voi povesti cele ce s-au petrecut după aceea şi voi avea mare grijă ca nimic să nu rămână pe dinafară, de vină fiind fie neştiinţa, fie uitarea. Căci nu intenţionez altceva decât să fac istorie, pentru ca întâmplările să nu fie ignorate din pricina vechimii lor, iar eu mi-am propus ca, pe cât îmi stă în putinţă, să ilustrez faptele prin frumuseţea expresiei, cu ajutorul vorbelor şi al stilului, pentru ca descrierea să pară cititorilor împodobită, cunoaşterea lucrurilor

împletind astfel farmecul şi desfătarea. Mai presus de orice, marea grijă a naraţiunii istoricilor trebuie să fie exactitatea expunerii şi verosimilitatea vorbelor, pentru ca neştiutorii să aibă încredere în ele.

2. Aşadar, în al treilea an al celei de-a o sută şaptezeci şi şaptea Olympiade, pe vremea consulilor romani Quintus Hortensius şi Quintus Metellus Creticus, când Hyrcanos a obţinut funcţia de Mare Preot, Aristobul i-a declarat numaidecât război. În bătălia care s-a dat între ei la Ierihon, mulţi dintre oştenii lui Hyrcanos au trecut de partea fratelui său. De aceea, Hyrcanos s-a refugiat în cetăţuia unde soţia lui Aristobul şi copiii acestuia erau ţinuţi ostatici din ordinul reginei-mame, cum am spus mai înainte. Ceilalţi adversari ai lui Aristobul s-au retras în incinta templului, dar au fost luaţi prizonieri. După tratativele duse cu fratele său, dihonia a fost aplanată prin înţelegerea ca Aristobul să fie rege, iar Hyrcanos să ducă o viaţă tihnită, bucurându-se cum poftea de veniturile sale. După ce pactul încheiat în templu a fost pecetluit prin jurământ şi strângere de mâini, iar ei s-au îmbrăţişat frăţeşte în văzul întregului popor, amândoi s-au despărţit paşnic. Aristobul mutându-se în palatul regal şi Hyrcanos, ca simplu particular, în fosta locuinţă a lui Aristobul.

3. Dar Hyrcanos avea un bun prieten idumean cu numele de Antipater, om foarte bogat, plin de zel şi nesupus, care, din pricina simpatiei lui faţă de Hyrcanos, era cu totul străin de Aristobul. Nicolaos din Damasc susţine că neamul său se trăgea din primii iudei care se întorseseră din Babilon. Dar el spune acest lucru pentru a fi pe placul fiului său Herodes, ajuns din întâmplare regele iudeilor: despre asta vom vorbi la momentul potrivit. Acest Antipater s-a chemat mai întâi Antiopas, părintele său având acelaşi nume. Regele Alexandru şi soţia lui l-au pus conducător peste întreaga Idumee şi se zice că, în această calitate, el a legat prietenie cu arabii şi cu locuitorii din Gaza şi Ascalon, care aveau aceleaşi simţăminte, atrăgându-i de partea. lui prin daruri multe şi mari. Aşadar, mai tânărul Antipater nu vedea cu ochi buni domnia lui Aristobul şi, temându-se că ura lui va atrage atenţia acestuia, a stârnit împotriva lui prin clevetiri ascunse pe căpeteniile iudeilor, cărora le-a spus că nu era drept ca ei să tolereze ca Aristobul să deţină puterea, după ce l-a înlăturat pe fratele său mai mare, de vreme ce lui îi revenea tronul pe temeiul vârstei. Întreţinea adeseori asemenea discuţii şi cu Hyrcanos însuşi: îl speria că-şi punea singur viaţa în primejdie dacă nu se ferea din calea lui Aristobul. Îi zicea că şi prietenii lui Aristobul nu pierdeau nici un prilej să-l dea sfatul uciderii lui Hyrcanos, ca şi cum astfel şi-ar fi asigurat domnia. Hyrcanos nu avea nici o încredere în vorbele sale, deoarece era un om cumsecade şi drept, care nu admitea uşor asemenea calomnii. Lenea şi înclinarea spre tergiversarea lucrurilor îl făceau să pară în ochii celor din jur o făptură neînsemnată şi nehotărâtă; Antipater, dimpotrivă, era energic şi ager la minte.

4. Când a băgat de seamă că Hyrcanos nu-şi pleca urechile la vorbele sale, n-a lăsat să treacă nici o zi fără învinuiri şi calomnii la adresa lui Aristobul, că acesta plănuia să-l omoare. Doar cu multă trudă a reuşit să-1 convingă în sfârşit să fugă la regele arabilor, Aretas: i-a făgăduit că va fi aliatul lui în cazul când va întreprinde ceva. La cele auzite de dânsul, a adăugat faptul că era în interesul lui să fugă la Aretas: mai ales că Arabia se învecinează cu Iudeea. Aşadar, Hyrcanos l-a trimis mai întâi pe Antipater la regele arabilor, ca să-l ceară solemnul legământ că nu-1 va da pe mâna duşmanului său când va veni să-l ceară ocrotire. După ce a obţinut legământul acestuia, Antipater s-a îndreptat spre Hierosolyma, la Hyrcanos. Ceva mai târziu, l-a luat cu el, ieşind împreună din oraş în miez de noapte, şi l-a dus într-o lungă călătorie până la oraşul numit Petra, care era cetatea de scaun a lui Aretas. Întrucât era bun prieten al regelui, l-a rugat să-1 reîntroneze pe Hyrcanos în Iudeea. După ce zi de zi i-a repetat această rugăminte, fără întrerupere, aducându-i chiar şi daruri bogate, Aretas s-a lăsat convins. Până şi Hyrcanos i-a făgăduit că, de îndată ce îl va readuce în ţară şi-l va pune pe tron, el îi va înapoia ţinutul, împreună cu cele douăsprezece oraşe care fuseseră luate de la arabi de părintele său Alexandru. Era vorba de Medaba, Naballo, Livias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronae, Marissa, Rydda, Lusa şi Oryba.

CAPITOLUL II

1. Îndatorat de promisiunile făcute, Aretas a pornit în expediţia sa împotriva lui Aristobul cu cincizeci de mii de oşteni, atât călăreţi, cât şi pedestraşi, ieşind biruitor. După această izbândă, mulţi susţinători l-au părăsit pe Aristobul, au trecut de partea lui Hyrcanos şi l-au lăsat singur, silindu-1 să fugă la Hierosolyma. Regele arab l-a urmărit cu întreaga lui oştire şi l-a împresurat pe Aristobul în templu, în timp ce poporul s-a alăturat lui Hyrcanos şi sprijineau asediul, în preajma lui Aristobul rămânând numai preoţii. Aretas a poruncit ca arabii şi iudeii să-şi pună taberele una lângă alta şi a intensificat asediul. În timpul desfăşurării acestor evenimente, a sosit Sărbătoarea Azimelor, numită a Paştilor, şi iudeii cei mai de vază şi-au părăsit ţara, fugind în Egipt. Numai un anume Onias, bărbat drept şi drag lui Dumnezeu (care odinioară, în vreme de secetă, îl rugase pe Domnul să alunge arşiţa, iar Domnul i-a şi ascultat ruga, trimiţând ploaia), a preferat să se ascundă, fiindcă vedea că gâlceava părea fără sfârşit. Dar unii l-au dus cu de-a sila în tabăra iudeilor şi i-au cerut ca, la fel cum pusese cândva capăt secetei cu rugile sale, aşa şi acum să atragă blestemul asupra lui Aristobul şi a susţinătorilor lui. În pofida îndărătniciei şi stăruinţelor sale, a fost constrâns de mulţime să se supună şi, stând în mijlocul adunării, el a zis: „O, Doamne, regele lumii întregi, deoarece cei din jurul meu reprezintă poporul tău, aşijderea asediaţii sunt preoţii tăi, te implor să nu îndeplineşti nici ruga unora în dauna celorlalţi, nici ruga altora în dauna celor dintâi!" După ce Onias a rostit ruga aceasta, unii răufăcători dintre iudeii aflaţi în apropiere l-au ucis, aruncând pietre asupra lui.

2. Dar Dumnezeu şi-a revărsat repede răzbunarea asupra lor pentru această cruzime, pedepsind uciderea lui Onias în felul următor. Pe când preoţii şi Aristobul erau supuşi asediului, a sosit aşa-numita Sărbătoare a Paştilor, atunci când datina noastră cere să aducem multe jertfe lui Dumnezeu. Cei din jurul lui Aristobul resimţeau lipsa cuvenitelor animale de jertfă, aşa că i-au rugat pe compatrioţii lor să le procure, urmând ca ei să plătească atâta bănet cât doresc să le ceară. Întrucât aceştia au cerut să li se dea câte o mie de drahme pentru fiecare animal în parte, dacă ţin neapărat să-1 aibă, Aristobul şi preoţii. au acceptat bucuroşi această condiţie, trimiţându-le banii printr-o bortă a zidului. Asediatorii i-au luat fără să le dea animalele de jertfă şi au mers cu răutatea până acolo încât şi-au încălcat propriul legământ, păcătuind faţă de Dumnezeu, de vreme ce au refuzat să dea animalele pentru jertfă adversarilor, care aveau mare nevoie de ele. Atunci preoţii l-au rugat pe Dumnezeu să-l pedepsească aspru pentru nerespectarea legământului lor. El nu şi-a întârziat răzbunarea şi a trimis un vânt nespus de puternic, care a devastat lanurile de cereale din întregul ţinut, astfel că în vremea aceea o bănicioară de grâu avea preţul de unsprezece drahme.

3. Între timp, Pompeius, care se afla în Armenia şi mai purta război cu Tigranes, l-a trimis în Siria pe Scaurus. El a ajuns la Damasc, unde s-a întâlnit cu Lollius şi Metellus, care cuceriseră de curând oraşul, apoi a plecat degrabă spre Iudeea. Cum a sosit acolo, s-au şi înfăţişat la el atât solii lui Aristobul, cât şi cei ai lui Hyrcanos, ambii recurgând la ajutorul lui. Aristobul i-a făgăduit drept răsplată patru sute de talanţi şi nici Hyrcanos n-a promis mai puţin; el a acceptat oferta lui Aristobul, deoarece era un om mai bogat şi mai generos, având pretenţii mai mici, în timp ce Hyrcanos, fiind mai sărac şi mai zgârcit, pentru promisiunile sale nesigure, cerea mult mai mult. Căci nu era acelaşi lucru să cucereşti un oraş, de departe cel mai fortificat şi mai puternic, sau să alungi nişte fugari şi o ceată de nabateeni încă nedeprinşi cu treburile războiului. De aceea, Scaurus s-a înţeles cu Aristobul, i-a primit banii şi l-a scăpat de asediu, poruncindu-i lui Aretas să se retragă, ca să nu fie declarat duşmanul romanilor. Scaurus s-a întors la Damasc, iar Aristobul a pornit cu oaste mare împotriva lui Aretas şi Hyrcanos, i-a întâlnit în locul numit Papyrion, i-a biruit şi a ucis vreo şase mii de duşmani, printre cei căzuţi fiind şi Phallion, fratele lui Antipater.

CAPITOLUL III

1. Ceva mai târziu, când Pompeius însuşi a ajuns în Damasc şi s-a îndreptat spre Coelesiria, au sosit la el soli din întreaga Sirie, Egipt şi Iudeea. Aristobul i-a trimis un dar foarte scump, adică o viţă de vie din aur, valorând cinci sute de talanţi. Cadoul lui este menţionat şi de Strabon din Cappadocia, prin următoarele cuvinte: „Din Egipt a venit o solie cu o coroană făurită din patru sute de galbeni şi din Iudeea un dar care întruchipa o viţă de vie sau o grădină: această lucrare se numea Desfătarea. Am văzut darul ăsta expus în Templul lui Iupiter Capitolinus, cu inscripţia: De la Alexandru, regele iudeilor. Preţul lui se ridică la cinci sute de talanţi. Se zice că el a fost trimis de Aristobul, regele iudeilor."

2. După câtăva vreme, au sosit iarăşi la Pompeius nişte soli: Antipater, din partea lui Hyrcanos, şi Nicodemos, din partea lui Aristobul. Ultimul îi acuza pe cei ce fuseseră mituiţi de el, Gabinius, primul, al doilea, Scaurus: unul primise cinci sute de talanţi, altul trei sute de talanţi, făcându-şi-i astfel duşmani pe amândoi, în afara celorlalţi. Pompeius a poruncit celor ce se pârâu între ei să revină la primăvară şi, ducându-şi oastea la iernat, a pornit spre Damasc. Pe parcurs, a ruinat cetatea Apamea, fortificată de Antioh Cyzicenus, şi a pustiit ţinutul lui Ptolemeu Mennaei, un om nelegiuit, cu nimic mai prejos decât ruda lui apropiată, Dionysios din Tripolis, decapitat cu securea; acesta şi-a răscumpărat totuşi păcatele cu o mie de talanţi, cu care Ptolemeu a plătit solda oştenilor săi. Generalul roman a cucerit chiar şi fortăreaţa Lysias, al cărei tiran era Silas Iudeul. A trecut prin oraşele Heliopolis şi Chalcis, a traversat muntele care străbate după spusele oamenilor Coelesiria şi de la Pella a ajuns la Damasc. Acolo a dat ascultare iudeilor şi conducătorilor lor, care se certau între ei: Hyrcanos şi Aristobul, împreună cu poporul, care refuza să se supună regilor. Acesta susţinea că, în ţara lui, potrivit datinii străbune, el nu trebuia să se supună decât preoţilor, slujitorii lui Dumnezeu, la care se închinau cu toţii. Dar aceşti urmaşi ai preoţilor se străduiau să schimbe felul de cârmuire al poporului, ca să-l aducă în stare de robie. Hyrcanos se plângea că era mai vârstnic decât Aristobul, care îi răpise dreptul întâiului născut, lăsându-i doar o mică parte a ţării, iar partea rămasă şi-a însuşit-o silnic. L-a învinuit apoi că punea la cale incursiuni pe uscat, în ţinuturile învecinate sau pe mare, ca să facă piraterie, afirmând că poporul nu s-ar fi răzvrătit dacă el n-ar fi fost asupritor şi turbulent. Şi-a adeverit spusele prin o mie dintre iudeii cei mai de seamă, pe care îi adusese cu el Antipater. Iar Antigonos susţinea cu tărie că îşi detronase fratele din pricina firii sale, întrucât era trântor şi inspira astfel dispreţul supuşilor. Zicea că i-a luat domnia, temându-se ca ea să nu încapă pe mâinile altora, şi cârmuia sub acelaşi nume pe care îl purtase tatăl său. Şi-a chemat drept martori nişte tineri plini de aroganţă, care stârneau nemulţumirea prin veşmintele lor de purpură, pletele pieptănate cu grijă, colanele şi celelalte podoabe, de parcă ar fi venit nu să fie apărători la un proces, ci la o paradă.

3. După audierea acestor acuzaţii, Pompeius l-a mustrat pe Aristobul pentru abuzul lui şi, cu vorbe prietenești, adresate celor din jur, s-a despărţit de ei, spunând că va aplana toate neînţelegerile la sosirea în ţara lor, dar mai întâi va pune în ordine treburile nabateenilor. Le-a poruncit ca între timp să fie liniştiţi şi s-a purtat frumos cu Aristobul, ca să nu stârnească poporul şi să nu-i închidă căile de acces. Tocmai acest lucru l-a făcut Aristobul: nu s-a sinchisit deloc de vorbele lui Pompeius, ci s-a dus în oraşul Dion şi de acolo s-a îndreptat spre Iudeea.

4. Indignat de această purtare şi, luându-şi oastea hărăzită să-l înfrunte pe nabateeni, aşijderea trupele auxiliare din Damasc şi restul Siriei, precum şi legiunile romane de care dispunea, Pompeius a pornit cu ele împotriva lui Aristobul. După ce a trecut de Pella şi Scythopolis, a ajuns la Coraea, oraşul de unde începe Iudeea pentru cei ce merg spre interiorul ţării, şi, aflând acolo minunata fortăreaţă situată pe creasta unui munte, Alexandrion, în care se refugiase Aristobul, Pompeius i-a trimis o solie şi i-a cerut să vină la el. Sfătuit din mai multe părţi să nu poarte război cu romanii, acesta a coborât şi, după ce a dus tratative cu fratele său despre domnie, s-a întors în fortăreaţă cu încuviinţarea lui Pompeius. A făcut la fel a doua şi a

treia oară şi, lăsându-se amăgit de speranţa că va fi împuternicit să domnească, s-a prefăcut că ascultă cuminte toate poruncile lui Pompeius. Dar de fiecare dată s-a întors la fortăreaţă, fără să dezarmeze, ci stând mereu gata de război, astfel ca tronul să nu-i revină lui Hyrcanos. Când însă Pompeius i-a cerut să-l predea fortăreţele şi l-a constrâns să trimită comandanţilor acestora un ordin scris de mâna lui (căci fară propriul consemn ei nu aveau voie să facă aşa ceva), Aristobul s-a învoit de nevoie, dar s-a mâniat şi a plecat spre Hierosolyma, pregătindu-se de luptă. După scurtă vreme, Pompeius şi-a pus trupele să mărşăluiască împotriva lui şi, pe drum, nişte călători care veneau din Pont, i-au dat vestea morţii lui Mithridates, ucis de fiul său, Farnace.

CAPITOLUL IV

1. Pompeius şi-a instalat mai întâi tabăra la Ierihon (unde cresc palmieri, şi se dezvoltă copăceii de balsami, cu cea mai înmiresmată unsoare, care se scurge ca un suc din tulpina crestată cu o piatră ascuţită), apoi a plecat în zorii zilei spre Hierosolyma. Atunci Aristobul şi-a schimbat planul şi s-a dus la Pompeius, arătându-se gata să-l dea bani şi să-1 primească în Hierosolyma şi l-a rugat să renunţe la război şi să facă ce vrea el sub semnul păcii. La stăruinţele lui, Pompeius l-a iertat, trimiţându-şi trupele, în frunte cu Gabinius, să la în primire banii şi oraşul. Nu s-a întâmplat totuşi nici una, nici alta, căci Gabinius s-a întors fără să fie primit în oraş şi fără să încaseze banii, oştenii lui Aristobul neînvoindu-se să respecte acordul încheiat. Pompeius s-a mâniat din această pricină şi, după ce l-a luat prizonier pe Aristobul, s-a dus el însuşi până la oraş, care era bine apărat pretutindeni, cu excepţia părţii de miazănoapte. Ea era înconjurată de o râpă lată şi adâncă, cuprinzând la mijloc templul în jurul căruia se înălţa un zid de piatră.

2. Oamenii din interior erau dezbinaţi în privinţa faptelor pe care trebuiau să le întreprindă spre binele lor: unii susţineau că oraşul trebuia predat lui Pompeius, alţii, fideli sprijinitori ai lui Aristobul, cereau ca porţile cetăţii să fie închise şi să se facă pregătiri de război, fiindcă Aristobul era ţinut în lanţuri. Aceştia au ocupat templul, au distrus podul care îl lega de oraş şi s-au pregătit să facă faţă unui asediu. Dar ceilalţi, lăsând cale liberă oştirii, i-au predat lui Pompeius oraşul şi palatul regal. Pompeius l-a trimis cu oastea pe subcomandantul său Pison, ca să instaleze gărzi în oraş şi în palatul regal, întărind casele din apropierea templului şi toate locurile din jurul lui. Mai întâi, a dus tratative de pace cu cei aflaţi în interiorul sanctuarului: întrucât aceştia n-au acceptat condiţiile propuse, el a înconjurat cu un zid împrejurimile, de unde Hyrcanos îşi primea toate ajutoarele. Pompeius şi-a aşezat tabăra în latura de miazănoapte a templului, care era mai uşor de cucerit. Acolo se înălţau turnuri mari şi un şanţ era săpat lângă adânca râpă împrejmuitoare. Dar latura dinspre oraş a templului, unde se găsea Pompeius, era abruptă, puntea de legătură fiind tăiată. Valul de pământ se înălţa zi de zi printr-o muncă grea, în timp ce romanii tăiau copacii din apropiere. După ce lucrarea s-a terminat şi râpa a fost umplută cu multă trudă, din pricina faptului că era foarte adâncă, Pompeius a adus maşini de asediu şi baliste din Tyr, începând să arunce fără întrerupere pietre asupra templului. Dacă n-ar fi fost strămoşescul nostru obicei de-a sărbători cea de-a şaptea zi, valul de pământ nu s-ar mai fi înălţat, datorită împotrivirii asediaţilor. Căci legea nu-ţi îngăduie decât să te aperi de atacul duşmanului, dar nu şi să întreprinzi ceva împotriva lui.

3. Aşadar, când au priceput acest lucru, în zilele denumite de noi Sabat, romanii nu-i mai împroşcau cu pietre pe iudei, nici nu porneau lupta cu ei, ci îşi înălţau valul de pământ şi turnurile, aducându-şi maşinile de asediu, ca să le folosească a doua zi. Cât de neasemuită este evlavia noastră faţă de Dumnezeu şi cu câtă râvnă îi respectăm legile, reiese limpede din faptul că în timpul asediului, preoţii n-au fost împiedicaţi de frică de la celebrarea ceremoniilor sacre. De două ori pe zi, dis-de-dimineaţă şi la ora a noua, ei îşi îndeplineau la altare sfânta lor misiune şi nu-şi lăsau deoparte jertfele nici când asediul pricinuia o nenorocire. De pildă, cu prilejul cuceririi oraşului în a treia lună a asediului, într-o zi de sărbătoare, la cea de-a o sută

şaptezeci şi noua Olympiadă, sub consulatul lui Gaius Antonius şi Marcus Tullius Cicero, când duşmanii care năvăliseră îi ucideau pe toţi cei aflaţi în templu, cei ce aduceau jertfele continuau să îndeplinească întocmai ceremonia sacră şi nici teama pentru propria lor viaţă, nici mulţimea căsăpiţilor din jurul lor nu i-a determinat să fugă, ci au preferat să-şi îndure inevitabilul sfârşit lângă altare decât să încalce vreun precept al legilor străbune. Că acestea nu sunt numai vorbe menite să aducă proslăvire unei evlavii închipuite, ci purul adevăr, o mărturisesc toţi cei care au descris faptele lui Pompeius, printre care Strabon, Nicolaos şi, în afara lor, Titus Livius, autorul istoriei romanilor.

4. După ce turnul cel mai mare s-a prăbuşit sub loviturile maşinilor de asediu aduse de romani, ruinarea lui a făcut o spărtură prin care duşmanii au şi pătruns înăuntru. Cel dintâi a sărit peste zid fiul lui Sulla, Faustus Cornelius, cu oştenii săi, apoi în alt loc centurionul Furius cu însoţitorii lui şi, alături de amândoi Fabius, de asemenea centurion, cu puternicele sale trupe. Baia de sânge s-a revărsat peste tot. Iudeii au fost măcelăriţi în parte de romani, în parte de concetăţenii lor, alţii s-au aruncat în râpele abrupte sau au ars în casele incendiate de ei, neputând să îndure soarta care îi aştepta. Din rândul iudeilor au pierit vreo douăsprezece mii, dar romanii au avut pierderi neînsemnate. A fost capturat chiar şi Absalom, unchiul şi socrul lui Aristobul. N-a fost în schimb mică pângărirea suferită de templul care nu mai fusese călcat de nici un picior şi nici văzut de un ochi profan. Căci Pompeius, împreună cu câţiva din suita lui, au pătruns în interior şi au văzut ceea ce nu era îngăduit să vadă nici unuia dintre muritori, cu excepţia Marelui Preot. Deşi s-au perindat prin faţa lui masa de aur, sfeşnicul sfânt, cupele şi o bogată provizie de mirodenii, în afara celor două mii de talanţi păstraţi în sacrul tezaur, el nu s-a atins, din pioşenie, de nimic din toate acestea, ci s-a purtat aşa cum lăsa să întrevadă virtutea lui. A doua zi a cerut slujitorilor sanctuarului să cureţe templul şi a poruncit să se aducă legiuitele jertfe Domnului. A restituit pontificatul lui Hyrcanos, pe de o parte pentru însemnatele servicii pe care i le adusese, pe de altă parte pentru că i-a împiedicat pe iudeii din împrejurimi să ridice armele în sprijinul lui Aristobul. Pe cei ce purtau vina războiului i-a decapitat cu securea, iar celor care s-au urcat primii pe zidul de apărare le-a dat răsplăţile meritate. Pompeius a silit să plătească bir romanilor oraşul Hierosolyma, căruia i-a luat locuitorii oraşelor din Coelesiria, subjugaţi mai înainte, şi i-a trecut în subordinea pretorului roman, restrângând întregul popor, atât de mare odinioară, la graniţele sale. De dragul lui Demetrios Gadareanul, libertul său, a reconstruit Gadara, distrusă deunăzi de iudei. A redat vechilor lor locuitori celelalte oraşe: Hippos, Scythopolis, Pella, Dion şi Samaria, aşijderea Marissa, Azot, Iamnia şi Arethusa. Cât priveşte localităţile situate în interiorul ţării, cu excepţia celor dărâmate, precum şi pe ţărmul mării: Gaza, Ioppe, Dora şi Turnul lui Straton (oraş reconstruit cu strălucire de Herodes, înzestrat cu porturi şi temple şi denumit acum Caesarea), Pompeius le-a dat libertatea, alipindu-le apoi provinciei Siria.

5. Disputa pentru domnie dintre Hyrcanos şi Aristobul poartă vina acestei nenorociri care s-a abătut asupra Hierosolymei. Căci atunci ne-a fost răpită libertatea şi am devenit supuşii romanilor, iar cât priveşte ţinutul pe care l-am smuls cu forţa armelor de la Siria, a trebuit să-l dăm înapoi. În afară de asta, romanii au luat cu japca de la noi în scurtă vreme zece mii de talanţi, iar demnitatea regală, care mai înainte revenise doar familiilor de Mari Preoţi, a fost dată unor oameni din popor. După ce a încredinţat Coelesiria până la fluviul Eufrat şi până în Egipt lui Scaurus, punând sub comanda acestuia două legiuni, Pompeius s-a îndreptat spre Cilicia, grăbit să ajungă la Roma. A luat cu el, ca prizonieri de război, pe Aristobul şi pe copiii lui. Erau două fiice şi tot atâţia fii: dintre aceştia, Alexandru a evadat şi doar cel mai mic, Antigonos, împreună cu surorile lui, au parcurs drumul până la Roma.

CAPITOLUL V

1. Între timp, Scaurus a întreprins o expediţie împotriva capitalei arabilor, Petra, dar, întrucât era foarte greu să ajungi până la ea, el a devastat ţarinele din jurul cetăţii. Când oastea lui răbda de foame, la porunca lui Hyrcanos, Antipater i-a adus din Iudeea grâne şi alte provizii necesare traiului zilnic. Trimis de Scaurus ca sol la Aretas, fiindcă fusese oaspetele lui, Antipater l-a convins pe acesta să răscumpere cu bani prădarea ulterioară a ţinutului, punându-se el însuşi chezaş pentru trei sute de talanţi. În aceste condiţii, Scaurus a pus capăt războiului, mai degrabă pentru că aşa vroia el, decât din dorinţa lui Aretas.

2. La câtăva vreme după ce Alexandru, fiul lui Aristobul, cutreiera Iudeea, a venit din Roma în Siria ca guvernator Gabinius: printre faptele sale demne de-a fi amintite se numără şi marşul lui împotriva lui Alexandru, fiindcă Hyrcanos nu mai putea să suporte puterea lui Alexandru, ci a început să înalţe iarăşi zidul dărâmat de Pompeius. Dar romanii aflaţi în oraş l-au împiedicat să facă acest lucru. Între timp, Alexandru străbătea ţara, chema sub arme mulţi iudei şi a strâns repede zece mii de pedestraşi şi o mie cinci sute de călăreţi, întărind fortăreţele Alexandrion, situată aproape de citadela Coraea şi Machaerus din munţii Arabiei. Gabinius a pornit aşadar împotriva lui şi a trimis înainte pe Marcus Antonius şi alţi generali. Cu oştenii romani conduşi de ei, aşijderea cu iudeii care li se alăturaseră, sub comanda lui Peitholaus şi Malichos, adăugându-se şi trupele auxiliare aduse de Antipater, ei au ieşit în întâmpinarea lui Alexandru. Din urmă venea şi Gabinius însuşi, cu trupele sale înzestrate cu armament greu. Alexandru s-a retras până în apropierea Hierosolymei: acolo s-a ajuns la lupta făţişă, s-a dezlănţuit bătălia şi romanii au ucis vreo trei mii de duşmani, luând prizonieri tot atât de mulţi.

3. Apoi Gabinius a venit la Alexandrion şi i-a îmbiat cu împăcarea pe cei ce erau în interiorul fortăreţei, promiţându-le iertarea pentru greşelile comise mai înainte. Întrucât erau numeroşi vrăjmaşii care îşi făcuseră tabăra în faţa fortăreţei, romanii s-au năpustit asupra lor şi Marcus Antonius a luptat cu atâta vitejie încât în măcelărirea multor duşmani, şi-a întrecut toţi camarazii. Gabinius şi-a lăsat o parte a trupelor sale să asedieze fortăreaţa şi cu restul oştirii a străbătut Iudeea, poruncind să fie refăcute oraşele dărâmate, întâlnite în calea lui. Aşa au fost reconstruite Samaria, Azot, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza şi multe altele. Şi oamenii s-au supus ordinelor lui Gabinius, aşa că oraşele au oferit siguranţă locuitorilor lor, după ce multă vreme fuseseră părăsite.

4. Făcând ordine în cuprinsul ţinutului, Gabinius s-a reîntors la Alexandrion. În timp ce înteţea asediul, Alexandru i-a trimis o solie prin care îşi cerea iertarea păcatelor, apoi i-a predat fortăreţele Hyrcania, Machaerus, în cele din urmă şi Alexandrion. Pe acestea Gabinius le-a dărâmat. Când mama lui Alexandru, ce trebuia să-l favorizeze pe romani fiindcă soţul ei şi ceilalţi copii erau prizonieri la Roma, a venit să-1 viziteze, a obţinut de la el ceea ce i-a cerut. După ce a dat cuvenitele ordine, Gabinius l-a condus pe Hyrcanos la Hierosolyma şi i-a încredinţat îngrijirea templului. În sfârşit, a înfiinţat cinci Curţi de justiţie, distribuite în despărţăminte egale pentru întregul popor, astfel că unii îşi cereau dreptatea la Hierosolyma, alţii la Gadara, alţii în Amathus, cei ce veneau în al patrulea rând, la Ierihon, şi la Sepphoris în Galileea pentru cei din al cincilea rând: aşa au scăpat iudeii de regi, având o cârmuire aristocratică.

CAPITOLUL VI

1. Deoarece Aristobul fugise între timp din Roma în Iudeea şi intenţiona să refacă Alexandrion, fortăreaţa de curând dărâmată, Gabinius şi-a trimis împotriva lui oştenii şi pe comandanţii lor Sisenna, Antonius şi Servilius, ca să-1 alunge din locul acela, punând mâna pe dânsul. Mulţi iudei s-au strâns de-a valma în jurul lui Aristobul, pe de o parte datorită faimei sale, pe de altă parte datorită faptului că erau dornici de răzvrătire. Un anume Peitholaus, care era subcomandant la Hierosolyma, a trecut de partea lui cu o mie de oameni; dar cei mai mulţi dintre cei ce i se alăturaseră erau neînarmaţi. Când s-a hotărât să se retragă la Machaerus, Aristobul i-a îndepărtat pe aceştia, fiindcă erau neinstruiţi (adică nefolositori în treburile războinice) şi,

luându-i doar pe cei înarmaţi, care erau vreo opt mii la număr, a pornit la drum. Romanii i-au atacat însă cu putere şi i-au învins, duşmanii fiind siliţi să fugă, cu toate că iudeii s-au luptat vitejeşte. Vreo cinci mii dintre ei au fost ucişi, iar ceilalţi s-au împrăştiat şi fiecare a căutat să scape teafăr cum a putut. Aristobul a fugit cu o mie de oameni la Machaerus, începând să întărească locul şi, în pofida nenorocirii sale, tot nu şi-a pierdut deloc speranţa. Dar după ce a rezistat asediului două zile, alegându-se cu multe răni, el şi cu Antigonos, fiul său, împreună cu care fugise din Roma, au fost luaţi prizonieri şi aduşi în faţa lui Gabinius. Acesta l-a trimis pe Aristobul, urmărit de o soartă potrivnică, iarăşi la Roma, unde a stat înlănţuit cu străşnicie, după ce fusese rege şi Mare Preot timp de trei ani şi şase ani. Pe fiii săi i-a eliberat însă Senatul, deoarece Gabinius i-a scris că el făgăduise acest lucru mamei lor, în schimbul predării fortăreţelor. Aşa au ajuns ei după aceea în Iudeea.

2. Pe când îşi ducea oastea împotriva părţilor, trecând dincolo de Eufrat, Gabinius şi-a schimbat planul şi s-a întors în Egipt, ca să redea domnia lui Ptolemeu: am arătat acest lucru în altă parte. În această expediţie pe care a întreprins-o împotriva lui Archelaus, Gabinius a fost ajutat cugrâne, arme şi bani de Antipater; tot acesta i-a adus alianţa cu iudeii care locuiau mai sus de Pelusion, fiind puşi acolo să străjuiască intrarea în Egipt. La întoarcerea lui din Egipt, Gabinius a găsit Siria răvăşită de revoltă şi tulburări. Căci Alexandru, fiul lui Aristobul, care iarăşi pusese mâna pe putere cu forţa armelor, îi aţâţa pe iudei la răscoală şi străbătea ţinutul cu o oaste mare, omorând pe romanii surprinşi în fuga lor spre muntele Garizim, iar pe ceilalţi îi supunea asediului.

3. Când a găsit Siria în această situaţie, Gabinius l-a trimis pe Antipater (fiindcă era viclean) în tabăra răzvrătiţilor, în speranţa că le va lecui nebunia şi-i va readuce la o purtare mai chibzuită. Ducându-se la ei, i-a stăvilit pe mulţi, readucându-i pe calea raţiunii, numai pe Alexandru n-a reuşit să-1 înduplece deloc. Cu oastea lui alcătuită din treizeci de mii de iudei, acesta a ieşit în întâmpinarea lui Gabinius, l-a înfruntat, dar a fost învins lângă muntele Itabyrion, pierzând zece mii dintre luptătorii săi.

4. De îndată ce a orânduit treburile din Hierosolyma, potrivit voinţei lui Antipater, Gabinius a pornit împotriva nabateenilor. A luptat cu aceştia şi i-a biruit, iar pe Mithridates şi Orsanes, nişte transfugi ai părţilor, care se refugiaseră la dânsul, i-a lăsat să plece, răspândind zvonul că evadaseră. Apoi, Gabinius, care înfăptuise isprăvi strălucite şi mari, s-a întors la Roma, lăsând provincia în seama lui Crassus. Despre războinicele expediţii întreprinse de Pompeius şi Gabinius împotriva iudeilor au scris Nicolaos din Damasc şi Strabon Cappadocianul, fără să se deosebească unul de altul.

CAPITOLUL VII

1. Când a plecat în expediţia sa împotriva părţilor, Crassus a sosit în Iudeea: acolo a luat toţi banii din templu, de care Pompeius nu se atinsese (erau vreo două mii de talanţi) şi a cutezat să jefuiască chiar şi tot aurul din sanctuar (preţuind opt mii de talanţi). Printre altele şi-a însuşit şi o grindă făcută din aur curat, care cântărea trei sute de mine (o mină are la noi două livre şi jumătate). Această grindă i-a fost dată de preotul care păzea tezaurul, numit Eleazar, nu din răutate (căci era un om pios şi drept), ci cu bune intenţii. El avea în grija lui draperiile templului, care erau de o frumuseţe neasemuită, având o lucrătură scumpă şi atârnau de această grindă. Cum a văzut cât de lacom după aur era Crassus, temându-se că va pierde întreaga găteală a templului, Eleazar i-a dat grinda de aur drept răscumpărare pentru toate celelalte şi l-a pus să jure că nu va mai înstrăina nimic din sanctuar, ci se va mulţumi cu darul primit, care valora singur multe mii de talanţi. Grinda de aur era închisă într-o altă grindă de lemn, lucru tăinuit cu grijă faţă de toţi ceilalţi, numai Eleazar ştiind de existenţa ei. Ca şi cum n-ar mai fi primit nimic altceva din avuţia sanctuarului, Crassus a luat şi grinda, şi tot aurul din templu, încălcându-şi propriul jurământ.

2. Nu trebuie să mire pe nimeni faptul că în templul nostru s-au strâns atâtea bogăţii, deoarece toţi iudeii de pe faţa pământului, cei din Europa deopotrivă cu cei din Asia, şi-au adus de multă vreme darurile lor aici. Pentru adeverirea uriaşei avuţii de care am vorbit, nu ducem lipsă de martori că nu este vorba de lăudăroşenie sau de dorinţa noastră de-a exagera lucrurile, căci mulţi alţi scriitori vin să ne confirme afirmaţiile. Iată ce afirmă, de pildă, Strabon Cappadocianul: „Mithridates şi-a trimis oamenii în insula Cos, ca să la banii expediaţi acolo de Cleopatra, împreună cu cei opt sute de talanţi ai iudeilor". Noi nu avem alţi bani publici în afara celor care sunt închinaţi lui Dumnezeu. Este limpede că iudeii din Asia şi-au adus banii la Cos, de teama lui Mithridates. Mi se pare greu de crezut că iudeii care locuiau în Iudeea, având un oraş atât de bine apărat şi un templu, şi-au trimis banii la Cos. Am convingerea că nici iudeii care locuiau în Alexandria n-au întreprins acest lucru, fiindcă Mithridates nu le inspira nici o frică. Într-un alt loc, acelaşi Strabon mărturiseşte că pe vremea când străbătea Grecia, ca să lupte împotriva lui Mithridates, Sulla l-a trimis pe Lucullus la Cyrene, spre a înăbuşi răscoala poporului nostru, care. umpluse pământul întreg. El spune următoarele: „în Cyrene erau patru categorii de oameni: una a cetăţenilor, alta a agricultorilor, a treia a conlocuitorilor şi a patra a iudeilor. Ultimii au şi năpădit fiecare oraş şi nu-i deloc uşor să găseşti în lumea întreagă un loc unde să nu se fi cuibărit acest popor, devenind stăpân. Aşa se face că Egiptul şi Cyrene, peste care şi-a întins stăpânirea, precum şi multe alte ţinuturi imită felul lor de viaţă şi favorizează marele număr al iudeilor, spre a-şi spori influenţa împreună cu ei, adoptând obiceiurile lor străbune. În Egipt, iudeii au primit dreptul de cetăţenie şi o mare parte a oraşului Alexandria a fost atribuită anume acestui neam: beneficiază de propriul lor guvernator, care administrează treburile obştii, rezolvă disputele judiciare şi pecetluieşte contractele şi convenţiile, ca şi cum ar fi căpetenia unui stat slujindu-se de legile sale. Poporul acesta deţine o asemenea putere fiindcă el îşi trage obârşia din egipteni şi, după ce s-au despărţit de ei, s-au statornicit în ţinuturile din preajma lor. De aceea s-au stabilit şi în Cyrene, întrucât, la fel ca Iudeea, se învecinează cu regatul egiptenilor, sub autoritatea cărora au şi stat, odinioară. Strabon a făcut aceste afirmaţii.

3. Îndeplinindu-şi toate atribuţiile după bunul său plac, Crassus a pornit împotriva Partiei; acolo a pierit el însuşi, împreună cu întreaga lui oştire. Dar Cassius a fugit în Siria, opunându-se cu îndârjire invaziilor din Parţia, prin care aduceau daune provinciei, în urma victoriei părţilor asupra lui Crassus. Apoi a mărşăluit până la Tyr şi de acolo a urcat spre Iudeea. A pornit apoi împotriva Taricheei şi a cucerit oraşul din primul asalt, luând treizeci de mii de prizonieri. L-a executat pe Peitholaus, instigatorul lui Aristobul la dezlănţuirea răscoalei, aşa cum îl sfătuise Antipater, care se bucura de deosebita preţuire a lui Cassius. Aceeaşi mare trecere o avea Antipater şi pe lângă idumeeni, de la care şi-a luat o soţie dintr-o nobilă familie arabă. Ea se numea Cypron şi i-a dăruit patru fii: Phasael, Herodes (regele de mai târziu), Josephus şi Pheroras, precum şi o fiică: Salomeea. Acest Antipater avea de altfel strânse legături de prietenie şi de ospeţie şi cu ceilalţi conducători, mai ales cu regele arabilor, sub ocrotirea căruia şi-a pus copiii în timpul războiului cu Aristobul. Cassius şi-a ridicat însă repede tabăra şi a mărşăluit până la Eufrat, unde a preîntâmpinat năvălirile vrăjmaşilor, după cum reiese din alte menţiuni.

4. Ceva mai târziu, Caesar, devenit stăpânul Romei după ce Pompeius şi Senatul fugiseră dincolo de Marea Ioniană, a hotărât să-1 elibereze din lanţuri pe Aristobul şi să-1 trimită în Siria, cu două din legiunile sale, ca să pună în ordine treburile de acolo. Dar speranţele lui Aristobul, trezite de puterea lui Caesar, s-au năruit repede, căci mai înainte ca el să treacă la fapte, partizanii lui Pompeius l-au răpus cu ajutorul otrăvurilor, astfel încât caesarienii s-au ocupat de înmormântarea lui. Până când Antonius l-a trimis după aceea în Iudeea şi a avut grijă să-1 înmormânteze în criptele regilor, leşul lui a fost conservat multă vreme în miere de albine. Scipio, înştiinţat printr-o scrisoare de Pompeius să-1 ucidă şi pe Alexandru, fiul lui Aristobul, l-a adus pe tânăr în faţa judecăţii, acuzându-1 de crimele săvârşite mai înainte împotriva romanilor, şi i-a tăiat capul cu securea. Tragicul său sfârşit a avut loc la Antiohia. Fraţii lui au trecut sub protecţia lui

Ptolemeu, fiul lui Mennaei, domnitor peste ţinutul Chalcis de la poalele Libanului, care l-a trimis pe feciorul său Phillipion la Ascalon, cerând văduvei lui Aristobul să-l trimită şi pe fiul ei Antigonos, împreună cu fiicele sale. De una dintre ele, numită Alexandra, s-a îndrăgostit Phillipion şi a luat-o de soţie. După aceea tatăl lui l-a ucis şi s-a căsătorit el însuşi cu Alexandra, având de atunci încolo o deosebită grijă faţă de fraţii ei.

CAPITOLUL VIII

1. După moartea lui Pompeius, obţinută prin victoria asupra lui, Caesar a dus în Egipt războiul în care multe foloase i-a adus Antipater, conducătorul iudeilor sub ordinele lui Hyrcanos. Căci atunci când a vrut să aducă trupele aliate ale lui Mithridates, regele Pergamului, şi acesta zăbovea la Ascalon, neputând să forţeze drumul prin Pelusion, a sosit Antipater însoţit de trei mii de pedestraşi iudei înzestraţi cu armament greu şi a făcut în aşa fel ca şi căpeteniile arabilor să li se alăture. De dragul lui Antipater, chiar şi întreaga Sirie a sărit în ajutorul lui Caesar, nici unul nevrând să rămână mai prejos în zelul de a-1 sluji pe Caesar; aşijderea, căpetenia Iamblichos şi fiul său Ptolemeu, care locuia în preajma Libanului, şi aproape toate oraşele. Mithridates a plecat aşadar din Siria la Pelusion; deoarece locuitorii de acolo n-au vrut să-1 primească, el a asediat oraşul. Antipater s-a arătat cel mai viteaz dintre toţi şi, printr-o spărtură făcută în porţiunea zidului care îi revenea, a deschis cel dintâi calea de pătrundere în oraş a celorlalţi. Astfel a fost cucerit Pelusion. Dar Antipater şi Mithridates au fost împiedicaţi să ajungă la Caesar şi de iudeii care sălăşluiau în aşa-zisul „Ţinut al lui Onias". Acelaşi Antipater i-a convins să urmeze pilda compatrioţilor lor, mai ales după ce le-a arătat o scrisoare a Marelui Preot Hyrcanos, prin care acesta îi îndemna să-şi arate prietenia faţă de Caesar şi să-l găzduiască oştirea, dându-i toate proviziile necesare. Cum au văzut că Antipater şi Marele Preot erau de acord, aceştia s-au supus. Aflând de la ei cele întâmplate, locuitorii din Memphis l-au chemat la ei pe Mithridates, care s-a dus acolo şi a primit supunerea lor.

2. Mithridates ocolise deja aşa-zisa Deltă când a dat de duşmani în ţinutul denumit „Tabăra iudeilor". Aripa dreaptă a oştirii era comandată de Mithridates, iar aripa stângă de Antipater. În bătălia care s-a încins, aripa lui Mithridates a bătut în retragere şi era pândită de o mare primejdie dacă Antipater şi oştenii lui nu i-ar fi venit în ajutor pe malul fluviului, ca să-l scape pe cei aproape învinşi de vrăjmaşii lor, luându-i la goană pe egiptenii victorioşi. Plecat în urmărirea lor, a pus stăpânire pe tabăra duşmană şi l-a chemat înapoi pe Mithridates, care fugise departe. Au căzut în luptă vreo opt sute dintre oamenii acestuia, iar dintre cei ai lui Antipater, doar patruzeci. Mithridates i-a scris lui Caesar despre desfăşurarea bătăliei, atribuind lui Antipater victoria şi salvarea lui, astfel că Caesar, în afara laudelor pe care i le-a adus atunci, l-a folosit apoi de-a lungul întregului război în încleştările cele mai primejdioase. Antipater s-a şi ales cu răni primite pe câmpul de luptă.

3. Când Caesar, la câtăva vreme după terminarea războiului, a călătorit pe mare până în Siria, i-a arătat o mare preţuire, confirmându-1 pe Hyrcanos în funcţia de Mare Preot, iar lui Antipater i-a acordat cetăţenia romană şi l-a scutit de plata tuturor impozitelor. Mulţi susţin că şi Hyrcanos l-a însoţit în această expediţie şi că a venit în Egipt, cuvintele mele fiind adeverite de Strabon Cappadocianul, care, în numele lui Asinius, spune: „Apoi Mithridates a pătruns în Egipt împreună cu Hyrcanos, Marele Preot al iudeilor". Acelaşi Strabon, de astă dată în numele lui Hypsicrates, face altundeva următoarea afirmaţie: „Mithridates a plecat singur, iar Antipater, guvernatorul Iudeii, chemat de el la Ascalon, a venit în ajutorul lui cu trei mii de oşteni şi i-a determinat şi pe ceilalţi cârmuitori să i se alăture la rândul lor. La expediţie a luat parte chiar şi Marele Preot Hyrcanos". Acestea sunt spusele lui Strabon.

4. În vremea aceea şi Antigonos, fiul lui Aristobul, s-a înfăţişat la Caesar şi a deplâns soarta tatălui său, fiindcă datorită lui a pierit Aristobul, răpus de otravă, ca şi pe cea a fratelui său, răpus de secure din porunca

lui Scipio, implorându-l să se îndure de el, alungat din regatul părintesc, l-a învinuit apoi pe Hyrcanos şi pe Antipater că supun poporul unei cârmuiri silnice, nedreptăţindu-l chiar şi pe el. Dar Antipater, care era de faţă, s-a apărat de acuzaţiile la adresa lui şi a arătat că Antigonos era un om nepotolit şi răzvrătit, a amintit de asemenea câte osteneli a avut de îndurat, precum şi sfaturile militare pe care le-a dat lui Caesar, vorbind despre faptele sale, al căror martor a fost acesta. A mai zis că Aristobul a fost readus pe bună dreptate la Roma, fiindcă i-a fost un duşman statornic, fără să se arate niciodată binevoitor faţă de romani; fratele lui Antigonos şi-a primit pedeapsa cuvenită pentru propriile jafuri de la Scipio, care n-a dat dovadă de abuz sau de nedreptate în ceea ce a întreprins împotriva lui.

5. Datorită acestor vorbe rostite de Antipater, Caesar a confirmat rangul de Mare Preot al lui Hyrcanos şi lui Antipater i-a dat voie să-şi aleagă singur funcţia pe care şi-o dorea, numindu-l procurator al Iudeei, cu libertatea de-a face orice poftea. I-a îngăduit lui Hyrcanos să reclădească zidurile de apărare ale patriei sale, atunci când i-a cerut această favoare: căci ele fuseseră ruinate de Pompeius. Caesar a scris consulilor de la Roma să consemneze această înţelegere printr-o inscripţie pe Capitoliu. Hotărârea luată de Senat sună în felul următor: „Magistratul Lucius Valerius, fiul lui Lucius, a convocat Senatul în Templul Concordiei la data de 13 decembrie. Lucius Coponius, fiul lui Lucius din tribul Collina, şi Papirius din tribul Quirin au fost de faţă la scrierea decretului privitor la faptul că solii iudeilor, Alexandru, fiul lui Iason, Nutnenius, fiul lui Antiochus, şi Alexandru, fiul lui Dorotheus, bărbaţi de vază şi apropiaţi nouă, au cerut să se reînnoiască vechea lor legătură de bunăvoinţă şi prietenie faţă de romani, aducând drept simbol al acestei alianţe un scut de aur care valorează cincizeci de mii de galbeni. Totodată au stăruit să li se înmâneze scrisori adresate oraşelor libere şi regilor, ca să poată trece în siguranţă prin ţinuturile şi limanurile lor, fără să întâmpine nici un necaz. Senatul a hotărât aşadar să accepte oferta lor de prietenie şi favorizare, precum şi ceea ce au cerut de la noi, acceptându-le scutul adus." Acest eveniment s-a petrecut în luna Panemos din cel de-al nouălea an al pontificatului şi etnarhiei sale. Aceleaşi cinstiri le-a primit Hyrcanos şi din partea poporului atenian, care trăsese multe foloase de pe urma lui. El i-a trimis un decret cu următorul conţinut: „în a cincea zi a lunii Panemos, pe când pritan era Dionysios, fiul lui Asclepiades, a fost înaintat conducătorilor decretul atenienilor, întocmit sub arhontele Agathocles pe data de 11 Munychion, în cea de-a unsprezecea zi a pritaniei, la şedinţa care s-a ţinut în teatru, secretar fiind Eucles, fiul lui Menandru din Alimusia. Dintre proedri, poporul a împuternicit pentru desfăşurarea scrutinului pe Dorotheos din Ercheia şi pe colegii lui. Apoi Dionysios, fiul lui Dionysios, a înfăţişat cum Hyrcanos, fiul lui Alexandru, Marele Preot şi etnarhul iudeilor, şi-a arătat mereu bunăvoinţa faţă de poporul său şi de fiecare cetăţean în parte, dându-şi toată străduania în această privinţă, ca oricare dintre atenienii veniţi la el fie ca soli, fie pentru interese personale, să fie primit cu ospitalitate şi s-a îngrijit ca aceştia să fie însoţiţi şi să se întoarcă acasă teferi. Precum s-a recunoscut mai înainte, aşa a reieşit şi acum: Theodoros, fiul lui Theodosios din Sunion, a vorbit poporului despre nobleţea acestui om şi dorinţa lui statornică de a ne ajuta atât cât îi stă la îndemână. S-a hotărât aşadar ca, drept cuvenită cinstire, să i se acorde acestui bărbat o coroană de aur şi să se pună statuia lui de bronz în Templul Poporului şi al Graţiilor. Decernarea coroanei de aur să fie anunţată prin glasul crainicului în teatru, cu prilejul Serbărilor Dionysiace, la punerea în scenă a unei noi tragedii, aşijderea la Panatenee, la celebrarea Eleusiniilor şi la întrecerile atletice. Comandanţii de oşti.trebuie să aibă grijă ca, atâta vreme cât acesta va continua să-şi arate bunăvoinţa faţă de noi, să vădească la rândul lor toate semnele de cinstire şi preţuire de care sunt în stare pentru râvna şi generozitatea lui, spre a dovedi astfel că neamul nostru ştie să-l recunoască pe oamenii de merit, făcându-i şi pe alţii să fie îndatoritori, aşa cum se cuvine, şi, stimulaţi de această preţuire, să se slujească de pilda noastră. În afară de asta, din rândul tuturor atenienilor să fie aleşi nişte soli însărcinaţi să-l înmâneze acest decret, spre a-l îndemna prin distincţiile acordate ca şi de-acum încolo să-şi păstreze

meritele faţă de cetatea noastră." Socot că am vorbit destul despre cinstirile pe care le-au adus lui Hyrcanos romanii şi poporul atenian.

CAPITOLUL IX

1. Punând astfel în ordine treburile Siriei, Caesar a părăsit-o pe calea mării. După ce l-a însoţit pe Caesar în afara Siriei, Antipater s-a întors în Siria, unde a refăcut numaidecât zidurile ruinate de Pompeius şi, cutreierând ţara, a potolit răzmeriţa care o bântuia, fie prin ameninţări, fie cu vorbă bună. Dacă rămâneau alături de Hyrcanos, aveau parte de fericire şi se bucurau de bunurile lor, ducând un trai scutit de necazuri; dacă, dimpotrivă, îşi legau speranţa de tulburări, spre a trage foloase de pe urma lor, vor avea în el un stăpân aspru în loc de guvernator, în Hyrcanos un tiran în loc de rege iar în romani şi în Caesar nişte duşmani înverşunaţi, neîngăduind răsturnarea unui cârmuitor înscăunat de ei. Prin asemenea vorbe, Antipater a reuşit cu uşurinţă să potolească lucrurile din ţară.

2. Când a văzut că Hyrcanos era molâu şi leneş, el şi-a numit fiul lui cel mai mare, Phasael, conducătorul Hierosolymei şi al împrejurimilor sale, iar lui Herodes, care venea la rând după el, i-a încredinţat Galileea, deşi era foarte tânăr, căci abia împlinise douăzeci şi cinci de ani. Totuşi, acesta n-a arătat slăbiciunile vârstei şi, fiindcă era un tânăr cu suflet mare, a găsit repede un prilej de a-şi dovedi virtutea. Când s-a întâlnit întâmplător cu şeful de bandă Ezechias, care, cu o numeroasă ceată de tâlhari, devasta ţinuturile din vecinătatea Siriei, l-a capturat, executându-l împreună cu mulţi dintre complicii săi. Pentru această ispravă, sirienilor le-a devenit nespus de drag: căci el le-a curăţat ţinutul pe care şi-l doreau scăpat de tâlhari. De aceea, în sate şi în oraşe, el era proslăvit ca aducător al păcii, care i-a făcut să se bucure de avuţiile lor. În felul acesta, a fost remarcat chiar şi de Sextus Caesar, care era o rudă a marelui Caesar şi guvernatorul Siriei. Această faptă a lui Herodes a trezit în Phasael dorinţa de a se lua la întrecere cu fratele său şi celebritatea lui l-a stimulat într-atât încât a vrut ca propria-i faimă să nu rămână mai prejos şi şi-a atras deplina prietenie a locuitorilor Hierosolymei, el fiind stăpânul unic al oraşului, fără să recurgă însă nici la mijloace necinstite, nici să abuzeze de putere în dauna cuiva. Aceste împrejurări favorabile au făcut ca Antipater să fie stimat la fel ca un rege şi să i se atribuie cinstiri cuvenite doar unui cârmuitor. Totuşi, aceste strălucitoare succese nu i-au ştirbit cu nimic, aşa cum se întâmplă îndeobşte în cazuri asemănătoare, supunerea şi fidelitatea sa faţă de Hyrcanos.

3. Dar când au observat cât de mult crescuse autoritatea lui Antipater şi a fiilor săi, fie prin favoarea poporului, fie datorită lui Hyrcanos şi veniturilor Iudeei, fruntaşii iudeilor s-au dezlănţuit împotriva lui. Antipater avea de fapt bune legături de prietenie cu autocraţii Romei şi s-a oferit să le trimită banii lui Hyrcanos, dar şi-a asumat el însuşi meritul acestui dar: l-a trimis aşadar în numele său şi nu al lui Hyrcanos. La aflarea isprăvii lui, Hyrcanos nu s-a supărat deloc, ci mai degrabă s-a înveselit. Fruntaşii iudeilor s-au temut de îndată ce au văzut cât de impulsiv, îndrăzneţ şi avid de putere era Herodes şi s-au dus în sfârşit la Hyrcanos, acuzându-l făţiş pe Antipater prin următoarele cuvinte: „Câtă vreme vei mai privi nepăsător la cele ce se întâmplă în ţară? Oare nu vezi că Antipater şi odraslele lui ţi-au acaparat întreaga putere, iar tu ai rămas rege doar cu numele? Nu trebuie să-ţi scape faptul că nici tu nu eşti în afară de orice primejdie, câtă vreme nu te sinchiseşti de tine şi de domnia ta. Căci Antipater şi fiii lui nu sunt acum aşa-zişii guvernatori ai ţării tale, precum îţi închipui probabil, ci ei vor deveni pe faţă adevăraţii regi. Oare Herodes, fiul lui, nu a ucis-pe Ezechias şi pe tovarăşii săi, fără să ţină seama de legea noastră, care nu îngăduie execuţia unui răufăcător, dacă el n-a fost condamnat la moarte printr-o sentinţă a Sinedriului? Totuşi, a cutezat să facă aceasta, fără să aibă încuviinţarea ta!"

4. Ascultarea acuzaţiilor l-a convins pe Hyrcanos; mânia lui a fost aţâţată şi de mamele celor executaţi de Herodes. Căci în fiecare zi ele îi rugau în templu, deopotrivă, pe rege şi poporul, să-1 cheme pe Herodes în faţa Sinedriului, ca să dea socoteală pentru faptele sale. Înduplecat de acestea, Hyrcanos l-a chemat pe Herodes, să se apere de acuzaţiile care i se aduceau. Şi Herodes s-a dus acolo aşa cum l-a sfătuit părintele său, adică nu ca un om de rând, ci însoţit de o escortă şi gărzi de corp. După ce şi-a pus la cale treburile în Galileea, aşa cum se cuvenea înaintea judecăţii, şi-a luat atâţia însoţitori câţi să-l ajungă pe drum, ca nu cumva să-1 sperie pe Hyrcanos, dacă aducea cu sine trupe prea numeroase, nici să se înfăţişeze la judecată descoperit şi fără apărare. Sextus, guvernatorul Siriei, l-a îndemnat printr-o scrisoare pe Hyrcanos să-1 scape pe Herodes de proces, aducându-i ameninţări dacă nu se supunea. Sosirea scrisorii lui Sextus a fost de bun augur, fiindcă Hyrcanos dorea oricum să-1 absolve de pedeapsa Sinedriului pe Herodes, pe care îl îndrăgea ca pe fiul lui. După ce Herodes s-a prezentat în faţa Sinedriului însoţit de escortă, toţi au amuţit şi n-a cutezat să-1 învinuiască nici unul dintre cei ce susţinuseră mai înainte acuzaţiile sus şi tare. În jur domnea o tăcere adâncă şi nimeni nu ştia ce-i de făcut. În această situaţie stânjenitoare, s-a ridicat un anume Sameas, om drept şi străin de frică, şi a rostit următoarele vorbe: „Dragi judecători şi tu, regele meu, nu mi-a mai fost dat să cunosc un asemenea om, şi cred că nici voi nu vă puteţi aminti de vreunul, care să se fi înfăţişat astfel la proces, chemat de voi să-şi apere cauza! Toţi cei ce s-au prezentat până acum înaintea înaltului Sinedriu la judecată au fost umili şi avut o ţinută sfioasă, căutând să ne inspire milă prin părul răvăşit şi veşmintele lor negre. În schimb, acest drăgălaş Herodes, învinuit de omor şi chemat pentru o acuzaţie nespus de gravă, stă în faţa noastră cu straie de purpură, pletele pieptănate cu grijă şi înconjurat de oameni bine înarmaţi ca să ne ucidă în cazul când îl condamnăm în numele legii, scăpând teafăr prin încălcarea dreptăţii. Lui Herodes nu-i aduc însă nici o mustrare fiindcă pune siguranţa personală mult mai presus de respectul faţă de lege, ci mai degrabă vouă şi regelui vă reproşez faptul că i-aţi îngăduit să-şi facă de cap. Gândiţi-vă că mare este Dumnezeu şi că acela pe care vreţi să-1 sloboziţi de dragul lui Hyrcanos vă va pedepsi într-o zi împreună cu regele însuşi!" Şi el nu s-a înşelat deloc în prezicerile sale. Căci atunci când a ajuns rege, Herodes i-a ucis pe toţi cei ce au făcut parte din Sinedriu, ba chiar şi pe Hyrcanos, cu excepţia lui Sameas. Pe acesta l-a cinstit atât de mult pentru spiritul său de dreptate şi fiindcă mai târziu, când Herodes a asediat oraşul împreună cu Sosius, a sfătuit poporul să-1 primească, spunând că nu putea să-l alunge pentru vechile lui păcate.

5. Cum şi-a dat seamă că membrii Sinedriului aveau de gând să-1 condamne la moarte pe Herodes, Hyrcanos a amânat judecata pentru a doua zi şi l-a sfătuit în taină pe acuzat să părăsească oraşul, căci doar aşa putea să scape de pericol. Acesta a plecat aşadar la Damasc, chipurile, ca să fugă de rege. De îndată ce a ajuns la Sextus Caesar şi s-a simţit la adăpost de primejdii, şi-a dat în vileag intenţia de-a nu se mai prezenta la judecată dacă Sinedriul îl va chema din nou. Cei ce făceau parte din Sinedriu s-au indignat atunci şi s-au străduit să-1 convingă că făcea toate acestea în defavoarea lui. Nu scăpa din vedere avertismentul lor, dar nu se dumirea ce trebuie să facă, din laşitate şi nechibzuinţă. După ce Sextus l-a numit pe Herodes guvernatorul Coelesiriei (funcţie pe care şi-o plătise cu banii lui), Hyrcanos s-a temut că Herodes îi va declara război. Temerea lui s-a adeverit ceva mai târziu. Herodes a pornit într-adevăr cu oastea împotriva lui, mâniat că fusese dat în judecată, fiind chemat să vină în faţa Sinedriului. Dar propriu-i tată Antipater şi fratele său l-au împiedicat să se năpustească asupra locuitorilor Hierosolymei, s-au pus de-a curmezişul şi i-au domolit elanul, implorându-1 să nu dezlănţuie atacul, ci să folosească doar ameninţările şi intimidarea împotriva regelui mulţumită căruia a ajuns să dobândească demnităţile sale. Chiar dacă l-a jignit faptul că a fost chemat la judecată, trebuie să ţină minte că a fost eliberat şi să se arate îndatorat, în loc să recurgă la măsuri silnice, dovedindu-se nerecunoscător faţă de cel ce îi salvase viaţa. Se cuvine să-şi dea singur seama că Dumnezeu mânuieşte schimbătoarea cumpănă a războiului, aşa că deznodământul expediţiei sale este nesigur şi nu poate să-şi pună toată speranţa în izbânda lui câtă vreme se războieşte cu propriul său rege şi tovarăş, care i-a adus

nenumărate binefaceri, neîngăduind să i se întâmple nici un rău. Cât priveşte învinuirile aduse persoanei sale, Hyrcanos a dat de bănuit nu atât prin sine însuşi, cât mai ales prin sfetnicii lui proşti, care l-au făcut să se poarte cu el cu mai mare asprime. Aceste sfaturi l-au înduplecat pe Herodes, care a socotit că, pentru planurile sale de viitor, îşi demonstrase suficient puterea în faţa poporului. Aşa stăteau lucrurile în Iudeea.

CAPITOLUL X

1. După ce plutise între timp cu o corabie până la Roma, Caesar pregătea o expediţie în Africa, unde vroia să poarte război cu Scipio şi Cato. Hyrcanos i-a trimis o solie prin care îl ruga să întărească vechiul tratat de prietenie şi alianţă. Mi s-a părut că se impune acum să înşir aici toate dovezile de cinstire aduse poporului nostru de către romani şi autocraţii lor, precum şi alianţele încheiate, ca să cunoască lumea întreagă că regii Asiei şi ai Europei ne-au preţuit, stimându-ne pentru bărbăţia şi credinţa noastră. Întrucât sunt porniţi împotriva noastră, mulţi nu vor să creadă ceea ce au scris despre noi perşii şi macedonenii, sub pretextul că operele acestor istorici nu pot fi consultate pretutindeni, negăsindu-şi locul nici măcar în arhivele de stat, ci se păstrează numai la noi şi la câteva neamuri străine. Totuşi, mai presus de orice tăgadă sunt documentele romanilor (căci ele sunt păstrate în bibliotecile publice ale oraşului, ba chiar şi pe Capitoliu, gravate pe coloane de aramă; până şi Gaius Iulius Caesar a înălţat o coloană de aramă pentru iudeii din Alexandria ca să dezvăluie în scris că ei sunt cetăţeni alexandrini). Din aceste surse voi extrage dovezile mele. Voi reproduce decretele emise de Senat şi pe cele ale Gaius Iulius Caesar, privitoare la Hyrcanos şi la poporul nostru.

2. „CAIUS IULIUS CAESAR, IMPERATOR, MARE PONTIF ŞI DICTATOR A DOUA OARĂ salută pe magistraţii sidonieni, Senatul şi poporul. Dacă sunteţi sănătoşi, mă bucur nespus. Eu şi oştirea mea ne simţim bine. Vă trimit alăturat într-un exemplar scris pe o tablă decretul privitor la Hyrcanos, fiul lui Alexandru, Mare Preot şi etnarh al iudeilor, ca să-l depuneţi în arhiva publică. Vreau ca el să fie gravat pe table de aramă în limba greacă şi latină. Iată conţinutul lui: Iulius Caesar, dictator a doua oară şi Mare Pontif, după consultarea sfetnicilor mei, am decretat cele ce urmează. Deoarece iudeul Hyrcanos, fiul lui Alexandru, şi acum şi mai înainte, atât în timp de pace cât şi în timp de război, şi-a demonstrat credinţa şi râvna faţă de ţelurile noastre, lucru recunoscut de mulţi alţi dictatori, ba chiar de curând, cu prilejul războiului alexandrin, ne-a venit în ajutor cu o mie cinci sute de oşteni, care au întrecut în vitejie pe toţi cei ce mi-au fost trimişi de Mithridates, ca atare, decid ca Hyrcanos, fiul lui Alexandru, precum şi copiii lui, să fie etnarhi ai Iudeei şi să deţină pentru totdeauna pontificatul după datina lor străbună, iar el şi feciorii lui să ne fie aliaţi, urmând să se numere printre prietenii noştri de nădejde. Ordon ca avuţiile care revin Marilor Preoţi prin lege sau au fost dobândite prin donaţii să rămână în posesia lui şi a fiilor săi. Dacă izbucneşte vreo ceartă între iudei, privitoare la rânduielile lor, el însuşi să fie judecătorul care dă verdictul. Nu îngădui nimănui să ierneze la ei sau să le ceară bani."

3. „CONSULUL CAIUS CAESAR emite ordine, concesii şi decrete cu următoarele prevederi. Fiii lui Hyrcanos să fie cârmuitorii neamului iudeilor şi să aibă parte de ţinuturile care le revin lor, iar Marele Preot şi etnarhul iudeilor să-l abată de la săvârşirea nedreptăţilor. La Hyrcanos, fiul lui Alexandru, Marele Preot al iudeilor, să fie trimişi soli care să încheie tratatul de prietenie şi alianţă; conţinutul lui să fie săpat pe table de aramă, expuse şi pe Capitoliu, şi în templele din Sidon, Tyr şi Ascalon, cu caractere latine şi greceşti. Să se aibă în vedere ca documentul acesta să ajungă la toţi cvestorii şi pretorii fiecărui oraş, precum şi la prietenii noştri, pentru ca ei să ne primească solii cu ospitalitate şi mandatul lor să răzbată pretutindeni."

4. „CAIUS CAESAR, IMPERATOR, DICTATOR ŞI CONSUL, călăuzit de cinste, virtute şi bunăvoinţă, ordonă spre fericirea şi norocul Senatului şi poporului roman ca Hyrcanos, fiul lui Alexandru şi, alături de

el, propriii lui fii, să fie Marii Preoţi şi sacerdoţii locuitorilor din Hierosolyma şi ai întregului popor, având aceleaşi drepturi şi datini ca şi preoţii strămunilor lor."

5. „CAIUS CAESAR, CONSUL A CINCEA OARĂ, decretează să li se îngăduie iudeilor să locuiască în oraşul Hierosolyma şi să-1 întărească şi lui Hyrcanos, fiul lui Alexandru, Marele Preot şi etnarhul iudeilor, să cârmuiască după bunul lui plac; de asemenea, să li se scadă iudeilor, la fiecare doi ani, câte un cor din dijma lor pentru venituri, fără să se mai perceapă de la ei în viitor biruri sau să se încaseze impozite."

6. „CAIUS CAESAR, IMPERATOR A DOUA OARĂ, a hotărât: I. Întreaga ţară, în afară de Ioppe, să plătească tribut locuitorilor oraşului Hierosolyma, în fiecare an, cu excepţia celui de-al şaptelea, denumit Sabatic, când datina cere să nu se culeagă fructe şi nici să se facă însămânţări. II. Aşijderea Sidonul trebuie să le dea, din doi în doi ani, drept bir, o pătrime din recoltele sale; pe lângă asta, el va plăti lui Hyrcanos şi fiilor săi zeciuiala pe care au încasat-o şi strămoşii lor. III. Nici un înalt funcţionar, general sau ambasador nu are voie să recruteze trupe auxiliare în interiorul hotarelor Iudeei; nici oştenilor nu li se permite să ceară bani pentru iernare sau în alte scopuri de la localnici, aceştia fiind scutiţi de orice jecmănire. IV. Cele ce le vor agonisi, cumpăra sau moşteni în viitor, să le păstreze de-a pururi. V. Cetatea Ioppe, care a fost a iudeilor din capul locului, de când au făcut alianţă cu romanii, să rămână a lor, precum odinioară. În numele oraşului stăpânit de ei, Hyrcanos, fiul lui Alexandru, şi feciorii săi să primească drept bir de la proprietarii ogoarelor pentru cerealele recoltate în împrejurimi şi trimise anual prin portul lor la Sidon câte şase sute douăzeci de mii şi şaptezeci şi cinci de bănicioare, cu excepţia celui de-al şaptelea an, denumit Sabatic, când nu se fac arături şi nu se culeg fructele din pomi. VI. Cât priveşte satele din Câmpia mare, care sunt ale lui Hyrcanos şi ale strămoşilor săi, Senatul hotărăşte ca ele să revină lui Hyrcanos şi iudeilor, menţinându-se drepturile pe care le-au avut mai înainte. Rămân neatinse chiar şi drepturile pe care le deţin mai de mult iudeii, pe de o parte, Marii Preoţi şi sacerdoţii, pe de altă parte, precum şi binefacerile care le-au fost atribuite de către poporul roman şi de Senat. De aceleaşi drepturi se bucură şi locuitorii din Lydda. VII. Localităţile, ţinuturile şi cătunele care au aparţinut regilor Siriei şi Feniciei, ca aliaţi ai poporului roman, obţinute prin donaţie pentru uzufructul lor, sunt trecute de Senat în posesia etnarhului Hyrcanos şi a iudeilor. VIII. Aşijderea Hyrcanos, fiii săi şi solii trimişi de ei au dreptul să asiste alături de senatori la jocurile de gladiatori şi luptele cu animale sălbatice, iar atunci când au cerut voie de la dictator sau de la comandantul cavaleriei să la cuvântul, ei sunt aduşi la Senat, urmând să primească în decurs de zece zile răspuns la cererile lor printr-o hotărâre senatorială."

7. „CAIUS CAESAR, IMPERATOR A PATRA OARĂ, CONSUL A CINCEA OARĂ ŞI DICTATOR PE VIAŢĂ, a făcut următoarele declaraţii despre drepturile lui Hyrcanos, fiul lui Alexandru, şi ale feciorilor săi. Întrucât comandanţii care au fost înaintea mea au adus atât în provincie cât şi în faţa Senatului şi a poporului mărturii favorabile despre Hyrcanos, Marele Preot al iudeilor, şi despre iudeii înşişi, iar poporul şi Senatul le-au adus mulţumiri, se cuvine să ţinem minte şi să ne străduim, la rândul nostru, ca Senatul şi poporul să-şi arate cuvenita recunoştinţă faţă de Hyrcanos, de poporul iudeu şi de fiii lui Hyrcanos pentru bunăvoinţa şi binefacerile pe care ni le-au adus."

8. „CAIUS CAESAR, PRETOR ŞI CONSUL AL ROMANILOR, transmite salutări magistraţilor, Senatului şi poporului din Paros. Au venit la mine iudeii din Delos şi câţiva iudei care locuiesc împreună cu voi şi, în prezenţa solilor voştri, s-au plâns că printr-un decret îi împiedicaţi să trăiască după datinile lor strămoşeşti şi religioase. Nu-mi plac deloc asemenea decrete îndreptate împotriva prietenilor şi aliaţilor noştri, cărora le interziceţi să-şi ducă traiul potrivit tradiţiilor proprii şi să dea bani pentru ospeţe comune şi slujbe divine, mai ales că nici la Roma nu sunt opriţi să facă aceste lucruri. Căci Caesar, pretorul şi consulul nostru, când a dat ordinul prin care au fost suprimate la Roma întrunirile publice, n-a interzis totodată şi strângerea banilor şi desfăşurarea ospeţelor. Aşa şi eu, interzicând celelalte soiuri de întruniri, le admit doar

pe cele ale iudeilor, care se adună după obiceiurile şi orânduirile strămoşeşti, rămânând credincioşi acestora. Ar fi frumos din partea voastră ca, de vreme ce aţi dat un decret îndreptat împotriva prietenilor şi aliaţilor noştri, să-1 abrogaţi, ţinând seama de meritele şi fidelitatea lor faţă de noi."

9. După moartea lui Gaius Caesar, consulii Marcus Antonius şi Publius Dolabella au convocat Senatul şi, introducând pe solii lui Hyrcanos, au primit oferta lor de colaborare şi au încheiat cu ei un tratat de prietenie. Senatul a hotărât aşadar să primească toate cererile pe care le-au adus solii în faţa lui. Reproduc aici decretul, pentru ca cititorii acestei istorii să-1 aibă la îndemână, spre adeverirea spuselor mele. Iată ce cuprins are el.

10. „Hotărârea Senatului, extrasă din arhiva de table a cvestorilor publici, sub cvestorii urbani Quintus Rutilius şi Caius Cornelius, la începutul tablei a doua. Întocmită pe data de 11 aprilie în Templul Concordiei, la scrierea ei au fost de faţă Lucius Calpurnius Piso din tribul Menenia, Servius Papinius Potitus din tribul Lemonia, Gaius Canius Rebilius din tribul Tarentina, Publius Tidetius şi Lucius Apulinus, fiul lui Lucius din tribul Sergia, Flavius, fiul lui Lucius din tribul Lemonia, Publius Platius, fiul lui Publius din tribul Papiria, Marcus Acilius, fiul lui Marcus din tribul Maecia, Lucius Erucius, fiul lui Lucius din tribul Stellatina, Marcus Quintius Plancillus din tribul Pollia şi Publius Serius, propunerea fiind făcută de consulii Publius Dolabella şi Marcus Antonius. Această Hotărâre a Senatului conţine decretul în favoarea iudeilor, dat de Gaius Caesar, care n-a avut grijă să-1 predea atunci la arhivă, aşa cum au făcut acum Publius Dolabella şi Marcus Antonius, care l-au gravat pe table de aramă şi l-au predat cvestorilor urbani, să depună textul la arhivă, pe table în dublu exemplar. Actul a fost întocmit la data de 9 februarie, în Templul Concordiei. Au asistat, ca soli ai Marelui Preot Hyrcanos: Lysimachos, fiul lui Pausanias, Alexandru, fiul lui Theodoros, Patroclos, fiul lui Chaerea şi Ionathas, fiul lui Onias."

11. Hyrcanos a trimis pe unul din solii aceştia la Dolabella, care cârmuia atunci Asia, şi l-a rugat să-l scutească de serviciul militar pe iudei, spre a le îngădui respectarea obiceiurilor strămoşeşti, lăsându-i să-şi ducă viaţa potrivit acestora. Cum a primit epistola lui Hyrcanos, fără să mai stea în cumpănă, Dolabella a trimis o scrisoare privitoare la iudei tuturor asiaticilor, mai întâi locuitorilor din Efes, care ocupau primul loc în Asia. Ea conţine următorul decret:

12. „DOLABELLA, IMPERATOR, în prima zi din Lenaion, sub pritanul Artemon, transmite salutări Senatului efesienilor, magistraţilor şi poporului. Alexandru, fiul lui Theodoros, solul lui Hyrcanos, fiul lui Alexandru, Marele Preot şi etnarh al iudeilor, m-a înştiinţat că nu pot să devină oşteni concetăţenii săi fiindcă ei n-au voie să mânuiască armele, nici să călătorească în ziua de Sabat şi nici să-şi procure bucatele strămoşeşti cu care au obiceiul să se hrănească. Ca atare, aidoma comandanţilor care au fost înaintea mea, eu le dau scutirea de serviciul militar şi le permit să respecte datinile străbune, când ei se întrunesc după tradiţia lor să îndeplinească slujbele divine, în vederea purificării lor şi a aducerii jertfelor şi vă ordon să aveţi grijă ca această scrisoare să circule de la un oraş la altul."

13. Aceasta a fost favoarea făcută de Dolabella poporului nostru, atunci când Hyrcanos şi-a trimis solul la el. Mai sunt şi alte pilde: „Consulul Lucius Lentulus a spus: Pe iudeii care au cetăţenie romană şi trăiesc în Efes după ritul iudaic i-am scutit de serviciul militar din motive religioase în ziua de 20 septembrie, în timp ce consuli erau Lucius Lentulus şi Gaius Marcellus. Au fost de faţă solii Titus Appius Balgus, fiul lui Titus, Titus Tongius, fiul lui Titus din tribul Cmstumina, Quintus Raesius, fiul lui Quintus, Titus Pompeiiis Longinus, fiul lui Titus, tribunul militar Gaius Servilius Bracchus, fiul lui Gaius din tribul Tarentina, Publius Clusius Gallus, fiul lui Publius din tribul Veturia, precum şi Gaius Sentius, fiul lui Gaius Sentius din tribul Sabatina." „Titus Appius Bulbus, fiul lui Titus, sol şi propretor, transmite salutări magistraţilor efesieni, Senatului şi poporului. La intervenţia mea, consulul Lucius Lentulus i-a scos din rândul oştenilor pe iudeii

din Asia. Apoi am cerut acelaşi lucru propretorului Fannius şi procvestorului Lucius Antonius şi l-am obţinut, rămânând ca voi să aveţi grijă să nu-i supăraţi în această privinţă."

14. DECRETUL DELIENILOR. „Hotărâre luată de pretori în ziua de 20 a lunii Tharghelion, arhonte fiind Boeotos.

Solul Marcus Piso, sosit în oraşul nostru să conducă recrutarea, ne-a chemat pe noi şi pe mulţi alţii şi ne-a poruncit că, dacă avem iudei care au cetăţenie romană, să nu-i necăjim deloc cu înrolările, deoarece consulul Cornelius Lentulus i-a scutit pe iudei de serviciul militar din motive religioase. De aceea trebuie aşadar să vă supuneţi pretorului." Un decret cu acelaşi conţinut, privitor la iudei, au emis şi locuitorii oraşului Sardes.

15. „CAIUS FANNIUS, FIUL LUI CAIUS, IMPERATOR ŞI CONSUL, salută pe magistraţii din insula Cos. Ţin să vă înştiinţez că au venit la mine nişte soli ai iudeilor şi m-au rugat să primesc decretul întocmit de Senat pentru ei. Aceste decizii vă privesc şi pe voi, deopotrivă. Vreau ca, potrivit Hotărârii Senatului, să-l primiţi pe aceşti soli şi să aveţi grijă ca ei să treacă nestingheriţi prin meleagurile voastre, întorcându-se teferi în patria lor."

16. „CONSULUL LUCIUS LENTULUS declară: pe iudeii cu cetăţenie romană, despre care ştiu că trăiesc în oraşul Efes, respectând sfintele slujbe şi riturile iudaice, îi scutesc de serviciul militar, din motive religioase. Aceasta s-a înfăptuit la data de 19 septembrie."

17. „LUCIUS ANTONIUS, FIUL LUI MARCUS, PRO-CVESTOR ŞI PROPRETOR, transmite salutări magistraţilor, Senatului şi poporului sardienilor. Întrucât iudeii care au primit cetăţenie romană s-au înfăţişat la mine şi mi-au explicat că ei au de multă vreme întrunirile şi legile lor străbune, precum şi un loc anume, unde îşi încheie afacerile şi judecă disputele dintre ei. Cerându-mi voie să facă la fel de-acum încolo, am hotărât să le permit acest lucru."

18. „MARCUS PUBLIUS, FIUL LUI SPURIUS, MARCUS, FIUL LUI MARCUS ŞI PUBLIUS, FIUL LUI LUCIUS declară: când ne-am dus la proconsulul Lentulus şi i-am transmis faptul că Dositheus, fiul lui Cleopatrides, a încercat să scutească de serviciul militar pe iudeii care obişnuiesc să celebreze sărbătorile iudaice, acesta i-a îndeplinit dorinţa la data de 19 septembrie."

19. „CONSULII LUCIUS LENTULUS, FIUL LUI QUINTILIUS, ŞI CAIUS MARCELUS au condus dezbaterile. Au fost de faţă: solul Titus Appius Balbus, fiul lui Titus din tribul Horatia, Titus Tongius din tribul Crustumina, Quintus Raesius, fiul lui Quintus, Titus Pompeius, fiul lui Titus, Cornelius Longinus, tribunul militar Caius Servilius Bracchus, fiul lui Gaius din tribul Terentia, Publius Clusius Callus, fiul lui Publius din tribul Veturia, tribunul militar Caius Teutius, fiul lui Caius din tribul Aemilia, Sextus Atilius Serranus, fiul lui Sextus din tribul Aesquilina, Caius Pompeius, fiul lui Caius din tribul Sabatina, Titus Appius Menander, fiul lui Titus, Publius Servilius Strabo, fiul lui Publius, Lucius Paccius Capito, fiul lui Lucius din tribul Collina, Aulus Furius Tertius, fiul lui Aulus şi Appius Menas. În prezenţa acestor bărbaţi, Lentulus a enunţat următorul decret: iudeii cu cetăţenie romană care trăiesc în Efes după ritul iudaic sunt scutiţi de serviciul militar din motive religioase."

20. „ARHONŢII DIN LAODICEA SALUTĂ PE CONSULUL CAIUS RABIRJUS, FIUL LUI CAIUS. Sopater, trimisul Marelui Preot Hyrcanos, ne-a înmânat o scrisoare a ta, vestindu-ne că nişte soli veniţi din partea Marelui Preot Hyrcanos au adus un înscris privitor la poporul său, care prevede că iudeii au voie să-şi celebreze zilele de Sabat şi ceremoniile statornicite de legile lor străbune, astfel că nimeni nu are dreptul să-l împiedice, fiindcă ei ne sunt prieteni şi aliaţi şi nici unul din provincia noastră nu trebuie să-l stânjenească, de vreme ce ai dat poruncă să se supună ordinelor tale trallianilor care s-au declarat pe faţă ostili acestor ordine contrare dorinţei lor. Ca atare, ei te-au rugat să ne scrii şi nouă despre măsurile privitoare la iudei. Iar noi, gata oricând să ne supunem ordinelor tale, am primit scrisoarea ta şi am depus-o în arhiva

noastră publică de documente. Cât priveşte celelalte porunci pe care ni le-ai dat, ne vom da străduinţa să nu te supărăm deloc."

21. „PUBLIUS SERVILIUS GALBA, FIUL LUI PUBLIUS, PROCONSUL, transmite salutul său magistraţilor milesieni, Senatului şi poporului. Concetăţeanul vostru Prytanis, fiul lui Hermas, a venit la mine în oraşului Tralles, unde aveam o întrunire, şi mi-a dezvăluit că voi nu-i trataţi pe iudei conform dorinţei noastre, ci îi împiedicaţi să-şi sărbătorească zilele de Sabat, să-şi îndeplinească tradiţionalele jertfe şi să trăiască după propriile lor datini, el însuşi fiind cel ce a alcătuit decretul pe căi legale. Vreau să vă comunic că, după ce am dat ascultare ambelor părţi, am hotărât: iudeii nu trebuie să fie împiedicaţi să trăiască după obiceiurile lor."

22. DECRETUL LOCUITORILOR PERGAMULUI. „Hotărârea pretorilor, luată sub pritanul Cratippos în prima zi a lunii Daisios[9]. Romanii, după pilda dată de strămoşii lor, au înfruntat pieptiş primejdiile pentru a asigura securitatea comună a tuturor oamenilor, străduindu-se pe întrecute să chezăşuiască bunăstarea şi pacea deplină a aliaţilor şi prietenilor lor. Înfăţişându-se aşadar solii trimişi de poporul iudeu şi de Marele Preot Hyrcanos, aleşii şi nobilii bărbaţi Straton, fiul lui Theodotos, Apollonios, fiul lui Alexandru, Aeneas, fiul lui Antipater, Aristobul, fiul lui Amyntas, şi Sosipater, fiul lui Phillipos, Senatul, după ce a ascultat expunerea fiecăruia în parte, a hotărât, potrivit spuselor lor, să-l scrie regelui Antioh, fiul lui Antioh, că nu mai are voie să aducă nici o jignire iudeilor, aliaţii romanilor, şi trebuie să le restituie fortăreţele, limanurile şi ţinuturile pe care le-a luat de la ei. El să le îngăduie deopotrivă să-şi folosească porturile, fără ca nimeni să le ceară vamă pentru ceea ce exportă din ţinuturile iudeilor sau din limanurile proprii, fie că-i rege, fie că-i supus, cu excepţia lui Ptolemeu, regele alexandrinilor, deoarece este prietenul şi aliatul lor. Totodată, el trebuie să-şi retragă garnizoana din oraşul Ioppe, aşa cum ni s-a cerut. Senatorul nostru Lucius Pettius, bărbat ales şi nobil, a dat poruncă să ne ocupăm de îndeplinirea întocmai a celor hotărâte de Senat şi să avem grijă ca solii să ajungă în patria lor vii şi nevătămaţi. L-am introdus în Senat, la adunarea noastră, primind de la el scrisoarea şi hotărârea Senatului, apoi el ne-a spus cu multă râvnă ce virtuos şi mărinimos este Hyrcanos, care se preocupă ca atât întregul stat cât şi fiecare cetăţean venit la dânsul să propăşească deopotrivă. Apoi am depus scrisoarea la arhiva noastră publică şi am decis ca, potrivit hotărârii Senatului, să-l ajutăm pe iudei, ca pe nişte aliaţi ai romanilor. În sfârşit, Theodoros, de la care primisem scrisoarea şi hotărârea Senatului, i-a rugat pe pretorii noştri să-l trimită lui Hyrcanos o copie a decretului, precum şi solii care să cunoască zelul poporului nostru şi să-1 îndemne să-şi păstreze şi chiar să sporească prietenia, spre a oferi prilejuri pentru noi binefaceri care să atragă după ele cuvenitele dovezi de recunoştinţă, fără să dea uitării faptul că, încă de pe vremea lui Abraham, părintele tuturor evreilor, strămoşii noştri le-au fost prieteni, potrivit dovezilor găsite în arhivele noastre publice."

23. DECRETUL LOCUITORILOR DIN HALICARNAS. „în a... zi a lunii Anthesterion, sub preotul Memnon, fiul lui Orestidas şi al lui Euronymos, prin adopţiune, norodul a luat următoarea hotărâre la propunerea lui Marcus Alexander. Deoarece noi ne-am dovedit totdeauna cu mult zel evlavia faţă de Dumnezeu şi de credinţă, slujindu-ne de pilda poporului roman şi a oamenilor merituoşi, precum şi de faptul că ei au îngăduit iudeilor, aliaţii şi prietenii lor, să-şi aducă nestânjeniţi în oraş jerfele sfinte şi să-şi celebreze în adunări propriile sărbători, am decis şi noi să permitem tuturor iudeilor care vor, fie bărbaţi, fie femei, să-şi respecte Sabatul, îndeplinind sfintele slujbe după ritul iudaic şi înălţând rugi după datina străbună. Oricine îi va împiedica, magistrat sau simplu cetăţean, să fie amendat de către oraş."

24. DECRETUL LOCUITORILOR SARDESULUI. „Senatul şi poporul, la propunerea pretorilor, au luat hotărârea de mai jos. Întrucât cetăţenii iudei care locuiesc în oraşul nostru s-au bucurat totdeauna de multe binefaceri din partea poporului, iar acum au adresat Senatului şi poporului rugămintea ca, în urma recunoaş-

terii de către Senat şi de norodul roman a libertăţii lor de-a se întruni şi de-a trăi după legile proprii, să nu li se mai pună piedici în aceste privinţe, ci să li se repartizeze un loc unde să se poată întâlni cu soţiile şi copiii lor, înălţând rugile rămase din moşi-strămoşi şi închinând jertfe lui Dumnezeu. Senatul şi poporul au decis aşadar că ei au voie să se întrunească în anumite zile şi să înfăptuiască toate cele orânduite de legile lor şi în acelaşi timp să stabilească împreună cu pretorii locul potrivit pentru construirea locuinţelor proprii, aşa cum vor crede ei de cuviinţă, indicând şi agoranomilor" oraşului alimentele necesare traiului lor zilnic, pe care trebuie să le procure aceştia."

25. DECRETUL LOCUITORILOR EFESULUI. „Sub pritanul Menophilos, în prima zi a lunii Artemisios, la propunerea eforilor, făcută prin vorbele lui Nicanor, fiul lui Euphemos, poporul a hotărât ceea ce urmează. După ce iudeii care locuiesc în oraşul nostru au adresat proconsulului Marcus Iulius Pompeius, fiul lui Brutus, rugămintea de a li se permite să respecte zilele de Sabat şi să facă toate cele orânduite de datinile lor străbune, dar să nu întâmpine nici o piedică, ei au primit încuviinţarea pretorului; aşadar, Senatul şi poporul, ţinând seama de faptul că romanii îngăduie acest lucru, au decis ca nimeni să nu mai interzică iudeilor să-şi celebreze Sabatul, fără să primească o amendă, ci fiecare să le permită înfăptuirea tuturor obiceiurilor după datinile proprii."

26. Mai există multe alte asemenea hotărâri ale Senatului şi Imperatorilor, luate în favoarea lui Hyrcanos şi a neamului nostru, precum şi decrete ale oraşelor şi răspunsuri ale pretorilor la scrisorile privitoare la privilegiile iudeilor. Prin conţinutul lor, toate îl fac pe cititorul cinstit al acestei istorii să rămână ferm convins de afirmaţiile noastre. Întrucât am adus limpezi şi temeinice dovezi ale prieteniei noastre cu poporul roman, menţionând de asemenea coloanele şi tablele de aramă care se găsesc pe Capitoliu, unde vor mai dăinui acolo multă vreme şi se află pretutindeni, am socotit de prisos şi de-a dreptul supărătoare folosirea altor probe, omise anume de mine. Nu-l cred pe nimeni atât de răuvoitor încât să pună la îndoială prietenia noastră faţă de romani pe care am dat-o la iveală prin numeroasele noastre decrete, nici să-şi închipuie că în ceea ce am demonstrat nu am spus purul adevăr. Iată ce am avut de zis despre prietenia şi alianţa încheiată de noi cu romanii.

CAPITOLUL XI

1. În vremea aceea, Siria a fost bântuită de tulburări din următoarea pricină. Bassus Caecilius, unul dintre aderenţii lui Pompeius, i-a întins o cursă lui Sextus Caesar, l-a ucis, acaparându-i oştirea, şi a pus mâna pe putere. Un crâncen război s-a dezlănţuit la Apamea, unde generalii lui Caesar au tăbărât asupra lui cu călăreţii şi pedestraşii lor. Chiar şi Antipater a trimis acestora ajutoare prin fiii săi, fiindcă şi-a amintit de binefacerile pe care i le adusese Caesar, socotind că era drept să la parte la răzbunarea şi la pedepsirea ucigaşului acestuia. Întrucât războiul se prelungea, a venit de la Roma Murcus, să-l înlocuiască pe Sextus, şi între timp Cassius şi Brutus l-au asasinat pe Caesar în Senat, după ce acesta a avut o domnie de trei ani şi şase luni. Am amintit acest lucru şi în altă parte.

2. Când moartea lui Caesar a dezlănţuit războiul şi toţi oamenii de seamă s-au răspândit încolo sau încoace, spre a strânge trupele împrăştiate, a sosit în Siria Cassius, ca să preia oastea staţionată la Apamea, ridicându-i asediul, şi a realizat reconcilierea dintre. Bassus şi Murcus. A cutreierat apoi oraşele, să adune arme şi oşteni şi să le impună biruri grele. A asuprit mai ales Iudeea, căreia i-a cerut un tribut de şapte sute de talanţi de argint. Asistând cu mare frică şi tulburare la cele ce se întâmplau, Antipater a repartizat strângerea banilor în parte ambilor săi fii, în parte lui Malichos, cam pornit împotriva lui, precum şi altora. Întrucât a adus din Galileea cel dintâi suma care îi revenea lui, Herodes a devenit foarte bun prieten al lui Cassius. I s-a părut mai înţelept să-l atragă de partea lui pe romani prin acest serviciu, cucerindu-le bunăvoinţa pe spinarea altora. În celelalte oraşe, guvernatorii au fost zălogiţi împreună cu locuitorii şi Cassius a

vândut ca robi patru cetăţi, printre care mai puternice erau Gophna şi Emmaus, ultimele două fiind Lydda şi Thamna. Cassius a mers cu supărarea lui atât de departe, încât era gata să-l facă de petrecanie lui Malichos (pe care era foarte furios), dacă nu i-ar fi strunit pornirea Hyrcanos, trimiţându-i din partea lui prin Antipater o sută de talanţi.

3. De îndată ce Cassius a părăsit Iudeea, Malichos i-a şi întins curse lui Antipater, deoarece avea convingerea că, prin înlăturarea lui, consolida puterea lui Hyrcanos. Acest plan nu i-a rămas ascuns lui Antipater, care s-a retras dincolo de Iordan, să-şi strângă o oaste alcătuită din arabi şi din localnici. Dar Malichos, plin de şiretenie, şi-a tăgăduit uneltirea şi, dezvinovăţindu-se prin jurăminte, a susţinut că nu putea să-l treacă prin minte un asemenea gând, câtă vreme Phasael asigura paza Hierosolymei, iar Herodes avea în seama lui toată oastea. Când a văzut că nu-şi poate duce la îndeplinire mişelia, s-a împăcat cu Antipater, înţelegându-se cu dânsul. Murcus, pretorul de atunci al Siriei, şi-a dat seama că el punea la cale o răscoală şi puţin a lipsit să-l ucidă, dar a intervenit Antipater şi, prin rugăminţile sale, a reuşit să-l salveze viaţa.

4. Antipater nici nu bănuia măcar că astfel îl scăpase de la moarte pe propriul său ucigaş. Căci de îndată ce şi-au strâns laolaltă oastea, Cassius şi Murcus au pus-o în întregime sub comanda lui Herodes, pe care l-au făcut guvernatorul Coelesiriei şi i-au atribuit o flotă, precum şi trupe de călăreţi şi pedestraşi, făgăduindu-i să-l numească regele Iudeei după încheierea războiului dus de ei împotriva lui Antonius şi a tânărului Caesar. Tot mai înspăimântat de ascensiunea lui Antipater, Malichos a căutat să-l înlăture din drumul său: cumpărându-l cu bani pe paharnicul lui Hyrcanos, unde se ospătau amândoi, l-a otrăvit pe Antipater, iar cu oştenii înzestraţi cu armament greu, pe care îi avea la îndemână, a pus stăpânire pe oraş. Când au aflat de mişeleasca moarte a părintelui lor, Herodes şi Phasael au fost profund îndureraţi, dar Malichos a negat fără înconjur orice amestec în urzirea acestei crime. Aşa a pierit Antipater, care se distinsese prin evlavia, spiritul de dreptate şi zelul cu care şi-a slujit patria. Dintre fiii săi, Herodes a hotărât să-şi răzbune tatăl numaidecât şi a pornit cu oaste împotriva lui Malichos; în schimb fiul mai mare, Phasael, prefera să-şi înlăture duşmanul prin vicleşug, ca să nu provoace un război civil. El a acceptat dezvinovăţirea lui Malichos, a dat impresia că era convins de nevinovăţia lui în uciderea lui Antipater şi a împodobit mormântul părintelui său. Sosit între timp în Samaria, care era zdruncinată de o rebeliune, Herodes a restaurat ordinea în oraş, domolind certurile oamenilor.

5. Dar, după scurtă vreme, când Hierosolyma era în ajunul unei mari sărbători, el s-a îndreptat spre oraş cu oştenii lui şi Malichos, cuprins de frică, l-a sfătuit pe Hyrcanos să nu-l lase să intre. Şi Hyrcanos l-a ascultat, invocând faptul că nu putea să admită în oraş marea mulţime a străinilor când localnicii se purificau. Dar Herodes nu s-a sinchisit de solii lui şi a pătruns noaptea în oraş. Răzbit de frică, Malichos n-a renunţat la prefăcătoria lui, ci îl plângea pe Antipater, bocindu-l în văzul lumii ca pe un prieten bun, în timp ce se îngrijea pe ascuns de paza lui personală. Herodes s-a ferit să-l dea de gol făţărnicia şi l-a primit prietenește, ca să înlăture orice bănuială.

6. Între timp, Herodes i-a scris lui Cassius despre moartea părintelui său. Cunoscând îndeaproape firea mârşavă a lui Malichos, Cassius i-a scris la rândul lui să-şi răzbune tatăl şi a transmis în taină tribunilor săi din Tyr ordinul să-l dea cuvenitul ajutor lui Herodes atunci când va veni ceasul răfuielii. După ce a fost cucerită Laodicea de către Cassius şi toţi veneau la dânsul cu coroanele victoriei şi cu bani, Herodes a socotit că era momentul potrivit să se răzbune pe Malichos. Ajuns în Tyrul fenician, acesta a bănuit însă ceva şi a plănuit o faptă îndrăzneaţă: întrucât fiul său era ostatic la tyrieni, i-a venit gândul să pătrundă în oraş, să-l răpească de acolo şi să-l ducă repede în Iudeea, apoi, în timp ce Cassius era absorbit de războiul lui cu Antonius, să cheme poporul la revoltă, punând el însuşi mâna pe putere. Dar planul său a fost zădărnicit de pronia divină şi de şiretenia lui Herodes, care i-a ghicit intenţia şi a trimis un slujitor în oraş, chipurile, ca să

pregătească cina (căci îi invitase pe toţi la un ospăţ); în realitate, misiunea lui fiind să-l convingă pe tribuni să-1 întâmpine pe Malichos cu pumnalele lor. Aceştia au pornit îndată înaintea lui, l-au întâlnit aproape de oraş, pe malul mării, şi l-au străpuns cu jungherele, înspăimântat de această sângeroasă faptă, Hyrcanos şi-a pierdut cunoştinţa. După ce şi-a revenit cu chiu cu vai, l-a întrebat pe Herodes ce anume s-a întâmplat şi cine îl ucisese pe Malichos. Când tribunii i-au spus că îndepliniseră ordinul dat de Cassius, el a lăudat fapta lor: era un om ticălos, care uneltea împotriva patriei lui. Malichos şi-a primit astfel dreapta lui pedeapsă pentru nelegiuita ucidere a lui Antipater.

7. După plecarea lui Cassius din Siria, în Iudeea a izbucnit o răscoală. Un anume Helix, care fusese lăsat la Hierosolyma, în fruntea unor trupe, l-a atacat pe Phasael, încurajând poporul să pună mâna pe arme. Herodes s-a dus atunci la Fabius, comandantul Damascului, de unde a vrut să vină în ajutorul fratelui său, dar boala l-a împiedicat să pornească la drum. Între timp Phasael l-a biruit cu forţe proprii pe Helix şi l-a asediat într-un turn, eliberându-1 în urma unei înţelegeri, apoi l-a mustrat pe Hyrcanos că, în pofida binefacerilor aduse de rudele sale, el i-a sprijinit pe duşmanii acestora. De pildă, lăsase ca numeroase fortăreţe, printre care şi Masada, cea mai puternică dintre toate, să ajungă în stăpânirea fratelui lui Malichos, spre a pune la cale o revoltă. După ce s-a însănătoşit, în scurtă vreme, Herodes a venit şi l-a alungat din toate fortăreţele pe care le deţinea, căzând cu el la învoială să-1 elibereze.

CAPITOLUL XII

1. Ptolemeu, fiul lui Menaei, a pornit împotriva Iudeei, ca să-1 întroneze pe Antigonos, fiul lui Aristobul, care îşi strânsese o oaste şi-1 atrăsese pe Fabius de partea lui cu ajutorul banilor, motivul invocat fiind legăturile de rudenie. În ajutorul lor a venit şi Marion, numit de Cassius tiranul tyrienilor: omul care cucerise Siria o lăsase în stăpânirea unor domnitori diferiţi. Marion a năvălit în Galileea, cu care se învecina, şi a cucerit trei fortăreţe, prevăzându-le cu garnizoane. Dar Herodes l-a atacat, le-a luat pe toate înapoi şi i-a eliberat pe oştenii garnizoanelor tyriene, a dat unora chiar şi daruri la plecare, atrăgându-şi astfel simpatia cetăţii feniciene. După ce a înfăptuit asta, a ieşit în întâmpinarea lui Antigonos şi, prin victoria dobândită în lupta împotriva lui, l-a alungat în afara hotarelor Iudeei. La întoarcerea lui Herodes în Hierosolyma, Hyrcanos şi poporul i-au acordat coroanele victoriei. Ca logodnic, el era hărăzit să devină ginerele lui Hyrcanos, ceea ce îl atrăgea cu atât mai mult cu cât urma să la de soţie pe fiica lui Alexandru, fiul lui Aristobul, nepoata lui Hyrcanos din partea mamei, care avea să-l dăruiască mai târziu trei fiice şi doi fii. Îşi luase mai înainte o nevastă plebeană, numită Doris, din acelaşi neam[1] cu dânsul, cea care l-a zămislit pe Antipater, cel mai mare dintre fiii săi.

2. Între timp, Cassius a fost învins de către Antonius şi Caesar în bătălia de la Philippi, aşa cum am spus în altă parte. După această victorie, Caesar s-a îndreptat spre Italia, iar Antonius a pornit spre Asia. Cum a poposit în Bithynia, l-au întâmpinat soli veniţi de pretutindeni. Printre aceştia se numărau şi fruntaşii iudeilor, care îi acuzau pe Phasael şi Herodes, susţinând că Hyrcanos domnea doar în aparenţă şi că, de fapt, ei deţineau întreaga putere. Dar Antonius avea o deosebită stimă faţă de Herodes: aşadar, când a venit la el, ca să se apere de învinuirile care i se aduceau, s-a ajuns până acolo încât adversarii lui n-au fost nici măcar primiţi să la cuvântul, căci Herodes a obţinut de la Antonius acest lucru prin grămada lui de bani. Când Antonius a sosit la Efes, Marele Preot Hyrcanos şi poporul nostru i-au trimis o solie, care i-a adus o coroană de aur şi l-a rugat să scrie căpeteniilor din provincie şi să-l elibereze pe iudeii capturaţi de Cassius prin încălcarea legilor războiului, restituindu-le ţinutul răpit în epoca lui Cassius. Antonius a socotit cerea lor îndreptăţită, aşa că a expediat o scrisoare lui Hyrcanos şi iudeilor, iar tyrienilor un ordin, conţinutul documentelor fiind următorul:

3. „MARCUS ANTONIUS, IMPERATOR, SALUTĂ PE MARELE PREOT ŞI ETNARH HYRCANOS, precum şi pe iudei. Dacă sunteţi sănătoşi, îmi pare bine. Eu şi oştirea mea suntem de asemenea sănătoşi. Solii voştri Lysimachus, fiul lui Pausanias, Josephus, fiul lui Menaeus, şi Alexandru, fiul lui Theodoros, au venit la mine în oraşul Efes şi, la fel ca odinioară la Roma, şi-au reînnoit mandatul, încredinţându-mi cu sârguinţă ceea ce mi-ai transmis acum în numele tău şi al poporului, ca o mărturie a bunăvoinţei voastre faţă de noi. De vreme ce atât prin fapte, cât şi prin vorbe, sunt pe deplin convins de marea prietenie pe care ne-o purtaţi, socotesc că-mi revine datoria să vă recunosc statornicia obiceiurilor şi evlavia. Fiindcă vrăjmaşii noştri şi ai poporului roman au devastat întreaga Asie şi n-au cruţat nici oraşele şi nici templele, fără să-şi respecte barem propriile jurăminte, noi, vajnici luptători atât pentru binele nostru, cât şi pentru cel al lumii întregi, am dat pedeapsa cuvenită celor care. au comis mârşăvii faţă de oameni şi nelegiuiri faţă de zei. Credem că soarele însuşi şi-a acoperit chipul ca să nu fie martor fără voia lui la mârşava moarte a lui Caesar! Am biruit profanatoarele uneltiri, care găseau în Macedonia un aer prielnic marilor nelegiuiri, precum şi liota oamenilor cu sufletele năpădite de furia răului, adunaţi la Philippi, în Macedonia, unde au ocupat locuri foarte potrivite, apărate până la mare cu metereze de munţi, cu o singură trecătoare ca o poartă deschisă, zeii înşişi hotărând pieirea acestora pentru nelegiuitele lor cazne. Brutus, care se refugiase la Philippi şi era asediat de noi, a avut acelaşi sfârşit ca şi Cassius. După ce ei şi-au primit pedeapsa dreaptă, nădăjduim să avem parte de pace în viitor, lăsând Asia să se refacă de pe urma războiului. Pacea dăruită nouă de zei vrem s-o oferim şi aliaţilor noştri, astfel ca prin victoria noastră trupul Asiei să se înzdrăvenească aidoma unui bolnav după o boală grea. Întrucât am de gând să sporesc avuţia ta şi a poporului tău, voi avea grijă de ceea ce vă aşteaptă în viitor. Am scris aşadar fiecărui oraş în parte să slobozească fără zăbavă atât pe oamenii liberi cât şi pe sclavii care au fost vânduţi de Cassius şi de comandanţii lui. Vreau să intraţi în posesia bunurilor pe care le-aţi obţinut de la mine sau de la Dolabella. Interzic tyrienilor să folosească forţa împotriva voastră şi le poruncesc să restituie în întregime tot ceea ce au smuls pe nedrept de la iudei. Primesc coroana pe care ai binevoit să mi-o trimiţi în dar."

4. „MARCUS ANTONIUS, IMPERATOR, salută pe magistraţii tyrienilor, Senatul şi poporul. Când m-au întâmpinat la Efes, solii Marelui Preot şi etnarh Hyrcanos mi-au spus că voi ocupaţi un ţinut smuls din teritoriul lor, pe care l-aţi cucerit atunci când potrivnicii noştri deţineau puterea. Întrucât noi am pornit războiul pentru autoritatea legală şi în numele dreptăţii şi al pietăţii i-am pedepsit pe cei ce au dat uitării binefacerile şi şi-au încălcat jurămintele, vreau ca şi voi să păstraţi pacea cu cei ce ne sunt aliaţi şi bunurile dobândite de la adversarii noştri să le restituiţi celor de la care le-aţi luat, ca pe o proprietate înstrăinată pe nedrept. Nici unul dintre ipochimenii aceia n-au primit de la Senat vreo provincie sau o oaste, ci şi le-au însuşit cu forţa, spre a-şi arăta dărnicia faţă de ciracii faptelor lor nelegiuite. De îndată ce am dat acestora cuvenita pedeapsă, drept este ca şi aliaţii noştri să deţină ceea ce au avut anterior, neîmpiedicaţi de nimeni. Aşadar, toate ţinuturile care au aparţinut etnarhului Hyrcanos mai înainte de dezlănţuirea silnicului atac al lui Gaius Cassius împotriva provinciei noastre şi sunt în posesia voastră, să le restituiţi păgubaşilor, iar de acum încolo să vă abţineţi de la incursiunile în teritoriile aflate sub stăpânirea lor. Dacă aveţi ceva de spus în apărarea voastră, puteţi să faceţi acest lucru cu prilejul sosirii mele acolo, întrucât sunt hotărât să-mi tratez în mod echitabil toţi aliaţii."

5. „MARCUS ANTONIUS, IMPERATOR, salută pe magistraţii tyrienilor, Senatul şi poporul. Vă trimit alăturat decretul meu şi vă însărcinez să depuneţi în arhiva voastră de table gravate câte o copie a lui în limba elină şi latină, iar originalul să-l expuneţi într-un loc aflat în văzul lumii, ca să poată fi citit de toţi. Marcus Antonius, membru al triumviratului alcătuit pentru treburile publice, proclamă: Cu prilejul ultimei revolte, Gaius Cassius a devastat o provincie străină unde avea garnizoane, a jefuit nişte aliaţi şi a purtat război cu

neamul iudeilor, popor prieten al Romei, dar insolenţa lui a fost biruită de forţa armelor noastre; ca atare, prin edicte şi hotărâri judecătoreşti, restituim acestuia ceea ce i-a fost răpit, dând astfel totul înapoi aliaţilor noştri. Obiectele vândute în dauna iudeilor, având în vedere fie sclavii, fie avuţiile, să fie restituite integral, oamenii, pentru ca să fie liberi, bunurile, pentru ca să revină stăpânilor de altădată. Vreau să fie supus amendei oricine nu ascultă de decretul meu şi, atunci când unul va fi prins asupra faptului, în fiecare caz în parte să-mi revină mie grija stabilirii sumei pe care o va plăti nesupusul."

6. Câte o copie identică a acestui decret a fost trimisă locuitorilor din Sidon, Antiohia şi Arados. Am citat aceste edicte la momentul potrivit, pentru a servi ca dovadă a grijii pe care au arătat-o romanii poporului nostru.

CAPITOLUL XIII

1. Când Antonius a hotărât să se ducă după aceea în Siria, Cleopatra a venit înaintea lui în Cilicia, prinzându-1 în mrejele iubirii. Atunci s-au întâlnit iarăşi cu el o sută dintre iudeii cei mai prestigioşi, ca să-1 învinuiască pe Herodes şi ai săi, iar alegerea lor s-a oprit la vorbitorii iscusiţi. Împotriva lor şi în favoarea tinerilor pleda Messala, de faţă fiind şi Hyrcanos, socrul lui Herodes. Antonius a ascultat păsul ambelor părţi la Daphne şi l-a întrebat pe Hyrcanos care dintre ei este cel mai apt să conducă poporul. Răspunsul lui Hyrcanos a fost: Herodes şi ai săi. Antonius, care încă de mai înainte avea o mare prietenie pentru ei, întrucât odinioară se bucurase de ospitalitatea părintelui tinerilor, atunci când tatăl lor îl găzduise împreună cu Gabinius, i-a numit pe amândoi tetrarhi, încredinţându-le printr-o scrisoare administraţia treburilor iudaice. Pe cincisprezece dintre adversarii lui i-a pus în lanţuri şi i-ar fi dat pe mâna călăului dacă n-ar fi intervenit Herodes în favoarea lor.

2. Totuşi iudeii nu s-au potolit nici după întoarcerea soliei lor, căci alţi o mie s-au dus iarăşi la Antonius, în oraşul Tyr, unde el urma să sosească, potrivit zvonurilor. Ademenit cu bani mulţi de Herodes şi de fratele lui, Antonius a poruncit înalţilor magistraţi locali să-l căsăpească pe solii iudeilor dornici să schimbe starea lucrurilor din ţară, întărind domnia lui Herodes. Deoarece solii se adunaseră pe nisiposul ţărm din faţa oraşului, Herodes a venit numaidecât să-l întâmpine, împreună cu Hyrcanos, care îl însoţea, şi i-a îndemnat să se îndepărteze, căci îi pândea o soartă rea dacă ajungeau cumva la încăierare. Aceştia n-au ascultat de sfatul lui şi dintr-o dată romanii i-au atacat cu jungherele, omorându-i pe unii, rănindu-i pe alţii, iar ceilalţi au fugit spre casele lor, unde teama i-a potolit. Din mijlocul poporului s-au înălţat vociferări împotriva lui Herodes, încât furiosul Antonius şi-a executat prizonierii.

3. În anul următor, Pacorus, fiul regelui, şi Barzapharnes, satrapul părţilor, au năvălit în Siria. Atunci a murit Ptolemeu, fiul lui Mennaei, şi propriul său fiu, Lysanias, moştenitorul tronului, s-a împrietenit cu Antigonos, fiul lui Aristobul, cel ce s-a folosit de satrap, pe lângă care Antigonos avea o mare trecere. Antigonos a făgăduit părţilor o răsplată de o mie de talanţi şi cinci sute de femei dacă îi vor dărui domnia smulsă lui Hyrcanos, omorându-i pe Herodes şi pe susţinătorii săi, fără să-şi ţină însă promisiunea. Totuşi părţii au întreprins această expediţie împotriva ludeei, în vederea înscăunării lui Antigonos, şi Pacorus a mers pe drumul de pe ţărmul mării, iar Barzapharnes a ales calea spre interior. Tyrienii l-au alungat pe Pacorus, în timp ce sidonienii şi locuitorii din Ptolemaida l-au primit bucuroşi. Apoi Pacorus şi-a trimis călărimea în Iudeea, ca să cerceteze ţara şi să-1 ajute pe Antigonos, punând în fruntea trupelor pe paharnicul regelui, care se numea la fel ca dânsul. Când însă unii dintre iudeii care locuiau pe muntele Cârmei s-au asociat, arătându-se gata să lupte alături de el, Antigonos a tras nădejde că va putea să cucerească cu ajutorul lor ţinutul în dreptul căruia ajunseseră şi care se chema Pădurea-cu-stejari. Deoarece nişte localnici li s-au împotrivit, aceşti oameni au ajuns pe căi ocolite la Hierosolyma; cum numărul lor crescuse între timp, devenind o ceată numeroasă, ei au ajuns până la palatul regal, pe care l-au asediat. Dar Herodes s-a grăbit să aducă întăriri şi,

în lupta care s-a încins în piaţă, tinerii şi-au învins adversarii: i-au îngrămădit în templu, postând în casele învecinate oşteni înzestraţi cu armament greu, care să-l păzească. Poporul răzvrătit a tăbărât asupra lor şi a asaltat casele, dându-le pradă flăcărilor împreună cu cei aflaţi înăuntru. Pentru nedreptatea aceasta, Herodes s-a răzbunat ceva mai târziu pe vrăjmaşii lui, pe care i-a provocat la luptă, măcelărind astfel pe mulţi dintre ei.

4. În timp ce aveau loc zilnice hărţuieli între cele două tabere, duşmanii aşteptau să se adune mulţimea venită din întregul ţinut la aşa-zisa Pentecoste (cum se numeşte această sărbătoare). Cu prilejul acestei zile s-au adunat în jurul templului, multe mii de oameni, unii înarmaţi, alţii fără arme. Aceştia stăpâneau templul şi oraşul, cu excepţia palatului regal, care era apărat de Herodes şi de o mână de oşteni. În timp ce Phasael asigura paza meterezelor, Herodes, cu ceata lui de războinici, a pornit atacul împotriva duşmanilor săi din cartierele mărginaşe şi a luptat cu atâta îndârjire încât a alungat mii şi mii de oameni, unii dintre ei refugiindu-se în interiorul oraşului, alţii în templu şi câţiva chiar în şanţurile de apărare din exterior, fiecare unde a văzut cu ochii. Chiar şi Phasael a venit să-l ajute pe atacatori. La rugămintea lui Antigonos, Pacorus, căpetenia părţilor, însoţit de puţini călăreţi, a pătruns atunci în oraş, chipurile, ca să pună capăt răscoalei, urmărind în realitate să sprijine venirea acestuia la putere. Când Phasael i-a ieşit în întâmpinare, să-l primească cu ospitalitate, Pacorus l-a convins să se ducă la Barzapharnes cu solie de pace: de fapt, el punea la cale un vicleşug. Phasael a acceptat, fără să bănuiască nimic şi fără să dea crezare sfaturilor lui Herodes, privitoare la perfidia barbarilor, cerându-i să nu la măsuri împotriva lui Pacorus şi a însoţitorilor lui.

5. Au plecat aşadar în această solie de pace Hyrcanos şi Phasael; i-a întovărăşit şi Pacorus, care a lăsat în preajma lui Herodes două sute de călăreţi, zece dintre ei fiind numiţi „Liberi". Când au sosit în Galileea, au ieşit înaintea lor căpeteniile oraşelor, cu oşteni bine înarmaţi. Barzapharnes i-a primit mai întâi cu bunăvoinţă şi le-a oferit daruri, uneltind apoi împotriva lor. Phasael şi călăreţii lui au fost încartiruiţi pe ţărmul mării. Aflând de cei o mie de talanţi şi de cele cinci sute de femei, promise de Antigonos părţilor, au început să-l suspecteze pe barbari. Cineva i-a anunţat că aceştia le-au întins capcane în timpul nopţii şi că erau păziţi în taină de străji. S-ar fi zis de multă vreme cu ei dacă duşmanii n-ar fi aşteptat ca părţii rămaşi la Hierosolyma să-l captureze pe Herodes: dacă i-ar fi ucis mai înainte, acesta putea să presimtă moartea lor şi să fugă. Aşa stăteau lucrurile, căci ei îşi zăreau până şi propriile străji. Unii chiar îl sfătuiau pe Phasael să încalece grabnic pe cal şi să fugă, fără să mai zăbovească deloc. Cel mai mult stăruia însă Ophellius, pus la curent cu întregul complot de Saramalla, cel mai bogat sirian din vremea aceea, care îi dădea acest sfat, gata să-l pună la dispoziţie, pe malul mării, corăbiile destinate fugii sale. Dar Phasael nu s-a învoit să-l lase singur pe Hyrcanos, nici să-şi expună primejdiei fratele, ci s-a dus de-a dreptul la satrap, reproşându-i pe faţă că l-a trădat, prinzându-l în cursă. Dacă era ahtiat după bani, el i-ar fi dat mai mult decât îi propusese Antigonos; apoi, este o crimă odioasă să ucizi nişte soli nevinovaţi care au venit la tine, convinşi de buna ta credinţă. La auzul vorbelor sale, barbarul s-a jurat că nimic din ceea ce bănuia el nu era adevărat, ci a căzut pradă unor zvonuri mincinoase. Dându-i aceste asigurări, s-a dus la Pacorus.

6. Îndată după plecarea lui Barzapharnes, unii dintre părţi i-au pus în lanţuri pe Hyrcanos şi Phasael, care au adus multe mustrări părţilor pentru nesocotirea jurământului lor. Paharnicul trimis la Herodes primise misiunea să-l ademenească în afara zidurilor oraşului, în vederea capturării lui. Phasael dăduse unor soli sarcina să dea de gol perfidia părţilor, dar ei fuseseră prinşi de duşmani, aşa că neştiutorul Herodes s-a adresat lui Pacorus şi celor mai puternici dintre părţi, ca unor stăpâni ai acestora. Deşi erau la curent cu desfăşurarea evenimentelor, ei tăgăduiau totul cu ipocrizie şi susţineau că Herodes trebuia să iasă în afara zidurilor, având datoria să-l întâmpine pe aducătorii scrisorilor: căci aceştia nu încăpuseră pe mâinile duşmanilor, ci urmau să sosească în curând cu veşti despre înfăptuirile lui Phasael. Herodes n-a avut încredere în vorbele lor,

fiindcă aflase de la alţii despre arestarea fratelui său. El a devenit şi mai bănuitor faţă de părţi când a fost avertizat de fiica lui Hyrcanos, a cărei fată era logodnica lui. Deşi ceilalţi nu i-au dat ascultare, el a crezut-o mai întâi pe această femeie înţeleaptă.

7. Pe când părţii cumpăneau asupra a ceea ce aveau de făcut (deoarece nu cutezau să întreprindă ceva făţiş împotriva unui adversar atât de puternic) şi amânau de la o zi la alta îndeplinirea planului lor, Herodes, ajuns la mare ananghie şi înclinat să accepte mai degrabă vestea că fratele său căzuse în capcana părţilor decât să pună vreun temei pe asigurările lor potrivnice, la venirea nopţii, a hotărât să fugă, nezăbovind deloc, ca şi cum se mai putea îndoi de ameninţarea duşmanilor. Şi-a strâns aşadar oştenii, şi-a pus pe spinarea vitelor de povară mama şi sora, pe fiica lui Alexandru, fiul lui Aristobul, care urma să-l devină soţie, pe mama acesteia (fiica lui Hyrcanos) şi pe fratele său mezin, împreună cu întreaga servitorime şi mulţimea robilor, pornind la drum spre Idumeea, fără ca duşmanul să prindă de veste. Nici măcar omul cu firea călită, martorul întâmplărilor de faţă n-ar fi rămas nepăsător la soarta lor, văzând femeile care-şi strângeau pruncii la sân şi cu lacrimi în ochi îşi abandonau patria şi rudele încătuşate, ele însele pline de nesiguranţă în privinţa prosperităţii lor viitoare.

8. Situându-se mai presus de loviturile sorţii potrivnice şi pregătit să înfrunte pieptiş primejdia, Herodes îşi vădea cu prisosinţă curajul şi pe drum adresa fiecăruia îndemnul să nu-şi piardă cumpătul şi să nu se lase doborât de jale: altă cale nu le-a mai rămas decât fuga şi în ea trebuie să-şi pună speranţa salvării lor. Spre a da ascultare îndemnurilor lui Herodes, aceştia se străduiau să îndure nenorocirea abătută asupra lor. Dar atunci când s-a răsturnat o căruţă şi mama lui a fost în primejdie de moarte, puţin a lipsit ca el să-şi la singur viaţa, pe de o parte din pricina durerii care îl cuprinsese, pe de altă parte datorită temerii că, din pricina întârzierii, va fi prins el însuşi de duşmanii porniţi pe urmele sale. Îşi trăsese deja sabia din teacă şi se pregătea să se străpungă cu arma, dar l-au împiedicat însoţitorii lui, care erau mai numeroşi, spunându-i că nu se cădea ca tocmai el să-l dea pe mâinile vrăjmaşilor. Nu poate fi un bărbat cu adevărat viteaz cel ce se descotoroseşte singur de primejdie şi nu se sinchiseşte că i-a lăsat pe ceilalţi în ghearele acesteia. Aşa a fost silit Herodes să se abţină de la sinucidere, fie că s-a ruşinat la auzul vorbelor rostite de însoţitori, fie că mulţimea lor l-a împiedicat să înfăptuiască cu mâna lui ceea ce îşi pusese în gând. Între timp mama lui şi-a revenit şi a primit îngrijirile permise de împrejurări, călătoria fiind continuată în mare grabă până la fortăreaţa Masada. A trebuit să ducă multe lupte împotriva părţilor care îl urmăreau şi îl hărţuiau, dar a ieşit biruitor în toate aceste ciocniri.

9. Dar fuga lui nu s-a desfăşurat fără peripeţii şi din vina iudeilor: ei i-au aţinut drumul şi l-au atacat când s-a aflat la vreo şaizeci de stadii de oraş. El i-a înfruntat şi i-a biruit de parcă n-ar fi fost hăituit şi în dificultate, ci ca şi cum ar fi pornit bătălia având la îndemână trupe bine înarmate şi numeroase. Chiar pe locul unde i-a înfrânt atunci pe iudei, mai târziu, când a devenit rege, a înălţat un palat splendid, clădind în jurul lui un oraş cu numele de Herodias. Cum a sosit în localitatea Thresa din Idumeea, l-a întâmpinat fratele său Josephus, ca să stabilească împreună tot ce avea el de făcut. Căci în afară de lefegiii săi, Herodes era însoţit de un mare alai care nu încăpea în Masada, unde intenţiona să se adăpostească, fortăreaţa fiind prea mică pentru a cuprinde puhoiul lor. Pe cei mai mulţi dintre ei, circa nouă mii de oameni, i-a eliberat şi le-a poruncit să se împrăştie în Idumeea, aciuându-se pe unde puteau, şi le-a dat provizii de drum. I-a păstrat apoi pe cei mai viguroşi şi mai demni de încredere şi, împreună cu strictul necesar, a ajuns cu bine la fortăreaţă. Acolo a lăsat femeile şi pe însoţitorii lor (în număr de opt sute), fiindcă în locul acela aveau din belşug provizii de cereale, apă şi toate cele necesare traiului zilnic, iar el a plecat la Petra, în Arabia. Între timp, în zorii zilei, părţii au jefuit toată Hierosolyma, împreună cu palatul regal, lăsând neatins doar tezaurul lui Hyrcanos: erau vreo trei sute de talanţi. Din avuţiile lui Herodes însă nu şi-au putut însuşi multe lucruri, mai ales cele pe

care Herodes avusese prevederea să le ducă din vreme în Idumeea. Dar părţii nu s-au mulţumit cu ceea ce au găsit în Hierosolyma, ci au prădat şi ţinutul din jur, distrugând puternicul oraş Maris.

10. După ce Antigonos a pus astfel stăpânire pe Iudeea cu ajutorul regelui parţilor, i-a primit ca prizonieri pe Hyrcanos şi pe Phasael. Dar era tare îngrijorat, fiindcă îi fugiseră femeile pe care intenţiona să le dăruiască duşmanilor, ca răsplată, împreună cu banii făgăduiţi de el. Temându-se că poporul dorea să-1 reîntroneze mai târziu pe Hyrcanos (aflat până atunci sub paza părţilor), Antigonos a pus să i se taie urechile, ca nu cumva să mai fie de-acum încolo Mare Preot, întrucât era schilod, iar legea cerea integritatea corporală celui ce ocupa înalta funcţie, în schimb, o admirabilă tărie sufletească a dovedit Phasael, care, la aflarea veştii că va fi ucis, nu s-a speriat deloc de moarte, socotind că era jalnică şi foarte ruşinoasă pieirea pricinuită de duşmani. Deoarece era înlănţuit şi nu avea mâinile libere, să-şi facă singur rău, şi-a zdrobit capul de o stâncă, curmându-şi aşadar viaţa cu multă demnitate în situaţia lui nenorocită, spre a răpi vrăjmaşului plăcerea de a-l răpune după placul lui. Unii zic că, pe când el zăcea grav rănit, sub pretextul vindecării lui, Antigonos l-a ucis cu ajutorul medicilor săi, care i-au tratat rana cu leacuri otrăvite. Totuşi, înainte de a-şi da duhul, când a aflat de la o femeie oarecare că Herodes fugise din mijlocul duşmanilor săi, a murit cu inima împăcată, ştiind că lăsa în urma lui pe răzbunătorul morţii sale, capabil să-l pedepsească vrăjmaşii.

CAPITOLUL XIV

1. Dar Herodes nu s-a înspăimântat de gravitatea primejdiilor care îl asaltau, ci era cu atât mai hotărât să întreprindă orice stătea în puterea lui. S-a îndreptat mai întâi spre regele arabilor, Malchos, căruia îi adusese mai înainte multe binefaceri, în speranţa că, la rândul lui, acesta îi va oferi ajutorul de care avea mare nevoie, fie că-i dădea cu împrumut, fie că-i dăruia bani, mai ales că-1 sprijinise cândva în atâtea rânduri. Nu aflase încă ce soartă avusese fratele său şi se grăbea să-1 scape din mâinile duşmanilor, chiar dacă preţul cerut pentru răscumpărare ar fi urcat până la trei sute de talanţi. În acest scop îşi luase cu sine pe fiul lui Phasael, în vârstă de şapte ani, ca să-1 lase zălog la arabi. Dar în întâmpinarea lui au venit solii lui Malchos, prin care acesta îi cerea să se întoarcă din drum, căci părţii îi interziseseră să se întâlnească cu Herodes (acesta era doar un pretext, invocat pe de o parte pentru că nu era dispus să-şi respecte obligaţiile proprii, pe de altă parte pentru că fruntaşii arabilor urmăreau să-şi însuşească banii împrumutaţi de Antipater). El le-a răspuns că nu venise cu gândul de-a supăra, ci doar ca să cadă de acord cu regele în privinţa unor treburi urgente.

2. Găsind că întoarcerea lui era indicată, după o înţeleaptă chibzuinţă s-a îndreptat spre Egipt. A poposit atunci într-un templu, unde îşi lăsase pe mulţi dintre însoţitorii lui. În ziua următoare a ajuns la Rhinocorura, primind ştirea pierderii fratelui său. Cuprins de remuşcări pentru purtarea lui, Malchos a pornit pe urmele lui Herodes, dar nu l-a mai ajuns din urmă, fiindcă el se afla deja departe, grăbindu-se să ajungă la Pelusion. După ce a ajuns la ţintă, corăbiile ancorate acolo n-au vrut să-1 ducă la Alexandria, aşa că el s-a adresat conducătorilor locali, care l-au primit cu stimă şi consideraţie, însoţindu-1 până în oraş, unde a fost primit de Cleopatra. Aceasta nu l-a putut convinge să zăbovească acolo, întrucât se grăbea să ajungă la Roma, deşi vremea furtunoasă era neprielnică, iar situaţia din Italia se anunţa nesigură şi zbuciumată.

3. Din Alexandria a plutit aşadar spre Pamfilia şi, înfruntând o furtună cumplită, care l-a silit să-şi arunce lucrurile în mare, a ajuns cu chiu cu vai în Rhodos. Acolo l-au găzduit doi dintre prietenii săi, Sappinas şi Ptolemeu. A găsit oraşul greu lovit de războiul dus împotriva lui Cassius şi, deşi lipsit de resurse proprii, nu a şovăit totuşi să-1 ajute, contribuind din răsputeri la refacerea lui. Şi-a construit apoi o corabie cu trei rânduri de vâsle, pe puntea căreia a călătorit până în Italia, ancorând la Brundisium. De aici a plecat spre Roma şi i-a înfăţişat mai întâi lui Antonius ce i s-a întâmplat în Iudeea, cum fratele său Phasael a fost capturat şi ucis de părţii care îl ţineau prizonier pe Hyrcanos, cum Antigonos a devenit rege după ce a promis acestora că la

urcarea lui pe tron le va da o mie de talanţi şi cinci sute de femei trăgându-se din fruntaşi şi din familiile lor; în sfârşit, cum în timpul nopţii şi-a scos propriile femei din mâinile duşmanului, cu preţul multor suferinţe. I-a mai povestit lui Antonius despre marile primejdii care îi ameninţă pe ai săi, supuşi asediului, despre faptul că a străbătut marea bântuită de furtună, dispreţuind toate primejdiile, numai ca să ajungă mai repede la dânsul, unicul sprijin şi reazemul întregii sale speranţe.

4. Antonius a compătimit jalnicele schimbări ale ursitei lui Herodes, orişicât recunoştea în sinea lui faptul că soarta îi răsturnase chiar şi pe cei ce deţinuseră suprema putere a lumii. Pe de o parte, de dragul lui Antipater, de ospitalitatea căruia se bucurase din plin, pe de altă parte, datorită banilor făgăduiţi de Herodes dacă îl va face rege, aşa cum mai înainte îl numise tetrarh, dar mai ales datorită urii sale faţă de Antigonos (pe care îl socotea un răzvrătit împotriva romanilor), el s-a arătat gata să aducă la îndeplinire cererile musafirului său. Şi mai favorabil faţă de dobândirea funcţiei pe care i-o solicita Herodes, dornic să se afirme, era Caesar, fie pentru campania întreprinsă de Antipater în Egipt, când venise în ajutorul părintelui său, precum şi pentru ospitalitatea şi deplina bunăvoinţă vădită de el cu acest prilej, fie pentru a susţine zelul cu care îl sprijinea Antonius pe Herodes. La convocarea Senatului, unde fusese poftit şi Herodes, Messala şi după aceea Atratinus au descris în discursurile lor serviciile aduse de tatăl său, amintindu-i şi devotamentul propriu, apoi l-au acuzat şi l-au numit duşman pe Antigonos, nu numai pentru erorile lui de mai înainte, ci şi pentru că îşi cucerise tronul cu ajutorul părţilor, fără să se sinchisească de romani. După ce a impresionat astfel Senatul, Antonius a păşit în mijlocul lui şi a spus că, în perspectiva războiului cu părţii, ar fi util ca Herodes să fie rege. Toţi şi-au dat asentimentul şi s-a emis un decret.

5. Mai zelos decât atât nu putea să fie Antonius faţă de Herodes, izbutind ca peste aşteptările sale să-l obţină recunoaşterea domniei (căci el nici nu năzuia s-o ceară pentru dânsul, întrucât nu-şi închipuia că romanii îi vor acorda o asemenea favoare, pe care ei o atribuiau îndeobşte unor oameni de obârşie regească, ci pentru fratele soţiei sale, Aristobul, nepotul lui Aristobul pe linie paternă, şi al lui Hyrcanos, pe linie maternă). Mai mult decât atât: el l-a făcut ca doar după şapte zile să poată părăsi Italia, unde dobândise nesperata lui investitură. Tânărul acesta a fost ucis apoi de Herodes, aşa cum voi arăta la momentul potrivit. După ce s-a terminat şedinţa Senatului, Antonius şi Caesar au ieşit, avându-1 pe Herodes în mijlocul lor şi, însoţiţi de consuli şi de ceilalţi magistraţi, s-au dus să aducă o jertfa pe Capitoliu şi să depună decretul acolo, în prima zi când Herodes a dobândit demnitatea de rege, Antonius a dat în cinstea lui un ospăţ. El a ajuns dar să fie rege în cea de-a o sută optzeci şi patra Olympiadă, sub al doilea consulat al lui Gaius Domitius Calvinus şi sub primul consulat al lui Gaius Asinius Pollio.

6. În tot acest răstimp, Antigonos i-a asediat pe cei din Masada, care erau aprovizionaţi din belşug cu cele necesare traiului zilnic, neducând lipsă decât de apă. De aceea, Josephus, fratele lui Herodes, a hotărât ca împreună cu două sute dintre oamenii săi să fugă la arabi: prinsese de veste că Malchos regreta felul cum se purtase cu Herodes. Dumnezeu l-a făcut să renunţe la intenţia lui, trimiţând o ploaie în timpul nopţii. După ce rezervoarele de apă s-au umplut, fuga plănuită şi-a pierdut rostul: deci toţi asediaţii au prins curaj, cu atât mai mult cu cât dispuneau cu prisosinţă de ceea ce-şi doreau, iar providenţa divină îi ocrotise vădit. Aşadar ei au pornit numeroase atacuri, năpustindu-se asupra trupelor antigoniene, uneori pe furiş, alteori pe faţă, şi au omorât pe mulţi dintre ei. Între timp, comandantul roman Ventidius, care primise misiunea să-l alunge pe părţi din Siria, după ce a ajuns în Iudeea, chipurile, pentru a veni în ajutorul lui Josephus, în realitate n-a urmărit altceva decât să-1 stoarcă de bani pe Antigonos. Şi-a aşezat deci tabăra în preajma Hierosolymei, a obţinut o sumă destul de mare de la Antigonos, apoi a plecat cu majoritatea trupelor sale. Ca să nu dea totuşi la iveală îndrăzneala lui, a lăsat acolo nişte oşteni sub comanda lui Silo. Antigonos a întreţinut bune legături şi cu acesta, ca nu cumva să-1 stânjenească, sperând să primească iarăşi ajutorul părţilor.

CAPITOLUL XV

1. După ce a plutit pe mare din Italia până la Ptolemaida, strângându-şi o oaste numeroasă, alcătuită în parte din trupe străine, în parte din concetăţenii săi, Herodes a mărşăluit de zor prin Galileea, împotriva lui Antigonos. Se bucura de sprijinul lui Ventidius şi Silo, pe care Dellius, solul împuternicit de Antonius, îi însărcinase să contribuie la întronarea lui Herodes. Ventidius tocmai se ocupa de potolirea tulburărilor izbucnite în oraşele siriene, ca urmare a invaziei părţilor, pe când Silo zăbovea în Iudeea, cumpărat de Antigonos. Dar pe măsură ce înainta Herodes, trupele sale se înmulţeau de la o zi la alta şi în scurtă vreme întreaga Galilee, cu câteva excepţii, trecuse de partea lui. El năzuia să ajungă până la împresuraţii din Masada (căci avea datoria să-l elibereze pe cei asediaţi în fortăreaţă, fiindcă erau rudele sale), dar i se punea de-a curmezişul Ioppe: trebuia cu orice preţ să cucerească acest oraş, care îi era ostil, spre a nu lăsa nici un bastion al duşmanului în spatele lui atunci când va ataca Hierosolyma. Întrucât Silo s-a slujit de acest prilej pentru a-şi pune oastea în marş şi iudeii îl urmăreau pas cu pas, hărţuindu-1, Herodes s-a năpustit asupra iudeilor cu ostaşi puţini la număr şi l-a salvat pe Silo, care se apăra fără vlagă. De îndată ce a cucerit Ioppe, s-a grăbit să-şi despresoare rudele refugiate la Masada. Dintre localnici, unii i s-au alăturat acum datorită prieteniei lor vechi faţă de tatăl său, alţii, atraşi de propria lui glorie, câţiva, din recunoştinţă pentru binele făcut de amândoi, majoritatea însă punându-şi nădejdea în cel a cărui urcare pe tron era sigură.

2. După ce Herodes şi-a adunat astfel o oaste greu de învins, pe măsură ce înainta, Antigonos a presărat în cele mai potrivite locuri din calea lui blocade şi capcane, fără să aducă însă duşmanului decât pagube neînsemnate. Herodes i-a eliberat pe ai săi din Masada, a cucerit aşijderea fortăreaţa Thresa şi s-a îndreptat spre Hierosolyma, însoţit de trupele lui Silo şi de o sumedenie de iudei înspăimântaţi de puterea sa. Oastea lui Herodes de abia îşi instalase tabăra în partea apuseană a oraşului că posturile de pază au şi împroşcat-o cu săgeţile şi suliţele lor. Când cete răzleţe au năvălit pe neaşteptate şi i-au atacat avangărzile, Herodes a poruncit ca de jur împrejurul zidurilor să se proclame faptul că el a venit doar pentru bunăstarea poporului şi mântuirea oraşului, fără intenţia vădită de a-şi pedepsi adversarii declaraţi, ci doar ca să dea iertare până şi celor mai înverşunaţi duşmani pentru greşelile lor faţă de dânsul. Drept răspuns la proclamaţiile herodiene, Antigonos a transmis lui Silo şi trupelor romane că s-au abătut de la dreptate prin acordarea domniei lui Herodes, care este un simplu cetăţean şi, ca idumean, doar pe jumătate iudeu, în vreme ce, potrivit datinilor ţării, demnitatea regală revine numai celor din familia domnească. Dacă sunt supăraţi acum pe el şi au hotărât să-l smulgă tronul fiindcă l-a cucerit cu ajutorul părţilor, mai sunt destui membri ai familiei îndreptăţiţi să aspire la rangul de rege, fiindcă n-au păcătuit niciodată împotriva romanilor, şi care fac parte din tagma preoţească, deci nu pot fi trecuţi cu vederea. În timp ce-şi spuneau unii altora asemenea vorbe şi erau gata să treacă la ocări, Antigonos a îngăduit oamenilor săi să alunge vrăjmaşii din preajma zidurilor. Aceştia şi-au aruncat sulițele cu atâta zel şi folos încât le-a venit uşor să-şi gonească potrivnicii de lângă turnuri.

3. Atunci a devenit limpede că Silo fusese mituit. Căci el i-a instigat pe mulţi dintre soldaţii săi, care au strigat că nu mai aveau provizii, au pretins bani şi alimente şi au cerut să fie duşi în locuri mai potrivite pentru cantonamentul de iarnă, împrejurimile oraşului fiind pustiite, fiindcă trupele lui Antigonos prădaseră totul. Tabăra era aşadar în fierbere şi îşi pregătea retragerea. Dar Herodes a intervenit şi le-a cerut comandanţilor subordonaţi lui Silo, precum şi oştenilor, să nu lase de izbelişte un trimis al lui Caesar, al lui Antonius şi al Senatului: se va îngriji personal de întreţinerea lor, căci îi va fi uşor să le procure din belşug ceea ce vor de la dânsul. În urma acestor cereri, a plecat imediat în sate, fără a-i mai lăsa lui Silo nici un motiv să se retragă. A adus cu el atâta hrană cât nu se aştepta nimeni şi a transmis prietenilor săi din Samaria sarcina de-a trimite la Ierihon cereale, vin, untdelemn şi vite şi toate cele necesare traiului, pentru ca din ziua aceea oştenii romani să nu mai ducă lipsă de nimic. Antigonos n-a rămas străin de ştire, ci şi-a expediat în ţinutul

împrejmuitor trupele care să aţină calea convoaielor cu provizii şi să le captureze. Cei cărora Antigonos le dăduse această poruncă şi o mare mulţime de soldaţi bine înarmaţi s-au adunat lângă Ierihon, ocupând poziţii în munţi, pentru a pândi transporturile de alimente. În timpul desfăşurării evenimentelor, nici Herodes n-a stat degeaba, ci a luat cu el zece cohorte, dintre care cinci erau alcătuite din romani şi cinci din iudei, precum şi o adunătură de lefegii şi un mic număr de călăreţi, pornind spre Ierihon. A aflat oraşul părăsit şi a capturat cinci sute de oameni care ocupau cetăţuia, împreună cu soţiile şi copiii lor, eliberându-i după aceea. În schimb, romanii au năvălit în oraş, ca să-l jefuiască şi au găsit casele pline cu felurite avuţii. Regele a lăsat o garnizoană la Ierihon şi s-a întors, încartiruind în cantonamente de iarnă trupele romane în ţinuturile care i se supuseseră din Idumeea, Galileea şi Samaria. Dar, prin mituirea lui Silo, şi Antigonos a obţinut permisiunea de-a cantona o parte a oştirii romane în oraşul Lydda, sperând să câştige astfel favoarea lui Antonius. Romanii au dus prin urmare un trai îmbelşugat, în vreme ce armele lor au cunoscut odihna.

4. Herodes n-a vrut însă să stea cu mâinile-n sân, ci l-a trimis în Idumeea pe fratele său Josephus, cu două mii de pedestraşi şi patru sute de călăreţi, iar el a plecat în Samaria şi şi-a pus acolo la adăpost propria mamă şi celelalte rude care părăsiseră de curând Masada, apoi s-a îndreptat spre Galileea, ca să ocupe câteva localităţi unde Antigonos îşi lăsase garnizoanele sale. A sosit la Sepphoris în timpul unui viscol dezlănţuit din senin şi, garnizoana lui Antigonos retrăgându-se pe furiş, s-a ales cu o mare cantitate de provizii. Întrucât în peşterile din împrejurimi sălăşluia o ceată de tâlhari, Herodes a trimis împotriva lor un escadron de cavalerie şi trei cohorte de pedestraşi bine înarmaţi, poruncindu-le să pună capăt raitelor lor banditeşti. Acestea se petreceau aproape de satul numit Arbela. În a patruzecea zi şi-a dus el însuşi grosul oştirii sale şi duşmanii l-au atacat vitejeşte, silind aripa lui stângă să bată în retragere. Dar cum a apărut şi cealaltă parte a trupelor sale, i-a respins pe tâlharii aproape victorioşi, chemându-şi înapoi propriii fugari. A pornit pe diferite căi în urmărirea vrăjmaşilor, până la fluviul Iordan. In felul acesta şi-a subordonat Galileea întreagă, cu excepţia tâlharilor ce locuiau în peşteri. Apoi a distribuit fiecărui oştean în parte o recompensă de o sută cincizeci de drahme de argint, comandanţii primind mult mai mult, şi i-a trimis pe toţi în cantonamentul de iarnă. Între timp a venit însă la Herodes Silo, însoţit de comandanţii trupelor trimise la iernat, fiindcă Antigonos nu vroia să le dea provizii: el le asigura întreţinerea doar pentru o singură lună. Dăduse locuitorilor din întregul ţinut ordinul să strângă toate roadele câmpului şi să fugă în munţi, pentru ca romanii, lipsiţi de strictul necesar, să moară de foame. Herodes a poruncit fratelui său mezin Pheroras să împiedice luarea acestei măsuri şi totodată să întărească din nou fortăreaţa Alexandrion. Pheroras s-a îngrijit numaidecât ca oştenii să aibă iarăşi provizii din belşug şi a refăcut ruinatul Alexandrion.

5. Pe atunci Antonius se afla la Atena şi în Siria Ventidius, care, chemându-1 pe Silo să la parte la lupta împotriva părţilor, i-a poruncit ca mai întâi să-1 ajute pe Herodes în războiul său, ca abia după aceea să-1 facă soţul lui de arme. Grăbit să întreprindă expediţia lui împotriva tâlharilor care sălăşluiau în peşteri, Herodes l-a lăsat bucuros pe Silo să plece la Ventidius, ducându-se singur să dea bătălia. Aceste peşteri se aflau în nişte munţi prăpăstioşi şi aveau pe la jumătatea povârnişului intrări strâmte, înconjurate pretutindeni de stânci colţuroase. În asemenea grote se ascundeau tâlharii cu familiile lor. Întrucât de jos nimeni nu se putea căţăra din pricina pantei abrupte şi nici să se furişeze de sus până la ele, regele a înjghebat nişte lăzi încăpătoare, pe care le-a legat cu lanţuri de fier şi le-a coborât din vârful muntelui cu ajutorul scripeţilor. Lăzile erau pline cu oşteni bine înarmaţi şi înzestraţi cu cârlige lungi, cu care îi agăţau pe cei îndărătnici şi îi omorau, aruncând-i în prăpastie. Coborârea lăzilor era extrem de primejdioasă, ţinând seama de înălţimea mare a muntelui; cei aflaţi înăuntru aveau la îndemână toate armele necesare. Când lăzile au fost coborâte în abis şi nimeni dintre cei aflaţi în peşteri n-a cutezat să se apropie, ci fiecare a stat deoparte, cuprins de. frică, oştenii înarmaţi şi cu sabia la cingătoare s-au agăţat cu ambele mâini de lanţul de care atârna lada, ducându-se la intrare, căci nu mai puteau să suporte întârzierea celor ce nu se aventurau să iasă afară. Oricine izbutise

să se apropie de grote îi alunga mai întâi cu suliţa pe numeroşii tâlhari aflaţi acolo, apoi agăţa cu cârligele lungi pe cei ce opuneau rezistenţă, prăvălindu-i în prăpastie. Abia atunci el intra mai în adâncul peşterii, se năpustea spre cei ce se ascunseseră, ucidea pe mulţi dintre aceştia şi în sfârşit se întorcea calm la ladă, în vreme ce restul tâlharilor, la auzul ţipetelor, se îngrozeau, pierzându-şi speranţa în salvarea lor. Venirea nopţii a împiedicat însă continuarea măcelului şi numeroşi au fost cei ce s-au predat la anunţul făcut de rege printr-un crainic al său. În dimineaţa următoare atacul s-a desfăşurat după acelaşi tipic, căci mai mulţi oşteni au pornit la asalt din panerele lor şi, în lupta dată în faţa intrărilor, ei au aruncat făclii aprinse înăuntru, dând foc peşterilor: în interiorul lor erau multe materiale inflamabile. Un bătrân baricadat într-o peşteră împreună cu cei şapte fii şi nevasta lui, care îi ceruseră voie să iasă şi să se predea vrăjmaşilor, s-a postat la intrare şi, pe măsură ce ieşeau, i-a înjunghiat pe fiecare, până ce au pierit cu toţii, lăsându-şi nevasta la urmă, le-a prăvălit apoi trupurile în prăpastie şi s-a aruncat el însuşi după ai săi, ca dovadă că prefera să moară, decât să devină sclav. Mai întâi i-a adresat lui Herodes multe sudălmi privitoare la originea lui umilă, în ciuda faptului că regele (care urmărea cu ochii lui întreaga întâmplare) îşi întindea mâna dreaptă spre el, confirmându-i siguranţa deplină. În felul acesta a pus el stăpânire pe toate peşterile acelea.

6. După ce l-a instalat pe Ptolemeu comandant peste locuitorii ţinutului, regele a plecat în Samaria cu şase sute de călăreţi şi trei mii de pedestraşi, ca să se lupte cu Antigonos. Guvernarea lui Ptolemeu s-a dovedit prea puţin norocoasă: cei care provocaseră mai înainte tulburări în Galileea l-au atacat prin surprindere şi l-au ucis, apoi s-au retras în preajma mlaştinilor şi în locuri greu accesibile, prădând şi pustiind întregul ţinut. Dar Herodes s-a întors repede şi i-a pedepsit: pe unii dintre răsculaţi i-a omorât; pe alţii, care se refugiaseră în locuri întărite, i-a asediat, i-a răpus şi le-a distrus fortăreţele. A amendat oraşele cu o sută de talanţi şi le-a tăiat astfel pofta de-a se răzvrăti.

7. Cum între timp Pacorus căzuse în luptă şi părţii suferiseră o grea înfrângere, Ventidius a trimis în ajutorul lui Herodes pe Machaeras cu două legiuni şi o mie de călăreţi, ca să-l înfrunte pe Antigonos. Fără să adopte părerea lui Herodes, Machaeras, drept răspuns la chemarea lui Antigonos de-a primi de la el mită, a pornit la drum, chipurile, ca să cunoască singur situaţia la faţa locului. Dar Antigonos, având îndoieli asupra adevăratei lui intenţii, nu l-a lăsat să se apropie, ci l-a alungat cu ajutorul prăştiaşilor săi, fără să-şi ascundă deloc propria voinţă. Înţelegând că sfatul lui Herodes fusese cel mai bun şi că greşise atunci când nu-l ascultase, Machaeras s-a întors în oraşul Emmaus şi, indignat de ceea ce i se întâmplase, i-a ucis pe toţi iudeii întâlniţi pe drum, fie că erau vrăjmaşi, fie că erau prieteni. Exasperat de purtarea lui, Herodes a venit în Samaria. Era hotărât să se ducă la Antonius şi să-l ceară să nu-i mai trimită asemenea aliaţi care îi pricinuiau mai mult rău decât duşmanii înşişi; mai bine ducea lupta de unul singur împotriva lui Antigonos. Machaeras a venit la el şi l-a rugat să rămână pe loc; iar, dacă ţinea neapărat să plece, barem să-l dea ca însoţitor pe fratele său Josephus, ca să-l atace împreună pe Antigonos. Rugăminţile stăruitoare ale lui Machaeras l-au înduplecat pe Herodes: l-a lăsat acasă pe Josephus cu o oaste proprie, dar l-a sfătuit să nu pornească la luptă şi să nu-l contrazică pe Machaeras.

8. Cu călăreţii şi cu pedestraşii veniţi în ajutorul lui, Herodes s-a grăbit să ajungă la Antonius (care lupta la Samosata, cetatea puternică de lângă Eufrat). Odată ajuns la Antiohia, a întâlnit o sumedenie de oameni adunaţi acolo, care doreau să se ducă la Antonius, dar nu cutezau să pornească la drum întrucât se temeau că vor fi atacaţi de barbari şi mulţi dintre ei îşi vor pierde viaţa; el i-a îmbărbătat, oferindu-se să le fie conducător. Când mai era două zile de drumeţie până la Samosata, au dat de nişte barbari postaţi acolo ca să taie calea convoaielor ce se îndreptau spre Antonius, care întindeau curse cu cetele lor nu prea mari de călăreţi la ieşirile din pădure spre şes, pândind în linişte până când drumeţii ajungeau în câmp deschis. După trecerea înaintaşilor, au ieşit din ascunzătoarea lor vreo cinci sute de călăreţi şi s-au năpustit pe neaşteptate

asupra lui Herodes, care acoperea ariergarda. Cei din frunte au luat-o la fugă, dar regele însuşi i-a înfruntat pe duşmani şi i-a respins. Astfel a redat el curajul alor săi şi, după risipirea fricii celor ce dăduseră bir cu fugiţii, aceştia s-au întors pe câmpul de luptă, făcând un mare-măcel în rândul barbarilor. Regele a continuat să-l căsăpească până când a recuperat de la ei toată prada (un însemnat număr de vite şi de robi), pornind la drum abia după aceea. Când mai mulţi barbari, ascunşi în desişurile pădurii care se întindea până la ieşirea în câmpie, l-au atacat din nou, Herodes i-a înfruntat cu o oaste mai puternică şi i-a pus pe fugă, omorând pe mulţi dintre ei, apoi şi-a văzut de drum în linişte. Însoţitorii l-au numit salvatorul şi ocrotitorul lor.

9. De îndată ce convoiul a ajuns aproape de Samosata, Antonius a trimis în întâmpinarea lui o trupă şi alaiul servitorilor lui, pentru a-1 cinsti astfel pe Herodes şi deopotrivă pentru ajutorul dat de el: auzise deja despre atacurile barbarilor. Antonius s-a bucurat nespus la ivirea lui Herodes şi, cum a aflat despre isprăvile pe care le înfăptuise pe drum, i-a acordat o mare atenţie, arătându-şi admiraţia pentru vitejia lui şi a venit el însuşi aproape, să-1 vadă şi să-1 îmbrăţişeze în semn de salut, ca dovadă a unei preţuiri şi mai mari de vreme ce îl proclamase deunăzi rege. În scurtă vreme Antioh a predat fortăreaţa şi, deoarece războiul luase sfârşit, Antonius l-a numit guvernatorul ţinutului pe Sosius şi i-a poruncit să-1 ajute pe Herodes, plecând el însuşi spre Egipt. Sosius a trimis numaidecât două legiuni în Iudeea, în sprijinul lui Herodes, spunând că-1 va urma în curând cu grosul oştirii sale.

10. Între timp, Josephus şi-a găsit moartea în Iudeea, după cum se va vedea. El n-a ţinut minte ordinul dat de fratele său, când a plecat la Antonius, şi şi-a aşezat tabăra pe un munte (căci Machaeras îi încredinţase cinci.cohorte, cu care se grăbea să ajungă la Ierihon, să pună mâna pe recoltă). Oastea romană era alcătuită din soldaţi lipsiţi de experienţă (recrutaţi în majoritatea lor chiar din Siria), iar duşmanii l-au atacat şi încercuit pe un teren foarte dificil şi, după o luptă în care a opus o eroică rezistenţă, el a pierit, pierzându-şi întreaga armată. Antigonos a pus stăpânire pe leşurile celor ucişi şi a tăiat capul lui Josephus, pentru care a cerut de la fratele lui, Pheroras, drept răscumpărare, cincizeci de talanţi. După aceea şi galileenii s-au ridicat împotriva guvernatorilor lor, înecându-i pe susţinătorii lui Herodes în lac; chiar şi în Iudeea au izbucnit alte asemenea răscoale. În acest timp, Machaeras întărea fortificaţia Gitta.

11. Solii acestor evenimente au dat în scurtă vreme de Herodes şi la Daphne lângă Antiohia i-au dezvăluit trista soartă a fratelui său. N-a fost luat prin surprindere, datorită unor vise care i-au prevestit limpede moartea propriului frate. Înteţindu-şi aşadar marşul, după ce a ajuns în muntele Libanon, a luat cu el vreo opt sute de oameni din partea locului şi, împreună cu legiunea romană pe care o avea la dispoziţia lui, s-a dus la Ptolemaida: încă din timpul nopţii şi-a pus oastea în mişcare şi a năvălit în Galileea. Duşmanii i-au ieşit în întâmpinare, dar el i-a învins şi i-a silit să se întoarcă în fortăreaţa din care ieşiseră mai înainte. A început asediul ei din zorii zilei. S-a dezlănţuit atunci o furtună puternică şi, neavând ce să facă, şi-a dus oastea la adăpost în satele învecinate. Când i-a venit în ajutor şi a doua legiune, trimisă de Antonius, cei aflaţi în fortăreaţă s-au speriat şi au fugit în timpul nopţii. Regele a mărşăluit repede până la Ierihon, dornic să răzbune uciderea fratelui său. După ce şi-a instalat tabăra, a invitat la cină bărbaţii de vază şi, la terminarea ospăţului, invitaţii s-au retras, iar el s-a dus să se culce în dormitorul lui. Tavanul sălii de ospeţe s-a prăbuşit, dar, fiindcă întâmplător era goală, n-a pierit nimeni: de aici se poate deduce că regele era ocrotit de pronia divină. Acest fapt i-a făcut pe mulţi să creadă că Herodes îi era drag lui Dumnezeu, fiindcă scăpase teafăr dintr-o primejdie atât de mare.

12. În ziua următoare, vreo şase mii de duşmani, coborând din vârful muntelui, gata de luptă, i-au ameninţat pe romani. Oşteni cu armament uşor au avansat şi au aruncat darde şi pietre asupra însoţitorilor regelui, ieşiţi în întâmpinarea lor, şi l-au rănit pe Herodes la şold. Antigonos l-a trimis pe generalul său numit Pappus cu puţine trupe în Samaria, vrând ca vrăjmaşii să-şi închipuie că duce război cu mai mulţi oşteni decât avea nevoie. Acesta ţinea mult să-1 înfrunte pe comandantul Machaeras. După ce a cucerit cinci târguri

şi i-a ucis pe cei două mii de oameni capturaţi, dând foc orăşelelor, Herodes a pornit împotriva lui Pappus. Acesta îşi aşezase tabăra în satul ce se chema Isanas. Strângându-se în jurul lui tot mai mulţi luptători, veniţi atât din Ierihon cât şi din Iudeea întreagă, când duşmanii s-au apropiat şi l-au atacat cu furie, Herodes i-a biruit din primul asalt şi, dornic să-şi răzbune fratele, i-a urmărit pe fugari până în sat, spre a-i măcelări întruna. Întrucât casele erau arhipline de oşteni înzestraţi cu armament greu şi mulţi dintre ei se refugiaseră pe acoperiş, i-a răpus pe cei din urmă şi, smulgând acoperişurile caselor, a văzut că, dedesubt, ele erau ticsite cu oşteni. Pe aceştia i-a căsăpit, strivindu-i de-a valma, cu stâncile aruncate de sus asupra lor, aşa că în cursul războiului n-a fost o mai cumplită privelişte decât uriaşa mulţime a morţilor stivuiţi în afara zidurilor. Baia de sânge a frânt în cea mai mare măsură curajul vrăjmaşilor, hărăziţi să aibă o soartă asemănătoare. Căci în jurul satului puteai să zăreşti o nesfârşită turmă de oameni fugind în disperare. Dacă asprimea iernii nu i-ar fi fost potrivnică, oastea lui Herodes, îmbătată de victorie, ar fi mers numaidecât la Hierosolyma, punând chiar de atunci capăt războiului. Antigonos era pe deplin pregătit să fugă şi să părăsească definitiv oraşul.

13. Atunci regele (fiindcă era deja târziu) a poruncit ca soldaţii să la masa de seară, în vreme ce el (simţindu-se istovit) s-a dus în odaia lui de dormit, să facă o baie: acolo a trecut printr-o mare primejdie, din care numai pronia divină l-a salvat. Rămăsese neînarmat şi doar cu un băiat, care era copil de casă, şi se scălda în interiorul locuinţei, unde câţiva duşmani înarmaţi, cuprinşi de frică, fugiseră să se ascundă în timpul bătăliei. Pe când se îmbăia Herodes, unul dintre duşmani, cu sabia trasă, s-a ivit deodată din ascunzătoarea lui şi a ieşit pe uşă, urmat de al doilea, apoi de al treilea, înarmaţi aşijderea, fiind atât de speriaţi încât nu i-au făcut nici un rău regelui, bucuroşi că pot să fugă din casă, fără să păţească nimic. În ziua următoare, Herodes a pus să i se taie capul lui Pappus (care căzuse în luptă) şi l-a trimis lui Pheroras, ca să-şi răzbune astfel fratele: chiar el îl ucisese, cu mâna lui.

14. La sfârşitul iernii, când şi-a pus oastea în mişcare, Herodes a venit la Hierosolyma, aşezându-şi tabăra în preajma oraşului. Era al treilea an de când fusese numit rege din partea Romei. Curând el şi-a ridicat tabăra şi a adus-o aproape de ziduri, punând-o în faţa templului, în partea cea mai uşor de cucerit a oraşului, pe care avea de gând să-l asedieze, aşa cum făcuse odinioară Pompeius. A înălţat trei valuri de pământ şi a construit turnuri, folosind pentru această lucrare multă mână de lucru, şi a tăiat arborii din apropiere. A lăsat împlinirea muncilor în seama unor oameni destoinici şi, în timp ce oastea rămăsese în tabără, el a plecat în Samaria să se căsătorească, luând-o de soţie pe fiica lui Alexandru, fiul lui Aristobul: căci el era logodit de multă vreme cu ea, aşa cum am spus mai înainte.

CAPITOLUL XVI

1. După celebrarea căsătoriei, Sosius a ales pentru marşul său calea Feniciei, trimiţându-şi trupele înainte prin interiorul ţării, şi abia apoi a venit şi comandantul însuşi, însoţit de mulţimea călăreţilor şi a pedestraşilor săi. Din ţinutul samaritenilor s-a întors şi Herodes cu o însemnată oaste, care a sporit vechea armată, numărând acum vreo treizeci de mii de soldaţi. Toţi aceştia s-au adunat în faţa meterezelor Hierosolymei şi şi-au aşezat tabăra în partea de miazănoapte a zidurilor de apărare, oştirea fiind alcătuită din unsprezece legiuni şi şase mii de călăreţi, pe lângă alte trupe auxiliare, venite din Siria. Ea avea doi comandanţi: pe Sosius, trimis de Antonius ca să dea ajutor, şi pe Herodes, în numele său personal, misiunea lor fiind să-l detroneze pe Antigonos (declarat de Roma duşmanul ei) şi Herodes însuşi să domnească în locul lui, potrivit unei hotărâri a Senatului.

2. Deoarece întregul lor neam se strânsese laolaltă, iudeii luptau cu mare îndrăzneală şi dârzenie împotriva lui Herodes; închişi între metereze, mulţi rosteau discursuri în jurul templului şi mulţi făceau preziceri bune poporului, ca şi cum Dumnezeu ar fi avut datoria să elibereze oraşul lor. Îşi însuşeau tot ce se mai găsea în

afara oraşului, încât nu mai aveau cu ce să se hrănească nici oamenii, nici vitele, făcând ca prin tainicele lor prădăciuni să sufere de foame până şi oastea duşmană. Când a observat acest lucru, Herodes a întins capcane împotriva incursiunilor de jaf în cele mai potrivite locuri şi a trimis trupe bine înarmate să procure provizii, aducând mărfuri cumpărate de la mare depărtare, astfel că în scurtă vreme toate cele strict necesare traiului s-au găsit din abundenţă. Multe mâini muncind necontenit la lucrările de asediu, cele trei valuri de pământ au fost lesne terminate: era în toiul verii şi nu se iveau piedici pricinuite de capriciile vremii sau de alte intemperii. Maşinile de asediu fiind aduse la faţa locului, zidurile au fost supuse izbiturilor şi toate modalităţile, folosite din plin. Cei aflaţi în interiorul oraşului nu au intrat în panică, ci au descoperit la rândul lor numeroase mijloace de contracarare a asediatorilor, dând foc în incursiunile lor lucrărilor fie abia începute, fie terminate de-a binelea. În lupta corp la corp, nu rămâneau mai prejos în privinţa vitejiei faţă de romani, care se dovedeau mai destoinici prin experienţa lor războinică. Înaintea maşinilor de asediu ridicau alte construcţii în locul celor doborâte şi din tunelurile lor subterane îi atacau pe duşmanii care lucrau la tranşee. Luptau mai mult sub imboldul disperării decât după un plan bine întocmit şi duceau războiul până la capăt, deşi erau împresuraţi de o oaste mare, chinuiţi de foame şi de lipsa strictului necesar: întâmplarea a făcut ca tocmai atunci să fie anul Sabatic. Vrăjmaşii au escaladat în sfârşit zidurile, mai întâi douăzeci de oşteni de elită, apoi centurionii lui Sosius. Primul zid de apărare a fost luat cu asalt după patruzeci de zile, al doilea zid, după alte cincisprezece zile şi câteva din porticurile templului au căzut pradă flăcărilor, dar Herodes l-a acuzat pe Antigonos că le-a dat foc, aţâţând ura iudeilor împotriva lui. După ce au fost cucerite împrejurimile templului şi partea de jos a oraşului, iudeii s-au refugiat în interiorul templului şi în partea de sus a oraşului. Deoarece se temeau că romanii le vor pune piedici în aducerea zilnicelor jertfe închinate lui Dumnezeu, ei le-au trimis soli, cerându-le să îngăduie barem introducerea animalelor hărăzite sacrificiului. Herodes le-a satisfăcut cererea, în speranţa că asediaţii se vor preda. Dar când a văzut că presupunerile sale nu primeau confirmarea din partea lor şi că ei luptau cu îndârjire pentru menţinerea domniei lui Antigonos, a luat cu asalt oraşul, în care vărsarea de sânge s-a răspândit repede pretutindeni, romanii fiind exasperaţi de îndelungatul asediu iar herodienii ahtiaţi să nu ierte pe nici unul dintre iudeii potrivnici. În străzile înguste, înghesuiţi în case sau în templul unde se refugiaseră, ei erau măcelăriţi şi nici copiii, nici moşnegii n-au cunoscut îndurare, fără ca măcar femeile neputincioase să fie cruţate. Deşi regele îşi trimitea pretutindeni solii şi cerea să se pună capăt masacrului, nimeni nu-şi strunea braţul ci, într-o furie turbată, măcelărea oamenii indiferent de vârsta lor. Atunci Antigonos, fără să se sinchisească de soarta lui din trecut, nici de soarta lui de acum, a coborât din turnul său fortificat şi s-a aruncat la picioarele lui Sosius. Deloc înduioşat de jalnica lui prăbuşire, acesta l-a probozit cu asprime şi l-a numit „Antigona"; nu l-a lăsat însă să plece liber, lipsit de însoţitori, ca şi cum ar fi fost o femeie, ci l-a pus în lanţuri, sub pază strictă.

3. După ce a pus căpăstrul pe duşmanii săi, preocuparea lui Herodes a fost să-şi strunească propriii aliaţi de alt neam: căci această gloată de oşteni străini se îngrămădea să vadă templul şi sfintele odoare păstrate în sanctuar. Regele i-a oprit, pe unii prin rugăminţi, pe alţii prin ameninţări, pe ceilalţi chiar prin forţa armelor, ferm convins că victoria ar fi mai rea decât înfrângerea dacă vreunul din acele obiecte interzise privirilor străine ar fi fost văzut de acestea. Tot el a împiedicat jefuirea oraşului, prin faptul că l-a întrebat de mai multe ori pe Sosius dacă romanii, prin golirea oraşului de avuţii şi de oameni, aveau de gând să-1 facă rege peste un deşert: oare prin asasinarea atâtor cetăţeni, nu socoteşte cumva că până şi stăpânirea lumii locuite nu constituie pentru el o recompensă prea mică? Când acesta i-a zis că i se pare drept să îngăduie oştenilor săi să se dedea jafurilor ca răsplată pentru truda îndurată în timpul asediului, Herodes i-a răspuns că el este gata să-1 recompenseze pe fiecare din propriul tezaur. Cu acest preţ a răscumpărat ceea ce mai rămăsese din oraş şi şi-a respectat promisiunea. El a recompensat pe fiecare soldat cu prisosinţă, pe comandanţi în proporţia cuvenită, iar lui Sosius i-a făcut un dar regesc, încât toţi s-au despărţit de el îmbogăţiţi.

4. Această nenorocire s-a abătut asupra Hierosolymei sub consulatul lui Marcus Agrippa şi Caninius Gallus, în luna a treia din cea de-a o sută optzeci şi cincea Olympiadă, tot cu prilejul unei sărbători, ca şi cum s-ar fi repetat întocmai năpasta pe care o îndurase iudeii odinioară, datorită lui Pompeius: căci Hierosolyma a fost cucerită în aceeaşi zi, după douăzeci şi şapte de ani. Sosius i-a închinat lui Dumnezeu o coroană de aur, apoi a părăsit Hierosolyma, ducându-i lui Antonius pe Antigonos în lanţuri. Dar Herodes s-a temut că Antonius îl va cruţa pe Antigonos şi-1 va trimite la Roma, să dea socoteală Senatului, şi acolo va ieşi la iveală că el se trăgea din neam regesc, în timp ce Herodes era un om de rând, aşa că, ţinând seama de faptul că Antigonos greşise faţă de romani, putea să revină fiilor acestuia tronul moştenit prin născare. Temându-se să nu se întâmple una ca asta, Herodes l-a convins pe Antonius, printr-o mare sumă de bani, să-1 ucidă pe Antigonos, şi astfel a scăpat el de orice grijă. Aşa a luat sfârşit domnia Asamoneilor, după o cârmuire de o sută şi douăzeci şi şase de ani. Această casă domnitoare a fost vestită, pe de o parte, prin nobleţea neamului şi înalta demnitate preoţească, pe de altă parte, prin faptele de vitejie săvârşite de strămoşii ei spre binele poporului. Ea şi-a pierdut din pricina disputelor dintre urmaşi puterea, care i-a revenit lui Herodes, fiul lui Antipater, om dintr-o familie de plebei, făcând parte din rândul supuşilor. Acestea sunt ştirile transmise de înaintaşii noştri despre sfârşitul domniei Asamoneilor.

CARTEA A XV-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A XV-A

1. Cum, după cucerirea Hierosolymei de către Sosius şi Herodes, Antonius i-a tăiat cu securea capul lui Antigonos la Antiohia şi cum Herodes i-a răpus pe patruzeci şi cinci dintre prietenii acestuia, hierosolymitani de frunte, impunând oraşului un bir.

2. Cum Hyrcanos, regele şi Marele Preot de mai înainte al iudeilor, a fost eliberat de Arsaces, regele părţilor, şi s-a întors la Herodes.

3. Cum Herodes l-a numit Mare Preot pe Aristobul, fratele soţiei sale, Mariamne, şi ceva mai târziu a pus la cale uciderea lui.

4. Cum Cleopatra, care râvnea la domnia iudeilor şi a arabilor, a obţinut de la Antonius o parte din ţinuturile lor.

5. Sosirea Cleopatrei în Iudeea.

6. Cum Herodes a dus război cu Aretas în timp ce Antonius a fost învins de Caesar la Actium.

7. Despre cutremurul care a avut loc în Iudeea, aducând pieirea oamenilor şi a vitelor lor.

8. Cuvântarea prin care Herodes a alungat spaima iudeilor faţă de nenorociri şi nevoi.

9. Cum Herodes, nevoit să se ducă la Caesar, I-a ucis pe Hyrcanos şi, obţinând domnia, I-a însoţit până în Egipt.

10. Cum Herodes, sosit la Alexandria, s-a bucurat de marea preţuire a lui Caesar, pe care l-a primit cu multă cinste.

11. Cum, la întoarcerea din Egipt, el a fost aţâţat prin false acuzaţii s-o ucidă pe soţia lui, Mariamne.

12. Despre foamea care a bântuit în Iudeea şi Siria şi cum s-a îngrijit Herodes de salvarea poporului şi a oraşelor sale.

13. Despre construirea oraşelor greceşti şi felul minunat cum le-a împodobit regele Herodes.

14. Despre felul cum a dărâmat Herodes vechiul templu al iudeilor, după ce a dăinuit şase sute de ani, şi a clădit un altul în locul lui, de două ori mai mare.

Intervalul cuprins de această carte este de optsprezece ani.

CAPITOLUL I

1. În precedenta mea carte am înfăţişat cititorilor cum Sosius şi Herodes au luat cu asalt Hierosolyma; acum vreau să descriu faptele care au urmat. După ce a luat în stăpânire Iudeea întreagă, Herodes a pus în funcţii înalte oameni simpli din mulţimea de locuitori favorabilă lui, în schimb nu lăsa să treacă o zi fără să-l pedepsească şi să-l chinuie pe cei ce ţinuseră partea adversarilor săi. Cea mai mare trecere o aveau înaintea lui fariseul Pollio şi discipolul acestuia, Sameas. Cu prilejul asediului Hierosolymei, ei îşi îndemnaseră concetăţenii să-l primească pe Herodes în oraş: acum îşi arăta aşadar recunoştinţa faţă de ei. În procesul de odinioară, unde Herodes fusese pândit de pedeapsa cu moartea, acelaşi Sameas adusese mustrări lui Hyrcanos şi judecătorilor, prezicând că Herodes îi va pedepsi mai târziu pe toţi cei ce îi cruţaseră viaţa. Vorbele rostite de el în timpul procesului s-au adeverit în decursul timpului prin voinţa lui Dumnezeu.

2. Atunci când a cucerit Hierosolyma, Herodes a adunat toate giuvaerurile regeşti, i-a jefuit de asemenea pe cei bogaţi şi a strâns laolaltă o mare grămadă de argint şi de aur, pe care a dăruit-o în întregime lui Antonius şi prietenilor săi. A răpus apoi patruzeci şi cinci de fruntaşi din tabăra lui Antigonos şi a pus străji la porţile oraşului, să nu se strecoare nimic în afară împreună cu cei ucişi. Morţii erau cercetaţi cu de-amănuntul şi orice obiect de argint, aur sau odor găsit asupra lor era înmânat regelui, şirul nenorocirilor părând fără sfârşit. De vină era, pe de o parte, lăcomia regelui, care avea nevoie de bani, pe de altă parte, faptul că pământul trebuia să rămână necultivat, fiind Anul Sabatic: în acest răstimp, la noi este strict interzisă însămânţarea ogoarelor. Antigonos devenind între timp prizonierul lui, Antonius avea de gând să-l ţină înlănţuit până la celebrarea triumfului său. Dar când a aflat că poporul se pregătea de răscoală şi ura lui faţă de Herodes îl făcea să ţină la Antigonos, a hotărât să-l taie capul cu securea la Antiohia: era singura cale prin care putea să-l potolească pe iudei. În sprijinul vorbelor mele, aduc mărturia lui Strabon din Cappadocia, care spune următoarele: „Antonius l-a adus pe Antigonos iudeul la Antiohia, scurtându-l de cap cu securea, convins că numai aşa putea să-l înduplece pe iudei să-1 recunoască pe Herodes rege în locul acestuia. Chiar dacă l-ar fi supus la cazne, tot nu l-ar fi putut constrânge să-1 numească rege pe acesta; atât de mare era devotamentul poporului faţă de regele de mai înainte. De aceea era de părere că va întuneca amintirea lui Antigonos printr-o moarte înjositoare[1] şi va îmblânzi ura lor faţă de Herodes." Acestea le-a zis Strabon.

CAPITOLUL II

1. De îndată ce a primit vestea urcării pe tron a lui Herodes, Marele Preot Hyrcanos (care era atunci prizonierul părţilor) a venit la Herodes, fiind eliberat din captivitate în felul următor. Când Barzapharnes şi Pacorus, comandanţii oştirii părţilor, i-au luat prizonieri pe Hyrcanos, care a devenit mai întâi Mare Preot şi după aceea rege, precum şi pe Phasael, fratele lui Herodes, ei i-au dus în Parţia. Fiindcă nu suporta să poarte înjositoarele lanţuri şi a preferat să aibă o moarte glorioasă decât să ducă un asemenea trai, Phasael şi-a luat singur viaţa, cum am spus mai înainte.

2. Când i-a fost adus captivul Hyrcanos, Phraates, regele părţilor, l-a tratat cu blândeţe, întrucât auzise despre nobleţea neamului său. I-a scos aşadar lanţurile şi i-a îngăduit să trăiască în Babilon, unde vieţuiau numeroşi iudei. Ei îl cinsteau ca pe Marele Preot şi regele lor, la fel ca întregul neam al iudeilor avându-şi locuinţele până la Eufrat; acest lucru îl încânta pe Hyrcanos. Dar ştirea urcării pe tron a lui Herodes i-a insuflat noi speranţe, pe de o parte fiindcă de Sa început se purtase prietenește cu Herodes, pe de altă parte fiindcă credea că acesta mai ţinea minte binefacerea pe care i-o adusese atunci când, chemat la judecată spre a primi pedeapsa cu moartea, el îl scăpase de primejdie şi de caznă. În această privinţă, stătea adesea de vorbă cu iudeii care îl vizitau. Dar aceştia l-au reţinut şi l-au sfătuit să rămână acolo, amintindu-i că la ei se bucura de laudă şi de cinstire şi nu ducea lipsă de dovezile prin care puteau să-şi arate propria preţuire pentru rangul lui de Mare Preot şi de rege. Dar cel mai mult conta faptul că de ele nu mai putea să beneficieze şi la

Hierosolyma, deoarece din porunca lui Antigonos, trupul lui fusese schilodit. Iar regii nu au bunul obicei de a-şi mai aminti de binefacerile primite în viaţa privată, norocul schimbându-le în mare măsură firea.

3. Chiar dacă sfaturile primite slujeau interesele sale, Hyrcanos ţinea totuşi să plece; şi prin scrisorile lui, Herodes îl îndemna să stăruie pe lângă Phraates şi iudeii care locuiau acolo, să nu-l invidieze fiindcă împărţea domnia cu Herodes. Acum era momentul prielnic ca regele să se arate recunoscător pentru faptul că îl crescuse şi îi salvase viaţa, iar Hyrcanos să primească la rândul lui acest lucru. Herodes nu numai că i-a scris lui Hyrcanos, ci l-a trimis ca sol pe Saramalla cu daruri multe la Phraates; I-a rugat prieteneşte să nu-l împiedice să-şi arate recunoştinţa faţă de un om cu merite mari. Dar nu acesta era de fapt adevăratul lui scop; deoarece îşi cucerise tronul fără merite proprii, el se temea să nu izbucnească niscaiva tulburări şi căuta să-l aibă la cheremul lui pe Hyrcanos, ba chiar să-l şi înlăture din drumul său. A avut grijă să facă acest lucru mai târziu.

4. După ce, plin de speranţe, eliberat din captivitate de Phraates şi înzestrat cu mulţi bani de iudei, sosise la Hierosoyma, Herodes l-a primit cu cele mai mari onoruri, i-a acordat primul Ioc în adunări şi l-a pus în fruntea mesei la ospeţe, ca să-l amăgească, numindu-l părintele său, spre a-i înlătura prin vicleşuguri orice bănuială. Dar Herodes a mai înfăptuit şi alte lucruri ca să-şi apere tronul, stârnind aprige dispute în sânul familiei sale. Întrucât urmărea să zădărnicească alegerea unui om de vază în funcţia de Mare Preot al lui Dumnezeu, a chemat din Babilon un preot oarecare, cu numele de Ananel, şi i-a încredinţat pontificatul.

5. Această jignire a supărat-o numaidecât pe Alexandra, fiica lui Hyrcanos, soţia lui Alexandru, fiul regeiui Aristobul, care avea de la Alexandru doi copii: pe băiatul nespus de chipeş la înfăţişare numit Aristobul şi pe soţia lui Herodes, Mariamne, de o frumuseţe neasemuită. Fierbea de mânie şi nu se împăca deloc cu înjosirea propriului băiat, deoarece rangul de Mare Preot era atribuit unui intrus, câtă vreme el era viu şi nevătămat. Prin intermediul unui cântăreţ din liră, i-a trimis o scrisoare Cleopatrei, pe care o ruga să intervină pe lângă Antonius, ca să ceară pontificatul pentru fiul ei.

6. În timp ce Antonius întârzia să îndeplinească această rugăminte, prietenul său Dellius a sosit în Iudeea cu nişte treburi negustoreşti şi, văzându-l pe Aristobul, a rămas uimit de statura şi frumuseţea băiatului, fără s-o admire mai puţin pe Mariamne, soţia regelui; a lăudat chiar şi faţă de Alexandra farmecul odraslelor sale. Venind să stea de vorbă cu ea, oaspetele a convins-o să-l trimită lui Antonius portretele celor doi copii: era de-ajuns să le vadă chipul, ca să nu-i mai refuze cererea. Alexandra a dat ascultare vorbelor lui şi i-a expediat lui Antonius tablourile amândurora. Dellius le-a adăugat laudele lui excesive, fiind de părere că nu de oameni, ci mai degrabă de un zeu fuseseră zămisliţi copiii Alexandrei. El făcea intenţionat acest lucru, ca să stârnească patima lui Antonius. Acestuia i-a fost ruşine să cheme copila la el, fiindcă era soţia lui Herodes. şi astfel se punea la adăpost de reproşurile Cleopatrei. A scris însă să-l fie adus băiatul, adăugând, ca să salveze aparenţele: dacă nu era prea complicat. Când i-a parvenit ştirea, Herodes a socotit că nu se cădea să-l trimită la Antonius pe Aristobul, un tânăr chipeş şi înfloritor (căci avea şaisprezece ani), de obârşie nobilă, dându-l pe mâna omului celui mai puternic dintre romanii din vremea aceea, gata oricând să-l aducă jertfă iubirii şi poftelor sale josnice (fiindcă putea să-şi permită tot ce poftea). Herodes i-a răspuns aşadar lui Antonius că ar fi de ajuns ca tânărul să facă un singur pas dincolo de hotare, pentru ca în întreaga ţară să izbucnească războiul şi răzmeriţa, iudeii punându-şi speranţele în schimbările aduse de un alt rege.

7. După ce s-a scuzat astfel faţă de Antonius, Herodes s-a hotărât să nu-i lipsească de orice cinstire pe băiat şi pe Alexandra, mai ales că soţia lui, Mariamne, îl asalta cu cererile sale să-l încredinţeze frăţiorului rangul de Mare Preot, dându-şi seama că avea tot interesul ca Aristobul să nu mai poată pleca din preajma lui de îndată ce va deţine această înaltă funcţie. Şi-a chemat prietenii la o adunare, unde s-a plâns amarnic de Alexandra, spunând că ea uneltea pe ascuns împotriva domniei lui şi, împreună cu Cleopatra, plănuia să-

l smulgă tronul şi, cu ajutorul lui Antonius, să pună în fruntea treburilor publice un adolescent. Ea săvârşea deci o faptă nechibzuită, deoarece nu numai că-i răpea fiicei sale rangul pe care îl deţinea, ci dădea pradă tulburărilor regatul pe care îl dobândise el însuşi cu preţul multor chinuri şi înfruntând primejdii grele. Deşi nu uitase şicanele pe care i le pricinuise, nu înceta ca în pofida acestora să opteze pentru dreptate; iar acum o anunţa că oferea fiului ei pontificatul, hărăzit mai înainte anume lui Ananel, datorită faptului că Aristobul era.încă un copil. Întrucât el nu vorbise la voia întâmplării, ci cu matură chibzuinţă şi premeditare, ca să amăgească femeile şi prietenii care erau de faţă, Alexandra a fost aşa de copleşită, atât de onoarea venită pe neaşteptate, cât şi de teama bănuielilor pe care le inspirase, că a izbucnit în lacrimi, recunoscând următoarele: se zbătuse mult să obţină pontificatul pentru Aristobul, căci altfel i s-ar fi adus o jignire; referitor la domnie, ea nu se gândise câtuşi de puţin şi, chiar dacă i-ar fi revenit, tot n-ar fi vrut s-o accepte. E mulţumită de onorurile pe care le are acum şi de faptul că domneşte Herodes, care garantează pe deplin siguranţa familiei, fiindcă prin însăşi natura lui are darul să conducă mai bine decât ceilalţi. Prin cinstirea adusă recent fiului ei, a îndatorat-o foarte mult şi de aici înainte îi va da ascultare în toate privinţele; şi îi cere aşijderea iertare dacă a abuzat de legăturile de rudenie cu ginerele ei şi s-a arătat prea încrezută în frământările sale, dând dovadă de nechibzuinţă. Cu o râvnă mai mare decât până în clipa aceea, în urma acestor discuţii, amândoi şi-au dat mâna, ca semn al împăcării lor, şi orice bănuială a fost înlăturată.

CAPITOLUL III

1. Aşadar, Herodes i-a luat numaidecât rangul de Mare Preot lui Ananel, care, aşa cum am spus deja, nu făcea parte dintre localnici, ci provenea din iudeii strămutaţi odinioară dincolo de Eufrat. Căci multe mii de oameni din rândurile poporului nostru, duşi în captivitate, locuiau în preajma Babilonului. Din aceştia, aparţinând unei familii sacerdotale, îşi trăgea obârşia Ananel, care întreţinea de mult legături de prietenie cu Herodes. Cum a ajuns să domnească, l-a şi investit cu înaltul rang preoţesc, anulat tot de el, ca să aplaneze certurile familiale, contrazicând astfel legile. Odată primită această cinstire, nimeni nu mai putea să ţi-o la înapoi; primul care a încălcat această lege a fost Antioh Epiphanes, atunci când a luat pontificatul de la Iesus şi l-a transmis fratelui său Onias; al doilea a fost Aristobul, care l-a înlăturat din funcţie pe fratele său Hyrcanos; Herodes, al treilea, a încredinţat slujba de Mare Preot adolescentului Aristobul.

2. Herodes a crezut că astfel îndepărtase dihonia din sânul familiei sale. Totuşi, nici după publica lor împăcare, Herodes nu a încetat s-o bănuiască pe Alexandra; aşa cum s-ar fi cuvenit, ci, ţinând seama de precedentele dovezi de duşmănie, a socotit îndreptăţită temerea că ea va urzi alte răzvrătiri când se va ivi un nou prilej. I-a poruncit să rămână în interiorul palatului regal şi să nu facă nimic din proprie iniţiativă. Şi-a pus paznicii s-o supravegheze în aşa măsură încât, în afara îndeletnicirilor zilnice, ea să nu poată întreprinde nimic fără ştirea lui. Treptat, toate aceste măsuri de prevedere au îndârjit-o pe Alexandra şi i-au sporit ura. Mândria ei femeiască a fost grav rănită, căci ea n-a mai putut să îndure nedemna supraveghere, preferând să suporte orice consecinţe decât, lipsită de libertate, să trăiască înrobită şi înfricoşată, sub o aparentă cinstire. A trimis un sol la Cleopatra, deplângându-şi necontenit jalnica soartă, şi a rugat-o să-l vină în ajutor după puterile ei. Aceasta a îndemnat-o să fugă pe ascuns în Egipt, alături de Aristobul. Alexandra s-a arătat gata să-l urmeze sfatul şi iată ce anume a scornit ea. A cerut să fie înjghebate două racle şi s-a ascuns în interiorul lor împreună cu fiul ei, căzând la învoială cu slujitorii ca acestea să fie scoase apoi din palat în timpul nopţii. Plănuia să continue după aceea drumul până la mare, unde aştepta o corabie, pregătită să-l ducă pe amândoi în Egipt. Dar slujitorul ei Esop a dat din întâmplare peste prietenul Alexandrei, Sabbion şi, convins că făcea parte dintre iniţiaţi, i-a dezvăluit planul. Când a primit ştirea asta, Sabbion (pe care Herodes îl urase până atunci, fiindcă bănuia că era unul dintre cei ce îl otrăviseră pe Antipater) a tras nădejdea că, prin gestul lui de bunăvoinţă, va scăpa de ura regelui. El i-a descris regelui fapta pusă la cale de Alexandra. Herodes i-a lăsat în pace pe amândoi, să-şi ducă planul la îndeplinire şi, atunci când se pregăteau să fugă, i-a înhăţat. Le-

a trecut cu vederea abaterea şi, oricât de dornic era să se răfuiască cu Alexandra, n-a îndrăznit să la nici o măsură mai aspră (căci se temea că ura pe care şi aşa i-o purta Cleopatra va spori o dată cu învinuirea ei). A vrut să arate că numai din mărinimie fusese îngăduitor faţă de greşeala ei. Dar şi-a propus să-1 înlăture cu totul pe adolescent din drumul lui. Pentru ca să nu iasă prea repede la lumina zilei vina lui, a găsit de cuviinţă să nu facă asta imediat, căci venea prea devreme după cele ce abia se întâmplaseră.

3. Deoarece între timp sosise Sărbătoarea Corturilor (care la noi este celebrată cu cea mai mare solemnitate), Herodes a petrecut acele zile dedându-se desfătărilor, alături de întregul popor. Dar tocmai cu acest prilej invidia lui a fost zgândărită vădit, aşa că el a hotărât să treacă la înfăptuirea omorului mai repede decât plănuise la început. După ce Aristobul, tânărul de şaptesprezece ani, s-a suit la altar, ca să aducă jertfă legii sacre, îmbrăcat în veşmintele purtate de Marele Preot, şi a îndeplinit ceremonia religioasă potrivit ritualului, el şi-a dovedit nobleţea obârşiei nu numai prin multitudinea podoabelor exterioare, ci şi prin frumuseţea, şi prin statura falnică, mai presus de vârsta lui, stârnind admiraţia mulţimii, pe care a făcut-o să-şi amintească de măreţele isprăvi înfăptuite de ilustrul său bunic, Aristobul. Copleşiţi treptat de simţămintele lor, oamenii şi le-au exteriorizat, bucuroşi şi întristaţi deopotrivă, amestecând urările de bine cu rugăciunile, astfel că poporul a lăsat să se întrevadă lesne admiraţia lui faţă de tânăr, încât şi-a mărturisit recunoştinţa pentru binefacerile primite în trecut mai zgomotos decât era indicat s-o facă în prezenţa regelui. Din această pricină, Herodes a hotărât să transpună în faptă ceea ce plănuise împotriva tânărului. După trecerea zilelor de sărbătoare, în timp ce lua parte la un ospăţ dat de Alexandra la Ierihon, a făcut în aşa fel încât prin dezmierdările sale să-1 atragă pe tânăr într-un loc sigur, iar acolo l-a îmbiat să se desfete cu nişte jocuri copilăreşti. Deoarece în ţinutul acela soarele dogorea mai tare, osteniţi de joacă, s-au îndreptat repede împreună spre un eleşteu care împrejmuia prin întinderea lui curtea palatului, ca să se răcorească după cumplita arşiţă a amiezii. Mai întâi au privit cum nişte servitori şi prieteni se zbenguiau în apă; apoi, după ce Herodes l-a îndemnat să se amestece printre ei, prietenii regelui, instruiţi de acesta să profite de coborârea întunericului, au înotat alături de el şi, sub aparenţa glumei, l-au cufundat în apă, nelăsându-1 slobod până ce nu l-au sufocat de-a binelea. Aşa a murit înecat Aristobul, cel ce a trăit nici optsprezece ani, deţinând un singur an pontificatul, care i-a revenit tot lui Ananel.

4. Când femeile au aflat de nefericita întâmplare, bucuria li s-a preschimbat numaidecât în jale şi în bocet neîntrerupt la creştetul mortului zăcând întins sub ochii lor. Răspândirea veştii a îndoliat întregul oraş şi fiecare casă deplângea pierderea de parcă ar fi fost a ei şi nu una străină. Dar cea mai afectată, la primirea ştirii, a fost în primul rând Alexandra, durerea ei fiind mai mare când a cunoscut şi împrejurarea în care s-a petrecut nenorocirea, văzându-se silită să rabde totul în tăcere, de teamă că va păţi ceva şi mai rău. Adesea a fost ispitită să-şi curme singură zilele, dar s-a oprit de fiecare dată la gândul că, atâta vreme cât trăia, putea să-şi aducă contribuţia la pedepsirea uciderii celui care pierise mişeleşte, acesta fiind motivul pentru care a mai rămas în viaţă. Ascunderea faptului că aflase despre uciderea premeditată a fiului ei i se părea suficientă ca să se poată răzbuna odată şi odată. Ea îşi înăbuşea propriile simţăminte, nevrând să dea de bănuit. Herodes însuşi se străduia să arate tuturor celor din jur că nu era deloc vinovat de moartea tânărului, nu numai prin deplina participare la doliu, ci şi prin lacrimile pe care le vărsa, lăsând impresia că plânsul izvora într-adevăr din inima lui. Poate că durerea l-a şi răzbit la vederea tânărului stins în floarea vârstei şi a frumuseţii, dar era foarte limpede că el socotise moartea lui ca o pavăză care îi dădea siguranţă deplină. Purtarea lui era doar o măsură de prevedere, ca să se dezvinovăţească. A dovedit o grijă neasemuită mai ales faţă de înmormântarea strălucită a lui Aristobul, atât prin împodobirea sicriului şi procurarea multor mirodenii scumpe, cât şi prin numeroasele nestemate cu care l-a îngropat. Barem aşa a putut să ostoiască mâhnirea şi tristeţea femeilor, aducându-le un dram de mângâiere.

5. Dar el n-a putut deloc s-o domolească astfel pe Alexandra, a cărei durere creştea tot mai mult, la amintirea cumplitei sale nenorociri, făcând-o să plângă şi să-l poarte pică. I-a trimis aşadar Cleopatrei o scrisoare despre uneltirea lui Herodes şi asasinarea fiului ei. De multă vreme dornică să ducă la îndeplinire rugăminţile Alexandrei şi înduioşată de soarta ei, Cleopatra şi-a însuşit cauza acesteia şi n-a încetat să stăruie pe 'ângă Antonius să răzbune uciderea sărmanului fiu. În orice caz, nu era drept ca Herodes, suit cu ajutorul lui pe un tron care nici nu i se cuvenea, să comită o asemenea nelegiuire împotriva regilor adevăraţi. Înduplecat de spusele ei, Antonius, sosit la Laodicea, i-a cerut lui Herodes să i se înfăţişeze, spre a da răspunsul privitor la moartea lui Aristobul: dacă era într-adevăr vinovat de uciderea lui premeditată, aşa cum era învinuit, împovărat de crimă şi speriat de duşmănia Cleopatrei, care nu înceta să-l ataţe pe Antonius împotriva lui, Herodes a hotărât să se supună (nici nu putea să facă altceva). A încredinţat domnia şi treburile ţării cumnatului său Josephus şi i-a poruncit în taină ca, în cazul când el va fi executat de Antonius, s-o ucidă numaidecât pe Mariamne: îşi iubea atât de mult soţia încât i se părea o infamie ca altul să profite de frumuseţea ei după moartea lui. După ce a dat aceste ordine, Herodes a plecat la Antonius fără să fie sigur de soarta lui.

6. În răstimpul cât a răspuns de treburile domniei, Josephus a stat mereu de vorbă cu Mariamne, nu numai pentru îndeplinirea sarcinilor lui, ci şi pentru a-şi arăta cuvenitul respect faţă de regină, menţionând adeseori devotamentul precum şi marea iubire pe care i-o purta Herodes. Deoarece şi ea, şi mai ales Alexandra luau în derâdere vorbele lui, după cum obişnuiesc femeile, Josephus a împins atât de departe zelul de a adeveri iubirea fierbinte a regelui încât i-a dezvăluit tainica lui poruncă, spre a dovedi că nu putea să trăiască fără ea şi nu admitea să-l despartă nici moartea. Acestea au fost vorbele lui Josephus. Cum era lesne de înţeles, femeile n-au apreciat deloc iubirea pătimaşă a lui Herodes, ci au reţinut doar sălbăticia simţământului potrivit căruia el vroia ca după moarte să le aducă şi lor pieirea, cu o tiranică cruzime, ceea ce le-a făcut să privească cu adâncă neliniste spre viitorul lor.

7. Între timp, duşmanii lui Herodes au răspândit în Hierosolyma vestea că regele fusese supus torturilor de Antonius şi pedepsit cu moartea. Cum era şi firesc, ştirea a înspăimântat întreaga Curte, mai ales pe femei. Alexandra I-a îndemnat pe Josephus să fugă din palatul regal împreună cu ele şi să se pună sub ocrotirea steagurilor legiunii romane, care îşi făcuseră atunci tabăra sub comanda lui Iulius, în preajma oraşului, ca să-l apere. Mai întâi, dacă va izbucni o răscoală în palat, se vor simţi astfel în siguranţă, datorită bunăvoinţei romanilor. Mai apoi, trăgea speranţa că, după ce Antonius o va vedea pe Mariamne, ei îşi vor recăpăta domnia cu ajutorul lui, obţinând tot ceea ce merită să aibă urmaşii unor strămoşi de neam regesc.

8. În toiul discuţiei lor, a sosit pe neaşteptate de la Herodes o scrisoare despre tot mersul treburilor sale, susţinând exact contrariul zvonurilor anterioare. De îndată ce a ajuns la Antonius, Herodes l-a îmbunat cu ajutorul darurilor aduse din Hierosolyma şi, în cursul convorbirilor, a reuşit să-l domolească supărarea, astfel încât toate vorbele îndreptate împotriva lui au fost zădărnicite de bunăvoinţa gazdei sale. Antonius a afirmat că nu se cuvenea ca domnitorii să dea socoteală pentru faptele din timpul domniei lor şi că, în asemenea condiţii, el n-ar fi acceptat să fie rege; cei care le-au dat învestitura şi puterea trebuie să-l lase să le exercite cum cred ei de cuviinţă. Chiar şi despre Cleopatra a spus că nu se cade ca ea să se amestece prea mult în treburile principilor. Nu numai acestea le-a menţionat în scrisoarea lui Herodes, ci şi semnele de cinstire pe care i le-a arătat Antonius în timpul consfătuirilor şi meselor zilnice, desfăşurate în favoarea lui şi în pofida acuzaţiilor aduse de Cleopatra, care, râvnind să pună mâna pe ţara lui şi avidă să-l la tronul, caută prin orice mijloc să-l înlăture din drum. Deoarece Antonius îi dă dreptate, nu-l ameninţă nici un rău în viitor şi, ca atare, se va întoarce acasă în curând, fiind mai sigur de domnia lui prin bunăvoinţa lui Antonius. Cleopatra nu mai avea speranţa să obţină altceva, căci Antonius, în vederea satisfacerii cererilor sale, i-a dăruit Coelesiria, îmblânzindu-i astfel mânia, şi a făcut-o să renunţe la pretenţiile asupra Iudeei.

9. O dată cu citirea scrisorii, propunerea de a se recurge la ocrotirea romanilor, ca şi cum Herodes ar fi murit deja, a căzut de la sine; Herodes a aflat, totuşi, de acest proiect. Dar, după ce regele s-a întors în Iudeea, Antonius plecând într-o expediţie împotriva părţilor, sora ce se numea Salomeea şi mama lui au dat repede în vileag fuga pusă la cale de Alexandra. Apoi sora lui a vorbit de soţul ei Josephus şi l-a învinuit că ar fi avut adesea legături intime cu Mariamne. A spus acest lucru datorită urii vechi pe care i-o purta, deoarece în desele certuri izbucnite între ele, plină de îngâmfare, aceasta îi reproşase originea ei umilă. Herodes, mereu mistuit de flacăra iubirii lui pentru Mariamne, a fost cuprins pe loc de o aprigă mânie, la auzul acestor mărturisiri, dar s-a stăpânit, ca să nu comită o faptă regretabilă din pricina iubirii şi, profund îndurerat şi chinuit de gelozie, a întrebat-o pe Mariamne despre legăturile ei cu Josephus. Dar ea a rostit jurăminte de credinţă, a recurs la toate argumentele care dovedeau că era nevinovată şi, puţin câte puţin, I-a convins pe rege de netemeinicia acuzaţiilor, potolindu-i furia. Învins de dragostea soţiei, şi-a cerut scuze că a crezut lesne bârfele pe care le auzise şi i-a adus multe mulţumiri pentru cinstea ei, mărturisindu-i sincera iubire şi recunoştinţă pe care i-o poartă. În cele din urmă, cum se întâmplă îndeobşte în legăturile de dragoste, amândoi au vărsat lacrimi şi au ajuns la multe îmbrăţişări pătimaşe. Cum însă regele o asigura iarăşi şi iarăşi cât de mult o îndrăgea şi aştepta ca dragostea să-l fie împărtăşită, Mariamne i-a spus: „Nu este o dovadă de mare iubire porunca pe care ai dat-o ca eu să fiu sortită pieirii fără nici o vină dacă Antonius te-ar fi condamnat la moarte!" La auzul acestor vorbe, regele s-a indignat, a lepădat-o de îndată din braţele sale, a răcnit şi şi-a smuls părul din cap, zicând că avea dovada că ea întreţinuse legături intime cu Josephus: acesta nu i-ar fi destăinuit porunca pe care i-o spusese numai lui dacă n-ar fi avut deplină încredere unul în altul. În cumplita lui mânie, puţin a lipsit să-şi ucidă propria soţie. Biruit de iubirea pe care i-o purta, şi-a reprimat această pornire după ce şi-a suportat până la capăt durerea şi furia. Dar pe Josephus n-a vrut să-l mai vadă în faţa ochilor şi a poruncit să fie executat, iar pe Alexandra a zvârlit-o în temniţă, ca pe urzitoarea tuturor nenorocirilor.

CAPITOLUL IV

1. Înfe timp au izbucnit iarăşi tulburări în Siria şi Cleopatra nu contenea să-l aţâţe pe Antonius la război împotriva tuturor vecinilor săi. Se străduia sâ-l convingă să pună mâna pe regatul fiecăruia, ca să i-l dăruiască ei şi, prin marea iubire pe care i-o inspira, avea o puternică influenţă asupra lui. Ahtiată după bunul altuia prin însăşi firea ei, nu lăsa deoparte nici o nelegiuire ca să-şi atingă scopul. Pe fratele ei mezin, în vârstă de cincisprezece ani, despre care ştia că o să-l urmeze la domnie, l-a înlăturat din drum cu ajutorul otrăvii, iar pe sora ei Arsinoe, care îşi căutase scăparea în Templul Dianei din Efes, a ucis-o cu ajutorul lui Antonius. De dragul banilor, oriunde îi licărea o slabă speranţă, nu lăsa neprădate nici templele, nici mormintele. Nici un lăcaş nu-i părea prea sfânt ca să scape de silnica jefuire a podoabelor lui şi nici unul atât de nelegiuit încât să nu-l încalce în folosul ei, dacă era vorba să-şi satisfacă dorinţa de a-şi însuşi tâlhăreşte un bun străin. Pe scurt, nimic n-o îndestula pe această femeie bogată şi nesăţioasă şi toate îi lipseau cu desăvârşire dacă nu dispunea de lucrul după care tânjea. De aceea îl sâcâia necontenit pe Antonius să la avuţia altora, ca să i-o dea ei; aşadar, când s-a întâlnit cu el în Siria, s-a gândit să şi-o însuşească. Pe Lysanias, fiul lui Ptolemeu, l-a ucis sub pretextul că urmărea să provoace răscoala părţilor; i-a cerut apoi lui Antonius să-l dea Iudeea şi Arabia, rugându-l să le la de la regii lor. Antonius fusese subjugat de această femeie într-o asemenea măsură încât nu numai că trăia cu ea, ci cu ajutorul vrăjilor îl făcea să îndeplinească fără crâcnire orice îi cerea. Totuşi, sfiala de a nu săvârşi nelegiuiri vădite I-a împiedicat să se supună întru totul voinţei sale, poticnindu-se în treburile mai importante. Ca să evite refuzul categoric, pe de o parte, iar pe de alta, ca să nu fie prea străvezie nedreptatea pe care o făcea din porunca ei, Antonius a luat de la fiecare rege câte o fâşie de ţară,

atribuindu-le pe amândouă Cleopatrei. I-a dat de asemenea oraşele situate între fluviul Eleutherus şi Egipt, cu excepţia Tyrului şi a Sidonului, întrucât ştia că ele fuseseră libere din moşi-strămoşi, deşi ea stăruise mult pe lângă dânsul, să i le ofere şi pe acestea.

2. După ce a obţinut acestea şi l-a însoţit până la fluviul Eufrat pe Antonius, care pornea într-o expediţie împotriva Armeniei, Cleopatra a făcut cale-ntoarsă şi s-a îndreptat spre Apamea şi Damasc, de unde a pornit către Iudeea. Aici s-a întâlnit cu Herodes şi i-a dat în arendă acea parte a Arabiei, oferită de Antonius, precum şi veniturile ogoarelor Ierihonului. În teritoriul acela creşte balsamul, cel mai preţios produs al ţinutului, care nu se mai cultivă în altă parte, precum şi o mulţime de palmieri minunaţi. În timpul cât a stat acolo şi a avut multe treburi cu Herodes, a încercat să cucerească iubirea regelui, slujindu-se de firea ei, atrasă de destrăbălatele desfătări ce decurg din aceasta, fie că se îndrăgostise aievea de dânsul, fie că, mult mai probabil, îi întindea o capcană, pentru ca, prin adulterul în care îl atrăgea, să găsească un nou prilej de a unelti împotriva lui. Pe scurt, ea ţinea mult să-l atragă în mrejele iubirii. Dar Herodes, care avea o veche aversiune faţă de Cleopatra şi ştia bine că era dispusă să facă rău tuturora, mai ales acum, când era vorba de o patimă nestrunită, a socotit că se cuvenea mai degrabă s-o deteste, ba chiar se gândea s-o şi pedepsească, dacă pusese la cale un şiretlic, rămânând prin urmare nepăsător la declaraţia ei de dragoste. S-a sfătuit cu prietenii lui dacă nu cumva trebuia să pună la cale uciderea Cleopatrei: avea prilejul să-l scape de neplăceri pe toţi cei ce îi răbdaseră ponoasele sau puteau să le întâmpine şi în viitor. Făcând aceasta, ar fi adus un mare serviciu lui Antonius, fiindcă ea nu i-ar fi rămas credincioasă dacă întâmplarea sau nevoia l-ar fi silit să-l ceară sprijinul. Dar prietenii lui l-au împiedicat să-şi îndeplinească planul, invocând în primul rând faptul că nu se cuvenea să se expună unei mari primejdii, ocupat fiind cu treburi mai serioase. Au insistat apoi şi l-au implorat să nu dea dovadă de nechibzuinţă în ceea ce face: isprava lui nu va rămâne oricum nepedepsită, chiar dacă Antonius va fi convins că aceasta îi poate aduce mari foloase. Iubirea pe care i-o poartă va fi şi mai aprinsă la gândul că Cleopatra i-a fost răpită silnic şi cu viclenie. Nici Herodes nu va putea găsi scuza convenabilă pentru faptul că s-a atins de femeia cea mai vestită şi mai puternică din vremea lui. Folosul pe care pretinde el că-l aduce, dacă poate fi vorba de aşa ceva, nu are nici o valabilitate, căci îndrăzneala faptei se împleteşte cu reprimarea iubirii lui Antonius. Reiese limpede că Herodes ar atrage o mare şi permanentă nenorocire asupra ţării şi casei sale şi nimeni nu-l împiedică să se ferească de păcatul spre care îl ademeneşte dânsa, slujind deopotrivă propriul interes şi buna-cuviinţă. Prin asemenea vorbe înfricoşătoare şi prin înfăţişarea primejdiilor care îl ameninţau mai mult ca sigur, vorbitorii i-au stăvilit elanul. Herodes a îmbunat-o cu darurile sale pe Cleopatra şi a însoţit-o până în Egipt.

3. De îndată ce a subjugat Armenia, Antonius I-a trimis în Egipt pe Artabazes, fiul lui Tigranes, alături de fiii şi satrapii lui, luaţi prizonieri; pe aceştia i-a dăruit Cleopatrei, împreună cu toate podoabele regeşti, capturate cu acest prilej. Domnia Armeniei a încăput pe mâinile celui mai mare dintre fiii regelui, Artaxias, care reuşise atunci să fugă. Mai târziu, el a fost alungat de Archelaus şi de Cezar Nero, care l-au întronat pe fratele lui mai mic, Tigranes. Dar acestea s-au petrecut mai târziu.

4. Cât priveşte arenda care-i revenea reginei pentru ţinutul primit în dar de la Antonius, ea era plătită la termen de Herodes, socotind că nu era înţelept să-l dea vreun prilej de nemulţumire Cleopatrei. Regele Arabiei, de la care încasa dările Herodes, fiindcă se pusese chezaş pentru plata lor punctuală, a achitat câtăva vreme câte două sute de talanţi anual. Mai târziu el a devenit trândav şi zăbavnic în plata birului şi chiar când achita cu chiu cu vai o parte din el, n-o făcea nici atunci fără să rămână dator.

CAPITOLUL V

1. Deoarece arabii se dovedeau delăsători în plata dărilor şi în cele din urmă nu şi-au mai respectat deloc obligaţia lor, Herodes a vrut să-l constrângă cu forţa armelor, dar a fost împiedicat de războiul civil care

tocmai izbucnise între romani. Atunci a avut loc bătălia de la Actium, care s-a desfăşurat în timpul celei de-a o sută optzeci şi şaptea Olympiade", când s-a dat lupta pentru supremaţie între Caesar şi Antonius. De multă vreme stăpân peste o ţară fertilă şi adunând mari bogăţii din veniturile acesteia, Herodes şi-a strâns o oaste pe care a înarmat-o cu grijă, ca să vină în ajutorul lui Antonius. Dar Antonius i-a spus că nu avea nevoie de ajutorul lui şi I-a trimis împotriva arabilor (despre reaua-credinţă a cărora aflase atât de la Herodes, cât şi de la Cleopatra). Asta era şi dorinţa Cleopatrei, care credea că era în interesul ei ca amândoi să-şi macine forţele proprii. După ce Antonius i-a dat această misiune. Herodes a făcut cale-ntoarsă şi şi-a pus oastea pe picior de război, ca să năvălească în Arabia. A mărşăluit cu trupele sale de pedestraşi şi de călăreţi şi a ajuns la Diospolis, unde l-au întâmpinat arabii (care nu rămăseseră străini de această expediţie), şi în crâncena bătălie care s-a dat, au ieşit biruitori iudeii. La scurtă vreme după aceea, o mare oaste arabă s-a strâns la Cana: această localitate este situată în Coelesiria. Când a primit ştirea, Herodes a pornit împotriva duşmanilor cu o mare parte a armatei sale. Cum s-a apropiat de Cana, a hotărât să-şi înjghebeze o tabără pe care s-o întărească cu şanţuri şi valuri de pământ, ca să poată da bătălia la momentul potrivit. Dar de îndată ce au început pregătirile, trupele iudeilor i-au cerut să le ducă fără întârziere împotriva arabilor. Ele erau stăpânite de-o arzătoare dorinţă, căci se credeau mai bine înarmate şi toţi cei ce luaseră parte la bătălia anterioară aveau curajul să-şi înfrunte imediat duşmanii. Deoarece scoteau strigăte şi dovedeau un mare avânt războinic, regele s-a decis să folosească elanul mulţimii şi le-a spus luptătorilor săi că nu va pune stavile vitejiei lor, conducând el însuşi oştirea la bătălie, în vreme ce toţi îl urmau în ordine deplină. Numaidecât arabii au fost cuprinşi de spaimă, aşa că au opus o scurtă rezistenţă, dar când au văzut că vrăjmaşii erau imbatabili şi în plin avânt, cei mai mulţi au luat-o la fugă şi ar fi fost înfrânţi dacă Herodes şi iudeii n-ar fi căzut victimă unei stratageme a lui Athenion. Acest Athenion, numit de Cleopatra comandantul ţinutului arabic care îi aparţinea, îl duşmănea pe Herodes şi n-a vrut să pândească deznodământul bătăliei cu braţele încrucişate, aşa că a luat următoarea hotărâre: dacă arabii deţineau avantajul, să rămână neutru, iar dacă se dovedeau mai slabi, ceea ce s-a şi întâmplat, să se năpustească asupra iudeilor, alegând pentru oştenii săi cel mai convenabil teren al ţinutului. I-a atacat prin surprindere pe iudeii epuizaţi şi siguri de victoria lor, făcând un mare prăpăd în rândurile acestora. Întrucât îşi sleiseră deja puterile în confruntarea făţişă cu vrăjmaşii şi erau prea molateci să culeagă roadele izbânzii, iudeii au cedat lesne în faţa proaspeţilor atacatori, suferind pierderi grele în stâncoasa regiune deloc propice călăreţilor lor, dar mai familiară celor care îi urmăreau. Când au observat situaţia disperată în care se aflau duşmanii, arabii au prins curaj şi, reveniţi pe câmpul de luptă, i-au fugărit şi măcelărit fără milă. Astfel au pierit în bătălie aproape toţi iudeii: puţini au scăpat, apucând să se adăpostească în tabăra lor. De îndată ce a văzut că ai săi pierduseră lupta, Herodes a căutat să aducă repede trupe auxiliare. Dar oricât de mult s-a grăbit, n-a mai ajuns la vreme: tabăra iudeilor fusese între timp cucerită. Arabii n-au fost mai puţin orgolioşi de nesperata lor izbândă într-o bătălie pe care o crezuseră pierdută, precum şi de nimicirea întregii oştiri inamice. De atunci încolo Herodes s-a mărginit la prădăciuni şi, în numeroasele incursiuni pe care le-a întreprins, a devastat Arabia, instalându-şi tabăra în munţi, dar s-a ferit de atacurile făţişe. Pe această cale, el urmărea nu numai să-şi necăjească duşmanii prin hărţuieli dese, ci şi să aline lovitura primită de ai săi.

2. Pe vremea când se desfăşura bătălia de la Actium dintre Caesar şi Antonius, care a avut loc în al şaptelea an al domniei lui Herodes, s-a.abătut asupra Iudeei un cutremur atât de puternic, cum nu mai fusese altul până atunci, aşa că în întreaga ţară s-au prăpădit o mare mulţime de vite şi vreo treizeci de mii de oameni şi-au găsit sfârşitul sub ruinele caselor dărâmate. Totuşi, armata, aflată sub cerul liber, n-a păţit nimic, scăpând nevătămată de calamitate. Când populaţia arăbească a aflat că peste Iudeea a căzut nenorocirea care a devenit mult mai cumplită decât fusese în realitate, datorită zvonurilor răspândite pe seama dezastrului, ca să

satisfacă ura arabilor, aceştia au devenit cutezători, ca şi cum, în urma distrugerilor suferite de ţara vrăjmaşă şi a pieirii oamenilor ei, nu mai rămăsese nimeni, să le opună rezistenţă. Pe solii iudeilor (care veniseră la ei după calamitate, ca să încheie un tratat de pace) i-au prins şi i-au ucis, îndreptându-şi oştirea cu întregul lor avânt împotriva lor. Dar iudeii nu se încumetau să le oprească năvala căci, descurajaţi de cumplita lor nenorocire, şovăiau să întreprindă fapte războinice, fiindcă erau dezamăgiţi de înfrângerile suferite: nu sperau ca, după atâtea măceluri, să poată porni iarăşi la luptă cu depline puteri, mai ales că nu primeau nici un ajutor şi patria lor era ruinată. Aşadar, în această situaţie grea, regele s-a străduit prin cuvintele sale să-şi încurajeze conducătorii, căutând să le redea încrederea pierdută. După ce i-a convins şi a reuşit să-l facă mai îndrăzneţi pe cei mai de vază, el a cutezat să vorbească oştirii întregi, căreia se ferise să-l cuvânteze mai înainte, socotind că ar fi fost greu să procedeze astfel, întrucât toţi erau prea împovăraţi de calamitate. În faţa mulţimii pe care căuta s-o îmbărbăteze, el a ţinut următorul discurs:

3. „N-am cum să nu ştiu, oameni buni, că în ultima vreme s-au abătut multe nenorociri asupra noastră; într-o asemenea împrejurare, chiar şi omul care dă dovadă de mare tărie sufletească poate să-şi piardă şi el cumpătul. Dar fiindcă suntem constrânşi să pornim la luptă şi, în impasul în care ne aflăm, altă cale de a ieşi la liman nu avem decât faptele de vitejie, am dorit neapărat să vă încurajez şi să vă arăt cum puteţi să redobândiţi bărbăţia de odinioară. Vreau mai întâi să vă arăt, în privinţa războiului, că sunteţi pe deplin îndreptăţiţi să-l duceţi, ca să pedepsiţi trufia potrivnicilor care l-au provocat: dacă reţineţi acest lucru, elanul vostru va spori mult. Apoi vreau să vă arăt cât de neînsemnate sunt nenorocirile care ne-au năpădit şi cât de întemeiate sunt speranţele izbânzii noastre, încep cu prima dovadă şi vă iau chiar pe voi martori, ca să adeveriţi spusele mele. Ştiţi desigur cât de nedrepţi au fost arabii şi cât de perfidă a fost purtarea lor faţă de toţi, părând aidoma unor oameni barbari şi fără frică de Dumnezeu. Cele mai multe daune ni le-au adus avariţia şi invidia lor, precum şi atacurile prin surprindere, dezlănţuite asupra noastră în vălmăşagul luptei. Are rost să pomenesc şi altele? Cine i-a scăpat de frică atunci când îi pândea primejdia să-şi piardă regatul şi să devină robii Cleopatrei? Oare nu prietenia mea cu Antonius şi bunele lui intenţii faţă de noi explică faptul că arabii n-au avut o soartă mai rea, fiindcă acesta s-a ferit să facă ceva care să atragă bănuiala asupra noastră? Iar atunci când a vrut să-l dăruiască Cleopatrei câte o parte din ambele noastre regate, m-am înhămat la înfăptuirea treburilor şi prin darurile mele bogate am asigurat liniştea amândurora, am făcut cheltuieli şi am plătit primii două sute de talanţi, punându-mă chezaş pentru ceilalţi două sute, dări pentru pământurile celui căruia îi reveneau veniturile. Iar arabii nici nu şi-au ţinut cuvântul lor. Drept era totuşi ca iudeii să nu plătească din avuţia lor tributul şi birul nimănui sau să dea impozit pentru pământurile lor, cu atât mai puţin pentru cei pe care i-au scăpat de robie; iar arabii care, atunci când erau datori să ne fie recunoscători, s-au purtat de parcă ei erau stăpâni pe situaţie, trebuiau să nu ne jignească şi să nu ne înşele pe noi, prietenii, nicidecum duşmanii lor. Întrucât cuvântul de onoare îşi află locul cuvenit chiar şi între duşmanii cei mai înverşunaţi, el este păstrat cu sfinţenie între prieteni, nu însă şi de cei care se cred îndreptăţiţi să obţină profit prin orice mijloc, socotind că îngemănarea nedreptăţii cu câştigul nu este condamnabilă. Mai staţi oare la îndoială dacă se cuvine să-l pedepsiţi pe cei nedrepţi, câtă vreme Dumnezeu porunceşte şi ne îmbie să urâm mereu silnicia şi injustiţia, mai ales că este nu numai drept, ci chiar necesar să pornim războiul împotriva lor? Crima care la greci ca şi la barbari trece drept cea mai infamă a fost înfăptuită de ei în dauna solilor noştri, înjunghiaţi mişeleşte. Căci grecii afirmă că solii sunt sacri şi inviolabili, iar noi înşine am primit o asemenea dogmă atotputernică şi sacrosanctă de la Domnul, care ne-a dezvăluit-o prin îngerii săi. Cu atâta putere a înzestrat numele de sol Dumnezeu, care l-a impus în faţa oamenilor, făcând ca până şi duşmanul să-şi cruţe duşmanul. Ce nelegiuire poate fi mai mare decât uciderea unor soli care vin în paşnicul nume al dreptăţii? Ce viaţă tihnită mai poate duce şi ce noroc are în război cel care a comis o asemenea ticăloşie? Mie nu-mi vine să cred una ca asta. Cineva poate să-mi obiecteze totuşi că dreptatea este de partea noastră,

în timp ce ei sunt mai puternici şi mai numeroşi decât noi. Din capul locului, acest argument nu vă dezavantajează deloc. Cel ce apără dreptatea are de partea lui pe Dumnezeu; acolo unde este Dumnezeu, se află mulţimea trupelor şi bărbăţia. Dar să cercetăm faptele noastre de mai înainte: în prima bătălie noi am ieşit biruitori, în cea de-a doua, duşmanii nu s-au prea împotrivit, ci au luat-o la fugă, nerezistând asaltului şi elanului nostru. Când eram deja victorioşi, ne-a atacat Athenion, fără să ne declare război. Oare asta se cheamă la ei vitejie sau mai degrabă mişelie şi perfidie? De ce trebuie să ne pierdem cumpătul pentru un lucru care este în măsură să ne dea speranţe mai mari? Cum să ne inspire frică nişte oşteni care, ori de câte ori n-au recurs la vicleşuguri războinice, au fost totdeauna învinşi de noi în luptă dreaptă? Cum se pot socoti victorioşi dacă ei se sprijină numai pe şiretlicuri? De ce să se creadă cineva într-adevăr viteaz câtă vreme în pieptul lui nu mocneşte avântul războinic? Nu dai dovadă de curaj când lupţi cu cei slabi, ci doar dacă îi învingi pe cei mai puternici decât tine. Cei ce se tem de nenorocirea ce s-a abătut asupra locuinţelor noastre şi de necazurile pricinuite de cutremur, să priceapă mai întâi că tocmai aceasta i-a indus în eroare pe arabi, făcându-i să creadă că pierderile noastre au fost mai mari decât cele reale. Apoi, nu se cade ca faptul care dă mai multă îndrăzneală duşmanului să fie pentru noi un motiv de îngrijorare. Căci ei n-au devenit atât de inimoşi pentru că a dat norocul peste ei, ci pentru că speră că noi ne-am lăsat copleşiţi de calamităţi. Câtă vreme vom porni noi împotriva lor, le vom domoli înflăcărarea şi vom avea numai de câştigat dacă nu vom mai lupta cu un vrăjmaş prea îndrăzneţ. Să nu ne mistuie jalea şi nici să nu socotim, aşa cum cred unii, că necazurile pe care le-am întâmpinat constituie cumva semnele mâniei Domnului: năpastele sunt doar roadele întâmplării. Dacă acestea s-ar fi datorat într-adevăr voinţei lui Dumnezeu, El şi-ar fi schimbat propria vrere, împăcându-se cu cele ce s-au petrecut deja; dacă vroia să ne admonesteze şi mai mult, nu-şi strămuta lesne hotărârea. Domnul însuşi ne-a arătat că vrerea lui este să întreprindem acest război, pe care îl socoteşte just: mulţi au pierit pe cuprinsul ţării în acest cutremur, dar nici un luptător nu a avut de suferit de pe urma lui şi voi aţi scăpat cu toţii pentru ca Dumnezeu să vă arate că, pornind la luptă chiar şi împreună cu copiii şi soţiile voastre, nu veţi păţi nimic. Dacă ţineţi seama de toate acestea şi, mai mult decât atât, aveţi convingerea că Dumnezeu luptă mereu alături de voi, îi faceţi să îndure dreapta şi cumplita răzbunare pe cei ce şi-au înşelat prietenii, au fost necruţători în război şi nelegiuiţi cu solii voştri, adeverind că întotdeauna v-aţi dovedit mult mai viteji decât ei!"

4. Ascultând această cuvântare, iudeii au fost cuprinşi de un şi mai puternic avânt de luptă. După ce, potrivit ritualului, a adus sărbătoreasca jertfă, Herodes a trecut cu ei peste fluviul Iordan, conducându-i degrabă împotriva arabilor, şi şi-a instalat tabăra în apropierea duşmanilor. Situată la mijlocul distanţei dintre cele două tabere, se afla o fortăreaţă pe care Herodes s-a hotărât s-o cucerească: credea că asta îl va avantaja atât dacă ciocnirea cu duşmanul urma să aibă loc repede, cât şi dacă lupta se prelungea, oferindu-i alternativa de a-şi consolida tabăra. Întrucât şi arabii intenţionau să cucerească bastionul, în locul acela s-a desfăşurat bătălia. La început şi-au aruncat de departe suliţele unii asupra altora, apoi taberele s-au încăierat şi au căzut mulţi oşteni de ambele părţi, până când arabii, învinşi, au bătut în retragere. A crescut numaidecât încrederea iudeilor în forţele proprii şi, convins că oastea arabilor va face cu totul altceva decât să pornească iarăşi la luptă, regele a început să smulgă ţăruşii palisadelor, dezlănţuind atacul asupra taberei adverse. Asaltaţi cu îndârjire, duşmanii se retrăgeau în dezordine, neavând nici un chef de luptă şi fără vreo speranţă în victorie. Opuneau totuşi rezistenţă, şi fiindcă aveau superioritatea numerică; s-a dat aşadar o luptă crâncenă în care au pierit mulţi, şi dintr-o tabără, şi din alta. Cedând în cele din urmă, arabii au luat-o la fugă. Prăpădul din rândurile lor aflate în retragere a fost cu atât mai mare cu cât moartea le-a venit nu numai din partea vrăjmaşilor, deoarece măcelul a fost înteţit chipr şi de ei, şi fie din pricina mulţimii, fie din pricina vălmăşagului fugarilor, mulţi au pierit călcaţi în picioare, străpunşi fiind de suliţele propriilor tovarăşi de

luptă. Vreo cinci mii dintre ei au murit astfel şi restul mulţimii s-a salvat, găsindu-şi refugiul în tabără. Dar nu trăgeau nici o nădejde că vor scăpa cu viaţă, din pricina lipsei proviziilor şi mai ales a apei. Iudeii care îi urmăreau n-au putut intra împreună cu ei în interiorul întăriturii şi i-au împresurat şi. păzind cu străşnicie intrările, le-au tăiat calea spre fugă sau evadare.

5. Constrânşi de situaţia lor, arabii şi-au trimis solii la Herodes, mai întâi, să ducă tratative de pace, apoi, (fiindcă erau chinuiţi de sete) să-1 roage ca, oricare ar fi condiţia, să-l scape de lipsa apei, ameninţându-i acum cu pieirea. Dar, stăpânit de dorinţa de a răzbuna nedreptatea îndurată din pricina lor, el n-a acceptat nici solii, nici preţul pentru răscumpărarea prizonierilor, nici o altă propunere venită din partea lor. Aşadar, arabii au fost siliţi de sete şi de alte lipsuri să se predea de bunăvoie iudeilor, ca să fie puşi în lanţuri şi duşi de acolo. Astfel, în decurs de cinci zile, patru mii dintre ei s-au predat şi au fost capturaţi. În a şasea zi, toţi ceilalţi au hotărât să întreprindă o războinică incursiune împotriva duşmanului, în care să-şi găsească mai degrabă moartea în luptă decât să aibă chinuitorul sfârşit prin înfometare. Întocmai cum hotărâseră, au năvălit în afara întăriturii lor, dar n-au fost în stare să ducă o luptă dârză, cu trupurile şi sufletele lor slăbite, socotind moartea drept un câştig şi viaţa drept o pacoste. Şapte mii dintre ei au murit astfel în primul atac. După această înfrângere, arabii şi-au pierdut toată încrederea lor de odinioară şi, edificaţi de destoinicia de comandant al lui Herodes prin nenorocirile îndurate de ei, i s-au supus, denumindu-l protectorul naţiei lor. Mândru de războinicul său noroc, Herodes s-a întors acasă, mult admirat pentru faptele sale de vitejie.

CAPITOLUL VI

1. Dar tocmai când celelalte treburi îi mergeau din plin şi nu se mai aştepta din nici o parte la vreo potrivnicie, Herodes a fost în primejdia de a pierde totul după victoria lui Caesar asupra lui Antonius în bătălia de la Actium. Părerea că totul se terminase pentru el a avut-o atunci Herodes însuşi, deopotrivă cu prietenii şi duşmanii lui. Căci era greu de crezut că va scăpa nepedepsit regele care avusese strânse legături de prietenie cu Antonius. De aceea amicii lui îşi pierduseră orice dram de speranţă, pe când cei ce îi purtau duşmănie afişau o faţă tristă, dar în sinea lor se bucurau pe tăcute la gândul că soarta putea să li se schimbe în bine. Întrucât socotea că Hyrcanos era singurul în drept să domnească, Herodes a crezut că era în interesul lui să-1 înlăture din drumul său, căci în cazul când ar fi scăpat viu şi nevătămat, se întrezărea posibilitatea ca dânsul să fie bărbatul cel mai potrivit să-şi adjudece tronul. Numai din invidie dorea să-1 suprime pe Hyrcanos, ca să nu-i dea satisfacţia de a fi urmaşul lui la domnie, dacă Caesar i-ar fi dat pedeapsa cu moartea.

2. În timp ce Herodes avea această preocupare, chiar prietenii lui Hyrcanos i-au oferit pretextul să-şi pună planul în aplicare. Deoarece acesta avea o fire blajină, nici atunci, nici înainte vreme nu se arătase dispus să se amestece în treburile statului şi nu era dornic de înnoiri, ci, lăsându-se la voia întâmplării, era împăcat cu tot ce-i hărăzea soarta. În schimb, Alexandra, femeie ambiţioasă, neînstare să-şi domine nădejdile pe care şi le punea în schimbări, îl sâcâia pe părintele ei Hyrcanos să nu mai tolereze la nesfârşit ca Herodes să urzească nelegiuiri împotriva casei sale, ci să pregătească de pe acum înfăptuirea speranţelor lor într-un viitor mai sigur. L-a rugat apoi să-l scrie lui Malchos, cârmuitorul Arabiei, să-l primească la el şi să le dea o escortă sigură; după plecarea lor, dacă Herodes va avea parte de soarta pe care o merită ca duşman al lui Caesar, domnia urmează să le revină, datorită nu numai obârşiei regale, ci şi preferinţei poporului. Fără să-l pese de stăruinţele fiicei sale, Hyrcanos nu şi-a plecat urechea la spusele ei. Recurgând însă la încăpăţânarea femeiască, ea nu s-a oprit nici.ziua, nici noaptea, ci i-a vorbit necontenit despre cursele pe care i le întindea Herodes, până când l-a convins în sfârşit să-l încredinţeze unui oarecare Dositheus o scrisoare adresată arabului, prin care să-l ceară acestuia trimiterea unor călăreţi, însărcinaţi să-l întâmpine şi să-l conducă până la Lacul Asfaltitis, situat la treizeci de stadii depărtare de Hierosolyma. Hyrcanos se bizuia pe acest Dositheus, care-i era devotat nu numai lui, ci şi fiicei sale, având suficiente motive să-1 urască pe Herodes.

El era rudă de sânge cu Josephus, executat din ordinul lui Herodes, iar fratele său pierise ucis de Antonius în preajma Tyrului. Motivele acestea nu l-au determinat totuşi să-l rămână fidel lui Hyrcanos: favoarea pe care spera s-o obţină de la rege l-a îmbiat mai mult şi i-a predat scrisoarea lui Herodes. Regele i-a lăudat devotamentul şi i-a dat în acelaşi timp misiunea să închidă scrisoarea, s-o pecetluiască şi să i-o înmâneze lui Malchos, aşteptând scrisoarea lui de răspuns: ţinea nespus de mult să ştie şi ce intenţii avea acesta. Dositheus a făcut bucuros ce i s-a cerut: drept răspuns, Arabul a scris că-l primeşte cu braţele deschise pe Hyrcanos împreună cu toţi însoţitorii săi, precum şi pe iudeii care sunt de partea lui, şi că-şi trimite oamenii să-l escorteze în siguranţă, nici una din dorinţele expeditorului nerămânând neîmplinită. După ce i-a parvenit scrisoarea, Herodes l-a chemat imediat pe Hyrcanos şi l-a întrebat dacă a făcut vreo învoială cu Malchos. Când el a tăgăduit acest lucru, regele a înfăţişat adunării scrisoarea şi a poruncit ca Hyrcanos să fie ucis.

3. Astfel sunt descrise lucrurile în însemnările regelui Herodes. Potrivit altor păreri, lucrurile nu s-au petrecut aşa: Herodes nu l-a acuzat şi condamnat la moarte din acest motiv, ci datorită unei curse pe care i-a întins-o. Ei scriu următoarele: fără să dea impresia că bănuieşte ceva, în timpul unui ospăţ I-a întrebat pe Hyrcanos dacă a primit vreo scrisoare de la Malchos, iar acesta a recunoscut că a primit de la el o scrisoare, care nu avea alt scop decât să-l transmită salutări. Herodes l-a întrebat din nou dacă nu i-a venit şi un dar de la dânsul. Hyrcanos a replicat că Malchos i-a trimis în dar doar patru cai de călărie şi regele a pretins că era vorba de corupţie şi trădare, poruncind să fie sugrumat pe loc acuzatul. Drept argument că a fost condamnat la moarte fără nici o vină, aceşti autori invocă faptul că Hyrcanos a avut o fire blajină şi că nici.în tinereţe n-a dat dovadă de îndrăzneală sau temeritate, chiar şi când a ajuns la domnie, încredinţându-i lui Antipater aproape întreaga cârmuire a ţării. Ei adaugă că atunci el atinsese vârsta de optzeci de ani şi cunoştea bine trăinicia domniei lui Herodes. Când a trecut dincolo de Eufrat, i-a părăsit pe cei de dincoace de fluviu, care îl venerau, supunându-se de bunăvoie autorităţii lui Herodes. Lucrul cel mai greu de crezut dintre toate, fiind contrar firii sale, este că el a urmărit răsturnarea regelui, încât asta pare mai degrabă o scornire a lui Herodes[1].

4. Aşa şi-a sfârşit viaţa Hyrcanos, după ce a trăit şi mai bine. şi mai rău, îndurând numeroase nenorociri. De îndată ce mama lui, Alexandra, a început să domnească, a devenit Mare Preot al neamului iudeilor şi a ocupat înalta demnitate vreme de nouă ani. La moartea mamei sale a preluat domnia şi a deţinut-o trei luni, fiind înlăturat de fratele lui, Aristobul, dar i-a redat tronul Pompeius şi a primit toate cinstirile, pe care le-a păstrat patruzeci de ani; ele i-au fost răpite iarăşi de Antigonos şi, cu trupul schilodit de acesta, a ajuns prizonier la părţi. După câtăva vreme s-a întors acasă, ademenit de promisiunile făcute de Herodes; nici una dintre ele nu s-a îndeplinit, ci a dus o viaţă plină de suferinţe şi, ceea ce este mai trist, a avut la bătrâneţe sfârşitul de care am vorbit mai înainte. Se pare că a fost blând şi moderat în toate privinţele, a lăsat cea mai mare parte a atribuţiilor regeşti în seama altora, fiindcă nu se ocupa de treburile statului, nepricepându-se deloc la arta guvernării. Faptul că bunătatea i-a fost atât de mare le-a îngăduit lui Antipater şi lui Herodes să ajungă în culmea puterii şi de aceea a trebuit să îndure o asemenea moarte.

5. După ce s-a descotorosit, aşadar, de Hyrcanos, Herodes s-a grăbit să ajungă la Caesar, fără să spere că-l aştepta cumva o soartă bună, din pricina prieteniei lui cu Antonius. El se temea de asemenea că Alexandra, profitând de lipsa lui, va aţâţa poporul şi va stârni o răscoală în regatul lui. I-a încredinţat întreaga putere fratelui său Pheroras, adăpostind-o la Masada pe mama lui, Cypron, împreună cu sora şi toţi copiii, şi i-a dat acestuia misiunea de a păstra frânele puterii dacă va auzi că i s-a întâmplat o nenorocire. Pe soţia lui, Mariamne (neîncumetându-se cineva s-o lase împreună cu sora şi mama regelui, datorită urii pe care Ie-o purta), a adus-o cu mama ei, Alexandra, în fortăreaţa Alexandrion şi le-a lăsat apoi în seama vistiernicului său Josephus şi a iturianului Soemus, oameni pe care de la început i-a găsit demni de încredere şi de aceea

i-a pus să păzească femeile. Herodes le-a poruncit acestora să le ucidă pe amândouă, de îndată ce vor afla că soarta lui a luat o întorsătură tristă, pentru ca fiii şi fratele său Pheroras să păstreze puterea.

6. Împărţind ordinele acestea, s-a grăbit să pornească la drum spre Rhodos, la Caesar. La sosirea în oraş, el şi-a scos diadema, dar n-a renunţat la nici una din celelalte podoabe regeşti. Când a ajuns înaintea lui Caesar şi a apucat să-l vorbească, şi-a vădit din plin deosebitul său curaj, căci nu a recurs la umile implorări, fireşti în asemenea ocazii, nici n-a rostit vreo rugăciune, cum fac cei ce cerşesc iertarea, ci a dat socoteală fără sfială pentru faptele sale. I-a spus lui Caesar deschis că o mare prietenie l-a legat de Antonius, pe care l-a sprijinit din toate puterile sale ca să deţină puterea supremă, fără să-1 ajute cu armele sale, căci el era atunci în război cu arabii, dăruindu-i însă bani şi cereale. El crede totuşi că nu şi-a făcut pe deplin datoria. Cel ce vrea să fie prietenul de nădejde al cuiva despre care ştie sigur că i-a vrut numai binele trebuie să-şi pună la dispoziţia lui nu numai viaţa proprie, ci şi puterile şi întreaga sa avuţie, când acesta se află în primejdie. Deşi este de părere că i-a oferit lui Antonius mai puţin decât, ar fi meritat, are totuşi ferma convingere că a făcut o faptă strălucită când nu l-a părăsit după înfrângerea suferită în bătălia de la Actium, neaşteptata schimbare a sorţii sale netrezindu-i speranţe noi puse în slujba altuia. Chiar dacă nu i-a adus un sprijin folositor în luptă, barem i-a dat lui Antonius un sfat foarte util atunci când i-a arătat că singura cale de a se salva şi de a-şi menţine toate bunurile era uciderea Cleopatrei. Înlăturând-o din drumul lui, i-ar fi rămas nădejdea să păstreze suprema putere şi ar fi putut să obţină mai lesne iertarea lui Caesar, decât să provoace duşmănia lui. Întrucât fapta asta i s-a părut fără noimă, Antonius n-a ţinut seama de temerarul său sfat, ceea ce a fost în defavoarea lui şi în folosul lui Caesar. Herodes i-a mai zis: „Dacă, supărat fiind pe Antonius, mă învinuieşti cumva pentru ataşamentul meu faţă de el, îmi recunosc singur vinovăţia şi nu mă sfiesc deloc să spun deschis că am profitat de binefacerile sale. Dacă însă faci abstracţie de persoana mea, vrând să-mi afli şi devotamentul faţă de binefăcători şi ce fel de prieten sunt, ai prilejul să mă cunoşti prin faptele mele din trecut. Schimbă doar numele şi voi dovedi aceeaşi fermitate a prieteniei şi faţă de altcineva!"

7. Prin vorbele sale, care dădeau la iveală firea lui leală, Herodes l-a cucerit în bună măsură pe Caesar, bărbat nobil şi mărinimos, astfel că acuzaţiile care i se aduceau au atras bunăvoinţa lui. Acesta i-a pus atunci din nou diadema regală pe frunte, apoi l-a îndemnat să-l fie un prieten la fel de bun cum fusese cu Antonius şi i-a arătat o deosebită preţuire, adăugând că Quintus Didius îi scrisese despre întreaga contribuţie pe care a adus-o Herodes în lupta cu gladiatorii. După ce se bucurase de o primire foarte binevoitoare şi, contrar aşteptărilor sale, domnia lui fusese iarăşi pe deplin confirmată, atât de aprobarea lui Caesar, cât şi de Senatul roman, a cărui hotărâre avusese grijă s-o primească ca să fie mai sigur, Herodes l-a însoţit în Egipt pe Caesar, oferind acestuia şi prietenilor lui nespus de bogate daruri, dovezi ale unei dărnicii nemărginite. A cerut aşijderea iertarea pedepsei lui Alexandru, un prieten credincios al lui Antonius, dar n-a putut s-o obţină, deoarece Caesar era împiedicat de un jurământ al său să facă acest lucru. Apoi s-a reîntors în Iudeea cu mai mare putere şi încredere, făcându-i pe cei ce se aşteptaseră la un deznodământ contrar să rămână înmărmuriţi, ca şi cum bunăvoinţa Domnului l-ar fi scăpat totdeauna de primejdii, spre a-i da o şi mai mare strălucire. S-a pregătit de îndată să-1 primească pe Caesar, care urma să invadeze Egiptul, mărşăluind din Siria. Cum a sosit, l-a întâmpinat la Ptolemaida cu întreaga pompă cuvenită unui rege, omenindu-i şi oastea, căreia i-a dat din belşug toate cele necesare traiului zilnic. De aceea s-a numărat printre cei mai apropiaţi prieteni ai lui Caesar şi a călărit alături de el ori de câte ori îşi trecea în revistă oastea, dându-i şi lui şi prietenilor săi o escortă de o sută cincizeci de oameni iniţiaţi în cele mai solemne şi mai fastuoase servicii. Când romanii au trecut printr-o zonă aridă, i-a cruţat în aşa măsură de lipsa proviziilor care bântuia acolo, încât ei n-au dus lipsă nici de vin, nici de apa de care aveau mai mare nevoie oştenii. Lui Caesar însuşi i-a dat opt sute de talanţi şi opinia tuturora a fost că el a făcut cheltuieli mai mari şi mai pretenţioase decât resursele regatului său. Pe această cale le-a sporit cu atât mai mult încrederea în bunăvoinţa şi credinţa lui, iar dărnicia de care

a dat dovadă Herodes i-a fost de mare folos, potrivindu-se de minune cu împrejurările vremii aceleia. Chiar şi la întoarcerea romanilor din Egipt, ospitalitatea cu care i-a primit n-a rămas deloc mai prejos de cea arătată mai înainte.

CAPITOLUL VII

1. Când a revenit în regatul său, Herodes şi-a găsit casa răvăşită, iar pe soţia lui, Mariamne, şi pe mama ei, Alexandra, într-o dispoziţie proastă. Fiindcă erau de părere că, potrivit bănuielilor lor, nu din motive de siguranţă se aflau în locul acela, ci fuseseră închise în fortăreaţă, pentru a fi ţinute ca într-o temniţă, fără să dispună de lucrurile străine ca şi de cele proprii, ele nu erau deloc împăcate cu această situaţie. Mariamne socotea că iubirea pe care i-o arăta regele era doar o prefăcătorie sau chiar o înşelătorie curată şi se temea că, dacă Herodes îşi găsea cumva sfârşitul, pierdea şi ea orice speranţă de a mai rămâne în viaţă. Şi-a amintit de ordinul primit odinioară de Josephus, aşa că a căutat să-şi cumpere paznicii, mai ales pe Soemus, în mâinile căruia stătea soarta ei. La început Soemus a fost credincios şi nu a încălcat nici unul din ordinele lui Herodes. Dar când femeile, tot mai stăruitoare, l-au ademenit cu linguşelile şi darurile lor, puţin câte puţin el a cedat şi în cele din urmă le-a dezvăluit toate dispoziţiile regelui, mai ales că trăgea nădejdea că, la întoarcere, acesta nu va mai avea aceeaşi autoritate. Aşadar, pentru că din partea lui nu-1 pândea vreo primejdie serioasă, şi-a propus pe de altă parte să câştige deplina favoare a femeilor, mai ales că i se părea firesc ca ele să-şi păstreze rangul şi să-1 răsplătească bine, fie că Mariamne va fi ea însăşi regină, fie că va fi în imediata apropiere a viitorului rege. Soemus nădăjduia în egală măsură că n-o să-l meargă rău nici în cazul când Herodes revenea acasă încununat de succes, căci nu putea să contrazică voinţa soţiei lui: ştia că regele o iubea pe Mariamne din cale-afară. Aceste motive l-au determinat să dezvăluie ordinele regelui. Mariamne a aflat cu stupoare că Herodes o expunea mereu la noi primejdii. În amărăciunea ei, şi-a dorit din adâncul inimii ca totul să-l meargă în răspăr lui Herodes, deoarece era convinsă că nu mai putea să trăiască alături de el. Nu i-a ascuns mai târziu acest lucru, spunându-i deschis că nu-1 mai suferea.

2. De îndată ce s-a întors cu bine acasă, contrar aşteptărilor sale, Herodes, după cum se cuvenea, i-a împărtăşit veştile norocoase în primul rând soţiei sale: numai pe ea o saluta, punând-o înaintea tuturora, căci o iubea nespus. Când i-a descris fericita desfăşurare a călătoriei lui, dânsa a părut mai mult mâhnită decât încântată, fără să-şi poată ascunde durerea şi, animată de demnitatea şi nobleţea ei personală, a întâmpinat salutările lui cu gemete, iar în timpul povestirii a lăsat să i se citească pe faţă mai degrabă tristeţea decât bucuria, făcându-1 pe Herodes să fie nu numai bănuitor, ci de-a dreptul tulburat. Se frământa când vedea neaşteptata şi deloc ascunsa aversiune a soţiei sale. Nu putea să îndure acest lucru din pricina iubirii ce i-o purta şi ba se mânia, ba se îmbuna, trecând mereu de la o atitudine la alta, fără să ştie încotro s-o apuce. Şovăia la răspântia dintre dragoste şi ură şi, ori de câte ori mândria îl îndemna s-o condamne,, biruit de iubire, se dovedea prea slab ca să se despartă de femeie. Se temea că, luând măsuri aspre împotriva ei, să nu se pedepsească pe sine însuşi, fiindcă nu-şi putea închipui ceva mai cumplit decât faptul ca moartea să i-o răpească.

3. Când au observat că Herodes era pornit împotriva Mariamnei, mama şi sora lui au socotit că acum li se oferea ocazia cea mai bună de a-şi revărsa duşmănia asupra ei. În discuţiile pe care le aveau cu el, căutau prin clevetiri josnice să-1 aţâţe pe Herodes, ca să-l atragă ura şi gelozia asupra Mariamnei. Acesta asculta cu neplăcere vorbele lor şi, ca şi cum refuza să le dea crezare, nu cuteza să-şi bruftuluiască soţia. Zi de zi, înstrăinarea i se furişa în inimă şi răul sporea de-o parte şi de alta, întrucât dânsa nu-şi ascundea deloc propriile simţăminte, aşa că iubirea lui s-a preschimbat necruţător în ură: până la urmă, Herodes a luat hotărârea s-o ucidă. Între timp i-a sosit însă ştirea că, după moartea lui Antonius şi a Cleopatrei, Caesar ieşise

biruitor în război, supunând Egiptul. A pornit grabnic în întâmpinarea lui Caesar şi casa şi-a lăsat-o pradă tulburărilor. La plecare a încredinţat-o pe Mariamne lui Soemus, faţă de care ea şi-a arătat recunoştinţa pentru faptul că-i îndatorase mult prin râvna lui de păzitor, obţinându-i de la rege un post de guvernator. În timp ce acela şi-a dobândit astfel funcţia, Herodes a sosit în Egipt, unde a stat de vorbă deschis cu Caesar, ca un bun prieten, primind strălucite daruri din partea acestuia. Caesar i-a dat patru sute de gali, garda personală a Cleopatrei, şi i-a restituit ţinutul care îi fusese răpit tot de Cleopatra. A anexat la regatul lui Herodes Gadara, Hippos, Samaria, precum şi oraşele de pe ţărmul mării: Gaza, Anthedon, Ioppe şi Turnul lui Straton.

4. Mulţumită acestor daruri, Herodes a devenit mai puternic şi l-a însoţit pe Caesar până la Antiohia. Dar pe cât de prospere se arătau treburile lui exterioare, pe atât de mari erau năpastele care îl aşteptau în sânul familiei, la întoarcerea acasă, mai ales în relaţiile lui conjugale, care mai înainte păreau atât de armonioase. Înflăcărată lui iubire pentru Mariamne nu rămâne, pe drept cuvânt, cu nimic mai prejos decât dragostea bărbaţilor din cărţile de istorie. Era o soţie înţeleaptă şi credincioasă, dar avea o fire de femeie cam nesuferită, care trata cu asprime pe cel încătuşat de dragostea ei şi, fără să ţină seama că trăia într-un regat şi trebuia să se supună altuia, adopta o atitudine sfidătoare în faţa soţului, silindu-l să se resemneze şi să simuleze că n-a observat nimic. Le batjocorea făţiş pe mama şi pe sora regelui şi rostea vorbe de ocară despre obârşia lor modestă şi, drept urmare, certurile şi duşmăniile dintre femei erau înverşunate, făcând să răsară cele mai josnice calomnii. Suspiciunea crescută a regelui a dăinuit un an întreg după întoarcerea lui Herodes de la Caesar. În sfârşit, pacostea care mocnise multă vreme a izbucnit în următoarea împrejurare. Într-o zi, când îşi făcea tabietul de după-amiază, regele a chemat-o pe Mariamne, căci o iubea la fel de mult. Aceasta a venit în încăperea lui, dar nu s-a culcat cu el (n-a vrut s-o facă), ci l-a dispreţuit şi jignit, învinuindu-l de uciderea părintelui şi a fratelui ei. Întrucât soţul n-a mai putut îndura amarnica insultă şi era gata să lovească temerara făptură, Salomeea, sora regelui, alarmată de zarva cumplită, l-a trimis la suveran pe paharnicul său, cu care se înţelesese mai înainte, dându-i porunca să dezvăluie faptul că Mariamne îi ceruse să-l dea un filtru de dragoste. Dacă regele va intra în panică şi-l va întreba cu ce băutură avea de-a face, să-l răspundă că era vorba de un filtru de dragoste pe care regina însăşi îi ceruse să i-l dea. Dacă însă regele nu se va speria de menţionarea filtrului de dragoste, să tacă din gură şi să-şi vadă de treabă, căci e în afară de orice pericol. După ce l-a dădăcit astfel, Salomeea l-a trimis pe paharnic la momentul potrivit în încăperea regelui, ca să-l vorbească. Paharnicul a intrat la rege cu aerul că avea să-l destăinuie ceva important şi tainic şi i-a spus că Mariamne îi înmânase un filtru de dragoste, căutând să-l convingă să i-l dea regelui. Când suveranul s-a neliniştit, el i-a zis că filtrul de dragoste era o licoare otrăvitoare, dar el nu ştie care sunt efectele ei. De aceea venise anume să-l prevină, dornic să aibă grijă de siguranţa regelui său. La auzul acestor vorbe, Herodes, prost dispus încă de mai înainte, s-a tulburat şi mai tare; l-a întrebat despre otrăvitoarea licoare pe eunucul în care Mariamne avea deplină încredere, sigur că, fără ştirea lui, nu se putea pune la cale nici un lucru, bun sau rău. Ajuns la ananghie, bietul om n-a putut să spună nimic privitor la taina pentru care era supus torturilor; a recunoscut doar că ura femeii pornea de la vorbele pe care le aflase de la Soemus. În timp ce el încă mai rostea aceste cuvinte, regele a strigat din răsputeri şi a zis că Soemus, care până atunci fusese atât de credincios lui şi regatului său, n-ar fi putut să-l divulge deloc ordinele, dacă n-ar fi avut legături nepermise cu Mariamne. De aceea a poruncit ca Soemus să fie numaidecât înşfăcat şi ucis. A intentat soţiei sale un proces la care şi-a chemat prietenii cei mai apropiaţi şi acuzaţia susţinută cu mare râvnă se referea la filtrul de dragoste sau licoarea otrăvitoare, prepararea ei fiindu-i atribuită prin clevetiri. Herodes nu-şi modera vorbele şi tonul lui prea mânios nu-şi avea locul într-o dezbatere judiciară, aşa că cei prezenţi, văzându-l cât era de pătimaş, au condamnat-o pe acuzată la moarte. Totuşi, regele însuşi şi unii dintre cei de faţă aveau de gând să nu ducă prea repede la îndeplinire sentinţa capitală, ci s-o ţină pe Mariamne sub pază strictă într-una din fortăreţele regatului. Dar Salomeea şi-a dat osteneala ca femeia să fie executată imediat şi l-a înduplecat

pe rege, sfătuindu-l să se ferească de revolta care putea să izbucnească în mijlocul poporului dacă ea ar fi rămas în viaţă. Astfel a fost dusă la moarte Mariamne.

5. Când a înţeles cum stăteau lucrurile, văzând că-i rămâneau slabe speranţe dacă la rândul ei nu i se supunea lui Herodes fără să crâcnească, Alexandra a lăsat deoparte vechiul ei curaj de a se răzvrăti împotriva lui şi s-a schimbat dintr-o dată în chip jalnic. Spre a dovedi că nu ştia nimic despre fapta de care era învinuită Mariamne, a ieşit în stradă şi înaintea tuturora şi-a mustrat fiica, strigând că fusese infamă şi nerecunoscătoare faţă de soţul ei şi că-şi merită cu prisosinţă pedeapsa pentru ceea ce a cutezat să facă: tuturor binefacerilor pe care i le-a adus nu le-a arătat cuvenita recunoştinţă. În timp ce se prefăcea astfel fără pic de ruşine şi îndrăznea să se repeadă la părul fiicei sale, mulţi o învinuiau de ipocrizie, acesta fiind şi ade.vărul. Dar cea care părea să-l aducă cea mai aspră învinuire era însăşi făptura sortită să moară în curând. Nu a rostit nici un cuvânt de apărare şi nici insultele aduse de mama ei n-au tulburat-o deloc, ci şi-a arătat indignarea faţă de purtarea vădit înjositoare a acesteia doar printr-o privire profund dispreţuitoare. Cu o linişte sufletească străină de teamă şi fără să-şi schimbe culoarea feţei, s-a îndreptat spre moarte, arătând nobleţea neamului său înaintea tuturor celor din jurul ei.

6. Aşa a murit Mariamne, femeie cuminte şi neasemuit de mărinimoasă; dar lipsită de moderaţie şi de aceea avea o fire cam arţăgoasă. Prin frumuseţea trupească şi prin prestigiul pe care îl avea în public, ea îşi întrecea semenele din vremea aceea, mai mult decât se poate spune. Acesta era principalul motiv al ingratitudinii sale faţă de rege, aşa că viaţa lor conjugală n-a fost scutită de neplăceri. Fiindcă din prea marea iubire a lui Herodes, era tratată cu prea multă indulgenţă şi nu se aştepta la nici o asprime din partea lui, s-a folosit fără măsură de libertatea ei. În afară de asta, asasinatele cărora le-au căzut pradă ai săi au mâhnit-o nespus şi n-a şovăit să vorbească deschis de suferinţele îndurate de ei. În sfârşit, le-a devenit odioasă mamei şi surorii regelui, ba chiar şi lui Herodes, singurul ei scut împotriva necazurilor pricinuite de ele.

7. Dar de îndată ce a fost executată Mariamne, regele a dorit-o cu o înflăcărare şi mai mare decât cea pe care am descris-o mai înainte. Fără să fie lipsită de unele frământări, iubirea pe care i-o purta nu era asemenea cu cea întâlnită îndeobşte la ceilalţi: l-a cuprins o nebunească dragoste pentru ea de la început şi, în pofida faptului că în zilnicele lor legături Mariamne a arătat o mai mare libertate, pasiunea lui n-a descrescut nici după aceea. Patima tot mai arzătoare de acum a fost socotită de Herodes drept o pedeapsă trimisă din cer pentru uciderea Mariamnei şi ba o striga pe nume, ba o bocea amarnic; apoi a căutat ca, dedându-se tuturor desfătărilor oferite de ospeţe şi zaiafeturi, să nu mai sufere de dorul ei. Încercările sale au fost zadarnice. Aşadar a refuzat să se mai ocupe de treburile domniei şi durerea l-a răzbit în aşa măsură încât a poruncit slujitorilor lui s-o cheme pe Mariamne, ca şi cum ea mai era în viaţă şi putea să-l audă. În timp ce se petreceau acestea, în ţară a bântuit o molimă care n-a secerat doar majoritatea oamenilor de rând, ci i-a răpus pe o puzderie dintre prietenii regelui, făcându-i astfel pe mulţi să presupună că asupra lor se abătuse mânia lui Dumnezeu, ca să pedepsească nedreapta soartă a Mariamnei. Asta a înrăutăţit şi mai mult starea de indispoziţie a regelui, care s-a retras în pustietate spre a se îndeletnici, chipurile, cu vânătoarea, ceea ce nu l-a împiedicat să cadă grav bolnav după câteva zile. Dureroasa inflamaţie de la ceafă se îngemăna cu mintea lui rătăcită şi nici un leac nu aducea o oarecare ameliorare a bolii, ci mai degrabă agravarea ei, nădejdea ca regele să scape cu viaţă fiind mică. Întrucât nici răul nu dădea deloc înapoi în faţa leacurilor, nici dieta recomandată în asemenea cazuri nu slujea la nimic, toţi medicii din jurul bolnavului au fost de părere să i se dea regelui orice poftea, lăsând speranţa vindecării sale prin tratament numai pe seama întâmplării. Aşadar, Herodes zăcea bolnav în oraşul Samaria, care azi se numeşte Sebaste.

8. Când a primit această veste, Alexandra, care locuia atunci în Hierosolyma, s-a străduit să ocupe fortăreţele oraşului. Erau două la număr, una se afla chiar în oraş, cealaltă, lângă templu şi cine punea mâna

pe ele, avea sub stăpânirea lui întregul popor: acesta nu admitea să stea fără ofrande. Căci nimeni nu poate să-l împiedice pe iudei să aducă sfintele jertfe, întrucât ei sunt înclinaţi să renunţe la viaţă decât să înceteze de a mai închina prinoase Domnului. Alexandra a vorbit aşadar cu căpeteniile garnizoanelor, cărora le-a demonstrat că trebuie să i se supună ei şi fiilor lui Herodes, pentru ca, dacă acesta va muri cumva, să nu pună mâna vreunul dintre ei pe cârmuirea fortăreţelor; iar dacă regele se va însănătoşi, nimeni nu era mai indicat să-l îngrijească decât cei din familia lui. Vorbele acestea n-au fost pe placul comandanţilor, care şi-au păstrat atunci credinţa arătată mai înainte lui Herodes, pe de o parte datorită aversiunii lor faţă de Alexandra, pe de altă parte fiindcă li se părea nedemn să se lepede de regele l.or atâta vreme cât el mai era în viaţă. Erau vechi prieteni ai lui Herodes, unul dintre ei, Achiab, fiind chiar nepotul regelui. I-au trimis de îndată soli, să-l pună la curent cu planurile Alexandrei. Herodes a dat fără întârziere ordinul ca ea să fie executată pe loc. Dar după ce, cu mare greutate şi fără să fie cruţat de multe suferinţe, a scăpat treptat de boală, a fost atât de iritat deopotrivă de vătămăturile lui sufleteşti şi trupeşti, încât fără temeinice motive i-a ucis pe cei dintâi care l-au nemulţumit sau au fost condamnaţi pentru o vină oarecare. I-a executat chiar şi pe prietenii lui cei mai buni: Costobar, Lysimachus, Gadias, poreclit Antipater, precum şi pe Dositheus, în împrejurările pe care le vom arăta mai jos.

9. Costobar, idumean de origine, era cel mai distins om al ţării sale şi se trăgea din familia preotului Coze, care trecea drept zeu în faţa idumeenilor. După ce Hyrcanos i-a silit pe aceştia să trăiască după datinile şi legile iudeilor, Herodes, ajuns rege, l-a făcut guvernatorul Idumeei şi al Gâzei, dându-i ca soţie pe sora lui, Salomeea, al cărei soţ fusese executat, aşa cum am menţionat anterior. Cum s-a văzut pe neaşteptate înălţat în rang de nesperatul său noroc, Costobar a întrecut puţin câte puţin măsura şi a socotit că nu se cădea să mai asculte de ordinele lui Herodes şi nici idumeenii să rămână sub jugul iudeilor, slujindu-se de obiceiurile lor. El a trimis deci o solie Cleopatrei şi i-a spus că din moşi-strămoşi Idumeea i s-a supus mereu ei şi ar fi fost drept să ceară înapoi de la Antonius acest ţinut. Costobar făcea acest lucru nu fiindcă prefera ca Idumeea să ajungă sub autoritatea Cleopatrei, ci fiindcă credea că, slăbind puterea lui Herodes, el ar fi putut ajunge mai lesne în fruntea poporului idumean şi să se înalţe pe sine. Speranţele sale erau încurajate de faptul că descindea dintr-o familie nobilă şi era bogat, deoarece prin neasemuita lui avariţie izbutise să agonisească o avuţie mare, dovedind perseverenţă în tot ceea ce făcea. Cleopatra a stăruit pe lângă Antonius să-l înapoieze ţinutul idumean, dar nu l-a obţinut de la el. Când Herodes a aflat de uneltirea aceasta, a vrut să-1 condamne la moarte pe Costobar, dar, înduplecat de rugăminţile surorii şi ale mamei sale, s-a îmbunat şi l-a iertat până la urmă. De atunci încolo a început să-1 suspecteze Herodes pe Costobar din pricina planului acesta.

10. După câtăva vreme, a izbucnit o ceartă între Salomeea şi Costobar, iar dânsa a trimis o scrisoare de despărţire soţului ei, ceea ce contravenea legilor iudaice. La noi numai bărbatul are voie să facă acest demers, în schimb nici o femeie care a divorţat din proprie iniţiativă nu are voie să se mărite cu altul dacă ea nu s-a despărţit mai întâi de primul ei soţ. Dar Salomeea n-a ţinut seama nicidecum de legile neamului său, ci de dorinţa ei, renunţând la căsnicie, şi i-a spus fratelui său Herodes că l-a părăsit de bunăvoie pe soţul ei fiindcă şi-a dat seama că, împreună cu Antipater, Lysimachus şi Dositheus, Costobar punea la cale o răscoală. Ca să-l inspire încredere în afirmaţiile sale, ea a menţionat fapiul că, de zece ani încoace, Costobar adăposteşte la el pe fiii lui Babas. Ştirea era adevărată; regele a rămas înmărmurit când i-a fost dat să audă ceea ce n-ar fi bănuit niciodată, fiind cu atât mai tulburat cu cât vestea era greu de crezut. În privinţa fiilor lui Babas, el plănuise de multă vreme să-l ucidă, deoarece îşi dăduseseră pe faţă duşmănia lor. Trecuse însă atâta timp încât uitase cu totul de ei. Ura şi duşmănia pe care le-o purta Herodes avea următorul motiv. Pe vremea domniei lui Antigonos, când Herodes împresurase cu trupele sale Hierosolyma, mulţi concetăţeni, apăsaţi de grijile şi năpastele asediului, erau dornici să-l primească în oraş pe Herodes, punându-şi toate speranţele în el. Dar fiii lui Babas, care exercitau o mare influenţă asupra mulţimii, au perseverat în credinţa lor faţă de

Antigonos şi îl învinuiau mereu pe Herodes, în timp ce-şi îndemnau concetăţenii să dea sprijin regilor, ţinând seama de faptul că ei deţineau puterea de la strămoşii lor. Acest sfat a fost urmat de cei care credeau că-şi slujeau astfel interesele lor. După cucerirea oraşului şi urcarea pe tron a lui Herodes, Costobar, care zăvorâse porţile şi asigura paza oraşului, ca nu cumva să evadeze cei vinovaţi şi adversarii regelui, i-a sustras şi i-a ascuns într-un loc sigur pe fiii lui Babas, deşi cunoştea respectul şi trecerea de care se bucurau ei în faţa întregii mulţimi, gândindu-se că, dacă îi salva, putea să tragă mari foloase în cazul unei revolte. A pecetluit atunci printr-un jurământ de credinţă că nu ştia nimic despre ej şi a alungat bănuielile lui Herodes (care întrezărise dinainte adevărul). Ulterior, când regele a instituit un premiu pentru denunţurile privitoare la fiii lui Babas şi i-a căutat în toate părţile, nici atunci Costobar n-a vrut să mărturisească adevărul; întrucât tăgăduise prima oară, s-a temut să nu păţească ceva dacă bărbaţii erau prinşi, văzându-se constrâns să-l ascundă în continuare nu din bunăvoinţă, ci din prudenţă. Când a primit de la sora lui această ştire, regele şi-a trimis oamenii în localităţile în care, potivit zvonurilor, se aciuaseră fiii lui Babas şi i-a executat pe ei şi pe toţi cei învinuiţi de tăinuirea lor. N-a mai rămas aşadar în viaţă nici una dintre rudele lui Hyrcanos şi regele avea în mâinile sale puterea deplină, fără să mai supravieţuiască nimeni care să se împotrivească nelegiuirilor lui.

CAPITOLUL VIII

1. Acesta a fost motivul pentru care Herodes s-a abătut din ce în ce mai mult de la datinile străbune şi prin introducerea moravurilor străine a clintit din temelii vechea stare a lucrurilor, pe care s-ar fi cuvenit s-o păstreze neştirbită. Înlăturarea bunelor deprinderi care călăuzeau odinioară poporul spre pietate a atras asupra noastră o sumedenie de nenorociri în decursul vremii. El a introdus mai întâi atleticele întreceri statornicite de Caesar din cinci în cinci ani[1] şi a construit la Hierosolyma un teatru, apoi în câmpie un mare amfiteatru, ambele fiind edificii frumoase şi costisitoare, dar străine de tradiţiile iudeilor. Aceştia nu moşteniseră de la strămunii lor obiceiul de a asista la spectacole teatrale sau sportive. Herodes a celebrat cu mare strălucire Jocurile care aveau loc din cinci în cinci ani şi şi-a poftit vecinii să la parte la ele, chemând popoarele din orice ţară. Atleţi şi feluriţi actori au venit din toate meleagurile, atraşi de speranţa că vor dobândi premii şi faima izbânzii, strângându-se laolaltă cei mai exersaţi în asemenea Jocuri. S-au înfăţişat acolo nu numai participanţii la întrecerile atletice, ci şi cei ce se îndeletniceau cu muzica şi se numeau thymelici[2], atraşi deopotrivă de laurii victoriei şi de premiile oferite biruitorilor, preocuparea tuturora fiind ca numai destoinicii să intre în concursurile acestea. Herodes a ştiut să stabilească bogate recompense pentru întrecerile carelor trase de doi sau de patru telegari, precum şi pentru cursele de cai, având grijă să asigure orice stimula măreţia şi valoarea competiţiei, în aşa fel ca toate să contribuie din plin la frumuseţea şi renumele spectacolului. Teatrul avea podoabe strălucitoare şi de jur împrejurul lui erau întruchipate în lucrări făurite numai din aur şi argint curat faptele de arme ale lui Caesar şi trofeele popoarelor supuse de el. Cât priveşte fastul, nu lipsea nici un veşmânt scump şi nici o piatra preţioasă, ca să încânte privirile, împreună cu actorii concurenţi. Erau aduse şi fiare, numeroşi lei capturaţi din ordinul regelui, precum şi alte sălbăticiuni care stârneau vâlvă prin puterea sau raritatea lor. Acestea erau puse fie să se bată între ele, fie să lupte cu oameni condamnaţi la moarte. Risipa asta îi uimea pe străini şi luptele primejdioase erau un prilej de desfătare a ochilor, dar localnicii vedeau în ea o decădere a moravurilor, care se bucurau de suprema lor preţuire. Să arunci în ghearele fiarelor nişte oameni pentru ca semenii lor să se distreze li se părea o nelegiuire, ca de altfel şi înlocuirea datinilor ţării cu obiceiurile străine. Dar, mai presus de toate, pe autohtoni îi indignau trofeele: acestea le apăreau drept nişte oameni ascunşi sub arme şi de aceea nu le tolerau, având în vedere că legile străbune nu îngăduiau cinstirea unor chipuri.

2. Herodes nu putea să ignore faptul că iudeii erau revoltaţi de acest lucru, dar a crezut că nu era momentul potrivit să recurgă la forţă şi s-a străduit să-l domolească cu vorbe bune, spre a înlătura superstiţia lor. Asta nu i-a folosit la nimic şi lucrul care.îi nemulţumea profund, fiindcă socoteau că era o adevărată infamie, ei îl dezvăluiau prin strigăte unanime, susţinând că, dacă erau dispuşi să se împace cu toate celelalte, nu vor tolera ca oraşul lor să găzduiască nişte chipuri omeneşti, adică buclucaşele trofee. Când a văzut că protestatarii erau îndârjiţi şi că nu vor ceda cu uşurinţă, dacă nu-i va potoli într-un fel sau altul, i-a chemat la teatru pe cei mai de seamă reprezentanţi ai poporului şi lera arătat trofeele, întrebându-i ce anume socoteau că sunt ele. Întrucât aceştia au răspuns cu glas tare că erau chipuri de oameni, Herodes a despuiat trofeele de podoabele lor şi a dat la iveală nişte stâlpi[3] goi. După rapida lor dezgolire au izbucnit cu toţii în hohote de râs, prin care şi-au înseninat sufletele, ca şi cum aceste momâi împopoţonate li s-ar fi părut dinainte pline de haz.

3. Pe această cale a reuşit Herodes să îmbuneze deocamdată mânioasa pornire a poporului, aşa că cei mai mulţi s-au potolit, părând schimbaţi în bine şi supuşi. Dar unii dintre ei au continuat să invoce ofensa adusă de schimbarea moravurilor şi, fiindcă credeau că pângărirea orânduirii străbune va fi pricina unor mari nenorociri, au socotit că datoria fiecăruia era să-şi asume mai degrabă orice risc decât să-l îngăduie lui Herodes ca, prin schimbarea stării lucrurilor, să introducă cu forţa moravuri străine şi, purtându-se chipurile ca un rege, să se dovedească de fapt cel mai aprig duşman al întregului său popor. Aşadar, zece concetăţeni au conspirat împotriva lui, fără să ţină seama de primejdii, şi şi-au ascuns pumnalele sub haine. Printre ei se număra şi un orb, care, mâniat de ceea ce i-a fost dat să audă, a intrat în conjuraţia lor. El n-a făcut acest legământ ca să le fie de mare folos în fapta pe care au pus-o la cale, ci ca să înfrunte alături de ei riscurile, dacă li se întâmpla vreo nenorocire. Prin acest gest i-a încurajat pe ceilalţi să-şi înfăptuiască planul.

4. După ce au luat această hotărâre, ei s-au dus împreună la teatru, trăgând speranţa că Herodes nu putea să scape cu viaţă dacă îl atacau prin surprindere, convinşi că i-ar fi ucis pe mulţi dintre însoţitorii lui în cazul când dădeau greş. Conjuraţii îi ofereau astfel regelui prilejul de a medita asupra nedreptăţii pe care o făcea poporului său chiar dacă ei şi-ar fi pierdut viaţa. Se pregătiseră dinainte temeinic şi au trecut la faptă cu mult avânt. Unul dintre spionii însărcinaţi de Herodes să se ocupe de asemenea treburi şi să-l prevină asupra lor a descoperit întregul complot şi l-a înştiinţat pe rege, care se şi pregătea să pătrundă în teatru. Iar Herodes (gândindu-se la ura pe care o inspira multora şi la tulburările provocate de fiecare faptă întreprinsă de el, nu s-a îndoit că ştirea era adevărată) s-a întors la palatul lui şi a cerut să i se dezvăluie numele conjuraţilor. Când gărzile de corp ale regelui i-au prins în flagrant delict şi şi-au dat seama că nu vor scăpa de pedeapsă, ei şi-au dat osteneala ca barem să-şi înfrumuseţeze moartea, pe care şi aşa n-o puteau evita, primindu-şi sfârşitul cu mult curaj. Nu s-au căit de fapta lor şi n-au tăgăduit-o, iar atunci când au fost înşfăcaţi, şi-au arătat singuri pumnalele şi au mărturisit că au făcut frumoasa şi pioasa lor conjuraţie împotriva lui Herodes nu de dragul vreunui câştig, nici pentru a-şi satisface patimile proprii, ci pentru ceva mai mare, adicătelea prosperitatea publică, pe care se cuvine s-o protejăm cu toţii şi să ne dăm şi viaţa pentru dânsa. După ce şi-au recunoscut cu deplină sinceritate complotul, ei au fost înconjuraţi de oştenii regelui, care i-au capturat şi executat, supunându-i tuturor torturilor. Dar şi denunţătorul lor, care îşi atrăsese ura unora, a fost prins după câtăva vreme de aceştia, fiind nu numai ucis, ci şi tăiat în bucăţi spre a servi drept hrană câinilor. Mulţi concetăţeni au văzut cum s-au petrecut lucrurile, dar nimeni nu i-a divulgat pe făptaşi, până când Herodes, dând poruncă să se facă cercetări severe, a supus torturilor nişte femei, care au mărturisit ceea ce văzuseră cu ochii lor. Autorii nelegiuirii şi-au primit pedeapsa şi au fost ucişi împreună cu propriile familii pentru cutezătoarea lor faptă. Perseverenţa poporului şi cutezătoarea statornicie cu care şi-a apărat legile l-au făcut pe Herodes să aibă temeri serioase dacă nu lua măsuri de siguranţă. A căutat să îngrădească din toate părţile mulţimea, ca să-l zădărnicească tulburările sau revoltele făţişe.

5. Cum în oraş avea deja ca întărituri palatul în care locuia şi puternica fortăreaţă a templului, numită

Antonia şi construită chiar de el, Herodes s-a gândit să-şi facă un al treilea bastion împotriva poporului în Samaria, căruia i-a zis Sebaste. Întrucât i s-a părut adecvat scopului de a ţine în frâu provincia, el a fortificat bine locul, o singură zi de mers despărţindu-1 de Hierosolyma, ca să aducă foloase în egală măsură atât ţinutului împrejmuitor, cât şi oraşului propriu-zis. Apoi, pentru a supune constrângerii întregul popor, a construit o fortificaţie, care se chema înainte Turnul lui Straton şi el a numit-o Caesarea. Aşijderea în Câmpia mare a clădit o cetăţuie în care a pus o garnizoană alcătuită din călăreţi aleşi prin tragere la sorţi şi a fortificat deopotrivă localităţile Gaba din Galilea şi Esebonitis din Peraea. Pe măsură ce înfăptuia toate acestea, Herodes îşi întărea mereu siguranţa proprie, înconjurând astfel întregul popor cu bastioane de supraveghere, hărăzite să preîntâmpine răscoalele care izbucneau adesea din senin, fără să le scape nici tulburările aflate abia la început, astfel încât să fie totdeauna unii gata să intrevină pentru a sugruma mişcările încă din faşă. Atunci când s-a dus în Samaria, să întărească oraşul, a adus cu el o colonie alcătuită şi din foştii lui luptători în războaie, şi din trupe ai căror oşteni aparţineau neamurilor vecine, mânat pe de o parte de intenţia de a înălţa acolo un templu, pe de altă parte gândindu-se la slabul renume de până atunci al cetăţii, dar cel mai mult s-a preocupat de evidenţierea siguranţei şi a dărniciei sale. A schimbat numele oraşului în Sebaste şi ogoarele din imediata vecinătate, cele mai fertile din ţinutul acela, le-a împărţit locuitorilor, pentru ca aceştia să se bucure de prosperitate chiar de la sosirea lor. De jur împrejurul oraşului a construit un zid pentru fortificarea căruia s-a folosit de terenul abrupt, dar spaţiul încercuit de el nu corespundea celui anterior, ci era atât de mare încât se lua la întrecere cu cel deţinut de oraşe renumite. Zidul măsura în lungime douăzeci de stadii. În mijlocul oraşului, Herodes a lăsat o incintă sacră de un stadiu şi jumătate, cea mai adecvată acestui scop, unde a clădit un templu de o măreţie şi o frumuseţe neasemuită. A împodobit mereu şi fiecare cartier al oraşului şi a întărit în aşa măsură zidurile încât centrul lui semăna cu o cetăţuie, făcându-şi un titlu de glorie din grija de a lăsa posterităţii un monument al nobleţei şi al dărniciei sale.

CAPITOLUL IX

1. În acelaşi an, cel de-al treisprezecelea al domniei lui Herodes, o mare nenorocire s-a abătut asupra ţării, fie datorită mâniei lui Dumnezeu, fie datorită periodicei reîntoarceri a răului. A bântuit mai întâi o secetă persistentă şi, ca urmare a sterpăciunii sale, pământul n-a mai dăruit nici măcar roadele care cresc îndeobşte de la sine. După aceea, felul de viaţă schimbându-se din pricina absenţei alimentelor, trupurile s-au şubrezit şi au fost năpădite de morbul ciumei, aşa că năpastele au tăbărât asupra lor. Deoarece bolnavii nu aveau parte de îngrijirile cuvenite şi de hrană, ciuma s-a agravat şi a făcut prăpăd în jurul ei, răpind până şi supravieţuitorilor orice speranţă, deoarece nu mai puteau să-şi îndestuleze nici măcar nevoile urgente. După ce mâncaseră recolta anului întreg şi consumaseră proviziile puse deoparte mai înainte, oamenii rămăseseră fără nici o nădejde iar răul creştea peste aşteptări de la o zi la alta, întrucât nu mai dispuneau de nimic pentru partea care mai era din anul acela, isprăvindu-se chiar şi seminţele recoltei viitoare, aşa că pământul nu mai avea de unde să le dea ceva în anul următor. Aşadar, nevoia i-a silit să se gândească la noi căi de ieşire din impasul acesta şi nici măcar regele nu era cruţat de lipsuri. El nu mai primea obişnuitele dări ce i se cuveneau pentru venitul ogoarelor iar tezaurul şi-1 golise demult prin dărnicia arătată faţă de cei ale căror oraşe le restaurase. Nimeni nu i se părea demn de a primi ajutorul lui, datorită calamităţilor care stârneau ura supuşilor împotriva lui: cum se întâmplă îndeobşte când lucrurile merg prost, vina cade mereu asupra conducătorilor.

2. Deşi aşa stăteau lucrurile, s-a gândit cum să scape din cumplita situaţie. Era greu să găsească o cale, fiindcă pe de o parte nici vecinii nu aveau de unde să ofere provizii, căci şi ei se zbăteau în aceleaşi nevoi, iar pe de altă parte nici el nu dispunea de banii cu care să cumpere minima hrană pentru atât de mulţi oameni. Convins că nu se cuvenea să renunţe la nici o încercare de a înlătura lipsurile, Herodes a poruncit să se

topească toate podoabele de argint şi de aur aflate în palatul lui, fără să cruţe nici măcar vasele făurite cu cea mai aleasă artă. A trimis apoi banii în Egipt, a cărui guvernare fusese încredinţată de Caesar lui Petronius. Deşi nu era mic numărul celor siliţi să vină degrabă la dânsul, totuşi, ca bun prieten al lui Herodes, s-a arătat gata să-l salveze supuşii. A fost cel dintâi căruia i-a expediat cereale şi în toate privinţele, atât la cumpărarea cât şi la transportarea lor, l-a ajutat mult, aşa că Herodes îşi datorează mântuirea lui Petronius în mare parte, dacă nu chiar în întregime. Îndată ce au sosit la destinaţie grânele, Herodes a avut grijă ca poporul să-l atribuie lui meritul exclusiv, încât i-a făcut să-şi schimbe părerea despre dânsul nu numai pe cei ce-1 denigraseră mai înainte, ci i-a determinat pe toţi să recunoască deschis că-şi datorau salvarea binefacerilor lui. Mai întâi a distribuit cu cea mai mare conştiinciozitate grâul celor ce se pricepeau să prepare pâinea. Apoi, fiindcă mulţi nu mai erau în stare să-şi pregătească singuri mâncarea, datorită fie bătrâneţii, fie altor slăbiciuni, le-a trimis brutari care să le ofere pâinea gata făcută. S-a preocupat să nu cadă pradă iernii aspre cei ce nu-şi mai puteau procura haine din pricina lipsurilor, deoarece îşi pierduseră sau îşi mâncaseră între timp turmele, neavând la îndemână lână sau ceva cu care să-şi acopere trupul. După ce a făcut faţă tuturor lipsurilor, s-a gândit să vină în ajutorul oraşelor megieşe, împărţind grâu de sămânţă locuitorilor Siriei. Măsura aceasta a fost extrem de folositoare, căci fertilitatea solului a fost asigurată, astfel încât mijloacele de trai au ajuns să-l îndestuleze pe toţi. Când a sosit vremea recoltei, a trimis în întregul ţinut cincizeci de mii de oameni, hrăniţi de el, şi prin marea lui grijă a contribuit la redresarea regatului său greu lovit de soartă, sprijinindu-i chiar şi pe toţi vecinii lui, care se zbăteau în aceleaşi nevoi. A ajutat după puterile sale pe fiecare nevoiaş venit la el, aşijderea popoare, oraşe sau persoane private, oricât de mulţi au fost cei constrânşi de lipsuri, care s-au refugiat la el, să-şi spună păsurile. Ceea ce a distribuit Herodes în afara regatului său se.ridică la cifra de zece mii de core de grâu (un cor are zece baniţe atice), iar ceea ce a dat în propriul său regat însumează optzeci de mii de core. Prin grija şi binefacerea lui, venită la momentul potrivit, Herodes şi-a atras în aşa măsură simpatia iudeilor, care l-au lăudat mult în faţa altora, încât vechea ură pe care i-o purtaseră pentru încălcarea datinilor strămoşeşti din timpul domniei sale a fost ştearsă din inima întregului popor, supuşii având convingerea că, prin ajutorul benevol, dat pentru înlăturarea relelor, el îşi răscumpărase cu prisosinţă" păcatele proprii. Faima lui s-a răspândit şi în mijlocul străinilor: se părea că greutăţile de nespus, care se năpustiseră asupra regatului său, fuseseră trimise mai degrabă.ca să-l glorifice numele. Neasemuita dărnicie pe care o dovedise în vremuri de grea cumpănă a cucerit opinia publică şi poporul îşi schimbase atitudinea faţă de el, fără să-1 mai vadă aşa cum fusese mai înainte, ci socotindu-1 drept omul care sărise în ajutorul semenilor săi nevoiaşi.

3. În vremea aceea, Herodes a trimis în ajutorul lui Caesar cinci sute de războinici aleşi din gărzile lui de corp, care au fost duşi de Aelius Gallus la Marea Roşie, unde i-au fost de mare folos. Când treburile i-au mers iarăşi bine şi bunăstarea lui a crescut, el şi-a construit în partea de sus a oraşului un palat cu spaţioase încăperi împodobite cu aur, marmură şi tencuieli în felurite culori, fiecare dintre ele prevăzută cu paturi capabile să găzduiască mulţi oameni, denumindu-le după mărimea lor: căci una se chema Caesar, alta Agrippa. Subjugat de dragoste, şi-a luat apoi o nouă soţie, ceea ce dovedea că el nu avea scrupule în satisfacerea poftelor sale. Nunta lui a avut loc în următoarea împrejurare. Un anume Simon din Hierosolyma, fiul alexandrinului Boethos, preot cu vază, era părintele unei fete, socotită drept cea mai frumoasă femeie din vremea ei. Întrucât ajunsese de pomină printre locuitorii din Hierosolyma, a auzit de dânsa Herodes şi i-a stârnit interesul, inima lui fiind cucerită de această fată de îndată ce i-a văzut cu ochii lui frumuseţea. N-a vrut să se folosească de puterea lui ca să-şi satisfacă poftele, căci s-a temut, cum era de aşteptat, să nu se compromită, recurgând la forţa tiranică, aşa că i s-a părut mai indicat s-o la în căsătorie. Deoarece Simon avea un rang prea mic ca să se înrudească cu un rege, dar şi prea mare pentru a fi demn de dispreţ, Herodes a ales cea mai bună cale de a-şi împlini dorinţa, înnobilându-i familia printr-o deosebită cinstire. A luat

aşadar pontificatul de la Iesus, fiul lui Phabes, şi a oferit înalta funcţie lui Simon, intrând astfel în legături de rudenie cu dânsul.

4. După celebrarea căsătoriei sale, Herodes a înălţat o fortăreaţă chiar în locul unde îi învinsese odinioară pe iudei, atunci când fusese alungat de Antigonos, care pusese mâna pe putere. Bastionul acesta era situat la şaizeci de stadii distanţă de Hierosolyma, având excelente condiţii de apărare oferite chiar de natură. În imediata lui apropiere se află o măruntă colină care pare înălţată de mâna omenească şi prin conturul ei seamănă cu un sân de femeie. Herodes a înzestrat colina cu turnuri rotunde, greu accesibile, până la care duceau două sute de trepte făcute din pietre cubice. În interiorul turnurilor se găseau regeşti încăperi care emanau deopotrivă siguranţă şi frumuseţe. La poalele colinei se înălţau locuinţe demne de a fi admirate şi pentru priveliştea pe care o ofereau, şi pentru apeductele care (având în vederea ariditatea locului) aduceau apa de la mare distanţă şi cu multe cheltuieli. Chiar şi câmpia din jur era acoperită cu edificii, încât aveai perspectiva unui mare oraş, deasupra căruia se profila colina semănând leit cu o cetăţuie.

5. Când şi-a văzut îndeplinite astfel toate speranţele, Herodes nu s-a temut deloc că în regatul său va mai izbucni vreo răscoală, deoarece îşi ţinea supuşii sub ascultarea lui prin două mijloace: frica, inspirată de faptul că nimeni nu scăpa nepedepsit, şi grija faţă de ai săi, pe care o dovedise în chip strălucit cu prilejul foametei. Dar el s-a străduit să-şi afle siguranţa şi în exterior, de parcă ar fi avut nevoie de-o asemenea pavăză împotriva supuşilor săi. Căci el se purta binevoitor şi omeneşte cu cetăţile străine, cinstindu-i la momentul potrivit pe prinţii acestora, şi îi atrăgea de partea lui prin darurile oferite fiecăruia, ca şi prin multe alte dovezi de bunăvoinţă, întrucât natura îl înzestrase cu o fire generoasă, aşa cum se cuvine să aibă un rege. Prin toate aceste succese obţinute în acest scop, el a reuşit să-şi sporească pretutindeni autoritatea. Râvna şi strădania cu care cultiva prietenia lui Caesar şi a celor mai influenţi dintre romani îl sileau pe Herodes să se abată de la obiceiurile străbune şi să încalce legile patriei, de vreme ce cu făloasa lui ambiţie întemeia cetăţi şi înălţa temple în alte ţinuturi şi oraşe, pe care le împodobea astfel, excepţie făcând Iudeea (căci iudeii n-au admis niciodată aşa ceva, fiindcă la noi este strict interzisă cinstirea statuilor şi a chipurilor, după obiceiul grecilor). El se dezvinovăţea faţă de iudei, susţinând că n-o făcea de bunăvoie, ci la îndemnurile şi poruncile venite de sus, ca să-şi atragă simpatia lui Caesar şi a romanilor prin faptul că nu se ocupă de datinile patriei sale decât prin cinstirea lor. Dorea să-şi slujească propriul interes cât mai bine, dându-şi osteneala să lase urmaşilor lui ca amintire monumente strălucite ale domniei sale. Ăsta era aşadar motivul care l-a determinat să ctitorească oraşe şi să cheltuiască în acest scop sume uriaşe.

6. O localitate situată pe ţărmul mării, care se numise odinioară Turnul lui Straton, i s-a părut foarte potrivită pentru clădirea unui oraş şi a trecut de îndată la înfăptuirea măreţului său proiect. Casele, în întregimea lor, n-au fost reconstruite cu nepăsare, ci din marmură albă, la fel ca minunatul palat regal, precum şi edificiile hărăzite adăpostirii cetăţenilor. Dar lucrarea cea mai mare şi mai greu de înfăptuit a fost limanul cu care a fost înzestrat oraşul, foarte sigur şi la fel de mare ca portul Pireu, corăbiile putând să pătrundă şi să tragă la ţărm în tihnă. Construirea oraşului s-a făcut cu mare greutate, fiindcă locul nu-ţi punea deloc la îndemână lucrurile de care aveai neapărată nevoie, iar toate materialele trebuiau să fie aduse de altundeva şi modelate fără cusur, cu multe cheltuieli. Oraşul se află în Fenicia, pe ţărmul prin dreptul căruia navighezi până în Egipt, de la Ioppe la Dora. Aceste orăşele maritime duc lipsă de porturi din pricina vântului care suflă puternic dinspre Africa şi învolbură nisipul de la malul mării, neoferind nici un liman sigur, aşa că majoritatea negustorilor se văd siliţi să arunce ancora în largul mării. Ca să înlăture neajunsurile acelui ţinut, Herodes a croit în jurul portului un spaţiu atât de larg încât să cuprindă în interiorul lui o flotă mare, prăvălind în mare până la adâncimea de douăzeci de coţi imense blocuri de piatră. Dimensiunile lor erau de cincizeci de picioare în lungime, nu mai puţin de optsprezece coţi în lăţime şi nouă picioare în înălţime, unele dintre

blocuri fiind mai mari, altele mai mici. Digul acesta, menit să strunească marea, avea o lungime de două sute de picioare. Prima lui jumătate slujea drept stavilă valurilor furioase, respingând asaltul talazurilor împrejmuitoare, de aici şi denumirea sa de Prokymia (Preval); cealaltă jumătate susţinea un zid de piatră, prevăzut cu turnuri semeţe. Cel mai mare şi mai frumos se chema Drusius, purtând numele lui Drusus, fiul vitreg al lui Caesar, care s-a stins din viaţă tânăr. A făcut de asemenea numeroase bolţi, adăposturi pentru corăbieri; de la aceste bolţi se întindea împrejurul portului o terasă, loc potrivit pentru o plimbare deosebit de plăcută. Intrarea portului avea gura situată în partea de unde bătea Boreas, cel mai friguros dintre vânturi. La marginea circumferinţei întregi, în partea stângă a intrării portului, se afla un turn masiv şi destul de rezistent să înfrunte talazurile, iar în partea dreaptă erau două blocuri de piatră, drepte şi legate între ele, care depăşeau înălţimea turnului din faţa lor. De jur împrejurul portului, într-un colan neîntrerupt, se înşirau case construite din marmură bine şlefuită şi în mijlocul lor se afla o colină, pe care se înălţa un templu al lui Caesar, întrezărit de corăbieri de la mare distanţă, având două statui: una a Romei şi alta a lui Caesar. Acest oraş se numea Caesarea atât pentru materialul din care era făurit, cât şi pentru desăvârşirea clădirilor sale. Cât priveşte construcţiile subpământene, galeriile cu guri înguste erau lucrate cu aceeaşi iscusinţă ca şi casele de deasupra. O parte dintre acestea, situate la intervale egale, ajungeau până la ţărmul mării, în timp ce una le traversa pe toate, astfel ca apa de ploaie şi lăturile oraşului să se scurgă lesne în valuri şi fluxul mării să spele oraşul pe dedesubt. Herodes a mai construit în oraş un teatru din piatră cubică şi în partea de miazăzi a portului a înălţat un amfiteatru, care putea să cuprindă un mare număr de oameni, fiind aşezat într-un loc foarte potrivit pentru a fi zărit din largul mării. Deoarece nu şi-a cruţat osteneala şi nici nu şi-a precupeţit cheltuielile, regele a desăvârşit construcţia oraşului în doisprezece ani.

CAPITOLUL X

1. Terminând acest oraş, precum şi Sebaste, construit mai înaintea lui, Herodes a hotărât să-l trimită pe fiii săi Alexandru şi Aristobul la Roma, ca să aibă întrevederea lor cu Caesar. După ce au ajuns acolo, s-au dus la casa lui Pollio, un prieten foarte bun al lui Herodes, deşi ei ar fi putut să locuiască şi în palatul lui Caesar. Augustus i-a primit cu deplină bunăvoinţă şi i-a îngăduit lui Herodes să-şi aleagă urmaş pe cine doreşte el dintre cei doi fii. I-a adus de asemenea plocon ţinuturile Trachon, Batanea şi Auranitis, pe care i le-a dăruit, din următoarea pricină. Un anume Zenodorus luase în arendă domeniul lui Lysanias. Dar el nu s-a mulţumit cu marile venituri care îi reveneau, ci căuta să le sporească prin tâlhăreştile sale incursiuni întreprinse din Trachon. Ţinutul acela era locuit de oameni fără căpătâi, care jefuiau odoarele Damascului; Zenodorus nu le împiedica raidurile, ba chiar se făcea părtaş la prada lor. Vecinii care îndurau jecmăneala asta i-au adresat protestele lor lui Varro, guvernatorul lor de atunci, şi i-au cerut stăruitor să-l scrie lui Caesar despre nedreptăţile lui Zenodorus. De îndată ce a primit aceste plângeri, drept răspuns, a scris ca tâlharii să fie alungaţi şi ţinutul să fie dat lui Herodes: acesta va avea grija şi preocuparea ca trachoniţii să nu mai întâmpine necazuri din partea vecinilor lor. Alungarea tâlharilor era o misiune deloc uşoară, căci ei se îndeletniceau cu jafurile şi numai din asta trăiau; nu aveau aşadar oraşe şi nici ogoare proprii, ci numai vizuini subpământene şi peşteri unde vieţuiau alături de vitele lor. Îşi procurau din vreme bogate rezerve de apă şi provizii de cereale, aşa că puteau să reziste multă vreme în ascunzătorile acelea. Intrările în peşteri erau atât de înguste încât nu puteau să pătrundă decât unul câte unul, în schimb interioarele, incredibil de mari, fiind în stare să adăpostească o sumedenie de oameni. Casele nu răzbeau însă la suprafaţă, unde dădeai cu ochii doar de pământ neted. Întregul teritoriu era stâncos, aspru şi greu de străbătut dacă nu aveai înaintea ta o călăuză care să-ţi arate drumul, deoarece cărările nu aveau o linie dreaptă, fiind foarte întortocheate. Atunci când nu puteau să pună la cale nelegiuiri împotriva vecinilor lor, aceşti oameni se jefuiau între ei, fără să se dea înapoi de la nici o ticăloşie. De îndată ce l-a primit în dar de la Caesar, Herodes s-a dus în

ţinutul acela luând cu el conducători pricepuţi, şi i-a făcut pe localnici să se abţină de la tâlhării, garantând pacea şi siguranţa vecinilor lor.

2. Mâhnit mai întâi de faptul că-şi pierduse provincia, urându-l apoi în şi mai mare măsură pe Herodes fiindcă pusese stăpânire pe ea, Zenodorus s-a dus la Roma să-l pârască. S-a întors acasă fără să obţină nici un rezultat; între timp, Agrippa a fost trimis să guverneze în numele lui Caesar provinciile situate dincolo de Marea Ionică. Pe când ierna la Mytilene, a venit în vizită la el Herodes (care îi era prieten foarte apropiat şi drag), apoi s-a întors în Iudeea. Unii locuitori din Gadara s-au dus la Agrippa să-l acuze pe Herodes, dar el nu le-a dat nici un răspuns, trimiţându-i regelui încătuşaţi. Chiar şi arabii, de multă vreme ostili domniei lui Herodes, s-au pus în mişcare şi au căutat să-l provoace felurite dificultăţi, cauza purtării lor de acum părând să fie aceasta. Zenodorus, lipsit de speranţa de a-şi recăpăta puterea, a vândut arabilor pe cincizeci de talanţi o parte din provincia sa, Auranitis. Dar fiindcă ea intra în componenţa ţinutului dăruit de Caesar lui Herodes, arabii luptau să şi-o însuşească, de parcă le-ar fi fost răpită pe nedrept, şi, prin numeroasele lor incursiuni, căutau să-şi obţină dreptul lor recurgând la forţă sau apelând uneori la justiţie. I-au atras de partea lor pe oştenii săraci ai lui Herodes şi erau foarte porniţi împotriva lui, punându-şi mereu mari speranţe în tulburări şi schimbări, aidoma celor cărora lucrurile le merg prost. Deşi cunoştea de mult această situaţie, Herodes n-a pornit totuşi împotriva lor, ci i-a îmbunat cu înţelepciune, căci nu vroia să-l provoace făţiş la răscoală.

3. În cel de-al şaptesprezecelea an al domniei lui Herodes, a sosit în Siria Caesar. De acest prilej s-au slujit majoritatea locuitorilor din Gadara, care au vociferat împotriva lui Herodes, spunând că era prea aspru în poruncile sale şi cu apucături de tiran. Acest curaj deosebit le venea de la Zenodorus, care îi aţâţa să se plângă de Herodes, jurându-se că va face tot ce-i stă în putinţă ca să-l scape de domnia lui Herodes şi să ajungă sub autoritatea nemijlocită a lui Caesar. Înduplecaţi astfel, gadarenii îşi strigau păsul în gura mare, bazându-se pe faptul că aceia dintre concetăţenii lor care fuseseră înlănţuiţi şi predaţi de Agrippa, în loc să fie pedepsiţi, fuseseră eliberaţi de Herodes, fără să păţească nici un necaz. Căci regele, care trecea drept necruţător atunci când pedepsea greşelile alor săi, era înclinat să se arate mărinimos şi să ierte lesne păcatele comise de străini, în timp ce aceia îl acuzau de silnicie, jafuri şi distrugerea templelor, Herodes se pregătea nepăsător să-şi apere cauza; dar Caesar i-a întins mâna şi, cu toată agitaţia mulţimii, nu şi-a schimbat deloc atitudinea prietenoasă faţă de dânsul. Despre aceste lucruri a fost vorba în prima zi, şi în ziua următoare cercetările n-au mai continuat. Când au văzut încotro înclina balanţa lui Caesar şi a juriului şi ferm convinşi că vor fi predaţi regelui, cum era de aşteptat, gadarenii şi-au curmat singuri viaţa în noaptea aceea de teama torturilor, unii aruncându-se în gol, alţii înecându-se în fluviu. Fapta lor lăsa să se înţeleagă că ei îşi recunoscuseră propria nechibzuinţă şi vină: ca atare, Caesar l-a achitat fără şovăială pe Herodes. În afară de asta, întâmplarea a făcut ca norocul să-l surâdă lui Herodes: lui Zenodorus i-a plesnit un intestin şi, pierzând mult sânge, puterile l-au părăsit şi a murit la Antiohia, în Siria. De aceea, Caesar i-a dăruit lui Herodes domeniul acestuia (care nu era aşa de mic, fiind situat între Trachon şi Galileea), împreună cu Ulathas, Panias şi regiunea din jurul lor. L-a unit prin legături de prietenie cu conducătorii Siriei, cărora le-a poruncit să nu la nici o hotărâre fără să ceară părerea lui Herodes. Ca să scurtăm vorba, norocul i-a surâs până într-atât încât cei doi stăpânitori ai Imperiului roman, în uriaşa lui întindere, Caesar alături de Agrippa, îi arătau o mare preţuire, căci Caesar nu ţinea la nimeni mai mult, după Agrippa, decât la Herodes, iar Agrippa îi atribuia lui Herodes primul loc în rândul prietenilor lui, după Caesar. Datorită favorii de care se bucura, a crescut încrederea de sine a lui Herodes, care i-a cerut lui Caesar o tetrarhie pentru fratele său Pheroras, acordând acestuia din veniturile regatului său o sută de talanţi în eventualitatea că el însuşi va muri, pentru ca Pheroras să aibă situaţia asigurată, fără să mai depindă astfel de fiii fratelui său. După ce l-a însoţit pe Caesar până la mare, Herodes s-a întors şi a construit în cinstea lui un strălucitor templu de marmură albă în ţinutul lui

Zenodorus, aproape de locul numit Panium. Muntele adăposteşte o frumoasă peşteră şi mai jos de ea se află o crăpătură şi o foarte adâncă prăpastie plină cu apă stătută. Deasupra se profilează muntele semeţ şi din interiorul peşterii ţâşnesc izvoarele Iordanului. Herodes a împodobit acest loc renumit cu un templu închinat lui Caesar. 4. Atunci şi-a scutit Herodes supuşii de o treime din biruri, pretinzând că vroia să le dea răgazul să se refacă după lunga secetă pe care o îndurase; în realitate, el urmărea să le câştige favoarea. Măsurile luate de rege, care păreau menite să năruiască religia şi datinile străbune, puneau la grea încercare răbdarea acestora şi întregul popor vorbea mereu despre ele cu indignare şi amărăciune. Dar pentru a preîntâmpina orice încercare de revoltă, Herodes a răpit supuşilor săi prilejurile prielnice şi i-a înjugat la o muncă neîntreruptă, spre a nu mai permite concetăţenilor săi să se întrunească, să se plimbe împreună sau să conviețuiască, punându-i peste tot sub supravegherea unor spioni. Cei surprinşi că încălcau aceste dispoziţii primeau pedepse aspre; mulţi dintre ei, în văzul lumii sau în taină, au fost duşi în fortăreaţa Hyrcania şi executaţi. Atât în oraş cât şi pe drumurile ţării mişunau pretutindeni anumiţi oameni care-i urmăreau pe cei ce se întâlneau. Se zice că el însuşi nu dispreţuia această îndeletnicire, ci, îmbrăcat adesea în veşmintele omului de rând, se amesteca noaptea în mulţime, ca să afle ce părere aveau oamenii despre domnia lui. Cei ce refuzau într-un fel sau altul să accepte asemenea obiceiuri erau hărţuiţi prin toate mijloacele. Pe ceilalţi i-a îndemnat să-l jure credinţă, silindu-i printr-un sacru legământ să-şi păstreze fidelitatea faţă de el şi de regatul lui. Mulţi dintre supuşii lui, fie că îl respectau, fie că se temeau de dânsul, s-au supus ordinului său. Pe cei ce făceau nazuri sau nu se lăsau înduplecaţi nici prin constrângeri îi înlătura din calea lui. Dar când a vrut să impună cu de-a sila jurământul de credinţă fariseului Pollio şi lui Sameas, precum şi multora dintre susţinătorii lor, aceştia au ezitat să primească. Totuşi, Herodes n-a luat măsuri aspre împotriva lor, la fel ca în cazul celor care nu depuseseră jurământul, ţinând seama de consideraţia lui faţă de Pollio. De obligaţia asta au fost scutiţi chiar şi aşa-numiţii esenieni. Aceştia fac parte din categoria celor care îşi duc viaţa după reguli adoptate de pythagoreici la greci. Dar despre ei am vorbit mai pe larg în altă parte. S-ar cuveni să arătăm de ce a făcut Herodes esenienilor această favoare, punându-i mai presus de natura muritorilor. O asemenea discuţie nu mi se pare străină de rostul unei naraţiuni istorice, mai ales că ea confirmă preţuirea de care se bucurau esenienii în vremea aceea.

5. Trăia pe atunci un esenian numit Manahem, a cărui faimă se întemeia pe viaţa lui evlavioasă şi era înzestrat de Dumnezeu cu harul prezicerii. Văzându-1 într-o zi pe Herodes, pe când era copil şi mergeau împreună la şcoală, i-a spus că va fi cândva regele iudeilor. Încredinţat că, ori nu-1 cunoştea, ori glumea pe socoteala lui, Herodes l-a avertizat că se trăgea dintr-o familie de rând. Dar Manahem i-a surâs şi, lovindu-1 cu mâna la fund, i-a zis: „Şi totuşi vei fi rege, având parte de o domnie fericită. Domnul te socoteşte demn de ea, dar aminteşte-ţi atunci de palma pe care ţi-a dat-o Manahem, ca de un semn care îţi prevesteşte cât de schimbător e norocul. Această cugetare îţi va fi de mare folos dacă faţă de Dumnezeu vei îndrăgi dreptatea şi evlavia, iar faţă de supuşi, clemenţa. Dar, ca bun cunoscător al lucrurilor, eu ştiu sigur că nu vei fi aşa. Vei duce o viaţă norocoasă, ca nimeni altul, şi vei avea parte de o glorie veşnică, în schimb vei da uitării evlavia şi dreptatea. Dumnezeu nu va scăpa din vedere aceste fapte şi la sfârşitul vieţii te va pedepsi pentru ele!" Herodes n-a luat aminte la vorbele acestea, căci pe atunci nu nutrea o asemenea speranţă. După ce şi-a dobândit treptat domnia, şi încă una norocoasă, odată ajuns în culmea puterii, l-a chemat la el pe Manahem, întrebându-1 câţi ani va mai cârmui. Manahem n-a scos nici un cuvânt. În vreme ce tăcea, Herodes l-a întrebat dacă va mai domni zece ani. Atunci Manahem i-a răspuns că probabil douăzeci sau treizeci de ani, fără să precizeze data când îşi va sfârşi viaţa. Herodes s-a arătat satisfăcut şi a dat mâna cu el, lăsându-1 să plece, iar de atunci înainte şi-a arătat preţuirea faţă de toţi esenienii. Chiar dacă această povestire nu ne inspiră nici o încredere, am socotit că e bine s-o înfăţişez cititorilor mei şi să adeveresc faptul că, datorită vieţii virtuoase pe care o duceau, mulţi dintre ei au ajuns să cunoască treburile divine.

CAPITOLUL XI

1. După înfăptuirea construcţiilor menţionate mai sus, în cel de-al optsprezecelea an al domniei sale, Herodes a plănuit o lucrare mai grea: să treacă la reconstruirea templului lui Dumnezeu, căruia să-l confere un perimetru mai amplu şi o înălţime mult mai impunătoare. Opera fusese astfel concepută încât, dacă apuca s-o desăvârşească, cum se şi cuvenea negreşit, urma să fie mai renumită decât tot ce făcuse până atunci, asigurându-i o glorie veşnică. Dar fiindcă a priceput că poporul nu era prevenit şi nu va fi lesne înduplecat să se înhame la o întreprindere atât de mare, Herodes s-a gândit că, mai înainte de a trece la treabă, să-1 pregătească sufleteşte printr-un discurs. Şi-a chemat aşadar supuşii şi le-a vorbit în felul următor: „Mi se pare că n-are rost, dragi compatrioţi, să vă vorbesc despre lucrările înfăptuite de mine la începutul domniei, mai ales că ele au fost făcute mai degrabă pentru a spori siguranţa voastră decât pentru a fi podoabele renumelui meu. De vreme ce în vremuri grele n-am şovăit să sar în ajutorul vostru, ca să vă uşurez nevoile, şi nici prin construcţiile mele n-am urmărit decât să vă pun la adăpost de primejdii, am convingerea că prin voinţa lui Dumnezeu am condus poporul iudeu până la prosperitatea pe care n-a mai cunoscut-o vreodată mai înainte. Găsesc că este de prisos să vă amintesc pe îndelete ceea ce am realizat în ţară şi faptul că, prin construirea de oraşe atât în ţinutul vostru cât şi în provinciile megieşe, am sporit mult prestigiul neamului iudeu, deoarece acestea vă sunt bine cunoscute. Vreau să vă arăt acum pe scurt că şi lucrarea pe care o plănuiesc este cea mai pioasă dintre toate şi vă va da aureola gloriei. Acest templu închinat atotputernicului Dumnezeu a fost clădit de strămoşii noştri la întoarcerea lor din Babilon: din înălţimea lui lipsesc însă şaizeci de coţi, căci cu atât mai înalt era primul templu construit de Solomon. Nu trebuie să ne învinuim înaintaşii că au fost lipsiţi de evlavie: n-a stat la îndemâna lor să egaleze mărimea acestuia. Cirus şi Darius, fiul lui Hystaspe, le-au dictat în scris felul cum să-şi construiască templul: ca supuşi ai lor şi ai fiilor lor, apoi ai macedonenilor, ei n-au avut posibilitatea să dea aceeaşi înălţime edificiului lor, aşa cum Ie cerea evlavia. Fiindcă am ajuns să cârmuiesc acum, prin voia Domnului, am parte de pace şi am agonisit mari bogăţii, dar mai presus de toate, mă bucur de prietenia şi favoarea romanilor, cei ce sunt, ca să zic aşa, stăpânii lumii, mă voi strădui să duc la capăt opera pe care strămoşii n-au putut s-o desăvârşească din pricina lipsurilor şi a stării de robie, aducând astfel piosul tribut de mulţumire lui Dumnezeu pentru binefacerile pe care mi le-a făcut în timpul domniei mele!"

2. Aşa grăit-a Herodes poporului şi mulţi au rămas uluiţi, deoarece nu se aşteptau la o asemenea cuvântare. Nu-şi puneau nici o speranţă în planul de realizarea căruia se îndoiau, nefiind deloc bucuroşi, ci mai degrabă temători şi îngrijoraţi ca nu cumva, după dărâmarea construcţiei întregi, regele să nu mai fie în stare să facă ce şi-a propus. Primejdia era cu atât mai mare cu cât lucrarea li se părea extrem de grea şi uriaşă. Când a văzut că erau abătuţi, regele şi-a îmbărbătat supuşii, spunându-le că nu se va apuca de demolarea templului mai înainte de a pregăti tot ce avea nevoie pentru reclădirea lui. După ce a spus asta, el s-a ţinut de cuvânt. Căci a făcut rost de o mie de care pentru aducerea materialelor de construcţie şi a ales zece mii de meşteri destoinici, cumpărând veşminte pentru o mie de preoţi, unii fiind pricepuţi în arta cioplirii pietrelor, alţii la tâmplărie, şi s-a apucat de treabă de îndată ce a procurat toate cele necesare.

3. După ce înlăturat vechile temelii şi în locul lor le-a pus pe cele noi, Herodes a înălţat deasupra lor un templu cu o lungime de o sută de coţi şi o înălţime de o sută şi douăzeci de coţi, din care s-au redus douăzeci de coţi, datorită faptului că s-a lăsat temelia; am hotărât să le punem la loc în vremea domniei lui Nero[1]. Templul a fost construit din marmură albă şi dură; fiecare piatră avea o lungime de douăzeci şi cinci de coţi, o lăţime de opt coţi şi o înălţime de doisprezece coţi. Aidoma porticurilor regale, întregul templu era mai scund pe ambele laturi, mijlocul fiind în schimb mai înalt, încât putea fi zărit de la câteva stadii de către oamenii ţinutului, mai ales de cei ce locuiau vizavi sau se îndreptau spre sanctuar. Porţile de la intrare,

împreună cu lintourile lor, erau împodobite, la fel ca interiorul templului, cu draperii multicolore, pe care erau ţesute flori de purpură şi columne. Deasupra lor, sub coronamentul zidului, şerpuia viţa de vie făcută din aur, cu ciorchini de struguri care atârnau la mare înălţime, fiind întruchipaţi din materiale atât de scumpe, încât stârneau uimirea privitorilor prin mărimea şi arta lor desăvârşită. Templul era înconjurat de uriaşe porticuri, armonios proporţionate de fiecare parte cu edificiul şi mult mai frumoase decât predecesoarele lor, lăsând impresia că nici un alt sanctuar nu mai fusese gătit cu o asemenea măiestrie. Ambele porticuri se sprijineau pe un zid imens; zidul însuşi era rodul unei lucrări de o mărime cum nu mai auziseră oamenii niciodată. Era vorba de o colină stâncoasă şi abruptă care urca lent dinspre partea răsăriteană a oraşului, până ce ajungea o culme înaltă. Solomon, primul nostru rege, inspirat de Dumnezeu, a înconjurat creştetul acestei culmi cu un zid construit cu trudă. Colina, mărginită în latura ei de miazănoapte de o râpă adâncă, a fortificat-o apoi de la poalele ei cu stane de piatră bine legate cu bucăţi de plumb, lăsând mereu un oarecare spaţiu interior, şi astfel a avansat spre culme, încât a obţinut o construcţie a cărei mărime era egală cu adâncimea ei, de forma unui patrulater. În exterior se vedeau doar dimensiunile stanelor de piatră, dar în interior ele fuseseră prinse cu scoabe de fier, parcă pentru a nu se mai desprinde în vecii vecilor. Când lucrarea a ajuns în vârful colinei, culmea a fost netezită iar golurile din perimetrul zidurilor, acoperite, părţile ţuguiate fiind nivelate până s-a îndreptat toată suprafaţa, întreaga incintă măsura patru stadii, fiecare latură avea lungimea unui stadiu. În interior s-a mai înălţat în jurul culmii un alt zid de piatră care în partea lui răsăriteană avea un portic dublu, la fel de lung ca şi zidul şi orientat spre intrarea templului construit la mijloc. Mulţi dintre regii de mai înainte au împodobit porticurile. De jur împrejurul templului erau atârnate armurile popoarelor străine, luate ca pradă de război; Herodes le-a pus acum înapoi şi le-a adăugat pe cele obţinute de el de la arabi.

4. În partea de nord a sanctuarului se înălţa o fortăreaţă pătrată, bine întărită. Ea fusese construită de înaintaşii lui Herodes din neamul Asamoneilor, regi şi preoţi deopotrivă, care o denumiseră Baris, ţinându-şi acolo veşmântul sacerdotal, purtat de Marele Preot numai cu prilejul jertfelor divine. Herodes a păstrat veşmintele în acelaşi loc, care, după moartea lui, a încăput în mâinile romanilor până în vremea lui Caesar Tiberius. Atunci când Vitellius, guvernatorul Siriei din timpul domniei acestuia, a sosit la Hierosolyma şi a fost primit de popor cu cele mai înalte onoruri, fiindcă iudeii au cerut să li se restituie veşmântul sacerdotal, el a fost dornic să-l dea satisfacţie. I-a scris despre asta lui Caesar Tiberius, care a încuviinţat cererea, aşa că veşmântul sacerdotal a stat la îndemâna iudeilor până la moartea regelui Agrippa. După aceea Cassius Longinus, care cârmuia Siria, şi Cuspius Fadus, guvernatorul de atunci al Iudeei, au dat iudeilor ordinul să depună veşmântul sacerdotal în fortăreaţa Antonia: el trebuia să reintre în posesia romanilor, ca mai înainte. De aceea, iudeii au trimis soli la Claudius Caesar, ca să-şi ceară veşmântul înapoi. Când aceştia au sosit la Roma, tânărul rege Agrippa, care tocmai era acolo, a intervenit pe lângă împărat în favoarea restituirii veşmântului sacerdotal, acesta trimiţându-i ordinul corespunzător lui Vitellius, cârmuitorul Siriei. Până atunci veşmântul era primit sub pecete de Marele Preot şi de vistiernicul templului şi, cu o zi înaintea unei sărbători, vistiernicii se duceau la comandantul garnizoanei romane, ca să la veşmântul după prezentarea pecetei. Cum trecea sărbătoarea, ei aduceau veşmântul în locul de unde îl luaseră, dându-l în păstrare comandantului, după recunoaşterea pecetei. Aşa se explică numeroasele peripeţii prin care a trecut veşmântul sacerdotal. Herodes, regele iudeilor, a întărit şi mai mult turnul, hărăzindu-l pazei şi siguranţei templului şi, de dragul lui Antonius, prietenul său şi comandantul romanilor, l-a numit Antonia.

5. În partea apuseană a zidului incintei erau patru porţi: una ducea spre palatul regal, drumul trecând printr-o vale despărţitoare; două duceau spre periferie, iar ultima, spre restul oraşului, coborând în vâlcea prin nenumărate trepte, care urcau iarăşi în cealaltă parte. Situat faţă în faţă cu templul, oraşul avea înfăţişarea unui amfiteatru, o râpă adâncă înconjurându-l în partea de miazăzi. A patra latură a incintei templului,

orientată spre miazăzi, avea ea însăşi la mijloc o poartă, precum şi un triplu portic regal, care se întindea de la valea apuseană la cea răsăriteană: nici nu putea să meargă mai departe. Era cea mai remarcabilă lucrare care a văzut lumina zilei. Căci în mijlocul văii, de o adâncime în stare să înceţoşeze privirile celui dornic să-l zărească fundul, fusese construit un uriaş portic, care se ridica deasupra ei, astfel încât cel ce încerca de pe acoperişul porticului să cuprindă cu ochii ambele înălţimi deodată, era cuprins de ameţeală, mai înainte ca să dea de capătul genunii de sub dânsul. Patru rânduri de coloane se înşirau de la un capăt la celălalt al porticului, aşezate una în faţa celeilalte (cel de-al patrulea rând fiind inclus într-un zid de piatră). Grosimea coloanelor era aşa de mare încât trei oameni, ţinându-se de mână, nu izbuteau să le cuprindă cu braţele lor întinse. Înălţimea lor atingea douăzeci şi şapte de picioare şi ele se sprijineau pe ciubuce duble. Erau în total o sută şaizeci şi două de coloane, care aveau capiteluri în stil corintic, lucrate cu o artă desăvârşită. Şirul coloanelor fiind patru la număr, spaţiul porticului era împărţit în trei galerii. Două dintre ele, aşezate faţă în faţă, erau identice, astfel că fiecare măsura treizeci de paşi în lăţime, un stadiu în lungime şi mai mult de cincizeci de paşi în înălţime. Galeria din mijloc avea o lăţime o dată şi jumătate mai mare, înălţimea fiind dublă: ca atare, le întrecea pe celelalte două. Acoperişul era împodobit cu adânci cioplituri în lemn, împrumutând forme felurite; acoperişul din mijloc le întrecea pe celelalte două. Zidul care se înălţa la mijloc, în faţa triglifelor, era prevăzut cu colonete lustruite cu atâta măiestrie încât cine nu le zărea, nu putea să-şi facă o părere despre frumuseţea lor, dar cine le vedea, era cuprins de admiraţie. Astfel arăta prima incintă. La mijloc, se afla, nu prea departe, o altă incintă, la care ajungeai urcând câteva trepte. Ea era împrejmuită de un zid pe care stătea scris că străinilor le era interzisă intrarea sub ameninţarea pedepsei cu moartea[2]. Îngrăditura interioară avea. În partea de miazăzi şi în cea de miazănoapte trei porţi, iar în partea răsăriteană, o poartă mare, pe unde puteau să intre cei purificaţi, împreună cu soţiile lor. Dar înlăuntrul sanctuarului femeile nu aveau voie să pătrundă deloc. În interior exista un al treilea lăcaş în care nu aveau acces decât preoţii. Acesta era templul propriu-zis şi în faţa lui se afla jertfelnicul pe care se făceau arderile de tot. În nici unul dintre cele trei spaţii interioare n-a putut pătrunde regele Herodes (i s-a interzis acest lucru fiindcă nu era preot); el s-a ocupat totuşi de construirea porticului şi a incintelor exterioare, a căror înălţare a durat opt ani.

6. După ce templul însuşi a fost clădit de preoţi într-un an şi şase luni, s-a bucurat întregul popor şi a adus mulţumiri lui Dumnezeu, mai întâi pentru că a fost terminat atât de repede, apoi pentru râvna de care a dat dovadă regele lor, încununând sfinţirea sanctuarului cu ceremonii şi binecuvântări. Regele a jertfit Domnului trei sute de boi, celelalte prinosuri fiind făcute de fiecare, după puterile sale. Numărul sacrificiilor nu pot să-l precizez: îmi lipsesc datele, ca să spun adevărul. Întâmplarea a făcut ca ziua urcării lui pe tron, pe care regele o celebra îndeobşte cu pompă, să coincidă cu cea în care a fost terminat templul. Sărbătorirea a avut aşadar îndoite motive să fie mai strălucitoare.

7. În afară de asta, s-a mai săpat o tainică galerie care ducea de la fortăreaţa Antonia până la poarta răsăriteană a templului. Deasupra acesteia, regele a înălţat un turn, ca să poată urca din galerie în vârful lui, punându-se la adăpost de popor, dacă izbucnea cumva vreo răscoală împotriva cârmuitorului ţării. Se zice că în timpul cât a durat construcţia templului n-a căzut nici un strop în timpul zilei, ci a plouat numai noaptea, ca să nu se întrerupă lucrările. Această legendă, transmisă de strămoşii noştri, nu mi se pare greu de crezut, dacă ţinem seama de prilejurile prin care Dumnezeu şi-a dezvăluit prezenţa. Astfel s-a desfăşurat aşadar construirea noului templu.

CARTEA A XVI-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A XVI-A

1. Cum Alexandru şi Aristobul s-au întors de la Roma la tatăl lor şi cum Salomeea şi Pheroras, sora şi fratele regelui, i-au calomniat.

2. Cum Herodes, după ce i-a însurat pe Alexandru şi Aristobul, a navigat până la Mytilene, unde l-a convins pe Agrippa să vină în Iudeea.

3. Călătoria lui Agrippa în Ionia şi cum Herodes a navigat iarăşi până în Bosfor, la Agrippa.

4. Cum iudeii s-au plâns în Ionia lui Agrippa de învinuirile care le-au fost aduse de greci, Herodes fiind şi el de faţă.

5. Cum Agrippa a garantat iudeilor respectarea legilor lor şi cum Herodes s-a întors în Iudeea.

6. Cum i-a primit Herodes pe locuitorii din Hierosolyma şi cum i-a iertat de un sfert din birul cuvenit pentru anul anterior.

7. Cum au izbucnit certuri în casa lui Herodes, fiindcă el l-a răsfăţat pe fiul său cel mai vârstnic, Antipater, aducându-i o grea jignire lui Alexandru.

8. Cum în timpul prezenţei la Roma a lui Antipater, Herodes i-a adus pe Alexandru şi pe Aristobul în faţa lui Caesar, ca să-l judece.

9. Alexandru s-a apărat înaintea lui Caesar, care aduce împăcarea tatălui cu fiii săi.

10. Cum Herodes a orânduit în Caesarea, oraşul întemeiat de el, întreceri care se ţin din cinci în cinci ani.

11. Solia trimisă de iudeii din Cyrene şi din Asia lui Caesar, cu jalbe împotriva grecilor; textul scrisorilor în favoarea lor, adresate de Caesar şi Agrippa cetăţilor.

12. Cum Herodes, ducând lipsă de bani, a pătruns în mormântul lui David şi, cuprins de teamă, a construit un monument pe mormântul său.

13. Cum Archelaus, regele Cappadociei, l-a împăcat pe Alexandru cu tatăl său, care îl întemniţase; cum s-a întors el în Cappadocia, iar Herodes a plecat la Roma.

14. Cum s-au răsculat trachoniţii împotriva regatului lui Herodes şi cum i-au supus iarăşi comandanţii provinciilor.

15. Cum i-a cerut Herodes pe răsculaţii care se refugiaseră în Arabia şi, întrucât arabii au refuzat să-l extrădeze, el şi-a îndreptat oastea împotriva lor, cu aprobarea lui Saturninus, comandantul caesarienilor.

16. Cum arabul Syllaeus l-a reclamat la Caesar pe Herodes, pentru incursiunea lui în Arabia; cum Herodes a potolit mânia lui Caesar cu ajutorul lui Nicolaos.

17. Cum Eurycles îi ponegreşte pe fiii lui Herodes în faţa tatălui lor şi felul cum acesta i-a pus în lanţuri, scriindu-i lui Caesar despre ei.

18. Cum Herodes, cu încuviinţarea lui Caesar, şi-a târât fii în faţa judecăţii. Executarea tinerilor şi înmormântarea lor în Alexandrion.

Cartea aceasta cuprinde un interval de doisprezece ani.

CAPITOLUL I

1. După ce se străduise ca prin instaurarea ordinii în stat să pună stavilă tuturor nelegiuirilor comise în oraş şi la ţară, regele a dat o lege în dezacord cu rânduiala anterioară, lege care prevedea ca hoţii să fie vânduţi, cu condiţia ca ei să devină sclavi în afara hotarelor regatului său. Această măsură nu numai că era prea aspră pentru răufăcători, dar' ducea chiar şi la înlăturarea datinilor străbune. Căci a fi sclav în slujba unor străini care trăiau după alte obiceiuri şi obligaţia de a te supune tuturor poruncilor date de stăpâni aducea preceptelor religioase prejudicii mai mari decât binele pe care l-ar fi adus sancţionarea celor ce ispăşeau o condamnare, mai ales că în vechea lege erau prevăzute pedepse pentru asemenea delicte. Căci hoţul avea datoria să plătească împătrit paguba adusă proprietarului, iar dacă nu era solvabil, urma să fie vândut ca sclav, dar nu unor străini, spre a fi rob la nesfârşit: după şase ani el trebuia să fie eliberat[1]. Pedeapsa stabilită

acum a fost socotită prea aspră şi nedreaptă, plină de trufie, dată de parcă Herodes n-ar fi fost rege, ci un tiran, fără să ţină seama de orânduirea iudeilor. Deoarece fapta asta amintea de comportarea lui obişnuită, ea i-a oferit prilejul să-şi atragă singur mustrări şi duşmănia supuşilor săi.

2. În vremea aceea, Herodes a întreprins o călătorie în Italia, mânat de dorinţa lui de a se întâlni cu Caesar şi de a-şi vedea feciorii care hălăduiau la Roma. Caesar l-a primit prietenește şi, întrucât fiii săi tocmai îşi terminaseră învăţătura, a plecat cu ei spre casă. La întoarcerea lor din Italia, poporul i-a întâmpinat pe cei doi tineri cu multă bucurie, fiind priviţi cu încântare de toţi, atât pentru darurile cu care îi înzestrase din belşug norocul, cât şi pentru că nu le lipsea deloc expresia măreţiei regale. Numaidecât au început să-l urască şi Salomeea, sora regelui, şi cei ce prin calomniile lor pricinuiseră moartea Mariamnei. Aceştia erau convinşi că, dacă cei doi ajungeau la domnie, ei înşişi vor fi pedepsiţi pentru nedreptatea făcută mamei lor. Teama le dădea aşadar imboldul să-l ponegrească şi să pretindă că tinerilor nu le făcea nici o plăcere să stea în tovărăşia propriului părinte, din pricina morţii mamei lor, crezând că nu era decent să aibă de-a face cu ucigaşul ei. Datorită faptelor reale pe care se bazau, aceste presupuneri păreau verosimile şi era de aşteptat ca ele să înlăture bunăvoinţa tatălui faţă de fiii săi. Ponegritorii nu spuneau asta în prezenţa regelui, ci răspândeau zvonuri în rândul mulţimii. Ele ajungeau la urechile lui Herodes şi i-au stârnit ura pe care firea lui n-a mai putut-o înăbuşi mai târziu. Deocamdată dragostea părintească a regelui era totuşi mai puternică decât suspiciunile şi calomniile şi el i-a cinstit cum se cuvine, căci atunci când au ajuns la vârsta însurătorii, i-a dat de soţie lui Aristobul pe Berenice, fiica Salomeei, iar lui Alexandru, pe Glaphyra, fiica lui Archelaus[2], regele Cappadociei.

CAPITOLUL II

1. Între timp, după ce a aflat că Marcus Agrippa a navigat a doua oară din Italia până în Asia, Herodes s-a dus degrabă la el şi I-a rugat să-l viziteze regatul, dându-i prilejul de a-l găzdui ca oaspete şi ca prieten. Agrippa s-a lăsat convins de rugăminţile insistente ale lui Herodes şi a venit într-adevăr în Iudeea. Herodes n-a omis nici un lucru care să-l facă plăcere musafirului său şi l-a poftit să viziteze oraşele pe care le înălţase recent şi, în timp ce-i arăta edificiile, i-a oferit lui Agrippa şi prietenilor săi tot felul de desfătări şi primiri strălucite, atât în Sebaste cât şi în portul Caesarea, construit de el, precum şi în fortăreţele Alexandrion, Herodion şi Hyrcania, înjghebate aşijderea cu multe cheltuieli. L-a dus şi în oraşul Hierosolyma, unde poporul l-a primit îmbrăcat în veşminte de sărbătoare şi cu urări de bun venit. Agrippa a jertfit Domnului o sută de vite şi a ospătat mulţimea, fără să se abţină de la nici o cheltuială. Ar mai fi rămas cu dragă inimă încă multe zile, dar anotimpul îl zorea: trebuia să se întoarcă în Ionia şi găsea că era riscant să călătorească pe mare în timp de iarnă.

2. Oaspetele s-a îmbarcat după ce el şi vestiţii săi însoţitori au primit daruri bogate de la Herodes, pornind la drum. Dar regele şi-a petrecut iarna în ţara lui şi, la începutul primăverii, s-a grăbit să-l reîntâlnească, ştiind că Agrippa se pregătea să plece într-o expediţie în Bosfor. A navigat pe lângă Rhodos şi Cos până în insula Lesbos, crezând că acolo putea să dea de Agrippa. Potrivnicul vânt de miazănoapte l-a împiedicat însă să intre cu corăbiile în port. Din această pricină el a zăbovit câteva zile în Chios, unde a primit cu bunăvoinţă o mulţime de cereri, lăsându-şi solicitanţii să plece cu daruri regeşti. Când a văzut că porticul oraşului era părăginit (căci fusese ruinat în timpul războiului mithridatic şi, datorită mărimii şi frumuseţii sale, refacerea lui părea mai dificilă decât a celorlalte construcţii), el a dat localnicilor bani destui în vederea reconstruirii acestuia, îndemnându-i să nu mai întârzie, ci să redea mai repede oraşului vechea lui podoabă. Când în sfârşit vântul şi-a domolit suflarea, Herodes s-a îndreptat mai întâi spre Mytilene, apoi spre Byzantion, unde a aflat

că Agrippa trecuse între timp dincolo de Stâncile Cyanee[1], pornind pe urmele sale cât a putut de repede. A dat de el în Pontul Euxin, la Sinope, unde apariţia flotei lui a provocat o surpriză, prilejuind însă o deosebită bucurie şi o întâlnire foarte prietenească şi de o parte, şi de alta. Agrippa a interpretat gestul lui drept o dovadă de mare bunăvoinţă şi de iubire faţă de el, deoarece regele făcuse o călătorie atât de lungă pe mare, ca să-l vină în ajutor la momentul potrivit, lăsându-şi deoparte domnia şi treburile ţării sale pentru o vreme îndelungată, cum nu mai făcuse până atunci. Herodes a contribuit aşadar din plin la întreaga expediţie şi a luat parte la lupte alături de Agrippa, ca tovarăş şi aliat, la nevoie şi ca sfătuitor, soţ plăcut în momentele de destindere, împărţind toate pe din două, dificultăţile din bunăvoinţă şi desfătările din respect reciproc. După ce s-a încheiat războinica misiune din Pont, pentru îndeplinirea căreia fusese trimis Agrippa, întoarcerea pe calea mării n-a fost pe placul lor, aşa că ei au străbătut Paflagonia şi Cappadocia şi au mărşăluit prin Frigia Mare până la Efes, trecând cu corăbiile în insula Samos. În fiecare oraş, prin intermediul lui Herodes au fost înlesnite binefacerile de care aveau nevoie solicitanţii. El nu s-a dat în lături să împartă bani în stânga şi în dreapta, ca să-şi facă noi prieteni, cheltuind din veniturile sale. Pentru unii, care i-au cerut acest lucru, a intervenit pe lângă Agrippa şi a obţinut satisfacerea doleanţelor lor. Căci şi Agrippa era darnic şi împărţea cu mărinimie lucrurile care puteau fi folositoare solicitanţilor săi, cu condiţia ca ele să nu aducă daune celorlalţi, şi i se datora mai mult intervenţiei regelui faptul că Agrippa îşi vădea înclinaţia spre binefaceri. Herodes l-a împăcat cu troienii pe Agrippa, curmând supărarea lui, şi tot el a plătit datoriile locuitorilor din Chios faţă de vistiernicii lui Caesar, scutindu-i de taxele de import, şi a ajutat îndeobşte pe fiecare nevoiaş în parte.

3. Când amândoi au sosit în Ionia, mulţi dintre iudeii care locuiau în oraşele de acolo au venit la Agrippa, ca să se slujească de acest prilej favorabil. Ei i s-au plâns de nedreptăţile ce li se făceau: că erau împiedicaţi să trăiască după legile lor; că erau chemaţi să se prezinte în faţa judecătorilor în zilele lor de sărbătoare; că li se răpeau banii pe care vroiau să-l trimită la Hierosolyma; că li se impuneau serviciul militar şi corvezile publice, deturnându-li-se sumele încasate în scopuri religioase. Dar ei fuseseră pururi scutiţi de toate aceste angarale, câtă vreme romanii le-au îngăduit să trăiască după legile lor strămoşeşti. Pe când ei spuneau asta cu glas tare, Herodes l-a rugat să le asculte plângerile şi l-a ales pe un prieten al său, numit Nicolaos, să fie apărătorul cauzei lor. Agrippa i-a convocat în juriu pe cei mai de vază dintre romani, precum şi pe regii şi principii de faţă, şi Nicolaos a începu să cuvânteze în favoarea iudeilor astfel:

4. „Ajunşi la ananghie, mărite Agrippa, nevoia ne-a silit pe toţi să ne refugiem sub scutul celor ce pot să ne scape de necazuri, iar cei de faţă, veniţi să se plângă, au deplină încredere în tine. Întrucât mai înainte am avut adesea prilejul să-ţi constatăm solicitudinea faţă de rugăminţile noastre, dorim de astă dată doar să nu ni se smulgă avantajele pe care le-am obţinut odinioară, cerere înaintată celor care le-au oferit, mai ales că noi le-am primit de la un popor, singurul în măsură să ni le dea, iar ele ne-au fost răpite nu de nişte oameni supuşi, ci de către cei ce ştiu că au datoria să-ţi fie supuşi. Dacă binefacerile primite cândva sunt mari, cuvine-se să aducem laude celor care au avut meritul să le obţină. Dacă în schimb ele sunt mici, ar fi de-a dreptul ruşinos ca binefăcătorii să nu le menţină. Nu încape nici o îndoială că cei ce îi asupresc pe iudei şi îi desconsideră aduc jigniri ambelor părţi: celor ce au beneficiat de binefaceri, fiindcă nu preţuiesc darurile unor oameni atât de vestiţi care dovedesc recunoaşterea meritelor lor; făcătorilor de bine, fiindcă socotesc că sunt de prisos favorurile date de ei. Întrebându-i pe iudei dacă preferă să aibă parte mai degrabă de viaţă decât de obiceiurile strămoşeşti, procesiunile, jertfele, şi sărbătorile prin care îl cinstesc pe Domnul lor, îi cred în stare să îndure orice, numai să nu fie ameninţate obiceiurile înaintaşilor lor. Ei poartă şi acum cele mai multe războaie doar ca să apere integritatea acestora. Marele noroc de care se bucură datorită vouă, romanilor, întregul neam omenesc constă în faptul că fiecare provincie în parte poate să-şi respecte ceremoniile sacre şi să trăiască după datina ei. Unii vor să le impună cu de-a sila altora ceea ce n-ar suporta

să li se facă lor, ca şi cum n-ar fi aceeaşi nelegiuire să neglijeze venerarea propriilor zei sau să interzică celorlalţi, pe nedrept, să-şi îndeplinească datoriile religioase. Să avem însă în vedere şi alt aspect. Există oare un popor, o cetate sau un neam care să nu socotească drept bunul lor suprem protecţia împărăţiei voastre şi puterea poporului roman? Există vreun om care să renunţe de bunăvoie la binefacerile voastre? Nici unul, firește, doar dacă nu e zdravăn la minte. Nu vei găsi nicăieri o comunitate sau un simplu particular care să nu râvnească la favoarea voastră. Oricine vrea să lipsească pe altul de desfătarea darurilor voastre trebuie să se priveze de binefacerile pe care vi le datorează, dar nici aşa nu va aprecia cum se cuvine foloasele pe care le oferiţi. Căci dacă ar fi să comparăm regatele de odinioară cu împărăţia de acum, între multele avantaje pe care le asigură aceasta se cuvine să semnalăm înainte de toate faptul că supuşii nu mai sunt robi, ci oameni liberi. Oricât de bine ne merg treburile, situaţia noastră nu este chiar aşa de strălucită încât să ne pizmuim unii pe alţii. Vouă vă datorăm faptul că, alături de toţi, ducem o viaţă fericită şi singurul lucru pe care vrem să-! avem în comun cu ceilalţi este să fim lăsaţi să ne respectăm nestingheriţi religia străbună. Cererea noastră nu este lipsită de temei, fiind în interesul celor ce ne-o aprobă. Dacă lui Dumnezeu îi face plăcere să fie cinstit, pe placul lui sunt şi cei ce mijlocesc această cinstire. De altfel, practicile noastre religioase nu se îndepărtează de omenie, ci sunt în deplină concordanţă cu evlavia, îmbinându-se cu justiţia salutară. Noi nu ţinem ascunse preceptele după care ne călăuzim în viaţă, ele fiind nişte dovezi ale pietăţii faţă de semenii noştri. Dedicăm cea de-a şaptea zi cercetării obiceiurilor şi legilor noastre pentru ca, meditând asupra lor cum se cuvine, să le urmăm şi să ne ferim de păcate. Dacă mi se îngăduie să vorbesc despre, asta, vreau să arăt că sacrele noastre precepte sunt frumoase prin ele însele şi au o vechime remarcabilă, chiar dacă unii au o altă părere. Vechimea lor este pusă în valoare de cei ce le cinstesc cu o inimă pioasă, urmându-le aşa cum le-au primit. Cu silnicie şi nedreptate, tocmai s-a pus la cale înlăturarea acestor legi: ni s-au luat tâlhăreşte banii pe care i-am strâns pentru cinstirea Domnului, trebuie să plătim biruri necuvenite, suntem chemaţi în zi de sărbătoare la procese sau la alte treburi, dar nu pentru încheierea unor înţelegeri, ci numai ca să fim loviţi în convingerile noastre religioase, pe care ei le cunosc, purtându-ne o ură nelegiuită şi mistuitoare. Împărăţia romană este astfel făcută încât încurajează bunăvoinţa reciprocă şi stăvileşte vrajba, dacă cineva înclină mai mult spre cea de-a doua decât spre cea dintâi. Te implorăm, aşadar, mărite Agrippa, să ai grijă ca noi să nu mai îndurăm necazuri, să nu mai fim jigniţi, să nu ni se interzică respectarea obiceiurilor noastre, să nu ni se răpească bunurile şi nici să nu mai fim oprimaţi de cei faţă de care nu schiţăm vreo împotrivire. Rugămintea noastră este nu numai îndreptăţită, ci şi încurajată prin bunăvoinţa pe care ne-ai arătat-o mai înainte. Putem să invocăm în sprijinul nostru numeroasele decrete ale Senatului, săpate pe tablele de aramă expuse pe Capitoliu, de unde rezultă că voi ne-aţi onorat astfel spre a consfinţi faptul că v-am fost credincioşi şi că vom beneficia de favoarea voastră şi în viitor, chiar dacă nu vor mai precumpăni meritele noastre. Căci nu numai nouă, ci tuturor oamenilor le-aţi conservat avuţiile şi le-aţi oferit atât de multe şi nesperate binefaceri încât oricine ar spune pe îndelete foloasele pe care le-aţi adus altora, n-ar mai termina niciodată enumerarea lor. Pentru a arăta că n-am primit fără unele merite sumedenia de favoruri pe care ni le-aţi acordat, ar fi suficient ca, trecându-le sub tăcere pe toate cele de dinainte, să spunem doar că regele nostru stă acum alături de tine. A mai rămas vreun serviciu nefăcut de el familiei domnitoare? Credinţa lui v-a dezamăgit vreodată? Mai există un semn de cinstire a voastră, care a fost omis de el? La care ceas de primejdie n-a fost cel dintâi gata să vă ajute? Cine poate tăgădui că binefacerile voastre nu sunt pe măsura meritelor sale? Poate că nu se cuvine să trecem sub tăcere nici vitejia tatălui său, Antipater, care, atunci când Caesar şi-a întreprins expediţia în Egipt, a venit în ajutorul lui cu două mii de luptători şi n-a rămas mai prejos atât în luptele terestre cât şi în bătăliile navale. Dar ce rost are să vorbim despre concursul dat de trupele sale auxiliare lui Caesar cu acest prilej sau despre darurile primite de Caesar de la el? Mai întâi ar fi

trebuit să menţionez scrisorile trimise atunci de Caesar Senatului, precum şi cinstirile obţinute de Antipater pentru poporul nostru, împreună cu cetăţenia romană. Acestea dovedesc cu prisosinţă că favorurile date de voi au fost meritate şi nu fără temei îţi cerem confirmarea drepturilor care, dacă nu le-am fi căpătat dinainte, tragem nădejdea că ni le dăruiai din proprie iniţiativă, având în vedere strânsele legături dintre tine şi regele nostru. Am aflat de la locuitorii Iudeei că ai venit la ei plin de bune intenţii, că ai adus cuvenitele jertfe lui Dumnezeu, că l-ai proslăvit cu rugăciuni, ospătând poporul, fără să-l dispreţuieşti darurile de ospeţie. Toate dovezile de cinstire cu care a fost primit un bărbat de rangul tău de către popor şi oraşul Hierosolyma pledează în favoarea prieteniei înfiripate între tine şi poporul iudeilor, prin intermediul casei lui Herodes. Amintindu-ţi acestea şi cu degetul arătător îndreptat spre regele nostru, care este de faţă şi stă alături de tine, noi nu-ţi cerem altceva decât să nu îngădui ca alţii să ne răpească samavolnic şi cutezător înlesnirile primite prin bunăvoinţa ta."

5. Privitor la discursul ţinut de Nicolaos, grecii n-au adus nici o obiecţie, mai ales că nu era vorba de judecarea unui litigiu, ci de o plângere împotriva unui abuz de putere. Ei nu tăgăduiau că au comis aceste fapte şi susţineau că iudeii se aflau pe teritoriul lor, nedându-se în lături de la nici o nedreptate. La rândul lor, iudeii demonstrau că erau băştinaşi, că-şi respectau tradiţiile străbune şi că nu i-au nedreptăţit deloc pe greci, înţelegând că primii erau oprimaţi, Agrippa a răspuns că, datorită bunăvoinţei şi prieteniei lui faţă de Herodes, este gata să accepte cererile iudeilor şi să le socotească îndreptăţite: chiar dacă ei mai emiteau şi alte pretenţii, era dispus să le satisfacă şi pe acelea, dacă nu aduceau prejudicii împărăţiei romane. Aşadar, întrucât iudeii cer doar să-şi păstreze drepturile pe care le-au primit mai înainte, el le confirmă şi precizează că nimeni nu are voie să le interzică păstrarea datinilor străbune. După rostirea acestei decizii, Agrippa a dizolvat adunarea. Herodes s-a oprit în faţa lui, s-a înclinat şi i-a mulţumit călduros pentru amabilitatea lui. Acesta i-a răspuns cu aceeaşi cordialitate şi l-a îmbrăţişat în semn de salut. După aceea, el a plecat din Lesbos. Regele a hotărât să se întoarcă acasă străbătând marea, şi-a luat rămas bun de le Agrippa şi a pornit la drum. După câteva zile, a acostat la Caesarea, adus de un vânt prielnic. De acolo a plecat la Hierosolyma şi a chemat la o adunare întregul popor, căruia i s-a alăturat o mare mulţime de oameni veniţi de la ţară. A păşit în mijlocul adunării şi i-a făcut expunerea întregii sale călătorii, arătând că intervenise pentru iudeii din Asia, ca de-acum înainte ei să se bucure în linişte de drepturile lor. A vorbit apoi pe larg despre norocoasa lui ocârmuire şi a descris râvna cu care asigură prosperitatea tuturora, apoi, din cale-afară de bucuros, a renunţat la o pătrime din birul cuvenit pentru anul anterior. Încântată de favoarea care i s-a făcut şi de minunatul discurs, mulţimea s-a împrăştiat nespus de voioasă, urând regelui multe succese.

CAPITOLUL III

1. În sânul familiei lui Herodes vrajba îşi înfiripa cuibul de la o zi la alta şi îndârjirea ei creştea în intensitate. Pe de o parte, ura Salomeei împotriva celor doi tineri avea rădăcini ereditare şi succesul pe care îl avusese intriga urzită de ea împotriva mamei lor îi dădea atâta temeritate şi aroganţă încât a hotărât să nu mai lase în viaţă pe nici unul dintre fiii ei, în stare să-l răzbune moartea. Pe de altă parte, şi adolescenţii erau tot mai porniţi şi răuvoitori faţă de tatăl lor, fie fiindcă îşi aminteau de batjocura îndurată de mama lor, fie fiindcă îi aţâţa setea de putere. Curând răul a semănat cu cel de altădată, când prinţii îi ponegreau în gura mare pe Salomeea şi pe Pheroras, iar aceştia unelteau împotriva tinerilor, recurgând la abile intrigi şi vicleşuguri. Ura era la fel de mare şi de o parte, şi de cealaltă, diferea doar felul în care ieşea la iveală. Unii împrăştiau bârfe şi ocări fără să se ferească, deoarece nu ştiau să-şi ascundă duşmănia, datorită obârşiei nobile şi lipsei lor de experienţă; ceilalţi, în schimb, preferau alte căi, căci foloseau calomniile perfide şi loviturile necinstite, provocându-i pe cei doi tineri cu fiecare prilej, în speranţa că îndrăzneala lor va merge până la violenţa îndreptată împotriva propriului părinte. Întrucât contestau învinuirea adusă mamei lor şi

credeau că aceasta fusese condamnată pe nedrept, nu existau îndoieli asupra faptului că ei îi vor pedepsi totuşi cu mâna lor pe autorii asasinatului. Până la urmă, întregul oraş s-a umplut de zvonuri şi, aşa cum se obişnuieşte în asemenea întreceri, naivitatea adolescenţilor stârnea mila multora, în timp ce Salomeea avea grijă să găsească în comportarea lor pretexte de-a răspândi minciuni lesne de crezut. Profund îndureraţi de jalnicul sfârşit al mamei lor, căci se simţeau înjosiţi alături de ea, Alexandru şi Aristobul nu conteneau să-l compătimească condamnarea la moarte, cum se şi cuvenea de altfel, deplângându-şi soarta proprie, deoarece erau siliţi să convieţuiască cu ucigaşul celei care îi adusese pe lume.

2. Aceste zavistii au crescut cu atât mai mult cu cât profitau din plin de absenţa temporară a regelui. De îndată ce Herodes s-a întors acasă şi a ţinut în faţa poporului discursul menţionat mai înainte, Pheroras şi Salomeea i-au şi spus că o mare primejdie îl pândea din partea tinerilor, care rostiseră făţiş ameninţarea că nu vor lăsa nepedepsită moartea mamei lor. Au mai adăugat de la ei că amândoi trăgeau nădejdea ca, prin intermediul lui Archelaus Cappadocianul, să ajungă până la Caesar, spre a se plânge de părintele lor. Primirea acestor veşti l-a tulburat adânc pe Herodes, mai ales că le aflase şi de la alţii. Năpasta asta i-a reamintit cele ce se întâmplaseră odinioară, când certurile izbucnite între membrii familiei sale nu-i îngăduiseră să se bucure de cei apropiaţi şi de scumpa lui soţie şi, bănuind că în viitor se putea aştepta la lucruri şi mai rele, era pus în grea încurcătură. De fapt, majoritatea treburilor domneşti, graţie proniei divine, îi mergeau strună, peste aşteptările sale, dar în privinţa vieţii casnice, marile nenorociri îl năpădeau, aşijderea peste aşteptările sale. Aflat la cumpăna dintre noroc şi nefericire, Herodes zăbovea între talgerele balanţei şi se întreba ce să prefere: traiul domnesc plin de succese, îngemănat cu necazurile sale casnice, sau fuga de marile năpaste care îi bântuiau casa, prin renunţarea la domnia înconjurată de admiraţia oamenilor.

3. Cuprins de zbucium şi frământări interioare şi dornic să-l intimideze pe cei doi tineri, regele l-a chemat pe un alt fiu al său, zămislit pe când era simplu particular (el se numea Antipater), hotărând să-l dea privilegii. Acestea nu erau încă pe măsura celor de m.ai târziu, încât să-şi depăşească fraţii, preluând toate prerogativele, ci erau menite numai să strunească cutezanţa fiilor Mariamnei, mai degrabă să-l pună în gardă. Căci a crezut că ei vor deveni mai puţin aroganţi dacă vor fi convinşi că nu sunt singurii şi nici indubitabilii urmaşi la tron. De aceea l-a adus Herodes în casa lui pe Antipater, ca un rival al lor, convins că va limpezi situaţia cu înţelepciune şi, înăbuşind trufia tinerilor, purtarea lor se va ameliora la momentul potrivit. Dar lucrurile au ieşit cu totul altfel decât îşi închipuise el. Copiii i-au interpretat gestul ca pe o jignire la adresa lor[1], iar Antipater, om abil, după ce s-a văzut într-o situaţie pe care nici n-o sperase mai înainte, nu s-a mulţumit să-şi înfrunte fraţii şi să le răpească întâietatea. S-a ţinut scai de tatăl lui spre a-1 înstrăina de Alexandru şi de Aristobul cu ajutorul calomniilor şi i-a fost uşor să obţină ceea ce urmărea, întărâtându-1 tot mai mult împotriva lor de la o zi la alta prin bârfele cu care îi împuia urechile. Antipater se mărginea să lanseze zvonurile, căci se ferea să le transmită tatălui său şi folosea în acest scop nişte oameni asupra cărora nu plana nici o bănuială, lăsând impresia că făceau aceasta doar din fidelitatea lor faţă de rege. Mulţi îl susţineau pe Antipater datorită frumoaselor lui perspective şi Herodes punea temei pe aceste denunţuri deoarece socotea că ele porneau dintr-o dragoste sinceră faţă de el. În timp ce susţinătorii se întreceau între ei să-şi slujească în chip şi fel idolul cu credinţă, tinerii înşişi le ofereau din plin pretextele dorite. Ei vărsau adesea lacrimi pentru batjocura pe care o îndurau şi strigau numele mamei lor, ba chiar cutezau să-şi învinuiască de crimă părintele în cercul prietenilor lor. Mânat de răutatea lui, Antipater surprindea aceste pozne la momentul potrivit şi le prezenta lui Herodes, nu fără să adauge, fireşte, şi de la el, aşa că dihonia din sânul familiei s-a înteţit. Ofensat de aceste calomnii şi hotărât să-l înjosească pe fiii Mariamnei, Herodes i-a sporit zilnic prerogativele lui Antipater, încât i-a făcut hatârul de-a o chema pe mama lui la palat. A trimis numeroase scrisori lui Caesar şi a primit răspunsuri cordiale din partea lui. Când Agrippa s-a întors acasă după ce

guvernase timp de zece ani Asia, Herodes a plecat din Iudeea şi a navigat până la el, însoţit numai de Antipater, ducându-l la Roma împreună cu multe daruri, ca să câştige prietenia lui Caesar. Potrivit aparenţelor, Antipater deţinea deja întreaga putere şi, ca atare, tinerii pierduseră orice speranţă de-a mai domni.

CAPITOLUL IV

1. Această călătorie a fost fructuoasă atât pentru prestigiul lui Antipater, cât şi pentru recunoaşterea întâietăţii asupra fraţilor săi: de vreme ce Herodes scrisese tuturor prietenilor lui din Roma, el a fost primit pretutindeni cu multă curtenie. Nu-i convenea totuşi absenţa tatălui său, deoarece nu mai avea ocazia să-şi calomnieze mereu fraţii vitregi şi se temea cu atât mai mult că părintele îşi va schimba simţămintele, purtându-se mai blând cu fiii Mariamnei. Frământat de asemenea gânduri, n-a renunţat la planul său, ci a trimis din Roma scrisori, ori de câte ori spera să-şi aţâţe tatăl împotriva fraţilor lui; simula o deosebită îngrijorare, pusă de fapt în slujba răutăţii şi ambiţiei lui, în speranţa câştigului pe care şi-1 asigura sporind indignarea şi amărăciunea lui Herodes atât de mult încât tinerii îi vor deveni nesuferiţi. Întrucât şovăia să dea frâu liber patimii sale de teamă că poate greşi dovedind neglijenţă şi nechibzuinţă, regele a socotit că era mai bine să călătorească pe mare până la Roma şi acolo să-şi acuze fiii în faţa lui Caesar, pentru a nu-şi permite să atragă asupra lui bănuieli din pricina gravei nelegiuiri. Cum a sosit la Roma, s-a şi îndreptat spre Aquileia, grăbit să-1 întâlnească pe Caesar. Când acesta l-a primit în audienţă, el l-a rugat să aibă bunăvoinţa de a da ascultare marelui şi neplăcutului său necaz. Apoi şi-a adus feciorii în faţa împăratului şi s-a plâns de temeritatea şi de nelegiuita lor tentativă, spunând despre ei că sunt duşmănoşi şi că şi-au arătat în fel şi chip ura faţă de propriul lor tată. Ei chiar plănuiesc să-l omoare şi printr-o crâncenă faptă să pună mâna pe tronul lui, cu toate că dânsul deţine de la Caesar puterea de a-şi alege nu după lege, ci după bunul plac ca urmaş pe acela dintre fiii săi al cărui devotament faţă de el i se pare mai mare. De fapt, amândoi nu ţin atât de mult la putere şi s-ar lipsi bucuroşi de ea, pierzându-şi chiar şi viaţa, numai ca să-şi poată ucide tatăl: atât de adânc şi de mişeleşte s-a înrădăcinat ura în sufletele lor. A răbdat destul această ticăloşie, iar acum se vede constrâns s-o dezvăluie lui Caesar, pângărindu-i augustele urechi cu asemenea vorbe înjositoare. Luat-a el vreodată o măsură aspră împotriva lor? Pot ei să se plângă că a comis o faptă gravă şi greu de îndurat? Li se pare drept ca tocmai cel care a cârmuit vreme îndelungată, înfruntând multe primejdii, să nu fie lăsat să domnească, să dispună de tron şi să-1 transmită urmaşului care îl merită cu adevărat? Căci răsplata evlaviei o primeşte numai cel ce-şi propune să fie asemenea înaintaşului său, încât să spere că primeşte recompensa ce i se cuvine. Or, este limpede că în faptele tinerilor nu se întrezăreşte nici un dram de evlavie.

Oricine este mereu preocupat de domnie se gândeşte negreşit la uciderea părintelui său, căci numai după moartea lui poate să-l ocupe tronul. Atât supuşii lui cât mai ales fiii regelui nu se pot plânge că i-a privat de ceva, fie de podoabe, fie de slujitori, fie de desfătări; el a avut grijă să-l însoare cu soţii de vază: pe unul cu fata surorii lui, iar pe Alexandru cu fiica regelui Archelaus. Mai mare importanţă are însă faptul că nu s-a folosit de puterea lui, ci i-a adus pe amândoi la obştescul binefăcător, Caesar, şi, renunţând la tot ce ar fi putut să întreprindă un părinte ultragiat şi un rege pândit de primejdii, a venit cu ei, să-l supună justiţiei împărăteşti. Îl roagă pe Caesar să nu lase total nesancţionată nelegiuirea, spre a nu-1 sili să-şi ducă viaţa stăpânit de-o mare frică, pentru ca fiii lui, scăpaţi acum de pedeapsă, să poată trăi mai departe, pregătind în continuare cea mai neomenească faptă pusă la cale vreodată.

2. Acestea sunt învinuirile, pline de indignare, aduse de Herodes feciorilor săi în faţa lui Caesar. Tinerii, care vărsau lacrimi chiar şi în timp ce el vorbea, au izbucnit în hohote de plâns după ce Herodes şi-a terminat discursul. Cu buna lor credinţă puteau să probeze cât de străină le era nelegiuirea pe care le-o atribuia propriul lor tată, dar ei îşi dădeau seama că le va veni greu, cum era de aşteptat, să se apere convingător de cumplita

acuzaţie, căci, deşi era momentul potrivit, nu credeau că se cuvenea să la cuvântul, spre a arăta cum, sub impulsul patimii şi al grabei, Herodes fusese indus în eroare. Singuri nu ştiau ce trebuie să spună, podidiţi de lacrimi, dar scoteau suspine adânci, cuprinşi de teama că, dacă tăceau, şovăiala lor părea tacita recunoaştere a vinovăţiei; pe de altă parte, nu aveau nici priceperea de a-şi susţine pledoaria, datorită tinereţii şi frământărilor sufleteşti. Observând tulburarea lor, Caesar a înţeles fireşte că tăcerea lor era impusă mai degrabă de lipsa de experienţă şi de sfială decât de conştiinţa lor încărcată. Nici unul dintre cei de faţă nu putea să nu-i căineze şi Herodes însuşi îşi stăpânea cu greu înduioşarea părintească.

3. Când tinerii au văzut că până şi părintele lor se mai înmuiase şi că nu numai Caesar, ci şi toţi cei prezenţi, fie că îi compătimeau sincer, fie că nu-şi mai ascundeau lacrimile, Alexandru, unul dintre ei, s-a adresat lui Herodes, ca să-l combată acuzaţia, cuvântând astfel: „Tată, dragostea pe care ne-o porţi o dovedeşte cu prisosinţă chiar judecata aceasta: dacă ne puneai gând rău, de bună seamă că nu ne-ai fi adus înaintea salvatorului tuturora. Atât prin autoritatea ta regală, cât şi prin cea părintească, tu ai fi putut să-l execuţi pe cei vinovaţi; faptul că ne-ai adus la Roma, luându-1 ca judecător pe Caesar, dovedeşte că vrei să ne cruţi. Nimeni nu duce pe cel pe care vrea să-1 ucidă într-un templu sau în sanctuar. Situaţia noastră este cu mult mai ingrată decât dacă am fi nişte condamnaţi la moarte. Am avea ferma convingere că nu mai merită să trăim dacă s-ar crede despre noi că am atentat la viaţa unui asemenea tată. Pentru noi ar fi un lucru mai puţin cumplit să murim nevinovaţi decât să trăim cu bănuiala crimei planând asupra noastră. Dacă fidelitatea noastră faţă de adevăr mai are vreo valoare, află că noi am fi foarte bucuroşi să-ţi câştigăm încrederea şi să scăpăm de această primejdie: biruind astfel calomnia, oare nu ni s-ar părea insuportabilă chiar şi ziua de faţă, pentru a nu mai fi suspectaţi de nelegiuire? Pretinzi că noi îţi râvnim coroana, căci unor tineri li se poate aduce lesne o asemenea acuzaţie pe care, dacă o adăugăm la jalnicul sfârşit al mamei noastre, nenorocirii vechi i se alătură cea de acum. Dar te implor să chibzuieşti dacă ea nu este invocată în cazurile similare. Nimeni nu-1 împiedică pe un rege ai cărui fii tineri au supravieţuit mamei lor să-l suspecteze că urzesc înlăturarea lui. O simplă bănuială nu este însă suficientă ca învinuirea de ticăloşie, adusă cuiva, să fie crezută. Trebuie să găseşti pe cineva care să susţină că noi am cutezat să punem la cale o treabă necurată, pentru ca fapta noastră greu de închipuit să câştige încrederea oamenilor. Poate să dovedească cineva că am preparat noi vreo otravă, că am complotat împreună cu semenii noştri, că ţi-am corupt slujitorii cu bani sau că. am scris scrisori împotriva ta? Or, tocmai referitor la lucrurile acestea, calomnia nu născoceşte nimic. Discordia este o grea pacoste pentru curţile regale şi domnia, pe care tu o denumeşti răsplata fidelităţii, aprinde speranţele celor mai josnici, făcându-i să nu se dea în lături de la nici o mârşăvie. Nu ni se poate imputa că am comis vreo nelegiuire. Cum să ne apărăm de calomniile care ni se aduc dacă nimeni nu vrea să ne asculte? Am fost vreodată ceva mai slobozi la gură? Asta nu te vizează pe tine – căci nu se cade să-ţi aducem mustrări – ci pe cei care nu sunt în stare să treacă sub tăcere orice cuvânt rostit de noi. A deplâns vreunul dintre noi pe sărmana noastră mamă? N-a făcut-o desigur fiindcă a pierit, ci pentru simplul fapt că şi după moartea ei a fost ponegrită de nişte oameni neruşinaţi. Râvnim cumva la tronul despre care ştim că aparţine oricum tatălui nostru? Ce rost ar avea acest lucru? Câtă vreme onorurile regeşti ne sunt hărăzite, strădania noastră n-ar fi zadarnică? Zbătându-ne mai puţin, speranţele ni se diminuează? Dacă am pune mâna pe tron cu preţul uciderii tale, după o asemenea faptă odioasă oare n-ar trebui să ne luăm lumea-n cap, cutreierând pământul şi rătăcind pe mări? Cucernicia supuşilor noştri şi credinţa întregului popor ar tolera ca nişte paricizi să deţină puterea supremă şi să pătrundă în preasfântul templu construit de tine? Presupunând că ar fi dispreţuit de toţi ceilalţi, asasinul tău ar putea scăpa nepedepsit câtă vreme Caesar este în viaţă? N-ai zămislit nişte copii atât de nelegiuiţi şi de smintiţi precum înclini să crezi, doar probabil mai puţin norocoşi! întrucât nu ne-ai găsit nici o vină şi încă n-ai descoperit nişte capcane întinse de noi, cum poţi să dai crezare unei asemenea infamii?

Mama noastră a plecat pentru totdeauna. Dar nenorocirea asta nu poate să ne îndârjească, ci doar să ne cumințească. Mai avem multe de spus în apărarea noastră, dar ce rost are să te dezvinovățești de ceea ce n-ai făcut? De aceea, în fața lui Caesar, puternicul stăpân și intermediarul nostru, să încheiem pacea cu tine. Poate poți să-ți recapeți, dragă tată, iubirea părintească față de noi, eliberată de orice suspiciune, și lasă-ne să trăim, chiar dacă nu vom fi prea fericiți, câtă vreme ni se impută, fie și pe nedrept, niște nelegiuiri mari. Dacă te mai temi cumva de noi, ia-ți măsurile de prevedere, satisfacția noastră fiind faptul că ne-am disculpat. Viața nu ni se pare atât de dragă încât s-o păstrăm în dauna celui care ne-a dăruit-o!"

4. După această cuvântare, Caesar, care nici înainte nu avusese încredere în grava învinuire, a fost și mai în dezacord cu ea și și-a ațintit privirea asupra lui Herodes, acesta părând la rândul lui oarecum nehotărât și tulburat. Atunci cei de față s-au arătat neliniștiți și impresionați de cei doi tineri și în sală s-au răspândit murmure dezaprobatoare la adresa regelui. Întrucât acuzația nu convinsese pe nimeni, tinerii în floarea vârstei și cu trupuri frumoase au trezit compătimirea celor prezenți și mila i-a îndemnat pe toți să sară în ajutorul lor, mai ales după ce Alexandru răspunsese cu atâta iscusință și înțelepciune învinuirilor părintești. Dar tinerii nu se puteau stăpâni, ci stăteau înlăcrimați și cu privirile ațintite spre pământ. Le-a licărit însă o rază de speranță, căci regele, care văzuse că acuzațiile aduse tinerilor nu erau fondate, neconvingând pe nimeni, căuta o scuză, să iasă din încurcătură, fără să știe ce răspuns să dea discursului de apărare. După o scurtă pauză, Caesar și-a dat seama că, deși nu erau împovărați de grelele învinuiri care li se aduceau, tinerii păcătuiseră într-o oarecare măsură prin purtarea față de părintele lor, încât să-l ofere prilejul de-a avea unele îndoieli. Dar pe Herodes l-a îndemnat să-și lase deoparte toate bănuielile și să se împace cu copiii lui: nu era firesc să-l creadă capabili de crimă pe cei zămisliți de el. Doar o schimbare de opinie și de o parte, și de alta, ar putea duce nu numai la o îndreptare a faptelor care s-au petrecut, ci și la restabilirea bunăvoinței reciproce, cu condiția ca ambele tabere să renunțe la suspiciuni, socotind că trebuie să năzuiască cât mai mult spre afecțiunea mutuală. În timpul acestor admonestări, Caesar a făcut un semn cu mâna tinerilor și tocmai când ei se pregăteau să cadă la picioarele tatălui lor, spre a-i cere iertare, acesta a venit cu brațele deschise în întâmpinarea copiilor înlăcrimați, îmbrățișându-i pe amândoi călduros, încât nici unul dintre cei prezenți, om liber sau rob, nu și-a putut stăpâni înduioșarea.

5. Tustrei i-au mulțumit atunci lui Caesar și s-au îndepărtat împreună, însoțiți de Antipater, care se prefăcea că era foarte bucuros de această împăcare. În zilele următoare, Herodes i-a oferit trei sute de talanți lui Caesar, care celebra Jocurile publice și împărțea daruri poporului roman. La rândul lui, și Caesar i-a dat o jumătate din veniturile minelor de cupru din Cipru, lăsându-1 să administreze cealaltă jumătate, și de asemenea l-a onorat cu cadouri și cu găzduirea lui. În privința domniei, a lăsat la latitudinea lui să aleagă urmaș pe care dintre fiii lui dorește sau să-și împartă regatul între ei. Când Herodes a vrut să facă pe loc acest lucru, Caesar i-a interzis să renunțe la tron cât trăiește, transmițând domnia fiilor săi.

6. După aceea, Herodes s-a întors în Iudeea. Cât lipsise de acasă, împotriva lui se răsculaseră trachoniții, locuitorii uneia dintre provinciile sale deloc lipsită de însemnătate, dar căpeteniile lăsate în fruntea oștirii i-au supus, readucându-i la ascultare. Pe când călătorea pe mare împreună cu fiii săi, Herodes a debarcat în preajma țărmului cilician la Elaeusa, al cărei nume este acum Sebastș. Acolo l-a întâlnit pe regele Cappadociei, Archelaus, care l-a găzduit prietenește, bucuros că Herodes se împăcase cu fiul său, fiindcă nu-1 crezuse vinovat de acuzația care i se aducea pe Alexandru, căsătorit cu fiica lui. Și-au făcut unul altuia daruri, așa cum obișnuiesc să facă regii, apoi Herodes s-a întors jn Iudeea. A intrat în templu și acolo a vorbit despre ce s-a întâmplat în timpul absenței lui din țară, descriind generozitatea lui Caesar și fiecare faptă a lui, pe care a socotit-o demnă de fi comunicată celorlalți. În finalul discursului său, și-a admonestat feciorii, îndemnându-și curtenii și restul poporului să păstreze concordia. I-a numit și pe fiii săi, care îi vor urma la tron: mai întâi pe Antipater, apoi pe copiii lyiariamnei, Alexandru și Aristobul. Deocamdată i-a îndemnat pe

toţi să-l aibă în vedere pe el şi să-l recunoască drept regele şi stăpânul tuturora, în pofida bătrâneţii, cea jnai potrivită vârstă pentru conducerea ţării, fiindcă lui nu-i lipsesc nici celelalte daruri necesare, fiind în stare să-şi cârmuiască regatul şi să dea porunci odraslelor lui. A mai spus că generalii şi oştenii, atâta vreme cât îşi au privirile aţintite asupra lui, pot să ducă o viaţă liniştită, asigurându-şi unii altora prosperitatea. După rostirea acestor vorbe, a împrăştiat adunarea. Discursul lui a fost pe placul multora, pe al unora însă nu; stimulaţi de rivalitatea şi speranţele lor de domnie, fiii lui vor provoca multe schimbări pe care le doresc din toată inima.

CAPITOLUL V

1. În vremea aceea, Caesarea Sebaste (Augusta), oraşul întemeiat de Herodes, a fost terminat, construcţia fiind dusă la capăt după nouă ani de muncă, iar inaugurarea lui a avut loc în al douăzeci şi optulea an al domniei sale, pe când era în plină desfăşurare cea de-a o sută nouăzeci şi doua Olympiadă[1]. Acest eveniment a fost celebrat de îndată printr-o sărbătoare mare şi plină de fast. Regele a anunţat întreceri muzicale şi Jocuri gimnastice şi a pregătit un mare număr de gladiatori şi de fiare sălbatice, cai de curse şi alte asemenea desfătări care sunt îndrăgite la Roma şi pretutindeni. I-a dedicat aceste întreceri lui Caesar şi a stabilit ca ele să aibă Ioc din cinci în cinci ani. Dar sărbătoritul a vrut ca toate pregătirile Jocurilor să fie făcute pe cheltuiala lui, pentru ca dărnicia lui să-l atragă laude şi mai mari. Chiar şi soţia lui, lulia[2], a avut grijă să-l trimită lui Herodes lucrurile cele mai preţuite din Italia, pentru ca fastul să nu ducă lipsă de nimic: întregul lor cost s-a ridicat la cinci sute de talanţi. Uriaşa mulţime care s-a strâns în oraş de dragul spectacolelor, precum şi trimişii fiecărui popor în parte, spre a aduce solia lor de recunoaştere a binefacerilor împărăteşti, au avut parte cu toţii de găzduire, mese şi distracţii: oamenii se delectau zilnic cu spectacole, iar în timpul nopţii cu chefuri şi petreceri costisitoare, aşa că generozitatea lui Herodes s-a bucurat de laude unanime. În tot ce întreprindea, el se străduia să depăşească cu mult ceea ce se realizase până atunci. Caesar însuşi şi Agrippa au afirmat adeseori că regatul lui Herodes era prea mic în comparaţie cu mărinimia lui şi că ar fi meritat să stăpânească întreaga Sirie şi Egiptul.

2. După terminarea acestei sărbători şi a festivităţilor sale, Herodes a fundat un alt oraş în câmpia Capharsaba, pentru care a ales un loc scăldat de ape şi un teren cu o vegetaţie abundentă, cetatea fiind înconjurată de un fluviu şi de jur împrejur străjuiau crânguri cu copaci uimitori prin mărimea lor. I-a dat numele de Antipatris, după părintele său Antipater. Într-o regiune situată mai sus de Ierihon, la fel de sigură pe cât era de plăcută, a clădit un oraş care a primit numele mamei sale, Cypron. Din frăţeasca lui iubire faţă de Phasael, i-a închinat un frumos monument, înălţând la Hierosolyma un turn la fel de mare ca şi cel din Pharos, pe care l-a denumit Phasael. Acest turn nu contribuie mai puţin la apărarea oraşului decât la păstrarea amintirii fratelui răposat prin numele pe care îl poartă. La fel s-a chemat şi oraşul construit de Herodes în partea de miazănoapte a văii Ierihonului. Mulţumită lui, ţinutul învecinat, care mai înainte fusese pustiu, a devenit fertil prin strădania locuitorilor săi. Oraşul se numeşte Phasaelis.

3. Ar fi de altfel dificil să enumerăm toate binefacerile făcute de Herodes atât în oraşele din Siria, cât şi în cele din Grecia sau pe unde a mai umblat. Se pare că a cheltuit într-adevăr sume uriaşe pentru numeroase lucrările publice, precum şi pentru clădirile începute mai înainte, pe care localnicii nu le-au putut termina din lipsa fondurilor necesare. Cele mai mari şi mai renumite investiţii ale lui au fost următoarele: pentru rhodieni a construit pe socoteala lui un templu închinat lui Apolo Pythyanul şi le-a oferit multe sute de talanţi, ca să-şi poată înjgheba o flotă proprie; i-a ajutat pe locuitorii din Nicopolis, oraş fundat de Caesar după izbânda lui de la Actium, să-şi clădească majoritatea lăcaşurilor lor publice; în Antiohia, oraşul cu cei mai mulţi locuitori din Siria, a construit o stradă largă, care îl străbătea în întreaga lui lungime, şi a înzestrat-o pe

ambele laturi cu un portic, pavând-o cu marmură şlefuită, atât pentru împodobirea cetăţii cât şi pentru folosul trecătorilor. În afară de asta, pentru că nu se mai înălţau la gloria lor de odinioară, din lipsa mijloacelor băneşti, Herodes a alocat un venit anual Jocurilor olimpice, spre a le spori prestigiul, redându-le prin jertfe şi cheltuieli strălucirea care le asigurase faima. Datorită dărniciei sale, prin asentimentul celor mai mulţi, a figurat pe liste ca perpetuu preşedinte al Jocurilor publice.

4. Surprinzătoare, printre altele, rămâne la Herodes diversitatea însuşirilor reunite în unul şi acelaşi caracter. Dacă avem în vedere mărinimia şi generozitatea de care a dat dovadă faţă de toţi, chiar şi cel mai puţin dispus să-l atribuie asemenea merite nu poate contesta înclinarea spre binefacere a făpturii sale. Dacă ţinem însă seama de chinurile şi silniciile pe care au fost siliţi să le îndure supuşii şi rudele cele mai apropiate, datorită firii sale aspre şi neclintite, trebuie să recunoaştem că a fost un om sălbatic şi lipsit de orice moderaţie. De aceea mulţi socotesc că a trăit în contradicţie şi dezacord cu sine însuşi. Fiind de aceeaşi părere cu aceştia, eu cred că ambele tendinţe ale caracterului său au o singură cauză. Faptul că era foarte avid de glorie şi înrobit de această patimă i-a dat înclinaţia spre magnificenţă, în speranţa că va obţine o recunoaştere imediată si dăinuirea în amintirea urmaşilor; cu cât era mai mare largheţea în cheltuielile sale, cu atât mai mult trebuia să-şi asuprească supuşii. Ceea ce împărţea cu dărnicie unora era nevoit să obţină cu de-a sila de la alţii. Deşi era conştient că prin nedreptăţile pe care le făcea îşi atrăgea ura supuşilor lui şi pricepea singur că nu era în stare să-şi îndrepte metehnele (asta nu s-ar fi putut întâmpla fără să-l micşoreze veniturile), Herodes căuta să profite de aversiunea poporului pentru a-şi spori resursele proprii. Cât priveşte membrii familiei, era vai şi amar de cel ce nu spunea ce-i plăcea lui, precum şi de sclavul care nu i se supunea orbeşte sau era suspectat că uneltise cumva împotriva domniei sale: incapabil să-şi strunească patima, îşi urmărea rudele şi prietenii, răzbunându-se pe ei ca pe nişte duşmani, şi nu tolera nici o greşeală, căci ţinea neapărat să i se aducă cinstire numai lui. Cât de puternică era această pasiune a regelui reiese, după opinia mea, din grija cu care a apărat onorurile aduse lui Caesar, Agrippa şi altor amici suspuşi. Aşa cum îi adula el pe cei mari, la fel vroia să fie adulat de cei mici şi sunt vădite indicii că dorea acest lucru, fiindcă socotea că i se cuvenea un tratament egal. Dar poporul iudeilor avea oroare de toate aceste apucături, căci era deprins să preţuiască mai mult dreptatea şi legea decât gloria deşartă. Ca atare, nu s-a îndurat şi nici n-a putut să linguşească ambiţia regelui prin statui şi temple sau alte lucruri asemănătoare. Aceasta mi se pare mie pricina pentru care Herodes s-a purtat atât de urât cu rudele şi sfetnicii săi, în timp ce faţă de străini s-a arătat plin de bunăvoinţă.

CAPITOLUL VI

1. Între timp, iudeii care locuiau în Asia şi în Libya cyrenaică şi dobândiseră drepturi acordate de regii de mai înainte au văzut cum ele fuseseră încălcate de unele cetăţi, grecii fiind atunci asupritorii lor, deoarece le răpeau banii strânşi pentru templu şi le vătămau proprietăţile. Copleşiţi de această năpastă, căci grecii nu vroiau să pună capăt cruzimii lor, iudeii şi-au trimis solii la Caesar. El i-a repus în drepturile lor şi a adresat provinciilor scrisorile care să le adeverească. Reproducem aici conţinutul acestora, spre a dovedi bunăvoinţa primilor suverani faţă de noi.

2. „CAESAR AUGUSJUS, MARELE PONTIFICE CU PUTERE TRIBUNICIANĂ vesteşte următoarele. Întrucât neamul iudeilor şi-a arătat buna-credinţă faţă de poporul roman nu numai cu prilejul acesta, ci şi mult mai înainte, îndeobşte în timpul domniei tatălui meu (adoptiv), pe când era Mare Preot Hyrcanos, am hotărât, cu asentimentul sfetnicilor mei şi solemna încuviinţare a norodului roman, ca iudeii să-şi păstreze obiceiurile strămoşeşti şi legile respectate sub arhieria lui Hyrcanos, Marele Preot al atotputernicului Dumnezeu. Nimeni să nu se atingă de banii donaţi de ei sanctuarului, ci să permită trimiterea lor la Hierosolyma, spre a fi predaţi tăinuitorilor templului; nici unul dintre ei să nu fie chemat să se prezinte la

judecată în timpul Sabatului sau de la a noua oră a zilei precedente. Oricine le fură cărţile sfinte sau banii, fie din locul de celebrare a Sabatului, fie din lăcaşurile de adunare ale bărbaţilor, să fie declarat jefuitor de temple', iar bunurile lui să intre în patrimoniul public al poporului roman. Decretul acesta, scris în cinstea mea pentru a-mi dovedi blândeţea faţă de toţi oamenii, precum şi meritele lui Gaius Marcius Censorinus, să fie aduse împreună cu edictul în celebrul sanctuar pe care Asia întreagă mi l-a închinat la Ancyra[2]. Dacă cineva nesocotea cele decretate aici să fie pedepsit cu asprime." Această inscripţie figurează pe o coloană a templului lui Caesar.

3. „CAESAR TRANSMITE SALUTĂRI LUI NORBANUS FLACCUS. Indiferent de oraşul în care locuiesc, iudeii care, după vechiul lor obicei, vor să-şi trimită banii donaţi pentru templu la Hierosolyma, să fie lăsaţi s-o facă, fără să fie împiedicaţi de nimeni." Şi acest text îi aparţine lui Caesar.

4. După aceea, Agrippa însuşi a scris privitor la iudei următoarele rânduri: „AGRIPPA CĂTRE MAGISTRAŢII, SENATUL ŞI POPORUL EFESIENILOR. Hotărăsc să asiguraţi adunarea şi ocrotirea banilor s.acri, hărăziţi templului din Hierosolyma de către iudeii din Asia, după datina lor străbună. Hoţii care au furat banii iudeilor şi s-au adăpostit într-un azil[3] să fie scoşi de acolo şi să fie daţi pe mâna iudeilor, spre a fi pedepsiţi ca nişte jefuitori de temple. Am scris de asemenea comandantului Silanus ca nici un iudeu să nu fie adus la judecată cu prilejul Sabatului."

5. „MARCUS AGRIPPA CĂTRE MAGISTRAŢII, SENATUL ŞI POPORUL DIN CYRENE. Deşi Augustus a scris deja lui Flavius, comandantul Libyei, precum şi administratorilor provinciei să nu-i stânjenească pe iudeii cyrenieni să trimită banii sacri templului din Hierosolyma după obiceiul lor strămoşesc, aceştia mi s-au plâns că au fost urmăriţi de nişte denunţători vicleni şi împiedicaţi să-l expedieze, sub închipuitul pretext că ar avea de plătit biruri pe care nu Ie datorează deloc. Ordon ca ei să fie scutiţi de orice neplăceri şi fiecare oraş să restituie integral banii prădaţi de la oamenii însărcinaţi cu strângerea şi păstrarea fondurilor sacre, având grijă ca situaţia iudeilor de acolo să se îmbunătăţească în viitor."

6. „PROCONSULUL GAIUS NORBANUS FLACCUS CĂTRE SENATUL ŞI MAGISTRAŢII DIN SARDES. Caesar mi-a scris că porunca lui este ca iudeii să nu fie împiedicaţi să-şi trimită la Hierosolyma banii pentru templu, pe care s-au deprins să-l strângă după obiceiul lor strămoşesc. V-am transmis aceasta ca să ştiţi.şi voi care este vrerea lui Caesar şi totodată a mea."

7. Proconsulul Iulius Antonius n-a scris nici el altceva. „CĂTRE MAGISTRAŢII, SENATUL ŞI POPORUL DIN EFES. Iudeii care locuiesc în Asia m-au înştiinţat la judecata ţinută la data de 13 februarie că Caesar Augustus şi Agrippa le.-au îngăduit să trăiască după legile şi obiceiurile lor şi, fără împotrivirea nimănui, să trimită de bunăvoie la Hierosolyma primele lor roade lui Dumnezeu, ca un prinos al cucerniciei proprii. Ei m-au rugat ca, în conformitate cu ceea ce le-au acordat Caesar şi Agrippa, să-mi dau şi eu aprobarea mea. Vreau să ştiţi că vrerea mea, aidoma celei a lui Caesar şi a lui Agrippa, este să li se îngăduie iudeilor, fără nici o împotrivire, să vieţuiască după datinile lor strămoşeşti."

8. Am socotit necesar să reproduc aceste decrete pentru a dovedi grecilor, în mâinile cărora va ajunge cu precădere scrierea mea despre faptele noastre, că şi mai devreme am avut parte de întreaga cinstire şi că înalţii magistraţi nu ne-au împiedicat niciodată să trăim după obiceiurile strămoşeşti, noi păstrând chiar sub autoritatea lor credinţa în Dumnezeu şi slujirea lui. Voi menţiona adesea aceste tradiţii ca să deprind cu ele neamurile străine şi să înlătur ura pe care sunt înclinaţi să ne-o poarte unii oameni neînţelegători. Nu există nici un popor care să păstreze mereu aceleaşi moravuri, cu atât de multe diferenţe de la oraş la oraş: drept este ca toţi oamenii să se obişnuiască cu acestea, ele fiind deosebit de utile atât barbarilor cât şi grecilor. Faptul că legile noastre se întemeiază în orice privinţă pe înţelepciune ne obligă să le respectăm cu stricteţe şi să fim binevoitori şi prietenoşi cu toţi pământenii. Ca atare, este firesc să ne aşteptăm la acelaşi tratament

din partea lor: nu trebuie să ne considere nişte străini pentru că moravurile noastre se deosebesc de ale lor, ci să constate mai degrabă compatibilitatea lor cu cinstea. Ea este cea către care trebuie să tindem cu toţii deopotrivă, fiind şi singura care ocroteşte viaţa oamenilor. După această digresiune, mă întorc la povestirea mea.

CAPITOLUL VII

1. Herodes, care irosise sume uriaşe atât în interiorul, cât şi în exteriorul propriului regat, auzise deja că Hyrcanos, precursorul său la domnie, deschisese mormântul lui David, de unde scosese trei mii de talanţi de argint, acolo mai rămânând încă destui bani, ca să-l acopere cheltuielile. El însuşi plănuise de mult să facă acelaşi lucru; prin urmare, a deschis într-o noapte mormântul şi a pătruns înăuntru împreună cu prietenii lui cei mai apropiaţi, având grijă să nu se afle nimic în oraş. N-a găsit acolo bani, la fel ca Hyrcanos, ci obiecte de aur şi multe bijuterii, luându-le pe toate. Ca să nu lase nimic nescotocit, a vrut după aceea să pătrundă în cripta în care zăceau trupurile lui David şi Solomon. Se zice că a pierdut astfel două dintre gărzile sale de corp, răpuse de o flacără care le-a ieşit înainte la intrarea lor în tainiţă. Înspăimântat, Herodes s-a grăbit să iasă din cavou şi, ca să obţină iertarea divină, a înălţat la intrarea mormântului un foarte costisitor monument din marmură albă. Acesta este pomenit şi de istoricul Nicolaos, care a trăit în vremea lui Herodes; totuşi, el nu aminteşte de descinderea regelui în mormânt, socotind că nu se cuvenea ca fapta lui să fie cunoscută. Această manieră de-a scrie istoria este folosită de Nicolaos în mod constant. Întrucât a vieţuit în regatul lui Herodes şi a avut relaţii bune cu dânsul, el a scris doar ceea ce putea să-l placă şi să-l fie de folos, stăruind numai asupra celor care îi sporeau faima. A prezentat multe dintre văditele sale nedreptăţi într-o lumină favorabilă sau le-a trecut pur şi simplu sub tăcere. Dornic să înzorzoneze adevăratul motiv al uciderii Mariamnei şi a fiilor ei, răpuşi cu cruzime de rege, pe ea a ponegrit-o că s-a purtat ca o destrăbălată, iar pe tineri, că au complotat împotriva lui. În întreaga lui operă, Nicolaos n-a făcut altceva decât să ridice în slava cerului faptele bune ale regelui, străduindu-se în schimb să-l justifice nelegiuirile. S-ar putea să-l iertăm lesne aceste cusururi, cum am mai spus: el nu şi-a propus să scrie istoria pentru alţii, ci doar ca să-1 satisfacă pe regele său. Dar eu, ca rudă apropiată a regilor din spiţa Asamoneilor, care tocmai de aceea deţine şi funcţia de preot, socotesc că sunt dator nu să spun lucruri false de. dragul cuiva, ci să redau cu acurateţe şi cinste faptele întâmplate. Cinstesc desigur pe mulţi dintre urmaşii regilor, care au ajuns între timp pe tron, dar, întrucât adevărul stă mai presus de toate acestea, accept riscul de-a atrage mânia celor puternici asupra mea.

2. După profanarea mormântului lui David, legăturile familiale ale lui Herodes s-au deteriorat de la o zi la alta, fie că un demon al răzbunării s-ar fi abătut asupra unui cămin unde bântuise cu furie şi mai înainte, încât răul a căpătat proporţiile unei nenorociri insuportabile, fie că ursita îl urmărea nemiloasă, deoarece până acum el avusese parte doar de noroc şi nu trebuia să creadă câtuşi de puţin că nelegiuirea îi va rămâne nepedepsită. Disputa aprigă din palatul regal semăna cu un război civil, unde ura creştea în ambele tabere şi se calomniau unii pe alţii. Mereu punea ceva la cale împotriva fraţilor săi Antipater, care era neîntrecut în blestemăţii şi avea grijă să-l învinuiască prin intermediul altora, în timp ce el se prefăcea că-i apără, sub aparenta bunăvoinţă urzindu-şi perfidele planuri împotriva lor. Reuşise să-şi îmbrobodească cu atâta dibăcie părintele încât îl făcuse să creadă că el era singurul preocupat de salvarea tatălui său. Herodes i-a recomandat chiar şi intendentului treburilor sale domneşti, Ptolemeu, să asculte de Antipater, iar pentru problemele importante s-o consulte pe mama lui Antipater. Pe scurt, această tabără punea totul la cale, aşa că făcea orice poftea şi îndrepta aversiunea regelui împotriva cui vroia ea. În schimb fiii Mariamnei erau din ce în ce mai abătuţi, fiindcă nobleţea originii lor era dispreţuită şi nu mai puteau îndura diminuarea prestigiului lor. Cât priveşte femeile, Glaphyra, fiica lui Archelaos, soţia lui Alexandru, pe de o parte o duşmănea pe Salomeea,

fiindcă îşi iubea soţul, pe de altă parte îi vorbea de rău copila: aceasta era măritată cu Aristobul, Glaphyrei neconvenindu-i să aibă acelaşi rang cu dânsa.

3. S-a ivit atunci un alt motiv de discordie, cel care a provocat tulburarea fiind chiar fratele regelui, Pheroras. El era îndrăgostit de o sclavă de-a lui şi o iubea cu atâta patimă, încât o neglija cu totul pe fiica regelui, cu care se însurase, prins în mrejele roabei sale. Herodes s-a simţit profund jignit de purtarea fratelui său, pe care îl răsplătise cu multe binefaceri, renunţând la o parte din putere spre a-1 face părtaş la domnie. Când a văzut cum a răspuns iubirii lui, l-a socotit un om neisprăvit. Şi-a luat înapoi copila de care Pheroras nu se arătase demn şi a dat-o de soţie fiului lui Phasael. Ceva mai târziu, convins că vechea lui iubire se răcise, Herodes i-a amintit lui Pheroras că-i rămăsese dator şi i-a cerut să se însoare cu a doua lui fiică, numită Cypron. Chiar şi Ptolemeu l-a sfătuit atunci să rupă legătura lui de iubire, ca să nu-şi mai jignească fratele: este ruşinos să-şi piardă capul de dragul unei sclave şi să se priveze de prietenia regelui, stârnind ura lui prin supărarea pe care i-o aducea. Conştient aşadar de faptul că fusese deja iertat pentru greşeala lui anterioară, Pheroras s-a despărţit de femeia aceea, cu toate că avea de la ea un fiu, şi i-a făgăduit regelui că se va însura cu a doua fiică a lui şi a fixat data nunţii peste treizeci de zile, legându-se prin jurământ să nu mai aibă de-a face cu sclava de care divorţase. Dar după scurgerea celor treizeci de zile, el a fost biruit de vechea lui iubire şi nu şi-a mai respectat legământul solemn, reîntorcându-se la roaba lui. Herodes nu s-a mai putut abţine şi a dat frâu liber furiei sale: lăsa mereu să-l scape unele vorbe de mânie, supărarea regelui oferind multora prilejul de a-1 ponegri pe Pheroras. Iată de ce n-a mai trecut o zi şi nici măcar o oră fără să izbucnească mereu noi certuri între rude şi între prietenii lui apropiaţi. Împinsă de cumplita ei ură faţă de fiii Mariamnei, Salomeea a mers până acolo încât a atras-o pe fiica ei, măritată cu Aristobul, unul dintre tineri, convingând-o să dea de gol convorbirile intime cu soţul ei şi să i le transmită întocmai. Cum era de aşteptat, certurile n-au lipsit, trezind nenumărate bănuieli soţiei. Aşa se face că Salomeea nu numai că a aflat toate secretele fiilor Mariamnei, ci şi-a înstrăinat chiar şi fiica de propriul ei soţ. Spre a face hatârul mamei sale, ea îi povestea adesea cum aceştia o pomeneau pe Mariamne când erau singuri, cum îl urau pe tatăl lor şi declarau deopotrivă că, dacă vor ajunge vreodată să domnească, îi vor face pe fiii lui Herodes de la celelalte soţii nişte scribi ai satelor (luând în derâdere educaţia pe care, chipurile, o primiseră); cât priveşte femeile care se gătiseră cu rochiile mamei lor, le ameninţau că, drept pedeapsă, vor purta straiele pocăinţei, ţesute din păr de capră, fără să mai vadă deloc lumina soarelui. Prin intermediul Salomeei, toate acestea ajungeau numaidecât la urechile regelui, care le asculta cu mâhnire, dându-şi osteneala să le îndrepte pe toate. Suspiciunile permanente îl tulburau în aşa măsură încât treptat ajunsese să la drept bune toate cele care veneau de la toţi. Când şi-a chemat feciorii, să-l tragă la răspundere şi a ascultat scuzele lor, a devenit pentru o clipă mai îndurător, spre a fi târât după aceea într-o năpastă şi mai mare.

4. Pheroras a venit în vizită la Alexandru, care, aşa cum am arătat, era însurat cu fiica lui Archelaus, şi i-a mărturisit că aflase de la Salomeea faptul că Herodes se îndrăgostise de Glaphyra atât de tare încât nu-şi mai putea struni patima. Auzind una ca asta, ardoarea tinerească şi gelozia soţului s-au înflăcărat; deoarece Herodes îşi arăta preţuirea faţă de nora lui (căci îi aducea adesea felurite atenţii), Alexandru a privit lucrurile cu ochi răi şi a devenit bănuitor în urma celor aflate. Când n-a mai putut să-şi stăpânească durerea, s-a dus la tatăl lui şi, cu lacrimi în ochi, i-a transmis vorbele lui Pheroras. Mânios din cale-afară, fiindcă nu suporta să fie învinuit pe nedrept de o patimă ruşinoasă, Herodes s-a tulburat şi a deplâns răutatea alor săi, reproşându-le ingratitudinea faţă de marile binefaceri venite din partea lui. L-a chemat de îndată pe Pheroras şi, împroşcându-l cu multe ocări, i-a zis: „Tu, cel mai ticălos dintre toţi, ţi-ai împins nerecunoştinţa atât de departe încât să crezi şi să spui asemenea lucruri despre mine? Nu reiese limpede că ceea ce urmăreşti nu este doar să mă batjocoreşti prin vorbe urâte transmise fiului meu, ci să-l aţâţi pe acesta să urzească moartea

mea şi să-mi prepare otrava? Cine oare, în afara acestui fiu care-l are în faţa ochilor pe Dumnezeu, nu s-ar răzbuna pe tatăl său suspectat de-o astfel de nelegiuire? Vroiai să-ţi strecori vorbele în sufletul lui sau să-l vâri în mână sabia cu care să-şi străpungă părintele? Ce altceva ai vrut tu, care îl urăşti pe el şi pe fratele lui şi ai adoptat masca bunăvoinţei ca să mă calomniezi şi să le spui vorbe infame, pe care numai un om josnic ca tine le-a putut găzdui în inima şi gura ta? Piei din faţa mea, de vreme ce te porţi astfel cu binefăcătorul şi fratele tău! Cât vei mai trăi, să te mustre conştiinţa încărcată de nelegiuiri! Eu nu voi conteni să-l copleşesc pe ai mei cu favoruri şi, în locul pedepselor care li se cuvin, să le aduc binefaceri mai mari decât ar merita să primească!"

5. Aşa a cuvântat regele. Pheroras, a cărui mârşăvie ieşise la iveală, a susţinut că Salomeea născocise povestea şi din vorbele sale aflase de ea. La auzul spuselor lui, Salomeea (care era întâmplător de faţă) a strigat cu o vădită indignare că n-a făcut niciodată o asemenea afirmaţie şi că toţi caută să atragă ura regelui asupra ei, ca s-o hărăzească pieirii pentru bunăvoinţa pe care i-a arătat-o lui Herodes, dezvăluindu-i mereu ce primejdii îl pândeau. Înverşunarea cu care este urmărită acum are următoarea explicaţie: a fost singura care şi-a sfătuit fratele să-şi părăsească nevasta şi să se căsătorească cu fiica regelui. Aşa că ura pe care i-o poartă fratele ei nu trebuie să surprindă pe nimeni. În timp ce vorbea, îşi smulgea părul din cap, se bătea cu pumnii în piept şi atât prin viu grai, cât şi prin expresia feţei se străduia să tăgăduiască totul, pe când făţărnicia caracterului ei era adeverită de fapte. Între timp, Pheroras stătea în mijlocul adunării şi nu găsea nici o scuză, fără a nega că răspândise calomniile, dar faptul că le auzise de la alţii nu era crezut de nimeni. Apriga dispută şi schimbul de cuvinte duşmănoase au mai durat câtăva vreme; în sfârşit, Herodes şi-a părăsit furios fratele şi sora, lăudându-şi fiii că se stăpâniseră şi-şi aduseseră păsurile la tatăl lor, apoi s-a dus să-şi satisfacă cerinţele trupeşti. În urma acestui incident a căpătat o faimă proastă Salomeea, căci nimeni nu se mai îndoia că ea răspândise calomnia. Soţiile regelui erau de mult pornite împotriva ei, întrucât cunoşteau bine firea ei afurisită, care se schimba cu uşurinţă, devenind când duşmănoasă, când prietenoasă, după scopul pe care îl urmărea. De la ele a auzit Herodes acuzaţii împotriva Salomeei, găsind alte pretexte în următoarea întâmplare.

6. Obodas, regele arabilor, avea o fire leneşă şi neînţelegătoare: cele mai multe dintre îndatoririle sale erau îndeplinite de Syllaeus, un bărbat aprig, în floarea vârstei şi arătos. Când acest Syllaeus a venit odată cu diverse treburi la Herodes şi a văzut-o la un ospăţ pe Salomeea, i-a devenit dragă şi, ştiind că era văduvă, a intrat în vorbă cu dânsa. Salomeea, pe care fratele ei n-o mai iubea ca înainte, s-a înamorat de tânăr şi a consimţit să-l la de bărbat. După aceea, în timpul meselor, amândoi îşi făceau multe semne, dând la iveală reciprocitatea lor. Regele a atras atenţia soţiilor sale, care au luat în derâdere această purtare necuviincioasă. Herodes a recurs atunci la Pheroras şi i-a poruncit să fie cu ochii pe ei, când se aflau la masă, ca să vadă purtarea unuia faţă de celălalt. Din privirile şi gesturile amândurora, acesta a dedus lesne atracţia lor reciprocă. Arabul a plecat însoţit de bănuiala gazdelor, dar a revenit peste două sau trei luni, ca să stea de vorbă cu Herodes despre ea şi s-o ceară în căsătorie. Această înrudire n-o să-l dezavantajeze deloc, căci va avea relaţii strânse cu ocârmuirea arabilor, asupra cărora ci are o autoritate putând să devină în viitor şi mai mare. De îndată ce Herodes şi-a înştiinţat sora şi a întrebat-o dacă vrea să se mărite, ea a acceptat numaidecât. Dar când lui Syllaeus i s-a cerut să treacă la religia iudaică, spre a se căsători (căci altfel nu se putea), el nu şi-a dat consimţământul, spunând că ar fi fost ucis cu pietre de arabi dacă făcea aşa ceva, apoi a plecat. Pheroras a blamat-o pe Salomeea că fusese necuviincioasă, iar femeile au mers mai departe, susţinând că se încurcase cu arabul. Când Salomeea a vrut să-şi însoare fiul pe care-l avea de la Costobar cu fiica regelui, logodită de acesta cu fratele său Pheroras, fără s-o cunune cu el fiindcă acesta nu s-a îndurat să-şi părăsească fosta nevastă, cum am arătat mai înainte, Herodes a fost înclinat să primească. După aceea şi-a schimbat părerea, convins de Pheroras, care îl avertizase că tânărul n-ar fi putut să-l îndrăgească fata câtă vreme el îi

ucisese tatăl. Era mai potrivit s-o mărite cu fiul lui, cel ce trebuia să-l fie urmaş la tetrarhie. Copila a fost logodită a doua oară cu fiul lui Pheroras, cu care s-a şi cununat, primind de la rege o zestre de o sută de talanţi.

CAPITOLUL VIII

1. Casa lui Herodes n-a avut parte nici acum de linişte, dezbinarea crescând mereu de la o zi la alta. Totul a pornit de la o întâmplare necurată, dar care a pricinuit ulterior mari necazuri. Regele avea trei eunuci pe care îi îndrăgea pentru frumuseţea lor. Unul era paharnic, al doilea îi servea masa iar al treilea îl slujea la culcare şi se ocupa deopotrivă de principalele treburi ale domniei. Cineva l-a denunţat regelui pe ultimul că s-a lăsat corupt cu o sumă mare de fiul său Alexandru. La interogatoriu, ei au recunoscut că aveau strânse legături cu prinţul, dar despre complotul pe care-l urzise acesta împotriva tatălui său au spus că nu ştiau nimic. Dar în timp ce îndurau torturi şi chinuri amarnice, fiind supuşi unor cazne tot mai grele de ajutoarele călăului, dornice să facă hatârul lui Antipater, eunucii au consimţit de nevoie că Alexandru era foarte pornit împotriva părintelui său şi că avea o ură înnăscută faţă de dânsul. El i-a sfătuit să nu-şi pună mari speranţe într-o domnie mai lungă a lui Herodes, care a devenit de prisos şi caută să-şi cocoloşească bătrâneţea înaintată, cănindu-şi părul, spre a-şi ascunde vârsta adevărată. Dar dacă vor trece de partea lui, după ce se va urca pe tronul care îi va reveni chiar şi în pofida voinţei lui Herodes, vor face parte dintre fruntaşii domniei. Îi va veni uşor să deţină puterea, nu numai datorită obârşiei lui, ci şi susţinătorilor săi, căci printre oamenii de vază, el are mulţi prieteni capabili, gata să facă şi să înfrunte orice pentru dânsul.

2. Aceste declaraţii l-au umplut de mânie şi frică pe Herodes, care suporta cu greu ofensa adusă şi era bântuit de bănuiala că-l pândea o primejdie şi mai mare: zgândărit şi de una, şi de alta, se temea să nu se pună la cale împotriva lui ceva de care el să nu se poată feri la vreme. Aşadar n-a admis să se facă cercetări pe faţă, ci şi-a trimis oamenii să-l supravegheze pe cei suspectaţi de el. Întrucât şi-a revărsat bănuiala şi ură asupra tuturora, i s-a părut mai sigur să-şi extindă suspiciunea asupra multora, ajungând să se îndoiască chiar şi de credinţa celor nevinovaţi. Într-un cuvânt, întrecea orice măsură: se temea de cei ce îl frecventau des fiindcă aveau mai multe prilejuri să-l facă rău; cât priveşte cei care îl vizitau arareori, era suficient ca să-l numească în treacăt cineva pentru ca el să creadă de cuviinţă că, pentru siguranţa lui, era mai bine să-l ucidă. Până la urmă s-au schimbat şi curtenii, deoarece nu trăgeau nici o nădejde să scape teferi, aşa că recurgeau la. uneltiri, socotind că era în interesul lor ca unul să-l învinuiască mai repede pe celălalt, ca să se poată salva. Cei ce-şi înlăturau astfel semenul erau compromişi şi se expuneau unei pedepse meritate, fiindcă făcuseră rău altora, având precauţia doar să le-o la înainte. Ţelul lor nu era să răzbune duşmănii personale: toţi se hărţuiau şi se sancţionau reciproc, folosind orice ocazie ca pe o capcană întinsă adversarului, până când fiecare cădea singur în laţul pe care îl pregătise celuilalt. Regele se caia repede că ucisese pe cineva fără dovadă; mai grav era faptul că nu se folosea de această căinţă pentru a evita o asemenea greşeală în viitor, ci doar pentru a-i pedepsi pe acuzatori.

3. Curtea era frământată de aceste convulsii. Căci regele şi-a anunţat mulţi dintre prieteni că nu trebuie să mai apară de-acum încolo înaintea lui, pentru a-şi îndeplini îndatoririle lor, sau să intre în palat; a dat această poruncă întrucât, din respect faţă de ei, ar fi cutezat să greşească mai puţin. Herodes i-a îndepărtat atunci pe Andromachos şi Gemellus, vechii lui prieteni, care aduseseră mari servicii curţii, fie prin administrarea treburilor regeşti, fie prin solii sau sfaturi, şi se ocupaseră de instruirea fiilor săi, deţinând un loc de frunte pe scara ierarhică. Primul era pedepsit pentru că fiul lui, Demetrios, avea legături cu Alexandru; iar Gemellus, fiindcă ataşamentul lui faţă de Alexandru era arhicunoscut. Se ocupase de educaţia lui din fragedă copilărie şi în timpul petrecut de el la Roma, îi fusese însoţitor. Herodes i-a alungat aşadar, deşi le-ar fi dat

bucuros o pedeapsă mai drastică, totuşi, deoarece i s-a părut că nu se cuvenea să-şi arate cruzimea faţă de asemenea bărbaţi distinşi, s-a mulţumit să-l priveze de putere, spre a-i feri de neomenia lui.

4. Adevăratul autor al tuturor acestor măsuri era însă Antipater, care, remarcând smintita samavolnicie a tatălui său, îi şi devenise sfetnic şi îl aţâţa necontenit, convins că-i va veni uşor să facă orice poftea dacă îi înlătura pe cei ce se opuneau planurilor lui. De îndată ce i-a izgonit aşadar pe Andromachos şi Gemellus, pentru ca aceştia să nu-1 mai poată stingheri cu vorba şi sfatul lor, regele a început să-l supună caznelor pe toţi cei pe care îi credea credincioşi lui Alexandru, sperând să stoarcă de la ei informaţii privitoare la uneltirile sale. Aceştia mureau cu zile, fără să poată destăinui nimic. Ei stârneau şi mai mult furia regelui, fiindcă nu putea să le smulgă mărturiile pe care le aştepta. Antipater era atât de mârşav încât, deşi torturaţii îşi dovedeau nevinovăţia, el susţinea că nu erau inocenţi, ci încăpăţânaţi şi fideli, instigându-l pe Herodes să-l iscodească mai departe, ca să afle cât mai multe dintre ascunsele lor uneltiri. Unul dintre numeroşii oameni supuşi caznelor a susţinut că ştie că Alexandru obişnuia să spună că frumuseţea lui trupească şi iscusinţa lui de-a nimeri ţinta cu săgeata, precum şi celelalte virtuţi care i-au atras atâtea laude, sunt daruri ale naturii mai degrabă decorative decât folositoare, deoarece ele stârnesc invidia părintelui său. De câte ori se plimbă cu tatăl lui, este nevoit să meargă aplecat şi să se cocoşeze, ca să nu pară mai înalt, iar când vânează împreună cu dânsul, trebuie să-şi greşească intenţionat ţinta, fiindcă ştie cât de avid de glorie îi este părintele, dorind să atragă laudele asupra lui. Luat la întrebări după slăbirea torturilor, cel scăpat de cazne a adăugat că Alexandru şi fratele său Aristobul au plănuit să-şi ucidă mişeleşte tatăl la vânătoare şi, după săvârşirea crimei, să fugă la Roma, ca să ceară tronul. S-a descoperit apoi o scrisoare a lui Alexandru, adresată fratelui său, unde tânărul se plângea de tatăl lor pentru faptul că îi dăduse pe nedrept lui Antipater un ţinut care îi aducea un venit de două sute de talanţi. Convins că deţinea în sfârşit dovada care îi adeverea bănuielile inspirate de fiul său, Herodes l-a înşfăcat pe Alexandru, punându-I în lanţuri. Dar nici după aceea nu şi-a alinat necazul, întrucât nu se baza prea mult pe ceea ce auzise (căci dacă cumpănea lucrurile, nu vedea de ce fiii săi trebuiau să recurgă la un complot, întrezărind în asta ambiţia lor tinerească, şi nici nu credea cu putinţă ca nişte paricizi să întreprindă o călătorie legală la Roma). El dorea să aibă o probă mai temeinică a vinovăţiei fiului său şi se temea să nu fie acuzat că-şi înlănţuise cu prea mare uşurinţă feciorul. I-a supus aşadar torturilor pe prietenii de vază ai lui Alexandru şi a omorât mulţi dintre ei, fără să le smulgă mărturiile pe care le aştepta. Asta îi stimula şi mai abitir râvna şi palatul era cuprins de consternare şi spaimă. A apărut în sfârşit un tânăr care, supus caznelor cumplite, a mărturisit că Alexandru a trimis prietenilor săi de la Roma o scrisoare prin care îi ruga să intervină pentru el, ca să fie primit repede de Caesar: avea veşti noi şi ţinea să-l comunice că tatăl său vroia să încheie cu Mithridates, regele părţilor, o alianţă împotriva romanilor. Tânărul a adăugat că Alexandru pregătise la Ascalon o otravă.

5. Herodes a dat crezare acestor denunţuri şi găsea în ele o mângâiere pentru precipitarea lui, închipuindu-şi că primejdiile care îl ameninţau erau mai mari decât îi fuseseră înfăţişate. Deşi căutată cu mare râvnă, presupusa otravă n-a fost găsită nicăieri. Ca şi cum ar fi vrut anume ca nenorocirile să întreacă orice măsură, Alexandru n-a tăgăduit totuşi acuzaţiile puse pe seama lui, ci a căutat să zgândărească nesăbuinţa tatălui său printr-o nedreptate şi mai strigătoare le cer, fie pentru a umili uşurinţa cu care credea Herodes în calomnii, fie, ca în cazul de faţă, pentru a târî în prăpastie, alături de el, întreaga curte. A scris patru scrisori în care pretindea că nu-şi mai aveau rostul torturile şi cercetările ulterioare, de vreme ce a uneltit el însuşi, în cârdăşie cu Pheroras şi cu cei mai credincioşi prieteni ai regelui, iar Salomeea s-a strecurat noaptea în odaia lui de dormit, silindu-l să se culce cu ea; s-au străduit aşadar cu toţii să-l vină de hac regelui, eliberându-se pentru totdeauna de spaimă. Între alţii erau implicaţi în complot chiar şi Ptolemeu şi Sappinius, care treceau drept cei mai fideli susţinători ai regelui. Într-un cuvânt, de parcă ar fi fost cuprinşi de turbare, cei mai buni prieteni de odinioară tăbărau unii asupra altora, fiindcă nimeni nu avea răgazul să se apere sau să acuze în vederea

găsirii adevărului, ci toţi erau hărăziţi pieirii fără judecată. În timp ce unii zăceau în lanţuri şi alţii urmau să moară, ceilalţi aşteptau să aibă aceeaşi soartă şi umpleau cu singurătatea şi jalea lor curtea, în pofida fericitelor vremuri din trecut. Herodes îşi învenina singur întreaga lui viaţă şi, deoarece nu avea încredere în nimeni, era neliniştit în privinţa viitorului său. Adesea îşi închipuia că-şi vedea propriul fiu cu sabia trasă din teacă, stând lângă dânsul şi, în timp ce cugetul îi era bântuit zi şi noapte de griji, mintea lui părea stăpânită de furie şi delir. Aceasta era starea lui sufletească.

6. Cum a aflat în ce situaţie era Herodes, Archelaus, regele Cappadociei, îngrijorat de soarta fiicei lui şi a tânărului şi îndurerat totodată de multele necazuri ale prietenului drag, a hotărât să plece la Hierosolyma, ca să îndrepte lucrurile. Veştile primite.s-au adeverit numaidecât la faţa locului, dar a socotit că nu era momentul potrivit să-1 dezaprobe pe rege, învinuindu-1 de cruzime: ar fi însemnat să-l provoace o mare supărare, căci apriga lui dorinţă de a se apăra i-ar fi stârnit şi mai mult mânia. A ales aşadar o altă cale, ca să pună capăt răului. S-a arătat foarte pornit împotriva tânărului şi l-a declarat pe Herodes un om drept, care nu săvârşise nici o faptă necugetată. A adăugat apoi că intenţiona chiar să destrame căsnicia lui Alexandru, nefiind dispus să-şi cruţe nici măcar fiica, dacă aceasta ştia vreun lucru pe care nu-1 dezvăluise lui Herodes. Când a văzut că Archelaus, pe care îl credea adversar, i se alăturase, contrar aşteptărilor sale, şi de dragul lui îi împărtăşea atât de convingător amărăciunea, regele şi-a mai domolit înverşunarea şi, de vreme ce prin faptele sale slujise dreptatea, treptat, inima lui de tată s-a înduioşat. Era într-adevăr demn de milă: pe de o parte, faptul că cineva dezminţea calomniile la adresa lui Alexandru îl umplea de mânie; pe de altă parte, faptul că Archelaus îi lua apărarea lui Herodes îl făcea pe acesta să plângă, inspirându-i o mare durere. De aceea l-a rugat pe Archelaus să nu destrame căsătoria lui Alexandru şi să nu-i poarte pică tânărului pentru nedreptăţile sale. Când a văzut că Herodes devenise mai îndurător, Archelaus a abătut calomniile asupra prietenilor lui Alexandru, zicând că aceştia îl corupseseră pe tânăr, datorită nevinovăţiei lui, apoi a făcut ca bănuiala să-1 vizeze pe fratele regelui. Căci Pheroras căzuse în dizgraţia lui Herodes şi, întrucât el nu avea pe nimeni care să-l recâştige bunăvoinţa regelui, văzând marea influenţă pe care o avea Archelaus, s-a dus la dânsul îmbrăcat în straie negre şi cu toate semnele omului ajuns în pragul disperării. Archelaus i-a acceptat rugămintea de a-1 salva, dar i-a spus că nu-i stătea în putere să potolească repede apriga mânie a regelui. L-a îndemnat să meargă singur să-l ceară iertare, dându-se drept autorul tuturor relelor: doar aşa îi va curma nemăsurata mânie regească şi abia atunci Archelaus va putea să-l vină în ajutor. Pheroras i-a urmat sfatul şi au fost atinse două ţeluri: tânărul a scăpat de bănuiala nelegiuirii sale iar Archelaus l-a împăcat pe Pheroras cu Herodes. Apoi regele s-a întors în Cappadocia, câştigând ca nimeni altul din vremea sa favoarea lui Herodes, care l-a răsplătit cu daruri scumpe şi dovezi de cinstire, căci l-a socotit cel mai bun prieten al său. Ira promis că va merge cu el la Roma, fiindcă îi scrisese lui Caesar despre necazurile sale. Regii au mers împreună până la Antiohia. Acolo Herodes a aplanat conflictul dintre Archelaus şi Titius, conducătorul de atunci al Siriei, îndreptându-se apoi spre Iudeea.

CAPITOLUL IX

1. De îndată ce s-a întors de la Roma, între Herodes şi arabi a izbucnit un război, din următoarea pricină. Locuitorii din Trachonitis, ţinut care fusese luat de Caesar de la Zenodorus şi atribuit lui Herodes, nu mai puteau să trăiască din tâlhărie, fiind nevoiţi să cultive ogoarele şi să ducă un trai tihnit. Dar asta nu era pe placul lor şi nici pământul nu era propice pentru agricultură. La început, regele i-a constrâns să nu mai provoace daune vecinilor lor, grija arătată de Herodes aducându-i multe laude din partea acestora. După ce el a plecat la Roma, ca să-l acuze pe fiul său Alexandru şi să-l recomande pe Antipater lui Caesar, locuitorii din Trachonitis au răspândit zvonul că Herodes a murit, s-au răsculat şi au început să devasteze iarăşi

ogoarele învecinate, pe care mai înainte le cruţau. Comandanţii regelui, în absenţa acestuia, au izbutit să-l domolească. Vreo patruzeci de căpetenii ale tâlharilor, temându-se să nu aibă soarta celor care fuseseră luaţi prizonieri, şi-au părăsit ţinutul şi au trecut în Arabia, unde Syllaeus, după ce căsătoria lui cu Salomeea eşuase, i-a primit bucuros şi le-a pus la dispoziţie o întăritură. Din adăpostul lor, ei şi-au pornit jafurile, făcând incursiuni nu numai în Iudeea, ci şi în Coelesiria întreagă, cu îndemnul şi sprijinul acordat de Syllaeus nelegiuirilor lor. Reîntors de la Roma, Herodes a aflat de marile pagube suferite de supuşii lui, dar, fiindcă nu putea să se măsoare cu cei ce trăiau sub paza sigură a arabilor, s-a dus în Trachonitis, unde le-a provocat pierderi grele, omorând mulţi dintre tâlharii înrudiţi cu ei. Interpretată ca o gravă injurie, fapta asta i-a întărâtat cu atât mai mult cu cât tâlharii aveau o lege potrivit căreia erau datori să se răzbune cu orice preţ pe ucigaşii rudelor lor. Aşadar, fără să ţină seama de primejdiile la care se expuneau, ei n-au încetat să bântuie prin întregul ţinut. Herodes a dus tratative în această privinţă cu Saturninus şi Volumnius, comandanţii lui Caesar, şi a cerut să-l fie predaţi jefuitorii, în vederea pedepsirii lor. Această cerere a sporit şi mai mult îndrăzneala tâlharilor şi, în urma creşterii simţitoare a numărului lor, ei pustiau totul, prădând localităţile şi cătunele din regatul herodian, fără să-l cruţe pe cei luaţi prizonieri. Incursiunile acestea semănau cu nişte campanii războinice, iar ceata lor cuprindea o mie de oameni. Neîmpăcându-se cu această situaţie, Herodes a cerut insistent predarea tâlharilor şi restituirea celor şaizeci de talanţi, pe care i-i împrumutase lui Obodas prin intermediul lui Syllaeus, întrucât sosise termenul de plată. Dar Syllaeus, care îl înlăturase de la putere pe Obodas şi domnea de unul singur, dezminţea faptul că tâlharii s-ar afla în Arabia şi amâna plata datoriei, până când judecarea acestui litigiu a ajuns în faţa lui Saturninus şi a lui Volumnius, care guvernau atunci Siria. Sentinţa dată în sfârşit de aceştia a prevăzut ca Herodes să-şi primească banii în termen de treizeci de zile şi fiecare să restituie supuşii celuilalt aflaţi în regatul lor. În ţinutul lui Herodes n-a fost găsit nici un arab, venit fie să jefuiască, fie din alte motive; în schimb s-a dovedit că arabii purtau vina adăpostirii tâlharilor pe teritoriul lor.

2. Termenul stabilit de judecători pentru executarea sentinţei trecuse deja când Syllaeus a plecat la Roma, mai înainte ca el să se achite de datoriile ce-i reveneau. Herodes, care urmărea restituirea banilor şi extrădarea tâlharilor ocrotiţi de arabi, le-a cerut lui Saturninus şi lui Volumnius permisiunea de a-i urmări pe rebeli cu arma în mână. A pătruns cu oastea lui în Arabia şi a parcurs în trei zile o distanţă care presupunea şapte zile de marş. Cum a ajuns la fortăreaţa unde se cuibăriseră tâlharii, a cucerit-o în întregime de la primul asalt, distrugând din temelie localitatea care se numea Raiptis, fără să mai facă vreun rău nimănui. Când au venit în ajutorul tâlharilor arabii în frunte cu Naceb, a avut loc o ciocnire în care au pierit doar câţiva herodieni. Din rândurile arabilor au căzut în luptă douăzeci şi cinci de oşteni, împreună cu comandantul lor, Naceb, ceilalţi luând-o la fugă. După ce s-a răzbunat astfel asupra lor, Herodes a strămutat în Trachonitis trei mii de idumeeni ca să-l ţină în frâu pe localnicii puşi pe jaf. Apoi a trimis celor doi guvernatori aflaţi în Fenicia scrisori, prin care i-a înştiinţat că n-a făcut altceva decât să-l pedepsească aşa cum se cuvenea pe arabii nesupuşi. În urma temeinicelor cercetări făcute de ei, amîndoi au adeverit afirmaţiile sale.

3. Între timp, au fost trimişi în mare grabă la Roma soli care i-au dus lui Syllaeus vestea celor întâmplate, dar, aşa cum se obişnuieşte, aceştia au umflat fiecare faptă în parte. El avusese grijă să-l fie recomandat lui Caesar şi, aşteptând să fie primit în audienţă, era chiar în preajma palatului. Cum a primit ştirea, numaidecât şi-a pus veşminte negre şi astfel s-a prezentat la Caesar. căruia i s-a plâns că Arabia era bântuită de război şi că Herodes pustiise ţara, decimând întreaga oaste a regelui. Cu lacrimi în ochi îi căina pe cei două mii cinci sute de nobili arabi, căzuţi în luptă, care pieriseră alături de comandantul Neceb, prietenul şi ruda lui apropiată. Au fost prădate bogăţiile păstrate la Raiptis, dispreţuit fiind Obodas, prea plăpând pentru a îndura truda războiului, deoarece nu erau de faţă nici Syllaeus, nici adevărata oaste arabă. Acestea erau vorbele rostite de Syllaeus, care, spre a-l face şi mai odios pe Herodes, a adăugat că n-ar fi întreprins călătoria dacă

n-avea convingerea că Caesar era preocupat de păstrarea păcii tuturora, căci, dacă el ar fi fost prezent, de bună seamă că războinicul noroc al lui Herodes scădea simţitor. Înfuriat de cuvintele sale, Caesar i-a întrebat pe prietenii lui Herodes, aflaţi întâmplător acolo, precum şi pe propriii săi oameni veniţi din Siria, numai şi numai dacă oastea herodiană fusese plecată în expediţie. Întrucât cei întrebaţi au trebuit să dea un răspuns afirmativ şi Caesar nu s-a mai interesat de motivul şi împrejurările războiului, mânia împăratului s-a aprins şi mai mult: s-a adresat lui Herodes pe un ton mai aspru şi conţinutul scrisorii preciza că, în pofida faptului că i-a fost cândva prieten, de-acum încolo îl va trata ca pe un subaltern. Syllaeus a scris despre asta arabilor. Aceştia nu i-au mai predat pe tâlhari, nici n-au achitat datoria, ba chiar şi pentru păşunile pe care le luaseră în arendă nu plăteau nici un ban, deoarece Caesar era supărat pe regele iudeilor. Până şi trachoniţii au folosit prilejul favorabil pentru a se răzvrăti împotriva garnizoanei idijmeene şi se înhăitau.cu tâlharii arabi, care devastau ogoarele idumeenilornu numai de dragul câştigului, ci şi din apriga lor dorinţă de răzbunare.

4. Herodes trebuia să îndure toate acestea resemnat, fiindcă nu mai beneficia de favoarea lui Caesar, pierzând astfel ceea ce îndrăgea din toată inima. Căci Caesar n-a vrut să primească solii trimişi de Herodes ca să-l dezvinovăţească şi, când au revenit, i-a trimis acasă cu misiunea neîmplinită. Din aceste pricini, el era stăpânit de descurajare şi teamă, dar mai grav i se părea faptul că Syllaeus, aflat atunci la Roma, se bucura de o mare încredere şi năzuia arunci spre ţeluri mai îndrăzneţe. Între timp Obodas îşi dăduse obştescul sfârşit, iar peste arabi domnea acum Aeneas, care şi-a schimbat apoi numele în Aretas. Syllaeus se străduia prin intrigile sale să-l înlăture din drum spre a-i ocupa tronul şi împărţea bogate daruri curtenilor, făcându-i mari promisiuni lui Caesar. Acesta era deja supărat pe Aretas, care ocupase tronul fără să-l ceară mai întâi încuviinţarea. El i-a trimis lui Caesar o scrisoare însoţită de daruri, între care figura şi o coroană de aur care valora mai mulţi talanţi. În scrisoarea lui, Aretas îl acuza pe Syllaeus că era un sclav ticălos, care îl otrăvise pe Obodas, după ce în timpul vieţii şi-a arogat puterea lui, că seduce nevestele arabilor şi că împrumută bani, ca să cumpere tronul. Caesar n-a ţinut seama de toate acestea, ci i-a trimis solii înapoi, fără să primească nici unul dintre cadourile sale. În regatul Iudeii şi în cel al Arabiei, situaţia se înrăutăţea mereu, atât datorită frământărilor de care erau bântuite, cât şi faptului că nimeni nu era în stare să oprească năvala năpastelor. Dintre cei doi regi, unul nu era de fapt recunoscut, deci nici nu avea căderea să-l pedepsească pe nelegiuiţi, în timp ce Herodes, care căzuse în dizgraţia lui Caesar tocmai fiindcă se răzbunase prea repede, trebuia să îndure în tăcere toate batjocurile. Când a văzut că nu se mai terminau relele căzute pe capul lui, s-a hotărât să trimită o nouă solie la Roma, ca să încerce, cu ajutorul prietenilor şi al rugăminţilor, să recâştige favoarea lui Caesar. A încredinţat această solie lui Nicolaos din Damasc.

CAPITOLUL X

1. Între timp, legăturile lui Herodes cu familia şi cu fiii lui se înrăutăţiseră din ce în ce mai mult, tulburările întrecând orice măsură. Ceea ce nu trecuse neobservat nici mai înainte, anume că nenorocirile care sunt trimise de soartă asupra oamenilor ameninţă la fel de mult şi de grav domniile, s-a adeverit cu prisosinţă. Năpastele s-au năpustit şi au crescut atunci în următoarea împrejurare. Om de viţă nobilă, dar nemernic, atras de plăceri şi de linguşeli, totodată priceput să-şi ascundă bine metehnele, lacedemonianul Eurycles a cerut găzduire la curtea lui Herodes şi, prin darurile pe care i le-a oferit, primind altele mai mari în schimbul lor, a izbutit să câştige prietenia regelui prin manierele sale distinse. Deşi oaspete al lui Antipater, el se ducea adesea la Alexandru, stând multă vreme în preajma lui, şi pretindea că era un vechi tovarăş al lui Archelaus, regele Cappadociei. Se prefăcea că o cinsteşte pe Glaphyra şi o linguşea în toate ocaziile, lua mereu aminte la orice spunea şi făcea dânsa, ca s-o ponegrească, atrăgând astfel bunăvoinţa oamenilor faţă de calomnii. A ajuns până acolo încât socotea drept prieten drag orice om cu care întreţinea legături amicale, fără să mai

frecventeze pe altul, spre a fi pe placul celui dintâi. Pe tânărul Alexandru l-a atras de partea lui şi l-a convins că poate să-l destâinuie liniştit numai lui necazurile sale, fiindcă nu le va comunica nimănui. Aşadar, Alexandru i-a destăinuit că-1 durea faptul că propriul părinte se înstrăinase de el, a povestit despre ce păţise mama lui şi despre Antipater, care îşi însuşise întreaga putere, înlăturându-1 de la onoruri şi pe el, şi pe fratele său. A spus că suportă greu toate acestea, mai ales că tatăl lor îi ura atât de mult încât refuza să mai la masa împreună, cum s-ar fi cuvenit, şi să le adreseze vreo vorbă. Asemenea mărturisiri erau de bună seamă răbufniri ale durerii tânărului. Eurycles i-a transmis lui Antipater cuvintele sale şi i-a zis că n-a făcut-o ca să-l fie pe plac, căci situaţia i s-a părut atât de serioasă încât n-a putut păstra tăcerea, ca să-1 apere pe Alexandru. Tot ce-a spus el nu i s-a părut lipsit de tâlc, vorbele sale ascunzând vădita dorinţă de-a face rău. În urma acestui gest, Antipater I-a socotit pe Eurycles prietenul său credincios şi I-a răsplătit cu dărnicie, ca în atâtea rânduri, dar I-a sfătuit să dea la iveală totul lui Herodes. Auzind cuvintele rostite de Alexandru, care dovedeau răutatea acestuia, regele le-a crezut cu uşurinţă, şi prin iscusita lui cuvântare Eurycles a izbutit să-1 incite în aşa măsură încât ura părintelui faţă de fiu a devenit implacabilă. Ea s-a arătat chiar cu prilejul acela: Herodes i-a dat numaidecât cincizeci de talanţi lui Eurycles. De îndată ce i-a primit, el s-a dus la Archelaus, regele Cappadociei, şi l-a lăudat pe Alexandru, pretinzând că-i făcuse un mare bine lui Herodes prin faptul că-l împăcase cu fiul său. Prin şiretlicul lui, a stors bani şi de la Archelaus, apoi a plecat mai înainte ca perversitatea lui să iasă la iveală. Deoarece nici măcar în Lacedemona n-a încetat să fie şarlatan, după multe nelegiuiri a fost surghiunit şi din patria lui.

2. Regele iudeilor nu s-a mai mulţumit ca până atunci să-şi plece urechea la învinuirile aduse lui Alexandru şi Aristobul, ci ura lui era atât de clocotitoare încât, dacă nu-i acuza nimeni, o făcea el însuşi, cercetând pretutindeni şi venind în întâmpinarea tuturor celor care aveau ceva să le reproşeze. I s-a spus astfel că şi Evaratus din Cos a urzit împreună cu Alexandru o conspiraţie împotriva lui. Herodes a primit această veste cu o deosebită plăcere, la fel ca pe toate celelalte.

3. În vreme ce noi calomnii roiau întruna în jurul lor şi toate, ca să zic aşa, se întreceau să ajungă mai repede la rege, ca să-1 avertizeze asupra primejdiei ce-l păştea, una dintre ele le-a adus tinerilor cele mai mari daune. Herodes avea doi oşteni în garda regală, la care ţinea mult, pentru trupeasca vigoare ca şi pentru statura lor înaltă, anume Iucundus şi Tyrannus. Căzuţi în dizgraţia regelui din pricina unei abateri, călăreau alături de Alexandru şi, deoarece erau oameni iscusiţi, fiind preţuiţi ca atare, au primit aur şi alte daruri. Au trezit astfel bănuiala regelui, care i-a tras la răspundere. După ce au rezistat multă vreme torturilor, în cele din urmă au recunoscut că Alexandru a vrut să-l convingă să-1 ucidă pe rege atunci când acesta va merge să vâneze fiare sălbatice; le venea uşor să răspândească zvonul că el căzuse de pe cal, fiind străpuns de propria lui suliţă, aşa cum era să i se întâmple chiar şi mai înainte. Amândoi au mărturisit că aurul primit în dar fusese îngropat în grajdul cailor şi l-au învinuit pe maestrul de vânătoare că le-a dat suliţe regeşti, primind armele de la slujitorii lui Alexandru, potrivit poruncii sale.

4. După aceea a fost prins şi supus caznelor.comandantul fortăreţei Alexandrion, acuzat că făgăduise tinerilor să-l adăpostească în cetăţuie şi să le dăruiască vistieria regelui, aflată sub paza lui. Acesta n-a vrut să recunoască nimic. A venit însă fiul său, care a spus că aşa stăteau într-adevăr lucrurile. Ca dovadă, a arătat un mesaj scris, pare-se, de mâna lui Alexandru, cu următorul conţinut: „Dacă înfăptuim, cu ajutorul lui Dumnezeu, tot ce ne-am propus, venim la voi. Aveţi însă grijă să ne primiţi în fortăreaţă, aşa cum ne-aţi făgăduit". După ce a văzut scrisoarea, Herodes nu s-a îndoit deloc că fiii săi puneau la cale înlăturarea lui. Alexandru a spus atunci că secretarul regelui, Diophantus, îi imitase scrisul şi că Antipater a plăsmuit scrisorica în scopuri duşmănoase. Ştia acest Diophantes să imite cu abilitate scrierea oricui; a primit în cele din urmă pedeapsa cu moartea fiindcă a fost prins cu alte plastografii.

5. Pe cei ce, în timpul torturilor, îşi recunoscuseră vina, Herodes i-a adus în faţa poporului la Ierihon, ca să-şi înfiereze feciorii. Mulţimea i-a ucis, aruncând cu pietre asupra lor. Aceasta era gata să tabere şi asupra lui Alexandru şi Aristobul, dacă nu s-ar fi împotrivit Herodes, care i-a trimis pe Ptolemeu şi pe Pheroras să stăvilească zelul poporului. A avut grijă să-şi întemniţeze copiii şi să-l ţină sub pază strictă, pentru ca nimeni să nu ajungă la ei, şi a pus sub observaţie fiecare faptă şi vorbă a lor, făcându-i să nu se deosebească deloc de condamnaţii nelegiuiţi şi înspăimântaţi. Celălalt frate, Aristobul, era atât de îndurerat încât a căutat s-o înduplece pe Salomeea, mătuşa şi totodată soacra lui, să fie părtaşă la nenorocirea lor, stârnindu-i ura împotriva celui care îi împilase prin următoarele vorbe: „Nu te simţi în primejdie de moarte şi tu, care poţi să-l dezvălui tot ce se întâmplă aici lui Syllaeus, trăgând nădejdea să te măriţi cu el?" Salomeea a transmis numaidecât aceste vorbe fratelui ei. Acesta nu s-a mai putut stăpâni şi a poruncit ca amândoi feciorii lui să fie înlănţuiţi fără întârziere şi, despărţiţi unul de altul, fiecare să dezvăluie într-o scrisoare adresată lui Caesar toate nelegiuirile puse la cale împotriva părintelui lor. Ca atare, fiindcă aşa li se cerea, tinerii au scris că nu au plănuit şi nici n-au întins capcane tatălui lor, ci şi-au pregătit doar fuga, neavând încotro, întrucât duceau o viaţa împovărată de suspiciuni şi intrigi.

6. Între timp a sosit din Cappadocia solul lui Archelaus, cu numele de Melas, unul dintre principii lui. Deoarece a vrut să dovedească duşmănia pe care i-o purta Archelaus, Herodes l-a adus din temniţă pe înlănţuitul Alexandru şi, privitor la plănuita lui fugă, l-a întrebat încotro şi în ce fel vroia să plece. Alexandru i-a răspuns: la Archelaus, care îi promisese să-1 ducă de la curtea lui la Roma. Împotriva tatălui său nu urzise însă nici o mârşăvie sau nelegiuire şi toate ticăloşiile pe care adversarii lui i le-au pus în cârcă sunt nişte minciuni sfruntate. Dacă Tyrannus şi tovarăşii lui ar mai fi trăit, şi-ar fi dorit ca aceştia să fie supuşi unui interogatoriu mai temeinic, dar, din păcate, ei au pierit prea repede, din pricina lui Antipater, care şi-a strecurat susţinătorii în mulţime.

7. Ca urmare a spuselor sale, Herodes a poruncit ca Melas şi Alexandru să fie duşi la Glaphyra, fiica lui Archelaus, ca s-o întrebe dacă ştia ceva de conspiraţia urzită împotriva lui Herodes. Au ajuns la dânsa şi, de îndată ce l-a văzut pe Alexandru în lanţuri, Glaphyra s-a bătut cu pumnii în cap, consternată şi cu inima năpădită de o tristeţe atât de mare încât a izbucnit în plâns. Chiar şi pe tânăr l-au podidit lacrimile, iar cei de faţă, martori la jalnica scenă, nu şi-au mai dat multă vreme seama de ce veniseră acolo, nefiind în stare să spună sau să facă ceva. Când, în sfârşit, Ptolemeu (care fusese trimis cu această misiune) i-a poruncit femeii să spună dacă ştia ceva în legătură cu faptele soţului ei, Alexandru a spus: „Cum să nu ştie nimic făptura pe care o iubesc din tot sufletul, mama copiilor mei?" Atunci Glaphyra a zis cu glas tare: „Nu cunosc nici o nelegiuire de-a lui! Dar dacă ar trebui să mint cu bună-ştiinţă ca să-1 salvez, sunt gata să recunosc orice!" Alexandru a adăugat: „Eu nu am urzit şi nici tu nu cunoşti vreo uneltire dintre toate cele care mi-au fost atribuite fără temei, în afară de faptul că noi am hotărât să fugim la Archelaus, iar de acolo să plecăm la Roma!" Recunoscând Glaphyra că aşa stau lucrurile, lui Herodes i-a fost de-ajuns să se convingă de reaua-voinţă a lui Archelaus. Le-a încredinţat lui Olympus şi lui Volumnius nişte scrisori şi le-a poruncit ca, în călătoria lor pe mare, să facă un popas în insula Elaeusa, ca să înmâneze una dintre epistole lui Archelaus şi, declarându-l complice la conspiraţia fiului său, amândoi să-şi continue navigaţia până la Roma. Dacă vor constata acolo că solia lui Nicolaos a fost încununată de succes şi că Caesar nu mai era supărat pe el, să-l înmâneze acestuia cealaltă scrisoare, împreună cu dovezile trimise să confirme nelegiuirea tinerilor. Archelaus s-a disculpat însă de bănuiala pe care mărturia tinerilor o arunca asupra lui, recunoscând că a vrut să-l primească într-adevăr pe amândoi, dar o făcea în interesul lor şi al părintelui lor, ca nu cumva mânia acestuia să-l lovească necruţător şi să-l pedepsească pentru suspiciunile pe care le inspiraseră. Nu avea de

gând să-l trimită la Caesar şi nici nu promisese tinerilor ceva care să dovedească intenţiile lui rele faţă de Herodes.

8. Când Olympus şi Volumnius au ajuns la Roma, ei au avut prilejul să-l înmâneze scrisoarea lui Caesar, fiindcă acesta se împăcase între timp cu Herodes. Nicolaos şi-a atins aşadar ţelul soliei sale în felul următor. De îndată ce a sosit la Roma şi a fost primit la palat, şi-a dat seama că nu trebuia să-şi urmărească doar scopul pentru care venise, ci totodată să-l acuze pe Syllaeus. Mai înainte de-a sta de vorbă cu ei, între arabi avuseseră loc certuri făţişe, aşa că unii dintre susţinătorii lui Syllaeus au trecut de partea lui Nicolaos şi i-au dezvăluit toate nelegiuirile acestuia, aducându-i dovezi sigure privitoare la uciderea multora dintre oamenii de încredere ai lui Obodas; în timpul unei încăierări, ei reuşiseră să-l răpească unele scrisori pe baza cărora puteau să-l înfunde. Socotind că această ocazie era binevenită, Nicolaos s-a hotărât s-o pună în slujba misiunii sale diplomatice, dornic să-l împace cu orice preţ pe Caesar cu Herodes. Era sigur că, dacă ar fi pledat pentru faptele lui Herodes, n-ar fi trezit nici un interes; dar dacă îl acuza pe Syllaeus, avea prilejul să apere mai bine cauza lui Herodes. L-a dat aşadar în judecată, s-a fixat ziua procesului şi, în prezenţa solilor lui Aretas, Nicolaos l-a învinuit printre altele pe Syllaeus că a uneltit pieirea regelui său şi a multor arabi şi că a împrumutat sume mari, în scopuri necurate; l-a denunţat că a sedus femei nu numai în Arabia, ci şi la Roma, adăugând că vina lui cea mai gravă era faptul că l-a înşelat pe Caesar, ascunzându-i adevărul despre faptele lui Herodes. Când a atins ultimul subiect, Caesar l-a întrerupt şi i-a cerut ca despre Herodes să-l spună doar dacă regele a pătruns cu oastea lui în Arabia, unde a ucis două mii cinci sute de oameni, devastând ţara şi luând prizonieri. Nicolaos i-a răspuns că el poate să-l demonstreze prin suficiente dovezi că afirmaţiile acestea sunt în parte neadevărate şi în parte nu stau aşa cum le-a aflat, aşa că s-ar cuveni ca el să nu-şi mai reverse supărarea pe Herodes. Surprins de spusele sale, Caesar a devenit şi mai atent când Nicolaos a menţionat împrumutul de cinci sute de talanţi, precum şi zapisul care prevedea că, după trecerea sorocului, Herodes avea voie să la zălog orice avuţie din întreaga ţară arăbească. Vorbitorul a spus după aceea că aşa-zisa incursiune n-a fost propriu-zis o expediţie războinică, ci o îndrituită recuperare a unei datorii, deşi Herodes n-a grăbit executarea ei silită, chiar dacă garanţia din zapis îi îngăduia acest lucru. A făcut-o după ce s-a dus de câteva ori la comandanţii Siriei, Saturninus şi Volumnius. În faţa lor, la Berytus, împricinatul a jurat pe norocul lui Caesar că în termen de treizeci de zile va plăti datoria şi îi va preda pe supuşii care fugiseră din regatul lui Herodes. Fiindcă Syllaeus nu a făcut nimic din ceea ce a promis, Herodes s-a dus din nou la cei doi comandanţi şi, primind de la ei dezlegarea de a-şi recupera datoria prin zăloguri, abia atunci a pornit cu ai săi spre Arabia. Vorbitorul a adăugat: „Iată aşadar expediţia care a fost denumită război de actorii de tragedie! Cum poţi să socoteşti război incursiunea legală făcută cu aprobarea dată de comandanţii tăi pentru nerespectarea unui zapis, după ce au fost ofensaţi nu numai ceilalţi zei, ci chiar şi numele tău, o, Caesar?! Mai rămâne să vorbesc şi despre acuzaţiile privitoare la prizonieri. Nişte tâlhari trachoniţi, la început patruzeci la număr, apoi şi mai mulţi, au fugit în Arabia, pentru a scăpa de pedeapsa lui Herodes. Ei au fost găzduiţi de Syllaeus, care, aducând daune tuturor oamenilor, le-a atribuit un loc unde să stea şi a primit o parte din prada adunată prin jafurile lor. Pe tâlharii aceştia s-a legat prin jurământ Syllaeus să-l predea chiar în ziua fixată pentru achitarea datoriei sale. El nu poate să aducă dovada că a mai fost luat din Arabia un singur om în.afara tâlharilor şi nici măcar toţi aceştia, ci numai cei ce nu ajunseseră în ascunzătorile lor. Ca să te convingi singur că flecăreala despre prizonieri n-a fost decât pură calomnie, te rog, o, Caesar, să recunoşti că mijlocul la care a recurs el ca să-ţi stârnească mânia a fost o minciună gogonată. Pot să dovedesc că doar după ce oastea arăbească s-a năpustit asupra trupelor noastre şi unul sau doi dintre cei care îl apărau pe Herodes şi-au pierdut viaţa, abia atunci şi nu mai înainte, regele a ripostat şi în luptă a eăzut astfel comandantul arabilor, Naceb, împreună cu cel mult douăzeci şi cinci dintre oştenii săi, numărul lor însutit ajungând la două mii şi cinci sute!"

9. Tulburat de acest discurs, Caesar s-a întors plin de mânie spre Syllaeus şi l-a întrebat câţi arabi au murit în realitate. În timp ce el dădea din colţ în colţ, dând vina pe cei care îl informaseră greşit, au fost supuse lecturii zapisul împrumutului, scrisorile comandanţilor şi jalbele oraşelor păgubite de tâlhari. Caesar s-a edificat în aşa măsură că până la urmă l-a condamnat la moarte pe Syllaeus şi s-a reconciliat cu Herodes, regretând scrisorile mai aspre pe care i le adresase, aţâţat de calomnii. Pe Syllaeus însuşi l-a mustrat pentru că prin vorbele sale mincinoase îl făcuse să-şi încalce îndatoririle prieteneşti faţă de un om drag. Pe scurt, el a fost trimis acasă, să-şi respecte obligaţia de a-şi plăti datoria şi abia apoi să i se aplice pedeapsa cu moartea. Caesar nu-i era deloc favorabil lui Aretas, deoarece, fără să aştepte încuviinţarea lui, îşi însuşise puterea samavolnic. Era hotărât să-l dea Arabia lui Herodes, dar s-a răzgândit după ce a primit scrisoarea trimisă de rege. De îndată ce au aflat că Caesar se îmbunase iarăşi, Olympius şi Volumnius au socotit că se cuvenea ca, potrivit poruncii lui Herodes, să-l înmâneze acestuia scrisoarea şi dovezile care adevereau uneltirile fiilor săi. După citirea scrisorii, Caesar n-a mai fost de acord să dea al doilea regat unui părinte bătrân, aflat în conflict cu fiii săi. Ca atare, i-a primit în audienţă pe solii lui Aretas, dar i-a dojenit pentru temeritatea stăpânului, care nu aşteptase să primească domnia de la dânsul, apoi le-a acceptat darurile, recunoscându-1 pe Aretas ca rege.

CAPITOLUL XI

1. După ce s-a împăcat cu Herodes, Caesar i-a scris că-1 compătimeşte pentru că are asemenea copii pe care, dacă au urzit într-adevăr o crimă împotriva lui, se cuvine să-l trateze ca pe nişte paricizi (căci el îi îngăduie să facă orice vrea); dar dacă n-au vrut decât să fugă, ei pot fi corijaţi pe altă cale, fără să se ajungă la pedeapsa extremă. Îl sfătuieşte totodată ca judecata să aibă loc într-o întrunire ţinută la Berytus, unde locuiesc mulţi romani, convocându-i la ea pe comandanţi şi pe Archelaus, regele Cappadociei, precum şi pe prietenii săi socotiţi demni de această cinste, cu condiţia ca sentinţa dată de aceştia să fie respectată. Despre toate astea i-a scris aşadar Caesar. Primirea scrisorii lui l-a bucurat mult pe Herodes, pe de o parte pentru că redobândise favoarea lui Caesar, pe de altă parte pentru că îi dădea libertatea să facă orice dorea cu fiii săi. Dar mă nedumereşte faptul că, după ce mai întâi nenorocul l-a făcut să fie un părinte sever, totuşi nu atât de cutezător încât să-şi condamne fiii la moarte, tocmai atunci când soarta lui s-a schimbat în bine, recăpătându-şi încrederea de sine, în noua situaţie ura lui şi-a pierdut cumpătul. l-a chemat la dezbaterea procesului pe toţi care i-au fost pe plac, dar nu şi pe Archelaus: fie datorită duşmăniei pe care i-o purta, fie pentru că se temea că el se va împotrivi voinţei sale.

2. După ce s-au adunat la Berytus comandanţii şi juraţii convocaţi din celelalte oraşe, Herodes i-a lăsat pe fiii săi (fiindcă n-a vrut să-l aducă la tribunal) într-un sat sidonian din preajma oraşului, numit Platana, ca să-l poată chema oricând. A intrat singur în sala de judecată, cu o sută cincizeci de juraţi, şi, conform obiceiului, şi-a înaintat acuzaţia, nu pentru a deplânge nenorocirea care se abătuse asupra lui, ci mai degrabă pentru a se înjosi ca părinte prin înfierarea fiilor săi. Tulburat din cale-afară, îşi susţinea acuzaţiile cu vehemenţă şi gesturile sale arătau cu prisosinţă semnele unei mari mânii şi ale unei cruzimi cumplite. Nu permitea juraţilor să cunoască probele şi să le cântărească, ci doar îşi apăra punctul de vedere, fapt compromiţător pentru un tată aflat în litigiu cu fiii lui. A citit apoi documentele acuzatoare, care nu conţineau nici o dovadă palpabilă de complot sau uneltire, în afara fugii puse la cale de tineri şi a unor grave ofense aduse părintelui lor, provocate însă de severitatea lui Herodes. Când a ajuns la acest subiect, el a strigat şi mai tare, a dat amploare vorbelor şi le-a pus în legătură cu presupusa conjuraţie, jurându-se că prefera să moară decât să le mai audă vreodată. În cele din urmă, a afirmat că, potrivit dreptului natural şi încuviinţării lui Caesar, el deţine puterea,

invocând legea străbună, care prevede ca, atunci când părinţii îşi acuză fiul şi pun mâna pe creştetul lui, cei din juf trebuie să pună mâna pe pietre şi să ucidă progenitura. Deşi s-ar fi putut prevala de autoritatea lui paternă şi regală, el preferă să aştepte verdictul juraţilor: aceştia nu sunt propriu-zis judecători (deoarece uneltirile sunt atât de evidente încât puţin a lipsit ca el să cadă victimă fiilor săi), ci nişte martori ai îndreptăţitei lui indignări, sosiţi la momentul potrivit, întrucât nimeni, nici măcar un străin, nu poate să asiste nepăsător la asemenea comploturi.

3. După ce regele a vorbit astfel, fără să-l aducă şi pe tineri, ca să-şi apere cauza lor, juraţii şi-au dat seama că el era prea furios, neputând fi vorba de moderaţie şi împăcare, aşa că i-au recunoscut deplina putere. Primul a cuvântat Saturninus, consulul de atunci, cu mare autoritate, care a avut o părere cumpătată, pe măsura rangului său. A spus aşadar că îi socoteşte vinovaţi pe fiii lui Herodes, dar nu i se pare dreaptă condamnarea lor la moarte, deoarece el însuşi are copii, pedeapsa capitală fiind prea aspră pentru toate greşelile pe care le comiseseră. De aceeaşi părere au fost şi fiii lui (care erau delegaţii săi). În schimb, Volumnius s-a pronunţat pentru condamnarea la moarte a celor care au fost atât de nelegiuiţi cu tatăl lor. Ceilalţi vorbitori, în marea lor majoritate, au avut o opinie asemănătoare, încât nimeni nu s-a mai îndoit că tinerii erau sortiţi să moară. Curând după aceea, Herodes s-a îndreptat, împreună cu fiii lui, spre oraşul Tyr, unde l-a întrebat pe Nicolaos, recent întors de la Roma, care era părerea prietenilor din cetatea romană despre copiii săi, povestindu-i mai întâi ce se întâmplase la Berytus. Nicolaos i-a răspuns că aceştia erau de părere ca, atâta vreme cât îi socoteşte nişte nelegiuiţi pe fiii lui, el trebuie să-l pună în lanţuri, sub strictă supraveghere. Mai târziu, dacă vrea să-l sancţioneze mai drastic, poate să le aplice pedeapsa cu moartea, lăsând impresia că a dat ascultare mai degrabă raţiunii, decât mâniei. Dacă însă vrea să fie mai îngăduitor faţă de tineri, n-are decât să-l elibereze, ca să nu-şi atragă o nenorocire fără leac. Aceasta era opinia majorităţii prietenilor lui, care locuiau la Roma. Herodes a rămas multă vreme tăcut şi îngândurat, apoi i-a poruncit să-1 urmeze.

4. De îndată ce a sosit la Caesarea, mulţimea a şi început să vorbească de copiii lui şi pe cuprinsul regatului său supuşii aşteptau cu încordare să vadă ce-o să se întâmple cu aceştia. Toţi se temeau că înrădăcinatele certuri de familie vor atinge punctul culminant şi erau profund îndureraţi de jalnica soartă a tinerilor. Nimeni nu avea voie să scape un cuvânt necugetat sau să întreprindă ceva fără să se expună primejdiei şi fiecare trebuia să-şi ascundă în suflet mila, întristat de fapta cumplită, dar păstrând tăcerea. Doar un bătrân oştean al regelui, cu numele de Teron, care avea un fiu de aceeaşi vârstă cu Alexandru, fiindu-i acestuia prieten de nădejde, spunea în gura mare tot ceea ce alţii tăinuiau în sinea lor şi nu se mai putea abţine să cuvânteze adesea înaintea mulţimii, susţinând că adevărul a pierit, dreptatea a dispărut din lumea largă, în schimb minciuna şi răutatea prosperă şi toate sunt atât de învăluite, încât păcătoşii nu-şi mai recunosc nelegiuirile pe care le pricinuiesc oamenilor. Slobodele cuvinte nu erau rostite fără ca el să-şi primejduiască viaţa, dar dreptatea lor cucerea, oferind oricui prilejul să recunoască remarcabilul său curaj pentru jalnica lor vreme. De aceea, toate cuvintele sale erau ascultate cu multă plăcere de toţi şi, în pofida faptului că fiecare păstra tăcerea, încrederea lui era lăudată: aşteptându-se la o nenorocire atât de mare, fiecare ar fi trebuit să vorbească liber, la fel ca dânsul.

5. Cum era plin de curaj, Teron s-a dus la rege şi a vrut să-l vorbească între patru ochi. Cererea fiindu-i îndeplinită, el a cuvântat astfel: „Nu mai pot îndura, o, rege, zbuciumul sufletului meu! îţi fac această mărturisire îndrăzneaţă, care-ţi este folositoare în măsura în care ţii seama de utilitatea ei, punându-mi viaţa în primejdie. Mai eşti zdravăn la minte? Unde-i acum cugetul tău luminat, care te-a ajutat să împlineşti atâtea fapte măreţe? Cum de-ai rămas oare fără rude şi prieteni? Deşi sunt de faţă, eu nu pot să-l socotesc rude şi prieteni pe cei care tolerează atâtea nelegiuiri într-un regat odinioară fericit. Chiar nu-ţi dai seama ce faci? Ucizi doi tineri născuţi de regeasca ta soţie, înzestraţi cu toate virtuţile, şi-ţi încredinţezi bătrâneţea unui

singur fiu, care nu ţi-a îndreptăţit speranţele, sprijinindu-te pe rudele tale de sânge, condamnate de atâtea ori la moarte? Nu te gândeşti că, deşi păstrează tăcerea, mulţimea îţi vede păcatul şi îţi detestă infamia şi că întreaga oştire, dar mai cu seamă comandanţii, compătimesc soarta nefericiţilor tineri, urându-i pe autorii nenorocirii lor!" La început regele l-a ascultat fără să-şi piardă deloc stăpânirea de sine; dar când Teron a vorbit deschis de nelegiuirea lui şi de perfidia curtenilor săi, el s-a înfuriat. Teron n-a fost prevăzător şi a întrecut măsura, abuzând de libertatea sa soldăţească (căci n-a ştiut să se oprească la momentul potrivit). Herodes s-a indignat atât de mult şi a luat cuvintele sale drept jigniri în loc de sfaturi, încât atunci când a auzit de nemulţumirea oştenilor şi de supărarea comandanţilor, a poruncit ca toţi cei numiţi de Teron şi el însuşi să fie puşi în lanţuri şi supravegheaţi.

6. De acest prilej s-a folosit un oarecare Tryphon, bărbierul regelui, care a venit la el să-l spună că Teron a vrut adeseori să-l convingă ca atunci când îl rădea pe Herodes, să-1 ucidă cu briciul, pentru a-şi atrage favoarea lui Alexandru, alegându-se cu o răsplată mare. Datorită vorbelor sale, regele a poruncit ca el să fie întemniţat împreună cu Teron şi cu fiul său şi să fie torturaţi. Întrucât Teron n-a recunoscut nimic, tânărul, văzându-şi părintele supus caznelor grele, fără nici o speranţă de salvare, dornic să-1 scape de chinurile cumplite, i-a spus regelui că-i va dezvălui adevărul dacă îi va promite că îi va cruţa de torturi pe el şi pe tatăl lui. Când regele şi-a dat cuvântul de onoare, el a zis că Teron urma să-1 răpună pe rege cu mâna lui, lucru lesne de înfăptuit în cursul întâlnirii lor între patru ochi. După îndeplinirea planului, chiar dacă i se întâmpla vreun necaz, se acoperea de glorie, având asigurată răsplata lui Alexandru. În urma declaraţiei sale, fiul şi-a scăpat tatăl de cazne; nu se ştie însă dacă el a spus adevărul sau a făcut-o împins de nevoie, ca să fie scutiţi de chinuri şi el şi părintele său.

7. Chiar dacă înainte Herodes avusese totuşi unele îndoieli în privinţa executării propriilor progenituri, acum şovăielile nu mai ocupau nici un loc în sufletul lui şi, refuzând toate sfaturile de îndreptare a situaţiei, el s-a grăbit să-şi ducă planul la îndeplinire. A adus într-o întrunire publică trei sute de comandanţi învinuiţi, aşijderea pe Teron şi pe fiul lui, împreună cu bărbierul care îi denunţase, punându-i sub acuzare pe toţi. Poporul a aruncat asupra lor ceea ce a avut la îndemână, până ce i-a omorât. Alexandru şi Aristobul au fost duşi la Sebaste şi strangulaţi pe loc din ordinul tatălui lor. Trupurile neînsufleţite au fost transportate la Alexandrion, unde au fost înmormântaţi alături de unchiul lor după mamă şi de mulţi alţi străbuni.

8. Unora s-ar putea să nu li se pară bătător la ochi faptul că îndelung întreţinuta ură a regelui a crescut în asemenea măsură încât să înăbuşe în Herodes glasul naturii. Dar se cuvine pe drept cuvânt să ne îndoim că tinerii au oferit temeinice motive pentru supărarea tatălui lor, stârnindu-l după aceea prin propria răutate din cale-afară, astfel ca mânia să-l devină implacabilă. Poate că Herodes era realmente atât de aspru şi crud încât setea lui de glorie şi de putere nu-i îngăduia să mai suporte pe nimeni în preajma lui, ca să poată face tot ceea dorea voinţa lui neclintită. Oare nu cumva şi-a arătat aici influenţa destinul, care se dovedeşte mult mai puternic decât orice chibzuire prudentă? Credem îndeobşte că faptele omeneşti sunt călăuzite de o necesitate stabilind dinainte ce-o să se întâmple, pe care o numim ursită, fiindcă fără de ea nu se înfăptuieşte nimic. Socotesc că este suficient să deosebim această opinie de cea care admite o oarecare înrâurire asupra noastră, dar nu scuteşte pe nimeni de ispăşirea proastelor sale moravuri, aşa cum încă de mai înainte prevede cu înţelepciune legea noastră. Printre altele, există două vini imputabile fiilor lui Herodes: aroganţa tinerească şi fastul obârşiei regale, datorit cărora ei n-au dat ascultare părintelui lor, au fost nedrepţi iscoditori ai faptelor şi vieţii sale, cu viclene suspiciuni, şi nici n-au ştiut să-şi strunească vorbele, oferind din ambele pricini adversarilor lor, gata oricând să-l spioneze, prilejul de a-i spune totul lui Herodes, ca să-l câştige bunăvoinţa. Nici tatăl n-a oferit temeinica scuză pentru nelegiuita-i purtare faţă de propriii copii, căci n-a găsit convingătoarea dovadă a vinovăţiei lor, în stare să înlăture orice îndoială, justificându-şi exterminarea

odraslelor sale. Aşadar, Herodes a ucis nişte oameni cu înfăţişare aleasă, instruiţi în toate privinţele, cărora nu le lipsea nici învăţătura, nici exerciţiul, fie în îndeletnicirile vânătoreşti, fie în destoinicia războinică, fie în întreţinerea conversaţiei în felurite domenii.. Ei erau versaţi în toate acestea, mai ales Alexandru, fiul cel mai mare. Chiar dacă îi condamna, ar fi fost de-ajuns să le cruţe viaţa, ţinându-i înlănţuiţi, sau să-l surghiunească undeva, în regatul lui, întrucât puterea romană îi oferea deplină siguranţă şi îl ocrotea de orice atac sau silnicie. Rapida lor executare, doar din dorinţa de a-şi satisface o nestăpânită patimă, este dovada nelegiuitei sale cruzimi, cu atât mai mult cu cât a păcătuit la o vârstă înaintată. Nici măcar nu are scuza că a şovăit să aplice sau a amânat execuţia fiilor lui. Să faci o cumplită nelegiuire la prima răbufnire de mânie este o faptă gravă, care se mai întâmplă uneori. Dar, după o matură chibzuinţă, după numeroase porniri şi numeroase opriri, să accepţi şi să comiţi în cele din urmă o asemenea crimă este dovada unui si;flet sângeros şi aservit răului. Acelaşi lucru l-a dovedit Herodes după aceea, când n-a mai cruţat nici fiinţele care îi erau dragi; chiar dacă nu meritau să inspire milă şi au plătit pentru vina lor, cruzimea regelui n-a fost mai mică atunci când nu s-a abţinut de la uciderea lor. Dar despre acestea vom vorbi în cele ce urmează.

CARTEA A XVII-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A XVII-A

1. Cum Antipater a fost urât de întregul popor datorită uciderii fraţilor săi şi cum, din acelaşi motiv, el a căutat să-l atragă de partea lui prin daruri mari pe protectorii lui din Roma, aşijderea pe Saturninus, guvernatorul Siriei, şi pe subordonaţii acestuia.

2. Cum Herodes, după ce a constatat că provincia Trachonitis nu se putea dezvolta în linişte din pricina deselor incursiuni ale arabilor, l-a chemat pe iudeul Zamaris, care părăsise Babilonul şi se strămutase în Antiohia, dându-i un lăcaş în Trachonitis, ca să apere ţinutul de atacurile arăbeşti.

3. Cum atunci când Herodes i-a adoptat pe fiii lui Alexandru şi Aristobul şi i-a logodit cu fiicele lui Pheroras, Antipater l-a convins să le mărite cu fiii lui şi cum, după aceea, l-a atras pe Pheroras, slujindu-se de el ca să uneltească împotriva tatălui lui Antipater. Cum Salomeea, sora regelui, a descoperit complotul şi l-a înştiinţat pe fratele său. Ca atare, Herodes i-a interzis lui Antipater să se mai ducă la Pheroras, nu cumva să-l dezvăluie vreo taină. Cum acesta i-a încălcat ordinul nu făţiş, ci pe ascuns, regele nerămânând străin de fapta lui.

4. Cum Antipater s-a adresat prietenilor săi din Roma şi i-a rugat să-l scrie tatălui său, îndemnându-1 să-1 trimită pe el la Roma cu bani mulţi. Aceştia l-au înduplecat pe Herodes, care şi-a trimis fiul acolo.

5. Cum Antipater l-a convins pe Pheroras să-1 otrăvească pe tatăl său Herodes, încredinţându-i el însuşi otrava lui Pheroras. Cum Herodes i-a poruncit lui Pheroras fie să-şi repudieze soţia, fie să părăsească regatul: acesta l-a ascultat bucuros şi s-a retras în tetrarhia lui, unde a şi murit după câtăva vreme.

6. Soţia lui Pheroras este învinuită de liberţii acestuia că şi-a otrăvit bărbatul. În cercetările sale, Herodes dă peste otrava pe care i-o pregătise Antipater şi, prin intermediul torturilor, descoperă complotul lui Antipater.

7. Îmbarcându-se la Roma, Antipater s-a întors la tatăl său. Acasă a fost acuzat de Nicolaos din Damasc, condamnat la moarte de tatăl său şi întemniţat de Quintilius Varus, guvernatorul de atunci al Siriei, până când Caesar se va pronunţa asupra celor întâmplate.

8. Herodes trimite la Roma o solie privitoare la procesul lui Antipater; după aflarea acuzaţiei, Caesar îl condamnă la moarte pe inculpat.

9. Despre îmbolnăvirea lui Herodes şi răscoala care a izbucnit datorită ei; felul cum au fost pedepsiţi răsculaţii.

10. Cum Antipater, crezând că a murit Herodes, şi-a îndemnat paznicii să-l elibereze din temniţă şi cum, în urma acestui fapt, el a fost executat la ordinul tatălui său.

11. Moartea lui Herodes şi ce anume i-a lăsat moştenire lui Caesar prin testament; împărţirea regatului între cei trei fii ai săi şi cum a fost numit Archelaus rege al Iudeei.

12. Scrisoarea lui Herodes către oştire, dărnicia lui faţă de soldaţi şi îndemnul adresat acestora de a rămâne credincioşi fiului său Archelaus.

13. Înmormântarea lui Herodes în fortăreaţa Herodion şi cum poporul s-a răzvrătit împotriva lui Archelaus în timpul unei sărbători. Cum Archelaus a ucis trei mii de răzvrătiţi şi împreună cu fratele său Herodes a navigat până la Roma, grija regatului fiind lăsată în seama mezinului Philippos.

14. Cum Sabinus, împuternicitul lui Caesar în Siria, a pornit împotriva Hierosolymei şi, recurgînd la forţă, a cerut administratorilor lui Archelaus să-l predea tezaurul lui Herodes şi fortăreţele. Cum administratorii lui Archelaus au incitat poporul să pună mâna pe arme şi să-l asedieze pe Sabinus cu oastea lui în fortăreaţa Antonia. Cum Varus, de îndată ce a aflat despre asta, a venit la Hierosolyma cu trupe numeroase, l-a despresurat pe Sabinus şi i-a pedepsit pe capii răscoalei, reinstaurând ordinea în Iudeea, după care i-a trimis lui Caesar o dare de seamă asupra celor întâmplate.

15. Cum Caesar a autentificat testamentul lui Herodes şi a recunoscut fiilor săi dreptul la succesiune. Despre falsul Alexandru.

16. Cum Archelaus a fost reclamat de rudele sale lui Caesar, dar a ieşit biruitor, primind domnia. Cum după zece ani de jalnică cârmuire, în urma unei noi reclamaţii, a plecat în surghiun la Vienna şi Caesar i-a transformat regatul într-o provincie.

Cartea aceasta cuprinde un interval de paisprezece ani.

CAPITOLUL I

1. După ce şi-a înlăturat din drum fraţii şi şi-a îndrumat tatăl spre culmea cruzimii, lăsându-l pradă mustrării de conştiinţă pentru executarea copiilor săi, Antipater n-a rămas cu mari speranţe pentru restul vieţii sale. Chiar dacă scăpase de orice teamă în privinţa domniei, căci nu mai întâmpina concurenţa fraţilor săi, el a recunoscut totuşi că, până la obţinerea tronului, îl mai aşteptau destule obstacole, fiindcă poporul îi purta o statornică ură. Ca şi cum greutatea asta nu i-ar fi fost suficientă, o îngrijorare şi mai mare îi inspirau oştenii, care erau foarte porniţi împotriva lui, căci de fidelitatea acestora depindea siguranţa tuturor conducătorilor, mai ales când poporul tindea să răstoarne starea lucrurilor din ţară. Asemenea primejdii îşi atrăsese Antipater prin moartea propriilor fraţi. Totuşi, el domnea împreună cu părintele său şi nu ducea lipsă de nimic pentru a fi un rege adevărat. Avea mai mare trecere în faţa lui, trădătoarea faptă pentru care merita mai degrabă să piară atrăgându-i favoarea regelui, ca şi cum el şi-ar fi acuzat fraţii de dragul siguranţei lui Herodes şi nu datorită urii pe care o purta acestora şi propriului său tată. Acestea erau blestemăţiile care îl preocupau, mai ales că Antipater făcea tot ce putea ca să-l înlăture din drumul său pe Herodes. Îşi închipuia că, procedând aşa, nimeni nu va putea să-l tragă la răspundere pentru isprăvile sale şi că Herodes nu va mai găsi un refugiu şi nici nu va primi vreun ajutor atunci când Antipater se va declara duşmanul lui făţiş. Ura pe care o purta tatălui său îl îndemnase să unelteaască împotriva fraţilor lui şi tocmai ea îl stimula să ducă la capăt ceea ce începuse. Moartea lui Herodes îi croia un drum sigur spre domnie: cu cât trăia mai mult, cu atât mai mare era primejdia să iasă la iveala intrigile urzite de el, având în părintele său un duşman înverşunat. De aceea nu-şi precupeţea cheltuielile ca să-l câştige pe prietenii lui Herodes şi prin mari binefaceri vroia să

înlăture aversiunea oamenilor şi căuta să-l atragă de partea lui îndeobşte pe protectorii din Roma, trimiţându-le daruri bogate, în primul rând lui Saturninus, guvernatorul Siriei. Antipater spera ca prin marile sale cadouri să şi-i apropie pe fratele lui Saturninus şi pe sora regelui, care se măritase cu cel mai bun prieten al lui Herodes. Printr-o dibace prefăcătorie, câştiga încrederea celor cu care avea de-a face, simulând o prietenie sinceră, şi se pricepea de minune să-şi ascundă ura pe care le-o purta. Nu şi-a amăgit mătuşa care îl cunoştea bine dinainte şi n-a putut s-o păcălească, căci ea avea pregătite toate mijloacele cu care să-l preîntâmpine perfidia. O fiică a Salomeei fusese luată în căsătorie de unchiul după mamă al lui Antipater, chiar el fiind cel care pusese la cale această nuntă cu fosta soţie a lui Aristobul; cealaltă fiică era măritată cu Callias, fiul actualului soţ al Salomeei. Aceste încuscriri nu l-au făcut pe Antipater să-şi dezvăluie mai puţin răutatea, nici n-au putut să-l stingă ura pe care o purta de mai înainte rudelor sale. Salomeea, dornică să se căsătorească din dragoste cu arabul Syllaeus, fusese constrânsă să se mărite cu Alexas de către Herodes, mai ales că în ajutorul lui venise Iulia, care o sfătuise pe Salomeea să nu refuze această căsătorie, ca să nu stârnească duşmănia făţişă a lui Herodes. Acesta se jurase că n-o va mai iubi de-acum înainte dacă nu se mărita cu Alexas. Ea a urmat sfatul Iuliei şi pentru că era vorba de soţia lui Caesar, şi pentru că era în interesul ei s-o facă. Tot în vremea aceea Herodes a trimis-o înapoi la tatăl ei pe fiica lui Archelaus, văduva lui Alexandru, şi a restituit din veniturile lui zestrea ei, ca să evite orice neînţelegere între regi.

2. Copiii fiilor săi au fost crescuţi cu mare grijă de Herodes (căci Alexandru a avut de la Glaphyra doi băieţi, iar Aristobul de la Berenice, fata Salomeei, trei fii şi două fiice). De câte ori prietenii veneau să-1 viziteze, Herodes înfăţişa musafirilor aceşti copii, deplângea soarta fiilor săi şi se ruga ca barem nepoţilor să nu li se întâmple acelaşi lucru, ci să crească în virtute, în ştiinţă şi în dreptate, recompensând astfel grija lui deosebită pentru educaţia lor. Când copiii au atins vârsta potrivită, el l-a logodit pe fiul mai mare al lui Alexandru cu o fiică lui Pheroras şi pe un fiu al lui Aristobul cu o fiică a lui Antipater, apoi a promis-o pe una din fiicele lui Aristobul unui fiu al lui Antipater şi pe cealaltă fiică, propriului său fiu Herodes, pe care regele îl avea de la fata Marelui Preot. Căci la noi avem din moşi-strămoşi obiceiul ca un bărbat să aibă în acelaşi timp mai multe soţii. Regele a logodit aceşti copii din mila lui faţă de orfani, pentru ca, prin înrudire, ei să atragă iubirea lui Antipater. Dar Antipater n-a încetat să le păstreze aceeaşi ură pe care a avusese faţă de fraţii lui. Afecţiunea pe care le-o arăta tatăl său îl indigna pe Archelaus, fiindcă era convins că aceştia vor ajunge mai puternici decât fraţii lui, mai ales că, atunci când vor fi mari, Archelaus, graţie rangului său regesc, va veni în sprijinul propriilor nepoţi şi una dintre orfane se va mărita cu fiul lui Pheroras, el însuşi tetrarh. Cel mai mult îl supăra însă faptul că, datorită milei faţă de orfanii princiari şi duşmăniei faţă de el, poporul nu pierdea nici un prilej ca să-l dezvăluie toată răutatea cu care îşi urmărise fraţii. Antipater a căutat aşadar să-şi determine părintele să anuleze ordinele date de el, argumentându-i că era primejdios ca orfanii să devină atât de puternici prin încheierea acestor legături de rudenie, înduplecat de rugăminţile lui Antipater, Herodes şi-a schimbat hotărârea, permiţând ca Antipater să se căsătorească cu fiica lui Aristobul şi fiul lui Antipater cu fiica lui Pheroras. În felul acesta au fost schimbate logodnele, contrar voinţei regelui.

3. În vremea aceea, Herodes avea nouă soţii: mai întâi pe mama lui Antipater şi pe fata Marelui Preot, care i-a dăruit un fiu purtându-i numele; apoi pe fiica fratelui său şi pe una dintre fiicele surorii lui, de la care nu a avut copii. Între soţiile sale era o samariteancă, zămislitoarea lui Antipas şi Archelaus, precum şi a unei fiice, Olympias, măritată după aceea cu fiul fratelui său Josephus. Antipas şi Archelaus au fost crescuţi la Roma de către un prieten bun. S-a căsătorit şi cu Cleopatra din Hierosolyma, mama fiilor săi Herodes şi Philippos, ultimul fiind şi el crescut la Roma. Din şirul soţiilor sale a făcut parte şi Pallas, care l-a născut pe fiul său Phasael. În afara acestora, i-au mai fost soţii Phaedra şi Elpis, de la care a avut două fiice: pe Roxana şi pe Salomeea. Cât priveşte fiicele sale mai vârstnice, surorile bune ale fiul său Alexandru, pe cea a cărei

mână fusese refuzată de Pheroras a măritat-o cu nepotul de soră Antipater, iar pe cealaltă, cu nepotul de frate Phasael.

CAPITOLUL II

1. Din dorinţa lui de a-şi asigura liniştea din partea trachoniţilor, Herodes a hotărât atunci să întemeieze în mijlocul ţinutului lor un târg care să nu rămână mai prejos de un oraş, împământenind acolo nişte iudei, ca să-l apere ţara împotriva năvălitorilor şi să-l atace din imediata apropiere pe duşmani cu prilejul surprinzătoarelor lor incursiuni de jaf. Între timp a prins de veste că un iudeu din Babilonia, însoţit de cinci sute de călăreţi, cu toţii fiind deopotrivă destoinici arcaşi, precum şi de un alai de o sută de rude, a trecut Eufratul şi a poposit în oraşul sirian Daphne, în apropierea Antiohiei, iar Saturninus, comandantul de atunci al provinciei, i-a adăpostit în localitatea numită Valatha. L-a chemat la el, împreună cu ceata însoţitorilor lui, şi a promis că-i dă o bucată de pământ în toparhia Batanea (învecinată cu Trachonitis), ca să locuiască acolo, apărându-l de duşmani. I-a zis că vrea să-l dea regiunea fără să-l ceară dări, să şi-o facă vatră statornică, scutit de orice bir şi de angaralele care se cer pentru cultivarea pământului.

2. Atras de aceste promisiuni, Babilonianul a venit şi a ocupat bucata de pământ, unde a construit o fortăreaţă şi un târg pe care l-a denumit Bathyra. Acest bărbat era un apărător atât al locuitorilor împotriva trachoniţilor, cât şi al iudeilor care veneau din Babilonia la Hierosolyma, ca să aducă jertfe, ocrotindu-i de jafurile tâlharilor trachoniţi. Ca atare, i s-au alăturat mulţi oameni, mai ales cei care cinsteau toate datinile străbune ale iudeilor. De aceea regiunea a devenit foarte populată, datorită faptului că garanta siguranţa şi scutirea de orice biruri, barem câtă vreme a mai trăit Herodes. Fiul său Philippos, care a ajuns la domnie după dânsul, a impus locuitorilor pentru scurtă vreme dări neînsemnate. Agrippa cel Mare şi fiul său, care purta acelaşi nume, i-au oprimat mult, fără să le răpească totuşi libertatea. Când au ajuns să deţină puterea, romanii au respectat demnitatea şi libertatea localnicilor, dar le-au impus biruri mari şi i-au asuprit. Dar despre acestea voi vorbi pe îndelete la momentul potrivit.

3. Când Zamaris Babilonianul, chemat de Herodes să stăpânească ţinutul, şi-a dat obştescul sfârşit, după ce a avut o viaţă glorioasă, el a lăsat în urma lui copii buni, în primul rând pe Jakim, renumit pentru vitejia lui, cel care şi-a deprins babilonienii cu arta călăriei: un escadron recrutat din rândurile acestor luptători a fost folosit de către regi drept gardă de corp. Când şi Jakim a murit la adânci bătrâneţe, urmaş i-a devenit fiul său Philippos, bărbat energic care s-a ridicat prin vitejia lui deasupra celorlalţi conducători. De aceea el a câştigat încrederea, prietenia şi statornica preţuire a lui Agrippa: oastea pe care o întreţinea regele era mereu instruită în meşteşugul războiului de el, atribuţia lui fiind s-o conducă în fiecare expediţie.

4. Ca să revenim la ceea ce am spus despre Herodes, toate treburile statului încăpuseră pe mâinile lui Antipater, care avea posibilitatea să facă orice poftea, cu asentimentul părintelui său, acesta punându-şi depline speranţe în bunăvoinţa şi devotamentul iui. Fiul a cutezat să-şi atribuie puteri sporite, deoarece ştia să-şi ascundă caracterul perfid faţă de tatăl său, pe care îl convingea lesne prin cuvintele lui. Ajunsese astfel să-l înspăimânte pe toţi nu atât prin marea lui autoritate, cât mai ales prin răutatea mascată cu abilitate. Slujitorul lui cel mai credincios era Pheroras şi el însuşi se slujea de Pheroras, pe care Antipater îl prinsese într-o capcană întinsă cu ajutorul femeilor. Pheroras era.aservit propriei soţii,.soacrei şi cumnatei sale, chiar dacă le ura pentru nedreptăţile făcute fiicelor lui nemăritate. El se împăca totuşi cu această situaţie şi nu putea să facă nimic fără ajutorul acestor femei, omul fiind prins în mrejele lor, deoarece ele se înţelegeau perfect în toate privinţele şi se ajutau reciproc. Chiar şi Antipater li se supunea, fie din vina lui, fie de dragul mamei sale: căci cele patru femei susţineau.acelaşi lucru. Aşadar, între Pheroras şi Antipater a izbucnit o ceartă aparentă din următoarea pricină. Sora regelui li s-a împotrivit, a dibuit întreaga înţelegere şi, pricepând

că această concordie îi aducea daune lui Herodes, n-a şovăit să-l înştiinţeze. Când cei doi şi-au dat seama că prieteşugul lor îi displăcea profund regelui, au hotărât să nu mai întreţină relaţii bune în public, ci să simuleze ura şi antipatia reciprocă, mai ales în prezenţa regelui sau a unui curtean, care să-l spună ce s-a întâmplat între ei, urmând ca întâlnirile lor să aibă loc de-acum înainte în mare taină. Ei au şi făcut ceea ce şi-au propus. Pentru Salomeea n-a rămas un secret ceea ce puneau amândoi la cale, nici n-a fost străină de scopurile pe care le urmăreau în realitate: le-a spionat pe toate şi, adăugând multe înfloriturі, i-a înfăţişat fratelui ei tainicele întâlniri, chiolhanurile şi misterioasele consfătuiri care, potrivit spuselor sale, nu aveau de ce să rămână ascunse dacă nu urzeau pieirea lui. În faţa lumii ei apăreau acum dezbinaţi şi îşi aruncau unul altuia tot felul de ocări jignitoare; de îndată ce se sustrăgeau privirilor mulţimii, amândoi se înţelegeau de minune şi, rămaşi singuri, îşi făureau planurile ca nişte prieteni buni, fără a şovăi să pună la cale comploturi împotriva celor de care căutau să se ascundă prin înţelegerea lor prealabilă. Salomeea a descoperit totul şi, la prima ocazie, îşi informa cu conştiinciozitate fratele, care ştia şi el câte ceva, dar nu cuteza să întreprindă nimic, fiindcă nu punea prea mare temei pe spusele surorii sale. În rândurile iudeilor se cuibărise o sectă ai cărei adepţi susţineau că-şi însuşiseră o profundă cunoaştere a legilor străbune şi că se bucurau de dragostea lui Dumnezeu, reuşind să atragă femeile de partea lor. Ei erau fariseii care îndrăzneau să se opună cu îndârjire regilor, sfidători şi gata oricând să-l înfrunte făţiş şi să-l păgubească. Întregul popor juruise că se vor supune lui Caesar şi regelui lor, aceştia n-au depus jurământul de credinţă, numărul lor ridicându-se la vreo şase mii. Ca atare, regele i-a amendat şi soţia lui Pheroras a plătit amenda în locul lor. În semn de recunoştinţă faţă de binefacerea ei, fariseii (care pretindeau că suflul divin îi ajută să ghicească viitorul) i-au prezis că prin vrerea lui Dumnezeu Herodes şi urmaşii lui vor pierde puterea, care îi va reveni ei, lui Pheroras şi copiilor lor. Regele a aflat acest lucru (care nu putea să scape Salomeei), împreună cu faptul că ei îi corupseseră şi pe unii dintre curtenii săi. De aceea, Herodes i-a executat pe cei mai mulţi dintre fariseii învinuiţi, pe eunucul Bagoas şi pe pajul Carus, socotit drept cel mai frumos băiat din vremea aceea. I-a ucis pe toţi slujitorii de la curtea lui care se încrezuseră în vorbele fariseilor. Bagoas fusese ademenit de ei fiindcă i se prezisese că va fi numit părinte şi binefăcător de cel ce va deveni rege potrivit profeţiei lor. Acest rege va avea întreaga putere în mâinile sale şi Bagoas va fi în stare să se unească iarăşi cu o femeie şi să zămislească copii.

CAPITOLUL III

1. După ce i-a pedepsit pe fariseii vinovaţi, Herodes şi-a convocat prietenii la o adunare unde a acuzat-o pe soţia lui Pheroras şi s-a plâns de temeritatea acestei femei care îşi jignise fetele, lăsându-le nemăritate, întrucât consideră fapta ei o injurie la adresa lui. Dânsa a provocat dihonia dintre el şi fratele lui, a spus regele, căci atât prin fapte, cât şi prin vorbe a stârnit cum a putut duşmănia dintre ei şi a plătit amenda pe care o primiseră fariseii, nefiind străină de orice s-a petrecut la curte. Pheroras ar face bine ca, fără să mai aştepte rugămintea sau avertismentul lui, să repudieze singur această femeie, care n-a semănat între ei decât sămânţa vrajbei. Regele a zis în încheiere: „Acum, dacă mai ai pretenţia să păstrăm legăturile frăţeşti, desparte-te de această nevastă. Doar aşa poţi să-mi fii frate bun şi să te mai bucuri de afecţiunea mea!" Deşi profund mişcat de vorbele lui Herodes, Pheroras i-a răspuns că nu poate renunţa la dreptul lui de frate al regelui şi nici să-şi refuze iubirea soţiei sale: preferă să moară decât să trăiască fără scumpa lui soţie. Oricât de jignit se simţea, Herodes şi-a înăbuşit furia împotriva lui Pheroras, dar le-a interzis lui Antipater şi mamei sale să mai stea de vorbă cu Pheroras, sau să se întâlnească cumva cu soţia acestuia. Amândoi au făgăduit solemn să-l respecte porunca, ceea ce nu înseamnă deloc că ei nu s-au mai întâlnit uneori cu Pheroras şi n-au mai petrecut împreună cu dânsul. S-a răspândit zvonul că Antipater avea întâlniri clandestine cu soţia lui Pheroras, puse la cale de mama lui Antipater.

2. Nevoit să la măsuri de prevedere, fiindcă se temea să mai stârnească mânia tatălui său, el însuşi a scris prietenilor săi din Roma să-1 îndemne pe Herodes să-1 trimită cât mai repede la Caesar pe Antipater. Aşa a şi făcut Herodes: l-a expediat acolo nu numai cu cadouri bogate, ci şi cu testamentul său, care prevedea ca după moartea lui să-l urmeze la tron Antipater şi, în eventualitatea că acesta se va stinge din viaţă înaintea lui, fiul său Herodes, născut de fiica Marelui Preot. În acelaşi timp cu Antipater, a sosit la Roma şi arabul Syllaeus, care nu făcuse nimic din ceea ce îi poruncise Caesar. Antipater i-a adus tot acuzaţiile pe care Ie formulase deja Nicolaos. Chiar şi Aretas a înaintat împotriva lui Syllaeus plângerea că asasinase la Petra, fără porunca lui, mulţi bărbaţi de vază, mai ales pe Soemus, demn de preţuirea tuturora pentru neasemuita lui destoinicie, la care se adaugă şi Fabatus, slujitorul lui Caesar. Ultima acuzaţie se întemeia pe următoarea împrejurare. Herodes avea în garda lui de corp pe un anume Corinthus, care se bucura de încrederea lui. Pe acesta l-a îmbiat cu sume mari să-l facă de petrecanie lui Herodes, iar el s-a învoit. Chiar de la Syllaeus a aflat despre complot Fabatus şi l-a anunţat pe rege. Herodes l-a arestat pe Corinthus, care, după ce a fost supus caznelor, şi-a recunoscut întreaga vină. În urma denunţului lui Corinthus, el a mai înşfăcat doi arabi, dintre care unul era şef de trib, iar altul, prietenul lui Syllaeus. Supuşi torturilor, şi aceştia au mărturisit că veniseră ca să-1 încurajeze pe Corinthus, spre a nu da înapoi, făgăduindu-i să-1 ajute la înfăptuirea crimei, dacă era nevoie. Herodes i-a înfăţişat toate acestea lui Saturninus, care i-a expediat la Roma.

3. Deoarece Pheroras continua să rămână credincios soţiei sale, Herodes i-a poruncit să plece din regatul lui. El s-a retras bucuros în tetrarhia sa, făcând solemnul jurământ că nu se va întoarce la curte mai înainte de a primi vestea morţii lui Herodes. Atunci când regele s-a îmbolnăvit şi l-a rugat să vină la căpătâiul său, întrucât voia să-l încredinţeze unele sarcini cu limbă de moarte, Pheroras nu l-a ascultat, nevrând să-şi încalce jurământul. Herodes nu a imitat pilda dată de fratele său, ci şi-a schimbat hotărârea luată anterior şi, după ce Pheroras a căzut la pat, s-a dus să-1 vadă, fără să fie chemat. De îndată ce el a murit, Herodes l-a pus pe năsălie şi l-a dus la Hierosolyma, unde l-a înmormântat cu pompă, proclamând un mare doliu în rândul poporului. În pofida faptului că era plecat la Roma, această moarte a marcat începutul nenorocirilor lui Antipater, căci Dumnezeu l-a pedepsit în sfârşit pentru fratricidul său. Voi depăna pe îndelete întreaga poveste, pentru ca oamenii din generaţiile viitoare să se convingă că, în viaţa tuturora, virtutea iese mereu biruitoare.

CAPITOLUL IV

1. După moartea şi înmormântarea lui Pheroras, doi dintre liberţii săi, care îl preţuiseră mult pe răposat, au venit la Herodes şi l-au rugat să nu lase nerăzbunată pieirea propriului frate, ci să facă cercetări privitoare la jalnicul lui sfârşit. Aceste vorbe au atras atenţia regelui (căci ele păreau demne de toată încrederea). Liberţii spuneau că, cu o zi înainte de îmbolnăvirea lui, Pheroras cinase la soţia lui şi la masă i s-a servit o otravă amestecată în mâncare, din care i s-a tras moartea. Această otravă fusese procurată de o femeie din Arabia, chipurile ca o băutură fermecată de dragoste (de aceea i se zice filtru), în realitate, ca să-l înlăture din drum pe Pheroras. Arăboaicele sunt foarte pricepute în prepararea leacurilor vrăjitoreşti. Despre femeia acuzată se ştia sigur că întreţinea legături cu o foarte bună prietenă a lui Syllaeus; aşijderea, că mama şi sora soţiei lui Pheroras se duseseră la ea, s-o convingă să le vândă otrava, întorcându-se la casa lor cu o zi înainte de cina fatală. Indignat de dezvăluirile acestea, Herodes a supus caznelor sclavele acelor femei şi pe câteva liberte; n-a aflat nimic de la ele, întrucât nimeni n-a recunoscut ceva, până când, în sfârşit, una dintre roabe, doborâtă de torturi, a strigat că-l roagă pe Dumnezeu să hărăzească asemenea chinuri mamei lui Antipater, care poartă vina tuturor nenorocirilor. Asta l-a determinat pe Herodes să supună femeile la cazne mai grele şi astfel toate au ieşit la iveală: chiolhanurile şi întâlnirile clandestine, secretele încredinţate de el însuşi doar lui Antipater,

care le trădase femeilor lui Pheroras (de pildă, Antipater primise în taină de la tatăl său o sută de talanţi în schimbul promisiunii de a nu se mai întâlni cu Pheroras), ura pe care o purta părintelui său Antipater, plângându-se mamei lui că Herodes trăieşte prea mult în timp ce el îmbătrâneşte, astfel încât, chiar dacă va ajunge să domnească, n-o să mai aibă nici o plăcere. Zicea că, pe de o parte, avea mulţi fraţi, pe de altă parte, fraţii aveau feciori pe care îi creşteau în speranţa că ei vor fi urmaşii lui Herodes, clătinând nădejdile sale; chiar şi acum, dacă i se întâmpla vreo nenorocire, fratele şi nu fiul său urca pe tronul lui Herodes. De asemenea, tot Antipater deplângea cumplita cruzime a regelui şi uciderea fraţilor lui, susţinând că teama de a nu avea aceeaşi soartă i-au făcut pe el să plece la Roma şi pe Pheroras să se retragă în tetrarhia lui.

2. Toate acestea se potriveau cu spusele surorii lui Herodes şi numeroasele informaţii aduse de femei înlăturau orice îndoială în privinţa lor. Întărindu-şi convingerea că în uneltirea lui Antipater era implicată şi Doris, mama lui, regele i-a luat înapoi toate bijuteriile, valorând nespus de mulţi talanţi, apoi a alungat-o din palat, şi cu soţiile lui Pheroras s-a purtat prietenos. Mânia regelui faţă de fiul său a fost aţâţată mai ales de samariteanul Antipater, administratorul lui Antipater, fiul regelui, care, torturat în timpul anchetei, a mărturisit, printre altele, următorul fapt: Antipater a procurat o băutură mortală pe care i-a încredinţat-o lui Pheroras şi i-a dat sarcina s-o ofere regelui în timp ce el va fi plecat din ţară, ca să nu cadă nici o bănuială asupra persoanei sale. Această otravă fusese adusă din Egipt de Antiphilus, unul dintre prietenii lui Antipater, şi Theudion, unchiul dinspre mamă al lui Antipater, a înmânat-o lui Pheroras; şi aşa a ajuns ea la soţia lui Pheroras, soţul însuşi dându-i sarcina s-o păstreze cu mare grijă. Când regele a luat-o la întrebări, soţia lui Pheroras a recunoscut totul şi, părăsind încăperea, să aducă, chipurile, otrava cerută, ea s-a aruncat de pe acoperiş, dar a căzut în picioare şi n-a murit. De îndată ce femeia şi-a revenit, regele i-a promis iertarea atât ei, cât şi slujitorilor, dacă nu va ascunde nici o fărâmă de adevăr, ameninţând-o cu cele mai cumplite torturi dacă va trece ceva sub tăcere. Ea s-a jurat că va înfăţişa lucrurile aşa cum s-au petrecut şi s-a ţinut de cuvânt, rostind întregul adevăr, după opinia celor mai mulţi, atunci când a spus următoarele: „Antiphilus a adus din Egipt otrava obţinută de la fratele lui, care e medic. Apoi Theudion a adus-o la noi şi mie mi-a dat-o în păstrare Pheroras, veninul fiind pregătit de Antipater pentru tine. Când Pheroras zăcea bolnav şi tu ai venit să-l îngrijeşti, văzând solicitudinea ta, şi-a pierdut curajul, m-a chemat la patul său şi mi-s zis: «Nevastă, află că Antipater m-a ademenit prin vrăji atunci când m-a înduplecat să-l ucid pe părintele său şi fratele meu, dându-mi otrava pe care trebuia s-o folosesc în acest scop. Dar acum, deoarece fratele meu mi-a dovedit cu prisosinţă că vechea lui dragoste faţă de mine n-a scăzut deloc, iar eu simt că nu mai am mult de trăit, nu vreau să întinez cu un fratricid duhul strămunilor mei, aşa că du-te şi adu-mi otrava, ca s-o arzi pe loc în faţa ochilor mei!» M-am grăbit s-o aduc, ca să-l îndeplinesc porunca numaidecât, şi am ars cea mai mare parte a otrăvii, păstrând numai oleacă din ea, pentru ca, după moartea lui Pheroras, s-o folosesc dacă regele va fi prea aspru cu mine şi să-mi curm singură viaţa!" După ce a grăit aşa, a adus fiola cu otravă. Şi fratele lui Antiphilus, şi mama lui, supuşi caznelor, au spus acelaşi lucru şi au recunoscut fiola. Chiar şi fiica Marelui Preot, soţia regelui, a fost acuzată că ştia toate acestea, dar a tăinuit nelegiuirea. De aceea, Herodes a repudiat-o şi a şters numele fiului ei din testamentul unde el era trecut ca urmaş la tron. Apoi l-a destituit din funcţia de Mare Preot pe socrul său Simon, fiul lui Boethos, şi a acordat această cinste lui Matthias, fiul lui Theophilos, originar din Hierosolyma.

3. Între timp a sosit de la Roma Bathyllus, libertul lui Antipater, şi, din caznele la care fusese supus, a reieşit că adusese cu el otravă, pe care urma s-o transmită mamei lui Antipater şi lui Pheroras, pentru ca, în cazul când prima n-a avut efect asupra regelui, cea de-a doua să-l dea gata. Au sosit de la Roma şj nişte scrisori de la prietenii lui Herodes, trimise la sugestia şi rugămintea lui Antipater, în care Archelaus şi Philippos erau acuzaţi că-şi învinuiau tatăl de uciderea lui Aristobul şi Alexandru, deplângând pieirea lor; amândoi îşi exprimau deschis temerea că părintele lor îi va chema acasă numai cu intenţia ca şi ei să aibă

acelaşi sfârşit. Antipater a obţinut de la prietenii lui susţinerea acestor calomnii cu ajutorul unor sume mari de bani. Antipater însuşi a trimis tatălui său o scrisoare în care le aducea grave învinuiri fraţilor săi, dar în acelaşi timp îi scuza, invocând că erau nişte copii şi atribuia vorbele lor vârstei crude. În această vreme, el a continuat să se judece cu Sillaeus şi, pentru a-i atrage de partea lui pe bărbaţii de vază, le-a dăruit strălucite podoabe, valorând două sute de talanţi. Surprinzător rămâne faptul că, în răstimpul celor şapte luni de absenţă, el n-a avut nici cea mai vagă bănuială privitoare la ceea ce se petrecea în Iudeea. Explicaţia constă în străşnicia cu care erau supravegheate drumurile şi în ura oamenilor faţă de Antipater: nimeni nu era dispus să se ocupe de siguranţa lui şi cu atât mai puţin să-şi rişte viaţa pentru el.

CAPITOLUL V

1. Când Antipater i-a scris din nou că şi-a terminat toate treburile şi că se va întoarce în curând acasă, Herodes, fără să-şi trădeze mânia, i-a răspuns, poruncindu-i să plece neîntârziat la drum, ca să nu i se întâmple vreun necaz în timpul absenţei lui. S-a referit în treacăt la nemulţumirea faţă de mama lui şi i-a promis că, după ce se va întoarce el, îşi va retrage plângerea împotriva ei. Pe toate căile, Herodes căuta să-şi manifeste părintească dragoste, ca să nu trezească suspiciunea lui Antipater, făcându-l să nu-şi grăbească plecarea, ci să rămână la Roma, unde putea să stea la pândă şi să unelteasca împotriva regelui. Antipater a primit această scrisoare în Cilicia, după ce la Tarent a primit vestea morţii lui Pheroras. Ştirea l-a întristat mult, nu pentru că-l iubea pe Pheroras, ci datorită faptului că acesta nu-şi îndeplinise promisiunea de a-l ucide pe Herodes înainte de a muri el însuşi. Când a debarcat la Celenderis în Cilicia, a început să aibă îndoieli în privinţa întoarcerii în patrie, căci alungarea mamei lui îl îngrijora foarte mult. Unii dintre prieteni îl sfătuiau să aştepte undeva desfăşurarea evenimentelor, alţii îl îndemnau să se întoarcă grabnic acasă. Doar dacă era prezent putea să respingă acuzaţiile care i se aduceau, în timp ce absenţa lui sporea curajul calomniatorilor. Convins de acest argument, şi-a continuat călătoria şi a acostat în portul ce se cheamă Sebaste, construit cu mari cheltuieli de Herodes şi denumit de el Sebaste în cinstea lui Caesar. Aici şi-a putut da seama Antipater de nenorocirea care îl aştepta, întrucât nu l-a întâmpinat nimeni, n-a venit nimeni să-l salute, în timp ce la plecare primise toate urările de drum bun. În schimb acum, deoarece nu era împiedicat de nimeni, poporul îl afurisea, convins fiind că va fi pedepsit pentru uciderea fraţilor lui.

2. În vremea aceea se afla la Hierosolyma Quintilius Varus, trimis ca succesor al lui Saturninus la cârmuirea Siriei; venise la rugămintea lui Herodes, ca să discute situaţia din ţara sa. În timpul consfătuirii, a sosit Antipater, străin de evenimentele petrecute în lipsa lui. S-a înfăţişat la palat în veşminte de purpură. Portarii l-au lăsat să intre, dar i-au oprit pe prietenii lui. Tulburat de această măsură, el şi-a dat seama ce-l aştepta, mai ales că, atunci când s-a dus să-şi îmbrăţişeze tatăl. Herodes l-a oprit, învinuindu-l că-şi ucisese fraţii şi atentase la viaţa părintelui său, apoi l-a anunţat că Varus va veni a doua zi ca să asculte plângerea şi să judece toate faptele sale. La aflarea nenorocirilor căzute din senin, cu sufletul zdrobit de mărimea acestora, Antipater a plecat şi s-a întâlnit cu mama şi cu soţia lui (fiica lui Antigonos, cel ce domnise în Iudeea înainte de Herodes), care l-au pus la curent cu toate evenimentele, lăsându-l să-şi pregătească apărarea.

3. În ziua următoare şi-au ocupat locurile în sala de judecată Varus şi regele, alaiul de prieteni ai amândurora, rudele lui Herodes şi sora lui, Salomeea; erau de faţă toţi descoperitorii complotului, cei ce fuseseră supuşi torturilor, precum şi slujitorii mamei lui Antipater, care fuseseră prinşi de curând, având asupra lor o scrisoare cu următorul mesaj: „Nu te întoarce acasă, căci tatăl tău a aflat tot ce ai pus la cale împotriva lui şi nu ţi-a rămas altceva de făcut decât să fugi şi să-ţi cauţi adăpostul la Caesar, ca să nu încapi pe mâinile regelui". La început, Antipater s-a aruncat la picioarele părintelui său şi l-a rugat să nu-l condamne după nişte păreri preconcepute, ci să-l asculte apărarea ca un tată, rămânând integru. Herodes i-a

cerut să-şi ocupe locui în mijlocul adunării şi a deplâns soarta copiilor zămisliţi de el, care i-au pricinuit atâtea suferinţe, chiar mai înainte ca nelegiuirea lui Antipater să-l întunece bătrâneţea. Apoi a amintit câtă osteneală şi-a dat să-şi crească şi să-şi educe odraslele, câte comori nu le-a dăruit la momentul potrivit, oricând şi le-au dorit, iacându-le toate plăcerile. Drept recunoştinţă n-a avut parte decât de uneltirile prin care ei îi puneau în primejdie viaţa, doar ca să-l smulgă mişeleşte domnia, mai repede decât hotărâse soarta, decât îngăduiau legile naturii sau voinţa tatălui lor. Se minuna singur de avântul speranţelor lui Antipater şi de curajul cu care n-a şovăit să meargă atât de departe pe calea infamiei. Era urmaşul tronului menţionat în testament şi încă din timpul vieţii tatălui său nu rămânea mai prejos decât dânsul prin strălucire şi prin putere, de vreme ce avea un venit anual de cincizeci de talanţi, primind trei sute de talanţi bani de drum pentru călătoria lui la Roma. Regele i-a mai reproşat lui Antipater calomnierea fraţilor săi, pe care îi imită prin propria-i nelegiuire, dacă aceştia au fost într-adevăr vinovaţi, iar dacă n-au avut nici o vină, nu s-a sfiit să-l ponegrească, deşi erau rude de sânge. Tot ceea ce ştie despre condamnaţi, el a aflat doar din gura lui Antipater şi n-a luat nici o hotărâre în privinţa lor fără să-l ceară părerea. Îi absolvă aşadar de orice vină pe amândoi, întrucât moştenitorul tronului său s-a dovedit a fi adevăratul paricid.

4. După rostirea acestor vorbe, pe Herodes l-au podidit lacrimile şi n-a mai putut să-şi ducă la capăt cuvântarea. Ca atare, l-a rugat să adauge ceea ce se referea la dovedirea sau combaterea acuzaţiei pe Nicolaos din Damasc, care era prietenul regelui şi oaspetele lui zilnic, cunoscând îndeaproape majoritatea treburilor sale şi felul cum decurgeau ele. Gata să-şi apere cauza, s-a adresat atunci tatălui său Antipater şi, slujindu-se de dovezile bunăvoinţei paterne, menţionate de Herodes, a enumerat onorurile ce-i fuseseră oferite, pe care nu le-ar fi primit niciodată, dacă n-ar fi fost dobândite prin propria lui virtute. Toate lucrurile de care trebuia să se îngrijească au constituit statornica lui preocupare şi, oricând a fost nevoie să-şi pună mâinile la treabă, şi-a adus contribuţia. E greu de crezut ca unul care şi-a salvat părintele de uneltirile altora să unelteasică el însuşi împotriva lui şi să-şi întunece propria noblеţe, confirmată de pedepsirea nelegiuiţilor, prin infamia unei ticăloşii asemănătoare. Mai ales că, neîntâmpinând opoziţia nimănui, el fusese numit de mai înainte urmaşul tronului şi a primit din partea tatălui cinstirile de care se bucură şi acum. E de neconceput ca omul care deţine fără primejdie şi cu demnitate jumătate din zestrea domniei să aibă condamnabila şi riscanta ambiţie de-a intra în stăpânirea întregului, obţinerea lui nefiind deloc sigură după ce a asistat la pedepsirea fraţilor săi. Cu atât mai mult cu cât, atunci când aceştia au greşit, el a fost denunţătorul şi acuzatorul, ba chiar şl autorul supliciului lor, primul care şi-a convins tatăl cât de nelegiuite erau odraslele sale. Gravele dispute din sânul familiei constituie cea mai bună dovadă a devotamentului său faţă de propriul părinte. Cât priveşte şederea lui la Roma, cel mai sigur martor este Caesar, care poate fi înşelat la fel de greu ca Dumnezeu. Certe dovezi sunt scrisorile trimise de el de acolo, care au oricum o pondere mai mare decât calomniile răuvoitorilor, ahtiaţi după tulburări, având la dispoziţie pentru uneltiri duşmănoase lunga lui absenţă de acasă, căci în prezenţa lui n-ar mai fi fost în stare de aşa ceva. Apoi Antipater s-a pronunţat împotriva torturilor în cursul cărora se fac declaraţii false, deoarece oamenii ajunşi la ananghie sunt ispitiţi să spună multe lucruri după bunul plac al stăpânilor. La sfârşit, a afirmat că era gata să se supună şi el caznelor.

5. Aceste cuvinte au avut darul să schimbe sentimentele întregii adunări (căci cei prezenţi îl compătimeau pe Antipater, a cărui faţă era răvăşită şi brăzdată de şiroaie de lacrimi, încât până şi adversarii lui au fost cuprinşi de milă, ba chiar şi Herodes părea înduioşat, dar. nu vroia să se dea de gol). Nicolaos a continuat cu mai mare asprime cuvântarea începută de rege, a înfăţişat toate probele şi acuzaţiile care erau confirmate de declaraţiile torturaţilor şi de dovezi neîndoielnice. A menţionat mai întâi virtutea regelui şi meritele sale în creşterea şi educarea copiilor lui, pentru care n-a obţinut nici o răsplată, ci a nimerit dintr-o nenorocire în alta. S-a minunat apoi de temeritatea primilor săi fii: erau prea tineri, ademeniţi de sfetnici proşti şi

încălcaseră legile firii, năzuind să se bucure de domnie mai repede decât se cuvenea. Pe Nicolaos îl uluiau în schimb la Antipater nelegiuirea şi nepăsarea faţă de binefacerile tatălui său, dovedindu-se veninos ca o reptilă, în vreme ce chiar şi fiarele sălbatice se îmblânzesc şi se poartă prieteneşte cu binefăcătorii lor. Pe Antipater nu l-a speriat deloc soarta fraţilor lui, întrucât a urmat fără să clipească pilda acestora. Nicolaos a mai spus următoarele: „Tu ai fost, Antipater, denunţătorul nelegiuirii fraţilor tăi, tu ai adunat dovezile împotriva lor şi, după pronunţarea sentinţei, le-ai supravegheat execuţia! Nu te blamăm pentru ura pe care ai revărsat-o asupra lor, dar ne uimeşte iuţeala cu care ai căutat să le imiţi infamia. Din ceea ce ai făcut mai înainte, putem să ne dăm seama că n-ai dorit de fapt salvarea propriului părinte, ci pieirea fraţilor tăi. Prin dârza urmărire a răutăţii fraţilor tăi ţi-ai creat faima de fiu iubitor de tată numai pentru ca să treci cu mai multă vlagă şi putere la înfăptuirea nelegiuirii îndreptate împotriva lui: fapta ta vorbeşte de la sine. Ţi-ai înlăturat din drum fraţii cu ajutorul învinuirilor aduse de tine şi nu le-ai atribuit complici şi tovarăşi, astfel ca toţi să aibă convingerea că, înainte de acuzare, între voi a existat o înţelegere pentru ca tu să culegi singur roadele paricidului, de pe urma ambelor nelegiuiri alegându-te cu o îndoită satisfacţie, demnă de spiritul tău. În public ai dat impresia că, prin condamnarea fraţilor tăi, ai făcut o faptă de vitejie, care să-ţi atragă cuvenitele laude. Dacă nu le meriţi cu adevărat, atunci eşti mai rău decât ei, întrucât ai uneltit pe ascuns împotriva vieţii tatălui, pentru a pune la cale uciderea părintelui nu fiindcă îl urăşti (căci dacă lucrurile stau aşa, nu săvârşeşti aceeaşi nelegiuire), ci fiindcă ai fost numit urmaşul lui la tron. Ai vrut să-ţi ucizi părintele de teama fraţilor tăi, spre a scăpa de primejdia reprezentată de grabnica descoperire a calomniilor tale împotriva lor, făcând ca ţie să ţi se cuvină moartea pe care o hărăzeşti nefericitului tată. Nu doreai să comiţi un paricid obişnuit, ci unul de care omenirea n-a mai auzit până acum. N-ai fost pur şi simplu fiul care căuta să la viaţa părintelui său, ci l-ai urmărit pe cel ce te iubea, îţi aducea binefaceri, împărţea cu tine puterea, te numise urmaşul său la tron, nu te-a împiedicat deloc să guşti mai devreme voluptatea domniei şi prin voinţa lui, consemnată în scris, îţi asigura speranţele de viitor. Bunătatea lui Herodes ai drămuit-o cu răutatea minţii tale, făcând în aşa fel încât să pui mâna şi pe partea de domnie care mai aparţinea celui mai indulgent tată, iar tu, vrând să devii salvatorul lui prin vorbe, dar strâduindu-te să-l ucizi prin fapte. Ca şi cum nu ţi-ar fi ajuns propria răutate, ţi-ai atras şi mama în mrejele uneltirilor şi ai sădit discordia între fraţi. Ai cutezat să-ţi asemuieşti părintele cu o fiară, tu, făptură mai ticăloasă decât şerpii, care nu te-ai mulţumit să-ţi arunci veninul asupra consângenilor şi a marilor tăi binefăcători, ci te-ai aliat cu tagma gărzilor de corp, cu bărbaţii vicleni şi cu femeile împotriva unui bătrân plăpând, de parcă nu ţi-ar fi fost suficiente ura nedreaptă şi cugetul năpădit de ticăloşie. După ce au fost torturaţi din vina ta oameni liberi şi sclavi, bărbaţi şi femei, după atâtea dovezi aduse de cei care au conspirat împreună cu tine, mai ai curajul să vii şi să sfidezi adevărul? Ca şi cum ar fi un fleac faptul că ai vrut, prin suprimarea propriului părinte, să răvăşeşti deprinderile omeneşti, încerci să infirmi legile îndreptate împotriva ta, spiritul de dreptate al lui Varus şi puterea justiţiei însăşi. Mergi cu neruşinarea atât de departe încât ai cutezanţa să te supui caznelor. După ce mai înainte ai pus la îndoială anchetele făcute, ca şi cum au spus minciuni torturaţii care au vrut să salveze viaţa tatălui tău, mai pot avea încredere anchetatorii în răspunsurile date de tine? Când oare, Varus, vei scăpa pe rege de infamia rudelor lui apropiate? Când îl vei stârpi pe acest monstru cu chip de om care şi-a hărăzit pieirii fraţii printr-o ipocrită iubire faţă de părintele său, iar după aceea, ca să poată domni mai repede singur, plănuieşte cu orice preţ uciderea propriului tată? Ştii desigur că paricidul e o injurie la adresa naturii şi a neamului omenesc şi că premeditarea nu stă mai prejos decât înfăptuirea nelegiuirii propriu-zise. Cel ce nu-l pedepseşte cu asprime, sfidează firea însăşi!"

6. Nicolaos a mai pomenit apoi despre mama lui Antipater câteva lucruri care au reieşit din trăncănelile ei muiereşti, arătând că ea a consultat prezicătorii şi a adus jertfe ca să afle ce o să i se mai întâmple lui

Herodes; aşijderea, despre neruşinarea lui Antipater, care a chefuit şi s-a destrăbălat cu nevestele lui Pheroras. El a menţionat declaraţiile date de torturaţi şi de martori: erau multe şi variate, unele făcute cu chibzuinţă, altele cu premeditare şi confirmate în bună parte între timp. Oamenii care păstraseră tăcerea, de teamă că-şi vor atrage răzbunarea lui Antipater, văzând că soarta nu-i mai surâde, au început să-l învinuiască de nelegiuirile pe care le toleraseră cândva. Mai ales adversarii care îi purtau o ură neînduplecată i-au dat la iveală toate faptele rele, tăinuite până atunci. Antipater s-a prăbuşit însă nu atât datorită duşmăniei acuzatorilor săi, cât mai ales gravităţii nelegiuirilor pe care cutezase să le comită şi răutăţii pe care o dovedise faţă de tatăl şi de fraţii lui. Îşi umpluse casa cu vrajbă şi moarte, iar ura lui nu era dreaptă, nici prietenia lui fidelă, ci doar aşa cum îi dicta interesul personal. Toate acestea fuseseră deja remarcate de mulţi oameni prevăzători şi înzestraţi cu o minte capabilă să judece faptele, care nu erau influenţaţi de o ură părtinitoare, dar fuseseră până atunci împiedicaţi să se plângă, începând să spună ce ştiau abia acum, când se simţeau în siguranţă. S-au adus felurite dovezi ale crimelor care nu puteau fi infirmate sau suspectate de necinste, întrucât cei ce le aduceau nu vorbeau ca să facă hatârul regelui, nefiind siliţi să tacă spre a nu se expune primejdiilor. Acuzatorii erau convinşi de nelegiuirea faptelor şi socoteau că Antipater merita orice pedeapsă, nu pentru a garanta siguranţa lui Herodes, ci pentru infamia lui propriu-zisă. Mulţi veneau şi fără să fie chemaţi şi formulau grave învinuiri, încât Antipater, foarte priceput să scornească orice fel de minciuni, fără să roşească la faţă de ruşine, nu era în stare să le dea un răspuns şi nici nu îndrăznea s-o facă. După ce Nicolaos şi-a încheiat cuvântarea şi rechizitoriul, Varus i-a cerut lui Antipater să respingă acuzaţiile care i s-au adus, dacă era pregătit să dovedească faptul că nu era vinovat de crimele ce i se imputau; el ar fi tare bucuros, ştiind sigur că şi tatăl său vrea acelaşi lucru, ca nelegiuirea fiului să nu fie dovedită. Dar Antipater, care stătea întins cu faţa la pământ, îl lua ca martor al nevinovăţiei lui pe Dumnezeu, ca să arate prin semnele sale că n-a plănuit nici o răutate împotriva propriului părinte. Toţi cei lipsiţi de virtute obişnuiesc îndeobşte ca, de câte ori pun la cale o nelegiuire, să acţioneze după bunul lor plac, negând faptul că Dumnezeu cunoaşte îndeaproape faptele oamenilor. Atunci când sunt prinşi şi ameninţaţi să apară în faţa judecătorilor, infractorii îl cheamă pe Dumnezeu ca martor care să dezmintă orice crimă a lor. La fel a procedat şi Antipater. După ce a înfăptuit toate grozăviile, ca şi cum n-ar mai fi pe lumea asta bunul Dumnezeu, când teama de pedeapsă I-a pândit pretutindeni şi a fost tras la răspundere de apărătorii dreptăţii pentru nelegiuirile comise, s-a încumetat să recurgă iarăşi la puterea divină şi i-a cerut să-l vină în ajutor, implorând-o să-l cruţe, ca să poată continua ceea ce a făcut până acum pentru salvarea tatălui său.

7. După ce, în pofida repetatelor sale întrebări, Varus n-a obţinut de la Antipater decât invocarea lui Dumnezeu şi a văzut că judecata nu se mai termina, a poruncit să fie adusă otrava, ca să se constate pe loc ce efect avea. Când aceasta a fost adusă, a dat ordinul ca ea să fie dată unui condamnat la moarte, care şi-a pierdut viaţa numaidecât. Atunci Varus s-a ridicat, a părăsit adunarea şi a doua zi a plecat la Antiohia; acolo obişnuia să-şi petreacă vremea, deoarece palatul lui era în Siria. Herodes s-a grăbit să-şi pună fiul în lanţuri. Poporul nu ştia ce a discutat el cu Varus, înainte de plecarea acestuia. Mulţi erau de părere că acesta convenise cu Herodes ce măsuri să se la împotriva lui Antipater. După întemniţarea fiului, Herodes a trimis la Roma scrisori adresate lui Caesar, cerând solilor să înfăţişeze şi prin vorbe răutatea lui Antipater. În zilele acelea a fost interceptată o scrisoare trimisă lui Antipater de Antiphilus din Egipt (fiindcă locuia acolo). Regele a deschis-o şi ea avea următorul conţinut: „îţi trimit scrisoarea lui Acme, riscându-mi viaţa. Ştii desigur că pun în primejdie două familii, dacă sunt prins. Îţi urez mult succes în ceea ce pui la cale!" Acesta era cuprinsul scrisorii. Regele a căutat cealaltă scrisoare, dar n-a dat de urma ei; sclavul lui Antiphilus, care adusese epistola, nega faptul că a primit-o pe cea de-a doua. În timp ce regele era pus în încurcătură, unul dintre prietenii lui a observat o cusătură la tunica de dedesubt (căci sclavul avea două veşminte) şi a presupus că scrisoarea era ascunsă în faldul ei. Aşa stăteau lucrurile. Scrisoarea a fost scoasă din cusătura tunicii şi ea

avea conţinutul următor: „ACME CĂTRE ANTIPATER. Am scris tatălui tău epistola dorită de tine şi îi trimit acum o copie a scrisorii adresate chipurile de Salomeea stăpânei mele, după lectura căreia sunt sigură că Salomeea va fi condamnată la moarte pentru tentativă de asasinat." Era vorba de o scrisoare trimisă pesemne de Salomeea stăpânei lui Acme, concepută de Antipater în numele Salomeei, sub raportul conţinutului, dar redactată de Acme cu cuvintele ei. Această scrisoare suna astfel: „ACME CĂTRE REGELE HERODES. Străduindu-mă să nu-ţi rămână ascunsă nici o uneltire pusă la cale împotriva ta, cu riscul vieţii mele, dar în folosul tău, am copiat o scrisoare potrivnică ţie, adresată de Salomeea stăpânei mele, şi ţi-o trimit acum. Ea a scris-o pe când vroia să se mărite cu Syllaeus. Te rog să rupi scrisoarea, ca să nu-mi pui viaţa în primejdie." Antipater însuşi îi scrisese lui Acme ca, potrivit indicaţiilor date de el, să-l adreseze lui Herodes o scrisoare îndreptată împotriva acestuia, prin care Salomeea se arăta, chipurile, în stare să facă orice, ca să-l distrugă. Trebuia să aibă grijă apoi ca să-l parvină lui Herodes epistola adresată de Salomeea stăpânei sale. Această Acme avea o obârşie iudaică, fiind în slujba Iuliei, soţia lui Caesar; ea făcuse acest lucru de dragul lui Antipater, care o plătise cu bani mulţi, ca să-l ajute să-şi ucidă mai repede tatăl şi mătuşa.

8. Exasperat de neobişnuita răutate a lui Antipater, Herodes a fost tentat să-l execute numaidecât, fiindcă a provocat mari tulburări în sânul familiei şi a complotat nu numai împotriva lui, ci şi a surorii sale, căutându-şi complici chiar şi la curtea lui Caesar. Îl instiga necontenit Salomeea, care se lovea cu pumnii în piept, cerându-i ea însăşi s-o ucidă dacă putea să-l aducă o dovadă demnă de încredere împotriva ei. Herodes şi-a chemat aşadar fiul şi i-a poruncit ca, fără să-l ascundă nimic, să-l destăinuie ce avea de spus în apărarea lui. Deoarece acesta a rămas mut, el i-a cerut ca, după ce şi-a dat de gol nelegiuirea cu fiecare prilej, barem să spună acum neîntârziat numele complicilor lui. Antipater l-a nominalizat ca autor al tuturor relelor pe Antiphilus, fără să mai menţioneze pe altcineva. În adânca lui mâhnire, Herodes a vrut să-şi trimită degrabă fiul la Roma, ca să primească de la Caesar pedeapsa pentru ticăloşiile pe care le pusese la cale. Temându-se însă că acolo va scăpa de primejdii cu ajutorul prietenilor lui, l-a menţinut în temniţă, la fel ca mai înainte. Şi-a trimis solii la Caesar, cu scrisori în care îşi acuza fiul şi, ca o dovadă a complicităţii lui Acme la nelegiuirea lui Antipater, a expediat şi copii ale scrisorilor ei.

CAPITOLUL VI

1. Aşadar, solii, instruiţi mai înainte ce răspunsuri să dea la întrebări, se grăbeau să ajungă la Roma, ca să ducă acolo scrisorile. Între timp, regele s-a îmbolnăvit şi şi-a făcut testamentul, în care a lăsat domnia fiului său mezin, în dauna lui Archelaus şi Philippos, pe care îi ura atunci din pricina calomniilor lui Antipater; lui Caesar i-a lăsat o mie de talanţi şi cinci sute de talanţi luliei, soţia lui Caesar, fiilor lui Caesar, prietenilor şi liberţilor săi. A împărţit apoi fiilor precum şi nepoţilor lui bani, venituri anuale şi teritorii. Cu o bogată moştenire s-a ales şi sora lui Salomeea, care i-a arătat în toate ocaziile cea mai statornică fidelitate şi n-a cutezat niciodată să urzească intrigi împotriva lui. Deoarece avea slabe speranţe de însănătoşire (căci împlinise aproape şaptezeci de ani), Herodes era stăpânit de furie şi amărăciune faţa de toţi, mai ales fiindcă socotea că poporul îl disprețuia, boala lui umplându-l de bucurie. De altfel, iată că unii dintre cei care aveau o mare influenţă asupra mulţimii s-au răzvrătit împotriva lui din următoarea pricină.

2. Iudas, fiul lui Sariphaeus, şi Matthias, fiul lui Margaloth, erau cei mai dibaci vorbitori şi mai buni tălmăcitori ai legilor strămoşeşti din rândul iudeilor, bărbaţi foarte dragi poporului fiindcă făceau educaţia tineretului (zilnic veneau în casa lor cei ce erau dornici să-şi desăvârşească virtutea). De îndată ce au aflat că boala regelui era fără leac, ei au cerut tinerilor să distrugă toate lucrările pe care le făcuse disprețuind datinile strămoşeşti şi, în respectul legilor, să caute răsplata luptei pe care o duceau în numele evlaviei. Tocmai datorită faptului că a cutezat să întreprindă ceea ce nu îngăduie legile s-au abătut asupra lui Herodes această

boală şi celelalte nenorociri prin care sunt pedepsiţi îndeobşte oamenii. Prin câteva dintre înfăptuirile sale, Herodes încălcase într-adevăr legile, aşa că învinuirile aduse de Iudas şi Matthias erau întemeiate. Căci deasupra porţii mari a templului, el aşezase un uriaş şi costisitor vultur de aur. Legile interzic celor ce-şi duc viaţa după cerinţele lor să se gândească la expunerea unei statui sau să închine templului întruchiparea unei fiinţe vii. Învăţătorii au spus tinerilor că vulturul acela trebuie să fie îndepărtat; chiar dacă unii îşi vor pune în primejdie viaţa, se cuvine ca oamenii, în vederea apărării legilor, să înfrunte moartea, pe care trebuie s-o socotească mult mai frumoasă decât plăcerea oferită de traiul zilnic, fiindcă ea le asigură o faimă durabilă după ce vor părăsi viaţa, fiind proslăviţi deopotrivă în era noastră cât şi în toate veacurile care vor veni de-acum înainte. Întrucât chiar şi cei ce duc o viaţă lipsită de riscuri nu sunt feriţi de pacostea morţii, se cade ca oamenii care năzuiesc spre adevărata virtute să-şi dea obştescul sfârşit doar atunci când soarta le îngăduie să piară încununaţi de laude şi renume. Ca atare, marea lor mângâiere trebuie să fie gândul că mor datorită unor fapte măreţe, înfăptuite în condiţii primejdioase, pentru ca gloria să li se răsfrângă asupra fiilor lor, făcând să fie părtaşi la ea toate rubedeniile, atât femeile cât şi bărbaţii.

3. În timp ce înflăcărau tinerii cu asemenea cuvântări, s-a răspândit ştirea morţii regelui, ceea ce le-a convenit de minune ambilor învăţători. Aşadar, discipolii lor s-au urcat la amiază pe acoperişul templului şi au prăvălit la pământ vulturul de aur, sfărâmându-l cu securile în văzul mulţimii adunate în jurul sanctuarului. Comandantul regelui (la primirea veştii celor întâmplate), temându-se că avea de-a face cu o răscoală mai mare decât era în realitate, a venit la faţa locului cu trupe numeroase, destul de puternice să stranească mulţimea care se apucase să distrugă dania regelui. Întrucât revolta izbucnise din senin, căci gloata cutează îndeobşte să se dezlănţuie la voia întâmplării, fără să-şi la chibzuite măsuri de prevedere, cei mai mulţi au intrat în panică şi n-au ştiut ce să facă, de aceea au luat-o la fugă. N-au fost prinşi decât vreo patruzeci de tineri, rămaşi să opună o dârză rezistenţă, împreună cu capii răscoalei, Iudas şi Matthias, socotind că nu era demn să se retragă din faţa oştenilor. Aşadar, aceştia au fost duşi de comandant la rege. Când au ajuns în faţa lui şi Herodes i-a întrebat dacă au îndrăznit să doboare dania lui, ei au răspuns astfel: „Ceea ce s-a pus la cale, noi am pus, ceea ce s-a făcut, noi am făcut, aşa cum se cuvenea să procedeze nişte bărbaţi cucernici. Deoarece am venit să ocrotim lăcaşul Domnului şi să dăm ascultare legilor ce provin de la El, nu-i de mirare că am socotit firesc să ne supunem poruncilor încredinţate lui Moise, care le-a învăţat de la Dumnezeu şi ni le-a lăsat în scris, mai degrabă decât ordinelor tale. Suntem bucuroşi că ne aşteaptă moartea, chiar dacă vom fi supuşi torturilor, convinşi că o întâmpinăm de dragul virtuţii şi nu ca nişte răufăcători!'" Aceste cuvinte întruneau consimţământul tuturor prizonierilor şi curajul cu care îşi rosteau răspunsurile dovedea că ei nu şovăiseră deloc să treacă la fapte. Regele i-a pus în lanţuri, trimiţându-i la Ierihon, unde au fost chemaţi iudeii cei mai de seamă. După ce s-au strâns laolaltă, adunarea lor a avut loc într-un teatru. Întins pe o lectică, deoarece nu putea să stea în picioare, regele le-a zis ce multă osteneală şi-a dat de dragul lor şi ce mari cheltuieli a făcut ca să construiască templul, pe când cei din neamul Asamoneilor n-au putut ca, de-a lungul domniei lor de o sută douăzeci şi cinci de ani, să înalţe în cinstea lui Dumnezeu un asemenea sanctuar. El l-a împodobit cu minunate danii, pentru care speră ca, după moarte, să se aleagă cu glorie şi cuvinte de laudă. A început să strige apoi că, încă din timpul vieţii lui, ei nu s-au abţinut să-l batjocorească, ci au cutezat în plină zi să-l atingă dania cu mâinile lor şi s-o doboare la pământ. Deşi jignirea pare să-l aibă în vedere numai pe dânsul, dacă ar fi să spunem lucrurilor pe nume, atunci avem de-a face cu un sacrilegiu.

4. De teama cruzimii regelui, în stare să-şi dezlănţuie crâncena răzbunare asupra lor, iudeii s-au dezis de fapta săvârşită fără acordul lor, cerând aspra pedepsire a nelegiuirii. Herodes a dat dovadă de blândeţe în toate privinţele, dar l-a scos din funcţia de Mare Preot pe Matthias, socotindu-l într-o oarecare măsură autorul moral al incidentului, şi a atribuit pontificatul cumnatului său Joazar. Pe când păstorea acest Matthias, s-a întâmplat ca altul să-l suplinească în funcţia de Mare Preot într-o zi când iudeii trebuiau să postească.

Iată care a fost motivul invocat. Cu o noapte înaintea zilei de post, Matthias visase că se culcase cu nevasta lui. Datorită faptului că nu mai putea să celebreze jertfa, în locul lui a oficiat Josephus, fiul lui Ellem, care-i era rudă de sânge. Herodes l-a silit pe acest Matthias să-şi părăsească funcţia, iar pe celălalt Matthias, dezlănţuitorul răscoalei, I-a ars de viu, împreună cu câţiva dintre tovarăşii lui. În aceeaşi noapte a avut loc o eclipsă de lună.

5. Boala lui Herodes s-a agravat însă din ce în ce mai mult şi Dumnezeu l-a pedepsit pentru nelegiuirile sale. Un foc interior îl mistuia încet, dar febra nu era aşa tare încât să răzbească în afară, stârnind dureri în adâncul vintrelor. La aceasta se adăuga o foame nesăţioasă pe care nu putea s-o satisfacă deloc. Viscerele sale aveau ulceraţii, dar cel mai mult îl chinuia suferinţa pe care o resimţea în intestinul gros. Picioarele îi erau năpădite de un lichid apos şi strălucitor, iar în jurul abdomenului avea o inflamaţie, părţile ruşinoase fiind atât de putrede, încât colcăiau de viermi. Bolnavul gâfâia când se scula şi i se tăia respiraţia, iar duhoarea pe care o revărsa răsuflarea lui precipitată îi supăra pe cei din jur. Convulsiile trupului său răzbeau în toate mădularele, dându-le o putere aproape de neînvins. Ghicitorii şi cei ce se ocupau cu ştiinţa prezicerii viitorului, care fuseseră consultaţi de el, i-au spus că Dumnezeu îl pedepsea pentru numeroasele sale nelegiuiri. Deşi copleşit de cele mai grele chinuri pe care le poate îndura un om, Herodes trăgea totuşi nădejdea că se va însănătoşi şi chema medicii, urmându-le sfaturile. Astfel a fost dus dincolo de fluviul Iordan spre a urma tratamentul apelor termale de la Callirhoe, care, în afara tuturor celorlalte daruri, au şi meritul că pot fi băute cu folos. Ele se varsă în lacul despre care se zice că produce asfalt. Când tămăduitorii, văzând că s-a mai întremat, l-au cufundat într-o cadă plină cu ulei, mulţi au crezut că Herodes şi-a dat duhul. Gemetele scoase de slujitorii săi l-au readus la viaţă. Pierzându-şi aşadar orice speranţă de vindecare, regele a poruncit să se distribuie fiecăruia dintre oşteni câte cincizeci de drahme. Comandanţilor şi prietenilor săi le-a dat sume mult mai mari, apoi s-a întors la Ierihon. Dar fierea lui neagră i-a provocat atâta amărăciune, încât înainte de a muri a pus la cale următoarea mârşăvie neasemuită. A ordonat ca iudeii de vază din toată Iudeea, indiferent unde locuiau, să vină la el (acolo s-a adunat o uriaşă mulţime, de faţă fiind întregul popor, căci toţi se supuseseră ordinului, care prevedea pedeapsa cu moartea pentru oricine nu-i dădea ascultare). Supărat în egală măsură şi pe vinovaţi, şi pe nevinovaţi, regele i-a adunat de-a valma într-un hipodrom, apoi, chemând-o pe sora lui Salomeea şi pe soţul ei Alexas, le-a spus că atâtea dureri îl asaltează de pretutindeni, încât simte că în preajma lui bântuie moartea; ea este o năpastă suportabilă şi preferabilă tuturor celorlalte. Cel mai mult îl supără faptul că va muri fără să fie plâns şi căinat de nimeni, aşa cum se cuvine unui rege. Cunoscând bine ce gândesc iudeii despre dânsul, ştie bine că nimic nu poate să-l satisfacă şi să-l delecteze mai mult decât moartea lui, mai ales că din timpul vieţii sale, ei s-au răsculat şi i-au batjocorit daniile. Iar ei au sarcina să-l uşureze şi să-l îmbuneze această durere. Dacă vor să adopte planul lui, pot să-l asigure atunci strălucita înmormântare de care nu a mai avut parte nici un alt rege, întregul popor urmând să poarte un do!'u sincer, în loc să-l bocească în glumă şi batjocură. De îndată ce vor fi aflat că el şi-a dat duhul, Salomeea şi Alexas au datoria să înconjoare hipodromul cu oşteni şi să-l ucidă pe oamenii care n-au aflat încă de moartea lui (să nu se spună asta decât după ce s-a încheiat atacul), poruncind ca toţi iudeii să fie străpunşi de săgeţi. Printr-o asemenea faptă, după ce captivii vor fi pierit în felul acesta, ei îi vor hărăzi îndoita bucurie de a-şi vedea îndeplinită ultima dorinţă de muribund şi de a fi cinstit prin bocete demne de el. Herodes a dat această sarcină surorii şi cumnatului său şi cu lacrimi în ochi i-a implorat ca, în numele iubirii faţă de o rudă apropiată şi în numele credinţei în Dumnezeu, să nu-i refuze această cinstire. Amândoi i-au promis să facă acest lucru.

6. Chiar dacă felul cum s-a purtat mai înainte Herodes cu rudele sale îşi găseşte scuza în grija pe care trebuia s-o aibă faţă de propria lui viaţă, oricum, ultimul ordin pe care l-a dat trebuie să ne apară ca străin de orice simţământ omenesc. Căci dorinţa lui era să-şi constrângă întregul popor să poarte doliu după făpturile

cele mai.dragi, poruncind ca în fiecare familie să fie ucis câte un membru care nu-i adusese nici o jignire şi nici nu putea fi acuzat de o nelegiuire. Cei care mai păstrează un dram de omenie în ei, mai ales atunci când au ajuns în pragul morţii, renunţă îndeobşte chiar şi la îndreptăţită lor ură faţă de orice duşman al lor.

CAPITOLUL VII

executată de Caesar, indignat de complicitatea ei la nelegiuirea lui Antipater, şi că pe Antipater însuşi îl lăsa deocamdată în viaţă, rămânând la îndemâna lui, ca părinte şi rege, fie să-1 surghiunească, fie să-1 acidă. La aflarea noutăţilor, Herodes s-a simţit ceva mai bine, bucuros de vestea morţii lui Acme şi de puterea pe care o avea de a-şi condamna feciorul. Chinuit apoi de dureri şi mai mari, a lâncezit şi, cuprins de foame, a cerut un măr şi un cuţit: era obişnuit de mai înainte să-şi cureţe singur mărul şi să-1 mănânce, tăiat în felii. Când dorinţa i-a fost îndeplinită, s-a uitat în jur şi a vrut să se străpungă cu cuţitul. Ar fi făcut acest lucru, dacă nu i-ar fi înşfăcat braţul vărul său Achiab, scoţând un strigăt. Numaidecât palatul a răsunat de vaiete şi s-a stârnit atâta zarvă, ca şi cum regele ar fi murit de-a binelea. Antipater (convins că tatăl său se stinsese din viaţă) a prins curaj, de parcă ar fi fost slobod şi urma să pună mâna pe domnie, fără să întâmpine piedici, şi a început să vorbească cu temnicerul, spre a-şi obţine eliberarea, făcându-i multe promisiuni, atât pentru prezent, cât şi pentru viitor. Dar lucrurile s-au întors împotriva lui. Temnicerul nu numai că a refuzat să facă ce vroia Antipater, ci i-a dezvăluit regelui intenţia acestuia, după ce fusese supus diverselor ispite. Herodes, care şi aşa era foarte pornit împotriva fiului său, de îndată ce a primit vestea adusă de temnicer, a scos un strigăt şi şi-a dat cu pumnii în cap, deşi era în agonie. S-a ridicat, proptindu-şi coatele de pat, şi a trimis gărzile de corp să-1 execute numaidecât pe Antipater, trupul lui fiind înmormântat fără pompă în fortăreaţa Hyrcania.

CAPITOLUL VIII

1. În timp ce Herodes dădea acest ordin rudelor sale, au sosit de la Roma scrisorile solilor pe care îi trimisese la Caesar. El a aflat din cuprinsul lor că Acme fusese condamnată la moarte şi că Herodes şi-a schimbat iarăşi ultimele sale dorinţe, întocmind un nou testament: pe Antipas, căruia îi hărăzise tronul, l-a numit tetrarh în Galileea şi Peraea şi i-a lăsat domnia lui Archelaus. A atribuit Gaulanitis, Trachonitis, Batanea şi Panias fiului său Philippos, fratele lui Archelaus, ca tetrarhie, iar surorii lui Salomeea i-a dat lamnia, Azot şi Phasaelis, precum şi cinci sute de mii de monede de argint marcate. Şi de celelalte rude ale sale a avut grijă Herodes, care a dat fiecăruia în parte bani şi venituri anuale, din belşug. Lui Caesar i-a lăsat moştenire zece milioane de monede de argint marcate, împreună cu vase de aur şi argint, precum şi veşminte scumpe; Iuliei, soţia lui Caesar, dar şi altor persoane, le-a împărţit cinci milioane. A înfăptuit toate acestea şi, la cinci zile de la execuţia lui Antipater, Herodes s-a stins din viaţă, după ce trecuseră treizeci şi patru de ani de la decapitarea lui Antigonos şi după treizeci şi şapte de ani de la numirea lui ca rege de către romani. A fost un om care şi-a arătat cumplita lui cruzime faţă de toţi, deopotrivă, şi nu şi-a stăpânit mânia, a dispreţuit dreptatea şi justiţia, bucurându-se de un noroc cum nu a mai avut nimeni până la el (căci din simplu poporan, el a ajuns la rangul de rege, a trecut prin nenumărate primejdii, le-a înlăturat pe toate şi a părăsit viaţa la o vârstă înaintată). Cât priveşte legăturile de familie, în special cu fiii lui, şi aici s-a socotit norocos, deoarece credea că în persoana lor el a biruit nişte duşmani, dar, după părerea mea, a fost în realitate un om nenorocos şi demn de milă.

2. Mai înainte ca ştirea morţii regelui să fie divulgată, Salomeea şi Alexas i-au eliberat pe iudeii închişi în hipodrom şi au spus că Herodes le-a poruncit să se întoarcă în ţinuturile lor, văzându-şi de treburile casnice. Aşa au făcut ei întregului popor o mare binefacere. Între timp, vestea că regele nu mai trăia s-a răspândit pretutindeni. Salomeea şi Alexas au adunat întreaga oştire în amfiteatrul din Ierihon şi au citit mai

întâi scrisoarea adresată oştenilor, prin care regele le aducea mulţumiri pentru credinţa şi dăruirea cu care l-au slujit şi îi ruga totodată să se supună aşijderea lui Archelaus, fiul şi urmaşul său la domnie. Apoi Ptolemeu, căruia i se încredinţase sigiliul regal, a dat citire testamentului, urmând ca el să fie validat abia după parcurgerea lui de către Caesar. Aclamaţii puternice în favoarea domniei lui Archelaus au răsunat numaidecât atât în mulţimea oştenilor, cât şi în rândul comandanţilor, care au promis că-l vor servi cu credinţa şi devotamentul arătate tatălui său, rugându-se ca el să aibă parte de binecuvântarea lui Dumnezeu.

3. S-a trecut după aceea la pregătirea înmormântării regelui şi Archelaus a avui grijă ca părintele lui să aibă parte de funeralii magnifice, acordându-i toate podoabele, precum şi pompa cuvenită defunctului. Herodes a fost dus până la mormânt pe o litieră de aur, împodobită cu numeroase şi felurite pietre preţioase. Draperia avea strălucire purpurie şi trupul îi era înveşmântat în purpură, creştetul cu diademă fiindu-i acoperit de o coroană de aur, în timp ce sceptrul stătea în mâna-i dreaptă. Litiera era înconjurată de mulţimea fiilor şi rudelor regelui. Ei erau urmaţi de oştenii grupaţi după naţia din care făceau parte şi după denumirea lor, într-o anumită ordine. Mai întâi păşeau gărzile de corp; urmau la rând tracii, germanii şi galii, toţi înzestraţi cu întregul lor armament. Venea apoi restul oştirii, înarmată ca pentru război, în frunte cu comandanţii ei. Ultimii erau cei cinci sute de slujitori care duceau mirodeniile. Cortegiul a străbătut opt stadii până la Herodion, unde a fost înmormântat regele, după porunca lui. Acesta a fost sfârşitul lui Herodes.

4. Archelaus a decretat un dolju de şapte zile în onoarea tatălui său (căci atâta cere datina ţării). După aceea a ospătat poporul şi, la încheierea doliului, s-a îndreptat spre templu. Oriunde trecea, toţi îl urmau cu urări de noroc şi elogii, de parcă s-ar fi luat la întrecere unii cu alţii, să scoată strigăte de bucurie. Urcat pe o înălţime şi aşezat pe un jilţ de aur, Archelaus a salutat iarăşi poporul, arătându-şi recunoştinţa faţă de dovezile lui de bunăvoinţă şi bucurie. I-a mulţumit apoi pentru repeziciunea cu care a dat uitării silniciile comise de tatăl său, făgăduind că se va strădui să-l răsplătească cum se cuvine devotamentul. Deocamdată se fereşte să adopte titlul de rege; va primi onorifica denumire dacă Caesar va pecetlui cu autoritatea lui testamentul scris de părintele său. Din acest motiv, atunci când oştirea i-a cerut să-şi aşeze pe creştet diadema regală, el n-a vrut să accepte cinstirea care l-ar fi onorat, câtă vreme nu ştie sigur ce va hotărî cel îndreptăţit s-o încuviinţeze. F>e îndată ce va obţine domnia, nu va neglija să recompenseze prin blândeţe bunăvoinţa supuşilor săi: îşi va da osteneala să fie mai bun decât tatăl lui. Înclinată îndeobşte să creadă că, din primele zile, cei care ajung să deţină puteri depline sunt gata să-şi dezvăluie sincer gândurile, mulţimea îl lăuda cu atât mai mult pe Archelaus cu cât acesta îi vorbea mai dulce şi mai prietenos, formulându-şi pe loc dorinţele sale. Unii îi strigau să le micşoreze birurile anuale, alţii, să-l elibereze pe deţinuţii lui Herodes (mulţi fiind închişi de multă vreme). Câţiva au insistat să înlăture taxele pentru punerea în vânzare a mărfurilor, care fuseseră încasate în ultima vreme cu străşnicie. Archelaus n-a ridicat nici o obiecţie, fiindcă nu urmărea decât să împace gloata şi să atragă asupra lui simpatia poporului, pe care o socotea necesară pentru confirmarea domniei sale. După aceea, aducând jertfa cuvenită, el s-a ospătat cu prietenii lui.

CAPITOLUL IX

1. Între timp, s-au adunat nişte iudei dornici să tulbure ordinea din ţară şi deplângeau amarnic moartea lui Matthias şi a tovarăşilor lui, ucişi de Herodes (erau cei executaţi pentru distrugerea vulturului de aur, pe care frica inspirată de rege îi privase în vremea aceea de cinstea înmormântării). Ei recurgeau la strigăte şi bocete, ca şi cum prin zarva lor aduceau alinare morţilor, batjocorindu-1 pe rege. S-au strâns apoi laolaltă şi i-au cerut lui Archelaus ca pentru această nelegiuire să-l pedepsească pe oamenii care s-au bucurat de preţuirea lui Herodes. Dar mai întâi de toate să-l schimbe iarăşi pe Marele Preot numit de Herodes şi să pună în locul lui un om mai îndreptăţit şi mai indicat să ocupe această funcţie. Deşi nu se împăca deloc cu îndârjirea

răzvrătiţilor, Archelaus nu vroia să le respingă făţiş cererile, fiindcă intenţiona să întreprindă cât mai repede o călătorie la Roma, ca să-şi asigure confirmarea lui Caesar. A trimis la ei pe unul dintre con andanţii săi spre a-i convinge să renunţe la pretenţia răzbunării, avându-se în vedere faptul că moartea prietenilor lor trebuie pedepsită conform legilor. Dar aceste revendicări conţineau deopotrivă mari sfidări şi veneau într-un moment nepotrivit, întrucât ţara avea nevoie de concordie, până când Archelaus se întorcea de la Roma, cu încuviinţarea dată de Caesar. Abia atunci va găsi el răgazul să dezbată împreună cu nemulţumiţii cererile lor. Între timp, ei să se liniştească şi să nu se împovăreze cu nelegiuirea răzvrătirii.

2. Archelaus a dat aceste sugestii şi instrucţiuni comandantului pe care l-a trimis la răzvrătiţi. Ei l-au primit cu vociferări şi nu i-au dat voie să vorbească, amenin ţându-l cu moartea atât pe el, cât şi pe cei ce vor cuteza să spună pe faţă şi cu bună-ştiinţă ceva care se abate de la lucrurile convenite, încât să ducă tratative nu după vrerile lor, ci după ce le-a impus superiorul. Li se pare intolerabil ca făpturile dragi, pe care le-au pierdut în timpul vieţii lui Herodes, să nu le poată răzbuna după moartea regelui. Din pricina înverşunării, socoteau că era legal şi îndreptăţit numai ceea ce stabilea bunul lor plac, fără să fie în stare să prevadă primejdiile care îi amenin ţau. Chiar şi cei care le întrezăreau cumva nu scăpau de vraja prezentului, ascunzându-se în spatele dorinţei de răzbunare asupra duşmanului lor de moarte. Deşi Archelaus a trimis mulţi soli să ajungă la înţelegere cu răzvrătiţii şi încă mulţi alţi cetăţeni s-au dus la ei, nu din porunca lui, ci din proprie iniţiativă, nici unul n-a fost lăsat să vorbească. Dezlănţuita răzvrătire s-a învolburat tot mai mult şi era lesne de ghicit că agitaţia se va înteţi, un mare număr de oameni fiind atraşi spre ea.

3. În vremea aceea se apropia sărbătoarea când iudeii, potrivit datinilor străbune, mănâncă pâine nedospită (Pastele se numeşte această sărbătoare care aminteşte de plecarea strămoşilor din Egipt şi este celebrată cu mare bucurie, căci atunci se aduc mai multe jertfe decât la oricare altă festivitate, o mare mulţime de oameni strângându-se laolaltă din întreaga ţară, ba chiar şi din afara hotarelor ei). În templu se afla şi ceata răzvrătiţilor care deplângeau moartea lui Iudas şi Matthias, tălmăcitorii legilor, fără să ducă lipsă de provizii, fiindcă aceşti zavergii nu se sfiau să cerşească de la alţii. Teama că insolenţa răzvrătiţilor va deveni mai dăunătoare l-a făcut pe Archelaus să trimită un tribun militar însoţit de *o* cohortă de oşteni, care să-l stăvilească pe rebeli, mai înainte ca furia lor să molipsească şi restul mulţimii, având misiunea să pună mâna pe căpeteniile răzvrătiţilor şi să le aducă la dânsul. Cei ce făceau parte din tabăra tălmăcitorilor legii, împreună cu mulţimea, i-au înfruntat pe agresori, îmbărbătându-se prin strigăte şi încurajări reciproce; s-au năpustit asupra oştenilor şi i-au ucis cu pietre pe cei ce se aflau în apropierea lor. Puţini au fost cei ce au reuşit să fugă, împreună cu tribunul militar, acoperiţi de răni. După această ispravă, poporul s-a întors la ceremonia jertfelor. Archelaus şi-a dat seama că-şi pune în primejdie întreaga lui putere dacă nu reprimă cu acest prilej iureşul mulţimii. Şi-a trimis aşadar toţi oştenii şi călăreţii, să-l împiedice pe cei din afară să vină în ajutorul celor din interiorul templului, iar răzvrătiţii care scăpaseră de pedestraşi, crezându-se în siguranţă, să fie trecuţi prin tăişul săbiei. Astfel au fost ucişi de călăreţi vreo trei mii de oameni, iar ceilalţi s-au refugiat în munţii din apropiere. Archelaus a dat ordinul ca toţi să se întoarcă la casele lor: aşa au făcut şi, în pofida curajului pe care îl arătaseră din lipsa lor de experienţă, au părăsit sărbătoarea, temându-se să n-o păţească şi mai rău. Apoi Archelaus s-a îndreptat spre mare cu mama lui, împreună cu Ptolemeu şi mulţi prieteni, lăsând întreaga casă şi grijile domniei în seama fratelui său Philippos. Era însoţit de Salomeea, sora lui Herodes, de copiii lui şi de numeroase rude, chipurile, pentru a-l ajuta să obţină tronul, dar de fapt pentru ca să i se opună şi mai ales pentru ca să-l învinovăţească de nelegiuirea din templu. La Caesarea, Archelaus s-a întâlnit cu Sabinus, trezorierul lui Caesar din Siria, care se pregătea să plece în Iudeea, spre a lua în păstrare comorile lui Herodes. Sosit însă la vreme, l-a împiedicat pe Sabinus să-şi continue drumul Varus, care fusese chemat de Archelaus prin intermediul lui Ptolemeu. Făcându-i hatârul lui Varus, Sabinus n-a mai ocupat citadelele din Iudeea şi n-a mai sigilat comorile, lăsându-le lui Archelaus până când Caesar va hotărî soarta

lor. A promis lui Varus să rămână la Caesarea. Dar după ce Archelaus a pornit cu o corabie spre Roma şi Varus a plecat la Antiohia, Sabinus s-a îndreptat spre Hierosolyma, luând în stăpânire palatul regal. I-a chemat la el pe comandanţii fortăreţelor şi pe toţi vistierii, le-a cerut evidenţa bunurilor pe care le deţineau şi a hotărât apoi trecerea citadelelor sub controlul său. Comandanţii n-au încălcat totuşi ordinele lui Archelaus, ci au păzit cu străşnicie toate lucrurile care le fuseseră încredinţate: spuneau că păstrează fiecare obiect pentru Caesar.

4. Cu acelaşi prilej a sosit la Roma şi Antipas, fiul lui Herodes, spre a-şi revendica tronul, căci speranţele lui de domnie erau susţinute de Salomeea, care îl socotea mult mai îndreptăţit decât Archelaus să deţină puterea, deoarece el fusese desemnat rege în primul testament, având mai mare valabilitate decât cel întocmit mai târziu de Herodes. Îi aducea cu el pe mama lui şi pe Nicolaos, fratele lui Ptolemeu, prietenul cel mai drag al lui Herodes, care îi acorda sprijinul său. Dar cel mai mult îl îndemna să ceară tronul Irenaeus, orator care câştigase încrederea curţii regale datorită elocvenţei sale neîntrecute. Când sfetnicii i-au cerut să-l dea întâietate lui Archelaus, fiindcă era mai în vârstă şi fusese numit rege în ultimul testament al tatălui său, el n-a vrut să-l asculte. După ce a sosit la Roma, toate rudele sale au trecut de partea lui, nu fiindcă îl iubeau, ci.fiindcă îl detestau pe Archelaus, dorinţa tuturora fiind să rămână liberi, sub conducerea unui guvernator de provincie roman. Dacă nu reuşeau să obţină acest lucru, ei nădăjduiau că rege le va fi mai degrabă Antipas decât Archelaus, dându-şi toată silinţa ca Antipas să ajungă la domnie. De altfel şi Sabinus, într-o scrisoare a sa, îl acuza pe Archelaus în faţa lui Caesar.

5. Archelaus i-a înmânat lui Caesar o scrisoare în care îşi apăra drepturile, împreună cu testamentul tatălui său, cu docladul lui Ptolemeu despre averile lui Herodes şi cu sigiliul lăsat de el, aşteptând să primească răspunsul. După ce a cercetat aceste documente, scrisorile lui Varus şi Sabinus, totalul veniturilor anuale, precum şi scrisoarea prin care Antipas revendica domnia, Caesar şi-a convocat prietenii, să 1Q ceară părerea. Printre ei se număra şi Gaius, fiul lui Agrippa şi al Iuliei, fiica lui Caesar, adoptat de el, căruia i-a acordat locul de onoare, îndemnându-i apoi pe toţi să spună ce vroiau să facă în situaţia de faţă. Mai întâi Antipater, fiul Salomeei, iscusit vorbitor şi cel mai mare duşman al lui Archelaus, a susţinut că Archelaus vorbea acum în glumă despre domnie, întrucât el a şi pus mâna pe putere, fără să mai aştepte confirmarea lui Caesar. Dovada acestui fapt este curajul cu care a ucis atâţia oameni într-o zi de sărbătoare. Chiar dacă ei fuseseră vinovaţi, pedepsirea lor trebuia să revină autorităţii legitime din afară, nefiind lăsată în seama unui om care, dacă se socoteşte rege, îl jigneşte pe Caesar, câtă vreme nu cunoaşte încă decizia acestuia. Dacă a făcut-o ca simplu particular, fapta lui devenea mult mai gravă, deoarece nu era drept să atribui tronul unui om ahtiat după domnia pe care nici nu a primit-o încă de la Caesar, smulgând puterea cu de-a sila. Antipater l-a mai mustrat pe Archelaus, învinuindu-1 că a avansat în grad pe unii comandanţi din armată, că s-a instalat pe tron şi a împărţit dreptatea aidoma unui rege şi a promis făţiş poporului înfăptuirea revendicărilor sale, într-un cuvânt, a făcut tot ce putea să-l treacă prin cap doar dacă domnia lui ar fi fost confirmată de Caesar. l-a imputat apoi faptul că i-a eliberat pe cei închişi în hipodrom din ordinul lui Herodes, precum şi multe alte lucruri, unele adevărate, altele verosimile, fiindcă sunt îndeplinite îndeobşte de tinerii nerăbdători să domnească, întinzându-şi prea repede mâna spre putere. L-a acuzat aşijderea că n-a respectat doliul părintelui său şi a chefuit în prima noapte după moartea acestuia; de aceea poporul s-a ridicat împotriva puterii lui. Dacă până şi faţă de propriul tată, care i-a adus atâtea binefaceri şi l-a preţuit foarte mult, a fost atât de nerecunoscător la moartea lui încât în timpul zilei bocea ca un adevărat actor de teatru iar noaptea şi-o petrecea în desfătări regeşti, desigur că la fel se va purta şi cu Caesar, dacă dânsul îi va dărui tronul moştenit de la părintele său. Căci el s-a delectat cu cântece şi dansuri, ca la pieirea unui duşman, nicidecum ca la moartea celui mai scump binefăcător al său. Şi mai supărător era însă faptul că Archelaus venea acum la

Caesar ca acesta să-l dăruiască rangul de rege. câtă vreme mai înainte a făcut toate lucrurile după bunul său plac, deşi ar fi trebuit să procedeze aşa abia după ce primea depline puteri de la suveranul lui. Antipater a dat în cuvântarea sa cea mai mare amploare nelegiuirii săvârşite în interiorul templului: la o sărbătoare solemnă au fost căsăpiţi ca victimele aduse la altar atât localnicii cât şi străinii şi sanctuarul s-a umplut de leşuri. Era o mârşăvie îndeplinită nu din ordinul unui duşman, ci din cel al regelui legitim, pentru ca, sub pretextul suveranităţii, el să poată comite nedreptatea detestată de toţi oamenii, satisfacându-şi capriciul său de tiran. Întrucât cunoştea prea bine firea lui Archelaus, Herodes nu l-ar fi ales urmaş nici măcar în somn, numindu-l succesor pe adversarul său Antipas, în testamentul cel mai valoros. Pe acesta l-a încoronat tatăl său atunci când puterile sufleteşti şi trupeşti nu-i slăbiseră încă, ci mai avea mintea întreagă şi corpul destul de viguros, ca să poată face faţă unor asemenea sarcini. Dar chiar dacă şi mai înainte Herodes ar fi avut aceeaşi părere despre Archelaus ca în ultimul său testament, acesta ar fi trebuit să ştie de atunci cum trebuie să se poarte ca rege, având în vedere că numai Caesar era în măsură să-l acorde înalta funcţie, fără să şi-o atribuie ca simplu particular, măcelărindu-şi în templu propriii concetăţeni.

6. După ce a vorbit astfel, chemându-şi rudele să certifice adevărul afirmaţiilor sale, Antipater şi-a încheiat discursul. S-a ridicat apoi Nicolaos, apărătorul cauzei lui Archelaus, şi a spus că incidentele din templu au fost cauzate mai degrabă de îndărătnicia celor ce şi-au căutat singuri moartea, decât de samavolnicia lui Archelaus. Cei ce se dedau la asemenea fapte nu numai că-i instigă pe cei nevinovaţi, ci îi determină şi pe iubitorii de pace să se răzbune. Prin vorbele lor, aceşti oameni şi-au dezvăluit duşmănia faţă de Archelaus, dar în realitate, ei au uneltit împotriva lui Caesar însuşi. Avem dovada că răzvrătiţii au tăbărât asupra oştenilor trimişi de Archelaus împotriva lor să înăbuşe agitaţia lor şi i-au căsăpit, fără să~l respecte pe Dumnezeu, nici sărbătoarea noastră strămoşească. Tocmai pe ei nu se sfieşte să-l la sub ocrotirea lui Antipater, fie că astfel îşi arată ura faţă de Archelaus, fie că detestă virtutea şi dreptatea. Cei ce pornesc împotriva altora, aducându-le daune neaşteptate, îi silesc pe cei atacaţi să pună mâna pe arme fără voia lor. Toate celelalte învinuiri aduse lui Archelaus îi privesc în egală măsură pe acuzatorii care au fost sfetnicii săi: nimic din ceea ce a fost prezentat aici ca o nedreptate nu s-a înfăptuit fără sfatul lor. Nu avem de-a face propriu-zis cu nedreptăţi, ci cu nişte fapte pe care ura împotriva lui Archelaus le-a făcut să fie nedrepte. Este vădită patima pe care o pun acuzatorii în înfierarea rudei lor, care are mari merite faţă de propriul lor tată, aducându-le lor înşile toate dovezile de prietenie. Când regele şi-a întocmit testamentul era întreg la minte şi nu încape îndoiala că ultima diată are prioritate asupra celei dintâi, întrucât a scris cu mâna lui că îl lasă pe Caesar să fie judecătorul tuturor faptelor. Nu trebuie să ne temem că Caesar va imita cumva nedreptatea acuzatorilor faţă de Herodes, neputând ca, după ce în timpul vieţii lui a tras multe foloase de pe urma puterii sale, acum să se opună voinţei defunctului. De altfel, Caesar ştie bine că nici o rudă nu are mai mari merite faţă de Herodes decât Archelaus. Nu este el omul care să respingă testamentul prezentat spre validare de un bun prieten, tovarăş de arme, gata să se supună mereu, în toate privinţele, voinţei lui Caesar. Departe de răutatea duşmanilor lui Archelaus rămâne Caesar, a cărui virtute şi credinţă sunt binecunoscute în lumea întreagă şi el nu se va lăsa convins să proclame că nu era în toate minţile regele care mai întâi şi-a lăsat moştenitor un fiu destoinic, implorându-l apoi să-l confirme testamentul. Câtă vreme, la întocmirea testamentului, a avut înţelepciunea să-l supună pe de-a-ntregul judecăţii lui Caesar, Herodes nu se putea înşela în privinţa alegerii urmaşului său.

7. După rostirea acestor vorbe, Nicolaos a pus capăt cuvântării sale. Caesar, la picioarele căruia stătea întins Archelaus, l-a ridicat cu blândeţe şi i-a spus că era demn să domnească şi l-a lăsat să înţeleagă că era dispus să nu facă altceva decât ceea ce hotărâse în testamentul său regele, pronunţându-se în favoarea lui Archelaus. Când a observat că, datorită dovezilor lui de bunăvoinţă, Archelaus îşi recăpătase în bună măsură

încrederea, a socotit că era înţelept să nu la deocamdată nici o hotărâre. După aceea, Caesar a dizolvat adunarea şi s-a retras să chibzuiască dacă se cuvenea să dea tronul lui Archelaus sau să împartă în mod egal regatul între toţi fiii lui Herodes, care aveau mare nevoie de ajutorul lui.

CAPITOLUL X

1. Dar până să se la vreo hotărâre în această problemă, s-a îmbolnăvit şi a murit Malthake, mama lui Archelaus, şi de la Varus, guvernatorul Siriei, a venit o scrisoare care aducea vestea revoltei iudeilor. Căci după ce Archelaus plecase cu o corabie la Roma, întregul popor se răsculase: Varus, sosit la faţa locului, i-a pedepsit pe cei vinovaţi şi a înăbuşit în bună parte răscoala, care nu fusese lipsită de gravitate, apoi a plecat la Antiohia, lăsând la Hierosolyma o legiune, să-l strunească pe iudei dacă se răsculau din nou. Totuşi, el nu reuşise să pună capăt revoltei. După plecarea lui Varus, Sabinus, vistierul lui Caesar, care îi ţinea locul, i-a asuprit amarnic pe iudei, sperând să-l aducă la cheremul lui cu trupele sale, în număr destul de mare. Pretutindeni era însoţit de mulţi oşteni bine înarmaţi prin care îi împila pe iudei, căci, aţâţându-i, îi constrângea să se răzvrătească. Se străduia din răsputeri să cucerească citadelele şi căuta să pună mâna cu orice preţ pe comorile regelui, mânat de lăcomia şi setea lui de câştig.

2. Când se apropiau Penticostalele (căci aşa a fost numită de strămbuni această sărbătoare), iudeii s-au strâns la Hierosolyma nu numai din pricina ceremoniei divine, ci şi a faptului că erau indignaţi de samavolniciile lui Sabinus. S-au adunat aşadar o mulţime de galileeni, idumeeni şi ierihonieni, care se numărau cu miile, alături de locuitorii de dincolo de Iordan şi de uriaşa grămadă a iudeilor, dornici mai mult decât alţii să se răfuiască cu Sabinus. Ei s-au împărţit în trei grupe, apoi s-au instalat în trei tabere: prima a ocupat hipodromul, a doua dintre ele, partea de răsărit a templului, de la miazănoapte la miazăzi, iar a treia, partea de apus a templului, unde se afla palatul regal. Scopul lor era să-l împresoare din toate părţile pe romani şi să-l supună asediului. Atunci, Sabinus (înspăimântat de mulţimea lor şi de curajul oamenilor dispuşi mai degrabă să moară decât să nu obţină victoria, biruinţa ocupând locul virtuţii) i-a trimis numaidecât lui Varus scrisori prin care îl îndemna fără încetare să-l vină cât mai repede în ajutor, altfel legiunea aflată acolo era în mare primejdie, fiindcă puţin mai lipsea ca ea să fie capturată şi măcelărită. El însuşi s-a urcat în cel mai înalt turn al citadelei, care a primit numele lui Phasael, în cinstea fratelui lui Herodes, după ce acesta fusese ucis de părţi, şi de sus a făcut un semn romanilor să pornească atacul împotriva duşmanilor. Sabinus nu avea curajul să coboare în mijlocul prietenilor şi dădea ordin altora să înfrunte moartea de dragul lăcomiei lui. Când romanii au dezlănţuit atacul, s-a încins o luptă crâncenă în care ei s-au dovedit mai destoinici decât duşmanii, fără ca iudeii să-şi piardă însă curajul în faţa primejdiei, după ce mulţi dintre ai lor căzuseră pe câmpul de onoare. Ei au făcut un ocol şi au escaladat porticurile din jurul incintei exterioare a templului, dând o mare bătălie, şi au aruncat de acolo pietre, fie cu mâna, fie cu praştiile, pe care ştiau să le folosească cu iscusinţă în luptă. Şi toţi arcaşii ce li se alăturaseră provocau mari pierderi romanilor, căci se căţăraseră în locuri înalte şi greu de cucerit, unde nu puteau să-l ajungă cei ce se străduiau să-l străpungă cu suliţele lor, în timp ce ei îi săgetau cu uşurinţă pe duşmani. Bătălia s-a desfăşurat astfel multă vreme. Indignaţi de această hărtuială, romanii au dat după aceea foc porticurilor, fără ca iudeii urcaţi deasupra să prindă de veste. Au pus multe materiale care aţâţă lesne flăcările şi focul s-a aprins repede pe acoperişul de lemn al porticurilor. Cu ajutorul lemnelor bine îmbibate cu smoală şi ceară, precum şi al aurăriilor unse cu ceară, văpăile s-au răspândit numaidecât. Acele mari opere de artă, demne de toată admiraţia, au fost mistuite de incendiu şi cei surprinşi deasupra porticurilor au pierit pe neaşteptate. Unii s-au prăbuşit o dată cu acoperişul care se năruia, alţii au fost căsăpiţi de duşmanii din jur. Mulţi care îşi pierduseră orice nădejde de salvare, îngroziţi de dezastrul din jur, fie că s-au aruncat în foc, fie că şi-au curmat viaţa cu propriile lor săbii, ca să scape de

flăcări. Cei care au căutat să fugă, alegând la coborâre drumul folosit la urcare, dezarmaţi şi cu minţile răvăşite, au fost lesne ucişi cu toţii de romani, disperarea neajutându-i deloc pe cei rămaşi fără arme. N-a scăpat aşadar cu viaţă nici unul dintre cei ce se urcaseră pe acoperişul porticurilor. Dar romanii au trecut cum au putut prin foc şi s-au năpustit asupra tezaurului, punând stăpânire pe comorile templului. Multe dintre ele au fost prădate de oşteni, în timp ce Sabinus însuşi, în văzul tuturor, a luat patru sute de talanţi.

3. Nenorocirea care se abătuse asupra prietenilor căzuţi în luptă, precum şi jefuirea comorilor şi ofrandelor i-au umplut pe iudei de o adâncă amărăciune. Cei mai viteji dintre ei s-au strâns laolaltă şi au asediat palatul regal, ameninţându-i pe toţi că-i vor da pradă flăcărilor, şi au poruncit asediaţilor să plece cât mai repede. Le-au făcut solemna promisiune că nici ei, nici Sabinus nu vor păţi nimic. Cei mai mulţi dintre oştenii regelui trecuseră în tabăra iudeilor. Au trecut însă de partea romanilor Rufus şi Gratus, care aveau sub comanda lor trei mii dintre cei mai destoinici oşteni ai lui Herodes, luptători zdraveni la trup. La fel au procedat şi călăreţii care ascultau de ordinele lui Rufus, ceea ce a dus la sporirea numărului romanilor. Iudeii n-au slăbit totuşi asediul, ci au săpat galerii pe sub ziduri şi au strigat asediaţilor să plece, fiindcă nu e departe vremea când ei îşi vor elibera patria. Sabinus s-ar fi retras bucuros împreună cu trupele sale, dar nu putea să aibă încredere în iudei din pricina abuzurilor comise împotriva lor. Ceea ce l-a făcut să respingă oferta lor n-a fost numai faptul că neobişnuita blândeţe a duşmanilor i s-a părut suspectă: întrucât spera să primească ajutorul lui Varus, el a prelungit asediul.

4. În acelaşi timp, în Iudeea au izbucnit o sumedenie de tulburări în numeroase locuri, războaiele fiind provocate fie de setea de câştig, tle de ura împotriva iudeilor. Astfel, două mii de oşteni care slujiseră sub Herodes şi fuseseră lăsaţi la vatră de câtăva vreme s-au strâns laolaltă şi au început să lupte cu trupele regeşti. Lor li s-a opus Achiab, vărul regelui, care n-a cutezat să-l aştepte în câmp deschis pe aceşti oşteni pricepuţi în treburi războinice, ci s-a retras în locuri înalte, greu accesibile, să salveze ce se mai putea salva.

5. Aşijderea s-a ridicat un anume Iudas, fiu] lui Ezechias, căpetenia unei puternice bande de tâlhari, pe care Herodes izbutise cu greu s-o înăbuşe. Acest Iudas a strâns în oraşul Sephoris din Galileea o ceată de oameni depravaţi, a năvălit în palatele regale şi a luat întregul lor armament, cu care şi-a înzestrat ciracii, jefuind banii găsiţi acolo. A sădit spaima în inima tuturora şi a jefuit pe oricine îi ieşea în cale, ducându-1 cu el. Pus pe fapte mari, a dorit şi domnia, pe care spera s-o obţină nu cu preţul vitejiei, ci cu nesăţioasa lui poftă de a face rău.

6. Până şi Simon, un sclav al regelui Herodes, bărbat chipeş, încrezător în mărimea şi puterea trupului său, a vrut să ajungă rege. Dornic să tragă foloase de pe urma vremurilor nesigure, a cutezat să-şi pună singur diadema, a strâns în jurul lui o mulţime de aventurieri şi a fost proclamat rege de smintita lor ceată, socotind că era demn să domnească. El a prădat şi a ars scrum palatul din Ierihon şi a dat foc multor citadele regale situate în diferite părţi ale ţinutului, împărţind ciracilor săi toată prada găsită acolo. Ar fi comis, firește, nelegiuiri şi mai mari dacă n-ar fi fost pedepsit la vreme. Căci strângându-i laolaltă pe oştenii regelui şi pe romani, Gratus a ieşit înaintea lui Simon cu toate trupele sale; după o bătălie aprigă şi îndelungată, a fost nimicită şleahta lui Simon, alcătuită îndeobşte din peraeeni, care luptau fără să păstreze ordinea, bazându-se mai mult pe curaj decât pe priceperea lor ostăşească. Gratus l-a prins din urmă pe Simon într-o strâmtoare, unde îşi căuta scăparea prin fugă, şi i-a retezat capul. Chiar şi în Amatha, oraş situat pe fluviul Iordan, un palat a fost preschimbat în cenuşă de o bandă aidoma celei a lui Simon. De atâta nebunie era bântuit atunci întregul popor fiindcă nu avea propriul său rege care să cârmuiască cu dreptate şi autoritate mulţimea, iar străinii, în loc să-l pedepsească pe răzvrătiţii infiltraţi în ţară, nu făceau decât să sporească răul prin trufia şi lăcomia lor.

7. După aceea a îndrăznit să aspire la coroană un oarecare Athronges, bărbat fără o obârşie ilustră, lipsit şi de virtute şi de averi, simplu cioban, neînsemnat în toate privinţele, fălindu-se numai cu vigoarea trupului

şi cu tăria braţelor lui. El năzuia atât de sus doar din dorinţa de a face rău şi, cu primejdia morţii mereu în faţa ochilor, nu punea nici un preţ pe viaţa lui, hărăzită nelegiuirilor. Avea patru fraţi, ei înşişi înalţi la statură şi cu mâinile atât de atrase de samavolnicii încât păreau anume făcuţi să-l netezească drumul spre domnie. Fiecare îşi comanda trupa de neisprăviţi, căci mare era mulţimea celor strânşi în jurul lor. Erau căpeteniile bandelor care îi urmau pretutindeni, să lupte pentru Athronges. Acesta şi-a pus singur diadema şi în sfatul oştirii hotăra ce misiune avea fiecare, toate desfaşurându-se după bunul său plac. Multă vreme, a deţinut puterea, ca un rege, făcând orice vroia. Cu ajutorul fraţilor lui, pricinuia mari pierderi de vieţi omeneşti atât romanilor, cât şi trupelor regelui, întrucât prigoneau cu aceeaşi înverşunare ambele tabere: pe cei din urmă, pentru neruşinarea lor din timpul domniei lui Herodes, iar pe romani, pentru ofensele aduse atunci. În perioada ce a urmat, ei s-au dezlănţuit pretutindeni împotriva tuturora cu o furie egală, astfel că nimeni nu scăpa cu viaţă din mâinile lor, căzând victimă fie lăcomiei, fie setei de sânge, într-o zi, jefuitorii au atacat aproape de Emmaus o cohortă romană care aducea cereale şi arme pentru soldaţi, împresurând-o în întregime, i-au doborât cu suliţele pe centurionul Arius, totodată comandantul legiunii, şi pe vreo patruzeci dintre cei mai viteji pedestraşi. Ceilalţi, înmărmuriţi de pierderile suferite, au fost ajutaţi de Gratus şi, cu ajutorul trupelor regelui, au scăpat teferi, lăsând în mâinile duşmanilor leşurile tovarăşilor lor. Luptele au continuat astfel multă vreme şi jefuitorii au adus mari pagube romanilor, supunând poporul unei crâncene asupriri. Până la urmă au fost capturaţi tuspatru: unul într-o încăierare cu Gratus, altul într-o ciocnire cu Ptolemeu; cel mai vârstnic a căzut în mâinile lui Archelaus. Ultimul care mai era liber, mâhnit de soarta fraţilor lui, văzându-se fără nici o speranţă de salvare, deoarece rămăsese singur, epuizat de neîntreruptele eforturi şi lipsit de trupele sale, s-a predat lui Archelaus, după ce acesta a jurat că-l va cruţa. Dar acestea s-au întâmplat mai târziu.

8. Iudeea era bântuită aşadar de tâlhari: pe măsură ce se înjghebau, cetele de răzvrătiţi îşi alegeau imediat un rege şi toate acţionau în defavoarea statului, aducând puţine daune romanilor, dar răspândeau în lung şi în lat moartea printre compatrioţi.

9. De îndată ce a aflat dintr-o scrisoare a lui Sabinus cum stăteau lucrurile, Varus, îngrijorat de soarta legiunii care rămăsese la Hierosolyma, a luat cu el celelalte două legiuni (căci erau trei în întreaga Sirie), cele patru escadroane de călăreţi, precum şi toate trupele auxiliare ale regilor şi tetrarhilor, plecând degrabă să-l ajute pe cei asediaţi în Iudeea. Toate trupele trimise înainte primiseră porunca să se îndrepte repede spre Ptolemaida. Când a trecut prin Berytus, locuitorii oraşului i-au pus la îndemână o mie cinci sute de luptători, să-l sprijine. Aretas, regele din Arabia Petraea, pe care duşmănia lui faţă de Herodes îl făcuse prietenul romanilor, i-a trimis lui Varus însemnate ajutoare, nu numai pedestraşi şi călăreţi. Când s-au adunat la Ptolemaida toate trupele, a încredinţat o parte dintre ele fiului său şi unui prieten apropiat, trimiţându-i pe amândoi să poarte război cu galileenii, care se învecinează cu ptolemaizii. Aceste trupe au pornit atacul asupri duşmanului, au cucerit şi incendiat Sepphoris, locuitorii oraşului fiind vânduţi ca sclavi. Varus însuşi, împreună cu ceea ce-i rămăsese din oştire, a mărşăluit spre Samaria, dar a cruţat oraşul, fiindcă nu luase parte la răscoală, instalându-şi tabăra în preajma satului cu numele de Arus, care era în proprietatea lui Ptolemeu. Arabii, care îl urau pe Herodes, revărsându-şi duşmănia asupra prietenului său, au preschimbat în scrum satul. De aici au mers până la un alt sat, numit Sampho, pe care l-au cucerit şi incendiat, în pofida faptului că era fortificat. Nici una dintre localităţile întâlnite de arabi în drumul lor n-a scăpat, toate fiind trecute prin foc şi sabie. Chiar şi Emmaus, oraş părăsit între timp de locuitorii săi, a fost ars din temelii la porunca lui Varus, ca o jertfă funerară, adusă oştenilor masacraţi în acest loc. De aici, Varus a pornit împotriva Hierosolymei. De îndată ce iudeii care împresurau din paitea aceea legiunea au dat cu ochii de oastea iui Varus, apropiindu-se de ei, au rupt-o la fugă şi au lăsat de izbelişte asediul. Când Varus i-a dojenit

aspru pe iudeii din Hierosolyma, aceştia s-au scuzat, spunând că, datorită sărbătorii, se adunase multă lume şi războiul n-a pornit din îndemnul lor, cei din afară fiind cei ce au cutezat să-l pornească. Au fost asediaţi împreună cu romanii mai abitir decât dacă asediul ar fi fost pus la cale de ei. In întâmpinarea lui Varus au şi venit Josephus, vărul lui Herodes, Gratus şi Rufus, cu oştenii lui, precum şi romanii asediaţi. Sabinus n-â avut curajul să dea cu ochii de Varus, ci a ieşit pe ascuns din oraş, îndreptându-se spre malul mării.

10. Varus şi-a trimis o parte din trupele sale de-a lungul şi de-a latul ţării, să pună mâna pe aţâţătorii la răscoală. Potrivit ordinului său, au primit pedepse doar căpeteniile care au fost mai vinovate, pe când ceilalţi au fost eliberaţi, numărul celor ţintuiţi pe cruce din această pricină ridicându-se la vreo două mii. După aceea, s-a descotorosit de oştenii de care a văzut că nu mai avea nevoie: mulţi dintre ei au păcătuit, deoarece nu s-au supus ordinelor şi voinţei lui Varus, setea lor de jaf fiind cea care îi îndemnase să comită numeroase nelegiuiri. Cum a aflat că vreo zece mii de iudei se strânseseră iarăşi laolaltă, el a şi pornit împotriva lor, să-l biruiască. Aceştia nu au cutezat să se încaiere în luptă, ci s-au predat cu toţii, urmând sfatul dat de Achiab. Varus s-a arătat îngăduitor cu mulţimea răzvrătiţilor, trimiţându-i la Caesar pe toţi conducătorii lor. Caesar i-a eliberat pe cei mai mulţi dintre ei, dar i-a trimis la moarte numai pe consângenii lui Herodes care se alăturaseră răzvrătiţilor, fiindcă ridicaseră armele împotriva rudelor lor, fără să asculte de glasul dreptăţii.

CAPITOLUL XI

1. După înăbuşirea revoltei, Varus s-a întors la Antiohia, lăsând ca garnizoană a Hierosolymei legiunea care staţionase şi mai înainte acolo. La Roma, Archelaus a avut un nou proces, din următorul motiv. O solie a iudeilor, care primise dezlegarea lui Varus, a fost trimisă la Roma, să dobândească îngăduinţa de a trăi după legile neamului. Solia împuternicită de întregul popor număra cincizeci de delegaţi. Dar la Roma li s-au alăturat mai mult de opt mii de iudei. În templul lui Apolo, construit de el tu mari cheltuieli, Caesar a convocat atunci Sfatul, alcătuit atât din prietenii săi, cât şi din romanii de vază, dar la adunare au luat parte şi delegaţii, împreună cu iudeii stabiliţi la Roma, precum şi Archelaus, însoţit de amicii lui. Cât priveşte rudele regelui Herodes, ele nu vroiau să se pronunţe în favoarea lui Archelaus, pe care îl urau, fără să fie nici împotriva lui, fiindcă socoteau că nu era cuviincios ca, în prezenţa lui Caesar, să-şi dezvăluie duşmănia lor faţă de o rudă foarte apropiată. A venit acolo din Siria chiar şi Philippos, trimis de Varus, chipurile, să-şi ajute fratele (căci Varus îl îndrăgea pe Philippos), dar, de fapt, pentru a contribui la schimbarea conducerii regatului (întrucât Varus bănuia că domnia va fi împărţită, de vreme ce mulţi iudei erau dornici să trăiască după propriile lor legi), nepierzând şansa de a primi şi el o parte.

2. Când Ii s-a dat cuvântul, solii iudeilor nu s-au sfiit să vorbească de destrămarea regatului şi au început să se plângă de nelegiuirile lui Herodes. După părerea lor, el fusese rege numai cu numele, dar în realitate s-a purtat mai rău decât orice tiran, străduindu-se să urzească pieirea iudeilor, şi nu s-a dat înapoi să introducă o sumedenie de înnoiri. A pus aşadar la cale uciderea multor oameni, ceea ce nu se mai întâmplase până atunci. Cei rămaşi în viaţă au fost şi mai nefericiţi, nu numai fiindcă erau înspăimântaţi de chipul şi sufletul său plin de răutate, ci şi pentru că se temeau să nu-şi piardă avuţia din pricina lui. Nu contenea să înfrumuseţeze oraşele învecinate, locuite de străini, iar pe cele aflate în regatul său le secătuia prin biruri grele, ducându-le de râpă. Şi-a împins în prăpastia sărăciei poporul, care cunoscuse prosperitatea înainte de venirea lui, şi pentru pricini neînsemnate i-a ucis pe oamenii de vază, iar celor rămaşi în viaţă le-a răpit avuţiile. În afara dărilor anuale, plătite de fiecare în parte, oamenii aveau datoria să-l aducă chiar şi daruri bogate, nu numai lui, ci şi rudelor şi prietenilor săi, precum şi slujitorilor însărcinaţi cu strângerea birurilor, căci nimeni nu putea să rămână la adăpost de împilări fără să ofere aur şi argint. Să nu mai vorbim de marea neruşinare cu care atenta la castitatea fecioarelor şi la cinstea femeilor măritate, singura consolare pe care o mai aveau batjocoritele fiind ca faptele să rămână ascunse, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat deloc. Iudeii au

îndurat atâtea cazne din pricina lui Herodes, câte n-ar fi fost în stare să le aducă nici măcar o sălbăticiune, dacă ar fi ajuns să pună stăpânire pe oameni. De bună seamă că poporul a avut parte şi mai înainte de distrugeri şi de strămutări silnice, dar nici una dintre năpastele date ca pildă de istorie nu se compară cu prezentul dezastru, căşunat de Herodes neamului nostru. De aceea aveau temeinice motive să salute cu bucurie urcarea pe tron a lui Archelaus, întrucât erau convinşi că nu i-ar fi fost uşor urmaşului lui Herodes, oricare ar fi fost acela, să-1 întreacă în cruzime. Ei ar fi respectat publicul doliu după părintele său, ca să-l facă hatârul lui Archelaus, străduindu-se să-l atragă bunăvoinţa, dacă el îşi adeverea întrucâtva blândeţea. Dar, ca şi cum s-ar fi temut că nu va fi socotit adevăratul fiu al lui Herodes dacă nu-1 întrecea, Archelaus şi-a vădit numaidecât ostilitatea faţă de popor, mai înainte de a fi sigur de tronul pe care Caesar putea la fel de bine să i-1 acorde sau să i-1 refuze. Chiar de la începutul domniei sale, el a dat supuşilor lui pilda virtuţii, moderaţiei şi spiritului său de dreptate, prin nelegiuirea pe care a comis-o faţă de cetăţeni şi de Dumnezeu, când a masacrat în templu trei mii dintre propriii lui compatrioţi. Nu sunt ei pe deplin îndreptăţiţi să-1 urască pe Archelaus, care, după ce a dovedit o cumplită cruzime, vine să-l acuze că se răzvrătesc şi se împotrivesc domniei lui? în concluzie, ei nu cer altceva decât să scape de o asemenea cârmuire şi să fie alipiţi Siriei, subordonându-se nemijlocit guvernatorilor romani. Aşa va reieşi limpede dacă ei sunt într-adevăr răzvrătiţi şi ahtiaţi după schimbări sau ascultători şi cumpătaţi când au parte de o conducere dreaptă.

3. De îndată ce iudeii şi-au încheiat cuvântarea, Nicolaos a căutat să-1 disculpe pe rege de acuzaţiile care i-au fost aduse. De-a lungul existenţei sale, Herodes n-a primit nici o învinuire şi nu este drept ca el să fie acuzat după moarte de către cei ce trebuiau să-1 cheme în faţa unor judecători drepţi atunci când mai era în viaţă şi putea să fie tras la răspundere. De faptele atribuite lui Archelaus se fac vinovaţi cei ce au fost nelegiuiţi şi s-au ridicat împotriva lui: cei care încălcaseră legile şi au început să-l masacreze pe oamenii de ordine, veniţi să pună capăt nelegiuirilor lor, se plâng acum de nedreptatea pedepsirii lor. Vorbitorul le-a reproşat apoi acuzatorilor că sunt dornici de schimbări, fiind încântaţi de răzvrătiri, fără să ştie să se supună dreptăţii şi să asculte de legi, deoarece vor să iasă biruitori de fiecare dată. Aşa a cuvântat Nicolaos.

4. După ce a ascultat cu luare-aminte aceste cuvântări, Caesar a dizolvat adunarea şi după câteva zile l-a numit pe Archelaus nu rege, ci etnarh peste jumătate din ţinuturile aflate sub stăpânirea lui Herodes, făgăduind să-l acorde rangul de rege dacă se va arăta demn să domnească. Cealaltă jumătate a împărţit-o în două părţi, pe care le-a dat celorlalţi doi fii ai lui Herodes, Philippos şi Antipas, care îşi disputau împreună cu fratele lor Archelaus întregul regat. Lui Antipas i-au revenit Peraea şi Galileea, care îi aduceau împreună un venit anual de două sute de talanţi. Batanea cu Trachonitis şi Auranitis, precum şi o parte din aşa-zisul domeniu al lui Zenodorus, le-a obţinut Philippos, având un venit anual de o sută de talanţi. Lui Archelaus i-au fost atribuite Idumeea, Iudeea şi Samaria; printr-un decret al lui Caesar, samaritenii au fost scutiţi de plata unei pătrimi din impozitele lor, fiindcă nu luaseră parte la răscoală alături de ceilalţi. Au fost puse sub autoritatea lui Archelaus oraşele Turnul lui Straton şi Sebaste, Ioppe şi Hierosolyma, căci cetăţile greceşti Gaza, Gadara şi Hippos, pe care Caesar le separase de celelalte, au fost alipite la Siria. Venitul anual obţinut de Archelaus din partea lui de regat era de şase sute de talanţi.

5. Aşa au fost împărţite posesiunile lui Herodes între fiii lui. Caesar i-a dat un palat !a Ascalon Salomeei, în afara localităţilor pe care i le lăsase moştenire fratele ei, adică lamnia, Azot şi Phasaelis, precum şi a celor cinci sute de mii de monede de argint marcate. Avea un venit anual de şaizeci de talanţi, iar casa ei se afla în ţinutul stăpânit de Archelaus. Şi celelalte rude ale regelui şi-au primit avuţiile lăsate prin testament de Herodes. Celor două fiice ale sale, rămase nemăritate, Caesar le-a dat câte două sute cincizeci de mii de monede de argint marcate, pe lângă ceea ce primiseră de la tatăl lor, căsătorindu-le cu fiii lui Phasael. Caesar a împărţit fiilor regelui şi ceea ce Herodes îi lăsase prin testament, adică cincisprezece mii de talanţi, păstrând

doar câteva dintre vasele primite în dar, nu însă pentru valoarea lor deosebită, ci pentru a cinsti amintirea regelui răposat.

CAPITOLUL XII

1. Când Caesar a pus aceste treburi în ordine, a venit un om de obârşie iudaică, crescut în oraşul Sidon de un libert roman, şi a pretins că făcea parte din familia lui Herodes, bazându-se pe faptul că semăna leit cu Alexandru, fiul lui Herodes, care fusese executat la ordinul acestuia. Toţi cei care îi văzuseră pe amândoi atestau izbitoarea lor asemănare. Din acest motiv, el a fost stimulat să aspire la ocuparea tronului. Şi-a luat drept complice al înşelăciunii pe un compatriot, bun cunoscător al intrigilor de curte, care pe lângă faptul că era ticălos, avea şi darul de a provoca mari tulburări, devenind astfel dascălul său în domeniul artelor rele. Tânărul se dădea drept fiul lui Herodes, care fusese sustras pe furiş de cei ce fuseseră trimişi să-l curme viaţa: aceştia i-au ucis pe alţii în locul lor, ca să-l amăgească pe cei ce asistau la execuţie, salvându-1 pe el şi pe fratele său Aristobul. În înfumurarea lui, a reuşit să-l înşele cu scornelile sale pe oamenii cu care se întâlnea. Când a ajuns în Creta, toţi iudeii care locuiau acolo i-au dat crezare, punându-i la îndemână bani mulţi, ceea ce i-a permis să treacă în insula Melos. Aici a strâns sume şi mai mari, fiindcă localnicii credeau că în vinele lui curgea sânge regesc şi trăgeau nădejdea să-şi recupereze banii din vistieria părintească, făcându-1 să-şi recompenseze cum se cuvine binefăcătorii. S-a grăbit aşadar să ajungă la Roma, însoţit de gazdele lui, şi a debarcat la Dicaiarchia, unde lucrurile i-au mers la fel de bine, fiindcă şi iudeii din partea locului au avut deplină încredere în frauda lui. L-au însoţit în alai ca pe un rege, mai ales cei ce fuseseră oaspeţii şi prietenii lui Herodes. De vină era firea omenească, înclinată să creadă orice se spune, lăsându-se înşelată de înfăţişarea exterioară. Chiar şi cei ce mai înainte întreţinuseră strânse legături cu Alexandru aveau ferma convingere că era el însuşi şi nu un altul, fiind gata să jure şi faţă de alţii că aşa stăteau lucrurile. De îndată ce vestea s-a răspândit la Roma, uriaşa mulţime a iudeilor stabiliţi acolo a venit să-1 întâmpine şi mulţumea proniei divine că, mai presus de aşteptările ei, I-a păstrat teafăr, primindu-l cu bucurie, mai ales pentru ascendenţa lui maternă, oriunde se ivea purtat de carul său, în ţinută de gală. I se aduceau, în semn de regească cinstire, costisitoare daruri de ospeţie şi mare a fost afluenţa poporului, care n-a lăsat deoparte nici una din dovezile respectului cuvenit celor ce scăpaseră teferi din ghearele morţii când nu rămăsese nici o speranţă.

2. De îndată ce a primit această ştire, Caesar n-a vrut să-l dea crezare, fiindcă ştia prea bine că Herodes nu putea fi atât de lesne înşelat într-o treabă importantă, unde era în joc interesul lui personal. Având anumite îndoieli, l-a trimis pe libertul său Celados, cel ce avusese strânse legături cu adolescenţii, să-1 aducă la el pe pretinsul Alexandru. Acesta a făcut ce i s-a cerut, dar în cunoaşterea tânărului nu a dovedit mai mare agerime decât mulţimea. În schimb, Caesar nu s-a lăsat amăgit. Exista o certă asemănare, dar ea nu era atât de mare încât deosebirile să treacă neobservate la o cercetare mai atentă a amănuntelor. Căci falsul Alexandru avea mâinile bătătorite de muncă, iar trupul lui, în ioc să aibă delicateţea caracteristică omului cu o educaţie fină şi aleasă, era, dimpotrivă, mai grosolan. După ce a constatat că discipolul nu rămânea mai prejos decât maestrul său în privinţa minciunilor pe care le debita cu aceeaşi cutezanţă, Caesar l-a întrebat pe aşa-zisul Alexandru de ce Aristobul, salvat împreună cu el, nu-l însoţise, de vreme ce prin strălucita lui obârşie putea să ceară aceleaşi drepturi. Impostorul a răspuns că, de teama primejdiilor mării, acesta rămăsese în insula Cipru, pentru ca, în cazul când i se întâmpla o nenorocire lui Alexandru, neamul Mariamnei să nu rămână fără urmaşi, Aristobul supravieţuind ca să-şi înfrunte potrivnicii. Când cel care născocise scuza a adeverit spusele tânărului, Caesar l-a luat deoparte pe ultimul şi i-a zis următoarele: „Dacă îmi vei destăinui adevărul, sunt gata să-ţi iert înşelăciunea şi să-ţi dăruiesc viaţa. Spune-mi numai cine eşti şi cine te-a convins să pui la cale cutezătoarea faptă. Căci ceea ce ai urzit şi ai realizat dovedeşte o perfidie care întrece vârsta ta!" Neavând de ales, tânărul i-a dezvăluit totul lui Caesar, şi ce a plănuit, şi cine l-a încurajat. Caesar (care nu

vroia să-şi încalce cuvântul) l-a trimis să vâslească la galere, căci a văzut că avea trupul vânjos, capabil să facă faţă muncilor grele, dar pe autorul înşelăciunii l-a condamnat la moarte. Cât priveşte melienii, ei fuseseră pedepsiţi îndeajuns prin pierderea banilor cheltuiţi cu falsul Alexandru. Acesta a fost jalnicul deznodământ al temerarei fapte întreprinse de falsul Alexandru.

CAPITOLUL XIII

1. După ce Archelaus, devenit etnarh, s-a întors în Iudeea, l-a scos din funcţia de Mare Preot pe Ioazar, fiul lui Boethos, învinuit că trecuse de partea răzvrătiţilor, şi i-a transmis pontificatul fratelui său Eleazar. A refăcut în chip magistral palatul din Ierihon şi a luat jumătate din apa care aproviziona satul Neara, abătând-o spre un câmp unde erau plantaţi palmieri. A întemeiat şi o localitate pe care a numit-o Archelais şi, încălcând legile strămoşeşti, s-a căsătorit cu fiica lui Archelaus, Glaphyra, care fusese soţia fratelui său Alexandru, dăruindu-i câţiva copii. Nici Eleazar n-a deţinut prea multă vreme rangul de Mare Preot, fiind înlocuit încă din timpul vieţii cu Iosua, fiul lui Sie.

2. În al zecelea an al domniei lui Archelaus, oamenii cei mai de seamă din Iudeea şi din Samaria n-au putut să suporte cruzimea şi tirania lui şi l-au reclamat lui Caesar, mai ales când au aflat că acesta îi poruncise să se poarte blând cu ei. Când această acuzaţie a ajuns la urechile sale, Caesar a fost atât de furios încât l-a chemat pe Archelaus, intendentul treburilor regelui la Roma (care se numea tot Archelaus), şi, fără a catadicsi să-l scrie lui Archelaus, i-a spus slujitorului acestuia: „îmbarcă-te de îndată pe o corabie şi du-te până la el, să-1 aduci degrabă în faţa mea!" Intendentul Archelaus a călătorit pe mare cât a putut de repede şi, când a ajuns în Iudeea, l-a găsit pe Archelaus petrecând cu prietenii lui. I-a înfăţişat voinţa lui Caesar şi l-a zorit să pornească la drum. Abia apucase să poposească la Roma şi Caesar, după ce dat ascultare învinuirilor pe care i le aduceau acuzatorii lui, i-a fixat locul de surghiun la Vienna, oraş din Galia, confiscându-i averile,

3. Înainte de a fi chemat la Roma, Archelaus a avut un vis pe care l-a povestit astfel prietenilor săi. I s-a părut că vede zece spice de grâu, cu bobul plin şi copt, care au fost păscute de nişte boi. Când s-a trezit (dându-şi seama de importanţa viziunii sale), el a chemat prezicătorii care se pricepeau să tălmăcească visele. Întrucât părerile lor se deosebeau mult între ele (căci orice tâlcuire nu semăna cu toate celelalte), un anume Simon din secta esenienilor a cerut voie să vorbească nestingherit şi i-a spus lui Archelaus că visul prevestea o schimbare, din păcate în defavoarea lui. I-a explicat că boii întruchipează nenorocirea, fiindcă sunt animale care trudesc din greu şi totodată aduc după ei schimbarea, fiindcă pământul arat de ei nu poate rămâne în starea de mai înainte. Spicele, care au fost zece, indică numărul anilor, căci spicul este rodul unei veri: aşadar, domnia lui Archelaus va lua sfârşit. Aceasta a fost interpretarea dată visului său. La cinci zile după visul prevestitor, a sosit celălalt Archelaus, trimis de Caesar în Iudeea, să-l cheme la Roma, spre a fi judecat.

4. Ceva asemănător i s-a întâmplat şi Glaphyrei, fiica regelui Archelaus, pe care, fecioară fiind, a luat-o de soţie Alexandru, fiul lui Herodes şi fratele lui Archelaus. Mai târziu, Alexandru fiind executat din ordinul părintelui său, ea s-a remăritat cu regele Libyei, Iuba, la moartea căruia s-a întors ca văduvă la casa tatălui ei, în Cappadocia. Acolo a luat-o în căsătorie Archelaus, după ce a repudiat-o pe soţia lui, Mariamne: atât de mult o iubea el pe Glaphyra. Aşadar, când era deja măritată cu Archelaus, ea a avut următorul vis. I s-a părut că Alexandru stătea în faţa ei şi, nespus de bucuroasă, I-a îmbrăţişat. Dar el i s-a plâns şi i-a zis: „Dragă Glaphyra, tu adevereşti zicala potrivit căreia nu trebuie să te încrezi în femei, căci, fecioară fiind, te-ai măritat cu mine, mi-ai dăruit copii, apoi ai dat uitării dragostea mea şi te-ai căsătorit cu altul. Ca şi cum această sfidare n-ar fi fost de-ajuns, ai cutezat să te arunci în braţele unui al treilea bărbat şi ai pătruns în familia mea cu ocară şi neruşinare, luându-l ca soţ pe fratele meu Archelaus. Dar eu nu voi uita totuşi iubirea pe care ţi-

o port şi, eliberându-te de nelegiuire, voi face să fii din nou a mea, ca mai înainte!" De-abia a apucat să depene acestea prietenelor sale şi s-a stins din viaţă după câteve zile.

5. Am socotit că trebuie să cuprind asemenea lucruri în povestirea mea deoarece vorbeam despre regi – mai ales că acestea sunt o dovadă că sufletele sunt nemuritoare şi că pronia divină se ocupă de treburile omeneşti -, având convingerea că merită din plin să fie amintite. Oricine crede că astfel de fapte par neverosimile n-are decât să-şi menţină părerea, fără să fie un obstacol în calea celor care năzuiesc spre virtute. De altfel, ţinuturile lui Archelaus au fost alipite la Siria şi Caesar I-a trimis pe fostul consul Quirinius să facă recensământul bunurilor siriene şi să pună în vânzare averea lui Archelaus.

CARTEA A XVIII-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A XVIII-A

1. Cum Quirinius a fost trimis de Caesar să facă recensământul Siriei şi Iudeii şi să vândă averile lui Archelaus, Iudeea fiind transformată din regat în provincie; Coponius din clasa cavalerilor a venit să administreze Iudeea.

2. Cum Iudas Galileanul şi alţi câţiva au îndemnat poporul să se împotrivească recensământului şi mulţi le-au urmat sfatul, până când Marele Preot Ioazar i-a convins să se supună romanilor şi să accepte recensământul.

3. Câte secte şi ce fel de şcoli filosofice au iudeii, precum şi principiile lor călăuzitoare.

4. Cum tetrarhii Herodes şi Philippos au construit oraşe în onoarea lui Caesar.

5. Cum samaritenii au împrăştiat oasele morţilor în templu, pângărind poporul timp de şapte zile.

6. Cum Salomeea, sora lui Herodes, stingându-se din viaţă, şi-a lăsat averea moştenire Iuliei, soţia lui Caesar.

7. Cum Pontius Pilatus a hotărât să aducă cu sine pe ascuns efigiile lui Caesar la Hierosolyma; prinzând de veste, poporul s-a răsculat şi i s-a împotrivit, până când portretele lui Caesar au fost duse din Hierosolyma la Caesarea. Ce s-a întâmplat în vremea aceea cu iudeii care trăiau la Roma şi cum s-a răzvrătit gloata din Samaria, Pilatus omorând mulţi dintre locuitorii ei.

8. Samaritenii l-au reclamat pe Pilatus lui Vitellius, iar Vitellius l-a silit să plece la Roma, ca să dea socoteală în faţa lui Caesar.

9. Drumeţia lui Vitellius la Hierosolyma şi cum i-a scris Tiberius Caesar să-1 determine pe partul Artabanos să trimită ostatici, apoi să-l declare război lui Aretas.

10. Sfârşitul lui Phillipos şi felul cum tetrarhia lui a devenit provincie.

11. Herodes tetrarhul porneşte împotriva lui Aretas, regele arabilor, şi este învins de acesta.

12. Regele Agrippa pleacă pe mare spre Roma, până la Tiberius Caesar, şi, acuzat de un libert al său, este întemniţat. Cum, după moartea lui Tiberius, Gaius l-a eliberat, numindu-1 rege peste tetrarhia lui Philippos.

13. Cum Herodes tetrarhul s-a dus la Roma, unde a fost învinuit de Agrippa şi trimis în surghiun; cum Gaius a dat tetrarhia acestuia lui Agrippa.

14. Cearta dintre iudeii şi grecii din Alexandria şi soliile trimise de ambele tabere la Gaius.

15. Iudeii sunt învinuiţi de Apion şi de însoţitorii lui că nu au nici o statuie a lui Caesar.

16. Cum Gaius, cuprins de mânie, îl trimite pe Petronius în Siria, ca guvernator, dându-i misiunea să-şi ducă trupele împotriva iudeilor, dacă nu vor să primească statuile lui.

17. Ce au păţit iudeii din Babilon din pricina fraţilor Asinaeus şi Anilaeus.

Cartea aceasta cuprinde un interval de treizeci şi doi de ani.

CAPITOLUL I

1. Între timp, Quirinius, unul dintre senatorii romani care parcursese întregul curs al magistraturilor şi suise toate treptele onorurilor până la rangul de consul, aşa că se bucura de o mare influenţă prin înalta lui poziţie, a sosit în Siria împreună cu câţiva însoţitori, primind de la Caesar sarcina de a împărţi dreptatea şi de a face recensământul averilor. Împreună cu el a fost trimis şi Coponius, bărbat din ordinul cavalerilor, investit cu drepturi depline asupra Iudeii. Curând a ajuns Quirinius şi în Iudeea, unită cu Siria, ca să facă recensământul bunurilor şi să vândă avuţiile lui Archelaus. Deşi la început nici n-au vrut să audă de catagrafie, iudeii au renunţat treptat la împotrivirea lor, urmând îndemnul Marelui lor Preot loazar, fiul lui Boethos. Ei au ascultat aşadar sfaturile lui loazar şi au îngăduit ca recensământul averilor să se desfăşoare nestingherit. Dar gaulanitul Iudas, originar din oraşul Gamala, împreună cu fariseul Sadduc, aţâţau poporul să se răzvrătească, amândoi susţinând că recensământul nu aducea după sine decât sclavia făţişă, iar datoria întregului neam era să-şi apere libertatea. Acum li se oferea prilejul ca, în caz de reuşită, să-şi pună avuţiile la adăpost, iar dacă li se întâmpla vreo nenorocire, să-şi asigure gloria şi lauda pentru măreţia lor sufletească. Dumnezeu se va arăta gata oricând să-l ajute doar în măsura în care vor trece cu multă râvnă la realizarea planurilor lor, mai ales dacă se vor gândi la lucruri mari şi nu-şi vor precupeţi deloc eforturile. Aşadar, oamenii (care ascultă cu mare aviditate asemenea vorbe) au început să înfăptuiască cu temeritate aceste proiecte. N-a rămas nici o năpastă care să nu se abată asupra poporului nostru, ca urmare a instigărilor celor doi bărbaţi, vorbele situându-se mai prejos de fapte.

Războaiele porneau unul după altul şi nu era cu putinţă ca iudeii să nu îndure suferinţe din pricina necontenitelor ciocniri. Adevăraţii lor prieteni, care să le aline chinurile, pieriseră. În iureşul atacurilor date de tâlhari au fost răpuşi numeroşi bărbaţi de frunte, pretextul invocat fiind lupta pentru libertate, dar adevăratul motiv era setea de câştig. De aceea au izbucnit răscoale care au provocat măceluri publice, îndreptate fie împotriva concetăţenilor (căci oamenii aveau ambiţia de a nu-şi lăsa în viaţă nici un adversar), fie împotriva duşmanilor. Au urmat foametea, care dădea frâu liber nelegiuirilor neruşinate, devastarea oraşelor şi distrugerile, până când, datorită răscoalelor, flăcările au cuprins chiar şi sfântul lăcaş al Domnului. Mania înnoirilor cu orice preţ şi a schimbării orânduirilor strămoşeşti a dus la pieirea răufăcătorilor, Iudas şi Sadduc, care au întemeiat la noi cea de-a patra şcoală filosofică şi au avut nenumăraţi adepţi, au tulburat cu răzvrătirea lor întregul stat, nu numai în clipa aceea, ci au pus rădăcinile viitoarelor nenorociri, sădind nişte dogme necunoscute mai înainte de oameni.

Vreau să spun câteva cuvinte despre secta asta, mai ales că aceste învăţături ale ei, îmbrăţişate de tineri, au dus la prăbuşirea instituţiilor noastre.

2. Încă din vremuri mai vechi, iudeii au avut trei secte filosofice: una a esenienilor, alta a saduceilor şi a treia, denumită a fariseilor. Deşi m-am pronunţat deja asupra lor în Cartea a doua din *Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor*, nu şovăi să spun câteva cuvinte despre ele.

3. Fariseii nu dispreţuiesc cumpătarea şi nu se lasă moleşiţi de plăceri; urmează cu sfinţenie ceea ce în matura lor chibzuinţă socotesc că e bine şi caută să înfăptuiască tot ce le-a prescris judecata. Ei îi respectă pe oamenii în vârstă şi nu au aroganţa de-a contrazice afirmaţiile lor. Întrucât susţin că toate se desfăşoară după cum a hotărât Soarta, fariseii nu vor să priveze voinţa omenească de ardoarea de a împlini ceea ce depinde de ea, ci ne învaţă că Dumnezeu a dorit ca forţa Destinului şi judecata omului să acţioneze împreună, astfel ca fiecare să încline după placul său, fie spre viciu, fie spre virtute. Au convingerea că sufletele sunt nemuritoare şi că sub pământ ele au parte de răsplăţi sau de pedepse, după felul cum oamenii au dus o viaţă virtuoasă sau desfrânată: ultimii vor rămâne închişi într-o temniţă veşnică, numai cei dintâi având voie să reînvie. Datorită învăţăturii lor, fariseii au atâta influenţă asupra poporului încât tot ceea ce ţine de cultul

divin, de rugăciune sau de jertfe se săvârşeşte sub îndrumarea lor. O convingătoare dovadă a virtuţile*" acestora au dat-o cetăţile, deoarece au socotit că ei urmăresc numai binele, atât prin vorbă, cât şi prin faptă.

4. Învăţătura saduceilor lasă ca sufletul să piară împreună cu trupul şi nu recunoaşte altă doctrină în afara Legii sacre. Ei socotesc un mare merit să întreţină dispute despre înţelepciune cu dascălii proprii. Aderenţii lor sunt puţin numeroşi, dar aceştia au o condiţie bună. Nu întreprind nimic în afara vorbelor; atunci când ajung magistraţi, fără voia lor şi constrânşi de nevoie, adoptă opiniile fariseilor, fiindcă altfel nu sunt toleraţi de popor.

5. În schimb, esenienii sunt de părere că toate trebuie să rămână în seama proniei divine. Ei cred în nemurirea sufletului şi răsplata dreptăţii li se pare bunul suprem. Când trimit ofrande templului, nu aduc şi jertfele cuvenite, deoarece au mijloace de purificare mult mai sfinte. De aceea, nu li se îngăduie să intre în templu şi au ceremoniile lor religioase. Sunt oameni cu moravuri exemplare şi se îndeletnicesc cu agricultura. Mai presus de toţi cei ce-şi atrag laudele prin propria virtute, esenienii merită să fie admiraţi pentru dreptatea lor, prea puţin cultivată de greci sau de barbari, câtă vreme ei o respectă nu de scurtă vreme, ci de mulţi ani în urmă. Ca atare, au acţionat în aşa fel ca nimic să nu-i împiedice să-şi folosească bunurile în comun, încât bogaţii nu se bucură mai mult de averea lor decât cei ce nu posedă nimic. Sunt vreo patru mii de oameni care fac acest lucru. Nu vor să audă de soţii şi nici să aibă slujitori, socotind că s-ar dovedi nedrepţi faţă de ultimii şi că cele dintâi sunt certăreţe, aşa că ei trăiesc separat şi se ajută unii pe alţii. Pentru administrarea veniturilor obţinute din munca câmpului, îşi aleg oameni cinstiţi din rândul preoţilor, care le procură provizii şi le pregătesc hrana. Ei îşi duc viaţa în felul acesta şi traiul lor seamănă cu cel al dacilor care se numesc Polişti.

6. Pe lângă cele trei şcoli filosofice, un anume Iudas Galileanul a întemeiat a patra sectă, ai cărei aderenţi sunt în toate privinţele de aceeaşi părere cu fariseii. Dar ei iubesc atât de mult libertatea încât o apără cu înverşunare, recunoscându-1 pe Dumnezeu drept unicul lor stăpân şi rege. Sunt gata să înfrunte orice fel de moarte şi nu se dau înlături de la suprimarea rudelor şi prietenilor lor, spre a nu recunoaşte vreun om ca stăpân. Întrucât mulţi oameni au fost martori oculari ai acestor fapte, mă feresc să vorbesc mai pe larg despre îndărătnicia lor. Nu mă tem deloc că vorbele mele nu vor fi crezute, ci mai degrabă că nu voi găsi destule cuvinte ca să le înfăţişez cum trebuie curajul şi dispreţul lor faţă de durere. Această nebunie a făcut poporul să se revolte sub cârmuirea lui Gessius Florus[2], care a abuzat de puterea lui, încât disperarea l-a împins să se răscoale împotriva romanilor. Atât am avut de spus despre şcolile filosofice ale iudeilor.

CAPITOLUL II

1. După ce a vândut averile lui Archelaus şi a încheiat recensământul, înfăptuit în cel de-al treizeci şi şaptelea an de la victoria de la Actium a lui Caesar asupra lui Antonius, Quirinius l-a scos din funcţia de Mare Preot pe Ioazar, care fusese de partea poporului în timpul răscoalei, pontificatul fiind preluat de Ananus, fiul lui Seth. Herodes şi Phillipos au rămas însă stăpâni peste acele tetrarhii care le reveniseră. Herodes a întărit Sepphoris, podoaba Galileei întregi, şi a închinat-o lui Caesar. De asemenea, a înconjurat cu ziduri Betharamphtha (care era deja un oraş) şi i-a zis Iuliada, după numele soţiei lui Caesar. La rândul lui, Phillipos a întemeiat la izvoarele Iordanului oraşul Paneas, pe care l-a denumit Caesarea. A ridicat apoi la rangul de oraş târguşorul Bethsaida, de lângă lacul Gennesar, i-a asigurat mai mulţi locuitori şi celelalte înlesniri, dându-i numele de Iuliada, după fiica lui Caesar.

2. În timp ce Iudeea era administrată de Coponius, cel care, aşa cum am spus, fusese trimis împreună cu Quirinius, s-a petrecut următorul lucru. La Sărbătoarea Azimelor, numită de noi Pastele, preoţii aveau obiceiul să deschidă porţile templului după miezul nopţii. De îndată ce ele au fost deschise, nişte samariteni care se strecuraseră pe ascuns în Hierosolyma au împrăştiat oseminte omeneşti în portic şi în interiorul întregului templu. De aceea, contrar datinilor legate de această sărbătoare, accesul tuturora în templu a fost

interzis şi s-a prevăzut ca în viitor să se la măsuri de pază mai aspre. La scurtă vreme după aceea, Coponius s-a întors la Roma şi urmaşul lui la cârmuirea ţării a fost Marcus Ambivius, sub mandatul căruia s-a stins din viaţă Salomeea, sora lui Herodes, lăsând moştenire Iuliei întregul ţinut al Iamniei, aşijderea Phasaelis cel situat în câmpie şi oraşul Archelais, unde creşteau o mulţime de palmieri cu fructe foarte gustoase. Acestuia i-a urmat Annius Rufus, sub administraţia căruia a murit cel de-al doilea autocrat al Romei, Caesar, care a domnit timp de cincizeci şi şapte de ani, şase luni şi trei zile (dintre care timp de paisprezece ani a domnit împreună cu Antonius), trăind şaptezeci şi şapte de ani. Caesar l-a avut ca urmaş la tron pe Tiberius Nero, fiul soţiei sale Iulia. El a fost al treilea autocrat al Romei şi, după rechemarea lui Annius Rufus, l-a trimis să administreze Iudeea pe Valerius Gratus. Acesta a pus capăt pontificatului lui Ananus şi l-a numit Mare Preot pe lsmael, fiul lui Phabi. Puţin mai târziu, l-a demis şi i-a încredinţat funcţia lui Eleazar, fiul Marelui Preot Ananus. După un an de zile, i-a luat şi acestuia pontificatul şi l-a pus în locul lui pe Simon, fiul lui Camith. N-a deţinut funcţia mai mult de un an şi urmaşul lui a fost Josephus, care se numea şi Caiaphas. Când Gratus, care administrase Iudeea vreme de unsprezece ani, a fost chemat la Roma, succesorul lui a fost Pontius Pilatus.

3. Tetrarhul Herodes (care era bun prieten al lui Tiberius) a construit în cea mai fertilă parte a Galileei, lângă lacul Gennesar, un oraş, dându-i numele de Tiberias. Nu prea departe de acest oraş se află izvoarele termale din localitatea care se cheamă Emmaus. În oraş locuiau şi străini şi numeroşi galileeni, adunaţi din ţinutul lor şi strămutaţi cu de-a sila acolo, chiar dacă făceau parte din rândul celor cu o situaţie bună. Chiar şi săracii culeşi de pe toate drumurile, printre ei fiind şi unii despre care nu se ştia sigur dacă sunt oameni liberi, au fost admişi să locuiască în oraş şi li s-au dat mari înlesniri şi unele privilegii. Ca să-l ţină strâns legaţi de oraş, Herodes le-a construit case şi le-a dat pământuri, căci era cunoscut faptul că, potrivit datinilor strămoşeşti, ei nu aveau voie să locuiască pe meleagurile acelea. Asta fiindcă, pentru întemeierea oraşului, au fost înlăturate multe morminte aflate acolo, iar legea noastră prevede că cei ce rămâneau în asemenea locuri vreme de şapte zile erau profanaţi.

4. În vremea aceea a murit şi regele părţilor Phraates, datorită uneltirilor urzite de fiul său Phraataces, din următorul motiv. Deşi nu ducea lipsă de copii legitimi, Phraates a avut mai întâi ca ţiitoare o sclavă de obârşie italică, numită Thermusa, care îi fusese trimisă de Iulius Caesar, împreună cu alte daruri. Robit de marea ei frumuseţe, mai ales că. după câtăva vreme, îi dăruise un fiu, numit Phraataces, a luat-o în căsătorie, ridicând-o la rangul de soţie. Când a observat că toate vorbele ei aveau o mare înrâurire asupra regelui, hotărâtă să facă orice era în stare ca să-şi urce feciorul pe tronul părţilor, ea şi-a dat seama că nu va înfăptui nimic dacă nu-i înlătura din drum pe copiii legitimi ai lui Phraates. Şi-a convins aşadar soţul să-şi trimită fiii legitimi ca ostatici la Roma. Dânsul (fiindcă nu era chip ca regele să încalce voinţa Thermusei) şi-a trimis aşadar odraslele la Roma. Dar Phraataces, care fusese crescut ca să domnească, nu s-a împăcat cu faptul că trebuia să aştepte atâta vreme până la urcarea lui pe tronul părintesc. A pus la cale pieirea tatălui său, ajutat de mama lui, cu care întreţinea, zice-se, legături nepermise. Ambele nelegiuiri l-au făcut aşadar odios în faţa supuşilor, care înfierau incestul cu mama lui mai mult decât paricidul propriu-zis, şi mai înainte ca puterile lui să crească, ei a fost alungat din regatul său printr-o răscoală, găsindu-şi sfârşitul. Cei mai de vază dintre părţi împărtăşeau unanima părere că ţara lor nu putea fi cârmuită decât de un rege care să coboare din sângele Arsacizilor (căci acesta nu avea voie să se tragă din alt neam, câtă vreme regatul trăsese de curând ponoase de pe urma unei nunţi cu o ţiitoare italică, precum şi a copilului ei). Prin solii lor, l-au chemat pe Orodes", care era de neam regesc, dar şi-a atras ura poporului din pricina cumplitei sale cruzimi (căci avea o fire insuportabilă, fiind iute la mânie). El a căzut deci victimă unui complot şi a fost ucis, după spusele unora, când aducea libaţii sau benchetuia (căci toţi părţii umblau îndeobşte înarmaţi) sau, cum susţin cei mai mulţi,

a fost lichidat la o vânătoare. A plecat apoi spre Roma o ambasadă, care să le aducă pe unul dintre prinţii ostatici ca rege. A fost trimis Vonones, întrucât el a fost preferat fraţilor lui. Se părea că va avea parte de o domnie norocoasă, deoarece întrunea în persoana lui două dintre cele mai puternice împărăţii din lume: a lui şi a romanilor. Dar barbarii şi-au schimbat repede simţămintele, căci aveau o fire nestatornică şi înclinată spre trufie (li se părea înjositor faptul că ascultau poruncile date de sclavii unei puteri străine, aşa-zişii robi fiind prinţii ostatici) şi declarau că alegerea lui ca rege era o ruşine. Vonones fusese impus părţilor nu printr-un război drept, ci, mult mai rău decât atât, printr-o pace umilitoare. De aceea, l-au chemat numaidecât pe Artabanos, care domnea în Media şi era din neamul Arsacizilor, cerându-i să le fie rege. Artabanos a acceptat bucuros şi a venit cu oastea lui. I-a ieşit în întâmpinare Vonones şi, fiindcă cei mai mulţi părţi l-au susţinut la început, Artabanos a pierdut bătălia, căutându-şi scăparea în munţii din Media. În scurtă vreme, Artabanos şi-a strâns o oaste mare, cu care l-a înfruntat din nou pe Vonones, reuşind de astă dată să-1 învingă. Aşadar, Vonones a fost silit să fugă în Seleucia, însoţit de câţiva călăreţi. Artabanos a făcut un mare măcel în rândurile părţilor, care se împrăştiaseră cuprinşi de panică, apoi a pornit în marş cu trupele sale spre Ctesiphon. Astfel a devenit el regele părţilor. In schimb, Vonones s-a refugiat în Armenia şi, ca să-şi pună în valoare dreptul la tron, şi-a trimis solii la Roma. Tiberius i-a respins cererea atât datorită fugii sale ruşinoase, cât şi datorită presiunilor venite din partea părţilor prin ameninţările de război, aduse de solii regelui. Pierzând şi cealaltă cale de-a ajunge la tron, deoarece puternicele neamuri ale armenilor care locuiau în preajma muntelui Niphates se aliaseră cu părţii, Vonones s-a pus sub ocrotirea lui Silanus, guvernatorul Siriei. Acesta l-a primit în Siria, ţinând seama de faptul că fusese educat la Roma, în timp ce Artabanos a atribuit Armenia fiului său Orodes".

5. În vremea aceea s-a stins din viaţă şi regele Commagenei, Antioh. După moartea lui au izbucnit certuri între popor şi nobilime, astfel că fiecare tabără şi-a trimis solii la Roma. Fruntaşii cereau ca regatul să fie transformat într-o provincie romană, în timp ce mulţimea vroia să fie cârmuită de regi, după obiceiul strămoşesc. De aceea, printr-o hotărâre a Senatului, privitoare la limpezirea acestei neînţelegeri, a fost trimis în Orient Germanicus, destinul oferindu-i astfel prilejul să-şi găsească acolo sfârşitul. După ce a aplanat toate conflictele din Orient, a fost otrăvit datorită uneltirilor lui Piso, aşa cum s-a arătat în altă parte.

CAPITOLUL III

1. Când Pilatus, guvernatorul Iudeii, şi-a dus oastea din Caesarea la Hierosolyma, ca să ierneze, el a încălcat făţiş datinile iudeilor, având grijă să aducă în oraş efigiile lui Caesar, care fuseseră prinse de prăjinile steagurilor, deşi legile noastre interzic cu desăvârşire introducerea chipurilor. Din această pricină, predecesorii lui obişnuiau să-şi despoaie de podoabe steagurile la intrarea trupelor în oraş. Pilatus a fost cel dintâi care, fără ştirea poporului, sub obrocul nopţii, a hotărât să aducă şi să expună portrete în Hierosolyma. De îndată ce a prins de veste, mulţimea a pornit de-a valma spre Caesarea şi timp de câteva zile l-a implorat pe Pilatus să mute portretele acelea în altă parte. El n-a vrut să accepte acest lucru, ca să nu-i aducă o jignire lui Caesar. Întrucât poporul nu contenea să stăruie pe lângă dânsul, în ziua a şaptea, Pilatus şi-a înarmat în taină oştenii, apoi s-a urcat pe tribuna unei arene de circ, punându-şi la pândă oastea în spatele acesteia. Când iudeii au început să insiste din nou, el a făcut un semn oştenilor, care i-au înconjurat, ameninţându-i cu moartea pe cei prezenţi, dacă nu plecau liniştiţi la casele lor. Dar iudeii s-au aruncat cu faţa la pământ, şi-au dezvelit cefele şi au spus că preferau să moară pe loc, neîndrăznind să se abată de la înţelepciunea legilor lor. Uluit de fermitatea cu care îşi apărau legile, Pilatus a dat ordin ca portretele să fie duse numaidecât de la Hierosolyma la Caesarea.

2. Pilatus s-a pregătit să aducă apa la Hierosolyma prin captarea unor izvoare situate la o distanţă de două sute de stadii, folosind în acest scop banii din tezaurul sacru. Proiectul său n-a fost pe placul iudeilor, care

utilizau apa din jurul oraşului. S-au strâns grămadă multe mii de oameni care au cerut prin strigăte ca el să renunţe la planul său. Cum se întâmplă îndeobşte într-o adunătură, unii au rostit vorbe de ocară la adresa distinsului bărbat. Pilatus a îmbrăcat aşadar în straie iudaice o mare ceată de oşteni care-şi ascundeau sub veşmânt nişte ciomege şi i-a trimis în locul unde puteau să-l încercuiască mai lesne pe iudei, dându-le porunca să-l împrăştie după aceea. De îndată ce iudeii au început să-l arunce insultele lor, el a dat semnalul convenit oştenilor săi: aceştia au năvălit deopotrivă peste cetăţenii paşnici ca şi peste răzvrătiţi, pedepsindu-i mai aspru decât le poruncise Pilatus. Iudeii n-au vrut să renunţe deloc la încăpăţânarea lor, dar cum întâmpinau cu mâinile goale nişte oameni înarmaţi, mulţi dintre ei au murit acolo, iar alţii au fost răniţi. În felul acesta a fost înăbuşită răzvrătirea.

3. În vremea aceea a trăit Iisus, un om înţelept, dacă poate fi numit aievea om. El a fost autorul unor uluitoare minuni şi învăţătorul oamenilor care erau bucuroşi să afle adevărul. A atras de partea lui o mulţime de iudei, dar şi o mulţime de păgâni. Acesta a fost Hristos. Chiar dacă Pilatus, datorită acuzaţiilor aduse de fruntaşii poporului nostru, l-a ţintuit pe cruce, n-au încetat să-l iubească cei ce l-au îndrăgit de la început. Căci li s-a arătat a treia zi iarăşi viu, aşa cum au prezis profeţii trimişi de Dumnezeu, înfăptuind şi o mie de alte miracole. De atunci şi până azi dăinuie poporul creştinilor, care îşi trage numele de la dânsul.

4. În aceeaşi vreme s-a abătut asupra iudeilor o altă nenorocire şi în templul lui Isis din Roma s-a petrecut o faptă plină de neruşinare. Voi povesti mai întâi nelegiuirea comisă în sanctuarul isiac şi abia după aceea voi aduce vorba despre necazurile îndurate de iudei. Trăia la Roma o anume Paulina, celebră pentru obârşia ei nobilă şi pentru râvna cu care urmărea ca prin virtute să egaleze marele ei nume. Avea averi multe, o frumuseţe fără pereche şi atinsese vârsta când femeile sunt pline de farmec şi caută să ducă o viaţă cuviincioasă. Era măritată cu Saturninus, înzestrat ca şi dânsa cu toate calităţile alese. De Paulina se îndrăgostise Decius Mundus, un bărbat care ocupa un rang înalt în ordinul cavalerilor. Fiindcă se străduise zadarnic s-o ademenească prin daruri bogate pe care ea le respinsese în pofida mărimii lor, patima lui deveni atât de arzătoare încât ;ra gata să dea două sute de mii de drahme atice pentru o singură noapte de dragoste. Cum nici măcar aşa nu şi-a înduplecat idolul, el n-a mai putut să îndure chinul iubirii şi a socotit că cel mai bine era să moară de foame, scăpând astfel de răul pe care i-l pricinuia Paulina. A hotărât să-şi pună astfel capăt zilelor, fără a zăbovi să treacă la îndeplinirea planului său. Dar în casa lui se afla un libert al tatălui său, numit Ide, priceput în toate vicleşugurile. Acestuia i-a displăcut încăpăţânarea cu care tânărul îşi pregătea singur moartea (căci era vădit că se veştejea de la o zi la alta). S-a dus aşadar la el, i-a alinat suferinţa prin vorbele sale şi i-a insuflat speranţa că-i va oferi prilejul să se bucure de îmbrăţişările Paulinei. Întrucât Mundus a ascultat bucuros rugăminţile lui, Ide i-a spus că avea nevoie doar de cincizeci de mii de drahme, ca să învingă pudoarea femeii. După ce a ridicat moralul tânărului şi a primit suma pe care o ceruse, el a mers pe o cale diferită de cea aleasă de îndrăgostit, dându-şi seama că femeia nu putea fi cumpărată cu bani. Ştia însă cât de devotată era Paulina cultului zeiţei Isis şi a urzit următorul plan. Ide s-a dus la unul dintre preoţii lui Isis şi l-a atras cu ajutorul vorbelor, fără să-l vină greu să-l câştige bunăvoinţa, mai ales că i-a arătat banii, dându-i avans douăzeci şi cinci de mii de drahme şi promiţându-i cealaltă parte a sumei în cazul când planul lui reuşea. I-a vorbit apoi de iubirea tânărului şi I-a rugat pe preot să facă tot ce era în stare ca să-l satisfacă dorinţele. Subjugat de marea putere a aurului, sacerdotul a făgăduit să-l îndeplinească vrerea. Cel mai vârstnic dintre preoţi s-a dus la Paulina şi, după ce a fost primit de ea, a cerut să-l vorbească fără martori. Când dorinţa i-a fost îndeplinită de Paulina, a pretins că vine în numele lui Anubis, căci zeul s-a îndrăgostit de ea, poruncindu-i să vină la dânsul. Paulina s-a arătat încântată de vorbele lui şi s-a lăudat faţă de prietenele sale cu onoarea pe care i-o făcea Anubis. L-a anunţat şi pe soţul ei că fusese poftită să cineze şi să se culce cu Anubis. Acesta i-a dat încuviinţarea, cunoscând prea bine cinstea soţiei sale. Ea s-a dus aşa-

dar la templu şi, după ce a luat cina, preotul a închis poarta şi, sosind ora de culcare, lampa din interiorul sanctuarului a fost stinsă. Mundus (care se ascunsese din vreme acolo) n-a întârziat să se întâlnească cu dânsa şi o noapte întreagă s-a bucurat de îmbrăţişările ei, dându-se drept zeul Anubis. Înainte să se urnească preoţii care nu ştiau nimic despre uneltirea pusă la cale, Mundus a plecat acasă, iar Paulina s-a întors în zorii zilei la soţul ei, căruia i-a vorbit despre apariţia zeului, fălindu-se apoi şi faţă de prietenele sale cu onoarea de care avusese parte. Unele au refuzat s-o creadă, întrezărind cum stăteau lucrurile, altele şi-au reprimat uimirea, fiindcă, aşa cum se cuvenea, nu puteau să-l pună la îndoială cinstea, având în vedere pudoarea şi nobleţea ei. La trei zile de la această păţanie, Mundus a întâlnit-o din întâmplare şi i-a zis: „Dragă Paulina, tu mi-ai făcut o economie de două sute de mii de drahme, pe care puteai să le încasezi tu însăţi, căci uite că, totuşi, te-ai supus voinţei mele. Puţin îmi pasă acum că l-ai împroşcat pe Mundus cu insultele tale, deoarece mi-a făcut o mare plăcere faptul că am ţinut locul zeului Anubis!" După ce i-a vorbit astfel, şi-a văzut de drum. Dar de îndată ce a aflat de batjocura pe care o îndurase, Paulina şi-a rupt veşmintele de pe ea, a dezvăluit soţului ei josnica uneltire şi l-a implorat să nu lase fapta nerăzbunată. Saturninus a reclamat împăratului pricina sa. Tiberius a cercetat îndeaproape întreaga mârşăvie, i-a luat la întrebări pe preoţi şi, înţelegând ce se petrecuse, i-a ţintuit pe cruce împreună cu Ide, uneltitorul nelegiuirii, fiindcă puseseră la cale întreaga înjosire a unei femei. Apoi a poruncit ca templul să fie dărâmat şi statuia Isidei să fie zvârlită în apele Tibrului. Pe Mundus l-a trimis însă în surghiun, socotind că nu merita o pedeapsă mai mare, întrucât dragostea pătimaşă îl împinsese să comită nelegiuirea. Aşa a fost dezonorat templul zeiţei Isis de către preoţii ei. Mă întorc acum să povestesc ce nenorocire s-a abătut asupra iudeilor stabiliţi la Roma, despre care am vorbit mai înainte.

5. Un bărbat de obârşie iudaică îşi părăsise patria, de teamă că va fi pedepsit pentru încălcarea legilor strămoşeşti, fiindcă era un nelegiuit în toate privinţele. S-a pripăşit la Roma, unde s-a dat drept tălmăcitor al legilor lui Moise, înhăitându-se cu trei oameni de teapa lui. Tuspatru au intrat în vorbă cu o nobilă femeie, numită Fulvia, care îmbrăţişase religia lui Moise, lăsându-se îndrumată de ei, şi au convins-o să trimită purpură şi aur templului din Hierosolyma. Le-au preluat pe amândouă, dar le-au păstrat pentru propria lor folosinţă, risipindu-le, căci acesta era scopul pe care l-au urmărit din capul locului. Aşa se face că Tiberius (prieten bun cu Saturninus, soţul Fulviei, care la îndemnul soţiei sale reclamase cazul împăratului) a dat ordin ca toţi iudeii să fie alungaţi din Roma. Consulii au ales vreo patru mii, i-au înrolat şi i-au trimis ca oşteni în insula Sardinia. Cei mai mulţi au refuzat să-şi îndeplinească serviciul militar, ca să nu încalce legile patriei lor, şi au fost supuşi unor amenzi usturătoare. Iată aşadar că, datorită celor patru nelegiuiţi, iudeii au fost alungaţi din cetate.

CAPITOLUL IV

1. Între timp s-a răsculat şi neamul samaritenilor. Pe ei îi aţâţa un bărbat pentru care minciuna era un fleac şi orice mijloc i se părea bun ca să-şi atragă favoarea mulţimii. Acesta a îndemnat poporul să urce pe piscul Garizim, care se bucura în rândurile samaritenilor de faima unui munte sfânt: el le va arăta vasele sacre, îngropate de Moise în locul acela. Localnicii au avut încredere în vorbele lui, au pus mâna pe arme şi s-au adunat într-un târg (numit Tirathaba), unde s-au strâns din ce în ce mai mulţi oameni, pentru ca oastea care făcea ascensiunea muntelui să se înmulţească. Dar Pilatus le-a ieşit în întâmpinare, ocupând cu călăreţii şi pedestraşii lui bine înarmaţi drumul pe care şi-1 aleseseră. Trupele sale s-au întâlnit cu cei ce se adunaseră în jurul târgului şi, la prima ciocnire, unii dintre răsculaţi au fost ucişi, alţii au luat-o la fugă, dar cei mai mulţi au fost capturaţi. Pilatus i-a executat pe cei mai de seamă şi mai influenţi dintre fugari.

2. După înăbuşirea răscoalei, Sfatul samaritenilor şi-a trimis solii la Vitellius, fost consul şi guvernatorul Siriei, ca să se plângă de măcelul comis împotriva lor de Pilatus. Ei nu s-au adunat la Tirathaba ca să-l înfrunte pe romani, ci pentru a se apăra de samavolniciile lui Pilatus. Vitellius l-a trimis pe prietenul său

Marcellus să se ocupe de guvernarea Iudeii şi i-a poruncit lui Pilatus să se ducă la Roma, ca să fie tras la răspundere de împărat pentru acuzaţiile care i-au fost aduse de samariteni. Aşadar, după zece ani de administrare a Iudeii, Pilatus a pornit spre Roma la porunca lui Vitellius, fiindcă nu putea să se opună ordinului său. Dar Tiberius s-a stins din viaţă mai înainte ca el să ajungă la Roma.

3. Vitellius a plecat în Iudeea şi a sosit la Hierosolyma în vremea când acolo se celebra aşa-numita sărbătoare a Paştilor. Fiindcă a avut parte de o primire strălucitoare, Vitellius i-a scutit pe hierosolymitani de întregul bir pentru roadele puse în vânzare şi a decis ca talarul Marilor Preoţi, împreună cu toate odăjdiile lor, să fie ţinute în templu, ca odinioară, sub paza sacerdoţilor. Ele erau păstrate atunci în Antonia (cum i se zicea acelei fortăreţe) din următorul motiv. Un anume Hyrcanos, primul dintre numeroşii pontifi cu acest nume, care construise turnul din vecinătatea templului, îşi petrecea cea mai mare parte a vieţii şi ţinea acolo (sub propria lui supraveghere) talarul purtat numai de dânsul, dezbrăcându-1 ori de câte ori îşi punea veşmintele cu care obişnuia să meargă în oraş. Pilda lui a fost urmată de fiii şi nepoţii săi. Când a ajuns rege, Herodes a consolidat cu mari cheltuieli acest turn, care avea o poziţie strategică, şi i-a dat numele de Antonia, în cinstea bunului său prieten Antonius. Dar talarul pontifical a rămas la dispoziţia lui, aşa cum l-a găsit, având convingerea că. din acest motiv, poporul nu va întreprinde nimic împotriva lui. La fel a făcut şi Archelaus, fiul lui, care i-a urmat la tron. Când au pus stăpânire pe regatul acestuia, romanii au găsit şi talarul pontifical, păstrat într-un lăcaş de piatră, care purta sigiliul preotului şi al trezorierului, căpetenia turnului având datoria să aprindă zilnic o lampă în faţa lui. Cu şapte zile înaintea sărbătorilor, căpetenia turnului încredinţa preoţilor straiul, care era curăţat şi purtat de Marele Preot, apoi, în prima zi de după ceremonie, el era pus din nou în lăcaşul unde se aflase mai înainte. Aşa se proceda în fiecare an, la cele trei sărbători şi cu prilejul zilelor de post. Vitellius a hotărât ca talarul pontifical să fie păstrat după datina strămoşească şi a dat ordin căpeteniei turnului să nu se mai preocupe de locul unde era ţinut, nici de ziua când era el folosit. Atrăgându-şi prin această poruncă favoarea neamului, l-a scos din arhierie pe Josephus, care se mai numea şi Caiaphas, şi l-a numit în locul lui pe Ionathas, fiul Marelui Preot Ananus, apoi s-a întors la Antiohia.

4. Între timp, Tiberius i-a trimis lui Vitellius o scrisoare prin care îi dădea sarcina să întreţină legături de prietenie cu Artabanos, regele părţilor. El se temea de dânsul, fiindcă îi purta duşmănie şi cucerise deja Armenia, fiind în stare să-l provoace daune şi mai mari. Singura cale prin care pârtii puteau să-şi adeverească prietenia faţă de romani era să trimită ostatici, mai ales pe fiul lui Artabanos. Tiberius i-a scris lui Vitellius ca, prin uriaşe sume de bani, să-l convingă pe regii iberilor şi albanilor să pornească fără întârziere războiul împotriva lui Artabanos. Regii acestora au dat înapoi, dar i-au aţâţat pe sciţi să tabere asupra lui Artabanos şi i-au lăsat să mărşăluiască pe meleagurile lor, deschizându-le Porţile Caspiene. De aceea, părţii au pierdut iarăşi Armenia şi ţara le era bântuită de război, cei mai nobili dintre ei pieriseră, toate ţinuturile lor fuseseră devastate, chiar şi fiul regelui căzând în luptă, împreună cu multe mii de oşteni. Puţin a lipsit ca Vitellius să scape şi de tatăl lui, Artabanos, graţie banilor pe care i-a trimis rudelor şi prietenilor acestuia, spre a-1 asasina cu ajutorul celor care primiseră darurile sale. Dar cum şi-a dat seama că nu putea scăpa de capcanele întinse pretutindeni şi s-a convins că cei mai mulţi dintre pretinşii lui susţinători fuseseră corupţi, iar bunăvoinţa pe i-o arătau era o prefăcătorie curată, ei aşteptând doar prilejul potrivit ca să treacă de partea celor ce trădaseră mai înainte, Artabanos s-a salvat şi a fugit în satrapiile sale superioare. Acolo şi-a recrutat o mare oştire, alcătuită din dani şi din saci şi, prin victoria lui asupra duşmanilor, şi-a consolidat din nou domnia.

5. Aflând toate acestea, Tiberius a hotărât să-şi atragă prietenia lui Artabanos. După ce a fost invitat la tratative şi a acceptat bucuros, regele şi Vitellius s-au întâlnit în preajma Eufratului. Malurile fluviului au fost unite printr-un pod, la jumătatea căruia s-au întâlnit amândoi, fiecare cu alaiul gărzilor lui. Când s-a încheiat tratatul de prietenie, tetrarhul Herodes a dat în cinstea lor un ospăţ care a avut loc la mijlocul podului,

într-un cort ridicat de el cu mari cheltuieli. La scurtă vreme, Artabanos l-a trimis pe fiul său Darius ca ostatic al lui Tiberius, însoţit de numeroase daruri. Printre ele figura şi un bărbat înalt de şapte coţi, de obârşie iudaică, numit Eleazar, dar poreclit Uriaşul, pentru deosebita lui înălţime. Vitellius s-a întors apoi la Antiohia, iar Artabanos, la Babilon. Dornic să fie primul care îi dădea lui Caesar vestea obţinerii ostaticilor, Herodes şi-a trimis mesagerii cu o scrisoare în care i-a înfăţişat pe îndelete cum au decurs lucrurile; prin urmare, consulul n-a mai avut ce veşti noi să-l mai aducă împăratului. Când şi-a trimis la rândul lui propria scrisoare şi Caesar i-a răspuns că aflase deja toate veştile din scrisoarea trimisă mai înainte de Herodes, Vitellius a fost profund nemulţumit şi a văzut în fapta aceasta o jignire mai mare decât era cazul. Şi-a înăbuşit însă supărarea, aşteptând prilejul de se răzbuna pe Herodes până la venirea pe tron a lui Gaius.

6. În vremea aceea, Philippos (fratele lui Herodes) şi-a dat obştescul sfârşit în cel de-al douăzecilea an al domniei lui Tiberius, după ce a cârmuit vreme de treizeci şi şapte de ani Trachonitis, Gaulanitis şi Batanea. A fost un principe care s-a purtat blând cu supuşii lui şi a îndrăgit liniştea, căci şi-a dus întreaga viaţă în ţara lui. Ori de câte ori pleca de-acasă, lua cu el doar câţiva aleşi şi un jilţ pe care se aşeza ca să împartă dreptatea în timp ce-şi vedea de drum. Dacă întâlnea pe cineva ajuns la ananghie, care-i cerea ajutorul, nu zăbovea deloc, ci îşi aducea jilţul şi, instalându-se în el, cerceta pricina: vinovaţii primeau pedeapsa pe loc iar nevinovaţii erau puşi în libertate. S-a săvârşit la luliada şi a fost îngropat cu mare pompă în mormântul pe care şi-l pregătise din vreme. Tiberius i-a luat domeniul (fiindcă murise fără să aibă copii) şi l-a alipit la provincia Siria, dar a poruncit ca tetrarhia să-şi păstreze veniturile.

CAPITOLUL V

1. În aceeaşi vreme a izbucnit războiul dintre Aretas, regele din Petraea, şi Herodes, din următoarea cauză. Tetrarhul Herodes se căsătorise cu fiica lui Aretas şi trăia cu ea de mulţi ani. Dar când s-a dus la Roma, a poposit la fratele său vitreg, Herodes. Acest Herodes fusese zămislit de fiica Marelui Preot Simon. El s-a îndrăgostit de soţia acestuia, Herodiada, fiica lui Aristobul, fratele amândurora, şi sora lui Agrippa cel Mare, îndrăznind s-o ceară în căsătorie. Herodiada i-a primit propunerea şi au convenit împreună ca să vină în casa lui îndată după ce el se va întoarce de la Roma; i-a pus însă condiţia s-o alunge din căminul său pe fiica lui Aretas. Învoindu-se cu ea, Herodes şi-a continuat călătoria la Roma. După ce şi-a dus la îndeplinire treburile pentru care venise la Roma şi s-a întors acasă, soţia lui, care ştia de înţelegerea lui cu Herodiada, n-a mai aşteptat să afle de la el toate acestea, ci i-a cerut voie să plece la Machaerus (fortăreaţa situată la graniţa dintre regatul lui Herodes şi cel al lui Aretas), netrădându-şi propriile intenţii. (Ea fusese trimisă şi mai înainte la Machaerus, care era atunci în stăpânirea tatălui ei.) De îndată ce a ajuns acolo, comandantul fortăreţei i-a şi pus la îndemână tot ce avea nevoie ca să-şi continue călătoria. S-a grăbit aşadar să plece spre Arabia şi, condusă de la o fortăreaţă la alta de comandanţii lor, a ajuns în scurtă vreme la părintele ei, căruia i-a dezvăluit intenţia lui Herodes. Au început numaidecât ostilităţile dintre ei, aţâţate de certurile privitoare la trasarea hotarelor oraşului Gamala; după aceea, amândoi regii şi-au strâns trupele, ajungându-se la războiul pe care nu l-au purtat prin comandanţii lor. De la începutul bătăliei, oastea lui Herodes a fost învinsă şi nimicită în întregime, fiindcă a fost trădată de nişte transfugi din tetrarhia lui Philippos, care erau lefegiii regelui. Herodes l-a înştiinţat imediat pe Tiberius printr-o scrisoare. Indignat de atacul lui Aretas, împăratul i-a scris lui Vitellius să-l declare război arabului, cerându-i fie să-l captureze şi să-l aducă înlănţuit, fie să-l trimită capul regelui. Aceasta a fost misiunea pe care Tiberius a dat-o comandantului Siriei.

2. Unii dintre iudei au fost de părere că Dumnezeu hărăzise pieirii oastea lui Herodes, ca să-l dea îndreptăţită pedeapsă pentru executarea lui Ioan poreclit Botezătorul. Herodes a poruncit ca el să fie ucis, deşi era un om ales, care îi îndemna pe iudei să cultive virtutea şi să fie drepţi unul faţă de altul, arătându-şi evlavia faţă de Dumnezeu prin intermediul botezului[1]. Atunci botezul va fi pe placul Domnului, fiindcă el

va fi folosit nu numai pentru iertarea păcatelor, ci şi pentru curăţirea trupului de murdărie, ca şi cum sufletele ar fi fost purificate mai înainte prin dreptate. Deoarece mulţimea se aduna de pretutindeni în jurul lui (aşa de uimitoare era puterea de înrâurire a cuvintelor sale), Herodes s-a temut că prin marea lui autoritate asupra oamenilor poate să-l ademenească pe supuşii lui spre revoltă (căci ei erau în stare să facă orice le zicea dânsul). I s-a părut mai cuminte ca, mai înainte de-a vedea încotro se îndreptau lucrurile, să-1 înlăture din drum, fără să mai aştepte ca schimbările să la o întorsătură primejdioasă şi abia după aceea să albă remuşcări, dându-şi seama că era prea târziu să intervină. Datorită acestei suspiciuni, Herodes l-a pus pe Ioan în lanţuri şi l-a trimis la fortăreaţa Machaerus, despre care am vorbit adineauri, spre a-1 ucide. Iudeii erau convinşi că pedepsirea omorului a dus la pieirea oştirii, pentru ca Dumnezeu să-şi reverse mânia asupra lui Herodes.

3. Pregătit să dezlănţuie războiul împotriva lui Aretas, Vitellius a luat două legiuni de oşteni bine înarmaţi, precum şi acele trupe cu armament uşor şi călăreţii care-i însoţeau pe regii aliaţi, apoi a pornit în marş spre Petra, ajungând la Ptolemaida. Dar când a vrut să străbată cu oştirea lui Iudeea, i-au ieşit în întâmpinare fruntaşii ţării şi l-au implorat să nu-şi croiască drum pe acolo, fiindcă legile nu îngăduiau ca meleagurile lor să fie străbătute de portretele aflate în număr mare pe steagurile romane. Înduplecat de rugăminţile lor, Vitellius şi-a schimbat planul şi a poruncit trupelor sale să treacă prin câmpia mare, în vreme ce el, însoţit de tetrarhul Herodes şi de prietenii lui, s-a îndreptat spre Hierosolyma, ca să aducă jertfă Domnului, la strămoşeasca sărbătoare a iudeilor, în ajunul căreia se aflau. Cu prilejul sosirii lui, poporul iudeu l-a primit cu onoruri deosebite. A stat acolo trei zile, răstimp în care l-a înlăturat din funcţia de Mare Preot pe Ionathas şi l-a înlocuit cu fratele lui, Theophilus. În a patra zi, când a primit de la Roma o scrisoare care anunţa moartea lui Tiberius, el i-a cerut imediat poporului să-l jure credinţă lui Gaius. Vitellius şi-a întors din drum oştenii şi i-a trimis la iernat, fiindcă nu socotea că mai avea acum împuternicirea de-a duce război, după urcarea pe tron a lui Gaius. Zice-se că, atunci când a primit vestea marşului întreprins de Vitellius împotriva lui, şi Aretas a fost prevenit de un cititor în zborul păsărilor că armata acestuia nu va putea să ajungă la Petra: în curând va muri un comandant, fie cel ce a dat porunca dezlănţuirii războiului, fie cel ce se grăbeşte să-1 pornească, fie cel ce aşteaptă să primească atacul oştirii duşmane. Vitellius s-a întors atunci la Antiohia. Dar Agrippa, fiul lui Aristobul, sosise cu un an înainte de moartea lui Tiberius la Roma, ca să ducă tratative cu Caesar de îndată ce s-ar fi ivit un prilej favorabil. Ca atare, vreau acum să vorbesc pe îndelete despre Herodes şi despre membrii familiei sale. fie pentru că unii joacă un rol important în faptele care vor fi povestite aici, fie pentru că ei aduc dovada că nici numărul mare de urmaşi, nici puterea deţinută de oameni nu sunt folositoare atunci când evlavia faţă de Dumnezeu lipseşte cu desăvârşire. În mai puţin de un secol, urmaşii atât de numeroşi ai lui Herodes au pierit aproape cu toţii. Precizez că întregul neam omenesc poate să tragă învăţăminte din atenta cercetare a sorţii lor vitrege. Mai ales când voi adăuga povestirea mea despre Agrippa, un bărbat demn de toată admiraţia noastră, care, în pofida unei vieţi retrase şi întrecând aşteptările tuturor cunoscuţilor săi, a ajuns în culmea puterii. Am tratat şi mai înainte aceste subiecte, dar revin acum asupra lor cu multă osârdie.

4. Herodes cel Mare a avut de la Mariamne. fata lui Hyrcanos, două fiice: pe Salampsio, una dintre ele, a dat-o de nevastă vărului ei Phasael, fiul fratelui lui Herodes, Phasael; pe cealaltă, Cypros, a măritat-o aşijderea cu vămi ei Antipater, nepotul lui Herodes din partea surorii lui Salomeea. Salampsio şi Phasael au zămislit cinci copii: Antipater, Herodes, Alexandru, precum şi fiicele Alexandra şi Cypros, ultima fiind căsătorită cu fiul lui Aristobul, Agrippa. La rândul ei, Alexandra s-a măritat cu Timius, distins bărbat din insula Cipru, şi a murit fără să aibă copii. Cypros, în schimb, i-a dăruit lui Agrippa doi fii şi trei fiice: Berenice, Mariamne şi Drusilla. Băieţii se numeau Agrippa şi Drusus, cel care a murit înainte să-l dea tuleiele fiind Drusus. Tatăl lor, Agrippa, mai avea doi fraţi: Herodes şi Aristobul. Tustrei erau fiii pe care Aristobul,

fiul lui Herodes cel Mare, i-a avut împreună cu Berenice; care Berenice era fiica lui Costobar şi a Salomeei, sora lui Herodes însuşi. Acest Aristobul, care şi-a lăsat copiii orfani la o vârstă fragedă, a fost ucis împreună cu fratele său Alexandru de părintele lor, cum am spus mai devreme. După ce orfanii au ajuns în floarea tinereţii, Herodes, fratele lui Agrippa, s-a însurat cu Mariamne, fata Olympiadei, fiica regelui Herodes şi a lui Josephus, fiul lui Josephus, care era fratele regelui Herodes. Rodul căsniciei lor a fost un fiu, numit Aristobul. Al treilea frate al lui Agrippa, care se chema tot Aristobul, s-a căsătorit cu Iotape, fiica regelui Sampsigeram din Emesa, lor născându-li-se o fiică surdă, numită şi ea Iotape. Aceştia au fost urmaşii copiilor de parte bărbătească. Herodiada, sora celor trei fraţi, s-a măritat cu Herodes, fiul lui Herodes cel Mare şi al Mariamnei, fata Marelui Preot Simon, şi a avut o fiică, numită Salomeea. După naşterea acesteia, n-a şovăit să încalce datinile străbune şi s-a căsătorit cu Herodes, terarhul din Galileea, fratele vitreg al soţului ei, de care s-a despărţit cât mai era în viaţă. Fata ei Salomeea a fost măritată cu fiul lui Herodes, Philippos, tetrarhul din Trachonitis. Când acesta a murit fără să aibă copii, ea I-a luat de bărbat pe Aristobul, fiul lui Herodes, fratele lui Agrippa, dăruindu-i trei fii: Herodes, Agrippa şi Aristobul. Aceştia au fost aşadar urmaşii lui Phasael şi Salampsio. Cypros, cealaltă fată a Mariamnei, i-a zămislit lui Antipater o fiică, numită Cypris, care s-a măritat la rândul ei cu Alexas Helcias, fiul lui Alexas: şi fiica lor s-a chemat Cypros. Herodes şi Alexandru, fraţii lui Antipater, au murit fără să aibă odrasle. În ce-l priveşte pe Alexandru, executat din ordinul tatălui său, el a avut de la fiica lui Archelaus, regele din Cappadocia, doi fii: Alexandru şi Tigranes. Ca rege al Armeniei, venit la Roma să se apere de o învinuire, Tigranes a murit fără să aibă copii. În schimb, lui Alexandru, fratele lui Tigranes, i s-a născut un fiu, căruia el i-a dat numele unchiului său, iar Nero l-a trimis să domnească în Armenia. Acest Tigranes a avut de asemenea un fiu, numit Alexandru. A luat-o de soţie pe Iotape, fiica lui Antioh, regele din Commagene; Vespasianus l-a numit regele insulelor ciliciene. Urmaşii lui Alexandru au renunţat încă din copilărie la strămoşeasca religie iudaică, trecând la datinile grecilor. Celelalte fiice ale lui Herodes au murit fără să aibă copii. Deoarece urmaşii lui Herodes, al căror recensământ l-am întocmit, mai trăiau atunci când Agrippa cel Mare a ajuns la putere şi am făcut deja genealogia lor, îmi rămâne să înfăţişez soarta lui şi să arăt cum a izbutit să ajungă la o putere atât de mare.

CAPITOLUL VI

1. Cu câtăva vreme înainte de moartea lui Herodes, Agrippa hălăduia la Roma, fiind oaspete zilnic şi tovarăş nedespărţit al lui Drusus, fiul împăratului Tiberius, şi cultiva aşijderea prietenia Antoniei, soţia lui Drusus cel vârstnic, pe care o respecta mult mama lui, Berenice, în speranţa că va spori astfel prestigiul fiului ei. Deoarece avea o fire mărinimoasă şi darnică, Agrippa a căutat să-şi ascundă bunul plac atâta timp cât a trăit mama lui, ca nu cumva să-l stârnească mânia maternă. Dar de îndată ce Berenice s-a pristăvit şi a devenit propriul lui stăpân, el şi-a cheltuit avuţia fie prin costisitorul trai zilnic pe care îl ducea, fie prin nechibzuita lui generozitate, mai ales prin darurile pe care le făcea liberţilor lui Caesar, nădăjduind să-şi asigure pe această cale sprijinul lor. Repede a ajuns atât de strâmtorat, încât n-a mai putut să rămână la Roma. S-a adăugat şi faptul că Tiberius le-a interzis prietenilor fiului său, care decedase de curând, să mai apară în faţa lui, întrucât prin chipurile lor îi reînnoiau durerea pricinuită de pierderea odraslei scumpe.

2. Din aceste motive, Agrippa n-a avut încotro şi s-a îmbarcat pe o corabie, plecând spre Iudeea. Era într-o stare jalnică, profund dezamăgit de faptul că-şi cheltuise toţi banii şi nu-i mai rămăsese cu ce să-şi plătească datoriile faţă de creditorii care erau mulţi, pândindu-i fiecare mişcare, să nu fugă. Ajuns în situaţia să nu mai ştie ce avea de făcut şi să se ruşineze de faptele sale, s-a îndreptat spre fortăreaţa Malatha din Idumeea, cu intenţia de a-şi pune capăt vieţii. Planul i-a fost însă dibuit de soţia lui, Cypros, care şi-a dat toată osteneala să-l facă să-şi schimbe hotărârea. S-a adresat printr-o scrisoare surorii sale Herodiada, măritată cu tetrarhul Herodes, şi i-a dezvăluit ce-şi pusese în gând Agrippa şi ce anume îl dusese la ananghie. Apoi a rugat-o ca,

în numele legăturilor lor de rudenie, s-o ajute, convingându-şi şi soţul să facă la fel, mai ales că ea însăşi căutase pe toate căile să-1 sprijine, deşi nu dispunea de atâtea averi ca dânşii. Drept urmare, sora şi soţul ei l-au chemat pe Agrippa şi l-au trimis să locuiască în Tiberias, asigurându-i suma de bani din care să trăiască, împreună cu cinstea de-a fi agoranomul oraşului. Dar Herodes n-a perseverat mult în binefacerea lui, mai ales că nici măcar aşa nu satisfăcea cerinţele lui Agrippa. Căci la un ospăţ care a avut loc la Tyr, în toiul chefului a izbucnit între ei o ceartă, în care Herodes i-a reproşat lui Agrippa că era sărăntoc şi că-i oferea cele necesare traiului zilnic. Agrippa n-a putut să rabde această ocară şi s-a dus la Flaccus, consulul care guverna atunci Siria, având în vedere faptul că marea lor prietenie se înfiripase mai înainte, la Roma.

3. Flaccus I-a primit cu braţele deschise şi l-a găzduit, deşi la el se afla şi Aristobul. fratele cu care Agrippa era certat. Acest lucru nu-1 împiedica pe consul să-şi dovedească prietenia faţă de amândoi, arătându-le aceleaşi semne de respect. Dar Aristobul n-a vrut să-şi înăbuşe în acest răstimp duşmănia lui faţă de Agrippa şi nu s-a potolit până ce nu l-a întărâtat pe Flaccus împotriva lui, prilejul favorabil fiind oferit de următoarea împrejurare. Deoarece se judecau cu sidonienii pentru trasarea unor hotare într-un proces al cărui verdict urma să-1 dea Flaccus, locuitorii Damascului, care ştiau câtă influenţă asupra guvernatorului avea Agrippa, l-au rugat pe acesta să intervină în favoarea lor, făgăduindu-i în schimb o mare sumă de bani. De aceea Agrippa s-a străduit din răsputeri să-l sprijine pe damaschini. Aristobul (care aflase despre banii făgăduiţi drept recompensă) l-a reclamat pe fratele său lui Flaccus. Deoarece în urma cercetărilor făcute a reieşit că aşa stăteau lucrurile, Flaccus a stricat prietenia cu Agrippa. Ajuns iarăşi în neagră sărăcie, acesta s-a dus la Ptolemaida şi, fiindcă nu avea din ce să trăiască, a hotărât să plece cu o corabie în Italia. Punga goală împiedicându-1 să facă acest lucru, a poruncit libertului său Marsyas să recurgă la întreaga lui iscusinţă, ca să-l împrumute de undeva nişte bani. Marsyas s-a dus atunci la Petrus, libertul mamei lui Agrippa, Berenice, care trecuse prin testament sub autoritatea Antoniei, cerându-i să-l împrumute nişte bani lui Agrippa, printr-un zapis. Dar Petrus (care l-a învinuit pe Agrippa că-i împrumutase nişte bani fără să-l mai vadă înapoi) i-a cerut lui Marsyas un zapis de douăzeci de mii de drahme atice, în pofida faptului că-i dă cu două mii cinci sute mai puţin. Aşa a şi făcut acela, fiindcă nu avea încotro. După primirea banilor, Agrippa s-a dus la Anthedon, unde a găsit o corabie, hotărând să se îmbarce pe ea. A aflat despre asta Herennius Capito, comandantul lamniei, şi a trimis imediat nişte oşteni, să încaseze cei trei sute de mii de sesterţi, pe care Agrippa îi datora lui Caesar din timpul şederii lui la Roma. Acesta a fost silit să rămână pe loc. S-a prefăcut că era dispus să se conformeze somaţiei de plată, iar în timpul nopţii a tăiat odgonul care lega corabia de ţărm, navigând spre Alexandria. Acolo l-a căutat pe alabarhul Alexander, ca să-l împrumute două sute de mii de sesterţi. Acesta i-a spus că nu-l va credita pe el, dar nu se împotrivea să-l dea împrumutul lui Cypris, pe care o admira pentru dragostea ei conjugală şi pentru toate celelalte virtuţi ale sale. Cypris s-a făcut garantul lui şi Alexander i-a dat la Alexandria cinci talanţi, urmând ca Agrippa să primească restul banilor de îndată ce va sosi la Dicaiarchia, fiindcă se temea de darul lui de a-şi risipi banii. Cypris s-a despărţit aşadar de soţul ei, care a plecat iarăşi pe mare, spre Italia, dânsa întorcându-se apoi cu copiii în Iudeea.

4. Cum a sosit la Puteoli, Agrippa i-a trimis lui Tiberius Caesar, retras în anii aceia la Capreae, o scrisoare prin care îl anunţa că a sosit şi aştepta să-şi facă datoria de a-1 omagia, rugându-1 să-l acorde favoarea de-a veni la Capreae. Tiberius nu a întârziat să-l răspundă cu multă prietenie şi să-şi exprime bucuria că se vor reîntâlni la Capreae. Când a ajuns acolo, Agrippa a fost îmbrăţişat şi găzduit cu o strălucire nerămânând mai prejos de căldura epistolei pe care o primise ca răspuns. Dar, a doua zi, Caesar a fost anunţat în scris de Herennius Capito că Agrippa împrumutase trei sute de mii de sesterţi pe care nu i-a înapoiat la data scadentă şi, somat să-şi achite datoria, a fugit din ţara lui, astfel încât au rămas slabe speranţe ca suma să fie recuperată de la dânsul. De îndată ce a citit scrisoarea, Caesar a devenit furios şi i-a interzis lui Agrippa să mai calce la

curtea lui până ce nu-şi va plăti datoria. Fără să se sperie de mânia lui Caesar, a cerut împrumut trei sute de mii de sesterţi de la Antonia, mama lui Germanicus şi a lui Claudius, cel care a fost proclamat după aceea Caesar, deoarece nu vroia să piardă prietenia lui Tiberius. Amintindu-şi de mama lui, Berenice (căci această femeie îi fusese prietenă intimă), şi de faptul că Agrippa însuşi crescuse împreună cu Claudius, Antonia i-a împrumutat banii ceruţi. După ce şi-a plătit datoria, calea spre prietenia lui Tiberius i s-a deschis din nou. După aceea Tiberius Caesar şi-a încredinţat nepotul lui Agrippa, care a primit sarcina să-1 însoţească oriunde se ducea tânărul. Dar în semn de recunoştinţă faţă de bunăvoinţa Antoniei, Agrippa a început să-1 cultive pe Gaius, care era nepotul ei, bucurându-se de aleasa preţuire a tuturora, datorită iubirii pe care o purtau tatălui său. La curte se afla şi un anume Thallus, samaritean de obârşie, libertul lui Caesar. De la acesta a împrumutat un milion de sesterţi din care a achitat ceea ce datora Antoniei şi a păstrat restul, ca să-1 cucerească pe Gaius, şi a ajuns să aibă un mare prestigiu în faţa lui.

5. Intrând tot mai mult în graţia lui Gaius, într-o zi, când se plimbau împreună într-o căruţă şi a venit vorba despre Tiberius, Agrippa (fiindcă erau singuri) l-a rugat pe Dumnezeu să la mai repede împărăţia de la Tiberius şi să i-o dea lui Gaius, care o merită în mai mare măsură. Eutychus, libertul lui Agrippa, vizitiul căruţei, a auzit aceste vorbe şi a tăcut mâlc. Mai târziu Agrippa l-a acuzat că i-a furat o haină (cum s-au petrecut lucrurile în realitate) şi Eutychus a fugit, dar a fost prins. Când Piso, prefectul oraşului, a vrut să afle motivul fugii sale, el a răspuns că avea să-l comunice lui Caesar o taină legată de siguranţa persoanei sale. Prefectul l-a încătuşat aşadar, trimiţându-1 la Capreae. După obiceiul său, Tiberius l-a ţinut înlănţuit, căci îi plăcea să zăbovească aşa cum n-ar fi făcut nici un rege sau tiran. Soliile erau lăsate să aştepte multă vreme şi nu avea grijă ca guvernatorii şi administratorii trimişi de el în provincii să primească înlocuitori dacă nu mureau. De aceea nu se grăbea să-l audieze nici pe cei ce zăceau în lanţuri. Ca atare, întrebat de nişte prieteni de ce recurgea mereu la amânări, el le-a răspuns că lăsa soliile să zăbovească deoarece dacă le accepta prea repede, altele ar fi fost trimise numaidecât în locul acestora, făcându-1 să se ostenească mereu cu pompa primirii şi expedierii lor. Pe cei cărora le-a dat puterea îi lasă să conducă multă vreme pentru ca ei să dea dovadă de sfială faţă de supuşii lor. Prin firea lor sunt puşi pe căpătuială toţi oamenii care ocupă o funcţie înaltă: dacă aceasta nu este trainică, ci de scurtă durată, ei neştiind sigur când li se va lua puterea, pofta lor de jaf creşte. Dacă deţin slujba mai multă vreme, ei devin jecmănitori mai leneşi de îndată ce şi-au potolit setea de înavuţire, întrucât se mulţumesc cu ceea ce au agonisit. Atunci când înlocuirea are loc mai des, magistraţii nu mai pot jefui după bunul plac avuţiile supuşilor lor, fiindcă rapida schimbare nu le-a dat răgazul să se îndestuleze, satisfăcându-şi rapacitatea la fel ca predecesorii lor, căci au fost înlăturaţi numaidecât din funcţie, în sprijinul spuselor sale, împăratul a dat un exemplu convingător. Un om grav rănit zăcea întins pe pământ în timp ce un roi de muşte îi năpădise vătămătura. Un călător care a trecut întâmplător prin preajma lui s-a milostivit de el şi, spcotindu-1 prea lipsit de vlagă ca să le alunge, s-a pregătit să-l vină în ajutor. Rănitul l-a rugat să-1 lase de izbelişte şi drumeţul l-a întrebat de ce nu vrea să-şi elibereze plaga de necazul pe care era silit sâ-1 îndure. Acesta i-a cuvântat astfel: „îmi pricinuieşti o suferinţă şi mai mare dacă îmi alungi muştele. Căci acestea s-au ghiftuit deja cu sângele meu şi de aceea nu mă supără ca mai înainte, ci au devenit ceva mai suportabile. Dacă le izgoneşti şi alte muşte flămânde vor veni în locul celor care m-au sleit de puteri, de bună seamă că mă vor suge până mor de-a binelea!" Tocmai de aceea, a continuat Tiberius, avea grijă de supuşii săi, sleiţi de numeroasele jafuri îndurate, şi nu-şi trimitea repede magistraţii, unul după altul, ca să nu-i sugă la fel ca muştele, mai ales că fireasca sete de câştig inspira asupritorilor teama că în curând nu vor mai avea deosebita plăcere de-a se îmbogăţi. Spusele mele despre firea lui Tiberius sunt adeverite de faptul că, în timpul domniei sale de douăzeci şi doi de ani, el n-a trimis să guverneze treburile tuturor iudeilor decât doi magistraţi: pe Gratus şi pe Pilatus, prefectul care i-a fost urmaş. Împăratul nu s-a purtat aşa numai cu iudeii, ci şi cu toţi ceilalţi supuşi ai lui. De aceea îşi pleca atât de târziu urechile şi la

vorbele întemniţaţilor, ca nu cumva să-l scape de închisoare printr-o condamnare rapidă pe nişte nelegiuiţi care nu meritau aşa ceva, lăsându-i pradă nesiguranţei, pentru ca chinul lor să sporească printr-o captivitate îndelungată.

6. Din acelaşi motiv, nici Eutychus n-a fost adus să fie audiat, ci a rămas mai departe înlănţuit. Ceva mai târziu, Tiberius a venit din Capreae la Tusculanum, orăşel situat la o sută de stadii distanţă de Roma. Acum a rugat-o Agrippa pe Antonia să intervină ca Eutychus să fie în sfârşit anchetat în legătură cu plângerea depusă împotriva lui. Antonia se bucura de întreaga preţuire a lui Tiberius şi datorită faptului că se înrudeau (fusese soţia fratelui său Drusus), şi datorită castităţi de care dădea dovadă. Rămasă văduvă în floarea vârstei, ea a refuzat să se mărite a doua oară, în pofida faptului că Augustus o îndemnase să se recăsătorească, ducând o viaţă curată şi ireproşabilă. În afară de asta, ea avea un merit personal prin care l-a îndatorat mult pe Tiberius. Căci Seianus, prietenul defunctului soţ al Antoniei, care deţinea atunci puterea supremă, ca prefect al gărzilor pretoriene, a pus la cale un complot, ademenind mulţi senatori şi liberţi, după ce atrăsese de partea lui şi armata. Conjuraţia cuprinsese cercuri influente şi uneltirea lui Seianus ar fi reuşit dacă Antonia nu s-ar fi încumetat, printr-o matură chibzuinţă, să zădărnicească nelegiuirea lui Seianus. De îndată ce a aflat despre complotul urzit împotriva lui Tiberius, i-a relatat pe îndelete toate detaliile şi a încredinţat scrisoarea celui mai credincios sclav al ei, Pallas, s-o ducă împăratului, la Capreae. Când a primit vestea, Tiberius i-a condamnat la moarte pe Seianus şi pe complotişti, iar pe Antonia a preţuit-o şi mai mult ca înainte, acordându-i deplina lui încredere. Ea l-a rugat aşadar pe Tiberius să asculte mărturia lui Eutychus, iar împăratul i-a zis: „Dacă vorbele atribuite de Eutychus sunt mincinoase, el va fi pedepsit aspru, aşa cum se cuvine. Dar dacă prin supunerea la cazne, mărturia lui se va dovedi adevărată, atunci Agrippa să la aminte ca nu cumva pedeapsa hărăzită libertului să cadă pe capul lui!" Antonia i-a repetat aceste cuvinte lui Agrippa, care a stăruit şi mai mult ca procesul să se judece odată. La rândul ei, Antonia (deoarece Agrippa nu înceta s-a roage, insistând şi mai mult) a găsit momentul potrivit (căci Tiberius stătea întins într-o lectică, precedat de nepotul său Gaius şi de Agrippa, după ce prânzise) şi, mergând alături de lectica lui. i-a cerut împăratului să-l cheme pe Eutychus, şi să-l cerceteze. Tiberius i-a răspuns astfel: „Iau ca martor zeii că nu din proprie iniţiativă, ci la rugăminţile tale sunt nevoit să fac ceea ce Urmează acum!" După ce a rostit aceste cuvinte, i-a poruncit lui Macro, succesorul lui Seianus, să-l aducă la el pe Eutychus. Acesta i-a înfăţişat prizonierul numaidecât. Tiberius l-a întrebat ce anume are să-l spună împotriva omului care i-a dăruit libertatea. Acesta i-a zis următoarele: „Stăpâne, Gaius împreună cu Agrippa se plimbau odată într-o căruţă şi eu stăteam la picioarele lor. După ce au schimbat multe vorbe între ei, Agrippa a exclamat: «De-ar veni mai repede ziua care va aduce moartea acestui moşneag, numindu-te pe tine conducătorul întregului pământ! Nepotul lui Tiberius nu va mai fi un obstacol în calea noastră dacă-l dai deoparte. Atunci va fi fericită toată lumea, iar eu i-o voi lua înainte!» Tiberius a avut deplină încredere în mărturia lui şi numaidecât a răbufnit vechea lui pornire împotriva lui Agrippa, întrucât acesta, deşi primise sarcina să se ocupe de nepotul lui Tiberius, fiul lui Drusus, n-a vrut să ţină seama de porunca pe care o primise, ci a trecut cu totul de partea lui Gaius. S-a întors aşadar la Macro şi i-a spus: „Pune-l în lanţuri!" Deoarece pe de o parte nu pricepuse pe cine vroia să înlănţuie Tiberius şi pe de altă parte nu-şi închipuia că luase această măsură împotriva lui Agrippa, Macro a aşteptat să înţeleagă mai bine ordinul împăratului. După ce a făcut înconjurul hipodromului şi l-a văzut pe Agrippa stând nestingherit, Caesar a strigat: „Dar ţi-am ordonat, Macro, să-l pui în lanţuri!" Macro a întrebat: „Pe cine anume?" Caesar i-a răspuns: „Pe Agrippa!" Agrippa a recurs la rugăminţi, i-a amintit că fusese crescut împreună cu fiul lui şi că se ocupase de educaţia lui Tiberius. Nu i-a folosit la nimic, ci, aşa cum era îmbrăcat în veşminte de purpură, a fost pus în lanţuri. Atunci (fiindcă era foarte cald şi la prânz băuse oleacă de vin) el a fost cuprins de o sete puternică şi chinurile ei l-au răzbit, încât nu s-a simţit prea bine. Dar l-a

văzut pe unul dintre sclavii lui Gaius, numit Thaumastus, care ducea un vas cu apă şi i-a cerut să-l dea de băut. După ce acesta i-a întins vasul şi el băuse pe săturate, a spus: „N-o să fie spre paguba ta, sclavule, faptul că mi-ai făcut această plăcere. De îndată ce voi fi eliberat din lanţuri„ prima mea grijă va fi să cer lui Gaius să te dezrobească, deoarece, cu toate că eram înlănţuit, tu m-ai slujit cu bunăvoinţă, ca în vremea când mai aveam parte de cinstire!" Nu l-a amăgit cu vorbele acestea, ci şi-a adeverit recunoştinţa lui. Cum a devenit rege, I-a cerut pe Thaumastus de la Gaius, care ajunsese între timp Caesar, apoi l-a eliberat, făcându-1 administratorul averilor sale. Chiar şi după moartea sa. libertul a fost menţinut în funcţie de Agrippa şi de Berenice, fiul şi fiica lui, păstrând această demnitate până ce a murit la o vârstă înaintată. Firește că toate lucrurile s-au petrecut mai târziu.

7. Într-o zi, Agrippa stătea alături de alţi încătuşaţi în faţa palatului, rezemându-se cu amărăciune de un pom. Când pe acest pom de care se proptea Agrippa s-a oprit o zburătoare (această pasăre se numeşte la romani *bubo,* adică buhă), unul dintre întemniţaţi, de obârşie germanică, observând orătania, l-a întrebat pe un oştean cine era prizonierul cu veşminte de purpură. Aflând că se numea Agrippa, era originar din Iudeea şi făcea parte din cea mai nobilă familie a ţării, l-a rugat pe oşteanul care îl ţinea înlănţuit să-1 ducă mai aproape de el, ca să-l poată vorbi şi să-1 întrebe de soarta patriei lui. La împlinirea dorinţei sale, stând lângă dânsul, i-a spus cu ajutorul unui tălmaci următoarele: „Tinere, te întristează adânc neaşteptata schimbare a sorţii, care ţi-a adus această mare nenorocire. Nu cred că vei da lesne crezare cuvintelor mele, care îţi aduc vestea că providenţa divină veghează asupra ta şi că în curând vei scăpa de năpastă. Chem aşadar ca martori pe zeii strămoşilor mei şi pe zeii acestei ţări, prin voinţa cărora purtăm aceste cătuşe de fier, că vorbele mele nu au menirea să-ţi linguşească urechile cu trăncăneli fără noimă şi nici să te hrănească cu speranţe deşarte. Căci acele preziceri care nu sunt adeverite de fapte aduc mai multă amărăciune decât dacă nu le-ai fi auzit niciodată. Am crezut că, punându-mi viaţa în primejdie, se cuvine să-ţi dezvălui ce ţi-au hărăzit zeii în viitor. Nu încape îndoială că în scurtă vreme vei fi eliberat din lanţuri. După aceea vei dobândi multă cinstire şi o mare putere şi te vor socoti fericit toţi cei ce deplâng acum soarta ta. Vei avea parte de o moarte bună şi copiii zămisliţi de tine îţi vor moşteni puterea. Ţine minte că, atunci când vei vedea pasărea din nou, vei mai avea doar cinci zile de trăit. Pronia divină a binevoit să-ţi, trimită această zburătoare ca să-ţi dea de veste că aşa se vor petrece lucrurile. Câtă vreme am ştiut dinainte ce soartă te aşteaptă, mi s-a părut nedrept să-ţi tăinuiesc viitorul, pentru ca, punându-te la curent cu norocul ce-ţi este hărăzit, să înduri mai lesne necazurile prin care treci acum. Iar când vei fi în culmea fericirii, aminteşte-ţi de noi, ca să scăpăm din mizeria în care ne zbatem!" Lui Agrippa i s-a părut atunci ridicolă prezicerea germanului, ca până la urmă să constate cu uimire că ea s-a adeverit întocmai. Profund afectată de nenorocirea lui Agrippa, Antonia şi-a dat seama cât de greu era să intervină în favoarea lui pe lângă Tiberius, mai ales că rugăminţile sale s-ar fi dovedit zadarnice. L-a înduplecat însă pe Macro ca să fie omenoşi şi înţelegători soldaţii însărcinaţi să-l păzească, precum şi centurionul de ordinele căruia ascultau, şi să-l dea voie lui Agrippa să se îmbăieze zilnic, lăsându-i pe liberţi şi pe prietenii lui să vină la dânsul, ca să-l înlesnească satisfacerea nevoilor trupeşti. Aveau permisiunea să-1 viziteze prietenul său Silas şi liberţii Marsyas şi Stoecheus, care îi aduceau bucatele favorite, dovedindu-se cât se poate de folositori. Veneau chiar şi cu covoare, chipurile, ca să i le vândă, în realitate, ca să le aştearnă sub dânsul, cu ajutorul soldaţilor, care primiseră ordinul lui Macro, să facă acest lucru. Aşa au trecut şase luni, fără ca situaţia lui Agrippa să se schimbe.

8. Reîntors în insula Capreae, Tiberius a căzut la pat şi boala i s-a agravat în aşa măsură încât n-a mai tras speranţa că se va însănătoşi. L-a trimis aşadar pe Evodus, libertul în care avea cea mai mare încredere, să-l cheme pe fiii lui, fiindcă vroia să le vorbească, înainte de a-şi da sufletul. De fapt, copiii lui nu mai erau în viaţă, căci unicul său fiu, Drusus, murise. Mai trăiau însă fiul acestuia, Tiberius, poreclit Gemellus (Geamănul), precum şi fiul fratelui său Germanicus, un tânăr cu educaţie aleasă, care era iubit de popor, de

dragul tatălui său. Acesta fusese foarte preţuit de mulţime pentru moravuri curate şi pentru firea lui comunicativă şi prietenoasă, socotindu-se la fel cu toţi în pofida faptului că avea rang princiar. Ca atare, el era adorat pentru purtarea lui afectuoasă atât de Senat, cât şi de majoritatea poporului, ba chiar şi neamurile străine, care trăiau în provinciile supuse, unele fiind cucerite de farmecul persoanei şi al vorbelor sale, altele pentru că aflaseră de ele din spusele altora. Prin moartea lui, i-a mâhnit pe toţi, nu fiindcă se prefăceau că deplâng calamitatea care se abătuse asupra împărăţiei, ci fiindcă îl boceau cu o sinceră durere, ca şi cum pieirea lui l-ar fi afectat pe fiecare în parte. Datorită acestui fapt, fiul a captat adeziunea tuturora, mai ales a oştenilor, care s-ar fi dus bucuros să moară, dacă prin jertfa lor i-ar fi la netezit calea spre putere.

9. Apoi Tiberius i-a dat lui Evodus sarcina aducerii copiilor săi în zorii zilei următoare şi i-a rugat pe zeii strămbunilor să-l arate printr-un semn pe care dintre ei îl aleg ca urmaşul lui la domnie. Ţinea mai presus de orice să-şi aducă pe tron nepotul, dar vroia să se încreadă mai mult în semnul proniei divine decât în propria lui dorinţă. Făcuse solemnul legământ să încredinţeze puterea celui care va veni la el a doua zi primul. Adoptând aşadar acest plan, a dat ordin ca învăţătorul nepotului său să se înfăţişeze cu tânărul discipol dis-de dimineaţă la dânsul, sperând că pronia divină îi va dărui lui tronul. Dar divinitatea a făcut ca porunca să-l fie zadarnică. De vreme ce aşa hotărâse dinainte, când s-a luminat de ziuă, i-a poruncit lui Evodus să-1 cheme la el pe copilul care va veni cel dintâi. Când a ieşit, acesta a dat de Gaius, care aştepta la poarta camerei de do'rmit a împăratului (căci Tiberius nu sosise încă, deoarece luase târziu micul dejun şi Evodus nu ştia că pe el vroia să-1 cheme, de fapt, stăpânul său), l-a spus: „Te cheamă tatăl tău!" şi l-a lăsat să intre. Cum l-a văzut pe Gaius, Tiberius şi-a dat seama de puterea divină, în faţa căreia autoritatea lui era neputincioasă, şi a priceput că nu mai putea să facă ce şi-a propus. A regretat mult că nu mai avea posibilitatea să ducă la îndeplinire ceea ce hotărâse mai înainte, precum şi faptul că nepotul său Tiberius nu numai că pierduse orice speranţă de-a mai dobândi tronul prin tragere la sorţi, ci îşi pusese în primejdie şi viaţa, siguranţa lui depinzând acum de cel ce era mai puternic şi nu putea să-l tolereze existenţa alături de-a lui. Gradul de rudenie nu-1 punea la adăpost de teama şi de ura stăpânitorului, pe de o parte fiindcă era cel mai apropiat de tron, pe de altă parte fiindcă Gaius, pentru propria siguranţă şi setea lui de putere, nu putea să nu-i întindă curse, ca să scape de dânsul. Tiberius era foarte ispitit de prezicerile horoscopului şi îşi călăuzea viaţa numai după indicaţiile lui, încrezându-se în ele mai mult decât cei ce se ocupă de toate aceste lucruri. Într-o zi, când l-a văzut venind spre el pe Galba, le-a spus prietenilor săi de nădejde: „Iată bărbatul care va avea cândva"cinstea să domnească asupra romanilor!" Era ferm convins de temeinicia tuturor prezicerilor, mai mult decât ceilalţi împăraţi, şi, fiindcă nu s-a înşelat îndeobşte în privinţa lor, îşi îndruma cârmuirea după ele. Şi acum era îngrijorat, de ceea ce trebuia să se întâmple şi suferea amarnic, ca şi cum nepotul său ar fi murit deja, învinuindu-se singur că a vrut să iscodească soarta ca să afle ce va urma. Putea să părăsească viaţa scutit de suferinţe dacă rămânea străin de viitorul pe care a vrut să-1 descopere, fără să fie nevoit să moară cu presimţirea nenorocirilor hărăzite făpturilor celor mai scumpe. Fiindcă îl mâhnea gândul că nu va avea urmaşul pe care şi l-a dorit, i-a vorbit lui Gaius fără bunăvoinţă şi cu silă în glas: „Fiul meu, în pofida faptului că Tiberius îmi este o rudă mai apropiată, îţi las ţie hăţurile împărăţiei romanilor, prin propria mea vrere şi cu încuviinţarea zeilor. Te conjur să nu dai uitării bunătatea cu care te-am numit într-o funcţie atât de înaltă şi nici înrudirea ta cu Tiberius. la aminte că ţi s-a dat această mare binefacere cu ştirea şi prin voinţa zeilor şi răsplăteşte-mi favoarea pe care ţi-am făcut-o cu drag, întreţinând relaţii bune cu Tiberius, ruda ta. În afară de asta, află că atâta timp cât va trăi, Tiberius va fi temeinicul meterez al domniei şi siguranţei tale şi că pieirea lui va fi începutul nenorocirilor. Singurătatea este primejdioasă la o înălţime atât de mare şi nici zeii nu te vor lăsa nepedepsit dacă printr-o faptă nedreaptă vei încălca legea, făcând ceea ce ea îţi interzice!" Aşa a vorbit Tiberius, fără să-1 impresioneze pe Gaius, care a promis că-i va împlini dorinţa. Dar de îndată

ce a deţinut puterea, l-a ucis pe Tiberius, aşa cum presimţise bunicul lui, pentru ca puţin mai târziu să cadă el însuşi victimă unui complot.

10. Numindu-l pe Gaius urmaşul său la tron, în răstimp de câteva zile Tiberius s-a stins din viaţă, după ce a domnit douăzeci şi doi de ani, cinci luni şi trei zile. Gaius a fost aşadar al patrulea împărat. Ştirea morţii lui Tiberius a fost întâmpinată cu bucurie de romani, ca o veste bună, pe care n-au vrut s-o creadă, nu pentru că n-ar fi dorit-o (căci erau în stare să plătească cu bani grei această veste, numai să fie adevărată), ci pentru că se temeau ca ea să nu se dovedească un zvon care le stârnea prea devreme bucuria, aducând învinuirea şi executarea lor. Nenumărate suferinţe pricinuise patricienilor romani Tiberius, un om din cale-afară de mânios, care nu putea să-şi strunească furia chiar şi când ura lui nu avea motive întemeiate, firea lui fiind înclinată spre sentinţe aspre, întrucât pronunţa condamnări la moarte pentru vinile cele mai uşoare. Deşi îşi plecau cu mare plăcere urechile la zvonul morţii lui, romanii nu se încumetau să-şi dea în vileag bucuria cum ar fi vrut, de teamă că îi pândea nenorocirea în cazul când întrezăriseră o speranţă înşelătoare. Aflând că Tiberius nu mai era în viaţă, Marsyas, libertul lui Agrippa, s-a grăbit să-l aducă acestuia vestea cea bună. L-a întâlnit pe Agrippa în timp ce se îndrepta spre baie, i-a făcut un semn cu capul şi i-a zis în limba ebraică: „Leul a murit!" Agippa a înţeles cum se cuvine tâlcul vorbelor lui şi, cuprins de bucurie, i-a spus: „Pentru ştirea bună pe care mi-o dai, ca şi pentru celelalte binefaceri ale tale, îţi voi aduce toate mulţumirile cuvenite, cu condiţia ca tu să vesteşti adevărul!" Atunci centurionul care-l avea sub paza lui pe Agrippa, observând graba cu care-l venise Marsyas şi bucuria cu care a întâmpinat Agrippa cuvintele sale, a bănuit că ei au conversat despre un eveniment important şi i-a întrebat despre ce discutaseră împreună. Amândoi au căutat mai întâi să ocolească răspunsul dar, la insistenţele centurionului, Agrippa (care se împrietenise cu el) n-a şovăit să-l dezvăluie totul. Centurionul a împărtăşit încântarea lor, fără să se bucure mai puţin decât Agrippa, ceea ce l-a făcut să dea un ospăţ. Aşadar, în timp ce ei petreceau şi cheful era în toi, a sosit un sol care a anunţat că Tiberius mai trăia şi că în câteva zile se va întoarce în oraş. Centurionul s-a înspăimântat de vorbele acestuia, temându-se că va plăti cu viaţa faptul că, primind vestea morţii împăratului, chefuise împreună cu întemniţaţii. În tulburarea lui, l-a smuls pe Agrippa din patul pe care stătea întins şi i-a zis: „îţi închipui că poţi să mă păcăleşti cu vestea morţii împăratului şi să nu plăteşti cu capul neruşinarea limbii tale?" După rostirea acestor vorbe, a poruncit să fie încătuşat prizonierul, căruia îi scosese lanţurile, punându-l sub o pază mai mare ca înainte. Astfel a petrecut Agrippa o noapte jalnică. Dar a doua zi vestea morţii lui Tiberius s-a răspândit în oraş şi oamenii nu se mai temeau s-o divulge, unii dintre ei aducând chiar jertfe de mulţumire. Curând au sosit şi scrisorile din partea lui Gaius: una adresată Senatului, care anunţa că Tiberius murise şi el era urmaşul lui la tron, alta adresată lui Piso, prefectul oraşului, care conţinea acelaşi anunţ şi îi transmitea ordinul să-l mute pe Agrippa din închisoarea păzită de soldaţi în casa unde locuia înainte de-a fi întemniţat. Acolo putea să-şi întâmpine viitorul scutit de teamă. Deşi rămânea deocamdată captiv, el putea să trăiască totuşi aşa cum dorea. După ce a sosit la Roma, aducând trupul neînsufleţit al lui Tiberius, pe care l-a înmormântat cu deosebita pompă cerută de datina ţării, Gaius a vrut să-l elibereze din lanţuri în aceeaşi zi pe Agrippa. S-a împotrivit însă Antonia, nu din pricina faptului că îl ura pe întemniţat, ci fiindcă avea în vedere reputaţia lui Gaius. Nu dorea ca Gaius să dea impresia că, eliberând imediat pe cel încătuşat de predecesorul său, ar fi fost bucuros de vestea morţii lui Tiberius. După câteva zile, el l-a adus în palatul lui pe Agrippa şi i-a tuns pletele, poruncind să i se facă haine noi. Gaius i-a pus apoi pe frunte diadema, l-a numit rege peste fosta tetrarhie a lui Philippos, la care a adăugat terarhia lui Lysanias, dăruindu-i un lanţ de aur la fel de greu ca lanţul său de fier. Comandant peste trupele de călăreţi staţionate în Iudeea a fost ales Marullus.

11. În al doilea an al domniei lui Gaius Caesar, Agrippa i-a cerut voie să călătorească pe mare până în regatul său, ca să facă ordine, promiţând ca, de îndată ce-şi va fi pus la punct toate treburile, să se întoarcă

la dânsul. Cu permisiunea împăratului, el s-a întors în patrie, unde a fost primit ca un rege nesperat de cei care, comparând sărăcia de odinioară cu norocul lui de acum, au avut prilejul să se convingă ce mare putere avea destinul asupra oamenilor. Unii îl preamăreau pentru norocul lui, fiindcă nu ie înşelase speranţele, în vreme ce altora le venea greu să creadă că lucrurile s-au petrecut aievea.

CAPITOLUL VII

1. Herodiada, sora lui Agrippa şi soţia lui Herodes (tetrarhul Galileei şi al Peraeei), invidia puterea propriului frate, fiindcă îl vedea instalat pe un tron mai acătării decât cel al soţului ei, căci, în pofida faptului că fugise din ţară deoarece nu putea să-şi plătească datoriile, se întorsese acasă cu un rang mai înalt, dovedindu-se mult mai norocos. Ea nu se împăca deloc cu această răsturnare a situaţiei, mai ales că-1 vedea pe Agrippa cum trecea prin mijlocul mulţumii, gătit cu podoabe regeşti. Si-a îndemnat aşadar soţul să navigheze până la Roma, ca să obţină o demnitate asemănătoare, spunându-i următoarele vorbe: „Nu pot să îndur această viaţă, fiindcă Agrippa, fiul lui Aristobul cel condamnat la moarte de tatăl său, care se zbătea într-o sărăcie neagră, încât trebuia să ceară de la alţii cele necesare traiului zilnic şi după aceea a fugit în largul mării, de teama creditorilor săi, s-a întors înapoi cu coroana regală, în vreme ce tu, vlăstar de rege, hărăzit de rudele sale să se urce pe tron, te mulţumeşti să duci o viaţă modestă. Dacă mai înainte, o, Herodes, nu ţi-a păsat că ai rămas mai prejos de tatăl care te-a născut, străduieşte-te barem acum să dobândeşti demnitatea cuvenită şi nu te lăsa întrecut în disputa pentru onoare de un om care nu s-a sfiit să se folosească de averea ta. Nu tolera ca sărăcia lui să pară mai puternică decât toată bogăţia şi prosperitatea noastră şi înroşeşte-te la faţă că ai fost întrecut de un biet sărăntoc, care ieri-alaltăieri a trăit din mila ta. Să mergem aşadar la Roma, fără să ne precupeţim nici osteneala, nici mai cu seamă banii de aur sau argint, care pot fi cheltuiţi cel mai bine spre a sluji la cucerirea coroanei regale!"

2. La început, Herodes a fost împotriva acestui plan, deoarece îndrăgea tihna şi liniştea, temându-se de frământările de la Roma, şi se străduia să-l dea soţiei sale sfaturi mai înţelepte. Dar pe cât bătea el în retragere, pe atât de mult insista ea, fără să lase neîncercată nici o cale care ducea spre domnie. Herodiada nu s-a lăsat până nu l-a înduplecat pe Herodes, cu de-a sila, să accepte planul ei, fiindcă nu şi-ar fi putut permite să-l încalce hotărârea. El a făcut preparative strălucite, fără să se abţină de la cheltuieli, şi a navigat până la Roma, însoţit de Herodiada. Aflând de intenţia şi de pregătirile acestora, Agrippa şi-a luat propriile sale măsuri de prevedere. După ce a primit vestea plecării lor, l-a trimis şi el la Roma pe Fortunatus, unul dintre liberţii lui, să-l ducă împăratului daruri şi o scrisoare îndreptată împotriva lui Herodes, misiunea lui fiind să-l înştiinţeze şi prin viu grai pe Gaius, la momentul potrivit. Solul s-a îmbarcat imediat după Herodes şi a avut parte de vânturi prielnice. L-a ajuns din urmă pe Herodes, astfel că atunci când acesta a fost primit în audienţă la Gaius, a venit el însuşi, să înmâneze scrisoarea. Amândoi au debarcat la Dicaiarchia şi l-au găsit pe Gaius la Baiae. Acesta este un orăşel din Campania, situat la cinci stadii distanţă de Dicaiarchia. Aici se află minunate şi împodobite palate de vară, fiecare împărat căutând să-l întreacă pe celălalt prin splendoarea construcţiei lui. Localitatea are izvoare termale, care ţâşnesc din pământ şi te ajută să-ţi recapeţi sănătatea, făcându-ţi totodată viaţa mai plăcută. Pe când stătea de vorbă cu Herodes (primit mai înainte în audienţă), Gaius citea în acelaşi timp scrisoarea lui Agrippa, cu acuzaţii la adresa lui Herodes (pe care î! învinuia că, întocmai cum a uneltit odinioară împreună cu Seianus împotriva lui Tiberius, aşa complotează şi acum împreună cu Artabanos, regele părţilor, împotriva domniei lui Gaius, aducând ca probă doveditoare faptul că tetrarhul adunase în arsenalele sale arme suficiente pentru echiparea a şaptezeci de mii de oşteni). Surprins de această dezvăluire, Gaius l-a întrebat pe Herodes dacă informaţia privitoare la depozitarea armelor era reală. Deoarece acesta a recunoscut că deţinea aceste arme (căci nu putea să spună altceva, fără să ocolească

adevărul), Gaius a crezut că primise deja confirmarea conjuraţiei şi, luându-i tetrarhia, a alipit-o la regatul lui Agrippa, iar pe Herodes l-a exilat pentru totdeauna, fixându-i ca reşedinţă oraşul Lugdunum din Galia. Când a aflat apoi că Herodiada era sora lui Agrippa, a lăsat în posesia ei proprietăţile care îi aparţineau şi, fără să creadă că-şi va urma soţul în surghiun, a pus-o sub ocrotirea propriului frate. Dar Herodiada i-a dat următorul răspuns: „Cuvintele rostite de tine, o, Caesar, sunt demne de rangul tău înalt! Dar ceea ce mă împiedică să beneficiez de generozitatea ta este dragostea faţă de soţul meu, pe care socotesc că nu se cuvine să-l părăsesc când a ajuns la ananghie, de vreme ce am fost părtaşă la fericirea lui." Mărinimosul gest a dezlănţuit însă furia cumplită a împăratului, care a exilat-o împreună cu soţul ei, dăruind avuţiile sale lui Agrippa. Aşa a pedepsit-o Dumnezeu pe Herodiada pentru că-şi invidiase fratele, şi pe Herodes pentru că-şi plecase urechile la înfumuratele vorbe ale soţiei lui.

CAPITOLUL VIII

1. În vremea aceea, a izbucnit în Alexandria o aprigă dispută între iudeii care locuiau în oraş şi greci şi fiecare tabără şi-a trimis solii ei la curtea lui Gaius. Unul dintre solii alexandrinilor era un anume Apion, care a adus în scris grele insulte iudeilor, reproşându-le printre altele faptul că neglijau cultul lui Caesar. În vreme ce toţi supuşii imperiului roman clădeau altare şi temple închinate lui Gaius, pe care îl cinsteau ca pe un zeu, numai iudeii socoteau că era înjositor pentru ei să-l facă statui sau să jure în numele său. Prin asemenea acuzaţii extrem de grave, Apion spera să-1 aţâţe pe Gaius împotriva iudeilor şi era evident că va izbuti. Ca atare, s-a pregătit să răspundă la învinuirile ce li se aduceau conducătorul soliei iudeilor, Filon, bărbat vestit, fratele alabarhului Alexander, foarte priceput în domeniul filosofiei. Dar Gaius l-a împiedicat să vorbească şi i-a poruncit să plece, fiind atât de furios încât nu mai încăpea îndoială că îi va pedepsi aspru pe iudei. Filon s-a retras, sirnţindu-se jignit, şi i-a îndemnat pe iudeii din jurul lui să nu-şi piardă cumpătul, deoarece Gaius şi-a dezvăluit mânia prin cuvinte, dar şi-a atras duşmănia lui Dumnezeu.

2. Indignat de faptul că iudeii care îl desconsiderau, Gaius I-a trimis ca sol în Siria pe Petronius, să guverneze în locul lui Vitellius. I-a cerut să năvălească cu trupe numeroase şi fie să aşeze în templul Domnului propria lui statuie, dacă iudeii o primesc de bunăvoie, fie să-l biruie dacă se împotrivesc, ducându-i la îndeplinire porunca. De îndată ce a preluat guvernarea Siriei, Petronius s-a grăbit să execute ordinul dat de Caesar. A adunat trupele auxiliare de care dispunea. le-a alăturat celor două legiuni romane şi le-a dus la Ptolemaida, ca să ierneze acolo, urmând ca în primăvară să dezlănţuie războiul. L-a înştiinţat pe Caesar printr-o scrisoare despre stadiul pregătirilor sale. Împăratul a lăudat zelul de care a dat dovadă şi i-a poruncit să treacă la fapte cu hotărâre, purtând război cu cei ce nu se supuneau ordinelor. Multe mii de iudei au venit în oraşul Ptolemaida la Petronius şi l-au rugat să nu le impună obligaţia de a-şi încălca legile strămoşeşti, zicându-i: „Dacă ţii cu orice preţ să aduci statuia şi s-o instalezi în templu, omoară-ne pe noi mai întâi şi după aceea fă ce pofteşti! Căci atâta vreme cât mai suntem în viaţă, nu putem accepta să înfăptuim ceea ce ne este interzis, căci noi ne sprijinim pe autoritatea legiuitorului şi a precursorilor noştri, care au socotit că virtutea înseamnă stricta respectare a datinilor." Petronius le-a răspuns atunci cu mânie în glas: „Dacă ar sta în puterea mea să fac ce gândesc şi să-mi înfăptuiesc propriile hotărâri, aş socoti că cererea voastră este justă şi lăudabilă. Der acum trebuie să duc la îndeplinire ceea ce mi-a poruncit Caesar şi am datoria să ascult toate deciziile sale, ca să nu-mi atrag aspra lui pedeapsă prin nesupunerea mea!" Iudeii i-au zis la rândul lor: „Deoarece tu, Petronius, ai luat hotărârea fermă să nu treci cu vederea nici unul din ordinele date de Caesar, atunci se cuvine ca şi noi să nu facem ceea ce contravine legilor noastre, cărora le-am rămas până acum fideli, bizuindu-ne pe bunătatea Domnului şi pe statornicia strămunilor. Nu putem să dovedim josnicie încât, temându-ne de moarte, să încălcăm legile, câtă vreme Dumnezeu pune capăt norocului nostru de îndată ce nu ţinem seama de ele. Noi îndurăm cu dragă inimă orice năpastă pentru ca datinile noastre strămoşeşti să

rămână neatinse. Ştim sigur că, în pofida primejdiilor, speranţa în victorie ne rămâne, fiindcă Domnul este cu noi atunci când ne încredem în norocul nesigur al armelor ca să apărăm onoarea lui. Dacă dorim să-ţi dăm ascultare, ne împovărăm cu cea mai mare ruşine, întrucât prin violarea legilor noastre ne atragem mânia lui Dumnezeu, care, aşa cum te vei convinge singur, este mai puternic decât Gaius al tău!"

3. Când a întrezărit din vorbele acestea firea îndărătnică a iudeilor şi a priceput că nu va izbuti să execute ordinul de-a aduce statuia lui Caius în templu fără război, ci doar cu preţul multor victime omeneşti, Petronius şi-a luat cu el prietenii şi slujitorii şi s-a dus la Tiberiada, să cunoască la faţa locului situaţia iudeilor. Temându-se de iminenta primejdie a războiului cu romanii, fără să se gândească însă deloc la încălcarea legilor strămoşeşti, multe mii de iudei l-au întâmpinat iarăşi pe Petronius, aflat în drum spre oraşul Tiberiada, şi l-au rugat să-l ferească de nenorocire şi să nu profaneze oraşul prin aducerea statuii în templu. Petronius i-a întrebat: „Vreţi oare să duceţi lupta cu Caesar, fără să ţineţi seama de armamentul lui şi de slăbiciunea voastră?" Ei i-au răspuns: „Nu ne gândim câtuşi de puţin la război, dar vrem mai degrabă să murim decât să facem ceva potrivnic legilor noastre!" S-au aruncat apoi cu faţa la pământ şi şi-au dezgolit cefele şi au afirmat că erau pregătiţi să moară pe loc. Timp de patruzeci de zile au procedat la fel şi au încetat să mai cultive pământul, cu toate că era vremea însămânţărilor. Iudeii au stăruit în hotărârea lor de-a muri mai degrabă decât să vadă statuia lui Caesar tronând în templul lor.

4. Deoarece aşa stăteau lucrurile, Aristobul, fratele lui Agrippa, Helcias cel Mare, împreună cu alţi nobili din familia lui şi cu fruntaşii iudeilor, s-au dus la Petronius şi l-au implorat ca. ţinând seama de neclintita voinţă a poporului, să nu întreprindă nimic împotriva lui, care să-1 exaspereze, ci mai degrabă să-l scrie lui Gaius că iudeii se opun categoric aducerii statuii sale; că au lăsat ogoarele să stea necultivate şi nesemănate: că nu vor să ducă nici un fel de război, fiindcă sunt prea slabi şi că doresc mai degrabă să moară decât să-şi încalce legile strămoşeşti; de asemenea, că oprirea însămânţărilor va duce la răspândirea jafurilor, oamenii nefiind în stare să-şi mai plătească birurile. Poate că astfel Gaius se va lăsa înduplecat să nu la măsuri aspre şi nu se va mai gândi să nimicească poporul. Dacă el va ţine cu orice preţ să dezlănţuie războiul, lui Petronius îi rămâne timp destul să treacă la faptă. Aristobul şi însoţitorii lui încercau să-1 îmbuneze astfel pe Petronius. Pe de o parte, Aristobul şi ceilalţi fruntaşi stăruiau necontenit şi, dându-şi seama de gravitatea situaţiei, îşi adăugau rugăminţile lor şi căutau să-1 implore în fel şi chip; pe de altă parte, Petronius însuşi a văzut îndârjita opoziţie a iudeilor şi i s-a părut nedemn ca, de dragul nebuniei lui Gaius, să hărăzească pieirii atâtea mii şi mii de oameni şi prin batjocorirea divinităţii să încalce evlavia şi credinţa, pregătindu-şi o viaţă nefericită. Ca atare, guvernatorul s-a hotărât să-l scrie lui Gaius, deşi ştia dinainte că el se va înfuria că a amânat executarea poruncii sale (având totuşi speranţa că poate îl va convinge cumva). După aceea, dacă împăratul nu va renunţa la planul său nebunesc, va avea timp destul să înceapă războiul împotriva iudeilor. Chiar dacă mânia imperială se va abate asupra lui, nu se cădea ca el să. fugă din calea morţii, nepunându-se în slujba virtuţii şi a ocrotirii unei mulţimi uriaşe. De aceea, Petronius s-a decis să ţină seama de rugămintea localnicilor.

5. El i-a chemat aşadar la Tiberiada pe iudei, adunaţi acolo în număr foarte mare, a păşit în mijlocul lor şi ie-a arătat că n-a întreprins această expediţie de bunăvoie, ci pentru că împăratul i-a poruncit să-l atace cu furie fiindcă au cutezat să refuze îndeplinirea ordinului său. Datoria îi cerea să se supună, fiindcă Caesar i-a făcut favoarea de a-1 numi în înalta funcţie. A adăugat apoi: „Totuşi, nu mi se pare drept ca, pentru a-mi salva onoarea, să jertfesc mântuirea voastră, fiindcă sunteţi mulţi la număr şi slujiţi cu râvnă învăţătura legii pe care aţi moştenit-o de la strămoşi, fiind hotărâţi s-o respectaţi cu sfinţenie. În ce mă priveşte, am deplină încredere în suprema autoritate şi putere divină şi mi se pare o fărădelege să profanez un templu pentru capriciul unui suveran. Îi voi comunica lui Gaius hotărârea pe care aţi luat-o, sprijinindu-vă în măsura în

care pot, ca să dovedesc câtă preţuire pun pe comportarea voastră demnă. Să vă ajute Dumnezeu (căci forţa lui stă mai presus de întreaga destoinicie şi putere omenească) şi să facă în aşa fel ca voi să puteţi respecta datinile străbune şi Caesar să nu-şi piardă tronul, drept pedeapsă pentru omenească lui îndărătnicie. În cazul când Gaius se va înfuria şi-şi va revărsa mânia asupra mea, voi înfrunta resemnat primejdia şi toată urgia ce se va abate peste trupul şi sufletul meu, ca să nu vă văd pierind într-un număr mare pentru fapta voastră cucernică. Întoarcă-se fiecare la treburile lui şi însămânţaţi ogoarele! În scrisorile pe care le voi trimite la Roma voi apăra interesele voastre, intervenind fie personal, fie prin intermediul prietenilor mei!"

6. După ce a cuvântat aşa, Petronius a împrăştiat adunarea iudeilor şi a cerut bătrânilor să trimită poporul la munca câmpului şi prin vorbele lor să-l trezească speranţa într-un viitor mai bun. Cel de Sus s-a grăbit să îmbărbăteze mulţimea: Dumnezeu i-a dovedit lui Petronius că era de faţă, arătându-se gata să îşi aducă întregul ajutor. Abia se terminase discursul lui adresat iudeilor şi iată că Domnul a trimis o ploaie torenţială, nesperată de oameni, fiindcă ziua întreagă fusese senină, fără ca dimineaţa să dea un semn prevestitor. Tot anul bântuise o secetă mare şi oamenii îşi pierduseră nădejdea să mai cadă de sus un strop de apă, chiar dacă vedeau cerul acoperit de nori. Deoarece ploaia abundentă venise spre surprinderea tuturora, iudeii au tras speranţa că intervenţia lui Petronius în favoarea lor nu va fi zadarnică. Petronius însuşi a rămas înmărmurit când a văzut cu ochii lui că Dumnezeu se îngrijea de treburile iudeilor şi că-şi vădea făţiş prezenţa, fără să fie recunoscut de nimeni, chiar dacă ar fi vrut. I-a scris despre asta şi lui Gaius, iar scrisoarea lui a fost astfel întocmită, încât căuta pe toate căile să-l schimbe părerea. Îndemnându-l să renunţe la a mai înspăimânta mii de oameni, prin uciderea cărora (căci numai războiul i-ar fi putut constrânge să-şi schimbe religia) şi-ar fi micşorat singur veniturile primite de la acest popor şi ar fi atras asupra lui blestemul veacurilor viitoare. De altfel, Dumnezeu, care îi ajuta pe iudei făţiş, şi-a dovedit puterea, fără să existe nici o îndoială că el o va folosi la momentul potrivit. Toate acestea au fost înfăţişate de Petronius.

7. Între timp, regele Agrippa (care se mai afla la Roma) a acaparat tot mai mult prietenia lui Gaius. L-a poftit odată la un banchet pe care l-a pregătit cu mare osârdie, ca să fie mai presus de costurile şi desfătările oricărui ospăţ, încât nimeni, nici măcar Gaius, n-ar fi putut să-1 egaleze, cu atât mai puţin să-1 depăşească, deoarece el făcuse toate preparativele festinului ca să fie pe placul lui Caesar. Încântat de largheţea şi mărinimia gazdei, care cheltuise mai presus de puterile sale spre a-i da satisfacţie deplină, Gaius a vrut să se la la întrecere cu generozitatea şi politeţea lui Agrippa. Sub înrâurirea vinului şi a veseliei care îl cuprinsese, când Agrippa l-a îmbiat să bea în timpul ospăţului, împăratul a zis: „.îţi sunt îndatorat de multă vreme pentru cinstea pe care mi-ai arătat-o, precum şi pentru bunăvoinţa dovedită, în pofida primejdiilor venind din partea lui Tiberius. Chiar şi acum nu conteneşti să-mi aduci desfătări care stau mai presus de posibilităţile tale. Nu pot îngădui ca tu să mă întreci prin prieteşugul şi mărinimia de care ai dat dovadă şi vreau să-mi înlătur toate vechile lipsuri faţă de tine. Trebuie să recunosc cu uşurinţă că până acum ţi-am făcut puţine daruri. Cu atât mai mult ţin să-ţi arăt. din toate puterile mele, cât pot să-ţi ofer pentru deplina împlinire a norocului tău!" Când a rostit aceste vorbe, Gaius s-a aşteptat ca Agrippa să-l ceară domenii întinse sau birurile mai multor oraşe. Deşi şi-a dat seama că putea să dobândească tot ce-i dorea inima, el s-a abţinut mai întâi şi i-a spus lui Gaius că, întocmai cum mai înainte, în pofida ordinului dat de Tiberius. nu trecuse de partea lui din dorinţa de-a obţine anumite avantaje, aşa şi acum nu se simţea atras de cel mai neînsemnat câştig. Marile binefaceri care au venit cândva din partea lui Gaius i-au întrecut aşteptările şi, chiar dacă ele erau mai prejos de ceea ce putea el să-l ofere, rămâneau mai presus de speranţele şi demnitatea primitorului lor. Atunci Gaius, plăcut surprins de cumpătarea lui Agrippa, a stăruit şi mai mult să-l spună totuşi ce anume dorea de la dânsul. Cel întrebat i-a dat următorul răspuns: „Fiindcă din marea ta bunăvoinţă, mă socoteşti, stăpâne, demn să primesc şi alte daruri, nu-ţi cer ceva care să-mi sporească avuţiile, mai ales că se cuvine să-ţi fiu mai recunoscător decât ceilalţi pentru ceea ce am primit deja. Te rog să-mi faci o favoare care îţi va aduce reputaţia cucerniciei,

convingându-l pe Dumnezeu să-ţi devină ocrotitor şi sprijinitor, iar pe cei ce vor afla de dânsa să strige că am obţinut tot ce mi-am dorit numai datorită puterii tale. Aşadar, te implor să renunţi la instalarea statuii tale în templul iudeilor, anulând misiunea încredinţată lui Petronius!"

8. Agrippa era perfect conştient de primejdia la care se expunea prin cererea sa (căci cel ce nu-l convingea pe Gaius să-l accepte doleanţa era pândit de o moarte sigură), dar situaţia era atât de gravă încât el a dorit să-şi încerce norocul. Întrucât se simţea îndatorat faţă de dărnicia gazdei sale. lui Gaius i-a fost ruşine să respingă ca nefondată o favoare pe care o provocase el însuşi, obligându-l pe Agrippa s-o formuleze faţă de atâţia martori, chiar dacă imediat după aceea şi-ar fi regretat promisiunea. Pe de altă parte, el admira noblеţea lui Agrippa. care, fără să se gândească deloc la propriul tron şi la sporirea veniturilor şi a puterii sale, s-a preocupat mai degrabă de liniştea publică, pronunţându-se în favoarea legilor şi a lui Dumnezeu. Gaius i-a încuviinţat prin urmare cererea şi i-a scris lui Petronius, lăudându-l pentru faptul că şi-a înjghebat oastea şi prin scrisorile sale i-a cerut sfaturi privitoare la acţiunile lui îndreptate împotriva iudeilor: „Acum, dacă statuia mea a fost pusă în templu, las-o la locul ei; dacă n-ai introdus-o între timp, nu-ţi mai da osteneala s-o faci. Vreau să dai drumul oştirii să plece şi să renunţi la misiunea pe care ţi-am dat-o mai înainte. Am luat decizia să nu mai aduc statuia, ca să dau satisfacţie lui Agrippa. bărbatul pe care îl preţuiesc mult, îndeplinindu-i astfel dorinţa şi rugămintea." Gaius a scris toate acestea lui Petronius, neapucând să citească mai înainte scrisoarea prin care era anunţat că iudeii se răsculaseră din pricina statuii lui: hotărârea lor vădită era să-l ameninţe pe romani cu războiul. Durerea lui era aşadar nemărginită, de parcă puterea i-ar fi fost pusă la îndoială. Omul acesta nu se ruşina de nimic, cinstea îi lipsea cu desăvârşire şi se înfuria lesne, luând mereu drept arbitru mânia, care nu cunoştea nici o măsură, şi pentru el fericirea însemna satisfacerea acceselor de furie. I-a adresat lui Petronius următoarea scrisoare: „întrucât ai pus darurile primite de la iudei mai presus de ordinele mele şi ai cutezat să le faci hatârul, purtându-te cu ei altfel decât ţi-am poruncit, te numesc propriul tău judecător, hotărându-ţi aşadar soarta pe care trebuie să ţi-o alegi, ca să împaci dezlănţuirea mâniei mele, spre a oferi prezentului şi viitorului o pildă pentru ceea ce înseamnă să încâlci voinţa unui împărat!"

9. Acesta era conţinutul scrisorii pe care Gaius i-a trimis-o lui Petronius. Totuşi, Petronius n-a primit-o când Gaius mai era în viaţă, deoarece călătoria pe mare a mesagerului său a întârziat atât de mult încât cealaltă scrisoare, care anunţa moartea împăratului, a ajuns mai înainte. Dumnezeu n-a dat uitării primejdia la care s-a expus Petronius ca să-l ocrotească pe iudei şi să-1 cinstească pe El, ci i-a înlesnit misiunea, înlăturându-1 din drumul său pe Gaius, căci supărarea lui era datorată faptului că acesta cutezase să-şi revendice cultul divin. Cei ce s-au înveselit, alături de Petronius, au fost toţi romanii, precum şi locuitorii întregului imperiu, mai cu seamă cei ce aveau rangul de senatori, fiindcă asupra lor se dezlănţuise furia lui Gaius. El a murit la scurtă vreme după ce a scris epistola prin care îi cerea lui Petronius să-şi curme singur viaţa. Cauza morţii lui Caius şi complotul pus la cale împotriva lui vor fi înfăţişate într-un capitol viitor. Prin urmare, Petronius a primit mai întâi scrisoarea cu vestea pieirii lui Gaius şi după aceea a sosit cea care îi poruncea să-şi la viaţa cu mâna lui. Bucuria pe care i-a adus-o moartea lui Gaius a fost la fel de mare ca şi uimirea pricinuită de providenţa divină, fiindcă ea îl răsplătise fără întârziere pentru cinstirea adusă templului şi pentru sprijinul acordat iudeilor. Astfel a scăpat Petronius cu uşurinţă de moartea care îl ameninţa.

CAPITOLUL IX

1. În vremea aceea, iudeii care locuiau în Mesopotamia şi mai ales în Babilon au fost loviţi de o mare nenorocire, care nu avea asemănare, mulţi dintre ei căzând victimă unui măcel cum nu mai cunoscuse până atunci istoria. Dar pentru a înfăţişa ce a stat la originea acestui măcel, trebuie să descriu amănunţit toate

împrejurările în care a avut loc. În Babilonia se află oraşul Naarda, extrem de populat şi înzestrat cu un ţinut fertil şi întins, oferind şi multe alte avantaje locuitorilor lui. El nu poate fi lesne cucerit de duşmani, căci are de jur împrejur apele Eufratului, fiind apărat de ziduri puternice. Înconjurat de acelaşi fluviu este şi oraşul Nisibis. Încrezători în fortificaţia naturală a acestor locuri, iudeii îşi păstrează acolo drahmele duble închinate de fiecare lui Dumnezeu, precum şi alţi bani de jertfă: folosesc aceste oraşe ca pe tezaurele lor. De aici pleacă la momentul potrivit spre Hierosolyma banii sub paza strictă a multor mii de oameni, de teama jafurilor din Parţia, căreia îi plătea bir Babilonia. Din Naarda se trăgeau Asinaeus şi Anilaeus, care erau fraţi buni. Mama lor (fiindcă îşi pierduseră tatăl) i-a trimis în ucenicie, să înveţe arta ţesutului, deoarece localnicilor nu li se părea ruşinos ca şi bărbaţii să toarcă lână. Meşterul lucrătorilor (de la care învăţau meseria) i-a dojenit într-o zi că întârziaseră la muncă şi, drept pedeapsă, le-a dat o bătaie. Ei au socotit lovirea lor drept o insultă şi, strângând toate armele găsite în casa lor, s-au dus într-un loc unde fluviul se bifurca şi se aflau păşuni bune şi multe fructe care puteau fi păstrate în timpul iernii. În jurul fugarilor s-au strâns tinerii cei mai săraci : fraţii le-au pus la îndemână arme, s-au proclamat căpeteniile lor şi nu le-a fost greu să se evidenţieze ca înfăptuitori de nelegiuiri. Deşi locul era greu de cucerit, şi-au construit o cetăţuie. Apoi şi-au trimis oamenii la păstorii din jur, să le ceară ca bir atâtea vite câte aveau nevoie pentru hrană, punând condiţia ca, dacă vroiau să le fie prieteni, ei erau gata să-l apere de duşmani, iar dacă nu le dădeau ascultare, turmele lor urmau să fie măcelărite. Păstorii (care nu mai aveau altă ieşire din impas) au acceptat cererile zvânturaţilor şi au avut grijă să le trimită atâtea oi câte li se cereau. De aceea ceata lor şi-a. sporit puterea şi putea să facă orice poftea, fără temerea că va fi luată prin surprindere. Ei nu întâmpinau nicăieri vreo împotrivire, fiindcă ştiau să răspândească groază pretutindeni şi astfel faima lor a ajuns până la regele părţilor.

2. După ce a aflat despre aceste isprăvi, satrapul Babiloniei a vrut să-l nimicească de la început pe zvânturaţi, fără să mai aştepte ca plaga lor să se răspândească. A înjghebat o oaste din câţi părţi şi babilonieni a putut să adune şi a pornit în marş forţat împotriva lor, să-l găsească nepregătiţi, mai înainte ca vestea pregătirilor de război să ajungă la ei. După ce a împresurat mlaştina, a păstrat tăcerea şi nu a întreprins nimic. El a socotit că a doua zi (căci era Sabatul, când iudeii se abţin de la orice treabă) duşmanii nu vor îndrăzni să opună nici o rezistenţă, ci se vor preda fără luptă, aşteptând puţin, până să atace prin surprindere. Dar Asinaeus (care din întâmplare se odihnea împreună cu tovarăşii săi, având armele lângă dânsul) a zis deodată: „Oameni buni, au ajuns la urechile mele nişte nechezaturi, scoase nu de caii care au ieşit la păscut, ci de armăsari încălecaţi de călăreţi, fiindcă mi se pare că am auzit sunetul scos de hamurile lor. Teamă mi-e că au venit vrăjmaşii să ne înconjure. Să plece imediat în recunoaştere unul dintre voi, să ne anunţe în mod sigur dacă se apropie cineva de noi. Aş fi tare bucuros să mă înşel!" Aşa a cuvântat acesta. Au plecat numaidecât nişte iscoade, să vadă ce se întâmplă şi, întorcându-se repede, i-au spus: „Bănuiala ta privitoare la intenţiile vrăjmaşilor noştri nu te-a înşelat deloc. Se pare că ei nu vor să mai lase nepedepsite nelegiuirile noastre. Ne-au încercuit mişeleşte şi vom fi căsăpiţi ca turmele: călăreţii sunt atât de mulţi, iar noi nu putem să punem mâna pe arme, căci legile strămoşeşti ne obligă să stăm liniştiţi!" Dar Asinaeus n-a fost de acord cu iscoadele să stea cu mâinile-n sân, ci i s-a părut mai înţelept ca ei să nu-şi piardă cumpătul în faţa primejdiei şi să încalce legea, răzbunându-şi mai degrabă pieirea, chiar dacă merg la o moarte sigură, decât să dea vrăjmaşilor satisfacţia că mor fără să se apere. A înşfăcat el însuşi armele, şi-a îndemnat însoţitorii să prindă curaj, strigându-le să lovească cu aceeaşi bărbăţie. Au început lupta cu vrăjmaşii şi au ucis mulţi dintre cei ce veniseră cu îngâmfare, de parcă ar fi obţinut victoria, silindu-i pe ceilalţi să fugă.

3. Când ştirea despre această bătălie a ajuns la regele părţilor, el a admirat curajul celor doi fraţi, arătându-se dornic să-l vadă la faţă şi să-l cunoască. L-a trimis la ei pe cel mai credincios oştean din garda lui, care le-a spus: „Regele Artabanos, cu toată jignirea pe care i-aţi adus-o prin încălcarea regatului său, îşi ostoieşte supărarea de dragul curajului vostru şi m-a trimis pe mine ca prin strângere de mână să vă asigur că este de

bună-credinţă şi vă pofteşte la el, garantându-vă o călătorie lipsită de primejdii, fiindcă doreşte să facă legământ de prietenie cu voi, fără să aveţi a vă teme de viclenia şi înşelăciunea lui. Vă făgăduieşte de asemenea daruri bogate şi cinstirea, care vă va face şi mai puternici, având în vedere autoritatea lui." Asinaeus însuşi n-a vrut să întreprindă această călătorie, ci l-a trimis pe fratele său Anilaeus, cu darurile care se potriveau cu rangul lor. El a pornit la drum şi regele l-a primit numaidecât. Văzând însă că Anilaeus sosise singur, Artabanos l-a întrebat de ce n-a venit şi Asinaeus. Când răspunsul pe care l-a primit a fost că teama îl făcuse pe acesta să rămână în mijlocul mlaştinilor, regele s-a jurat pe zeii ţării sale că nu păţesc nici un necaz cei ce au încredere în el. Apoi i-a întins lui Anilaeus mâna dreaptă, ceea ce pentru toţi barbarii din ţinutul acela însemna solemna dovadă de credinţă la încheierea unui legământ. Nimeni nu se mai aştepta acolo la o înşelăciune din partea regelui, atunci când a dat mâna cu el; nici măcar cel ce era bântuit de o neagră bănuială nu se mai îndoia de siguranţa lui, primind o asemenea garanţie. După ce a făcut asta, Artabanos l-a trimis pe Anilaeus înapoi, să-şi convingă fratele să vină împreună cu el la dânsul. Regele a procedat aşa fiindcă vroia să întrebuinţeze vitejia fraţilor iudei ca pe un frâu cu care să-l strunească pe satrapii săi, împiedicându-i să-şi încalce credinţa, căci ei erau înclinaţi să-1 trădeze atunci când era plecat într-o expediţie. El se temea de fapt că, în cazul când era nevoit să lupte împotriva răzvrătiţilor, să nu crească puterea lui Asinaeus şi a babilonienilor: primind vestea răscoalei, aceştia fie că se pronunţau la rândul lor în favoarea războiului, fie, dacă nu puteau să facă acest lucru, se apucau să devasteze în lung şi-n lat ţinutul învecinat.

4. Regele l-a lăsat pe Anilaeus să plece în acest scop. Acesta şi-a convins fratele să pornească la drum, după ce i-a vorbit pe larg despre bunăvoinţa şi prietenia regelui, pecetluite printr-un legământ de credinţă. Apoi s-au grăbit să ajungă împreună la Artabanos. La sosirea lor, regele i-a primit cu multă plăcere, dar nu şi-a putut ascunde uimirea că Asinaeus, care săvârşise mari fapte de vitejie, avea o statură atât de mică şi că, la prima vedere, stârnea dispreţul celor care îl întâlneau, făcându-i să nu pună nici un preţ pe dânsul. Gazda a spus prietenilor lui că Asinaeus avea un suflet mult mai mare decât trupul său. În timpul chefului, l-a adus în faţa oaspetelui pe Abdagases, unul dintre comandanţii gărzii sale de corp, şi i-a povestit ce bărbat viteaz era şi cu cât curaj se avânta în toiul luptei. Dar când Abdagases a cerut voie să-1 ucidă pe Asinaeus, ca să răzbune jignirile aduse de el împărăţiei părţilor, regele i-a răspuns astfel: „Nu pot îngădui să faci de petrecanie unui om care se încrede în fidelitatea mea, mai ales că i-am strâns mâna dreaptă şi m-am legat prin jurământ să-mi respect cuvântul. Dacă vrei să te porţi ca un războinic priceput şi puternic, nu trebuie să mă faci să-mi încalc jurământul pentru ca tu să pedepseşti insultele aduse împărăţiei părţilor. N-ai decât să-1 ataci când se va întoarce acasă şi să-1 dobori la pământ prin puterea ta, cu condiţia ca eu să nu aflu nimic!" A doua zi l-a chemat pe Asinaeus şi i-a zis: „A sosit vremea să te întorci la treburile tale, pentru ca să nu dai unora dintre căpeteniile aflate la curte prilejul să te ucidă în pofida voinţei mele. Îţi încredinţez ţara babiloniană, pentru ca, prin grija ta, să rămână nebântuită de jafuri. Se cuvine să-ţi arăţi bunăvoinţa faţă de mine, aşa cum fidelitatea mea te-a păstrat nevătămat atunci când n-a fost vorba de fleacuri, ci de propria ta viaţă!" După ce a cuvântat aşa, Artabanos i-a dat lui Asinaeus daruri şi, fără să zăbovească, l-a lăsat să se întoarcă teafăr. Când a ajuns acasă, Asinaeus fie că şi-a construit fortăreţe noi, fie că le-a întărit pe cele vechi. În scurtă vreme, puterea lui a urcat până la o culme pe care n-a mai atins-o nici unul dintre cei care au cutezat să pornească de la. Începuturi aşa de modeste. Chiar şi comandanţii părţilor, trimişi în provinciile vecine, îl respectau. Semnele de cinstire pe care i le-au arătat babilonienii au fost mici, rămânând mai prejos de meritele sale. Puterea lui era atât de cuprinzătoare încât toate treburile din Mesopotamia primeau încuviinţarea lui şi, vreme de cincisprezece ani, norocul lui a crescut de la o zi la alta.

5. Dar tocmai când fraţii atinseseră deplina prosperitate, asupra domniei lor s-au abătut nenorocirile, din

următorul motiv: după ce s-au îndepărtat de virtutea mulţumită căreia dobândiseră atâta putere, au început s-o sfideze şi, dispreţuind datinile străbune, au căzut în braţele plăcerilor. Unul dintre parţi (numit să guverneze o provincie) şi-a adus cu el soţia, care, pe lângă celelalte merite atrăgând laudele tuturora, era aşa de chipeşă că nu-şi mai găsea pereche nicăieri. Fie că auzise de frumuseţea ei, fie că o văzuse cu ochii lui, Anilaeus, fratele lui Asinaeus, i-a devenit înflăcărat admirator şi propriul său inamic, pe de o parte, pentru că nu spera s-o cucerească decât dacă o aducea cu forţa în stăpânirea lui, pe de altă parte, pentru că nu era în stare să-şi înăbuşe dragostea pătimaşă. L-a proclamat duşman pe bărbatul femeii aceleia şi, de îndată ce el a căzut pe câmpul de luptă, soţia lui s-a şi căsătorit cu propriul adorator. Nu fără să-şi atragă singuri o mare năpastă au introdus această femeie în casa lor Asinaeus şi Anilaeus, nenorocirea având următoarea pricină. După moartea primului bărbat, prizoniera a ascuns statuile zeilor pe care îi cinstea împreună cu soţul ei şi, după tradiţia ţării sale, i-a luat cu dânsa (căci în ţinutul acela, toţi obişnuiesc să-şi la idolii casei, atunci când pleacă la drum). La început, femeia s-a închinat zeilor pe ascuns. Cum a devenit însă soţia lui Anilaeus, şi-a venerat pe faţă idolii după datina ei, folosind riturile pe care le practica împreună cu soţul defunct. Atunci tovarăşii celor doi fraţi, care aveau o deosebită influenţă asupra lor, i-au reproşat lui Anilaeus mai întâi în treacăt, faptul că nu respectă deloc obiceiurile şi legile iudeilor, luând de soţie o străină, care încălca regulile stricte ale jertfei şi ale slujbelor divine. Să la aşadar aminte ca, de dragul plăcerii simţurilor, să nu-şi piardă cumva puterea de altădată, pe care a dobândit-o cu sprijinul Domnului. Pe această cale n-au obţinut nimic, ci dimpotrivă, Anilaeus l-a ucis pe unul dintre ei, care fusese prea slobod la gură. (Cel ce agoniza de dragul legilor l-a rugat pe Dumnezeu să reverse pedeapsa uciderii sale asupra lui Asinaeus şi Anilaeus, dar şi toţi ceilalţi însoţitori să cadă răpuşi de duşmani, primii fiindcă au fost vinovaţi de crimă, ceilalţi fiindcă n-au sărit în ajutorul lui atunci când a venit să apere legile.) S-au întristat cu toţii, dar s-au resemnat, întrucât şi-au dat seama că prosperitatea lor de acum şi-o datorau vitejiei celor doi fraţi. Când au auzit însă de venerarea idolilor parţi, şi-au zis că nu mai puteau să rabde sfidarea legilor de către Anilaeus. Au mers de-a valma la Asinaeus, ridicându-şi glasul împotriva lui Anilaeus, şi i-au spus că, chiar dacă a întrezărit şi mai înainte ce era de făcut, acuma trebuia să intervină neapărat şi să îndrepte situaţia, mai înainte ca el însuşi şi ei cu toţii să fie pedepsiţi pentru păcatele acestuia. Nemulţumiţii s-au plâns apoi de căsătoria lui Anilaeus cu o străină, faptă ce nu se împăca cu datinile lor, nici cu legile străbune, precum şi de închinarea la idoli, prin care femeia îl batjocorea pe Domnul, venerat de neamul lor. Asinaeus ştia prea bine că păcatul comis de fratele lui le-a adus deja mari necazuri şi că ele se vor înmulţi în viitor; tăcuse totuşi din gură, toleranţa lui ţinând seama de faptul că avea de-a face cu o rudă apropiată, şi l-a iertat pe Anilaeus, care era înrobit de dragostea lui pătimaşă. Dar pentru că, zi de zi, mulţimea se aduna în jurul lui şi strigătele ei deveneau mai puternice, i-a adus în sfârşit lui Anilaeus cuvenitele reproşuri, l-a mustrat cu asprime pentru faptele anterioare şi i-a poruncit să nu se mai poarte ca până acum, trimiţându-şi soţia acasă, la rudele ei. Aceste avertismente n-au avut nici o urmare. Când şi-a dat seama că mulţimea o osândea vehement, temându-se că Anilaeus va fi în mare primejdie din pricina dragostea pe care i-o purta, femeia a pus otravă în mâncarea lui Asinaeus şi l-a înlăturat din drumul ei. Nu-şi făcea griji că va trage ponoase pentru nelegiuirea ei, pentru că avea ca judecător un soţ care o iubea pătimaş.

6. Anilaeus, care ajunsese să domnească singur, şi-a dus oastea împotriva satelor stăpânite de Mithridates, unul dintre fruntaşii părţilor, căsătorit cu fiica regelui Artabanos, alegându-se cu o mare pradă din jefuirea moşiilor sale. Acolo a găsit o mulţime de bani şi de sclavi, dar şi numeroase turme şi alte bunuri care puteau să-l facă viaţa mai plăcută. De îndată ce Mithridates, aflat din întâmplare în ţinutul acela, a auzit de jefuirea târgurilor sale, a fost indignat de faptul că Anilaeus, pe care nu-1 provocase până atunci, a început să-şi arate duşmănia faţă de el. Punându-şi demnitatea mai presus de orice, a strâns atâţia călăreţi câţi a putut să adune şi şi-a înjghebat o oaste alcătuită în întregime din tineri în floarea vârstei, apoi a pornit împotriva lui Anilaeus,

ca să-l întâmpine trupele. Cum a dat de unul din satele sale, Mithridates s-a oprit, aşteptând în linişte, să atace în dimineaţa următoare, când era Sabat, zi de sărbătoare hărăzită odihnei de către iudei. Anilaeus a fost însă înştiinţat la timp de un sirian care locuia într-un sat învecinat, descriind amănunţit locul unde Mithridates se pregătea să se ospăteze cu trupele sale. A servit cina devreme şi a mârşăluit toată noaptea, ca să-l înfrunte pe părţii care nu se aşteptau la aşa ceva. La a patra strajă a nopţii, el a dezlănţuit atacul şi pe unii i-a răpus în somn, iar pe ceilalţi i-a pus pe fugă. Pe Mithridates, care a fost prins viu, l-a luat cu el şi l-a pus gol-goluţ pe spinarea unui măgar, ceea ce constituia cea mai mare înjosire pentru oricare dintre părţi. În această jalnică stare, l-a dus într-o pădure, unde nrietenii l-au îndemnat stăruitor pe Anilaeus să-l curme viaţa lui Mithridates. Adoptând o părere contrară, Anilaeus le-a explicat că nu era în interesul lui să-1 ucidă pe Mithridates, care se bucura de înalta preţuire a părţilor şi în afară de asta avea strânse legături de rudenie cu regele. Lui Mithridates nu-i va veni greu să îndure ce a păţit acum şi, chiar dacă a fost amarnic batjocorit, trebuia să admită faptul că voi i-aţi cruţat viaţa, neuitând să fie recunoscător faţă de cei care l-au tratat cu bunăvoinţă. Dacă prizonierul lui va avea o soartă nefericită, fireşte că nu se va linişti până ce nu-i va scălda într-o baie de sânge pe iudeii din Babilonia suveranul de care ei trebuie să se ferească de vreme ce le sunt rude, deoarece nu vor avea nici o scăpare în cazul unei mari nenorociri, cei mai mulţi dintre tinerii lor ajungând în mâinile regelui părţilor. Adresând mulţimii gândurile şi vorbele acestea, Anilaeus i-a înduplecat pe ai săi şi astfel Mithridates a fost lăsat să plece nestingherit. Odată ajuns acasă, soţia lui l-a dojenit aspru şi l-a întrebat dacă el, ginerele regelui, expus dispreţului şi înjosirii, se împacă cu batjocura pe care a îndurat-o şi este mulţumit că a scăpat teafăr, după ce a fost prizonierul unui bărbat iudeu. Apoi i-a zis: „Acum ori îţi redobândeşti vitejia, ori mă jur pe zeii care respectă demnitatea regilor, că voi destrăma legământul căsătoriei noastre!" Fie că nu mai putea să mai îndure ocările zilnice, fie că se temea de faptul că trufia femeii lui putea s-o împingă la divorţ, Mithridates n-a avut încotro şi a strâns fără să vrea atâtea trupe câte a putut să adune. În fruntea lor, s-a îndreptat împotriva duşmanilor, hotărât să aducă victoria părţilor asupra iudeilor, chiar dacă risca să-şi piardă viaţa.

7. Când a aflat că Mithridate se pregătea să-1 înfrunte cu o oaste numeroasă, lui Anilaeus i s-a părut nedemn de faima lui să rămână ascuns în ţinuturile sale mlăştinoase şi să nu-i aţină calea. Sperând că norocul lui de odinioară îl va ajuta şi de astă dată să-şi pedepsească duşmanii, a pornit în întâmpinarea acestora cu trupele sale, care nu erau lipsite de obişnuitul lor curaj. Propriei sale oştiri i s-au alăturat multe trupe străine, ademenite de obţinerea prăzii, având darul să înspăimânte vrăjmaşul doar prin simpla lor apariţie. Întrucât mărşăluiseră nouăzeci de stadii, străbătând terenuri aride în toiul amiezii, războinicii erau din cale-afară de însetaţi. Tocmai atunci s-a ivit pe neaşteptate Mithridates şi s-a năpustit asupra lor când erau chinuiţi de sete, nefiind în stare să mai ţină armele în mâini din pricina arşiţei. Deoarece nu mai erau în plenitudinea forţelor lor, Anilaeus şi ai săi au rupt-o la fugă fără pic de ruşine, aşa că în marea lor majoritate au pierit pe loc, multe mii de oameni găsindu-şi moartea. În debandada generală, Anilaeus şi însoţitorii lui şi-au găsit refugiul într-o pădure, în timp ce Mithridates saluta prin strigăte victoria obţinută asupra duşmanului. Curând s-a adunat însă o mare mulţime de oameni fără căpătâi, care nu se sinchiseau de viitorul lor, mulţumiţi că scăpaseră de grijile prezentului, şi adaosul acesta a acoperit numărul celor ucişi de duşmani. Totuşi, noii veniţi nu se puteau compara cu cei ce căzuseră în luptă, datorită lipsei lor de experienţă. Cu ajutorul acestora, Anilaeus a întreprins însă o expediţie împotriva satelor babiloniene, pe care le-a devastat fără milă, prădând toate avuţiile lor. Atunci babilonienii şi trupele staţionate în câmp şi-au trimis solii la iudeii care locuiau în Naarda şi le-au cerut să-1 predea pe Anilaeus. Dorinţa lor nefiind îndeplinită (căci localnicii, chiar dacă ar fi vrut, tot nu puteau să pună mâna pe răufăcători), ei au stăruit ca barem să încheie pacea cu zvânturaţii. Întrucât ziceau că vor să ajungă la armistiţiu, au trimis împreună cu babilonienii oameni din mijlocul lor, care să ducă

tratative cu Anilaeus. După ce au cercetat îndeaproape toate lucrurile privitoare la locul unde era aşezată tabăra lui, babilonienii s-au năpustit asupra însoţitorilor lui, care dormeau adânc, ameţiţi de băutură, şi au izbutit să-şi ucidă fără împotrivire duşmanii, printre ei aflându-se şi Anilaeus însuşi.

8. Babilonienii au scăpat astfel de teama lui Anilaeus (singura stavilă în calea urii lor asupra iudeilor, cu care se aflau în permanent conflict, datorită profundelor deosebiri dintre religiile lor, cele două tabere căutând din toată inima să se batjocorească una pe alta). După uciderea lui Anilaeus şi a ciracilor săi, ei au tăbărât asupra iudeilor. Aceştia îndurau cu greu duşmănia babilonienilor, căci nu puteau să-l înfrunte cu armele şi nici să mai trăiască alături de ei, aşa că s-au strămutat în Seleucia, principalul oraş al ţinutului, întemeiat de Seleucos, fiul lui Nicator. El era locuit de mulţi macedoneni şi de greci şi mai numeroşi, cărora li se alătura un număr nu prea mic de sirieni. Aici şi-au găsit adăpost iudeii şi vreme de cinci ani au dus o existenţă paşnică. În al şaselea an de la primul măcel, a izbucnit o ciumă în rândurile iudeilor rămaşi la Babilon, ceea ce a făcut ca mulţi dintre ei să se statornicească în Seleucia. Asupra lor s-a abătut o mare năpastă din următoarea pricină.

9. Între grecii şi sirienii din Seleucia aveau loc necontenite certuri şi neînţelegeri, supremaţia fiind deţinută de greci. Dar când au venit iudeii, să locuiască împreună cu ei, a izbucnit o răscoală din care au ieşit biruitori sirienii, fiindcă s-au aliat cu iudeii, care ştiau să înfrunte primejdiile şi erau obişnuiţi cu războiul. Când grecii, puşi în dificultate de răscoală, şi-au dat seama că nu-şi puteau redobândi autoritatea de altădată decât dacă îi despărţeau pe iudei de sirieni, au trimis pe unii dintre ai lor la sirieni, cu care întreţinuseră legături amicale, căutând să se împace cu ei. Aceştia au acceptat bucuroşi. După discuţiile care au avut loc de-o parte şi de alta, fruntaşii ambelor tabere au dus tratative, ajungându-se la reconcilierea deplină. Când şi-au dat aşadar consimţământul, şi unii şi alţii au socotit că nu puteau să-şi dovedească mai bine prietenia reciprocă decât urându-i pe iudei. S-au năpustit pe neaşteptate asupra lor şi au căsăpit cincizeci de mii dintre ei. Au pierit toţi iudeii, în afara celor pe care prietenii şi vecinii lor miloşi i-au lăsat să fugă. Cei ce scăpaseră astfel s-au refugiat în Ctesiphon, oraş grec învecinat cu Seleucia, unde regii îşi petreceau an de an iernile, adunându-şi grămadă proviziile. Nici aici nu şi-au înjghebat locuinţe stabile, deoarece seleucienii nu-şi arată respectul faţă de regii lor. În cele din urmă, toţi iudeii s-au înspăimântat de babilonieni şi de seleucieni, groaza lor fiind sporită de faptul că sirienii care locuiau în ţinutul acela puneau la cale un război de exterminare a iudeilor. Cei mai mulţi dintre ei s-au reîntors de aceea la Naarda şi Nisibis, care le inspirau încredere prin poziţia lor fortificată, fiind în acelaşi timp locuite în întregime numai de oameni războinici. Atât am avut de spus despre iudeii din Babilonia.

CARTEA A XIX-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A XIX-A:

1. Cum Gaius Caesar a căzut victimă complotului urzit de Cassius Chaerea.

2. Cum unchiul său Claudius a fost silit de oşteni să preia domnia.

3. Disputa dintre Senat şi popor, de o parte, şi Claudius, împreună cu oştenii care îl susţineau, de cealaltă.

4. Regele Agrippa duce o solie senatorilor. Cum oştenii care susţineau Senatul s-au alăturat imediat lui Claudius, încredinţându-i puterea supremă; rămas singur, Senatul l-a rugat aşadar pe Claudius să-1 ierte.

5. Cum Claudius Caesar i-a restituit lui Agrippa întregul regat al părintelui său, adăugându-i tetrarhia lui Lysanias.

6. Decretele lui Caesar Claudius către alexandrini privitor la iudeii care locuiau în oraşul lor şi în întreaga lui împărăţie.

7. Reîntoarcerea pe mare a regelui Agrippa în Iudeea.

8. Scrisoarea adresată doriţilor de Publius Petronius, guvernatorul Siriei, privitoare la iudei.

9. Cum regele Agrippa a refăcut cu multe cheltuieli zidul de apărare al Hierosolymei, dar a trebuit să-l lase neterminat din pricina morţii sale neaşteptate.

10. Ce a înfăptuit el în cei trei ani până ce a închis ochii şi cum şi-a sfârşit viaţa.

Cartea aceasta cuprinde un interval de trei ani şi şase luni.

CAPITOLUL I

1. Gaius şi-a revărsat smintita lui cruzime nu numai asupra iudeilor care locuiau în Hierosolyma şi în ţinuturile megieşe, ci şi asupra tuturor celor ce cutreierau pământul şi mările, de-a lungul şi de-a latul Imperiului roman, umplându-l cu nenumărate nenorociri de care nu mai auzise nimeni până atunci. Cele mai multe dintre cruzimile sale s-au desfăşurat însă la Roma, pe care trebuia s-o cinstească mai mult decât pe celelalte cetăţi, şi ele au fost îndurate de cetăţenii acesteia, mai ales de către senatori, îndeobşte cei ce se trăgeau din patricieni, falindu-se cu strămoşii lor vestiţi. A născocit mii de blestemăţii şi împotriva aşa-numiţilor cavaleri care se distingeau prin faima şi bogăţia lor şi se bucurau de acelaşi renume cu senatorii, căci din ordinul lor erau aleşi chiar şi membrii Senatului. Aducea cavalerilor înjosiri şi îi îndepărta din funcţiile lor, îi priva.de viaţă şi de bani, ţelul urmărit prin uciderea lor fiind de regulă jefuirea averilor pe care le deţineau. Gaius şi-a atribuit şi prestigiul divin şi a pretins supuşilor lui să-l aducă onoruri ce nu se cuveneau oamenilor. Vizita adesea mai ales Templul lui lupiter, denumit Capitolinul, cel mai vestit dintre toate sanctuarele, cutezând să se proclame fratele lui lupiter. Şi alte fapte ale sale dovedeau că era aproape nebun. Când s-a plictisit să călătorească cu triremele de la portul Dicaiarchia din Campania până la Misenum. celălalt oraş maritim, situat tot pe ţărmul Campaniei, socotiridu-se stăpânul mării aşa cum cerea pământului să i se supună, Gaius a pus să se construiască un pod lung de treizeci de stadii, care unea un promontoriu de altul, şi astfel a trecut cu carul său peste întregul golf. I-a convenit acest soi de călătorie, demnă de un zeu. El nu s-a îndurat să lase nici unul dintre templele grecilor nedespuiat de operele lor de pictură şi sculptură, poruncind să i se aducă statuile şi ofrandele care le mai rămăseseră. Nu se cădea ca asemenea capodopere să stea altundeva decât în locul cel mai frumos din lume, adică oraşul Roma. Cu lucrările răpite de acolo, şi-a împodobit casele şi grădinile sale, precum şi vilele proprii, răspândite în întreaga Italie. A cutezat să dea ordin să fie adusă la Roma statuia lui Zeus din Olympia, cea mai venerată de greci şi supranumită Olympică, opera atenianului Phidias. Ordinul n-a putut fi totuşi îndeplinit, deoarece arhitectul lui, Memmius Regulus, însărcinat cu executarea lucrării, a declarat că statuia se va frânge dacă va fi urnită din locul ei. Se zice că din acest motiv, ca şi din pricina unor minuni greu de crezut, care au avut loc atunci, Memmius a renunţat să mai transporte statuia. l-a scris despre acestea lui Gaius şi şi-a cerut iertare că nu poate să-l ducă ordinul la îndeplinire. Era cât pe ce să plătească cu viaţa pentru asta, doar moartea lui Gaius, care a survenit între timp, scăpându-1 de primejdie.

2. Nebunia lui Gaius a mers atât de departe încât atunci când i s-a născut o fată, s-a dus cu ea pe Capitoliu şi a pus-o pe genunchii statuii, spunând că odrasla este a lui şi a lui Iupiter, căci amândoi au dreptul paternităţii şi rămâne de văzut care dintre ei deţine superioritatea. Oamenii tolerau însă lucrurile acestea. El le-a îngăduit sclavilor să-şi acuze stăpânii şi să-l învinuiască de orice crimă. Se aduceau cele mai grave acuzaţii, spre a face hatârul împăratului, cel care încuraja această nelegiuire. Pe Claudius a cutezat să-l învinuiască sclavul său, Pollux, în sprijinul căruia a venit să la parte la proces Gaius, având în vedere că era judecat unchiul lui, căci nădăjduia să-l înlăture din drum cu acest prilej. Dar speranţele sale au fost înşelate. Când a umplut cu calomnii şi răutăţi împărăţia aflată sub cârmuirea lui şi a pus în mâinile sclavilor o armă cu care să-şi ameninţe stăpânii, s-au urzit numeroase comploturi împotriva lui, unii împinşi de furia de a

răzbuna nedreptăţile îndurate de ei, alţii căutând să-l suprime mai înainte ca să se abată asupra lor mari nenorociri. Ca atare, moartea lui a venit ca o binecuvântare pentru păstrarea legilor şi siguranţa tuturor, în mod deosebit pentru neamul nostru, care ar fi fost stârpit în întregime dacă el n-ar fi fost ucis atât de repede. Vreau să înfăţişez cu grijă toate amănuntele legate de pieirea lui, mai ales că ea are darul să aducă celor asupriţi încredere în atotputernicia lui Dumnezeu şi mângâiere, precum şi un serios avertisment adresat celor ce cred că norocul lor dăinuie veşnic, nebănuind că sunt pândiţi de nenorocire dacă nu se călăuzesc după virtute.

3. Moartea lui Gaius era pusă la cale de trei comploturi urzite fiecare de oameni curajoşi şi întreprinzători. Aemilius Regulus, originar din Corduba Iberiei, căzuse la învoială cu câţiva tovarăşi şi vroia să-l înlăture pe Gaius cu ajutorul lor sau cu propriile lui mâini. O altă conjuraţie îl avea în frunte pe tribunul Cassius Chaerea; un anume Annius Minucianus pregătise şi el o ceată pentru suprimarea tiranului. Ura era motivul care îi făcea să conspire împotriva lui Gaius, mobilul lor fiind diferit: Regulus, deoarece avea o fire irascibilă şi detesta orice fel de nedreptate (căci era puternic şi mărinimos, slobod la gură, aşa că nu-şi ascundea intenţiile, ci vorbea deschis cu alţii şi cu prietenii lui, pe care îi vedea gata să treacă la fapte); Minucianus, deoarece pe de o parte urmărea să răzbune moartea bunului său prieten Lepidus, unul dintre nobilii cetăţeni care fusese ucis de Gaius, iar pe de altă parte, deoarece se temea că Gaius, ce-şi dezlănţuia mânia de-a valma asupra tuturora, să nu-l condamne la moarte, mai ales că pusese ochii pe el; în sfârşit, Chaerea, deoarece fusese batjocorit de Gaius, care îl numise laş şi molatic şi, în pofida prieteniei şi amabilităţii lui faţă de Gaius, era oricând expus primejdiilor, aşa că socotea uciderea lui Caesar o faptă demnă de un om liber. Tustrei socoteau că era indicat să se înţeleagă cu cei care vedeau nedreptăţile zilnice, având şi arzătoarea dorinţă de a le înlătura prin suprimarea lui Gaius. După părerea lor, nu încăpea îndoială că tentativa lor va reuşi şi în acest caz nu putea decât să-l bucure faptul că aveau de partea lor atâţia oameni care erau gata să-şi jertfească viaţa pentru salvarea oraşului şi a împărăţiei. Cel mai zelos dintre toţi era Chaerea, pentru că, pe de o parte, putea să-şi sporească faima, iar pe de altă parte, pentru că lui îi venea mai la îndemână să-l ucidă pe Gaius, de vreme ce, în calitatea lui de tribun, se putea apropia nestingherit de el.

4. Între timp se sărbătoreau Jocurile de circ, un spectacol urmărit cu patimă de romani. Ei se îndreptau cu multă râvnă spre Circ, unde mulţimea se strângea grămadă atunci când vroia să obţină ceva de la împărat, exprimându-şi pe loc dorinţele; respingerea acestor cereri nu era echitabilă şi ele îşi căpătau îndeobşte aprobarea. De astă dată, poporul îl ruga stăruitor pe Gaius să mai scadă întrucâtva impozitele, care erau apăsătoare, şi să uşureze dările. Nevrând să audă de aşa ceva, de îndată ce strigătele au întrecut măsura, el le-a poruncit oştenilor din garda de corp să pună mâna pe gălăgioşi şi să-l ucidă fără să zăbovească o clipă. Cei care primiseră acest ordin s-au grăbit să-1 aducă la îndeplinire, aşa că mulţi şi-au pierdut viaţa. Martor celor întâmplate, poporul s-a potolit, curmându-şi strigătele când a văzut cu ochii lui cum fuseseră osândiţi la moarte cei ce ceruseră scăderea impozitelor. Cu atât mai arzătoare a fost dorinţa lui Chaerea de a urzi pieirea lui Gaius, spre a scăpa omenirea de cruzimea lui fără margini. A fost adesea ispitit să-1 ucidă pe împărat în timpul prânzurilor sale şi doar chibzuinţă matură l-a oprit, nu pentru că şovăia cumva să-1 asasineze, ci pentru că aştepta momentul potrivit când putea să facă cu mâna lui ce şi-a propus, fără să dea greş.

5. Chaerea ducea de multă vreme viaţa ostăşească, dar legăturile sale cu Gaius nu-i făceau nici o plăcere. După ce a fost pus de Gaius să strângă impozitele şi să perceapă dările.de la cei ce rămăseseră datori faţă de vistieria lui Caesar, taxele au fost dublate şi el nu s-a ostenit să încaseze birurile, ci a ascultat mai mult de firea lui bună decât de ordinele împăratului. Dar fiindcă cei loviţi de soartă îl făceau să fie moderat şi lui îi era milă de oamenii de la care trebuia să ceară plata angaralelor, Chaerea a stârnit mânia lui Gaius, care l-a dojenit că era molatic şi leneş în strângerea banilor. I-a fost dat să audă şi alte vorbe de ocară şi, ori de câte

ori îi dădea o parolă pentru ziua când deţinea funcţia de tribun, împăratul alegea un cuvânt jignitor, care se potrivea unei femei. Făcea acest lucru deşi nu era străin de misterioasele ceremonii intime pregătite din porunca lui: acolo apărea îmbrăcat în straie femeieşti, având pe creştet cârlionţi în coafura inventată de el, încât semăna la chip cu o muiere. Cu toate acestea nu se sfia să-1 batjocorească pe Chaerea. La primirea parolei, Chaerea devenea furios, mai ales când trebuia s-o transmită mai departe, stârnind îndeobşte râsul celor care o auzeau: ajunsese aşadar batjocura celorlalţi tribuni. Ori de câte ori Chaerea urma să le încredinţeze parola, ei se bucurau dinainte, fiindcă aveau iarăşi prilejul să-1 la în răspăr. Chaerea a prins atunci curaj şi a mărturisit unor prieteni că nu va lăsa nerăzbunată această hărţuială. Printre aceştia se număra şi un anume Pompedius, de rang senatorial, care urcase toate treptele magistraturilor şi, aidoma celorlalţi epicureici, îndrăgea liniştea şi tihna. Pe el l-a acuzat duşmanul său Timidius că îl insultase pe Gaius, luând-o ca martoră pe Quintilia, care apărea pe scenă. Fiind o femeie frumoasă, avea numeroşi amanţi, printre care se număra şi Pompedius. Deoarece ea nu vroia să-şi înfiereze amantul printr-o depoziţie mincinoasă (cum şi era de fapt), căci această mărturie aducea după sine condamnarea lui la moarte, Timidius a insistat ca Quintilia să fie pusă la cazne. Atunci exasperatul Gaius a poruncit ca Chaerea s-o tortureze fără întârziere pe Quintilia, căci era convins că acesta se va dovedi neînduplecat, ca să înlăture învinuirea de moliciune. În timp ce Quintilia era dusă la camera de tortură, un conspirator a mers în urma ei şi i-a spus să nu-şi piardă cumpătul, temându-se de cazne, fiindcă va fi în stare să le îndure dacă era curajoasă. Chaerea a torturat-o cu asprime, nu de bunăvoie, ci fiindcă era silit s-o facă pentru a-şi salva pielea. Cum ea nu s-a lăsat biruită de cazne, Chaerea a adus-o în faţa lui Gaius cu trupul schilodit, încât nimeni n-ar fi putut s-o privească fără să-l plângă de milă. Când a văzut-o sfârtecată de torturi pe Quintilia, chiar şi neînduplecatul Gaius a fost impresionat, eliberându-1 pe Pompedius. I-a dat şi Quintiliei bani pentru a-i răscumpăra suferinţa trupească, răsplătind tăria ei sufletească.

6. Chaerea a fost foarte afectat de faptul că el însuşi ajunsese să pricinuiască mari suferinţe unei persoane pe care Gaius a catadicsit s-o consoleze. Le-a adresat aşadar următoarele cuvinte lui Clemens şi lui Papinius, ultimul fiind tot tribun, iar primul, prefectul pretoriului[3]: „De bună seamă că n-am omis nimic, o, Clemens, din tot ce trebuia să facem, ca să asigurăm salvarea împăratului nostru. Cât priveşte cei ce au complotat împotriva împărăţiei, unii au fost ucişi prin grija şi osârdia noastră, iar alţii au fost supuşi torturilor, stârnind mila lui Gaius însuşi. Ne-am slujit oare cu cinste virtutea militară?" Clemens a păstrat tăcerea, dar prin roşeaţa obrajilor săi dovedea cât de mult se ruşina de ordinele primite de sus, fără să creadă că era înţelept să condamne prin cuvinte nebunia împăratului, dacă avea în vedere propria lui siguranţă. Devenit mai încrezător, Chaerea a vorbit deschis şi, nesinchisindu-se de primejdiile care îl ameninţau, a spus despre chinurile îndurate de oraş şi de imperiu: „Mulţimea susţine îndeobşte că vina o poartă Gaius. Dar dacă cercetăm temeinic adevărul, vina îmi revine mie, dragul meu Clemens, şi lui Papinius ăsta; dar mai mult decât noi, tu eşti cel ce hărăzeşte aceste cazne romanilor şi întregului neam omenesc! Ele se datorează nu atât poruncilor date de Gaius, cât însăşi voinţei noastre de a le îndeplini. Deşi suntem în măsură să curmăm nenumăratele chinuri ale concetăţenilor şi supuşilor noştri, de dragul disciplinei acceptăm ca din oşteni ai gărzilor de corp să fim transformaţi în călăi şi să ne punem armele nu în slujba libertăţii şi a împărăţiei romanilor, ci în folosul unui om care le-a înrobit trupurile şi sufletele şi zilnic ne pătează mâinile cu sângele celor ucişi şi torturaţi, până când, la ordinul lui, alţii ne vor face să avem aceeaşi soartă vitregă! Se arată binevoitor nu pentru că are de-a face cu noi, ci mai degrabă pentru că ne suspectează, de vreme ce numărul cejor ucişi este mare (căci mânia lui nu se va potoli niciodată, întrucât ea se dezlănţuie nu în numele dreptăţii, ci al bunului său plac). Şi noi vom fi victimele cruzimii sale, aşa că se cuvine să avem grijă de siguranţa şi libertatea tuturora, punându-ne şi pe noi înşine la adăpost de primejdii!"

7. Şi Clemens a aprobat făţiş părerea lui Chaerea, dar a recomandat discreţia, pentru ca discuţia să nu ajungă la urechile mulţimii, divulgând ceea ce trebuie să stea sub pecetea tăcerii, căci prin dezvăluirea prematură a hotărârii şi a conjuraţiei, ei riscă să-şi piardă viaţa. Totul trebuie să rămână în seama scurgerii timpului şi a speranţei în viitor, căci norocul poate să vină în ajutorul lor pe neaşteptate. El nu se mai încumeta să facă aşa ceva din cauza vârstei înaintate, precizând că: „La planurile şi spusele tale, Chaerea, pot să adaug cel mult lucruri mai puţin primejdioase, nu însă şi mai oneste!" Apoi Clemens s-a dus acasă şi, în dispută cu sine însuşi, a meditat asupra vorbelor pe care le auzise sau le rostise. Chaerea s-a zbuciumat mai departeşi s-a grăbit să ajungă la Cornelius Sabinus, el însuşi tribun, pe care îl ştia drept un om destoinic şi iubitor de libertate, având convingerea că nu era deloc mulţumit de felul cum stăteau lucrurile. Vroia să-l dezvăluie acestuia planul său, fiindcă socotea că era bine să şi treacă de îndată la înfăptuirea lui, de teamă că va fi trădat de Clemens, dându-şi seama că pierduse timp preţios.

8. Sabinus a primit bucuros toate propunerile sale, căci şi el fusese frământat de aceleaşi gânduri, dar până acum păstrase tăcerea, neavând cui să le împărtăşească. Acum, când dăduse peste omul care nu-i cerea să-şi tăinuiască gândurile îndrăzneţe, ci îşi spunea deschis părerea, el a devenit mai curajos şi l-a rugat pe Chaerea să nu mai zăbovească deloc. S-au dus aşadar amândoi la Minucianus, atras în egală măsură de virtute şi însufleţit de aceeaşi generozitate, aidoma lor, fiind aşijderea foarte pornit împotriva lui Gaius, din pricina executării lui Lepidus. Minucianus şi Lepidus erau strâns uniţi prin prietenie, ca şi prin teama de primejdia care îi ameninţa. Căci cei ce urcaseră treptele magistraturilor erau îngroziţi de Gaius, care îşi revărsa ura asupra tuturora după bunul său plac. Firește că cei nemulţumiţi de starea lucrurilor se fereau unul de altul şi, de teama trădării, evitau să spună pe şleau ce simţeau sau să-şi dea de gol ura lor faţă de Gaius. Asta nu-i împiedica să rămână în relaţii prieteneşti, fiindcă era cunoscută ura pe care i-o purtau lui Caesar.

9. Când s-au întrunit laolaltă, tustrei s-au salutat şi, aşa cum se obişnuia la asemenea întâlniri, primul a luat cuvântul Minucianus, care se bucura de mult respect (căci făcea parte din rândul celor mai nobili cetăţeni) şi atrăsese laudele tuturor, având îndeobşte întâietate în cursul discuţiilor. El l-a rugat pe Chaerea să-l spună ce parolă primise în ziua aceea. Întregul oraş ştia că, la primirea parolei, toţi se distrau pe socoteala lui. Chaerea a gustat gluma şi i-a mulţumit lui Minucianus pentru faptul că îi permitea să înceapă discuţia cu dânsul, spunându-i următoarele vorbe: „Dă-mi ca parolă Libertatea şi îţi sunt recunoscător că mi-ai stârnit un elan care întrece aşteptările mele şi nu mai am nevoie de alte cuvinte ca să prind curaj dacă tu eşti de aceeaşi părere cu mine, căzând de acord chiar şi mai înainte de această întâlnire. Am la cingătoare o singură sabie, dar ea este suficientă pentru amândoi. Să trecem, aşadar, la acţiune: ori conduci tu, dacă asta ţi-e vrerea, şi eu îţi ascult ordinele, ori merg eu înainte, cu ajutorul tău, încrezător în sprijinul pe care mi-! dai! Nu duc lipsa armei de fier oamenii cu vitejia în suflet, căci şi fierul îşi datorează tăria tăişului său! Am deplină încredere în fapta mea şi nenorocirile care mă pândesc nu-mi inspiră nici o teamă. Nu am vreme să mă gândesc la primejdiile care mă ameninţă atâta timp cât sufăr pentru patria mea, prăvălită din culmea libertăţii în prăpastia sclaviei, cu autoritatea legilor călcată în picioare, toţi oamenii fiind ameninţaţi cu pieirea din pricina lui Gaius! O, de-aş fi demn să-ţi câştig încrederea şi să mă bucur de întregul tău sprijin!"

10. Minucianus, care înţelesese tâlcul vorbelor sale, l-a strâns cu drag la piept, i-a lăudat curajul şi îmbrăţişările i-au fost însoţite de încurajări, lăsându-l să plece cu urări de succes şi rugăminţi adresate zeilor. Unii afirmă că şi-a susţinut speranţele sale de viitor prin ceea ce i-a povestit lui Minucianus. Când se îndrepta odată spre sediul Senatului, un glas din mulţime I-a chemat şi I-a îndemnat să ducă la capăt ceea ce a început, cu sprijinul zeilor. In primul moment, Chaerea a bănuit că a fost trădat de unul dintre conjuraţi şi că va fi capturat. Apoi şi-a dat seama că era o încurajare venită fie din partea unui conspirator, ca un avertisment, fie din partea divinităţii, care avea privirile aţintite asupra faptelor omeneşti, îndemnându-l să fie încrezător. Mulţi deveniseră complici la uneltirea lui, senatori şi cavaleri, bine înarmaţi cu toţii, despre conspiraţie aflând

şi unii oşteni. Nu era nici unul care să nu socotească asasinarea lui Gaius un mare noroc şi fiecare, după puterile sale, se străduia ca în această întrecere să nu dea dovadă de mai puţină râvnă decât celălalt, vorbele şi faptele lor fiind puse în slujba grabnicei înlăturări a tiranului. Printre ei se număra şi Callistus (libertul lui Gaius), bărbat care ajunsese în culmea puterii mai sus decât oricare altul şi deţinea o autoritate aproape egală cu cea a lui Gaius, fiindcă inspira teamă tuturora, strângând o avere uriaşă. El primea daruri de pretutindeni şi nu se abţinea de la nici o nelegiuire, subordonând totul puterii sale, care nu se sinchisea de dreptate. Deoarece cunoştea firea implacabilă a lui Gaius, care era încăpăţânat şi nu-şi schimba niciodată propria hotărâre, libertul se simţea ameninţat de multe primejdii, marea lui avere nefiind cea mai neînsemnată. De aceea, Callistus s-a pus bine cu Claudius şi a trecut de partea lui în speranţa că, dacă acesta se suia pe tron după înlăturarea lui Gaius, se va bucura de preţuirea lui, având în vedere faptul că şi mai înainte îşi oferise benevol serviciile sale. A cutezat să afirme că Gaius i-a poruncit să-1 otrăvească pe Claudius, iar el a amânat executarea ordinului sub diverse pretexte. Mie mi se pare că această tentativă a fost născocită de Callistus, ca să-şi atragă favoarea lui Claudius. Căci dacă ar fi vrut într-adevăr să-1 suprime pe Claudius, Gaius n-ar fi luat în considerare scuzele lui Callistus, nici acesta n-ar fi cutezat să tergiverseze ordinul lui Gaius, decât facându-şi singur rău. Prin încălcarea ordinului dat de stăpânul lui, îşi atrăgea pedeapsa pe care o merita cu prisosinţă. Părerea mea este că pronia divină l-a apărat pe Claudius de nebunia lui Gaius, iar Callistus şi-a atribuit un merit care nu i se cuvenea deloc.

11. Dar înfăptuirea planului lui Chaerea era amânată de fiecare dată, din pricina nehotărârii celor mai mulţi dintre conjuraţi. El însuşi nu se împăca deloc cu această nehotărâre, deoarece fiecare clipă i se părea potrivită pentru a porni atacul. De câte ori Gaius venea pe Capitoliu, să aducă jertfe pentru sănătatea fiicei sale, se iveau numeroase prilejuri să-1 arunce din vârful bazilicii (căci acoperişul ei dădea în For) atunci când împăratul arunca mulţimii bani de aur şi de argint. Putea să-l ucidă şi când celebra Misterele instituite de dânsul, de vreme ce nu-şi făcea nici un fel de griji, unica lui preocupare fiind buna desfăşurare a riturilor. Chiar dacă zeii nu i-ar fi dat nici un indiciu că încuviinţau acest omor, el însuşi avea suficientă tărie să-1 suprime pe Gaius şi fără ajutorul armelor. De aceea era Chaerea foarte.supărat pe conjuraţi, fiindcă se temea că ei vor pierde prilejul potrivit. Aceştia îşi dădeau seama că mânia lui era îndreptăţită şi avea temeinice motive să grăbească trecerea la faptă. Erau totuşi de acord să mai zăbovească deoarece, în eventualitatea eşuării complotului, se aşteptau ca întregul oraş să fie răvăşit de căutarea vinovaţilor, iar Gaius să nu mai fie la dispoziţia conjuraţilor, în pofida vitejiei lor, toate drumurile care duceau la el fiind păzite cu străşnicie. După părerea lor, era mai bine ca ei să treacă la înfăptuirea planului cu prilejul Jocurilor care se desfăşurau pe colina Palatinului (acestea erau închinate lui Caesar, primul care a luat în mâinile sale puterea poporului, şi patricienii romani veneau să asiste la spectacol cu copiii şi soţiile lor, în corturi ridicate în preajma palatului, Caesar însuşi fiind de faţă). Conjuraţii socoteau că le va veni uşor ca, în mijlocul atâtor mii de oameni, să se năpustească asupra împăratului chiar de la intrare, încât gărzile personale, oricât s-ar strădui, nu i-ar fi de nici un folos.

12. Cherea aştepta de la o zi la alta începutul spectacolelor, decis să treacă la înfăptuirea planului din prima zi. Dar soarta, care mai îngăduise o amânare, a fost mai puternică decât hotărârea conspiratorilor, împotrivindu-se realizării ei imediate. A trebuit să treacă trei zile de sărbătoare până când, în sfârşit, tentativa să reuşească în cea de-a patra zi. Chaerea i-a strâns aşadar laolaltă pe conjuraţi şi le-a zis atunci: „A trecut destulă vreme şi trebuie să ne mustram singuri pentru încetineala cu care îndeplinim demna noastră faptă. Ce cumplit ar fi ca acum planul nostru să fie zădărnicit printr-o trădare şi furia lui Gaius să-şi atingă apogeul! Oare nu vedeţi că punem în primejdie zi de zi libertatea şi lăsăm ca tirania lui Gaius să crească la nesfârşit, câtă vreme nu suntem preocupaţi decât de asigurarea viitorului nostru, când suntem în situaţia de a garanta

prosperitatea tuturora, dobândind o glorie veşnică?" întrucât ceilalţi n-au fost în stare. să-l dea un răspuns onest şi nici n-au încuviinţat înfăptuirea planului, ci păstrau tăcerea înmărmuriţi, Chaerea le-a spus următoarele: „Bărbaţi viteji, de ce mai zăbovim oare? Nu vedeţi că e ultima zi a Jocurilor şi Gaius este gata să-şi înceapă călătoria pe mare (fiindcă el se pregătea să plece la Alexandria, spre a vizita Egiptul)? Frumos este din partea voastră să îngăduiţi să vă scape din mâini ticălosul acesta, lăsându-1 să cutreiere pământul şi marea cu mărinimoasa încuviinţare a romanilor? Nu ne vom acuza singuri, pe bună dreptate, şi nu vom roşi de ruşine dacă el va fi ucis în Egipt de cineva care socoteşte că este nedemn de un om liber să tolereze nebunească lui cruzime? Eu nu mă mai împac cu tergiversarea voastră, ci iau astăzi asupra mea primejdia, înfruntând bucuros tot ce mă aşteaptă! Nu mai las nimic pentru ziua de mâine, orice mi s-ar întâmpla! Ce-ar putea mâhni mai mult un om viteaz şi mărinimos ca mine decât să văd cu ochii mei cum altul îl ucide pe Gaius, răpindu-mi gloria unei asemenea fapte?"

13. Cu aceste cuvinte a insuflat Chaerea tovarăşilor lui propriul său avânt şi le-a redat încrederea, încât toţi s-au arătat dornici să treacă neîntârziat la îndeplinirea planului lor. Dis-de-dimineaţă, el s-a înfăţişat la palat, cu sabia de cavaler la cingătoare. Era obiceiul ca tribunul să se prezinte înarmat la împărat, ca să ceară parola, şi în ziua aceea îi venise rândul să primească cuvântul de ordine. Mulţimea începuse deja să se adune grămadă pe colina Palatinului, cu mare zarvă, şi fiecare îl împingea pe celălalt, în căutarea unul loc mai bun. Gaius asista cu mare plăcere la îmbulzeala poporului şi de aceea nu îngăduia să se păstreze locuri speciale pentru senatori sau cavaleri, ci toţi stăteau de-a valma: bărbaţii şi femeile, sclavii şi oamenii liberi. O cale liberă, păstrată anume pentru el, avea Gaius, care i-a adus o jertfă lui Caesar Augustus, Jocurile fiind orânduite în cinstea lui. Când victima s-a prăvălit înjunghiată, a stropit cu sângele ei toga unui senator, numit Asprenas. Pentru Gaius, a fost un prilej de râs, dar pentru Asprenas, un semn rău: el a fost ucis împreună cu Gaius. Se zice că, în ziua aceea, Gaius a fost mai accesibil decât era îndeobşte şi a vorbit atât de prieteneşte, încât i-a uimit pe toţi cei din jurul său. După aducerea jertfei, a venit la spectacol, ocupându-şi locul în teatru, înconjurat de prietenii lui credincioşi. Acest teatru (reînjghebat în fiecare an) arăta în felul următor. Avea două intrări, dintre care una era liberă, iar alta oferea accesul din şi spre un portic, ca să nu-i tulbure pe cei aflaţi înăuntru, astfel încât actorii şi muzicanţii, adăpostiţi într-un cort în care mai exista o îngrăditură, să poată ieşi şi reveni nestingheriţi. Când poporul s-a potolit şi Chaerea împreună cu tribunii stăteau în preajma lui Gaius (căci Caesar se afla în partea dreaptă a teatrului), Vatinius, bărbat de rang. senatorial şi fost pretor, l-a întrebat pe vecinul său Cluvius, care era consul, ce noutăţi avea, vorbind cu prudenţă, ca să nu-i audă nimeni. Cluvius i-a răspuns că n-a aflat nimic şi atunci Vatinius i-a şoptit: „Azi, dragă Cluvius, vom vedea o piesă care aduce în scenă uciderea unui tiran!" Acesta i-a replicat: „Taci, o, viteazule, să nu ne-audă aheii din preajmă!". Apoi s-au împărţit spectatorilor daruri aruncate din ordinul împăratului, constând din fructe numeroase şi păsări foarte preţuite pentru raritatea lor. Gaius privea încântat învălmăşeala pricinuită de aceste daruri, pe care spectatorii şi le disputau cu ardoare. S-au petrecut şi două fapte socotite drept prevestiri. Au fost aduse pe scenă o piesă urde era ţintuită pe cruce o căpetenie de tâlhari, precum şi o pantomimă cu subiect cinyrian, în care îşi pierdeau viaţa nu numai Cinyras, ci şi fiica lui, Myrrha. Atât la ţintuirea pe cruce a tâlharului, cât şi la uciderea lui Cinyras, a curs pe scenă mult sânge întruchipat cu măiestrie. S-a constatat că era tocmai ziua în care Filip, fiul lui Amyntas, a fost ucis de prietenul său Pausanias atunci când vroia să se ducă la teatru. În timp ce Gaius se întreba dacă va rămâne până la sfârşitul spectacolului, fiind vorba de ultima zi a Jocurilor, sau se va duce să facă baie şi să prânzească, pentru a se întoarce după aceea, cum făcuse mai înainte, Minucianus, stând în preajma lui Caesar, l-a văzut pe Chaerea care ieşea şi a vrut să-1 zorească şi să-1 îmbărbăteze. Dar Gaius l-a apucat prieteneşte de capătul togii şi l-a întrebat: „Unde te duci, dragul meu?" El s-a aşezat pe locul lui, chipurile, din respect faţă de Caesar (dar adevărul e că se temea). După câtăva vreme, s-a sculat totuşi, fără ca Gaius să-1 mai oprească de data asta, fiindcă a crezut că era chemat

să-şi împlinească datoria. Asprenas (căci era şi el în preajma lui) l-a sfătuit pe Gaius să iasă pe furiş, ca să se îmbăieze şi să la prânzul, cum făcuse mai înainte, întorcându-se după aceea. El spera să grăbească în felul acesta încununarea complotului.

14. Între timp, Chaerea şi-a aşezat tovarăşii în ordinea cea mai avantajoasă, fiecare având datoria să păstreze postul care îi revenea. Nu mai putea să suporte tărăgănarea şi mâinile lui nu-şi mai găseau locul, deoarece era deja a noua oră a zilei. Datorită faptului că Gaius întârzia, Chaerea s-a hotărât să se întoarcă şi să-1 ucidă chiar la locul pe care îl ocupa în teatru. El îşi dădea seama că planul lui nu putea fi înfăptuit fără prealabila suprimare a multor cavaleri şi senatori aflaţi în preajma împăratului. Deşi ştia acest lucru, dorea cu ardoare să treacă la faptă, socotind că nu merita să aibă în vedere câteva omoruri, atâta timp cât în cumpănă erau siguranţa şi libertatea tuturora. Tocmai se pregătea împreună cu tovarăşii lui să reintre în teatru când nişte zgomote neaşteptate l-au anunţat că Gaius se ridicase. Ca atare, conjuraţii s-au grăbit să dea deoparte mulţimea, ca şi cum asta l-ar fi deranjat pe Gaius, dar de fapt ei se gândeau la siguranţa lor, căci vroiau să-l îndepărteze gărzile, pentru a trece la uciderea lui. Înaintea împăratului păşeau unchiul său Claudius şi Marcus Vinicius, soţul surorii lui, aşijderea Valerius Asiaticus, care n-ar fi putut să se despartă de el, chiar dacă ar fi vrut, fiindcă nu-i permitea rangul său. Abia după aceea urmau Gaius însuşi şi Paulus Arruntius. Când a ajuns la palat, el s-a abătut de la drumul drept, unde îl aşteptau sclavii care îl slujeau, acesta fiind deja parcurs de Claudius şi de precursorii lui şi a pătruns pe o galerie laterală, ca să ajungă la încăperile de baie. Ţinea totodată să-l vadă pe copiii sosiţi din Asia, care îi fuseseră trimişi pe de o parte pentru a intona imnurile Misterelor orânduite de el, pe de altă parte, pentru a executa pe scena teatrului dansuri războinice. Aici l-a întâmpinat Chaerea şi i-a cerut parola. Când acesta i-a spus iarăşi un cuvânt batjocoritor, el n-a mai suportat ocara şi şi-a tras sabia, provocându-i lui Gaius o rană adâncă, fără să fie mortală. Unii pretind că Chaerea a .făcut intenţionat aşa pentru ca să nu-1 răpună pe Gaius dintr-o singură lovitură, ci să-1 chinuiască prin răni repetate. Nu am nici o încredere în această afirmaţie întrucât nu poţi să judeci la rece când acţionezi sub imperiul fricii. Dacă a gândit într-adevăr aşa, atunci Chaerea a fost un mare neghiob, care a preferat să-şi satisfacă ura, în loc să înlăture mai repede primejdia planând asupra lui şi a tovarăşilor săi Erau destule căi prin care oamenii puteau să vină în ajutorul lui Gaius, dacă acesta nu-şi dădea duhul. Puţin a lipsit ca Chaerea să-l provoace daune nu numai împăratului, ci atât lui cât şi tovarăşilor săi, căci, în eventualitatea reuşitei, îi scăpa lesne pe aceştia de primejdia răzbunării, deoarece nimeni nu putea să ştie dinainte dacă lucrurile vor merge strună. Prin nechibzuinţa lui putea aşadar să-şi irosească viaţa şi ocazia care i se oferea. În această privinţă, fiecare poate să aibă părerea lui. Chinuit de durerea rănii (căci sabia îl lovise între gât şi umăr, clavicula împiedicând-o să pătrundă mai adânc), consternatul Gaius n-a strigat, nici nu şi-a chemat în ajutor prietenii, fie că nu avea încredere în nimeni, fie că nu s-a gândit la aşa ceva. A scos doar un geamăt provocat de cumplita lui durere şi a încercat să fugă. Numaidecât l-a întâmpinat Cornelius Sabinus, care stătea la pândă şi l-a silit să cadă în genunchi. Atunci numeroşii conjuraţi, aflaţi în apropiere, s-au năpustit în urma unui ordin asupra lui şi l-au străpuns cu săbiile, îndemnându-se unul pe altul cu strigătele: „Repetaţi!" Potrivit mărturiei tuturora, Gaius a primit lovitura de graţie de la Aquilas, după care şi-a dat ultima suflare. Dar Chaerea trece pe bună dreptate drept autorul atentatului. In pofida faptului c|i i s-au alăturat mai mulţi, el l-a pus la cale cel dintâi. Tribunul l-a urzit înaintea tuturora, fiind primul care a avut curajul să dezvăluie celorlalţi planul său. Când propunerea lui privitoare la asasinat a fost încuviinţată, i-a adunat pe cei răzleţi la un loc, a pregătit întregul complot cu pricepere, întrecându-i pe toţi prin sfaturile pe care le-a dat, apoi i-a sprijinit pe conjuraţi prin vorba şi îndemnul său, astfel încât a îmbărbătat inimile tuturora să treacă la faptă. Cum a venit momentul recurgerii la forţă şi la braţul curajos, atunci tot Chaerea şi-a înflăcărat tovarăşii cel dintâi, a pus arma în slujba faptei şi a deschis celorlalţi calea spre uciderea lui Gaius, după ce i-a făcut o rană

care putea să-l curme viaţa. Aşadar, ceea ce au realizat conjuraţii poate fi atribuit pe merit prevederii, curajului şi braţului destoinic al lui Chaerea.

15. Trupul neînsufleţit al lui Gaius zăcea astfel întins pe pământ, acoperit de răni numeroase. După înfăptuirea atentatului, Chaerea şi tovarăşii lui au priceput că nu se mai puteau întoarce teferi, alegând calea pe care veniseră, căci îşi dădeau seama de gravitatea crimei lor (nu era o nimica toată să ucizi un împărat pe care poporul îl iubea nebuneşte şi oştenii vroiau să-l răzbune nu fără vărsare de sânge). Galeria unde fusese săvârşit omorul era îngustă şi păzită de o mare mulţime de slujitori, precum şi de oştenii care-l străjuiau în ziua aceea pe împărat. Aşadar, şi-au croit alt drum şi au plecat prin casa lui Germanicus, tatăl lui Gaius, ucis de ei (locuinţa era unită cu palatul, care constituia un singur tot, întregit de fiecare împărat cu edificii adăugate sau împodobite, purtând felurite denumiri, fie după cel ce terminase partea respectivă, fie după cel ce începuse doar o parte a clădirii). Astfel au scăpat conspiratorii de vălmăşagul mulţimii, punându-se la adăpost atâta vreme cât moartea împăratului nu era cunoscută. Primii care au primit vestea pieirii lui Gaius au fost germanii, oştenii din corpul de gardă, numiţi aşa după neamul din rândurile căruia era alcătuită legiunea celtică. Aceştia erau, la fel ca strămoşii lor, oameni iuţi la mânie, defect întâlnit şi la alte popoare barbare, care nu dau dovadă de chibzuinţă în faptele lor, ci se bizuie pe trupurile lor robuste şi îi atacă îndeobşte cei dintâi pe duşmani, obţinând o mare victorie de fiecare dată. Când au aflat vestea morţii lui Gaius, germanii s-au mâniat nu atât pentru deosebita virtute a lui Caesar, cât mai ales pentru apărarea propriilor interese (deoarece Gaius ştiuse să le câştige bunăvoinţa prin daruri generoase). Cu săbiile trase din teacă, ei cotrobăiau casa în căutarea asasinilor lui Caesar (sub comanda tribunului Sabinus, care obţinuse această funcţie nu pentru meritele lui şi ale strămoşilor săi, căci fusese gladiator, ci pentru vigoarea lui trupească). L-au căsăpit pe Asprenas fiindcă au dat mai întâi de cel ce avea toga stropită de sângele victimei, aşa cum am spus mai înainte, prevestindu-i nenorocirea care îl pândea. După aceea l-au întâlnit pe Norbanus, un foarte nobil cetăţean care număra printre strămoşii lui mulţi generali şi, întrucât germanii nu i-au arătat cuvenitul respect, încrezător în puterea lui deosebită, el a smuls o sabie din mâinile primului oştean care i-a aţinut drumul. Lăsa să se întrevadă că nu-şi va lăsa moartea nepedepsită, până când, înconjurat de mulţi germani care îl atacau, s-a prăbuşit în urma numeroaselor răni primite. Cel de-al treilea, Anteius, bărbat din rândul senatorilor, a căzut în mâinile germanilor, împreună cu câţiva însoţitori, nu din întâmplare, precum primii doi, ci din curiozitatea şi din plăcerea de a-l vedea cu ochii lui pe Gaius, întins la pământ, satisfăcându-şi astfel ura ce i-o purta. Tatăl lui Anteius, care se chema la fel ca fiul său, fusese surghiunit de Gaius, dar acesta nu s-a mulţumit cu atât şi a trimis nişte oşteni, să-l ucidă. Senatorul se afla acolo tocmai pentru a se delecta, privind leşul împăratului răpus.

Atunci când casa a fost răvăşită, Anteius s-a gândit să se ascundă, dar germanii au scotocit peste tot cu grijă, omorându-i cu aceeaşi furie pe cei vinovaţi şi pe cei nevinovaţi. Aşa au pierit cei trei bărbaţi.

16. Când ştirea morţii lui Gaius s-a răspândit în teatru, toţi spectatorii au încremenit, nevrând să-l dea crezare. Unii i-au întâmpinat cu bucurie sfârşitul şi ar fi fost în stare să dea oricât, ca să aibă acest noroc, de teamă că se va întâmpla altfel decât sperau ei. Alţii nu aveau deloc încredere în această veste, deoarece nu doreau să i se întâmple lui Gaius o asemenea nenorocire, îndoindu-se că această faptă stătea la îndemâna puterilor omeneşti. Aşa gândeau numai femeile, tinerii sau sclavii şi unii dintre oşteni. Ultimii, care îşi primiseră solda de la Caesar, slujindu-i tirania ca nişte unelte ale trufiei sale, ajunseseră prin executarea celor mai nobili dintre cetăţeni să dobândească cinstiri şi averi. Femeile şi tinerii îndrăgeau nespus de mult spectacolele, luptele cu gladiatori şi sfârtecarea victimelor, aşa cum obişnuieşte mulţimea. Deşi făcute, zice-se, pentru desfătarea poporului, acestea erau menite mai degrabă să satisfacă smintita cruzime a lui Gaius. În sfârşit, sclavii primiseră de la Caesar libertatea de a-şi înfunda stăpânii şi învinuirile aduse acestora se bucurau de largul său sprijin. Falsele acuzaţii la adresa stăpânilor erau crezute cu uşurinţă şi dezvăluirea lor

aducea sclavilor nu numai libertatea, ci şi o recompensă bănească ca răsplată pentru denunţ, primind a opta parte din avuţia care fusese confiscată. În schimb, patricienii aveau încredere în vestea primită, pe de o parte fiindcă ştiau de complot, pe de altă parte, fiindcă o doreau cu ardoare. Totuşi, ei nu numai că-şi ascundeau bucuria, ci se şi prefăceau că nu aflaseră nfmic. Unii se temeau ca speranţele lor înşelate să nu le atragă pedeapsa pentru faptul că şi-au mărturisit prea devreme adevăratele sentimente; alţii, prin însuşi faptul că erau complici la atentat, aveau şi mai temeinice motive să-şi ascundă părerile; iar ceilalţi, necunoscându-i pe conspiratori, trebuiau să se păzească să nu cumva să se dea de gol faţă de cei ce erau interesaţi în continuarea tiraniei şi să-şi atragă condamnarea în cazul când Gaius mai trăia. Se mai răspândise un zvon potrivit căruia Gaius era rănit, dar nu murise încă şi se afla sub îngrijirea doctorilor. Nu te puteai bizui pe nimeni, de vreme ce fiecare cuteza să spună ce-i convenea lui. Cel ce trecea drept prietenul lui Gaius era suspectat de părtinire, întrucât era de partea tiranului; cel care îl detesta şubrezea încrederea celorlalţi în spusele sale datorită faptului că îl ura. Un al treilea zvon, care răpea patricienilor ultima rază de speranţă, anunţa că, dispreţuind primejdia şi fără să se preocupe de îngrijirea rănilor sale, Gaius venise în For, plin de sânge, şi vorbea în faţa poporului. Acestea erau născocirile nechibzuite ale celor dornici să stârnească panica, spunând fiecăruia ce dorea să audă. Dar nici un spectator nu a vrut să-şi părăsească locul, de teamă că va fi acuzat pe nedrept la ieşire. Era de presupus că oricine pleca de la teatru era cântărit nu după adevărata lui opinie, ci după bunul plac al denunţătorului şi al judecătorului său.

17. Atunci când gloata germanilor cu săbiile scoase din teacă a înconjurat teatrul, toţi spectatorii şi-au pierdut speranţa că vor scăpa teferi şi s-au înspăimântat la apariţia oştenilor, ca şi cum ar fi fost căsăpiţi. Erau incapabili să la o hotărâre, necutezând nici să părăsească teatrul în linişte, nici să mai rămână in interiorul lui fără să fie maltrataţi. De îndată ce germanii au năvălit înăuntru, teatrul a răsunat de strigătele spectatorilor căzuţi în genunchi, care i-au asigurat pe oşteni că erau cu toţii străini atât de izbucnirea răscoalei, dacă ea.a fost pusă într-adevăr la cale, cât şi de ceea ce s-a întâmplat. Ei trebuie să fie cruţaţi şi nu să tragă ponoase fără un motiv temeinic pentru cutezanţa altora, ci să fie căutaţi făptaşii care comiseseră nelegiuirea. Aşa sau într-un fel asemănător se lamentau spectatorii şi prin tânguiri implorau zeii să-l pună la adăpost de primejdii, de parcă s-ar fi aflat în pragul morţii. Pe această cale, au reuşit să înfrângă dârzenia oştenilor. Ei înşişi au regretat faptul că se dezlănţuiseră împotriva spectatorilor. Se purtaseră cu 'cruzime şi de asta şi-au dat seama mânioşii oşteni când au văzut ţintuite pe altar capetele celor care fuseseră executaţi împreună cu Asprenas. Jalnica privelişte i-a întristat în mare măsură şi pe spectatorii care se gândeau cu amărăciune la înaltul rang al victimelor şi la cumplita lor soartă. Mai rămăsese puţin ca să înfrunte şi ei aceleaşi primejdii, deoarece nu era mică temerea lor că nu vor scăpa în cele din urmă de năpasta care îi pândea. Aşa se face că toţi cei care aveau temeinice motive să-1 urască pe Gaius şi-au văzut compromisă bucuria pricinuită de moartea lui, întrucât şi ei erau în pericol să-şi piardă viaţa, neavând nici o certitudine că vor scăpa teferi.

18. Nesiguranţei i-a a pus capăt Evaristus Arruntius, un crainic al mărfurilor puse în vânzare, care avea un glas puternic şi se număra printre cei mai bogaţi oameni ai Romei, făcând tot ce dorea în cetate atât în vremea aceea cât şi mai târziu. Acesta a căutat să pară din cale-afară de trist (căci, deşi era foarte pornit împotriva lui Gaius, a căutat să-şi ascundă bucuria, aşa cum îl învăţase teama, recurgând la vicleşug, ca să scape teafăr). Şi-a pus veşminte de doliu, de parcă şi-ar fi pierdut făptura cea mai dragă, şi a intrat în teatru, unde a anunţat moartea lui Gaius, pentru ca mulţimea să nu mai fie străină de ceea ce se întâmplase. Curând s-a ivit şi Paulus Arruntius, spre a-i chema pe soldaţi şi, împreună cu el, au venit tribunii, care le-au dat ordin să-şi vâre săbiile în teacă, vestind sfârşitul lui Gaius. În felul acesta au fost salvaţi oamenii adunaţi în teatru, precum şi toţi cei care ar mai fi încăput pe mâinile germanilor. Ei nu s-ar fi abţinut de la nici o nelegiuire câtă vreme aveau speranţa că Gaius mai trăia. Devotamentul lor mergea atât de departe încât şi-ar fi dat

bucuroşi viaţa pentru dânsul dacă ar fi fost în stare să-l păstreze, nevătămat, la adăpost de nenorocire. Cum au fost siguri de moartea lui Gaius, setea de răzbunare a oştenilor s-a potolit ca prin farmec, fiindcă pe de o parte nu erau deloc interesaţi să-şi arate dependenţa faţă de cineva care tot nu mai putea să le fie recunoscător, de vreme ce murise, pe de altă parte, se temeau că, în cazul continuării silniciilor, vor fi pedepsiţi de Senat sau de noul Caesar. Aşadar, germanii şi-au strunit fără voia lor furia pricinuită de moartea lui Gaius.

19. Între timp, Chaerea (foarte îngrijorat că Minucianus va pieri, căzând victimă mâniei germanilor) l-a rugat pe fiecare oştean în parte să-l cruţe, având grijă de salvarea lui, şi s-a interesat dacă nu pierise deja. Clemens l-a eliberat pe Minucianus (care îi fusese predat) şi, asemenea altor numeroşi senatori, au recunoscut dreptatea şi meritul faptelor petrecute, preţuind mult curajul celor ce se încumetaseră să la o asemenea hotărâre pe care ei înşişi n-au şovăit deloc s-o înfăptuiască. Tiranii se pot desfăta câtăva vreme cu plăcerea oferită de samavolnicia lor, fără ca viaţa lor să aibă un sfârşit norocos, cum s-a întâmplat cu Gaius, care şi-a atras nenorocirea pe capul său prin odiosul dispreţ faţă de toate lucrurile drepte, câtă vreme chiar înainte de urzirea conjuraţiei a pus-o la cale el însuşi, întrucât nepermisa sfidare a legilor a făcut ca prietenii de nădejde să-l devină duşmani aprigi. Aşadar, Gaius şi-a pregătit singur asasinii de acum, fiind propriul său călău.

20. Atunci s-au ridicat de pe locurile lor cei ce se aflau în teatru şi în rândul spectatorilor domnea o adâncă tulburare, fiecare străduindu-se să plece cât mai repede cu putinţă. Pilda le-a dat-o doctorul Halcyon, care a ieşit sub pretextul că trebuia să îngrijească nişte răniţi, trimiţându-şi înainte însoţitorii, chipurile, ca să-l aducă cele necesare pansamentelor, în realitate, pentru a se pune în afara primejdiei. Între timp, Senatul s-a strâns în sala de întruniri, iar poporul, în Forul unde obişnuia să ţină adunările. Numaidecât a început căutarea asasinilor lui Caesar, pe care mulţimea o dorea cu seriozitate, iar Senatul numai de formă. De faţă era şi consulul Valerius Asiaticus. Acesta a păşit în mijlocul poporului agitat şi, indignat de faptul că ucigaşii împăratului nu fuseseră descoperiţi şi la întrebările numeroşilor curioşi care vroiau să afle cine era vinovatul, consulul a răspuns: „Aş da orice să fiu eu acela!" Consulii au dat un edict în care-l aduceau grave învinuiri lui Gaius şi au poruncit poporului şi oştenilor să se întoarcă la vetrele lor. Apoi au promis poporului o importantă scădere a dărilor, iar oştenilor, o recompensă, dacă păstrează ordinea cuvenită şi se abţin de la orice nelegiuire. Era întemeiată temerea că, în cazul unei revolte, aceştia vor devasta oraşul, apucându-se să jefuiască şi să golească templele. În scurtă vreme, întreaga mulţime a senatorilor şi mai ales cei ce puseseră la cale atentatul au căpătat multă îndrăzneală şi încredere, ca şi cum puterea ar fi încăput deja pe mâinile lor.

CAPITOLUL II

1. În timp ce se petreceau aceste evenimente, Claudius a fost luat pe neaşteptate din casa lui. Căci oştenii s-au strâns laolaltă şi, dezbătând în fel şi chip măsurile pe care urmau să le la împreună, au ajuns la concluzia că domnia poporului nu va face faţă atâtor sarcini ale cârmuirii şi că nu era în interesul lor ca el să deţină puterea. Dacă unul dintre cei aflaţi în fruntea Senatului va ajunge împărat, asta ar fi în detrimentul lor, fiindcă nu i-au acordat deloc sprijinul. Întrucât nu s-a luat nici o hotărâre anume în această privinţă, cel mai avantajos pentru ei ar fi să-l aleagă stăpânitor pe Claudius, unchiul defunctului Caesar, şi nici unul dintre senatori nu-l întrece în privinţa obârşiei nobile, nici în privinţa pregătirii sale. Dacă va fi proclamat împărat, el îi va răsplăti, dându-le daruri. De îndată ce şi-au făcut acest plan, au trecut la înfăptuirea lui. Astfel a fost luat de acasă Claudius. Atunci Cnaeus Sentius Saturninus, care primise vestea că, chipurile, el nu era dornic să ajungă la domnie, dar în realitate o dorea din toată inima, s-a ridicat în adunarea senatorilor şi, fără să se lase înfricoşat, i-a încurajat pe bărbaţii destoinici şi nobili prin următoarele cuvinte:

2. „Cetăţeni romani, oricât de uimitor şi de contrar aşteptărilor noastre pare acest lucru, după atâta amar de vreme avem parte iarăşi de libertate, dar nu ştim deocamdată cât va dura ea, căci asta stă în puterea zeilor, care ne-au dăruit-o! Să ne bucurăm aşadar de dânsa şi, chiar dacă o vom pierde din nou, este chezăşia fericirii

noastre. Chiar şi o singură oră are mare preţ pentru un bărbat nobil, de vreme ce el o trăieşte cu tot sufletul într-o ţară liberă, după legile care i-au adus gloria de altădată. Fără să amintesc deloc libertatea anterioară, care a fost pierdută înainte de venirea mea pe lume, mă înfrupt cu nesăţioasă plăcere din cea de acum, fericindu-i pe cei ce au norocul să se nască şi să crească în acest răstimp. De aceea, trebuie să aducem cuvenita cinstire zeilor, care au făcut în aşa fel încât, chiar şi la o vârstă târzie, să gustăm din ea. Fie ca libertatea să rămână veşnică şi neştirbită! Noi însă, atât tinerii cât şi bătrânii, să ne mulţumim cu această singură zi. Bătrânii vor socoti un veşnic noroc faptul că au avut parte de libertate înainte de a muri. Pentru tineri, ea va rămâne dovada virtuţii cultivate spre lauda lor de bărbaţii din care ne tragem obârşia, în prezent ca şi în viitor trebuie să avem drept ţel suprem al vieţii noastre virtutea, căci ea este singura în stare să aducă şi să asigure oamenilor libertatea. Din faptele petrecute odinioară, aflate de la alţii, ca şi din propria mea experienţă, ştiu câte năpaste au căşunat cetăţilor tiranii, care detestă toate virtuţile, răpesc libertatea celor mărinimoşi, constrâng oamenii să-l linguşească şi să tremure de spaimă, cârmuirea înlocuind girul legilor înţelepte cu bunul lor plac. De când Caesar şi-a propus să smulgă puterea din mâinile poporului şi să încalce ordinea întemeiată pe legi, ca să clintească din temelii republica, crezându-se mai presus de dreptate şi supunând lumea poftelor sale, n-a rămas nici o pacoste care să nu se abată asupra cetăţii, iar cei care i-au urmat la conducere s-au luat la întrecere cu toţii să înlăture datina străbună şi să golească atât cât au putut oraşul de cetăţenii ei puternici şi destoinici. Au socotit că-şi întăresc siguranţa dacă adună în jurul lor oamenii corupţi, în schimb pe cei ce se distingeau prin virtute nu numai că îi asupreau, ci îi şi stârpeau fără să cruţe pe nimeni. Oricât de mulţi la număr au fost cei ce şi-au dovedit din plin cumplita vrăjmăşie în timpul cârmuirii lor, Gaius acesta, .mort în cursul zilei. de azi, i-a întrecut pe toţi prin cruzimile pe care le-a exercitat nu numai împotriva concetăţenilor, ci chiar şi a rudelor şi propriilor prieteni, făcându-i să cadă victimă furiei sale nestrunite. A lăsat să se abată nenorocirile asupra tuturora fără deosebire prin pedepsele nedrepte pe care !e-a ordonat, dezlănţuindu-şi mânia, în egală măsură, asupra zeilor şi asupra oamenilor. Tiranii nu se mulţumesc să-şi satisfacă patima, îmbinată cu sfidarea de a aduce daune avuţiei şi soţiei altora, ci au suprema plăcere de a extermina întreaga familie a adversarilor lor. Orice om liber este vrăjmaşul tiranilor; bunăvoinţa lor nu pot s-o dobândească nici măcar cei care le îndură cu seninătate capriciile. Deşi cunoaşte faptul că i-a copleşit cu nedreptăţi pe unii oameni, siliţi să îndure cu seninătate nefericirea batjocurilor primite, tiranul crede că mai sigur este să înlăture din drumul lui pe cei năpăstuiţi de el. De aceste rele am scăpat acum şi nu mai suntem dependenţi de puterea altuia. Dar pentru ca această guvernare a statului să contribuie cât mai mult nu numai la pacea prezentă, ci şi la siguranţa viitoare, precum şi la temeinica glorie a cetăţii, avem datoria să ne preocupăm de bunăstarea obştească sau, când cineva se arată nemulţumit de anterioara stare de lucruri, să ne pronunţăm fără sfială împotriva lui, la adăpost de orice primejdie. Azi nu mai există nici un despot care să aducă nepedepsit prejudicii cetăţii, înlăturând din drumul lui pe oricine are o părere diferită. Ceea ce a permis odinioară tiraniei să se dezvolte a fost slăbiciunea oamenilor, care n-au îndrăznit să se împotrivească deloc voinţei stăpânitorilor. Deprinşi cu dulceaţa tihnei şi obişnuiţi să trăim la fel ca robii, am îndurat chiar şi cele mai grave ocări şi am privit nepăsători la chinurile rudelor noastre, temându-ne de o moarte demnă, care ar fi fost oricum mai onorabilă. Mai presus de orice, se cuvine să-l cinstim pe cei ce au înlăturat tiranii, mai ales pe Chaerea. Căci ajutat de zei, el a alăturat chibzuinţei braţul cutezător şi ne-a dăruit libertatea. Nu trebuie să uităm faptul că, în vremea tiranilor, el s-a hotărât înaintea tuturora să ne elibereze şi a înfruntat cel dintâi primejdia, aşa că merită să i se acorde onorurile libertăţii recâştigate, oferindu-ne să facem acest lucru de bunăvoie. Oamenii liberi au frumoasa datorie de a aduce mulţumiri binefăcătorilor lor. În faţa noastră, a tuturora, se află eroul, ce se deosebeşte mult de Cassius şi de Brutus, asasinii lui Gaius

Iulius, fiindcă ei au sădit în oraş sămânţa războaielor civile, în timp ce el ne-a eliberat cetatea de nenorociri prin uciderea unui tiran!"

3. Aşa a cuvântat Sentius şi cuvintele sale au fost ascultate cu mare plăcere de senatorii şi cavalerii care erau de faţă. Atunci a sărit de la locul lui un anume Trebellius Maximus şi i-a smuls din deget un inel (pe care era încastrată o piatră preţioasă, unde era gravat chipul lui Gaius). Se pare că, în zelul său de vorbitor, dornic să dea glas gîndurilor sale, uitase să-l scoată din deget. În aceeaşi clipă, piatra s-a sfărâmat. Când tratativele s-au încheiat, în toiul nopţii, Chaerea a venit să ceară consulilor parola de trecere şi ei i-au dat cuvântul „Libertate". Aceasta a stârnit uimirea celor prezenţi, cărora nu le-a venit să creadă. Acum, la o sută de ani după ce puterea fusese luată din mâna poporului, consulii au primit iarăşi atribuţia de a da parola: mai înainte ca oraşul să ajungă sub dominaţia suveranilor, oştirea se afla sub comanda lor. De îndată ce a primit parola, Chaerea a transmis-o oştenilor postaţi în preajma sălii Senatului. Erau în total patru cohorte[1] care preferau să se dezică de Caesar, spre a nu fi în slujba tiranilor. Acestea au plecat împreună cu tribunii lor şi au împrăştiat repede poporul înveselit şi plin de speranţe, fiindcă îşi recăpătase puterea supremă, fără să se mai supună unui împărat. Chaerea se bucura acum de întreaga lui preţuire.

4. Dar Chaerea a socotit că nu era drept ca soţia şi fiica lui Gaius să-l supravieţuiască, ci întreaga familie trebuia să piară în acelaşi timp cu Caesar, căci fiecare membru al ei, rămas în viaţă, constituia o primejdie pentru cetate şi legile sale. Întrucât era grăbit să ducă la îndeplinire planul său, satisfăcându-şi ura pe care i-o purta lui Gaius, l-a trimis pe Iulius Lupus, unul dintre tribuni, să le ucidă pe soţia lui Gaius şi pe fiica acestuia. Rudă apropiată a lui Clemens, Lupus primise această misiune ca să devină complice la uciderea tiranului şi să-şi atragă preţuirea şi laudele concetăţenilor lui, ca şi cum ar fi fost părtaş la întreaga conjuraţie. Unora dintre conjuraţi li s-a părut cumplită cruzimea uciderii unei femei, mai ales că nu instigat de ea, ci din propria lui iniţiativă comisese Gaius greşelile care au adus ţării pagube şi nenoroci, provocând moartea celor mai vajnici cetăţeni ai săi. Alţii, dimpotrivă, puneau pe. seama soţiei hotărârile luate de Caesar şi îi atribuiau în întregime iniţiativa relelor săvârşite de Gaius, suspectând-o că a dat soţului ei un filtru, ca să-l sucească mintea şi să-l subjuge prin dragostea pe care i-o purta. Provocându-i aşadar nebunia, dânsa uneltise pe toate căile împotriva norocului romanilor, sub stăpânirea cărora se află întreaga lume. Datorită faptului că s-a impus părerea celor care ceruseră moartea ei (căci strădaniile moderaţilor nu i-au folosit la nimic), Lupus a fost trimis să ducă la îndeplinire ordinul. El n-a întârziat deloc să treacă la faptă, căutând să întârzie cât mai puţin executarea ordinului, ca să nu-şi atragă vina că se abţinea să facă ceea ce era spre binele poporului. Când a intrat în palat, a găsit-o pe Caesonia (soţia lui Gaius) întinsă lângă leşul bărbatului ei, pe care îl privase de toate îngrijirile acordate îndeobşte unui mort, mânjită de sângele scurs din rănile sale şi scoţând nenumărate suspine la vederea fiicei, culcată în apropiere. Printre bocetele sale se auzeau reproşuri aduse lui Gaius, privitoare la faptul că nu avusese încredere în puzderia avertis nentelor ei. Aceste cuvinte au fost înţelese atunci şi într-un fel, şi într-altul, opiniile ascultătorilor fiind şi azi împărţite, căci fiecare tabără Ie poate interpreta cum îi convine. După afirmaţiile unora, Caesonia a vrut prin vorbele sale să-l îndemne pe Gaius să pună capăt nebuniilor şi să la măsuri mai blânde şi înţelepte faţă de supuşi, ca să nu piară el însuşi din pricina acestora. După afirmaţiile altora, la aflarea zvonurilor privitoare la conjuraţi, ea l-a instigat pe Gaius să-l ucidă fără întârziere pe toţi cei suspectaţi, chiar dacă n-au comis încă o nelegiuire, punându-se astfel la adăpost de orice primejdie. Tâlcul reproşurilor sale era că el acţionase prea încet după ce fusese avertizat de dânsa. Acestea au fost aşadar cuvintele rostite de Caesonia şi felul cum le-au tâlcuit oamenii. De îndată ce l-a văzut pe Lupus intrând în palat, sărmana femeie i-a arătat leşul lui Gaius şi cu gemete şi lacrimi în ochi l-a implorat să se apropie. Dar când a văzut că Lupus nu a făcut ce-1 rugase, de parcă i-ar fi fost silă să se apropie, ea a priceput că venise s-o înjunghie. Şi-a dezgolit repede gâtul în faţa lui, a invocat zeii şi oamenii, după obiceiul celor care s-au resemnat să-şi încheie socotelile cu viaţa, i-a

poruncit să nu mai întârzie, ducându-şi la capăt planul său. Cu mult curaj, şi-a primit moartea din mâinile lui Lupus, după care a venit rândul plăpândei sale fiice. Lupus s-a grăbit să se întoarcă la Chaerea, ca să-l anunţe că şi-a îndeplinit misiunea ce-i fusese încredinţată.

5. Astfel a murit Gaius, după ce a domnit asupra romanilor timp de patru ani, fără vreo patru luni. Încă mai înainte de a se urca pe tron a fost brutal şi nebun, din cale-afară de rău, robul plăcerilor şi amicul delatorilor. Se speria de lucrurile teribile şi era totdeauna pregătit să verse sângele celor de care nu se temea. Zestrea puterii sale o folosea cu prostească trufie împotriva celor care meritau cel mai puţin să-l simtă urgia şi prin omoruri nelegiuite căuta să strângă bogăţii. Dorea să fie socotit mai presus de zei şi de legi, dar se înclina în faţa linguşelilor poporului. Toate lucrurile pe care legea le socotea ruşinoase şi le înfiera i se păreau mai de preţ decât virtutea. Nu era deloc recunoscător faţă de prieteni, oricât de devotaţi şi de încercaţi ar fi fost aceştia, arătându-le cumplita lui mânie prin aspre pedepse pentru greşeli dintre cele mai uşoare. Considera drept duşmanii lui personali toţi oamenii virtuoşi şi îşi irrpunea voinţa cu o patimă nestăvilită. Nu s-a sfiit să întreţină legături imorale cu propria lui soră, ceea ce a stârnit profunda dezaprobare şi ura romanilor, care nu mai văzuseră demult aşa ceva, ei fiind înclinaţi sâ-şi arate vrăjmăşia faţă de autorul desfrâului. Nimeni nu poate să amintească o mare lucrare a lui, demnă de un împărat, care să aducă foloase oamenilor din prezent sau din viitor, poate cu excepţia docurilor construite în preajma oraşului Rhegium şi a ţărmului Siciliei, având în vedere corăbiile de transportat grâne care veneau din Egipt. Trebuie să recunoaştem că ele sunt extrem de folositoare pentru corăbieri, dar au rămas neterminate, datorită ritmului lent al lucrărilor. Vina o purta Gaius, care se străduia să facă treburi nefolositoare şi, întrucât îşi cheltuia banii numai pentru satisfacerea plăcerilor personale, nu mai putea să-şi arate dărnicia pentru ţeluri mai nobile. Era un orator neîntrecut şi stăpânea la fel de bine limba greacă şi limba strămoşilor lui romani. Pricepea lesne tot ce se discuta şi răspundea pe loc la discursurile trudnic întocmite de ceilalţi pe îndelete, având darul de a-şi convinge ascultătorii mai mult ca oricare altul, datorită talentului său înnăscut, pe care şi l-a consolidat prin multe exerciţii îndelungate. Trebuia să se aplece cu mare râvnă asupra studiului, ca nepot de frate al lui Tiberius, al cărui urmaş la tron a devenit, deoarece şi acesta, în aspiraţia lui spre glorie, era foarte instruit, Gaius străduindu-se să-l întreacă elocvenţa, pentru a îngemăna legătura de rudenie cu voinţa împăratului. Între romanii din vremea lui, ocupa locul cel dintâi. Dar educaţia strălucită n-a fost în stare să-l scape de pieirea pe care şi-a adus-o singur, prin bunul său plac. Greu îi vine să se stăpânească celui ce nu ştie să păstreze măsura atunci când are voie să facă orice vrea, fără să dea socoteală nimănui. La început, când şi-a ales prietenii din rândul oamenilor celor mai nobili şi a luat drept exemplu erudiţia şi gloria lor, Gaius s-a bucurat de favoarea supuşilor săi. După ce a renunţat la bunăvoinţa pe care le-a arătat-o, dovedindu-se din ce în ce mai sfidător faţă de ei, le-a stârnit ura, căzând victimă îndârjirii crescânde a poporului.

CAPITOLUL III

1. După cum am spus mai înainte, Claudius s-a abătut de la drumul parcurs de Gaius, despărţindu-se de el şi, întrucât casa a fost răvăşită de moartea Caesarului şi avea motive să fie preocupat de propria lui salvare, s-a ascuns într-un coridor îngust. Bănuia că nimic nu putea să-l pună în mai mare primejdie decât nobila lui obârşie. În ultima vreme, Claudius dusese o viaţă retrasă, de simplu particular, împăcat cu starea de atunci a lucrurilor, şi se îndeletnicea cu studierea scriitorilor, mai ales a grecilor, şi căuta să evite orice fel de necazuri. În timp ce mulţimea rămăsese consternată, soldaţii cutreierau furioşi întregul palat, iar oştenii corpului de gardă se purtau de parcă erau părtaşi la spaima şi deruta civililor. Cei ce se numeau pretorieni şi alcătuiau partea cea mai cinstită a oştirii s-au întrunit ca să hotărască ce aveau de făcut. Cei prezenţi se gândeau prea puţin la răzbunarea lui Gaius, despre care credeau că-şi merita cu prisosinţă soarta, căci ei vroiau să dezbată

cum să-şi pună mai bine la cale treburile, având în vedere că germanii cereau pedepsirea asasinilor, preocupaţi doar de satisfacerea cruzimii lor şi nu de interesul obştesc. Toate acestea sporeau neliniştea lui Claudius. mai ales când a văzut cum erau purtate pretutindeni capul lui Asprenas şi cele ale tovarăşilor săi executaţi pe loc. Stătea mereu ascuns într-un loc mai înalt, unde ajungeai urcând câteva trepte, învăluit de obscuritatea din jur. L-a observat însă Gratus, un oştean din garda palatului, care nu i-a recunoscut chipul din pricina întunericului şi, convins că avea de-a face cu un om cu intenţii rele, s-a dus spre dânsul. Claudius l-a rugat să nu se apropie, dar oşteanul a insistat şi, când a întins mâna, l-a identificat numaidecât, zicând însoţitorilor lui: „Iată-1 pe Germanicus. Haide să-l proclamăm împărat!" Când a văzut că oştenii se pregăteau să-l la cu forţa, Claudius s-a temut că vroiau să-l omoare la fel ca pe Gaius şi i-a rugat să-l cruţe, amintindu-le că în viaţa lui nu nedreptăţise pe alţii şi că nu ştia nimic de faptele întâmplate. Dar Gratus i-a apucat surâzător mâna dreaptă şi i-a zis: „Termină cu palavrele astea despre salvare, căci se cuvine să te gândeşti serios la domnie, fiindcă zeii au luat-o de la Gaius să ţi-o acorde drept răsplată pentru virtutea ta, spre binele lumii întregi. Vino cu noi, sate urcăm pe tronul străbunilor tăi!" Apoi i-a sprijinit pe Claudius, care era cuprins deopotrivă de frică şi de bucurie, la auzul spuselor sale, încât nu se mai ţinea pe picioare.

2. În jurul lui Gratus s-au adunat atunci mulţi oşteni din corpul de gardă, care, văzând că Claudius era luat cu forţa, s-au întristat, închipuindu-şi că era dus să primească pedeapsa cu moartea, datorită ultimelor evenimente. De-a lungul întregii sale vieţi, Claudius se ţinuse departe de nedreptăţi şi în timpul domniei lui Gaius trecuse prin cele mai mari primejdii. De aceea, unii erau de părere că datoria de a-i asigura paza revenea consulilor. Între timp li s-au alăturat din ce în ce mai mulţi oşteni şi mulţimea s-a împrăştiat repede. Claudius nu mai era în stare să meargă, deoarece îi slăbiseră puterile: purtătorii lecticii sale, când au văzut că fusese luat pe sus, au rupt-o la fugă, îndoindu-se de salvarea stăpânului lor. Când au ajuns lângă colina Palatinului (prima porţiune a oraşului care fusese locuită, după afirmaţiile istoricilor care au scris despre începuturile sale), unde avea să se decidă viitorul statului, s-a adunat o şi mai mare mulţime de oşteni, care, în clipa când l-au văzut pe Claudius, au vrut să-l proclame împărat, din marea lor admiraţie faţă de Germanicus. Era de fapt fratele viteazului, a cărui mare faimă se revărsa şi asupra tuturor celor din imediata lui apropiere. Oştenii s-au gândit la lăcomia fruntaşilor Senatului şi la ce nelegiuiri au comis aceştia atâta timp cât au deţinut puterea. În afară de asta, şi-au dat seama că ei s-ar fi aflat într-o situaţie ingrată în cazul când puterea supremă era deţinută de un altul în afară de Claudius, care, văzându-se urcat pe tron cu ajutorul lor, trebuia să le recunoască meritele şi să-l răsplătească pentru serviciile aduse.

3. La acestea chibzuiau oştenii adunaţi şi îşi împărtăşeau părerile noilor veniţi. De îndată ce le cunoşteau, aceştia îşi mărturiseau deplina adeziune la planurile lor şi, strângându-se înarmaţi în jurul lui Claudius, l-au condus până în tabără, pentru ca să nu pună nimeni piedici intenţiilor ostăşeşti. Între timp au intrat în conflict poporul şi Senatul, care aspira la vechea autoritate, dornic să scuture jugul tiranilor trufaşi, folosindu-se de momentul prielnic. Dar poporul, pornit împotriva prosperităţii senatorilor, convins că puterea imperială ţinea în frâu poftele acestora, s-a bucurat de capturarea lui Claudius, sperând că prin urcarea sa pe tron. el va izbuti să evite războiul civil, gata să izbucnească la fel ca pe vremea lui Pompeius. Când a primit vestea că oştenii l-au dus în tabăra lor pe Claudius, senatorii i-au trimis ca soli pe cei mai vestiţi din rândurile lor, care le-au cerut soldaţilor să nu întreprindă nimic pentru silnica ocupare a tronului, ci să se supună Senatului, . Întrucât Claudius va fi singur împotriva atâtor bărbaţi, urmând . ca mai târziu să facă parte dintre ei. Legile au datoria să aibă grijă de buna desfăşurare a treburilor obşteşti, iar oştenii trebuie să la aminte la nenorocirile pe care le-au provocat cetăţii tiranii de mai înainte şi la ce primejdii au avut de înfruntat ei înşişi în timpul domniei lui Gaius. Deşi detestă cruzimea tiraniei, de care celălalt s-a slujit fără măsură, el însuşi poate cuteza s-o reverse asupra patriei sale. Dacă se lasă înduplecat şi la hotărârea fermă să ducă viaţa tihnită de mai înainte, îngemănată cu virtutea, concetăţenii săi liberi îl vor răsplăti din plin cu cele mai înalte onoruri, căci va

dobândi într-adevăr faima de bărbat nobil, în stare deopotrivă să cârmuiască neîncălcând legile, şi în acelaşi timp să li se subordoneze. Dacă Claudius nu vrea să renunţe, fără să tragă învăţăminte din sfârşitul lui Gaius, senatorii i se vor împotrivi: ei se bucură de sprijinul unei însemnate părţi a oştirii, au arme din belşug şi dispun de o mulţime de sclavi, care pot să se slujească repede de ele. Dar speranţa lor se întemeiază pe soartă şi pe zeii care-i sprijină îndeobşte pe cei ce apără dreptatea şi cinstea; aceştia sunt vajnicii luptători pentru apărarea patriei.

4. După ce au rostit aceste vorbe, Veranius şi Brocchus (amândoi erau tribunii plebei), solii Senatului, au îngenuncheat în faţa lui Claudius şi l-au implorat să nu abată asupra cetăţii războiul şi nenorocirile sale. Când au văzut însă mulţimea oştenilor, cu care trupele consulare nu se puteau compara, ei l-au rugat ca, dacă râvneşte la tronul imperial, să-1 obţină barem cu aprobarea Senatului. Căci cârmuirea lui va fi mai norocoasă câtă vreme va fi dată cu încuviinţarea Senatului.

CAPITOLUL IV

1. Claudius (conştient de îngâmfarea cu care veniseră solii la el) a fost înclinat la început să adopte o atitudine mai moderată, ca urmare a sfaturilor ce i se dăduseră. Nu mai păstra nici o urmă din frica de mai înainte, pe de o parte pentru că îl îmbărbăta curajul oştenilor săi, pe de altă parte pentru că regele Agrippa îl îndemna să nu lase din mână hăţurile unei puteri atât de mari. Regele, care-i era atât de îndatorat lui Gaius. Îi arătase toată cinstea cuvenită unui om drag (căci îi ridicase trupul neînsufleţit şi îl aşezase pe un pat mortuar, acoperindu-l cum a putu;, şi a rămas de strajă lângă el, după ce a răspândit vestea că Gaius mai trăia, dar era chinuit de rănile lui şi avea nevoie de îngrijiri medicale). Aflând că oştenii îl răpiseră pe Claudius, a căutat să ajungă grabnic la dânsul; când a văzut că era nehotărât şi gata să se supună Senatului, l-a încurajat şi l-a îndemnat să nu renunţe la domnie. După ce i-a spus acestea lui Claudius, el s-a întors în locul de unde pornise la drum. La chemarea Senatului, s-a înfăţişat cu părul năclăit cu pomezi, de parcă ar fi venit de la o petrecere, şi i-a întrebat pe senatori ce făcea Claudius. Aceştia l-au pus la curent cu mersul evenimentelor, apoi l-au rugat să-şi spună părerea despre impasul în care se găsea acum statul. Agrippa le-a zis că era gata să-şi jertfească viaţa pentru onoarea Senatului şi i-a sfătuit să aibă în vedere tot ce era spre binele lor, lăsându-şi deoparte propra plăcere. Dacă revendică puterea supremă, ei au nevoie de arme şi de oştenii care să Ie mânuiască, îngrijindu-se din timp să nu ducă lipsă de nimic. Senatul a răspuns că avea arme din belşug, că va strânge lesne banii necesari şi că nu se va mulţumi cu oastea de care dispune deja, sporind-o cu trupe noi, alcătuite din sclavi eliberaţi. Atunci Agrippa a ţinut următorul discurs: „Vă urez, senatori, ca lucrurile să vă meargă din plin! Totuşi, nu şovăi să vă vorbesc deschis, fiindcă discursul meu are în vedere siguranţa voastră. Dar gândiţi-vă că din trupele care luptă pentru Claudius fac parte oşteni încercaţi, care mânuiesc de multă vreme armele. În schimb, trupele noastre, alcătuite dintr-o adunătură de străini şi din turma sclavilor care şi-au dobândit libertatea pe neaşteptate, vor fi greu de stăpânit, împotriva unor oşteni destoinici care sunt deprinşi cu războiul noi aducem pe câmpul de luptă nişte recruţi neinstruiţi care nu ştiu să tragă sabia din teacă! Cel mai înţelept lucru ar fi să-l trimitem la Claudius pe cei în stare să-l convingă să renunţe la domnie, iar eu sunt gata să mă pun în fruntea soliei!"

2. Acestea au fost cuvintele rostite de Agrippa şi ele au fost pe placul Senatului, care l-a trimis la Claudius, împreună cu câţiva însoţitori din rândurile sale. Cum a sosit la el, i-a dezvăluit în taină frământarea Senatului şi I-a îndemnat să-şi formuleze răspunsul cât mai împărăteşte, pentru ca să-şi dovedească măreţia puterii sale. Claudius a spus aşadar că nu-1 surprinde deloc faptul că Senatul nu vrea să recunoască nici un cânnuitor. câtă vreme a tras atâtea ponoase de pe urma cruzimii celor care au fost ridicaţi mai înainte pe tron. Dar acum senatorii vor avea parte de vremuri mult mai blânde, căci el va fi împărat numai cu numele, dar în realitate

va împărţi puterea cu toţi. Ei pot să aibă deplină încredere în vorbele sale, întrucât au avut în faţa ochilor lor multele şi feluritele lui fapte de până acum. După ce au auzit cu urechile lor răspunsul, solii au fost lăsaţi să plece. Apoi, Claudius s-a adresat oştirii, pe care a strâns-o laolaltă, obligându-şi trupele să-l slujească prin depunerea unui jurământ de credinţă. A dăruit fiecărui străjer din garda personală câte cinci mii de drahme, iar comandanţilor le-a împărţit cadouri proporţional mai mari, făgăduind şi celeilalte părţi a oştirii aceeaşi răsplată, oriunde s-ar afla acum.

3. Consulii au convocat în timpul nopţii Senatul în templul lui Iupiter Biruitorul. Unii dintre senatori s-au ascuns în oraş, cu sufletul înfricoşat la auzul răspunsului dat de Claudius. Alţii s-au dus la proprietăţile lor de la ţară, dornici să scape de ceea ce urma să se întâmple, deoarece îşi pierduseră nădejdea în libertate, socotind că era mult mai sigur să ducă un trai tihnit, într-o robie scutită de primejdii, decât să-şi rişte viaţa pentru prestigiul patriei. S-au întrunit aşadar nu mai muit de o sută de senatori. În timp ce participanţii la adunare dezbăteau ce măsuri trebuiau să adopte, din mijlocul oştenilor care îi susţineau s-au ridicat neaşteptate strigăte, solicitând Senatului să aleagă drept împărat un comandant cu bogată experienţă războinică. Conducerea încredinţată multor bărbaţi contribuie la pieirea sigură a statului şi ei sunt de părere că puterea nu poate fi atribuită cu folos tuturora, ci unui autocrat. Lor le revine sarcina de a alege pe cel ce merită să ocupe înalta funcţie. Devenea astfel tot mai ingrată situaţia Senatului, fiindcă el îşi vedea periclitată râvnita libertate şi se temea foarte mult de Claudius. Nu lipseau din rândurile sale cei ce aspirau la tron atât pentru gloria strămoşilor lor, cât şi pentru înrudirea lor matrimonială. De pildă, Marcus Minucianus, care avea o obârşie nobilă şi era căsătorit cu sora lui Gaius, lulia, dorea nespus de mult să se urce pe tron, dar consulii aduceau tot felul de pretexte împotriva înscăunării sale. Pe Valerius Asiaticus căuta să-l abată de la un asemenea gând celălalt Minucianus, unul dintre cei ce atentaseră la viaţa lui Gaius. Nu încăpea nici o îndoială că ar fi avut loc un mare măcel dacă cei ce râvneau să se încoroneze s-ar fi luptat cu Claudius pentru obţinerea puterii. Căci gladiatorii (mulţimea lor era mare), oştenii care asigurau straja de noapte a oraşului şi vâslaşii se revărsau spre tabere. Aşa că dintre pretendenţii la tron, unii au renunţat pentru a cruţa oraşul, alţii, temându-se pentru siguranţa lor personală.

4. Dis-de-dimineaţă a venit la Senat Chaerea, însoţit de tovarăşii lui, să ţină o cuvântare în faţa oştenilor. Dar când l-a văzut că a făcut un semn cu mâna, cerând să se facă tăcere, ca să-şi înceapă discursul, mulţimea a început să vocifereze şi n-a lăsat pe nimeni să vorbească, fiindcă toţi doreau să se supună unui singur conducător. Ei strigau sus şi tare să li se dea un comandant, căci s-au săturat să aştepte zadarnic. Senatul nu ştia cum trebuia să cârmuia; că şi dacă va cârmui, deoarece oştenii nu vroiau să-l recunoască autoritatea, iar atentatorii lui Gaius nu catadicseau să accepte pretenţiile militarilor. Aşa stând lucrurile, Chaerea, cuprins de mânie, a promis că le va da împăratul pe care şi-l doresc dacă va primi un semnal din partea lui Eutychus. Acest Eutychus era conducătorul de care al aşa-zisei partide a Verzilor, cel mai credincios slujitor al lui Gaius, care îi dezonorase pe oşteni la construirea grajdurilor sale de cai, punându-i la munci umilitoare. Această batjocură şi multe altele, asemenea ei, le-a adresat-o oştenilor Chaerea, care i-a ameninţat că le va aduce în dar capul lui Claudius. Le-a spus că era o faptă josnică să-şi aleagă acum drept conducător un nătâng, după ce au avut unul smintit. Oştenii n-au ţinut însă seama de vorbele sale, ci cu săbiile trase din teacă şi ridicându-şi stindardele, s-au avântat spre tabăra lui Claudius, să i se alăture şi să-l jure credinţă. Astfel Senatul a rămas fără sprijinitorii lui, consulii trecând în rândul particularilor. Pretutindeni se instauraseră consternarea şi amărăciunea, căci oamenii nu ştiau cum să se pună la adăpost de mânia lui Claudius, batjocorindu-se unii pe alţii sau mustrându-se singuri.pentru faptele lor. Atunci Sabinus, unul dintre asasinii lui Gaius, a păşit în mijlocul mulţimii şi a zis că prefera să-şi curme singur zilele decât să accepte urcarea pe tron a lui Claudius, văzând cum statul ajungea iarăşi în sclavie. Apoi i-a reproşat lui Chaerea că ţinea prea mult la viaţa lui, întrucât el, care a urzit cel dintâi conspiraţia împotriva lui Gaius,

socotea că mai merita să rămână în viaţă câtă vreme nu a putut să deschidă ţării sale calea spre libertate. Chaerea i-a răspuns că teama de moarte i-a rămas străină, dar vrea să cunoască mai înainte intenţia lui Claudius.

5. În felul acesta decurgeau evenimentele. Venind de pretutindeni, toată lumea se îndrepta spre tabără, să se pună în slujba lui Claudius. Oştenii îi învinuiau mai ales pe unul dintre consuli, Quintus Pomponius, că îndemnase Senatul să respecte libertatea şi s-au năpustit asupra lui cu săbiile scoase din teacă şi l-ar fi ucis fără îndoială dacă nu i-ar fi împiedicat Claudius. Scăpându-l astfel de primejdie, Claudius l-a aşezat pe consul lângă el. Dar senatorii care-1 însoţiseră pe Quinlus nu s-au bucurat de aceeaşi consideraţie. Unii dintre ei s-au ales cu vânătăi şi au fost împiedicaţi să-1 salute pe Claudius, Aponius fiind dus de acolo grav rănit, iar toţi ceilalţi au fost în primejdie de moarte. Atunci regele Agrippa s-a dus la Claudius şi l-a îndemnat să se poarte mai blând cu senatorii: dacă se abătea o nenorocire asupra Senatului, nu i-ar mai fi rămas cu cine să guverneze. Claudius s-a înduplecat şi a convocat Senatul la palat, către care s-a îndreptat el însuşi, dus prin oraş într-o lectică, escortat fiind de oşteni, fără ca aceştia să se abţină de la multe jigniri aduse poporului. In văzul lumii s-au plimbat asasinii lui Gaius. Chaerea şi Sabinus, încălcând ordinul dat de Pollio, recent numit de Claudius comandantul gărzilor sale de corp, care le interzisese să mai apară în public. După ce a ajuns la palat, Claudius şi-a chemat prietenii, cărora le-a cerut să-l judece pe Chaerea. Aceştia au avut cuvinte de laudă pentru fapta lui, dar l-au acuzat de trădare pe autorul ei şi au fost de părere că merita pedeapsa cu moartea, spre a fi o temută pildă pentru nelegiuiţii de mai târziu. A fost dus aşadar să fie executai, împreună cu Lupus, alături de mulţi alţi romani. Despre Chaerea se zice că şi-a întâmpinat moartea cu mult curaj, încât nu numai că nu şi-a schimbat culoarea feţei, ci chiar l-a mustrat asprii pe Lupus pentru lacrimile pe care le-a vărsat. Când Lupus şi-a lepădat veşmântul şi s-a plâns de frig, Chaerea i-a zis că lupul nu este îndeobşte friguros. Mulţi oameni l-au urmat să asiste la execuţia lui şi, când a ajuns la eşafod, l-a întrebat pe oştean dacă a mai tăiat capul cuiva sau mânuia sabia pentru prima oară. Apoi a cerut să se aducă sabia cu care îl răpusese el însuşi pe Gaius. O singură lovitură norocoasă a pus capăt zilelor sale. Dar Lupus nu s-a despărţit aşa lesne de viaţă şi lovitura s-a repetat, deoarece nu şi-a întins gâtul cum se cuvenea.

6. După câteva zile, la sărbătoarea în care poporul roman aducea ofrande părinţilor răposaţi, a fost cinstit şi Chaerea prin turte sfinţite, date pradă flăcărilor, oamenii rugându-1 să nu fie mânios şi să le ierte ingratitudinea. Claudius nu numai că l-a eliberat pe Sabinus, ci i-a şi permis să-şi reia vechea funcţie. Dar fiindcă a socotit că era nedrept să-şi încalce cuvântul dat conjuraţilor, acesta şi-a curmat viaţa, împ!ântându-şi în trup sabia până în plasele.

CAPITOLUL V

1. Claudius i-a înlăturat repede din trupele sale pe toţi oştenii nedemni de încrederea lui şi a dat apoi un edict prin care a recunoscut domnia atribuită de Gaius lui Agrippa, aducând regelui cuvinte de laudă. I-a întregit regatul cu tot ce avusese în stăpânirea lui bunicul său Herodes: Iudeea şi Samaria. Claudius i-a restituit lui Agrippa aceste ţinuturi pe temeiul gradului de rudenie. A mai adăugat de la el Abila, care-i aparţinuse cândva lui Lysanias, precum şi teritoriul din muntele Libanon. Amândoi au încheiat apoi un tratat de alianţă în forul din mijlocul oraşului Roma. Lui Antioh, căruia îi luase regatul de odinioară, i-a dat o parte din Cilicia şi Commagene în întregime. Aşijderea, Claudius I-a eliberat pe alabarhul Alexander Lysimachos, vechiul său prieten, care fusese administratorul mamei sale Antonia, având în vedere faptul că el fusese întemniţat de mâniosul Gaius. Fiul lui Alexander s-a căsătorit cu Berenice, fiica lui Agrippa. Mai târziu, Agrippa (după ce Marcus, fiul lui Alexander, murise, lăsând-o văduvă) a măritat-o pe Berenice cu propriul lui frate, Herodes, obţinând pentru el de la Claudius regatul Chaicis.

2. În vremea aceea, a izbucnit o aprigă dispută între iudeii şi grecii din oraşul Alexandria. După moartea lui Gaius, neamul iudeilor, care fuseseră greu asupriţi în timpul domniei sale şi îndurase multe nedreptăţi din partea alexandrinilor, a prins curaj, punând mâna pe arme. Atunci Claudius I-a însărcinat printr-o scrisoare pe guvernatorul Egiptului să potolească această răscoală. La rugămintea regilor Agrippa şi Herodes, a trimis în Alexandria şi Siria un edict cu următorul conţinut:

„TIBERIUS CLAUDIUS CAESAR GERMANICUS, MARELE PONTIFICE CU PUTERE TRIBUNICIANĂ, decide: Noi am constatat că iudeii aflaţi în Alexandria şi denumiţi alexandrini au fost trimişi acolo imediat după întemeierea oraşului, în acelaşi timp cu alexandrinii indigeni, primind împreună cu ei dreptul de cetăţenie din partea regilor, după cum reiese din rescriptele ca şi din edictele acestora. După ce Alexandria a fost alipită la împărăţia noastră, prin contribuţia lui Augustus, iudeii şi-au păstrat neştirbite privilegiile, iar ele au rămas neatinse de conducătorii care au fost trimişi în diferite epoci să cârmuiască aceste locuri, fără să se aducă modificări vreunui drept nici măcar când Aquila a fost guvernatorul Alexandriei. Atunci când a murit etnarhul iudeilor, Augustus nu s-a opus alegerii unui nou etnarh, vrând ca fiecare să rămână sub scutul lui, astfel încât iudeii să-şi păstreze datinile şi nimeni să nu le profaneze credinţa. Alexandrinii s-au ridicat împotriva iudeilor care locuiau împreună cu ei încă din timpul domniei lui Gaius Caesar, care, în nebunia mare şi în sminteala lui, a asuprit poporul iudaic, fiindcă n-a vrut să se abată de la religia lui, recunoscându-1 pe el ca zeu. Ca atare, nu vreau ca de dragul răutăcirii lui Gaius să suprim nici una dintre concesiile făcute poporului iudeilor, ci menţin intacte drepturile de care a beneficiat el cândva, lăsându-l să trăiască după datinile lui strămoşeşti. Poruncesc ambelor tabere să se abţină de la orice silnicii, ca să nu mai izbucnească o răscoală după apariţia edictului de faţă."

3. Aşa a fost întocmit edictul în favoarea iudeilor din Alexandria, trimis de împărat. Totodată el a adresat celorlalte ţări ale lumii această scrisoare:

„TIBERIUS CLAUDIUS CAESAR AUGUSTUS GERMANICUS, MARELE PONTIFICE CU PUTERE TRIBUNICIANĂ, ALES CONSUL A DOUA OARĂ, decide următoarele: După ce bunii mei prieteni, regii Agrippa şi Herodes, m-au rugat stăruitor să atribui iudeilor care trăiesc în întreaga împărăţie romană drepturile acordate alexandrinilor, le-am împlinit cererea bucuros, nu doar de dragul celor ce mi-au cerut această favoare, ci pentru că am crezut că meritau acest lucru cei pentru care au intervenit ei, datorită credinţei şi prieteniei lor faţă de romani, socotindu-i pe deplin îndreptăţiţi.

Mai ales că n-am lipsit nici un oraş şi nici o cetate a grecilor de drepturile care i-au fost acordate de Divinul Augustus. Mi se pare drept ca iudeii din întreaga noastră împărăţie să se slujească fără nici o piedică de obiceiurile lor strămoşeşti şi îi îndemn să se mulţumească cu această favoare şi să dea dovadă de cumpătare, nedispreţuind credinţele altor popoare, şi să-şi păzească propriile legi. Vreau ca fruntaşii oraşelor, coloniilor şi municipiilor, atât din Italia cât şi în afara ei, precum şi regii şi căpeteniile să răspândească edictul prin solii lor şi în termen de treizeci de zile să-1 graveze pe tăbliţe de aramă în asemenea locuri încât să poată fi citit cu uşurinţă."

CAPITOLUL VI

1. Prin aceste edicte trimise la Alexandria şi în lumea întreagă, Claudius Caesar şi-a arătat simpatia faţă de iudei. Curând după aceea, l-a lăsat să plece pe Agrippa, ca să aibă grijă de regatul său, revărsând asupra lui cele mai strălucitoare semne de cinstire, şi a poruncit prin scrisori guvernatorilor şi administratorilor din provincii să-1 primească prietenește. Aşa cum se cuvenea să facă un om pe care soarta îl răstaţase mai mult ca oricând, Agrippa s-a străduit să ajungă cât mai repede acasă. Cum a ajuns la Hierosolyma, el a adus o jertfa de mulţumire, tară să lase deoparte nici una din prescripţiile legilor. De aceea a pus să fie tunşi mulţi nazirei[1] şi a atârnat în incinta templului, deasupra cămării tezaurului, lanţul de aur, la fel de greu ca şi cel de

fler, purtat de rege la mâna lui, pe care îl primise în dar de la Gaius. Mărturie a felului cum s-a schimbat în bine trista lui soartă, el îi amintea de faptul că mărirea omenească se poate surpa lesne, Dumnezeu obişnuind să-l înalţe pe cucernicii care s-au prăbuşit. Sfinţirea lanţului dovedeşte cu prisosinţă că, dintr-o pricină neînsemnată, Agripa a fost silit să schimbe tronul cu temniţa şi că, la scurtă vreme după aceea, eliberat din lanţuri, a ajuns la o putere mai mare ca înainte. De aici putem să tragem învăţătura că oamenii sunt astfel făcuţi încât se prăvălesc cu uşurinţă din culmea puterii, înălţându-se iarăşi din prăpastia lor la cea mai înaltă demnitate.

2. După ce a înfăptuit toate riturile legate de cinstirea lui Dumnezeu, Agrippa l-a scos din funcţia de Mare Preot pe Theophilus, fiul lui Ananus, şi l-a numit în locul lui pe Simon, fiul iui Boethos, poreclit Cantheras. Acest Simon avea doi fraţi şi pe părintele său Boethos, a cărui fiică a fost măritată cu regele Herodes, cum am spus mai înainte. Aidoma lui Simon şi tatălui său, şi cei doi fraţi au obţinut pontificatul, la fel ca tustrei fiii lui Simon, feciorul lui Onias, în timpul cârmuirii macedonenilor, fapt pe care l-am pomenit în cărţile noastre anterioare.

3. După ce a orânduit astfel treburile legate de pontificat, regele şi-a arătat recunoştinţa faţă de credinţa şi devotamentul locuitorilor Hierosolymei. Deoarece a socotit că nu se cuvenea să rămână mai prejos de dragostea şi bunăvoinţa lor, el le-a scăzut dările cuvenite pentru fiecare casă în parte. Pe Silas, care fusese părtaş la multe dintre ponoasele îndurate de el, l-a pus comandantul tuturor trupelor sale. Ceva mai târziu, nişte tineri din oraşul Doris, care cutezau să înfrunte lucrurile sfinte, temeritatea fiind o trăsătură a firii lor, au introdus o statuie a lui Caesar în sinagoga iudeilor. Aceasta a stârnit mânia lui Agrippa, deoarece ei încălcaseră flagrant legile strămoşeşti. S-a dus fără întârziere la Publius Petronius (guvernatorul de atunci al Siriei) şi a înpintat o plângere împotriva locuitorilor din Doris. Şi el a fost profund nemulţumit de fapta doriţilor (căci i s-a părut o ocară adusă legilor sfinte) şi, plin de mânie, i-a mustrat cu asprime în următoarea scrisoare:

„PUBLIUS PETRONIUS, TRIMISUL LUI TIBERIUS CAESAR AUGUSTUS GERMANICUS, transmite magistraţilor din Doris : am aflat de nelegiuirea comisă de voi împotriva edictului dat de Claudius Caesar Augustus Germanicus privitor la libertatea iudeilor de a trăi după legile lor strămoşeşti, pe care nu numai că nu l-aţi respectat, ci l-aţi contrazis făţiş, împiedicându-i pe iudei să se întrunească în sinagoga lor, unde aţi adus o statuie a lui Caesar. Prin fapta voastră aţi adus o jignire nu numai iudeilor, ci şi împăratului, a cărui statuie îşi are locul în propriul lui templu, nu într-unui străin, mai ales în lăcaşul unde se întrunesc credincioşii şi, potrivit poruncii lui Caesar, fiecare este stăpân în casa lui (căci ar fi de prisos să menţionez aici ordinele mele, după edictul lui Caesar, care permite iudeilor să-şi folosească datinile proprii, el acordându-le după aceea dreptul de cetăţenie, la fel ca şi grecilor). Dau ordin, aşadar, ca prin intermediul centurionului Vitellius Paterculus să fie aduşi la mine, spre a fi traşi la răspundere, cei ce au îndrăznit să încalce edictul lui Augustus, provocând dezaprobarea propriilor fruntaşi, care susţin că acestea nu au fost făcute din iniţiativa lor, ci pentru a fi pe placul poporului. Pentru a nu fi suspectaţi de complicitate la nelegiuire, îi îndemn pe magistraţii de seamă să-l predea pe vinovaţi centurionului şi să nu provoace vreo tulburare sau larma care a fost de fapt scopul acestei diversiuni, astfel ca pe mine şi pe dragul meu rege Agrippa să ne scutiţi de griji, pentru a nu oferi poporului iudeilor prilejul ca. invocând pretextul că se apără, să se adune şi să se răzvrătească. Ca să înţelegeţi mai bine care sunt intenţiile lui Augustus în această privinţă, vă trimit alăturat o copie a edictului privitor la situaţia din Alexandria, pe care bunul meu prieten, regele Agrippa, mi l-a citit, chiar dacă este cunoscut de toţi. atunci când dezbăteam împreună faptul că iudeii nu trebuiau să fie privaţi de drepturi, prin bunăvoinţa lui Caesar. Pentru viitor vă previn să evitaţi orice prilej de nelinişti şi tulburări şi să-1 lăsaţi pe fiecare să cinstească divinitatea după datinile proprii."

4. Aşa s-a îngrijit Petronius să înlăture greşelile care fuseseră comise şi să-l ferească de acum încolo pe iudei de asemenea necazuri. Regele Agrippa a luat însă pontificatul de la Simon Cantheras şi l-a dăruit lui Ionathas, fiu! lui Ananus, socotindu-l mai potrivit pentru înalta funcţie. Acesta a refuzat-o prin următoarea cuvântare: „Mă bucur, o, rege, că ai binevoit să mă onorezi, acordându-mi din proprie iniţiativă o măgulitoare demnitate care nu mi se cuvine prin voinţa lui Dumnezeu. Sunt mulţumit că am îmbrăcat odinioară veşmintele sacre. Le-am primit atunci cu o sfinţenie mai mare decât cea cu care aş fi în stare să le primesc acum. Dacă vrei să acorzi această cinste unuia mai demn decât mine, lasă-mă să-ţi dau un sfat. Am un frate care atât faţă de Dumnezeu cât şi faţă de tine, o, rege, s-a purtat fără cusur. Pe el ţi-l recomand, fiindcă este demn de această funcţie." Aceste vorbe au fost pe placul regelui, care a urmat sfatul lui Ionathas, dăruindu-i fratelui său Matthias rangul de Mare Preot. După câtăva vreme, Marsus l-a înlocuit pe Petronius în funcţia de guvernator al Siriei.

CAPITOLUL VII

1. Deoarece îi rămăsese fidel regelui în toate peripeţiile sale şi nu şovăise să fie părtaş la fiecare primejdie prin care trecuse, ci luase asupra lui multe dintre muncile cele mai grele, Silas, comandantul trupelor regale, socotea că i se va da cinstirea pe care o merita statornica lui prietenie. Ca atare, vroia să fie în toate privinţele egal cu regele şi de fiecare dată dădea frâu liber vorbelor sale. Devenise nesuferit în convorbirile intime, căci se făIea peste măsură şi rememora adeseori trista soartă a regelui, spre a dovedi cât de devotat îi fusese în vremurile grele, neobosind niciodată să pomenească ostenelile pe care le îndurase de dragul lui. Întrucât nu ştia să păstreze măsura, Agrippa i-a interpretat purtarea ca pe un reproş, iar nestrunita libertate a omului n-a mai fost pe placul regelui: devine plictisitoare reamintirea unor neplăcute fapte din vremuri lipsite de glorie şi numai un nebun îşi poate închipui că trebuie să vorbească la nesfârşit despre binefacerile pe care le-a adus cuiva odinioară. În cele din urmă, Silas l-a întărâtat pe rege atât de mult încât, dând ascultare mai degrabă mâniei decât înţelepciunii, nu numai că i-a luat funcţia de comandant lui Silas, ci l-a pus şi în lanţuri, trimiţându-l în patria lui. O dată cu trecerea timpului, mânia lui Agrippa s-a domolit şi, când a putut să cântărească fără prejudecăţi faptele omului, a trebuit să recunoască marile servicii pe care i le adusese. Atunci când şi-a sărbătorit ziua de naştere, prilej pentru supuşii din regatul său să petreacă în ospeţe, Agrippa a dat poruncă să fie rechemat Silas, spre a lua loc la masa lui. Acesta (animat de spiritul său liber) a socotit că venise momentul să-şi dezvăluie îndreptăţită lui supărare, pe care n-a ascuns-o faţă de cei ce fuseseră trimişi la el, spunându-le următoarele: „Oare regele mi-a făcut onoarea de a mă chema ca să mi-o la imediat? Chiar şi semnele de bunăvoinţă pe care mi le-a arătat mai înainte n-au durat multă vreme, ci mi-au fost retrase cu brutalitate. Crede cumva că-mi va răpi astfel libertatea de a vorbi? Conştient că nu am nici o vină, cu atât mai mult voi vesti acum sus şi tare nenorocirile din care i-am scăpat, precum şi eforturile pe care le-am făcut pentru salvarea şi apărarea demnităţii sale. Mai ales că pentru asemenea servicii am fost răsplătit cu cătuşele şi bezna temniţei. Eu nu voi uita niciodată toate acestea. Chiar şi după ce sufletul îmi va părăsi trupul, glorioasele fapte vor rămâne gravate în amintirea mea!" Dându-şi seama că sminteala lui era fără leac, Agrippa l-a lăsat pe Silas să zacă în temniţă.

2. Apoi regele a pus să se reclădească pe cheltuiala statului zidurile Hierosolymei aparţinând Oraşului Nou[1], pe care le-a făcut pe de o parte mai late şi pe de altă parte mai înalte ca înainte. Construcţia lor ar fi devenit atât de puternică încât ar fi putut să reziste oricărui atac duşman dacă Marsus, guvernatorul Siriei, nu i-ar fi scris lui Claudins despre efortul întreprins de rege. Deoarece n-a avut deloc încredere în înnoirea aceasta, Claudius i-a poruncit lui Agrippa să sisteze imediat construcţia zidului şi acesta a socotit că era mai înţelept să-l dea ascultare.

3. Regele avea o fire generoasă şi bunăvoinţa de a aduce daruri bogate poporului său, dorind ca prin cheltuieli mari să-şi sporească faima. Îi plăcea mult să ofere cadouri şi era bucuros să trăiască în aşa fel încât să atragă laudele tuturora, deosebindu-se prin obiceiurile sale de Herodes, care domnise înaintea lui. Acesta avea o fire neiertătoare şi înclinată spre răzbunare şi ura lui era lipsită de măsură, recunoscând singur că simţea o mai mare atracţie faţă de greci decât faţă de iudei. A cheltuit o sumedenie de bani ca să gătească cetăţile străine, pe unele cu băi şi teatre, pe altele cu temple şi porticuri, fără să onoreze însă vreun oraş al iudeilor măcar cu o podoabă sau cu un dar mai acătării. În schimb, Agrippa avea o fire blândă şi căuta să aducă binefaceri fiecăruia în parte, fără deosebire. Se purta omeneşte cu toţi străinii, care nu puteau să se plângă de dărnicia lui, dar îşi arăta generozitatea faţă de srpuşii săi, având mai mare grijă de ei. De aceea, locuia cu plăcere şi asiduitate în Hierosolyma, respectând cu stricteţe riturile strămoşeşti. De o desăvârşită puritate a moravurilor, nu lăsa să treacă o zi fără să aducă jertfa îndătinată.

4. Un locuitor oarecare din Hierosolyma (cu numele de Simon), care trecea drept un bun cunoscător al legilor, a profitat de o călătorie a lui Agrippa la Caesarea şi a cutezat să adune mulţimea, spre a-1 învinui pe rege că era lipsit de evlavie, nemeritând să pătrundă în templul accesibil doar celor de obârşie iudaică. Comandantul oraşului i-a trimis regelui o scrisoare, transmiţându-i vorbele pe care le-a adresat mulţimii Simon. Regele l-a chemat pe acesta, l-a poftit să la loc lângă el (căci se afla atunci într-un teatru) şi l-a întrebat cu glas blând: „Te rog să-mi spui dacă aici se petrece ceva potrivnic legilor?" Simon nu a ştiut ce răspuns să-l dea şi i-a cerut să-l ierte. Mai repede decât s-ar fi aşteptat oricine, Agrippa s-a împăcat cu el, fiindcă era de părere că regilor li se potriveşte mai degrabă clemenţa decât vehemenţa, datoria bărbaţilor de vază fiind să prefere mâniei indulgenţa. Aşadar Agrippa l-a lăsat pe Simon .să plece acasă, încărcat cu daruri bogate.

5. După ce înălţase deja numeroase clădiri, Agrippa a fost deosebit de darnic cu locuitorii din Beryut. Le-a construit un teatru care le întrecea pe celelalte prin strălucire şi frumuseţe, aşijderea un amfiteatru magnific, precum şi băi şi porticuri, fără să-şi cruţe banii pentru splendida lor împodobire. Inaugurarea acestor edificii s-a desfăşurat cu mare pornea. Astfel, în teatru au avut loc spectacole, tot soiul de concursuri muzicale şi felurite distracţii care sunt mult gustate de public. În amfiteatru, Agrippa şi-a dovedit dărnicia prin marele număr de gladiatori şi, dornic să-şi delecteze spectatorii cu lupte de masă, a pus să se încaiere două cohorte alcătuite fiecare din câte şapte sute de oameni. La această bătălie au luat parte nelegiuiţii care erau condamnaţi la moarte, ispăşindu-şi pedeapsa printr-o luptă menită să fie o desfătare a păcii. Toţi şi-au găsit în felul acesta moartea.

CAPITOLUL VIII

1. După ce festivităţile din Beryut au luat sfârşit, Agrippa s-a dus în oraşul Tiberias din Galileea. El se bucura de marea admiraţie a regilor învecinaţi. Au venit să-1 viziteze Antioh, regele din Commagene. Sampsigeram din Emessa, Cotys, care domnea în Armenia Mică, şi Polemon, prinţul din regatul Pontului, precum şi propriul său frate Herodes, regele din Chalcis. El i-a primit pe toţi aceştia cu ospitalitate şi curtenie, dovedindu-şi deosebita lui înţelepciune, prin care confirma preţuirea arătată de regii veniţi să-l viziteze. În timp ce oaspeţii se aflau la dânsul, s-a ivit şi Marsus, guvernatorul Siriei. Pentru a-şi vădi cuvenitul respect faţă de romani, regele a venit să-l întâmpine la şapte stadii distanţă de oraş. Atunci a început vrajba dintre Marsus şi Agrippa. Căci el i-a luat în carul său şi pe ceilalţi regi. Dar Marsus n-a privit cu ochi buni înţelegerea şi prietenia dintre ei, socotind că reuniunea atâtor principi puternici nu slujea interesele romanilor. A trimis degrabă pe câţiva dintre prietenii lui la fiecare rege în parte şi a poruncit ca ei să se întoarcă numaidecât în ţările lor. Acest lucru l-a mâhnit adânc pe Agrippa şi de atunci încolo relaţiile lor s-au-

înrăutăţit, în vremea aceea a luat pontificatul de la Matthias şi i-a încredinţat funcţia de Mare Preot lui Elionaeus, fiul lui Cantheras.

2. După ce a trecut şi al treilea an de când domnea peste Iudeea întreagă, Agrippa s-a dus la Caesarea, care mai înainte s-a numit Turnul lui Straton. Acolo a dat spectacole în cinstea lui Caesar, ştiind că sărbătorile erau închinate sănătăţii împăratului. La aceste festivităţi luau parte în număr mare iudeii, care se bucurau de preţuirea semenilor ior, întreaga provincie dându-şi întâlnire acolo. În a doua zi de sărbătoare, Agrippa a venit îmbrăcat într-un veşmânt meşteşugit în întregime din argint, intrând în teatru dis-de-dimineaţă. La atingerea razelor de soare, argintul a căpătat o strălucire orbitoare, înfricoşându-i pe spectatori, care trebuiau să-şi ferească privirile din calea lui. Linguşitorii regelui, care nu-i roiau cu-adevărat binele, l-au strigat din toate părţile şi l-au numit zeu, spunându-i: „îndură-te de noi! Te-am privit până acum ca pe un om, dar de-acum încolo te vom socoti o făptură situată mai presus de muritori!" Regele nu le-a adus nici o mustrare şi nu le-a respins linguşirea care jignea divinitatea. Dar de îndată ce şi-a înălţat privirile, a văzut deasupra capului o buhă aşezată pe o frânghie şi a înţeles că ea era vestitoarea nenorocirilor, cea care îi prezisese odinioară marele său noroc[3], o grea suferinţă pătrunzându-i în adâncul inimii. Pântecul i-a fost cuprins de nişte dureri care au devenit cumplite de la declanşarea bolii. Şi-a întors capul spre prietenii lui şi le-a zis: „Iată că zeul vostru se vede silit să părăsească viaţa şi soarta dă la iveală plăsmuirile voastre de adineauri, iar cel numit de voi nemuritor cade acum pradă morţii. Dar trebuie să îndur soarta ce mi-a fost hărăzită, aşa cum a vrut Dumnezeu. N-am dus un trai jalnic, ci am atins strălucirea pe care o cunosc doar oamenii foarte norocoşi!" în timp ce rostea aceste vorbe, chinurile sale au crescut peste măsură. A fost aşadar adus repede la palat şi în întregul oraş s-a răspândit zvonul că regele era în pragul morţii. Oamenii din popor, împreună cu nevestele şi copiii lor, s-au întins de îndată pe pături aspre din păr de capră ciliciană, după obiceiul strămoşilor, rugându-se lui Dumnezeu pentru însănătoşirea regelui, şi întregul oraş era plin de gemete şi de bocete. Din încăperea de sus a palatului, unde zăcea bolnav, regele îşi vedea supuşii care stăteau întinşi pe pământ şi nu se putea stăpâni să verse el însuşi lacrimi. Cinci zile a îndurat el groaznicul chin din măruntaiele sale, până s-a stins din viaţă la vârsta de cincizeci şi patru de ani, domnind timp de şapte ani. Patru ani a cârmuit sub Caesar Gaius; trei ani, numai tetrarhia lui Philippus, iar în al patrulea an, şi pe cea a lui Herodes. Ultimii trei ani a domnit sub oblăduirea lui Claudius Caesar şi a stăpânit, în afara ţinuturilor menţionate mai înainte, Iudeea. Samaria şi Caesarea. Încasa venituri mari de pe urma regatului său, adică vreo douăsprezece milioane de drahme. Trebuia să facă totuşi multe împrumuturi. Deoarece avea o fire foarte generoasă, veniturile nu-i acopereau cheltuielile, căci nu era în stare să facă economii.

3. Mai înainte ca poporul să primească vestea morţii sale, Herodes, domnitorul din Chalcis, şi comandantul Helcias, prietenul regelui, au căzut de acord şi l-au trimis pe credinciosul lor slujitor Ariston, care l-a ucis pe Silas (acesta le era vrăjmaş), ca şi cum regele le-ar fi dat o asemenea poruncă.

CAPITOLUL IX

1. Aşa s-a stins din viaţă regele Agrippa. A lăsat în urma lui pe fiul său Agrippa, în vârstă de şaptesprezece ani, precum şi trei fiice, dintre care Berenice s-a măritat la şaisprezece ani cu unchiul ei, Herodes. Celelalte două, Mariamne şi Drusilla, erau fetişcane: Mariamne avea zece ani şi Drusilla şase ani. Cu toate acestea, ele fuseseră logodite de către părintele lor: Mariamne cu Iulius Archelaus, fiul lui Helcias, şi Drusilla cu Epiphanes, fiul lui Antioh, regele din Commagene. După ce au primit vestea morţii lui Agrippa, locuitorii din Caesarea şi Sebastos au dat uitării binefacerile aduse de rege, purtându-se mai rău decât nişte duşmani. L-au împroşcat pe răposat cu vorbe de ocară şi oştenii aflaţi întâmplător acolo (care erau în număr mare) s-au dus la palatul lui Agrippa şi au răpit statuile fiicelor sale, ducându-le la nişte lupanare, unde le-au urcat pe acoperiş şi le-au batjocorit cu o nerușinare greu de descris. În locurile publice ei au luat parte la mari

festine cu oaspeţi numeroşi, având cununi pe creştet şi pletele unse cu pomezi, şi între timp îi aduceau libaţii lui Charon, bucuroşi că regele îşi dăduse duhul. Localnicii s-au arătat nerecunoscători nu numai faţă de Agrippa, care fusese atât de darnic cu ei, ci şi faţă de Luntraşul care ducea sufletele morţilor dincolo de Acheron, în Infern bunicul lui, Herodes, cel ce construise oraşele lor, le-a înzestrat cu porturi şi le-a înălţat temple strălucitoare pe cheltuiala lui.

2. Fiul defunctului Agrippa se afla atunci la Roma, unde Claudius Caesar se ocupa de educaţia lui. Când a aflat că a murit Agrippa şi că locuitorii din Sebaste şi Caesarea şi-au bătut joc de el, Caesar a fost profund afectat de vestea tristă şi supărat din cale-afară de ingratitudinea oamenilor din partea locului. A avut de gând să-1 trimită numaidecât pe tânărul Agrippa, să fie urmaşul la tron al părintelui său, vrând să împlinească promisiunea pecetluită prin jurământ, făcută acestuia. Dar liberţii şi prietenii care aveau o mare influenţă asupra lui l-au făcut să-şi schimbe hotărârea, spunându-i că era primejdios să dai pe mâinile unui băiat aflat încă la vârsta adolescenţei un regat atât de întins, căci n-ar fi fost în stare să se descurce, întrucât grijile cârmuirii ar fi fost o grea povară chiar şi pentru un om matur. Caesar a socotit că ei vorbiseră cu înţelepciune. L-a trimis aşadar pe Cuspius Fadus să guverneze Iudeea şi întregul regat, acordând cuvenita cinstire defunctului, pentru ca Marsus, vrăjmaşul lui Agrippa, să nu domnească în locul lui. Fadus a primit mai întâi sarcina să pedepsească ocările aduse răposatului rege de către locuitorii din Caesarea şi Sebastos, precum şi batjocurile îndurate de fiicele sale. Apoi a primit ordinul să expedieze în. Pont trupele alcătuite din caesarieni şi sebesteni, împreună cu cinci cohorte, pentru serviciul militar, urmând ca în locul lor să aducă tot atâţia oşteni aleşi din efectivele legiunilor romane staţionate în Siria. Aceştia n-au îndeplinit însă ordinul împăratului. Ei au trimis o solie şi l-au înduplecat pe Claudius să-l lase să rămână în Iudeea. Aici au urzit ei în vremurile care au urmat marile nenorociri care s-au abătut asupra Iudeii, aruncând seminţele războiului izbucnit sub guvernarea lui Florus[3]. De aceea, Vespasianus, după ce a învins Iudeea, aşa cum voi arăta ceva mai încolo, i-a îndepărtat pe aceştia din provincia lor.

CĂRTEA A XX-A

CONŢINUTUL CĂRŢII A XX-A:

1. Cum Claudius Caesar l-a trimis pe Fadus în Iudeea, să guverneze ţara după moartea lui Agrippa.

2. Cearta dintre locuitorii din Philadelphia şi iudeii din Peraea, izbucnită din pricina hotarelor târgului Mia, şi cum Fadus, indignat de faptul că ultimii au ucis mulţi philadelphieni, a pus mâna pe trei dintre fruntaşii iudeilor din Peraea şi i-a condamnat.

3. Cum a fost capturat Tholomaeus, căpetenia unei bande de hoţi care îi prăda pe arabi, şi predat lui Fadus, fiind executat de acesta.

4. Cum Fadus şi Cassius Longinus, guvernatorul Siriei, s-au dus la Hierosolyma şi au poruncit iudeilor de vază să aducă în fortăreaţa Antonia talarul şi stola pontificală, pentru ca ele să rămână în stăpânirea romanilor, cum au fost mai înainte.

5. Iudeii adresează lui Fadus şi Longinus rugămintea să li se dea voie să trimită la Caesar Claudius o solie privitoare la hotărârea de mai sus.

6. Cum Fadus le-a aprobat cererea în schimbul unor ostatici.

7. Cum Claudius Caesar, la intervenţia tânărului Agrippa, a satisfăcut rugămintea iudeilor şi i-a scris despre asta lui Fadus.

8. Cum Helena, regina din Adiabene, fiii ei Monobazus şi Izates, împreună cu întreaga lor familie, au îmbrăţişat religia iudaică.

9. Cum Tiberius Alexander, venit ca procurator în Iudeea, i-a pedepsit pe fiii lui Iudas Galileanul, care au aţâţat poporul.

10. Cum ţara a fost lovită de foamete.

11. Cumanus, procurator trimis de Caesar, soseşte în Iudeea.

12. Cum tânărul Agrippa, după moartea lui Herodes, regele din Chalcis, primeşte regatul acestuia, cu încuviinţarea lui Caesar Claudius.

13. Cum în timpul guvernării lui Cumanus, mulţi iudei au fost căsăpiţi în preajma templului.

14. Discordia dintre samariteni şi iudei şi felul cum au fost răpuşi mulţi samariteni.

15. Cum Ummidius Quadratus, guvernatorul Siriei, la primirea acestei ştiri, a venit în Iudeea şi i-a trimis la Roma pe fruntaşii iudeilor şi ai samariteni lor, împreună cu procuratorul Cumanus şi cu tribunul Celer, să fie traşi la răspundere de Caesar Claudius. Cum i-a pedepsit atunci el însuşi pe unii iudei.

16. Cum Claudius, dând ascultare împricinaţilor, i-a absolvit de vină pe iudei, la stăruinţa regelui lor Agrippa, pe Cumanus l-a trimis în surghiun, iar pe tribunul Celer şi pe fruntaşii samariteni i-a condamnat la moarte.

17. Cum după moartea lui Claudius i-a urmat la tron Nero.

18. Cum Felix, numit procurator al Iudeii, găsind ţara bântuită de tâlhari, i-a stârpit pe aceştia şi a reinstaurat pacea în regiune iar pe Eleazar, căpetenia bandiţilor, l-a trimis încătuşat la Roma.

19. Cum Felix, la ivirea impostorului egiptean care îi aţâţa pe iudei, amăgindu-i pe mulţi dintre ei, a pornit împotriva lor şi a făcut numeroase victime.

20. Cum a potolit procuratorul Felix cearta izbucnită între fruntaşii iudei şi sirieni din Caesarea.

21. Cum în vremea când Porcius Festus a fost procurator al ţinutului, Iudeea a fost tulburată de sicari. Cum au înălţat iudeii porticul exterior al templului.

22. Cum Festus, nemulţumit de această situaţie, i-a trimis pe fruntaşii iudeilor la Roma, pentru ca Nero să le judece faptele.

23. Cum după moartea lui Festus în Iudeea, Albinus i-a devenit succesor.

24. Cum în timpul procuraturii lui Albinus, sicarii au încetat să tulbure ţara.

25. Cum Florus, urmaşul lui Albinus, a pricinuit iudeilor atâtea rele, încât i-a silit să pună mâna pe arme.

Cartea aceasta cuprinde un interval de douăzeci şi doi de ani.

CAPITOLUL I

1. După ce regele Agrippa s-a stins, aşa cum am arătat în cartea precedentă, Claudius Caesar l-a trimis în locul lui Marsus pe Cassius Longinus, spre a cinsti memoria defunctului suveran: pe când mai era în viaţă, acesta îi rugase deseori prin scrisorile saie să nu-l mai lase pe Marsus să fie guvernatorul Siriei. La sosirea lui în Iudeea, i-a găsit pe iudeii care locuiau în Peraea luptându-se pe faţă cu philadelphienii, pentru hotarele târgului denumit Mia, plin de bărbaţi viteji. Peraeenii, fără ştirea căpeteniilor lor, puseseră mâna pe arme şi uciseseră mulţi dintre locuitorii oraşului Philadelphia. Când a aflat de isprava lor, Fadus s-a mâniat cumplit, datorită faptului că nu au lăsat judecarea pricinii în seama lui, câtă vreme se socoteau nedreptăţiţi de philadelphieni, ci au recurs la forţa armelor. Capturând trei dintre fruntaşii peraeenilor, care stârniseră răzmeriţa, a dat ordin ca ei să fie puşi în lanţuri. Apoi a poruncit ca unul dintre ei (care se numea Annibas) să fie ucis, iar pe Amaram şi pe Eleazar i-a surghiunit deopotrivă. După scurtă vreme, când Tholomaeus, căpetenia bandei care adusese pagube mari idumeenilor şi arabilor, a fost adus încătuşat în faţa lui. l-a executat şi pe el. Prin grija şi râvna lui Fadus, întreaga ludee a fost repede curăţată de tâlhari. În vederea îndeplinirii ordinului dat de împărat, Fadus i-a chemat apoi pe preoţii şi pe sus-puşii Hierosolymei şi le-a cerut ca talarul şi stola pontificală, care erau purtate numai de Marele Preot, să fie readuse în fortăreaţa

Antonia, ca să fie sub stăpânirea romanilor, cum fusese odinioară. Cei convocaţi n-au îndrăznit să i se împotrivească, dar i-au rugat pe Fadus şi pe Longinus (care venise la Hierosolyma însoţit de trupe numeroase, fiindcă se temea că mulţimea iudeilor se va răscula împotriva lui Fadus la aflarea cererii sale) ca mai întâi să le dea voie să-şi trimită solii la Caesar, cerând acestuia să le lase sacrele veşminte sub propria oblăduire; ei urmau să aibă aşadar puţină răbdare, până când Claudius va da răspuns cererii lor. Amândofau spus că erau de acord ca iudeii să trimită solia la împărat dacă ei le vor da în schimb, drept ostatici, copiii lor. Iudeii s-au supus bucuroşi şi le-au dat copiii, apoi solii lor au pornit numaidecât la drum. Când aceştia au ajuns la Roma, tânărul Agrippa, fiul regelui defunct (aflat atunci la curtea lui Claudius Caesar, cum am zis mai înainte), de îndată ce a cunoscut motivul sosirii lor, l-a rugat pe Caesar să nu se împotrivească dorinţei iudeilor privitoare la veşmintele sacre, transmiţând lui Fadus deplina încuviinţare a doleanţei lor.

2. Atunci Claudius i-a chemat la el pe soli şi le-a spus că era gata să le aprobe cererea, recomandându-le să-l aducă mulţumiri lui Agrippa (căci acesta intervenise în favoarea lor) şi, în afara răspunsului pe care l-au primit, le-a dat şi următoarea scrisoare:

„CLAUDIUS CAESAR GERMANICUS, A CINCEA OARĂ TRIBUN, A PATRA OARĂ CONSUL, A ZECEA OARĂ IMPERATOR, PĂRINTELE PATRIEI, către magistraţii, Sfatul şi locuitorii din Hierosolyma, precum şi întregul poporal iudeilor: Fiindcă scumpul meu Agrippa, copilul crescut de mine, educat în spiritul deplinei cucernicii, a venit cu solii trimişi de voi şi aceştia mi-au adus mulţumiri din partea naţiei voastre pentru grija pe care i-o port, rugându-mă stăruitor să las în posesia voastră sacrul veşmânt şi turbanul pontifical, eu procedez acum la fel ca nobilul bărbat, mult îndrăgitul Vitellius. Mă supun voinţei voastre, mai întâi pentru că mă sfătuieşte propria mea evlavie să vreau ca toţi supuşii să cinstească divinitatea după datina lor strămoşească; mai apoi, pentru că doresc să fiu pe placul regelui Herodes şi al tânărului Aristobul, întrucât am în vedere devotamentul pe care îl au faţă de mine, precum şi dăruirea faţă de voi, făcând asta de dragul unor oameni nobili ce m-au îndatorat prin prietenia lor. Am scris despre asta şi procuratorului Cuspius Fadus. Aducătorii acestei scrisori se numesc: Cornelius, fiul lui Ceron, Tryphon, fiul lui Theudion, Dorotheus, fiul lui Nathanael, şi loannes, fiul lui Ioannes. Dată la douăzeci şi opt iunie, în timpul consulatului lui Rufus şi al lui Pompeius Silvanus."

3. După aceea, Herodes, fratele defunctului Agrippa, care domnea atunci la Chalcis, l-a rugat pe Claudius să-l dea dreptul de a supraveghea sfânta vistierie a templului şi puterea de a-i numi pe Marii Preoţi. Caesar i-a acordat aceste privilegii; ele au fost păstrate în întregime de toţi urmaşii lui, până la sfârşitul războiului iudeilor împotriva romanilor. Ca atare, Herodes l-a înlăturat pe Marele Preot numit Cantheras şi locul lui în înalta funcţie a fost luat de Josephus, fiul lui Camus.

CAPITOLUL II

1. În vremea aceea, Helena, regina din Adiabene, şi fiul ei Izates şi-au dus viaţa după legile iudeilor, din următorul motiv. Monobazus, regele adiabenilor, poreclit Bazaeus, s-a îndrăgostit de propria lui soră, Helena, şi s-a căsătorit cu ea, lăsând-o după aceea gravidă. Odată, pe când dormea alături de dânsa, cu braţul pe burta femeii, i s-a părut că aude în vis un glas care i-a cerut să-şi retragă mâna, să nu dăuneze fătului din pântecul mamei, fiindcă pronia divină îl va aduce pe lume, hărăzindu-i o soartă norocoasă. Înspăimântat de glasul acesta, s-a trezit brusc din somn, povestind soţiei păţania lui şi, când pruncul s-a născut, i-a dat numele de Izates. Mai avea de la Helena un fiu mai mare, Monobazus, precum şi alţi copii cu celelalte soţii. Totuşi, el îşi revărsa pe faţă asupra lui întreaga iubire, de parcă i-ar fi fost unica odraslă. Firește, fraţii vitregi nu puteau să-l sufere pe băiat şi, într-un răgaz scurt, pizma lor s-a preschimbat în ură deschisă, fiindcă toţi deplângeau faptul că era favoritul tatălui. Deşi cunoştea ura acestora, regele a trecut-o cu vederea, deoarece

a socotit că răutatea nu izvora din inima lor, ci din dorinţa de a se bucura în mod egal de dragostea părintească. L-a înzestrat pe tânăr cu daruri bogate (căci se temea că ura fraţilor lui putea să-l pricinuiască un rău) şi l-a trimis la Abennerig, regele din Charax Spasini, căruia i-a încredinţat mântuirea copilului i;ău. Abennerig l-a primit bucuros pe tânărul musafir şi l-a înconjurat cu atâta ospitalitate încât i-a dat-o de soţie pe fiica lui (care se numea Symacho), oferind ca zestre o provincie cu venituri mari.

2. Când Monobazus a îmbătrânit, simţind că nu mai avea mult de trăit, a dorit ca, înainte de a-şi da obştescul sfârşit, să-şi mai vadă încă o dată feciorul. L-a chemat aşadar la dânsul şi, primindu-1 cu toată dragostea, i-a dăruit ţinutul numit Carra. În această regiune creşte din belşug amomu; acolo se găsesc rămăşiţele arcei cu ajutorul căreia a scăpat de potop Noe şi ele pot fi văzute până în zilele noastre de oricine este dornic să le vadă cu ochii lui. Iată, aşadar, ţinutul în care a hălăduit Izates până la moartea părintelui său. În ziua când Monobazus s-a stins din viaţă, Helena i-a convocat pe mai-marii şi satrapii regatului, precum şi pe comandaţii trupelor. De îndată ce au sosit cu toţii, le-a grăit aşa: „Nu vă ascund faptul că soţul meu l-a ales pe Izates drept moştenitor la tron, socotindu-1 demn să cârmuiască. Totuşi, aştept să aflu părerea voastră. Fericit este cel ce primeşte domnia nu de la unul singur, ci prin voinţa majorităţii." Ea a cuvântat astfel ca să afle care era părerea celor pe care îi convocase. La auzul vorbelor sale, aceştia s-au prosternat mai întâi în faţa reginei, precum cerea datina ţinutului; apoi au zis că datoria lor era să aducă la îndeplinire ultima dorinţă a regelui, ei fiind bucuroşi să dea ascultare lui Izates, pus mai presus de toţi fraţii lui pe bună dreptate de propriul părinte şi de supuşii săi. După aceea au susţinut că vroiau în primul rând să-l ucidă pe fraţii şi pe rudele regelui, pentru ca Izates să domnească în deplină siguranţă. Prin înlăturarea rivalilor, el scăpa de orice teamă pe care putea să i-o inspire ura şi invidia acestora. Helena le-a mulţumit pentru bunăvoinţa lor faţă de ea şi de Izates, dar i-a rugat totodată să amâne planul lor de ucidere a fraţilor până ce va veni Izates să-şi dea încuviinţarea. Întrucât cei ce plănuiseră omorul colectiv nu şi-au impus opinia, ei au sfătuit-o ca, pentru a-şi asigura propria persoană, să-l pună între timp în lanţuri pe fraţii lui Izates, până la sosirea acestuia. Au îndemnat-o apoi ca, în lipsa ei, să lase domnia în seama cuiva în care avea totală încredere. Helena s-a lăsat convinsă de ei şi l-a făcut rege pe fiul ei cel mai mare, Monobazus, i-a pus diadema pe frunte, i-a dat inelul cu sigiliu al tatălui său, precum şi aşa-numita Sampsera. I-a poruncit să cârmuiască regatul până la sosirea fratelui său. Izates a venit repede, aflând că-i murise tatăl, şi Monobazus a renunţat de bunăvoie la tron în favoarea lui.

3. În răspasul petrecut de Izates la Charax Spasini, un negustor iudeu, numit Ananias. care putea sâ intre în palat, le-a învăţat pe femeile de acolo să-l cinstească pe Dumnezeu după obiceiul strămoşesc al iudeilor. Prin intermediul femeilor de la curte, Izates a intrat în legătură cu negustorul iudeu, fiind el însuşi atras spre religia lui. Când a fost chemat de părintele său la Adiabene, Ananias l-a însoţit, dând curs numeroaselor lui rugăminţi. Între timp, chiar şi Helena fusese iniţiată de alt iudeu, trşcând la credinţa acestuia. De îndată ce Izates a venit la Adiabene, să preia domnia, văzându-şi fraţii şi rudele puse în lanţuri, nu s-a arătat deloc mulţumit. I s-a părut pe de o parte nedrept să-l ucidă sau să-l ţină întemniţaţi; pe de altă parte, a socotit că era primejdios să-l lase liberi, ca să-şi amintească de ocara pe care o înduraseră, aşa că pe unii i-a trimis împreună cu copiii lor la Roma, să fie ostatici la Claudius Caesar, iar pe alţii i-a surghiunit din acelaşi motiv la Artabanos, regele părţilor.

4. Cum a aflat că mama lui îndrăgea mult obiceiurile iudeilor, Izates s-a grăbit să se deprindă cu ele cât mai bine şi, socotind că n-ar fi fost un iudeu adevărat dacă nu s-ar fi tăiat împrejur, era pregătit să înfăptuiască acest rit. După ce vestea a ajuns la urechile sale, mama lui s-a străduit să-l împiedice, gândindu-se că fiul ei îşi atrăgea astfel o mare primejdie. De vreme ce era rege, i-ar fi nemulţumit profund pe supuşii lui dacă aceştia ar fi auzit că el a îmbrăţişat nişte datini străine şi detestate de ai săi, care n-ar fi acceptat să fie conduşi de un adevărat iudeu. Acestea i le-a spus regina şi a căutat în fel şi chip să-l schimbe gândul. Izates i-a

comunicat obiecţiile lui Ananias. El a sprijinit părerile Helenei şi l-a ameninţat că, dacă nu i se supune, va pleca numaidecât de la curtea lui. Ananias i-a spus că se temea să nu-şi pună în mare primejdie viaţa în cazul când convertirea lui va fi cunoscută, deoarece va fi socotit autorul ei, fiind cel care l-a învăţat pe rege să întreprindă ruşinoasa faptă. I-a spus apoi că poate să cinstească dumnezeirea şi fără să se taie împrejur, dacă s-a hotărât să urmeze datinile iudeilor; acest lucru era mai important decât circumcizia propriu-zisă. A adăugat că Dumnezeu îi va ierta faptul că s-a abţinut s-o facă, nevoia fiind cea care l-a împiedicat, şi teama inspirată de supuşii lui. Regele s-a lăsat aşadai convins de vorbele sale. Ceva mai târziu (întrucât n-a renunţat definitiv la planul lui), un alt iudeu plecat din Galileea, cu numele de Eleazar, care trecea drept un desăvârşit cunoscător al obiceiurilor străbune, l-a îmboldit iarăşi să treacă la îndeplinirea intenţiei sale. După ce a fost primit de Izates şi l-a salutat, Eleazar l-a surprins citind legea lui Moise şi i-a zis: „Nici nu ştii, o, rege, cât de mult greşeşti şi faţă de lege, şi faţă de Dumnezeu însuşi! Nu este suficient să citeşti legea, ci trebuie să pui în practică învăţăturile ei. Câtă vreme o să mai stai netăiat împrejur? Dacă n-ai citit încă legea privitoare la circumcizie, fă-o barem acum, ca să vezi cât de departe eşti de evlavia adevărată· Când regele a auzit vorbele sale, s-a hotărât să nu mai zăbovească deloc: s-a dus aşadar într-o altă încăpere şi a poruncit medicului său să-l aplice prescripţia legii iudaice. Apoi şi-a chemat mama şi pe învăţătorul său Ananias şi le-a spus că a făcut aşa cum a vrut el. Amândoi s-au înspăimântat, căci aveau serioase temeri că, de îndată ce poporul va afla fapta aceasta, tronul regelui va fi în primejdie, fiindcă supuşii nu vor îngădui să fie conduşi de un bărbat care a îmbrăţişat obiceiuri străine, ei înşişi urmând să fie traşi la răspundere pentru vina lor. Dumnezeu a avut însă grijă ca temerile lor să se dovedească neîntemeiate. Căci în pofida nenumăratelor primejdii care îl pândeau pe Izates, Domnul l-a salvat, împreună cu copiii lui, atunci când ei erau în cumpănă, şi le-a arătat calea spre mântuire, astfel încât cei ce şi-au înălţat privirile spre Dumnezeu să-şi poată primi cu siguranţă răsplata cucerniciei lor. Dar despre asta vom vorbi mai târziu.

5. Când a văzut că în regat domnea pacea, că fiul ei era fericit şi, datorită proniei divine, se bucura şi în afară de preţuirea tuturora, regina-mamă Helena a dorit să plece în pelerinaj la Hierosolyma, spre a se închina în templul lui Dumnezeu, vestit în întreaga lume, aducându-i jertfe de mulţumire pentru binefacerile lui. J-a cerut voie fiului ei să pornească la drum. Acesta a încuviinţat bucuros cererea mamei sale, a făcut mari pregătiri pentru călătorie, înzestrând-o cu bani mulţi şi, când a plecat spre Hierosolyma, fiul ei a însoţit-o multă vreme. Sosirea ei a fost cât se poate de oportună pentru locuitorii din Hierosolyma. În vremea aceea, oraşul lor era bântuit de foamete, lipsa hranei aducând pieirea multor concetăţeni. Regina Helena i-a trimis pe unii din suita ei la Alexandria, să cumpere o mare cantitate de grâu, iar pe alţii în Cipru, să aducă corăbii încărcate cu smochine uscate. Când aceştia s-au întors, procurând repede proviziile, ea le-a împărţit celor hămesiţi. Pentru această binefacere, întregul nostru popor i-a păstrat o frumoasă amintire. De îndată ce a primit vestea foametei, şi fiul ei Izates a trimis foarte mulţi bani căpeteniilor din Hierosolyma, care i-au împărţit celor nevoiaşi, ajutându-i pe mulţi să nu moară de foame. Dar despre binefacerile pe care le-a adus familia regală oraşului nostru, precum şi despre foloasele pe care le-a tras aceasta de pe urma lor, voi mai vorbi şi mai târziu.

CAPITOLUL III

1. Între timp, Artabanos, regele părţilor, a ajuns la convingerea că satrapii săi au pus la cale un complot împotriva lui, şi fiindcă a socotit că nu mai era în siguranţă dacă mai rămânea pe loc, a hotărât să se ducă la Izates; acolo spera să-şi pună viaţa la adăpost şi cu ajutorul lui să-şi recapete tronul, dacă va fi cu putinţă. A pornit, aşadar, la drum, însoţit de rudele şi servitorii lui, o mie la număr, şi s-a întâlnit întâmplător cu Izates, pe care îl cunoştea bine, rămânându-i însă cu desăvârşire străin lui Izates. Când a ajuns aproape de dânsul,

Artabanos a îngenuncheat mai întâi în faţa lui, după obiceiul ţării, apoi i-a zis: „Nu dispreţui pe slujitorul tău, o, rege, nici nu respinge rugămintea mea! Căci soarta mi s-a schimbat în rău şi din rege am ajuns un om de rând, având mare nevoie de ajutorul tău. Vezi cât de nestatornic este norocul, căci năpasta pândeşte pe oricine, şi prin faptul că ai grijă de mine, te salvezi pe tine: dacă nu mă răzbuni pe mine, mulţi vor deveni şi mai cutezători faţă de alţi regi!" Oaspetele a rostit aceste cuvinte cu lacrimi în ochi şi cu capul plecat. De îndată ce i-a aflat manele şi l-a văzut pe Artabanos prosternat, Izates a sărit de pe calul său şi a zis: „Nu-ţi pierde cumpătul, rege, şi nu te lăsa doborât de necazul prin care treci, ca şi cum ar fi fără leac! Supărarea ta se va schimba repede în bucurie şi vei găsi în mine un prieten şi un aliat mai bun decât te-ai fi aşteptat. Căci ori îţi dau înapoi tronul părţilor, ori ţi-l cedez pe al meu!"

2. Rostind aceste vorbe, l-a ajutat pe Artabanos să se urce pe cal, iar el l-a urmat pe jos, ca să-şi arate astfel respectul cuvenit unui rege mai mare. Când a văzut fapta asta, Artabanos nu s-a împăcat cu ea şi s-a jurat pe norocul lui de acum şi pe cinstea pe care i-o arăta Izates că, dacă el nu încăleca şi nu călărea în faţa lui, va descăleca numaidecât. Gazda s-a supus şi l-a condus pe Artabanos până la palatul regal, unde I-a primit cu toată onoarea cuvenită şi i-a oferit locul de frunte în întruniri şi ospeţe, fără să ţină seama de situaţia lui prezentă, ci potrivit cu demnitatea lui de altădată, chibzuind în sinea lui că toţi oamenii sunt supuşi în egală măsură schimbărilor sorţii. El a trimis şi o scrisoare prin care a căutat să-l convingă pe părţi să-1 reprimească pe Artabanos, jurându-se pe mâna dreaptă că toate evenimentele anterioare vor fi date uitării, şi s-a oferit să fie intermediar. Părţii nu s-au codit să accepte reîntoarcerea regelui lor, dar au susţinut că nu mai dispuneau de soarta tronului, deoarece puterea era deţinută de altcineva (cel care preluase puterea se numea Cinnamus), iar ei se temeau să nu izbucnească o răscoală. Când a aflat hotărârea părţilor.

Cinnamus i-a scris lui Artabanos însuşi (căci era fiul lui adoptiv şi avea o fire nobilă şi dreaptă) şi l-a rugat să aibă deplină încredere în cuvântul lui şi să se întoarcă, spre a-şi recăpăta tronul. Artabanos s-a bizuit pe promisiunea lui şi s-a întors în ţară. Cinnamus i-a ieşit în întâmpinare, l-a salutat şi l-a numit rege şi, scoţându-şi diadema de pe frunte, i-a pus-o pe creştet.

3. Astfel a izbutit Artabanos, cu ajutorul lui izates, să-şi recapete tronul de pe care fusese alungat mai înainte de căpeteniile sale. El n-a dat uitării meritele gazdei sale, ci l-a răsplătit pe Izates cu cele mai înalte cinstiri: a avut voie să poarte tiara dreaptă şi să doarmă în pat de aur, onoare şi distincţie de care se bucurau numai regii pârtilor. I-a dăruit şi un ţinut întins şi fertil, răpit de la regele Armeniei. Regiunea se numea Nisibis; acolo au întemeiat odinioară macedonenii oraşul Antiohia, care se mai chema Mygdonia[2]. Prin asemenea distincţii l-a onorat regele părţilor pe Izates.

4. Curând a survenit moartea lui Artabanos, care şi-a lăsat regatul fiului său Vardanes. Acesta a venit la Izates, spre a-l convinge să pornească împreună războiul împotriva, romanilor şi să încheie alianţă cu el, trimiţându-i trupe auxiliare. Dar nu a reuşit să-1 înduplece pe Izates, care cunoştea bine puterea romanilor, norocoşi în războaie, nevrând să întreprindă ceva ce era peste puterile lui. În schimb, el şi-a trimis cei cinci fii aflaţi la vârsta copilăriei să ne înveţe limba şi să-şi însuşească temeinic datinile ţării noastre, lăsând-o pe mama lui să se roage în templu, cum am spus mai înainte. Izates tergiversa pregătirile de luptă şi între timp îi povestea mereu lui Vardanes despre puterea şi faptele de vitejie ale romanilor, ca să-l inspire teamă, strunind belicosul lui avânt. A stârnit indignarea partului, care i-a declarat numaidecât război lui Izates. Expediţia plănuită de el n-a avut însă loc, căci Dumnezeu i-a spulberat toate speranţele. Când au aflat că Vardanes avea intenţia să pornească războiul împotriva romanilor, parţii i-au făcut de petrecanie şi au încredinţat tronul fratelui său Cotardes. A căzut curând şi el victimă unui complot şi l-a avut drept succesor pe fratele lui, Vologeses. El şi-a împărţit întregul regat celor doi fraţi zămisliţi de acelaşi tată: lui Pacorus, care era mai mare, i-a dat Media, şi lui Tiridates, care era mai mic ca el, Armenia.

CAPITOLUL IV

1. Când fratele regelui, Monobazus, şi rudele sale au văzut că Izates, prin credinţa lui în Dumnezeu şi prin puritatea moravurilor sale, devenise cel mai fericit om din lumea întreagă, s-au hotărât să renunţe la obiceiurile strămoşeşti şi să adopte datinile iudeilor. Aşa au şi făcut în cele din urmă. Dar au fost descoperiţi de magnaţii care au fost profund nemulţumiţi de purtarea lor, dar şi-au ascuns mânia, aşteptând prilejul potrivit, când vor putea să le dea pedeapsa cuvenită. Au scris, aşadar, o scrisoare regelui arabilor Abias şi i-au promis o mare sumă de bani dacă va întreprinde o expediţie împotriva regelui lor. Au promis că la primul atac îşi vor părăsi suveranul, deoarece vroiau să-1 pedepsească pentru faptul că şi-a urât propria credinţă, şi se arătau gata să-şi pecetluiască învoiala prin jurământ, rugându-1 să nu zăbovească mult. Arabul s-a conformat şi a venit cu trupe numeroase împotriva lui Izates, fără să întârzie deloc.

Atunci când bătălia urma să înceapă, înainte să se ajungă la lupta corp la corp, la semnalul convenit, Izates a fost părăsit de toţi oştenii lui, ca şi cum aceştia ar fi fost cuprinşi de panică; întorcând spatele duşmanului, ei s-au împrăştiat. Izates nu s-a lăsat descumpănit de isprava lor, ci, dându-şi seama că fusese trădat de magnaţi, s-a retras în tabăra lui. Când a cercetat motivul dezertării şi a ieşit la iveală învoiala cu Arabul, el i-a executat pe principalii autori ai nelegiuirii şi a doua zi, în lupta dusă împotriva duşmanilor, a făcut prăpăd în rândurile lor, silindu-i pe toţi să fugă. A pornit pe urmele regelui lor şi l-a împresurat în fortăreaţa numită Arsamus, pe care a cucerit-o după un aprig asediu. Încărcat cu întreaga pradă găsită acolo (care era bogată), s-a întors cu ea în Adiabene, fără să-1 prindă viu pe Abias; când a fost încolţit din toate părţile, acesta şi-a luat singur viaţa, înainte să cadă în mâinile lui Izates. 2. După ce prima lor uneltire eşuase, Dumnezeu dându-i pe vinovaţi în mâinile regelui lor, magnaţii din Adiabene tot nu s-au potolit, ci i-au scris de astă dată lui Vologeses (regele părţilor), pe care l-au rugat să-l ucidă pe Izates şi să le aducă drept domnitor un principe din neamul părţilor. Susţineau că regele lor de acum le-a devenit odios fiindcă vroia să înlăture obiceiurile strămoşeşti, dorind să aducă în locul lor credinţe străine. Când a aflat despre ce era vorba, pariul a fost ispitit să-l declare război lui Izates şi, întrucât nu putea să invoce nici un motiv temeinic, i-a cerut să renunţe la cinstirile acordate de părintele lui, în caz contrar îl provoacă la luptă. Auzind una ca asta, Izates s-a speriat foarte tare: socotea că era ruşinos să renunţe la darurile primite, deoarece asta ar fi fost o dovadă de laşitate. Fiind sigur că partul nu s-ar fi potolit după renunţarea lui la aceste cinstiri, s-a hotărât ca în primejdia care îi ameninţa viaţa să ceară ocrotirea Domnului. Încrezător în atotputernicul sprijin divin, el şi-a adăpostit copiii şi soţiile sale într-o fortăreaţă greu de cucerit, strângând în fortăreţe rezervele de cereale, şi a dat pradă focului fânul şi nutreţurile. După ce şi-a luat aceste măsuri de prevedere, a ieşit în întâmpinarea duşmanului său. Regele părţilor a venit cu numeroasele lui trupe de pedestraşi şi călăreţi mai repede decât era de aşteptat (căci străbătuse în marş un drum lung), instalându-şi tabăra lângă fluviul care slujea drept hotar între Adiabene şi Media.

Nu departe de el a tăbărât şi Izates cu oastea lui, numărând vreo şase mii de călăreţi. La Izates a venit un sol al lui Vologeses, care i-a înfăţişat trupele părţilor, cu întreaga lor mulţime, greu de numărat, de la fluviul Eufrat până la munţii bactrienilor, înşirând şi regii supuşi părţilor. Apoi l-a ameninţat că va fi aspru pedepsit, deoarece nu dăduse ascultare stăpânului său, şi că .nici măcar Dumnezeul la care se închină nu-l va scăpa din mâinile regelui. Ca replică la palavrele solului, Izates a zis că avea ştire despre faptul că forţele părţilor erau mult mai mari decât ale lui, adăugând că ştia şi mai bine că Dumnezeu era mult mai puternic decât toţi oamenii laolaltă. Lăsând să plece solul cu acest răspuns, şi-a înălţat rugile sale spre Domnul, s-a trântit la pământ, şi-a presărat cenuşă pe creştet, a postit împreună cu soţiile şi copiii lui şi l-a implorat pe Dumnezeu astfel: „Doamne, atotputernic suveran, dacă nu m-am bizuit zadarnic pe bunătatea ta şi te cinstesc pe bună dreptate ca pe singurul stăpân al tuturora şi deopotrivă ocrotitorul meu, adu-mi sprijinul tău şi nimiceşte-mi

duşmanii, nu ca să-mi faci o favoare, ci pentru că au cutezat să se ridice împotriva puterii tale, nesfiindu-se să-şi ascută limba lor făloasă!" Aşa s-a rugat lui Dumnezeu Izates, cu lacrimi în ochi şi cu gemete triste. Domnul l-a ascultat şi în aceeaşi noapte Vologeses a primit o scrisoare care îl anunţa că, încurajaţi de absenţa lui, dahii şi. sacii au năvălit cu trupe nenumărate în Parţia, devastând şi prădând totul. Aşadar, regele a făcut cale-ntoarsă, fără să-şi ducă treaba la capăt. Providenţa divină l-a scăpat astfel pe Izates de o cumplită ameninţare.

3. Nu a trecut multă vreme şi a murit Izates, la vârsta de cincizeci şi cinci de ani, în al douăzeci şi cincilea an al domniei sale. A avut douăzeci şi patru de fii şi douăzeci şi patru de fiice, dar l-a lăsat ca urmaş la tron pe fratele său Monobazus, drept recunoştinţă pentru că i-a păstrat domnia, cât timp a lipsit din ţară, după moartea tatălui său. Când a primit vestea morţii fiului ei, Helena a rămas adânc îndurerată, cum era firesc la o mamă care pierduse un fiu atât de evlavios. S-a simţit consolată de îndată ce a aflat că domnia a revenit fiului ei mai mare, la care s-a grăbit să ajungă. Reîntoarsă la Adiabene, n-a mai trăit mult după dispariţia lui Izates, ci şi-a dat duhul, răpusă de bătrâneţe şi durere. Osemintele ei şi ale fratelui lui au fost trimise la Hierosolyma de Monobazus, care a poruncit ca ele să fie depuse în cele trei piramide pe care mama lui le construise la trei stadii distanţă de oraşul hierosolymitanilor. Vom povesti mai târziu ce a făcut Monobazus în restul vieţii lui.

CAPITOLUL V

1. Pe când Fadus mai era procuratorul Iudeii, un şarlatan cu numele de Theudas a convins o uriaşă mulţime de oameni să-1 însoţească împreună cu avuţiile lor până la fluviul Iordan. El s-a dat drept profet şi pretindea că prin magicul său cuvânt era în stare să despartă apele Iordanului, înlesnind trecerea însoţitorilor lui pe celălalt mal. Prin asemenea cuvântări a reuşit să amăgească mulţi oameni. Dar Fadus nu s-a împăcat cu cei ce au fost atraşi de nebunia lui, ci a trimis împotriva acestora un escadron de cavalerie, care i-a atacat pe[1] neaşteptate şi mulţi dintre ei au fost ucişi, la fel de mulţi ai! fost capturaţi. Theudas însuşi a căzut prizonier, fiind scurtat de cap, care i-a fost dus la Hierosolyma. Iată aşadar întâmplările prin care au trecut iudeii în timpul cât le-a fost procurator Fadus.

2. După Fadus a urmat Tiberius Alexander, fiul lui Alexander, fostul alabarh al Alexandriei, care-i întrecuse pe toţi locuitorii oraşului prin nobleţea şi averea lui, depăşindu-1 cu mult în cucernicie pe fiul său; acesta n-a rămas fidel credinţei propriilor străbuni. Sub guvernarea lui, Iudeea a fost bântuită de marea foamete în timpul căreia regina Helena a cheltuit bani mulţi, cumpărând din Egipt grâu, spre a-1 împărţi nevoiaşilor, aşa cum am spus mai sus. Apoi au fost executaţi fiii lui Iudas Galileianul, cel care, aşa cum am arătat într-una din cărţile anterioare[3], în timpul recensământului făcut de Quirinius, aţâţase poporul împotriva lui, Alexander dând poruncă să fie ţintuiţi pe cruce Iacob şi Simon. Iar Herodes, regele din Chalcis, l-a scos atunci din funcţia de Mare Preot pe Josephus, fiul lui Cemede, şi drept urmaş l-a numit pe Ananias, fiul lui Nebedaeus. Tiberius Alexander a fost înlocuit în scurtă vreme de Cumanus. În aceeaşi vreme a survenit şi moartea lui Herodes, fratele lui Agrippa cel Mare. El a murit în al optulea an al domniei lui Claudius şi a lăsat în urma lui trei fii: pe Aristobul, născut de prima lui soţie, Mariamne, precum şi pe Berenicianos şi Hyrcanos, pe care i-a avut de la Berenice, fiica fratelui său. Regatul său a fost dăruit de Caesar Claudius tânărului Agrippa.

3. În timp ce Cumanus era guvernatorul Iudeii, a avut loc răscoala locuitorilor din oraşul Hierosolyma, în cursul căreia au pierit mulţi iudei. Vreau să arăt mai întâi pricina care a dus la izbucnirea ei. Cu prilejul aşa-numitei sărbători a Paştilor, atunci când la noi se mănâncă îndeobşte numai pâine nedospită, s-au strâns de pretutindeni o mulţime de oameni la această ceremonie; ca atare, Cumanus s-a temut să nu aibă loc tulburări, poruncind unei cohorte bine înarmate să ocupe porticul templului, spre a potoli orice fel de răzmeriţă

izbucnită din senin. Aşa obişnuiau să facă la celebrarea sărbătorilor şi procuratorii de mai înainte ai Iudeii. În a patra zi a festivităţilor, un oştean roman a cutezat să-şi descopere în faţa mulţimii părţile ruşinoase. Cei care au văzut una ca asta au fost cuprinşi de indignare şi mânie, strigând că ocara nu-i avea în vedere numai pe ei, ci era o gravă jignire adusă lui Dumnezeu. Cei mai înverşunaţi adresau injurii lui Cumanus şi susţineau că el ordonase oşteanului să comită această nelegiuire. Aflând despre acest incident, s-a simţit insultat de batjocurile care i s-au adus, dar i-a rugat pe iudei să-şi reprime pofta lor de revanşă, ca să nu stârnească o răscoală în timpul unei sărbători. Întrucât n-a reuşit să-l convingă (căci ei îşi înteţeau ocările), Cumanus a dat ordin ca oştirea înzestrată cu tot armamentul de luptă să se adune în Antonia (fortăreaţa care, aşa cum am spus mai înainte, era în imediata vecinătate a templului). Cum a dat cu ochii de mulţimea oştenilor, poporul a intrat în panică şi a luat-o la fugă. Deoarece ieşirile erau înguste şi fugarii se credeau urmăriţi de duşmani, îmbulzeala a fost atât de mare încât mulţi au murit striviţi sub presiunea celorlalţi. Numărul celor care şi-au pierdut viaţa în vălmăşagul acela s-a ridicat la douăzeci de mii". Astfel sărbătoarea s-a transformat într-un prilej de doliu şi, dând uitării rugăciunile şi jertfele, toţi le-au înlocuit cu bocete, iată ce mare nenorocire a adus asupra iudeilor neruşinarea unui singur oştean.

4. Nici nu s-a ostoit bine această suferinţă, că a şi apărut o altă năpastă. Unii aţâţători la revoltă, aflaţi pe drumul public, la o sută de stadii distanţă de oraş, au tăbărât ca nişte tâlhari asupra lui Stephanus, sclavul lui Caesar, furându-i tot ce au găsit la el. Când a primit această veste, Cumanus şi-a trimis de îndată oştenii şi le-a dat ordinul să jefuiască satele învecinate, aducându-i pe fruntaşii lor înlănţuiţi, spre a fi traşi la răspundere. În timpul jafului, un oştean oarecare a dat de Legile lui Moise, păstrate într-un sat. şi, în văzul tuturora, a rupt sulul, aducându-i multe ocări şi injurii. Auzind de această întâmplare, iudeii s-au strâns grămadă şi s-au dus la Caesarea (căci acolo hălăduia Cumanus) şi l-au implorat ca nu de dragul lor, ci în numele lui Dumnezeu, să dea satisfacţie legilor sale, care au fost înjosite. Ei preferau să-şi piardă viaţa decât să tolereze ca legile strămoşeşti să fie expuse atâtor batjocuri. Temându-se că mulţimea se va răzvrăti din nou, la sfatul prietenilor săi, Cumanus l-a adus pe oşteanul care insultase legea şi i-a tăiat capul cu securea, înăbuşind în faşă răscoala gata să izbucnească.

CAPITOLUL VI

1. După aceea a izbucnit un conflict între iudei şi samariteni, din următoarea pricină. În zilele de sărbătoare, galileenii obişnuiau să se îndrepte spre Hierosolyma, trecând prin ţinutul Samariei. Aşadar, în timp ce aceştia străbăteau drumul ales, au fost atacaţi de nişte locuitori ai satului Ginaea (situat la hotarul dintre Samaria şi Câmpia Mare), mulţi dintre ei fiind ucişi. Când au aflat de nelegiuirea aceasta, căpeteniile galileenilor s-au dus la Cumanus şi l-au rugat să-l răzbune, pedepsindu-i pe autorii omorului. Dar Cumanus s-a lăsat ademenit de banii samaritenilor şi nu le-a dat nici o atenţie iudeilor. Indignaţi de acest lucru, galileenii au chemat mulţimea iudeilor să se înarmeze, spre a-şi apăra libertatea. Ei ziceau că robia, şi aşa greu de îndurat, devenea cu totul insuportabilă atunci când era agravată de nedreptăţi. Magistraţii s-au străduit să-l potolească, stăvilind răscoala, şi le-au promis că îl vor convinge pe Cumanus să-l pedepsească pe vinovaţi. Răzvrătiţii nu i-au ascultat, ci au pus mâna pe arme şi, cu ajutorul lui Dinaeus, fiul lui Eleazar (un tâlhar care sălăşluia de mulţi ani în munţi), au prădat şi au dat foc satelor samaritene. Cum a primit vestea despre aceste isprăvi, Cumanus a pornit cu corpul de cavalerie din Sebaste, cu patru cohorte de pedestraşi, ba chiar şi cu samariteni înarmaţi, împotriva iudeilor. A pornit în urmărirea lor şi a ucis mulţi dintre ei, luând şi mai mulţi prizonieri. Când au văzut ce mare necaz se abătuse asupra poporului lor, locuitorii din Hierosolyma care se distingeau prin obârşie şi onoare, îmbrăcaţi în straie aspre din păr de capră şi cu cenuşă pe cap, i-au implorat în fel şi chip pe toţi răzvrătiţii să se astâmpere. Aducându-le în faţa ochilor patria

distrusă, templul mistuit de flăcări şi târârea în sclavie nu numai a lor, ci şi a soţiilor şi copiilor fiecăruia, ei i-au îndemnat să-şi schimbe hotărârea, să arunce armele din mână şi să-şi găsească în sfârşit liniştea prin întoarcerea la casele lor. Prin astfel de cuvinte, căpeteniile au reuşit să-şi înduplece concetăţenii. Aceştia s-au împrăştiat, pe când tâlharii s-au retras iarăşi în ascunzătoriie lor întărite. În vremea aceea, întreaga Iudee era devastată de bande de hoţi.

2. Fruntaşii samaritenilor s-au dus la Ummidiu; Quadratus, guvernatorul Siriei, aflat întâmplător la Tyr, să-l învinuiască pe iudei că le jefuiau şi incendiau satele. Ei ziceau că nu se plângeau atât de nedreptatea care li se făcea, cât mai ales de dispreţul faţă de romani, la judecata cărora ar fi trebuit să recurgă iudeii, chiar dacă verdictul le era defavorabil, în loc să facă incursiuni războinice, ca şi cum n-ar fi fost supuşi acum puterii romane. De aceea au venit la dânsul, să le facă dreptate. Astfel şi-au formulat acuzaţiile lor samaritenii. Iudeii susţineau însă că vinovaţi de răscoală şi de ostilităţi erau samaritenii şi în primul rând Cumanus, care se lăsase corupt de darurile lor, ca să treacă sub tăcere uciderea galileenilor. Ascultând plângerile ambelor tabere, el a amânat dezbaterile procesului şi a zis că va pronunţa verdictul după ce va veni în Iudeea, ca să cunoască mai bine adevărul la faţa locului. Părţile rivale s-au despărţit fără să primească deocamdată răspunsul. Curând a sosit Quadratus în Samaria; dând ascultare tuturora, a fost de părere că samaritenii purtau vina tulburărilor. De îndată ce a prins de veste că iudeii puneau la cale noi răzvrătiri, i-a ţintuit pe cruce pe cei capturaţi de Cumanus. De acolo a plecat în târgul numit Lydda, care rivaliza prin mărime cu un oraş, şi aici, instalat pe o tribună, a cercetat iar pricina samaritenilor. De la un samaritean a aflat că un fruntaş al iudeilor, numit Dortus, împreună cu câţiva răzvrătitori, patru la număr, au căutat să ridice poporul împotriva romanilor. Quadratus i-a condamnat la moarte pe toţi aceşti instigatori. Dar pe Marele Preot Ananias şi pe pretorul Ananus i-a pus în lanţuri, trimiţându-i la Roma, să dea socoteală în faţa lui Claudius Caesar pentru faptele lor. A poruncit apoi ca fruntaşii samaritenilor şi ai iudeilor, împreună cu procuratorul Cumanus şi cu Celer (care era tribun), să plece în Italia, la împărat, spre a supune judecăţii acestuia disputele lor. Stăpânit de teama că iudeii pun la cale o nouă răscoală, s-a dus el însuşi la Hierosolyma, unde a găsit poporul cinstindu-1 pe Dumnezeu la strămoşeasca lui sărbătoare. Convins că nu vor mai avea loc noi tulburări, Quadratus a părăsit solemna ceremonie, întorcându-se la Antiohia.

3. Lui Cumanus şi fruntaşilor samariteni, trimişi la Roma, li s-a stabilit ziua în care disputele lor vor fi judecate de împărat. Liberţii şi prietenii lui Caesar s-au străduit mult să intervină în favoarea lui Cumanus şi a samaritenilor şi desigur că iudeii ar fi pierdut procesul. Dar tânărul Agrippa, aflat atunci la Roma, dându-şi seama că fruntaşii iudeilor erau într-o mare încurcătură, a rugat-o stăruitor pe Agrippina, soţia împăratului, să-şi convingă soţul ca, la rostirea sentinţei, să dea cuvenita pedeapsă adevăraţilor provocatori ai tulburărilor. Prevenit astfel şi înduplecat de rugăminţile sale, după ce a dat ascultare ambelor părţi şi s-a convins că principalii provocatori ai relelor erau samaritenii, Claudius i-a condamnat la moarte pe aceştia, I-a surghiunit pe Cumanus şi a poruncit ca tribunul Celer să fie trimis înapoi la Hierosolyma, urmând să fie târât prin întregul oraş şi scurtat de cap.

CAPITOLUL VII

1. Claudius l-a trimis apoi pe Felix[1], fratele lui Pallas, să guverneze Iudeea. În al doisprezecelea an al domniei sale, i-a dat lui Agrippa tetrarhia lui Phillipos şi Batanaea, la care a adăugat Trachonitis şi Abila (fosta tetrarhie a lui Lysanias), luându-i însă Chalcis, unde domnise timp de patru ani. Primind bogatele daruri ale lui Caesar, Agrippa a măritat-o pe sora lui Drusilla cu Azizus, regele din Emesa, care a acceptat tăierea împrejur. Căci Epiphanes, fiul regelui Antioh, renunţase să se însoare cu ea, fiindcă nu a vrut să îmbrăţişeze credinţa iudaică, în pofida promisiunii pe care o făcuse cândva tatălui fetei. Apoi Agrippa a dat-

o de soţie pe Mariamne lui Archelaus, fiul lui Helcias, cu care fusese logodită de tatăl ei, Agrippa. Din această căsătorie a rezultat o fiică numită Berenice.

2. La scurtă vreme după aceea s-a destrămat căsnicia Drusillei cu Azizus, din următorul motiv. De îndată ce a văzut-o pe Drusilla (care întrecea toate femeile prin frumuseţea ei), Felix, procuratorul de atunci al Iudeii, s-a îndrăgostit de ea.

Trimiţându-l ca mijlocitor pe bunul său prieten iudeu, numit Simon, care era originar din Cipru şi se dădea drept mag, i-a cerut să-şi părăsească bărbatul şi să se căsătorească cu el; i-a făgăduit că o va face fericită dacă nu-l va dispreţui. Dornică să scape de invidia surorii sale Berenice (căci frumuseţea ei îi adusese multe ponoase din partea acesteia), Drusilla a comis o nelegiuire şi a încălcat datinile strămoşeşti, lăsându-se convinsă să se căsătorească cu Felix. I-a dăruit acestuia un fiu, numit Agrippa, care a pierit împreună cu mama lui în urma erupţiei vulcanului Vezuviu din timpul domniei lui Titus, cum voi povesti mai târziu.

3. După moartea lui Herodes, care îi fusese în acelaşi timp soţ şi unchi, Berenice a fost multă vreme văduvă. Fiindcă se răspândise zvonul că întreţinea legături nepermise cu fratele ei, l-a îndemnat pe Polemon (regele Ciliciei) să se taie împrejur, spre a se căsători cu ea; i s-a părut cea mai sigură cale de a combate minciunile şi calomniile care umblau pe socoteala ei. Polemon a consimţit, mai ales datorită faptului că era foarte bogată. Dar căsnicia lor n-a durat multă vreme; Berenice l-a părăsit pe Polemon, zice-se, din pricina necumpătării sale. După desfacerea căsătoriei, Polemon s-a dezbărat repede de credinţele iudaice.

În aceeaşi vreme şi Mariamne, care se despărţise între timp de Archelaus, s-a căsătorit cu Demetrios, care se distingea printre iudeii din Alexandria atât prin origine, cât şi prin averile sale; îndeplinea pe atunci funcţia de alabarh. Fiului pe care l-a avut de la el i-a dat numele de Agrippinus. Dar despre aceste personaje vom avea prilejul să vorbim mai târziu.

CAPITOLUL VIII

1. Între timp a murit Claudius Caesar, după ce a domnit treisprezece ani, opt luni şi douăzeci de zile. Unii susţin că a murit otrăvit chiar de Agrippina, soţia lui. Germanicus, fratele lui Caesar, a fost tatăl acestei femei, măritată mai întâi cu Domitius Ahenobarbus, unul dintre bărbaţii cei mai de seamă ai oraşului Roma. După moartea soţului ei, a rămas multă vreme văduvă, până s-a măritat cu Claudius, aducându-i un fiu vitreg, numit Domitius după tatăl lui bun. Claudius a ucis-o din gelozie pe soţia lui Messalina, care i-a dăruit doi copii: pe Britannicus şi pe Octavia. De la prima lui soţie, Petina, avea o fiică mai mare, care se chema Antonia. Pe această Antonia a măritat-o numaidecât cu Nero: aşa l-a numit el pe Domitius, după ce l-a adoptat.

2. Întrucât se temea mult că, de îndată ce va creşte mare, Britannicus va fi ajutat de tatăl său să-l moştenească tronul, Agrippina a pus la cale, zice-se, uciderea lui Claudius, vrând să-l deschidă calea spre domnie propriului ei fiu. L-a trimis numaidecât pe Burrus, prefectul pretoriului, împreună cu tribunii şi liberţii cei mai influenţi, să-l ducă pe Nero în tabăra pretoriană, ca să fie proclamat împărat. După ce a pus mâna pe putere în felul acesta, Nero l-a otrăvit în taină pe Britannicus, având mai mulţi complici. În scurtă vreme a ucis-o făţiş pe mama lui, drept mulţumire nu numai pentru că l-a adus pe lume, ci pentru că prin intrigile ei l-a ajutat să dobândească tronul împărăţiei romanilor. A ucis-o de asemenea pe Octavia, soţia iui, precum şi mulţi oameni nobili, sub pretextul că ar fi complotat împotriva lui.

3. Mă abţin totuşi să spun mai multe lucruri despre acestea. Mulţi au fost cei care au scris istoria lui Nero: unii dintre ei, în semn de recunoştinţă pentru binefacerile sale, au îmbrobodit adevărul, iar alţii, mânaţi de ura şi duşmănia lor faţă de dânsul, au dat crezare fără ruşine atâtor minciuni despre el încât sunt demni de deplinul nostru dispreţ. Nu trebuie să ne mire faptul că ei au răspândit născociri privitoare la Nero, câtă

vreme nici măcar istoricii care au descris faptele înaintaşilor lor nu s-au ostenit să respecte adevărul deşi nu aveau nici un motiv să-l urască, deoarece au trăit cu mult înaintea lor. Cei ce nu pun preţ pe adevăr, n-au decât să scrie istoria aşa cum poftesc, deoarece ei par încântaţi de această libertate. Dar eu, care mi-am propus să redau numai adevărul, m-am hotărât să menţionez în treacăt lucrurile care n-au legătură cu lucrarea de faţă şi să tratez pe îndelete doar faptele privitoare la iudei, compatrioţii mei, fiindcă nu mă sfiesc să arăt deschis nici nenorocirile, nici vinile noastre. Mă întorc aşadar la depanarea celor ce ni s-au întâmplat odinioară.

4. În primul an al domniei lui Nero a murit Azizus, regele din Emesa, şi urmaş la tron i-a fost fratele său, Soemus. Aristobul, fiul lui Herodes, regele din Chalcis, a primit de la Nero guvernarea Armeniei Mici. Caesar i-a dăruit lui Agrippa o parte din Galileea, Tiberias şi Tarichea, care urmau să asculte de poruncile sale, împreună cu luliada, oraşul din Peraea, şi douăzeci şi patru de sate din vecinătatea lui.

5. Între timp, situaţia din Iudeea se înrăutăţea de la o zi la alta. Ţara era bântuită iarăşi de tâlhari şi de şarlatani, care amăgeau mulţimea. Mulţi din rândul acestora, ca şi din al jefuitorilor, au fost capturaţi zilnic de Felix şi executaţi. Pe Eleazar, fiul lui Dinaeus, care strânsese în jurul lui o bandă de hoţi, l-a prins printr-un vicleşug: l-a ademenit să vină la curtea lui, după ce s-a legat prin jurământ că n-o să păţească nimic, trimiţându-l numaidecât înlănţuit la Roma. Felix era foarte pornit împotriva Marelui Preot Jonathas, care îl sfătuise adesea să guverneze mai bine treburile iudeilor, pentru ca el, care intervenise pe lângă Caesar pentru numirea lui ca procurator al Iudeii, să fie mai la adăpost de plângerile poporului său. S-a decis să-1 înlăture din calea lui pe cel ce îl dojenea necontenit: nimic nu-i supără mai mult pe cei nedrepţi decât statornica lor mustruluire. De aceea l-a momit pe cel mai bun prieten al lui Jonathas, originar din Hierosolyma, numit Doran, făgăduindu-i o mare sumă de bani dacă îi va aduce nişte tâlhari, să-l omoare.

CAPITOLUL IX

1. Cum a primit vestea morţii lui Festus, Caesar l-a trimis pe Albinus să guverneze Iudeea. Regele i-a luat funcţia de Mare Preot lui Josephus şi i-a dat pontificatul fiului lui Ananus, care se numea tot Ananus. Despre bătrânul Ananus se zice că a fost un om foarte norocos: a avut cinci copii şi toţi l-au slujit pe Domnul ca arhierei, după ce a deţinut el însuşi multă vreme înalta demnitate sacerdotală, ceea ce nu s-a mai întâmplat nici unuia dintre pontificii noştri. Tânărul Ananus, despre a cărui numire în funcţia de Mare Preot am vorbit adineauri, avea o fire nemiloasă şi cutezătoare. El făcea parte din secta saduceilor, care sunt mai acerbi şi mai nemiloşi în judecăţi decât ceilalţi iudei, după cum am arătat mai înainte. Fiindcă era, aşadar, crud, Ananus a socotit că sosise momentul potrivit să treacă la faptă acum, când Festus murise şi Albinus era în drum spre Iudeea. A convocat sinedriul la judecată şi I-a adus în faţa lui pe fratele lui Isus, denumit Hristos (el se chema Iacob), împreună cu alţi câţiva, acuzându-i că încălcaseră legile, şi i-a condamnat să fie ucişi cu pietre. Acest lucru a stârnit indignarea cetăţenilor moderaţi, care respectau cu stricteţe legile; ei şi-au trimis în taină solii la regele lor, rugându-1 să-l avertizeze în scris pe Ananus să nu mai întreprindă asemenea fapte, căci fusese nedrept şi în ceea ce făcuse acum. Unii dintre ei s-au dus în întâmpinarea lui Albinus. care tocmai plecase din oraşul Alexandria, şi i-au atras atenţia că Ananus convocase singur sinedriul la judecată, fără să-l ceară consimţământul. Albinus a fost convins de vorbele sfătuitorilor săi şi i-a adresat scrisori furibunde lui Ananus, ameninţându-1 că-i va da cuvenita pedeapsă. Dar, în urma acestui incident, regele Agrippa i-a luat funcţia de Mare Preot, pe care o deţinuse timp de trei luni, şi i-a încredinţat-o lui Iesus, fiul lui Damnaeus.

2. Cum a ajuns în oraşul Hierosolyma, Albinus şi-a dat întreaga osteneală şi preocupare ca să instaureze liniştea în ţară. (Fostul) Mare Preot Ananus îşi sporea de la o zi la alta prestigiul, cucerind şi mai mult simpatia şi preţuirea concetăţenilor săi. Se pricepea să agonisească banii şi împărţea daruri lui Albinus şi

Marelui Preot. Avea în schimb slujitori netrebnici care, însoţiţi de nişte oameni foarte îndrăzneţi, se duceau la arie şi îşi însuşeau cu forţa zeciuiala preoţilor, luându-i la bătaie pe cei care li se împotriveau. Atât Marii Preoţi cât şi slujitorii lor săvârşeau asemenea fapte deoarece nu era nimeni care să-l împiedice. Aşa se face că sacerdoţii care trăiau din aceste zeciuieli ajungeau să moară de foame.

3. La una din sărbătorile celebrate în vremea aceea, sicarii au pătruns noaptea în oraş, l-au capturat pe grămăticul lui Eleazar, comandantul templului (care era fiul lui Ananias, Marele Preot), şi, legându-l fedeleş, l-au dus cu ei. Apoi au trimis un mesager la Ananias şi i-au promis că-l vor da înapoi pe grămătic dacă îl va convinge pe Albinus să elibereze zece dintre ciracii lor ţinuţi în lanţuri. Ajuns la ananghie, Ananias a apelat la Albinus şi l-a convins să-l îndeplinească cererea. Aceasta a fost începutul altor nenorociri. Căci sicarii căutau pe toate căile să pună mâna pe rudele şi prietenii lui Ananias; de câte ori îi capturau, ei nu înapoiau ostaticii până nu obţineau eliberarea unui sicar. Astfel, numărul lor a crescut din nou, racându-i să devasteze ţara cu şi mai mare îndrăzneală.

4. În acelaşi timp, regele Agrippa, mărind oraşul Caesarea, care se mai chema şi Philippi, l-a denumit Neronia, în cinstea lui Nero. Cu mari cheltuieli, el a construit aşijderea în Berytus un teatru unde dădea anual spectacole, scoţând din buzunar sume uriaşe; totodată, a distribuit poporului grâu şi ulei. Apoi a gătit întregul oraş cu statui şi copii ale originalelor unor vechi sculptori celebri; toate podoabele regatului său le-a mutat în oraşul acela. Aceasta a stârnit ura supuşilor lui, fiindcă lua de la ei, să înfrumuseţeze oraşele străine. Atunci a luat pontificatul de la Iesus, fiul lui Damnaeus. şi urmaşul lui a fost Iesus, fiul lui Gămăliei. De aceea, între cei doi a izbucnit o ceartă. Fiecare a strâns în jurul lui o ceată de oameni foarte curajoşi şi aveau loc numeroase încăierări, ambele tabere aruncând pietre una asupra alteia, i-a întrecut însă pe toţi Ananias, care, prin bogăţiile sale, a atras majoritatea susţinătorilor de partea lui. Şi-au pus în slujba lor ceata de nelegiuiţi Saul şi Costobar, care aveau obârşie regală, bucurându-se de o mare preţuire datorită înrudirii lor cu Agrippa. Ei erau însă înfocaţi şi violenţi, fiind gata oricând să-l jefuiască pe cei slabi. Încă de atunci oraşul nostru era năpădit de calamităţi şi lucrurile mergeau din ce în ce mai rău.

5. Întrucât primise vestea că Gessius Florus a fost numit în locul său şi că se afla deja în drum spre Hierosolyma, Albinus a vrut să dea impresia că a făcut ceva pentru iudei. Cei încătuşaţi, care meritau pedeapsa cu moartea, au fost executaţi din ordinul lui. Pe cei ce zăceau în temniţă pentru pricini mărunte i-a eliberat în schimbul unei sume de bani. Astfel s-au golit închisorile de nelegiuiţi şi ţara a fost invadată de tâlhari.

6. Între timp, cântăreţii de imnuri din rândul leviţilor (aceştia alcătuiesc un trib aparte) l-au rugat pe rege să convoace sinedriul, ca să li se acorde şi lor dreptul de a purta stola de in, aidoma preoţilor. Ei susţineau că în anii domniei sale era indicat să se instituie o nouă ordine care să-l peipetueze amintirea. Cererea lor n-a fost zadarnică. Fiindcă regele, cu consimţământul celor ce făceau parte din sinedriu, le-a permis cântăreţilor de imnuri să-şi schimbe vechiul veşmânt cu haina lungă de in pe care şi-o doreau. Chiar şi celeilalte părţi a tribului, care se ocupa de treburile mărunte ale templului, i-a îngăduit, potrivit cererii sale, să înveţe imnurile. Toate aceste măsuri se abăteau de la orânduielile strămoşeşti, încât încălcarea legilor nu putea să nu-şi primească cuvenita pedeapsă.

7. În vremea aceea, construcţia templului era terminată. Dar poporul a văzut că meşteşugarii, peste optsprezece mii la număr, stăteau degeaba şi doreau să-şi exercite meseria de pe urma căreia îşi agonisiseră traiul zilnic, prin munca lor la templu. Temându-se însă de romani, el n-a mai vrut să strângă bani pentru templu şi de aceea a dorit să cheltuiască, dând de lucru meseriaşilor (căci chiar dacă lucraseră o singură oră pe zi la templu, aceştia fuseseră plătiţi pe loc). De aceea, regele a fost rugat să restaureze galeria din partea de apus. Porticul, situat în afara templului, străbătea o vale adâncă şi se sprijinea pe un zid de patru sute de

coţi; era construit din pietre pătrate, de un alb strălucitor (lungimea fiecărei pietre era de douăzeci de coţi şi înălţimea, de şase coţi), lucrarea datând din vremea lui Solomon, constructorul primului templu. Dar regele (întrucât Claudius Caesar îi ceruse să aibă grijă de templu) şi-a zis în sinea lui că lesne se demola o asemenea construcţie, dar restaurarea ei constituia o treabă grea, mai ales un asemenea portic (lucrarea avea nevoie de multă vreme şi de cheltuieli mari), aşa că n-a aprobat cererea poporului. N-a împiedicat însă pavarea oraşului cu marmură albă. Apoi i-a luat funcţia de Mare Preot lui Iesus, fiul lui Gămăliei, şi i-a încredinţat-o lui Matthias, fiul lui Theophilos, sub pontificatul căruia a izbucnit războiul dintre romani şi iudei.

CAPITOLUL X

Mi se pare necesar ca această istorie să povestească neapărat despre Marii Preoţi: de unde proveneau, cine anume avea voie să primească această demnitate şi cât de mulţi au fost ei până la sfârşitul războiului. Primul dintre îoţi Marii Preoţi a fost, după cum se spune, Aaron, fratele lui Moise. După moartea lui, au venit la rând fiii lui şi de atunci încolo toţi urmaşii săi au moştenit înalta funcţie. La noi există legea străbună potrivit căreia nimeni nu are voie să fie Marele Preot al lui Dumnezeu dacă nu se trage din sângele lui Aaron. Nici unul dintr-o altă familie, chiar dacă era rege, nu avea voie să emită pretenţii la o asemenea onoare. De la Aaron, primul Mare Preot, şi până la Phinees, numit de răsculaţi în timpul războiului, au fost în total optzeci şi trei de pontifi. Treisprezece dintre ei au îmbrăcat sacrele veşminte din vremea când Moise a înjghebat în pustiu un tabernacol pentru cinstirea lui Dumnezeu şi până la sosirea în Iudeea, unde regele Solomon a înălţat templul Domnului. La început, pontificatul era deţinut până la moarte, în timp ce mai târziu Marii Preoţi au fost înlocuiţi din timpul vieţii de urmaşii lor. Cei treisprezece, care se trăgeau din cei doi fii ai lui Aaron, şi-au primit funcţia printr-o succesiune pe Jonathas. Acesta s-a învoit şi a pus la cale uciderea Marelui Preot cu ajutorul tâlharilor. Unii dintre ei au venit în oraş, să se roage, chipurile, lui Dumnezeu, ascunzându-şi sub haine pumnalele. Aceştia s-au amestecat printre slujitorii lui Jonathas şi l-au ucis. Deoarece crima a rămas nepedepsită, infractorii au venit mai târziu fără teamă în zilele de sărbătoare, cu jungherul dosit aşijderea sub haine, se amestecau în mulţime şi unii îşi înjunghiau duşmanii, alţii pe aceia pentru care primiseră bani să-l ucidă. Acţionau astfel nu numai în oraş, ci şi în templu; nu se temeau să comită asasinate nici acolo, ca şi cum fapta loi n-ar fi n-ar fi fost contrară evlaviei. Am convingerea că tocmai de aceea, indignat de nelegiuirea lor, Dumnezeu s-a înverşunat împotriva oraşului şi, fiindcă a socotit că templul nu mai era lăcaşul său nepângărit, i-a adus pe capul nostru pe romani, ca să-şi purifice oraşul cu ajutorul flăcărilor, şi ne-a târât în sclavie, împreună cu soţiile şi copiii, făcându-ne să ne recunoaştem singuri vinovăţia.

6. Ca urmare a faptelor săvârşite de tâlhari, oraşul s-a umplut de asemenea nelegiuiri. Între timp au apărut şarlatani şi oameni plini de vicleşuguri, care sfătuiau mulţimea să-l însoţească în pustiu, unde urmau ei să facă semne şi minuni cu ajutorul proniei divine. Numeroşii naivi care le-au dat crezare au fost pedepsiţi pentru nebunia lor: Felix i-a adus înapoi, condamnându-i la moarte. În vremea aceea a venit la Hierosolyma un egiptean care se dădea drept profet, îndemnând gloata de plebei să urce împreună cu el pe Muntele măslinilor, situat la cinci stadii distanţă de oraş. Acolo zicea el că vroia să arate cum, la porunca lui, zidurile Hierosolymei se vor prăbuşi, făgăduind oamenilor că vor pătrunde în oraş prin spărturile lor. La auzul acestor vorbe, Felix a poruncit oştenilor să la armele în mâini; a strâns un mare număr de călăreţi şi de pedestraşi, cu care a năvălit în afara Hierosolymei, pornind împotriva egipteanului şi a însoţitorilor lui. Au pierit vreo patru mii dintre aceştia şi două sute au fost luaţi prizonieri. Egipteanul n-a căzut pe câmpul de luptă, ci s-a făcut nevăzut. Acum tâlharii aţâţau iarăşi poporul să pornească războiul împotriva romanilor, cărora nu mai trebuiau să li se supună, şi, acolo unde nu erau ascultaţi, dădeau foc şi prădau satele.

7. Chiar şi între iudeii care locuiau în Caesarea şi irienii stabiliţi acolo au izbucnit certuri provocate de egalitatea dreptului lor de cetăţenie. Iudeii vroiau să li se recunoască întâietatea, datorită faptului că regele

lor Herodes, care întemeiase Caesarea, avea origine iudaică. Sirienii nu contestau acest lucru, dar susţineau că oraşul lor s-a numit mai înainte Turnul lui Straton şi atunci nici urv iudeu nu locuia în cetate. Când magistraţii provinciilor au auzit de disputa lor, i-au prins pe instigatorii ambelor tabere şi i-au bătut cu vergile, astfel că încăierările s-au potolit pentru scurt timp. Dar iudeii, care se bazau pe averile lor şi îi dispreţuiau ca atare pe sirieni, au început să-l batjocorească iarăşi, provocându-i astfel să treacă la fapte. La rândul lor, sirienii, care nu erau aşa de bogaţi, dar se bizuiau pe faptul că detaşamentul roman, situat în apropierea oraşului, era alcătuit în mare parte din cetăţeni provenind din Caesarea şi Sebaste, au răspuns câtăva vreme la batjocurile iudeilor cu aceleaşi vorbe jignitoare. Apoi au aruncat cu pietre unii împotriva altora, până când în ambele tabere s-au înregistrat mulţi răniţi şi morţi. Victoria a fost însă de partea iudeilor. Când a văzut că disputa nu se deosebea prea mult de un război făţiş, Felix a intervenit şi le-a cerut iudeilor să se potolească. Fiindcă aceştia nu l-au ascultat, şi-a trimis oştenii bine înarmaţi împotriva lor şi a ucis mulţi dintre ei, dar pe cei mai mulţi i-a capturat, iar casele pline de bogăţii ale celor care locuiau în oraş au fost prădate de oşteni. Atunci iudeii cei mai moderaţi şi mai influenţi, preocupaţi de propria siguranţă şi de cea a semenilor lor, l-au rugat pe Felix să-şi recheme luptătorii prin semnalul de trâmbiţă, ca să-l cruţe pe ceilalţi, dându-le prilejul să-şi ispăşească greşelile. Felix s-a lăsat înduplecat pe loc de rugăminţile lor.

8. În vremea aceea, regele Agrippa i-a transmis funcţia de Mare Preot lui Ismael, fiul lui Phabi. Acum s-au răsculat Marii Preoţi împotriva sacerdoţilor şi a fruntaşilor mulţimii din Hierosolyma; fiecare şi-a înjghebat propria lui ceată de susţinători fanatici şi dornici de schimbări, proclamându-se conducătorul ei. De câte ori se întâlneau, aruncau unii asupra altora vorbe de ocară şi pietre; nu se găsea nimeni care să-l dojenească, încât bunul plac se răspândea, ca şi cum în cetate n-ar mai fi existat nici o autoritate. Neruşinarea şi cutezanţa Marilor Preoţi a mers atât de departe încât ei şi-au trimis slujitorii la arie, să ridice zeciuiala cuvenită sacerdoţilor. Această măsură a avut drept urmare faptul că unii sacerdoţi, care se zbăteau în sărăcie, au murit de foame din lipsa celor necesare traiului zilnic. Aşadar, samavolnicia răzvrătiţilor oprima orice dreptate.

9. Între timp, Porcius Festus, trimis de Nero, l-a înlocuit pe Felix în funcţia de procurator. Fruntaşii iudeilor care locuiau la Caesarea s-au dus numaidecât la Roma, să-şi formuleze acuzaţiile împotriva lui Felix. Acesta ar fi fost aspru pedepsit pentru nedreptăţile pe care le făcuse iudeilor dacă fratele său Pallas, bucurându-se atunci de marea preţuire a împăratului, nu l-ar fi îmbunat pe Nero prin rugăminţile lui nenumărate. Două dintre căpeteniile siriene l-au atras de partea lor, cu o mare sumă de bani, pe Burrus[5] (dascălul lui Nero, aşijderea îngrijitorul corespondenţei sale în limba greacă) şi l-au convins să obţină de la Nero o scrisoare care să-l priveze pe iudei de egalitatea dreptului lor de cetăţenie. Şi Burrus l-a rugat pe împărat, determinându-l să scrie o asemenea scrisoare; ea este sursa nenorocirilor care au căzut după aceea pe capul neamului nostru. Când au aflat conţinutul scrisorii care fusese adresată sirienilor, iudeii din Caesarea şi-au înteţit revolta, până când a izbucnit războiul.

10. La sosirea lui în Iudeea, Festus i-a găsit pe locuitorii ei îngroziţi de tâlharii care le păgubeau ţara, jefuind şi dând foc tuturor satelor. Atunci cei ce erau denumiţi sicari (un soi de asasini) se înmulţiseră foarte mult şi se slujeau de un junghier, care nu era mai mare decât iataganul persan, dar cu Iama încovoiată, aşa cum sunt pumnalele cărora romanii le zic *sicae*. De aici provine şi numele acestor tâlhari, care comiteau multe omoruri. Aşa cum am spus mai înainte, în zilele de sărbătoare, ei se amestecau în mulţimea venită de pretutindeni în scopuri pioase, înjunghiind aţâţi închinători câţi voiau ei. Adesea năvăleau înarmaţi în satele duşmane, să le jefuiască şi să le incendieze. Festus şi-a trimis trupele de călăreţi şi de pedestraşi împotriva celor amăgiţi de un şarlatan care le promisese izbăvirea şi încetarea tuturor relelor, dacă se hotărau să-1 urmeze în pustiu. Oştenii trimişi de el i-au ucis deopotrivă pe înşelător ca şi pe însoţitorii lui.

11. În aceeaşi vreme, regele Agrippa a construit un edificiu impunător aproape de colonade, în cetăţuia regală a Hierosolymei, care fusese odinioară palatul fiilor lui Asamoneu. El se afla pe un loc înalt, de unde avea o încântătoare privelişte a întregului oraş. Curiosul rege, întins pe patul său, putea să urmărească de sus tot ce se petrecea în preajma templului. Când au observat acest lucru, fruntaşii Hierosolymei au fost foarte supăraţi: nici obiceiurile străbune, nici legile lor nu permiteau nimănui să vadă ce se petrecea în templu, mai ales în timpul ceremoniilor sacre. Ca atare, ei au clădit un zid înalt în faţa exedrei din interiorul templului, aflată în partea de apus. Construcţia răpea perspectiva nu numai dinspre dormitorul regelui, ci şi dinspre porticul apusean, situat în afara templului, unde îşi postau romanii străjerii care supravegheau sanctuarul în zilele de sărbătoare. Ceea ce l-a nemulţumit profund pe regele Agrippa, dar în şi mai mare măsură pe procuratorul Festus, ultimul fiind cel ce a poruncit ca zidul să fie dărâmat. Dar iudeii l-au rugat ca mai întâi să li se îngăduie să-şi trimită solii la Roma; susţineau că preferă să moară, decât să-şi vadă ştirbită o parte a templului lor. Când Festus le-a încuviinţat cererea, ei au delegat să plece la Nero zece cetăţeni de vază, împreună cu Marele Preot Ismael şi cu Helcias, păzitorul tezaumlui sfânt. Nero le-a dat ascultare şi nu numai că i-a iertat pentru ceea ce au făcut, ci a permis ca zidul lor să rămână în picioare. Împăratul a făcut asta de dragul soţiei sale Poppaea (o femeie evlavioasă), care a intervenit în favoarea iudeilor; a permis celor zece delegaţi să se întoarcă acasă, reţinându-i ca ostatici pe Helcias şi pe Ismael. De îndată ce a aflat asta, regele i-a transmis pontificatul lui Josephus, poreclit Cabi, fiul Marelui Preot Simon.

În decursul păstoriei lor, orânduirea a fost mai întâi aristocratică, apoi una monarhică. Numărul anilor în care celor treisprezece le-a revenit înalta demnitate, începând de la ieşirea străbunilor noştri din Egipt şi până când Solomon, regele din Hierosolyma, a construit templul, se ridică la şase sute şi doisprezece. După cei treisprezece pontifi, alţi optsprezece au ocupat rând pe rând funcţia de Mare Preot la Hierosolyma, din timpul regelui Solomon până când regele babilonian Nabucodonosor a făcut o expediţie împotriva oraşului, a incendiat templul şi a dus poporul nostru în captivitate la Babilon, luându-1 prizonier pe Marele Preot losadec. Pontificatul lor a durat patru sute şaizeci şi şase de ani, şase luni şi zece zile, răstimp în care iudeii s-au supus regilor. După şaptezeci de ani de la distrugerea Hierosolymei de către babilonieni, Cirus, regele perşilor, a îngăduit iudeilor din Babilon să se întoarcă în patria lor, dându-le voie să-şi reconstruiască templul. Acum a primit înalta demnitate sacerdotală lesus, fiul lui losadec, unul dintre captivii care s-au întors acasă. Acesta şi urmaşii lui, în număr de cincisprezece, au cârmuit poporul redevenit liber până în timpul domniei lui Antioh Eupator, vreme de patru sute doisprezece ani. Acest Antioh, pomenit mai înainte, şi Lysias, comandantul lui, au fost cei dintâi care au răpit funcţia unui Mare Preot, anume Onias, poreclit Menelaus, şi l-au omorât la Beroe. Îndepărtându-1 de la succesiune pe fiul lui, l-au numit Mare Preot pe Iacimos, care se trăgea din Aaron, dar nu făcea parte din casa lui Onias. Tocmai de aceea Onias, vărul defunctului Onias, care purta acelaşi nume ca tatăl său, s-a dus în Egipt, unde a intrat în graţiile lui Ptolemeu Philometor şi ale soţiei sale Cleopatra, de la care a obţinut încuviinţarea să construiască în noma Heliopolis un templu al Domnului, aidoma cu cel din Hierosolyma, obţinând să fie numit el însuşi Mare Preot. Dar despre sanctuarul acesta, înălţat în Egipt, am vorbit de câteva ori. La rândul lui, Iacimos s-a stins din viaţă după ce a deţinut pontificatul doar trei ani. El n-a avut parte numaidecât de urmaşi şi vreme de şapte ani oraşul a rămas fără un Mare Preot. Mai târziu însă, conducerea poporului fiind încredinţată fiilor lui Asamoneu, de îndată ce au terminat războiul cu macedonenii, aceştia l-au numit Mare Preot pe Ionathas, care a păstorit vreme de şapte ani. Când el a fost înlăturat din drum prin cursa pe care i-a întins-o Tryphon, aşa cum am arătat mai înainte, demnitatea de Mare Preot i-a fost atribuită fratelui său Simon. După ce a deţinut pontificatul cu un an mai mult decât fratele lui şi a pierit şi el ucis mişeleşte în timpul unui ospăţ, urmaş i-a fost fiul său Hyrcanos. Timp de treizeci de ani, Hyrcanos a fost Mare Preot şi a murit la o vârstă înaintată, lăsându-1 în locul lui pe Iudas, care se mai numea şi Aristobul. Cumulând funcţia de Mare Preot cu demnitatea de rege, deoarece a fost

primul care şi-a pus diadema regală, dar a domnit numai un an şi a fost răpus de boală, el şi-a lăsat ca urmaş pe fratele lui, Alexandru. Vreme de douăzeci şi şapte de ani, Alexandru a deţinut în acelaşi timp rangul de rege şi funcţia de Mare Preot şi, la moartea lui, i-a transmis puterea soţiei sale Alexandra, dându-i sarcina de a-1 numi pe Marele Preot. Alexandra i-a transmis funcţia fiului ei Hyrcanos şi a murit după nouă ani de domnie; tot atâţia ani a deţinut pontificatul şi fiul ei Hyrcanos. Căci după ce mama li s-a stins din viaţă, fratele lui Aristobul i-a declarat război şi l-a învins pe Hyrcanos, proclamându-se Mare Preot în locul lui, aşa că a domnit şi a deţinut în acelaşi timp pontificatul. La trei ani şi trei luni de la urcarea lui pe tron, a sosit în Iudeea Pompeius, a luat cu asalt Hierosolyma şi l-a trimis prizonier la Roma pe Aristobul, împreună cu copiii lui. Aşadar, Hyrcanos şi-a redobândit pontificatul şi i s-a permis să cârmuiască, fără să aibă dreptul de a purta diadema. În afara primilor nouă ani, Hyrcanos a mai domnit astfel încă douăzeci şi patru de ani. Apoi Barzapharnes şi Pacorus, căpeteniile părţilor, au trecut Eufratul şi au purtat război cu Hyrcanos, pe care l-au luat prizonier, aducându-1 ca rege pe Antigonos, fiul lui Aristobul. După ce acesta a domnit vreme de trei ani şi trei luni, Sosius şi Herodes au cucerit oraşul asediat de ei şi l-au trimis pe Antigonos la Antiohia, unde a fost executat din ordinul lui Antonius. Devenit rege cu ajutorul romanilor, Herodes n-a mai numit pontifi din stirpea Asamoneilor, ci, cu excepţia lui Aristobul, numai oameni neînsemnaţi, care proveneau din familii de preoţi. Pe Aristobul, nepotul lui Hyrcanos, fostul prizonier al pârtilor şi fratele Mariamnei, care i-a devenit soţie, l-a făcut Mare Preot din dorinţa de a cuceri favoarea poporului, fiindcă el era preţuit de dragul amintirii lui Hyrcanos. Cuprins de teama că mai târziu Aristobul va ajunge preferatul tuturora, Herodes l-a înlăturat, urzindu-i moartea la lerihon, unde l-a înecat în timp ce făcea baie, cum am arătat mai înainte. După aceea nici un vlăstar al Asamoneilor n-a mai deţinut funcţia de Mare Preot. Pilda lui Herodes în numirea pontifilor a fost urmată de fiul lui, Archelaus, apoi de romanii care au cucerit regatul iudeilor. Din timpul domniei lui Herodes până în ziua când Titus a dat pradă flăcărilor oraşul şi templul, au fost în total optsprezece Mari Preoţi, durata pontificatului lor fiind de o sută şi şapte ani. Unii dintre ei au deţinut funcţia pontificală chiar în vremea regelui Herodes şi a fiului său Archelaus; după stingerea lor din viaţă, ţara a avut o cârmuire aristocratică, conducerea poporului fiind încredinţată pontifilor. Cu acestea am spus destule lucruri despre Marii Preoţi.

CAPITOLUL XI

1. Gessius Florus, trimis de Nero ca succesor al lui Albinus, a căşunat iudeilor nenumărate nenorociri. Era originar din Clazomenae şi a venit împreună cu nevasta lui Cleopatra, care, ca bună prietenă a Poppaeei, egalând pe deplin nelegiuirea acesteia, a obţinut pentru el funcţia de procurator. A abuzat în asemenea măsură de puterea lui încât iudeii, făcând comparaţie cu infamia lui, îl socoteau pe Albinus un binefăcător al lor. Cel puţin acesta a căutat să-şi ascundă răutatea şi avea grijă ca ea să fie cât mai puţin cunoscută. De parcă ar fi fost trimis să-şi dezvăluie ticăloşia, Gessius Florus se făiea cu ea şi, în râvna lui de a aduce pagube poporului nostru, nu se dădea în lături de la nici un fel de jaf sau de la toate nedreptăţile pe care era în stare să le facă. Căci el era crud şi străin de orice milă, fiind stăpânit de o nesăţioasă aviditate de câştig, încât nu făcea nici o deosebire între mult şi puţin, ci intra în cârdăşie chiar şi cu tâlharii. Aceştia comiteau multe jafuri, plini de speranţa că vor scăpa teferi, unica lor temere fiind că drept răsplată trebuiau să dea o bună parte din prada lor. Suferinţele îndurate întreceau orice măsură, astfel încât sărmanii iudei, care nu mai puteau să îndure jafurile întreprinse de tâlhari, erau siliţi cu toţii să-şi abandoneze casele şi să-şi la lumea în cap, căci puteau să aibă parte oriunde la străini de un trai mai bun. Mai are oare rost să lungim vorba? Florus a fost cel ce ne-a silit să pornim războiul împotriva romanilor, fiindcă, în locul unei morţi lente, noi am preferat să pierim toţi odată. Acest război a început în cel de-al doilea an al guvernării şi în cel de-al doisprezecelea al domniei

lui Nero. Ce anume am fost constrânşi să facem sau ce a trebuit să îndurăm poate să cunoască temeinic oricine vrea să citească cartea pe care am scris-o despre războiul iudeilor împotriva romanilor.

2. Pun aici capăt lucrării mele despre *Antichităţile iudaice,* după ce am scris cărţile despre războiul împotriva romanilor. *Antichităţile* conţin tradiţiile istorice de la crearea primului om până în al doisprezecelea an al domniei lui Nero, depanând ceea ce ni s-a întâmplat nouă, iudeilor, în Egipt, Siria şi Palestina, apoi ponoasele pricinuite de asirieni şi babilonieni, precum şi asupririle la care ne-au supus perşii şi macedonenii, după ei venind la rând romanii. Toate acestea, potrivit părerii mele, au fost descrise cu exactitate. Mi-am dat aşijderea osteneala să înfăţişez întregul şir al Marilor Preoţi care s-au perindat pe parcursul celor două mii de ani. Apoi am redat fără greşeală succesiunea regilor, povestind faptele lor, felul cum au condus ţara şi puterea monarhilor, după îndrumările cărţilor noastre sfinte; am făcut aşadar întocmai cum am promis la începutul acestei istorii. Cutez să afirm acum, la încheierea lucrării de faţă, că, oricât ar fi vrut, nimeni altul, fie iudeu, fie străin, n-ar fi fost în stare să-l redea cu fidelitate conţinutul pe înţelesul grecilor. Căci compatrioţii mei pot să confirme faptul că sunt desăvârşitul cunoscător al tradiţiilor ţării mele; totodată, după ce mi-am însuşit temeinic regulile gramaticale, am învăţat limba greacă, pe care n-o vorbesc fără cusur, lucru de altfel neîngăduit de datinile patriei noastre. La noi nu sunt bine văzuţi cei ce cunosc mai multe limbi şi pun preţ pe frumuseţea stilului, deoarece arta asta nu este bunul comun al oamenilor liberi, stând şi la îndemâna sclavilor. Faima de înţelepţi o dobândesc la noi mai degrabă cei ce au deplina cunoaştere a ştiinţei legilor şi pot să explice, după cuvânt şi conţinut, tâlcul cărţilor sfinte. Chiar dacă mulţi sunt zeloşii ce pot să aibă o asemenea îndeletnicire aleasă, abia doi sau trei au atins desăvârşirea, începând să tragă foloase de pe urma trudei lor. Îmi place să cred că multora n-o să li se pară o stângăcie dacă am povestit câte ceva despre obârşia mea şi despre ceea ce am făcut în viaţă, de vreme ce mai există oameni care pot să depună mărturie că afirmaţiile pe care le fac sunt adevărate sau, dimpotrivă, să le combată. Îmi închei aşadar *Antichităţile* mele, alcătuite din douăzeci de cărţi numărând şase sute de mii de rânduri. Dacă îmi va îngădui bunul Dumnezeu, voi depăna iarăşi, expunând totul pe scurt, şi mersul războiului, şi ceea ce ni s-a mai întâmplat până astăzi, în al treisprezecelea an al domniei lui Caesar Domitianus şi al cincizeci şi şaselea al vieţii mele. Mi-am propus să mai scriu încă patru cărţi despre Dumnezeu şi natura lui, după opiniile pe care iudeii le-au moştenit de la strămoşii lor, precum şi o lucrare despre legi şi despre motivele pentru care unele lucruri ne sunt îngăduite, iar altele, interzise.

SFÂRŞIT

„In istoria lumii vechi Josephus Flavius rămâne ca o exemplară sinteză culturală, prin familiarizarea sa cu trei universuri spirituale ce mânuiau cele trei limbi sacre ale bibliei – ebraica, greaca şi latina – împrejurare care i-a creat autorului, în posteritatea bizantină şi medievală occidentală, un loc de neconfundat."

RĂZVAN THEODORESCU

Sfârşit